Ovidius

PAU.

Mars.

in Fast.

OV.

10 - 2 - 11

I
00145

· AAA·J·3·

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD DE SALAMANCA.
Sala Est. Tab. Núm.
2ª 2 — 11

N 145

Nº 145

I
00145

2-10-2-11

Ovidius

Fastorum libri sex cum comm[entariis]

Pauli Marsi

b18624947

Nº 15

Num. 30. Cax. 5. num. 6.

bis e… …q
bus id pr… …hus
igitur opera… …placuit.
In eo tamen op… …rumq; con-
fundunt:& quod ad… …Ego autem ita rē
omnem aperui:ut rudib… …ſcurioribus locis ab
eſſet lumen. Inuigilaui plu… …operis ratio uerſatur.
Siderum autem obſeruationem … …ui:neq; de ea ſupra quam locus exigebat
diſſerui. Etenim ſi ex his ipſis:qui aſtroru… ſcientiam profitentur:pauci admodum ſunt: qui eam ipſam recte teneant propter mutatas:aut potius amiſſas:ut aiunt ueras tabulas:quo pacto nos humanitatis profeſſores eam tenebimus:quam ne unquam quidem delibauimus. Satis erit nobis in preſentia poetæ mentem per ſingulos locos aperire. & quod ad rem faciat ab antiquis ſcriptoribus mutuari. hoc unum auſim dicere me ī hoc opere & militiæ meæ morem geſſiſſe:& æquum lectorē nihil eſſe in eo quod ulterius deſiderari queat iudicaturum: laudaturumque qua celeritate fuerit a nobis hoc opus abſolutum. fuere enim alii. qui cum plurium annorum in hoc ipſo operam exhibuiſſent. non tamen pluribus annis abſoluerunt. Nos uero paucis menſibus ad finem deduximus: quod tamen admirationi debet eſſe nemini. Sumus enim in ea urbe:in qua humanitatis ſtudia ſemper floruerunt. Vbi & maior librorum copia:quam in cætera auſonia:immo in toto orbe poſſet comperiri. Adde & doctiſſimorum hominū frequentiam:qui in urbem tanquam in communem patriam confluunt. ita ut in omnibus:in quibus aliqua oriretur dubitatio:ſtatim quem cōſulas occurrit:quod in cæteris locis minime erit. id boni magis Romæ contigit:quam ubi uis gentium: Quo quidem fretis celerius & fidelius omnia a nobis conficiuntur. Scripſerat in faſtos pluribus ante me annis. Pauca tamen fideliſſimus antiquitatis:& totius latinitatis interpres Pomponius noſter. Poſtea nos ſecuti prouinciam omnem percurrimus:nihil intactum:nihilq; indiſcuſſum relinquentes. Deinde peruſiæ Anaclyterius meus uir tum græcis:tum latinis litteris ornatiſſimus: & utroq; dicendi genere illuſtris:faſtos & ipſe īterpretatus eſt. Idem pauloāte fecit doctiſſimus & eruditiſſimus iuuenis:interpreſq; diligentiſſimus Ant. Volſcus:cum quo eſt mihi tanta neceſſitudo & mutua beniuolentia:ut communi utriuſq; titulo:lucubrationes noſtras eſſemus edituri:quod occupato illo in propertianis monumentis:& me ab urbe digreſſo:non eſt in præſentia factum. Sed ne quenq̄ defraudemus:plurimum linguæ latinæ conferens:magnam ille laudem in omni ſtudiorum genere meretur. Antonius præterea phanēſis uir & ingenio & doctrina ſingularis:& in utraq; eloquentia ſummus in indaganda ratione faſtorū pluribus iam annis occupatur. neſio ſi illi ad finem peruentum eſt. non enim omnes:quæ nobis eſt Romæ:nā domi librorum ſupellectilem habent: ita quæ nobis faciliima ſunt:redduntˀ aliis difficiliora. Accedit locorum ratio: romanorum præſertim:quæ cum cæteris incognita ſit. & aperta nobis:qui in ipſis ſumus educati. facit ut omnia ſint nobis:quam aliis promptiora. Taceo de ingenio:quod mihi nō mediocre natura ſuggeſſit. & de ea quam ego induſtriam adhibuerim:in quo & conſilio ualere:& iudicio ſimul me poſſe exiſtimo: quod aliorum quoq; teſtimonio comprobatur:qui iudicium meum in multis experti uere:& experti tum ſunt omnino ſecuti. Liceat ita ſine arrogantia loqui:ne cuiquam benemerenti uera laus detrahatur:cum primus ego per totum hoc ingens pelagus audenti Cimba cucurrerim:& quæ prius incognita erant cæteris aperuerim:& ita aperuerim:ut ulterius inquirendi laborem omnibus ademerim:quod ſi illi qui modo uiuunt:laborioſæ huic laudi noſtræ eſſent ingrati. Spero equidem mihi

T cum ꝓpriũ ſit poetaꝝ ꝓponere:inuocare:narrarẽ:morẽ ſeruat & ipſe. ꝓponit primis duobus uerſibus de quo dicturus ſit:& duo ſe ſcripturũ pollicet̃. Tẽpora p romanũ annũ cũ rationibus:hoc ẽ cũ ipſis originibus ordinata.& ortus occaſuſq; ſignoꝝ. Inuacat nõ cæleſte numẽ:ſed germanicũ ipſum;ut faueat:ut facilis ſit licet ĩ oibus fere mẽſibus: mẽſiũ numina & interdũ muſas iplorat. Sic & Lucanus non ſupiora numina:ſed neronẽ iuocauit: Sed mihi iã numen;nec ſi te pectore uates Accipiam :cyrrea uelim ſecreta tenẽte. Sollicitare deum bacchũq; auertere niſa. Tu ſatis ad uires romana in carmine dandas. Id uero non mõ a poetis:ſed ab hiſtoricis quoq; ſuatũ ẽ: Vt a Valerio maxio. Te quoq; huic cæpto:penas quẽ hominum deorũque conſenſus regimen

EMPORA CVM CAVSIS LATIVM DIGESTA PER ANNVM.

Lapſaq; ſub terras:ortaq; ſigna canam.

eſſe uoluit Cæſar inuoco. Mos autẽ inuocandi numinis in initio operis ab ægyptiis in græciã:& a græcis in latium emanauit. Illi eni niſi inuocato prius numine nihil unquã aggrediebant̃. Idẽ quoq; nobis ex Platonis iſtituto traditũ ẽ. Narrat deinde poeta. Tẽpora ipſa uti ꝓpoſuit:& orientia labentiaque ſigna. In hac autẽ præfatione:ut decebat germanicũ docilẽ beniuolum & actẽtum reddit. Docilem cũ ſummã rei breuiter expoſuerit; Nõ.n.potuit breuius aut dilucidus exponi res tanta:q̃ cũ diceret. Tempora cũ cauſis latiũ digeſta p annũ Lapſaq; ſub terras ortaq; ſigna canã. & in hoc etiã actentũ reddit:cũ magnũ quidẽ & arduũ ſit id profiteri. Beniuolentiam uero ab auditoris primũ pſona captat:cũ ipſum uelut cæleſte numen imploret :qũ ĩ faſtos referendum aſſerat.cũ eloquentiã & poeticen ipſius extollat. A ſe ipſo beniuolum facit:cũ ita ſupplex ſe & opus ſuũ germanico uouerit. A rebus aũt cũ oſtendat:q̃d ei cõmodũ futurum ſit:uel quid ex his ediſcere poterit;ut illud Sacra recognoſces ãnalibus eruta priſcis:& reliq̃:iquit ergo Canã:ego cãtãdo ſcribã:ut poetæ ſolent. Tẽpora digeſta:diſpoſita & ordiata. Per ãnũ latiũ p ãnũ:romanũ:a Romulo prius:deinde a Numa iſtitutũ:poſtea a decem uiris emendatũ:Demũ a Cæſaribus in certiorem ordinẽ redactũ. Latium:a latio ubi Roma eſt:quod a latẽdo deducitur.& ideo p annũ latium dixit;quod annũ alii aliter obſeruauer̃:de quo paulopoſt. Cum cauſis:hoc eſt cum rationibus. Eſt enim cauſa animi ipulſus ad aliquid agendũ. Ratio uero:ut Victorino placet:eſt gerendorũ ordo ex cauſa ueniẽtium:ut quid quo loco dicas:ac facias intelligas. Ratio ſine cauſa eẽ nõ põt. Cauſa uero ſine rõne poteſt:ergo cum ex cauſa ratio fit. Cum cauſis:hic cum rationibus intellige:uel cum cauſis cũ originibus:nam & fabulas & hiſtorias refert:unde quid originem habuerit:& qua ratiõe fuerit inſtitutum. Præſertim cum cauſam plerique uelint a caſu deduci.& inde eſſe negociorum originem. Aliqui cuſæ appellationem Chaos dediſſe uolũt:a quo principium rerum omnium fuit. maxime cum cauſa negociorum:ut diximus origo fit. Alii cauſam a κέω uerbo græco detorquent :quod eſt uro. quod nos urat:& impellat ad aliquid agendum. Tempora:dicta ſunt a communionis temperamento:quod inuicem ſe humore:ſiccitate:calore:frigore temperent. De tempore. M. Varro ſic inquit Tempus eſſe dicunt interuallum mundi & motus:id diuiſum in partis aliquot:maxime ab ſolis & lunæ curſu. itaque ab eorum tenore temperato tempus dictum. Ariſtoteles uero. iiii. phiſicorum: Tẽpus eſt inquit numerus motus ſecundum prius & poſterius. Prius & poſterius ſunt in motu prout ſunt numerata ab anima.& paulopoſt tempus eſt menſura motus rerum mutabilium & in eodem quoque libro tempus eſt paſſio motus:& præcipue motus cæli & paulopoſt tempus eſt numerus priorũ & poſteriorum exiſtentium in motu. Motum autem ipſum late declarat in. v. phiſicorum. Vectius autem prætextatus apud Macrobium: Tẽpus inquit eſt certa dimenſio:quæ ex cæli conuerſione colligitur. Annus uero idem ẽ Pompeio teſte:quod a græcis ἔνος dicitur. Vnde q̃d nos triennium:illi τριένος uocauere. Attheius Capito Theodoſio teſte latinam dictionem putat:quia a circuitu temporis dicitur. cum ueteres an pro circum ponant. Vt cato in originibus an terminum pro circumterminum: Eſt igitur annus ſolis amphractus cum peractis. ccclxv. diebus & quadrante:ad eadẽ ſiderum loca redit. Dictus quia menſibus in ſe currentibus uoluatur. Vnde Virgilius: Atque in ſe ſua per ueſtigia uoluitur annus. Inde anulus paruus circulus:quod in ſe redeat. Annus apud ægyptios ante inuentas litteras dracone picto ſuam mordẽte caudam:qui in ſe recurreret indicabatur. Qua etiam figura phænices:cum mundi imaginem exprimerent:uſi ſunt:ut appareret mundum & ex ſe ipſo ali:& in ſe reuolui. Non deſunt qui deductum dicant annũ ab ἀνα & νέος. i. renouo:quia ſemper renouatur. &c. Canam ſigna non modo illa duodecim:quæ in circulo zodiaco ſunt:ſed alia quoque ſidera:nam de multis aget:ut de lyra:delphine boote. & aliis.

Lapſa ſub terras:occidentia ſeu quæ iam occiderũt:& ſub terris ſunt:& orta orientia:aut quæ iam ora ſunt. i. canã occaſum & ortũ ſignorũ.& uidetur hoc eſſe contra præceptũ Fabii: qui aſſerit ubi de cõpoſitione agit in multis ſeruari ordinẽ naturæ:ut prius dicamus ortũ:q̃ occaſum. Poeta prius occidentia ſigna:q̃ orientia dixit. Sed id fecit ad leniorem ſonũ:lenius enim eſt pronũciatu ortaq;

ſigna:q̃ lapſaq; ſigna.Nec me fallit illud qđ in hoc a uulgo adduci ſolet:ſolē:& cæterā ſidera in no
ſtro hemiſperio prius uiſa occidere:quā oriri.nec illud qđ ſigna ita diſpoſita:ut cũ ſex cælo ꝑuagē
tur:ſex ſub terra occultari neceſſe ſit.ſic lapſa:& orta recte dictum:Satis eſt mihi Quintiliani aucto
ritas ꝑcipientis :ut prius ortũ:q̃ occaſũ dicamus:Illud quoq; aīaduertēdũ erit ſignorũ ortũ & occa-
ſum duplici mõ fieri:& heliace:& coſmice.heliace qñ ſol longe abeſt a ſigno:ut uix illud uidere poſ
ſit:& tũc ſignũ apparere ĩcipiet:Sed qñ ꝑ ſplēdorē orientis ſolis uideri deſinit:tũc ſignũ occidere di

Excipe pacato cæſar germanice uultu
Hoc opus:& timidæ dirige nauis iter.
Officioq; leuem non auerſatus honorem
Huic tibi deuoto numine dexter ades
Sacra recognoſces annalibus eruta priſcis:
Et quo ſit merito quæq; notata dies.
Inuenies illic & feſta domeſtica uobis:
Sæpe tibi pater eſt:ſæpe legendus auus.
Quæq; ferunt illi pictos ſignantia faſtos:
Tu quoq; cum druſo præmia fratre feres.

cemus:Coſmicus aũt ortus:q ſit ipſa
mũdi:& diei rõne.hoc ē ſemel ꝑ diē:
cũ de ĩferiore hemiſperio ad ſupius ſi-
gna aſcēdũt.Occaſus uero cũ a ſupio
re deſcendũt ad ĩferius. Excipe: Cæ-
ſaris germanici fauorē ĩplorat:ut & in
genio faueat.& opus hoc trãqlla mē-
te ſuſcipiat.Stabatq; uerſus: ſi ſuſcipe
aut accipe dixiſſet:ſed ut cõmoueret
affectũ:Excipe dixit.nã excipimus ca
dētes:aut ĩ calamitatē collapſos.Vir-
gi.ĩ.iii,æneid.Heu qs te caſus deiectā
cõiuge tanto Excipit:aut q̃ digna fa-
tis fortũa reuiſit Idē qđ nũc Ouidius ĩ
libris de punto fecit:ꝑegrinos bruteli
bellos Excipe:Dũq; aliquo quolibet abde loco.& hoc cũ eſſet ĩ ipſa exilii calamitate:& idē librum
emitteret. Excipe:igit̃ accipe aut ſuſcipe. O Cæſar germanice:de germanico Druſi filio intelli-
gas:nõ de Tyberio:q nunq̃ germanicus dictus ē. Cæſar cognomē ē iuliorũ.& poſt diuũ Iuliũ ĩpa
tores cæſaris quoq; cognominati ſunt:& Cæſar a cædo deducit̃:hoc ē a cæſo mr̃is utero.Nã q pri
mus ſic dictus ē.Ply.teſte li.vii.ex utero mr̃is cæſo tractus fuit. Hoc opꝰ:hos faſtorũ libros. Pa
cato uultu:pacato & trãquillo aĩo.Nã uultus ut marcellus oſtēdit ē uoluntas:q̃ ꝑ motu aĩ ĩ facie oñ
dit̃.inde ē illud ariſtotelicũ ꝑ hæc ſigna exteriora cognoſcimus ĩteriora.hoc iõ uult dicere poeta:
cũ cæteri mihi ſint ſubirati:eſto tu pacatior:nec ſuccenſeas his libris:quēadmodũ prius oēs amato
riæ arti ſuccenſuerũt. Et dirige iter timidæ nauis:ꝑ tranſlationē a gubernatoribus nauiũ ſumptā.
hoc eſt dirige curſũ ĩgenii mei: Timidæ:dixit:cũ ſcripta eius nõ eēnt oĩbus grata:uelut illius q Au
guſtũ offenderat.uel timidæ:cũ aĩo uolueret ad quē erudītiſſimũ principē ſcriberet :facere nõ pote
rat:quin cõmoueret̃.ut paulo quoq; ĩferius oñdet. Officio:nũc a ſe ipõ beniuolentiã captat:rē ſu
am deprimens:petenſq; fauorē:deuouēs id muneris illi. Et nõ auerſatus:tu o germanice non aſp
natus.quaſi q nõ paruifeceris. Leuē honorē:quaſi exiguũ hoc munus horũ librorũ. Ades dex-
ter numine:ꝓpitius tuo nutu & fauore. Huic officio:offcioſo labori meo. Tibi deuoto:quod ĩ
ꝑpetuũ tibi deuouet̃ & tradit̃.Trãſlatũq; id inde ē ab his:q poſt rē diuinã in perpetuũ diis ſe tra-
debant :ſeu deuouebant.officiũ ē cõgruus unius cuiuſq; actus:honos dicit̃ q̃ſi hõeſtũ onus ut Var
roni placet. Sacra:nunc a rebus ipſis beniuolentiã captat.& auditorē attentiorē reddit: rebuſque
auctoritatē facit a uetuſtate. Recognoſces:o germanice:iã quæ aliis forte legiſti libris:re leges fe
rioſius in meis. Sacra:q̃ ad deoꝝ cultũ ꝑtinent celebritates & cerimõias.& ſtatos dies.Sacra.n.ſũt
ut Martiano iuriſcõſulto placet:q̃ publice cõſecrata ſunt:nõ priuati. Eruta priſci annalibus: ma-
gna cura & diligentia excepta ab antiquoꝝ poetaꝝ faſtis:& põtificũ monumentis:& uetuſtis ãnali
bus. Et recognoſces quo merito:quo meritorũ ꝑmio.i.qua celebritate. Sit notata:ſcripta in pri
ſcis annalibus. Quæq; dies:ꝑ ſuos ſcilicet menſes & totũ annũ.De dierũ ratione alio loco dixi-
mus:& alias hoc quoq; in hoc opere dicemus.Illud non præteribo ciuilē romanorũ diē diuiſum ĩ
partis has.Inclinationē:quod tēpus ē mediæ noctis gallicinium:diluculum mane.meridiem.occi
duum.Supremam tempeſtatem.Veſperã.primã facem.Concubinam intempeſtam:Quod latius
aperit Aurelius Theodoſius in primo ſaturnalium. Inuenies:perſtat in beniuolentia captãda &
attentione augenda.dicit enim ĩ his faſtis ĩueniri cæſarea feſta:& patrem & auũ germanici relatos
in faſtos.Inuenies:tu germanice. Illic:in ipſis faſtis. Et feſta domeſtica:ex domo tua cæſarea q̃
ſi dies feſtos ueſtris meritis inſtitutos.& quos ipſi cæſares inſtituerunt. Vobis cæſaribus. Sæpe
eſt tibi legēdus pater:leges facta & merita patris tui. Sæpe eſt tibi legendus auus:hinc alii ſum-
pſere argumentum:quod Tiberio fuerit opus dicatũ:cum uideatur dicere Sæpe leges facta Augu-
ſti patris tui ex adoptione:Sæpe facta aui tui Cæſaris.Tu aũt ſic intellige. Sæpe eſt legēdus pater
Tyberius qui pater erat adoptione:quoniã dicet ĩferius de tēplo Cõcordiæ:quod Tyberius dica-
uit. Sæpe ē legēdus auus:hoc eſt merita & laudes ipſius auguſti. Quæq;:uirtutis præmium eſt
laudari:& apoſteritate cõmēdari,quod eũ cõſecuturũ dicit Tu quoque feres præmia:conſequeris

ea præmia & eas laudes. Q uæ ferũt illi: quæ pater & auus cõſecuti ſunt. Signãtia pictos faſtos q̃ ſignant in ſcriptos faſtoꝝ libros: q̃ſi q̃ ſignanť & iſcribunť i faſtis & ãnalibus ut diuturnitati cõmēdenť. Cũ Druſo fratre: quia ecõſeq̃ris tu: & Druſus frater tuus. ꝑ hoc ẽt aſſerũt de Tyberio intelligendũ: qua Druſum fratrẽ habuerit: q̃ i germania opperiit: ſed affirmari nõ põt q̃d ad Tyberiũ ſcripſerit. cũ dicat iferius ut ſupra diximus: & tuus Auguſto noie dictus auus. auus: n. Tyberii Auguſtus appellatus nõ eſt, ſed auus germanici. Præterea apud trãqllũ non inucies tyberium germanicũ fuiſſe uocatũ: cũ de eius agiť cognomētis: & ſi q̃s dicat in nu miſmatibus aut marmoribus inueniſ ſe. Tyberius Cæſar germanicus non ĩtelligiť de hoc: ſed de Tyberio filio Druſi: filii huiuſ Tyberii quẽ pariter cũ Caio germanici filio ex teſtamẽto hæredẽ reliquit. ergo hic cum Druſo fratre intelligas de Druſo Tyberii filio: quia patrueliſ primũ: deinde ex adoptione frater. ea enim cõditione Tyberiũ Auguſtus adoptauit: ut ipſe germanicũ fratris filiũ adoptaret. & ne decipiaris ſaxũ eſt in tarpeio mõte cum inſcriptione Tyberii Neroniſ germanici oſſa ne credaſ Tyberii imperatoris oſſa. Nã ſubdiť ibi diui äu guſti ꝑnepotis: cuius nepos erat Druſus Tyberii filius pronepos Tyberius huius Druſi filius Cæſaris: poteſt hoc & ad Iuliũ Cæſarẽ referri. & ad Auguſtũ: quoꝝ alter relatus in deos alter relatũ cõprobauit: & tēpla multa ſacrauit, pluresq́ dies ſtatos iſtituit & deoꝝ cultũ reformauit.

Cæſaris arma canant alii: nos cæſaris aras:
  Et quoſcunq́ ſacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuoꝝ:
  Deq́ meo pauidos excute corde metus.
Da mihi te placidum dederis i carmie uires:
  Ingenium uultu ſtatq́ caditq́ tuo.
Pagina iudicium docti ſubitura mouetur:
  Principis: ut clario miſſa legenda deo.
Q uæ ſit enim culti facundia ſenſimus oris:
  Ciuica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus & ad noſtras cum ſe tulit impetus artes:
  Ingenii currant flumina quanta tui.
Si licet: & fas eſt uates rege uatis habenas:
  Auſpicio fœlix totus & annus eat.

Alii: poetæ. ſ. Canant: cantãdo ſcribãt. Armã Cæſaris: bella ꝑ Cæſarẽ geſta & cõfecta: & erit denominatio cũ inſtrumentũ pro re ponitur. Nos canamus. ſ. Aras Cæſaris: aras que Cæſari dedicatæ ſunt ob eius merita: uel quas ipſe uiuens: aut Auguſtus conſecraſſet: & cũ aris ſacra quoq́ ab eo inſtituta: & canã quoſcũq́ dies: feſtos. ſ. Ille: Cæſar. Addidit ſacris: faſtis ſacra referentibus: uel quos ipſe ſacros & feſtos eſſe inſtituerit: uel quos meritis ſuis ſacros fecerit. Annue quo audentius ſcribat rurſus germanici fauorẽ petit. Annue: faueas: aut nutu aſſenſum præſtes: q̃d annuere ꝑ duplex nn ſignificat: cũ ꝑ bn. cõtrariũ oñdat. Conanti ire ꝑ laudes tuoꝝ mihi qui conor celebrare laudes Cæſarũ. & ꝑ trãſlationẽ a uiatoribus: & de ãbulantibus ire ꝑ laudes dixit. Et excute: excutias & repellas. De meo corde metus pauidos: metũ: quo nũc meũ cor preſſum teneť. pauidos ab effectu: q̃a q̃ metuit expaueſcit: Metuebat. n. poeta aliq̃d i publicũ edere: cũ ingratus eẽt eius labor: ob artẽ: quã ſcripſerat. ẽt cũ cogitaret ad quẽ ſcriberet. Da mihi: eſto mihi benignus: quo uires in carmĩa ſuggerenť. cũ a te ipſo pēdeat ingeniũ meũ. Da te placidũ mihi cõcede te nũc mihi pacatũ. q̃etũ & benignũ. Dederis uires i carmie: ſi benignus eris. erũt & mihi uires ad ſcribendũ: & i carmine. & in carmina recte dicimus. Lucanus. Tu ſatis ad uires romana i carmina dãdas Dederis: ultimã ſyllabã lõgã ꝓtulit uti a ueteribus grãmaticis ꝑceptũ ẽ: uelut cõſtat ex diomedeis monumẽtis: q̃ differre ꝑteritũ a futuro ſubiũctiui uolũt: i hoc ut ris ꝑteriti breue ſit: futuri lõgũ: ſic penultĩa ꝑmæ & ſecũdæ pſonæ numeri multitudinis ide ẽ illud uitã dederitis in undis. & Ennius dixit: Nec mi auꝝ poſco nec mi ꝑciũ dederitis. & Ouidius ipſe i libris de põto i elegia: Ite leues elegi: Et maris Ionii trãſieritis aq̃s. & i eadẽ elegia: Copia nec uobis ullo ꝓhibẽte uidẽdi Cõſulis ut limẽ cõtigeritis erit: & ſæpe alias eodẽ mõ utiť. Horatius quoq́ i carminibus dederis lõgũ fecit Cũcta manus auidas fugiũt heredes amico: Q uæ dederis aio. Ingeniũ: meũ ſ. Stat & cadit uultu tuo q̃ſi pēdēs a uultu tuo. firmũ & ualidũ erit. ſi tu mihi pacatior & lenior eris Cõcidet: ſi tu eris ſubiratior: ergo pacatior eſto. Pagina: cõmēdatio germanici a doctrĩa: q̃ horreſcãt: q̃ ſua ſcripta cẽſuræ illius ſupponãt. ac ſi Appollinis iudiciũ eẽnt ſubituri. Pagina ſubitura iudiciũ docti ꝑncipis: liber hic meus ſeu poemata nr̃a uentura ſub tuã cẽſurã: q̃ ꝑnceps & doctus es & eruditus. Moueť: cõmoueť & horreſcit: ne quo errore poſſit ãnotari. Vt miſſa legēda clario deo: ac ſi ad Apollinẽ legēda mitteret: q̃ clarius dictus ẽ a Claro oppido i Ionia ñ lõge a Colophone. ẽt & Claro iſula: ubi ſũma religione colebať. Pagine Põpeio teſte dicte ꝙ in libris ſuã quæq́ obtiẽãt regionẽ: ut pagi: uel a pãgẽdo ꝙ i illis uerſus pangunť. i. figũť. Q uæ ſit: cõmēdatio germanici ab eloquẽtiæ laudibꝰ: cũ ſæpe reos defendiſſet: & ut Suetonius ait: cãs oraſſet ẽt triumphales. Sēſimus. n. uidimus aut audiuimus. Q uæ ſit facundia culti oris: eloquentia oris

executi & ornati. Cũ tulit arma ciuica: ciuilia: hoc eſt ciuiles defenſiões ĩ foro: ſeu cũ cauſas ciuiles egit. Pro trepidis reis: ꝑ his q alicuius criminis iudicibus eẽnt accuſati: trepidãtibus: hoc ẽ metuẽtibus: ne morti dãnarẽt. reus. n. a re debẽda dr̃. & magnæ dat laudi cicero iuuẽibus reos defẽdere. Scimus: nũc ab eloquẽtia poetica cõmẽdat. erat. n. & clarus orator: & poeta illuſtris d quo trãqllus: Oẽs germanico corporis animiq; uirtutes: & quãtas nemini cuiq̃ cõtigiſſe ſatis cõſtat formã & fortitudinẽ egregiã. Ingeniũ ĩ utroq; eloquẽtiæ doctrinæq; genere præcellẽs. & paulopoſt ĩter cætera ſtudiorꝫ mõumẽta reliqt: & comœdias græcas. poetã igiẽ oſtẽdit cũ oñdat comieũ: Scimus quãta quã magna. Flumĩa currãt ingenii tui: qſi quã magnũ: & quã fertile ĩgeniũ hẽas: p trãſlationẽ locutus eſt ab aqꝛꝫ copia ex ubertimo flumĩe: cũ ita exuberaret illius ĩgeniũ. Cũ ĩpetus: hoc ẽ ſcribẽdi ardor. Tulit ſe ad noſtras artes: ad poeticen ipſam. hoc eſt cũ ſubit ille ardor poemata ſcribẽdi. Impetus. n. ardor: ſeu deſideriũ ẽ. inde ĩ heroid. Eſt mihi p ſæuas ĩpetus ire feras.

T Empora digereret cũ cõditor urbis: ĩ ãno:
Conſtituit menſes quinq; bis eſſe ſuo.
Scilicet arma magis: quã ſidera romule noras:
Curaq; finitimos uincere maior erat.
Eſt tamen & ratio cæſar: quæ mouerat illum:
Erroremq; ſuum quo tueatur habet.
Quod ſatis eſt utero matris: dum ꝓdeat ĩfans:

Si licet: cũ a poetice cõmẽdarit: petit ut poeta poetã regat: ac ſi diceret: ſi nõ uis: ut princeps: ſaltẽ faueas ut poeta & cũ pudore locutus ẽ: ne temeritatis argueret. Si licet: quo ad humana. Si fas ẽ: quo ad diuina. Tu uates rege hẽnas uatis: id eſt rege ingenium meum. p trãſlationem ab equis ſumptã qui habenis: hoc eſt loris regũt: Vt totus annus: quem ego ſcripturus ſum. Eat fœlix auſpicio: fauore tuo: quaſi fœlix: Te mihi fauente ſit auſpicatus annus.

T Empora: nũc aggredit̃ ãni rõem: quẽ alii aliter obſeruabãt. nã ut ẽ ĩ ſaturnalib; apud macrobiũ. Arcades ãnũ tribus mẽſibus explicabãt. A carnanes ſex græci cæteri. ccclliii. dieb; cõputabãt. Romani. x. mẽſibus a Romulo. Herodotus ægyptios. xii. mẽſibus ãnũ hũiſſe refert. De his idẽ Macrobius: ãni certus modus apud ſolos ægyptios ſemp fuit. Plinius tñ lib. vii. ĩquit ãnũ æſtate unũ determĩabãt: alterꝫ hyeme. Alii qdriptitis tpibus ſicut arcades: quorꝫ ãni trimeſtres fuer̃ quidã lunæ ſenio ut ægyptii. Itaq; apd eos aliqui ſingula milia ãnorꝫ uixiſſe ꝓdunt̃. Licinius macer: & L. Feneſtella ãnũ. xii. mẽſiũ fuiſſe ſcribũt. cui ſententiæ repugnat decẽber: q ultimus erat: & decimuſ ẽ a martio cũ mẽſes a numero dicerent̃. M. Varro. & fuluius nobilior: & Iunius graccus ſcribũt numerꝫ mẽſiũ romanos a latinis accipiſſe: Annũ aut duplicẽ eẽ cõſtat: naturalẽ & ciuilẽ. alterꝫ ſcdm curſum aſtrorꝫ: alterꝫ arbitrio gẽtiũ. Vñ & Careſ ſicut Acarnanes ſemeſtrẽ hẽbãt ãnũ. Hebræi cũ ad lunã tegerent̃ differẽter ãnus cõputabãt. alterꝫ duodecĩ alterꝫ. tredecim mẽſiũ: ut geminus illis ãnus. v. & xx. lunæ curſibus cõpleret̃. Lauinii quoq; tredecĩ mẽſium ãnus fuit. At albæ decem. unde forte Romulus ſuũ decem mẽſium eſſe uoluit. Primũq; marti patri dicauit. Numa uero duos mẽſes addidit Ianuarium quem primum inſtituit: & Februarium quẽ ultimum: ſed a decẽ uiris poſt ianuariũ februarius numeratus ẽ. Verꝫ fuluius hos duos mẽſes a Tarquinio priſco additos retulit. Sed poſtea cum deprehẽſus eſſet error: qd annus non certo ordĩe ſeruaret̃. Cœpit Græcorum more multorꝫ dierum intercalatio fieri: ut ad naturalẽ curſum ãnus redigeret̃. Q ui ẽ. ccclxv. dierꝫ & quarta pte diei. Data ẽ cura põtificibus: qui rem deprauerunt. Inde Cæſar ponti. max. ĩ tertio cõſulatu cũ hũit collegã Marcũ æmyliũ lepiduni. Adhibito ſoſygene fulgo eius artis perito: rem emẽdauit. Intercalares dies. lxiiii. addidit nouẽbri & decẽbri. & annum ciuilẽ formauit ad ſolis curſũ. ſublato omni mẽſe ĩtercalari: & diebus. ccclv. quibus cõſtabat prius ciuilis ãnus: addidit. x. & pp qrtã ptẽ diei: q erat ad ſuplementũ. iſtituit: ut qrto quoq; anno mẽſe februarii adderet̃ dies unus: & cũ itercalatio fieri deberet deſinẽte: ãno ſacerdotes faciebãt ineunte ãno qrto: & rurſus erratũ ẽ. xxxv. annis Auguſtus Cæſar pſpecto ſacerdotũ errore: emendauit annũ. M. cẽſorio & C. Aſinio gallo conſſ. Siquis plura de anno uelit plegat cẽſorinum & Macrobium: a quibus nos pauca de multis excerpſimus. Conditor urbis: hoc eſt Romulus qui urbẽ condidit de quo ſuo menſe dicetur. Cum digereret tempora: diſpõeret & ordinaret ãnũ ciuilẽ & menſes. Conſtituit eſſe bis quinque menſes in anno ſuo: a ſe digeſto. conſtituit annum ſuum eſſe decem menſium. Vrbis. urbs eſt ſecundum marcellum iuriſconſultũ Roma quæ muro cingeretur: ut Alphenus ait eſt roma q̃tũ continẽtia ædificia eẽnt. Paulus iuriſconſultus urbis inquit appellatio muris cõtinẽtibuſq; ædificiis finit̃. põponius iuriſcõſultus de uerborꝫ ſignificatiõne ubs ab urbo appellata ẽ: urbare ẽ aratro diffinire & Var. ait urbũ appellari curuaturam aratri qd ĩ urbe cõdenda adhiberi ſolet: inde ẽ apud Vergiliũ urbem deſignat aratro & inferius libro quarto. Apta dies legit̃: qua mænia ſignet aratro. & paulopoſt ille tenens ſtiuã deſignat mœnia ſulco Mẽſes: mẽſis ἀπὸ τῆς μήνης qd ẽ luna. nã lunæ rõne menſis cõſtitutus ẽ. unde Var. mẽſis a lunæ motu dictus: dũ ab ſole ꝓfecta rurſus redit ad eũ luna ægyptii quoq; Menã uocauere lunã herb

doto teſte: Scilicet apoſtrophat ad Romulũ uerba: qđ rei militaris magis quã aſtrorꝫ peritia ualeret. O romule. ſ. certe. Magis noras: cognoueras. Arma rẽ ipſã militarẽ & bella. Quam ſidera: quã ſiderꝫ & cœli rõnem. & tñ legimus cũ gabiis philoſophiæ dediſſe opam & aſtrologicæ diſciplinæ nõ ex ptem. Et erat maior cura uincere finitimos: magis curabas ſubigere tuo imperio eos qui propinqui eẽnt regno tuo: quã curares cæleſtia. uicit enim Romulus fide uates & uelentes. & primus arma ioui feretrio retulit obtruncato ceninẽſium rege. Eſt tñ nõ ſine ratione Romu

Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.
Per totidem menſas funere coniugis uxor:
Suſtinet in uidua: triſtia ſigna domo.
Hoc igitur uidit trabeati cura quirini:
Cum rudibus populis annua iura daret.
Martis erat primus menſis: uenerisq; ſecũdus:
Hæc generis princeps: ipſius ipſe pater.

lus in decẽ menſes ãnũ digeſſit. Hic. n. duplicẽ rationem affert qđ fœmĩa decimo mẽſe pareat. Altera qđ decẽ menſibus uxor iam uidua ab obitu uiri lugubris ſe domi continet. In tertio tñ libro Triplicem rationem oſtẽdet Ita inquiens Annus erat decimum cũ luna receperat orbem. Hic numerus magno tũc ĩ honore fuit Seu quia tot digiti per quos numerare ſolemus Seu quia biſquino fœmina mẽſe parit Seu qđ ab uſq; decẽ nũero creſcẽte uenimus: Principiũ ſpaciis ſumit ĩde nouis. O Cæſar. germãice. Eſt tñ rõ q̃ illũ romulũ: Mouerat ad ãnũ ita digerẽdũ: quia cũ aliq̃ rõne ab eo factũ ẽ. Et hẽt quo tueat̃: defẽdat & ſuſtentet. Suum errorẽ hẽt quo pacto poſſit ſe defendere ab eo qđ erraſſe in ãni cõputatione dr̃. Quod ſatis ſtatuit: Romulus. Hoc temporis eſſe ſatis anno: illud tp̃s eẽ ſatis ad ciuilis anni computationem. Quod eſt ſatis utero matris: aluo ſeu uentri mr̃no. Dum. ideſt uſq; quo id enim dum ſignificat. Prodeat infans: exeat infãs de matris utero. Prodeat dixit. quia ꝓdeunt infantes ex utero capite qui uero pedibus exirẽt agrippæ uocãt Ply. teſte q̃ſi ægre parti. hi infelices ꝑter paucos a plynio relatos: & ut de partu aliquid dicamus. uariã eẽ hũani partus ſententiã gellius inquit. ubi mulieris uterus ſemen concepit homines. vii. menſe gigni. nõnunq̃. viii. Sæpe nono: ſæpius. x. eumque dixerũt ſũmũ finem gignendi. M. Varro quod etiã teſtatur gellius nõnũquã. viii. naſci hoĩem & interdũ. xi. Ariſtotelẽ laudat auctorẽ. romæ cũ fœmina bonis honeſtiſq; moribus: nec ambigua pudicitia menſe. xi. poſt mariti obitum pepiſſet: Decretum diuus hadrianus fecit. xi. mẽſe edi poſſe propter hereditates: refert Ply. libro ſeptimo ueſtiliã. C. herditii: põponii & orphici clariſſimorꝫ ciuiũ cõiugẽ ex his q̃ttuor partus enixã ſeptimo ſemp mẽſe pepiſſet. Suillũ ruffum. xi. Corbulonem. vii. Cæſoniã Caii principis cõiugẽ. viii. in quo mẽſium nũero genitis. Intra. xl. die maximus labor. grauidis ãt. iiii. &. viii. menſe lætales in his ab ortus. Maſſurius auctor eſt. L. papirium ꝑtore ſecũdo cohr̃de lege agẽte bonorꝫ poſſeſſionẽ cõtra eũ dediſſe cũ mr̃ partũ. xvi. mẽſibus diceret tuliſſe qm̃ nullũ certũ tp̃s pariẽdi ſtatutũ uidet̃. Per totidẽ: ſecũda rõ qđ. x. mẽſibus uxor uidua domi lugubris ſe cõtineat: qđ ĩde ſumptũ uolũt a tpe. ſ. quo latet infans in mr̃is utero. Vxor q̃ uxor erat: ſed q̃ iam eſſe deſiit. Per totidem menſes p. x. menſes. A fũere cõiugis: ab obitu uiri uel ab eo tpe: quo extincto uiro exequiæ: & iuſta ſunt ſoluta. Suſtĩet in uidua domo: quia ipſa uidua q̃ iã uiro diuiſa. Triſtia ſigna: aut lugubres ueſtes luctũ ĩdicãtes: aut cuꝑſſas: q̃ mortuorꝫ domibus põebant̃. Põpeius ait q̃a huius gñris arbor exciſa ñ rẽaſcit̃. ſic ut ex mortuo nihil ẽ ſupandũ: q̃ ob cãm ĩ tutelam ditis pr̃is putabat̃: & Ply. ſubditis tutela eẽ oñdit. Sed illud aduertẽdũ: in luctu mulieres albis ueſtibꝫ ĩdui ſolitas. đ quo plr̃ibus rõibus a plutarcho differit̃. ꝓblemate. xxv. Hoc igit̃ his rõnibus motũ romulũ inq̃t: cũ rudi populo rõnem anni traderet. Hoc igit̃ uidit cõſiderauit. Cura q̃rini trabeati: romuli trabea ornati ut regẽ decebat. Id ille ſua cura & diligentia obſeruauit. Cũ daret cura annua: anni rõnẽ aut. Iura annua: de quo anno ĩ annũ. Populis rudibꝫ. nouis ĩexptis. Trabeati: trabeæ ueſtes rogatæ dicũt̃ purpura circũductæ ſubtegmĩe puniceo: q̃s aureæ fibulæ annectebãt: hæ reges dicebãt. trabea primũ romæ romulꝫ uſus ẽ: q̃ poſt exactos reges rõani ulteriꝫ ñ ſũt uſi ut multi aſſerũt. uerꝫ diõiſius ea idibꝫ q̃ntilibꝫ eq̃tes uſos oñdit. Añ romulũ ẽt illa latini reges utebant̃. uñ Ver. ip̃e q̃rinali lituo. ꝑuaq; ſedebat ſuccĩctꝫ trabea. cũ de pico loq̃ret̃. Ply. ẽt ĩquit trabeis uſos accipio reges. Quirini. q̃rinꝫ rõulus dictꝫ ẽ ab aſta. q̃ lĩgua ſabĩa quiris dr̃. uñ ĩferiꝫ ſiue qđ haſta q̃ris: priſcis ẽ dicta ſabĩs. Bellicus a telo uẽit ĩ aſtra deꝫ. Siue ſuo regi nom̃ poſuere q̃rites. ſeu q̃a rõanis iũxerat ille cures. Liuius a curibꝫ ſabĩs q̃rites dictos ait. Martis. ãnũ rõulus a martio mẽſe inchoauit. marti patri primũ anni mẽſe cõſecrauit. Scđm ueneri tanq̃ rõani generis principi. & parẽti. q̃a æneæ mr̃. uñ ẽ illud macrobii. primũ menſem a pr̃e ſuo marte ſcđm ab æneæ mr̃e uenere noĩauit ut principia annis ſeruarent a q̃bus eſſet romani nominis origo. Alii eodẽ teſte putant romulũ altiore prudẽtia ita primo ordĩaſſe mẽſes. ut cũ ꝓcedẽs marti eẽt dicatus: Deo plerũq; hoĩum necatori. ſecũdus ueneri dicaret̃. quæ uim eius quaſi bñficia lẽiret. In. xii zodiaci ſignis cum primum ſignum aries marti aſſignatus ſit. Sequens mox venerẽ Taurus accepit: et rurſus e regione Scorpius ita diuiſus eſt. ut deo eſſet utriq; communis. Sed latius de his ſuis menſibus. et de ortu romuli ſuo loco dicemus. Primus menſis. anni ſcilicet a romulo

conſtituti.Erat martis:nā marti conſecratus.inde marius dicebat.Mars Varrone teſte dr̄ quod
in bello maribus p̄eſt: uel qđ lingua ſabina mamers dictus ē detractōe ſyllabæ.Pōpeius tn̄ īquit
mamers mamertis idē lingua oſca mars.dr̄ & mauors quod magna uortat:ut ci.placet. Et ſe-
cūdus mēſis.ſ. Erat ueneris:ueneri cōſecratus.nā aprilis dictus q̄ſi aphrilis ab αφρος ē ſpu-
ma:cū ex maris ſpuma nata ſit uenus.& inde dicta aphroditis.Venus aūt dicta ut ciceroni placet
quod ad res oēs ueniat:ſed de uenere:& de his qui nolūt aprilē ab ea dici ſuo mēſe:& libro dice
mus:& quot fuerint ueneres: Ter-
tius:refert uectius p̄textatus ī theodo
ſii ſaturnalibus.Fuluiū nobiliorē ī fa
ſtis quos in æde Herculis & muſarū
poſuit.Romulū poſtq̄ pplm in ma-
iores:iunioreſq; diuiſit:ut altera ps
cōſilio:altera armis rem pu.tueretur
in honorē utriuſq; partis. Tertium
menſem maiū ſequentē iuniū uocaſ-
ſe.Sed de diuiſione populi aliis locis
dicemus:& de his quinto & ſexto li-
bro differemus. Tertius menſis.ſ.
anni romulei. A ſenibus:dictus ē.
nā maius uocatus a maioribus hoc ē

Tertius a ſenibus:iuuenum de nomīe quartus:
Quæ ſequitur numero turba uocata fuit.
At numa nec ianū:nec auitas præterit umbras:
Menſibus antiquis addidit ille duos.
Ne tamen ignores uariorum iura dierum:
Non habet officium lucifer omnis idem.
Ille ne faſtus erit per quem tria uerba ſilentur:
Faſtus erit per quem lege licebit agi.

a ſenioribus. Quartus:mēſis. De noīe iuuenū:nā iunius a iunioribus dictus:ſed latius ſuo lo-
co differet. Turba mēſiū.ſ. Quæ ſeqt̄:hoc eſt cæteri menſes qui ſubſequunt. Fuit notata nu
mero:quaſi uocata ab ordine numeri.nā quintus menſis quītilis dictus ſextus ſextilis.Inde ſeptē-
ber:octuber:nouēber:decēber:Veꝝ poſtea quintilis iulius a iulio cæſare dictus eſt:& ſextilis ab
octauio auguſto auguſtus inde Domitianus uoluit a cognomine & noīe ſuo ſeptēbrē germanicum
& octobrē Domitianū appellare:ſed eo mortuo menſes ſuis nominibus uocati ſunt. At numa.
duos menſes priori anno ianuariū & februariū a numa pōpilio additos multi aſſerunt.fuluius tn̄
nobilior negare ur̄:& tarquiniū priſcū addidiſſe refert.Veꝝ uectius in ſaturnalibus macrob.de
numa referens hæc inquit.L.& ſex dies in duos menſes pari rōne diuiſit:ac de duobus primū ia-
nuariū nuncupauit:primūq; anni eſſe uoluit:tanq̄ bicipitis dei menſem reſpicientē ac proſpicien
tē tranſacti anni finē:futuriq; principia.Secundū dicauit februo deo:qui luſtrationū potens credi
tur.Luſtrari aūt eo menſe ciuitatē neceſſe erat.Statuit ut iuſta dis manibus ſoluerent. At numa
qui poſt Romulū regnauit de quo poſtea latius. Nec preterit:quaſi nō p̄termiſit. Ianū:quia mē
ſiū numero admiſit.nā ab eo ianuariū uocauit:ſed de iano & eius myſteriis paulopoſt. Nec aui-
tas umbras:parentū:ſiue auoꝝ aīas:quia menſem inſtituit:quo illis parentaret:hoc ē quo fieret
ſacrificia pro mortuis:& februariū menſem dixit a februo & februare purgare ē:ſed de hoc ſecū-
do libro dicet. Ille numa. Addidit duos mēſes.ſ.ianuariū:& feb.Menſibus:antiquis.x.mēſi
bus a Romulo inſtitutis.aliqui legūt prepoſuitq; duos:ſed ur̄ abſurdū:quia nō p̄poſuit:nā febru
ariū ultimū anni fecit:niſi dicas ſi nō p̄poſuit p ſe p̄poſuit p ſucceſſores.nam a.x.uiris februarius
poſt ianuariū numeratus eſt. Ne tn̄:generalia quædā relaturus eſt:q̄ in oībus cōtigunt menſibus
preſertim nō eſſe eiuſdē officii dies oēs:ſed aliud alii cōuenire. Tn̄ ne ignores:ergo ſcias. Iura
poteſtates ſeu officia. Varioꝝ dierum:nā ut uarii noīe.uarii tpe ita uariis officiis attributi.Non
oīs lucifer:partē pro toto poſuit:nā principiū diei pro toto die:uel erit denoīatio cū ab eo qđ facit
id qđ ſit intelligit:ut hic cum luciferꝝ pro die poſuit:aut pro diei pricipio.Lucifer a græcis φωσφορος
dr̄ ſtella eſt ueneris:q̄ cum ſolē ancedit.ut ci.inquit lucifer cū ſequit̄ uesp uocat:de ea mul
ta refert Ply.li.ii. Ille:ne.Macrobius cum de diuiſione dieꝝ agat:numā inquit ut in mēſes an-
num:ita in dies mēſem diuiſiſſe:dieſq; oēs aut feſtos:aut pfeſtos:aut itercisos uocaſſe.Feſtos diis
dicatos eē quibus inſunt ſacrificia.epulæ ludiferiæ.pfeſtos hoībus ob adminiſtrandā rē priuatam
aut publicā cōceſſos.his īſunt faſti comitiales cōparēdini.ſtati.pliares.Interciſos deoꝝ hoīumq;
cōes eē.ſed in ſe nō alia diuidi.Sunt tn̄ interciſi dies ut Var.& ēt ipi Macro.placet:p quos mane
& ueſperi ē nefas ius dicere.medio autē tpe inter hoſtiā cæſam:& exta pіecta fas:a quo quod fa-
ſtum intercidit interciſi:aut qđ interciſum nefas:ſed de cæteris paulopoſt.Faſti Var.auctore dies
ſunt p quos prætoribus oīa uerba ſine piaculo:licet fari.nefaſti p quos nefas fari prætorē do dico
addico:& ſi prudētia uel īprudētia hæc tria uerba emittunt:piaculari hoſtia purgat:qui emiſerit
p̄tor. Si ſeruus fuerit manumiſſus:quia urbs libera.erat liber eſto.Mutius ambigebat eum expiari
ut impium non poſſe. Ille dies erit nefaſtus:cum fari non poterit prætor. Per quem diem. Si
lentur: a prætore.ſ. Tria uerba:hæc ſunt illa tria uerba quæ e prætorio proferebat prætorius di
cturus.Do.dico addico:hoc eſt do leges dico ius.addico dāno.nam addicere Pompeio teſte dā-
nare eſt. Faſtus erit:ille ſcilicet dies. Per quem licebit:fas erit. Agi lege:hoc eſt cum pote
rit prætor ius dicere ſecundum leges & inſtituta.Nefaſti dies hac nota ſignantur N. faſti ſic NP.

Nec toto:erant dies in q̄bus mane cũ fieret ſacrificiũ ius nõ dicebat̃:ſic ea parte nefaſti:pfecto aũt ſacrificio:cũ prætor ius diceret.faſti.Sic dies nefaſtus mane poſtea faſtus. Nec tu putaris:q̄ſi nõ arbitreris. Toto die:die integro. Perſtare:pſeuerare ſeu firma eẽ. Suá iura.iura ipſi diei attributa. Qui:ille dies q. Iã abſoluto.ſ.ſacrificio. Erit faſtus:cũ fari poterit ptor. Mane:cũ fieret ſacrificiũ. Erat nefaſtus:qa nõ licebat fari prætorẽ.Mane:Varrone teſte diei pricipiũ quod tũ manat dies ab oriẽte:niſi potius quod bonũ antiq dicebant manũ.ad cuiuſmodi:religionem græci quoq;

Nec toto perſtare die ſua iura putaris
 Qui iam faſtus erit:mane nefaſtus erat.
Nam ſimul exta deo data ſunt:licet omnia fari
 Verbaq; honoratus libera prætor habet.
Eſt quoq; quo poppulum ius eſt inclndere ſeptis
 Eſt quoque qui nono ſemper ab orbe redit.
Vendicat auſonias iunonis cura calendas
Idibus alba ioui grandior agna cadit.

cũ lumen affert̃ ſolẽt dicere φωσ αγ νολοιδẽ fere Põpeius:ſic etiã Macrobius mane dictũ quod ab inferioribꝰ locis ideſt a manibus exordium lucis emergat aut mane ab omine bonio-minis.Nã ſimul:Ratio cur idẽ dies faſtus & nefaſtus ſit. Nã ſimul.i.poſtq̃ Exta ſunt data deo:abſolutũ eſt ſacrificiũ.Exta ſunt ea interiora uitalia:ut Cor iecur pulmo:& que ppe hæc. Dicta Põpeio teſte quod ea dis pſecent̃:quæ maxime extãt:eminentq;. Licet oia fari:qa põt fari prætor:& prætor honoratus habet uerba libera:quaſi libere ſine ullo piaculo poteſt fari.Prætor dictus quod præiret iniure & in exercitu. Honoratus:nam ut Pomponius iuriſcon.ins prætoꝝ appellatur honorarium & Paulus de iuſticia & iure:ius etiam prætoris honorariũ dixit ſeu honoratus qa habet lictores & faſces more cõſulari.De prætore autẽ Pomponius de origine iuris ſic inq̄t Prætor creatus eſt cum conſules auocarentur bellis finitimis.nec eẽt q in ciuitate ius reddere poſſet.hic primo urbanus appellatus eſt:eo quod in urbe ius redderet.poſt aliquot deinde annos nõ ſufficiente ptore eo quod multa turba etiã peregrinoꝝ in ciuitatẽ ueniret creatus eſt & alius prætor qui peregrinus appellatus eſt ab eo quod plerũq; inter peregrinos ius dicebat.Capta deinde ſardinia:& mox ſicilia & hiſpania ac narbonẽſi pũincia.Totidẽ ptores quot pũiciæ inditionẽ uenerãt creati ſunt.partim q urbanis rebus:partim q pũincialibꝰ pẽſſent. Eſt quoq;:de comitiali & nũdinali die agit. Comitialis dies erat:cũ habebant̃ comitia.hoc eſt cũ cõueniebat populus ad creãdos magiſtratus:unde Varro comitiales inq̄t dies dicti:q̄d tũ eſſet populus conſtitutus ad ſuffragiũ ferũdum. Eſt quoq; eſt etiã dies. Quo eſt ius in quo die eſt poteſtas. Includere populum ſeptis:uocare populum in cãpũ martiũ ubi ſeptũ erat quo:populus includebat̃:cũ creãdi eẽnt magiſtratus & ſepta etiã dicunt̃ p metaphorã ab ouili:nã & populũ pecudes:& gubernatorẽ paſtorẽ uocamus:ut Fabius meminit. Eſt quoq;.ẽ ẽt dies.Qui ſp redit ab orbe nono:a nono ſoliſ circuitu hoc ẽ a nono die & d nũdinali intelligit.Nũdinæ tñ inter ſolẽnes fereas a Tito q̄ntio poſitæ nõ ſunt.Inſtitutas uero fuiſſe nũdinas Rutilius gallus ait:ut ruſtici octo diebus ĩ agris eẽt & nono die repeterẽt urbẽ p ſacris Plynius tñ iq̄t ruſticæ tribus nũdinis urbẽ reuiſitabãt:& iõ comitia nũdinis hr̃e nõ licebat:ne plebs ruſtica auocaret̃ hæc ille.Anono aũt die nũdine dicte ſunt.Nono etiã die q dicebat̃ luſtrus antiq nõia infantibus dabãt:& de ea quæ ĩ ueneratione erat nundina ab ipo die dicebat̃. Vendicat:calendæ iunoni:idus ioui ſacræ ſunt.Primi dies mẽſiũ:ut Varro inq̄t noiati ab eo calẽdæ quod his diebus calent̃ menſes:calendæ ẽt ut idẽ meminit Iunoni ſunt attributæ.Vnde laurẽtes iunonẽ appellabant calendarẽ:eiq; ſacrificabant a martio ad decẽbrẽ:ſed Romæ calendis oĩbus regis uxor ſacrificuli porcũ uel agnã iunoni ĩmolabat:& minor pontifex in curia Calabria rẽ diuinã faciebat iunoni.Dicunturq; calendæ a calo.i.uoco.Vnde Macrobio teſte ipſi curiæ ad quã uocabat̃ Calabre nomen datum eſt:nam curia calabria dicebatur.Sed attributas iunoni calendas & Varronis:& pontificalis confirmat auctoritas.Ratio eſt quæ in ſaturnalibus a prætextato refertur.Cum initium menſium maiores noſtri ab exortu lunæ ſeruauerint:iure iunoni calendas addixerũt lunam ac iunonem eandem putantes:uel quia luna per aerem meat. Vnde græci lunam αρτεμιν nuncupauerunt αεροτομιν quod aera ſecat.Iuno aũt aeris arbitra eſt merito initia menſium.ideſt calẽdas huic deæ conſecrarunt.inquit ergo poeta. Cura iunonis uendicat:attribuit ſibi.Calendas auſonias:latinas ſeu romanas & hoc ideo dixit:quoniam græci calendas non habent. Ideo auguſtus cum aliquos nunquam ſoluturos ſignificare uellet ad calendas græcas ſoluturos dicebat νουμηνιαν greci principia menſiũ appellant.Auſonias:ab auſonia quæ pars erat italiæ in qua ſunt urbes beneuẽtũ cales teracina.ita dicta ab Auſone calypſus ex Vlixe filio.nũc uero p tota italia accipit̃. Alba agna grãdior pĩguis. Cadit:imolat̃. Ioui:ad honorẽ iouis. Idibꝰ:die iduũ.Quilibet.n.mẽſis calẽdas idus & nonas hẽt:ut primi dies mẽſiũ ſũt iunonis.ita idus ſunt iouis:& iduſ dicte:ut iquit Varro ab eo q̄d thuſci itis:uel potius:quod ſabini idus dicunt:aut dicũtur idus quaſi uidus de-

tracto.n.quod eo die plena luna uidebaẽ:aut qa iduare apud tuſcos diuidere eſt.diuidunt.n.mẽſes præcipue nonas a calendis uel ab hoſtia eo die ioui ĩmolata:quã iduliũ appellabant.& Macrobius refert nomẽ hoc a tuſcis eſſe:apud quos is dies itis uocaẽ.Itẽ illi interpretabanẽ iouis fiduciã.nam cũ iouẽ accipiamus Lucis auctorẽ.unde & luceriũ ſalii in carminibus canunt:& cretẽſes ΤΗΝ ΑΜΕΡΑΝ uocant:Romani dieſpitrẽ.ut diei p̃rem:iure dies hic iouis fiducia uocaẽ.Cuius lux cũ ſolis occaſu nõ finiẽ.Splẽdorem diei:& noctis continuat illuſtrante luna:quod ſemp ĩ plenilunio.i.in medio mẽſe fieri ſolet.Dĩe uero q nocturnis caret tenebris iouis fiduciã tuſcho nomine uocauerũt.unde & oẽs idus iouis ferias obſeruandas ſanxit antiquitas. Nonaꝝ:nonis nulli deo ſacrificaẽ.iõ ſub nullius numinis tutela eſſe dicunẽ.Nonæ ut Var.ait:a pontificibus quintanæ:& ſeptianæ dictæ:& ab eo qd añ diẽ nonũ ſunt dicunẽ:aut a nona luna cũ pontifex eo die nonam lunã obſeruaret:& uiſam regi ſacrificuloꝝ indicabat.Vnde nonæ:qſi nonæ luuæ initium:aut qd ab eo die ad idus nouẽ ſunt dies.Verũ ut diximus ſub tutela ſunt nullius numinis:quoniã iunoni & ioui cões relinquunẽ.

Nonarum tutela deo caret:omníbus íſtís
Ne fallare caue:proxímus ater erít.
Omem ab euentu eſt:íllís nam roma díebus
Damna ſub ad uerſo tríſtía marte tulít.
Hæc míhí dícta ſemel totís herentía faſtís
Nec ſeríem rerum ſcíndere cogar:erunt:
Ecce tíbí fauſtum germaníce nuncíat annum.
Inque meo prímus carmíne íanus adeſt.
Ane bíceps anní tacíte labentís orígo

Tutela nonaꝝ caret deo:p hypallagẽ hoc ẽ nonæ carẽt tutela dei. Proximus oibus iſtis:hoc ẽ dies q ſeqẽ calendas nonas idus. Erit a ter.erit ĩfauſtus. Caue ne fallare:ne decipiaris:nã poſtridianos dies calẽdaꝝ nonaꝝ iduũ ĩfelices habẽdos cẽſuit antiqtas ut mox dicã.Dicerẽ rõem calẽdaꝝ iduũ & nonaꝝ:niſi uel pueris notã quoq: ſcirẽ. Omẽ ab:quod atri dies ſint:ab eo quod ĩ his euenit obſeruatũ eſt:uti refert aurelianus ille uectius cũ ĩfeliciter dimicatũ eẽt:ut apud Gelliũ ẽ ãnaliũ.xv.& caſſiũ eminã libro hiſtoriaꝝ ſecũdo.ccclxiii.urbis ãno a Mallio & Au.poſthumio trib.pl.actũ ĩ ſenatu qd eẽt:qd intra paucoſ ãnos totiẽſ erat afflicta res.p.pq ſuit licynius haruſpex ex ſenatus pcepto:r̃tulit quæ.Q.u.Sulpitiũ trib.pl.poſtridie idus qntiles cõtra ſenones dimicaturꝝ ſacrificaſſe.Itẽ ad cremerã multiſq: aliis ĩ locis ĩfeliciter dimicatũ. Tũc põtifex iubẽte ſenatu ſtatuit poſtridie calẽdas idus & nonaſ dies atros habẽdos.Plutarchus aliã rõem affert.Inqt.n.cũ primi mẽſiũ dies ſint dis ſupis cõſecrati ita ſequẽtes ĩferis:qbꝫ maiores purgatõibꝫ qbuſdã utebanẽ:& mortuis parentabãt ſic & dies illos tris ĩ mẽſibꝫ pricipes feſtos & ſtatos poſuerũt.Eos aũt q ſequunẽ tris diis manibꝫ attributos.religioſos & ĩfauſtos habẽdos exiſtimarũt.ita plutarchus inqt.Ego tñ miror:nã fabius ſeruilius minime parẽtãdũ his diebus cenſet:qa Iouẽ & Ianũ neceſſe eẽt iuocare:quos nõ licebat atris diebuſ noĩare.idẽ a Theodoſio aurelio referẽ:q ẽt teſtaẽ oẽs poſtridianos dies fuiſſe nuptiis inhabiles & ad oĩa maiores canẽdos putaſſe. Omẽ:hoꝝ.ſ.dieꝝ atroꝝ q ſunt ĩfauſti & ominis:& augurii.omẽ qd ab ore hoĩs:uel a quocũq: eius geſtu:auguriũ uero quod ab auibus captaẽ. Eſt ab euẽtu:ab eo qd his diebus accidit euẽtus.n.p caſu poniẽ Cicero ĩ libris.de diuinatione.qd ẽ inqt aliud fors:qd fortuna:qd caſus:qd euẽtus niſi cũ ſic aliqd cecidit:ſic euenit:ut uel nõ cadere atq: euenire:aut aliter cadere atq: euenire potuerit.Nã Roma illiſdiebus:poſtridianis.ſ.calẽdaꝝ iduũ & nonarũ. Tulit dãna triſtia:ab affectu triſtia:qa tot Romani periere. Sub aduerſo marte:ſub aduerſis hoſtiũ armis:cũ mars aduerſus romanis & fauẽs hoſti.Hæc mihi:hãc dierũ rõnem:quæ oibus ineſt mẽſibus:nũc in principio retulit.ne poſtea eẽt dicturus:& ob id rerũ ordinẽ ĩterrupturus. Hæc:quæ de diebus dixi. Herẽtia totis faſtis:quæ ĩherẽt oibus mẽſibus.ſic & faſtoꝝ libris. Ne cogar ſcindere:iterrũpere. Seriẽ ordinẽ. Reꝝ erũt mihi ſemel dicta:quaſi dixerim ſemel nõ dicã poſtea:& uideẽ hoc in loco erunt habere aliquã præteriti tpis ſignificatiõnẽ:cũ dicat erũt dicta:qa iã dixit:& dicturus nõ eſt.& Lucanus inqt nec tantis cladibus auctor pœnus erit.Iã longe ante fuerant clades illæ & pœnus Hãnibal.Vox quidẽ futuri ẽ.Sed ſignificatu uidetur præteritum reſpicere.Quod non ſolum nos dicimus:qa ſunt qĩ nos ita dicentes inuehanẽ:ſed Põponius iuris con.de uerboꝝ ſignificatione ita admonet.Erit uerbum.interdum etiã præteritũ:nõ ſolum futurũ tempus demonſtrat.cũ codicilli ita cõfirmati teſtamento fuerint:quod in codicillis ſcriptum erit:utrum.ne futuri temporis demõſtratio fiat an & præteriti.Si añ ſcriptos codicillos qs reliquat. Ecce:de ianuario mẽſe acturus:q iano dicatus ẽ:eũ adeſſe iqt:bono omine.Ecce o germanice ianus nũciat tibi fauſtum annũ:ſolebant ianuarii calẽdis bona oĩa & auguria captare.ideo inquit ianũ nunciare felicem annũ:germanico. Et adeſt primus in meo carmine:nam hoc primo libro de eo agẽdum eſt. Ane:ianũ iuocat.cuius myſteria & mẽſem relaturus ẽ. De quo nos quoq: multa acturi auctore utemur prætextato macrobiano q ĩ ſaturnalibꝫ de his diſſerit.Regionẽ iſtam:

que nūc uocat̄ italia regno ianus obtinuit. Qui ut higinus tradit cū cameſe idigenā terrā hāc æque poſſidebāt. ita ut regio cameſena: oppidū ianiculū uocarcт̄. poſt ad ianū ſolū regnū redactū ē. Credit̄ geminā faciē prætuliſſe: ut quæ ante quæq; poſt tergū eſſent itueret̄: qd ad prudētiā regis ſolertiāq; referendū ē. Mithici regnāte iano referūt oīum domos religiōe: ac ſctitate fuiſſe munitas: eiq; diuinos honores eē decretos: hoc merita itroitus & exitus ædiū eidē cōſecratos. Xenophō italicū tradidit ianū ī italia diis primū tēpla feciſſe: & ritus ſacrorū īſtituiſſe: ideo ī ſacris pfactionē meruiſſe ppetuā. Phyſici eū magnis cōſecrāt argumētis diuinitatis. Sūt qui ianum eundē appollinē eē: & dianā dicāt & ī hoc uno utrunq; ex primi numē affirmēt. Et .n. ſicut nigidius refert apud græcos appollo colit̄: q θυραῖος uocat̄ eiuſq; aras ante fores ſuas celebrāt

Solus de ſuperis qui tua terga uides.
Dexter ades ducibus: quorum ſecura labore
Ocia terra ferax: ocia pontus habet.
Dexter ades patribuſq; tuis populoq; quirini:

ipſum exitus: & itroitus demōſtrantes potentē idē apud illios ἀγυιεύς dicit̄: qſi uiis præpoſitus urbanis illi uias: quæ ītra pomæria ſunt ἀγυιάς appellāt. Dianæ uero ut triuiæ uiarū oīum idē tribuūt poteſtatē. Apud nos ianū oībus præeſſe ianuis nomē oſdit quod ē ſimile θυραίου cū claui & uirga figurat̄ qſi oīum & portarū cuſtos & rector uiarū. pronūciauit Nigidius appolinē ianū eē. Dianāq; ianā appoſita. d. litterā: q ſæpe. i. litteræ decoris cā apponit̄: ut redit̄ redintegrat̄. Ianū qdā ſolē demōſtrari uolūt: & ideo geminū qſi utriuſq; iauæ cæleſtis potētē: q exoriēs apiat diē: occidēs claudat. Inuocariq; primū cū cuiuſ res diuina celebrat̄ ut p eū pateat ad illū cui imolat̄ acceſſus: qſi pces ſupplicū p portas ſuas addeos ipſe trāſmittat. Simulacrū: eius plerūq; fingit̄ manu dextra. ccc. ſiniſtra. lxv. n. merū tenēs ad demōſtrādā āni dimēſionē q pcipue ē ſolis poteſtas. Alii mūdū. i. cælū eē uoluerūt. Ianūq; ab eūdo dictū: quod mōdus ſemp eat dū ī orbē uoluit̄: & ex ſe initiū faciēs ī ſe refert̄. Cornificius ethymorū li. iii. Ci. inqt nō ianū ſed eanū noīat ab eūdo. Apud nos ī qttuor ptes ſpectat: ut demōſtrat ſimulacrū eius phaleris aduectū. G. baſſus ī lib. de diis ianū bifrontē fingi ait qſi ſuperū: atq; iferū ianitorē eūdē qdriformē qſi uniuerſa clymata maieſtate cōplexū. Saliorū carmibus antiqſſimis deus deorū canit̄. M. meſſalla. gn. Domitii ī cōſulatu collega ideq; p ānos. lv. augur ita de iano icipit. qui cūcta fingit eadēq; regit: aquæ terræq; uim ac naturā grauē atq; p nā ī pfundū dilabentē ignis atq; aiæ leuē imēſum ſublime fugiētē copulauit circūdato cælo q uis cæli maxia duas diſpares colligauit. In ſacriſq; iuocamus ianū geminū. Ianū prem. Ianū iunoniū. Ianū cōſiuiū. Ianū qrinū: Ianū patutiū. Ianū cluſiū gēinū: qa utriuſq; ianue cæleſtis potētē & c. patrē qſi deorū dum. Iunoniū qſi nō ſolū mēſis ianuarii ſed oīum mēſium igreſſus tenentē. in ditione aūt iunonis ſunt oēs calēdæ. Varro li. v. rerū diuinarū ſcribit iano duodeci aras p totidē mēſibus dedicatas. Cōſiuiū a cōſerendo. i. ppagine generis humani: q a iano auctore cōſerit̄. Quirinū qſi bellorū potentē ab haſta quā ſabini qrim uocāt. Patutiū & cluſiū qa bello cauſæ eius patēt: pace claudunt̄. cām iferius ſubiiciemus & cætera q de iano dicēda ſūt: Pli. de iano ſic loquit̄ apud antiquos ianus ſiue genius: ſiue rex fuerit dicit̄ cultū ſilueſtrē in ciuilē redegiſſe: & iō bifrontē pingunt: qa alterā fecit ex altera uiuendi forma eius tēplū cū duabus portis ē aperit̄ ī bello ianus. Sed hæc hactenus. Iane biceps: q gemino capite figuraris. Origo anni: qſi q das pricipiū āno tuis a calēdis icipiēti. Tacite labētis: q annus tacite labit̄: & ad ipm tēpus reſpexit: qd ē ut ſupius diximus mēſura motus cæli qd tacite mouet̄: iuxta illud tacito labentia cælo: ſic & tpa tacite labunt̄. Qui ſolus de ſupius: ſolus ex oī cæleſtiū numero. Vides tua terga: qa cū biceps ſis reſpicis & āteriora: & poſteriora. Ades dexter ppitius. Ducibus: & tyberio & germanico q militiæ pſūt. Quorū: ducū. Labore: iduſtria & uigilātia. Terra ferax: fertilis. Habet ocia ſecura: hēt qetē & pacē ſeorſū ab oī bellorū cura: Pōtus mare. Habet ocia: pacē qa nō mō ī terris: ſed ne ī mari qdē bella gerunt̄. & hoc ob pacē: q auguſti & tyberii tpe undiq; p orbē terrarū fuit. Auguſtus eni poſt ciuilia bella repreſſa poſt actiacā pugnā Antonio & Cleopatra nauali plio uictis ægyptū ī puinciā redegit. Iuſtoq; bello domuit dalmatiā cātabriā: aqtaniā: pānoniā: illiricum: rhetos uindelicos. Sallaſſos gentes alpinas. Dacas germanos ultra albin fluuiū ſummouit. ex qbus ſueuos: & ſycābros in galliā traduxit. Indos: & ſythas magnitudinē nomīs ſui ad amicitiā pellexit. Parthos ſub phraarte rege cōpeſcuit: & filios dar̄ obſides coegit. Repoſcētiq; ſigna Craſſi clade erepta: &. M. ātonii fuga ablata ſupplices pti reſtituerūt. Armeniā & ſupiores tauricos oīs ī amicitia retinuit arabas p æliū gallū ſubegit æthiopas p. M. petroniū cōtulit. Deniq; ut Trāqllus ait pace ī ra mariq; parta ianū qrinū clauſit. & Florus ī fine ſer̄ opis ſui. Seres ēt iqt habitāteſq; ſub ipo ſole idi Romā ad auguſtū miſere legatos cū gēmis & margaritis: elephātos iter munera trahētes itidē & legatos miſere ſcythæ: Itaq; auguſti tpibꝫ cōtinua totius humani generis aut pax: fuit aut pactio hæc ille. hæc qdē ē illa pax auguſti tēporū q ī ſacris lrīs ſignificat̄. Orie ī diebus ſuis iuſtitia & abundātia pacis cū eo. Significat. n. illud tempus: quo celeſtis ipſe rex uere pacificus hūanā carnē aſūpſit: Ades dexter: ppitius. Patribus & populo qrini: ſenatui & populo romāo. Quirini: romuli ut dixius. erat. n. & ſenatus & populus ab initio urbis a romulo

inſtitutus de multitudinis diuiſione.ita Plutarchus agit condita urbe. Romulus ex eis qbus erat ad militãdũ uigor:legiones fecit cæteros uocauit populũ. C.creat ſenatores quos appellauit pr̃es:& ordinẽ ſenatũ:qđ nomẽ a ſenectute ẽ. Pr̃es dicti aut qđ patroni multitudinis erant:aut qđ pr̃es cæterorꝫ uidebanť. Patroni dicunť a patrone quodã:qui cũ euandro ea loca tenuit ſtudioſus inopiæ plebis ſubueniẽdi. Aut a uirtutæ:aut preſtãtia nobilitatis:qđ uerius ẽ pr̃es appellauit:ut ea nois mãſuetudine arrogãtia.& inuidia ꝓcul eẽt. Qui deinde ſenatui aſcripti ſunt:pr̃es cõſcripti appellanť.

Et reſera nutu candida templa tuo.
Proſpera lux oritur linguiſq; animiſq; fauete
Nunc dicenda bona ſunt bona uerba die.
Lite uacent aures:inſanaq; protinus abſint
Iurgia. differ opus liuidia turba tuum.
Cernis odoratis ut luceat ignibus æther.
Et ſonet accenſis ſpica cilyſſa focis.
Flamma uitore ſuo templorum uerberat aurum:

Liuius uero ab urbe cõdita cum iã inqt uiriũ haud pœniteret. Cõſiliũ deinde uiribus parat Cẽtũ creat ſenatores:ſiue quia is numerus ſatis erat:ſiue qa.C.erãt q creari pr̃es poſſent. Patres certe ab honore:pr̃iciiq; ꝓgenies eorꝫ appellati. Dionyſius autem alycarneſeus ita inqt Romulus urbanis negociis unum ꝑfecit. Tribubus ꝑcepit:ut ſingule tres eligerent:& curiis quæ triginta erant:ut totidẽ additto ꝑfecto urbis. Ex hoc cẽtenario numero conſilium facit ſenatũ appellauit ut ab ætate. aut uirtute. Senatus participes pr̃es cõſcripti. Hoc igiť nũc poeta inuit. Pr̃ibus & populo tuis:qſi q'ſunt ſub tutela tui numinis. Et reſera:aperi. Tuo nutu:qſi tuo numine & auſpicio. Cãdida tẽpla:marmorea tẽpla & tua & aliorꝫ deorꝫ:qa tibi cæteriſq; deis ẽ imolãdum nec ab ſurda eẽt ſentẽtia ſi diceremus de tẽplo iani nõ ĩtelligi:nã aptũ bellũ ſignificabat.& tũc nõ bellum ſed pax ut erat optabať. Numa ut auctor ẽ Liuius ianũ ad infimũ argilẽtũ indicẽ pacis belliq; fecit aptus:ut in armis eẽ ciuitatẽ clauſus pacatos circa ſe populos ſignificaret.bis deinde poſt numæ regnũ clauſus fuit. Semel Tito mãlio cõſule poſt punicũ primũ pfectũ bellũ iterꝫ qđ nr̃æ ætati dii dederť:ut uideremus poſt bellũ actiacũ ab ĩperatore Cæſare auguſto pace terra mariq; parta.ergo ſi clauſus pacẽ ſignificabat:& ea tunc maxima erat:arbitrarer de aliorꝫ deorꝫ tẽplis ĩtelligendũ. Quibus pariter & iano calendis ianuariis ſacrificať.ꝑſertim cũ ianus ꝑſit oibus tẽplis:& ianuarꝫ poteſ ſit.qn ẽt qđ primũ dis tẽpla fecerit in italia:ut tradit Xenophon. Proſpera:de calẽdis ĩtelligit ianuariis & prima die anni:q in totũ annũ oia & auguria captabanť. Oriť lux ꝓſpera:dies calẽdarꝫ ianuariũ quod anni caput ẽ. Fauete:oẽs mihi hinc exordienti aut Fauete:alteri Et linguis:hoc eſt bonis uerbis. Et animis:bona uolũtate:nã põt qs fauere & plaudere uerbis.non tñ aĩo: Nunc in bona die:in calendis iani. Sunt dicẽda bona uerba.ut in ipſo anni principio bona fauſtaq; oĩa capteni. Seruať nũc etiã mos hic & ĩ tota græcia & ĩ pluribus italiæ locis.accedunt dilúculo calendarũ pueri ad nobiliũ ianuas & qbuſdã rhitimis ſalutãt & bona uerba dicunt. Lite nõ eſt eo die litibus:aut iurgiis ĩcũbẽdũ.nec mala uerba ꝓferẽda. Aures uacẽt lite:ſint liberæ & ꝓcul ab omni cõrẽptione nã ut Cicero in libris de legibꝫ inqt. Rõ feriarꝫ & feſtorꝫ qetẽ litiũ habet ac iurgiorꝫ. Lis litis pro contentione forenſi. Vnde & in iudicio lite cecidiſſe dicitur:qui eius rei de qua agebat cauſam amiſit. Abſint protinus inſana iurgia:quaſi procul ſint inſanæ contẽtiones.iurgia aliq amicorꝫ & affiniũ eſſe uolunt:ſed interdũ ad forenſem altercationem referri uidemus:Seneca in hercu le furente:hic clamoſi rabioſa fori iurgia uendens ĩprobus iras & uerba locat. Liuida turba:turba inuida:& plena liuore. Differ opus tuũ:& ad liuorem in foro litigantiũ:& ad inuidentium maledicentiam referri poteſt.quaſi abſtineas hodie a maledicentia:qua uti ſoles turba a τυρβάζω uerbo græco deducitur:& ut labeoni placet:& multitudinis hominum perturbationem:& cœtum.i. coaducationem ſignificat: Cernis:eo die in templis& pro foribus templi multa odorem facientia cremabantur. Cernis ut ether:ut aer. Luceat ignibus odoratis:ignibus in qbus aut cedrea ligna aut thura odorem emittentia cremebantur. Et ſonet focis accenſis crepitum faciat cum aduritur.

Spica cilyſſa:cum legerem hunc locum & pariter Sabinus:qui tunc uiuebat:& alii innuehebantur:quoniã de ſpica nardi uoluerim intelligi:cũ ipſi de croco ex cilycia laudatiſſimo ꝓueniẽti ĩtelligẽdũ eẽ cẽſerẽt nec aduertebãt quo ĩ errore uerſarenť.nõ.n.poeta de flore:ſed de ſpica loqť:non enim dixit flos cilyſſus:ſed ſpica cilyſſa:& de nardo intelligit.de quo Plyni. odoris gratia omnibus maior & ſi cilſiſſum nardũ nõ legas apud Plyniũ:nõ refert.nõ.n.inquit Plynius nõ naſci in cilycia nardũ:ſed in primis laudat ſyriacũ proxime gallicum & creticum. Adde qđ ſyria iuncta ẽ cilyce:ut quod in ſyria naſciť poſſit in ea parte cilycæ naſci:que ſyrie iuncta eſt. Ego aũt in ora cilyciæ ſpicã meis manibus legi:& auditoribus meis oſtendi:cum hæc legerẽ.præterea crocus cũ ſit magni odoris:ad odorem tamen non aduritur.ſed alius uſus eſt:aduruntur ligna odora. & odoratum gummi:& ipſa ſpica. Quare de nardo intelligendum cenſeo:& non de floribus. Flam-

ma: quæ ſit in aris. Verberat ſuo nitore: ſuo ſplēdore & corruſcatione uerberare & lambere uidetur. Aurū templorū: auream templorum celaturam & parietes deauratos & deaurata laquearia. Et ſparit iubar tremulum: tremulam corruſcationē & lucē. In ſumma æde: ī ſummo templo deaurato. Iubar: pro lucifero ponitur ut apud Virgiliū ī quarto æneidos. It portis iubare exorto dictū ut Pompeio placet: quod ſplendor eius diffundit̄ ī modū iubæ leonis: & iubar ꝓ ſplendore tantū ponit̄ ut hic. Veſtibus: eo die ibat populus cū cōſulibus inituris magiſtratū imolatū ioui optimo

Et tremulum ſumma ſpargit in æde iubar.
Veſtibus in tactis tarpeias itur in arces:
Et populus feſto cōcolor ipſe ſuo eſt.
Iamq; noui faſces præeunt: noua purpura fulget:

maximo ī arcē capitolinā. Itur: quaſi id populus cū cōſulibus. Veſtibus ī tactis: nouis & ad eā diē nō tactis: In arces tarpeias: ad tēplū iouis quod ī arce tarpeia erat. Tarpeius mons ut Varroni placet dictus a tarpeia uirgine ueſtali: quæ ibidē a ſabinis necata armis: & ſepulta fuerat. Plutarchus in uita romuli inqt tarpeiā uirginē tarpeii filiam fuiſſe: que romanā arcem Sabinis prodidit. Dictus poſtea mons capitolinus eodem Varrone teſte: quod cū i eo fundamenta ædis iouis foderent̄. Caput humanū inuentū eſt: & ut pergit Varro hūc antea montē ſaturniū appellatū prodiderūt: & ab eo late ſaturniā terrā: cuius ueſtigiā etiā Varronis tēpore manebant Saturni fanum: ſaturnia porta quā Iunius pandanam uocat. & poſtici muri legibus priuatis iſcripti. Hic uero cū effoderent̄ iouis ædis fundamenta inuento humano capite: ab aruſpicibus: & præcipue hetruſcis habitū ē: Arcē illā totius italiæ. deīde totius orbis futurā. ita a capite capitoliū denominatū. De hoc uero Tacitus. xix ſuaꝝ hiſtoriaꝝ. Vouerat Tarquinius priſcus bello ſabino ſedē Ioui optimo: maximo. iecitq; fundamenta: ſpe tamē magis futuræ magnitudinis: q̄ tunc po. ro. cōpeteret. Mox ſeruius Tullius adiecit aliquid. Deīde Tarquinius ſuperbus capta Sueſſa & pomena p hoſtiū ſpolia fecit. & reliqua. Ir rupe igitur tarpeia capitolini Iouis templum erat: habens tria ſacella æque conſtructa. Iunonis. & Mineruæ. in medio Iouis. huc ergo ibant cū populo conſules: & poſt ſacra magiſtratū inibant. Et populus romanus: Eſt concolor ſuo feſto: eius coloris cum feſto: quaſi conueniens ſuo feſto. nam ut religioſa dies: ita & ipſe religioni incumbebat. & ut dies erat feſta: ita & ipſe feſtiuus. Aūt cōcolor ſuo feſto: quia omnes in ſuo feſto prætextam ferebant eiuſdem coloris. Iamq; noui: iam noui lictores cum faſcibus præeunt: & conſules inibant magiſtratum. Iam præeunt noui faſces: præeūt populum noui conſules. nam faſces dicimus & pro conſulari dignitate. & pro cōſulum inſignibus: & pro onere. Aut dicas: præeunt faſces: littores: qui cum faſcibus conſules præibant. habebat enī conſul duodecim littores: quos aliqui uolunt primo romulum inſtituiſſe: ſiue auulturum numero: ſiue ab etruſcis edoctum. Verum Dyoniſius inqt Tarqniū priſcū etruſcos pene domitos coegiſſe: ut iſignia regū ſuoꝝ regi romano traderent: q̄ hæc fuere duodeci ſecures: Trabea: Curules: Anuli: Phaleræ: paludamēta: ꝑtexta: Togæ pictæ. tunicæ palmatæ: & oīa ipii iſignia: qbus impii maieſtas eminebat de quo ēt diximus ī odis ī eo loco memorē an ſuperbos Tarquinii faſces dubito. Apud Macrobiū aūt legimus Tullū hoſtiliū regem tertiū debellatis etruſcis ſellā curulē. lictores. & togā pictam atq; prætextam inſignia magiſtratuū etruſcorum Romæ. ut gererent̄ iſtituiſſe. Et Syllius de his ita inquit. Meoniæq; decus quondam uetulonia gentis Biſſenos hæc prima dedit præcedere faſces. Et totidē iunxit tacito terrore ſecures: Hæc altas ebori decorauit honore curules. Et priceps tyrio ueſtem prætexuit oſtro. Præeunt: prima ſyllaba dypthongum habet. & poeta breuem fecit. ſed hoc ex ueteri græcorum regula. apud quos αι idifferenter ponit̄: ut κ αι: quā particulā uertimus: & quæ dicimus eadē ſignificatione. & dyphtonganda eſſet: ſed uſus & breuē facit: & ſine dyphthongo ſcribit: quanuis Romæ in marmore uetuſtiſſimo ita legamus: Senatus populus quæ romanus. & quæ eſt ibi cū dyphtongo. Seruauit aliquando rationē hāc. Vir. ut in. iii. eneid. Limina quæ lauruſq; dei. & ſi quis diceret preeo habere primam breuem obſequentem uocalem uehementer erat: nam id non ſeruatur a noſtris ut æolus: æacus: æacide & acætes. Fulget noua purpura prætexta purpurea conſularis. ferebant enim conſules prætextam. ut in libris de ponto in elegia ad Græcinum conſulem deſignatum: cum eſſet initurus magiſtratum. Mente tamen quæ ſola loco non exulat utar: Prætextam: faſces aſpiciamq; tuos. Purpura conchilii genus eſt qđ florē ſicut Ply. appellat tingendis expetitum ueſtibus in mediis faucibus habet: liquoris minimi eſt in uena candida. Purpuræ ut idē inquit Ply. alio nomine pelagiæ uocant̄. Color hic ꝓ maieſtate pueritiæ ē. Diſtinguit ab equite curiem. Diis aduocatur placandis. omnemq; ueſtem illuminat in triumphali miſcetur auro. Et paulo inferius purpuræ uſum ſemper fuiſſe uideo: Sed romulo ī trabea. Nam toga prætexta. & latiore clauo Tullū hoſtiliū e regibus primū uſum etruſcis deuictis ſatis cōſtat. Et cōſpicuū ebur: clara & eburna ſella curulis ex ebore. n. ea erat ornata ut ex Syllio dixius: Hæc altas ebori decorauit honore curules. & ī lib. de ponto ī eadē elegia Signa quoq; ī ſella noſſe formata curuli

Et totũ numidæ ſculptile dẽtis opus.& de ebore loqt̃.ſic & cõſpicuũ referas ad cõſpicua & illuſtria ex ebore ſigna ĩ ip̃a ſella:ut ĩ iſdẽ lib.ad põpe.cõſulẽ inqt.Cõſpicuũ ſignis cũ p̃met altus ebur. Sẽtit noua põdera: qa noui magiſtratus ĩ ea ſedẽt.& nõ mõ cõſulũ:ſed ædiliũ quoq̃ ea ſella eburnea erat: Colla:mactabant̃ eo die iuuenci q opis ecnt expartes. Rudes opeꝝ:iuuẽci ĩdomiti q nunꝫdũ iugũ tulere:neq̃ arauere.Præbẽt colla feriẽda ſecuri:præbẽt ſe mactãdos ſacerdoti abara minie refugiẽtes.nõ.n.rite ĩmolabat̃:ſi abara ſe ſubtraxiſſet.nã a ueteribus p̃babat̃ uictia nõ clauda:nõ

Et noua conſpicuum pondera ſentit ebur:
Colla rudes operum præbent ferienda ſecuri:
Quos aluit campis herba phaliſca ſuis.
Iuppiter arce ſua:cum totum ſpectet in orbem:
Nil niſi romanum:quod tueatur habet.
Salue feſta dies:meliorq̃ reuertere ſemper
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen eſſe deum te dicam iane biformis.
Nam tibi par nullum græcia numen habet.
Ede ſimul cauſam cur de cæleſtibus unus.
Sitq̃ quod a tergo:ſitq̃ quod ante uides
Hæc ego cum ſumptis agitarem mente tabellis
Lucidior uiſa eſt quam fuit ante domus.
Tum ſacer ancipiti mirandus imagine ianus
Bina repente oculis obtulit ora meis:
Extimui:ſenſiq̃ metu riguiſſe capillos:
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.

breuioris articuli.ñ q̃ arã r̃fugeret:nõ externa ſed pria. Veꝝ cũ hic de phaliſca agat.ñ d̃ externa agit:nã pria quoq̃ dici poterat. Quos:iuuẽcos opeꝝrũ rudes. Herba phaliſca aluit ſuis cãpis:q adulti ĩ phaliſcoꝝ cãpis romã ĩde agebant̃:& tã ex umbris:q̃ ex phaliſcis tauri romæ ĩmolabant̃.& a triũphãtibus:& a nouis cõſulibus.& ĩ lib. de põto poeta d̃ põpeio cõſule idẽ fere iqt:Colla boues niueos certe p̃bet̃ ſecuri Quos aluit cãpis herba phaliſca ſuis & apud ueteres capitale erat bouẽ mactare quẽ ut Ply.iqt Sociũ laboris agriq̃ culturæ hẽmus.& addit exẽplũ illius:q bouẽ occiderit ĩ exiliũ eiectũ:tanq̃ colono ſuo ĩterẽpto. Præterea & ĩ ægypto bos numinis uice colebat̃ Phaliſca:a phaliſco oppido.Strabo iter oppidula etruſcæ phaliſcũ refert.Poſtea abdit.Aliqui ſane phaleꝫrios ĩ Thuſciæ regiõe mĩme locãdos eẽ aiũt:ſed phaliſcos p ſe gẽtẽ. Quidã etiã phaliſcos proprii ſermonis ciuitatẽ poſuere.Aliqui oeaci ſymphaliſcũ appellãt ĩ uia flaminia iacentẽ ĩter ocheculũ & Romã.hæc ille:ſed a quo habuerint originẽ dicemus ĩ q̃rto. Iupiter:ob maieſtatẽ & magnitudinẽ impii romãi dicta hæc:q̃ nihil ab ioue e ſummo cælo reſpici poterat:q̃ romani iuris nõ eẽt. Terminatũ.n.erat ĩperiũ primo oriẽte:extremoq̃ occidẽte.Iuppitrr cũ totũ orbẽ ſpectet a ſua arce:cũ oẽs terras & maria p̃ſpitiat e ſũmo æthere: qui illi aſſignat̃:aut ex ſexto cæleſti circulo p qd̃ eius ſtella uagatur:& quo in loco altior eſt luna mercurio:uenere:ſole & marte.Nil habet qd̃ tueat̃:qd̃ reſpiciat. Niſi romanũ:nam q̃cquid ĩferius ẽ ſub ditũ ẽ romano imperio. Salue:ſaluere iubet diem calendarũ ip̃ſarũ: Salue dies feſta:ſaluete calendæ ianuariæ. Et ſemp reuertere melior:ſemp uos calendæ p̃ſperiores redeatis. Digna coli a populo potente rerũ:digna dies quam colat & celebret populus ro.q terris ĩperat. Quem:Iani myſteria relaturus.duo primũ a iano petit:ut dicat q deus ſit.& cur ſolus ex oĩ deorum numero biceps ſit. O iane biformis:biceps. Quem deum dicã te eſſe:quaſi quẽ ego te deũ appellẽ. Nam græcia:unde nos latini deos accepimus. Nullũ habet numen par tibi:nullũ deũ habet bicipitem: nec tot poteſtatũ. Simul ede cauſam dic rõnem. Cur unus de cæleſtibus:cur tu ſolus ex oĩ cæleſtium numero. Et uides qd̃ ſit a tergo:& quod ſit ante:quaſi cur es formæ duplicis:hoc eſt:cur biceps ut poſteriora & anteriora uideas. Hæc ego:dũ hæc uolueret ſecũ:ſcripturus q̃cquid ianus inſpiraret: aduenit ipſum numen erudíturũ poetam.Cum ego agitarem mente hæc:cum uoluerem hæc anĩo. Sumptis tabellis:quas ad ſcribendum parauerãt.Domus eſt uiſa lucidior q̃ fuit ante:aduentu nuꝫminis facta eſt domus ſplẽdentior quam prius fuerat. Tũ ſacer:iam aduenit numen.& ſeſe poetæ uidendũ obtulit. Tũ ianus ſacer mirandus:& uenerandus:& admiratione p̃ſequendus. Ancipiti imagine:duplici forma. Obtulit repente:ſubito. Bĩa ora:& anteriora & poſteriora. Oculis meis:ut bene poſſem eũ geminũ ĩtueri. Extimui:extimuit poeta uiſo deo:nec mirũ:cũ ab ip̃a natura deos timeamus:ĩde ẽ ut pleriq̃ uelint deũ a Δεο μαι deduci qd̃ eſt timeo:q̃ ab oĩbus timeat̃.iõ & Papi.ĩqt Primus ĩ orbe deos fecit timor. Extimui:ergo uiſo numĩe. Et ſenſi capillos riguiſſe: q̃ſi factos hirtos.& hoc naturale eſt:ut ob metũ capilli rigeant.rõnem affert Ariſtoteles ĩ p̃blematibus:cũ timor ĩ corde ſit:ſanguis ut ſuccurrat cordi deſerit & pellẽ & cutẽ.ĩde cedente ſanguine exteriora frigeſcũt:& ſic fugato naturali calore cõtrahit̃ cutis:ex cuius cõtractione pili rigẽt:ſic ẽt frigeſcit pectus ob metũ deficiente ſanguine:ĩ quo eſt naturalis calor,iõ hic.Et pectus erat gelidũ ſubito

ſrigore:ſic & apud Virgiliũ:gelidus teucris p dura cucurit oſſa tremor. Ille:ianus. Tenens baculũ dextra:& uirgã ſiniſtra:hoc eſt illud ꝙ ſupius diximus ianũ cũ claui & uirga figurari:q̃ſi oĩum & portarum cuſtodem & rectorem uiarum:Edidit nobis hos ſonos ore priore:ita locutus eſt ore anteriore & non eo ꝙ erat a tergo ut melius poeta audiret. Diſce:facit ianus attentionem: ut intẽtior ſit poeta ad eius uerba percipienda. O uates operoſe dierum.o naſo poeta ſtudioſe tẽporum:qui ſcriberẽ cupis mẽſiũ & dierũ rõnẽ. Diſce poſito metu:abiecto oĩ timore. Quod petis:& qui deus

Ille tenens baculum dextra clauemq; ſiniſtra
Edidit hos nobis ore priore ſonos:
Diſce metu poſito uates operoſe dierum:
Quod petis & uoces accipe mente meas
Me chaos antiqui nam ſum res priſca uacabant.
Accipe quam longi temporis acta canam.
Lucidus hic aer:& quæ tria corpora reſtant:
Ignis:aqua:& tellus:unus aceruus erant.

ſim:& cur biceps. Et pcipe mẽte uoces meas:pcipias aio uerba mea. Me chaos:reſpõſurus q̃ſtioni ianus refert ſe ad primã mũdi originẽ:hoc ẽ ad ipſũ chaos. Qd' ut auctor ẽ Heſiodus: in theogonia fuit q̃dã cõfuſa ab initio unitas:quã pricipiũ eſſe dicũt productõis omniũ rerũ. Vnde ĩ pricipio metamorph. Vnus erat toto naturæ uultus ĩ orbe: Quẽ dixere chaos. Facit ad hoc illud Diodori de prima hominũ generatõe:quã duplicem refert. Quoſdã mundũ ĩgenitũ fuiſſe:& genus hominũ ab æterno:ſine ortus pricipio ſenſiſſe. Quoſdã genitũ arbitratos:& habuiſſe hoĩes initiũ. Nã reꝝ primordio cœlũ:& terrã unicã habuiſſe ideã ĩmixta eoꝝ natura. Exiñ diſtinctis inuicẽ corporibus:cœpiſſe mundũ hũc ordinẽ:quẽ uidemus. Aera motũ cõtinuũ ſortitũ:& igneã partẽ eius ſupiora loca:pp leuitatẽ aiunt appetiſſe. Eadẽ cã ſolẽ:& aſtra curſus ſuos ſortita. Limoſum & turbidũ humori mixtũ eodẽ ſtetiſſe ĩ loco:pp grauitatẽ:quæ cũ mixta eſſent ex humidis mare effectũ.ex durioribus terrã lutoſam euaſiſſe.& oĩno mollẽ. Hæc primũ cũ ſolis ardore denſior euaſiſſet:eius ſupficie ui caloris tumefacta multis ĩ locis humores quoſdã eẽ cõcretos:ĩ qbus putredies tenui cõtectæ pellicula ſint excitatæ:ut ĩ paludibus & ſtagnis ægyptiacis uidemus accedere:cũ frigidã terrã ſubito æſtus aeris calefacit. Eurypides ĩ menalippe cœlum & terrã mixta fuiſſe tradit ſeparata poſtmodũ generaſſe ſingula. Arbores:uolatilia:feras.ac oẽ mortaliũ genus hactenus ex Diodoro. Tales mileſius aquã putauit rerũ eſſe principiũ:& hinc oĩa elementa mũdi:ipſumq; mundũ:& quæ in eo gignunt̃ exiſtere. Anaximander non ex una re ſicut tales ex humore:ſed ex ſuis ppriis principiis quaſq; res naſci putauit:q̃ reꝝ principia ſingularũ eſſe credidit infinita.& ĩnumerabiles mũdos gignere. Refellit hoc ariſtoteles:cũ dicat plures mũdos nõ eſſe:nec eſſe poſſe. Anaximenes oẽs reꝝ cãs infinito aeris dedit. Anaxagoras rerũ oĩum effectorẽ diuinũ animũ ſenſit. Diogenes aerã dixit reꝝ eſſe materiã de qua oĩa fierent. Sed eũ cõpotẽ diuinæ rõnis. Archelaus de particulis inter ſe diſſimilibus:qbus ſingula queq; fierent:ita oĩa cõſtare putauit:ut ieſſe ẽt mẽtẽ diceret:quæ corpora illa diſſimilia.i.illas particulas cõiungẽdo & diſſipãdo ageret oĩa. At Stra. iqt antiquũ de atomis dogma:ſi Poſſidonio credẽdũ ẽ:mochi fuit hoĩs Sidonii:q añ troianas res uixit. Diximus hæc:ut facilius quẽ de ſe ipſo aut de prima mundi digeſtione ianus refert ĩtelligamus. Qui ita loqtur:ac ſi ipſe ipſũ chaos fuiſſet:ex eo prodiiſſet:diuiſiſſet:ĩ ordinẽ quoq; redegeſſet:qd creditũ ẽ auctoritate cõfirmatũ. M. meſſale:de quo ſuperius diximus:Qui cũcta fingit eadẽq; regit:aquæ terræq; uim:ac naturam grauem:atq; pnam in pfundum dilabentem:ignis atq; aĩæ leuem ĩmenſum ſublime fugientẽ copulauit circũdato cœlo. Qui ẽt & ad rẽ facit põpeianũ illud cũ chaos definit.iii de ſig.uer. Chaos apellat Heſiodus confuſã quandã ab initio unitatẽ hiantẽ parẽtemq; ĩ pfundum graeci:nos hiare dicimus. Vnde ianus detracta aſpiratione dr̃:eo qd fuerit oĩum primus:Cui primo ſupplicabãt ueluti parenti:& a quo reꝝ oĩum factũ putabant initiũ:Sed hæc hactenus. Antiq:ueteres. Vocabãt me chaos:appelabãt me eã cõfuſam unitatẽ uñ reꝝ oĩum principiũ fuit. Nã ſum res priſca:antiqua:& añ digeſtũ orbẽ. Accipe quã lõgi tpis canam acta.audias & aĩaduertas quã uetuſtiſſima facta tibi referã.& auget actẽtionẽ:& ſibi ab antiqtate ultima auctoritatẽ facit. Lucidus:ipſum chaos q̃tuor elemẽta cõfuſa & cõmixta tenebat. Hic aer lucidus:clarus & liqdus. Et tria corpora q̃ reſtãt:reliq̃ tria elemẽta.ſ. Ignis aq̃ & tellus erãt unus aceruus unus cumulus:qa oĩa ſimul mixta erãt. Aer:ab uerbo græco:qd ẽ flo.ſeu ſpiro.& Plyneus aſſentir ur̃:cũ de elemẽtis agat aera ſpm uocãs. Quatuor.n.elemẽta eẽ cõſtat:de qbus. Plynius ignitũ fũmo:ide tot ſtelaꝝ colucentiũ illos oculos:proximũ ſps:quẽ græci:nr̃iq; eodẽ uocabulo aerem appellãt uitalẽ hunc.&c.& ſubdit Cuius ui ſuſpẽſam cũ quarto aquarũ elemento librari medio ſpacio telurem:ita mutuo complexu diuerſitatis effici nexũ:& leuia ponderibus ĩhiberi:quo minus euolent. Contra grauia neruant ſuſpendi leuibus in ſublime tendentibus. Ignis dicitur a gignẽdo:ſeu accendo quod ide omnia naſcãtur. Naſcẽdi cauſa duplex eſt.ignis:& aqua. Hæc nuptiali die in li

mine ponebãtur:Cuius rei cauſas Plutarchus refert in prob.& noua nupta attingere uidebatur:de quo alias.inde ē illud in meta.& ab his oriunt̃ cuncta duobus.Aqua etiam Pompeio teſte dicit̃ a qua uiuamus. Tellus:terra ipſa:ut uarro inqt:a teredo:inde in augurꝫ libris p ſimplex.reſcriptum reperit̃. Vt ſemel:inqt ianus poſtq̃ ab initio chaos aptum ē:& elemēta ipſa ſuis in locis diſpoſita: ego q confuſus in ea maſſa fuerã:diuinã accepi formam:& faciem ſummo deo dignam.ſic primæ q̃ſtioni reſpondit.& quis deus eēt aperuit:nam ab initio & primum ſe omnium fuiſſe oſtendit. Vt: poſtq̃. Hæc maſſa ſoluta:hoc eſt ipſum chaos ſolutũ & digeſtũ:& appellat maſſam:ut illud in quo eſſet rerum cõmixtio cõfuſa. Seceſſit lite rerꝫ ſuarũ:a diſcordia rerꝫ in ea pugnãtiũ diuiſa & digeſta eſt:& redacta in ſuã uim & naturã elemēta. Et abiit in nouas domos:nã unũquodq; elemētum nouã ſibi ſedē elegit. Flãma petit cœlũ: ignis ob leuitatē ſuperiora loca petiuit: idē in metamorphoſi.Summaq; locũ ſibi legit in arce.Cœlũ ut a Varrone refert̃ aelius ſcribit dictum qđ ē celatum:aut a contrario nomine celatũ qđ apertum.& Ariſtoteles primo libro de cœlo inqt. Triplex accipitur: cœlum pro octaua ſpera:pro corpore qnto:& pro toto uniuerſo. Locus ꝓpior:ꝓpinquior ipſi igni. Cœpit aera:& in metamorphoſi ꝓximus eſt aer illi leuitate:locoq;.

Vt ſemel hæc rerum ſeceſſit lite ſuarum:
Inq; nouas abiit maſſa ſoluta domos:
Flamma petit cælum:propior lucus aera cæpit:
Sederunt medio terra fretumq; loco.
Tunc ego q fuerã globus:& ſine imagine moles
In faciem redii dignaq; membra deo.
Nunc quoq; cõfuſæ quoniam nota parua figuræ
Ante quod eſt in me poſtq; uidetur idem
Accipe quæſitæ:quæ cauſa ſit altera formæ:
Hanc ſimul ut noris:officiumq; meum.
Quicquid ubiq; uides:cælũ:mare:nubila:terras.
Omnia ſunt noſtra clauſa:patentq; manu.
Me penes eſt unum uaſti cuſtodia mundi:
Et ius uertendi cardinis omne meum eſt.

Terra & fretum:mare:hoc eſt ipſum aquarum elementum. Sederunt medio loco:quia terra & aqua undiq; ipſo aere circũdantur:ut auctore Plynio diximus cum quarto aquarum elemento librari medio ſpacio tellurem. Tunc:eo tempore quo ſolutum & digeſtum eſt chaos. Ego:ianus. Qui fueram globus:& in tanta rerum confuſione globatus:& ipſa rerum congeries. Et moles ſine imagine:quaſi maſſa ponderoſa cõfuſa & indigeſta:ſine ulla forma.Redii in faciem:non quod tum primum factus ſed quod ante fueram ex aceruo & confuſa rerum congerie in diuinam formam redii. Et membra digna deo:quia accepi formam & mēbra meo magno numini conuenientia:ſic ſe deum deorum uidetur oſtēdere:a quo cuncta habuerint initium.nec mirum:cum alii mundum eſſe ianum exiſtimauerint:ut ſuperius diximus. Nunc quoq;:relaturus eſt ianus & formæ duplicis cauſas:& quæ ſint eius officia:ut ex his apertius altera cauſa intelligatur.

Nunc quoq;:nunc etiam. Quoniam parua nota:ſignum quoddam exiguum. Confuſæ figuræ eſt in me:cum in hoc ſigno confuſionem primam repreſentem. Idem uidetur quod eſt ante & quod eſt poſt:quaſi idem poſterior a tergo:qui & anterior.& quoniam in multis codicibus ſcriptũ eſt tuetur:nos aliter intelligamus:& quatuor hos uerſus ſimul iungamus. Nunc quoq; quoniã parua nota:paruum ſignum huius. Figuræ confuſæ.quaſi parua hæc figuræ meæ confuſio.ſ.ipſa figura exigua ex parte confuſa. Tuetur:reſpicit. Idem in me quod ē ante & quod poſt:uidet eſſe idē a tergo qđ eſt a pectore. Accipe:tu naſo. Quæ ſit altera cã formæ petitæ:quæ ſit ratio illius qđ ſecũdo loco petiueras.Vel ſi ſupior ſentētia placebit:dicas. Quæ ſit altera cã:ſecũda cã. Formæ petitæ:de qua quæſiuiſti.Fuere tñ & ante me q me legerēt. Quoniã nota parua:parua noticia eſt meæ figuræ cõfuſæ.Sed uidet̃ ſtare nõ poſſe:quoniã notã ad ſignũ.ad maculã ad titulos referimus & habet primã breuē:qđ ſi ad cognitõem referemus haberet o lõgũ:ut notus nota notũ.& noticia.

Vt ſimul noris hãc & officium meũ:ut cognoſcas & formæ cãm:& quæ ſit noſtra poteſtas. Quicqd:primũ iani officium:qđ oĩa ſua manu claudantur & apiãtur. Quicqd uides ubiq; in omni loco.ſ. Cœlũ:mare:nubila.i.ipſum aera p quē uagãtur nubila.ꝑterea nihil aliud ſunt nubila:q̃ aer dēſus. Terras:ſic tetigit.iiii.elemēta:quaſi di.oĩa q̃ ſunt i toto uniuerſo. Sunt clauſa & patēt nr̃a manu:qa ego oĩa claudo & aperio,hoc ē qđ ſupius diximus quadriformē fingi quaſi uniuerſa clymata maieſtate cõplexũ. Me penes:ſecũdũ officium ſeu poteſtas:qđ præſit ſolus mũdi cuſtodiæ.

Tertiũ qđ ipſe ſit:q cælum uertat:qđ referendum eſt ad id qđ diximus alios eũ uoluiſſe mũdum idcſt cælũ eē:ianũq; ab eũdo dictũ:qđ mũdus ſemp eat dũ in orbē uoluit̃. Cuſtodia uaſti:magni. Mundi eſt penes me unũ:ſolũ quaſi in mea poteſtate:nam penes dixit qđ magis ſignificat:q̃ apud qđ oñdit Vulpianus de uerborꝫ ſignificatõe:apud te:qđ qualitercũq; a te teneat̃ penes te:qđ quodãmõ poſſidet̃ abs te. Et oē ius:oĩs poteſtas. Vertēdi cardinis:uertēdi cæli:qđ aſſidua uertigine

rotatur.ſeu uertendi axis ſupra cardines.i.ſupra polos:qui duo ſunt:arcticus & antarcticus:& ab al tero in alterꝫ ꝓtenditur axis.licet axē aliqñ ꝓ polo accipiamus. Cū libuit:quarta iani ptās. Pa ce tradere:quinta ꝙ bello etiā præſit.de quo eſt illud Liuii:qđ rettulimus Numā Ianū belli paciſqꝫ indicē feciſſe. Cum libuit:cū placuit mihi. Emittere pacē placidis tectis:p placida tecta. Aut pla cidis tectis emittere:hoc eſt mitere e templis:qui paci belloqꝫ præſum. Libera:illa pax: quæ a nemine poſſit inhiberi. Ambulat perpetuas uias:it per omnis uias nemine impediente:aliqui co dices habēt per tutas uias:quaſi nemi ne inſidias uiatori ſtructe. Totus or bis miſcebit̄ cōfundetur. Læti fero ſanguine:lætifera ſanguinis effuſione pp bella:quæ p totū orbē eſſent. Ni rigidæ feræ:niſi duræ catenæ:ſeu duri uectes. Teneāt bella condita:abſcō dita & incluſa in tēplo meo.hoc eſt ni ſi templū meū eſſet clauſum:qđ aper tū bellum indicaret. Præſideo:ſextū officiā:ſeu poteſtas:qđ cæli fores ſer uet.& p eū eat:& redeat lux.Præſideo ego foribus cæli:ianuis cæleſtibꝫ hoc erat:qđ ſupius dicebamus quoſdā ia nū ſolem demōſtrari uoluiſſe.& ideo geminum:qſi utriuſqꝫ ianuæ cæleſtis potētem:q exoriens apiat diem:occi dēs claudat.Fores.n.cæli ſunt oriēs & occidēs.unde ſol & īgreditur. Cum horis mitibus: Homerus libro qnto iliados horas fingit non minus phyſi ce:ꝗ poetice cæli portas ſeruare.Cum

Cum libuit pacem placidis emittere tectis:
Libera perpetuas ambulat illa uias:
Sanguine lætifero totus miſcebitur orbis:
Ni teneant rigide condita bella feræ:
Præſideo foribus cæli cum mitibus horis:
Et redit officio iuppiter ipſe meo.
Inde uocor ianus:cui cum cereale ſacerdos
Imponit libum:farraqꝫ mixta ſale:
Nomina ridebis modo nāqꝫ patutius ore:
Et modo ſacrifico cluſius ore uocor:
Scilicet alterno uoluit rudis illa uetuſtas:
Nomine diuerſas ſignificare uices.
Vis mea narrata eſt:cauſam nunc diſce figuræ:
Iam tamen hac aliqua tu quoqꝫ parte uides.
Omnis habet geminas hinc:atqꝫ hinc ianua frōtes
E quibus hæc populum ſpectat:at illa larem.

his ergo Ianus cæli portas ſuat.nec abſurde ēt diceremus. Cū horis mitibus:hoc ē matutinis:& ue ſptinis:ꝗ mites & tēpatæ ſūt reſpectu meridianaꝝ:ꝗ nimis calidæ:& nocturnaꝝ:ꝗ frigide.& maxīe cū horis matutinis ſol oriat̄:& ueſptinis occidat. Et iuppiter redit officio meo:meo bñficio:cū io uē lucis auctorē ſeu diei patrē ſupra dixerimus iuppiter hic ꝓ ipſa luce:ſeu die accipiat̄.q illius bñfi cio redeat:q cæli foribus pſidet:uel itelligas quo ſuo officio eat & redeat iuppiter. Iñ cur ia.dictus & cui cum libum offertur:quibus appelletur nominibus. Inde:ex eo:quod ianuis præſum. Vo cor ianus:ab ipſis ianuis. Cui cum ſacerdos imponit libum:cum offert libum. Cereale:a Cerere quod ex cerealibus rebus fiat.aliqui enim dicunt libum eſſe genus panis.Cato admixtionem quan dam eſſe oſtendit.& libum Varrone teſte appellatur ꝙ primum libaretur. Et farra mixta ſale:hoc eſt molam ipſam.Nam mola Pompeio teſte uocatur far toſtum:& ſale ſparſum:ꝙ eo mollito ho ſtiæ aſperguntur:& Var.inquit ex mola:ideſt ex ſale:& farre mollito.Tradit Verius:ut Plynius re fert populum romanum farre tantum e frumēto trecentis annis uſum.& Diony.inquit ut nos græ ci:hordeum uetuſtiſſimam frugem putantes:hordei primitias in ſacris damus:uias eas uocantes. Ita romani precioſiſſimum:uetuſtiſſimumqꝫ fructum far putantes ſacrificia omnia ignea ab eo inci piunt. Ridebis tu nomina:mihi ſcilicet impoſita:& quæ humiliora ſunt mea dignitate. Nanqꝫ modo ore ſacerdotis ſacra facientis. Vocor patutius:a patendo. Et idem uocor cluſius:a claudē do.diximus enim in ſactis inuocari ianum patutium:& ianum cluſium:cauſam Macro.refert de ir ruptione ſabinorum per portam.& iani auxilio:de quo inferius dicemus cum etiam ab ipſo repeta tur. Scilicet quare ita appellatus ſit:ut alterno nomine alternum quoqꝫ officium oſtenderetur. Scilicet certe. Illa rudis uetuſtas:ſimplex & impolita. Voluit alterno nomine:nomine alterna tim:hoc eſt per uices repetito:cum nunc patutium:nunc cluſium dicerent ſignificare diuerſas uices contrarias:officii alternatōes:cum p uices nunc cludam nūc aperiā. Vis mea:multiplicem ſuā po teſtatē ianus rettulit:iam figuræ duplicis cām refert:& a ſimili arguēs eā oſtendit:pſertim a ianuis: ꝗbus pſeſt:unaquæqꝫ ianua habet duas frontes:quaꝝ altera qui foris ſunt reſpicit.altera q intus:idē facit ianitor in limine ſedēs.Sic ipſe ianitor ut cæli portas ſeruet.orientē ſimul & occidentem reſpi cere neceſſe:qđ niſi bicipiti forma facere non poterat. Eſt narrata:eſt expoſita tibi:Vis mea:pote ſtas & officiū meum. Diſce nunc cām figuræ:cur biceps ſim. Tamē tu quoqꝫ iā uides hāc:intelli gere debes hāc cauſam. Aliqua parte:qa iam multa narraui ex quibus pcipere potes cur biceps ſim. Ois ianua habet ge. frō.hinc atqꝫ hinc:duas habet frōtes ianua:exteriorē:& interiorē ianuas pro foribus accipiamus:ꝗ cludūtur & apiunt̄. E qbus:ianuaꝝ frōtibus. Hæc:exterior.ſ. Spectat:po

Cæſaris:ab Auguſto cũ æde martis ultoris dedicatis:de qbus foris diximus ĩ principio tertii libri triſtiũ. Verũ quã ad tybrim uergebat erat forũ piſcariũ.nã inqt Varro ſecundũ tybrim ad Janũ forum piſcariũ uocãt.recte ergo dixeris duobus foris:aut romano & boario:aut boario & piſcario:nã hæc duo erãt iũctiora. Ille manu:& ſequunt̃ uerba iani uſq ad.xvi.uerſum.refertq cãm huius rei de q̃ ſciſcitatus ẽ poeta ad bellũ ſabinũ:cũ hoſtes irrupturi fuiſſent ſua ope repulſi. De quo ita Macrobius cũ ianũ patutiũ:& cluſiũ dicat:qđ bello pateat pace claudat̃:cũ bello inqt Sabino raptarũ

Ille manu mulcẽs propexam ad pectora barbam:
Protinus œbalii retulit arma taci.
Vtq leuis cuſtos:armillis capta ſabinis:
Ad ſummæ tacios duxerat arcis iter.
Inde uelut nunc eſt:per quem deſcenditis inquit:
Arduus in ualles perfora cliuus erat.

gratia cõmiſſo romãi portã ſub radicibus collis uiminalis:q̃ ex euẽtu ianualis uocata ẽ:claudere feſtinarent:qa in ipam hoſtes irruebãt.poſtq̃ clauſa eſt Mox ſpõte patefacta ẽ:cũ iterũ ac tertio cõtigiſſet:armati plurimi ꝑ limine qa claudere neqbant cuſtodes ſtetere. Cum ex altera parte acerrimo prælio certaret̃ ſubito fama ꝑtulit fuſos atatio noſtros:quã ob cauſam romãi qui aditũ tuebant̃ territi ꝓfugerunt. Cũ ſabini p portã patentẽ irrupturi eẽnt.fert̃ ex æde iani p hanc portã magnam uim torrentiũ undis ſcatentibus erupiſſe:multaſq perduelliũ cateruas:aut exuſtas feruenti aqua.aut deuoratas rapida uoragie deperiſſe.Ea re placitũ ut belli tpe uelut ad urbis auxilium ꝓfecto deo fores reſerarẽtur.hæc Macrobius. At nos mirabamur olim quo pacto diceret portã ſub radicibus collis uiminalis.cũ uiminalẽ collẽ longe & ab æde iani:& a mõte tarpeio diſtare putaremus.in quo cũ præceptoribus noſtris errabamus.qui dum loca urbis perſcrutabãtur ſe ipos: & alios quoq decipiebant.Is.n.eſt collis uiminalis:quem putabamus partem exquiliarum eẽ: ubi ſunt eq marmorei:phidiæ & praxitelis opa & terme conſtantinianæ. in cuius radicibus extãt ipſa excelſa traiani palatia & eiuſdẽ fora. Quæ qdẽ loca exiguo ſpatio a mõtibus capitolio: & palatio diſiũgunt̃:ibi eã portã fuiſſe cõlicere debemus:& licet nõ illi iũctus:tñ ex æde ſua uſq ad illam. Ianus aquas eiaculatus ẽ:& ut cõſtet illũ eẽ uiminalẽ ĩuenimus nup plures tabulas & publicas ſcriptas qngẽtis iã antea annis cũ ĩſcriptiõe ĩ alta ſemita ĩ colle uiminali & regione caballoꝝ eãq eſſe altam ſemitã:quæ p eum collẽ tendit cõptum hẽmus:& ibi etiã ſũt ipſi caballi haberẽ & alia plura quæ ad huiuſcemodi cõfirmationẽ aferre poſſem.Sed longius q̃ oporteret oratio ꝓgrederetur. Quod ſi q ita nõ ſẽtirent.Satis ſit unius Põponii nr̃i auctoritas:uetuſtatis diligẽtiſſimi idagatoris:& de hac re idẽ qđ ego ſẽtiẽtis.Sed hæc actenus. Ille ianus. mulcẽs manu barbã ꝓpexã lõgã ſeu lõge pexã.

Protinus:cõtinuo. Rettulit arma:bella & arma ipſa. Taci œbalii:tacii regis ſabinorũ.œbalus n.unde œbalia dicti cretenſi teſte rex laconiæ:filius fuit Arguli filii amydatis:& a ſe ꝓuinciã illam œbaliã dixit:ex qua ob duritiã legũ lycurgi Dionyſius plures exceſſiſſe refert:deueniſſeq ĩ agros pomẽtinos:Locũ in quo primũ cõſtiterãt.Feroniam ab æquorea latione nominaſſe. Fanumque cõſtruxiſſe feroniæ deæ:quã detractiõe littere feronã uocarũt.Inde ꝓfectos quoſdã eoꝝ eẽ cohabitatores ſabinis factos:ac ꝓpterea multa eſſe ſabinoꝝ iura laconica.Maxime ãt bellica ſtudia.Tenuitas uictus:& ĩ oĩbus uitæ officiis duricies hæc ille:ſed de ſabinis alias:ergo taci œbalii ſabini:ab ipſis laconibus illuc profectis.Et Tacius ipſe poſt raptas a romulo ſabinas Romanis bellum intulit. Vtq leuis:& retulit ianus.ut leuis cuſtos:tarpeiaq cuſtodiæ arcis præerat. Capta armillis ſabinis:capta cupidine ſabinarum armillarum. Duxerat tacios:tacii milites ipſos ſabinos qui ſub eo militabant. Ad iter ſummæ arcis.ad uiam qua in arcem capitolinam aſcendebatur. Tarpeia. Tarpeii filia:cuius ſupra meminimus armillas:quæ ornamẽta ſunt ſabinoꝝ brachioꝝ hẽndi cupiditate ſabinis romanã arcẽ ꝓdidit.Ideo leuis cuſtos dixit:qa p re uili magnã ꝓdidit.alii dicunt captam ornamentis aureis & annulis:q̃ in ſiniſtris brachiis ſabini geſtabant.alii aurum:petiiſſe ueſtalem:& nõ armillas.armillæ ſunt ornamenta uiroꝝ:quæ in ſiniſtris brachiis ferebantur.ſic dicta ab armis.i.humeris:inde armillũ:Pompeio teſte uas uinariũ in ſacris. Verum ipſa uirgo : cũ promiſſa peteret ſabinis ſcutis ibidem eſt obruta.& ab ea tarpeius mons dictus. Sed poeta ſimulus:cuius Plutarchus meminit:prorſus inſanire creditur:exiſtimans non ſabinis:ſed Celtis Tarpeiam capitolium prodidiſſe cum eorum regem deperiret: ſic ait Dum capitolinum coleret tarpeia collem:Gallorum exardens regem tunc hoſtibus urbem Prodidit:& patrias euertit perfida ſedes cedes Nec multo poſt ĩqt:Arborei celtæq ſimul populoſa iuuẽtus Hanc fluuio ĩmerſam ſpectatã cedẽ piarunt. Inſup horrentis clypeos atq arma ruẽtes. Inde:ex ea arce. Erat cliuus in ualles arduus:erat deſcenſus difficilis.nam arduum dicimus altum & difficile. Vnde in meta. ardua prima uia eſt quod erat alta & difficilis aſſenſu.& cliuus:magnus inflexus a quod eſt inclino.eratque & cliuus capitolinus & cliuus publicus.Varro trium cliuorum meminit: publici:publii & cuſtonii.& inquit Cliuus publicus ab ædibus blebei publicis:qui eum publice ædificarit. Simili

ita hic accipitur:ut apud Virg. Turgent in palmite gemmæ. Tumet de palmite grauido:qui iam plenus eſt naturali humore uel per tranſlationem a grauidis parientibus:ex eo ꝙ turgentes gēmas palmes pariat:& inferius in quarto libro. Nunc tumido gemmas cortice palmes agit. Palmes.n. aliqui eſſe uolunt uitium capita. Pompeius tamen inquit:palmites uitium ſarmenta appellantur: ꝙ in modum palmarū humanarū uirgulas quaſi digitos edunt. Et modo uerno quoqꝫ tempore. Arbor operitur:tegitur ſeu cooperitur. Frondibus formatis:quaſi ſuam formam reſumētibus:

Et modo ſormatis operitur frondibus arbor:
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum.
Et tepidum uolucres concentibus aera mulcent:
Ludit & in pratis luxuriatqꝫ pecus.
Tunc blandi ſoles ignotaqꝫ prodit hirundo:
Et luteum celſa ſub trabe figit opus.
Tunc patitur cultus ager:& renouatur aratro:
Hæc nouitas anni iure uocanda fuit:
Quæſieram multis:non multis ille moratus
Contulit in uerſus ſic ſua uerba duos.
Bruma noui prima eſt:ueteriſqꝫ nouiſſima ſolis
Principium capiunt phæbus & annus idem.
Poſt ea mirabat:cur non ſine litibus eſſet

ſeu natis ſub forma naturali aliqui legunt:formatis uitibus:quæ formātur ipſa ſupputatione ab initio ueris de quo plynius:hæ uites tonſura annua coercentur. Arbor:dixit quia ulmis adiungūtur:ut Virgilius:Vlmiſqꝫ adiungere uites:& populus aliis ī locis: de quo Plynius in campano agro populis nubūt. Et herba ſeminis: quæ a ſemine ꝓcedit. Prodit in ſummū ſolum:exit in telluris ſummitatē: qa tūc ſegetes & cæteræ herbæ emergūt. ſic etiā in quarto:Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollūt. Et uolucres: lætæ iam uerno tempore:& ad nidificandum paratæ. Mulcent:de mulcere & delinire uidētur. uelut humanas aures. Aera tepidum:aera uernum hyemali tepidiorem & tēperatiorē. Concentibus:uaria cauſatuū ſuauitate. Et pecus:ipſa animalia effigie humana carētia. Ludit: iocatur. In pratis & luxuriat:laſciuit:uel ad amoris ſtimulos referas. Tūc:uerno tempore. Blādi ſoles:lenes & temperati:& nos ad ſuos radios allicientes. Et hyrundo ignota prodit:in apertū exit:qa tunc redit. Ignota:quia nō ſcitur unde ueniat:aut quo ſeceſſerit. Plynius tamē inqt abire hyrundines ī montana aphricæ ſecutas montiū receſſus:inuentaſqꝫ ibi nudas & deplūes. Ariſtoteles aūt. vii. de aīalibus ait hyrundines in hyeme uel latere in arborū cōcauitatibus:uel ſe ad loca calida trāſferre. Et fugit:cōponit. Opus luteū:nidū ex luto. Sub celſa trabe:ſub altis domoꝝ trabibus in ipſis laquearibus. Vnde & gellio Toxius cæli filius:lutei ædificii inuētor placet exēplo ſumpto ab hyrundinū nidis. Tunc ager patit̄ cultus:qa cōgruū illud tꝑs ad excolendū agrū. Et renouat̄ aratro:nā aratro ꝓſcindit̄:& ply. inqt tepidioribus locis a bruna ꝓſcindi arua oportet. frigidioribus ab eqnoctio uerno:idē a moderato & aliis aſſerit̄. ager ut Var. inqt dicit̄ ꝙ ī eo aliqd agat̄. Quintilia. a græco detorquet. græ. n. dicit̄. Iure hæc uocāda fuit anni nouitas:merito ob ea quæ dicta ſunt appellari debuit illud anni principiū. Quæſierā multis:longa amplificatione uerboꝝ uſus a iano quæſierā cur nō eſſet ea anni renouatio. Ille:ianus. Nō multis moratus nō me multis uerbis in mora detinēs. Contulit ſua uerba ī duos uerſus:ſuā ſnīam & rei rōnē duobus tantū uerſibus explicuit. Bruma:rōnē affert Ianus in bruma ſolarē curſum terminari:& renouari ſic ab ipſa ſolaris curſus renouatione renouari annū:q ad ipſius ſolis curſum īſtitutus eſt:& ſiqs quæreret:cur nō idem in æſtiuo ſolſtitio:cū etiā curſus ſolis terminari uideat̄:& ſol ab ultimo gradu cācri ī capricornū redire īcipiat. Reſpōdet̄: Annus ex diebus cōſtat. Dies nihil aliud ē niſi ſolis lumē:ad curſum creſcit & decreſcit. Quod deficere īcipit:īchoare nō dicit̄. Quod āt creſcit pricipiū habet īcremēti ut cū decreſcit decremēti. Dies Poſt hyemale ſolſtitiū:cū ſol curſum ꝓtrahere īcipit maiores eē īcipiūt. ergo ab ipſo īcremēti principio iure principiū ānus capit:nō ab ipſo ſolſtitio æſtiuo:cū dies decreſcere īcipiūt. Plutarchus de hoc diſſerit ꝓblemate. xviii. & poſt aliquas opiniones inqt. Sed uide:ne Numa Pōpilius magis cōſentaneū naturæ:quātū ad nos attinet:pricipiū anni ſūpſerit oīno. n. eoꝝ q̄ ī circulo circūferūt̄:nihil ē:qd nā:aut extremū ſit:aut primū. Sed lege factū ut aliud aliud ſtatuāt āni pricipiū. Optime uero q poſt hybernū tropicū ānū īcohāt:cū ſol finē ulterius ꝓgrediēdi faciat:rurſus ad nos ſe recipit. ſit. n. naturale quodāmō huiuſmodi pricipiū quo & lucis tꝑs auget̄:tenebraꝝ uero & noctis diminuit̄. priceps dēiqꝫ & totius ſubſtātiæ fluxæ auctor ꝓprius accedit. Bruma ē pria noui ſolis:hyemale tꝑs ē primū ſolis:q̄ſi hyemali tꝑe exacto curſu ſol nouus redire īcipit. nouus:qa renouare curſum īcipit:rediēs a capricorno in cācrū. bruma a breuitate dierū dcā. tꝑs illud ē cū breuiores dies ſūt. & ut Florētinus priceps oñdit ab octauo calēdarū decēbriū uſqꝫ ad nonū calēdarū ianuariarū celebrabāt̄ feſta brumalia. Et ueteris ſolis nouiſſima: ultima ſolis cū curſum ꝑficit. hoc dicit in bruma ſol curſum ꝑficit & renouat. Phœbus & annus ca

Prima dies cauſam percipe ianus ait
Tempora commiſi naſcentia rebus agendis:
Totus ut auſpitio ne foret annus iners:
Quiſq; ſuas artes: obidem delibat agendo:
Ne pluſq; ſolitum teſtiſicatur opus.
Nox ego: cur: quãuis aliorum numina placem:
Iane tibi primum thura merumq; fero.
Vt per me poſſis aditumq;: qui limina ſeruo
At quoſcunq; uoles inquit habere deos.
At cur læta tuis dicuntur uerba calendis.
Et damus alternas: accipimuſq; præces.
Tunc deus incũbens baculo: quẽ dextra tenebat:
Omnia principiis: inquit: meſſe ſolent.
Ad primam pacem timidas aduertitis aures:
Et uiſam primum conſulit augur auem
Templa patent: aureſq; deum: nec lingua caducas

piunt idẽ principiũ: ſolis curſus & anni idẽ eſt principiũ. Poſtea: quærit cur prima dies nõ uacaret cõtẽtione & certamine: & ſuperius contrarium dxiiſſe uideẽ. Lite uacẽt aures: inſanaq; protinus ab ſint: lurgia. Sed illud referẽ ad cõtẽtiones forẽſes: & amicorũ iurgia: & maledicẽtiã iuidiorũ. hoc aũt ad artis demõſtrationẽ: & delibationẽ: q̃tũ ex iani uerbis collegi põt. De more. n. erat calẽdis ianuariis certare demõſtratiõe artis. quam quiſq; profiteri potuiſſet ut bono homine ab anni initio capto idem toto anno ꝓ feſſuri eſſent. Poſt ea: poſt uerba iani. diuidẽdum enim poſt ea ut ſit præpoſito & ꝓnomẽ: nã ſi aduerbiũ facis nõ ſtaret uerſus. Mirabar: q̃ſi cũ admiratõe q̃rebã. Cur prima dies: anni. ſ. Nõ eẽt ſine litibus: ſine ulla cõtẽtione. Ianus ait percipe cauſam: intelligas & percipias rõnem quare id fiat. Tempora: rationem nunc affert ianus quã iã explicuimus. Ego cõmiſi tẽpora naſcentia: hoc ẽ. ipſorũ tẽporũ principia. Rebus agẽdis: demoſtrationi & delibationi rerum agendarũ. Deus: qui agendis rebus præeſt agonus dicitẽ: ĩde agoniũ & agonalia. Sed de his paulo iferius. Ne totus annus foret iners: ne inertia conſumeret annus: ſed arte ſolertia & ĩduſtria. Auſpicio: ob auſpicium: hoc ẽ augurium a primo die captatum. Sed auſpiciũ ad auium aſpectũ augurium ad auiũ garritũ referetur. Quiſq; unuſquiſq;. Obidem hoc eſt ut fauſtum: fœlix q; omen: & auſpiciũ ab initio captet. Prælibat ſuas artes: prægustat: & certatim præmonſtrat artes: quas profiteri poteſt. Agendo: aliquid faciendo & certando. Nec teſtificatur plus quam opus ſolitum: nec plus indicat: aut pollicetur: quam quod ſolitus eſt. Mox ego: nũc aliud quærit: cur cum alicui deo res diuina fiat: primum Iano ſacrificatur. Mox: ſtatim poſt iani uerba. Ego: dico. Cur fero tibi iane primum thura: & merum: cur ego primum tibi ſacrifico thura: & merum offerens. Quamuis placem aliorum numina: quamuis alios deos placaturus ſum. & illis ſacrificaturus. Vt per: hoc erat: quod ſupius auctore prætextato macrobiano diximus Ianum inuocari primum cum alicui deo res diuina celebratur: ut per eum pateat ad illum cui immolatur acceſſus quaſi præces ſupplicũ per portas ſuas ad deos ipẽ tranſmittat inquit ianus. Vt poſſis habere aditum. ideo mihi thura & merum offers ut precibus tuis accedere poſſis. Ad quoſcunq; uoles deos per me: opera mea. Qui ſeruo limina: qui ſum ianitor cæli: & ſeruo deorum limina. At cur læta: quærit aliud nunc poneta. cur iani calendis lætis utantur uerbis: & uti & ſuperius nunc dicenda bona: ſunt bona uerba die. At cur dicuntur uerba læta tuis calẽdis: cur primo die tui menſis dicamus uiciſſim bona & læta uerba. Et damus & accipimus alternas preces: cur alternatim præcamur & optamus: ut nobis bene ſit: & alter alterũ ſalutamus: oramuſq; deos: ut fauſtum: & felicem annum tribuant & duo ſunt quæ petiit: cur læta uerba dicantur & cur dentur alternæ præces. Tunc deus. reſpondet ianus cauſam eſſe captationem hominis & augurii: præterea de alternis præcibus ĩquit: quia apertæ deorum ædes faciunt: ut dii quoq; apertis auribus eas audiãt. Tunc deus: ianus. Incumbens baculo: innixus baculo: quo ſuperius diximus figurari. Inquit: dixit: Omnia ſolent eſſe principiis: initio rerum agendarum ſolent omnia: & auguria captari: ſic etiam ab anni principio: quæ ſi bona ſunt ſequetur fauſtus annus: & Valerius maximus inquit in prĩcipio de ĩſtitutis antiquis. Apud antiquos non ſolum publice: ſed etiam priuatim nihil gerebatur: niſi auſpicio prius ſumpto: quo ex more nuptiis etiam nunc haruſpices interponũtur: qui quãuis aſpicia petere deſierint: ipſo tamen nomine ueteris conſuetudinis uſurpantur. Aduertitis aures timidas: dubias de augurio & omine. bonum ne an malum futurum ſit. Ad primam uocem: & ad prima hominum uerba: uel uocem quãcunq; & ad id quod per aues oſcines accipitur referre potes. Et augur: ſacerdos qui auguriis preæſt. erat enim collegium augurium Romæ: ſed unde inſtitutum dicemus in ſecundo. Conſulit auem primum uiſam: obſeruat aues & conſulit quam primum uidet in ea enim eſt aſpicii pondus. & hoc ad aures præpetes referendum. Aues enim oſcines cantu: præpetes uolatu futura prænunciant. Patent templa:

deorum ædes calendis ianuariis apertæ ſunt:& iano duce:qui aperit & cludit. Et aures deum parent:quia paratæ ſunt ad audiendas præces:& uota ſuſcipienda & hoc refertur ad illud ſecundum damus alternas preces. Nec lingua concipit caducas preces:quaſi non effunduntur preces fruſtra: cum irritæ ſint nunq̄:nec uanæ:nam a diis audiuntur. Concipit dixit.cum mente cōcipiātur & lingua pronuncientur preces. Et uerba:ipſæ preces. Habent pondus:ſortiuntur effectum. nam a diis audiuntur:& exaudiuntur. Deſierat:quærit qua ratione iiſdem calendis tam ſuaues fructus

Concipit ulla preces:uerbaq; pondus habent.
Deſierat ianus:nec longa ſilentia feci:
Sed tetigi uerbis ultima uerba meis.
Quid uult palma ſibi:rugoſaq; carica:dixi.
Et data ſub niueo condita mella cado.
Omen ait cauſa eſt:ut res ſapor ille ſequatur:
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur uideo:ſtipis adiice cauſam.
Pars mihi de feſto ne labet ulla tuo.
Riſit:& o quam te fallunt tua ſæcule:dixi:
Qui ſtipe mel ſumpta dulcius eſſe putas.
Vix ego ſaturno quemq̄ regnante uidebam:
Cuius non animo dulcia lucra forent..

offerantur. Mitebantur enim amicis palmarum poma:quæ cariotæ:ſeu cariotides appellantur. Caricæ & mella in omē futuræ ſuauitatis ineuntis anni Martialis in diſticis Aurea porrigitur iani cariota calendis:ſed tamen hoc munus pauperis eſſe ſolet & alibi hoc linitur luto iani cariota calendis. Quam fert cum paruo ſordidus eſſe cliens:& in ſiluis Papynius & latēte palma prægrandes cariotides cadebant:& Ouidius in nono meta. Hic nux:hic mixta eſt rugoſis carica palmis pro palmarum fructibus:hoc eſt carioris ipſis. Ianus deſierat: loqui ſcilicet quia iam tacebat. Nec feci lōga ſilentia:quia ſtatim loquutus ſum. Sed tetigi ultima uerba: iani.ſ. Verbis meis:nā ſtatim cum ille deſiit ego ſubſequutus dum dixi. Quid uult ſibi palma quaſi quid ſibi uolunt palmarum fructus qui tuis calendis offeruntur de palmis & fructibus earum agit Plynius libro. xiii. Palma etiam uictoriæ dicata ē.de quo diximus in odis Horatii auctore gellio & Ariſtote.& Plut. Et rugoſa carica:caricas inter ficus Ply.refert:& iulius polux genus eſſe ficuum dicit:ſed multi pro ficubus ſiccis accipiunt.& ideo rugoſa carica dicitur. Et mella data:oblata. Condita ſub niueo cado:quæ cōdita erunt in quocunq; uaſæ candido ſiue nouo.nā cadus uas uinarium eſt. Omen: fauſtum hæc in omen mitti ianus inquit. Ait cauſa eſt omen:ominis ratio. Vt ille ſapor ſequatur res:per hypallagem ut res in totum annum ſucceſſuræ ſequantur ſaporem illum rerum dulciū. ut ille dulces:ſic omnia ſint per totum annum dulcia. Et ut dulcis annus:qui dulce principium habuit. Sequatur iter cœptum:quod incipit a dulcibus. Dulcia:intellecta dulcium cauſam: quærit nunc ſtipis rationem. Video cur debetur dulcia:intelligo cur cariotides caricæ mella dētur. Adiice cauſam ſtipis:adde his rationem:cur ſtipem eo quoq; die offerāt. Ne nulla pars de feſto tuo: ne quid eorum:quæ tuis calendis aguntur. Labet mihi:excidat a me:labet a labo labas & breuis ē prima. Hoc dicit:ne quid me lateat eorum:quæ ad tuum diem pertinent. Et enim apud ueteres calendis ianuariis ſtrēna dari accipiq; ſolebat.id etiam & aliis diebus menſis factitatum. Tyberius tamen Cæſar Tranquillo teſte inhibuit ſtrennarum cōmercium:ne ultra calendas ianuarias exerceretur:Strenna munus ipſum appellatum eſt.dabantur tamen numi.ideo hic ſtipis dixit.Stipem Pompeius inquit eſſe numum ſignatum:teſtimonio eſt:& de eo quod datur ſtipendium militi : & cum ſpondetur pecunia quod ſtipulari dicitur.qui autem primus ſtipem fecerit:ſeu numum ſignauerit inferius dicemus. Riſit &:id arguit ianus dulciora eſſe ſtipis munera quam mellis. Verum eius nunc ſermo deſcendit uſq; ad ſextum &.xxx.uerſum inquit ab regno uſq; ſaturni:fuiſſe homines lucri cupidos:& auiditatem tempore creuiſſe. Laudat tamen antiquam paupertatem: dānatq; & opulentiam & luxuriam:ſed poſtea q̄ auctum eſt imperium:& facti ditiores homines:aurea fiūt & præcioſa:quæ prius erant uilia templa etiam deorum:& uti ab antiquis æra in omen dabantur. ita nunc aurum datur in quo certe melius eſt omen. Riſit:ianus cum ita rogaretur. Et dixit o q̄ fallunt te tua ſæcula:quantum decipiunt te tua tempora. Qui putas eē mel dulcius ſumpta ſtipe: magis eſſe mel dulce:q̄ ſit nūmus: Vix ego ſaturno ſaturnus cū iano pariter regnauit.de quo paulo inferius dicemus:& ut auctor eſt macrobius Romani ædem ſaturni ærariū eſſe uoluerunt:quod tempore quo incoluit italiam fertur in eius finibus nullum furtum eſſe cōmiſſum:aut qa ſub illo nihil erat cuiuſq̄ priuatū:ut apud eum locaretur pecunia cōmunis:ſub quo fuiſſent cūctis uniuerſa cōmunia.Hoc igitnr in loco ianus id uult dicere:licet ſub ſaturno omnia eſſent cōmunia:& nihil priuati:tamē. Vix ego uidebam quēquā:aliquem. Regnante ſaturno:cum in terris ſaturnus regna

ret. Cuius animo nõ forẽt:nõ eſſent. Dulcia lucra:q̃ſi qui uoluptatẽ ex lucro nõ cõcipiet ſic etiã & eẽt lucri ſtudioſus.& hoc quo ad priuata. Tẽpore nũc in cupiditatẽ mortaliũ inuehit̃:qđ eo uẽtũ eſt:ut nullus ſit auaritiæ modus. Amor habẽdi:ĩmoderata lucri cupido:& ĩ meta.& amor ſceleratus habẽdi. Creuit tpe:paulatĩ p ipſa tpa. Qui:amor. Nũc ẽ ſũmus:q̃ſi q ita creuit:ut maior fieri nõ poſſit:Vix habet iã quo ultra ꝓgrediat̃:adeo cõualuit ipſa auiditas:ut ulterius ꝓgredi:aut aliqđ ulterius addi minime poſſit.Pluris opes:pluris qđẽ hoc tpe æſtimant̃ diuitiæ:q̃ ab initio urbis cũ & ipe cõditor & cæteri modice: & ĩ paupertate uiuerẽt. Nũc hoc tpe.

Tempore creuit amor: q nũc eſt ſummus hẽndi.
Vix ultra quo iam ꝓgrediatur:habet.
Pluris opes nũc:ſunt q̃ priſci tẽporis annis:
Dum populus pauper:dum noua roma fuit.
Dum caſa martigenam capiebat parua quirinum.
Et dabat exiguum fluminis herba torum.
Iupiter anguſta uxi totus ſtabat in æde
Inque iouis dextra fictile fulmẽ erat.
Frondibus ornanbat quæ nũc capitolia gemmis.
Parcebatq̃ ſuas ipſe ſenator oues.
Nec pudor in ſtipula placidam captaſſe quietem:

Opes diuitiæ. Sũt pluris:quaſi pluris æſtimant̃ & in maiore prætio habent̃. Quã ãnis priſci tẽporis: quã æſtimarent̃ priſcis tẽporibus ab antiqs. Dũ fuit populus paup:q nõ ĩhiaret diuitiis. Dũ noua roma fuit:dũ illi uiuebãt q romã cõdidere.nã a pauperibus condita:& qui luxurie rerũ:& auaritie hoſtes eſſent:pauper a pauca pecunia dicitur. Dũ parua caſa:exiguũ tuguriolum. Capiebat: recipiebat. Quirinum Romulum. Martigenã: marte gẽtiũ hoc.d. dum Ro. puũ tuguriũ incolebat etiã urbe cõdita.Modico.n. cõtentus fuit.nam ubi populũ ĩ curias diuiſit agrum. ut Di. refert in.xxx.partes diuidens æquales ſuam cuiq; ſortem curie tribuit.tãtũ ipſe excipiens: quantũ ad ſacrificia:templaq; ſatis eſſet nihil ſibi relinquẽs. Et herba fluminis:fluuialis ſeu paluſtris ulua aut alga. Dabat exiguum totum:& recte torum a tortis herbis:non enim in puluinaribus: & in mollibus:ſed in toris aſperioribus & duriuſculis recumbebat. Iuppiter:non modo in humanis rebus:ſed in diuinis uigebat ipſa paupertas:cum dii quoq; modico contenti eſſent. Iuppiter:Iouis effigies. Vix ſtabat:ſtare erectus poterat. Totus in anguſta æde:in arcto & anguſto templo.parua enim erat ædes ut recte collocari uix poſſet ſimulachrum. Et in dextra Iouis erat fulmen fictile.creteum a figulis effictum & ut fictile fulmen:ita fictilis eſſe credatur imago.Quin etiã & parui pretii omnia:ad ſacrificia peragenda.de quo Dionyſius etiam de Romulo ſermonem habens.Erat inquit ſacrorum communium particeps uir non modo huiuſmodi ſapientiæ gratia laudari dignus:ſed uictimarum etiam quibus deos coli ſtatuit utilitate.Quarũ plurime permanſerũt uſq; ad etatem noſtram ſed non omnes quidem uetuſto peracte ritu.Vidi in ſacris laribus cœnas deis appoſitas ſuper menſis ligneis in uetuſtis caniſtris & fictilibus hordeaceas pultes:& liba: & farra & fructuum quorundam primitias:aliaq; multa ſumptu facili:& ab inſolentia omni libera. Frõdibus ordinabant capitolia frundibus:quæ nunc gemmis.quæ hoc tempore margaritis & quibuſcunq; lapillis pretioſis ornantur.illi ueteres aut paupares:aut pretioſi cultus & luxuriæ hoſtes capitolia frondibus ornabant.& ut aliquid de eo dicamus: Tarquinius:Priſcus: ut a tacito refertur ædem ioui bello ſabino uouerat:iecitq; fundamẽta:addidere aliquid & Tullus & ſuperbus:ſed operis gloria libertati reſeruate Horatius puluillus iterum conſul dedicauit:ea magnificentia:ut ab immenſis poſtea opibus populi Romani potius ornari:quam augeri poſſent.Poſt uero quadringẽtos.&.xvi.annos.C.Norbano:&.L.Scipione conſulibus.Capitolium tam magnifice extructum flagrauit:reſtitutum a luctatio catulo ad uitellium uſq; manſit.Rurſus incenſum Domicianus princeps inſtaurauit.De capitolii uero ornatu Plynius inquit laquearia quæ nunc & in priuatis domibus auro teguntur poſt euerſam carthaginem.primo inaurata ſunt in capitolio cenſura nummii: qui achaiam uicit.inde tranſiere in cameras:in parietes quoq;:qui iam & ipſi tanquam uaſa inaurantur cum ſua ætas uaria deluctatio catulo exiſtimauerit: quod tegulas æreas inauraſtet primus At cæſares eo ſumptu capitolium ornauerunt ut fere quicquid in eo conſpiciebatur gemmeum & aureum eſſet.ideo hic dixit quæ nunc capitolia gemmis. & de hoc etiam Ammianus hiſtoricus inquit huius totius artis ornamenta quibuſcunq; ægiptiorum miraculis ſunt anteponenda. Et ipſe ſenator paſcebat ſuas oues: diximus diuiſum populum a Romulo: & ſenatum ab eo conſtitutum: credendum eſt aliquos e ſenatoribus ipſis paſtores fuiſſe: nam collegerat ille paſtorum multitudinem: &qui prius paſtor fuerat etiam urbe condita paſtoralem interdum uitam agebat.

Sic & poſtea: ſicut illi qui rei ruſticæ: hoc eſt agrorum culturæ operam exhibebant. ideo pauiſſe ſuas oues ſenatorem dicit. Nec pudor: nec erat illis rubori aut pedecori.

Cæpiſſe placidũ quietẽ inſtipula:placide requieſſe:aut quiete dormiuiſſe inſtipula:nõ in puluia‑ribus.nõ ĩ tapetibus:nõ ſub aureis culcitris:ſed ĩ nudis paleis. Et ſuppoſuiſſe fœnũ ſuo capiti nõ etiã erat rubori habuiſſe fœnũ ſub capite loco puluinaris.fœnũ a fœnore deducit̃:cũ nil aliud ſine aliqua cura tãtũ fœnoris ꝓbeat. Iura:poſt exactos reges cũ cõſules creari cepiſſent ab ipſo aratro: ĩterdũ ſũt accerſiti:q rẽ pu.admĩſtrarẽt:& populo iura dicerẽt:& exacto magiſtratus tpe arua repe‑tebãt:& ipſoꝝ ut inqt Ply.impatoꝝ manibus colebãt agri.Serẽtẽ iuenerũt dati honores: Seranũ

Et fœnum capiti ſuppoſuiſſe fuit.
Iura dabat populis poſito modo prætor aratro:
Et leuis argenti lamina crimen erat.
Ad poſtquam fortuna loci caput extulit eius:
Et tetigit ſummo uertice roma deos.
Creuerunt & opes:& opum furioſa cupido:
Et cum poſſideant plurima:plura petunt.
Quærere:ut abſumant:abſumpta reqrere certant.
Atq; ipſæ uitiis ſunt alimenta uices.
Sic quibus intumuit ſuffuſa uenter abunda:
Quo ſunt plus potæ:plus ſitiuntur aquæ.
In pretio pretiun nunc eſt:dat cenſus honores:
Cenſus amicitias:pauper ubiq; iacet.

unde cognomẽ:arãti q̃ttuor ſua iugera ĩ uaticano:q̃ prata qntia appellãt cincinnato uiator attulit dictaturam. Quid qđ poſt magiſtratum eburneo Scipiõe depoſito agreſtẽ ſtiuã aratri repetere rubor nõ fuit. Multa ẽt refe‑runt̃ exẽpla illoꝝ:q diuitias uelut ſcelus fugerĩ:& q ĩ pauptate ad ſũmũ magiſtratũ ꝓuecti ſũt.& maxĩo rei pu. & uſui & ornamẽto fuere de qbus cũ Valerio maxi.loq̃mur p Romuli cãm: p q̃ ueteris capitoli humilia tecta:& per æternos ueſtæ focos fictilibus ẽt nunc uaſis cõtẽtos iuro nullas diuitias taliũ uirorũ pauptati poſſe ꝓferri. Cõſul dabat iura:dicebat iura. Populo: romão.ſ. Poſito aratro a quo paulo añ fuerat accerſitus. Cõſules Põponius iuriſcõſul.de origĩe iuris dictos inqt quod plurimũ reipub.cõſulerẽt. Et leuis lamina.leue fruſtũ. Argenti erat crimẽ:ꝓ ſcelere habe‑batur argentũ habre.Et enĩ ex cẽſoria nota dãnabant̃:q qnq; pondo argẽti poſſiderẽt.!Lamna & lamina ꝓ rudi & in fabricata materia metalli:qđ in odis Hor.quoq; diximus Nullus argẽto color eſt auaris.Abdito terris inimice lamnæ criſpæ ſaluſt.&c. At poſtq̃:aucto ĩperio aucte ẽt ſunt opes & cũ ipſis aucta ẽ habẽdi cupido:ut expleri nunq̃ poſſit:& appetit̃ & ꝓfundit̃ aurũ:& q prius pau‑peres fuerant:tum primũ e parſimonia in luxũ ĩmutati ẽũ acceſſere attalicæ opes:& corinthyacæ & cypriæ:& enim corynthos:& cyprus faciũt:ut aliqua notent̃ ignominia Mũmius & cato:quod pp opes ea loca depopulaſſe exiſtimant̃. At poſtq̃ fortũa loci huius:fatũ urbis romæ & ipſius reipu. ſtatus. Extulit caput:eleuauit caput:quaſi poſtq̃ auctis uiribus imperiũ propagauit:& Vir. Veꝝ hæc tãtũ alias inter caput exulit urbes:Quãtũ lẽta ſolent inter iuburna cupreſſi. Et roma tetigit deos ſũmo uertice:q̃ſi extulit caput uſq; ad ſidera.ꝑ hyperbolẽ. Et creuerũt opes:qa romani facti ſunt opulẽtiores. Et furioſa cupido opum:& creuit inſana:& inexplebilis diuitiarũ auiditas. Et cum poſſideant plura:cum ſint iam rerum domini:& multa ſub ſua poteſtate teneant. Plura pe‑tunt:appetunt etiam plura:neq; pluribus quæ habẽt ſunt contenti: Certant:certatim contendũt Quærere:opes.ſ. Vt abſumant:ut quid abſumere:& profundere poſſint:ut eſt illud criſpi diuitias ſuas uincere nequeunt.quas ꝓfundant in extruendo mari:& in montibus coæquandis. Cer‑tant:conant̃. Requirere abſumpta:ea quæ iã abſumpſerint & profuderint. Atq; ipſe uices: al‑ternationes:ſeu ulciſſitudines quærendi & abſumẽdi. Sunt alimẽta uitiis:alunt cupiditatẽ ipſam inſatiabilem. Sic quibus:comparat auaritiã hydropiſi.ſic & Horatius in odis creſcit ĩdulgẽs ſibi dirus hydrops:quo in loco nos multa diximus:& tria genera hydropiſeos eſſe oñdimus timpãitẽ aſchitem & hyppoſarchã.hic uero de aſchite ĩtelligendũ cenſeo quæ eſt cũ ex aliqua mala digeſtione debilitatur epar:aquoſitas in ipſo epate gignit̃:q̃ qdem pulmouem ipſum reſpirare nõ ſinit:cũ per ipſam diaphragma eleuet̃:calor ginit̃:inde creber anhelitus.& ideo ſititur:nec ullo potu ſitis extingui põt.Vnde apud Hratiũ Nec ſitim pellit niſi cã morbi fugerit uenis:& aquoſus albo cor‑pore langor. Sic:eodẽ mõ. Quibus:ab illis qbus. Venter intumuit ab unda ſuffuſa:ab aquo‑ſitate ipſa ſuffuſa per epar. Quo plus ſunt potæ.aquæ plus ſitiuntur.quanto magis bibit eo morbo correptus:tanto magis ſitit. In precio:nihil iam eſt quod poſſit niſi pecunia cõparari. Pre‑cium eſt in precio:quaſi quicquid precioſum eſt:& alicuius eſtimationis uenale eſt:quoniã nõ dat̃ ultro cuiq̃ ſine precio. Cenſus dat honores:preciũ ſiue pecunia dat publica munera:hoc eſt ipſos magiſtratus:ut eſt illud Horatii certet tergeminis tollere honoribus. Cenſus dat amicitias:& amicitiæ etiam precio parantur.& alio loco dictum eſt:illud amicitiæ quondam uenerabile nomen. Proſtat:& ĩ quæſtu ꝓ meretrice ſedet. Pauper:q preciũ ſoluere nõ põt. Iacet ubiq;:qa ꝓ abiecto & uili habet̃: hæc olim dicebantur:ſed nos noſtrorũ temporꝝ pudet.Sed uenias optata dies:& cõ‑

ſule rebus In pia ne ſerpat pectora acerba lues. Cenſus pro precio:& cenſus ꝑ reditu & annuo fru-ctu:& ſenſus quod uiritim ærario ſoluebaẗ. Cenſum romæ primum Tullus rex iſtituit: ſed de hoc alias. Tu tñ:cũ a ꝓpoſito digreſſus uideatur:ad ipſum redit. petiuerat eni cauſam ſtipis poeta : eã nũc explicat: Tu tñ q̃ris ſi ſit utile auſpiciũ ſtipis:ſi omẽ utile ab oblatione ſtipis captabiẗ. Et cur æra uetuſta:antiq̃. Iuuẽt:delectẽt. Noſtras manus:cũ calẽdis nr̃is offerũẗ. Aera uetuſta dixit: qa æs prius ſignari cœptũ ẽ. Seruius eni Tullus ut auctor ẽ Plynius primus ſignauit æs:añ rudis laminæ æreæ uſus erat. Signatũ ẽ nota pecudũ:ide pecunia dicta. Verũ Ply. xviiii. li. inqt. Seruius rex ouiũ bouũ q; effigie primũ æra ſignauit. Argẽtũ ſignatũ fuit anno ab urbe cõdita. D. lxxxv. Fabio cõſule. v. ãnis añ primũ bellũ pũicũ:notæ argẽti fuere:ex uno latere bigæ & quadrigæ:ex altero caput cõſulis. ide argẽtei numi bigati:& q̃drigati. Signatũ quoq; fuit nota uictoriæ:uñ uictoriatus numus. Aureuſ uero numus percuſſus fuit anno urbis Dc.xlvii. auctore icerto. Veteres: ip̄i antiq. Dabãt oli æra:æreos numos. Nũc ẽ melius omẽ i auro:bonũ erat prius omẽ i ære: ſed lõge melius i auro i ipſis aureis numis: & in p̄cioſiore metallo. Et prior mõeta:ærea. Victa ab auro qd̄ poſteriꝰ ſignatũ. Cõceſſit nouæ:ceſſit aureo numo. Nos quoq;:& i diuinis quoq; q̃uis uetera laudẽtur:noua tñ ditiora magis oblectant.

Tu tamen auſpicium ſi ſit ſtipis utile quæris:
Curq; iuuent noſtras æra uetuſta manus.
Aera dabant olim:melius nunc omen in auro:
Victaq; conceſſit priſca moneta nouæ.
Nos quoq; tẽpla iuuãt:quãuis antiqua ꝓbemus:
Aurea:maieſtas conuenit ipſa deo.
Laudamus ueteres:ſed noſtris utimur annis.
Mos tamen eſt æque dignus uterq; coli.
Finierat monitus:placidis ego ruſus ut ante.
Clauigerum uerbis alloquor ipſe deum.
Multa quidem didici:ſed cur naualis in ære:
Altera ſignata eſt:altera forma biceps.
Noſcere me duplici poſſes ut imagine dixit.
Ni uetus ipſa dies extenuaſſet opus.
Cauſa ratis ſupereſt:tuſcum rate ueuit in amnem

Nos quoq;:nos ẽt dii. Quãuis ꝓbemus:cõmẽdemus. Antiq tẽpla:q̃ a pauperibus ãtiqs fuere cõdita:& ære tãtũ ornata. Iuuãt tñ. Tẽpla aurea:auro ex ornata a poſteris magnificẽtiore ſũptu poſita.. Ipſa maieſtas:auri & ditioris tẽpli. Cõuenit deo quaſi magis cõueniunt diis precioſa: quã uilia. de maieſtate dicemus i quinto libro. Laudamus ueteres:ueterẽ mores. Sed utimur noſtris annis:quaſi moribns noſtri tẽporis. deus eſt qui loquiẗ:ſed iterdũ hominis p̄ſonam accipit. Tamen uterq; mos:utraq; cõſuetudo & uetus & noua. Eſt dignus coli æque: parimodo dignus eſt uterq; qui celebretur & ſeruetur. Finierat:quærit nũc poeta cur in antiquis numiſmatibus ex altera parte ſit ianus biceps:ex altera ſit nauis:cuius rei rõnem mox ſubnectã. Finierat:ianus. Monitus:ſuos ipſe:ego. Placidis uerbis ut ante:ut prius fecerã. Rurſus:iterũ. Alloquor deum clauigerũ:ianũ qui cũ claui & uirga figuraẗ. Multa quidẽ didici:iam ex tuis uerbis multa percepi: ſed. Cur in ære:in æreo numo. Altera forma eſt ſignata naualis:q̃ſi cur ex altero latere ẽ nauis. Altera eſt biceps:ex altero latere hẽt formã bicipitẽ. Noſcere:bicipitẽ formã ſibi aſcribit Ia. naualẽ ſaturno i italiã rate aduecto:& Ply. meminit i æreo numo ex altera p̄te iãus gẽinus erat : ex altera roſtrũ nauis:& nobis domi plura ſũt nũiſmata antiqſſima huius notæ:& aliqd̄ eſt põderis unius aſſis:de hoc Macrob. ita inqt Ianus cũ Saturnũ claſſe p̄uectũ hoſpitio cœpiſſet:& ab eo edoctus peritiã ruris ferũ & rudẽ illũ ante fruges cognitas uictũ i melius redegiſſet:regni eũ ſocietate munerauit. Cũ primus æra ſignaret quoniã ille naui fuerat aduectus ſeruauit i hoc ſaturni reuerentiã:ut ex una p̄te ſui capitis effigies ex altera nauis exprimereẗ. Aes ita fuiſſe ſignatũ itelligiẗ hodie q̃ i aleæ luſu:cũ pueri denarios i ſublime iactãtes capita:aut naui luſu teſte uetuſtatis exclamant hæc ille:ſed aliũde rõnẽ aucupaẗ Plutarcus:q̃dragеſimo ꝓblemate:ubi cũ ſupiorẽ & ipſe rõnẽ attigit: & tacite refellit ſubdit. Sed illud potius qſpiã cõiiciat:alia eẽ i ciuitatibus q̃ pulchra:alia q̃ neceſſaria. maximã uero atq; oĩum pulcherrimũ iudicari bonitatẽ legũ. Lõge uero ex oĩbus neceſſariũ eẽ copiã & ubertatẽ. Quoniã uero la. feros hoĩes ad mãſuetudinẽ traducẽs optimis legibus iformauit. neceſſariã uero rerũ affluẽtiã fluuius nauigabilis ſuppeditat:& partim ex agro ac uicinis locis:partim & lõgiqs. ac mari deuehẽs:nihil qd̄ ad uſum p̄tineat deſiderari patiẗ ideo numus ita ſignatus ẽ: & ut legis latoris duplicẽ frõtem:pp uitæ cõmutationẽ:ut dictum eſt & imaginẽ nauium propter fluuii cõmoditatem præſe ferat. Dixit:Ianus. Vt poſſes me noſcere duplici imagine. ideo in æreo numo ex altera parte eſt forma biceps:ut in bicipti forma meam imaginẽ duplicem cognoſceres. In ipſa uetus dies niſi ipſa uetuſtas. Extenuaſſet opus:exediſſet & attriuiſſet imagis notã: ſeu numũ ipſũ. Supeſt cã ratis:reſtat ut abſoluã cur nauis ẽ i æreo numo. Deus falcifer:Saturnus. Venit i

amnem thuſcum:in tybrim etrurie fluuiū. Ante:hoc eſt prius quā ſignaretur numus. Pererrato orbe:cū diu p orbem erraſſet fugiens Iouis filii uires:& iracundiam:falcifer Saturnus dicitur: & cū falce figuratur:uel ob meſſis peritiā:uel quia italis primus uitē putare oſtēdit.unde Vir. Vitiſator curuā ſeruās ſub imagine falcē.uel ut Macrobius aſſerit:cū Saturnus qui gr.dicit̄ cronos ipſum tps interpretet̄:falcē quidā attributā putant:qđ tps oīa metat:exerceet:& incidat:Pēdet adhuc iani ōrō & deſcendit ad plures uerſus. Hac ego:mortuo cameſe iani ſocio aduectū in italiā Saturnū Ianus

Ante:pererrato falcifer orbe deus.
Hac ego ſaturnum memini tellure receptum
Cælitibus regnis a ioue pulſus erat.
Inde diu genti manſit ſaturnia nomen:
Dicta quoqꝫ eſt latium terra latente deo.
At bona poſteritas puppem formauit in ære.
Hoſpitis aduentum teſtificata dei.
Ipſe ſolum colui:cuius placidiſſima leuum
Radit arenoſi tybridis unda latus.
Hic ubi nunc roma eſt:tunc ardua ſilua uirebat:
Tantaqꝫ res paucis paſcua bobus erat.
Ara mea eſt colli:quem uulgus nomine noſtro

ſuſcepit & cū eo pariter regnauit:unde poſteri:ut Aurelianus ille uectius refert duos eis menſes cōtinuos dicarunt:ut decēber ſacrū ſaturni: Ianuarius alterius uocabulū poſſideret. Cū aūt Saturnus inter regnādū nō cōparuiſſet:excogitauit ianus honoꝝ eiuſ augmentū ac terrā omnē ditioni ſuæ parentē ſaturniā nūcupauit: arām cū ſacris cōdidit:q ſaturnalia nomiauit. Regni eius tēpora feliciſſima: tū ob rerū copiā:tum qđ nōdum qs eruitio uel libertate diſcriminabant̄. Dionyſius etiā inqt ſaturniā a ſaturno nominatā italiā & ſaturniū collē:qui nunc capitolinus dicitur: & ſaturniā urbē. idem ubi ſummis laudibus italiā extulit ſubdidit itaqꝫ minie mirū ē priſcoſ hanc terrā opiatos eſſe ſaturno ſacrā:cū extimarent hunc deum eſſe hoibus felicitatis omnis largitorem & perfectorem. Laudes italiæ a Dionyſio:Plynio Strabone:Theodoſio & aliis fere innumeris referuntur cumulatius. Ego memini ſaturnum receptum hac tellure:quaſi memini me recepiſſe ſaturnū hoſpitio ī hac terra latina. Erat pulſus a Ioue celitibus regnis:pepulerat illū Iuppiter filius a regno cæleſti uerum non a cæleſti:ſed a certenſi regno. Euemerus.n.in hiſtoria ſacra refert ſaturnū forte admonitū:ut a Ioue filio caueret:ne eum regno pelleret:effugiendi pculi gr̄a Ioui ī ſidias intendiſſe. Quod ubi Iuppiter reſciuit:prem fugaſſe:armatoſqꝫ inſequētes miſiſſe q eum necarent. Saturnū cū diu erraſſet uix ī italia locū:quo leteret iueniſſe. Macrobius uero cū tps ſaturnū dicat:eundē inquit a filio pulſum:quid aliud eſt:quā tpa ſeneſcētia ab his quæ poſtea nata ſūt depelli.facit ad hoc illud Horatii:trudit̄ dies die nouæqꝫ pgunt interire lunæ. Verū qa italia īferior eſt q̄ græcia:in qua moris ē olympus finxere poetæ illū ab æthereo olympo ad italiā aduenille.uñ apud Virgiliū. Primus ab æthereo uenit ſaturnus olympo Arma Iouis fugiens:& regnis exul adēptis:uel dicas. Celitibus regnis:pulſus a regno paterno:cum ipſe Saturnus cæli filius dicat̄. Inde hoc eſt qđ mō dicebamus a Saturno regionē:& urbem:& gentē ſaturniā denominatam. Inde:ex eo: Diu manſit genti nomē ſaturnia:diu & gens latia & regio ſaturnia dicta. Et terra quoqꝫ ē dicta latium latēte deo:& quod in ea terra latuerit latiū eſt appellatū. quod Varro pbare nō uidet̄ cū dicat latiū uocari:quod iter mōtes lateat. At bona:nō ſumus adeo & ingenii & iudicii paupis: ut errores ueterū nō aduertamus. Macrobius.n.aſſerere uelle uidet̄ ut paulo āte diximus primū ianū æra ſignaſſe ſub imagie ſua bicipti & naui. Plynius primū q æra ſignaret Tullū fuiſſe oſidit: & hūc poeta ianū itroducens poſteritati aſcribit. Videt̄ ergo ianus primus non fuiſſe:& nos cum plynio & poeta ſentiamus. At bona poſteritas:ipſi poſteri pii & memores meritoꝝ. Formauit ī ære puppem:in æreo numo nauim formauere qa naui fuerat Saturnus in italiā aduectus. Teſtificata:ipſa poſteritas. Aduētū hoſpitis dei:ea nota teſtimoniū perhibēs de ſaturno:quē ego hoſpitio ſuſcepi:aliqui legūnt pupim ſeruauit in ære.nā ab initio impreſſam poſteritas ſeruauit:melius erit formauit:ut eſt in uetuſtiſſimis codicibus:nā e poſteris fuit Tullus rex:qui primus æra ſignauit. Ipſe ſolum:ſaturnus eis tybri:& Ia.trāſtybrī hitauere. Ipſe:ego. Colui ſolū:tellurē. Cuius leuū latus:qſi partē ſiniſtrā. Radit placidiſſima nuda tybridis arenoſi:aqua tyberina abluit:nā q ī ea regiōe ē:& uertat ſe ad mare ad ſecūdū curſū flūinis:a ſiniſtra tybrī hēt.ſic leuū latus recte dixit. Hic ubi & ī libris de arte:q nūc ſub phœbo ducibuſqꝫ palatia fulgēt:qđ niſi araturis paſcua bobus erāt.

Ardua ſilua:alta & difficilis acceſſu ſilua. Virebat tūc:eo tpe hic. Vbi nūc eſt roma:ubi nūc eſt ea urbs:q toti orbi īpitat &. Tāta res qta ē ipa roma:aut locus ī quo cōdita ē. Erāt paſcua paucis bobus:qa uix paucis ſatis erāt:aut qa pauperes colori:paucos habebāt boues. Ara mea:aliq legūt arx mea colis erat:melius ara mea eſt coli:nā fidē facit uerbis ſuis:quod ſacellū ſuo nūini dedicatū adhuc extet in eo colle quē in coluit:& qui ab eo ianiculus nūcupat̄. Ara mea ē colli:quaſi habeo

aram in eo colle. Quẽ:collem: Vulgus nuncupat nomine noſtro:appellat a meo noĩe Et hæc ætas.uocat ianiculum:qa nõ mõ ueteres:ſed q nunc uiuũt ianiculũ dicunt:& noſtro quoq; tpe mõs ianiculus dicit̃:ubi eſt tẽplũ diui Honuphrii:clarũ tum ipſa religione:& hominũ frequentia:Tum etiã Antonii cãpani iunioris fratris mei ſepulchro:quẽ ſi in maturiorẽ ætatem fata ꝑuexiſſent:ſuo carmine antiquoꝝ poetarũ famam adæquaſſet:ſed fortuna bonis inuidẽs eum nobis in ipſa adoleſcentia ſurripuit. Tunc:eo ego tpe in terris regnabam:cum inter homines dii erãt. Tũc eo tpe: Ego regnabã:cum terra eſſet patiens deoꝝ eo tpe:quo terra poterat ſuſtinere deos:hoc ẽ antequã ab hominũ ſceleribus pellerẽt̃. Et numĩa mixta: eſſent.ſ.Humanis locis:metonymiæ ſpecies ẽ:nã qđ tenet ꝓ eo qđ tenet̃. hoc eſt locũ ꝓ locato.& hoc.d.cũ dii eſſent hoibus ĩmixti.Nondũ iuſtitiã: regnabat tũc ianus.cũ nondũ mortaliũ ſcelera iuſtitiã ex orbe fugaſſent. cũ oẽs iuſti ſuapte natura eſſent:neq; arma uſquã fabricarẽtur. Nõdũ:nõ adhuc. Facimus mortale:ſcelera mortaliũ ĩterdũ facinus in bonã partẽ accipit̃:ut egregiũ facius:& clarũ facius & ſimilia. Fugarat iuſtitiã pepulerat ex orbe aſtreã ipſam:q̃ iuſtitia dicit̃. Vltima illa: aſtrea ſeu iuſtitia. De ſuperis:ultima ex oĩ deoꝝ cæleſtiũ numero.

Nuncupat hæc ætas ianiculumq; uocat:
Tunc ego regnabam:patiens cum terra deorum
Eſſet:& humanis numina mixta locis.
Nondum iuſtitiam facinus mortale fugarat:
Vltima de ſuperis illa reliquid humum
Proq; metu populum:ſine ui pudor ipſe regebat
Nullus erat iuſtis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello:pacem poſteſq; tuebar.
Et clauem oſtendens:hæc ait arma gero.
Preſſerat ora deus:tunc ſic ego noſtra reſoluo
Voce mea:uoces eliciente dei.
Cum tot ſint iani:cur ſtas ſacratus in uno:
Hic ubi iuncta foris templa duobus hates.

Reliqt humũ:hoc ẽ deſeruit terras:cælũq; aſtrea petiuit:& ĩ metamorphoſi Vltĩa cæleſtũ terras aſtrea reliqt.tã diu.n.ĩ orbe fuit:q̃ diu ſine ſcelere uixit mortale genus:Iuſtitiã:q̃ & uirgo dr̃ hyginus iouis & themidis filiã dicit.Aratus aſtrei & aurore:q̃ eodẽ tpe fuerit cũ aurea ſæcula:& eorũ principẽ fuiſſe demõſtrat:quã pp diligẽtiã & eqtatẽ:iuſtitiã appellatam neq; illo tpe ab hoibus exteras natiões bello laceſſitas eẽ:neq; nauigio quẽquã uſum:ſed agris colẽdis uitã agere cõſueuiſſe:ſed poſt eoꝝ obitũ q ſunt nati:eos minus officioſos magis auaros cæpiſſe fieri.Quare minus iuſtitiã ĩter hoĩes eẽ uerſatã.Deniq; cãm pueniſſe uſq; eo:dũ diceret̃ æneũ genus hominũ natũ eẽ itaq; iã nõ potuiſſe pati amplius & ad ſidera uolaſſe.Vnde apud aratũ a germãico traductũ.Deſeruit propere terras iuſtiſſima uirgo Et cæli ſortita locũ:qua ꝓximus illi Tardus in occaſum ſeqt̃ ſua plauſtra bootes.Criſippus autem ut teſtat̃ Gellius iuſtitiæ imaginem effingens os & oculos:uultũq; ſeueris:atq; uenerãdis coloribus depixit.Virginali aſpectu uehemẽti:& formidabili:lumibus oculorũ acerbis neq; humilis:neq; atrocis:ſed reuerẽdæ cuiuſdã triſtitiæ dignitate. Ex huius imaginis ſignificatiõe:ĩtelligi uoluit iudicẽ iuſtitiæ oportere eẽ grauẽ ſanctũ:ſeuerũ:ĩcorruptũ:inadulabilẽ.Cõtraq; ĩprobos nocẽteſq; ĩmiſericordẽ atq; inexorabilẽ erectũq;:& arduũ ac potentẽ ui & maieſtate æqtatis ueritatiſq; terrificũ &c. Ipſe pudor:quaſi cũ unuſqſq; turpe ſibi duceret peccare Ipſe pudor:q ſemp rõnem habet honeſti. Regebat populũ:in ſũma.ſ.laude honeſtatis. Pro metu:loco metus ſupplicii:multi.n.metu ſupplicii nõ deliquũt.At illi nõ ullo metu:ſed pudore tãtũ quæq; turpia uitabãt. Sine ui:q̃ſi cũ nullis uiribus cõgerent̃ pudore tãtũ nõ delinquebãt. Nil mihi cũ bello:eo tpe nõ erã ego bellis ꝓpoſitus:uti nũc q in bello aperior. Tuebar pacẽ & potes: defendebas pacẽ cui ꝑeram:& ſeruabã ianuas. Et oſtẽdẽs clauẽ:ut ſæpe diximus cũ claui figurari: & ſunt hæc uerba poetæ. Ait ianus.ſ.Hæc arma gero:quaſi hãc ſolũ clauẽ:ꝓ armis gero.nõ eni mihi ſunt bellica inſtrumẽta:quoniã deo pacis armis nõ opus ẽ. Preſſerat:ubi tacuit Ianus poeta ſciſcitat̃ cũ plura ſacella hẽat.Cur uno tãtũ in loco ſibi ſacra fiãt.Deus:ianus. Preſſerat ora:iã tacuerat:& ora cluſerat. Tunc ego ſic reſoluo noſtra:aperio mea ora & ita loquor.Voce mea eliciẽte:ꝓuocante. Voces dei:uerba iani:nã ſciſcitanti mihi reſpondebat ille.ſic eliciebam eius uoce. Cum ſint tot iani:tot ſacella tibi iano dedicata. Cur ſtas ſacratus in uno:cur uno ĩ loco ſacrata eſt tua effigies:& ſacrificia tibi fiunt. Hic ubi habes tẽpla iuncta duobus foris:ubi eſt templũ tuũ quo in loco terminant̃ duo fora:Romanũ & boarium:& enim ut ſuperius diximus Iani templum ad infimum argiletum numa condiderat.eratq; ſub cliuo capitolino ad uelabrum ubi & nunc ſunt quattuor illi ingẽtes & marmorei arcus:in q̃ttuor mũdi ptes reſpiciẽtes.ibi quoq; & tẽplũ diui georgii ad uelabrũ.ſic.n.inſcribit̃.cũq; ſciamus ad uelabrũ fuiſſe tẽplũ Iani illic eẽ affirmdãũ ẽ ubi ea fora terminabant̃.eſt enim illic arcus ſeueri ptinacis:cum boum ſimulachris.teſtaturq; illinc incipere forum boariũ:& qđ ulterius in uiam nouã ꝓtendebat̃ erat forum romanũ cui iunctũ erat foꝝ

pulum:quaſi reſpicit eos:qui foris ſunt. At illa altera frons:quæ ĩteriorẽ. ſpectat larẽ. ea quæ in lare hoc ẽ quæ domi ſunt.de lare & laribus dicemus ĩ ſecũdo: Et ut ueſter ianitor:q ianuas ediũ ueſtrarum ſeruat. Sedens prope limina primi tecti:ſedens ĩ primo ingreſſu. Videt egreſſus & ĩtroitus uidet exitũ & ĩgreſſum:& obſeruat ĩgrediẽtes & exeũtes. Sic ego ianitor cæleſtis aulæ:qui ſeruo utrãq; cæli ianuã. Perſpicio partes eoas:obſeruo partes orientis. Et heſperias:regiones occidentis: ab Heſpero rege:ſiue ab heſpero ſtella. Ora uides:arguit ab exẽplo Dianæ:quæ quia in triuiis colebaŧ:& triuia dicta: & tricipitẽ eẽ finxerunt.nã ut ſupius diximus: Dianæ ipſi ut triuiæ uiaꝝ omniũ tribuũt poteſtatẽ. Præterea & triplex ẽ illi cũ triplici poteſtate nomẽ:nã diana ĩ nemoribus. luna ĩ cælo ꝓſerpina in erebro dicta:ide ẽ illud Virg. Cæloq;:ereboq; potentẽ. rurſuſq; illi triplicem poteſtatem aſſignãt in terra: aere:& igni inde tricipitem quoq; fingunt. Quin etiam & hecatem uocarunt: non modo a triplici:ſed a multiplici poteſtate:nam hecato centum ſignificat: ſiue ita appellata eſt: ꝙ centum uictimis placetur:ut conſtituiſſe dicitur meneſlaus. Inde hecatombem dicimus ſacrificium centum uictimarum:aut quod centum annos faciat errare in ſepultos. Sed ut uaria poteſtas:ita & ſimulachra ſunt ipſius hecates ex uaria materia:quæ refert Porphyrius in libro reſpõſorum p uerba ipſius. Quale mihi facias ſimulachrum aduerte docebo. Silueſtri cape nata loco atq; abſynthia circum Ponito:tum totum celato:& pingito mures: Qui ſoleant habitare domos:pulcherrime ſunto. Hæc ornamẽta atq; animo gratiſſima noſtro Tu myrram:thus:ſtyracem:ipſorumq; cruorem Conterito pariter murum ſacra deſuper inde. Verba cauſe. tot uero adhibe:mureſq; repone: Quot mihi tu eſſe uides formas:tnm ſumito laurum. Exq; eius tronco uaginam aptato:piaſq; Tunc effunde preces ſimulachro:& debita ſolue Vota:hæc ſi facias:per ſomnum meq; uidebis.

Vtque ſedens ueſter primi quoq; limina tecti
Ianitor egreſſus introituſq; uidet.
Sic ego perſpicio cæleſtis ianitor aulæ
Eoas partes:heſperiaſq; ſimul.
Ora uides hecates in tres uergentia partes:
Seruet ut in ternas compita ſecta uias.
Et mihi ne flexu ceruicis tempora perdam:
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat:& uultu ſi plura requirere uellem
Difficilem mihi ſe non fore pactus erat.
Sumpſi animum grateſq; deo non teritus egi.
Verbaq; ſum ſpectans:pauca locutus humi.
Dic age frigoribus quare nouus incipit annus:
Qui melius per uer incipiendus erat:
Omnia tunc florent:tunc eſt noua temporis ætas:
Et noua de grauido palmite gemma tumet.

Tu uides ora hecates: uultus dianæ. Vergentia:quaſi ſeſe uertentia. In tres partes:nam cum triceps ſit:in tres partes ſeſe uertit. Vt ſeruet:ipſa hecate:ſeu diana triuia. Compita ſecta:diuiſa. In ternas uias ĩ ipſa triuia. compita dicta a pluribus ſimul uiis competentibus:ut ſunt triuia:& quadriuia:& ſimilia. Et mihi licet cernere bina:ſpectare in duas partes:ſicut triuiæ licet in ternas. Non moto corpore: ſine motu & inclinatione corporis. Ne perdam tempora flexu ceruicis:ne conuerſione & inclinatione ceruicis fruſtra tempus conteram. Etenim apud ueteres nulla grauior habebatur iactura:ꝗ temporis perditio. Dixerat:iam ianus cauſam formæ bicipitis. Et erat pactus uultu:quaſi annuerat & nutu mihi promiſerat. Se non fore:non futurum. Mihi difficilem: ſed facilem. Si uellem plura requirere:ſiquid aliud uellem ab eo ſciſcitari in quo dubitarem. Sumpſit animum: quaſi iam euanuit metus:& audentior factus ſum. Et non territus:ſicut ab initio: cum uenit numen:ſed iam audens. Egi grates deo:egi iano gratias. agere grates poeticum eſt potius ꝗ oratorium. Et ſpectans humum ſum locutus pauca uerba:hæc pauca locutus ſum:habens oculos humi defixos.& id cum fixos iam ianum oculos habere non poſſet. non .n. humana acies tantam fere diuinitatem poteſt:aut exprimit dubitantis & cogitãtis ſimul geſtum:de quo primũ quæreret. Dic age:quærit nunc poeta quæ ratio eſt ꝙ annus potius incipiat ab hymali tempore:quam a uerno. uidetur .n. magis anni principio uernum tempus:quam hyemale conuenire. præſertim cum uerno tempore omnia renouari uideantur.& ipſa tempora.& ipſa tellus:quæ nouam ueſtem reſumit. amplificatq; poeta hanc uerni temporis deſcriptionem. Dic age:o iane. Quare:qua ratione. Annus nouus incipit a frigoribus:nouitas:hoc eſt ipſa renouatio & anni principium a brumali & frigido tẽpore incipiat. Frigus a frigendo frigere a uerbo græ. deducit:qđ eſt horreo. Qui annus melius erat incipiẽdus per uer:melius a uerno tempore habuiſſet initium. Veria græco.ē. dicit.n. uernus. Additq; huic rei rõnem poeta. Tunc:uerno tempore. Omnia florent.& herbæ & frutices:& arbores:reſumpto naturali humore florẽt. Tunc:eo tpe. Eſt noua ætas tpis:qſi tũc & tp̃s ipſum renouat:& renouare cætera facit. Et noua gẽma:nouus uitis oculus

de cauſa publius:& coſtonius:qđ ab his uiris dicunt̃ ædificati.deinde Varro uidetur addere quar⸗tũ:cũ ſubiũgat Cliuus ꝓximus ad florales uſus:uerſus capitoliũ uetus:qđ ibi ſacellũ iouis:iunonis: mineruæ. In ualles:quæ ſunt inter eos mõtes:Tarpeiũ:& palatinũ:& auẽtinũ. Per fora:romanũ boariũ:piſcariũ. Velut nũc eſt:qa nũc quoq; eſt ipſe cliuus. Per quẽ deſcẽditis:e capitolio.ſ.in ualles:& in ipſa fora. Et iã cõtigerant portã:iã uenerãt ſabini magno impetu ad portã ſub radici⸗bus uiminalis:ut inde ingrediẽtes arcẽ aſcẽderẽt. Cuius:portæ. Saturnia inuidioſa:Iuno q̃ ſum⸗mo odio troianos inſectata ẽ:ſic & ro manos ab illis ꝓgẽitos. Dẽpſerat ſe ras oppoſitas remouerat uectes:& obi ces:qbus clauſa tenebat̃ porta.illa aũt eã aperuit.uer̃ qđ humana rõne ca⸗ret ad numẽ refert.nã ut diximus Ter ſua ſpõte porta patefacta eſt.Cũ tãto ego ueritus:nõ hic ad timiditatẽ : ſed ad reuerẽtiã ſpectat. Cõmittere pu gnã cũ tãto numine:quaſi pp reueren⸗tiã nolẽs ego manus cõſerere cũ iuno ne: q̃ portã apuerat. Ipſe calidus: prudẽs & aſtutus. Moui opẽ meæ ar tis:ſuccurri romanis ea arte qua pote⸗rã. Oraq; recluſi:aperui. Ora fon⸗tana:ora fontiũ:hoc eſt ipſas aquar̃ ſcaturigines. Qua ope ſum pollẽs: q̃ potentia præ cæteris ualeo.pollere ſplendere.pollet ea ope ianus:qa exi⸗tus & introitus deus eſt. Sũ eiacula⸗tus:lõge eieci. Aquas repentinas:re⸗pẽte ſcaturiẽtes.nã ut diximus magna uis aquar̃ feruẽtiũ ſubito in aduerſos hoſtes erupit. Ante tñ Scaturigini ip ſarũ aquarũ ſuppoſuiſſe ſe ſulphura dicit:ut eẽt humor feruens:quo magis hoſtes obrueret. Ta mẽ ante:q̃ ipſa aq̃ erumperet. Subieci ſulphura uenis madidis:ipſis aquarũ meatibus & uenis udis unde ſcaturiũt ſuppoſui ſulphur:cuius natura ut Ply.teſtat̃ excalefacit.& coqt eius uis in aqs ferue⸗tibus ſẽtit̃. Vt humor feruidus:aqua feruẽs. Clauderet iter tacio:itercluderet iter ſabinorũ regi: ne ingredi poſſet.aquæ calidæ ſcaturiẽtes plerũq; ſulphureũ odorẽ ſapiũt:quoniam per uenas ſul phuris trãſeunt.unde eſt illud Ply. Aquæ tales ſunt:qlis terra per quã fluunt.quales ue herbarum quas leuãt ſucci.Sulphuris aũt genera eodẽ Ply.teſte quatuor eẽ cõſtat.uiuum quod græci uocãt. Alterũ genus glebã fullonum appellãt:tantum in officinis familiarẽ. Tertiũ Egula uocatur: cui tantũ uiſus eſt ad ſufficiendas lanas:quoniã cãdore tantum.molitieq; confert. Quartum cautẽ ad lycnia maxime cõficienda candelabra. Cuius ut utilitas.cuius aquæ ut poſtquã. Vtili tas eſt percepta pulſis ſabinis:poſteaquã romani percepere ipſius aquæ utilitatem :qa ea ſabinos pepulat. Forma:hoc eſt ipſius loci facies. Quæ fuerat prius.ſ.q̃ id fieret. Eſt reddita loco tuto: reſumpſit priorem formam locus cedentibus aquis. Tuto:quia hoſtes erant fugati inde. Ara mi hi:romani hac ope iam ſeruati eo in loco unde eruperant aquæ arã templo iunctam dedicauerunt.

Et iam contigerant portam.ſaturnia cuius
 Dempſerat oppoſitas inuidioſa ſeras.
Cum tanto ueritus committere numine pugnam
 Ipſe meæ moui callidus artis opem.
Oraq; qua pollens ope:ſum fontana recluſi:
 Sumq; repentinas eiaculatus aquas.
Ante tamen madidis ſubieci ſulphura uenis:
 Clauderet:ut tacio feruidus humor iter.
Cuius utilitas pulſis percepta ſabinis
 Quæ fuerat tuto reddita forma loco.
Ara mihi poſita eſt paruo coniuncta ſacello.
 Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.
At cur pace lates? motiſq; recluderis armis?
 Nec mora quæſiti reddita cauſa mihi.
Vt populo reditus pateant.ad bella profecto.
 Tota patet dempta ianua noſtra ſera.
Pace fores obdo:ne qua diſcedere poſſit:

Ara eſt poſita:erecta. Mihi:numini meo. Coniuncta paruo ſacello:ædiculæ meæ:ex æde iam eruperat aqua ut diximus. Hæc:ara. Adolet:urit. Suis flammis ſacra:nam ut diximus:ſarre & ſa le iano ſacrificabat̃. Cum ſtrue:farra & ſtrues iano offerebant̃:ut Cato aſſerit.eſt enim ſtrues libi genus:qđ addebatur in ſacris.& ſuperius imponit libum farraq; mixa ſale. At cur:quærit nũc poe ta cur pace cludatur bello pateat:quod ſuperius quoq; diximus. At cur pace lates cur cluſus es qua ſi cur clauſum eſt templum tuum tpe pacis. Et recluderis:aperiris: Moris armis cum arma moue⸗tur ad inferenda bella.Nec mora:nulla facta eſt tardatio. Eſt reddita mihi cauſa quæſiti:ſtatim ia⸗nus reſpondit:& propoſitæ quæſtionis rationem reddidit. Vt populo:bello inquit ianus patere: ut pateat militiæ reditus pace cluditur:ne pax ipſa diſcedat:quæ ad hæc faceant ſuperius dictũ eſt: & quo tẽpore clauſus fuiſſet:& regnãte numina:& poſt primũ bellum punicũ:& poſt bellum actia⸗cum ſub auguſto. Tota ianua noſtra:ianua nr̃i tẽpli. Patet:aperta ẽ tpe belli. Dẽpta ſera:amo⸗tis uectibus & obicibus. Vt reditus pateat:ſit apertus. Populo profecto ad bella:romanæ militiæ quæ in bellũ ierit. Pace:cũ eſt pax. Obdo fores:claudo uectibus:ſeu obicibus ianuas.& Terẽtius Peſſulũ hoſtio obdo:qſi peſſulo hoſtiũ claudo. Neq;:ne ulla ex parte poſſit diſcedere ipſa pax

Et diu ero clauſus numine cæſareo:ſub impio cæſaꝝ.diu ſub eorũ auſpicio clauſum erit templum
meũ.nam pace terra mariq; parta ianũ qrinum cluſerat auguſtus. Dixit:ianus. Et attolens ocu/
los:quaſi in altum reſpiciens. Vidẽtes diuerſa:diuerſas partes & a pectore:& a tergo anteriora &
poſteriora. Aſpexit qcquid fuit in tota orbe:totũ orbẽ.& quæ in orbe erant. Pax erat o germa
nice:erat pax cũ hæc ſcribebã:aut cũ ita mecũ loqueret̃ ianus. Et rhenus:fluuius q ex alpibus la/
bẽs diuidit galliã a germanis:& ĩ oceanum gallicũ exit. Tradiderat iã tibi aquas famulas:ſeruire
iam cœperat tuæ domui.& hoc pp
accolas rheni:q iam domiti fuerant

Cæſareoq; diu numine clauſus ero
Dixit & attollens oculos diuerſa uidentes.
Aſpexit toto quicquid in orbe fuit:
Pax erat & ueſtri germanici cauſa triumphi:
Tradiderat famulas iam tibi rhenus aquas.

Cã ueſtri triũphi:qa de germanis tri
umphaſtis:& hoc arguũt germanico
nõ conuenire:qa non uiuẽte Ouidio
triũpharit.Sed aduertant quæſo cum
poeta dicat cã ueſtri triũphi:potes ĩtel
ligere triũphi uræ domus.adde ꝙ ſcã
parẽtũ ſunt filiis quoq; cõia.Vterq;
germanici pr̃ & uerus & adoptius germanos domuere.ſed plura geſſit druſus:ſub quo germanicus
filius militabat.Liuius.n.libro.cxxxvi.rhetiã a Tyb.Nerone & druſo domitã refert & li.cxxxvii.
narrat ciuitates germaniæ cis rhenũ.& trãs rhenũ poſitas a Druſo oppugnatas.& li.cxxxviii.Cer/
uicos:Cẽchreos:Caucos.aliaſq; germanoꝝ gẽtes a Druſo ſubactas.Itẽ & libro.cxxxix.bellum cõ
tra trãſrhenanas gentes a druſo geſtum refert.Idẽ ꝓſequit̃ lib.cxl.& de eius obitu agit particeps
toq; uictoriarum pr̃narum eẽ debebat filius.ideo poeta hic urĩ triumphi dixit:& rhenus tradiderat
famulas manus tibi ut alluderet uictoriæ pr̃næ,ꝙ ſi mihi id non cõcedit̃.cõcedat̃ & aliud qđ mox
ſubnectã.Aſſerũt hos faſto li.ſub auguſto principe ſcriptos.& id ergo fateor.primo.n.anno exilii
ad auguſtum ſcribẽs dicit ſe.xii.lib.faſtoꝝ ſcripſiſſe.uerum non cõſtat eo tpe editos.ergo hoc cre/
dendum & aſſerendũ ẽ ſcriptos fuiſſe romæ magna ex parte.ſed in põto emẽdatos ſex priores lib.
tãtum editos.Dumq; emẽdaret:multa ſuſtuliſſe:multaq; addidiſſe:quæ de auguſto uiuente ſcripſe
rat nõ imutauit:nam poſt obitum eius editum putandum eſt:addebat quæ ad laudem germanici p
tinere uidebant̃.Quinto.n.anno eius exilii auguſtum e uita migraſſe ſcimus.Cõſulibus duobus
ſextis Pompeio & Apuleio.in lib.de põto extãt ad hũc Pompeium cõſulem elegiæ:& ſubſequẽter
ad Brutum ſcribẽs ait in ſcythia nobis quinquennis olympias acta eſt:quintum annum indicat:eo
anno auguſtus deceſſit:nam poſtea in iſdem lib.ad Suillum:cũ multa polliceatur ſe ſcripturum de
germanico primum inquit.Dii tibi ſunt cæſar iuuenis:id de germanico:non de Tybe.dicit.& ſe/
quitur tua numia placa.Hac certe nulla eſt notior ara tibi.& paulo poſt.Nec tibi de pario ſtatuam
germanice templum Marmore.carpſit opes illa ruina meas.Templa domus facient uobis urbeſq;
beatæ:Naſo ſuis opibus carmine gratus erit.multaq; de eodem agit.Deinde Et modo cæſar auum
quem uirtus addidit aſtris Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.& de auguſto intelligit:quem rela
tum in deos aliis carmibus approbat:& ad illud ſequit̃ adhuc igit̃ uiui germanice nr̃o Reſtat in in
genio ſeruiet omne tibi.Non potes officium uatis cõtẽnere uates.Iudicio precium res hẽt iſta tuo
ſed quorſum hæc ut oſtendam de germanico:& nõ de Tyberio dicta.nam alteꝝ ab altero ſeparat
ut de Pompeio cõſule Aut ferret auguſto ſolitã natoq; ſalutem:Deq; parum noto cõſulet officio.
hæc aperte dicta ſunt de auguſto & Tyberio.& ſequit̃ Tp̃s ab his uacuum Cæſar germãicus omne
Auferet a magnis hunc collit ille deis.Sed de relato in cælum auguſto ad Grecinũ Nec pietas igno
ta mea eſt.Videt hoſpita tellus in nr̃a ſacrum cæſaris eẽ domo.nec intelligas de.C.cæſare dictum
ſed de augu.nam ſubdit Stant pariter natuſq; pius:cõiunxq; ſacerdos.Numia iam facto nõ liuiora
deo.& hæc de Tybe.& Liuia.facto deo Octauio aug.relato iam in deos:deĩde Neu deſit pars ulla
domus ſtat uterq; nepotum Hic auiæ lateri ꝓximus ille pr̃is.& intelligit de germãico druſi & dru/
ſo tybe.filiis & paulo poſt Tu certe ſcis hoc ſupis aſtite:uideſq; Cæſar & eſt oculis ſubdita terra tu
is Tu nr̃as audis inter cõuexa locatus Sidera:ſollicito quas damus ore preces.Perueniẽt iſtuc & car
mina forſitan illa.Quæ de te miſi celite ſcã nouo:nouo celite dixit:nõ uetere:ut auguſtum oñde
ret:nam cæſar.lx.antea annis in deos relatus ẽ.& poſtea ad Carum ſcripſiſſe ſegetico ſermone lau
des auguſti cæſaris inqt.Materiam quæris laudes de cæſare dixi.Adiuta eſt nouitas numine noſtra
dei.Nam patris auguſti docui mortale fuiſſe:Corpus in æthereas numen abeſſe domos:iam ne
gari nõ põt de augu.dictum.Sed quid ſequit̃ eſſe parem uirtute pari:q frena rogatus Sæpe recuſari
cœpit imperii.& hoc de tyber.Nam impii ſummã diu recuſaſſe Sueto.docet.& poſtea eſſe duos
ĩueniẽs firma adiumẽte parẽtis Qui dederint animi pignora certa ſui.& de germanico & druſo iu
niore intelligit.Sed aperiam qua rõne hæc dixerim.primum ut oñdam poetem:cum germanicum
dicit nunq̃ tyberiũ intelligere.Poſtea ut illud cõſtare faciam qnto anno exilii poete auguſtum ex
ceſſiſſe:nam ꝙ extremo loco adduxi.vi.anno ſcripſit.addit.n.ſed me iam Care niuali Sexta rele/
gatum bruma ſubaxe uidet.Demũ ut ex his illud colligam.& aſſeram qđ hoc in loco faſtorum dicit

de triũpho germanici itelligẽdũ eẽ. Arrigite nũc aures:nã id dixi qđ minime expectabat̃. Scitis.n. auditores hũaniſſimi ꝙ a pricipio oñdimus circa finẽ pricipatus augusti germanicũ cũ exercitu i germaniã miſſũ:& exceſſu augusti nũciato cõpeſcuiſſe legiões tiberiũ recuſãtes:& ſibi ſũmam impii deferẽtes:& de eo poeta i eadẽ ad Carũ elegia ſic capto latiis germanicus hoſte catenis. Materiã nostris afferat igeniis.& Suet.iqt de eo atq; hoſte mox deuicto triũphauit:cũ ita dicat:Id arguit eũ nõ multo poſt exceſſũ augusti uiciſſe hoſtẽ & triũphaſſe. Sic uiuẽte Ouidio triũphauit:nã qrto ãno tyberii

Iane face æternos:pacem paciſq; miniſtros
Neue ſuum præſta deſerat auctor opus.
Quod tamen ex ipſis licuit mihi diſcere faſtis
Sacrauere patres hac duo templa die.
Accepit phœbo:nymphaq; choronide natum
Inſula:diuidua quam premit amnis aqua.

poeta migrauit e uita. Adde ꝙ ab augusto miſſus i rebelles germanos poſt cladẽ uaria nã de hoſtibus uindictã ſũpſit. Cuius meminit. Stra.lib.vii.his uerbis: Quibus fides adhibita fuerat. hi magnas clades itulerũt:ſicuti cheruſci:& eoꝝ ditõi ſubiecti:i qbus tres romanoꝝ ordines militiũ cũ iperatore Quitilio Varro fœderibus fractis p iſidias obtrũcati ſũt:pœnas uero luerẽ uniuerſi. Et germanico iuniori clariſſimũ ꝓbuer̃ triũphũ i quo illuſtriũ uirorũ ducta ſunt corpora ſimul & fœminarũ. Multos prætera Stra.cõmemorat:q in triumpho ducti ſunt.& de hoc germanico itelligit.nam paulo ſuperius druſi mẽtionem fecit:qui dum inter Salã & rhenũ fluuios belligeraret:domitis hoſtibus uictor opperiit. Ex his igit̃ quæ diximus iam tãdem cõſtet germanicũ Ouidio adhuc uiuẽte triumphaſſe.nã periit qrto anno tyberii:qđ Euſebius teſtat̃. Sic & hos duos uerſos in illius triũphi laudẽ addidiſſe. Sed longius q̃ fuerit nr̃um inſtitutum ꝓgreſſi ſumus.coacti quidem fecimus ad reprimẽdos eorũ obſtinatos aĩos:Qui dum hæc ꝓfitemur:maladictis aſſidue nos iceſſunt:quoniam ab eorum ſententiis abhorrere uideãr:cum a ueritate abſtrahere me nõ poſſint. Sed ne reus maladicentiæ arguar:hæc ſatis ſint & ſit iam mihi ad cætera traſeũdũ. Iane face:perpetuã ac æternam pacẽ optat. O iane face:pro fac. Aeternos pacẽ & pacis miniſtros:fac ut æterna ſit pax:& æternum imperitent cæſares qui cede nẽ ego qui ſum auctor faſtorũ deſerã iſtitutum opus: ſed ꝓſequar uſq; ad finem.aut dicas ꝓſta ne domus cæſaria: quæ ẽ auctor pacis deſerat eam ſed ſemper ſuggerat. Quod tamẽ:hactenus cũ iano ſermonem.habuit:& ab eo multa edidicit:nũc ea:quæ ex annalibus:& ueteribus faſtis & pontificum libris excerpſit aperiet. Primumq; inquit calendis ianuariis duo templa in inſula Tyberia iouis.ſ.& æſculapii fuiſſe cõſecrata de quo mox agemus. Tamen qđ ſicut mihi diſcere ex ipſis faſtis quod potui percipere ex ipſis faſtoꝝ libris aliqui legunt Licuit dicere:tũc intelligas qđ ex faſtis referre licet. Patres:quaſi maiores nr̃i:ſeu uetere romani. Sacrauere:cõſecrauere. Hac die calẽdarum.ſ.ianuariarum. Duo templa:iouis.ſ.& æſculapii. Accepit:ex phebo & choronide nympha filia phlegiæ filii martis natus eſt æſculapius:q i epidauro urbe colebat̃ q̃ eſt i ſinu ſaronico:cuius numẽ tam uiuẽtis:q̃ ubi ex humanis exceſſit ob artis medicæ gloriam ſæpe multis & maximis ciuitatibus fuit adiumento. Vnde cũ.romani peſtilẽtia cõtinuis tribus annis uexarẽtur:ex libris Sybillinis cõpertũ eſt:ut apud Valle.maximũ libro primo. & apud liuiũ.xi.legit̃:nõ poſſe recuparí priſtinã ſalubritatem niſi æſculapius ab Epidauro eſſet acceſitus. Miſſus ergo illuc legatis.x.duce Quinto Volumnio anguis. quem epidaurii raro:ſed nũquã ſine magno iꝑorũ bono uiſũ in modũ æſculapii uenerati fuerũt:mitis labi cœpit:triduoq; religioſe cõſpectus ad triremẽ romanã perrexit.& cũ eo proſperam emenſi nauigatiõem romã aduecti ſũt in ripam tybridis egreſſis legatis.in inſulam:ubi templum dicatum eſt:Anguis tranſnatauit.ad uẽtuq; ſuo tẽpeſtatem:cui remedio q̃ſitus fuerat diſpulit. Sedata peſte cum optima temperies aeris rediret ioui:qa luci ꝑeſt:aliud templũ eodem loco:eo dem tpe poſuere. Verum ſerpentem ꝓ æſculapio romã aduectũ eẽ myſterio nõ caret. Simulachris enim æſculapii:& ſalutis:ut i ſaturnalibus legimus draco ſubiũgit̃:qđ hi ad ſolis naturã lunæq; referũt̃. Eſt æſculapius uis ſalubris de ſubſtãtia ſolis ſubueniẽs animis corporibuſq; mortalium. Salus aũt naturæ lunaris effectus eſt:quo animantium corpora iuuant̃ ſalutifero firmata temperamẽto.ideo ſimulachris eorum iungunt̃ figuræ draconũ:quia ꝓſtant ut humana corpora:uelut infirmitatis pelle depoſita ad priſtinũ reuireſcãt uigorem:ut reuireſcunt dracones per annos ſingulos pelle ſenectutis exuta. Apollodorus in libris ſcripſit æſculapium auguriis:& diuinationibus ꝑeſſe.nec mirum.nam oportet medicũ ut Hippocrates ait: dicere de ægroto:Quæ ſint:quæ fuerint:quæ mox uẽtura ſequantur.&c. Inſula quam premit amnis aqua diuidua:inſula thyberina:quæ fluuio cingitur:cum aquam diuidit. Accepit natum phebo & nympha choronide:accepit æſculapiũ apollinis & choronidis filium:ut dictum eſt:qa in ea inſula dedicatum eſt illi templum:& de ea inſula agit:quam fecit tyberis ex cõgregatione primo palearũ ſectaꝝ in campo martio poſt exactũ Tarquinium:deide ex cõgeſtione

a renarum augurio monēte iactis fundamētis: quæ nō ex arte: ſed a natura facta uř: De quo Liuius libro ab urbe condita ſecundo. De bonis inquit Regis: quæ reddenda ante cenſuerāt res integra refertur ad patres. Ibi uicti ira uetuere reddi: uetuere in publicum redigi. Diripienda plebi ſunt data ut contacta regia præda ſpem in perpetuū cum his pacis amitteret. Ager Tarquiniorum: qui īter urbem ac tyberim fuit conſecratus marti martius deinde campus fuit. Forte ibi tum ſeges farris dicitur fuiſſe matura meſſi. Quem campi fructum quia irrelligioſum erat cōſumere: Deſectam cū

Iuppiter in parte eſt: cœpit locus unus utrunque
 Iunctaque ſunt magno templa nepotis auo.
Quis uetat & ſtellas: ut quæq; oriturq; caditq;
 Dicere: propoſiti pars fuit illa mei.
Fœlicem animæ quibus hæc cognoſcere primis:
 Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit.
Credibile eſt illos pariter uitiiſq; iociſq;

ſtramento ſegetem: magna uis hominum ſimul immiſſa corbibus fudere in tyberim tenui fluctem aqua: ut mediis ſolet caloribus: ita ī uadis hæſitantis frumenti aceruos cōſidiſſe illitos limo. Inſulam inde paulatī & aliis: quæ fert temere flumen eodem inuectis factam, poſtea additas credo molles: manuq; aditum: ut tam eminens area firmaq; templis quoq; ac porticibus ſuſtinendis eēt: idem fere Dionyſius. Iuppiter ē in parte ipſius inſulæ: quia & ibi templum eſt illi conſecratum. Vnus locus: una inſula. Cœpit recepit. Vtrunq;: & Iouem & Aeſculapium: quia ī eadem inſula & ſimul iuncta habent templa. Templa nepotis. Aeſculapii qui nepos ē iouis quoniam hic phœbi pater cuius ille filius. Sunt iuncta magno auo: templo magni iouis. Et Plutarchus problemate nonageſimoquarto agit cur extra urbem ædes æſculapii poſita ē. An quod fortis ſalubrius quam ī urbe habitare crediderunt. Nam græci quoq; in excelſis ac puris locis æſculapii tēpla plane collocāt. An quod deum ex Epidauro accerſitum in urbem commigraſſe opinatur. In græcia enī non in urbe ſed procul ab epidauro æſculapii templum eſt. An quod dum draco ex naui ī inſulā deſcendiſſet. & ex oculis euanuiſſet ipſum eo in loco ædis ponendæ auctorem ac præmonſtarorem fuiſſe opinantur. Quis uetat: pars propoſitionis fuit: ortus: & occaſus ſignorum eā aggredietur. & ſuo dierum ordine proſequetur. Quis uetat dicere & ſtellas: quis prohibet me de ortu & occaſu ſtellarū agere. Vt quæq; oritur & cadit: ut unaquæq; ſtella ſurgit ab oriēte māe. & ueſperi occidit. ſiue etiam heliace ſeu coſmice. Illa fuit pars mei propoſiti quaſi fuit illa una pars meæ magne propoſitionis nam in principio dixit Lapſa q; ſub terras ortaq; ſigna canam. Fœlices animæ: magna illorū philoſophorum comendatio qui cæleſtia primum indagarunt: & aliis quoq; percipienda tradiderunt: & præ cæteris a ſumma uitiorum & laſciuiæ continentia ac ſobrietate commēdat q nec ſtrepitui forenſi obnoxii nec rei militari nulla ambitione aut inani gloria aut habendi cupiditate tangebantur. Qua quidem ratione cœlum dimenſi ſunt & mortalibus aperuere. Sed uideē locus hic exigere ut de his primis pauca referamus cœlum primi obſeruarunt aſſyrii. chaldæi: & ægiptii. Ab ægyptiis ut Euſtachius inquit aſtrologiam & arithmeticam mercatorum & nautarum commercio Sidonii phœnices accepere. & ab his ut alii referunt in græciam penetraſſe cōſtat. Signiferi tamen circuli obliquitatem ut Plynius refert primus intellexiſſe hoc eſt rerum fores aperuiſſe. Anaximander mileſius traditur olympiade. lviii. ſigna deinde in eo Cleoſtratus. Et primā arietis ac ſagitarii feram ipſam āte multo atlas. Veneris ſtellæ naturam Pythagoras Samius prius deprehēdit. lunæ uero ſingula mortalium primus deprehēdit Endymiō. Defectus ſolis & lunæ rationem romanorum primus in uulgus extulit Sulpitius gallus. Apū grecos Thales mileſius primus inueſtigauit. Poſt eos utriuſq; ſideris curſum in. dc. annos prææcinuit Hipparchus menſes gentium dieſq; & horas ac ſitus locorum & uicos populorum complexus æuo teſte Democritum ferunt primum cum terris cœli ſocietatē intellexiſſe oſtendiſſeq;. Ariſtæus ſolſtitii rationem inuenit. Pythagoras etiam ſiderum interualla dimenſus. hæc ex Ply. Sed illud addendum quod poetæ atlantem in montem conuerſum referunt cœlum humeris ſuſtinentem myſterio non uacat nā primus atlas ſua indagatione cœlum mortalibus aperuit & cum ſiderū pelitia polleret creditum eſt a poſteris illum manibus ſidera tractaſſe. Prometheum caucaſo affixum dicunt quod ignem e cælo ſuratus ſit non aliud id nobis oſtendit q̄ ignitum elementum primum a prometheo intellectum fuiſſe licet ſint qui ſingulum eum arbitrentur. Eudoxus gnydius æſchinis filius aſtrologiam multis philoſophorum condimentis ornauit. Eandem carmine ſcripſere Aratus cilix & Empedocles agrigentinus ſed hæc hactenus. Fœlices animæ illorū ſcilicet philoſophorum. Quibus primis fuit cura cognoſcere hæc quaſi qui curam omnem ac diligentiam adhibuere harū rerū indagationi. Et ſcandere domos ſuperas id eſt aſcendere cœlum hoc eſt ſummo ſtudio indagare cœleſtia pro cœleſtium ipſorum cognitione fœlices animas appellat &. Vergilius. Fœlix qui potuit rerum cognoſcere cauſas. Eſt credibile credi par eſt quaſi id credere poſſumus. Illos:

Altius hun[illegible]nis exeruiſſe caput.
Non uenus:[illegible]inum ſublimra pectora fregit
Officiumq; fori:militiæque labor.
Nec leuis ambitio:perfuſaque gloria fuca:
Magnarum ue fames ſolicitauit opum.
Admouere oculis obſtantia ſidera noſtris.
Aetheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.
Sic petitur cœlum:non ut ferat oſſan olympus
Summaque peliacus ſidera tangat apex.
Nos quoq; ſub ducibus cœlum metabimur illis
Ponemuſque ſuos ad uaga ſigna dies.
Ergo ubi nox aderit uenturis tertia nonis:

cœleſtium.ſ.indagatores. Exeruiſſe:eleuaſſe. Caput altius:ſublimius. Humanis pariter uitiis & iocis.hoc eſt eleuaſſe mentẽ ad altiora cõtẽplãda:magnis q̃ liceat uitioſis & laſciuiæ deditis ho minibus:ſeu q̃a potius cõtemplatiõi & rerũ indagationi ſe ſe tradidere q̃ uitiis humanis. Non uenus & uinum non res uenerea non crapula quaſi nõ laſciui nõ ulla ſympoſii uoluptas. Fregit: cõtudit. Pectora ſublimia mẽtes ad ſublimia tẽdentes quaſi rerũ cœleſtium ĩdagationi deditas. Tãta erat eorũ cõtinentia ut nulla uoluptate ab ea contẽplatione ſeducerentur. Et fori officium: munus ſeu ratio agendarum ĩ foro cauſarum. Et labor militiæ militaris induſtria non fregit ea pectora: q̃a nihil harum rerum: quæ uel ad quæſtũ: uel ad inanẽ gloriam ptinet ab ĩcœpto reuocauit. Nec ſollicitauit ſolicitos reddidit eos. Leuis inutilis. Ambitio indigna honoris appetitio. ambitus Pompe. teſte ppriæ ẽ ædificiorũ cirtuitus. Sed eodẽ uocabulo crimẽ auaritiæ. ſeu affectati honoris appellat a circuendo ſupplicãdoq; inde ambitio ipſa actio ambiẽtis. Et gloria pfuſa fuco: nec ſolicitauit eos inanis & falſa gloria. pfuſa fuco dixit: quaſi nõ uero ſed ficto colore & eſt tranſlatio a mulieribus: q̃ herbarũ ſucco ut colorẽ accipiãt faciem ſibi illiniunt. Verũ ſuccus ĩterdũ ueſpã ſignificat. unde ẽ illud Ver. Ignauũ fucos pecus a præſepibus arcẽt. ĩterdũ ut pleriq; uolũt accipit p concharũ ſanie. q̃ tingit pãnus. & herbã alii eẽ dicũt cuius ſuccus tingendis etiã pannis adhibet. Verum græc. φυκος alga maris dicit. & φύκιον. Ille mulierũ ornatus ex quo multi putant ex herbis marinis ſucũ illũ confici. Ve: p ueh: Fames magnarũ opũ nec eos ſolicitauit immẽſa cupiditas habẽdi magnas opes. hoc ẽ auaritię crimẽ cupiditatẽ famẽ appellauit: ſic & Ver. Auri ſacra fames. Admouere illi qdẽ philoſophi ppinqua fecere. Oculis noſtris ſidera diſtantia longe a nobis remota ideo admouere quia ſua inquiſitione patefecere. Et ſuppoſuere etiam aſpectui noſtro. Aethera ſuperiorem aera: uel potius cœlum ipſum. Suo ingenio acumine ingenii & diligenti indagatione. ſuppoſuere dixit quia cœli quod ſuperius eſt ratione ita aperuere ut illud inferius & in manibus habere uideamur. Aut ſuppoſuere ingenio ſuo quia totum illud perſcrutati ſunt & omnem eius rationem intelligere. Sic petitur hac uia in cœlum itur non qua gigantum inſolentia tentauit. Q ui ut eſt ĩ fabulis ad oppugnandum cœlum mõtes conſtruxere. Olympum Oſſam pelion. Sic petitur cœlum hac ratione & inſtitutione uitæ ab omnibus uitiis abhorrenti referuntur homines in deos. Non ut olympus ferat ſuſtineat. Oſſan pro oſſam: nam aliter non ſtaret uerſus &.n. gigantes qui ex terra geniti cœleſte regnum affectaſſe ferũtur. icirco altiſſimos Theſſaliæ montes conſtruxere primo loco olympum ſtatuere deinde oſſam poſtea ſuperiore parte locauere pelium. Olympus quidem altiſſimus eſt & non modo in Teſſalia uerum in Creta: & myſia aſiatica & Cypro & in æthiopia eiuſdem nominis montes eſſe conſtat. Theſſalicum Creticum Cyprium nos ipſi uidimus & aſcendimus. Oſſam uolunt ab olympo auulſam fuiſſe & ĩde pãtuiſſe peneio amni uiam: Pelium centaurico bello pyrithous ui occupauit & ex eo cẽtauros eiecit & ut refet Plynius. Dicearchus regum cura permenſus montes ex omnibus altiſſimum prodit pelion. Et apex pelliacus ſumitas pelii montis. Tangat ſumma ſidera quaſi tendat in cœlum propter ingentem eius altitudinem dictũ. Sed unde hæc gigantomachiæ fabula emanarit dicemus in quarto libro. Apex ſacardotum erat inſigne quod capite ferebatur uinculis alligatũ inde pro ſumitate ponitur. dictus quod comprehendere antiqui uinculo apere dicebant. Nos quoq;: nos etiam in rerum deſcriptione præſertim occaſus & ortus ſequemur illos ſanctiſſimos philoſophos. Nos quoq; metabimur: metis dirigemus. hoc eſt ſuo ordine deſcribemus. Cœlum illis ducibus quaſi ea ratione: quam illi primi indagatores tradidere: in multis codicibus eſt. Meditabimur: dicas meditando ſcribemus. Et ponemus: deſignabimus. Suos proprios Dies ad ſtata ſigna ad ea que ſunt ſuis circulis fixa ut ſunt duodecim illa ſigna fixa zodiaco circulo cuius uertigine uertuntur & ipſa. Sunt quoq; & erraticæ ſtellæ ſeptẽ quæ contra cœli uortiginem innituntur inde dicti ſunt ſolis & lunæ labores. Ergo ubi cum paulo ſuperius dixerit partem propoſiti fuiſſe uelle ortum & occaſum ſignorum ſcribere nunc illud aggreſſurus. Ergo inquit ubi aderit nox tertia uenturis nonis cum uenerit nox quæ diem tertium calendarum ianuarium præcedit. Et humus terra. Madebit ſparſa rore cœleſti fiet uda ſeu madida propter rorem

matutinũ e cœlo decidẽtẽ. Sic diluculũ ipſis dei ſignificat. Fruſtra quærũt̃ brachia cãcri octipedis: incaſſũ tolles incœlũ oculos ut cancrũ uideas: quoniã tertio die anonis. Sic & tertia die ianuarii oc‑ ciderit. Ille: cancer. Præceps: q̃ſi ꝓnus occidens. Subibit aquas occiduas: ĩmerget̃ oceano. & ſic occidet. Octipedis quoniã octo pedes hẽt. Et aduerte occaſũ hũc cancri eẽ coſmicũ. ſic & totus co ſmice ẽt erit ortus capricornus. Ita. n. ĩ circulo zodiaco: q ex obliquo cĩgit zonas: locata ſũt ipſa ſi gna: ut cũ aliqđ eoꝝ occider̃ ĩcipit: aliđ qđ illi ẽ oppoſitũ oriri ĩcipiat: ut occidẽte coſmice ariete ori tur libra occidẽte tauro orit̃ ſcorpiꝯ. ita & gemĩoꝝ occaſu ortus ẽ ſagittarii & occidẽte cãcro orit̃ capricornꝯ: q il li eſt e regiõe locatus. & ut fabulã quo ꝙ referamus. Cãcer Herculis cũ hy‑ dra pugnãtis ĩ lerna palude pedẽ mo mordit: ſed ab hercule pede cõtritus a Iunone ĩter ſidera poſitus ẽ: ut eſſet ex duodecim ſignis q̃ maxime ſolis curſu continent̃. Hũc mediũ ut higinus ĩqt: diuidit circulus æſtiuus ad leonẽ exor tus ſpectãtẽ: paulũ ſupra caput hidræ

Sparſaq; cœleſti rore madebit humus
Octipedis fruſtra quæruntur brachia cancri:
  Præceps occiduas ille ſubibit aquas.
Inſtituerint hymbres miſſi de nubibus atris:
  Nonæ ſigna dabunt exoriente lyra:
Quattuor adde dies: ductis ex ordine nonis:
  Ianus agonali luce piandus erit.
Nominis eſſe poteſt ſuccinctus cauſa miniſter:

collocatũ: occidẽtẽ: & oriẽtẽ poſteriorẽ corpis ꝑtẽ hẽt ĩ texta ſtellas duas: q̃ aſini uocãt̃: ĩdextris pe dibꝯ ſingulas obſcuras: ĩ ſiniſtro prĩo & ſecũdo binas obſcuras: ĩ tertio & q̃rto ſingulas obſcuras: in ore unã: ĩ dexteriore chela tres ſimules ñ grãdes: ĩ ſiniſtra duas. Aſini ĩ texta cãcri a libero collocati dicũt̃: Nã fugiẽtẽ liberꝝ ꝑ Theſprotiã ira Iunõis: & ꝓperãtẽ ad oraculũ iouis dodonæi. alit̃ e duo‑ bus aſellis obuiã factis ꝑ magnã paludẽ ĩ tuta traiecit. nõnuli dicũt liberꝝ illi aſino quo fuerat uectus humanã uocẽ dediſſe: q cũ uoluiſſet cũ priapo de reꝝ natura cõtẽdere: uictus ĩtereptuſq; ẽ. mꝰtus li‑ ber aſinũ ĩter ſidera collocauit. Eratoſthenes aũt ĩqt: Tpe: quo iupiter ad opprimẽdos gigãtes: oẽs deos cõuocaſſet: ueniſſe liberꝝ pr̃em: & ſatyros: & Sillenos aſellis uectos. Qui cũ nõ lõge ab hoſti‑ bus eſſẽt: dicunt̃ aſelli primuiſſe. & ita magnũ clamorẽ: & inauditũ gigãtibus feciſſe: ut oẽs hoſtes ꝑterriti ĩ fugã ſe cõuerterĩt: & ita ſupati fuer̃: & aſini ſideribus ãnumerari. Hæc ex Hygino accepi mus: & quoniã capricorni occaſũ attigimus: erat & de illo agẽdũ. ſed dabit̃ poſtea locus. Inſtiterit: circa exortũ capricorni: uel paulopoſt: quoniã hoc ſignũ & frigidũ & humidũ eſt: ĩminẽt pleruq; hymbres. id maxime erit nonis ianuariis cũ lyra exorit̃. Hymbres: pluuiæ ab qđ ẽ pluo. Inſti terit: ĩminebũt. Miſſi de atris nubibus: q mittũt̃ ab obſcuris nubibus. Nonæ dabũt ſigna pluuiæ. ſ. ſi erit dies pluuius: aut ſerenꝯ. Exoriẽte lyra: cũ lyra orit̃. Nonas ſigna dar̃ iõ dixit: cũ eo die no ua luna a põtifice obſeruet̃. & uiſa regi ſacrificuloꝝ ĩdicet̃: ut ſupius diximus. Quo ẽt die: ꝓnoſti ca: aut ſerenitatis: aut tẽpeſtatis captabãt̃ ab ipſa luna. nã pura & nitida ſerenitatẽ: obtuſa: & aliq cal ligine obſeſſa pluuiũ tꝑs portẽdit. Lyra ãt ut Hyginus ĩqt poſita ẽ cõtra regionẽ loci. q eſt ĩte genu & manũ ſiniſtrã eius: q Engonaſis uocat̃. Cuius ipſa teſtudo ſpectat ad arcticũ circulũ. Sũmũ aũt ca cumẽ ad polũ notiũ cõtẽdere ur̃. Hæc uirgine exoriẽte occidere: cũ ſagittario oriri ꝑſpicit̃. Habet ĩ teſtitudinis lateribus ſingulas ſtellas: ĩ ſingulis cacuminibus eoꝝ: q̃ ĩ teſtudine: ut brachia ſunt collo‑ cata. Sĩgulas ĩ mediis hiſdẽ: quos humeros Eratoſthenes fĩgit: ſĩgulas ĩ ſcapulis ipſius teſtudĩs: unã ĩ una lyra: q̃ ut baſis totius uideat̃ una: lyrã ĩter aſtra muſæ cõſtituerũt: Cãm Eratoſthenes ait: qđ a mercurio initio facta de teſtudĩe Orpheo ẽ tradita Calliopes: & oeagri filio: & eius rei maxime ſtu dioſo. Alii dicũt ubi mercurius lyrã feciſſet: & phœbi boues abegiſſet: ut facilius ſibi ignoſceret̃: pe tẽti apollini ut dicere liceret ſe ĩueniſſe: lyrã cõceſſit. q̃ acepta dr̃ orphea docuiſſe. & poſtq̃ cytharã ĩ uenit illi lyrã cõceſſiſſe. lyrã alii fidiculã uocãt. Ply. ĩqt cæſari oriri nonis ianuariis: & hyginus cum ſagittario exoriri oſtẽdit. Ne erres accipias alteꝝ ortũ coſmicũ: q̃ ab ipſo oriẽte ſurgat. alteꝝ ortũ heliacũ: ut cũ ſol remotior erit: illa ĩ cœlo uideat̃. Sic nonis heliacus erit ortus occaſus uero eius erit ab initio eq̃nocti: de quo poſtea. Quatuor: q̃rto die poſt nonas: hoc eſt nono die mẽſis: qđ erit. v. ab idibꝯ. mactat̃ aries iano: uocat̃q; dies agõalis. & agõalia ip̃a feſta. Sed q̃re ſint ita dcã: q̃nq; opĩones refert uſq; ad. xviii. uerſũ. nã aut ab ĩterrogãdo: aut agẽdo: aut ab agnalibus. aut metuẽdo: aut a græca denomĩatiõe: q̃ oĩa ꝑ ſingulos locos explicabĩus. Adde q̃tuor dies nonis ductis ex ordi ne: adiũgas nonis hos q̃ttuor dies: nec r̃trograde nũerato: ſed ex ordĩe poſt nonas. Erit piãdus: q̃ſi hoſtia placãdus. Ianus luce agõali: die quo agõalia celebrãt̃ arietis ĩmolatõe. Nomĩs pria opĩo cãæ nomĩs: a rogãdo: cũ rex ſacrificulus mactaturus arietẽ: rogat populũ: ſeu pricipẽ ciuitatis ago ne ab ea uoce rogãtis putat agõalia dici. & Varro ĩqt agõali die rex ſacroꝝ ĩ regia arietẽ ĩmolat. no mẽ ab eo qđ ĩterrogãt̃ a pricipe ciuitatis: & priceps gregis ĩ molat̃. i. aries. Succĩctus miſter: ip̃e ſacer dos: ſeu rex ſacrificulus q ſe ſuccĩgit: ut expeditior ſit ad opus: ut eſt illud Locani: Turba mĩor ſequitur ritu ſuccĩnta gabino. Põt eſſe cauſa nominis: quia ꝑt huic rei nomen dediſſe: Qui rex ſa

crificulus. Tincturus cultros:infecturus gladios. Sãguine calido:cruore imolatæ hoſtiæ. Sẽper ro
gat:iterogat. Agat ne:an agat:an uictimã imolet. Nec agit niſi iuſſus:niſi cũ iubet̃ a pricipe:ſeu
a populo. Sacrificulũ aũt regẽ poſt exactos reges conſule Bruto creuere. de quo apud Liuiũ lib. ii.
ab urbe cõdita i ipſo principio. Rerũ ide diuinarũ cura habita. & qa qdã publica ſacra p ipo reges
factitata erãt. nec ubi deſideriũ regũ eſſet Regẽ ſacrificulũ creãt. Id ſacerdotiũ põtifici ſubiecere. ne
additus nomini honos:aliqd libertati:Cuius tũc pria erat cura officeret. hæc Liuius:& ide Plutar.

Hoſtia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calidos ſtrictos tincturus ſanguine cultros:
Semper agat ne rogat:nec niſi iuſſus agit
Pars quia non ueniãt pecudes:ſed agũtur ab actu
Nomen agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc feſtum priſcis agnalia dictum:
Vna ſit ut proprio littera dempta loco.
An quia præuiſos in aqua timet hoſtia cultro::
A pecoris lux eſt iſta notata metu.
Fas etiam fieri ſolitis ætate priorum:
Nomina de ludis græca tuliſſe diem.
Et prius anticuus dicebat agonia ſermo:
Veraq; iuditio eſt ultima cauſa meo.
Vtq; ea non certa eſt:ita rex placare ſacrorum

illud accepit:Regi ſacrificulo:q ẽ rex
ſacrorũ ac religionũ: nec magiſtratũ
gerere :nec cõcionẽ habere licere. rõnemq̃
reddit. lxiii. pble. An qd antiqs
tpibus. Reges pluria:& maxia ſacra
facere cõſueuerunt:& ſacerdotib9
rẽ diuinã facientibus aderãt: poſt ubi
graues & inſolentes cœperũt eẽ. Græci
qdẽ pleriq; licẽtiam regibus ademerunt:
ius & poteſtatẽ ſacrificandi tantũmõ
reliqrunt. Roma autẽ regibus
penitus exactis aliũ rebus diuinis pſecerunt:
cui nec magiſtratũ habere:nec
cũ populo agere pmiſerũt:ut i tẽplis
ſolũ cõſultare uideant̃. & regnũ pp deos
ſuſtinere. Eſt igit̃ i comitio quoddã
ſacrificii genus:qd ubi rex peregit
ex foro ſe ꝓripit. Pars qa:altera opinio
qd pecudes ad ſacrificiũ ſpõte nõ
ueniant:ſed agunt̃:ſeu abigunt̃. & inde
agonalia dici:qd Põpeius approbat prio de ſignificatu uerborũ. cum dicat agonias hoſtias ab
agendo dici. Pars qa pecudes nõ ueniãt:nõ ultro ad arã accedãt. Sed agunt̃:a miniſtro ſacroꝝ.
Credit agonalem diẽ habere nomen ab actu:qd ab agendis pecudibus agonalis dicat̃. dicim9 ẽt
abigere:ꝙ eoꝝ eſt q pecudes pellunt:ſeu ante ſe agunt. inde Abigei ipſi actores hoc eſt ductors ea
ratiõe. Pars putat antiquos uocaſſe:hoc feſtũ agnalia p detractionẽ unius litteræ ab agonalia.
Pars:qſi multi. Putat hoc feſtum:hæc agonalia. Priſcis:ab antiquis dictũ agnalia. Vt una littera:
una uocalis. o. Sit dempta:ſit remota. Proprio loco. nam remoto. o. ab angonalia remanet
agnalia:nõ deſunt q deducãt ab agnis. ueꝝ nõ agnus:ſed aries mactat̃. An qa:quarta opinio:qd
immolandus aries ad aram:cum uidet peluim aqua plura penam cum gladiis:quæ quidem huiuſmodi
ſacris adhibebantur:extimeſcere uidetur. ide ab illo metu dies agonalis dictus. nam ἀγωνιῶ
uel ἀγω ιουμαι idem quod metuo:aut angor. An iſta lux:agonalis dies. Eſt notata: ſignata.
Et ita:appellata. A metu pecoris:arietis immolandi. Quia hoſtia:illud ipſum animal quod mactatur.
Timet cultros gladios. Præuiſos in aqua:quos in aqua uiderit. Fas etiam:ultia opinio:
quam ueriorem aſſerit:quod traxerit appellationem græcam a ludiis ueteribus certaminum. nam
ἀγων græ. certamen eſt. ἀγωνίζω:uel ἀγωνίζομαι contendo. ſeu certo. inde ἀγωνοθέτης ꝑfectus
ludorum:& ordinator. ἀγωνοτήριον locus certaminis. ἆθλον apræmium. Fas etiam
eſt:licet & credi par eſt. Diem:agonalem. Tuliſſe græca nomina:græcam appellationem.
De ludis ſolitis fieri ætate priorem:a ludis:quos ueteres exercebant. dicebãtur enim. ludi agonales.
primus eos inſtituit Hercules in Eli de apud Iouem olypium. non tamen arbitretis in olympo
monte. longe enim diſtat Elis ab olympo. ſed ubi erat ædes iouis olympii. de quo cum diſſererem
audebant multi negare:& omnino apud olympum montem ludos fieri uolebant. nec aduertebant
alia cauſa iouem cognominatum olypium legant Diodorum: inuenient Dionyſium conſtituiſſe
regem ægypti iouem puerum addito ei præfecto olympo:a quo eruditus & ad uirtudem iſtitutus
olympius eſt cognominatus. Et antiquiuus ſermo dicebat prius agonia:antiqui uocabãt
ipſa feſta agõia:de quo Pompeius primo de ſignificatiõe uer. Agonium diem appellabãt quo rex
hoſtiam immolabat. Hoſtiam enim antiqui agoniam uocabant. Agonum etiam putabant dici
deum:præſidem remus agendis. Agonalia eius feſtiuitatẽ:ſiue qa agonos dicebant montes:agona
ſacrificia:q̃ fiebãt i monte:hinc Romæ mons qrinalis egonus:& collina porta egonẽſis. Agonũ:
id eſt ludum ob hoc dictũ quia locus in quo ludi initio facti ſunt fuerit ſine ãgulo:cuius feſta agonalia
dicebãtur. Vltima cauſa:nominis ſcilicet. Eſt uera meo iudicio:quia ita arbitror græcam habuiſſe
appellationem:ut incerta eſt nominis cauſa:itẽ certum eſt regem ſacrificulum arietẽ mactare
debere. Vt ea cauſa ſcilicet:nominis. Nõ eſt certa:ſed ambigua:cũ uarie ſint opiniones. Ita

rex ſacrorū:ſacrificulus. Debet placarī numia coiuge ouis:placare ianū imolatōe arietis. q ē uelut coiunx:hoc ē uir ouiū.qñ qdē illi ſuccūbunt. Victia:unde uictima:& unde hoſtia dicat̄:illa a manu uictrice.& hæc a uictis hoſtibus.utrūq; āt accipitur ꝓ eo ꝙ diis imolat̄: Victima uocat̄:quæ cecidit dextra uictrice illa imolāda beſtia apellat̄ uictima q̄ a uictoribus imolat̄. hoſtia fuit dicta a uictis hoſtibꝫ:cū qs uiciſſet hoſtes ſacrificabat & hoſtiā ab hoſtibꝫ appellabat.ſed aliter ſentire uidet̄ Pōpe.inqt.n.hoſtiā dictā eſſe ab eo:qd ē hoſtir̄ ferire:ſed duo genera hoſtiar̄ eē Trebatius docet

Coniuge laniferæ numina debet ouis.
Victima quæ cecidit dextra uictrice uocatur.
Hoſtibus a uictis hoſtia dicta fuit.
Ante deos homini quod cōciliare ualeret
Far erat:et puri lucida mica ſalis.
Nondum pertulerat lachrymatas cortice myrras
Acta per æquoreas hoſpita nauis aquas.
Thura nec euphrates:nec miſerat india coſtum:

libro ꝓrimo de relligionibus. Vnū i quo uolūtas dei per exta diſquiritur: Alterū:in quo ſola aia deo ſacrat̄.unde & haruſpices aiales has hoſtias uocāt. Verūq; Virgilius oſtēdit:& primo qdē illud:quo uolūtas numinū p exta mōſtratur.Mactat lectas de more bidentes:& mox pecudūq; recluſis pectoribus ihians ſpirātia conſulit extā. Alterū illud in quo hoſtia animalis dicit̄:qd eius tātū aia ſacrat̄:oñdit cū facit Entellū uictorem erici mactare taurū.Hanc tibi eris meliorē aiam ꝓ morte daretis.Perſoluo in his hoſtiis:ſūt quæ iniuges uocant̄.id eſt quæ nūquā domitæ ac iugo ſubditæ ſūt.de quo Virgilius nūc grege de itacto ſeptē mactare iuuēcos præſtiterit totidē lectas de more bidētes:& ut iniuges euidētius exprimeret adiecit & intacta totidem ceruice iuuencas Eximii quoq; in ſacrificiis uocabulū nō poeticū epitheton:ſed ſacerdotale nomē eſt. Veratius.n.ꝓōtificalibus qſtiōibus docet eximias dictas hoſtias.q̄ ad ſacrificiū deſtiatæ eximant̄ egrege:uel qd eximia ſpecie:qſi offerēdæ numinibus eligātur. Hinc Virgilius quatuor eximios preſtāti corpore tauros. ubi quod eximunt̄ eximeos:ꝙ eligunt̄ ꝓſtāti corpore monſtrauit. Deinde ambaruualis hoſtia eſt ut ait Pōpeius f.q̄ rei diuinæ cā circū arua ducit̄ ab his q ꝓ frugibus faciūt.ide eſt illud & cum luſtrabimus agros.nomē.n.hoſtiæ acqſitū eſt ab ambiēdis aruis:& igeorgicis Terq; nouas circū fœlix eat hoſtia cultros.Sed hæc de hoſtiis hactenus. Ante deos:ab:initio uilia erāt:q̄ diis offerebant̄ huic ꝓpoſitioni rōnem addit poeta:qa i italiam ꝓcioſa nondū erāt aduecta:& uelut ꝓ cōnexione ſubiūgit:cū externa ꝓcioſa & odoratiſſima nō eſſet:ea offerabāt & adolebāt q̄ haberi poterāt:& ꝓodora uidebāt̄.illudq; addit nec ullius gladii i ſacris erat uſus. Far & lucida micha ſalis:ipſa mola q̄ ex farre & ſale mollito fit:ut ſupius diximꝫ. Lucida mica:qd purū ſal lucere uideat̄. Erat añ:ab initio. Q d ualeret cōciliare deos hoī:qd poſſet numia pacar̄ mortalibꝫ.nā aliud diis ñ offerebāt:q̄ far cū ſale mollito.diximꝫ ſupius de farre.ſed d̄ torrēdi farris feriis iferius dicemꝫ.Itē & de uilitate eor̄:q̄ diis offerebāt a Romulo. Nōdū hoſpita nauis.pegrīa nauis. Acta p æquoreas aqs:ipulſa maritimo curſu ñ adhuc. Pertulerat myras lachrymatas cortice:myrras q̄ ex ſuor̄ arbor̄ cortice tāq; ex oculis lachrymæ emanat:& ad illd alludit.qd i.x.lib.met.dixit myrrā amōr̄ cynaræ pr̄is correptā: & dolo grauidā effectā ac irā pr̄nā fugiētē i ſabea tādē tra qeuiſſe i arborē ſui nomis uerſā fletu ꝓcioſas guttas effūder̄. Vñ Flet tñ & tepidæ manant ex arbore guttæ:Eſt honor & lachrymis:ſtillataq; cortice myrra Nomē herile tenet:nulloq; tacebit̄ æuo. Hāc āt arborē Plynio auctore i iiſdē ſiluis cū thure ꝓmixtā naſci tradidere ñ nulli. Plures ſepati:& multi i locis arabiæ gignit̄. Srabo cū felicē arabiā a q̄tuor maximis natoibꝫ ihitari dicat:hic ē amieis ſabæis:catthabanēſibꝫ: catramotitis:catthabāia iqt thus gignit:catramotitica myrrā. Addit q̄ Ply. ſabæos ñ dar̄ ex myrra deo portiones: quoniā & apud alios naſcat̄. Regi tñ gebanitar̄ q̄rtas ptes eiꝫ pēder̄. Euphrates nec miſat:thura nōdū ex ſinu pſico q ab oriēte fœlicē arabiā claudit:& i quē exit euphrates accepta ide thura ad nos miſerat:qa nōdū i italiā aduecta fuerāt:ut diis cremarēt̄. Thura ꝓter arabiā nullis iqt Plynius:ac ne arabiæ qdē uniuerſæ. Strabo ut diximus cattabaniā thus gignere aſſrit. At Plynius regio iqt eor̄ thuriſere ſabæa appellat̄:& paulo poſt. Nec ꝓterea arabii alii thuris arborē uidēt:ac ne hor̄ qdē oēs ſerūtq;.cc.ñ āplius eſſe familiar̄:q̄ ius pſucceſſiōes id ſibi uēdicēt. Sacros uocari ob id: Nec ullo cōgreſſu fœmiar̄:funerūq; cū icidāt eas arbores:aut metāt pollui. Atq; ita religiōe meſſes augeri:qdā ꝓmiſcuū ius his eē populus tradūt i ſiluis. Alii p uices ānor̄ diuidi. Nec arboris ipſius q̄ ſit facies cōſtat. Multa ꝓterea ſubdit Plynius:qd q̄ arbor ſit icertū hēat:& thuris i ſup genera ab eodē late referūt̄.uerū Diodorus ita iqt.thus pcipit̄ hoc pacto. Arbor ē magnitudine pua aſpectū ſpiæ ægyptiæ albæ:folia arboris q̄ citea dr̄ ſimilia flos colore croceo. Thus ab arbor̄ quēadmodū lachryma emanat myrræ arbor lētiſco æqlis ē foliū freqntibꝫ:tēuiſq; fluit ab effoſſa radicibꝫ tra i ſolo uber̄ bis i āno fructū r̄ddit: Ver̄ atq; æſtate:ſed rubrū uer̄ pp rorē:æſtate albū. De euphrate flu. multa apd Ply. & Stra.hēs. De quo Euſtathius ad oriētē iqt capadociæ euphrates fluuius imēſus armēo mōte fluit

porrectus ī auſtrū primū deīde īcuruās ualles ad eos & mediā babylonē trāſiens:ī pſicū mare euo-mit̄ iuxta Teredonē pſarū ciuitatē:hæc ille. Sed nemo poetā κοινω τεοτραφισσ arguit qd lōge ab eupharate ſit regio thurifera: & qd̓ p euphratē thura minime uectabantur. Errant q ita arguūt: nā cū ī pſicum mare exeat:quod ab oriente felicē arabiā claudit:Merces & ſabea aromata pſicū ſinū ī euphratē:inde in babylonia:deinde in cōmagenā:& in tapſum uectabant̄:deinde pedeſtri itine-re.quo mercatores uoluiſſent:& pons euphratris in cōmagena diſtat a ſinu Iſſico .l. milibꝰ paſſuū:

Nec fuerāt rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta ſabinis:
Et non exiguo laurus aduſta ſono.
Siqus erat factis prati de flore coronis:
Qui poſſet uiolas addere diues erat.
Hic qui nunc aperit percuſſi uiſcera tauri:
In ſacris nullum culter habebat opus.

q eſt ſinus nr̄i maris ubi ēt nūc merca-tores noſtri. aromata p euphratem in cōmagenā:& ide ī ſinū ipſum uecta ac cipiunt. Sic ēt oli accipe potuere. Hēs pterea apud Ariſtobolū Strabone re ferente Gerræos arabes frequentius ī babylonē ratibus mercatū ire atq; in de pro euphratē cū mercibus capſum annauigare:poſtea quo libeat pede-ſtri itinere deferri. præterea ut idem Strabo refert: Alexander cū expedi-tionē ī arabas pararet. Nauigia pti in phœnicia:cyproq; cōſtruxerat tū plicatilia:tū cōpacta q̄ tapſacū portata flumine in babylo deffer rētur. Si igit̄ nauigia p cōtinentē ī euphratē traiiciebant̄:ſi gerræi arabes p euphratē merciū gratia deferebantur:eo magis delata p euphratē aromata ī noſtrū mare traiici potuere, errarūt ergo uehe mēter:q poetā erraſſe rettulerunt. Nec īdia miſerat coſtū:quaſi nōdū ex india delata fuerat coſti fruticis radix, q̄ qdē ex india:& patale īſula īdi fluminis trāffert̄. De quo Plynius īdis maxīe ptio radix coſti:guſtu feruēs:odore eximio:frutice alias inutili:prio ſtati introitu amnis indi ī patale in ſula. Duo ſunt eius genera:nigrū:& cādicans qd̓ melius ē. Ouidius tn̄ ī panchaia, q̄ ē felicis arabiæ regiuncula neſci putat cum dicat in .x. meta. Sit diues amomo:Cynnamaq;:coſtumque ſuum;ſuda taq; ligno thura ferat:floreſq; alios panchaia tellus. Nec fuerāt cognita fila rubri croci:nōdū erat uſus croci:ī italia:nec ulla eius notitia;qa e cilicia nōdū aduehebat̄ ī italiā:ubi nūc tanta ē eius uber tas pſertim ī ragionem arſorū:ueſtinorū & pelignorū:ut cilices oēs ſupemus. Qui qdē laudatiſſi-mū habuiſſe crocū referunt̄:& aliq a coryco dictū putant crocū:cyliciæ oppido:ſiue corycio ātro: cū & Iunius moderatus dicat accepimus tinolon & corycion florere croco. Aliqui dictū uolūt a cro co iuuene ī florē ſui nominis cōuerſo. Cuius amore cū camecyſſos deperiret:& ipſa ī ſui nominis fruticē cōuerſa eſt:huius etiā rei meminit Ply. cū agit de camecyſſo:quā ſimilacē uocāt:& ſimilē he deræ affirmat, & inqt infauſta oībus ſacris & coronis:quoniā ſit lugubris uirgine eius nominis pp amorē iuuenis croci mutata ī hunc fruticē. Coryciū crocū ſolinus ſummope laudat:& diſcoriades ī uſum medicine cœteris melius eſſe compit. Ara cōtēta herbis ſabinis dabat fumos: q̄ſi fumabat tantū ara cū ſolæ ſabinæ herbæ cremarent̄. hoc ē ſacerdotes erāt cōtēti ſolis herbis ſabinis & lau-ro:nec intelligas herbis quas ſabini aduexiſſent:ſed de ea herba:q̄ ſabina uocat̄:& ī tēplorū dedi-catiōe adhibebat̄ ſemp a ueteribus:q mos ad poſteros, & noſtros quoq; trāſiuit. & ſabina dicitur a σέβομαι qd ē colo ſeu ueneror:qa ptinet ad cultū deoꝶ:ſed malæ mulierculæ ea abutuntur. Ta-ceo uim ne alios quoq; doceā. Et laurus aduſta nō exiguo:nō puo: Sono:nā ſp cum adurit̄:ma gnū facit crepitū:ut refugere ab ipſo igne uelle uideat̄ Dabat:etiā. Fumos:quoniā ī ſacris adure batur. Laurus triūphis pprie dicat̄;uel gratiſſima domibus ianitrix Cæſarum pontificumq; ſola: & domos exornat:& ante limina excubat:de ea multa referuntur a Plynio libro. xv. C. xxviiii. facitq; genera .xiii. Siquis erat qui poſſet addere uiolas coronis factis de flore prati:ſiquis in ſer-tis floribus ī coronā diis offerendā habuiſſet:q̄s adderet uiolas. Erat diues: habebatur opulentus q̄nquidē precioſiora minime haberent. Plynius poſt laudata lilia uiolis īqt honor pximus: earū-q; plura genera purpureæ:luteæ:albæ:purpureo græco noīe diſcernunt̄ appellatæ hiacynthi:& ab his hiacynthina ueſtis. Hic culter:q nūc apit uiſcera. Mactati tauri:gradius quo & taurū:ſeu bo-uē mactamus:& īteriora apimus:ſeu nudamus:ut ē illud Virgi. & uiſcera nudāt. Nullū opus habe bat ī ſacris:q̄ſi nō erat eo opus ī re diuina cū nullū adhuc pecus imolaretur. nō .n. oībꝰ diis gratus ē uſus gladii:ut libantes uina lelanciaca muſis:ī ſummo parnaſo diximus:quo pauci unq̄ e noſtris a-ſcenderunt. Nō tibi ſanguinis ait:nō ſæui munera cultri. Nō opulenta manus grata ē regina ſoro-rū:Mēs humilis:mēs caſta placet:caſtā accipe mētē Et tenues dignare dapes:nō thura cremāt̄ Vlti ma:at euboici libant̄ munera bacchi. Pria:unde pecorū mactatio habuerit originē: ab illis qdē: q adinuenerūt aliqd ad uſum humani generis:nā cū aliqd pecus ſuis iuentis noxium eſſet illud ma ctabatur. Ceres prima porcā īmolauit:quādo ftuges eruerat. Ea .n. ut Ply. teſtis ē iuenit fruneta. cū ātea glāde ueſcerēt̄ eadē moler̄:& cōficer̄ ī attica:italia:ſicilia ob id dea iudicata:ea pria leges dedit

ut alii putauer͂. Corcynus tragicus frumẽtũ a cerer͂ mõſtratũ ĩde & dea ſit hita ĩ ſuo poemate affir
mat:& Diod. addit ꝓter frumẽtũ reptũ leges dediſſe:qbus iuſte:pieque homĩes uiuere aſſueſceret.
Sed de ea plura ĩ qrto li. dicemꝰ. Aliqui putãt ideo mactari porcã ꝓ fecũditate:qa nullũ animal ĩ ea
fœcũdius. Parit. n. uicernos:ſuperior ratio pythagoræ uerbis affirmatur: Quæ ĩ meta. a poeta re
fertur:& prima putatur Hoſtia ſus meruiſſe mori:q̃ ſemina pando Eruerit roſtro ſpẽ que interce-
perit anni. Ceres pria ẽ gauiſa ſanguine auidæ porcæ:quaſi cereri primũ placuit mactare porcã.

Prima ceres auidæ gauiſa eſt ſanguine porcæ
Vlta ſuas merita cæde nocentis opes.
Nam ſata uere nouo teneris lactentia ſuccis
Eruta ſetigeræ comperit ore ſuis.
Sus dederat pœnas; exemplo territus huius
Palmite debueras abſtinuiſſe caper.
Quem ſpectans aliquis dentes in uite prementem
Talia non tacito dicta dolore refert.
Rode caper uitem: tamen hinc cum ſtabis ad arã
In tua quod ſpargi cornua poſſit erit.
Verba fides ſequitur: noxa tibi deditus hoſtis:
Spargit et effuſo cornua bacche mero
Culpa ſui nocuit. nocuit quoque culpa capellæ.
Quid bos: quid placide commeruiſtis oues?
Flebat ariſtæus; quod apes cum ſtirpe necatas

Vlta ſuas opes:q̃ſi uindictã ſumens
ꝓ erutis frugibus:quæ erãt ſuæ opes.
Merita cæde nocẽtis:cæde ſuis quæ
mactari meruerat:qa nocuerat frugi-
bus. Nã cõperit:ipſa ceres iuenit. Sa
ta lactẽtia teneris ſuccis: ſegetẽ tenel-
lam & uirentẽ:q̃ lactere uidebat͂ per
tranſlationẽ ab aĩalibus lactentibus.
Eruta uere nouo:uerno tempore.
Ore ſuis:rictu porcæ. Ceres dicta
ut Ci. aſſerit:q̃ſi gerens qđ frugens ge
rat. nã ita litteraꝝ affinitas patit͂. Sus
dederat:poſt mactatam cereri porcã
mactatus eſt baccho caper:quoniã ui-
tes abroſerat:q̃ bachi ſũt. & ĩ meta. py
thagoras ad illud ſuperius ſeq͂t Vite
cap morſa bacchi mactat͂ ad aras Vl-
toris ductus:nocuit ſua pœna duobꝫ.
Ply. tamẽ inqt capras ĩmorali palla-
di. Qđ olitã lãbẽdo ſterilẽ faciant.
Sus:porca. Dederat pœnas:macta
tus fuerat ꝓ frugibus eratis. dare pœnas tractũ ẽ a pœna pecuniaria q̃ ſoluebat͂. ſic cõtra recipe pœ
nas dicit͂ Vir. Vlta uirũ pœnas inimico a fratre recepio. Caper:& ẽ apoſtrophe hoc eſt ſermonis
auerſio. Tu territus exẽplo huius debueras abſtinuiſſe palmite:monitus & exterritus pœna ſuis đ
bueras dẽtẽ a uitibus cõtinere. de palmite ſupius dictũ. Exẽplũ ẽ ut Põpeius inquit qđ ſeqmur:aut
uiternus. Caper & capræ dictæ:qđ oẽ uirgultũ carpant:ſiue a crepitu crurũ:unde & crepas eas anti-
qui dicebant. Quẽ:caprum. Spectans:uidens. Aliquis prementẽ dentes in: quaſi dentes uiti-
bus infigentẽ & eas abrogentẽ. Refert talia dicta:uerba. Dolore non tacito:non occultatio:ſed
aperto. Dolebat enim ita ſæuitũ eſſe ĩ ſacras uites. Caper rode uitem:rodas nunc cum nemo prohi
bet. pleſteris tamen & eſt ironia:quia nõ diu rodet. Tamen hinc. ex hac uite. Erit qđ ſpargi poſ
ſit ĩ tua cornua:erit uinũ quod tibi mactãdo ĩ cornua ſpargetur. erat enim uſus uini ĩ ſacris:& eo ui-
ctimaꝝ cornua ĩfundebãt͂ præterq̃ ĩ ſacris ceteris. Cũ ſtabis ad arã:ubi eris immolandus. Fides
ſequit͂ uerba:uerba illius ſortita ſunt fidẽ:nã uera fuere:quoniam caper mactatus eſt. O bacche:
apoſtrophe ad bacchũ uini repertorũ. de quo alias dicemus. Haſtis:ipſe cap. Deditus tibi noxa
traditus tibi ꝓ peccato:aut ꝓ peccati pœna. nam utrũque noxa ſignificat. Spargitur cornua:p ſy
nedochẽ:quaſi ſparſa habet cornua effuſo mero:ut moris erat. Culpa ſui:ſus & cap meruere macta
ri:quoniã deliquerũt:ſed qđ deliqt inocẽs ouis & bos:quẽ capitale erat mactare:ut diximus ſupius
& pythagoras eodẽ ĩ loco. Quid meruiſtis:oues:placidũ pecus ĩque tuẽdos Natũ hoies:plẽo q̃ ſer
tis ĩ ubere nectur Mollia q̃ nobis ueſtis uelamina lanis. Prebetis:uitaq; magis:quã morte iuuatis.
Quid meruere boues:aĩal ſine fraude:doliſque. Innocuũ:ſimplex:natũ tolerar͂ labores: Immẽor ẽ
demũ:nec frugũ mũere dignus. Qui potuit curui dẽpto mõ põdet͂ aratri. Ruricolã mactar͂ ſuũ:q
trita labore Illa:qbꝫ totiẽs duꝝ renouauerat aruũ: Tot đderat meſſes:pcuſſit colla ſecuri. Nec ſatis
ẽ q; tale nefas cõmittit͂ ipſas. Inſcribere deos ſceleri:numẽq; ſupnũ Cæde laboriferi credũt gauder͂
iuuẽci. Victia labe carẽs:& pſtãtiſſima forma: Nã placuiſſe nocet:uictis ĩſignis & auro Siſtit͂ ãn aras
auditq; ignara precãtẽ: Imponiq; ſuæ uidet iter cornua frõtis: Quas coluit fruges:pcuſſaq; ſãguie
cultros Inficit:ĩ liqda præuiſos forſitã ũda. Prõtius ereptas uiuẽti pectore fibras Inſpiciũt:mẽteſq;
eã ſcrutãt͂ ĩ illis. Vnde fames hoĩni uetitoꝝ tãta ciboꝝ. Audetis ueſci. gẽus o mortale: qđ oro Ne
facite:& mõitis aĩmos aduertite nr̃is. Cũq; boũ dabitis cæſoꝝ mẽbra palato. Mandere uos ipſos:
ſcite:& ſentite colonos. Hæc ille:q̃ qdẽ qa aurea uerba uident͂ his cõmentariolis addidi. Culpa:
crimen. Nocuit ſui. porcæ qa fruges eruerat. Nocuit quoq;:ẽt. Culpa capellæ: capro & capellus
ob uites abroſas. Quid bos:meruit:ſi & tñ mactatur. Quid cõmeruiſtis oues placidæ: quaſi di
cat nihil:& tamen neq; oui:neq; boui parcitur. Flebat ariſtæus:mactatio bouis initiũ ſumpſit ab

ariſtæo primus.n.ille ꝑ reparandis apibus bouē imolaſſe ferē. Ouidius paucis uerſibꝫ hiſtoriam ſeu fabulam pſtringit.nā ī ſine georgicorū Virg.pluribus refert.ubi iquit Ariſtæū paſtorē amiſſis apibus ꝗquerulū ad cyrenē matrē ueniſſe:& monitū ab ea ad ꝓthea:a quo didicit calāita ē illi illatā nō ira deoꝝ.ſed ab orpheo in uindictā amiſſæ cōiugis:quā cū ille amans inſequeretē: fugiētem anguis morſu pemit.Deinde cōſilio matris tauroꝝ:& iuuencarū imolatione.placatis orphei & eurydices manibus:apiū examina reſtituta ſunt.Ouidius tamē inquit a protheo mactandi iuuēci conſiliū accepiſſe:& ſic amiſſas apes reparaſſe.Diodorus iquit Ariſteū ex apolline & cyrene Ipſei filia natū.nā cū mater apud pelium educaret ab apolline rapta:& ī lybiā delata ē ad loca:ubi poſtea urbs a ſuo nomine cōdita.Suſceptus ex ea filius ariſtæus:a nymphis enutritus eſt:a qbus lac coagulare mel atq; oleū cōficere didicit.Quæ cū primus in hominū uſum traduxiſſet a poſteris ut deus cultus.eſt Profectus ī poetiā autonoē cadmi filiam uxorem duxit:genuitq; Acteona:quem ira dianæ fabulæ ferunt a canibus diſcerptū.poſt eius obitū ab oraculo patris hūit:ut ceā adiret:ī qua ei honores ipenderētur.Quo cū ueniſſet orta ꝑ oēm græciam peſte:ꝓ græcis oībus ſacris fecit:morbuſq; ceſſauit.Relictis ī cea nepotibꝫ:ī lybiā ad matrē rediit.Deinde ī ſardorū īſulam ꝓfectus ē.quā conſitis arboribus cultiorē reddidit:ibi duos filios genuit:charmū:& calicarpū.ad alias inſulas cū acceſſiſſet:ī ſicilia aliquādiu māſit:quæ cū fructibus:armētiſq; referta eēt:ſingulorū uſum edocuit.Quo beneficio ſiculi:& hi pcipue apud quos oleæ naſcuntur:ꝓ deo ſummo honore coluerūt:trāſgreſſus in thraciā pceptis a Dioniſio orgiis ī æmo habitās:cū poſtmodū nō cōparuiſſet honores nō ſolū a barbaris:ſed a græcis aſſecutus eſt.

> Viderat inceptos deſtituiſſe fauos.
> Cærula quem genitrix ægre ſolata dolentem
> Adidit hæc dictis ultima uerba ſuis.
> Siſte puer lacrhimas protheus tua dama leuabit
> Quoque modo repares que periere dabit.
> Decipiat ne te uerſis tamen ille figuris.
> Impediant geminas uincula firma manus.
> Peruenit ad uatem iuuenis:reſolutaq; ſomno
> Alligat æquorei brachia capta ſenis.

Flebat ariſtæus:appollinis & cyrenes filius. Quod uiderat apes necatas cū ſtirpe:apes extinctas cū omni ſpe ſobolis.nā ad unum oēs interierant. Deſtituiſſe īcæptos fauos:mella cū toto ope.qd incæperant nec perfecerāt.Verū fauus eſt ubi cerā fingunt & mella diſponunt.nā tria hæc ſimul Varro retulit apium opera.Plynius uero inqt primū fauos cōſtituunt:ceram fingunt hoc eſt domos:cellaſq; faciunt.deinde ſobolem poſtea mella.Sed de his latius ī georgicis diſceremus. Quē:ariſtæum. Ægre dolentē:quaſi cū uerſaret ī magna pturbatiōe:& animi ægritudine. Genitrix:cyrene ut Diodo.ait ipſei:ut alii Penei amnis filia:& iō. Cerula:dixit qa aquarū nympha:ſic & cerula maria dicimus.Solata:cōſolata. Addidit hæc ultima uerba dictis ſuis.nā pluribus uerbis uſa ī leniēdo dolore deinde hæc addidit.Puer:filii:nā appellatione puerorū:ut paulus iuriſcon.docet ueniūt & ſerui:& filii & q ſunt ætate puerili. Iſte lachrymas:noli magis lachrimari. Protheus leuabit tua dāna:alleuiabit & rependet extinctarum apiū iacturā: Et dabit:docebit te. Quomodo repares q̄ periere:quo pacto reparare poſſis examina extincta.Protheus a multis oceani & tethios filius creditus ē:& marinoꝝ priſcium paſtor:ut in odis Ho.diximus omne cum Protheus pecus egit altos uiſcere montes.ꝑterea hitaſſe ī carpato inſula.Multi ægyptiū dixerē regē:& Hero.ꝓtheum uatēs & egypti regē dicit ad quē appulſo tempeſtatibus paridi cū helena rapta:ſublatis q̄ græcorū erāt:& græciæ repitutis multa ꝑdixiſſe.Dio.aūt hæc ait.Cū ægiptus rege careret:ex dignioribus qdā ī regē aſſūptus ē:illiaci belli tpe.Quē ægyptii certē:græci ꝓtheum appellāt:hūc artiū peritum:& ī uarias ſe formas ſolitū uertere tradiderūt:ut animal arbor ignis uideretē.Quorū cognitionē ex cōtinuo aſtrologorū:ac ſacerdotū uſu aſſecutus eſt.Cōſuetudo aūt græcis trāſmutatiōes fingēdi cām ꝑbuit:nā mos erat ægyptiis regibus leonis:aut tauri aut draconis priorem partē in capite ferre inſignia principatus.quādoq; arborem:ignem & redolentia ſupra caput unguēta:hec tum ad decorē atq; ornatū ſpectabant:tum ſtuporē ac ſupſtitionem quandam aſpicidētibus iniiciebant:hæc ille.mater igiē nūc inſtruit filiū ne mutatione formæ decipiaē:ſed cū primū inuenerit alliget.de quo latius apud Vir. Tamen firma uincula:firmi laquei. Impediant geminas manus:quaſi alligato utranq; ꝓthei manum firmis nexibus. Ne ille:ꝓtheus.Decipiat te uerſis figuris:uariis formis in quas ſolet ſe uertere. Peruenit ad uatē:paruit Ariſtæus mr̄i:dormienti ꝓtheo laqueos iniecit:apprehenſum tenuit & cū ille in uarias ſe formas tranſmutaſſet.nihil que ꝓficeret:reſumpta uera forma docuit obruēdū eē iuuēcū.& eo pacto examia reparari.& Ply.ēt docet uētribus bubulis ī torū poſſe reparari fimo obrutis. Iuuēis:ariſteus. Peruēit ad uatē:accepit ad ꝓtheū &. Alligat:laqīs nectit. Brachia captā ſenis æquori:brachia ꝓthei marinoꝝ piſciū paſtoris.q̄ iā ipſe apprehēderat.

Reſoluta ſomno:cũ altius dormiret:& eẽt ſomno reſolutus. Ille:ꝓtheus. Trãſmutat ſuã faciẽ: uertit ſeſe uarias facies. Et altera arte:dolo & iduſtria: ut Iuuenẽ extereret:mõ illã mõ alterã aſſumebat:Aut. Arte:intelligas uenefica & magica:q̃ ſorte plurimũ poterat. Mox:ſtati. Dominus uiclis:uictus laqueis:qbus erat alligatus. Redit i ſua mẽbra:i ꝓpriã formã. Et tollens ora rorãtia: eleuãs uultũ aqs madentẽ: Barba cerulea:maria. Dixit tu reqris qua arte repares apes:tu petis a me ſcire qua rõne poſſis apes reparare. Obrue corpus:defodias. Tellure:putri.ſ.aut fimo corpus. Iuuenci mactati:quẽ tu mactaueris. Ille:iuuencus Obrutus:fimo defoſſus. Dabit:tibi .ſ. Quod petis a nobis:hoc eſt apes.qs petis a me tibi reparari. iuuẽco.n. obruto renaſcent. Paſtor:Ariſte.alluſit ad illud Vir.paſtor ariſte.fugiẽs peneia tẽpe &illud cui pinguia ceæ Tercentũ niuei tondẽt dumeta iuuẽci. Facit iuſſa:obruit iuuencum ut Prot. iuſſerat.

Ille ſuam faciem tranſmutat. & alterat arte:
Mox domitus uinclis in ſua membra redit.
Oraq; cerulea tolens rorantia barba:
Qua dixit repares arte requiris opes.
Obrue mactati corpus tellure iuuenci:
Quod petis a nobis:obrutus ille dabit.
Iuſſa facit paſtor:feruent examina putri
De boue:mille animas una necata dedit.
Pauit ouis pratum uerbenas improba carpſit:
Quas pia diis ruris ferre ſolebat anus.
Qui tuti ſupereſt: animam cum ponat in aris:
Lanigerumq; pecus:ruricolæq; boues.
Placat æquo perſcis radiis hiperiona cinctum:
Ne detur celeri uictima tarda deo.

Examina.ipſa apium agmina. Feruent : feruere & emicare pullulantes uidentur. De boue putri:de iuuenco putrefacto. Vna:aia.ſ. Necata una bos mactatus. Dedit mille aias mille uiuẽtes apes:nam examẽ ide emerſit apium.eo.n.pacto reparate ſũt apes. qua rõne multi apiũ & mellis iuentionem Ariſtæo tribuerunt:multi theſſalis:multi meliſſo creſſorũ antiqſſimo regi. Qui quidẽ ut Didymus i li. narratõis tyndaricæ refert primus diis ſacrificauit. huiuſq; filias duas Amaltheam & meliſſam.q̃ Iouẽ puerũ caprino lacte:ac melle pauerũt.uñ Meliſ.apes dicta fuit.alii palladi aſcribũt.alii aliis. Verũ apiũ repatio ariſtei fuit:ſed mellis iuẽtio fuerat aliorum. Examẽ ut Põpe.f:inqt ẽ & eq̃mẽtum & iudicii inueſtigatio:& examinatio:& apum cõgregatio uel locuſtarũ. Pauit:ouis tũ primũ imolata ẽ:cũ paſcẽs uerbẽas e prato carpſit:ſacra ipſa uiſa uiolare. Nã q̃ uerbena a noſtris a græcis ἱεροβοτάνη.i.ſacra herba dr̃.q̃ ply.teſte li. xxii.legati cũ ad hoſtes clarigatũ.i.res clare reppetitũ:mitterẽt uſiunꝰ utiq; uerbenarius uocabat̃ & li.xxv. Nulla iqt romanæ nobilitatis plus hẽt:q̃ hierobotãe:quã aliq ariſtereon nr̃i uerbenã uocãt:hæc eſt:q̃ legatos ferre ad hoſtes idicauimus.hac. Io.menſa uerrit̃:domus purgant̃ luſtranturq; & paulopoſt:cum duo eius genera eẽ oñderit. Vtraq; ſortiunt̃ galli:& ꝓcinũt reſponſa:ſed magi utiq; circa hãc inſaniũt hac perhũctos ĩpetrare qd̃ uelint febres abigere:aĩcitias conciliare nulliq; nõ morbo mederi.& reliq̃. Ipſa igit̃ uerbena aræ decorabant̃.uñ apud Terẽtium Ex'ara hic ſume uerbenas. Quin ẽt utebãtur & ea romãi i pte patrato creãdo.uñ apd̃ liuiũ ab urbe cõ. Fecialis erat .M. Valerius patrẽ patratũ ſp. Fuſium fecit uerbena caput capilloſq; tãgens. Pater patratus ad ius iurãdũ patrãdum.i. faciendum ẽ.& Plutarchus de eo.lvii.ꝓblemate ipſum ſe nomen expoĩt. Vult.n.patratũ:q̃ſi finitum ac determinatũ qddam ſignificare illud perfectus ſit:cui contigit ſimul:ut & pater eſſet:& patrẽ hẽret.

Ouis pauit patraũ:paſcẽs abroſit prati gramina. Improba:temeraria aut imprudens. Carpſit uerbenas:ipſas ſacras herbas. Quas anus pia:relligioſa. Ferre ſolebat diis ruris offerebat illis numinibus:quæ ruris tutelam ſimul & agrorum habẽt:ut cerreri bacco. Quid tuti:cũ igitur & boui:qui noſter eſt colonus:& oui cuius lana ueſtimur:nõ parcat̃:& qd̃ erit illud e brutis animal cui pci poſſit:nullũ qdẽ. Paulatim enim licentia ad oĩa mactãda trãſiit. Quid ſupereſt tuti: quaſi qd̃ animal erit iam tutũ a ſacris cultris. Cum & pecus lanigerum:ouis lanata:cuius uellera nos ueſtiunt. Ponat aĩam in aris:mactet̃ ad aram. Et boues ruricolæ:qui noſtra rura colũt:& coloni noſtri ſunt boues.ideo capitale erat eos interimere. At nũc heu miſeri terricam mactantur ad aram.

Placat:perſæ equũ ſoli mactant:ea rõne:qd̃ celerrimo numini.celeris ſit offerẽda uictima. Perſis ipſa pſaꝝ regio:uel ipſi pſæ. Placat hypiõa cĩctũ radiis placat:ſolẽ ipſũ radiãtẽ:q lucã ut Ply.iqt rebus miniſtrat. Aufertq; tenebras.hic reliq̃ ſidera occultat illuſtrat hic uices tẽporũ.annũq; ſemp renaſcentem temperat ex uſu naturæ.hic cæli triſtitiam diſcutit:atq; ẽt nubila humani animi ſerenat:& reliqua. Equo.immolatiõe equi. Ne tarda uictima det̃ celeri deo.hoc eſt ne tardius:& pigrius animal.celeri ſoli immoletur. Perſis orẽtalis ꝓuincia carmania ſinu perſico media: & caſpiis terminant̃.perſarum gẽtem Euſtathius dictam inquit:ut alii putant aperſe filio Medi:ut alii a perſei & Andromades filio. Et ut de perſarum religione aliqd dicamus. Nec ſtatuas nec ara erigum

in loco ſacrificãt excelſo. Cælũ iouẽ putã:colũt ſolẽ. quẽ mithrã uocãt. Itẽ lunã & uenerẽ:& ignẽ &
tellurẽ :& uẽtos:& aquã ſacrificãt ĩ loco mũdo:cũ ĩpcatiõibus & coronatã hoſtiã ſtatuũ. Cũ uero ma
gus q ſacrificio ꝑeſt mẽbratim carnes ĩ quĩcꝙ diuiſerit abeũt nulla pte diis relicta. dicũt enim deũ ni
hil uelle. Perſe .ĩ flumẽ nõ micturiũt nec lauãt :nec abluunt :nec mortuũ iniiciũt:nec alia q̃ immũda
eẽ uideant a qnto uſcꝙ ad .xxiiii. annũ diſcũt ſagitare:iaculari:eqtare:& ĩ primis uera dicere. Diſci
plinaꝝ magiſtris cõtinentiſſimis utunt. Qui fabulas ad utilitatẽ reductas ĩſerũt:cũ cãtu & ſine cãtu

Quod ſemel eſt triplici pro uirgine cæſa dianæ:
Nunc quocꝙ pro nulla uirgine cerua datur.
Exta canum uidi triuiæ libare ſabæos:
Et quicunqꝫ tuas accolit æme niues.
Ceditur & rigido cuſtodi ruris aſellus:

deorũ:& clarorũ uirorũ facta referen
tes:& alia multa laudabilia de his refe
runt. Nos libẽtiſſime hic iſerimus:q̃
mẽoratu digna ſũt. Hyperiona:græ
ci teſte Lactãtio grãmatico ſup thebai
da pacynii dicũt Titani & terræ filiũ.
Soliſcꝙ & lunæ:ac Auroræ patrem Et
quoniam ĩ hoc errare dicor:nõ eqdẽ
erro. Scio enĩ qd dicturus ſim. Ego la
ctãtium adduco. Si error ẽ ille erraut
non Marſus. diodorus docet hyperiona Saturni fuiſſe fratrem cæli & Titheæ filium. Qui ſolis:ac
lunæ aliorumcꝙ aſtrorum motus. Horaſcꝙ primũ ſũma cura obſeruationecꝙ ab ſe precepta cœteris
noſcenda tradidit. Ideocꝙ hoꝝ parens nominatur ueluti ipſorum naturæ cõtemplator. At põpe
ius inquit hyperionem:alii patrẽ ſolis:alii ipſum quod eat ſuper terras ita appellatum putant:Poe
tæ fere omnes hyperiona ꝑ ſole ponunt. uti & ĩ ꝓnoſticis Cice. Vt cũ luna micãs hipionis officit
orbi Sringuntur radii cæca calligine tecti. ita hoc in loco ꝑ ſole ponitur. Quod ſemel:dianæ cer
ua ĩmolatur. id idẽ ſũpſit initiẽ. Cũ agamẽnon ĩ aulide dianæ ceruã ignarus occidiſſet:& ob id Dia
na uentos ſuſtuliſſet. habitum eſt a reſponſo:ut agamẽnonio ſanguine hoc eſt uirgine filia:dea pla
carentur. Iphigeniam igitur agamenonis ex clytemneſtra filiam Vlyxes dolo a matre tradendam
achilli matrimonio fingens extorſit. quæ cũ immolanda eẽt miſeratione deorum oblata eſt cerua.
Quæ ꝑ ipſa uirgine immolata. Iphigenia in tauricam delata de quo latius ĩ triſtibus diximus. Ex
illo igitur Dianæ cerua cœpit ĩmolari:ſed non ſolum dianæ ꝑ uirgine cerua ĩmolabatur:Verum
etiam aliis. Immolabatur enim prius ut teſtis eſt Euſeb. in laodicea ſyriæ palladi uirgo:poſtea cer
ua ĩmolata eſt. Quod cerua eſt ceſa ſemel dianæ triplici:quod dianæ tricipiti ceruam ſemel ĩmola
uerunt:cum ꝑ iphigenia ſuppoſita eſt. Prouirgine:loco iphigeniæ uirginis. Nunc quocꝙ:ẽt hoc
tpe. Datur:offert & ĩmolatur. Pro nulla uirgine:quẽadmodũ tũc ꝑ iphigenia. Dianæ tripli
ci qa triuia & triceps ut ſuperius diximus. nam eandẽ eẽ uolũt:q̃ & ꝓſerpina. uerã diana dicta quaſi
deuiana:qa uenãtes per ſiluas errãt ꝓſerpina:qa ꝓſerpit ſub terras. Exta. traces aliq triuiæ canem
ĩmolant:nec ab re:cum triuiæ canes aſſignent. unde & Cerberus triceps addit :ſicut illa triceps:ſed
de hoc plura ab aurelio referũtur. Vidi ſabæos:ita oẽs legerũt:nec aduerterũt errorem:cũ uolue
rint de ſabæis arabibus intelligi:quos nunq̃ poeta uidit:quo nunq̃ penetrauit:at cum dicat uidi:de
populis quos uiderit loquutũ cõſtare debet. nam uidere eſt oculorũ ſenſu percipere:de quo Ariſto
teles Senſus uiſus multas rerũ differẽtias nobis demõſtrat. Poeta cũ accollas æmi montis his ſimul
iungat:de ꝓpinquis æmo populis loquit. quos prius uiderit:ꝓſertim cum in locũ exilii per cõtinẽ
tem thraciæ ꝓfectus eſt. de quo in triſtibus diximus. Emẽdemus ergo locum:& ſapheos dicamus:
quoniã ſaphei iter thraciæ populos a Plynio memorãt. Vidi ergo ſapheos:thraciæ populos. Et
o æme qcũcꝙ accolit tuas niues:quaſi oẽs tuos accollas:& tua niuoſa ſaxa colẽtes. Aemus enĩ mons
thraciæ uaſto:ut Ply. inqt iugo ĩ põtum ꝓcũbẽs oppidũ habuit ĩ uertice mariſteũ. Libare triuiæ
litare ꝓſerpinæ. Exta canũ:mactare canes ipſos & exta libare:de extis ſuperius diximus. Cedit
aſinus priapo ĩmolat hoc a poetis refert :Sed nos cõpertum hẽmus carmanitas perſis finitimos pp
equorũ inopiã:aſinis ĩ bello ut. i. & aſinũ marti ſacrificare:cuius rei ẽt Strabo meminit. Aſellus ce
dit :ferit hoc eſt ĩmolat. Rigido cuſtodi ruris:hoc eſt priapo:q hortorũ & uinearũ cuſtos dicitur.
de quo alii aliter ſentiũt. Nam multi fuiſſe ciuem lampſacenũ aſſerũt:qui:ob uirilis mẽbri magnitu
dinẽ e ciuitate eiectus ſit :ſed demũ meruiſſe ibi diuinos honores. Diod. autẽ inqt antiquos fabula
ri Dionyſii ac ueneris filiũ priapũ fuiſſe:hac cõiectura ductos. Quod qui uino indulgẽt ſint ad ue
nerẽ ꝓmptiores. Nõnullos ẽt aſſerere priſcos cum uellẽt pudẽda occultius noĩare:priapũ dixiſſe.
Alii genitalia cãm eẽ hoĩum generationis. Aegiptii Titanas aiũt oſyride dolis interfecto corpus ĩ
æquas diuiſiſſe partes. hiſcꝙ domo clam elatis partẽ pudẽdam cũ ſinguli eam reſpuerent. abieciſſe
ĩ flumen. Iſidẽ poſt modũ ulta uiri mortẽ Titanibus occiſis uiri corpus inqſiſſe:parteſcꝙ repertas
cum ĩ formã hominis compoſuiſſet ſacerdotibus tradidiſſe ſepeliẽdas:ut oſyridẽ uel ut deum colle
rẽt ĩparaſſe. Sola pudẽda non reperta:pro deo coli iuſſit:& ĩ tẽplo ſuſpẽdi Hũc deũ quidã typhal
lum. alii Typhonem nominãt nõ ſolũ in urbium tẽplis:Sed ĩ agreſtibus quocꝙ locis:tanq̃ uinearũ

atq; hortoꝝ cuſtos colit fructuũ fures caſtigās. huic deo ſacra cum riſu & ludo fiunt hæc ex Dio-doro. Cauſa pudenda ꝗdem origo huius ſacrificii nõ ſine pudore eēt referenda. Sed tñ apta deo quaſi cõueniēs priapi numini & refert fabulam unde hũerit initiũ mos mactãdi aſini deſcenditq; uſq; ad. l. uerſum. Feſta fabulam aggredit unde ſacrũ hoc hũerit originē refertq; cãm ad priapi amores nam cum multi in triethericis dii cõueniſſent & deæ ſimul & cum quiſq; ſua flama & uo luptate traheret. priapus ēt q illuc uenerat. Lothida nympham ardere cœpit noctu cũ dormientē eēt adortus: eam aſellus rudens excitauit indignatus illum priapus ĩmolat & inde poſteri eiuſdem numini aſinos immolarent. aſſignat tñ altera cã ĩmolandi aſini: quam paulo ſuperius tetigimus cum de cancro cœlo appoſito ageremus: nã alteri ex duobus aſinis: quos eo ĩ loco retulimus cum liber humanã uocem dediſſet auſuſq; eēt ille cum priapo de natura rerũ certare uictus mactatuſq; eſt. Inde uolunt aliqui apud lapſacũ initium ſumpſiſſe aſinorũ mactationē

Cauſa pudenda quidem: ſed tamen apta deo:
Feſta corymbiferi celebrabat græcia bacchi:
Tertia que ſolito tempore bruma refert.
Dii quoque cultores in idem uenere lycei:
Et quicunque loci non alienus erat.
Panes: & in uenerem ſatyrorum prona iuuentus:
Queque colunt amnes: ſolaque rura deę:

Tertia cã eſt quam in ſexto referemus: cum adoriēs ueſtam interruptus eſt ab opere itidē aſini ruditu quē ēt ĩmolauit. & ea cã lapſacenos quoq; ĩmolare. Græcia: græci ipſi ita appellati a græco quodam rege acticæ: ut tradit Ariſtoteles in meteoris. Celebrabat feſta bacchi corymbiferi: feſta ipſius liberi patris hedera coronari; nã corymbus hede fructus eſt: & hedera ipſe liber coronatus eſt. Aliqui legũt racemiferi. & hoc pp uuas & uinum cuius repertorē dicũt. Qui ēt Ply. teſte emere ac uendere inſtituit. idem diadema regiũ inſigne & triũphũ inuenit. Quæ: feſta. Tertia bruma: tertius annus a bruma ſumens initium. Refert ſolito tpe. tertio quoq; anno & brumali tpe idē feſta ipſa dicta ſunt trietherica ſit dicta qa triēnalia. Quæ tertio quoq; ãno ſumptuoſiora quotidianis orgiis agitabantur. inde trietherides a græcis inſtitutæ. a triēnio quo peregrinatus eſt bacchus cum in patriam uictor rediret. De quo Diodorus in indiam cũ exercitu tranſcēdens. triēnio poſt multis cum ſpoliis in boetiam rediit Primus oĩum triumphauit elephãto ĩdico uectus. Boetii cæteriq; græci. Thraces quoq; in memoria ĩdicæ expeditiõis ſacra triatherica ſibi inſtituerunt. Vnde & in multis græcis urbibus quoq; triēnio baccides mulieres cõueniunt apud quas de more uirgines Thyrſum ferunt in honorē dei bacchantes: eiq; per cœtus ſacrificãtes. Poſtremo memoriam menadũ. quæ ferunt illi deo aſtitiſſe hymnis & cantu renouant ſed latius alias de eo. Dii quoq; cum in græcia feſta ea celebrarent: græca numina cõmemorat: quæ eo cõuenerunt. nã dii arcadum & fluuioꝝ nymphæ & numina quoq; ruſtica. Qui quoq; cultores lycæi: dii qui lycæũ arcadiæ mõtem incolũt. ubi eſt ſædes panos lycæi: a quo lycæa ludicra quæ nos lupcalia dicimus nam lycos gr. lupus eſt de qbus latius dicemus ĩ ſecũdo. Venere in idem: quaſi in eundē locũ: & ad eadē feſta aut ſimul illuc cõuenere. Et quicũq; nõ erat loci alienus cœteri dii q ab eo loco nõ erãt alieni aliq legũt &: Quicũq; meri: tũc intelligas oēs dii quibus merũ erat gratum. Panes: ēt uenere hoc eſt fauni ipſi: nam pan & faunus idē eſt: Hora. n. pana faunũ dicit ĩ odis uelox amœnum ſæpe lucretilem mutat lycæo faunus & igneã defendit æſtatem capellis uſq; meis. Hũc porphirius in libro de reſponſis Dionyſii famulũ enarrat fuiſſe quē cũ in nũero bonoꝝ demonũ collocet agricolis quibuſdã apparuiſſe cõfirmat quos & repēte poſtea mortuos aſſerit ſic dicēs. Pana Dionyſii famulũ fuiſſe appollo iſto reſponſo ſignificauit nã cũ nouē ſimul homines ĩ quodã brãchidaꝝ agro mortui eſſent interrogantibus quæ nã nēcis eoꝝ cã fuerat ſic appollo reſpõdit Toruus dionyſii famulus pan auriq; cornis. Per nẽora obſcura gradiēs mõteſq; p altos Pinũ una atq; alia reſonãt ſyringa tenebat. Geſtabat manu multos is corpore uaſto: Proſtrauit mortiq; uiros dedit horridus ille & Plutar. ĩ eo libello q inſcribit πἐρι τῶ κΔεΔιπότων χρησ τηρίων. Quem nũc diuini ingenii iuuenis tam græcis q̃ in latinis litteris orantiſſimus atq; utroq; dicendi genere pſtãtiſſimus ſimul & omni ſtudioꝝ laude cumulatiſſimus: Hermolaus barbarus magnificentiſſimi equitis Zachariæ. f. me hortante latinũ facit pana extinctũ aſſerit: q̃ qdem hiſtoria: qa memoratu digna eſt & aliqua ex parte ad religionē nrãm pertinere uidet nõ erit a nobis ſilētio pterreunda quæ quãuis ab Euſeb. referatur a græco tñ codice ipſius auctoris accipiemus. ita. n. inqt De morte aũt talium dæmonum hæc accepimus ab hoīe neq; ĩprudente neq; uano Aemiliani rhetoris quē & ex uobis ipſis aliqui differentē audiſtis pater fuit Epitherſes nõ ĩe pceptor grãmatices. hic in italiã quandoq; nauigaturus nauim traiectitias pecunias mercatoreſq; multos ferentem conſcendit. Ad ueſperam uero circa echinadas inſulas cecidiſſe uentũ nauimq; ppe paxas delatã conſtitiſſe porto uigilãtibus plurimis multis uero etiam a cœna bibentibus repente uocē auditam ex paxis Thamum quendam noiatim ĩclamantē uſq; adeo ut mirarent oēs. Erat autē Thamus uir ægy

priuſ & ipſi… nauis gubernatorq;: neq; multis ex his q aderãt noĩe cognitus. ſemel igit̃: atq; iterũ uocatũ ſiluiſſe. Tertio reſpondiſſe. At illum qſquis erat extẽriore uoce dixiſſe: cũ pueneris ad Palodes nũciabis uerba hæc pan magnus interiit. Hæc cũ audiſſent narrabat epitherſes obſtupuiſſe oẽs: cõſultaſſeq; inter ſe: an obtẽperãdũ: an cõtra negligẽdũ qđ imperaretur. ita cõſtituiſſe thamum: Si ſecũdi flarẽt uẽti: pter nauigãdum ſilentio ſin tranquilitas eſſet: cũ ad locum deueniſſent pdendum eẽ qđ audiuiſſent. Cũ igit̃ ad palodes uentum eſt: & nauis nec aura uehi: nec fluctibus

> Venerat & ſenior pando ſilenus aſello
> Quiq; rubro pauidas inguine terret aues:
> Dulcia quid dignum nemus in conuiuia nacti
> Gramine ueſtitis accubuere toris.
> Vina dabat liber tulerat ſibi quiſque coronam

poſſet pſpicientem in terrã thamum e prora pronunciaſſe q̃ accepiſſet hoc eſt pan magnus interiit. Quæ uerba uix edita: ululatu ingenti non uniuſmodi: ſed multorũ miraculo quodam excepta gementium: ſimulq; admirantium. Quæ res utpote multis præſentibus geſta celeriter romam allata: diſſeminataq; eſt thamum uero ipſum a Tyberio Cæſare accerſitum adeoque adhibuiſſe fidem facto tyberium: ut ſciſcitaretur & quæreret de pane: quem nam deum ĩtelligi oporteret. Cõiectaſſe ãt cõſultos ab eo frequentes philoſophos eũ eſſe: qui ex mercurio & penelope natus eẽt. hæc ille. Verũ Euſebius hæc & ſimilia accidiſſe refert ad illud tyberii tp̃s: quo quidẽ tpe. Saluator & dñs noſter cũ hoĩbus cõuerſatus: omnẽ dæmonũ genus ab humana uita depulit. At alii religionis noſtræ uiri ſanctiſſimi aſſerũt eam uocem auditã e paxis ea nocte: quæ ſecuta ẽ paſſionis dominicæ diem. xviiii. ãno tyberi. quo quidem chriſtus paſſus ẽ: qua uoce miraculo quodam ex ſolitudine deſertorũ ſcopulorũ edita nũciabat̃ illud dñm. ſ. & deũ nr̃m paſſum. Quid. n. pan ſignificat: niſi totũ Sic totius & uniuerſæ naturæ dñs paſſus erat. An de dionyſii famulo: q tot ſæculis troiana tpa pceſſerat nox illa eẽt elata. Nec me terret Cicero dicens ſæpe in pliis auditos eẽ phaunos: & in rebus turbidis ueridicas ex occulto uoces emiſſas: qm̃ & poſt aduẽtum domini legimus in ſacris litteris mõſtra q̃dam partim humanam effigiem: partim ferinã referentia ĩ remotiſſimis nemoribus repta. hos illi faunos putauerũt: nos uero de pane agimus. de quo melius apud Theodoſium. cum dicat hunc deum arcades colũt appellãtes ΤΟΝ ΤΗΣ ΥΛΗΣ ΚΥΡΙΟΝ nõ ſiluarũ dñm: ſed uniuerſæ ſubſtãtiæ materialis dominatorẽ ſignificari uolẽtes. Cuius naturæ uis uniuerſorum corporũ: ſiue ulla diuina: ſiue terrena ſint cõponit eſſentiam & pluribus ille pſeqt̃ de ui huius numinis: quã licet ad ſolem referat. tñ ſiqs diligẽter aduertat. altius myſteria tẽdũt. Sed iam ſatis ſit ad rem nr̃am redeamus. Et iuuentus ſatyrorũ prona in uenerem: Satyri q a natura ſunt libidinoſi. ipſaq; uerbi uis libidinoſos indicat: & a ſatyris ſatyrion herba. q̃ cõcitatricem ui hẽt libidinis. Satyri bacchi comites ſunt: duxiſſeq; eos ſemp tradit̃: qđ eorum opera in ſaltatiõe plurimũ oblectaret̃: & quorum riſu ac ioco uitam oẽm felicem traducebat. Hi ſunt: ut P y. inquit ſubſolanis in montibus indotum aĩal pniciſſimum tãq̃ q̃drupedes: recte tñ currentes humana effigie pp uelocitatem niſi ſenes aut ægri nõ capiũt̃. Et deæ q̃ colũt amnes & ſola rura: uenere ẽt ad ſacrã trietherica nymphæ fluuiorũ & fontiũ. & deæ ruſticæ. q̃ & agris & nemoribus pſunt: hoc oñdit ueiſſe naiadas & napeas. Venerat: & uenit ẽt Syllenus. itidẽ & priapus: de quo diximus: Sillenũ ãt nutriciũ fuiſſe bacchi dicũt & eum ſemper ſecutum de quo diodorus inqt. ſecutus eſt ipſum ſylenus quoq; pedagogus ac nutritor. optimorumq; inſtitutor ſtudiorũ. q plurimum Dionyſio ad uirtutẽ: ac gloriam: reſque bellicas profuit. & alio loco dixerat ſylenum regem: ſed alterum ab hoc oſtendit his uerbis. dicunt inſuper ſubſidium ei tuliſſe niſeorũ nobiliores quos primo eorũ rege ſyleno eius ãt ppter uetuſtatem ignotũ ſt genus: ſylenos uocant. Venerat ſylenus ſenior: q̃a iam grãdæuus. Pando hoc ẽ curuo. Aſello. aſellus enim erat eius uector. pãdum curruum eſt. Et qui terret aues pauidas & priapus quoq; uenerat: uinearũ: & hortorũ cuſtos uñ exterritas aues pellit. Rubro inguine: mẽte pua ſed in turpibus non eſt immorandum. Dulcia dii quos retullimus nacti & loci. & tpis oportũitatem ad celebre cõuiuiũ coiuerẽ. gramineiſq; toris acubuere. Et ſiqs aduertat quæ agelio ex ſentẽtia Varronis in conuiuio requirenda referunt̃ oĩa hic inueniet. Quattuor. n. ſũt: locus idõeus. cõgruũ tp̃s. reſplẽdidæ. belli homunculi. hic uero nemus dignum. Triethericorum tp̃s. deorũ dapes. & nymphæ miniſtræ. Qui dii nacti: inueniẽtes ſeu habentes p occaſionẽ. In dulcia conuiuia: & ob id magis dulcia q̃a dii cũ deabus. Nemus dignũ: accomodũ & cõueniens his numinibus. Accubuere: cõſedentes cœnauere. Toris ueſtitis gramine. toris gramineis. nõ. n. erat humus tapetibus ſtrata nõ uilloſa mãtilia parata. ſed menſæ graminibus ornatæ. nã ĩ humo graminea cœnitabãt. Vina. bacchus uinũ ſuggerebat: & lymphã riuulus corõatiq; ſedebãt. Liber Diony. ſeu bacchus. liber pater appellatus: q boetiæ urbes liberas fecit: ut multi uolũt. unde Diodorus inqt in boetia iuſſit ĩ gratiã patriæ oẽs urbes liberas eẽ ciuitate ſui nois cõdita. quã & liberã pnunciauit. Plutar. uero. C. iiii. proble. ita inqt Cur dionyſium liberũ patrem uocãt. An quod bi

bentibus libertatis cauſa ſit.fiunt.n.pleriq; ebrietate petulātiores.An ꝙ libationem præbuit. An ſicut Alexander dicitur:ꝙ pro boetiæ libertate pugnauit:Dionyſium liberum dictum fuiſſe putandum eſt. Liber dabat uina:ſuggerebat uinū accumbentibus. Quiſq; tulerat ſibi coronam: unuſquiſq; ex illis diis tulerat ſibi cratera coronatum:ut uina haurirer. De poculo enim ego potius intelligendum putarem:quam de corona capitis. Nam inepta eſſet continuatio a uinis ac coronam Sed ſi illud magis probas:intellige eos coronatos bibere. Riuus agebat large miſcendas aquas: quaſi ſuggerebat riuulus aquas: quæ uino immiſcerentur ad euittandam ebrietatem.primus autem qui uinum aqua miſceri docuerit Staphilis Sycheni filius traditur: auctore Plynio. Sed de huiuſmodi potu ſic Diodorus inquit.Aiunt cum purum in cœnis uinum datur:omnes deum ſoſpitem optare bibenti. Cum uero poſt cœnam aqua mixtum ſumitur: iouem uocari ſaluatorem. Nam puri uini potus ad īſaniam redigit. Aqua iouis mixtus uoluptatem:lætitiamq; affert.& prohibet inſaniam. Naiades:aderant ut diximus nymphæ diis accumbētibus miniſtrātes.Sed cum aliæ paſſis:aliæ compoſitis crinibus eſſēt: aliæ aliqua parte corporis detecta: cum membra illa cādētia:& omni ex parte pulchra libidinis furor diis incutiebatur & alius alia forma pungebatur. Aderant naiades: deæ fluuiorū a νάω: fluo.

Miſcendas large riuus agebat aquas.
Naiades effuſiſq; aliæ ſine pectinis uſu:
Pars aperant poſitis arte manuq; comis.
Illa ſuper ſuras tunicam collecta miniſtrat.
Altera diſſuto pectus aperta ſinu
Exerit hæc humerum:ueſtes trahit illa ꝑ herbas:
Impediunt teneros uincula nulla pedes:
Hinc aliis ſatyris incēdia mitia præbent:
Pars tibi qui pinu tempora nexa geris
Te quoq; inextinctæ ſylene libidinis urunt:
Nequitia eſt quæ te non ſinit eſſe ſenem.
At ruber hortorum deus:& tutela priapus.
Omnibus ex illis lothide captus erat.
Hanc cupit:hanc optat:ſolam ſuſpirat in illam:

Aliæ effuſis comis ſine uſu pectinis:aliæ crinibus paſſis & impexis:non enim pectine crines diſpoſuerant: Pars ipſarum naiadum:quaſi aliæ nymphæ. Adderant comis poſitis:pro compoſitis. Arte & manu.per endyadim:hoc eſt artificio manus:aut manu artificioſa. Coma ut aliqui uolunt mulierum eſt.& detorquent a κομεύω: quod eſt orno. alii deducunt a κοττῶ: quod eſt incido.& tunc eſſet uiris:quia uiri incidunt ſibi capillos. Illa:alia nympha. Collecta tunicā: habens ueſtem collectam. Super ſuras:ſuper crura. Miniſtrat:dapes: & uina cœnantibus. Tunica Marcello teſte eſt ueſtis longa ſine manicis Suræ autem ſunt poſteriores tybiarum partes:ſed interdum pro cruribus ipſis accipiuntur. Horatius in odis brachia & uultum: teretesq; ſuras Integer laudo.& Virgi. Suras uincire coturno. Altera:nympha miniſtrat. Aperta pectus: habens nudatum pectus. Diſſuto ſinu:on diſſutam ueſtem. nam hic ſinus pro ueſte ponitur: uti apud Virg. Sinus collecta nitentes. Interdum pro uelis:ut eſt illud Iuuenalis. Totos pāde ſinus & pro curuato litore & mari:quem græci κόλπον uocant.etiam & pro oculorum curuaturis: ut eſt illud Hæc effata ſinum lachrymis impleuit abortis. Exerit hæc humerum:denudat alia candentes humeros.Et erant hæc omnia libidinis incitamenta. Illa trahit ueſtes per herbas:alia ad ſplendidiorem cultum:maioremq; luxuriam trahebat incedens longam ueſtem. Nulla uincula:nulli calceorum laquei. Impediunt:alligant. Teneros pedes: omnes enim ſine calceis incedebant: Hinc:ex hac ratione:quia ita miniſtrabant. Aliæ præbent incendia mitia ſatyris. incutiunt dulces amoris ac libidinis ſtimulos ipſis libidinoſis a natura ſatyris. Pars: quaſi aliæ nymphæ præbent ſcilicet incendia. Tibi:o pan. Quis geris tempora nexa: ligata. Pinu: qui geris caput pinu coronatum.& periphraſi pana oſtendit.nam pinu coronatur. Te quoq;:te Vrunt:illæ nymphæ. O ſylene libidinis inextinctæ:libidinis inſatiabilis:& quæ nullo tempore extingui poſſit. Nequitia:ipſa laſciuia eſt. Quæ non ſinit:non permittit. Te eſſe: te uideri. Senem:nequitia enim eſt & laſciuia.& ſunt ipſæ blanditiæ:& blandi geſtus:quibus ad libidinem homines magis incenduntur. At ruber.ex his qui aderant:alius alia forma tangebatur.Priapus tamen ſolam ardebat lothida.Nota eſt fabula:& in metamorphoſi delibata.lothō ſcilicet nympham priapi obſcena fugientem.in arborem ſui nominis conuerſam fuiſſe:de qua multa a Plynio referuntur.& de eius ſuauiſſimis fructibus:a quibus in Aphrica lotophagi dicti.& unde auelli non poterant. Vlyxis ſocii. Hic uero poeta non lothon:ſed lothida apellat. At priapus ruber:a rubris inguibus rubrum dicit. Deus & tutela hortorum:qui hortos tuetur. Ex oībus illis ex oī illaꝝ numero. Erat captus lothide:lothidos amore. Hāc:lothida. Cupit hāc optat.&

diligit eam ſibi ſolam amandã:& ſolã cupit. In illã ſolã ſuſpirat:ſuſpiria trahebat:ita ut apte ſateretur amorẽ. Et dat ſigna nutu:nutibus amorẽ indicat. Et ſollicitat notis:ſtimulat & angit illã oĩbus ſignis. Faſtus:loqͥ̃ poeta ex ſentẽtia præſtãtes forma inſolẽtes eẽ. Sic & lothis erat:q̃ miſerrimũ illũ deridebat. Faſtus:ſupbia. Ineſt pulchris:eſt ĩ formoſis. Et ſupbia ſeqtur forma.nã oĩs forma ſupba.faſtus ꝓprie ẽ ĩdigna ſui ipſius p ſupbiã exiſtimatio. Illa:lothis Deſpicit:cõtẽnit illũ. Irriſum:quẽ irridet. Suo uultu:oculus & ore. Nox erat:iã erat nox:& qeti ſeſe oẽs tradidere præſertim cũ epotũ quoqꝫ uinũ urgeret.at ultimo loco reqeuit lothis non mero uicta ſed luſu feſſa.& ex hoc duplex priapo dat̃ explẽdæ uoluptatis occaſio & nocturnæ tenebræ & corpa dormiẽtia. Erat nox:q̃ tenebris celatura facimus audacĩ iuuebat.unde & ĩ li.ad choryn. Nox & amor:uinũqꝫ nihil moderamine ſuadẽt: Illa pudore uacat liber amorqꝫ metu. Corpora uicta ſopore: quaſi ſomno correpta. Vino faciẽte ſomnũ:ipſo epoto mero pp fumoſitatẽ ex imo ad cerebrũ aſcẽdentẽ ſomnũ cõcitãte. Iacebant diuerſis locis:p diuerſa loca. Lothis ultima:qa poſt oẽs alios. Feſſa defatigata. Sicut erat feſſa luſu:ita ut erat feſſa:qa p diẽ choreis & luſibus incubuerat:nã bacchi feſta luſu riſuqꝫ abſoluunt̃. Quieuit:quieti ſe dedit. In herboſa hnmo:ĩ tellure graminea Sub ramis acernis:ſub acere arbore & in hoc pudicitia:& cõtinentia illius oſtẽdit̃:nã nõ ante:ſed poſt alios requieuit:non epoto uino:ſicut cæteri: ſed feſſa luſu correpta ſomno. Surgit amans: nactus hanc noctis & ſoporis occaſionem priapus ſurrexit.& ne anhelaret ſpiritum comprimẽs:ſine ullo ſtrepitu ad eam delatus:ſe quoqꝫ humi ſternens eleuata ueſte dormientem adortus eſt:rẽqꝫ agere cœpit. Surgit amans priapus. Et tenens animam:comprimens ſpiritum:ne flatus:aut ipſa ſpiratio ſentiretur. nam ανεμος uentus eſt. Fert furtim:clam. Veſtigia taciturna:quaſi ſine ullo ſtrepitu ne ſentiretur. Gradu ipſo inceſſu. Suſpenſo:retento. Digitis:quaſi ſuſtinens ſe erectum digitis tacitus incedebat. Vt tetigit: poſtq̃ attigit. Cubilie ſecreta.ab aliis ſemota. Nymphæ niueæ cadentis & pulchræ. Cauet ipſe:priapus. Ne ſonet aura ſui flatus cauet: ne ſpirando & reſpirando ſpiritus eius ſentiatur:& dormientem exciret. Et iam librabat corpus in herba finitima:propinqua & iuncta lõthidi. Librabat dixit:quia leuiter ſua ui ſeipſum ſuſtinens: & apud illam ſeſe collocabat.unde apud Luca:librati pondera cœli quaſi ſua ui ſe ſuſtinentis. Tamen illa lothis. Erat plena multi ſoporis:nam altius & uehemẽtius dormiebat:nec aliqd ſentiebat. Gaudet amãs:qđ illa ita dormiret. Et tracto uelamine a pedibus:eleuata tunica illius ab imis pedibus: uſqꝫ adoptatum amoris ſacellũ. Cœperat ire ad ſua uota:ad ea quæ potiſſimum cupiebat.hoc eſt adoptatos ex arbore elegendos fructus. Felici uia:nam iam femur femori,& clauẽ feræ admouerat. Felici dixit.nã dulcia & felicia ſunt quæ furtim ſurripiũtur:Sed nimiũ hic poeta laſciuit. Ecce:erat iã uoti compos priapus:ſed inopinato caſu ab incœpto reuocatur.rudẽs.n.aſellus ſylleni: nympham excitauit. Ecce:particula hæc plerũqꝫ aliqd noui indicat. Ecce aſellus uector ſyllieni qui ſylenũ uehere ſueuit.uector aũt uehentẽ:& interdũ q uehit̃ ſignificat ut alias:& ſæpe diximus. & in æneide honoratus ipſe teſtatur. Rudens:ruditum emittẽs.rudere.n.aſinorum eſt:ut rugire leonũ.ululare luporum. Edidit:emiſit. Ore ſonos intẽpeſtiuos:non tẽporaneos:non ſuo in tẽpore:& cum nõ eſſet ille perturbandus. Nimphæ lothis:nam nympha & nymphe dicitur.. Territa:duplici quidem cã:& aſello rudẽte:& prouincia occupante priapo. Conſurgit & reiicit priapũ manibus.nam manibus a femore femur excuſſit:& illũ longe ab ſe ĩpulit. Et fugiẽs cõcitationẽ nemus:cõmouet & excitat clamore oẽs q ĩ nemore erãt. At deus;diximus bacchi feſta luſibus: & riſibus abſolui.ſuauit& hoc poeta:ut riſu & ioco feſta hæc abſolueret.& magno qdẽ artificio cũ cãm

Signaqꝫ dat nutu:ſollicitatqꝫ manu.
Faſtus ineſt pulchris:ſequiturqꝫ ſuperbia formã:
Irriſum uultu deſpicit illa ſuo.
Nos erat:& uino ſomnum faciente iacebant
Corpora diuerſis uicta ſupore locis.
Lothis in herboſa:ſub acernis ultima ramis
Sicut erat luſu feſſa queuit humo.
Surgit amans:animamqꝫ tenens:ueſtigia furtim
Suſpenſo digitis fert taciturna gradu.
Vt tetigit niueæ ſecrata cubilia nymphæ:
Ipſe ſui flatus ne ſonet aura cauet.
Et iam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena ſoporis erat.
Gandet:& a pedibus tracto uelamine:uota
Ad ſua felici cœperat ire uia.
Ecce rudens rauco ſyleni uector aſellus
Intempeſtiuos edidit ore ſonos.
Territa conſurgit nymphæ manibuſqꝫ priapum
Reiicit:& fugiens concitat omne nemus.

diis ridēdi dederit:paratū uidētibus ad oppugnāda oppida priapū. At deus:priapus: Nimiū quoq;:nimiū ēt nūc cū reiectus. Paratus obſcœna pte:hoc eſt ipſo erecto iguine. Erat riſus oībus diis ſ.q aderāt:nam oībus riſum mouit. Ad lūia lu.cū p lucē lunæ uidere oēs poſſent. Morte ob illū facimus qa nympham excitarat:aſellus mactatus eſt.& inde lāpſacæni accebere morē aſini priapo mactandi. Auctor cla. aſellus ſyleni rudens.& q cā fuit:ut illa quoq; territa clamaret. Dedit pœ. mor.ſupplicio affectus eſt. Et hæc ui.aſini immolatio eſt.

Ad deus obſcena nimium quoq; parte paratus
Omnibus ad lunæ lumina riſus erat.
Morte dedit pœnas auctor clamoris:& hæc eſt
Helleſpontiaco uictima grata deo.
Intactæ fueratis aues:ſolatia ruris:
Aſſetum ſiluis:innocuumq; genus.
Quæ facitis nidos:& plumis oua fouetis:
Et facili dulces editis ore ſonos.
Sed nil iſta iuuant:quia linguæ crimen habetis:
Diiq; putant mentes uos aperire ſuas.
Nec tñ hoc falſum eſt: nā diis ut proxima quæq;:
Nunc penna ueras:nunc datis ore notas.
Tuta diu uolucrum proles:tunc deniq; cæſa:
Iuueruntq; deos indicis exta ſui.
Ergo ſæpe ſuo coniunx abducta marito.

Greca deo hel.priapo lāpſacæno:a lapſaco urbe quæ ē i littore helleſponti i ora aſiatica priapi patria: helleſponto dicto ab accaſus helles ſororis phryxi:fretū illud eſt auguſtum ab ægeo i propontida.& ubi ſunt illæ anguſtiæ ſeptē tantummodo ſtadiis Aſiam ab europa diuidentes.& illic a nobis feliciore tpe ſæpe cū turcis pugnatū eſt:

Intactæ:ſæuitū.iam fuerat i quadrupedes. Sed adhuc humanū genus ab auibus manū continuerat:quod & ruriculis magno eſſent ſolatio. & i ſiluis uerſatæ noceret nemini:que nidificāt pariunt & enutriunt fœtū. replentq; oia cantu ſuauiſſimo:i quo nō mediocris eſt eaꝝ cōmendatio:& ab innocētia.& ab induſtria.& a uoluptate: quā oībus cōferūt nihil tñ iſta ꝓfuere. qa cū altius ſit illis datū euolare.putarūt dii ſua de rebus humanis conſilia ab auibus & pcipi:& mortalibus quoque referri:qđ nunc deprehenſum:cū tam ab earū garritu:q̄ ab aſpectu mortalibus futura ꝓnunciarent:tunc deniq; ea ratione cœpere:& ipſe diis ſuperis imolari. O aues fueratis intactæ:quaſi a nemine diis ipſis imolatæ. Solatio ruris p appoſitionē q̄ ruricolis ſolatia præbetis. Genus aſſuetū ſiluis & inocuum:uos aīaliū genus ſiluas incolentiū:& nulli noxiū. Quæ facitis nidos:q̄ nō alioꝝ opere:ſed domunculas uobis uos ipſæ fabricatis. Et fouetis oua plumis: icubatis ouis.& in his conceptum fouetis:& editū pullū enutritis. Et editis:emittitis: aut effunditis. Ore facili:ore benigno. Dulces ſonos:cantus ſuauis. Sed iſta:a quibus cōmēdatioē laudemq; meruemini. Nihil iuuant :nulla ex pte ꝓ ſunt. Quia habetis crimen linguæ:qa eſtis paulo loquaciores. Et dii putant uos aperire mentes ſuas:putant dii uos arcana eorum cōſilia referre quæ diuina mente conceperit. Nec tñ hoc ē falſum:ſed ueꝝ:qa aperitis deorum mentem. Nā ut quæq; ꝓxima diis:ut quæq; ueſtrū ē diis ꝓpinquior:q̄ ceteræ animantes:cum uos aerea & illi cœlū colāt. Nunc datis ueras notas:uera futurorū ſigna. Penna:uolatu. Nūc ore:garritu.ſic auſpiciū & garritū expreſſit.de quo ſupius. Sūt autē aues:aut præpetes:aut oſcines:ille uolatu:hæc cantu futura ꝓnunciant. Proles uolucrum tuta diu.ipſæ aues:q̄ diu fuerāt ab inſidiis tutæ. Tūc deniq; cæſa.tūc tandem immolata:cū ab ipſis auguria captare cœpiſſent homines. Auguria ex auibus primum iueniſſe Carrā oſtendit Plynius a quo Carria appellata. Adieciſſe ex ceteris animātibus Orpheum Haruſpicam dicit.& Delphum igniſpicam.& Amphiaraum auſpicia auium. Sed Thyrreſiæ Thebano interpretatio oſtentorum aſcribitur. Somniorum uero Amphitrioni. Exta ſui idicis:iteſtina auium deorum mentes idicātiū. Iuuerunt:delectauerūt deos:quia placuit immolatio auium.

Ergo ſæpe:ob eam cauſam:quam rettulimus mactari cœperūt aues immolata quoque eſt columba:quod eo grauius eſſe debuit:quoniam mite animal & falle carens. Adde quod ſyri columbam pro dea colunt:ut diodorus inquit:cum fabulentur quidam:Semiramidem in columbam fuiſſe cōuerſam:hoc tamen illi non prodeſt. Adde & aliam rationem Dicunt enim aliqui:ut Higinus teſtis eſt piſces in euphrate amne ouum inuentum inſiccum deieciſſe:& ide columbam exiſſe:que uenus credita eſt:quam uolitare per urbes ſyrorum ferunt:a cuius uolatu futura captant haruſpices. Ergo:propter eam cauſam:ut eſt illud Virg. in ſexto æneid. illius ergo uenimus ideſt cauſa illius.

Alba columba coniunx:quæ uelut coniugii lege mari iungitur:nam uti & Ply. inquit. Et pudicitia illis prima:& neutri nota adulteria:coniugii fidem non uiolant. Communemque ſeruant domum:niſi celebs aut uidua domum non relinquit.& imperioſos mares:ſubinde etiam iniquos ferunt:quippe cū ſuſpitio eſt adulterii:quanuis natura nō ſit. Sæpe abducta abſtracta. Suo marito.

a ſuo columbo. Vrit̃:& imolat̃.& torret̃:ſeu cremat̃.In calidis ſocis:ad ignẽ:focus pro lóco ubi ſit ignis:& pro aris:& ꝑ ipſo igne ponit̃. Fit.n.ex colũba holocauſtum.dicimus.n. holocauſtũ ui ctimã:quæ tota adurit̃.& quoniã multa de ratione horũ ſacrorũ dicẽda erãt reſeruauimus in hunc locũ:i quo de beſtiarũ ſimulet uolatiliũ imolatione diceremus.Apollo de cultu & ſacrificiis deorũ ſic p reſponſa homines reſtituit.Hæc age qui nutu diuorũ ingreſſus amice. Huius iter uitæ mactã da eſt hoſtia cunctis. Multa deis:ſeu qui terrã:ſeu qui mare uaſtũ Aera ſeu q habitant: latũ. ſeu q æthera:ſeu qui Alta colũt cœli : ſeu q iſima regna barathri: Quæ qbus obſeruãda modis ſint ſingula dicã. Tu memori cõſcripta animo mea dicta teneto. Terna quidẽ diuis cœleſtibus hoſtia:& ipſa Candida mactanda eſt:

Vritur in calidis alba columba focis.
Nec defenſa iuuant capitolia quominus anſer

terna & terreſtribus:atq; Atra eadẽ. gaudẽt porro:& capiunt̃ apertis. Terreſtres aris:foueas cum numia cõtra Expoſcant atro imbutas iſerna cruore.Nec placeat:niſi q̃ terræ mandet̃ humana Hoſtia.mel uero nymphæ:atq; liquentia uina Offerri letant̃:at ignẽ accendier aris. Quæ circũuoli tant terrã ſibi numina quærũt. Imponiq; atrũ corpus:tũ thura:ſimulq; Iniicier ſalſas fruges:& dulcia liba. Hæc facito.ueꝝ qbus ẽ data cura ꝓfundi His ipſo ſemp fer ſacra i litore:totũ Proiiciesq; i fluctus animal.cœleſtibus aũt extremas reddes ptes.atq; igne cremabis. Quod ſupeſt ꝓpone tibi dapibuſq; reſerua. Sudet odoratis:craſſiſq; uaporibus aer. Hoc aũt apollinis oraculũ Porphyrius i libris reſponſoꝝ ita exponit.Cũ igit̃ & terreſtres:& iferni dii:ſint oĩbus iſtis atras quadrupedes offercẽdas iubet.Modus aũt differt.nã terreſtribus qdẽ ſup aras:Infernis aũt i foueis mactãdas eẽ hoſtias ꝑcipit. Aeris aũt uolatilia dicit offerenda corporibus:holocauſtis:& ſanguine ad arã circũducto.uolatilia ẽt marinis:ſed uiua i fluctus ꝓiicere mandat.ita oĩbus diis ꝑterq̃ terreſtribus uolatilia imolari poſſunt.Sed marinis ſolũmõ nigri coloris uolatilia.Quare cæteris alba offerenda ſũt. Cæleſtibus uero & æthereis beſtiaꝝ:qs albas eẽ uult extremitates ait cõſeruãdas: reliqs aũt ptes comedẽdas. Ex his.n.ſolũmõ comedere oportet:Ex aliis uero minime.Ita qdrupedes & terreſtres terreſtribus ſacrificãdæ ſunt.Simili nãq; ſimile gaudet.Ouis porro terreſtre aĩal ẽ.& iccirco cereri gratiſſimũ.atra uero:qa & terra naturaliter tenebroſa.Tres ãt ſimul:quoniã terreſtris corpis tria ſũt ſymbola.& ſup aras terreſtribus;quoniã ſup terrã uerſant̃.Cæteris uero diis iccirco uolatilia ſunt offerẽda:quoniã uniuerſi mouent̃:i motu.n.ſp maris aq ẽ:cuius atræ ſunt hoſtiæ : quoniã & celuleus color aquaꝝ.Alba uero aeris. Lucis eñi receptiuus aer ẽ:cœleſtibus aũt atq; æthereis extremitates dat cõſecrãdas:quoniã leuiores reliquo corpore ſunt.quoꝝ ſacrificiis communicare oportet:qa cũ alii dii arcere mala ſoleant.cœleſtes bona nobis largiunt̃.Hæc ille.Sed in eo libro: quem de abſtinẽdo a carnibus animalium cõſcripſit nihil ſacrificãdũ.neq; icendẽdum cenſet. Aſſeritq; nõ eſſe deos illos:q cæde aĩaliũ gaudẽt.Sceleſtiſſimã.n.eẽ brutorũ etiã aĩaliũ cædẽ: & abominabile nõ ſolũ deo prĩo uerũ ẽt.cœleſtibus & diuinis uirtutibus.ſed hæc hactenus.ad rẽ noſtram redeamus.Cedit̃ igit̃:& adurit̃ colũba.nã diis aereis ĩmolat̃:qa ueneri:cuius ſedes ẽ i tertio circulo.Infra ſolẽ.n.ambit:ut Plynius iquit:Ingẽs ſidus appellatũ ueneris alterno meatu uagũ:ipſiſque cognominibus emulũ ſolis:ac lunæ præueniens quippe:& ante matutinũ exoriens luciferi nomen accipit:ut ſol alter dieq; maturans:cõtra ab occaſure ſurgens nuncupat̃ uesp:ut ꝓrogãs lucẽ:uicem ue lunæ reddens.ſed de hoc alias.Sacrificat̃ igit̃ ueneri colũba:ꝑpterea q; animal ẽ nimiũ ſalax.& corpe holocauſto:hoc eſt toto aduſto. Nec defenſa:Inacho anſer mactat̃.Nec eũ tutat̃ ratio illius uigiliæ:qua capitoliũ tutatus ẽ.noctu ſenonibus gallis capitolium aſcendẽtibus:oppreſſis ſomno cuſtodibus.& ipſis caſibus:cũ clangorẽ edidiſſet.romanis extitatis:pulſi ſunt hoſtes præſertim opera.M.Manlii:qui ex eo capitolinus cognominatus ẽ. De quo latius apud Liuiũ quinto lib. ab urbe con.Vnde & ply.Eſt & anſeris uigil cura capitolio teſtata defenſo.p id tẽpus canũ ſiletio ꝑditis rebus .Quãobcãm cibaria anſeꝝ cenſores in primis locant. Quin & fama amoris argis dilecta forma pueri nomine oleni.& glauces Ptolemeo regi cythara canẽtis :quã ex eodẽ tẽpore & aries ameſſe prodit̃.põt & ſapientiæ uideri itellectus his eſſe.Et Plutar.xcviii.ꝓble.agit cur cẽſores magiſtratũ ieũtes:nihil aliud agũt q̃ ut ſacrorũ anſeꝝ alimẽta locẽt:& imaginis ſplẽdorem.rõneſq; has refert.An a uilioribus incipiẽtes q̃ nec multo ſumptu:nec magna opa egẽt.an uætus qdã huic animãti gr̃a refert̃:a bello uſq; gallico reperita:q; dormiẽtibus caſibus primi oĩum anſeres gallorũ i capitoliũ aſcẽſum pſenſerunt.& clãgore uigiles excitarũt.An cũ ſint maximaꝝ reꝝ:& q̃ ſumma cura idigẽt cuſtodes cẽſores ut ædiũ ſacraꝝ:ac publicaꝝ:moꝝ deniq; & uitioꝝ.& uitæ uniuſcuiuſq; diligẽtiſſimi:& cuſtudictiſſimi:oĩum aĩantiũ rõnẽ hẽndã ſibi eſſe putauerunt.Simul.n.anſeribus curãdis ciues admouẽt:ne deorũ cultũ negligãt.anſeris uero abſterſi & ſplẽdor neceſſarius ẽ. Cito.n.rubrica defluit ac defloreſcit.Ea.n.ueteres ſtatuas obducere:& illinire cõſueuerunt. Nec capitolia defenſa:quæ defendit ille anſeris clãgor ab iſidiis gallorũ:cuius imago argẽtea i Iunonis

æde ſacrata eſt. Iuuarit:anſerē.ſ. Quominus:ut nō ipſe anſer. Oinache laute:ſplēdide & delirioſe. Det iecur in lāces tuas:det iecur in tuis ſacris epulādū. Inachꝰ qdē rex argiuorū fuit:a quo & fluuius q orit̄ ex lyrcio ad cynuriā montē arcadiæ iuxta argos labens:iacus denominat̄; & ī quē uolunt eū ipſum fuiſſe cōuerſum:huic fuere fili phoroneus.& Io.quorū alter argiuis.altera ægiptiis:primi leges tradidiſſe ferunt̄.poeta lautū appellauit inachum:qd ī eius ſacris iecur anſeris offertur:quo nihil ē īter epulas melius.iō Plynius iqt Noſtri ſapiētores:q eos iecoris bonitate nouere.

Det iecur in lances inace laute tuas.
Nocte deæ noctis criſtatus cæditur ales:
Quod tepidum uigili prouocet ore diem.
Interea clarum delphin ſuper æquora ſidus
Tollitur:& patriis exerit ora uadis.
Poſtera lux hyemem medio diſcrimine ſignat:
Aequaqꝫ præteritæ quæ ſuperabit erit.
proxima proſpiciet titono aurora relicto
Archadæ ſacrum pontificale deæ.
Te quoqꝫ lux eadem turni ſoror æde recepit:
Hic ubi uirginea campus obitur aqua

Fractilibus in magnā āplitudinē creſcit. Exēptū quoqꝫ lecte mulxo augetur. Nec ſine cā ī qſtione ē qs primus tantū bonū īuenerit:Scipio:an metellus uir cōſularis.an.M.Seſſeius eadē ætate eques romanus. Sed ut addit ipē Meſſalinus Cotta Meſſalæ oratoria.ſ.palmas pedū ex his terere:atqꝫ patinis cū gallinaceorū criſtis condire repperit. Nocte:cum multa ſint ī gallo laudabilia:nō pſūt tamen. Nā deæ noctis immolat̄ ea ratione ꝙ excubet:& diē nunciet:propterea quod ipſi galli:ut aſſerit Ply. Norūt ſidera:& ternas diſtinguunt horas īterdiu:cātu eū ſole eunt cubitū: Quartaqꝫ caſtenſi uigilia ad curas laboreqꝫ reuocant. Nec ſolis ortum īcautis patiunt̄ obrepere:dieqꝫ uenientē nunciant cantu. Ales criſtatus.ipſe gallus. Cedit̄:imolat̄. Nocte:noctis tēpore. Deæ noctis:ipſi nocti:nā & nocturnū tempus:& ipſius temporis dea:eodē nomine nūcupant̄.eſtqꝫ ipſa nox eumenidū mater:iō eas nocte ſatas uocāt.& Virgi.Matri eumenidū p nocte poſuit. Interea:nimis euagatus uidetur ī referendis uictimarū rationibus:iā redit ad īſtitutū ad ſigna:& ſtellas ipſas aſſerens exoriri iā delphinū:ex quo uidet̄ oſtendere id eodē die quo fiunt agonalia:hoc eſt.v.id.ianua. At cæſari pridie nonas exoritur.& matutino exigua qdē hæc differentia quinqꝫ tantū dierū:ſed ita intelligamus cæteri matutinū pridie nonas.huic.v.idus cū ſole exoriri:ſeu cū occidit ſol eum ab oriente ſurgere:Higinus oſtendit oriri enm poſteriore parte ſagittarii:quod eodē tendit:quo & ratio cæſaris:nā præeuntis ī zodiaco:poſterior illa pars ſagittarii.iūcta eſt capricorno:& tertia illius faciens erit huius prima. Sic & eodē tempore:& coſmice oriet̄ delphin. Qui ut idem higinus inquit nō longe ab aquilæ ſigno figuratum incuruatione caudæ nouiſſimæ tangit equinoctialis circuli circunductionē. Capite prope contingens equi pegaſi roſtrū. Exorit̄ cum ſagittarii poſteriore pte. Occidit autem cū uirgo exorta eſt a capite collocatum iter ſidera. Eratoſthenes īquit a neptuno:cum eius nuptias amphitridē ad atlantē uſqꝫ fugientē:delphin miſſus allexiſſet:& mitē ad neptunum pduxiſſet. Gloſthenes autē unū fuiſſe ait ex tyrrenis nautis:q bacchum transferri uolentem naxon:proditori erent.& inde ī delphinos conuerſi ī rei memoriam a baccho ſideribus annumeratum. Alii dicunt illum fuiſſe qui ex ſiculo mari ī tenarū Ariona cytharedum tranſuexit. Cuius rei hiſtoriam ī ſequenti libro latius referemus. Interea:dum hæc refero:aut dum in his immoror. Delphin:per appoſitionem. Clarum ſidus tollitur ſuper æquora:attolitur ſuper ipſa maria:quia oritur. Et exerit:aperit:& eleuat. Ora patris uadis:ab ipſo mari patrio. Poſtera quarto.id.ianu.hoc eſt.x.die ian.media pars hyemis erit exacta:aliqui id eē dicunt pridie nonas.alii.vi.calen.febru. Poſtera lux:ſequens dies. Signat hyemen medio diſcrimine hoc eſt diſterminat ipſam hyemem bipertitam. Quæ ſuperabit:pars illam hyemis; quæ adhuc reſtat. Eſt æqua præteritæ:quia tantū præteriit qntū ſuperit. Proxima.iii.id.ianu.feſtū erit Carmentis nymphæ fatidicæ matris Euandri de qua paulo poſt. Proxima aurora ideſt dies ſequens aurora enim diem refert. Relicto titono:quem fingunt eius fuiſſe uirum.& hoc quod orientem uerſus:& in æthiopiam uſqꝫ militauit ut Diodorus tradit. Reſpiciet ſacrum pontificale:quod pontifices faciunt:maioriſqꝫ erat uenerationis pontificale:quam aliorum ſacerdotum.

Deæ arcadicæ:Carmentis:quæ ex arcadia in italiam cum euandro filio uenit. Te quoque eodem die:hoc eſt.iii.id.ianu.dedicatum eſt templum Iuturnæ nymphæ ſororis. Tuni in cāpo martio:apud ductum aquæ uirginis. Eadem lux:idem dies quo eruut feſta Carmentis. Recepit te quoque:te etiam. O ſoror turni:quia ea die dedicata ſunt tibi templa:de Iuturna plura habes apud uirg.& plura nos ī fine huius primi libri.& ī ſecūdo quoqꝫ dicēus. Hic ubi cāpꝰ martius:cuiꝰ ſupra mēinimus. Obit̄:circūfundit̄. Aqua uirginea:hanc aquā.M.Agrippa:ut Frōtinus teſtis

eſt in libro de aquæ ductibus poſt annuum tredecimū: quā Iuliam abduxerat in urbem perduxit in agro lucullano collectam: Virgo appellata eſt quod quærētibus aquā militibus puella uirguncula quaſdā uenas monſtrauit: quas ſequuti q foderant itentē aquæ modū iuenerunt: ædicula fonti appoſita hanc uirginē pictā oſtendit. Concipitur uia collatina ad miliariū octauum paluſtribꝰ locis. Plynius tn̄ iquit. M. Agrippa & uirginē adduxit ab octaui lapidis diuerticulo ad duo milia paſ. uia præneſtina. Vn̄ petā: dubitare uidet̄ poeta unde petat rationē carmentaliorū: cū ſint ab hominū

Vnde petam cauſas horum moremq; ſacrorum?
Dirigit in medio quis mea uela freto?
Ipſa mone quæ nomen habes a camine ductum:
Propoſitoq; faue ne tuus erret honos.
Orta prior luna de ſe: ſi creditur ulli:
A magno tellus arcade nomen habet.
Hinc fuit euander: qui quamq̄ clarus utroq;:
Nobilior ſacræ ſanguine matris erat:

memoria remota. Carmentis igitur nymphæ opem iplorat quæ a carmie ita fuerit appella. Sed de hoc ſuo loco aget̄. Vnde a quibus faſtorum libris: aut annalibus. aut a quo. Petam cāſ: originē & rationē. Horū ſacrorū: q̄ a pontificibus Carmenti fiūt. Et more cōſuetudinē: ſeu unde ipſe mos habuerit initium. Quis dirigit mea uela: p trāſlationē a nautis. i. qs dirigit i geniū meū. In medio freto: i medio mari. q̄ſi i tā ardua materia. & q̄ mihi incognita. Mone: iſtrue: me tu. Ipſa q̄ habes nomē ductum: pro deductū: hoc eſt deriuatū. A carmine: quæ a carmine Carmētis appellaris. Et faue propoſito: mihi quiſ p poſui ſcribere originē tuæ celebritatis. De Carmēti ita Dionyſius antiquitatū romanarū ſcriptor. Cum multos rettulit e græcis qui i italiā uenerūt: hæc ſubdit Poſt nō multū tempus alia claſſis græca: ad hæc loca italiæ appellit̄. Annis. lx. ante res troianas: ut romani ipſi dicunt: ex pallantio urbe arcadica exurgans, duce pro ectionis Euandro mercurii credito. & nymphæ cuiuſdā arcadiæ icolæ: quā græci. Themim eſſe dicunt deiq; patientē: & fatidicā demōſtrant. Qui uero romanas cōſcripſerunt origines lingua eam patria Carmenti nomināt. Eſſet aūt ipſi nymphæ nomē ſermone græco Theſpiodos. O dos. n. romani dicunt carmina. Hāc autē dicūt diuino ſpiritu detentā. & uentura populo ſolitā eſſe carmine prædicere. Et Plutar. lvi. problemate themi uocari aſſerit: aut quēadmodū aliqui Nicoſtratā & pſequitur: quoniam uerſibus oracula ederet: carmentim mutato nomine uocauerunt: Nam τοέτη romani carmina appellant. Sunt qui μοιραν : hoc eſt ſortem: & fatum carmentim putent. & ob eā rē matres rē diuinā facere. Eſt aūt nominis uera ratio υστερητεν derunt. Sed ab ea potius. i. mente priuata propter afflationes: Nō Carmenti nomen carmina idinα Δια τατσθ οφορ ησεις acceperunt. Diuino nanq; ſpiritu afflata uerſu ac metro oracula edebat: in uita Romuli nonnulli inquit arcadit euendri matrē fuiſſe arbitrantur rerū futurarū admonitricē: quæ phœbo dedicata carminibus oracula ſignificabat. Vnde dicta ē carmenta. nā nicoſtrate ei græce nomen fuit. Quidam uero carmente alio pacto interpretantur: quod quaſi careat mente: carmenta dicta fuerat: ut ſolebat his euenire: quæ apollinis numine debacchabantur. Hinc fuit: arcades uetuſtiſſimi ac nobiliſſimi græcoꝝ oīum ſunt: q ut Euſtathi, inqt p mediā pelopōneſum conuexā terrā hitant ſub erymātho mōte. dictaq; ē arcadia regio: ut multi uolūt ab arcade iouis & Caliſtus filio ut Euſtra. ipſe ab arcade filio iouis: & Themiſtus. Arcadeſq; ipſi ob ſummā gētis uetuſtatem προσελ: hoc ē antelunares dicti ſunt q fuere anteq̄ luna eſſet. Dat̄ locus huic rei qd̄ cacumina montiū hitantes ſoli diluuio ſupfuere. & p antra latitātes: ubi aqua reſederat egreſſi: credentes oīa diluuio fuiſſe imerſa: ſerenitatē cœli lunāq; poſtea ſpectātes: & ea tūc nouiſſime facta arbitrātes ſe prius factos eſſe: ſeu natos dixerūt. & Strabo arcades ſuperare oēm græciā antiqtate teſtat̄. Tellus: p metonimiā nā quod tenet p eo quod tenet̄: hoc eſt gens: q̄ i ea tellure arcadica ē orta prior. luna: quæ prius nata eſt quā luna. Si creditur ulli de ſe. ſi cui eſt adhibanda fides de rebus ſuis referenti: quaſi nata prior luna ſi illi credendū ē. Habet nomē a magno arcade: denominat̄ arcadia ab arcade iouis & Themiſtus: aut Caliſtus. Sed de caliſtone & filio relatis i cœlum dicemus inferius. Verū arcadia ut Euſtathius aſſerit nominata eſt aliquando pelaſgia. aliquando parraſia: aliquādo lycaonia: aliquādo gigātis: aliquādo azania. Hinc: ex arcadia. Fuit euāder: quē diximus Carmētis filiū. Qui quāq̄ erat clarus: licet eſſet illuſtris. Vtroq; ſanguine: materno & paterna creditus eſt filius mercurii ex carmenti. Vnde & in æneid. Vobis mercurius pater. Alii dixere filium pallantis: pronepotis illius magni pallātis regis arcadieæ: cuius filia Cryſe nupſit Dardano: ex q̄ dyamanta genuit: qui ſuccepit auo materno. Sed de his in quarto dicemus. Erat tamen nobilior ſanguine ſacræ matris: nobilior erat materno genere: quoniam illa nympha: & ſacra: & fatidica erat: & honores diuinos aſſequuta. etiam ex eo quod arcades aiunt Carmentim filiam fuiſſe pallantis filii primi lycaonis: & palladis contubernalem. ferunt enim iouem pallada educandam pal-

lanti dediſſe. Q uę carmētis. Simul: poſtq̄. Conceperat animo æthereos ignes: cæleſtes & diuinos ſpiritus. Cū altius cogitationē in cælū elata hauſiſſet diuinā mētē ut uaticinātes ſolēt: ut eſt illud agitāte caleſcimus illo. Dabat uera carmina: dabat reſpōſa & oracula carmibus. Ore pleno dei pleno numinis apolinei: nā ut ex Pultarcho diximus phœbo dedicata carmibuſ uera ꝓdicebat.
Dixerat: iter cætera q̄ illa uera ꝓdixerat. hoc Euādro filio dixit iminere ſibi tumultus & ſeditionē in populo: qua rōne eēt a patria fugiēdū: qd exitu cōprobatū. Sed ſolabaē eū parcēs qđ in italia eēt

Quæ ſimul æthereos animo conceperat ignes:
Ore dabat pleno carmina uera dei:
Dixerat hæc nato: motus inſtare: ſibiq̄
Multaq̄ præterea tempore nacta fidem.
Nam iuuenis nimium uera cum matre fugatus
Deſerit arcadium: parraſiumq̄ larem.
Cui genitrix flenti fortuna uiriliter inquit.
Siſte præcor lachrimas: iſta ferenda tibi eſt.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugauit:
Sed deus offenſo pulſus es urbe deo.

ſedē habiturus: quo illa parata claſſe uenit. Diōyſius ait euādri claſſem ex archadia nō publico cōſenſu miſſam Sed diſſidēte populo inferiorē partē ultro exceſſiſſe: cōtigiſſe aūt eo tpe eē regē aboriginū Faunū Martis prone potē: q cū multa caritate arcades ſuſcepit. deditq̄ agri portionē quātā uoluerūt. Archadeſq̄ Carmenti diuina aperiēte collē elegiſſe: uicunq̄ extruxiſſe: nomēq̄ īpoſuiſſe pallatiū alme tropoli eorum ī Arcadia. Euſtachius aliter ſentit. Nā ubi tyrrhenorū meminit: ita de his ſubdit. In tyrrēis ſūt pelaſgi q pp pauptatē illuc aliquādo uenerūt acyllene ex Arcadia Euādro quodā eorū duce. Regnāte aūt in Arcadia Agamede Stymphalio. Hic ut dicūt fatidicæ matris ſuaſu populū cōgregās in italiā uenit. ibiq̄ quieuit. Pani templū dedicās: collē monit pallatiūq̄ noīauit a pellāte filio quē extinctū in uertice ipſius collis ſepeliit. Vnde ēt nūc latini regū digna loca palatiū uocāt p detractionē duarū liquidarū. Et Trogus inquit euandrū Arcadie regē: a Pallāte urbe deſcēdentē in italiā cū mediocri turba populoꝝ ueniſſe: Faunūq̄ & agrū: & mōtē benigne cōceſſiſſe. Et quoniā pallātiū & pallatiū attingimus. de eo quoq̄ diſſeramus: quoniā alii aliter dicūt. Varro dictū oñdit pallatiū: qđ pallates cū Euādro uenerūt: q ēt palatini & aborigines ex agro rheatino: q appellaē palatiū. ibi cōſederūt: Sed hoc alii a palatia latini putarūt. Eundē hūc locū a pecore dictū putaē qdā. itaq̄ Neuius balātiū appellat Pōpeius uero ita inqt. Palatiū id eſt mons Romæ appellatus ē: quod ibi pecus paſcēs balare cōſueuit. Vel quod palare. i. errare pecudes ſolerēt: Vel qđ ibi Hyberborei filia Pallāto habitauerit: q̄ ex Hercule Latinū peperit. Alii eūdē: quod Pallas ſepultus ſit: exiſtimāt appellari. Nec ꝓtereūdus ſilentio Cyrillus auctor græcus: q ſic inqt. Palatiū nomē iuenit ex hoc in mōte palatino: ubi Fauſtulus habitauerat Romuli nutritus poſtea Cæſar Auguſtus habet domiciliū: & inibi quoq̄ ꝓtoriū. Et propterea etiā. ſi alibi diuerſaē impator: ei loco nomē palatii habuit. Sed ad rem redeamus. Dixerat hæc: Carmētis. Inſtare motus nato: iminere filio Euādro tumultus & cōmotiōes. ſeu ſeditionē: ut ex hiſtoria etiā habeē: & ſibi matri. Præterea & multa: alia. ſ. ꝓdixit. Nacta fidem tpe: q̄ ſortita ſunt effectum. Nam fuere poſtea uera. Nam iuuenis Euander fugatus diſſenſione: & ſeditione ciuili.
Cum matre nimiū uera: ut eſt illud in Herodi. Ah nimium miſeræ uates mihi uera fuiſti. Deſerit arcadiam: patriam regionem. Et larem: domum propriā. Parraſium: arcadicum. Nam ut oſtēdimus paraſia dicta eſt Arcadia. Cui genitrix: uerba hæc carmētis quibus merentē filium: quoniā patria pelleret artificioſiſſime conſolaē: & quanq̄ diximus: diſſedente popwlo pulſum: tamē ex noſtris ſunt q dicant ideo fugatū: quod patrē inſcius interemiſſet. hoc interpres Virgilii teſtatur honoratus. idem oſtendere uelle poeta uidetur: Nam & eo tendunt matris argumenta: nō ſcelere eum deliquiſſe. Prima tamē argumētatio hæc eſt ad dolorem illius leniendum noli lachrymari. accedit ratio: quia forti animo debes aduerſam ſortem ferre. Accedit confirmatio: quoniam uolebāt fata: quorū uoluntati reluctari nemo pōt. Deinde eſt alia cōſolationis efficatior ratio ideo mœrere nō debes. quia non tuo ſcelere pulſus: ſed uoluntate numinis tua īprudētia læſi. Cui euandro. Flenti: cum fugeret. Genitrix: carmentis mater inquit. Siſte lachrymas: quaſi noli lachrimari. Iſta fortuna: quæ ēſt tibi nunc aduerſa: aut iſta calamitas quam tibi intulit fortuna. Eſt ferenda tibi: toleranda a te. Viriliter: forti atq̄ conſtanti animo: ut uirum decet. illud. n. ad laudem ſpectat fortitudinis: æquo animo tolerare aduerſa. Sic erat in fatis: ita ab initio fatali neceſſitate datū erat ut effugere nullo poſſes. Nec tua culpa fugauit te quaſi tu ſine crimine & culpa facti es pulſus: quia imprudēter deliquiſti: non ergo tuum crimen te pepulit. Sed deus: ipſa dei uolūtas: quod etiam ad fatum potes referre. nam dicunt fatum quod dii fantur & deoꝝ uoluntatem. Ci. tamē ſic deſinit fatum id appello: quod græci hemarmenē dicunt. hoc eſt ordinem ſeriemq̄ cāſarum. cū cā cām ex ſe gignat: ea eſt ex omni æternitate ueritas fluens ſempiterna. Pulſus es urbe: pallātio patria. Deo

Nec meriti pœnam pateris:ſed numinis iram.
Eſt aliquit magnis crimen abeſſe malis.
Conſcia mens:ut cuiq; ſua eſt:ita concipit intra
Pectora:pro facto ſpemq; metumq; ſuo.
Nec tamen ut primus mœres mala talia paſſus.
Obruit ingentes iſta procella uiros.
Paſſus idem eſt tyriis:qui quōdam pulſus ab oris
Cadmus in aonia conſtitit exul homo.
Paſſus idem tydeus:& idem pagaſeus iaſon.
Et quos præterea longa referre mora.
Omne ſolum forti patria eſt:ut piſcibus æquor:
Vt uolucri uacuo quicquid in orbe patet.
Ne fera tempeſtas toto tamen erat in anno
Et ubi crede mihi tempora ueris erunt.
Vocibus euander firmata mente parentis
Naue ſecat fluctus:italiamq; tenet:

offenſo:quē nō culpa:ſed ĩprudētia offendi:aut offenſo irato domui & tibi. Nec meriti:alia argu mentatio qua oſtēdit illa leuiora. quæ ſine culpa eius inſeruūtur ratio qa magnū eſt:nō delinquere ſcelere:Cōfirmatio:q̄ſi ex ꝓuerbio ſumpta.nā quicqd agūt hoies intētio iudicat oēs.Deide exortatio ab exēplis:qua ēt uehemētia ſunt ad ſuadēdū. Nec pateris pœnā meriti:q̄ſi nō plecteris exilio tuo delicto:qđ mereris. Sed iram numinis:pateris qđ hēs iratū numē. Eſt aliqd:q̄ſi nō parꝫ eſt,imo ad utilitatē redūdabit. Abeſſe crimē:facti uolūtatē.hoc ē uolūtatē peccādi. A tātis malis q̄ potius ĩ fata aut in deos referanť:q̄ ĩmerita hoium. Vt ſua meas ē cuiq; cōſcia q̄ſi ut unuſqſq; ē cōſcius ſui ipſius:ſiue bōæ:ſiue alienæ uolūtatis:ſiue ſceleris:ſiue officii. Ita cōcipit intra pectora:in aiō ſuo. Pro facto ſuo:ꝓ eo qđ deliqt:ſiue uolēs:ſiue ĩſcius:&c.

Spem:futurorū cōmodoꝝ. Et metū:incōmodoꝝ:nā ſi alioqn pius & ĩprudētia peccauit pōt bene ſperarī.Si aūt ſcelere:male ſperādū eſt. Nec ta. ut ab exēplis quoq; moueat:nō eū eē primū inqt:q talia mala ꝑtulerit. ſed heroes multi:ut illud aſſerere uideať: quo ē in meta.neq;.n.fortuna querēda iſta tua eſt:ſimile alioꝝ reſpice caſus Mitius iſta feres. Nec tū mœres: nō tu doles aut luges. Vt prius paſſus talia:ueluti ſi primus eēs: q in talē incideris exilii calamitatē. Iſta ꝓcella calamitoſum exilium. Obtuit:immergit & eſt trāſlatio a tempeſtate: q̄ fit naufragium:ingentes uiros:quaſi magnos eroas. Paſſus:arguit nūc ab exemplo cadmi Ageoris phœniciæ regis filii:qui miſſus ad inquirēdam europā ab Io.raptam.durā a pře legem accepit: niſi inuēta illa in patriā ne rediret.ex quo exul in boetia ſædē ſibi delegit:thebaſq; cōdidit. Cadmus eſt paſſus idē:quod tu.ſ.hoc eſt exiliū. Qui quōdā pulſus:a pře.ſ. Aboris tyriis:a phœnitia ſeu a tyro clariſſima phœniciæ urbe:Vnde profecti ſunt aliquādo coloni:& in lybiā:& ĩ fretū uſq; athanticū. Conſtitit exul in humo aonia:in boetia:nā aonia pars mōtana boetiæ. Paſſus idem nūc ab exēplo Thide & Iaſonis:q a přiis quoq; ſædibus exularet Thideū aliq dicūt frēm mēalyppum uenando ĩprudenter occidiſſe;ſed diodo.cum ſcribit polynicē ad Adraſiū cōfugiſſe ꝓſequiť hoc tpe thy.œnei cū in calydōe alcatū:Lycotheūq; nepotes occidiſſet ex ætholia ꝓfugit in argos His adraſtus benigne ſuſceptis:quodā reſpōſo motus:utriq; filias uxores dedit polynici argiam: deiphilem thy: Thydeus:œnei regis calydo.ſ. Paſſus idē:hoc eſt exilium. Et idem:eſt paſſus. Iaſon pa.theſalicus apagaſis in theſalia:& Stra.teſte pagaſas dictas eē aiunt:quod ĩ eo loco nauē argo cōpegerit:uel pp uicinos fontes.i.pagas:Iaſon a pelia ĩ colchos miſſus ē uictor reuerſus poſt dedicatam nauē argo neptuno ad creōten corinthioꝝ regem diuertit:Secūq; uitæ reliquū tempus egit corinthi ut teſtis eſt Diodorus:& hoc ē qđ in libris de pōto ĩquit.Exul ab æmonia pyrenida ceſſit ad undam:Quo duce trabs colcha ſacra cucurrit aq̄. Præterea & quos ēt & alii paſſi ſūt idē.

Quos referre lōga eſt mora:quaſi nimium ĩmorarer ad referendum. Omne ſolum:loquitur ex ſententia:uiro forti ubiq; eē patriā:iuxta illud Omnibus eſt inquā cōis patriā tellus: Vt uacuū uolucri:piſcibus utq; mare eſt. Omne ſolum:oīs tellus. Eſt patria forti uiro:qui fortitudinis laude ĩexcellat. Quid.n.ē totus orbis:niſi unius urbis inſtar:q̄ ĩ plures uicos & regiōes diuiſa ſit quocūq; eis:in eadem es urbe:ſic in eadem patria:nec illud eſt in aliā regionē demigrare:niſi domum ipſam cōmutare. Vt æquor:mare eſt patria. Piſcibus:quia oībus aqua cōis. Et uolucri:ut auibus patria eſt. Quicqd patet in orbe uacuo:hoc eſt in aere.uacuū.n.aera poetæ dicūt: Quod nō ꝓbat Ari.cum arguat nō eē dare uacuū in rerū natura. Nec fera:a ſimili arguens illud cōnectit affutura quoq; illi tempora lætiora.Similitudo a tpe ſumiť nō toto anno durare hyemē: ſic nec ſemp illū ĩ calamitate futurum. Nec tū fera tēpeſtas:aſpera hyems. Erat in toto anno:quia per totū annum nō durat:ſed uerna:æſtiuaq; ſeruitas redit. Crede mihi:matri tuæ uera ꝑdicenti. Erūt & tibi tpa ueris:erūt lætiora felicioraq; tpa. Vocibus euāder:iā firmatus ē οφορητ ωquæ matri obediēs claſſe in italiam ueniēs in colle poſtmodū ab ſe munito requieuit. Euander firmata mēte:iam aio roborato & confirmato. Vocibus parentis:ſuaſione & oraculo fatidicæ matris.Secat fluctus naue:na

uigat ionium:& tyrrenum equor &. Tenet italiam:nam poſt lõgam nauigationẽ appulit italiæ. Iamq; ratem:iam arcades italiæ appulerãt:& fatidica nympha monente:ingreſſi ſunt hoſtia tyberina. Cumq; aduerſo amne nauigarent.attolẽtibus iam ſe a dextra collibus:correpta ẽ illa diuino furore:& firmato curſu:uix cõtineri potuit quin in ripam deſiliret. Præſertim cũ deſerta tũc illa loca pnoſceret quãta eſſent futura. Salutat ergo:& de illis oraculũ aperit. Iamq; egerat:euãder impulerat. Ratem:nauim. Verum ut põpe. inquit rates uocant ligna colligata:quæ p aquã aguntˀ quo uocabulo interdum etiã naues ſignificantur. In amnem:in fluuiũ tyberynum. Monitu docte carmẽtis: quaſi ita fatidica matre monente. Et ibat obuius: aduerſus. Thuſcis aquis: aquis tyberinis:nauigabat aduerſum fluuium:qui ex etruria labitur. Illa: carmentis aſpicit. Latus fluminis: dextram tyberis ripam. Cui lateri ſeu ripe ſunt. Iuncta pxima. Vada terenti:uadoſa loca per quæ terẽtum uadebatur. Terentũ aliqui eſſe putãt inter palatium & auentinum: locũ in quẽ carmẽtis deſiliit. Põpeius tamen terentũ inquit locus ẽ in campo martio dictus:quod eo lo͂co ara ditis pr̄is in terra occultaretˀ:Nota eſt hiſtoria: quã Valerius maxi. refert. Valſii ruſtici habitantis uicum ſabine regiõis eo in loco aram diti proſerpineq; inſcriptam reperiiſſe. ibidemq; ob liberatos filios ĩmolaſſe nigras hoſtias: triduo in ſuper ludos & lectiſternia feciſſe. Exemplũ publicola ſecutus. boues mares atros diti fœminas proſerpinæ ĩmolauit lectiſternia:& trinoctes ludos fecit Inde inſtitutos tauros ludos putant in honorẽ deoꝝ inferorũ. Pompeius aũt refert ad tẽpora Tarquinii ſupbi:cũ magna incidiſſet peſtilentia in mulieres grauidas:q̃ fuerat facta ex carne diu uendita tauroꝝ ob hoc diis inferis inſtituti:& tauri uocati ſunt. Et aſpicit:uidet ipſa carmẽtis. Caſas ſparſas: aliqua paſtorum turgia uelut hinc inde diſperſa. Per loca ſola:colonis carentia. Et ut erat quẽadmodum. Immiſſis capillis paſſis:& pendẽtibus longe crinibus. imiſſum.n. p dimiſſum ideſt longius pendẽs. Vnde ſiſenna barba ĩmiſſa:& intõſo capillo. Stetit ante puppim:quo ex loco. Trireme egreſſuri in terrã deſiliũt. Et torua ferox:& furens:qa diuino ſpiritu repleta. Cõtinuit manũ regẽtis iter:illius qui temonem gubernabat. tenuit manũ:ne ulterius progrederetur:ſed in ripam deflecteret:& curſum ſiſtert. Et tendẽs ſua bracchia:extendẽs pcul. In dextram ripam: tybridis ſub ipſis collibus. Ferit pinea texta. ipſa nauis tabulata. Nõ ſano pede:ſed furẽte:ut repletæ ſpiritu ſolent. Neue pperans inſiſtere ripæ: pperans egredi & ſiſtere in ripa tybridis. Daret ſaltum ne deſiliret. Vix & uix:cum difficultate. Ex retente manu euandri:uix potuit eam retinere filius euander:quin deſiliret. Diiq; petitorũ:oratio carmentis ad latinos colles. Quos ſimul & locorũ numina ſalutat:& ut bono omine niſi ſint optat. aperitq; oraculo ſecreta fata. Extruẽda illis i colibus mœnia habitatura totius orbis monarchiam. Troianoſq; iam affuturos:& fœminã noua bella cõcitaturã:perituruq; nepotem pallanta:ſed non oĩno inultum. Quin ẽt per æneã ad uehenda troiana ſacra:& ea in poſterum in templo ueſtæ ſeruanda:gubernãdaq; p Cæſarem oĩa:& auguſtæ domui imperiũ orbis deberi. Dixit ſaluete o dii locoꝝ petitorũ:numina horũ locorũ quo nos ex arcadia uenius. Et tu o terra:ſalue ẽt tutellus. Datura:q̃ dabis. Nouos deos cœlo quos nõ ipſe accipies:ut cæteros:ſed tu dabis:& hoc ob Romulũ:& Cæſarẽ:qui in deos relati ſunt:& Valerius reliquos inquit deos accepimus cæſares dedimus &. Flumina:ſaluete &. Fõtes:ẽt ſaluete. Quibus fluminibus & fõtibus. Vtiˀ tellus hoſpita:quæ nos alienigenas hoſpitio ſuſcipiet: & ſalu te. Diuæ memorũ:dryades:& amadryades. Dryades deæ nemorum a υσ quod ẽ q̃rcus:& [illegible] locus arbuſtus: Amadryades q̃ cũ arboribus naſcũtˀ & moriũtˀ:& ſaluete. Chorianiadũ:cœtus nymharum q̃ fluminibus:& fontibus pẽſtis. Eſte uiſi:uos loca:& locoꝝ dii eſte uiſi &. Nato:euandro &. Mihi:matri. Bonis auibus:bono augurio:& fauſto feliciq; omine:&. Hæc ripa: tyberinæ. Sit tacta felici pede:feliciter attingamus ripam hãc. Fallor:nũc incipit uaticinari:ingentẽ in ipſis col-

Iamq; ratem doctæ monitu carmentis in amnem
Egerat:& thuſcis obuius ibat aquis.
Fulminis illa latus cui ſunt uada iuncta terenti
Aſpicit:& ſparſas per loca ſola caſas
Vtq; erat immiſſis puppem ſtetit ante capillis:
Continuitq; manu torua regẽtis iter.
Et procul in dextram tendens ſua bracchia ripam
Pinea non ſano ter pede texta ferit.
Neue daret ſaltum properans inſiſtere ripæ
Vix eſt euandri uixq; retenta manu.
Diiq; petitorum dixit ſaluete locorum.
Tuq; nouos cœlo terra datura deos:
Fluminaq;:& fontes:quibus utitur hoſpita tellus:
Et nemorum diuæ:naiadumq; chori.
Eſte bonis auibus uiſi natoq;: mihiq;:
Ripaq; felici tacta ſit iſta pede.
Falor:an hi fient ingentia mœnia colles:

Iuraq; ab hac terra cœtera terra petet.
Montibus his olim totus promittitur orbis
Quis tantum fati credat habere locum?
Et iam dardaniæ tanget hæc litora pinus.
Hic quoq; cauſa noui fœmina martis erit.
Care nepos palla funeſta quid induis arma?
Indue: non humili uindice cæſus eris.
Victa tamen uinces: euerſaq; troia reſurges
Obruet hoſtiles iſta ruina domos.
Vrite uictrices neptunia mœnia flammæ.
Nunc minor hic toto eſt altior orbe cinis
Iam pius æneas ſacra: & ſacra altera patrem
Afferet: iliacos accipe ueſta deos.

libus urbem extruēdã: totiq; orbi domi naturam eidēq; leges & iura daturã. Fallor: decipior ne: an uerum eſt quod mēte cõcipio. An hi colles fiēt ingētia mœnia: an in his collibus magna urbs ſurget. &. n. ſeptē colles cõplexa eſt urbs iꝑa palatinũ: capitolinũ: auētinum: cælium: exquilinum: uiminalē: quirinalem &. Cætera terra: uniuerſus orbis. Petet iura ab hac terra: hæc. n. tellus iura dabit gētibus uniuerſis. Totus orbis olim: in futurum. Promittit: a diis & fatorũ decretis. His mõtibus: ubi condet urbs. Quis credat locũ: hũc. ſ. nũc incultũ: & ſolum. Habere tãtum fati: ut tantũ ſibi ꝑmittãt quo ſibi dominaturus uniuerſæ terræ. Et iam: iã aderũt troianæ manes & hic quoq; quemadmodũ ad troiã ꝑ fœmina bella gerentur: & Vir. Cã mali tanti cõiunx iterum hoſpita teueris. Externiq; iterũ thalami. Et iam dardaniæ pinus troianæ manes ex pinu fabricatæ. Tangēt hæc littora: uenient in hãc orã italicã. Et iã: dixit: quaſi nõ multo poſt at ut Diony. inqt. lx. annis añ res troianas i italiã euãder uenit. Hic quoq;: hic ēt in latio uelut ad troiã. Fœmina: lauinia latini filia. Erit cã noui belli inter turnũ: & æneã de quo inferius dicemus. Care ne.: uaticinatur nũc de nepote: hoc eſt de pallãte euãdri filio eo bello perituro ſed nõ ſine ultione. nam & interemptorē æneas interimet. Poeta qui uaticiniũ refert per hæc alludit ad uirgilianã eneidē: ubi latius bellũ illud' explicatur. Diony. tamē id nõ aſſerere uidet: cũ referat polybium megapolitanũ oſtendere: adoleſcētem Pallantē ibi mortuũ: & nomē dediſſe loco. fuiſſe uero pallantē ex hercule & dyna euãdri filia natum & ſubdit Diony. Ego tamē neq; ſepulchrum romæ pallãtis ullum uidi: neq; parētalia: neq; aliud ex cõſuetis ſacris cognoſcere qcq̃ potui: uelut euãdro. & aliis heroibus: & carmētiatas erectas & reliqua. Euſtachius tamē oſtēdit pallantem eandri filium fuiſſe: & in eo colle ſepultum: & pallantium ab eo denominatũ o. Palla care nepos: quia filii filius. Quid induis arma funeſta: mortē & funus afferentia: quaſi quid ibis in militiã in qua hoſtilli manu moriere. Indue: ut exortetur: cũ dehortari uiſa ſit: id ne exterreat: quod caſurus ea militia ſit. Nam puſillaminis eſſet mortē ſubterfugere. Ergo indue: etiam cũ ſis ſub ipſis moriturus. Non eris cæſus: interemptus. Humili: obſcuro aut ignobili. Vindice: ultore: ſed nobili & magnanimo: & illuſtri. Te. n. interimet turnus rex rutulorum: & æneas de eo uindictam & ſuppliciũ ſumet. Vindictam dictam uolunt a uindicio. Qui cõiurationem detexit illorum iuuenum qui erant tarquinios recepturi: ut teſtis eſt Liuius. ii. ab ur. con. Victa tamen: uaticinabatur illa ante bellum troianum: & mente contemplabatur iam uictam: & euerſam troiam. ꝓdicit ergo eam & uicturam: & reſurrecturam atq; hoſtis domiturã: tu. Troia uicta: a græcis. ſ. Vinces: ipſos hoſtes &. Euerſa: q̃ greci diruunt. Reſurges: ſed ĩ italia: & hoc propter urbem Romam ab æneæ ꝓnepotibus ædificãdam. Iſta ruina. immo illud exiguũ: quod tuis ſupererit ruinis. Obruet: euertet. Hoſtiles domos: urbes græcas. Nam omnis græcia ſuccubuit romanis: & corythum totius græcie lumē funditus euerterunt. etiam & quod Virgi. inqt cum domus aſſaraci phthyam claraſq; mycenas: ſeruitio premet: ac uictis dominabitur argis. Sed Ouidius locum hunc a propertio accepit: dicente Dicam roma cades: & troica roma reſurges. Verum Ouidius de troia loquutus. Propertius autē de urbe Roma. cuius imperiũ. ccl. poſtea annis defluere cœpit: ſed oĩo reſurrectura eſt: licet ēt nũc imperet aliqua ex parte: ſed erat longius imperatura & priſcæ maieſtatis formam reſuptura ante tēpora ꝓnepotum. Vrite: per quãdam ironiæ ſpeciem in græcos inquit. Redigite troiam in cineres. at hic cinis & uos ſubiget: & toti dominabit orbi. Flamæ uictrices: flame uictricis græcie. Vrite neptunia mœnia: ipſa troiana pergama a neptũno: phœboq; cõſtructa. His cinis: troianæ urbis quam in cinerē redigitis. Nunc minor: quia uobis inferior. Eſt ultior: ſublimior. Toto orbe: quia tãti eſt: ut toti orbi ſit imperaturus: Iam pius æneas: feret troiana ſacra in latinũ: & deos penates: qui in tēplo ueſte ſeruabunt. Iam æneas pius afferet ſacra: troiana: & quæ fuerũt. illa quidem quæ ab hectore fuerant commendata. Sacra: ſuoſq; tibi cõmendat troia penates. &. Afferet patrē per appoſitionē. Altera ſacra: altera a prioribus nam illa deorum ĩmortalium. hoc uero hominis. ſed quem ipſe in deos retulit. nam ꝓ deo coli uoluit. At hoc in locã cum affert patrem dicat, intelligamus de troia in ſiciliam, ubi extinctum

ſepelijt:nō deſunt qui dicāt:cum quoq; ueniſſe in latium o. Veſta accipe deos iliacos:deos troianos.de templo,ueſte ītelligit:quod poſtea numa cōdidit:ubi ſeruata ſunt ſacra troiana: & palladiū & dii penates:Nam cum his idē æneas ueſtam:& eius myſteria tulit in italiam. Vnde ſubdit ad illa hæctoris uerba ſic ait:& manibus uictas:ueſtrāq; potētē:æternūq; adytis effert penetralibus ignē. Romæ aūt poſtea ea ſeruata ſunt cū deo& penantiū ſimulachris.de qbus diis apud Thodoſiū diſſerīt.Nigidius aūt de diis libro.xviiii.requirit:Nundii penates ſint troianorꝝ appollo: & neptunus

Tempus erit cum uos:orbemq; tuebitur idem:
 Et fiunt ipſo ſacra colente deo.
Et penes auguſtos patriæ tutela manebit.
 Hanc fas imperii frena tenere domum.
Inde nepos natusq; dei:licet ipſe recuſet:
 Pondera cæleſti mente paterna feret.
Vtq; ego perpetuis olim ſacrabor in aris
 Sic auguſta nouum iulia numen erit.
Talibus ut noſtros dictis deſcendit in annos
 Subſtitit in medio præſcia lingua ſono.

q muros eis feciſſe dicunt:& num eos ī italiā æneas aduxerit.Labeo de diis penatibus eadē exiſtimat:hāc opinionē ſecutus maro dicit:eo in loco Sic fatus meritos aris mactauit honores: Taurū neptuno: Taurū tibi pulcher apolo.Varro hūanarū ſecūdo dardanū refert deos penates e ſamothrace ī phrygiā & æneā ex phrygia ī italiā detuliſſe.Sed q eo ī libro nō exprimit Sed q diligētius eruūt ueritatē penates eſſe dixerūt:p quos penitus ſpiramus p quos habemus corpus:p quos rōnem aī poſſdemus:& alii aliter diſſerūt.de his āt q ſeruant ī tēplo ueſte ita Diony.īquit hos deos romani penates uocant.Qui uero ipſum nomē ī linguam græcā cōuertūt.Alii patrios.Alii genetlios ſunt & q othesios:Alii michios:Alii herceos appellāt.Deos ipſos q ſint poſtea refert adoleſcentes duos ſedētes.pila tenentes:Iuuenes miliari aſpectu apparere: qd̄ ipſe uiderit.De pallidio & ueſta inferius ſuo loco dicimus. Tēpus:hoc ad.C.cæſarem refert: qui & pontifex max.& ſacerdos ueſte curā erit illorū hiturns:& orbi imperaturus:& referendus ī deos. Erit tp̄s cū idē.cæſar. Tuebit:ſuſtētabit & curā geret:&. Vos deos.iliacos & ueſte ſacra:qa non p alium:quā per pontificem & uirgines adminiſtrabant:&. Tuebit idem orbem:quia erit orbis rector. Et fient ſacra:ueſtæ & diis penatibus. Ipſo deo colēte:ipſo deo pontifice adminiſtrāte: q ī deos referet:& de hoc ēt īferius hoc dictum p octauio auguſto:qui imperio ſuccedat: & digna eſt domus auguſta quæ orbem regat. Et tutela patriæ:cura romanæ urbis:& romani īperii. Erit penes auguſtos:erit penes octauiū auguſtum & eius domum:ſed cur auguſtus ſuo loco dicemus. Penes:hic plus ſignificat quā apud ut ſuperius diximus. Fas:eſt quaſi dignū & cōueniens eſt. Hanc domum:auguſtā.ſ. Tenere frena imperii:per tranſlationē ab equis quaſi gubernare imperium romanum. Inde nepos:hæc p typerio & germanico dicta:filio & nepote auguſti:ex adoptione:qui erūt imperio ſucceſſuri. Inde:poſtea. Nepos:germanicus. Et natus:tyberius filius. Dei.auguſti:quoniā & illi diuini honores per ſoluti ſunt. Feret pōdera paternā.reget īperiū patris. Cæleſti mente diuina quadam prudētia. Licet.ipſe recuſet:quāuis,ipſe Tyberius recuſaturus ſit imperii:mollem:ut ſuperius quoq; diximus:& ſi poeta ſcripſit hos factorū libros uiuente auguſto. non tamē edidit.nā emēdauit prius:& multa addidit.&.n.hic locutus aperte īdicat tyberiana tpa:quāq̄ uaticinium refert.Tyberius.n.fuit:qui diu recuſauit imperiū:& quod ſupius adduximus in libris de ponto īquit itidem de tyberio.Qui frena rogatus ſæpe recuſati cœperit imperii: & Suetonius diu recuſaſſe teſtat imprudentiſſimo aīo adhortantes nūc amicos increpantē:ut ignaros quāta bellua eēt imperium:nūc precātem ſenatum:& pcūbentem ſibi ad genua:ambiguis reſponſis ſuſpendentē.& tandē ut idem aſſerit quaſi coactus:& querēs miſeram:& oneroſam iniungi ſibi ſeruitutē recepit imperium &c. Vtq; ego:ultimo loco uaticinat de ſe ipſa:& iulia auguſta hoc pacto:ut mihi erūt aræ dedicatæ.ita iulia auguſta referet in deas.Carmēti.n.ut Diony.meminit:Ara fuit erecta ſub capitolio iuxta portam carmētalem.De Iulia auguſta non legimus aliqd ſacri.immo iulias filiam & nepotem:oībus probris cōtaminatas relegauit Auguſtus.Niſi forte poeta alludat ad formam:aut ut q̄ lōge ab italia ſum motus fuerat.diſſimulat res urbanas.ali qui legūt liuia auguſta qd̄ magis pbauerim.Namq; illam imprimis princeps auguſtus amauit:Ceſſere huic uni cætera coniugia:aut de liuia germanici filia tunc admodum parua intelligas. Et ut ego olim infuturum. Sacrabor in aris perpetuis:ut referar ego in deas:& erunt mihi a pontificibus aræ conſecratæ. Si iulia:aut liuia. Auguſta erit nouum numen:noua dea. Talibus:his dictis in medio uerborū curſu loqui deſiit. Talibus dictis:poſtquam talia uerba dixerat. Vt deſcendit in noſtros annos: ut rerum fama uenit in noſtra tempora. Lingua præſcia:uox illa fatidica:& præſcia futurorū lingua.

Subſtitit in medio ſono:in medio ſermone:aut in medio furore uaticinantis linguæ. Puppibus eclaſſe arcades exeunt:& in ripa graminea conſiſtunt:urbemq; condunt:quanuis alii uicum dixe

rit:breuiq; factum eſt:ut in latinis collibus:nemo eſſet euandro ſuperior. Exul:euander. Egreſſus puppibus:e naui. Stetit in herba latia:conſtitit in gramine latino aut ſædem fixit in colibus herbidis. Felix exilium:fuiſſe illud euandrico. Cui fuit ille locus:cui contigit figere ſædem in italia & urbi condenda erat urbs roma. Exilium ut in triſtibus quoq; diximus triplex eē Martianus inq̃t aut certoꝝ locoꝝ iter dictionē:aut latam fugam:ut oium locoꝝ interdicat̃:pter certum locum:aut inſulæ uinculum.i.in inſulam relegationem. Nec fuit longa mora:nō longe poſt eius aduētum.

Puppibus egreſſus latia ſtetit exul in herba:
  Felix exilium cui locus ille fuit.
Nec mora longa fuit:ſtabant uoua tecta:nec alter
  Montibus auſoniis arcade maior erat.
Ecce boues illuc erythreides applicat heros
  Emenſus longi clauiger orbis iter.
Dumq; huic hoſpitium domus ē tegeæa uagant̃.
  Incuſtodiæ lata per arua boues.
Mane erat:excuſſus ſomno thyrinthius heros
  De numero tauros ſentit abeſſe duos.
Nulla uidet quærens taciti ueſtigia furti
  Traxerat aduerſos cacus in antra ferox:

Stabant noua tecta: q̃ ædificauerat: quaſi ſtabat iā oppidū ab euādro conditum. Nec alter erat maior mōtibus auſoniis:nullus erat ſuperior ī latinis mōtibus. Arcade:ipſo euādro arcadū duce. Ecce boues:dū ī palatio regnaret Euāder. Hercules pererato orbe:abduces ex hiſpania Gerionis armēta illuc appulit: ſuſceptus eſt comiter hoſpitio ab arcadibus:dumq; illic quieſcerēt a latrone Caco furto abdūcti ſunt duo tauri in occultā ſpeluncā quos cum mugitus prodiſſet:ab Hercule eſt īteremptus latro:imo latroq; altero ex illis aram maxiuā ſibi cōſtituit. De his latius in octauo eneidos diximus. Ecce hereos:uir excellēs & cæteris uirtute præſtans. Clauiger: hercules clauā ferēs. Emēſus iter lōgi orbis:q̄ſi emēſus orbē lōgo itinere:nā ex certa ubi exercitū parauit ī egyptū traiecit:& peragrata lybia in hiſpaniā uenit:& ide in italiā. Applicat illud:in latium apud pallantiū. Boues erythreides:armenua geriōis ab erythra inſula in extxema hiſpania Verum erythreū mare rubrum dicit̃ ut Strabo teſtis ē ab erythra filio perſei:q ī illis locis imparit. Etiam inſula extra frettum atlāticum ad dextram exiguo quodam ſpatio agaditana diſiuncta. quæ teſte Ply. uocat̃ ab ephoro:& philide Erynthrea a Tymeo & ſyleo aphrodilias ab indigenis inſula Iunonis maior. Tymeus pythiuſam aliquādo uocatā ait nr̄i tarteſon appellāt pœni gadiritā punica lingua ſpeptē ſignificāte & ſubdit Plynius:erytha dicta eſt quoniā tyrii habitatores ab origie eoꝝ orti ab erythreo mari ferebant̃:in hac geriones habitaſſe a qbuſdā exiſtimat̃. cuius armentia hercules abduxerat. Diod. aūt labores herculis referēs. decimam ait ab Euryſtco iniunctum fuiſſe. ut Gerionis boues:q in hyberia loca uerſus oceanū ſita paſcebant̃:ad ſe deducerēt. uulgata erat fama Chriſeum:ſeu chriſaurū: hoc.n. nomē a diuitis traxerat:uniuerſæ hyberiæ imperātē tres hēre ꝓpugnatores filios:tum robore corporis:tum armis egregios. Exercitū ꝑterea cuilibet fortiſſimorum militum eē. horū maiorem natu uolunt aliqui gerionē dictū fuiſſe. Illuc poſt peragratā lybiā Anteo:& Buſyride perēptis:hercules cū ueniſſet Chriſauri filios tribus magnis exercitibuſ ſidēteſ ſingulari ꝓuocatione ſuſtulit. Capta lyberia armēta boum ſecū abducens poſt multa tranſcēdens alpes:liguribus deide ac tyrrenis relictis ad tyberim fluuiū ꝑuenit:ubi roma multis poſtea ſæculis cōdita fuit. Tenebant tunc aborigines: quod nūc palatiū appellāt. Hos īter præſtanti orſ potitius & pinarius erāt qui herculem ut hoſpitem magno honore doniſq; ſuſcepere. Hæc ex diodoro excerpiſimus reliqua ſuis ī locis dicent̃. Euſtachius Euandrum hoſpitio recepiſſe Her. a gerionis bobus reuertentē ait Quod & naſo noſter & Vir. quoq; teſtat̃. Dum domus tegeæa: domus regis arcadici artegea oppido q̄d eſt ī arcadia. Eſt huic:herculi. Hoſpitiū:quaſi dum hoſpes ab Euādro. retinet̃. Boues incuſtoditæ:ſine ullo cuſtode. Vagant̃ per lata arua:uagātes paſſim ꝑ agros paſcebant̃. Aruum eſt ut Var. de re ruſtica inquit quod aratum:nec dum ſatum. Mane erat:quaſi iam illuxerat poſt quietem her. de mane ſuperius diximus. Hereos tyrinthius a tyrintho oppido in boetia:in quo natus eſt. Excuſſus ſomno:excitatus a quiete. Sentit abeſſe duos tauros de numero:cognoſcit ex omni numero duos boues eē ſurreptos. Querēs:inquirēs q̄d eēt de bobus.

Nulla uidet ueſtigia taciti furti:nec aliquod ſignū:nec pedum ueſtigia diſcernit:per quæ furtum occultum deprehendi poſſet. Cacus:latro:qui ab ipſa re ductus eſt cacus:quoniam κακος malus.

Ferox traxerat: q̄ſi ſūmis uiribus abſtraxerat. Auerſos boues:retrouerſos qa nō rectis ueſtigiis

In ātra:ī ſpelūca boues per caudā traxerat:ut ide uiderent̃ egreſſi:potius q̄ ingreſſi:& hoc illi refellēdi criminis poterat facultatē afferre apparentibus in contrariū ueſtigiis. Hūc cacū Vulcani. f. & Vir. & Ouid. & alii multi fuiſſe oſtendūt:& tandem ab her. perēptum. Multa ex his:quæ a poetis referunt̃. Diony. attigit:ſed fabuloſa putat. At uerā ipſe hiſtoriam recenſens Ca. ait ꝑpotentē

Cacus auentine timor atq; infamia ſiluæ
Non leue finitimis hoſpitibuſq; malum:
Dira uiro facies:uires pro corpore:corpus
Grande:pater monſtri mulciber huius erat.
Proq; domo longis ſpelunca receſſibus ingens
Abdita:uix ipſis inuenienda feris.
Ora ſuper poſtes:affixaq; brachia pendent.
Squalidaq; humanis oſſibus albet humus.
Seruata male parte boum ioue natus abibat
Mugitum rauco furta dedere ſono.
Accipio:reuocamur ait:uocemq; ſecutus
Impia per ſiluas uictor ad antra uenit.
Ille aditum fracti perſtruxerat obice montis:
Vix iuga mouiſſent quinq; bis illud onus.
Nititur hic humeris cœlum quoq; ſederat illis
Et uaſtum motu collabefactat onus.

quēdam imanisſ hoīum pricipē ī munitis locis habitaſſe:ac ꝑpterea graue accolam finitimis fuiſſe. Hic ut her.ī ꝑpinquo cāpo caſtra habentē ſenſit:latronū more incurſione uſus ē ſubita: atq; prædā abegit:quantā incuſtoditā reppit. Intercluſus tamen ē a græcis & ui capta ſunt oppida:& ipſe īterfectus eſt:ſed nos poetā ſequant. Cacus auē.incolebat Cacus.auētini montis ſiluā:q̄ ſuis craſſationibus & formidādā reddebat & iſamē.eratq; tā uicinis:q̄ peregrinis infenſus.mōſtroſa illi facies:& monſtroſum corpus erat illi ſpelunca domus ante aditū cuius:ꝑ uictorū ſpoliis mēbra humana affixerat. Cacus:repetitio nois infauſti. Timor atq; infa.ſil.auē.qui auētini de quo dicemus in.iiii. nemoroſi montis accola pp ſuas populatōnes reddebat ſiluā auētinā timendam & infamē:nā oēs formidabant ꝑpius accedere:ſic illa reddebatur infamis. Nō le.ergo graue. Malū:alluſit ad nois ſignificationē nā κακὸς malus. finitimis uicinis & hoſpitibus peregrinis. Facies uiro:erat.ſ. Dira: truculēta & deoꝝ ira nata.dirū.n.q̄ſi deorū ira natū dicimus:& Virgilius ſemi hominis caci facies quā dira tegebat. Vires ꝑ corpore pro magnitudine corporis. Corpus grāde:igens:ſic ī gentes uires. Mulciber: uulcanus. Erat pater huius mōſtri:hoc a Vir. accepit:ſic.n.ille inquit huic monſtro uulcanus erat pater. Spelūca ingēs: uaſtū antrū. Longis receſſibus:q̄ intra lōge recedebat erat. Pro domo: nā ſpelūca erat eius domꝯ & Vir. Hic ſpelunca fuit uaſto ſummota receſſu. Abdita:occulta: Vix inuenieuda ipſis feris:erat ita occulta ſpelunca:ut feræ:nedū homines uix eā uenire potuiſſent. Pendent ora:hominū uultus. Et brachia:humana. Pendent ſuper poſtes: in poſtibus ora:& bracchia pendebant ꝑ tropeis & ſpoliis graſſatiōes:& truculentiā illius īdicātia. Et humus:terra. Squalida:fedata. Albet:albere uidet̄.

Humanis oſſibus:tot.n.homines interemerat:ut omne illud ſolum humanis oſſibus tegeret̄: & ſic humus albere uidebatur:ut de cæde latinorū apud Virgiliū campiq; ingentes oſſibus albēt. & de caco dixerat:ſemperq; recenti cæde tepebat humus:foribuſq; affixa ſuperbis Ora uirū:triſti pēdebant pallida tabo. Seruata:hercules nō deprehenſo furto abire cœperat:& in ipſo diſceſſu:boues incluſi mugierunt:& Liuius inquit. Ex loco infeſto agere porro armentū occœpit Inde cū actæ boues quædā ad deſiderium:ut fit:relictarū mugiſſent:Reddita incluſarū ex ſpelunca boum uox: Herculem conuertit:& Vir. Diſceſſu mugire boues:atq; omne querelis īpleri nemus:& colles clamore relinqui Reddidit una boum uocem:uaſtoq; ſub antro Mugiit & caci ſpē cuſtodita fefellit.

Natus ioue:hercules iouis filius. Abibat:diſcedebat. Parte boum male ſeruata: non bene cuſtodita. Furta:boues quos ille furto ſubtraxerat. Dedere mugitū:mugierunt. Rauco ſono:nā in ſpelunca ſonus uidetur raucus. Accipio reuocamur:mugitum:incluſarū ſequutus Her.ad ſpeluncam uenit. Accipio:audio mugientes. Ait:hercules. Reuocamur ad inuenienda & plectenda furta. Et ſequutus uocem:mugitum boum. Victor:uoti compos:aut uictor & domitor omnium monſtrorū. Venit ad antra impia:ad ſpeluncam impii & crudelis caci latronis. Illa:cacus in antro ſe incluſerat:munieratq; aditum ſaxo ingenti:quod iugati boues uiginti uix mouiſſent. Ille:cacus. Perſtruxerat:occluſerat. Aditum:hoſtium ſpeluncæ. Obice fracti montis: obiectu & oppoſitione ſaxi ingentis:quod e monte effregerat:& Virg. Ruptiſque immane catenis deiecit ſaxum:ferro quod & arte paterna pendebat:fultoſque emuniit obice poſtes. Vix mouiſſent:mouere potuiſſent. Illud onus:onerosum ſaxum. Bis quinque iuga:hoc eſt decem iugatorum boum paria. Sed accepit hoc ab Homero ex ſaxo Diomedis Saxum ingens medio quod forte iacebat in agro Biſſeni quod uix iuuenes tellure mouerent Impulit & magno conamine miſſit in hoſtē. Nititur:innixus hercules humeris:quibus & cœlum ſuſtinuerat commouet:confringitque ſaxū:cuius ipulſi fragore aer exterreri uidebatur. Hic:hercules. Nitit̄ humeris:nitit̄ ī aduerſum oī conatu:ut ide ipellat molē obiectā. Cœlū quoq; ſederat illis:humeris.ſ.nā ferunt ꝑ atlante ceruicem cœlo ſuppoſuiſſe.unde ipſe in meta. Hac cœlum ceruice tuli:& in hercule ferēte Seneca:ſubdi

dit mūdo caput: Nec eflexit humeros molis mēſæ labor. Mediuſq; colio ſedit herculeo polus. Im mota ceruix ſidera & cœlū tulit. Et collabefactat motu: cōcutiēs crebro motu cōfrigit. Onus ua. imenſum: hoc ē oneroſā ſaxi molē. Q.d.: ſaxū. Simul: poſtq̄. Eſt euer. q̄ſi poſtq̄ ipulit & euertit. Fragor: ille igēs ſonitus & ſtrepitus ex euerſiōe: & cōfractione ſaxi. Terruit æthera: aera. Et hu. icta: terra ꝑcuſſa. Pōdere mo. pōderoſa ſaxi mole. Subſedit: q̄ſi iferius ꝓſſa ē. Pria: patefacta iā ſpelūca: cacus cū ſubterfugere magis nō poſſet: cœpit cōſerere manus & ſaxis: & ſtipitibꝰ i hoſtē pugnar̄. Quibꝰ cū nihil ꝓfeciſſet: cœpit euomer̄ ignē q̄ magna erat illi paterna uis ita ut etnæi ignis eructatiōnes imitaret̄. Cacus mouet prima p̄lia: primū ipſe pugnare cæpit. Collata dextra: q̄ſi comius manū cōſerēs.

Quod ſimul euerſum ē fragor æthera terruit ipſū.
Ictaq; ſubſedit pondere molis humus:
Prima mouet cacus collata prælia dextra:
Remq; ferox ſaxis: ſtipitibuſq; gerit.
Quis ubi nil agitur: patrias male fortis ad artes
Confugit & flammas ore ſonante uomit.
Quas quotiens perflat ſpirare typhœa credas:
Et rapidum etnæo fulgur ab igne iaci.
Occupat alcides: abductaq; claua trinodis
Ter: quater aduerſi ſedit in ore uiri.
Ille cadit: mixtoq; uomit cum ſanguine flammas.
Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi iuppiter unum
Victor: & euandrum: ruricolaſq; uocat.

Et ferox gerit rē: agit pugnā. Saxiſ & ſtipitibus: hæc. n. erant ſua arma: ut ab igreſſu ſpelūcæ herculē ꝓhiberet. unde Liuius. Quē cū uadentē ad ſpeluncā: cacus ui ꝓhibere conatus eſſet: ictus claua: fidē paſtorū ne q̄cq̄ iuocās morte occubuit. Quis: ꝓ q̄bus armis. Vbi poſtq̄. Nil agit̄: q̄a nil iuuat illis armis i herculē pugnare. Male fortis: paꝝ: aut nō fortis habita herculis rōne. Cōfugit ad patrias artes: ad uulcanios ignes. Quos uulcani induſtria iuētos ueteres arbitrati ſunt. Nā cū: ut diodo. inq̄t arbor i mōtibus ictu fluminis cōflagraſſet: ſigna ꝓpinqua hyberno tp̄e a flama ſūt cōp̄henſa. Qua ex re uulcanum calore lætatū: homines conuocaſſe ad eius aſpectū: tāq̄ a ſe repti dicunt. Ergo hic cacus patriis artibus utebatur &c. Vomit: euomit.

Flamas ore ſonāte: ex ipſa eructatiōe flamaꝝ ſonitū edebat. Quas flamas. Quotiēs ꝑflat: flādo emittit credas. Spirare typhœa: credas ſpiratū eē typhœi ignes ex ætna eiflantes. Typhœus unus e gigātibus terræ filius: ut Ouidius oñdit ſiciliæ ſuppoſitus: nā i met. li. v. ſic ait Vaſta gigāteis iniecta ē iſula mēbris Trinacris: & magnis ſubiectū molibus urget: Athereas auſū ſpare typhœa ſedes: & paulopoſt. Degrauat etna caput ſb̄ q̄ r̄ ſupius arenas Eiectat: flamāq; fero uomit ore typhœus. huic ergo poeta cacū cōparat. Lucāus homeꝝ imitatus ſuppoſitū iarime iſulæ typheū dixit. Cōditus iarimes æterna mole typhœus: & cū ſit dyphtōgus i ſa ſyllaba: poetæ aliq̄n diuidūt. Et credas iaci: emitti: Rapidū fulgur: ueločē corruſcationē. Ab igne etneo: q ex ætnea erūpit: q mōs ē i ſicilia: ſed de eo iferius: aliq legūt ab igne æthereo: tūc ad fulmē referas: q̄d imitetur ille fulmina.

Occupat: hercules ita ſe tuētē cacū admota claua pemit: Conciditq; ille moriens & ignes ſimul & aīam euomuit. Alcides: hercules. Occupat: app̄hēdit & detinet illū. Et claua trinodis: triū nodorū. Adducta: admota illius capiti. Ter q̄ter: q̄ſi pluries. Sedit: heſit. In ore uiri aduerſi: i uultu & capite caci q̄d undiq; cōtudit. Claua herculis dcā a κλάω q̄d ē frāgo: quoniā oīa cōfingit. Ille: cacus. Cadit & uomit flamas cū ſanguīe: euomit ſanguineā aīam: cuius ſædē i ſanguine eē dicūt: & ignes fumidos. Et moriēs plāgit humū: uerberat terrā. Lato: āplo. Pectore: plāgere ē crebrum manu ꝑcutere: ut illud mea pectora plāxi Ab illo dcūm ē plāgit humū: q̄a moriēs ille ꝑcutiebat crebro terrā uector̄. Immolat: iterfecto caco: uelut ē apud Diony. Her. ut uidit locū ſucceſſiōi maleficiorū apte poſitū ſpeluncā ipſā euertit: furiq; ſupiecit. Cūq; ſe flumixta ob recentē cædē abluiſſet: Arā ei loco ꝓximā erexit Iouis iuētoris: q̄ ē romæ iuxta portā trigeminā. Immolauitq; deo iuuēcū gratū munus iuētiōis boū. Euāder cū uellet oēs hoīes ꝑuenire deoꝝ honoribus: Herculē prius placās: arā illi ſtudioſe ex tp̄alē erigit imolat iuuēcū idomitū. ꝓcaturq;: ut ſacra ꝑficiat. Admiratꝰ Hercules q̄ſdā ex bobus imolās: epulū populo dedit. Excerpēs ex alia ꝓda decias. Reges ipſos multa r̄giōe donat. Dicūt p̄terea fāilias duas fuiſſe illuſtrū: q cerionias dedicerit græcas: potitios & piarios penes q̄s fāilias multū tp̄s durauit cura ſacrificii: ut ille iſtituerat. Ara uero ad q̄ hercules decimā obtulit: uacata ē a rōanis maxia. Eſt. n. foro boario ꝓxia uenerati ōeq; apud icolas int̄ cœteras ꝑcpua. hæc ex Diony. pauca e multis excerpſimꝰ. Dio. āt iq̄t: Hercules ob honorē ſibi a palatinis ipēſū dixiſſe fert̄ eos q ſibi: poſtq̄ ad deos trāſlatꝰ eēt: Decimā bonorū dicarēt: uitā felicē uecturos: q̄d & eueniſſe uſq; ad hoc tēpus cōſtat. Multi. n. romanorū. nō ſolū mediocri cenſu: ſed q ditiſſimi ſūt habiti; decimas herculi uouerunt. Poſteaque fortunatiores facti: bona ſua ad quattuor talentorum

milium herculi ſacrarunt. Lucullus romanorum ferme ditiſſimus æſtimatis bonis decimam Her-
culi partem dedit. epulas præbens continue: ac profundens multa. Templum inſuper iuxta tyberī
egregium herculi condidere romani: in quo ex decimis ſacra deo offerunt. Et liuis proſequens ad
ea quæ de morte Caci rettulimus. Euander inquit tum ea profugus ex pelopōneſo auctoritate ma-
gis: q̄ imperio regebat loca. Venerabilis uir: miraculo litterarum: rei nouæ inter rudes artium ho-
mines. Venerabilior diuinitate credita Carmenta matris: quam fatiloquam: ante ſybillæ in italiā

Conſtituitq; ſibi: quæ maxima dicitur ara
  Hic ubi pars urbis de boue nomen habet.
Nec tacet euandri mater prope tempus adeſſe:
  Hercule quo tellus ſit ſatis uſa ſuo:
At felix uates: ut diis ratiſſima uixit:
  Poſſidet hanc iani ſic dea menſe diem.
Idibus in magni caſtus iouis æde ſacerdos

aduentū. miratæ ī ea gētes fuerant. Iſ-
tū euander cōcurſu paſtoꝝ trepidātiū
circa aduenā: manifeſte reum excitu ſ:
poſtq̄ facinus: facinoriſq; cauſā audi-
uit. Habitū: formāq; uiri aliquātū am
pliorē auguſtiorēq; humana ītuēs: ro
gitat q uir eſſe: ubi nomen: patrēq;: ac
patriā accepit: Ioue nate hercules ſal-
ue inqt. Te mihi mater ueridica inter
pres deū aucturū cœleſtiū numerū cecī
nit: tibiq; arā hic dicatū iri. Quam
opulētiſſima olim ī terris gens maxi-
mā uocet: tuoq; ritu colat. Dextera hercules data: accipere ſe omnē: īplieturūq; fata ara cōdita atq;
dicata ait. Ibi tum primū boue eximia capta de grege: ſacrum adhibitis ad miniſteriū: dapēq; po-
titiis: ac pinariis: quæ tum familiæ maxime īclitæ ea loca incolebant. factū. Forte ita euēit: ut potitii
ad tēpus præſto eēnt: iiſq; exta apponerent. Pinarii extis adeſis ad cæterā uenirēt dapē. Inde inſti
tutū manſit donec pinariū genus fuit: ne extis ſolēnibus ueſcerent. & reliqua. Virgilius quoq; hāc
rem pluribus uerſibus ī octauo æneidos refert. Sed de his hactenus. O iupiter uictor: Hercules.
molat: mactat. Tibi unū taurū ex illis: ex duobus: qui fuerāt ſurrepti alteꝝ immolauit. Et uocat
euandrū: regē. Et ruricolas: ut adeſſent ſacrificio. Veꝝ uenere illi ad Herculē lauro coronati. Et
cōſtituit ſibi aram: ſtatuit & cōſecrauit aram. Quæ maxia dicit: Nā appellata fuit ara maxima. &
erat: ut Dionyſius inquit iuncta foro boario. poeta ī ipſo foro fuiſſe oſtendit. Ideo īquit. Hic ubi
pares urbis habet nomē de boue: ubi ē forū boariū: quod forum ita appellatum uolunt aliqui: qđ
ibi bouem hercules īmolauerit. Alii ab Aena bouis ſtatua: quæ ibi erat. poeta hoc ī loco herculē ui-
ctorem uocauit. Idē & Virgilius fecit. Hæc inquit limina uictor Alcides ſubiit. Varro diuinarū
libro quarto: uictorem herculem putat dictum: quod omne genus animaliū uicerit. Romæ autem
uictoris herculis ædes ſunt duæ: una ad portam trigeminam. altera in foro boario. huius comenti
cauſam Maſſurius albinus. memorabilium libro ſecūdo aliter exponit. Marcus inquit Octauius he
rēnius prima adoleſcētia tibicen: poſtq̄ artis ſuæ diffiſus ē: īſtituit mercaturam: & bene re geſta: deci
mam herculi profanauit. Poſtea cū nauigans hoc idem ageret: a ꝓdonibus circunuentus: fortiſſime
repugnauit: & uictor receſſit. hunc in ſomnis hercules docuit: ſua opera ſeruatum. Cui Octauius
impetrato a magiſtratibus loco: ædem ſacrauit: & ſignum. Victoremq; inciſis litteris appellauit.
Dedit ergo epiteton deo: quo & argumentum ueterum uictoriarum herculis: & commemoratio no
uæ hiſtoriæ: quæ recenti romano ſacro cauſam dedit: contineretur: hæc ex Aurelio. Verum quis
crederet tot iam elapſis ſeculis ab eo tempore: quo celebris erat illa ara: illis diebus: quo hæc Ro-
mæ profitebar: in ultimo angulo fori boarii: ab his qui marmora inquirebant: reperta eſt ara ma-
xima: & effoſſa ærea herculis ſtatua: cum multis circa eam epigrāmatibus: Quæ omnia delata mox
fuere in Capitolium: & in atrio dominorum conſeruatorum collocata: atq; omnibus uiſenda pa-
tent. Nec tacet: Carmentis uaticinata eſt cito fore: quo hercules in deos referretur. Dionyſius
non Carmentim: ſed Euandrum diuinationem hanc matris herculi aperuiſſe refert. Idem etiam &
Liuius oſtendit. Nec tacet: ergo fatur. Mater euandri: Carmentis. Prope adeſſe tempus: proxi-
me futurum. Quo tellus ſit ſatis uſa ſuo hercule: quo terra iam ſatis fructus ab hercule accepiſſet
nam hercules omnem telurem monſtris expurgauit. Ergo poſt abſoluta officia ad deos migratu-
rus eſt. At felix: rettulit iam unde habuerit originem feſtū Carmemtaliorum: Connectit: ut illa
diis fuit accepiſſima. ſic celebrat eius feſtū tertio idus ianuarias. At felix uates: Carmētis ex eo fe
lix: qa fatidica. Vt uixit diis gratiſſima: ut uiuēs fuit gratiſſima diis. Sic dea: ipſa relata ī deas. Poſ
ſidet hanc diē: quæ eſt tertia iduum. Menſe iani: ianuario menſe. Idibus ī magni: idibus ianuariis
īmolat ioui: Veruex: dieſq; illa relata in faſtos. ī ea. n. Octauius cæſar auguſtus cognominatus eſt.
Qui poſt extinctam Cleopatrā in urbē reuerſus: Tres triūphos egit: unū ex illyrico: alteꝝ ex acti-
cā uictoria: tertiū ex Cleopatra cōtinuo triduo. Deinde cōpoſitis rebus & oībus ꝓuinciis ī certā for
mam redactis. Auguſti cognomen aſſumpſit: ut Tranquillus teſtis ē Munacii Planci ſententia: cum
quibuſdam cenſentibus: Romulum appellari oportere: quaſi & ipſum conditorem urbis præualuiſ-

ſet:ut auguſtus potius uocaretur:non tantū nouo:ſed etiam ampliore:quod loca quoq; religioſa: & in quibus augurato quid conſecratur.auguſta dicantur:ab auctu:uel ab auiū guſtu:geſtu ue:ſicut etiā Ennius docet:ſcribēs auguſto augurio.poſtq̄ inclyta cōdita Roma. Idē & Pompeius aſſerit auguſtum eē locū ſanctū ab auium guſta tu:ſiue geſtu. Sacerdos caſtus:purus:& ſanctus flamendialis.

Seminaris flamis uiſcera libat ouis.
Redditaq; eſt omnis populo prouincia noſtro:
Et tuus auguſto nomine dictus auus.
Perlege diſpoſitas annoſa per atria ceras
Contigerant nulli nomina tanta uiro.
Aphrica uictorem de ſe uocat:alter iſauras:
Aut cretum domitas teſtificatur opes.
Hunc nimidæ faciunt:illum meſſana ſuperbum
Ille numantina traxit ab urbe notam.
Et mortem:& nomen druſo germania fecit.
Me miſerum:uirtus quam breuis illa fuit.
Si petat a uictis tot ſumet nomina cæſar:

Libat flamis:ſacrificat. Viſcera ouis ſemimaris:ueruecis.ideo ſemimarē dixit:qa adempti ſunt teſtes genitales. In æde magni iouis:ī tēplo iouis capitolini. Idibus:ipſo die iduū ianuariaꝝ:& ſuperius diximus idibus imolari agnam Sed ī his idibus imolat̄ ueruex. Et ōis ꝓuincia eſt reddita populo noſtro īperio populi romani. Nā oēs ꝓuincias ī certā formā redegit:& totus orbis ſuccubuit ut diximus fere ī principio ī illis uerſibus Dexter ades ducibus:& reliq̄. Et tuus auus: hoc eſt Cæſar Octauius Tyberii ex adoptiōe pater: & auus tuus o germanice. Eſt dictus: Auguſto nomine:quaſi cognominatus Auguſtus:p hæc uerba qd niſi deſipietis ingenii eſt:dicere opus hoc tyberio dicatum:cuius auus Auguſtus dictus non fuerit:ſed pater. Cōſtet tandem de germanico intelligendū. Perlege:in laudem tāti cognominis cum alii alios ſibi titulos:& cognomina uēdicauerint:nemo tn̄ ampliore cognomēto uocatus eſt. Perlege oculis pluſtra. Ceras diſpoſitas: ſtatuas cereas:Quaꝝ uſus erat:anteq̄ ex ære aut marmore fierēt. Per atria annoſa:digeſtas ſtatuas eū inſcriptōibus ſuis p antiqua nobiliū atria:nobilitatē generis:& clariſſima facta referētes. Nulli uiro.nulli unq̄ ex romanis ducibus. Cōtigerāt tāta nomina.tā magna cognomina. quā magna Cæſari Auguſto cōtigerūt. Aphrica:ut magis illud Auguſti cognomē extollat:refert ēt unde alii cognomēta acceperint.nā plerūq; a uictis gētibus fuere tradita. Aphrica uocat uictorē de ſe:nam uicta uictori a ſuo nomine cognomē dedit.P.Cornelius Scipio.P.Scipionis.F.ad arcēdum ex Italia Hānibalē aphricā ꝓuinciā accepit. Reuocatū bello Hānibalē in patrio ſolo fugauit Carthaginē domuit. Tributariā reddidit:& inde aphricani meruit cognomēto uocari. Alter:hoc ē.P.Seruilius iſauricus. Teſtificat̄:q̄ſi ſuo cognomēto refert. Iſauras opes domitas:potētiā iſauroꝝ populoꝝ:quos uicit:& multas eoꝝ urbes expugnauit.P.Seruilius:uñ iſauricus appellatus ē. Iſauria regio aſiatica cilyciæ annexa ē. Aut opes cre.cretēſiū ab eo qd dicimus cres cretis.Q.Metellus ꝓcōſul:Cecili Metelli macedonici filius:Cnoſon:& lyction:& cidonē:aliaſq; Plurimas Cretæ iſulæ urbes expugnauit. Quæſtus tñ ē aliqñ gloriā reꝝ a ſe geſtaꝝ:a Pōpe.ſublatā ꝑteriti q in cretā legatū miſerit:ad capiēdas urbiū deditōes.tñ ex ea illuſtri uictoria cretici cognomē aſſumpſit. De creta dicemus in.iii. Nūc numidæ:q ſunt in aphrica:ita ab errore paſtorali dicti. Faciūt ſu.cognomēto ſ. Hūc:Ceciliū metel.q iugurtā p iniurias numidiā occupātē fudit:& uniuerſam numidiā uaſtauit: cū añ eū & Calphur.& poſthu.turpit̄ rē geſſiſſent.id numidicus cognominatus ē. Meſſana:q̄ urbs ē in ſicilia. Facit ſu.il.Valeriū.nā ut auctor ē Macro.Vale.max.poſtq̄ meſſanā nobiliſſimā ſiciliæ urbē cœpit:Meſſalla cognominatus ē. Ille:Scipio emyli. Traxit no.titulos & cognomētū in bonā partē hic ſumit̄ nota. Ab urbe numā.a numātia:q̄ ut Stra. inqt nobiliſſima celtyberoꝝ ciuitas ē q̄ bello celtyberico:qꝫ aduerſus ro.po.geſtū ē uirtutē ꝓpriā oſtētauit:qꝫ.xx.durauit ad annū in numātiā miſſus Scipio emilia.poſt deletā carthagi.adeo hoſtes occluſit:ut ne in poteſtatem romanoꝝ deuenirēt:ſeipſos ferro:igne & ueneno cōſumpſerint:nihil ꝑdæ relatū eſt.nam oīa cōcremauerant.ex ea tñ triūphatū eſt.& Scipio numāti.dictus. Et morte:Druſus tyberii frater & germanici pater cū interſalā.fl.ut Strabo inqt:& rhenū aduerſus germanos belligeraret:uictor appetiit. Et ut Liuius ultimo libro refert:Ex fractura:equo ſuper crus eius collapſo.xxx.die:q̄ id acciderat:mortuus ē:corpus a Nerone fratre:q nūcio ualitudinis euocatus raptim accurrerat:Romā reuectū:& in C.Iulii tumulo cōditū. Laudatus a Cæſare Auguſto uictrico.& ſuppremis illius funeribus plures honores dedit. Et Suetonius inquit Tyberiū eius corpus romā uſq; pedibus ꝓſecutū eſſe:& in funere germanicū appellaſſe:ideo poeta dicit. Germania fecit mortē & nomē Druſo:pr̄i tuo:qa mortuus in Germania:& germanicus ē appellatus. Me miſeꝝ:dico:& cōmiſeratio cōcitat̄ hac pr̄is ad filiū recordatōe. Illa uirtus.patris tui. Quā fuit breuis:qa dignior erat uita lōgiore. Si pe.hoc p.C.Cæſare:& p Auguſto accipere poſſumus.uterq;.n.uicit orbem.melius tñ pro Auguſto:q ut

ſuperius dictũ ẽ oẽs orbis gẽtes ſubegit: ergo ſi a deuictis gentibus cognomĩa ſumet: a toto orbẽ accipiet. Si Cæſar: Auguſtus. Petat nomina: cognomina. A uictis: ab illis quos uicit. Tot ſumet tot accipiet ille cognomĩa. Quot gẽ. ha. nu. maxi. or. quot nũerari poſſet gẽtes ĩ imẽſo orbe Ex uno: Mãliũ Torquatum: & Vale. Coruinũ oſtendit: Mãli. ſub Sulpitio dictatore trib. mil. romani nois cõtẽptorẽ gallũ ſingulari certamine uicit: & occidit: detraxitq; aureũ torquẽ: & ĩde Torquati nomẽ accepit. Vale. aũt trib. mil. ſolus aduerſũ ĩgẽtẽ gallũ ꝓuocatorẽ militũ rõanaꝝ: ꝓceſſit.

Quot numero gentes maximus orbis habet.
Ex uno: quidam celebres. aut torquis adempti
Aut corui titulos auxiliaris habet.
Magne tuum nomen rerum eſt menſura tuarum:
Sed qui te uicit: te quoq; maior erat
Nec gradus eſt fabios ſupra cognominis ullus:
Illa domus meritis maxima dicta ſuis.
Sed tamẽ humanis celebrant̃ honoribus omnes:
Hic ſocium magno cum ioue nomen habet.
Sancta uocant auguſta patres: auguſta uocantur
Templa: ſacerdotum rite ſacrata manu.
Huius & augurium dependet origine uerbi:
Et quodcunq; ſua iupiter auget ope.
Augeat imperium noſtri ducis: augeat annos:

At coruus abortu ſolis hoſtis galeæ inſidẽs: alaꝝ plauſu: uiſũ ita ĩpediuit ut a Vale occideretur: ĩde coruinus dictus Quidã ha. ex uno facto: ſ. aut ex una pugna. Celebres ti. celebria cognomenta. Aut adẽ. tor. ablati ab hoſte torqs: qđ ornamẽtũ erat colli. Aut corui auxi. q̃ ſibi fuit auxilio. Magne: Ply. cũ Pompeiũ laudat: & ob rẽ cupatã Siciliã: aphricãq; ſubactã magni cognomẽ accepiſſe dicit: Titulos r̃fert quos ĩ mineruę delubro cõſecrauit. Gn. Põpe. mag. ĩpator bello. xxx annoꝝ cõfecto: fuſis: fugatis: occiſis: & ĩ dedictionẽ acceptis: hominũ cẽties uicies ſemel octogĩta tribus milibꝫ: depſſis: aut captis nauibus. dccccxlvi. oppidis: caſtellis. dxxxviii. ĩ fidẽ receptis ẽris a Meotis lacu ad rubrũ mare ſubactis: uotũ merito mineruæ: hoc ẽ breuiariũ eiꝫ. Ad oriẽte uero triũphi: quẽ duxit. iii. calẽ. octo. M. Piſõe: & M. Meſſala cõſſ. pfario hæc fuit: Cũ orã maritimã pdonibus liberaſſet. Et ipiũ maris po: ro. reſtituiſſet: ex aſia: põto: armẽta: paph lagonia: cappadocia: colchas: hyberia: albanis: hyrcanis: ſcythis: cilytia ſyria: iudeis: paleſtinis arabibus: creta. & ſup hæc de duobꝫ regibus: Mitrydate: ac tygrane triũphauit. ægipto regẽ dedit ĩ oriẽte qnq; reges ꝑ uolũtate mutauit. & reliq. Ecõtrario ut idẽ aſſerit: ſiqs ſimili mõ uelit pcẽſere cæſaris res q maior illo apparuit. Totũ ꝑfecto terraꝝ orbẽ enũeret: qđ iſinitũ eẽ coueniet. O magne. o põpei. Tuũ no. hoc cognomẽ magni. Eſt mẽ. re. tu. q̃ſi idicantes tuas maxias. Sed q uicit te cæſar a quo bello pharſalico ſupatus es. Erat te quo. ma. qa te & ſcia rei milita. & uirtute & felicitate ſupauit. Nec gra. Flauius ſcriba libertio p̃re natus: ædilis: curulis fuit. p forẽſẽ factionẽ creatus q̃ cũ comitia & cãpũ turbaret. & ĩ his pp nimias uires dominaretur ta qnto Fabio cẽſore ĩ. iiii. tribꝫ redacta ẽ Eaq; res Fab. max. nomẽ dedit: de quo Liui. ĩ fine. ix. li. ab ur. con. Fabius ſimul cõcordiæ cã: ſimul ne humillimorũ ĩ manu comitia eſſent: Oẽm forẽſẽ turbã excretã ĩ qttuor tribus cõiecit: urbanaſq; eas appellauit: adeoq; eã rẽ acceptã gratis aĩs ferũt: ut maximi cognomẽ: q tot uictoriis nõ peperat hac ordinũ tẽpatiõe pareret Ab eodẽ inſtitutũ dr̃ ut eqtes idi. qntili. trãſueherent̃: hæc Liui: Idẽ aſſerit Vale: li. ii. q̃ uerba ĩ ultia idicãt. Qu. Fab. rutilianũ fuiſſe: cui a Ply. ĩ li. de ui. illu. eadẽ aſſignãt̃. Nec ẽ ul. gra. cog. ſiq̃ nulla maior cognominatio. Supra fabiorũ cognomẽta. Illa do. fa. ẽ dcã: cognomiata. Maxia ſu. me merito. Qu. Fab. rutiliani. Sed ta. ſed cæteri hũano auguſtus diuio cognomie exornatus ẽt Sed tñ oẽs: quos retulimus. Celebrãt̃: laudãt̃. Honoribus hũanis: q̃ſi ñ deorũ: ſed hominũ titulis. Hic: augu. cæſar. Habet ſo. no. cũ io. hẽt cognomẽ qđ ſibi iouiq; cõe ẽ. nã & auguſtus: hoc ẽ ſcũs iupiter: ſic & cæſar auguſtus. Scã uocãt: qd ſignificet auguſtũ apit: ea rõe: q̃ ſupius diximus: q loca relligioſa: & ĩ qbus augurato qd cõſecrat̃ auguſta dicant̃ ab auctu: uel ab auiũ guſtu: geſtu ue: optat deide poeta augeri & ipiũ: & uitã ducis: & ſalutẽ ciuiũ. & ut diis fauẽtibus: germanicus ipio ſuccedat: Patres: noſtri maiores. Vocãt auguſta ſcã: ea q̃ ſacra & ĩ temerata ſt̃. Tẽpla ſacrata. cõſecrata. Rite ſm cõſuetudinẽ: augurio prius ſũpto. Sacerdotũ manu: põtificũ: & ſenatus auctoritate: ut publice cõſecrarent̃. Nã ut iuris cõſulto placet: Sacra loca ſt̃ q̃ publice ſt̃ cõſecrata. Vocãt̃ auguſta. ab eo q augurato cõſecrãt̃. Et auguriũ depẽdet: deducit̃. Ab origie huiꝫ uerbi: auguſti. nã & auguriũ & auguſtũ ddũcũt̃ ab auiũ guſtu: geſtu ue. Et qdcũq; iupit̃ auget ſua ope. ſuo auxilio hoc dĩc ab auctu ẽt auguſtũ deduci: q̃ſi auctũ iouis ope ipiũ. & auguſtũ eãdẽ hẽnt originẽ. Nã ab augẽdo. Augeat: ergo iupit̃. Impiũ no. du. tyberii: nã ut ſupius diximus: multa ſũt q̃ oñdũt tpa poſt Octauiũ Augu: ut illud: licet ipſe recuſet alio ĩ loco auſoniũ ducẽ: appellat & paulo iſerius Dux uenerãde. Augeat an.

q̄ſi ꝓ roget uitā.nā.lv.ſuæ etatis ā̄no iꝑerii ſummā̄ accepit:iꝑerauitq̄ȝ.xxiii. Et coro.quer.ex q̄r∕ cu. Protegat ſo.ue.portā palatinā anteq̄ erat:quercus:& hinc ide lauri:& corona querna dabat̄ illi q ciuē̄ ī prælio ſeruaſſet:iō ciuic adcā.& de q̄ ī pricipio tertii li.triſtiū:Et iouis hæc dixi domus eſt qd̄ ut eē putarē̄:Auguriū mē̄ti querna corona dabat.Et paulo poſt Cā̄ ſuppoſitæ ſcripto teſtata co ronæ Seruatos ciues idicā̄t huiꝰ ope.Sed hic ī loco poeta iō dixit:ꝓtegat o germanice ueſtras fo∕ res:q̄ſi uos exornet a ſ̄uatis ciuibus:& me quoq̄ȝ ſ̄uetis:ut ꝑſequit̄ ī eodē̄ loco triſtiū. Adiice ſ̄uatis

Protegat & noſtras querna corona fores.
Auſpicibuſq̄ȝ deis tanti cognominis hæres
Omine ſuſcipiat.quo pater:urbis onus:
Reſpiciet titan actas ubi tertius idus:
Fient parraſiæ ſacra relata deæ
Nam prius auſonias matres carpenta uehebant.
Hec quoq̄ȝ ab euandri dicta parente reor.
Mox honor eripitur: matronaq̄ȝ deſtinat omnis:
Ingratos nulla prole nouare uiros.
Neue daret partus:ictu temeraria cæco.
Viſceribus creſcens excutiebat onus
Corripuiſſe patres auſas immitia nuptas:
Ius tamen exemptum reſtituiſſe ferunt.
Minaq̄ȝ nunc pariter tegeææ ſacra parenti
Pro pueris fieri:uirginibuſq̄ȝ iubent.

unū pr̄ optime ciuē̄:Qui ꝓcul extre∕ mo ſolus ī orbe iacet:Aut dicas prote gat ueſtras fores:quaſi ſit ī ur̄is foribꝰ clemē̄tia:nā hæc ciuica corona & ply. ipſo referente & militū uirtutis & clæ mē̄tiæ pricipiū īſigne clariſſimū erat. Quin & auguſtus ipſe ciuicā a gener̄ humano accepit.& Plutar.plures aſ∕ fert rōnes:cur ciuē̄ ſeruā̄ti querna co∕ rona dat̄:An q̄ȝ ī expeditionibus faci le ſit q̄rcū̄ iuenire.An q̄ȝ ioui & iuno∕ ni:quos urbi præſidere putā̄t ea coro na cōſecrata ē̄:An uetus ab arcadibus mos acceptus:q̄bus ē̄ q̄dā cū hac arbo re cognatō:ut.n.primi hoīes exterra arcades.Sic q̄rcus prima ex oībus plā̄ tis nata:& reliq̄.Et hæres tam.co.pōt hoc referri ad germani cū q ab augu. erat tyberio ſubſtitutus: ut ſupius oñ dimus.ergo germanicus q poſt tybe. auguſtꝰ quoq̄ȝ cognominabat̄.Suſci∕ piat onus ur.iꝑiū ro. Diis auſpi.dñis fauē̄tibus. Omine quo pr̄:fauſto:feliciq̄ȝ augurio:quo & tybe.Sed ſi ad tyberium referres: dicas.

Suſcipiat:ſuſceptū tueat̄ eo omīe:quo augu.pat̄. Reſpiciet ti.decio octauo calē̄.febru.fiunt rur ſus ſacra carmē̄ti:cui ēt ædes dedicata ē̄ a mr̄ibꝰ:pp r̄ſtituta uehiculi iura:Nā ut Liui.v.li.ab ur.cō. docet:cū eēt mittē̄da.x.ex ꝓ̄da ueiē̄tana Apollini delphico fuit pecūia ex ærario ꝓmpta:& tribu. militū cōſularibꝰ:ut aurꝝ ex ea coemerēt negotiū datū.Cuiꝰ cū copia nō eēt.Mr̄onæ cœtibꝰ ad eā̄ rē̄ ꝯſultā̄dā hītis cōi d̄creto pollicitæ tribuñis mil.aurꝝ & oīa ornamē̄ta ſua ī ærariū detulerūt. Grata ea res:ut q maxīe ſēatui unq̄ fuit.Honorē̄ ob eā munificē̄tiā ferūt mr̄onis hītū:ut plauſtro ad ſacra: ludoſq̄ȝ Carpē̄tis feſto ꝑ feſtoq̄ȝ uterē̄t:hic ex Liuio.Verꝝ Plutar.ī uita Camil.iq̄t ſēatū illis mu∕ lieribꝰ honorē̄ referē̄tē̄ d̄creuiſſe poſt mortē̄:queadmodū ꝓ uiris:ita ꝓ fœmis laudatiuā orōnē̄ ha beri.ñ.n.ā̄tea mos erat apud romāos mulierē̄ mortuā laudar̄.Deīde hic ualuſtri ius illis adeptū fu it:de quo Plu.lvi.ꝓble.Ferūt iq̄t mulieres ſēatus cōſul.uehiculis uti ꝓhibitas:inť ſe cōſpiraſſe:neq̄ eaꝝ cōcipet:ne ue peret:atq̄ȝ ita uiros ulciſcerēt:dōec coacti ſn̄iam mutauerūt atq̄ȝ uti ꝑ miſ̄unt. Natis deīde pueris:cū & multitudīe liberoꝝ:& bōitate felices fuiſſe uiderē̄t:Carmē̄tis ædē̄ ædifica uerūt. Vbi:poſtq̄. Tertio ti.t̄tius ſol.nā ut ſupius dixīus hypiō fuit una ex titāibꝰ:& pr̄ ſolis:ſic ſolē̄ quoq̄ȝ titana appellā̄t. Reſpi.id.a.iā ꝑteritas &.xv.diē̄ ia.idicat. Fiēt ſa.re.iterꝝ lata. Deæ par.carmē̄ti arcadicæ:ut ſupius dictū. Nā car.plauſtra:ſeu uehicula. Vehe.pri.ma.auferrebant rōanas:eo iur̄ a ſenatu cōceſſo. Reor arbitror. Hæc quoq̄ȝ:hic ēt Carpē̄ta.Dcā ab Euādri mr̄e a carmē̄ti ꝑ mutationē̄ lr̄æ m.ī.p. Mox.q̄ſi ñ lōgo poſt tpe.nā plerūq̄ȝ mox ſtati:ſeu ꝯtinuo ſigni ficat. Eripit̄ honor:ereptū ē̄ hic ius carpē̄toꝝ. Et oīs ma.d̄ſti.d̄putat.Nouar̄ uiros rē̄ouar̄ ſobo lē̄ uirilē̄. Nulla ꝓle:id ꝑreuere mr̄onæ:ſobolē̄ ñ ꝓpagar̄:ſed imaturos ptus edere.Agellio r̄fert̄ heliſiū d̄ ꝓprieta.uoca.uelle matrōa eē q̄ ſemel pepit.mr̄em familias:q̄ ſæpiꝰ:ſic ſuē̄:q̄ ſæpe.& ſero ſā q̄ ſæpius. Sed qd̄ d̄ mr̄ona iq̄t ſcriptoꝝ auctoritate cōfirmari ñ pōt:ut iꝑe teſtat̄ Gellius.Meliꝰ aut ē̄ mr̄ona ē̄:q̄ ī mr̄imoniū cū uiro couē̄iſſet:& ī eo mā̄et:ēt ſi libi ñdū nati ſt̄.Mat̄ familias ñ ī ma trimoniū tā̄tū:ſed q̄ ī familiā quoq̄ȝ mariti:& ī ſui hæredis locū uē̄iſſet: Neue teme.audax mulier.

Daret par.ne parret fœtū maturꝝ. Excutiebat ic.cæ.occultis uerberibꝰ excutiebat:& excuſſum ei ſciebat. Onus cre.uiſce.ē̄brionē̄ ī̄tra uiſcera cōceptū & creſcē̄tē̄.uerbabat.n.mulier uterꝝ:ut abor tū faceret. Ferūt:dicūt rerꝝ ſcriptores.Patres:ſēatores. Corripuiſſe.icrepaſſe. Nuptas:matrōas

Auſas īmitia q̄auſe ſt̄ tā crudele:tā̄q̄ȝ imāe facius.Liui.viii.ab ur.cō.refert qddā mr̄imōaꝝ nene ficiū:quo uiros necabā̄t.pluréſq̄ȝ ea cā dānatas. Tñ: ferūt patres. Reſtituiſſe ius exē̄ptū:ius ue∕ hiculi:qd̄ eripuerē̄t. Et iubent:ipſi patres. fieri bina ſacra.bina ſacrificia. Pro pue.& uirgi.ꝑ ſalute puerorum:& puellarum:quos prius in utero necabā̄t. Tegeææ pa. Carmenti: a tegea op∕ pido ī arcadia. Non eſt fas:nō licet. Inferre illi ſa.ferre in illud ſacellū:ubi ea bina ſacra fiun t

Scortea:morticina:ſine aïa.nam ut eſt apud Varro.In aliqbus ſacris ad ſacellis ſcriptũ hẽmus:ne ꝙ ſcorteũ adhibeaṫ:ideo ne morticinũ qd adſit:& prius dixi:Sortari eſt ſæpius meriticulã ducere: quæ dicã apelle.id enim nõ ſolũ antiqui dicebãt ſcortũ:ſed ẽt nũc dicius ſcorta ea q̃ corio ac pellibus ſũt fcã.& reliqua. Ne exa.ipſa morticina ſine aïa. Violẽt:cõtaminẽt. Pueros:caſtos. Focos. Siqs:in carmẽtalibus ſacris placabanṫ ẽt duæ deæ:porrima:& poſtuerta:quas aliqui ſorores: aliq comites Carmẽtis putauere.ideo ipſis ſimul cũ carmẽti res diuia fit:qbus ab ipſis rebꝫ data ſũt noia:nã porria dcã eſt:ꝙ id qd porro: hoc ẽ lõge ãte fuerat:caneret:poſtuerta qd poſtea uẽturũ eẽt ꝓdiceret. Vnde dictũ ẽ Porria ꝓteritũ canit:& poſt uerta futurũ. Siqs amas ue.ri.ſiqs es: q cupias noſcere ueteres cerimoïas. Aſſiſte pre.cũ carmẽti fit res diuia a ſacerdote:ipi ſacerdoti aſſiſtas:ut audias eius uerba precãtia. Tu percipies noia:intelliges nomina a ſacerdote ꝓlata: nõ noti.pri.quæ antea non audieras. Placatur:ꝓcibus ſacerdotis. Porria & poſtuerta. O dime.o carmẽta a menalo mõte arcadiæ. Siue ſõ. tuæ ſi.co.fu.ſiue erãt tibi ſorores:ſiue te ex arcadia fugiẽtẽ comitatæ ſũt. Altera:porria.ſ. Putaṫ ceci.ueridica uoce dixiſſe Quod porro fuerat:qd lõge ãte fuerat:nã porro lõge iterdũ ſignificat:quod notiſſimũ eſt. Altera: poſtuerta.ſ.putaṫ ceci.fatidica uoce ꝓ dixiſſe.Quicquid erit poſt mo.auen.oïa q̃ futura erũt.Sed hoc ideo fictũ eſt: qa carmentis tam fatura:q̃ præterea canere ſolita eſt. Cãdida.xvii.calẽ.februa.hoc:xvi.die ianuarii erit cõcordiæ feſtũ:quo die dedicatum eſt ei templũ a camillo primũ. Deinde ſed lõge poſt a Tyberio.De primo aũt ita inqt Plutarchus.Camillus poſt illuſtres uictorias:fuſis gallis:ĩ urbe eẽt dictaturãꝗ nõ depoſuiſſet:Diſſidente populo a ſenato:annitẽteꝗ: alter e cõſulibus popularis eligereṫ:Dubius ꝓſentibus rebus ſenatum petit:& prius:quã dicere agreſſus eẽt:capitoliũ cõuerſus:deos teſtaṫ:ut ea dicturus ſit:quæ tãdem bene uertant reipublicæ:& ſi ſeditio ciuilis tollatur. Templũ Concordiæ lædificaturũ ſe polliceṫ. Cumultæ in ſenatu contentiones eẽnt:in hanc tandem ſententiam itum eſt:ut alter ex cõſulibus e populo creareṫ.Dictator cum hoc ad populum renunciaret.ſtatim popolus cũ ſenatu reconciliatus eſt.& camillum plauſu & clamore domũ uſꝗ remittũt.Proſtridie aũt cõgregati decreta tulere:ut cõcordiæ quemadmodum Camilus uouerat in foro:& ĩ contione ingẽs pro rebus bene geſtis.Tẽplũ moliretṫ in celebritatibus:duas latinas uocant: addita una die:per quatriduum ſolennitates inſtituerunt.hæc de Camillo. Tybarius autẽ regreſſus e germania: triũphum:quem diſtulerat egit:& prãdiũ populo mille menſis.& cõgiarium tricenos nũmos uiritim. Dedit dedicauit & Cõcordiæ ædẽ.hæc ex Tranquil.fuit & aliud cõcordiæ templũ antea cõſecratũ.ſed poſt Camillũ.Liuius.n.in fine noni libri primæ decadis oſtendit a Flauio ſcriba:Cuius ſupra meminimus. cum is eſſet ædilis:Edem Cõcordiæ in area Vlcani ſumma ĩuidia nobiliũ dedicaſſe:qđ ideo rettuli:ne putes aut Camillũ:aut tyberiũ in area Vulcani ædem poſuiſſe.ſed Flauiũ: nam aliud templũ erat nõ longe lacucurtio:q̃ ĩ capitolium ad templum iunonis monetæ aſcendebat.Poeta ad cõcordiam uerba apoſtophat.O candida:o concordia:quam ideo candidã appellat ꝙ pura & ſancta ſit: quod ciconiæ aues magna ex parte albæ ſub eius tutela ſint.& dcã eſt cõcordia: ut Varrõi placet: quaſi cõgrua corda. Lux ꝓpriã:dies ſequens ipſa ſacra Carmẽtis. Poſuit te templo niueo:tẽplo marmoreo:qđ eo die tibi cõſecratũ eſt. Qua alta moneta:excelſum iuuonis monetæ templũ. qđ erat ĩ ea parte capitolii in qua fuerat domus.M.Manlii capitolini.de quo latius in.vi.li. dicemus. Erat ſubli.gra.p hypallagẽ:hoc eſt uia qua ſublimibus gradibus ad iunonem monetã iter. Nũc: quaſi hoc die. O concordia be.proſpi.la.tur.latium populum ad te uenientem. Nunc:hoc die. Manus ſacra.manus pontificum. Conſtituere te conſecrauere tibi templum. Furius camil. nam.M.furius camil.dicebatur. Superator etruſci populi:qui ueientes uicit: quoniam hi ſunt in etruria.qui quidem.x.annorum obſidionem tulerunt tandem expugnati ſunt ueii culiculo a romanis effoſſo in arcem uſꝗ iunonis.Veios dicimus urbem.ueientes populos.Vouerat antiquum uetus concordiæ templum.nam camili uoto dedicatum. Et fecerat ille fidem uoti:quaſi ſeruauit qđ uoto promiſit. Cauſa:uouẽdi & dedicandi templi fuit. Quod uulgus:qđ plebs. Secaſſerat

Scortea non illi fas eſt inferre ſacello
Nec uiolent puros examinata focos.
Siquis amas ueteres ritus:aſſiſte precanti:
Numina percipies non tibi nota prius:
Porrima placantur:poſt uertaq;:ſiue ſorores:
Siue fugę comites menali diua tuæ:
Altera quod porro fuerat:ceciniſſe putatur.
Altera uenturum poſtmodo quicquid erit.
Candida te niueo poſuit lux proxima templo.
Qua fert ſublimes alta moneta gradus
Nunc bene proſpicies latiam cõcordiam turbam:
Nnuc te ſacratæ conſtituere manus.
Furius antiquum populi ſuperator etruſci
Vouerat:& uoti fecerat ille fidem

a patribus a ſenatoribus. Sũptis armis:armata plebs diſſidebat a patribus.& uolebat alteꝝ ex plebe cõſulẽ. Et ipſa roma timebat ſuas opes:ſuas uires:ſeu ſuũ populũ opulẽtũ:& galloꝝ præda ditatũ:& uictoria quoq; elatũ. Cauſa recẽs noua:quaſi noſtri tpis. Melior:q̃ fuerit illa camilli:nã illa pp diſſedẽtẽ plebẽ:hæc ꝑ ſubacta germania:& pace:terra:mariq; parta.ergo melior cã tyberii.

Dux uenerãde apoſtrophe eſt ad tyberiũ:nõ quo eũ toto opere alloquat̃:&.n.hæc apoſtrophe:hoc eſt orõnis cõuerſio.frequẽs ẽ apud poætas.Ducẽ eũ appellat:ꝑ excellentiã:quoniã plura eius

Cauſa:duod a patribus ſumptis ſeceſſerat armis
Vulgus:& ipſa ſuas roma timebat opes.
Cauſa recens melior:ſparſos germania crines
Corrigit.auſpiciis dux ueneranda tuis.
Inde triumphatæ libaſti munera gentis
Templaq; feciſti:quam colis ipſe deæ.
Hæc tua conſtituit genitrix:& rebus:& ara:
Sola toro magni digna reperta iouis.
Hæc ubi tranſierint capricorno phebe relicto:
Per iuuenis curres ſigna regentis aquam.
Septimus hinc oriens:cum ſe dimiſerit undis.
Fulgebit toto iam lyra nulla pollo.
Sidere ab hoc ignis uenienti nocte leonis
Qui micat inmedio pectore merſus erit.
Ter quater euolui ſignantes tempora faſtos:

ductu:quã cæterorũ Auguſtus uiuens balla geſſit. Germania corrit:cõprimit. Tuis auſpiciis:tuo felici imperio. Sparſos crines:hoc eſt fuſas uires:Cum germani criniti ſint.& iam breuior erat populus:qa pauci admodum iã in Germania remãſerãt.Sparſi enĩ erant cæteri:Nam ut Tranquillus oſtẽdit.Germani fuere ultra Albim fluuiũ ſummoti etiã ex germanis Sueui:& Sygambri in galliã traducti. Et hoc modo compreſſi ſparſi crines:quia factus eſt diminutior.populus.

Inde ex eo. Libaſti:libãda dediſti.

Munera gentis triumphatæ:de qua triũphum egiſti:non munera:quæ ab hoſte acceperi:ſed quæ ex præda populo dederit.Nam ut diximus Prandium populo mille menſis:& cõgiarium tricenos nũmos uiritim dedit.

Et feciſti tuo Tyberi. Templa deæ Concordiæ. Quam tu ipſe colis quã uenerarris:& cuius feſta celebras. Hæc:templa. Cõſtituit diſpoſuit. Tua genitrix: Liuia druſilla:quam Auguſtus matrimonio Tyberii neronis:&quidẽ ꝓgnantem abduxit dilexitq;:& ꝓbauit unice:ac perſeueranter: Et rebus:ad rem.ſ.diuinam facientibus:aut qa te ipſa cõcors cũ uiro ſemp uixerit:uoluit ẽt cõcordiæ ædem cõſtituere. Et ara. in quã ſacra fierẽt:aut ipſa conſecratiõe Sola liuia reperta digna toro:q̃ matrimonio.M.agni iouis:auguſti:quẽ ioui compat.Nã iã relatus in deos.& in triſtibus ad auguſtũ inquit:Liuia ſic tecum ſociales ipleat ãnos:Que niſi te nullo cõiuge digna fuit. Quæ ſi ñ eẽt celebs te uita deceret. Nullaq; cui poſſes eẽ maritus:erat. Hæc ubi.xvi:ca:ſe.hoc.ẽ.xvii.die iãuarii Relicto capricorno ſol aqriũ ingredit̃.De aquario dicemus ſequenti lib.capricorni effigiem Hyginus inqt ſimilẽ eẽ ægipani quem iupiter:q; cum eo erat nutritus inter ſidera eẽ uoluit.Eſt.n.priori parte capra.& poſterior piſcis:Vt ab ægyptiis ſacerdotibus referẽ:Cum typhon deorum hoſtis acerrimus illuc ueuiſſet:Dii qui ibi erant timore perciti:in uarias ſe formas mutauerũt mercurius in ibim:Apollo in auem quæ threicia dicit̃.Diana in merulã.Pan in flumen ſe ꝓcipitauit.&poſterior pars q̃ aquas attigit:i piſcẽ reliqua in hircũ ſe uertit.Iupiter ad miratus effigiẽ inter ſidera collocauit.Spectat aũt:ut idẽ iquit ad occaſum occidit ꝓceps.exorit̃ erectus. Vbi:poſtq̃. Hæc:concordiæ feſta. Tranſierit:quaſi die ſequenti. Ophebe:o ſol. Curreſ:currere incipies: Per ſigna iuuẽis regẽtis aquam:per ſigna aquarii:de quo in ſecũdo dicemus. Relicto capricorno:cũ iã capricornus anteceſſerit. Septimus.x.calã.febru.hoc eſt.xxiii.die ianua.Lyra de qua ſupius dixius icipit occidere:cuius totus occaſus erit Cæſari:ut oſtendit Ply.pridie nonas februa.de quo loco dicemus. Hinc:ab hoc ingreſſu ſolis in aquarium.:Septimus oriens:ſol.ſ. Cũ dimi.ſe un.cũ occidet. Iam nulla ly.fulge.to.po.quaſi nõ oĩs lyra fulgebit in cœlo.Nã cũ pluribus ex tellis conſtet:non oẽs eius ſtellæ uidebuntur.aliq̃.n.coſmicæ occidere incipiẽt.Sed de oium occaſu agetur ĩ ſecũdo. Sidere: Nono calẽ.febru.occidet poetæ:Sed ex ſõne cæſaris.viii.ſtella regia ut Ply.iquit apellata Tuberõ:ĩ pectore leonis matutino.Verũ per eã partem leonis occidẽtẽ:eiuſdẽ partis aquarii q leoni eſt oppoſitus:occaſus de moſtrat̃.Leonẽ inter ſidera cõſtitutũ Higinus inqt ab ioue:qd oium feraꝝ pricebs exiſtimatur Alii q; herculis fuerit prima cõcertatio.& q; eũ inermis occiderit.Callymachus iquit crinem fuiſſe Beronices Ptolemei cõiugis:quẽ Conon matematicus inter ſidera collocatũ uideri dixit.ſeptẽ ſtellas oñdẽs:quas crinem eẽ fingeret.Leo ad occaſum ſpectat:ſupra corpus hydræ a capite:qua cancer inſtat uſq; ad mediã eius ptẽ cõſtitutus:medius æſtiuo circulo diuiditur:ut ſub ipſo orbe priores pedes hẽat collocatos occidẽs a capite:& exoriẽs:hæc ex higino. Sidere ab hoc:qſi poſt occaſum huius pñis lyræ.nocte ue.nocte inſeqnti. Ignis:ignita & lucida ſtella regia. Qui mi.luce

In me.pe.leo.erit mer.iam occiderit:ſic media parte occiderit leo.& media parte erit ortus aquarius.& uterq; coſmice. Ter qua.euoluerat poeta faſtorum lib.nec inuenire potuit diẽ ſemẽtinam. ſed admonitus eſt ſtatas nõ eẽ ferias. Quapropter illud erit aĩaduertẽdũ feriarꝝ publicarꝝ genera eẽ q̃tuor:aut.n.ſtatiuæ ſunt:aut cõceptiuæ:aut impatiuæ:aut nũdinæ.Statiuæ ſunt uniuerſi populi cões certis & cõſtitutis diebus:ac mẽſibus.& in faſtis ſtatis obſeruatõibus annotatæ:in quibus præcipue ſeruanẽ agonalia:carmẽtalia:lupcalia.Cõceptiuæ ſunt:qua quot annis a magiſtratibus:uel sacerdotibus cõcipiũt:in dies uel certos uel etiã incertos:ut ſunt latinæ:ſemẽtinæ:paganalia:cõpitalia. Imperatiue ſunt:quas cõſules:uel ꝑtores pro arbitrio ꝓtãtis inducunt.Nũdinæ ſunt paganorꝝ.Itẽq; ruſticorꝝ qbus cõueniũt negociis ꝓpriis uel mercibus ꝓuiſuri. Sũt ꝑterea feriæ familiarꝝ propriæ:ut claudiæ familiæ:uel emyliæ:ſeu iuliæ ſiue corneliæ.Et ſi q̃s ferias ꝓprias q̃q; familia:ex uſu domeſticæ celebratis obſeruat:& reliqua:hæc ex Theodo.

Nec ſementina eſt ulla reperta dies.
Cum mihi:ſenſit enim:lux hæc indicitur inquit.
Muſa:quid a faſtis non ſtata ſacra petis?
Vtq; dies incerta ſacri:ſic tempore certo.
Seminibus iactis eſt ubi fœtus ager.
State coronati plenum ad præſepe iuuenci
Cum tepido ueſtrum uere redibit opus.
Ruſticus emeritum palo ſuſpendit aratrum,
Omne reformidat frigore uulnus humus.
Vllice da requiem terræ ſemente peracta.
Da requiem terram qui coluere uiris.
Pagus agat feſtum:pagum luſtrare coloni:
Et date paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres:telluſq;:cereſq;:
Farre ſuo:grauidæ uiſceribuſq; ſuis.

Euolui:euoluẽdo legi. Ter q̃.pluries. Faſtos:faſto.li.ſeu annales. Signãtẽ:in qbus ſignata:& deſcripta ſũt tpa & oĩa q̃ qbuſq; fiãt. Nec re.& ul.di.ſe.nõ iunoni diẽ ſemẽti ſacrã. Cũ mu.mi.inqt.n.qa ſenſit me q̃rere diẽ ſemẽtinã. Hæc lux:ſemẽtina. Indicitẽ:a ſacerdotibus.ſ.uel a magiſtratibus:cũ ſint feriæ conceptiuæ ut diximus. Quid pe.a.f.quid reqris in faſto.li. Sacra nõ ſta.q̃ nõ ſunt fixa & certa cõſtitutis diebus.Et Cato dicit ſacra ſtata ſolẽnia ſancta deſeruiſti.Et ut ẽ di.ſa.ſemẽtini.Incerta:qa cõceptiua. Sic.t.c.ſit ſacrꝝ ſemẽtinum. Vbi poſtq̃. Ager ẽ.fœ.grauidus.& fœtã dicimus mulierẽ uel grauidã:uel q̃ pepit. Seminibus ia.poſtq̃ ſunt iacta & cõdita ſolo ſemina:tũc erũt feriæ ſemẽtinæ:qđ qdẽ fit:uel celerius:uel ſerius ꝓ q̃litate tpis:& regionum.iacto ergo ſemine dies incidiẽ.antiq aũt deã feriã a ſerẽdo.ſegeſtã a ſegetibus appellabãt:ut auctor ẽ Ply.quarꝝ ſimulachra erãt in foro. State co.Poſt pactam ſemẽtẽ erit ꝑ hyemẽ a labore ruſtico uacãdũ:dãda ẽ tã bobus:q̃ colonis qes:nec terra ꝓſcindẽda.noxia.n.eſt hyberna glacies ꝓſciſſæ nuꝑ terræ.ergo ꝑ hyemẽ erit qeſcẽdũ. O iuuẽ.co.ꝑ trãſlationem a militibus q poſt exactos labores coronanẽ. State ad ple.præ.iã ſtãtes mãdite:& requieſcite.Iuuẽcus ut Var.inqt dr̃ q; iã iuuare ad laborẽ poſſit. Veſtrꝝ.o.uideẽ labor. Redibit cũ te.ue.uerno tpe erit ad arua ꝓſcindenda redeũdũ.& aliq præcipiũt in locis tepidioribus a bruma ꝓſcindi oportere arua. Virg.uero iqt Vere nouo gelidus canis cũ mõtibus humor Liqẽ:& zephyro putris ſe gleba reſoluit:Depreſſo incipiet iã tũc mihi taurus aratro Ingemere:& ſulco attritus ſplẽdeſere uomer. Ruſticus ſuſpẽ.pa.alte ad palũ ligat. Aratꝝ eme.ꝓſtat in trãſlatione a militibus:q cũ emeriti ſunt: uacationẽ habẽt. Humus.terra. Reformidat oẽ uul.fri.timet oẽm ꝑ hyberna frigora ꝓſciſſionẽ. Villice:tu qui ꝑes pago:& curæ totius rei ruſticæ. Da req.ter.pacta ſe.noli terrã ꝓſcindere poſt ſemẽtẽ. Da reqẽ ui.q colue.ter.ſine etiã colonos reqeſcere. Pagus agat feſtum:q in pago ſunt celebrẽt ſemẽtinas ferias:& feſta paganalia.Pagus :qđ fons.Nam plerũq; pagi:hoc uillæ apud fontes erigebanẽ. O coloni:q pagũ incolitis. Luſtrate pagũ circuite ſolẽni põpa in ſemẽtinis & paganalibus feſtis.& date annua liba ſacrificate quot annis Focis paganis:aris deorꝝ qui rura tuenẽ. De libo ſupius dictum eſt. Placẽtur:in ſementinis & paganalibus feſtis ſacrificãdum ẽ terræ:cereriq; frugũ parẽtibus:& farre & porca pregnãti. Tellus & ce.matres fru.q̃ ſunt cã oium frugũ exhibẽdarꝝ:immo & ſine his nulla agricolatio eẽt. Placenẽ farre ſuo:quod ipſæ tradũt. Et uiſce.ſuis gra.porcæ ꝑgnãtis:& porcã cereri immolari diximus:fruges a fruẽdo dictæ. Volũt aliq eandẽ eſſe cererẽ:& tellurẽ.Dido.li.iiii.Ab antiqs inqt ſcriptoribus:& poetis tradiẽ:cererẽ fuiſſe terrã matrẽ appellatam.Eadẽ & Orphei tradunt poemata:& in cerimoniis introducunẽ:de qbus nequaq̃ fas ẽ inſcios loqui.Et in primo li.Terram inqt tanq̃ uas aliquod eorꝝ que fierẽt.putãtes matrẽ appellarunt a græcis ſimiliter :mutato deinde paululũ uerbo eſt cognominata. Antiqtus.n.terra mare ẽ appellata.poeta nõ dicit eãdẽ eẽ ſed idẽ officiũ ambas tueri. Ceres & ter.tuẽ.cõ.offi.cuſtodiunt & ꝓtegunt ſimul agricolatõem.Ceres.n.iacit ſemina:tellus recipit:hæc alit:illa

curat.excutitq; matura. Hæc ceres.s.præbet cauſam fru.nam ipſa eſt artifex:& illa officina:in q̄ fit artificiū. Illa tellus.ſ. Præbet lo.nā ē uas eoꝝ q̄ fiunt:& in ea generant̄. Cōſor.nunc oꝛōnē ad ipſas frugum deas uertit cererem & tellurē:ut & agricolas fructibus exaturent:& ſementē ita augeāt ut ī herbis a niuibus nō adurat̄ ſeges:& quā expoſcūt Semia cæli tēperiē pſtent.tueant̄ a noxiis.& cætera q̄ faciūt adhibeāt:deſcēditq; uſq; ad.xxii.uerſum. O con.o.o ceres:o tellus:q̄ ī agris eādē geritis ſortē. Per q̄s ue.ē cor.q̄ſi q̄ rudē uetuſtatē & ſilueſtrē cultū ad ciuilem uſum redegiſtis. Et quer.g.qua prius hoīes ueſcebantur.

Officium commune ceres:& terra tuetur:
Hæc præbet cauſam frugibus:illa locum.
Conſortes puerum per quas correcta uetuſtas
Quernaq; glans uicta eſt utiliore cibo.
Fructibus immenſis auidos ſatiate colonos:
Vt capiant cultus præmia digna ſui.
Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus
Ne noua per gelidas herba ſit uſta niues.
Cum ſerimus:cœlum uentis aperite ſerenis.
Cum latet ætherea ſpargite ſemen aqua:
Neue graues cultis cerealia dona cauete
Agmine læſuro depopulentur aues.
Vos quoq; ſubiectis formicæ parcite granis.
Poſt meſſem:prædæ copia maior erit.
Interea creſcat ſcabræ rubiginis expers:
Nec uicio cœli palleat ulla ſeges:
Et neq; deficiat macie:neq; pinguior æquo:
Diuitis parcat luxurioſa ſuis.
Et careant loliis oculos uitiantibus agri:
Nec ſterilis culto ſurgat auena ſolo.

Eſt ui.u.ci.ceſſit uicta frumento a uobis exhibito qui ſuauior & utilior fuit cibus. Satia.co.a explete auiditatem colonorum. Immen.fr.ingenti fructuum copia. Vt ca.recipiant. Præ.di.ſui cul.præmia cōuenientia ſuo labori ī re ruſtica. Vos date uos deæ p.au.cōtinuatū icremētū uſq; ad maturitatē. Teneris ſemētibus:dū in teneris herbis ſūt ſemia. Ne her.no.tenella:aut nup nata. Sit uſta. Per ge.ni.ne nimio rigore niuiū aut pruinæ purat̄.pruina.n.a purēdo dicta q; ſata purat nix a: qd ē migo. Cū ſerius tpe ſemētis. Apite cœlū:pellite nubes q̄ cœlū nobis claudūt. Ventis ſerenis:ſerenitatem inducentibus:ut ſunt ſeptentrionales. Cum latet ſemen poſteaq̄ ſatum eſt:& ſemen latet intra terram. Spargite aqua ætheria.pluuia:& hoc anteq̄ emergant.nā in ianuario ſi cadant pluuiæ:& gelicidia creſcent frumenta in ſpicam. Si in februario:aut in martio creſcent in ſtipulas nō in ſpicas.Neue & cauete:cautam curam adhibeatis:aut cauete uos agricolæ. Ne aues graues cultis:moleſtæ ſatis ipſis. Depopulentur diripiāt. Dona cerealia.ipſa ſemia. Agmie læſuro:turba agrū pdatura. Ergo depellite auiū agmīa agrū populantia. Vos quoq; Apoſtrophe ad formicas:ut nolīt ſemina ſolo iiecta depopulare.ex pectet meſſem:nā ex ea maior eis pda ſuggeret̄. Vos quoq;:o. Formicæ parcite ſubiectis granis nolite attingere grana:q̄ ſolo credita & ſub iecta ſūt:nā tequis eēt illa uobis pda. Maior copia pdæ maior abūdantia depdādi frumēti. Erit poſt meſſē:q̄ſi poſt excuſſum e paleis frumentū:maior erit tunc cumulus paratus. Interea:creſcāt ſegetes ſine ulla rubigine:nec ulla īteperie cœli contrahant uitiū. Creſcat ſeges:creſcāt ad maturitatē fruges.Seges.n.ē ut Varro de re ruſtica iqt:qd aratū & ſatū. Expers ſcabræ rubiginis:q̄ſi ſine ulla aſperæ rubiginis leſione. Prouenit.n.rubigo ex calore ſolis:cū adurit madefactos aqs culmos.unde iferius.ī.iiii.libro.Nec ueti tātū cereri nocuer̄:nec hymbres.Nec ſic marmoreo pallet aduſta gelu.Quātū ſiculmos titan ī calficit udos.Tūc locus ē iræ diua tremenda tuæ:propterea numa:xi.anno regni ſui:feſta rubigalia īſtituit.de q̄bus latius agenus ī iiii.li. Nec ulla ſeges palleat:pallorē cōtrahat. Vitio cœli:aeris intēperie:uel pruinis:uel nimiis caloribus q̄bus īterdū ſolēt qdā uermiculi gigni:& ī radicibus.ergo nō palleat ante maturitatē:nā pallor itempeſtiuis fruſtrat̄ miſeros colonos. Et neq;:nō ſit ſterilis ſeges neq; nimiū.piguis cuius quidē luxuria eēt repriměda more Virgiliano.Quid:q ne grauidis pcūbat culmus ariſtis:luxuriē ſegetum tenera depaſcit ī herba.& Ply.luxuria īquit ſegetū caſtigat̄ dēte pecoris ī herba dūtaxat.& de paſtæ quidē ſepius nullā ī ſpica iniuriā ſentiūt. Et neq; deficiat:ipſa ſeges. Macie:& tenuitate & ſterilitate. Neq; pinguior æquo:pluſq̄ ſatis ſit. Luxurioſa:ſeges nimiū pinguis. parcat ſuis diuitiis:ſuæ nimiæ pinguedini. Et careāt:nō naſcat̄ in agro loliū:nō auena:quoniā hæ ſunt pnitioſæ peſtes ſegeti:loliū iſelix appellat Vir.& iō uolūt iſelix dictū:qd ex tritico:& hordeo p negligētiā fiat & deſinat eē triticū qd felix ē.Et auenā primū oīum frumenti uitiū eē ply.ingt:& auenas maro ſteriles dixit.extenuāt.n.terrā:& iſecūdiorē reddunt. Et agri careant loliis:ſint ſine lolio:qd noxium eſt. Vitiantibus oculos:hebetantibus uiſum:& caput aggrauat:& nimiū ſoporem inducit:

& uiſum hebetat:īmixtum frumēto loliū. Nec auena ſterilis: ab affectu: cū faciat ſterilē agrū. Surgat ſolo culto: in agro exculto. Triticeos: proueniat ex agris magna tritici farris & ordei abundantia hæc agricolæ ꝓ uobis ꝑcatus ſum, idē & facere uos debetis: & qđ ꝑcamur cereris & telluris munere ſortiatꝰ effectū. Ager reddat fœtus triticeos: triticū ipm. Et farra paſſura bis ignē: q̄ bis torretur. Primū cū relatū erit in horrea. deinde in ſacris: ſiue in cibis. Numa inſtituit deos fruge colere: & mola ſalſa ſupplicare: atq; ut auctor ē Emina far torrere: quoniā toſtū ſalibrius eēt. Id uno mō cō

Triticeos fœtus: paſſuraq; farra bis ignem:
Hordeaq; ingenti fœnore reddat ager.
Hæc ego pro uobis: hæc uos optate coloni.
Efficiatq; ratas utraq; diua preces.
Bella diu tenuere uiros: erat aptior enſis
Vomere: credebat taurus arator equo.
Sarcula ceſſabāt: uerſiq; in pila ligones.
Factaq; de caſtri pondere caſſis erat.
Gratia diis: domuiq; tuæ: religata catenis
Iam pridem ueſtro ſub pede bella iacent.
Sub iuga bos ueniat: ſub terras ſemen aratas.
Pax cererem nutrit: pacis alumna ceres:
Atq; uenturas præcedit ſexto calendas:

ſecutū: ſtatuēdo nō eē purū: ad rē diuinē: niſi toſtū. Is & fornacalia iſtituit farris torrēdi ferias: & reliq. Et hordea: etiā reddat ager. Igēti fœnore: q̄ſi multo maiore copia: quā acceperit hæc ego ꝓ uobis: opto hæc oīa ꝓ nr̄a utilitate o. Coloni: agricolæ. Hæc uos optare ꝑcibus adiis poſcite. Et utraq; diua: ceres & tellus. Efficiat ꝑces ratas: firmas. ducat ad effectum. Quicqd nos & uos ſimul ꝑcamur.

Bella: cū diu & res pu. & oē ipiū bello ciuili ꝑmeretꝰ: nulla habebatꝰ rō rei ruſticæ: cuius inſtrā ī arma bellica uertebanꝰ. Sed deoꝝ: & auguſtæ domus munere: bella qdē extincta: atq; orbi pax reddita toti. Et cultus fruges undiq; ꝑbet ager. Bella diu tenuere uiros: diu fuere uiri in armis: ꝑſertim ciuilibus occupati. Enſis erat aptior uomere: accōmodatior erat enſis ad bella: q̄ eēt uomer quo terra aratꝰ: aut cœtera inſtrā ruſtica. īmo & uomer uertebatꝰ ī enſem: ut đ falcibus dixit maro. Et curuæ rigidū falces cōflantꝰ ī enſes. Taurus arator: terræ ꝑſciſſor. Cedebat equo: bellatori. Ceſſabāt ſarcula: ab opere ruſtico. ſarculū a ſarriēdo crates ē illa dentata: quæ ſuptrahitꝰ ſatis. Horatius gaudentē p̄rio findere ſarculo agros. &. Ligones: qbus terra effoditꝰ. Verſi: ſunt mutati ī. Pila: tela romana: &. Caſſis: galea. Erat facta: fabricata. de pōdere raſtri: de raſtro ferreo ponderoſo. hoc inqt oīa inſtrā ruſtica in arma: & ī pniciē hoīum uertebanꝰ. Grā diis & domui tuæ: o germanice grā ē habēda deis: & auguſtæ domui: hoc ē diua auguſto: & tyberio: & tibi quoniā. Iā pridē: lōge añ ab actiaca. ſ. uictoria. Bella religata catenis: a Virgilio accepit & cētū uinctus aenis poſt tergū nodis. q. d. bella iā ſedata. Iacēt ſub nr̄o pede: qa ſubegiſiſtis: & peſſundediſtis hoſtes: & rebelleſ oīs bellū inferentes. Veniat bos ſub iuga: ligentꝰ iā ad iugū boues: & aratū redeant. Semē ueniat ſub terras aratas: fiat ſemētis: ſerantꝰ arua. pax nutrit ceterē. rē ruſticā: &. Ceres alūna pacis nā & ipa a pace nutritꝰ. Atq;: ſexto calē. feb. feſtū ē caſtoris & pollucis quo die ē illis ædes conſecrata apud fontē iuturnæ: a Tyberio ſuo fratriſq; noīe. ut ſuetonius meminit: uerum & longe ante fuerat illic ædes: quā bello latino uouerat aulus poſtumus dictator in ipſo cōflictu in quo erit paululū īmorādū: Nā cū primus oīum nr̄i ſæculi. cōpererim ego quo ī loco eēt aqua iuturna: collatis ſimul ſcriptoꝝ ueterū monumētis: & ipſa rerū experiētia: nō coueniet eqtati: me mea laude defraudare. Diony. n. cū ſcribat conflictū ad lacū regillū: & uiſos duos iuuenes ad fontē eo die apud ueſtā: nō appellat eam aquā iuturnam: Sic enim inqt. In hac pugna dr̄ Poſtumio dictatori: & qui cum eo in acie erant: eqnitibus apparuiſſe duos forma & magnitudine longe ſuperiores uiris: quos noſtra natura nutrit. Pubeſceretq; incipientes. Ducentes equitatum romanum: & qui obuiam latinoꝝ irent ferientes haſtis: propellenteſq;: & cohortantes ſocios. Poſtq; fugam latinorum captioneq; caſtrorum ſuoꝝ: inclināte iam die in ueſperum uiſi eſſe in romano foro eodem habitu adoleſcentes dicūtur duo bellicas induti lenas. proceriq; & pulcherimi: & eandem habentes ætatem: faciemq; ſeruantes: tanq̄ redeuntium ex ꝑlio ſpecie pugilium equoſq; madidos ſudore adducentes: deſcendenteſq; aiuntꝰ utrūq; equos abluere ad ſcaturiginē: q̄ manat iuſta tēplū ueſtæ lacū faciens profundū: paruū multis circunſtantibus: & ſiquid eſſet ab exercitu noui dicere poſtulantibus: narraſſe eos pugnā ut fuerat & qđ uiciſſent romani nūciaſſe. Diſcedenteſq; deinde dicūt eos ex foro: a nemine uiſos amplius: q̄q̄ multā eoꝝ inqſitionē: relicto in urbe duce faciente. Poſtq̄ aūt die poſtero acceperūt a dictatore epiſtolas: hi q rei pu. ꝑſidebant: & cū cœteris quæ geſta erāt in ꝑlio. De apparitione etiam numinū accepere: exiſtimātes utraq; eē eorūde nr̄a: ut ueriſimile ē caſtoris & pollucis ſimulachra ea eē crediderūt. Huius aūt inopinatæ: admirabiliſq; apparitionis: cū ſigna adhuc romæ multa: tū uero eſt ædes pollucis: & caſtoris: quam ſuper foro extruxit ciuitas, ubi uiſa ſunt ſimulachra: & iuxta

cā fons.deoꝝ hoꝝ uocataq̃:& ſacra:& hucuſq; exiſtimata.Sacrificiaq; ſumptuoſa:quæ quot annis populus pficit:idibus qntilibus:quo die pſpere adminiſtrarūt hoc bellū.Sup iſta uero omnia eaq; poſt ſacrificiū ducit pōpa:habētiū equos de publico:q tributim.curiatimq; ornati.cateruatimq; eqs uecti incedūt oēs:ut ex pugna uenictes.Coronati oliuaꝝ ramis:purpureiſq; punicei ſubtegminis togis:qs trabeas uocāt circūuelati:a tēplo quodā extra urbē mřis incipiētes:puadētesq; urbē reliquā pforꝝ:ædēq; caſtoris & pollucis ptereūtes.Viroꝝ milia aliqñ.v.ferētiū q̃cūq; in preliis acceperiut a ducibus pmia fortitudinis Hæc ex Dioniſio.q tñ iuturne fontē in his nō nominat.Liuius cū de illo cōflictu agit.Ibi inquit nihil:nec diuinæ:nec humanæ opis dictator pretermittentes:edē caſtori uouiſſe fertur:ac pronunciaſſe militi pmia.Valerius uero ubi de miraculis agit:ſic ingt cū apud lacū Regillū Aulus Poſthumius dictator:& tuſculanoꝝ dux mālius octauius magnis uiribus inter ſe cōcurrerent:ac neutra acies aliquādiu pedem referret caſtor:ac polux romanarum partiū propugnatores niſi hoſtiles copias penitus fuderūt. Addit quoq; Valerius aliud exēplum.

Hac ſunt ledæis templa dicata deis:
Fratribus illa dies fratres de gente deorum
Circa iuturnæ compoſuere lacus.
Ipſum nos carmen deduxit pacis ad aram
Hæc erit a menſis fine ſecunda dies.
Frondibus actiacis comptos redimita capillos
Pax ades:& toto mitis in orbe mane:
Dum deſunt hoſtes:deſit quoque cauſa triumphi:

Itē bello macedonico.P.Vatinius reatinæ pfecturæ uir noctu urbē petens:axiſtimauit duos iuuenes excellentis formæ albis eqs reſidentes obuios ſibi factos nūciare:die q pterierat:pſam regem a Paulo captū.Quod cū ſenatui indicaſſet:tanq̃ maieſtatis reus & amplitudinis uano ſermone cōtēptor in carcerē coniectus.Poſtq̃ pauli litteris illo die perſam captum apparuit:& cuſtodia liberatus:& inſup agro ac uacatione dignatus eſt.Et ſubdit caſtorē uero & pollucē:etiā illo tpe.pro imperio po.ro.excubuiſſe cognitū eſt:quo apud lacū iuturnæ:ſuū.equorūq; ſudorē abluiſſe uiſi ſunt:iūctaq; fonti ædes eoꝝ:nullius hominū manu reſerata patuit.Ex his igit patet neq; Dionyſiū:neq; Liuiū aquā iuturnæ noīare.Sed ego cōferens eaq; adduxi id qđ apte nunc uidetur aīaduerti:de eo dē loco & aqua loqui Valeriū & Dionyſiū.nā uterq; de fonte loquit in quo caſtor:& pollux abluere ſudorē equoꝝ uiſi ſunt.Cumq; Valerius lacū iuturnæ dicat:eū eſſe cōſtat:qui erat apud ueſtæ tēplū:qđ qdē tēplū inter pallantiū & capitoliū:comprehēſis iā utriſq; collibus unis mœnibus & ſtāte in medio coꝝ foro Numa extruxit.ut idem Diony.teſtat.Erat ergo i foro & ipa aqua iuturnæ:quæ nunc paulo illinc remotior cernit:a poſteris quoquo modo trāſuerſa.Eſt enim apud tēplum diui georgii turris ſemiruta ſub qua eſt ipe fons:& aquæ qdem ſalubres.Quod ego experiri uolui quo certior fierem an ea eſſet aqua iuturnæ.Præſertim cum Varro dicerit nympha iuturna:quæ iuuaret:Itaq; multi egroti:pp id nomē:hinc aquam petere ſolent.Duxi igitur illuc ad ablnendum quinquies diſcipulum ſcabidum protinuſq; ab omni ſcabie liberatus eſt.Hic forte nimium īmoratus ſum:ſed referre uolui hiſtoriam:& rei ueritatem aperire.inquit ergo poeta. At ſexta:dies.ſ. Quæ procedit calendas uenturas:hoc eſt calēdas februarias:& ſignificat.xxvii.diē ianuarii.Hæc:die.ſ. Tēpla ſunt dicata:conſecrata. Deis lædeis:caſtori & pollnci ledæ filiis. Illa dies fratribus caſtori & polluci ſacra eſt.tunc enim eſt eoꝝ feſtum. Fratres:Tyberius & druſus:non qđ ambo ſimul dedicauerint:ſed qđ Tyberius. Ipſe:ſuo:& fratris nomie dedicarit:ut Tranquillus oſtendit. De gente deoꝝ:& hoc pp domum Iuliam que ad aſcanis emanauit iu quā adoptatus auguſtus Tyberium & ipſe adoptauit in filium.Compoſuere:ea templa.ſ. Circa lacus iuturnæ:de quo iam diximus. Ipm.xxx.die ianuarii erit feſtum pacis:inuocat igitur.& orat illā:ut diutius in orbe maneat:ne magis bella gerant:cū laudabilius ſit pacē q̃ bellū coler.Sed gerant arma ſolū ad ppulſandā nō ad inferēdam iniuriā.timeatq; oīs orbis romanū nomē:aut potius amet:ſi nō extieſcit. Ipm carmē deduxit nos ad arā pacis:qa nūc pacis meminimus pax cetere nutrit & rdliq:& ad finē libri & mēſis pperamus:ipſa oportunitate ad tēplū pacis uenimus:& feſtū:quo fiunt illi ſacra. Ad arā:ad templum:qđ auguſti tempore exiguum erat ad uiam ſacram.Cepit illic maius erigere e fundamentis agrippina:ſed Veſpaſianus poſtea perfecit. Hæc dies:pacis.Erit ſecunda a fine menſis:ſecunda ab ultimo die ianuarii retro numerando.Sic erit penultimus dies. Ades tu pax redimita:ornata. Capillos comptos:ornatos. Fondibus actiacis:corona uictrici & triumphali ab actio pmōtorio epyri:apud quod cæſar Octauius Antoniū,& Cleopatram fudit poſtq̃ uictoriā ianū q̃rinum cluſit.Protinus & totū pax alma effuſa p orbē.ad illud ergo alludit.aliqui legunt frondibus acteis ab actica:& p olea accipiūt:q̃ pacis ſit inſigne. Et mane mitis:lenis & benigna. In toto orbe:ſicut p uniuerſum orbē fuit auguſto iperāte. Dū deſunt hoſtes:dū nō ē hoſtis q i romanos gerat arma.Deſit quoq; cā triūphi:qſi neca romāis bellū gerat:ſpe triūphi.Bello.n.ſubactus hoſtis

ſtriumphi cauſa eſt. Tu:pax. Eris ducibus:imperatoribus:& ipſis ducibus. Maior gloria bello. quia maior ex pace:q̃ ex bello gloria cõparatur. Miles gerat arma quibus:armis. Coerceat: ſola. Arma:propulſet inferentes armis iniuriam:q̃ non ipſe inferat. Nil cantetur fera tuba niſi pompa:non crepitent turbatum clangores:ad incendendos ad pugnam animos:ſed ad exhibẽdã ludorum pompam:& ad ſupplicationes. Jlle enim ordo procedentium in his pompa dicitur. Et primus:& ultimus orbis. oriens & occidens. Horreat:extimeat. Aeneadas. romanos ab ænea ꝓgenitos. Si qua terra parum timebit: ut ſunt remotiſſime gentes in di!& ſcythæ. Amet:ſit romanorum amica:ut idem fuere:qui in amicitiam recepti ſũt. Thura:o Sacerdotes addite thura:& ponite & adolete. Flamis pacalibus:aris & iginibus pacis: dicuntur enim pacalia ſicut fornacalia. Et cadat uictima alba:imoletur pacipecus alba. Frõte perfuſa. mero:ſcilicet ut moris ẽ & ſuperius diximus. in tua qd ſpargi cornua poſſit erit:&. Rogate: uos ſacerdotes. Deos propenſos:inclinatos ad. Pia uota:quaſi q pia uota:& caſtas preces exaudiunt. Vt perennet:perpetuet. Cũ pace:domum auguſtam. Quæ domus:auguſta. Præſtat eam:pacem humano generi. Sed iam pars pria noſtri laboris. Primus faſtorum liber. Eſt exacta quaſi:eſt deductus ad finem. Et libellus:hic primus. Habet finẽ cũ Iuo mẽſe:qa iã ꝑfecimus primũ librũ & rationẽ primi mẽſis:q ẽ Iano dicatus.

Tu ducibus:bello gloria maior eris.
Sola gerat miles:quibus:arma coerceat:arma:
Canteturq; fera nil niſi pompa tuba.
Horreat æneadas & primus:& ultimus orbis:
Si qua parum romam terra timebit:amet.
Thura ſacerdotes pacalibus addite flammis:
Albaq; perfuſa uictima fronte cadat.
Vtq; domus:quæ præſtat eam:cũ pace perennet:
Ad pia propenſos uota rogate deos.
Sed iam prima mei:pars eſt exacta laboris:
Cũq; ſuo finem menſe libellus habet.

FINIS INTERPRETATIONIS PRIMI LIBRI FASTORVM PER PAVLVM MARSVM POETAM.CL.ET .RH.

PREFATIO IN.II.LIBRVM FASTORVM.

Paulus marſus piſcinas po. georgio cornelio ueneto patricio. M. equitis. F. ſalutem.

EREOR ego ſuauiſſime corneli Ne qui ſint. Qui me lõgiorẽ eſſe ceſſant quã: aut ipſa rerum moles exigat:aut ratio lectoris expoſcat. præſertim cum in hoc primo libro:nimis forte aliorum iudicio euagatus. Videar quidem boni interpretis legem exceſſiſſe:Cuius illud præcipuum eſt:in minimis nõ inſiſtere & quæ ex quotidiano uſu percipiuntur:ſilentio præterire. ſane ſi quo in loquo & quibus id noſtri muneris exhibetur. Animaduertent:dignam profecto uenia prolixitatẽ hãc meã iudicabunt. Nõ enim hæc in noſtro cubiculo:aut in amœno ſeceſſu nobis ipſis:& noſtro arbitrio cõmentamur:ſed in media urbe roma:terrarum & gentium domina & in publico gymnaſio: tam rudibus:q̃ eruditis:tam pueris:q̃ grandioribus natu profitemur. Vbi quidem:& apud quos nihil erit ſilentio prætereundum. ſed ut utriſq; mos geratur:omnia ſunt ſumma perſpicuitate demõſtranda. At nullum pene profertur uerbum:quin ab illis omne protinus excipiatur:excepta domũ referunt:relata in ſuum ordinem digerũtur. Ab illis deide:ſiqd edituri ſumus: labores noſtros mutuamur,& quo ordiue a nobis omnia ꝓlata ſunt. Eo quoq; edenda eſſe ducimus. Adde & rerũ magnitudinẽ:& antiquitatẽ pene obliteratam:ut alteri explanandæ:alteri ab imis tenebris eruendæ. omnino fuerit a nobis immorandum. Laudandã igiť induſtriam meam duxerit æquus lector:potius:quam ullius prolixitatis arguendam. Sed ut ſpero tua. C. Corneli iprimis auctoritas & laudabit:& a liuoris morſu defendet. Quod ut facias etiam atq; etiã rogo:ſed aggrediamur iã februarium menſem:cuius ratio non minorem curam exigit:quã fecerit Ianus. Dabimus nos ipſi operam: ut labor hic noſter ut & pueritiæ:litteris dicatæ pariter & iuuentæ profuturus. Vale.

INTERPRETATIO SECVNDI FASTORVM LIBRI PER PAVLVM MARSVM POETAM CL.ET.RH.

Ianus hēt finē:cū carmine creſcat & ānus
 Alter ut id menſis:ſic liber alter eat.
 Nunc primū uelis elegi maioribus itis
Exiguum memini nuper eratis opus.
Ipſe ego uos habui faciles in amore miniſtros:
 Cum luſit numeris prima iuuenta ſuis.
Idem ſacra cano:ſignataq; tempora faſtis:
 Et quis ad hæc illinc crederet eſſe uiam.
Hæc mea militia eſt:ferimus quæ poſſimus arma:
 Dextraq; non omni munere noſtra uacat.
Si mihi non ualido torquentur pila lacerto:
 Nec bellatoris terga premuntur equi.
Nec galea tegimur:nec acuto cingimur enſe:
 His habilis telis quilibet enſe poteſt.
At tua proſequimur ſtudioſo pectore cæſar
 Nomina:per titulos ingredimurq; tuos:

Anus hēt:Numa cū anno Romuli duos addidiſſet mēſes.Primū Ianuarium nuncupauit primūq; anni mēſē eſſe uoluit.Secundū Februariū uocauit februo deo dicatū:q luſtratio⸗nū potēs creditur:ultimūque anni eſſe uoluit.Luſtrari aūt eo mēſe ciuitatē neceſſe erat:ſtatuit ut iuſta diis mānibus ſoluerentur: ſed poſtea a decem uiris februarius poſt ianuariū nūeratus ē. Dionyſius tñ aſ⸗ſerere uidet̄ ſacrificia hæc in februa⸗rio poſt brumā ab Euandro initiū ha⸗buiſſe:q mos poſtea a Romanis ſerua tús ē.Nec diſſentit Varro .februarius. n.iquit appellatus a februo.Februare purgare ſignificat:eo menſe purgaba tur ātiqua ciuitas.i.palatiū a nudis lu pcis ad hoc deus purgatōnū februus ē noīatus ſed de hoc paulo poſt latius diſſeremus. Ianuarium mēſem primū priore libro diis auſpicibus abſolui⸗mus:nūc ad ſecūdū his duobus uerſibꝰ trāſitionē poeta facit. Ianus:hoc eſt mēſis iāo dicatus. Habet finē:qa ab ſolutus eſt. Creſcat & ānus cū carmi ne:creſcat annus p additionē mēſium & carmīa:in qbus de mēſibus aget̄. Vt ait alter mēſis:ſecundus.ſ. Sic eat alter liber:quo ſecundus ipſe mēſis de ſcribatur qd menſis:& uñ ſupius dixi⸗mus.Grauia grauiori ſtilo cōmēdanda erāt::ſed cū magis ingeniū elegis accomodatū haberet ēt hæc:quæ grauia ſūt:elegis decātat.his.n.uerſibus miſerabiles hominū erumnæ & amoris querimoniæ decātant̄ dicti ab ἐλεεῶ quod eſt miſereor.Inde ē Δεοσ materia.Vertit ſermōnem ad ipſos elogos. O elegi nūc primū:q̄ſi nō ante hac:ſed nūc primū. Itis uelis maioribus.ſublimiore ſtilo & locupletior̄ materia p trāſlationē a nauibus & mari. Mēini eratis nuper opus exiguū:exigua materia qa leuia leuiore ſtilo canebant̄.At nūc magna cāitis uerba ſentētiis accōmodādo. Ipſe:elegias de amoribus multas ſcirpſerat quaꝝ exſtāt ad corynnā tres belli:ſcripſit & artē:& amoris remediū. Ipſe ego habui uos:elogos.ſ. Faciles bēignos Miniſtros in amore:& ut excuſatus hēret̄ ſubdidit. Cū prima iuuēta.ipſa ætas iuuēilis. Luſit ſuis nūeris.q.d.cū ea luderē:q̄ iuuenes nō dedecebant. Idē:quod de amore attigit:cū humilis eſſet materia humili ēt ſono expreſſit:hic uero cū grauia di⸗cat ſe totū ipſo carmīe attolit:uerbaque rebus accōmodat. Idē ego cano ſacra:oīa ad religionē faciētia. Et tēpora ſignata:de ſcripta. Faſtis:in faſtorū libris.oīa hæc ſupius diffiniuimus. Et quis crederet illinc:ex ipſa re amatoria. Eſſe uiā ad hæc:ſacra.ſ.& tempora deſcribēda.& Hæc:trait ſua quēq; uoluptas:& cū magno ſit ornamēto militaris īduſtria:cū illi ſe a pueris non dederit:hāc eſſe ſuā militiā iqt:nec omni ab officio uacare. Hæc eſt mea militia:poetice:ſcilicet & ſacra canere. Ferimus arma q̄ poſſumus:ac ſi diceret calami ſūt mihi p haſtis bellicis. Dextra nr̄a nō uacat oī mu⸗ner̄:oī officio:imo aliqd munus affert:nā ſi tela nō torquet tractat calamos:qbus ad ſcibēdū utit̄. Si mihi:ut magis laborē ſuū germanico cōmēdaret p lōgū hypbaton inqt.Si a me nō tractātur ar⸗ma nō pmit̄ bellator equus nō hēmus arma neq; ad ppulſandā:neq; ad inſerendā iniuriam:q̄ quidē ab oībꝰ hēri pñt.Canius tñ cæſareū nomen & tuas laudes & dignitatē celebrāus:ac ſi dicere uelit illa a multis fieri poſſunt,hæc autem a paucis. inquit ergo. Si pila:pilum genus teli eſſe diximus Non torquent̄:non torquendo emittuntur. Mihi:a me. Valido lacerto:forti & robuſto brac⸗chio. Nec premuntur terga eqi bellatoris:equi bellicoſi:nam animal bellicoſum eſt:& equum preſagire pugnam Plynius teſtatur. Nec tegimur galea:capitis tegmine:& hoc ad defenſionem. Nec cigimur enſe acuto:& hoc ad offenſionē:aut ad propulſandam iniuriam. Quilibet poteſt eſſe abilis ideſt aptus. His telis:ac ſi dicere uelit carminibus tamen quilibet eſſe habilis non:po⸗teſt. At tua:particula hæc differentiā rerū ſignificat pōpeio teſte:ut cum dicimus Scipio bellator. At Marcus Cato orator. Ado cæſar germanice pſequimur:ſcribendo. Tua noīa cæſaria.ſ. Studioſo pectore:offōſo ſeu diligēti. Et īgredit̄ p tuos titulos:imo p tuas laudes p tuas dignitates

tituli tamē & milites appellati ſunt:ut Pompeius īquit:quaſi tituli q̄ patriā tuerent̄:unde & Titi prænomē ortū eſt. Ergo:cæſaris:ut etiā ſuperius:germanici benignitatem īplorat:ut hæc tranqllo aīo munera reſpiciat. Siquid ocii ī bellis ſupereſt:nam & hæc ad eū belligerantē in germania ſcripta ſūt.unde hic pacādo ſiquid ab hoſte uacas &c. Ergo ades:faue cū.ſ.canam tua nomina. Et reſpice paulū mea munera placido uultu:tranqllo aīo:nā ut ſupra diximus uultus eſt uoluntas:quæ ꝑ motu aīi ī facie oſtēditur. Siqd uacas ab hoſte pacādo:ſiqd ceſſas a pacādis hoſtibꝫ aut ſiqd ocii:aut tēporis tibi ſupereſt.dū pacas hoſtes.

Ergo ades:& placido paulū mea munera uultū
 Reſpice:pacando ſiquid ab hoſte uacas.
Februa romani dixere piamina patres:
 Nunc quoq; dant uerbo plurima ſigna fidē
Pontifices a rege petunt:& flamine lanas
 Queis ueteri in lingua februa nomen erat.
Quæq; capit lictor domibus purgamina certis:
 Torrida cum mica farra uocantur idem.
Nomen idem ramo:qui cæſus ab arbore pura
 Caſta ſacerdotum tempora fronde tegit.
Ipſe ego flaminiam poſcentem februa uidi:
 Februa poſcenti pinea uirga data eſt.
Deniq; quodcūq; eſt:quo corpora noſtra piant̄
 Hoc apud intonſos nomen habebat auos.

Februa:ubi fauorē germanici iplorauit rē ipſam aggreditur.hinc.n.īcipit narratio februarioꝝ.unī mēſis februarius nomē traxerit:& cū a februis dicatur:februa quid ſint primū diffinit Februa piamia eē dicit :idque plurimis argumētis ꝓbart. Romāi pr̄es dixere:uocauere. Piamina purgatiões luſtratiões. Februa nūc quoq;:nūc etiam.Plurima ſigna dāt fidem uerbo:huic.ſ.fabruorū.Pōtifices:cū capellæ per lupercos mactarent̄:ut apud Plu.ē gemini adoleſcentes præclari ſāgui noléto gladio fedatā ſibi faciem attingebat.Alii illico cū lana lacte madida accurrebāt atque abſtergebāt ſanguinē.ergo in de expurgationibus lanæ uſus erat. Pōtifices petunt lanas:ad expurgationē.ſ.A rege:a rege ſacrificulo & q ſub pōtifice erat. Et flāmie:ſacerdote. Queis:ꝑ qbꝫ lanis. In ligua ueteri:ī ātiq̄ loq̄la. Erat nomē februa:nā februa appellabāt̄. Pōtifices:numa:ut Diony.refert:oēm diuini cultus īſtitutionē ī octo diuiſit ptes:quod erāt ēt ſacroꝝ ordiēs.Primā tricurionibus tradidit:q hoſtias publicas ꝑ curiis īmolabāt.Secūdam his q a græcis ſtepheophori a romāis flāines:quos a geſtatione pileoꝝ & iſulaꝝ hoc noie appellāt.Tertiā ducibus celeꝝ regū cuſtodibus.Quartam iterꝑtantibus ſigna a diis miſſa:quos augures uocāt.Quītam ſeruantibꝫ ſacrū ignē uirginibus:quas a dea q̄ colūt ueſtales appellāt.Sextam ſaliis de qbꝫ ſuo loco dicēus.Septimā:collegio eoꝝ:q feciales uocantur Vltimam ſortiti ſunt ii qui magnū apud romāos ſacerdotium & poteſtatem habent:qui ab opere quod faciunt pōtē.ſ.ligneū reficientes Pōtifices nūcupant̄.hi rebus omnibus diuinis præſunt.& ſacras oēs cauſas diiudicant:magnamq; in oībus poteſtatem:& imunitatem haberēt. Quæq;:lictor ut Gellius cēſet:a ligando dictus.licet Plutarcus græcū putet quod græce λιτουργοσ ꝑ ſimplex T.miniſter populi dicitur:conſulis miniſter eſt & proconſulis & prætoris:q faſcem uirgarum alligatum ſecuri portabat.hic uel quod ligaret uel quod plecteret merentes ſingulis in expiationem annis quaſdam pultes ex fare & ſale accipiebat:hæc etiam februa appellabant̄:ſed cur lictores uirgas alligatas ferant.Plut.ita ꝓblemate.lxxxii.īquit.An.ſignū eſt non oportere magiſtratus iracūdiam prompram ac diſſolutam eſſe:an uirgam diſſolutio:mora & tarditate iram frangit & īpetum moderatur:ſed malitia quoniam partim medicabilis eſt:partim curari non poteſt uirge qd̄ medicari poteſt:corrigunt.Secures autem quod emendari non poteſt abſcidūt hic. Et farra torrida:qa ut diximus bis torrent̄. Cū mica:ſalis.ſ.ut ſupra far erat & puri lucida mica ſalis. Quæ lictor capit:accipit. Doībꝫ certis.locis deputatis.Vocantur idem:hoc februa. Nomē:idē ēt uocatur & ex lauro raūs.quo ſacerdotes expiaturi coronabantur. Idē nomē:februa.ſ.ē. Rāo q cæſus ab arbore pura:nō uiolata.iō dixit:ut per piphraſim laurū arborē oſtēderet ī q̄ daphne ſe cōuertit uirgitatē corrūpti nō paſſa. Tegit fronde:frondibus ſuis. Tpa caſta:pura ſancta: Sacerdotū ipſe ego itidē & pieus ramus:cuius ē ad expiationē uſus idem uocat̄. Vidi ipſe ego flāiniā:hoc ē flamis miniſtram. Poſcētē februa:cū poſceret februa. Piea uir.ramus ex piu. Data ē po.feb.flāinia dicebatur:q̄ flāini diali pr̄ miſtrabat:eaq; pr̄imes ac matrimes erat,i.q̄ pr̄em:matremq; uiuos hēbat.

Deniq;:ut aliquando concludat.deniq; inquit oia:quæ ad expurgationem a ueteribus februa uocabant̄.Idē Pompeius īquit. Quæcūq; purgamenti cauſa ī quibuſq; ſacrificiis adhibebantur:Februa appellantur.id uero:quod purgatur:dicitur februatū. Deniq; quodcūq; quo parianī:expurgantur. Noſtra corpora hēbat hoc nomē apud itōſos auos.apud ueteres oīa quæ ad expurgationē faciebant:ut lane:mole:uirge:frundes:& cætera oia februa appellantur. Intonſos:dixit quia prius nō erat uſus tōſionis.Primū.n.tonſorē ſiculum in urbē Scipio duxit:īſtituitq; ut nobiles ſin

gulis diebus tõderent̃:qđ auguſtus ſuauit:cũ ſingulis diebus tõderent̃. Mẽſis:ab his ergo mẽſis fe bruarius appellatus ẽ quo luperci hoc ẽ panis ſacerdotes ſectis caprarũ coriis oĩa circueunt: & ex purgãt. Plutarchus tamẽ inquit cũ hæc ſacra attigit:cappellas mactant & erectis capraꝝ tergoribꝫ nudi p ciuitatẽ diſcurrũt:qcũq; ſibi obuiã fiunt uerberãt coriis:adultæ mulieres ultro ſe his offerũt exiſtimãtes id ſibi felicẽ pariũdi facultatẽ pſtare.Sed đ hoc iſerius. Põpeius ãt inqt februarius mẽ ſis dictus:ꝙ extremo mẽſe anni populus ſebruaret̃.i.luſtraret̃:ac purgaret̃ uel a Iunone februata:

Menſis ab his dictus.ſecta quoq; pelle luperci
Omne ſolum luſtrant:idque piamen habet.
Aut quia placatis ſunt tempora pura ſepulchris
Tunc cum ferales præteriere dies.
Omne nephas:omnemque mali purgamine cãm
Credebant noſtri tollere poſſe ſenes.
Grecia principium moris dedit:illa nocentes
Impia luſtratos ponere facta putat.
Actoridem peleus:ipſum quoque pelea phoci
Cede per æmonias lauit acaſtus aquas.
Vectam frenatis per iane draconibus ægeus
Credulus immerita phaſida fouit ope.

quã alii februale: Romani februllam uocãt ꝙ ipſi eo mẽſe ſacra fiebãt eiuſ ꝙ feriæ erant lupcalia:quo die mulieres februabant̃ a lupcis aiculo Iunonis.i.pelle capria: Quam ob cãm is quoq; dies ſebruatꝫ appellabat̃: & reliq̃ q̃ paulo ſupius dixius. Menſis dictus ẽ ab his:luſtratõibus. Quo mẽſe.ſ. Lupci:ſacergotes pãis:ſed đ his iſerius. Luſtãt:circuerũt. Secta pelle:ſecto caprino corio. Oẽ ſolũ:oẽm tellurem. Et id:hæc luſtratio. Hẽt piamẽ:hẽt expiationẽ. Aut quia:ĩ februario ñ ſolũ ꝑ uiuẽtiũ expurgatõe: ſed ẽt ꝑ mortuoꝝ expiatione fiebant ſacrificia:qđ niſi factũ eẽt putabãt circã ſepulchra errare manes:& ex eo aeris intẽperiẽ:tẽpeſtates & peſtilẽtias oriri.Mãiũ ergo expiatio iſtituta ẽ circa ſepulchra ipſa.unde i hoc mẽſe nũa Macrobio teſte ſtatuit ut iuſta diis mãibus ſolueret̃.Et Plutarcus lupchalia iqt ad expiãdos mães cõſtituta uidebãt̃.fiebãt.n.nephaſtis diebꝫ mẽſis februarii:quẽ piacularẽ iterpretãt̃: & reliq̃.Inqt ergo aut dictus mẽſis ab his expiatiõibus. Aut q̃a tũc cũ ferales dies.i. dies:ĩ qbꝫ fiebãt feralia hoc ẽ ſacra ꝑ mortuis. Præteriere:ꝑ pterierũt. Tpa ſũt pura:hoc ẽ ſine ulla lue ſerna & lucida. Placatis ſepulchris:factis ſacrificiis circa ſepulchra:uel exaturatis mãibꝫ.Oẽ: nullũ erat nephas:nullũ adeo igẽs ſcelus:ꝙ ueteres expiatiõe deleri ñ putarent.Noſtri ſenes maiores noſtri. Credebãt poſſe toller̃:poſſe deler̃:poſſe auferre. Oẽ nephas & oẽm cãm mali purgamĩe:luſtratione expiatõe. Græcia:facilitas hæc expurgãdi criminis a græcis initiũ ſũpſit:q putabãt deliquẽtes: ubi expurgati eẽnt ab oibus criminibus abſolui ñ ẽ alienũ hoc a religiõe nr̃a:nã hæc nr̃a fides ẽ: ut peccata oĩa purgatiõe ſacerdotis diluant̃ Græcia dedit pricipiũ moris:huius ſcilicet conſuetudinis expurgãdi ſceleris. Græcia:dicta ẽ a græco rege atticæ regiõis ut Ariſto.iqt i meteoris. Illa græcia.ſ.hoc ẽ græci ipſi putat Nocẽtes luſtratos:expurgatos.Ponere facta ipia:deponer̃ & delere ſcelera. Actoridẽ:arguit ab exẽplo græcoꝝ heroũ:q ob patratã cedẽ expurgati fuere:& q expurgauerunt.actor menæcii pr̃.Menæcius patrocli ide actorides pr̃onymicũ q̃ſi nepos actoris. Proclus ut Hellãicus eſbius reꝝ ſcriptor inqt Menæcii filius educatus i opũte:cedẽ nõ uolũtariam patrauit. puerũ.n.coæuũ Amphida mãtis filiũ Clyſonomũ:uel ut qdã dicũt:eanadetalis iratus iterfecit. ob hoc Itaq; pria exul phthiã uẽit ubi ꝑ affinitate:q̃ itercedebat cũ peleo:& achile moratus ẽ aicitiãq; excellẽtẽ iter ſe ſuãtes ſimul i bellũ troianũ pfecti ſũt:hæc ille. A.Peleo ergo đ patrata cede expurgatus fuit.peleus uero æaci & egiæ filius phocũ fr̃em iterfecit exulãs:ut i met.refert̃:ex pr̃ia i trachiniã tellurẽ ad ceicẽ uẽit.deide ad magnetas.unde ĩ met.magnetas adit uagus exul:& illic ſũit ab æmonio purgãina cedis acaſto:& ab acaſto ſacerdote expurgatus ẽ.ſũt tñ q dicãt ab actore i opũte expurgatũ fuiſſe:acaſtus peliæ theſaliæ regis filius fuit. iqt ergo. Peleus lauit:expurgauit. Actoridẽ:patroclũ actoris nepotẽ. Acaſtus lauit ipm quoq;:ipm ẽt. Pelea:peleũ p. Aquas æmonias: ꝑ aq̃s theſalicas: Theſalia.n.æmõia:dcã ẽ ab æmone deucaliõis filio. Cede phoci:occidione fr̃is ſui:q phocus dictus ẽ. Vectã:medea æætæ colchorũ regis filia ex hipſea cõiuge patrẽ ꝑdidit fratrẽ iteremit Iaſonẽ ſecuta & iaſoni nupta ex eo filios pepererat:a quo poſtea ob creuſam creontis corynthioꝝ regis filiã repudiata:accẽſa furiis creuſam quodã ueneficio cũ pr̃e creõte cremauit:filios ex Iaſone necauit:iũctis ad currũ dracõibꝫ athẽas cõfugit:ab ægeo athenarum rege expurgata: & in matrimonium accepta eſt:ex quo medũ peperit:a quo media poſtea dicta eſt. Sed reuertente Theſeo ex longa peregrinatione ægei ex priore uxore filio:cum illa illi uenenum paraſſet ne regnõ ſuccederet detectis inſidiis aufugit.Trogus tamen inquit per diuortium ab ægeo diſceſſiſſe in orientem:urbẽq; a filii nomine edificaſſe:a qua & prouincia omnis media denominata eſt.Inquit ergo Aegeus credulus:quia credidit illius ſcelera a qua dilui poſſe. Fouit:& expurgauit & fouit aut ſi ſit. Soluit:purgauit aut etiam. Iuuit ope immerita:ope quam illa non merebatur:& hic immerita cum paſſione ponitur. Phaſida: patronimicum formauit a phaſi flumine colcho-

rũ:euxinum ingredieřl. Phaſida:medeam a phaſi. Vectã p inane:p uacuũ hoc eſt p aerẽ. Draconibus frenatis.iunxerat.n.dracones ad currũ:quo uecta eſt. Amphiaraiades:ãphiarus Oichel filii Antiphatis filii melampi filius Vates cũ præuideret ſi ĩ bellũ thebanũ cũ cæteris ducibus accideret ſe periturũ cauebat:diſſidẽs cũ Adraſto rege:ut auctor eſt Diod.ad eriphilẽ uxorẽ amphiaraidis ſeſionis oĩs detulerũt:quæ qa dono accepat a polynice:ut uiro belli ſocietatẽ pſuaderet torquẽ aureũ a Venere Armoniæ filiæ datũ hæc ꝑ amphiarao ſnĩam dedit adiiciẽs:ut thebani belli ſocius:adiutorq́ eẽt Ille putãs ſe ad uxore ꝑditũ Alchmeoni filio mandauit:ut poſt obitũ ſuũ uxorem interimeret ꝑfectus ĩ bellũ hiatu terræ abſorptus ẽ & præter Adraſtũ cæteri duces periere.reſponſo deinde apollinis habitũ ẽ:eã græcos ciuitatẽ expugnaturos ſi alchmeonẽ ĩperatorem cõſtituiſſent. Dux factus deũ & de thebano bello:& an matrem puniret cõſuluit.reſpõdit apollo ut utrunq́ faceret non ſolũ qa monile aureũ mater in patris necẽ:ſed & peplũ ob filii interitũ acceperat hæc ille alchmeon ſiue alii dicunt alcmaus.itaq́ matrẽ ĩteremit.Confugit diu furore actus ĩ locros tãdẽ:& ĩ acheloo flumine ſe lauit:q ñ lõge a naupacto locrorum regia fuit.de quo alias. Alii dicũt calliroem acheloi filiã ĩ matrimoniũ accepiſſe ergo. Amphiaraides: Alchmeon amphiarai.f.dixit.

Amphiaraiades in naupactoo acheloo:
  Solue nephas dixit:ſoluit & ille nephas.
Ah nimium faciles:qui triſtia crimina cedis
  Fluminea tolli poſſe putatis aqua:
Sed tamen antiqui ne neſcius ordinis erres:
  Primus ut eſt iani menſis:& ante fuit.
Qui ſequitur ianum ueteris fuit ultimus anni
  Tu quoq́ ſacrorum termine finis eras.
Primus enim iani menſis:quia ianua prima:
  Qui ſacer eſt imis manibus unus erat.
Poſt modo creduntur ſpatio diſtantia longo:
  Tempora biſquini continuaſſe uiri.
Principio menſis phrygiæ contermina matri
  Soſpita delubris dicitur aucta nouis.

Acheloo naupactoo ſolue nephas:cedis.ſ.patratæ:qa matrẽ ĩterfecerat.Et ille ſoluit nephas:achelous.n.fluuius acarnães ab æthòlis diuidit.Ah nimiũ:arguit illos nimiæ facilitatis:q cædis crĩmĩa putãt aquæ aſpſione deleri.Ah:admirãtis ẽ. Nimiũ faciles:dico.ſ.uos eẽ. Qui putatis poſſe tolli:ſolui & deleri. Aqua flũina:flũine.n.uiuo ſe abluebãt unde Vir.& cæde recenti obtractare nephas donec me flumine uiuo abluero. Triſtia crimina cædis:occidionis triſtia quidẽ ab effectu ipſo. Sed tñ:redit ad ordinẽ mẽſiũ:nã q nũc primus ẽ lãus.ſ.& olĩ a nũa prior ĩſtitutus fuit.Sed tñ ne tu erres neſcius:ne ĩ errore uerſeris ignarus. Ordinis ãtiq:quẽ antiq ſeruabãt. Vt mẽſis iani:hoc eſt ianuarius. Eſt primus:qa primus ãni. Et:ẽt. Ante fuit:primus.ſ. Qui ſeqt:februarius uero:q nũc poſt ianuariũ ẽ nũc ultimo loco erat duplici argumẽto:& q ĩ fine ãni fiebãt expurgationes:& q finis ſacrorũ & termini feſtũ:de quo dicimus ſuo loco. Mẽſis q ſeqt ianũ:mẽſe iano dicatũ hoc ẽ februarius. Erat ultĩus ãni ueteris:ãni a numa ĩſtituti. Tu quoq́ o termie:apoſtropha ẽ o termini feſtũ. Eras finis ſacrorũ:qa ĩ fine ãni celebrabat tuũ feſtũ:qd tã ãnales:q̃ faſtos claudebat. Primus:rõ cur Ianuarius primus.cur februarius ultius. Ianua ẽ primus ĩgraſſus:& ide ianuarius primus ĩgreſſus anni. Prius enim eſt mẽſis iani:ianuarius. Quia ẽ prima ianua:eſt primus igreſſus. Qui menſis qui. Eſt ſacer:ſacratus. Imis manibus:diis ĩferis:qa ĩ eo fiebant feralia ſacra ut diximus. Erat imus ultimus ut ſuperius diximus a.x.uiris longe poſt numã februarius poſt ianuariũ numeratus eſt. Status urbis ut a regibus ad cõſules.ita a cõſulibus ad.x.uiros mutatus ẽ.Decẽuiri creati fuere Ap.claudius.T.gẽutius.P.Sextius.L.uetrurius.C.Iulius.A.manlius.P.ſulpitius.P.curiatius.T.romul:Sp.poſthumius:hos cum ĩ tertium annũ imperium detinuiſſent:appii libido ſummouit:ſed de hoc alias. Poſt modo:quaſi longe poſt. Creduntur. Biſquini:hoc eſt decẽ. Viri:q poſt cõſules creati ſunt:aliqui dicunt de decẽuiris:qui creati fuere ad inſpiciendos libros Sybilinos:q etiam faſtos corrigerent. Continuaſſe:continuum alterum alteri poſuiſſe. Tempora diſtantia:quaſi menſes diſtantes. Longo ſpatio:quia Ianuarius erat primus:ille uero ultimus:ſed ita continuati ſunt:ut poſt ianuarium mox februarius ſequeretur. Principio:Calendis februariis feſtũ eſt Deæ ſoſpite:aliqui Iunonẽ ſoſpitam dicunt:cuius tẽplum ipſis ẽt calendis ſacratum fuerat:quo uetuſtate collapſo nouũ tẽplũ iuxta ædem Cybelis inſtauratum eſt.Hæc.n.dea ſoſpita cum peſtis illa:quæ ex fetore cadauerum bello cannenſi fuit:euanuiſſet. Romæ primum coli cœpta eſt.At Hero.teſtis eſt Veneri ſoſpite ab Helena:cum ſoſpes ĩ ægyptũ peueniſſet primũ erectũ fuiſſe:tẽplũ. Pricipio mẽſis:in ipſis calẽdis febru: Soſpita:dea. Contermina:uicina ſeu uincta. Matri phrygiæ:tẽplo Cybelis:q̃ ex phrygia aduecta ẽ de quo ſuo loco dicẽus. Dr aucta.iſtaurata:ſeu ĩ altũ educta.Nouis delubris:nouis templis.nam uetera erant collapſa:& ubi eſ

ſent:neſciebatur. Delubriũ ſacellũ dicimus.in quo dei alicuius effigies eſt. Priſca nõ extabant:&
ideo. Nũc ubi ſunt.q.d.neſcitur: Tẽpla deæ:ſoſpitæ.ſ. Quæ ſunt ſacrata:dedicata. Illis calen
dis:februarii.ſ. Procubuere pro procubuerũt: deciderũt:collapſa ſũt. Lõga die:lõgo tempore:
hoc eſt uetuſtate. Cætera:commẽdatio Auguſti principis a religione.nã & noua ſoſpitæ templa:
& cætera omnia ne collaberentur:ab ipſo Auguſto cautũ eſt:& ideo. Cura prouida:hoc eſt cu
rioſa puidẽtia. Sacrati ducis: Aug.aliq dicũt Tyberii:ſed melius Auguſti. Scripſit.n.hæc uiuente

Nunc ubi ſunt:illis quæ ſunt ſacrata calendis
Templa deæ longa procubuere die.
Cætera ne ſimili caderent labefacta ruina:
Cauit ſacrati prouida cura ducis.
Sub quo delubris ſentitur nulla ſenectus:
Nec ſatis eſt homines obligat illa deos.
Templorum poſitor:templorum ſancte repertor
Sit ſuperis opto mutua cura tui.
Dent tibi cœleſtes:quos tu cœleſtibus annos:
Proq; tua maneant in ſtatione domo.
Tu quoq; uicini lucus celebratur aſyli:
Qua petit æquoreas aduena tybris aquas.

Auguſto:ut oſtẽdimus a pricipio:ſed
poſt illius obitum. Edidit multa igiť:
quæ i eius uiuĉtis laudem dixerat non
immutauit:ſed addidit multa:quæ ad
rẽ Tyberii:aut germanici p tinebãt.
Cauit ne cætera:tẽpla.ſ. Caderẽt la
befacta.commaculata. Ruina ſimili:
ut reliqua ob uetuſtatem. Sub quo:
Auguſto.ſ. Nulla ſenectus ſẽtitur de
lubris.nã ita oĩa reparabat:ut noua ui
derẽtur. Nec ſatis eſt:ipſi.ſ. Homi-
nes obligare:nã ob æquũ & tranqllũ
ĩperium Auguſto uniuerſum debebat
genus humanum. Obligat ille deos:
reddit ſibi deos obligatos:cũ & ſtrue-
ret & repararet eorum tẽpla. Tẽplo
rũ:& noua Auguſtus ædificabat tẽpla
& uetera reparabat:unde apud Tran
quillum publica opera plurima extruxit:ex quibus præcipua forum cum æde Martis ultoris:tem-
plum Apollinis in Palatio:ædem tonantis Iouis in Capitolio:& paulopoſt principes uiros:ſæpe
hortatus eſt.ut pro facultate quiſq; monumentis uel nonis:uel refectis urbem adornarent multaq; a
multis extructa ſunt:ſicut a Martio Philippo ædes Herculis:& muſarum a.L.cornificio ædes Dia
næ:ab Aſino pollione atrium libertatis a Munacio Planco ædes Saturni:etiam & paulopoſt ædes
ſacras uetuſtate collapſas:aut incendio ab ſumptas refecit eaſq; & cæteras opulentiſſimis donis
adornauit:utpote qui in cellam Capitolini Iouis ſexdecim milia põdo auri gemmaſq; ac margari
tas quingenties ſeſtertiũ una donatione cõtulerit & cetera.ergo hoc de Auguſto intelligendũ eſt.
O ſãcte:qa Auguſte. Poſitor:ædificator. Tẽplorũ repetitio ẽ. Tẽplorũ reptor:qa reperiebat
uetuſtate collapſa:ut ea repararet. Opto ſit mutua cura tui ſuperis ideſt ſicut tu curas:quæ ad ſuper
os pertinent ſic ſuperi tui:tuarumq; rerũ curam gerant. Optat Auguſto longam uitam. Cœle-
ſtes:dii ſuperi: Dent tibi annos:dent tibi eam uitã. Quos:annos:hoc eſt quã uitam. Tu:das.
Cœleſtibus:diis.hoc dicit faciãt te dii tã diu uiuere:q̃ diu uiuent:ſeu ſtabũt tẽpla:q̃ dis ſuperis cõ
ſecraſti: Et maneant pro tua domo:pro ſalute tuæ familiæ. Inſtatione:inſtabili ſede:quaſi proce
dat deorũ:fauor:eodem tenore:ut nunq̃ ſint uobis aduerſi:ſed ſemper propitii. Tũ quoq;:in ipſis
calẽdis itur cũ pompa:hoc eſt cum proceſſione ad Aſſylũ:quod Romulus cõſtituit:ut eo omnes:q
tuti eſſe uellent:confugerent.& ab omni eſſent noxa liberati:& hoc ut ex collecta multitudine urbẽ
& facilius auctis uiribus cõdere:& tueri poſſet:de Aſylo ita Liui iquit:locus qui nũc ſeptus denſis ſe
tibus inter duos lucos eſt. Aſylũ aperit:eo ex finitimis populis turba oĩs ſine diſcrimĩe liber an ſer-
uus eſſet:auida nouarũ rerũ perfugit:idq; primũ ad cœptã magnitudinẽ roboris fuit:de loco autẽ
ſic inquit Dionyſius:Locũ umbroſũ mediũ:capitoliiq; & arcis:q; nũc uocatur lingua romana iter
monitiũ duorũ quercetorũ:eratq; tunc caſus reiq; ipſius cognomẽ:cũ ſiluæ eſſet per utraq; latera
opacæ:quibus coniungebantur colles ſacrum ſinẽs inuiolabilẽ ſeruis: templumq; in eo erigens:cui
deorum:aut geniorum certum non habeo:confugientibus ad illud ſeruis. Sponſor factus eſt per
ſpeciem religionis erga deos:nihil eos detrimenti ab inimicis accepturos:ac ſi permanere apud ſe
uellent:ciuitatis etiam particepes faciebat:tradebatque agri portionem quem bello quæſierat.

Hic; cõfluuebãt:undiq; domeſtica fugiẽtes mala:nec ſe ulterius alio cõferebãt. Tũ quoq;:tũ ẽtĩ
calẽdis ſcilicet. Lucus Aſyli uicini:ad differẽtiã cæterorũ q̃ lõge erãt:ut i attica & ĩ calauria. Cele-
brãť:cũ põpa frequẽtať. Qua:ẽa pre q̃. Tybers aduena:qa aliũde aduenit:ut ẽ ex apẽnĩnis mõ
tibus:& etruria propterea q; etruſcus fluuius dicať. Petit æquorias undas.q.d. uia:qua tybris in
mare tendit:nec intelligas:ut plerique dicunt de Aricino nemore.nam illud non eſt uia tyberina.
nam ex intermonitio protendebatur uſque in tybrim. Ad penetrale fit eodem die ſacrificium in

templo ueſtæ:& in tēplo Iouis ī arce capitolina:& iō. Bidens:quaſi ouis biennis:nec intelligi uult Gel.a numero dētium:ſed a bimatu:hoc ē ꝗ duos annos hn̄t. Cedit: imolat. Ad penetrale: hoc ē ad ſacrariū. Penetralia.n.eē inqt Pō. Penatū deoꝝ ſacraria. Numæ.de Numa ſupius dixi⸗mus:hoc ē in tēplo Veſtæ:ꝗ erat ubi fuerat Numæ regia:de quo īferius. Et ad:apud. Tonātem capitoli.ī templo Iouis capitolini:qđ tēplū primus dedicauit Horatius puluillū de ſuperiore libro dictū:qđ ga obſcure dixerat per ea ꝗ ſequunt:declarat & ē iterꝑtatio. Cedit bidens:pecus biēnalis. In arce iouis ſūmi:hoc ē ī arce capitolina:ī templo iouis. Sæde ſolet tp̄s illud eē pluuiū:nā īterdū aqua:īterdū niues ea die īminēt. Aether:aer. Adoptus:cohoptus: A nubib9:eo. ſ die. Sæpe cō. cōmouet. Pluuias graues:hoc eſt moleſtas uel Graues: quo ad magnitudinē pluuiæ. Aut latet terra ſub niue poſita:qſi ſuperiecta niue. Proximus:ſecūda die februarii occidit oīs lyra:de hac ſupiore lib.di⸗ximus:occidūt ēt leonis terga & ſup⸗ius diximus āteriore pte occidere ibi ignis uenienti nocte leonis: ꝗ micat ī medio pectore merſus erit nunc uero occidūt tres ſtellæ:qs ī tergo hēt.nam Higino teſte ſtellaꝝ eſt.xix. Proxi⸗mus titā:ſupius diximus cur ſoltitan diceret. Abiturus ī undas heſpias:qſi

Ad penetrale numæ:capitolinumq; tonantem:
Inq; iouis ſummi ceditur arce bidens.
Sæpe graues pluuias adopertus nubibus æther.
Concitat:aut poſita ſub niue terra latet.
Proximus heſperias titan abiturus in undas
Gemmea purpureis cum iuga demet equis:
Illa nocte aliquis tollens ad ſidera uultum
Dicet:ubi eſt hodie quæ lyra fulſit heri.
Dumq; lyram quæret:medii quoq; terga leonis
In liquidas ſubito merſa notabit aquas·
Quem modo celatum ſtellis delphine uidebas.
Is fugiet uiſus nocte ſequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index:

occaſurꝰ:merſurus ſe ī undas Hiſpanas. Hiſpania.n.heſperia dicta ē a ſtella ut diximꝰ. Cū demet iuga gēmea:gēmata aut nitida:ut gēmæ. Equis purpureis:ab ipſo rubicūdo colore ſolis purpureis equis:dixit equi ſolis qttuor ſunt:de qbus hētur in ſecundo meta. Eous:Pyrous: Aethon:& Phle⸗gon:ꝗ noīa tradita ſunt ab ipſo ſolis effectu:Eous ab ipſa luce ī principio diei.nā ἑωσ̃ ἔοοσ auro⸗ra ē:& ἕωοσ matutinus dicit.ide φῶσ φοροσ. Lucifer Pyrous a π. ρ qđ ē ignis qſi ignitus Αἴθων: græce ſplendidus latine. Phlegon urēs.nā φλέγω idem ē ꝗ uror & incēdo latine. Illa nocte:poſt occaſum ſolis. Aliqs tollens:ꝓ attollēs. Vultū ad ſydera dicet:ubi ē hodie lyro:ꝗ ful.heri: occi dit iō nō apparet. Hodie cū noctē ſcriberet:hodie dixit & hoc ad ſpaciū.xxiiii:horarū:ſub quo cōtinet dies integra:de lyra & eius cōſtellatiōe ſupius diximus:uerū quia pluribus ex ſtellis cōſtat diximus incepiſſe occidere aliqs.xxiii.die ianua:nūc uero tota occidit oībus ſuis ſtellis. Verum cæſari occidit pridie nonas:ut ueſtat Ply. Poeta triduo āte dicit:ſed exigua eſt dr̄ia.nam alteri ueſpi: alteri noctu fit occaſus:& quia dicit. Quæ ful.he.qa pridie ſupior lyre ſtella uidebat nūc tota oc cidit:& multi uolūt hūc occaſum eē heliacum potius ꝗ coſmicū. Dūq;:& ille aliquis. Dum quæ ly.ꝗ iā tota diſparuit. Notabit quoq;.ēt. Subito mer.in li:claras. Aquas:qſi notabit occidiſſe. Terga me.leo.mediæ partis poſteriores.nā anterior occiderat:nūc totū coſmice occidi:ſic coſmi ce totus orit aquarius:ꝗ illi eſt oppoſitus. Quem mo. delphinē oriri qnto idus ianua. ſupiore li. diximus:& triplicem cām ſtellificationis eius:uel ꝗ is fuerit:qui amphitritē ad Neptunū ꝑduxerat: uel qđ de nautis in delphines mutatis Bacchus unum in rei monumētum cælo appoſuerit: uel qui arionem tranſuexarat:de quo nūc aget. Nunc uero inqt tertio nonas februarias:hoc eſt tertia die menſis delphinem occidere:inqt ergo. Is Delphin.ſ. Quem delphina uidebas mō:paulo ante. Cælatum ſtellis:ornatum ſtellis.nā ut & Higinus inquit.& Poeta ipſe paulo inferius ſtellas hēt. ix.ſed in hoc datur locus fabulæ.cum animal hoc muſica arte mulceatur:& nouem ſint muſæ: ergo totidem ſtellis figuratis eſt:uel ꝗ nouem apud antiquos lyrarum cordæ eſſent:quarum ſonitu plu rimum oblectatur & idem ait:Habet in capite ſtellas duas ſupra caput ad ceruicem uerſas duas: ad ea quæ uelut pēnæ in uentre uident.habet ſtellas tres:in ſcapulis unam:in cauda duas. Nocte ſe⸗quente fugiet tuos uiſus:quia erit eius occaſus:uel occidet.& erit occaſus heliacus non coſmicus.nā Cæſari occidit.xi.calen.ſeptē. Seu fuit:cās attingit cur delphin ſtellificatus fuerit:& nos ſuperius delibauimus ſubintelligendum eſt hic delphin:qui ſtellificatus eſt. Seu fuit felix index in occultis amoribus:ꝗ feliciter amorē indicauit:de amoribus neptuni intellige.nam ut Eratoſthenes inquit Neptunus quo tēpore uoluit Amphitritē uxorē ducere:& illa cupiens uirginitatem ſeruare: cum ad Atlantē fugiſſet:complures eam qſitum diuiſit:ī his & delphina quedā:qui ꝑuagatus inſulas ad uirginem ꝑuenit:eiq; pſuaſit:ut Neptuno nuberet:& ipſe eorū nuptias adminiſtrauit:pro quo fa⸗ctos delphinis effigies inter ſydera collocata eſt:& hoc amplius qui Neptuno ſimulachra faciunt

delphinũ:aut in manu:aut ſub pede eius cõſtituũt:ꝙ Neptuno gratiſſimũ eẽ arbitrabanẽ. Felix ergo iudex qa gratiſſimus Neptuno:& cœlo figuratus ẽ. Amores numero multitudinis laſciui ſeu uenerei ſũt. Nũero ſingulari amor ĩ utrãq; partẽ accipi põt:& in uenereã & ĩ caſtã:ut amor fraternus: & ſimilia. Seu ille:delphinus.ſ. Tulit lyrã leſbida:patronymicũ fœmininũ a Leſbo inſula. De leſbo :diximus in odiſ. Felix quidẽ ĩſula ĩ egeo:& euſtathio:& Sraböe teſte colicarũ urbiũ metropolis:ut cætera ſileamus:ex ea fuere uiri & ingenio & doctrina pollentiſſimi: Pyttacus unus e.vii. ſapientibus. Alceus Sappho: Ation: Terpander hi clariſſimi poetæ & cytharœdi Theophratus & phãias philoſophi peripatetici:& Ariſtorelis diſcipuli. Hellanicus rerũ conſcriptor: Callias qui Alcei & Sapphus poẽata expoſuit. Poſteriores: Diophanes orator:itidem & Potamon:& Leſbocles & Crinagora: Theophanes ẽt rerũ ſcriptor:& põpeio admodũ familiaris:& alii multi qui e memoria excidere. Cũ dño:hoc eſt cum Arione. Arion .n. ex Methynna urbe Leſbi fuit:ut teſtaẽ Stra. hic muſicæ artis peritia nulli ſecundus:eius hiſtorie a Plynio li.ix. delibaẽ itidẽ & a Gellio aptius ab Hero:q arionem amicũ Periandro corynthiorꝝ regi fuiſſe:& Corynthii Dityrãbũ ceciniſſe refert: nauigaſſe ĩ inſulas:& ĩ Auſaniam Tarentiq; remoratũ:ditatũq; ſua arte:cũ Corynthũ repetiturus eẽt: Corynthiis nautis:qbus fidebat plurimũ:trãſferẽdũ ſe credidiſſe. At ſibi ꝓ ſuis opibus ĩſidianter nautas exoraſſe:ut ſinerẽt eum ornare:& ſua lyrã canere:quo cõceſſo ceciniſſe genus carmĩs:ꝙ orthium diciẽ: cũ delphinorũ turba circa naui cõueniſſet ĩ mare deſiliiſſe:exceptũq; ab uno Delphine ĩ Laconiã uſq; ad Thenarꝝ delatũ:adiiſſe Periandrũ:rẽq; expoſuiſſe:obſeruatũq; aliquãtulũ. Tyrãni iuſſu cõquiſitos fuiſſe poſtea nautas:interrogatoſq; qd de arione:cũ reſpondiſſent ditatũ in Italia degere. uocatũ arionẽ apparuiſſe eo ornatu:quo ĩ marẽ deſilieuerat:obſtupuiſſe nautas miraculo:& ꝓ ſcelere ſupplicio affectos.&c. Ab Arione poſtea erectũ fuit Tropeũ ĩ tẽplo neptuni Tenarei:erat.n. ſimulachrũ Delphini dorſo Arionẽ ferẽtis lyra reſonãtẽ:ex hoc miraculo delphinũ cœlo figuratũ multi uoluerũt. Stra. tñ fabulari Herodorũ dicit: At Plẏ. cum multa hmõi exempla de Delphinis rettulerit:ſubdit:q̃ faciũt ut credaẽ Arionẽ quoq; cytharœdicæ artis interficere nautis minari parãtibus ad intercipiendos eius quæſtus eblanditũ:ut caneret cythara:cõgregati cantu delphinis:cũ ſe ieciſſet in mare:exceptũ ab uno tenarũ ĩ littus puectũ:ergo aſſentiendũ de eo ſit Pli.&c. Eſt nũc robuſtus iuuenis quidã Nicolaus noĩe:pãria cremõẽus:q puer ĩſignis formæ:cũ e Venetiis ad foſſam clodiã romam cũ hero ſuo rediturus ciba deferreẽ. Caſu de cimba ĩſtructus decidit. Cadentẽ Delphinus tergo excepit & extulit:ita ut ſuis redderet miraculũ eũ pluries audiui referẽtem:& eos q ſe cũ fuerant. Quod qdẽ facit illa quoq; eẽ credibilia:quæ a Pli. & cæteris referunẽ. De Leſbo inſula ſuperiore anno multa in odiſ. Hora. rettulimus in oda laudabunt. alii clarã rhodon:aut Mitylenẽ:

Leſbida cum domino ſeu tulit ille lyram.
Quod mare non nouit: quæ neſcit ariona tellus:
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe ſequens agnam lupus eſt a uoce retentus
Sæpe auidum fugiens reſtitit agna lupum.
Sæpe canes: leboreſq; una iacuere ſub umbra:
Et ſtetit in ſaxo proxima cerua leæ.
Et ſine lite loquax cum palladis alite cornix
Sedit:& accipitri uincta columba fuit.

Quod mare:aggrediẽ nũc res Arionis:& magna illius cõmẽdatione utiẽ a cytharœdica arte ꝓcipua:cuius dulciſcimo cãtu ſiſtebanẽ currẽtes fluuii & feratum rabies ſedabaẽ: dmulcebãturq; feræ oẽs:unde toto orbe notus: ꝓ quo dictum hic. Quod mare non nouit ariona.i. arionẽ acſi dicat oĩa eum maria nouere:notus tñ maxie erat uiuens ægeo & Ionio. Quæ tellus neſcit:a q̃ telluris ꝑte neſciẽ.q.d. uere ẽt eum oẽs terre. Ille:Arion.ſ. Tenebat:ſiſtebat. Carmine:cantu carminis. Currẽtes aquas:ſiſtebãt.n. curſum flumina ad eum audiẽdũ. Sæpe demulcebaẽ eius cãtu lupi feritas:cum agnam inſequereẽ:& fugiẽtes agnæ metus ſoluebaẽ:& e fuga ſiſtẽtes cãtum illi excipiebant. Lupus ſequẽs:ꝑ inſequẽs. Agnam ſæpe eſt retentus a uoce:a cãtu arionis. Agna fugiens auidum:fameſcẽtem rabidum. Lupam ſpe reſtitit:ad cantum illius ατνοσ græ. latine purus: ide agnus & agna lupus græce λυκοσ. Sæpe ca. Canes cũ inimiciſſimi leporũ ſint:nihilominus cum leporibus ad eius cantum firmabanẽ itidem & leenæ cũ ceruas inſequerenẽ. Canes & lepores ſæpe iacuere ſub una:quaſi ſub eadem. Vmbra:ut.ſ. illum audirẽt. Et leæ:dicimus.n.& lea & leena: unde nec lac bibit ille leenæ. Cerua ſtetit ꝓxima:uicina uicta. In ſaxo:tapinoſis eſt rei magnæ humiliatio hoc.ſ. in mõte:de ceruis non eſt id mirrũ. nã. & Pli:inqt:Mulcenẽ fiſtula paſtorali & cantu. Et ſine cornix cum infeſtiſſima noctuis ſit:tñ una ad audiendũ Arionẽ:tanq amicæ ſedebant: itidem & accipiter cũ columba. Et cornix loquax:garrula. hanc auem in auſpicatæ garrulitatis eſſe Pli:inqt:a qbuſdã tamen laudatam. Sedit cum alite palladis:cum Nyctimene:hec puella fuit:q̃ cũ patre cõcubuit:ꝙ ob pudore ĩ ſiluas fugit die latitãs ĩ auem uerſa nocte egrediẽ. receptaq; ẽ ſub

Palladis tutela:pulſa cornice:quaꝝ fabula in.ii.meta.refert:ob hoc igit̃ cũ Nictimene cornici bel lũ ẽ ꝑpetuũ:fugitqꝫ cornix Mineruæ loca:unde Pli.notat̃ eã ĩ Mineruæ lucis:tẽpliſqꝫ raro alicubi oĩo nõ aſpici:ſicut athenis. Sine lite:ſine pugna.nã & ipſo Ply.teſte ſolers ẽ noctuaꝝ cõtra aues dimicatio maiore circundante multitudine reſupine pedibus repugnant:collectæqꝫ ĩ arctũ roſtro: & unguibus totæ tegũt̃.& colũba fuit uincta accipitri.nã cũ Arionis cãtu demulcerent̃:accipiter co lũbã nõ iſeſtabat. Cynthia:cũ artis cytharœdice ſumma gloria Appollini tanq̃ prio inuẽtori tri buat̃ partamẽ ipſi Appollini uidebat̃ Arionã Cynthia appollinis ſoror ñ ſecus Arionis cantu:q̃ fratris obſtupe bat:& magna hæc ẽ Ariõis cõmẽdatio:cũ Appollini cõparetur. Cynthia:diana dicta ẽ:ut phæbus cynthius a cyntho mõte ĩ Delo inſula:ſed ñ altiſſimo:ut aiũt:nã & nos illũ aſcẽdimus. Fert̃:dicit̃: O Ariõ: apoſtropha ẽ ad ipſum Ariona. Vocalis:uoce potens: uel uoce reſonans. Sæpe obſtupuiſſe tuis ſonis:uel tuis modis: tuis uerſibus & cantu. tanq̃ fraternis: uelut appollineis. Nomen: nauigauerat Arion ĩ iſulas circa Italiã: & in ipſam Italiã:magnũqꝫ ſibi nomen ꝑ perat:unde hic. Nomẽ arioniũ: nomẽ Ariõis. Impleuerat ſiculas undas. Siculũ mare & ſiciliã ipſam & iſulas:q̃ ĩ ſiculo mari ſunt:Si ſtaret ĩ uerſu ſiculas urbes itelligeret̃ tantũmõ de urbibus:q̃ ĩ Sicilia ſunt: ſed ſi ſiculas undas dicit:& de Sicilia ipſa intelligimus:& de oĩbus inſulis quæ in mari ſiculo ſunt. Et ora auſonis:hoc.ſ.auſonia:ut diximus pars italiæ:in qua ſunt Beneuentum & Cales:appellata fuit Auſonia ab auſone Calipſus ex Vlyxe filio:deinde tota italia:quæ appen nino finit̃:dicta eſt auſonia ab eodẽ duce:a quo etiã urbem cõditam aurũcã ferũt:ut teſtis ẽ Pompeius. Ergo ora:maritima regio. Auſonis:nõ hic patronimycum fœmininum:ſed nomen proprium auſon auſonis. Erat cepta lyricis ſonis:lyrico cãtu.ſono.lyræ ipſius arionis. Inde domũ. ubi dicatus fuerat in italia redire uolebat Corynthũ ad Periandrum in Leſbon inſulam in ſuã patriam.aſcendit igitur corynthiorũ nautarum nauigiũ:qbus maxime cõſidere ſe poſſe putabat: inquit ergo. Inde:ex italia. Repetens:repetere uolẽs. Domũ:corynthũ primo:deinde leſbon.

Arion conſcendit puppim:corynthioꝝ nauim:puppis poſterior nauis eſt pars:ſed interdum ꝓ naui accipit̃. Atqꝫ:&. Ita domum.ſ.repetens. Ferebat opes:diuitias. Quæſitas: acquiſitas.

Arte:cytharedica.ſ.qua plurimũ pollebat. Forſitan:Miſericordiam mouet ab his:quæ in mari timent̃:ſed magis a nautarũ ꝑfidia:cum fidelius & tutius eſſet ſibi mare:q̃ nautæ & nauis. Forſitã: & apoſtropha eſt ad ipſum arionẽ. Tu infelix:infelix:qa malis hoĩbus te crediderascqui ſanguini & opibus tuis inhiabant. Timebas uentos & undas:uentorũ uiolẽtiã & undarum impetum.q.d. nõ erant hæc tibi timenda. At equor erat tibi tutius naue tua:naue quã aſcẽderas.nam in ea ſtruebant̃ tibi inſidiæ. Nãqꝫ:rõnem reddit:cur erat ſibi tutius mare q̃ nauis:Nam in naui paratæ erãt ſibi inſidiæ: Namqꝫ gubernator:rector nauis. Conſtitit:in te.ſ. Enſe diſtricto:enſe euaginato.

Et cætera turba cõſcia:cæteri nautæ:q oẽs in necẽ tuam cõſpirauerãt. Armata ma.ꝓ armatis manibus. Quid ti.increpat nauis rectorẽ hac apoſtropha:a quo nõ ſunt tractanda arma:ſed te mone gubernando nauis. Quid tibi o nauita cũ gladio:cum enſe:cum armis.q.d.nihil eſſe debet tibi cum armis:dicimus nauita & nauta. Rege puppim:nauim. Dubiã:& ob id dubiam cum male aut cũ non regatur:qa tunc dubia eſt quo eat:nã ſine rectore titubat:rege ergo. Dubiam puppim: aut. Dubiam:cũ in mari ſit:qꝫ cũ turgidũ eſt:ſemꝑ nauigantibus eſt dubitandũ. Non ſunt hæc arma tenẽda tuis digitis:ꝓ tuis manibus:ſed arma:qbus nauis gubernet̃:hoc.ſ.Temo ipſe & cætera nautica inſtrumenta.Ille me:paratis Arioni inſidiis:cũ ei nautæ mortẽ minitarent̃:non refellebat mori:ſed tantũ ꝓcabatur:ut pauca ſibi canere liceret.Hero.tamen inqt mortẽ primo fuiſſe deprecatũ:ſed ubi non ꝓficeret:periiſſe ut ſe ornare:& lyra canere daret̃. Ille:Arion.ſ. Pauidus metu mortis.ſ. Inqt nõ deprecor mortẽ:deprecari iterdũ ẽſt excuſare & refellere. Vnde eſt illud in.xii. æn. Equidẽ merui nec deprecor inqt:ita hic nõ deprecor:nõ refello mori. Sed liceat referre pauca canere pauca. Sumpta lyra:petit tñ ut ſe ornaret:& lyra canere poſſet. Dant ueniam: conceſſere

Cynthia ſæpe tuis fertur uocaris arion
Tanq̃ fraternis obſtupuiſſe ſonis:
Nomen arionum ſiculas impleuerat undas:
Captaqꝫ erat lyricis auſonis ora ſonis.
Inde domum repetens puppim conſcendit arion
Atqꝫ ita quæſitas arte ferebat opes.
Forſitan infelix uentos:undaſqꝫ timebas:
At tibi naue tua tutius equor erat
Namqꝫ gubernator diſtricto conſtitit enſe:
Cæteraqꝫ armata conſcia turba manu.
Quid tibi cũ gladio? dubiã rege nauita puppim.
Non hæc ſunt digitis arma tenenda tuis.
Ille metu pauidus:mortem non deprecor:inquit
Sed liceat ſumpta pauca referre lyra.
Dant ueniã:ridentqꝫ morã:capit ille coronam.

Quæ poſſit crines phœbe decere tuos.
Induerat tyrio diſtinctam murice pallam
Reddidit icta ſuos pollice corda ſonos.
Flebilibus numeris ueluti canentia dura
Traiectus penna tempora cantat holor.
Protinus in medias ornatus deſilit uudas
Spargitur impulſa cerula puppis aqua.
Inde fide maius tergo delphina recuruo
Se memorant oneri ſuppoſuiſſe nouo.
Ille ſedet:cytharāq; tenet:preciūq; uehēdi
Cantat:& equoreas carmine mulcet aquas.
Dii pia facta uident:aſtris delphina recepit
Iuppiter:& ſtellas iuſſit habere nouem.

hoc nautę ut caneret paululū lyra:riſereq; hāc mortis dilationē:ornauit ſe:tñ Arion ea maxie corona:q̄ phœbo cōueniens eēt. Dant ueniam:q̄ſi indulgēt nautæ:aut cōcedūt ſibi id tp̄is: uel hoc bñficiū:ut illud Virgilii:Extremā hanc oro ueniā.& ridēt morā:hoc.ſ.dilationem. Ille: Ariō .ſ. Capit coronā:corona teſte Pōpeo:licet uideat̄ a choro dici:caret tñ aſpiratiōe:ſiue coronæ dicūtur q̊ cohonorēt eos:q̄bus iponunt̄. Quæ corona.ſ. O Phœbe:ad phœbū ē apoſtropha. Poſſit decere tuos crines:q̄ſi poſſit eē decēs capiti tuo:digna erat tuis comis. Induerat:coronauerat ſe Arion:& induit purpureā clamidem & ſonare accepit. Induerat:ipſe Arion. Pallā:palla ut Nonius inq̄t ē honeſtæ mulieris ueſtimētū hoc.ſ.tunicæ palliū. Vnde Vir. Pallam ſignis: auroq; rigentē. Ornatus Argiuę Helenæ &c. hic uero Pallam p̱ clamide: aut quauis ueſte. Diſtinctā diuiſam:& hoc quo ad picturā & colorē ipſum. Tyrio murice:Murex ut idē inq̄t:color eſt purpureus de purpuris ſupiore libro diximus:ibi Noua purpura fulget:& diximus conchilii genus eē:ex eodē fere genere murices ſunt:ſed ſūt aculeatiores:qualē nūc uobis oſtēdo ex his e littore ſyrio in Italiam a me relatis.nam cū nomē in græcia retineant e ſyria rettulimus ut q̄lis eēt latinis amicis ēt apiremus. Tyrio: a tyro urbe phœniciæ. Phœnicia.n. purpurarū piſcatu ſemp̄ p̄ſtitit Stra. teſte:& Tyria purpura oīum optima phibebat̄:& Tyro ipſa piſcario p̱xima.ſ.& cætera oīa:q̄ ad īficiendas ueſtes ptinēt. Corda:fidicula. Icta:pcuſſa. Pollice reddidit ſonos ſuos:pprios quales erāt Ariōis.nā ubi ornatus fuit cœpit reſonare & canere. Lyra:cuius pollice cordæ tangunt̄ ad ſonitū. Flebilibus: Arionē ita canētē Cycnis cōparat.nam cycni q̄ & olores dicunt̄ in morte hoc.ſ.cū ad ſenectā uenerint: & mors iminet ſuauiſſime canunt:unde ē illud ī heroidibus. Sic ubi fata uocant udis abiectus ī herbis Ad uada Menandri cōcinit albus holor:licet id pli.falſum putet:cū dicat Holorū morte narratur flebilis cantus falſis:ut arbitror aliquot experimētis. At Cicero ī Tuſculanis q̄ſtionibus Cycni inq̄t nō ſine cā Apollini dicati ſunt:ſed ut ab eo diuinationē hēre uideant̄:q̄a p̄uidentes q̄d ī morte boni ſit cū cantu:& uoluptate moriuntur. Cantat:ergo Arion ipſe. Numerus flebilis :uerſibꝫ luctuoſis:cecinit.n.tūc illud genus carminis:q̄d orthiū dicitur. Veluti holor: cycnus. Traiectus tp̄a canētia:habēs traiecta tp̄a:ps p̱ toto hoc.ſ.caput. Canētia:albicantia.nā totus albus .ſ. Dura pēna:q̄a ī ſenecta pēnam quandā hēnt duriuſculā:frontē natā uelut traiectā:q̄d obſeruauit Pōponius ī extrema germania:& ego ī ionia. Seniores.n.cycni illā traiectā hēnt : cæteri ñ Poeta igit̄ nō ſine rōne hoc dixit:ſed miror ab aliis nō fuiſſe obſeruatū. Pro:& ita. Ornatus:palla corona Lyra. Protinus:ſubſequēter cōtinuo. Deſilit:ex ipſa naui deorſum ſalit. In medias undas : in mediū mare. Cerula puppis:cerulā puppim dixit ab ipſo aq̄ colore ceruleo. Spargit̄: infundit̄. Aqua ipulſo:ipſo.ſ. Arionis ſaltu. Inde fide:ad eius cātū cū delphinoꝝ:ut ſupra diximus turba cōueniſſet:deſiliēs ab uno eoꝝ tergo exceptus ē. Inde:ex eo aut poſtea: Memorant:ueteres.ſ. Delphina:p̱ delphinē:Dicimus.n.& delphin delphinis & delphinus delphini. Suppoſuiſſe ſe nouo oneri:q̄a nouū miraculū:q̄d homini ſe ſupponeret:licet & Pli.& ſolinus exēpla hmōi multa cōmemorent. Tergo recuruo:dorſo repando:unde Pli. dorſum repādū ſimū:q̄ de cā nomē Simonis oēs miro mō agnoſcūt:malūtq; ita appellari. Tergo recuruo:tergis reflexis:q̄a recuruati ſunt & ob id appellari Simōes Pli.inq̄t. Maius fide p̱ appellationē dixit maius fide:quaſi plus q̄ credi poſſit. Ille Ariō.ſ. ſedet:ſup delphīes.ſ.uel ī dorſo delphinis. Et tenet cytharā tenet & reſonat cythara.& cātat p̄ciū uehēdi:ī p̄ciū & mercedē uecture.nā uectura dicit̄ a ueho uehis:ſi uehēdi dicit ē gerūdiū. Si uehicli:uehiclū paruus currus ē:& p̱ ipſa uectura hic poni pōt:ī cuius mercedem cantabat. Et mulcet:demulcet:mitigat:lenit. Carmine carminis cantu. Equoreas aquas : marinas undas. Dii pia:uidēt dii benefacta:itidem & malefacta. Videre ergo Delphinis officium & commendarunt. Vnde Iuppiter illum inter aſtra collocauit: ornauitq; nomen ſtellis:ut ſupra diximus Dii uidēt pia facta:quaſi delphinis pietatē:& officiū:q Arionis oneri ſucceſſit. Iuppiter recepit delphina:delphinem. Aſtris:in aſtris:hoc eſt inter ſydera:Aſtrum dicitur ab α ρα τῶ uerbo græco:q̄d eſt fulgeo:inde a ἀστὴρ & ἄστρον p̱ ſydere & ſtella. Et iuſſit habere nouē ſtellas:& Higi

nus ēt inqt eſſe ſtellarū nouē:dať locus huic rei.cū animal hoc muſica arte mulceat:& nouē ſint muſæ ergo totidē ſtellis figuratus.ſ.uel ꝙ nouem apud antiquos lyrarū cordæ eēnt:quarū ſonitu plurimū oblectanť. Nūc mihi:cū relaturus ſit diē:in quo Auguſtus pater patriæ appellatus ſit: ꝓ rei magnitudine decātanda optaret & mille uoces & homericū habere ingeniū:& iō nūc uelut rē magnā:ut ē:aggreſſurus inqt. Nūc uellē hr̄e mihi:ad uſum meū. Mille ſonos:mille uoces. Et uellē hr̄e o Meonide pectus tuū:q̄ſi igeniū tuū & animū tuū. Quo.igenio. Achilles ē memoratus:

Hūc mihi mille ſonos:quoq; ē mēbratus achilles
 Vellem meonide pectus habere tuum.
Dum canibus ſacras alterno carmine nonas
 Maximus his faſtis accumulatur honor.
Deficit ingenium:maioraq; uiribus urgent
 Hæc tibi præcipuo eſt ore canenda dies.
Quid uolui demens elegis imponere tantum
 Ponderis:heroi res erat iſta pedis
Sancte pater patriæ tibi plebs:tibi curia nomen
 Hoc dedit:hoc dedimus nos tibi nomen eques

Homerus ē dictus Meonides:& meonius a Meone patre:& ēt a Meōia patria Aſiæ regione:ſed plures fuere urbes ēt ꝑter illas:q̄ i meonia ſūt:q̄ ſuū eē diceret:ut Cice.meminit in orōne ꝓ archia poeta ēt ut conſtat illo uerſu Smyrna rhodos. Colophos Salamis chios argis athenæ:ut i odiſ. Hora.diximus. Mēora achil. nā ꝑclara achilles:geſta i illiade ſcripſit:& celebrionē illū forte q̄ mereret reddidit unū legiť cū alexāder i Sygeo ad Achillis tumulū perueniſſet:dixiſſe. O fortunate adoleſcēs:q laudis tuæ Homerum ꝑconē inueneris. Dū cani.i nonis februariis Auguſtꝰ pater patriæ ē appellatus:unde eo die fectū rei tāte celebrať:ꝓ quo i auguſti cōmendationē maximū ſuis faſtoꝝ libris accumilati honorē dixit ꝑcipue cū tāta res i his ſcribēda eēt. Dū nos. Canimus no.ſa.& ſupius dixit tutela dei carere:ac ſi nulli deorū ſacræ eēnt:& nunc ſacras appellat.ꝙ iō facit.nā cum antea nulli deoꝝ ſacratæ fuerit:nūc in auctos Auguſti titulos:& cū ea die eo honore decoratꝰ fuerit ſacras appellauit:qa publico cōſenſu cōſecratas. Alterno carmine:hoc.ſ.elegis uerſibus:illa eni ſunt alterna:q̄.ꝑ uices eunt:& redeūt:ſic elegi uerſus:qui ex exametro conſtāt:& pētametro.nā uelut per uices alterum cū altero iungiť. Maximus honor:hoc ē i auguſti laudē. Accumulať his fcis:his factoꝝ libris:i qbꝰ id ēt ſcribere neceſſe ē. Deficit:Videť exterreri i re ardua deſcribēda:ꝙ cū hæc dies ſit maxīe celebrāda:ad eā canēdā igeniū deficiat. Deficit ingeniū & urgent:cogunt aut ꝑmunt nos. Maiora uiribus:maiora & grauiora q̄ nos ſufferre ualeamus. Hæc dies:nonarū.ſ.& in ſe ipſum ſermonē uertit. Hæc dies ē tibi:a te. Canenda ore ꝑcipuo:ore ꝑcellente:qa ꝑ cæteris hanc canere debes. Quid uo.Reꝑhēdit ſe ipm ꝙ hæc grauia:quæ ſcribēda erāt heroico carmine:uerſibus elegis commēdarit. Quid:cur:aut pp quid ego. Demēs:deorſum amēte q̄ſi ueſanus. Volui iponere tantū ponderis.methaphorice loquiť. Elegis:uerſibus.ſ.de elegis uerſibus ſuperius diximus:qbus miſeriæ quærimoniæ & amātiū affectus deplorantur:ſed qa i his erat aſſuetior:ēt hæc gracia elegis canebat. Res iſta:q̄ tam magna ē. Erat itererat. Pedis heroi:heroici uerſus. Heros ut diximus uir excellēs diuinus.ſ. Sed qa exametris uerſibus & deoꝝ laudes:& herou bn̄geſta cani cœpere:tanq̄ a diuinis appellati ſū uerſus heroici ergo. Res iſta erat heroi pedes:heroici uerſus:& eſt ſpecies Metonymie.nam ex pedibus uerſus cōſtat. Sancte pater:de hoc ita Trāqllus inquit:patris patriæ cognomē uniuerſi repentino:maximoq; conſenſu detulerūt ei.prima plebs legatione anxium miſſa:Deinde qa nō recipiebat ineunti romæ ſpectacula freques & laureata:Mox in curia ſenatus:neq; decreto:neq; acclamatione.ſed per Valeriū meſſalam id mandantibus cūctis:quod bonum inqt:fauſtumq; ſit tibi:domuiq; tuæ Cæſar Auguſte:Sic.n.nos ꝑpetuam felicitatem reipu.& læta huic ꝑcari exiſtimamus:ſenatus te conſentiens cum po.ro.conſalutat patriæ patrem:cui lachrymās reſpondit Auguſtus his uerbis:Ipa.n.ſicut meſſalla appoſui compos factus uotoꝝ meorū.P.C.Quid habeo aliud deos immortales ꝑcari:q̄ hūc conſenſum ueſtrum ad ultimum uitæ finem mihi ꝑ ferre liceat.hæc ille.poeta inquit.Patres:equites:& plebem hoc ei nomen dediſſe:nihil tamen refert:quia idem eſt ſenatus & populus. Equietes.n.medi erant inter patritios & plebem.Inqt ergo Apoſtrophās ipſi uerba. O ſancte pater patriæ Auguſte q hoc die fuiſti tuis meritis pater patriæ appellatus:hoc nomen patris patriæ.ſ. Dedit tibi plebs hoc nomen dedit tibi curia:hoc.ſ.ſenatus:qui in curia reſidebat:de diuiſione populi per Romulū & curiis ſuperius diximus.nam diuiſerat populum in.xxx.curias:quibus poſtea additæ ſunt quinq;:ita ut in ſua quiſq; curia ſacra publica faceret:feriaſq; obſeruaret:hiſq; curiis ſingulis nomina curiarum uirginum impoſita eē dicunť ex his:q̄s de ſabinis rapuere:hæc Pōpeius.At hic curia de ſenatoria dicitur:qui locus ita dictus ē.ꝙ ibi publicas curas gerebāt.Eſt autē hic ſpecies Metonymiæ tenēs ꝓ eo qđ teneť.Eſt duplex curia:& in qua res publicæ geruntur:& in qua ſacrificať:ſed de hoc inferius. Curia:hoc.ſ.ſenatus. Hoc ēt nomē dedimus tibi nos eques:

ꝑ equites:aut equeſter ordo nos dixit:qa ipſe ẽt equeſtris ordinis erat. Vnde in triſtibus: Nõ modo fortunæ munere factus eques. Res tñ:ut a merito tãti nois Auguſtũ cõmẽdaret.añ inqt hoc a re datũ ipa fuiſſe:ſero tñ appellatione:nã longe ante nõ mõ p̃r p̃riæ:ſed orbis p̃r erat. Res tñ dedit: nomẽ hoc.ſ. Ante:anteq̃ dederat ſenatus & populus:qa re ipſa eras p̃r p̃riæ. Sero quoq; : tarde ẽt. Tuliſti uera noia:qa tardius q̃ merebaris p̃r p̃riæ appellatus es. Iampridẽ lõge añ eras pater orbis:ergo nõ mõ p̃riæ:ſed uniuerſi orbis in aliquibus codicibus ſcriptus ẽ urbis:melius tñ orbis: qa inferius ſubſequenter cõparat ipm Ioui. Nouẽ hẽs hominũ:tu pater ille deũ:ille deorũ ipſe hominũ pater eſt pro oĩum hominũ:itellige ergo bene orbis:ſed ſi urbis dicit nõ ẽ ab re:quia lõge ante erat pater patriæ. Hoc tu: magna ẽ hæc auguſti commendatio: cum Ioui comparatur.nam ille deoꝝ pater eſt. Auguſtus aũt hominũ:in triſtibus etiã ad auguſtũ ſcribẽs:cũ Iouẽ deũ gẽitorẽ dixiſſet:addidit. Tu quoque cum p̃riæ rector dicare p̃rq; utere more dei nomen habẽtis idẽ inqt ergo. Tu hẽs hoc nomẽ: patris p̃riæ.ſ. Per terras:q̃ſi in terris. Quod hẽt Iuppit̃ in alto æthere:ĩ cælo de æthere diximus:græce dr̃ αἰθὴρ ab αἴθω:q; eſt ardeo:qa in eo eſt ignis elementum. unde ſummaq; locũ ſibi legit in arce:hoc.ſ.in ſummo ætere. Tu:auguſte es. Pater hominũ.nã hoĩes regis. Ille Iuppiter.ſ.eſt pater deũ:deoꝝ:qa diis ĩperat. Romule:cũ uelit longe in oĩbus ſupiorẽ dicere auguſtũ Romulo urbis conditori:ab ipſo Romulo petit hoc cõcedi.nam ipſe & urbem paruam & exigua mœnia fecit. Auguſtus aũt & mœnia & ĩperiũ late auxit:ſed hæc ẽ alluſio q̃dam ad id qd̃ ſupius diximus qñ appellatus fuit auguſtus:cũ eẽnt q cenſerent eum Romulum appellari oportere: quaſi & ipſum cõditorem urbis:ac ſi dicere uelit maius nomẽ merebatur:& auguſti facta extollit. Romuli aũt hac cõparatione deprimit. Romule cõcedas:da ueniã:aut patiaris me loqui:aut concede qd̃ dico. Hic:auguſtus.ſ. Tuendo:defendendo:& gubernando:non dixit dominãdo aut imperandõ ne tyrranidis illũ argueret:ſed tuendo ac ſi in tutelã ĩperiũ patriæ haberet: Facit tua:quæ tu fundaſti. Magna:nam auget ut diximus & urbem & imperium. Tu dederas mœnia.ipſa. Tranſilienda:tranſaltanda. Remo:fratri tuo:quem multi græci maxime Romũ dicũt.condidit aũt mœnia ita parum alta:ut a Remo tranſiliri poſſent. Vnde qd̃ in edictũ deliquiſſet:morte mulctatus ẽ de quo dicemus ĩ quarto libro:auctore ẽt Dionyſio.nã mortis Remi duplex cã narrat̃ : & diſcordia:pugnaq; q̃dam q; in ea ceciderit.& hæc tranſſaltatio murorũ ꝑter edictũ:ob qd̃ a celere quodã qui muris præerat obtrũcatus eſt. Te tacius:Romulus cum finitimis tantum pugnauit:cum Sabinis:cum cernicẽſibus:quorum regem ut ſuperius diximus obtruncauit:cum Antemnatibus:& poſtea cum Veihentibus. Terminis autem imperii Romuli decimuſoctauus ab urbe lapis fuit. At Auguſto principe uniuerſus orbis romano paruit imperio:Inquit ergo o Romule. Senſit te tacius: rex ſabinorũ:de quo ſuperius diximus. Et parui cures: aliqui dicunt cures opulentiſſimam fuiſſe ſabinorum urbem. Poeta autem inquit: Parui cures nihil refert.nam poterat eẽ urbs parua mœnibus magna aũt opibus.cures ĩ numero multitudinis ſapinorũ oppidũ. Et cenina : & oppidũ hoc nõ lõge ab urbe fuit: Hoc duce: Auguſto autem principe. Eſt romanum:romani iuris:aut ro.imperii. Vtrunq; latus ſolis:quaſi extremæ orbis partes:& omnia quæ iter ipſas continent̃ :ſed cum dicat Vtrũq; latus ſolis:poſſumus intelligere de ſeptentrione:& meridie:quaſi de polo arctico & antractico:quæ loca a latere ſolis ſunt. Tu breue: Auget & illius depreſſionem : quia paruus dominus & huius gloriam:quia omnia:quæ ſub Ioue ſunt ſua ſunt. Tu habebas neſcio quid: ueluti contemptum neſcio qui dixit. Victæ telluris:quam tu uiciſti:erat tantummodo:ut diximus uſq; ad decimumoctauum ab urbe lapidem. Cæſar:Auguſtus.ſ. Habet quodcunq; eſt ſub alto Ioue auxit hic poeta & rem & orationem:nã magis ſe eleuat ſecundo quam primo uerſu. Quodcunq; eſt ſub Ioue:quaſi & terræ:& maria. Sub ioue:interdum intelligimus ſub cælo:aut ſub aere:ut illud, Horatii manet ſub ioue frigido:idem dicimus ſub dio ab e quod Διὸς iuppiter appellat̃. Tu rapis:exprobrat romulo Sabinarum raptum & pudicitiæ obſeruantiam ex auguſti lege cõmendat Præterea a romulo receptos ſceleratos:ab Auguſto autem compreſſos:aut fugatos. Tu:romule. Rapis:quia fictis ludis ab eo cũ conueniſſent finitimi multas rapuit.de quo inferius dicemus ergo. Tu rapis:quaſi tu ſtupras:pro coniugũ.n. defectu raptæ illæ fuere.rapere interdum ſtuprare

Res tamen ante dedit:ſero quoq; uera tuliſti
Nomina:iampridem tu pater orbis eras.
Hoc tu per terras:quod in ethere iuppiter alto
Nomen habes hominum tu pater:ille deum:
Romule concedas:facit hic tua magna tuendo
Mœnia tu dedera:tranſilienda remo.
Te tacius:paruiq; cures:ceninaq; ſenſit.
Hoc duce romanũ eſt ſolis utrunq; latus
Tu breue neſcio quid uictæ telluris habebas:
Quodcunq; eſt alto ſub ioue cæſar habet.
Tu rapis:hic caſtas duce ſe iubet eſſe maritas:

ſcilicet. Vnde illud Virgilii: Subnixus rapto potitur: id eſt ſtupro. Hic: auguſtus. ſ. Iubet ſe duce: ſe principe. Maritas: nuptas. Eſſe caſtas: obſeruare pudicitiã. Inſtaurauit. n. Auguſtus legẽ iuliam ad coercendos adulteros. Vnde eſt ubi nunc lex iulia dormis. Tu romule. Recipis nefas: quaſi nefarios & ſceleratos homines. Luco: in Aſylo: qd erat i luco. de quo ſupius diximus. nã ꝓ augẽda urbe Aſylũ cõſtituit: quo cõfugerẽ ipune: q uel ob ſcelera: uel quomodocũq; ex aliis ciuitatibus pulſi erãt. Ille: auguſtus. Reppulit nefas: & ſcelera & ſceleratos. Plures. n. factiones extinxit: graſſatores diſpoſitis ꝑ oportũa loca ſtatiõibus: ut Tranqllus iquit: inhibuit: & multa ſimilia. Tibi: o Romule. Fuit grata uis: nã ui & i rapien dis uirginibus: & i de populãdis agris finitimis ui intuliſti. Sub Cæſare. Auguſto. ſ. Florent leges: nã ex legibus cautũ ẽ: ne cui uis iferat: multa et Auguſtus correxit. Vnde Trãqllus leges retractauit: & qſdã ex integro ſanxit: ut ſũptuariã: & de adulteriis: & de pudicitia: & de ãbitiõe: de maritãdis ordinibus. Tu: Romule tenuiſti. ſ. Nomẽ dñi: qd ad tyrãnidẽ ſpectat. ergo exprobãdũ.

Tu recipis luco: reppulit ille nephas
Vis tibi grata fuit: florent ſub cæſare leges:
Tu domini nomen: principis ille tenet.
Te remus incuſat: ueniam dedit hoſtibus ille:
Cœleſtem fecit te pater: ille patrem.
Iam puer ideus media tenus eminet aluo:
Et liquidas miſto nectare fundit aquas.
Qnin etiam ſiquis boream horrere ſolebat
Gaudeat a zephyris mitior aura uenit.

Ille Auguſtus. ſ. Tenet nomẽ pricipis: minus aũt ẽ priceps q̃ dñs. Auguſtus ãt: ut teſtis ẽ Trãqllus: dñi appellatõnẽ: ut meledictũ & obprobriũ ſp exhorruit: nec dñum appellari a liberis ſeu nepotib⁊ ſerio uel ioco paſſus ẽ. Te: exprobrat Romuli imanitatẽ ꝓ fratricidio: ut magis a demẽtia cõmendatũ auguſtũ extolleret: q hoſtibus pepcit ꝑſertim lepidũ triũuirũ quem icolumẽ dimiſit. Remus incuſat te: qſi arguit te cædis. dicemus iſerius i qrto libro decede Remi: quã pauloante libauimus. Ille: Auguſtus. Dedit ueniã hoſtibus: qa demens fuit illis: quos uicit. Vnde i triſtib⁊ ad Auguſtũ Tu ueniã parti ſupatæ ſæpe dediſti. Nõ cõceſſurus quã tibi uictor erat. Poſſet ẽt hoc intelligi de Lepido eius i triũuiratu collega: quã bello ſiculo in ſex. Põpeiũ: ut teſtis Tranquillus cũ eũ ex Aphrica i auxiliũ euocauerat: ſupbientẽ uiginti legionũ fiducia: ſummaſq; ſibi partes terrore: & minis uendicantẽ ſpoliauit exercitu: ſupplicẽq; ẽ conceſſa uita i circeios relegauit. Pater: Mars: nã Martis filius Romulus creditus: de quo ſuo loco dicemus. fecit te cœleſtẽ: retulit te i deos. q. d. non tuis meritis: ſed patris. Ille Auguſtus. Fecit cœleſtẽ patrẽ: Iuliũ Cæſarẽ: qa & nepos & hæres eius fuit: ſoluit illi diuinos honores: & ꝓ deo coli uoluit: ſed de hoc ẽt inferius ſuo loco dicẽ. Iã puer: ſuperius diximus occaſum leonis: p quẽ denotabat Aquarii ortus: q leoni oppoſitus e. Orit aũt Aquarius ipſe nonis februariis uſq; ad aluũ anteq̃ ſol: de quo ſic Higinus inquit Aquariũ cõplures Ganymedẽ eſſe dixerũt: quẽ Iuppiter ob pulchritudinẽ ereptũ parentibus: deorũ miniſtrũ feciſſe exiſtimaẽ. Itaq; oſtendit ut aquã aliquo infundẽs. Egeſionas aũt Deucalionẽ dicit eſſe q; eo regnante tanta uis aquæ de cœlo ꝓfuderit: ut cataclyſmos factus eſſe diceret. Eubolus uero cecropẽ eſſe demõſtrãt: antiqtatẽ generis cõmemorãs: & oſtẽdẽs anteq̃ uinũ traditũ ſit hoib⁊: aqua i ſacrificiis uſum: & añ cecropẽ regnaſſe q̃ uinũ ſit iuẽtũ. Poeta aũt hic de Ganymede itelligit Trois filio: cuius fabula notiſſima: Aquarius quoq; & occidit & exorit capite priuſq̃ reliqs mẽbris. Iã: ẽt i ipſis nonis. Puer ideus: Ganymedes troianus ab ida monte ꝑpe Iliũ de q̃ raptus fuit. De quo Vir. i qnto æne. quẽ prepes ab ida: Sublimen pedibus rapuit iouis armiger uncis. Eminet: ẽ. n. tũ ſol eminẽs. Media tenus aluo: qſi uſq; ad mediã aluũ: nam pubetenus dicimus qſi uſq; ad pubẽ ita. Media tenus aluo: uſq; ad mediã aluũ. Aluus ẽ ꝓprie uenter fœminæ: ut Pomp. inqt: ab alẽdo dicta: eſtq; ſemp fœminini generis. Sed hic ꝓ ipſius aquarii aluo. Et fundit ſpargit. Aquas liqdas: claras. Miſto nectare: qſi ꝓpinat: aut miniſtrat nectareos potus diis. Vñ i meta. Inuitaq; ioui nectar iunone miniſtrat. Nectar ẽ deoꝝ potio Vñ & alio loco poeta nectar & ambroſiã latices: epulaſq; deoꝝ: Det mihi formoſa gratia iuuenta manu. Quin ẽt: Prope ẽt ueris tps mitigaẽ aeris frigiditas redeũt zephyri: q ſuauiores ſt. ergo ſiqs hyemẽ exhorrebat: gaudeat: nã ꝓpe ẽ uer. Quĩ ẽt: hic ẽ iſup. Siqs ſolebat horreẽ i horrorẽ hrẽ. Borreã q plurimus flat i hyeme: & ſeptẽtriõalis uẽtus. Gaudeat: nã. Mitior aura: ſuauior: leuior flatus. Venit a zephyris: ab occiduis uẽtis zephyrus: n. ab occaſu flat: & ẽ ſuauis plurimũq; i uere põt: quo tũc ſpirante florẽt arbores & emergũt herbæ: dieſq; reddit lætiores. Quitus ab æquoreis: Inqt poeta. v. id. febr. ẽẽ ueris initiũ: ſed nẽ totiens repituri ſimus eadẽ: hic loco iuuet dicer. Florẽtin⁊ priceps & iuriſcõ. i ꝑceptis rei ruſticæ ita tradit rõnẽ tꝑorũ. Veris initiũ exponiẽ: tũc plurimũ zephyrus ſpirarẽ icipit: Q d ẽ. viii. id. febr. ſole i aqario. Terminaẽq; ad nonas maias. Eſtatis aũt initiũ. viii. id. maias. Sole i tauro: finis viii. id. augu. Autũnus ici. vi. id. aug. Sole i leõe: finitq; : vi. id. nouẽbr. hyẽs

uero.v.id.no.Sole ĩ ſcorpiõe.finis nonis februariis. Solſtitiorũ uero æſtiuũ ẽ.viii.calendas iuli as.hybernũ octauo calẽdas ianuarias.Equi noctiorũ uernũ ẽ añ octauũ calendarũ apriliũ nõnul lis ante nonũ. Autũnale ante octauũ calendarũ octobriũ. hæc ex illo.Poeta ãt de ueris initio agit.

Quintus ab equoreis nitidum iubar extulit undis
Lucifer:& primi tempora ueris erunt:
Ne fallare:caue:reſtant tibi frigora:reſtant:
Mãgnaq; diſcendens ſigna reliquid hyems.
Tertia nox aderit:cuſtodem protinus,uuæ
Aſpicies geminos exeruiſſe pedes
Inter amadriades:iaculatricemq; dianam
Caliſto ſacri pars fuit una chori.
Illa deæ tangens arcus:quos tangimus arcus
Eſte meæ teſtes uirginitatis:ait.
Cynthia laudauit:promiſſaq; fœdera ſerua:
Et comitum princeps tu mihi: dixit:eris.
Fœdera ſeruaſſet:ſi non formora fuiſſet:
Cauit mortales:a ioue crimen habet.

Quĩtus lucifer:quinta dies poſt nonas. Extulit iubar nitidũ:nitentes radios. Ab undis equoreis ab oceano orientis. Et erũt tẽpora primi ueris:erit ueris initiũ. Ne fallare:In principio ueris ſunt etiã magna frigora. Caue:interdũ illud caue breue ẽ ut tu caue defẽdas:ſed de hoc ĩ libris triſtiũ diſſeruimus. Ne fallare:ne fallaris ne decipiaris. Reſtant.& igeminat uerbũ:uti tũc ĩgeminat̃ iterdũ frigus. Reſtãt:ſuperſunt adhuc. Tibi frigora:quia adhuc & uenti & niues ĩterdũ ſæuiunt.frigus unde diceret̃ ſuperius diximus. Et hyems:hyemale tp̃s. Diſcedẽs reliqt magna ſigna:magna argumẽta ſui:qa r̃liqt frigora. Sicut æſtus ĩ mari ceſſantibus uentis: ita ceſſante hyeme remanẽt ẽt frigora.

Tertia.tr̃io idus februarias Bootes:q & Arctophilas dicit̃ orit̃:ñ qd̃ oriatur:& occidat uelut ſigna:de qbus diximus.Sed cũ ĩ plauſtro ſit qd̃ uertit̃ circa cardinẽ:in ipſa uertigine uidet̃ occidere:& cũ ſe eleuat:oriri de hoc ĩ triſtibus diximus.fabellam aũt poeta ipſe latius explicat:ubi qbus opus:ſuis ĩ locis dicemus:Arctophilax dictus eſt quaſi urſæ ſeu arcti cuſtos : quæ eius mater fuerat eã ſubſeq uidet̃:ac plauſtrũ regere de quo cicero de natura deorũ cũ arati uerſus refert. Arctophilax:uulgo q dicit̃ eſſe Bootes qd̃ q̃ſi temone abiunctã præ ſe quatit Arcton. Aderit tertia nox:tertia ab ipſa nona die:& ſic erit xi.die mẽſis. Tu aſpicies protinus:porro ſeu longe. Cuſtodem urſæ:maioris ſcilicet hoc:caliſtus ſeu arcti:de qua nunc aget̃. Exeruiſſe:extuliſſe.

Geminos pedes:quaſi pedes ex undis extraſiſſe.Dictus ẽ hic Bootes:qa plauſtrũ aut boues agitare uidet̃. Inter ama. Aggredit̃ nunc fabellã ipſam:q̃ & ĩ meta.& ab Heſiodo.& ab aliis pluribus refert̃.Caliſto licaonis Arcadiæ regis filia Dianam ſequẽs a Ioue cõpreſſa:patefacto ſcelere a Diana pulſa:a Iunone ĩ urſam mutata puerũ pepit arcadẽ nominatũ:quẽ Arctophilaca diximus: qui adultus uenator inſcius cũ matrẽ inſequeret̃ ;a ioue rapti:cœlo recepti ſunt appoſitiq; plauſtro:qd̃ ĩ mare nõ mergit̃:ut ab oceano Iuno ĩpetrauit.id a poetis colligit̃.Arietus aũt tegeates hiſtoriarũ ſcriptor nõ Caliſto ſed megiſto dicit appellatã:& non lycaonis:ſed crete ĩ filiã Lycaonis neptẽ.

Caliſto fuit una pars ſacri chori:quaſi una nympharũ. Sacri chori ĩter Amadriades:& Dianã iaculatricẽ. Iaculatricem:qa uenatrix arcu.& iaculis feras ĩſequit̃. Amadriades:deæ ſũt:q̃ ſimul cũ arboribus & naſcunt̃ & moriunt̃.Caliſto non erat ex his:ſed ex nymphis ſilueſtribus:quæ mediæ ſunt iter amadriades & Dianã.nã Diana nemorũ dea.his ſuperior ergo erat una nympharũ Dianæ: Illa deæ.Dabat̃ nymphis ipſis Dianam ſecuturis iuramẽtũ uirginitatis ſeruãdæ:Iurabaturq; p dianæ arcus:qd̃ ſacroſanctũ habebat̃:ẽt ſi de aliqua dubitaret̃ an ſeruaſſet idẽ adhibebat̃ iuramẽtũ. Illa:caliſto.ſ. Tangens arcus deæ Dianæ. Ait.o.arcus dianæ ſacri quos tangimus eſte teſtes meæ uirginitatis quã.ſ.ſeruauero:uel quã ſeruaui.q.d.iuro p uos me ſeruaſſe: & ſeruaturã caſtitatẽ. Cynthia Cur cynthia dicta ſit ſuperius diximus. Cynthia:diana. Laudauit cõmendauit uerba Caliſtus. Et dixit ſerua fœdera promiſſa:ſerua qd̃ ꝓmiſiſti. Et eris tu mihi princeps comitũ: quaſi eris prima comitũ mearũ. Fœdera:Quod latius in metamorphoſi dixit:hic breuiſſime explicat. Seruaſſet illa quod promiſera niſi formoſa placuiſſet Ioui:cuius uim effugere non potuit. Verterat.n.ſe Iuppiter in Dianæ formam:ad illam acceſſit uim intulit:& grauiorẽ reddidit. Seruaſſet:Caliſto.ſ. Fœdera: ꝓmiſſam uirginitatẽ. Si nõ fuiſſet formoſa:ſed formoſa fuit quod & ipſum nomen indicat:nam a καλλοσ quod eſt pulchritudo deducitur:& caliſto pulcherrima dr̃.

Cauit mortales:potuit a mortalibus cauere qd̃ fecit non tñ a deo. Habent crimẽ:uiolari.ſ.fœderis. A Ioue :nam eã Iuppiter uiolauit. Mille:Cõpreſſa a Ioue caliſtone: grauidaq; facta accidit ut ſemel diana a uenatione ingenti præda rediẽs:ingreſſa cum nymphis illignum nemus ubi fons erat profundæ aquæ uoluit cum cæteris lauari:ſed hac denudata honuſti uentris crimen apparuit & pulſa eſt e choro uirginum.Phœbe:Phœbus unum eſt e nominibus apollinis a φοῖβοσ quod eſt

lumen ita & eius ſoror diana phœbæ dr̃. Venata mille feras:q̃ uenando mille feras iterfecerat ẽ. n. diana ut diximus uenatrix. Mille græce χιλια. Siluis:p ſiluas reddibat a uenatione. ſ. ſole tenẽte aut mediũ diẽ:aut plus q̃ mediũ. ſ. diem hoc:erat meridies:uel paulopoſt. Vt tetigit: Vt:poſtq̃: tetigit:ipſa Diana. ſ. Lucum:& nũc. Siluis uẽata dixit:qũo lucrũ tetigit. habemus ſiluas nemora:lucos in eadem fere ſignificatione. Sed in hoc differunt. Silua generalior ẽ omniũ arbuſtorũ:nemora ſũt ſiluæ amenæ, luci ſunt obſcuriores:& græce. n. λυτα p. v qd̃ iterdũ uertit̃ in u noſtrũ tene

Mllie feras phœbe ſiluis uenata redibat:
Aut plus:aut medium ſole tenente diem.
Vt tetigit lucum:denſa niger illice lucus:
In medio gelidæ fons erat altus aquæ:
Hic ait in ſilua uirgo tegeæa lauemur:
Erubuit falſo uirginis illa ſono.
Dixerat hæc nomphis:nymphæ uelamia ponũt:
Hanc pudet:& tardæ dat mala ſigna moræ.
Exuerat tunicas:uteri manifeſta tumore
Proditur:indicio ponderis illa ſui.
Cui dea uirgineos periura lycaoni cœtus
Deſere:nec caſtas pollue dixit aquas.
Nulla nouum decies ĩpleuerat cornibus orbem
Quæ fuerat uirgo credita:mater erat.
Læſa furit iuno:formam mutatq; puellæ
Quid facis inuito eſt pectore paſſa iouem.
Vtq; feræ uidit turpes in pellice uultus:

broſa dicius. aliq a luce lucũ dictũ putant nõ p antiphraſim:ſed re ipſa: qa nõ ẽ lucus ſine numine & religiõe: & ubi religio:ibi ſacrificia: ubi ſp opus lumine. Vt tetigit lucũ:ñ pfecit orationẽ:ſed p parenteſim fecit topographiã. Lucus:& ẽ hic ecclypſis hoc:defectus uerbi: nã ſubintelligit̃ erat qd̃ poſtea dixit. Niger:obſcurus. oĩa. n. obſcura nigra ſunt. Denſa illice: dẽſis ſeu ſpiſſis illicibus. In medio:luci. ſ. Erat fons altus: pfundus. Gelidæ:frigidæ aq̃. Hic ait:ait ipſa diana. O uirgo te geæa:o caliſto arcadica a tegea oppido arcadiæ. Lauemur hic ĩ ſilua:& ĩ meta. de eodẽ pcul ẽ ait arbit̃ oĩa nuda ſupfuſis tingamus corpa lymphis. illa aũt aut appellata fuit uirgo præpudore:qa iã uirgo nõ erat erubuit & ĩ meta. Heu q̃ difficile ẽ crimen nõ pdere uultu. Illa: caliſtos. Erubuit falſo ſono falſa uoce hoc eſt falſo nõ uero nomine uirginis nã uirgo eẽ deſierat. Dixerat: Diana hæc eadẽ quæ illt. Nymphis: cœteris. ſ. Nymphæ:cœteræ. Ponũt:deponunt. Velamina:ueſtes a uelando quaſi denudarũt ſe. Hanc: caliſto. ſ. ſeu caliſtonẽ. Pudet:nã pudebat eã denudare ne ſe pderet. Et dat mala ſigna tarde moræ:qſi oſtendit mala ſigna retardatione ſe denudãdi:nã pp longã morã ĩpudicitia ſignificabatur. Exuerat:tandẽ. Tunicas:tunica ueſtimẽtũ ẽ ſine manicis. Manifeſta:aperta iã. Tumor uteri: uẽtris. Prodit̃:manifeſtat̃. Illa:caliſto. Indicio:demonſtratiõe. Sui ponderis:põderoſi & tumẽtis uentris qa grauidi. Cui dea:Patefacto crimine ex uirginũ cõſortio a Diana pulſa ẽ. Cui: caliſtoni. Dea:diana. Dixit o piura:qa ut ſupius diximus iurauerat uirginitatẽ ſeruare iõ nũc qa nõ ſeruauerat. Periura lycaoni:caliſto lycaonis filia. Deſere:relinque. Virgineos cœtus:uirginũ cateruas. cœtus. n. a coeũdo dr̃:& ẽ pluriũ. Nec polue aq̃s caſtas:ubi ſe caſtæ lauãt:aut ſacras aq̃s nã de eodẽ ĩ meta. I pcul hinc dixit nec ſacros pollue fontes. Luna:De tpe ptus mulierũ quo mẽſe pariant:uariis exẽplis ĩ principio fere operis rettulimus ĩ eo uerſu Quod ſatis ẽ utero matris dũ pdeat infans. Sed plerũq; pariũt decimo mẽſo. nõ. n. ſunt prægnantes. x. mẽſibus: ſed nouẽ:& decimo pariũt. ergo caliſto pulſa a Diana decimo mẽſe peperit filiũ Arcadẽ:ut in meta. Et iã puer Arcas id ipm ĩdoluit iuno fuerat de pellice natus. Iuna ĩplerat decies nouũ orbẽ cornibus:& ẽ hypallage hoc ẽ decies ĩplerat cornua nouo orbe qſi erat iã. x. mẽſis:cũ lunæ curſu mẽſes terminaret. Quæ:caliſto q̃. Fuerat credita uirgo erat mr̃:qa iã pepit:erat enixa puerũ. Læſa:luna Saturno prima fuit ples ſoror & cõiunx ẽ iouis & q̃ iouis cõcubinas ſũmo odio ſemẽ eſt proſecuta indignata hanc ex ioue peperiſſe:in urſam conuertit:Higi. tamen auctoritate Heſiodi a diana ĩ urſam conuerſam dicit, idem & Amphim comediarum ſcriprorem dicere aſſerit. Iuno læſa: offenſa amore iouis in hanc etiam & huius partu. Furit:furere accedit ob indignationem. Et mutat formam puellæ:tranſformauit puellam caliſtonem in urſam. Quid facis:& ex puellæ excuſatio hac apoſtropha. Quid facis:o iuno. Hæc eſt paſſa iouem pectore inuito:nõ ipſa ſponte concubitum ioui præbuit:ſed ui illata coacta:a ioue uel inuito pectore inuito animo & repugnati:ergo hoc nõ merebatur. Vt:poſtq̃ ipſa iuno. Vidit turpes uultus:turpes qa urſinos:nam eam in urſam mutauerat. In pellice:in caliſtone. Pellices enim ſunt:quæ alterius loco ſuccũbũt. Antiq eam Pom. teſte proprie pellicem nominabant:quæ uxorem habenti nubebat:cui genera mulierum etiam pœna conſtituta ẽ a Numa Pompilio hac lege. Pellex arã Iunonis ne tangito. Si tãget: Iuno

Huius in amplexus iuppiter inquit: eat
Vrſa per incultos errabat ſqualida montes:
Quæ fuerat ſummo nuper amata ioui.
Iam tria luſtra puer furto conceptus agebat:
Cum mater nato eſt obuia facta ſuo.
Illa quidem: tanquam cognoſceret: aſtitit amens:
Et gemuit: gemitus uerba parentis erant.
Hanc puer ignarus iaculo fixiſſet acuto:
Ni foret in ſuperas raptus uterque domos:
Signa ꝓpiqua micāt: prior ē: quā dicimus arcton
Arctophilax formam terga ſequentis habet.
Sæuit adhuc: canamque petit ſaturnia tethym:
Menaliam tactis ne lauet arcton aquis.
Idibus agreſtis fumant altaria fauni:
Hic: ubi diſcretas inſula rumpit aquas.
Hec fuit illa dies: in qua ueihentibus armis

ni trinibus demiſſis agnum fœminā cedito. Inquit: Iuno ipſa: & ē ironice locuta. Eat iuppiter i āplexus huius: qſi āplectat̄ iā iuppiter urſam hanc. Vrſa: Mouet cōmiſeratione ab eo: qd fuerat ad id; quod nūc. fuerat regis filia a ioue amata: nūc in urſam uerſa deſertos errat mōtes. Vrſa caliſto: in urſam mutata. Squalida: ſordida: Errabat per incultos montes: nō. n. accedebat ad culta: ſed ad inculta loca q̄ nup paulo ante. Fuerat amata ſummo ioui: qſi. a ſummo ioue amata. Iam: erāt iam puer Arcas. xv. annos natus: cū uenator factus ē matri obuius. Iā puer: Arcas. ſ. Conceptus furto: occulto ſtupro. Vir. uulcani: martiſq; dolos: & dulcia furta. Agebat tria luſtra. xv. āños nam luſtrū ſpaciū ē qnq; annorū & gr. olympias dr̄. Cū mater: q urſa erat. Eſt facta obuia ſuo nato: filio ſuo. Sunt q̄ dicāt luſtrū & olympiada eē ſpaciū quattuor annoꝝ & uehemēter errāt. Var. n. dicit luſtrū nominatū tp̄s quīquēnale a luendo. i. ſoluendo: q. v. quoq; āno uectigalia: & ultro tributa p cenſores pſoluebant: & Ouidi. ipſe ī libris de pōto: In ſcythia nobis quinquēnis olympias acta: ſed cum notiſſimū ſit nō plura adducā. Illa qdē: Nō refugiebat illa filiū: ſed gemens cōſtitit tanq̄ agnoſceret. Illa qdē amens aſtitit: remorata ſtādo. Tāq̄ cognoſceret: uelut agnoſceret filium & qūo amens ſine mēte ſi cognoſceret amēs ga reſtitit: unde iminebat ſibi piculū. Et gemuit: nō potuit loq; ſed gemuit. Gemitus errant uerba pētis ad filium. ſ. Sic. n. illū alloquebat̄: gemitu affectū aī indicabat. Hanc pu. Venator filius inſcius matrē nō agnoſcens illā interemiſſet: ni iuppiter miſeratione motus ambos ī cælū rapuiſſet. Higinus aūt inter uaria huius rei relatiōes refert caliſtonē. ubi ī urſam mutata ē hunc pepiſſe: poſtea a quibuſdam ætholorum captā: lycaoni regi arcadiæ cū filio dono datā: ibi legis inſcia ī iouis lycei templum ſe coniiciſſe: quā cōfeſtim filius eſt ſecutus: Itaq; cū eos Arcades inſecuti interficere conarentur Iuppiter peccati memor ereptam caliſtonem cum filio īter ſidera collocauit: eamque arcton. filium autem arctophilaca nominauit. Puer: Arcas. Ignarus quia matrem illā eſſe ignorabat. Fixiſſet: transfixiſſet interemiſſet. Acuto iaculo: ni p niſi. Vterq;: & mater & filius. Foret raptus in ſuperas: hoc eſt cœleſtes. Domos: niſi ſtellis eſſent appoſiti: foret plerūq; futurum tp̄s ſignificat: ut in futurū eſſet. hic autem præſens aūt præteritū oſtendit. Signa: & caliſto: & filius ſunt. Cœlo appoſiti: & eodē in loco: Arctos: quæ urſa maior dr̄: eſt prior Arctophylax: qui urſæ cuſtos ſequitur. Signa: ecce nūc ſigna non ꝑ illis: xii. quæ ſunt in zodiaco: ſed pro aliis ſideribus. Signa: hoc eſt ſidera: ipſa. Micant ſplendēt. Propinqua: quia ꝓximū eſt alterū alteri. Eſt prior: quaſi ante cedit illa. Quā dicimus arcton urſam: nā ἄρκτοσ græce urſus uel urſa latine. Arctophylax hoc: urſæ cuſtos: nam φύλαξ græce: cuſtos & φυλακή cuſtodia a φυλάττω q ē cuſtodio habet. Formā ſequētis terga: q̄ ſequit̄ ipſam urſam uelut cuſtos. Sęuit: Tūc magis idignata ē iuno: cum hos cœlo receptos uideret: unde in meta. Ipſa loquēs: O ego quātū egi: quē magna potētia nr̄a: eſſe hominē metui: facta ē dea: Sic ego pœnas fontibus ipono: ſic ē mea magna ptās: & reliqua. Acceſſitq; ad tethym & oceanū ipetrauit: ne ſidera hæc marinis aquis excipent: iō ī occaſum nō pueniūt Saturnia: iuno Saturni filia. Adhuc: ēt. Seuit in arcton ſcilicet. & petit. Canam: uel ad aquæ colorem reſpexit: uel q annoſa eſſet. Tethym: tethys cœli: & ueſtæ filia uxor oceani: & ut Higinus eſſerit nutrix iunonis, ideo id facilius impetratum. Ne lauet arcton: urſam. Menaliam: arcadicam a Menalao arcadiæ monte: ut ſupra diximus: Tactis aquis: marinis ſcilicet quaſi ut illam non exciperet in mare occidentem. Idibus agre. Idibus februariis fiunt ſacrificia in honorē fauni: de quo inferius dicemus: cuius templū erat in inſula tyberina in angulo ſuperiore: & eadem die fabii fuere ad cremeram cæſi de quo nunc agetur. Altaria: altaria ſunt: in quibus igne adoletur: ut Pom. inquit: Fauni Agreſtis: ruricolæ. Hic ubi inſula rumpit diſcretas: diuiſas. Aquas: ubi franguntur aquæ ab ipſa inſula quaſi in ipſo inſulæ angulo: quo flumen in duas partes diuiditur. Hæc fuit illa: Bello eruſco: quod geſtū ē ī ueihentes: cum in acie cecidiſſet. Q u. fabius: q fue

erat tertio ante anno conſul:ſub.M.fabio fratre tũc conſule:Itidẽ:& occubuiſſe Manilius conſul. Indignari i ueientes fabii:cũ ꝓximo anno.Cn.fabio.&.T.uirginio conſulibus uaria bella inſtarent: Senatũ adierunt.Conſul.ꝓ gente loquit̃ in hæc uerba.Aſſiduo magis q̃ magno præſidio:ut ſcitis P.C.bellũ ueiens eget.Vos alia bella curate.fabios hoſtes ueientibus date. Auctores ſumus tutã ibi maieſtatẽ romani nominis fore:Noſtrũ id nobis uelut familiare bellũ priuato ſũptu gerer̃ i animo ẽ. Reſp.& milite illic & pecunia uacet gratiæ igentes actæ:& ueiẽs bellũ i priuatã curã i priua-

Tercentum fabii ter cecidere duo.
Vna domus uires:& onus ſuſceperat urbis:
Sumunt gentiles arma profeſſa manus.
Egreditur caſtris miles generoſus ab iſdem
Equeis dux fieri quilibet actus erat.
Carmentis portæ dextro eſt uia proxima iano:
Ire per hanc noli:quiſquis es:omen habet.
Illa fama refert fabios exiſſe trecentos:
Porta uacat culpa:ſed tamen omen habet.
Vt celeri paſſu cremeram tetigere rapacem:
Turbidus hybernis ille fluebat aquis.
Caſtra loco ponunt:diſtrictis enſibus ipſi

ta arma uerſum profecti:Itaqꝫ ſunt ad bellum.ccc.& ſex milites oẽs patritii: oẽs unius gentis:ſeq̄bat̃:ut liuius iqt turba ꝓpria alia cognatorũ: ſodaliũqꝫ. At ut Dioniſius refert Marcus fabius ſupiore anno cõſul erat: dux eorũ quattuor ferme hominũ milia adducens:quorũ maior ps ex clientibus & amicis erat.ccc.& ſex de genere fabiorũ:ſecutaqꝫ ẽ nõ multo poſt eos romanorũ manus:quam ductabat ceſo fabius:Põpeius autẽ egreſſos eos dicit cũ clientibus .v. milibus:& ut Dionyſius ꝓſequit̃ cũ ad cremerã fl. ueiſſent: q haut ꝓcul ueiis diſtat ſup rupe quadã prærupta caſtellum ſibi munierunt idoneũ ad cuſtodiã tãti exercitus.Sed lõga obſidione pugnãtes ſæpe ſecundo Marte inſidiis tandẽ circũuenti ſunt:& oẽs ad unũ cæſi.Sed nõ i lõgũ dilata fuit ultio:nã expugnata fuit:& direpta ueiorũ urbs:tantaqꝫ relata p̄da:ut Delphico apollini decimæ miſſæ fuerint a Romanis.hæc hactenus.Idibus ergo februariis fabiorũ occaſus fuit:iquit ergo.Hæc dies iduũ februariũ. Fuit illa ĩ quatercentũ & ter duo:hoc ſex. Fabiis cecidere:occubuere. Armis ueiẽtibus armis ueientinorũ. Vna domus fabia.ſ.ſuſceperat uires & onus urbis:& Liuius iqt familiã unã ſubiiſſe ciuitatis onus:ergo qđ unius erat ciuitatis una gens ſuſcepit. Vna domus: una familia.

Manus gentiles:q̄ſi ex eadẽ gente.gentiles.n.ſunt:& eiuſdẽ gentis & cognominis:& quoꝵ maiores nõ ſeruierint. Sumũt arma ꝓfeſſa:arma q̃ ꝓfitebant̃. Egredit̃:i cõmẽdationẽ militũ fabioꝵ ꝙ nõ ab alienis:ſed a ꝓpriis tentoriis ĩ bellũ egrediebant̃:& tales milites ꝙ quiſqꝫ erat ad imperiũ aptus. Miles generoſus:nobilis quaſi generoſi milites hoc eſt exercitus generoſus:nã miles in ſingulari interdũ magis q̃ ĩ numero multitudinis ſignificat ut hoctis & ſimilia:generoſus dixit:qa nobilis ex deoꝵ ſemine manaſſe fabiã domũ multi arbitrant̃.ferũt.n.primũ fabiũ ex una nymphaꝵ genitũ eſſe.Quidã uero herculẽ apud flu.tyberim:cũ muliere indigena congreſſum habuiſſe aſſerunt:& fabiũ uirum optimum:a quo familia fabiorũ romæ initiũ habuit genuiſſe.Quidam ãt priſcos huius generis uiros:ab agrorũ foſſione:fodios olim appellatos memoriæ tradiderunt.Deide mutatis binis litteris fabii cognominati ſunt. Nec egredit̃:i bellũ.ſ. ab iſdẽ caſtris:a ꝓpriis tentoriis:quaſi exit exercitus ex una eadẽ familia. Equeis:ꝓ equibus. Quilibet erat aptus fieri dux:& liuius inquit quorũ neminẽ ducẽ ſperneret egregius qbuſlibet tpibus ſenatus. Carmẽtis.Egreſſi ſunt fabii porta carmentali:quæ eſt mali ominis ab eo ꝙ oẽs ad cremerã acciderant:& ob id ſcelerata porta uocata:erat aũt apud forũ boariũ ad Pontẽ ſubliciũ habẽs ad dexterã tẽplũ iani:de quo ſuperiore libro rettulimus. Via carmentis portæ:portæ carmẽtalis. Eſt ꝓxima ĩano:iani tẽplo.

Dextro:ꝙ ad dextrã habet ĩ multis codicibus ſcriptũ:dextra eſt uia proxima:melius eſt dextro iano.nã & Liuius inqt de hoc eodẽ.A dextro iano portæ carmẽtalis ꝓfecti:nec ĩtelligas de ianiculo monte:qđ erat extra urbẽ:ſed de tẽplo iani:qđ erat iter duo fora.ut ſupra. Quiſqs es noli ire.ꝓ exire. Per hanc portã.ſ. Habet omen & malũ:qa q p eã egreſſi ſunt:interempti ſunt fabii. Illa ab illa porta. Fama refert exiſſe trecentos fabios:qui ad cremerã cœſi ſunt. Porta:per quã egeſſi ſunt. Vacat culpa:non eſt hoc ſcribendum ad crimen portæ. Sed tamen habet omen: quia ẽ mali augurii:& uocat̃ ſcalerata.facit.n.malũ omen exuntibus ne reuertantur ut fabii. Vt celeri: Venere ad fl.cremerã:q non longe a ueiis fluit:ibi caſtra poſuere:at Dyo.inqt oppidũ ædificaſſe. ut poſtq̃ ipſi fabii. Tetigere attigerunt: Celeri poſſu:celeri curſu accelerato itinere. Cremeram fl.rapacem:impetuoſa.n.flu.ſemper eripis aliqd rapiũt. Et ideo rapacem quia tũc augebat̃ hymbribus. Ille:cremera fl. Fluebat turbidus:turbulẽtus. Hybernis aquis ideſt aquis hyemalibus: nam hybernum hyemale dicimus. Caſtra lo.Caſtramentati ſunt ſupra fluuium ipſum. Ponũt diſponũt. Caſtra:tẽtoria. Loco:eo i loco. Eũt ipſis fabii. Diſtrictis:auagiatis. Enſibo ualido

Marte:forti bellatore. de Marte diximus:& dicemus ſuo menſe per agmen:tyrrhenũ p agmẽ truſcũ. tyrrheni dicti ſunt ut euſtathius inquit a tyrrheno lydo filio Atis:unde regio tyrrhẽia etruria. Nõ aliter:Magna cõmendatio animi & roboris fabiorũ:quos leonibus cõparat. Non aliter iuadũt:ſcilicet fabii tyrrhena agmina. Quam leones de gente lybica:& eſt hic gens pro beſtiis:ita & Tir cũ gentis adultos educũt fetus. Lybica:nã lybia nutrix ẽ leonũ & præcipue Mauritania q̃ eſt ps lybiæ:unde Horatius. Nec iube tellus generat leonũ arida nutrix. Inuadũt greges ſparſos p lata arua inuadunt pecora p cãpos fuſa.

Tyrrhenum ualido marte per agmen eunt.
Non aliter q̃ cum libica de gente leones
Inuadunt ſparſos lata per arua greges.
Diffugiunt:hoſtes inhoneſtaq; uulnera tergo
Accipiunt:thuſco ſanguine terra rubet.
Sic iterum:ſic ſæpe cadunt:ubi uincere aperte
Non datur:inſidias:armaq; tecta parant.
Campus erat:campi claudebant ultima colles:
Siluaq; montanas occulere apta feras.
In medio paucos:armentaq; rara relinquunt:
Cœtera uirgultis abdita turba latet.
Ecce uelut torrens undis pluuialibus auctus:
Aut niue:quæ zephyro uicta tepente fluit:
Per ſata perq; uias fertur:nec:ut ante ſolebat
Riparum clauſas margine finit aquas:
Sic fabii uallem latis diſcurſibus implent:
Quoſq; uident:ſternunt:nec metus alter ineſt.
Quo ruitis generoſa domus:male creditis hoſti:
Simplex nobilitas perfida tela caue.

Diffugiũt:Fugiebãt a fabiis etruſci: & qd maius erat dedecus. cedẽtes atergo uulnerabanẽ. Diffugiunt hoſtes: ueientes. & accipiunt tergo: q̃ſi a tergo in poſterioribus. Vulnera inhoneſta:& ob id inhoneſta:qa inhoneſtum & turpe eſt fugere. Terra rubet ſanguine thuſco:ſanguine tyrrhenorum:nã tyrrhenia a ſacrificio ritu:ut iquit Pli. thuſcia ẽ nominata. Sic iterum:Sæpe uictores fuere fabii: unde cum ueientes aperto Marte nihil pficerent:occultas inſidias parauere: unde & Liuius inquit hęſq; una po. Ro. ſæpe ex opulentiſſima:ut tũ res erãt: etruſca ciuitate uictoriam tulit. id primo acerbum:i etruſci. Sic ſæpe: quãſi iterum:atque iterum. Cadũt quia uicti Vbi. poſtquã. Non datur uincere aperte:aperto Marte. Parant inſidias & arma tecta:occulta:quia inter occulta loca armatos diſpoſuere. Cãpus:facit topographiam hoc eſt loci deſcriptionem in quo inſidiis circũuenti fuere fabii. erat enim campus cuius extremitas nemoroſis collibus claudebatur:& ita nemoroſis : ut nõ modo homines:ſed feræ ſe ibi occulere:poſſent:erat ergo uallis:quæ collibus claudebatur. & præcipue cum dicat paulo inferius: ſic fabii uallem. Erat cãpus:in agro. ſ. ueientino. Colles:qui erant eminentiores campo. Claudebant ultima extremitates campi ipſius. ſ. Et ſilua apta occulere:ad occulendũ celandum. Montanas feras:feras q̃ in montibus ſunt quaſi erant potius loca ferarũ q̃ hominũ. In medio:erant fabii aſſuefacti pecorum preda diſcurſionibus parta. ex quo moniti ueientes in campeſtri ualle pauca admodũ pecora cum paucis cuſtodibus dimiſere:multitudine in inſidiis inter nemoroſos colles latitantem. Relinquunt:ueientes. ſ. In medio:campo. Paucos:homines & rara armenta:pauca pecora:& hoc ut fabios ad predam prouocarent. Cætera turba:cætera multitudo. Abdita: occulta abſcondita. Latet uirgultis:inter uirgulta hoc:inter arbuſta. Ecce facit comparationem fabiorum ad torrentem:qui uel pluuiis uel niuibus liquefactis auctus egrediẽ ripas & uias & arua culta deuaſtat:ita fabii per uallẽ diſcurrentes uallem ipſam omnem depopulant:non aliud quã id qd uiderant ueientes. Ecce uelut torrens: torrens fluui. qui ad tempus deſiccatur. Auctus undis pluuialibus. hi enim proprie torrentes ſunt:qui aqua pluuia augentur. Aut auctus niue:nix a nĩgo. quod eſt ningo. Quæ fluit uicta reſoluta. Tepente zephyro:de zephyro paulo ſupius diximus. Tepente:qa cũ in uere ſit tepidior hyemalibus uẽtis:& niues liquefacit. Ferẽ:torrẽs ipe. Per ſata:p alua culta ſata:a ſero ſeui ſatũ. Nec ut ſolebat ante:ſcilicet q̃ augerer. Finit:terminat. Aquas clauſas margine:extremitate. Riparũ quia inter ripas aquã non continet. Sic fabii implent uallẽ latis diſcurſibus:diſcurſionibus:nam quia fuſi per eam diſcurrebant per omnẽ uallẽ diſcurrunt. Et ſternunt deiiciunt. Quos uident hoſtes ſcilicet. Nec ineſt alter metus: quia nihil aliud metuunt:non enim ſciebanẽ ſe inſidiis corcunuentos. Quo ruitis:Commiſeratio eſt poetæ a periculo fabiis imminenti:erant inſidiæ diſpoſitæ:irruebant tamẽ i hoſtes neſcii ergo. Quo ruitis:quo nos ipſos pditũ itis. Domus generoſa:nobilis autẽ generoſa familia. Male creditis: male fiditis. Hoſti:hoſtiũ inſidiis. O nobilitas ſimplex:pura ſine aſtutia. Caue tela pfida:pfidorũ

hominum:qui inſidiis pugnāt. Fraude:loqtur ex ſentētia:nō pōt exuperari uirtus armis:aut uirtutibus:ſed fraudibus:& iperadoxis. Cice. quanti ē eſtimanda uirtus.q̄ nec eripi:nec ſurripi cuiq̄ pōt uec tēpeſtatū.nec tēpoꝝ pturbatione mutari:& reliq:& in rethoricis ī exēplis. Sola uirtus ī ſua poteſtate ē oīa præter eā ſubiectæ ſunt fortunæ dñationi:ſed quæ nō uiribus perit. Perit uirtus fraude:hoc ē dolo:& ī æne.dolus an uirtus qs ī hoſte reqrat:reprehēdēdū tñ ē dolis ſupare:aperit nūc ipſos dolos ipſas inſidias. Hoſtes undiq̄:ex omni parte. Proſiliūt:porro aut longe ſaliūt ſaltāt.

Fraude perit uirtus:in apertos undiq̄ campos
 Proſiliunt hoſtes:& latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot milia fortes.
 Quidue:quod in miſero tempore reſtet:habent.
Sicut aper longe ſiluis latratibus actus
 Fulmineus celeres diſſipat ore canes:
Mox tamen ipſe perit:ſic non moriuntur inulti
 Vulneraq̄ alterna dantq̄:feruntq̄ manu
Vna dies fabios ad bellum miſerat omnes:
 Ad bellum miſſos abſtulit una dies.
Vt tamen herculeæ ſupereſſent ſemina gentis:
 Credibile eſt ipſos conſuluiſſe deos.
Nam puer impubes:& adhuc non utilis annis:
 Vnus de fabia gente relictus erat:
Scilicet ut poſſes olim tu maxime naſci:

In apros cāpos:circū uallē oēm inſidias ſtruxerāt magno ab etruſcis oībꝫ accerſito præſidio. Et tenēt oē latus uallis.ſ.nam undiq̄ circūuenerant. Quid fa.excuſatio ē fabioꝝ:quia paucia tot etruſcoꝝ milibus circūuēti. Quid faciā:qd uellēt aut poſſent facere. Pauci fabii. Fortes etiā cū fortes ſint:qd tñ facere pñt. Contra tot milia etruſcoꝝ.ſ.q.d.nihil. Quidue:uel qd Tabent qd reſtet in miſero tpe:ī tpe miſeriæ pp cedē futurā & extraneo hoc ē qd hñt:qd in eo tpe cōſulere potuiſſent. Aut qd habent qd reſtet:qd ſupſit nihil habēt qa euadere nō poſſunt:undiq̄.n.ab hoſte premūtᵉ. Sicut ap. Comparatio fabiorum ad aprum:qui a canibus uexatus & undiq̄ obſeſſus:& ſi moriturus eſt. canes tamen ipſos dentibus lacerat: ſic fabii trucidati trucidabant hoſtes.

Sicut ap:græce κάπρος aper dicitur.alii ab ἀφρὸς qd eſt ſpuma:quia ſpumam ore emittit dictum putant.alii aper quaſi aſper:quia irſutus ſetis. Sicut aper fulmineus:fulmineus quo ad dētiū uim. Actus uexatus. Longe ſiluis:per ſiluas. Latratibus:canum.ſ. Diſſipat:diſicit. Ore:rictu & dētibus. Canes celeres:ueloces. Tñ mox ſubſequenter. Ipſe:aper. Perit:qa & ipē opprimitur Sic fabii.ſ.Non moriunᵗ inulti:ſine ultione:qa etiam & ipſi diſſipant hoſtes. Et:dant hoſtibus. Et ferunt:ſuſtinent:patiuntur accipiunt ab hoſtibus. Vulnera alterna manu:quaſi per uices quia ipſi hoſtes & hoſtes ipſos uulnerabant. Vna dies:Hac repetitione Paton mouet:una enim die fabii omnes in bellum profecti ſunt:& in una die omnes cæſi ſunt. Romani:ut Diony.inquit diem illā q̄ is cauſis fuit:nigram & infauſtam ponunt:neq̄ ſerium quicqd incipiunt fortunam illius diei abominātes. Vna dies.q̄ fuit iduum febr: Miſerat oēs fabios ad bellum.ſ.ueiens. Vna dies pdidit miſſos ad bellum:qa in una die cæſi ſunt.unde & liuius inquit.Fabii cæſi ad unū oēs preſidiū q̄ expugnatū.ccc.ui periiſſe ſatis cōuenit unū prope puberē ætatē relictū ſtirpē genti fabiæ:dubiiſq̄ rebus po.ro.ſæpe.domi belliq̄ maximū futuꝝ auxiliū:& iō ſeqtur ut tñ herculæ. Vt tñ:Erant fabii ut diximus paul o ſuperius e ſanguine herculeo.uā rediens ex hyſpania hercules ut ſuperiore libro diximus:& ubi poſtea roma condita fuit hoſpitaretur:cū Arcadica puella concubuit:e quā natus ē fabius:a quo principium:& originem ſumpſit familia fabiorum.ipſa etiam puella cum reſciretur ab hercule cognita cuſtos cū potiis & pinareis herculei templi facta eſt prouiſum eſt ergo a diis ea clade:ut aliquis ex herculea domo ſupereſſent. Tamen credibile eſt:credi pōt. Ipſos deos cōſuluiſſe:prouidiſſe ut ſupereſſent ſupſtarent ſupuiuerent. Semina herculæ genti fabiæ familiæ:quæ ab herculæ traxit originem. Nan pu.Dionyſius longa diſputatione probare conatur uerisimile non eſſe unum tantum ex omni fabia gente ſuperfuiſſe:nec omnes præter unum tantum fabios cæſos fuiſſe.nam & qui apti in bellum profecti ſunt ſine coniugibus & liberis omnes eſſe non poterāt: credendum eſt ergo:& alios ſuperfuiſſe.Sed de uno dicitur:quia hic cœteris uirtute clarior euaſit: & ideo ab eo inſtauratam eſſe familiam fabiorum putarent:& fuit auus illius Quinti fabii Rutiliani qui primus maximus in ea familia appellatus eſt.cuius Pliny.meminit de uiris illuſtribus:& Liuius & Plutarchus & Dionyſius:& Valerius a quo deſcendit poſtea Quintus Fabius:qui Hannibalem tarditate & conſilio frenauit:conſuluere:ergo in hoc dii. Nam puer impubes:qui nondum ad puberem ætatem peruenerat. Puberes enim dicuntur:qui iam gignere poſſunt. Et non utilis adhuc annis:ætate:quia puer. Vnus ſolus erat relictus de gente fabia:occiderant enim cœteri:& unus ſolus ſuperfuit. Scilicet ut:Ab hoc igitur q̄ tū ex ea cede ſuperfuit progenitus eſt Quintus Fabius:qui Hannibalem tarditate frenauit. Scilicet ut poſſes tu olim:in futu-

Cui res cunctando reſtituenda foret.
Continuata loco tria ſidera:coruus & anguis.
Et medius crater inter utrunq; latet.
Idibus illa latent:oriuntur noctæ ſequenti:
Quæ tibi cur tria ſunt tam ſociata canam:
Forte ioui phœbus ſacrum ſolemne parabat
Non faciet longas fabula noſtra moras.
Imea dixit auis:neqiud pia ſacra moretur:
Et tenuem uiuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit:& aerium peruolat altus iter.
Stabat adhnc duris ficus denſiſſima pomis:
Tentat eam roſto:non erat apta legi.
Immemor imperii ſediſſe ſub arbore fertur:
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; ſatur nigris longū rapit unguibus hydrū:

rum. Tu maxime:tu Quinte fabi maxime:& ſuperius diximus:illa domus meritis maxima dicta fuit. Cui foret:in futurū eſſet. Reſtituenda res:romana.ſ. Cunctando:retardando:nā retardatione pugnæ frenabat Hānibalis īpetū & ennius de hoc unus hō nobis cūctādo reſtituit rē:& Vir. Vnus q nobis cūctādo reſtituit rē:Continua:Nocte poſt idus februarias hoc eſt,xvi.cal.martias coruus:Anguis:& crater oriunt̄:q cur cælo ſint locati:cādē fere cām:quam poeta Hig.refert.coruus tutela apollinis uſus eo ſacrificāte:miſſus aquā purā petitū uidit ficuū arbores immaturarū:expectans ut matureſcerēt in arbore cōſedit.Poſt maturitatē pluribus comeſis:expectans Apollo coruū cū cratere uolātem uiuit:coactus tñ eſt mora corui alia aqua uti pro quo ammiſſo hac eū ignominia affecit ut donec ficus maturierint bibere nō poſſet:ita ꝙ illis diebus guttur habeat ꝑtuſum ꝙ cū uellet ſitim corui ſignificare iter ſidera collocauit cratera:& ſuppoſuit hydrā q̄ coruū ſitientē moraret̄ ipſa uero hydra triū ſignoꝝ longitudinē occupās cancri:leonis:uirginis inter equinotialē:& hyemalē circulū collocat̄.oriunt̄ hæc hydra:coruus:crater ſole occidēte in extrema parte Aquarii.uerū ut Pli.oſtēdit:Italiæ miluus oritur.xiii.ca.martias. Tria ergo ſidera.tres cōſtellationes. Continuata:ſunt.ſ. Loco:i eodem loco:& ob id continuata:qa occupāt ſpaciū cancri leonis & uirginis:aut cōtinuata qa ſimul ſociata ſūt. Coruus:& anguis: hydra.Et crater medius latet inter utrūq;:inter coruum & Anguem:latet dixit:qa eſt obſcuriorum ſtellarum. Crater genus eſt poculi & græ.κρατηρ per η ideo habet illud e lōgū apud noſtros.Illa ſidera.ſ.coruus:anguis:crater. Latent idibus.quia tūc non oriuntur coſmice hoc eſt quando ſol occidit ſed. Oriunt̄:oriri incipiūt. Nocte ſequenti:nocte poſt idus. Quæ:ſydera. Tria canā ubi cur ſint tam ſociata,ita iūcta & continuata. Forte:Nūc ipām fabellam explicat:nec in ea uelle longius immorari pollicet̄.crat phœbus ioui ſacrificaturus:in pro ſacrificii uſu coruū iuſſit aquam e uiuis fontibus afferre. Forte:caſu. Phœbus pabat ſacrum ſolēne:quaſi ſolēne ſacrificium. Ioui:in honorē Iouis.illud ſolēne dicitur ꝙ ſemel ſolum in anno fit:& ſi interdum cōfundit̄. Fabula noſtra nō faciet longas moras:quia in recenſenda fabula diutius nō imorabor.habemus fabulā: Argumentum & hiſtoriā:q̄ ſic Cicero diffiniuit:fabula ē:quæ neq; res ueras nec ueriſimiles cōtinet ut hæc:quæ tragœdiis tradita ſunt. Argumentū ē ficta res:quæ tñ fieri potuit:uelut argumēta comœdiarum.Hiſtoria ē res geſta:Sed ab ætatis noſtræ memoria remota. Sacrificaturus:Phœbus

Dixit o auis mea:o corue:coruus enim eſt ſub Apollinis tutela:qui prius albus erat.At niger factus ē reuelato adulterio coronidis puellæ a Phœbo amatæ:de qua natus eſt æſculapius:ut in ſecūdo meta.I uade:& ne quid ne aliquid. Moretur:detineat in mora. Pia ſacra:religioſa ſacrificia uel pia:quia filii ad patrem. Et affer aquam tenuem purā & liquidam. E uiuis fontibus:e ſcaturienti fonte. Coruus:Optemperaturus Phœbo coruus accepit craterem deauratum:& uolare occepit. Coruus:gr.κοραξ dicitur. Tollit:ꝑ attolit. Cratera inauratū:deauratum nō enim erat aureum ſed deauratū:aureum eſt ex toto auratum ex parte.inaurata aūt erant pocula:quibus ſacrificabatur. Pedibus recuruis:quaſi unguibus reflexis. Et altus:ſublimis.Peruolat aerium iter:quaſi uolat p aerem.Iter enim ab eundo dr̄:& eſt tranſlatio ab inceſſa pedum. Stabat ficus:arbor ipa.

Stabat:prominebat:nam ſtare prominere eſt interdum. Denſiſſima pomis:quaſi habens poma ſpiſſa. Adhuc du.īmaturis:& ideo dura erāt ipſa poma. Coruus tē.eam:eius poma eam ficum.

Nō erat apta le.ad colligendum:qa īmatura.Pellectus auiditate ficos edendi:imemor factus ē iuſſoꝝ phœbi:expectauitq; donec fici matureſcerent: Immemor impii.illius.ſ.ꝙ phœbus imperauerat hoc.ſ.ut aquā ferret. Fertur:dr̄. Sediſſe ſub arbore:dum donec:uel uſq; quo. Poma fierēt dulcia:matura. Tarda mora:longa expectatione.& hinc natum ē prouerbium de his qui tardius reuertunt̄ miſimus coruum: Iamq; ſatur:poſteaq̄ maturuere ficus ad ſaturitatem de his comedit coruus rediitq; ad phœbum ferens hydrum:quem tantæ recordationis cām fuiſſe arguit. Nam

&fontes obſeruabat:& officium eius impediebat. Iãq:coruus ipſe. Sat:comeſis ficubus. Rapit lõgũ hydrũ:longũ anguẽ. Nigris unguibus:hydrũ dicimus ſerpentẽ:q in aqs degit. Redit ad dñm:ad phœbũ. Et refert ficta uerba falſa:& cõpoſita uerba. Hic:anguis.ſ. Obſeſſor aduarũ uiuarũ:qſi uiui fontis:ut paulo ante uiuis fontibus: Fuit mihi cã moræ:retardationis. Hic:anguis. Tenuit fontes:occupauit aqs. Et officiũ meũ:qd ex meo officio fieri debebat:hic impediuit.officiũ ẽ cõgruus uniuſcuiuſq; actus. Addis:excuſauerat ſe coruus hoc mẽdacio:qd cognitum ẽ a phœbo:nã nihil eũ latere poterat q nõ mõ pñtia uidebat:ſed futura oia pſciebat.iõ i coruũ inuehit̃. Ait dixit. Phœbus tu ad:cul.crimini & noxæ tuæ. Mẽdatia.q.d.non ſatis.ſ.te deliqſſe:niſi ẽt mẽdatio te excuſes. Et audes:hoc ad corui temeritatẽ. Audes uelle fal.decipere. Verbis fictis:& falſis. Fatidicũ deũ:fata predicẽtẽ:& ẽ argumentũ a maiori:q futura pdicit:nõ abs te põt decipi de pñti cũ oia uideat. Hac:phœbus coruum ignominia affecit:ut dũ eſſent in arbore ficus haberet guttur puiſũ quo aquã nõ ebiberet. At aquæ gellidæ bibantur tibi:a te. De nullo fonte:ẽ nulla aquaꝝ ſcaturigine. Dum ficus lactens:habens lacteum ſuccũ:& tunc eſt immatura.

Ad dominumq; redit:fictaq; uerba refert.
Hic mihi cauſa moræ uiuarum obſeſſor aquarum.
Hic tenuit fontes:officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendatia phœbus:& audes
Fatidicum uerbis fallere uelle deum.
At tibi:dum lactens hærebit in arbore ficus:
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ:
Dixit:& antiqui monumenta perennia facti
Anguis:auis:crater ſidera iuncta micant.
Tertia poſt idus nudos aurora lupercos
Aſpicit:& fauni ſacra bicornis erunt.
Dicite pierides ſacrorum quæ ſit origo:

Hærebit:pendebit. In arbore:in ficu. Dixit & an phœbus in perpetuã rei memoriam anguem:coruum cratera cælo figurauit. Dixit:phœbus.ſ.ſuperiora uerba. Et anguis auis:coruus. Crater:poculũ p appoſitionẽ: Sidera iuncta:ſociata & continuata. Micant:ſplendẽt. Monumenta pẽnia:qſi in perpetuã membriã. Facti antiq:huius antiq; rei. Monumenta:monumẽtũ:ut ueteres iuriſcõſulti diffiniũt eſt ꝙ grã ſeruãdæ memoriæ exiſtit:& alias monumentum generalis res.ſ.in poſterũ memoriæ cã prodita.q ſi corpus uel reliqæ inferunt̃ fiet ſepulchrũ. Si uero nil eoꝝ inferat̃ erit monumentum memoriæ cã factum qd græ. μνημῖον appellant.ẽ enim μνημῖον monumẽtũ & memoriale μνημονεύω memoriã facio μνήμη & μνήμη memoria μνήμων memor. Tertia.xv.calẽ.martias fiunt in honore fauni lupcalia:q̃ quis a Romulo ſint:q dicãt inſtituta fuiſſe:ut inferius ſuo loco dicemus:tamen in latio ab Euandro originem habuere:nam qui ſub eo erant:arcades in colle:ubi pallantium condidere:firmati admonente eos Carmenti:ut Diony.inquit:Lyceo Pani templum conſtruxere.eſt enim apud arcades Pan uetuſtiſſimus:plurimumq; in honore habitus:hæc ille.& Liui.inquit:ferunt Euandrum ſolẽne allatum ex arcadia inſtituiſſe:ut nudi iuuenes Lyceũ Pana uenerantes:p luxum atq; laſciuiã currerẽt:quem romani deinde uocauerunt Inuum:& reliqua. Teſtis eſt etiã Euſtathius Euandrũ Pani templũ dedicaſſe:& Trogus dixit Euãdrũ ſub pallãtio tẽplũ Lyceo:quẽ greci Pana:romani lupcũ uocant cõſtituiſſe.Pana:Faunum Inuum eũdem etiam conſtat:de quo plura ſuperiore libro diximus.Sed quæ ſupererãt hoc in loco explicant̃:Arcades ſiluarum dñm eum appellãt:habet cornua:barbãq; prolixam:caprinos pedes uirgã & fiſtulam gerens:cuius amor & deliciæ echo credit̃ nullius oſculis obnoxia.At ſub hac figura Macro.ſolem itelligi debere diſputauit Probus uero ſub huius noĩe Iouem:hoc eſt mõdũ ipſm uoluiſſe differuit.pcipue cum Pan apud græcos omen ſignificat:quaſi uniuerſam naturam comprehendens.Sed honoratus Inuum Pana eſſe dixit:ab ineũdo paſſim cũ aĩalibus.Nec deeſt qui dicat Faunũ primum fuiſſe:q ſiluestres hoĩes in ciuicos cultus deduxerit:tẽpla fecerit:quæ ab eo fana appellari Probus inquit.Sed ſi de ipſo pane intelligimus:nõ aſſerit̃:nam q ſiluestris eſt in ciuicos cultus alios deducere nõ potuit.Sed hoc ut ſuperius diximus:Saturno & Iano aſcribit̃.In panis ergo honorẽ hac die conſtituta ſunt lycea ludicra quæ a noſtris lupcalia dicta ſunt.fiebãt aũt a nudis lupercis:tecti tñ erãt:ut teſtis eſt ipſe Trogus:caprina pelle.nam quo habitu ſimulachrum ipſius dei figurabatur:eo habitu ſua ſacra fiebant.Sed uariæ de hoc cauſæ referunt̃:qs inferius explicabimus:inquit ergo. Tertia aurora:hoc ẽ tertia dies. Poſt idus:& erit.xv.die mẽſis februarii:hoc ẽ.xv.calen.martias. Aſpicit nudos luper.Fauni ſacerdotes:q lupercalia ſacra faciebant in lupercali:ut Varro.inquit:Locum.enim.ubi ſacra hæc fiebant.a romanis lupercalia græci lyceum:quod idem ſereſonat.nam & lyceos lupus:eſt.licet poſſet hoc deduci a lyceo arcadiæ monte. Sed de lupercali inferius differemus. Et erunt ſacra:ſacrificia & feſta. Fauni bicornis:nam tum cornibus figuratur. Dicite pierides:in referenda horum ſacrorum origine:muſarum implorat

numina: Dicite o pierides:pierides poſt Pieri filias deuictas:qꝫ cõcertatio in meta.referẽ cognominatas fuiſſe miſſas multi aſſerunt.Pompeius tñ a pierio mõte pierides dictas muſas dixit. Dicite quæ ſit origo ſacrorũ:lupcaliũ.ſ. Et unde:a quo loco. Petita attigerit domos latias:duo petit unde habuerit initium:& unde in italiam uenerint. Pana:exponit nunc Pana fuiſſe uetuſtiſſimũ Arcadiæ numen:preſideq̃ pecorum:quod loca ipſa arcadica teſtantur:quæ ille frequentabat:& in quibus colebaẽ. Arcades ueteres:uetuſtiſſimam.n.gens eſt arcadica:ut ſuperiore libro diximus: dictiq̃ ſunt:ut alii ab arcade Caliſtus ut Euſtathius Themiſtus ex Ioue filio.Ferunẽ:dicunẽ.Coluiſſe pana:ꝑ Panẽ deũ armẽti hoc eſt quod Honoratus inqt ꝙ eat paſſim cũ aialibus. Ille:pan.ſ. Erat plurimus:qa pluris & magni numinis:& relligionis. In iugis arcadis:in montibus arcadiæ.Nã mons in tria diuidiẽ:radices latera & iuga.Montes in arcadia:q a plinio referunẽ:pholoe cũ oppido. Itẽ Cyllene:liceus in quo lycei iouis delubrũ Menalus. Arthemiſius:Parthenius:Lampheus:Nonacris.Eſt ẽt & Erymanthu:in his ergo montibus celebris erat Panis relligio. Erit teſtis:qđ.ſ.in arcadia coleret. Pãpholoe:pholoe ut Stra.inqt:mons eſt arcadiæ olympiæ proxima imminens.

 Attigerit latias unde petita domos.
Pana deum pecoris ueteres coluiſſe feruntur
 Arcades arcadiis plurimus ille iugis.
Teſtis erit pholoe:teſtes ſtymphalides undæ.
 Quique citis ladon in mare currit aquis.
Cinctaque pinetis nemoris iuga nonacrini.
 Altaque trœzene:parraſiæq̃ niues.
Pan erat armenti:pan illic numen aquarum.
 Munus ob incolumes ille ferebat oues.
Trãſtulit euãder ſilueſtria numina ſecum.
 Hic ubi nunc urbs eſt:tunc locus urbis erat.
Inde deum colimus:deuectaq̃ ſacra pelaſgis:
 Flamen ad hæc priſco more dialis erat.

Teſtes erunt undæ ſtyphalides:eſt enim lacus ſtymphalius in archadia.& in eius ripis erat Stymphalum oppidũ:ſed eruptione facta ipſius lacus:& deſiccatione .a lacu abeſt Stymphalla urbs:ut teſtaẽ Strabo:ſuo tempore qñquaginta ſtadiis & teſtis erit. Ladon:q currit in mare citis:hoc eſt commotis & rapidis aqs.ẽ enim Ladõ archadiæ fluuius:qui cũ prius exitum nõ haberet:paludem faciebat.poſtea terræ motu alueum inuenit. Et erunt teſtes. Iuga:ſummitates montiũ. Nemoris nonacrini:Nonacrim eſſe Arcadiæ montem diximus & Higinus:ubi multa de Caliſtus fabula retulit:ait quæ res in nonacri monte arcadiæ geſta demonſtrat.Sed multi dicunt a nouem eminentioribus montibus Nonacriã dictam eẽ Arcadiam ut Trinacriam Siciliam.Sed hic nemoris nonacrini pro nõ acri monte nemoroſo dicit. Cicta pinetis:qa plena ſont pinu. Et alta trozene:trozen:& trozene idem eſt urbs arcadiæ apđ ſinũ hermionicũ a mẽno ſedens.& eminenti in colle in quo ſæpe feliciori tempore ludebam carmina. Et niues parraſiæ:parraſiam ſuperius arcadiã dictam fuiſſe diximus.& erat etiã parraſia urbs. Sed hic parraſiæ niues:qnaſi niuo ſi omnes Arcadiæ montes. Pan erat:In Arcadia pan pecorũ & aquarum deus erat:& pro ouium in columitate pani numera offerebant. Pan erat illic:in archadia numen. Armenti:deus pecorum:qa illorum cuſtodiæ:& tutelæ præerat.Nam ea tuebatur. Erat pan illic numen aquarum:etiam & aquarum deus. Ille pan. Ferebat munus:quia ſibi munera offerebantur. Ob oues incolumes:quas ab omni morbo tuebatur. Tranſtulit:iam retulit unde ſacra habuerint:originẽ hoc ab arcadibus.qui in arcadia plurimum colebaẽ.Nunc refert unde in italiã uenerint.Illa inquit ex arcadia in italiam in locis ubi condita eſt Roma.Euander tranſuexit.Euander:de hoc ſuperius diximus. Tranſtulit ſecum nunumia ſilueſtria:quaſi panis ſacra:q dñs eſt ſiluarum:ut diximus. Huc:in italiam. Vbi nunc eſt urbs:roma.ſ. Tunc:euandro adueniente. Erat locus urbis:noudũ erat condita:ſed ibi cõdi debebat:quæ eſſet futura orbis dñã. Inde ab illa tranſlatione euandri. Colimus nos.ſ.latini. Deũ:panas.ſ.Et ſacra deuecta pelaſgiſ.tranſlata in latiũ ab arcadibus:nam ut ſuperius diximus.Euſtathius arcadiam inquit aliquãdo appellatam fuiſſe pelaſgiam:aliquando lycaoniam:aliquando gigantida:aliquãdo parraſiam. Flamen dialis:hoc eſt iouis ſacerdos. Erat priſco more:ueteri conſuetudine. Ad hæc:ſacra.ſ.perficienda. Flamen:Varro inquit flamines ꝙ in lario capite uelato erant ſemper:ac caput cinctum habebant filio:flumines dicti.Hoꝝ ſinguli cognomina habẽt ab eo deo cui ſacra faciunt.ſed partim ſunt aperta:partim obſcura.aperta:ut Martialis:uolcanalis:obſcura dialis:& furinalis.cum dialis a ioue ſit.& reliqua. Cur igitur:In his Fauni ſacris nudi iuuenes curreant.Cauſas quærit ergo cur currant.& cur nudi.& ipſe cauſam explicat ꝙ diſcurrens ſua uelocitate deus diſcurrẽtes etiã optat:& ſine ueſtibus.nam ueſtes curſum impediunt.Præterea & ante q̃ eſſent homines ĩ ciuilem cultum redacti uelut ſilueſtres feræ degebant:præcipue ſine lanarum uſu.ergo cum hoc ſacrum ab arcadi-

bus emanarit:quæ gens uetuſtiſſima eſt in uetuſtatis monumentum ueterum etiam mores referuntur. Cur igitur currant:ſacra ipa celebrantes. Et cur eſt mos:conſuetudo. Currere & rō.uertit uerba in quecūq; interrogātem. Rogas:interrogas. Cur corpora ſunt nuda poſita ueſte:cur denudantur:poſito uelamine. Ipſe deus:pan. Velox:celer.& Horatius in odis: Velox amœnum ſæpe lucretilem Mutat lyceo faunus. Gaudet diſcur:in al:mon.qſi modo hac:modo illac p altos mōtes currere. Et ipſe con.ſubi fu.repentinos & celeres curſus concipit aīo.& exercet corpore.

Cur igitur currāt:& cur ſic currere mos eſt:
Nudaq; ſunt poſita corpora ueſte rogas.
Ipſe deus uelox diſcurrere gaudet in altis.
Montibus:& ſubitas concipit ipſe fugas.
Ipſe deus nudus nudos iubet ire miniſtros.
Nec ſatis ad curſus:cōmoda ueſtis erat.
Ante iouem genitum terras habuiſſe feruntur
Arcades:& luna gens prior illa fuit.
Vita feris ſimilis:nullos agitata per uſus.
Artis adhuc expers:ut rude uulgus erat.
Pro domibus frōdes norāt:pro frugibus herbas:
Nectar erat palmis hauſta duabus aqua.
Nullus anhelabat ſub adunco uomere taurus.
Nulla ſub imperio terra collentis erat.
Nullus adhuc erat uſus equi:ſe quiſq; ferebat.
Ibat ouis lana corpus amicta ſua.
Sub ioue durabant:& corpora nuda gerebant.
Docta graues hymbres & tolerare notos.

Ipe deus:cā cur nudos miniſtros oportet:quia & ipe nudus. Ipſe deus nu. amicit tñ ut alii pelle caprina:ut alii pelle Inuli.inulus appellatur ceruus puus in primis menſibus. Iubet ire:currere. Miniſtros nudos:in ſacris ipſis Nec ueſtis erat ſatis com.ad cur. nam eſſet potius īpedimēto quā expeditioni. Ante iouē:nūc aggredit̄ ſil ueſtrē ipſum uetuſtatis cultū. Sed cū uetuſtiſſima oīum eſſet gens arcadica: quæ pana colebat in Panis ſacris uetuſtatis cultus refert̄. De uetuſtate Arcadiæ diximus ſuperiore libro:ꝗd qua etiā & Strabo inquit. Arcadicæ gentes græcā natione uetuſtate præſtare credunt̄ Azanes atq; Parraſii.& cæteri generis eiuſdē. Ergo arcades ferūtur habuiſſe terras:quaſi terras habitaſſe. Ante ioue genitū:anteq̄ iupiter gigneretur:hoc eſt anteq̄ dii eēnt.
Et illa geus fuit prior luna:& ſuperius Orta prior luna.& cætera:Vbi & cur hoc creditū ſit:rettullimus.& lycophrone teſte pp gentis antiquitatem arcades πρoλσελhnoi:id eſt antelunares dicti ſunt. Vita:illorum.ſ.arcadum uetuſtiſſimorum. ſimilis erat.ſ.feris.ideſt ferinæ uitæ. Nam uelut feræ degebant. Agitata:frequentata.ſeu exercita. Per nullos uſus:per nullam cōſuetudinē:aut cōuerſationē:Seu nullā induſtriam erat uulgus adhuc ad ea tempora. Expers artis:ſine ulla arte. Et rude:impolitum:informatum.nam neq; a ſe habebant:neq; ab aliis acceperant ciuiliorem cultum.Nullum adhuc illis fuerat:cum cæteris hominibus cōmercium. Norant:illi ſcilicet. Frondes.pro domibus:quia non fabricabant mænia.ſed nemora incolebaut.ideo frondes dixit quaſi frondoſas arbores. Et norant herbas pro frugibus:non erat illis uſus frugum.ſed illarū loco herbas edebant.neq; uſus uini.& ideo. Nectar:hoc eſt potio:ſed proprie nectar deorum potio eſt. Erat aqua hauſta:epota:aut hauſta e fonte. Duabus palmis:quia poculorum adhuc uſus nō erat.Sed manus poculoꝝ officium explebant.Domū cōſtituerūt primi Curialus & Hypbius fratres athenis antea ſpecus erant pro domibus:Gellio Toxius cœli filius luthei ædificii inuentor placet exemplo ſumpto ab hyrundinū nidis:ut ſuperius quoq; diximus.Diodorus ſtructuram domus Veſte aſſignat. Nullus:nō erat uſus aratri:non agricolationis. Nullus taurus:nullus bos.
Anhelabat ſub adunco uomere:qa nō domabat̄:nec ad aratrū cogebat̄.ideo nō anhelitū crebrū emittebant qui prouenit ex motu laborioſo. Nulla terra:nulla terræ pars.Erat ſub imperio colentis:hoc eſt agricolæ:nam nondum cupido parebant arua colono. Nullus adhuc:nondū erant domiti eq ſed quiſq; ſuis pedibus incedebat:neq; erat uſus lāificii. Nullus erat ad.uſus equi.equo uehi Bellerophon primus edocuit.quoꝝ frenos Peletronius inuenit.Quiſq; ferebat ſe:nō uehebatur equo:ſed ſuis pedibus ambulabat. Ouis ibat amicta corpus:habens corpus amictum:cohoperrū. Sua lana:quia non tondebatur ad hominum ueſtes non erat uſus lanificii:ſed ſine ueſtibus degebatur:De huiuſmodi artium inuentoribus ita a ply.refertur:qui ex italia infecere lanas ſardi textilia:fuxum in lanificio Cleſtor filius aracnes:linū & retia Aracne:fulloniam artem Nicias megarēſis:ſutrinam bacius. Durabant ſub ioue:ſub dio:hoc eſt ſub aperto cœlo:quia tectis carebāt. durabant ergo:quaſi patiente perſeuerabant ſub aere. Et gere.nu cor.quia ſine ueſtibus. Docta: corpora.ſ. Tolerare gra.moleſtos. Aut graues:noxios. Hymbres:nymbos & pluuias.græ. n.o ὄμβρος hymber:nymbus. Et tolerare no.uentos.ſed notus proprie eſt meridionalis uentus.

Et ſæpe indu. pluuias: dr̃ꝙ a νοτο quod eſt humecto: ſeu νοτίζω humefacio. Nunc quoq; nunc etiam. Detecti: hoc eſt nudi. Referunt mo. quaſi repreſentant memoriam. Moris uetuſti antiquæ conſuetudinis. Et teſti. ipſi luperci. ſ. Antiquas opes: quæ fuerint antiquis: quaſi referunt antiquam paupertatem: cum nudi ſint. Sed cur: rettulit primo ludorum lupercorum morem ad morem uetuſtiſſime gentis: nũc idem ad Faunũ ipm̃ referet. ꝙ odio ueſtes habeat: cum obmutationem ueſtiũ herculis & Omphales deceptus fuerit: fabulamq; ipſam narrat: quam mox explicabimus.

Nunc quoq; detecti referunt monumenta uetuſti,
Moris: & antiquas teſtificantur opes.
Sed cur præcipue fugiat uelamina faunus.
Traditur antiqui fabula plena ioci.
Forte comes dominæ iuuenis thirinthius ibat.
Vidit ab excelſo faunus utrunq; loco.
Vidit & incaluit: montanaq; numina dixit.
Nil mihi uobiſcum eſt: hic meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfuſa capillis.
Meonis aurato conſpicienda ſinu.
Aurea pellebant tepidos umbracula ſoles.
Que tamen herculæ ſuſtinuere manus.
Iam bacchi nemus: & tinolo uineta tenebant.

Sed cur. fau. preci. fugi. uelamina: cur maxime odio habeat & euitet ueſtes. Traditur fabula plena ioci antiqui: hoc eſt traditur fabula antiqua plena ioco. Forte comes Hercules cũ ab Euritho ĩ Oechalia dñanti Iolẽ filiã in uxorẽ petẽs repulſam habuiſſet ĩiuria motus Euryti abegit equos. Iphitus ad illos inueſtigãdos Tyrinthũ acceſſit: iuſſus turrim aſcẽdere ſpeculatũ: cũ non uideret ab hercule præceps deiectus eſt: ob cuius mortem cũ in morbũ incidiſſet: ut ſe a cẽde mondaret ad Neleũ acceſſit. qui cum filios conſuluiſſet omnes præter Neſtorem purgandũ eſſe minime cenſuerũt. Acceſſit ad Deiphobum Hippolyti filium. nec ſanatus ẽ: cõſuluit Apollinẽ: reſponſum eſt facilem eius ualitudinis curam fore: ſi iuſto uenderet̃ precio: pecuniaq; Iphiti filiis daratur. coactus parere: cum quibuſdam amicis in aſiam nauigans: ſponte ſua uenundatus: ſeruus Omphale uirginis factus: filiæ Iardanæ eorum reginæ qui aliquando meonii: nunc lydii dicuntur. precium cum Iphiti filiis datũ eẽt priſtina ualitudine recuperata: omphale ſeruiãs: omnes eius regionis latrones ſuſtulit. Prædones regioni infeſtos partim peremit: partim omohale uinctos tradidit: & alia multa fecit: cognita eius uirtute: & qs eſſet omphale & liberũ fecit. & ex eo gemit filium lamonẽ. ergo dũ omphales ſeruus eſſet: poeta inqt: Dũ per lydiam comes dominæ accederet: omphales amore captũ faunũ fuiſſe: noctuq; cum in antro requieſcerẽt ad illos acceſſiſſe. Sed cũ hercules & omphale ueſtem mutaſſent ea mutatione deluſum peſtes non a mare. & ideo nudos miniſtros ſuis in ſacris optare. poeta fabulã hanc fauni late explicat. & nos ſuis in locis: quibus opus eſt: dicemus. Iuuenis Tyrin. hercules a Tyrintho oppido: de quo ſupra diximus. Ibat forte co. ompha. cui ſeruiebat. Faunus: ipſe Pan.
Vidit utrũ. her. & omphalẽ. Ab excelſo loco: a ſummo mõte: nam & in mõtibus lydie uerſabatur: de quo multa dicuntur in meta. Vidit repetitio eſt uerbi: nam & uidit. Et icaluit. i. arſit amorẽ illius omphales. Et dixit o numina montana: hoc eſt oreades: quæ ſunt deæ montium: qui enim per montes uagabatur mõtanas nymphas amabat. Sed uiſa omphale illas aſpernat̃. Dixit montana numina: o oreades. Nil eſt mihi uobiſcum: quaſi non amo uos. Hic erit ardor meus: omphales. ſ. nam hanc ardeo. Ibat mæonis: omphale a patria: nam lydia Mæonia dicta eſt. & inde mæones populi: quos uocatos aliquando maonas inquit Strabo. maonas eſt apud Strabones omnes. Sed uel fuit librariorum: aut traductorum ignorantia: non noſtro ſermone utrũq; mæonas ſonare debet. Nam eſt apud Euſtathi. noſtrum dici μήονας. i. mæones: nam illud ita uertitur in e longum a noſtris: aut μαίονας per. i: que eſt diph thongus: & in æ diphthongum noſtram uertitur. & ſic etiam ipſo ſono meonas dicimus: diphthongate tamen. ergo non maonas: ſed per ae mæonas dicendum eſt. Ergo ibat mæonis omphale mæonia. perfuſa humeros: habens humeros perfuſos.
Capillis odoratis: propter unguenta. ſ. quorum uſus eſt lydis. Conſpicienda: digna conſpici: uel cõſpicua. Aurato ſinu: ueſte aurata filo aureo cõtexta. ſinu hic pro ueſte: aut pallio: quod & ſuperius oſtendimus. Aurea umbracula: hoc eſt aurea uelamina: uel auro contexta umbram facientia. Pellebant ſoles tepidos: hoc eſt calores ſolis. Quæ tamen: umbracula. Suſtinuere manus herculæ: manus herculis: nam ipſe ſua manu ſuſtentabat: uelut nunc de more eſt ſupra magnorum dominorum capita pallia ferre: quas ueneti umbrellas uocant: melius umbracula dicuntur. Iam hercules & omphale. Tenebant: occupabant pedibus. ſ. Nemus bacchi: pro bacchi nemore: cũ de mæonia agat regionem illam exuſtam uocatam: quæ & mæonia dicta eſt: intelligere debemus: Nam ut Strabo & Euſtathius aſſerunt: cinerulenta in ſuperficie dicitur: & tota arboribus caret: præter uitem. ergo cum nullas habeat arbores niſi uites: quibus & optimis abundat: bacchi nemus di-

getur:quæ quidem ueteres exuſtũ uinum ferũt ita elegans:ut nulli cedat:cuius exemplũ ex Catania de prehendi poteſt:quæ quãq̃ cinere operta ſit:optimũ tamẽ & largũ uinũ gignit. Vnde perurbane quidam bacchum ignigenam dicũt. Et tinoli uineta: Tinolus in lydia felix:ut Strabo inq̃t mons: qui in uertice ſpeculã habet exedram albi lapidis:quã Perſæ condiderũt:iminet ipſe mons ſardibus q̃ urbs ut Euſtrathius ait:regia eſt lydorum. Ex Tinolo Pectolus fluit harenas aureas habens:& Ti nolũ uitibus conſitũ Plynius dixit. Vineta ergo tinoli:bacchi nemora itelligit. Heſperus:ueſp & Vir. Ite domum Saturnæ uenit heſpe rus:ite capellæ. ſtella ẽ ſerotia:quæ & mane lucifer. Roſidus:humidus & hoc a noctis humiditate. Ibat equo fuſco:qa fuſca eſt nox. p hãc enim cir conlocutionẽ principiũ noctis de mõ ſtrat:uel equo:fuſco p metaphorã.i. curſu obſcuro:qa poſt ſolis occaſũ lu cet. De ueſpere:q & lucifer ſæpe dixi mus. Sed Diodorus heſperũ iquit At lantis filiũ iuſtitia ac humanitate inſi gnẽ:q cum in atlantis montis cacumẽ ad obſeruãdos aſtrorũ curſus aſcendiſ ſet ſubito a uẽtis arreptus nequaq̃ am plius uiſus ẽ ob eius uirtutẽ caſũ miſe rata plebs honores ſibi præbẽs imor tales:aſtrum cœleſte lucidiſſimũ eius nomine uocauit:& reliq: Sed alii uo lũt ut idẽ ſit heſperus & ueſper. An tra:aduenięt e nocte nõ petiuere pala tia:ſed antra ñ manu facta:ſed natiua. Subit: Hercules ipſe. Antra cry ptas. gr. ἄντρον. Laqueata:non tñ ar te:ſed ipſa natura. Thophis & uiuo pumice: ſunt hæ lapidũ ſpecies oibus notæ. Riuus garrulus:ab aquarũ murmur:quaſi ſtripidulus riuus. a ῥέω qđ eſt fluo. In primo li mine:ante igreſſum ipſius antri:ut augeret loci amœnitatẽ. Dũq; parant. dum parabãt a mini ſtris epulæ:qbus ueſcerent:omphale ſuis ueſtibus herculẽ adornauit:ipſa uero herculis arma & ue ſtes accepit. & poſt epulas ſomno:diuerſis tñ thoris ſe dederunt. Et dũ mini. q ſeruiebant: Parãt epu. & ui. po. il. omphale. ſ. Induit:ueſtiit. Alcidẽ:Herculẽ:ab Alceo Amphitriõis patre:ut ali as diximus ſuis ueſtibus illa illum induit. Dat:omphale. ſ. herculi. Tunicas tenues:ſubtiles. Ti ctas getulo murice. quaſi purpura ex aphrica. getuli. n. aphri. ſunt. & in aphrica in getulo oceani lit tore pcipuũ purpurarũ rorẽ Ply. eſſe teſtat̃ de purpuris & muricibus ſuperius diximus. Dat zonã teretẽ:cingulũ rotũdũ. zona ζώνη gr. dicitur a ζώννυω:quod eſt cingo. Qua fuit cin. mo. ipſa om phale. Ventre mi. hercules membroſior erat:corpulentior ipſa omphale. ergo neque tunicæ: ne q; zona illi apta erit. Zona:omphales. Eſt minor uẽ. herculis. ſ. & ipſe hercules. Relaxat:apit. Vincla:laqueos. Tunicarũ ut poſ. exe. p exerere. extrahere. Magnas ma. nam foramina non erant capacia. Fregerat:cũ uellet bracchiis ſuis hercules aptare armillas dñæ:fregit ſimiliter & cal ceos:de armillis ſuperius diximus ibi:armillis capta ſabinis. Fregerat armillas:brachiorum orna mẽta. Non factas ad illa brac. herculea. ſ. ſed ad omphales. Magni pedes:herculei. ſ. Scindebãt uin. pua:hoc eſt calceos puos. Nã his pedes uinciunt. & magnitudine pedes herculei ſcindebantur illi. Ipſa:omphale. Capit clauã:qua Hercules utebat̃. Grauẽ põderoſam. Et ſpolium leonis: Hercules ſemp p amictu leonis pelle uſus ẽ. ſpoliũ dixit:qa erat pellis leõis nemei: quẽ Hercules i terfecit. Et capit tæla mi. q̃ minora erãt e tælis herculeis. Cõdita i pharetra ſua:propria. accipit e pharetra ſagittas minores. Sic hoc eſt eo ornatu:ſeu mutato cultu. Fũcti epu. qſi ſic diſcubuere. Sic:repertio ẽ. Sic ornati:mutatis ueſtibus. Dãt ſua corpa ſomno:reddũt ſe qeti. Et ſecubue re. i. ſeorſum cubuere. & diuiſim. Thoris:lectis. Iuxta. i. ppe. Poſitis:qa prope erat alter alteri. Cauſa:ſecubabãt hi cũ eſſent mane baccho ſacrificaturi:qđ p caſtas manus fieri ſolebat. Aiũt. n. Orpheũ orgia. i. ſacrificia bachi iſtituiſſe a mẽſtruoſis ſolũ mulieribus:qñ ab ipſaꝝ cõmixtiõe uiri abhorreãt celebrari. & hoc ut caſte fieret. Sic ab his ſecubabat̃:ut caſte bacho ſacrificarẽt. Cauſa: ẽ. ſ. qre ſecubuere. Quia parabãt ſacra reptori uitis:parabãt ſacrificia bacho. Nã eũ uini ueteres: reptorẽ putauere. Quæ:ſacra. ſ. Facerẽt pure:hoc ẽ caſte. Cũ fo. or. di. q̃ primũ dies illuxiſſet:

Heſperus:& fuſco roſidus ibat equo:
Antra ſubit tophis laqueata & pumice uiuo:
Garrulus in primo limine riuus erat.
Dũq; parant epulas:portandaq; uina miniſtrat
Cultibus alciden induit illa ſuis:
Dat tenues tunicas:getulo murice tinctas:
Dat teretem zonam. qua modo cincta fuit.
Ventre minor zona eſt:tunicarum uincla relaxat:
Vt poſſet magnas exeruiſſe manus:
Fregerat armillas non illa ad brachia factas.
Scindebant magni uincula parua pedes.
Ipſa capit clauamq; grauem:ſpoliumq; leonis:
Conditaq; in pharetra tæla minora ſua.
Sic epulis functi:ſic dant ſua corpora ſomno
Et poſitis iuxta ſecubuere thoris.
Cauſa repertori uitis quia ſacra parabant
Quæ facerent pure:cum foret orta dies.

Noctis erat medium:qd nō amor iprobus audet?
Roſida per tenebras faunus ad antra uenit.
Vtq; uidet comites ſomno:uinoq; grauatos:
Spem capit in dominis eſſe ſoporis idem.
Intrat:& huc:illuc temerarius errat adulter:
Et præfert cautas:ſubſequiturq; manus.
Venerat ad ſtrati captata cubilia lecti
Et felix prima ſorta futurus erat.
Vt tetigit fului ſetis hyrſuta leonis
Vellera pertimuit:ſuſtinuitq; manum.
Attonituſq; metu rediit:ut ſæpe uiator
Turbatum uiſo rettulit angue pedem.
Inde tori qui iunctus erat:uelamina tangit
Mollia:mendaci decipiturq; nota.
Aſcendit:ſpondaq; ſibi proprie recumbit
Et tumidum cornu durius inguen erat.
Interea tunicas ora ſubduxit ab ima:
Horebant denſas aſpera crura pilis.
Cætera tentantem cubito tyrinthius heros
Reppulit e ſummo decidit ille toro.
Fit ſonus:inclamat comites & lumina poſcit
Meonis illatis ignibus acta patent.

uel ēt mãe. Noctis erat:ſopitis dn̄s & ſeruis:cū eſſet media nox :Faunus illuc conceſſit. Erat me.no.q̄ſi erat media nox. Quid nō au.amor.ipro.iſanus:q̄ſi iſanus amator:& ē metonymiæ ſpēs:& Virgi. Improbe amor qd nō mortalia pectora cogis: auget ergo oīa amator in ſanus. Faunus uet ad an.ad ea ī qbus illi recūbebant. Roſcida:humida. Per tene.p obſcura:qa noctis tpe:cū eam ſibi traditam oportunitatem putaret. Vtq;:& ut faunus ipſe. Videt comi.famulos:q eos comitabant. Grauatos ſom.& ui.alteꝝ.n.facit alterū.nā ē uino fit ſomnus. Capit ſpē.i.ſpat. Eſſe idē ſo.ido.q̄ſi itidem dormire dn̄os ut famulos:putabat herculē & omphalem iā dormire. Intrat:ingreditur antrū. Adulter:non q erat:ſed qui eē cupiebat. Teme quia nimiū audebat.& iō temerarius: quaſi iprudens & audax. Erat huc & il.nā ſine lumie icedebat. Et præ.antefert. Et ſubſeq.cau.ma. ut moris ē p obſcura icedētium ſemp manus pferūt:ne crura aut uultū ifringāt.& ſic pcūtes manus ſubſequit:q̄ſi poſt ſeqt:ita nūc faunus. Vene:appulit prio cubili.i quo ompha.requieſcebat.ſed qa illa amictu herculis:hoc eſt leonis pelle tecta erat:putans herculē eſſe cœpit pertinere & ſuſtinerē manus. Vene.ipſe fau.Ad cu.ca q captauerat. Le.ſtra.inſtrati:aut iacētis: qa ad ompha.lectum. Et erat futu.fe. prima ſor.prio euētu:aut:prio caſu: quia uenerat ad lectū:quē cupiuerat. Vt:poſtq̄. Tetigit:fauno. Vellera hyrſutaſetis: q̄ſi uellera ſetaꝝ hyrſutaꝝ:uel uellera hyrſuta:q̄ſi hyrta & aſpaſetis.i.pilis. Leonis fului: ruffi:q proprie eſt leonis color. Pertimuit: qa putabat hirculē eſſe. Et ſuſtinuit manū:quaſi ſurſū tenuit:eleuauit manū ne ſentiret hercules:cū eū putaret eſſe. Et attonitus:q̄ſi concuſſus. Metu: timore. Rediit retroceſſit:rediit hoc ī loco illud it habet ultimam longam:ratio:quia compoſitis ab eo is:hæc tempora in tertia perſona:cū ſyncopātur:ut adiit pro adiuit.ſubiit pro ſubiuit:illā ultimā producunt:ut plerūq; apud Qui.ipm Nō adiit apte:nec legit idonea credo &c. Vt ſæpe uiator rettulit pedem:retroceſſit. Pedem turbatum.i.commotum. Viſo angue:naturale eſt.ſolemus enim expaueſcere:aut uiſum:aut calcatum anguem ob uenenum:& frigiditatem. Iuuenalis Palleat ut nudis preſſit qui calcibus anguem. Viſo angue:uiſo ſerpente. Inde tori:receſſit e cubiculo Omphales:cum ibi Herculem eſſe putaret.& acceſſit ad Herculem deceptuſq; eſt uelaminibus puellæ:quibus ille tectus erat. Inde poſtea. Tangit mollia uelamina: mollia:quia non erat hyrſuta leonis pellis:ſed ſericæ ueſtes omphales. Tori:lecti a tortis herbis.

Qui erat uinctus:qui erat ibi contiguus. Et decipitur mendaci nota.i. falſo ſigno muliebrium ornamentorum. Aſcendit:torum illum. Et recumbit:reſupinat ſe:aut collocat ſe. Sponda ſibi ꝓpriore:ea parte lecti:quæ ſibi magis erat propinqua.ſpunda.n.pars lecti eſt. Et inguen tumidū.i.penes inflactus & arectus. Erat durius cornu:dura ſunt fauni cornua.Sed nūc durior erat penes.

Interea:faunus. Subduxit:quaſi eleuauit. Tunicas:ueſtes. Ab ima ora.i.ab extremitate inferiore ueſtitū:cœperat ueſtes eleuarē.ora.o. extremitas iterdū:ſeu margo ē. Horrebant crura aſpa: quaſi horrida erat. Denſis pilis:dēſitate pilorū.nō erāt crura leuia qualia ille ſperauerat. Cætera:eleuauerat ueſtē.& cum uellet ſe ad rē accingerē:herculis cubito excuſſus ē.Heros tyrinthius:hercules. Reppulit excuſſit. Cubito tētātē:faunū moliētē. Cætera: negotia. Ille faunus excuſſus

Decidit e ſū.tho.excuſſus ab hercule decidit humū. Fit ſonus ſtripitus ex eo fauni caſu. Meonis:omphale meonia. Inclamat eo.i clamare ē cōuitiis & malepictis iſectari:ita illa ī ſuos iclamabat. Et po.lu.lucē accēſæ facis. Acta:q̄ acta erāt. Patēt:fiūt manifeſta. Illatis igni.al lato lumi

ne. Ille: faunus. Deiectus gra. moleſte uel ponderoſe. Ab alto lecto ge. ſuſpirat:uel gemitus edit. Et uix tol. p attollit:hoc ē cũ labore attollere poterat. Sua mem. de du. hu. tã grauiter ceciderat ut uix aſſurgere poſſet. Ridet:faunus ĩ eo caſu oĩbus riſũ excitauit. Ride caſũ fauni:& alcides:hercules. Et q:cæteri:q. Videre iacẽtẽ:faunũ. Lyda puella:omphale ex lydia. nã quæ meonia regio prius uocabat̃ appellata lydia a Lydo Athios filio. Ridet ama. ſuũ:ridet caſũ fauni:quĩ eã amabat. Viſte:hæc igit̃ cã eſt:cur nudos miniſtros ĩ ſacris ſuis optet:qa ueſtes odit:qbus delu-

Ille gemit lecto grauiter deiectus ab alto:
Membraq; de dura uix ſua tollit humo.
Ridet & alcides:& qui uidere iacentem:
Ridet amatorem lyda puella ſuum.
Veſte deus luſus:fallentes lumina ueſtes
Non amat:& nudos ad ſua ſacra uocat.
Adde peregrinis cauſas mea muſa latinas:
Inq; ſuo noſter puluere curra equus.
Cornipedi fauno cæſa de more capella
Venit ad exiguas turba uocata dapes.
Dũq; ſacerdotes uerubus tranſuta ſalignis

ſus ē ipſe faunus. Deus:faunus. Luſus:deluſus. Veſte:omphales:quã cũ hercule mutauerat. Non amat: ergo odit. Veſtes falẽtes:qbus fallunt̃:decipiuntur. Lumina. oculi. Et uocat nudos miniſtros. ſ. aut lupcos. Ad ſua ſacra:ut ſibi ſacrificent. Adde pegri. hactenꝰ poeta lupcaliũ externas cauſas retulit. nũc latinã relaturus eſt: hæc aũt multiplex refert̃:ipe tñ hãc recenſet Romulũ. ſ. & Remũ:dũ fauno ſacrificarẽt:dũ pararẽt epulæ:nudos ſe cũ comitibus ludo exercentes uocatos ex alto a paſtore:monitoſq; pdones abigere armenta. unde ut erãt ſine ueſtibus ipſis irruentibus occurſu Remi abacta armẽta recuperata ſũt:unĩ ĩ rei memoriam inſtitutum fuiſſe inquit:ut lupci nudi currerent. Confirmat hoc. Nã idem fere dicere uidetur interꝑs uirgi. i. viii. æneı:in eo uerſu: Hinc exultantes ſalios nudoſq; lupcos. C. ãt Acylius: ut Plutarchus refert:ſcripſit Romulum:cũ ante conditam urbem ſua pecora predidiſſet:fauno ſupplicatũ cõceſſiſſe:deinde nudũ ne ſudore ĩpediret̃. oẽs ſaltus currẽdo luſtraſſe. & ideo ludicra hæc a nudis lupercis celebrari. refert & altera ab hac Plutarchũ ſñiam. Bucæ cuiuſdã in elegiis de romanarũ rerũ inſcriptionibus Romulum Amulio ſuperato cũ Remo fratre præ lætícia ad locũ uſq; expoſitionis eorum:in quo lupa lac dediſſe cucurriſſet: quod ut poſteritati cõmendaretur:eos ludos iſtituiſſe. ideoq; nobiles adoleſcẽtes curere:ac obuios ferire eo pacto ut referãt Romulũ & Remũ ſtrictis enſibus ex Alba cucurriſſe. Sanguinolentoq; gladio faciẽ attingere. ut illius cædis poſteris monumentũ eſſet:& lacte ĩſanguinis abſterſione uti:ut eorũ diuinã edicationem indicarẽt. De hoc ãt alter alterius maximus ſentiens ita inquit:Lupercalium mos a Romulo & Remo incohatus ẽ:tũc cũ lætitia exultantes:quod his auus Numitor rex albanorũ eo loco:ubi educati fuerant urbẽ condere pmiſerat ſub monte palatino hortatu Fauſtuli educatoris ſui:quẽ Euãder argis cõſecrauerat. Facto ſacrificio:cæſiſq; capris epularũ hilaritate ac uino largior̃ pucti diuiſa paſtorali turba cĩcti ouinis pellibus ĩmolatarũ hoſtiaꝝ iocantes petiuerunt. cuius hilaritas memoria annuo circuitu feriaꝝ repetit̃:hæc ille. Nos uero reliqua quæ ad rẽ hanc faciebant ſuperius diximus. Nunc ergo ĩqt poeta:muſæ opẽ ad id implorans. O mea muſa adde latinas cãs peregrinis:o Calliope adde huic rei cãm latinam:cũ peregrinã & externã explicuerimus. Currat noſter equus:p tranſlationẽ ab equo & cãpo:hoc eſt noſtrũ ingeniũ. In ſuo puluere:ĩ campo puluerulento:hoc eſt ĩ latina materia. Nã latinus ipſe latina relaturus eſt & romanis:potius q̃ græcis aſcribere uult mors originẽ Cornipedi:conuenit turba ab ſacrificiũ fauni ĩmolata capella:quam mactari in iſdẽ ſacris mos fuit licet ſint qui dicant ad id ſacrificii genus romanos canẽ mactare cõſueſſe:de quo Plutarchus rõnẽ refert:uel quod græci ĩ piacularibus ſacris canẽ mactare conſueuerãt:uel potius ut romulus nutrici lupæ gratias referret:q̃ atrociſſimos hoſtes canes habet:uel ut canis ad iracundia ſuccendit̃:ita ad curſum luperci ſuccẽderent̃. Etenim. lxviii. quoq; pble. ita inqt. Lupci ſunt qui lupercalibus p laſciuiã diſcurrentes obuios cedũt. An q genus quoddã luſtrandæ ciuitatis eſt. & quo mẽſe illa fiut: Februarius dicit̃. & diẽ quo pellibus occurrentes uerberãt:februarũ & februariũ uocant:quo uerbo purgatio ſignificat̃. Cane aũt oĩno:ut ita dicã græci utebant̃. & multi ẽt nunc ĩ purgatinoibus canẽ iugulant. Proſerpinæ quoq; catulos cũ cæteris purgamẽtis efferũt. & eos q expiãdi ſũt catulis hoc piaculi genus circũ catulationẽ appellantes. An quod lycos lupus latine dr̃ λυκαῖα uero lupcalia. & lupocanis eſt hoſtis. & iccirco lupcalibus cedit̃. An qd̃ lupercis canes oblatrantes moleſti ſunt. An qa Pani ſacrificiũ fit. Pani aũt pp greges amicus ẽ canis inqt ergo. Turba uocata:ut Romulus & Remus:& comites:uel q̃ uis multitudo cũ his. Vẽit ad dapes exiguas:non ſumptuoſas:ſed modicas.

Cæſa capella:mactata capella. Fauno cornipedi:habet. n. caprinos pedes:& iõ cornipes:& cornipedẽ dicimus equũ ita cætera huiuſmodi unguiũ:aut pedũ aĩalia. dũq;:& dũ. Sacerdotes:q ſa-

crificio præerāt. Parant exta:interiora.quid exta ſint:ſuperius diximus. Tranſuta:quaſi trale/cta. Verubus ſalignis:e ſalice factis. Sole tenēte medias uias:mediū curſū.hoc eſt i meridie. Romulus & frater.Remus. Et iuuentus paſtoralis:quaſi paſtorū iuuenum multitudo. Sequebatur enim eos paſtorū turba. Dabāt nuda corpora:id eſt denudabāt corpora:uel exercēda præbebant corpora denudata. Solibus:ſolis caloribus. Et cāpo:& Horatius in carminibus ſuis:Patiēs pulueris atq; ſolis dixit. Ceſtibus:exercebant ſe ceſtu:& iaculi & ſaxi iactu. Dabāt brachia experiēda:qſi experiebantur & exercebāt brachia. Per luſus:nō ut pugnarēt:ſed ut luderent: exercerētq; ſe. Ceſtibus: ceſtiū agitatiōe eſt.n.ceſtus genus clauæ pillas plūbas corio appēſas habēs quo Daretem & Entellū pugnaſſe legimus. Et iaculis : iaculorū iactu. Et pondere ſaxi miſſi:hoc eſt ponderoſo ſaxo emiſſo. Paſtor:in clamauit eos paſtor quidā ex alto monens prædones iuuencos abigere. Paſtor q̄dā. Ab excelſo:ab alta ſpecula. Dixit o Romule & Reme ꝑdones agūt ꝑ abigūt. Iuuēcos p rura deuia:p rura:q̄ deorſum a uia ſūt. Rura dicūtur: ut Varro ïquit:q; in agris quot annis rurſū eadē facienda:ut rurſus fructus capias. Longum erat:nudi ſicut erāt ne lōga mora armādi noceret.hic Romulus:inde Remus occurrit ꝑdamq; ab hoſte remus eripuit. Longū erat armari:quaſi longa mora fuiſſet:ſi ſe armar uoluiſſent. Vterq;:romulus & remus. Exit diuerſis partibus:in diuerſas partes:nō alter hic:alter illinc. Præda eſt recepta: recuperata & ſeruata. Occurſu : interuentu. Remi. Vt rediit:reuerſus cum uictoria Remus decocta exta accepit edicens:nō niſi uictorē ex illis edere debere. Ita quæ cum Fabiis comitibus ſuis fecit.. Vt rediit:poſtea quā recuperata prædā remus rediit. Detrahit:extrahit. Exta interiora illa. Stridētia:ſtridorē facietia:& dum quoquerent:& dū extraherent. Verubius atque ait:dixit. Hæc:exta.ſ. Cerue non edet:comedet. Niſi uictor:ille q prædā ab hoſtibus eripuit. Dicta facit:facit remus cū fabiis quod dixerat.Fabii enim erant Remi ſocii:& quintilii erāt romuli. erat enim ipſa multitudo diuiſa in duas partes altera Romulum .altera Remū ſequibatur.Sed de hoc alias. Facit remus.ſ. Dicta:quæ dixerat:& Fabii ſimul.nam ſimul edebāt ſine Romulo:& romuli ſociis. Romulus irritus:irrita dicimus tela in ipſo iactu deficientia:aut nihil proficientia: ita & irritū Romulū:q in caſſū acceſſerat:cū nihil ꝓfecerit. Venit illuc:ubi remus & fabii erāt. Et uidet menſas & oſſa nuda:qa iā carnē comederāt:& iō nuda oſſa. Mēſas : menſā eſcariā Varro in qt cibillā appellabāt:ea erat quadrata:ut etiā nūc in caſtris eſt a cibo cibilia dicta:poſtea rotūda facta.& qđ a nobis media:& a græcis meſa mēſa dici pōt:niſi etiā qđ ponebāt pleraque in cibo meſa: Riſit:romulus.ſ. Et indoluit:qſi egre tulit. Potius ſe uicere:uictoriā reportare præda recuperata. Fabios:&. Remū & nō potuiſſe:uincere.ſ. Suos quintilios:comites ſuos.nō inuidebat fratris gloriæ:ſed dolebat ſuos quintilios non fuiſſe tāti qnanti fuerant fabii. Fama :cum rettulerit hec in certo auctore addit. Fama monet facti quaſi ita factum fuiſſe dicitur ſupereſt fama.deinde ꝓbat re ipſa:q; ſine ueſtibus curratur in ipſis lupercalibus. Currunt poſito uelamine pro depoſitis ueſtibus.i.nudi : ut curreant ad uerſus prædones. Et qui bene geſſit: hoc eſt remus: qui ꝑdam recipit. Habet famam memorem:quaſi perpetuam:quia celebris fuit apud poſteros. Forſitan : locus in quo fauni ſacra fiunt. Lupercal dicitur. Cauſam cur ita appelletur:poeta explicat.& primo his duobus uerſibus quæſtionem mouet. Forſitan:forte. Et quæras cur ille locus:in quo.ſ.fiunt lupercalia.Sit lupercal:ſed quia obſcure dixerat apertius de clarat. Quæ ue: uel quæ. Cauſa notet locum tali nomine:cur ita appelletur locus ille. Silua:hiſtoriam aggreditur ortus:& expoſitionis Ro.& Re.nam ubi expoſitis.lupa lac tribui locus ille lupercal dictus

Exta parant medias ſole tenente uias.
Romulus & frater:paſtoraliſq; iuuentus
Solibus:& campo corpora nuda dabant.
Ceſtibus:& iaculis:& miſſi pondere ſaxi:
Brachia per luſus experienda dabant
Paſtor ab excelſo per diuia rura iuuencos
Romule prædones:& reme dixit agnut.
Longum erat armari: diuerſis exit uterq;
Partibus:occurſu præda recepta reme.
Vt rediit:uerubus ſtridentia de trahit exta:
Atque ait:hæc certe non niſi uictor edet.
Dicta facit:fabiiq; ſimul uenit irritus illuc
Romulus:& menſas oſſaq; nuda uidet.
Riſit:& indoluit fabios potuiſſe remumq;
Vincere quintilios non potuiſſe ſuos.
Fama manet facti:poſito uelamine currunt:
Et memorem famam qui bene geſſit habet.
Forſitan & quæras cur ſit locus ille lupercal:
Quæ ue locum tali nomine cauſa notet.

eſt. Sed de horũ ortu latius ĩ principio tertii libri referẽ. Siluia quæ & rhea:& ilia dicta ẽ grauida ubi gemellos pueros edidit. Sententiam Amulius tulit:cenſente etiam:ut is poſcebat ciuiũ conſen ſu:lege utendum eẽ iubente:quæ corpus polluiſſet uirgis cæſam mori. qđ aũt natũ eẽt ĩ ꝓfluentem deiici. unde alii necatã iliã dixere. Alii ſeruatã:ſupplicãte Amulii filia ꝑ cõſobrinæ ſue ſalute. Sed ĩfantes ipſo Amulio iubente:ut auctoritate Fabii pictoris:quem Cynthius:& Cato & Piſo:& alii multi ſecuti ſunt Dioy. refert ĩ alueo iacentes a famulis quibuſdã exportatos eẽ cõſtat ĩ fluuium ia-

Siluia ueſtalis cœleſtia ſemina partu
  Ediderat:patruo regna tenente ſuo.
Is iubet auferri paruos:et in amne necari:
  Quid facis? ex iſtis romulus alter erat.
Iuſſa recuſantes peragunt lachrymoſa miniſtri

ciendos. xv. ferme milibus paſſuũ alba diſtãtem. hi cũ inundaſſet fluuius & ulterius ꝑgredi nõ poſſent:ubi prima iundatio excurſus tacta eſt: ſuper aquã ipſam alueũ exponunt:is parũper ĩnatauit:& illiſus lapidi ĩfantes eiicit q uagiẽtes per lacunã uoluebanẽ. Lupa ãt q̃dã apparẽs paulo añ fœta turgẽtibus lacte uberibus: mãmas ſũmittebat ad ora puerorꝶ:lingua lutũ abſtergẽs quo pleni erant. Interĩ paſtores adueniunt. unus lupam ꝑſpicit miraculo ſtupefactus cœteros rem ĩſpecturos uocat:q rẽ diuinã uidere ſe rati:ꝓpius accedebant:terrentes clamore belluã. Illa uelut mãſueta ab infantibus ſenſim diuulſa abiit ĩ proximã ſiluã:ubi erat petra caua fontes aperiẽs:& ſaltus panos dicebaẽ:eratq̃ ibidẽ dei ara. Antrũ uero unde fons emanabat cõiunctũ pallãtio ædificiis oñdebaẽ ſecũdũ uiã q̃ itur ad hippodromũ:tẽplũque erat ei ꝓximũ cũ huius imagine rei:lupæ duobus pueris ubera ꝓbentis antiquæ operæ ærea ſimulachra:ſed ubi abſteſſit fera infantes ipſos paſtores:ut educarenẽ:tanq̃ dei eẽnt: ſtudiũ adhibentes ſuſcepe. Conceſſi tñ ſũt fauſtulo ſubulcorũ regiorꝶ magr̃o petenti:qđ latius ſequenti libro referemus. locũ ergo hũc ea ex re poeta lupcal appellatũ inqt. Ac ne cui mirũ eẽ uideatur Romulũ lupa educatũ. fatale quidẽ hoc fuit:ut multi q eẽnt magna impia cõſtituti:difficilẽ ortũ hẽrent: & ſummo cũ diſcrimine educarenẽ:ut de Cyro legimus:quẽ aſtiages auus maternus:quia ꝑ qetẽ uiderat ariolorũ interpretatione nepotẽ ei futurũ:cuius magnitudo ꝓnũcieẽ:& ipſius aſtiagis regni amiſſionẽ portẽdi exponi iuſſit:cui ĩ ſiluis ubera canis ſubminiſtrauit:ſed ſuſceptus a paſtor̃ ꝓ paſtoris filio educatus. Quid qđ de habide legimus gorgoridis uetuſtiſſimi hiſpanorum regis ex ſtupro filiæ nepote:pudore flagitii:exponi iuſſus eſt. poſt dies aliquot iuẽtus ẽ ferarũ lacte nutritus: Relatus in tramite anguſto:ꝑ quẽ armẽta cõmeare cõſueuerãt:ꝓiectus inuiolatus manſit:nec eguit alimẽtis:obiectus ieiunis canibus:& ſuibus:& earũ uberibus educatus ẽ. Ad ultimũ hũc gorgoris ĩ occenũ abiici iuſſit:ſed manifeſto quodã numie iter furentes eſtus leui ſalo ĩ litore exponiẽ:nec multo poſt cerua ei affuit:q̃ ubera paruulo offerret. Deniq̃:ut regnũ accepit:tãte magnitudinis fuit:ut nõ fruſtra deorum maieſtate tot periculis libatus uideretur. Moſes quoq̃ puulus ab egyptiis ĩ nilũ deiectus. hic etiã dei munere ſeruatus ẽ. Multi ꝓterea iſdẽ diſcriminibus ſeruati ad ſummã ĩperii maieſtatẽ euaſere. ut uerꝶ illud ſenecæ ſit:ſempq̃ magno conſtiti naſci deũ:ſed ad rẽ redeã. Siluia ueſtalis:ueſtæ ſacerdos Numitoris filia. Ediderat:pepat erat enixa. Partu ſemina cœleſtia gemellos pueros e ſemine cœleſtis dei hoc ẽ martis gemitos. Tenẽte regna regnante ĩ alba: uel ſegna occupãte. Suo patruo. Amulio:q Nũitorẽ fratrẽ regno fraudarat. Albanũ regnũ poſt multos reges Amulio & nũitori fratribꝫ ꝑ ſucceſſiõis ordinẽ deuenit. Amulius:ut Plu. refert:res albanas bifariã diuiſit:ĩ regnũ. ſ. & qđ ex troia maiores theſaurũ deuexerãt:ut utrã ꝑtẽ uelit alẽ deligeret. Nũitor regnũ elegit. Amulius ob auri magnitudinẽ factus potẽtior fr̃em adortus ſedẽ regiã facile occupauit. Regna ergo tenẽte ſuo patruo:amulio. nam illa nũitoris erat filia:quã amulius:ne ex ea liberi ꝓcrearenẽ:ueſtæ ſacerdote de uouit:ut oẽm pariũdi ſpẽ admiret ꝑpetua uirginitatis obſeruãtia. de hoc ſiluiæ ꝑtu:& caſu alias ĩ natali urbis a nobis dictũ ẽ. Silua fit genitrix heu ꝓlẽ enixa gemellã. Et uirgis cedi uirgo miſerãda iubeẽ. Defodierq̃ ſolo:pœna hæc ueſtalibꝫ ipſis: Quæueritũ patianẽ opus lachrymabilis antho Añ patrẽ ſupplex tumidũ ꝓcũbit:& orat:Orat opẽ miſere:& ꝓ cibꝫ ſuata ſororis Dr̃:at gẽinos deferri ad tybridis amnẽ Immergiq̃ iubet fluuio:mãdata miniſtri Inuiti peragũt tãtũ ſcelus unda refugit. Et pueri ĩ ſicca miſeri uerſãẽ arena cœtera paulo poſt. Is amulius. ſ. iliæ patruus. Iubet auferri:aſportari. Paruos:ĩfantes Romulũ:& Remũ. Et necari ĩ amne:q̃ſi necãdos ĩ ꝓfluctẽ deiici. Quid facis:cõuerſio ſmonis ad Amuliũ:& põt eẽ hoc cõmiſeratiõe dictũ:& ẽt ironice:cũ nihil ꝓficeret. Quid facis cur hoc iubes. Vel qđ facis. q. d. nihil. Alter ex iſtis pueris: Erat Romulus. q. d. erat ille:q cõditurus ẽ urbẽ toti orbi dominaturã: uel erat ille q iniuriã hãc ulciſceẽ:& te ipm trucidabit:& oẽ tuũ genus extinguet. Iuſſa exhorrẽtes:qbꝫ id negocii mãdatũ erat tantũ ſceleris ĩuiti qđ iuſſũ erat nõ ſine lachrymis exequunẽ:deferuntq̃ illos: quo Amulius iuſſerat. Miniſtri recuſantes:q̃ſi recuſare uolẽtes:uel ĩuiti. Peragũt:ꝑficiũt. Iuſſa q̃ dñs iuſſerat: Lachrymoſa:ꝑ qbus lachrimandum eẽt. Vel iuſſa lachrymoſa:lachrymas ab illis

Flent tamen:& geminos in loca iuſſa ferunt.
Albula:quem tyberim merſus tyberinus in undis
Reddidit hybernis forte tumebat aquis:
Hanc:ubi nunc fora ſunt:lintres errare uideres:
Quaque iacent ualles maxime circe tuæ.
Huc ubi uenerunt:neq; enim procedere poſſunt
Longius:ex illis unus & alter ait:
Ah quam ſunt ſimiles:ah quam formoſus uterq;:
Plus tamen ex iſtis iſte uigoris habet.
Si genus arguitur uultu:niſi fallat imago
Neſcio quem e nobis ſuſpicor eſſe deum.
At ſi quis ueſtræ deus eſſet originis auctor:
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certe:ſi non ope mater egeret
Quæ facta eſt uno mater & orba die.

quibus id iuſſum erat elicientia. Flent tñ:flere ẽt magis ẽ:q̃ lachrymari. Et ferũt geminos:gemellos Ro.& Re. In loca iuſſa:ad ꝓfluentẽ. Albula:inundauerat tybris:ut uidimus hoc quoq; tpe bis.maxime ſeptimo idus ianuarias anno ſalutis.M.cccclxxxii.dũ hæc ꝓfitebamur cũ tybris ocs ripas excederet:ita & tũc auctus hymbribus ſupra ripas rupat.inqt ergo. Albula:fl.ita ab aq̃ colore appellatus.Sed cũ i eo merſus eſſet tyberinus:q calpeto albanorũ regi ſucceſſit:tyberis appellari cœpit.& iõ hic. Quẽ:fl. Tyberinus:de quo ageẽ i qrto libro. Merſus i undis reddidit Tyberi: nam ex eo tybris:ſeu tyberis appellatus ẽ.Nec diſſentit Var.nã poſt multa de hoc iquit.Sunt q tyberim piſcũ nomen latinũ albulã uocitatũ litteris tradiderũt.poſterius pp tyberinũ regẽ latinoꝝ mutatũ:ꝙ ibi iterierit:ſed de hoc alias dabit̃ diſputandi locus.

Tumebat aqs hybernis:hyemalibꝫ. nõ.n.erat hyemale tp̃s:ſed autũnale. nam ut Tarutius mathematicus collegit tpa referẽte Plutarcho primã Romuli i mr̃e cõceptionẽ ãno tertio ſecundæ olympiadis aſſeruit extitiſſe. Mẽſẽ quẽ romãi decẽbrẽ uocãt:natũ uero mẽſe ſeptẽbri:Ergo nõ hyemale tp̃s:ſed ſiqs diceret forte: ꝙ longe poſt ortũ fuerit expoſiti errant.nã hic paulo poſt de ilia.q̃ facta ẽ uno mr̃ & orba die. Aqs ergo hybernis ad pluuias & hymbres reſpexit:qbus auctus erat. Tybris magis q̃ ſi hyemale tp̃s fuiſſet. Hac ubi:ita inundauerat tybris:ut equos circa ſe cãpos occupaſſet:nã p loca:ubi poſtea fora cõſtituta fuere:& p circũ maximũ nauiculis iretur. Videres:uidere potuiſſes:Errare lintres:nauiculas:ſed ꝓprie lintres naues ſũt fluuiales. Hac:quaſi p hæc loca. Vbi nunc ſunt fora:hoc ẽ forũ romanũ & forũ boariũ & piſcariũ: de quibus ſupiore li.diximus. Quaq;:& ea parte qua. Iacent tuæ ualles o circe maxime: circus maximus dictus eſt:ut Var.placet:ꝙ circũ ſpectaculis edificatis.ibi ludi fiũt:& ꝙ ibi circũ metas fertur pompa:& equi currunt.Sed eo tẽpore nõ extructus erat:ut circi locũ oſtenderet Liui:quẽ poſtea locũ deſignatũ a Tarqnio priſco Liuius refert.Circiq; tres a Var.referunt̃ maximus:intimus: flaminius.fuit & poſtea Neronis circus i uaticano. Vbi poſtq̃. Venerũt:ipſi q eos deferebant famuli. Huc:ad loca ipſa. Neq; eni:certe. Poſſunt procedere:progredi. Lõgius:pp aquas ipſas.

Ex illis:miniſtris. Vnus & alter ait quaſi & alter & alter ita locuti ſunt. Ah:dolẽtis ẽ. Quam ſunt ſimiles:qa erat ſimilis utriq; forma. Ah q̃:quãtũ. Vterq; ẽ formoſus:pulcher. Tamen iſte ex iſtis:alter ex duobus. Habet plus uigoris:ut elluderes Romulo:qui & mẽbris & uiuacitate aut ipſo uigore erat ſupior remo. Si genus arguit̃:uertens deinde ſe ad pueros cõmotus Romuli indolẽ diuinã ſtirpẽ eſſe ſuſpicari fateẽ.Et ſi poeta non refert:mouebatur tamen hic i ipſa idolis contẽplatione:contẽptione Numitoris cũ Amulio aſſerentis filiæ deũ uiolentiam intuliſſe: geminoſq; ꝙ paritura:& ubi peperit gemellus:tũ maxime inſtantis ex deo concepiſſe.hic ergo ex hoc motus inquit. Si genus:ſi nobilitas aut. Si genus:unde origo trahitur. Arguit̃:oſtendit̃. Vultu:ipſa facie. Niſi imago fallat:niſi me decipiat ipſa forma:aut ipſa effigies. Neſcio quem e uobis ſuſpicor:reor. Eſſe deũ:dei filium:uti ſæpe regem regis filiũ dicimus.uidet̃ dubitare cũ dicatu Neſcio quẽ.& hoc quia dixerat ah quam ſunt ſimiles. At ſiquis:diuinã ſtirpẽ eſſe ſuſpicatur:ſed i hoc dubitat:nam ſi cuiuſpiam dei filii eſſent:ſuccurreret in eo ſtatu pater. At ſi quis:ſi aliquis. Deus eẽt auctor ueſtræ originis:eſſet uobis genitor. Ferret opem:auxilium. In tẽpore tam præcipiti: tã repentino:& ex hoc materiam mouet:ꝙ nihil his ſuperſit temporis. Ferret opem:iocũda eſt hæc repetitio ferret opem:& habet admirabilem quendam affectum.mouetq; hic commiſerationem a puerorum matre:quæ neq; ſibi ipſi:neq; pueris ſuccurrere poterat:augetque commiſerationem ꝙ uno eodemq; die:quo mater facta eſt filiorum interitu mater eſſe deſiit. Ferret certe opem: auxilium. Mater:alia. Si non egeret ope:egebat quidem:nam in eam animaduerterat Amulius.

Quæ eſt facta mater:quia peperit filios. Et orba:qa iterẽpti filii. Vno die:eodẽ die.Orba: ut Põpeius inquit:ſignificat apud poetas priuatã aliqua perſona cara:& orba ẽ:quæ patrẽ aut matrem:aut filios quaſi lumen amiſit. Nata ſimul:& ex hoc materiam mouet.ꝙ plures i eandem per

nicẽ trahebanť:nam ambo & ſimul nati ſimul:erãt morituri. Nata ſimul corpa:o gemelli q̃ ſimul nati eſtis. Moritura ſimul:qa ſimul ad ĩteritũ danãti. Ite ſimul ſub undas: quaſi ſimul ĩmergami-ni:& his dictis ubi mũdatio tacta eſt:cũ lõgius progredi non poſſent:nõ iecit. Sed cũ eo aluo:ĩ quo erant ſuper aquas leuite poſuit. Deſierat:loqui.ſ. Et depoſuit ſinu:a pectore ſuper aquas:pueros cũ alueo in quo eos tulerãt. Vagierant:depoſiti infantes cũ cuna in aqs:uagitũ dedere ãbo:ita ut ſentire uiderenť:qđ & illi dixerant & ſe ĩ fluuio eẽ ſuper alueo:& ĩ natali urbis. Quid:niſi ꝓmiſſe-ris poterant uagire querelis: Miniſtri que ipſi fatũ infontiũ pueꝝ lachrymãtes rediere. Ambo:infantes.ſ. Ro. & Re. Pariter uagierãt:qa ſimul uagitũ đderet. Vagite ꝓprie pueroꝝ ẽ. Putares:putare poſſes. Sẽſiſſe:qd ſ.ageretur. Simile illud ẽ in heroidibus decaracis filio exponi iuſſo uagitis dedit ille miſer ſenſiſſe putares. Hi famuli.ſ. Redeũt in ſua tecta:in albam. Vdis gẽis madidis ſeu pfuſis lachrymis ob caſũ poeroꝝ. Suſtinet alueus ille cũ pueris:ut paulo ſupius diximus parumper ĩnatauit:ideo hic. Cauꝰ alueus. diffinitio ẽ cũæ. Alueũ dicimus foſſã per quã flumia defluũt. ita & eadẽ forma cauũ lignũ:ut cuma eſt alueũ dicere poſſumus. Suſtinet ñ dicit:ſed ſurſũ tenet. Impoſitos pueros.ſ. Sũma unda:ſuper ſũmã undã.

Nata ſimul: moritura ſimul: ſimul ite ſub undas.
Corpora deſierat: depoſuitque ſinu.
Vagierant ambo pariter ſenſiſſe putares.
Hi redeunt udis in ſua tecta genis.
Suſtinet impoſitos ſũma cauus alueus unda.
Heu quantũ fati parua tabella tulit.
Alueus in limo ſiluis appulſus opacis.
Paulatim fluuio deficiente ſedet.
Arbor erat: remanent ueſtigia: quæque uocatur.
Romula nunc ficus: romula ficus erat.
Venit ad expoſitos mirum lupa fœta gemellos.
Quis credat pueris non nocuiſſe feram.
Nõ nocuiſſe parũ ẽ: ꝓdeſt quoq; quos lupa nutrix.

Heu q̃tũ fati:hac exclamatiõe materiam monet. Poeta ob diſcrimen in quo fuerat oĩs res romana:nã q romanã cõditurus erat toti orbi dñaturã:pua tabella ſuper aquis iacebat. Heu q̃tum fati: quãtum fatalis potentiæ. Tulit parua taballa:alueus ipſe. Alueus:dicimus auctore Diony. alueum hũc lapidi illiſcũ pueros eieciſſe: Poeta uero ĩquit alueũ ubi defecit flumẽ ĩ limo ſediſſe. Alueus:ipſa cuna cũ pueris. Appulſus ſiluis opacis:qui appulerat illuc ad opacas ſiluas:quæ tũc erãt circa pallantium. Deficiẽte paulatim fluuio. fluminis inũdatiõe. Sedet:reſidet. In limo:in limi noſa terra. Arbor:Plut. locũ:ubi hi cũ alueo cõſtiterint:Germanũ a poſteris uocatũ ait: cũ maiores germanos dicerẽt:quos frẽs appellamus:& ſubdit caprificũ quãdã quæ eo forte loco coaluerat a Ro. ipſo ut opinať plurimi rũinalẽ uocãt:uel ꝙ ibi ꝓſtrata pecora ſub umbra rũinare cõſueuerãt uel potius pp puerorũ lactationem:nam mãmas ueteres rumas appellabãt. Mẽinit & rũinalis ficus: Lyu. dicẽs ubi nũc ficus rũinalis ẽ. Romularẽ uocatã ferũt pueros exponũt. de qua Ply. ita iqt. Colit ficus arbor ĩ foro ipſo:ac coĩtio romæ nata ſacra fulgoribus ibi conditus:magiſq; ob memoriã eius:quæ nutrix fuit Romuli ac Remi cõditoris appellata:quoniã ſub ea ĩuẽta ẽ lupa infantibus ꝓbẽs rumẽ:ita uocabãt mãmã miraculo ex aere iuxta dicato:tanquã ĩ comitiũ ſpõte trãſiſſet:adacto nauigio illico areſcit:rurſuſque cura ſacerdotũ feriť:& reliqua Varro germalũ ait a germanis Ro. & Re. qđ ad ficũ rũinalẽ. & Põpeius de hac rũinalis ait ficus dicta ẽ:ꝙ ſub ea arbore lupa mãmã dederit Ro. & Re. Mãma aũt rumis dr̃. unde & ruſtici appellãt hedos ſubrũos:q adhuc ſub mãmis habenť:& rumẽ ẽ ps colli:q̃ eſca deuorať. uñ rũare dicebať:qđ nũc rũinať a rũine ergo rũinalis ficus dicta ẽ:q̃ areſcẽs magno erat oſtẽto uireſcẽs icolume ĩperiũ ſignificabat. Sed cũ penitus aruit pẽitus rõanoꝝ oẽ corruit ĩperiũ. Arbor erat remanẽt ueſtigia:qa adhuc eius tpe trũcus apparebat: nondũ pẽitus a ruerat. Quæque:& q̃. Vocať nũc ficus romula:ab ĩpo Ro. Erat: oli.ſ. Ficus Rumula: q̃ſi rũinalis a rumine. ſub hac illi arbore expoſiti fuere. Inde & rũina dea dicta ẽ:cui cũ rẽ diuinam faciebant:hoſtiis lac ſpargebant:& libabãt. Vinũ aũt nõ adhibebãt:de quo Plutarchus agit quinquageſimo ſeptio ꝓblemate. An qđ latini rumã mãmã nominant:& ficum ruminalẽ. ideo factam ferunt:qđ ibi lupa mãmam Romulo præbuit. Queãdmodũ eas igitur:quæ pueros alunt a mãma dicimus φιλονάσ. Sic rumina nutrix quædam & puerorũ altrix merum ĩfantibus precipue noxiũ:prorſus non recipit. Lupa fœta:quæ paulo ãte peperat. Venit ad gemellos. Ro. & Re. Gemelli. n. dicunť qui uno eodem partu naſcuntur. Expoſitos:quos Amulius exponi iuſſerat: uel tunc extra amnẽ poſitos. Venit mirũ:quaſi mirabiliter. Quis credat feram:lupam. Non nocuiſſe pueris:quaſi nemo crederet:& tamẽ nõ nocuit. Nõ nocuiſſe:locus ĩdignationis eſt ab Amulii ĩmanitate:nam bellua eo mitior fuit:cũ quos ĩpe nepotes pditũ iri deſtiauerit:lupa nutrit: mirũ igt erat ferã pueris non nocuiſſe:ſed hoc admirabilius. Qđ nõ nocuiſſe parũ ẽ:hita rõne ꝙ

eos aluerit:parũ eſt nõ nocuiſſe. Prodeſt quoque:ſed. Prodeſt lupa nutrix: quia putricis officiũ implebat illis ubera porrigẽdo. Quos manus cognatæ:q̃ſi uiolẽtia:& imanitas amuliana Suſti nuere:p pati potuere. Perdere:ad necẽ mittere. Cognatæ mãus:cognati:ut Vulpianus iq̃t titulo. unde cognati appellati ſũt q̃ſi ex uno nati ut Labeo ait.& q̃ſi cõmune naſcẽdi initiũ hũerit & mode ſtinus de gradibus cognati ab eo dicti putanẽ:ꝙ q̃ſi una cõiter ue nati:uel ab eodẽ orti ꝓgenitiue ſint.& paulus etiã titulo de gradibus.cognationis nomen a græca uoce dictũ uidetur συννενεσ illi

Perdere cognatæ ſuſtinuere manus.
Conſtitit:et cauda teneris blanditur alumnis:
Et lingit lingua corpora bina ſua.
Mate ſatos ſcires:timor abſuit:ubera ducunt
Nec ſibi promiſſi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit:locus ille lupercal
Magna data ntrix premia lactis habet.
Quis uetat arcadio dictos a monte lupercos.
Faunus in arcadia templa lyceus habet.
Nupta quid expectas.non tu pollentibus herbis.
Nec prece:nec magico carmine mater eris.
Excipe fæcunde patienter uerbera dextræ.
Iam ſocer optatum nomen habebit aui.
Nam fuit illa dies:dura cum ſorte maritæ.

uocant quos nos cognatos appellamus.Cognati ſũt quos agnatos lex.xii.tabularũ appellat.Sed hi ſũt agnati qui per patrẽ ex eadẽ familia cõiunguntẽ.qui autẽ per fœminas cognati tantũ nominantẽ &c. Conſtitit:& ubera dabat:& cauda blandiebatẽ:linguaque cænum ut diximus:quo pleni erãt abſtergebat. Cõſtitit:q̃ſi firma ſtetit lupa ipſa. Et cauda:caudæ agitatione. Blãditur teneris alũnis:pueris quoque alebat. Et lingit bina corpora:idẽ utrũque. Sua lingua:& hoc ut lutum abſtergeret:& in natali urbis de hoc eodem. Vagitus enixa tamen lupa ſenſit ad undas Sedatura ſitim ꝓgreſſa:accurrit & illos Depoſita ferita te uidet:miſerata iacẽtes Liberat e cœno dehinc ubera plena gemellis Admouet:o ſuperi quanta clæmenta cœli.Qui poſiturus erat populis ingentia magnis Mœnia ꝑpetuos terræ latura triumphos Paſcitur infelix infantia lacte ferino. Marte: magnitudine animi etiã ĩ prĩo natali die infantes ſe martis filiolos ꝓfeſſi ſũt:nã neq; expauere ob beluã:neque a ferinis uberibus abhorrebant.aluntẽ ergo ferino lacte:q̃d ſibi nõ debebat. Scires: ſcire poſſes eos. Satos:natos ex. Marte timor abſuit.quia beluã nõ timebãt etiã ob id:q̃a animal hoc marti dicatũ ẽ. Ducũt ubera:q̃ſi ſugũt lac ex uberibus: Alũtur ope lactis nec ꝓmiſſi ſibi:q̃ſi lacte quod illis nõ debebatẽ:ſed lupoꝝ catulis. Illa loco:a lupa ergo lupercal locus ille appellatus ẽ: ſic & lupercales dici poſſũt.Plutarchus etiã cũ multa đ his rettulerit:& arcadibꝫ aſcripſerit ſubdidit. Potuit tamen a lupa illa:quæ Romulum educauit recte emanaſſe cum lupercales inde ludichrum incohent:ubi expoſitum Romulum fuiſſe ferunt:& reliqua. Illa:lupa.ſ. Fecit nomen loco locus ille:ubi lupa lac romulo dedit. Lupercal.ſ.dicitur. Nutrix:lupa. Habet magna premia dati lectis:ipſi Ro.quia perpetuum iuuit ob id. Quis uetat:& ſi latinã cãm rettulit non negat: tamen poſſe lupercos dici a Lyceo monte arcadiæ:nam lycos lupus:& in eo monte erat templum Fauni lycei unde lycea ludicra:quæ nos lupercalia:ſic & lupercales ſeu luperci & eodẽ deduci poſſunt. Quis aut quid uetat:prohibet negat quaſi.d.nihil. Lupercos dictos a mõte arcadio:hoc eſt a lyceo arcadiæ monte. Faunus lyceus habet tẽpla in arcadia:templum illud appelatur fauni lycei ſic & faunus lyceus:ut etiã a tẽplo dicimus Iouem olympicũ:non tamen ab olympo monte diximus ut ſuperius Nupta:lupercaliũ die.ut Pompeus inquit :mulieres februabantur aĩcuto Iunonis.i.pelle caprina:& Plutarchus mulieres adultæ ultro ſe lupercalibus offerunt exiſtimantes id ſibi felicem pariundi facultatem præſtare.ergo:ut poeta inquit:quod non herbis:non incantationibus fieri poterat:ut.ſ.mulieres conciperent:fiebat uerberibus caprinorum coriorũ.Et unde mos hic emanarit:explicat a Romulo.ſ.nam cum aduerteres ſterilitatẽ mulierum Iunoni ob id in exquiliis ſacrificatum eſt:& eius oraculo habitum:ut mulieres hircus iniret:qua uoce ab augure interpretata mactatus eſt caper:& eius execto corio uerberatæ puellæ.Vnde poſtea concipiendi facultas data eſt.monet ergo nuptas:ut uerbera hæc pacienter excipiant. Nupta quid expectas non eris tu mater:non concipies. Herbis pollentibus:uirtute pollẽtium:& potentiũ herbaꝝ. Nec prece:hoc eſt nec ſupplici uoto:aut præcibus ad deos. Nec magico carmine:hoc eſt incãtationibus. Excipe:accipe. Pacienter uerbera dextræ ſæcundæ :dextræ lupcalis fructũ facientis :nam ob ipſa uerbera concipies.& licet Iuuenalis dicat nec prodeſt agili palmas prebere luperco:non tamen in manibus:ſed in tergis cedebantur:ut in ferius dicemus. Iã ſocer:pater uiri tui. Hẽbit optatũ nomẽ aui:quia tu paries illi nepotẽ. Nã fuit:nunc ipſam cãm aggreditẽ:cur ꝓ cõceptione accipiẽda ſint uerbera. Nã fuit illa dies:illud tꝑs. Cũ:quando. Maritæ:uxores:ſeu nuptæ

Reddebant rara pignora:ratũ fœtũ:quia raro parturiebant. Vteri ſui:uentris. Dura ſorte: duro euentu:uel ita maligna parca uolente. Quid mihi:fuit hæc ſterilitas romulo regnante:ex quo ipſe querebatur nihil ꝓdeſſe ad ꝓcreandã ꝓlem:ut iperii uires augerentur. Sabinas rapuiſſe.nam id illi neque uires:neque prolẽ augebat.ſed pepit bellũ. Vtilius igiẽ erat ſine uxoribus eſſe: quam his raptis bellũ peperiſſe. Clamabat Romulus qd mihi prodeſt.q.d.nihil. Rapuiſſe ſabinas delibauimus hanc hiſtoriã ſuperius:& alias ſuo loco repetemus. Hoc:qd dicitur.ſ. de ſterilitate.

Reddebant uteri pignora rata ſui.
Quid mihi clamabat prodeſt rapuiſſe ſabinas.
Romulus.hoc illo ſceptra tenente fuit.
Si mea non uires:ſed bellum iniuria fecit.
Vtilius fuerat non rapuiſſe nurus.
Monte ſub exquilio multis inciduus annis.
Iunonis magnæ nomine lucus erat.
Huc ubi uenerunt pariter nuptique uirique.
Suppliciter poſito procubuere genu.
Tum ſubito motæ tremuere canumina ſiluæ.
Eſt dea per lucos mira locuta ſuos:
Italides matres inquit ſacer hyrcus inito
Obſtupuit dubio territa turba ſono.
Augur erat:nomen longis intercidit annis.
Nuper ab etruſca uenerat exul humo.
Ille caprum mactat:iuſſæ ſua terga puellæ.
Pellibus exectis percutienda dabant.
Luna reſumebat decimo noua cornua motu.

Fuit illo.Romulo. Tenẽte regna: regnante eo. Si mea iniuria: quã.ſ. ſabinis ītuli uirginũ raptu. Non fecit uires:non auxit uiris regni mei.

Sed fecit bellum:qa ut diximus ſupius exortũ ẽ inde bellũ. Vtilius:magis utile:quia ſine bello. Fuerat non habuiſſe nurus hoc eſt fœminas, licet proprie nurus ſit uxor filii. Iniuria: ut Vlpianus ĩquit ex eo dicta ẽ quod nõ iure faciat. Omne.n.qd nõ iure fit:iniuria fieri dicit̃:& iterdũ iniquitatem iniuriam dicimus. Iniuriã fieri labeo ait:aut re:aut uerbis.re quotiens manus īferunt̃:uerbis quãdo conuicium fit. Mõte ſub:lacus Iunonis intactus ferro erat ſub mõte exquilino.de hoc Varro ſecũdæ ĩquit regiõis exquiliæ. alii has ſcripſerunt ab excubiis regis dictas.alii ab eo quod excultæ a rege Tullo eſſent:& poſtea ĩ exquiliis lucũ & ædẽ Iunonis lucinæ eſſe aſſerit. In hoc ergo luco ſupplicatũ ẽ Iunoni a nuptis & uiris. Lucus nomie magnæ iunonis:lucus qui iunoni erat ſacer:& lucus iunonis lucinæ dicebat̃. Inciduus:quaſi non cæduus. Multis annis:quia per multos annos non erant inde inciſa ligna. Sub monte exquilio:ad radices exquilini montis. Vbi:poſt quam. Et nuptæ & uiri pariter:ſimul. Venerunt huc:ad hunc locum iunonis. Procubuere ſuppliciter poſito genu:quaſi adorantes proni flexere genua. Tum:tunc.

Cacumina:ſummitates. Siluæ motæ:quaſi arborum cõmotarum:uel cacumina motæ ſiluæ qſĩ commota iuga nemoroſa. Trẽuere:ut apud Vir.Sub pedibus mugire ſolum & iuga cepta moueri.Siluarum. Dea:Iuno. Eſt locuta mira:admiranda. Per ſuos lucos:nam ex luco audita eſt uox Iunonis admonentis quid eſſet agendum. Italides matres:hæc uox ex luco reddita eſt:& locutam deã putarunt. Inquit:dixit ipſa dea. Hyrcus ſacer:caper ſacratus. Inito:pro ineat.

Matres italides:latinas ſeu romanas ab italo. Matres:nuptæ:q̃ matres eſſe cupiunt. Turba: coetus & uirorum & mulierum. Obſtupuit territa dubio ſono:uerbo ambiguo. nam uerbũ hoc inito ambiguum erat.uerebantur ne memorentur:ut hyrcus ſuccumberent.Iniit enim uerbum teſte Pompeio interdum pro concubito poni poteſt.interdum pro introiit.interdum pro inuenit.& ſic interpretata uoce ab augure caprino ſecto corio inuento:uerberatæque ſunt mulieres. Augur: augurem tunc affuiſſe inquit:ſed nomen referre non poteſt:quia uetuſtate ex hominum memoria euanuit:ex etruria tamen uenerat in urbem.etruſci enim ſemper diuinandi peritia fuere celebres: & omni religionis cultu inſignes.inquit ergo. Augur erat:tunc Romulo regnante. Augur. alias diximus inter octo ſacrorum ordines a numa inſtitutos fuiſſe collegium augurum. Nomẽ: ipſius auguris. Intercidit:quaſi excidit a memoria. Longis annis : uetuſtate. Augur ipſe: uel ſubintellige:qui. Nuper uenerat exul ab humo etruſca:ab etruria ab ipſa thuſcia ſeu tyrrhenia cum exularet in urbem uenit. Ille:augur.ſcilicet. Mactat caprum. caper baccho mactabatur:etiam fauno mactari cœpit:ſic & capræ.quas & Palladi immolari legimus:quod oleas Iambẽdo ſteriles faciant. Puellæ iuſſæ:ab augure.ſ. Dabant ſua terga percucienda : offerebant terga lupercis quæ uerberarent. Pellibus exectis.i.coriis caprinis. Exectis:quaſi diuiſis, ergo non manus:ſed terga uerberabantur. Luna:uerberatæ caprino corio puellæ decio menſe parere cœpere. Luna reſumebat noua cornua:& hoc in nouilunio. Decimo motu:quaſi decimo menſe.

Virque pater ſubito: nuptaque mater erat.
Gratia lucinæ dedit hæc tibi nomina locus.
Aut quia principium tu dea lucis habes.
Parce precor grauidis facilis lucina puellis.
Maturūque utero molliter aufer onus.
Orta dies fuerit: tu deſine credere uentis.
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non conſtant & ſex reſerata diebus.
Carceris æolii ianua lata patet.
Iam leuis obliqua ſubſedit aquarius urna.
Proximus æthereos excipe piſcis equos.

Vir. ſubito erat pater: quia iā filios ex uxore habebat. Et nupta erat mater: qa iā pepat: Et quia ſupius dixit iunonis magnæ noīe lucus erat: qui p illa: & per hæc uerba d̄ Iunone ſaturnia: ꝙ lucina uocata ſic intelligi uolunt: falluntur. Nam lucinā Diodorus iunonis filiā dixit: & poeta ī metamorphoſi lucinā a iunone miſſam: ut nexis manibus nō ſineret Alcmenam parere retulit Varro autem lunā Iunonē lucinā uocari ait. uel quod e terra luceat: uel ꝙ ab luce eius: qua qs cōceptus uſq; ad eā: q̄ partus qs in lucem luna iuuat: donec mēſibus actis produxit in lucē dicta a iuuādo & luce iuno lucina: a quo parientes eā īuocāt. mulieres huic deæ ſupcilia ſua attribuebāt. Virgilius etiā dianā lucinam uocauit Caſta faue lucia tuqs iā regnat appollo: & Virgilii ıterpres honoratus ā parturientibus inuocari dicit: quia primū nata parturienti matri Appollinē obſtetricis officiū exercuit. Iuno ergo lucina diana: cuius illud apud Ciceronē exemplū legit̄ ꝙ qua nocte natus ēē Alexander eadē dianæ epheſiæ templum cōflagraſſet: & ſubditur cauſa ꝙ diana cū ī partu olympiadis adeſſe uoluiſſet: abfuiſſet domo niſi r̄feras ad illud: qđ eadē ſit Iuno & diana. tunc recte intelligeres. inquit ergo. Gratia lucinæ. ſ. ſit. Lucus: uel de hoc: q erat in exquiliis: uel dē quocūq; luco p nemore: cū nemoribus pſit diana. Dedit tibi hæc nomina: lucinæ. ſ. quia a luco lucina. Aut quia tu dea hēs principium lucis: humanæ. ſ. quia tu naſcentes ad lucem producis. inde a luce lucina dicta es. Parce: lucinam precatur: ut grauidis adſit puellis: ut pariant ſine dolore. Parce o lucina facilis: propitia: Parce precor puellis grauidis: quaſi parce dolori parictium puellarum. Et aufer: accipias. Molliter: ſuauit ſine dolore: ſed potius cum uoluptate. Vtero: ex utero puellari. Onus maturū: quaſi infantē: q ī utero tempus expleuit: pro puellis precatur: quia teneliores & ad partum rudes: unde ī heroidibus & rudis ad partum: & noua miles erā. Orta dies: iam omnes lupercalium cās abſoluit: & longius ī his immoratus: redit ad inſtituta hoc eſt: ad dierum ordinē: monetque poſt lupercalia die pxima: quæ erit. xiiii. ca. mar. hoc eſt. xvii. die februarii credendum non eſſe uentis: & ob id minime eē nauigandum. Sex. n. diebus uentorum clauſtra aperta ſunt: ut qua uelint poſſit egredi. Orta dies fiunt: ſubintelligas ubi poſtquā illuceſcet dies poſt ipſa lupercalia. Deſine tu credere q̄ſi noli te uētis cōmittere: aut noli illis credere: cām & ipſe afert. Aura: uentus. Illius tpis: illorū dierum. Perdidit fidē: quia decipiunt credentes. nam modo hic: modo ille flat uentus. Flamma. uenti ſeu uētorū flatus. Non cōſtant: quia nō ſunt firma: ſed uarie mutantur. Et ianua lata carceris eolii: ab eolo rege uentoꝝ: ſeu qui uentorum rex creditus eſt: ut in æneide hūictis: ſed ideo creditus eſt uentorū deus: quia Eolus thellinis filius rationē uentorum adinuenit. Patet reſerata: apta. Eex diebus: nā undique ſpirant uenti illis ſex diebus: & ob id creditur eolius carcer apertus eſſe: Sed hoc iō dictum quia principium ueris ſemp hēt tēpus incōſtans modo ſerenum: modo turbidum: & hoc p uarietate uentorum: cum & ipſi inconſtātes ſint. Vnde Cæſar apud Lucanum Fortius hyberni flatus: cœlūque fretūque Cū cœpere tenent: q̄ quos incūbere certos Perfida nubiferi uetat īconſtātia ueris. Iam leuis: eadē die ſol relicto aquario piſcium īgredit̄ ſignum. de aquario ſupius diximus. de piſce mox dicemus. Iā leuis aquarius: leuis: qa a ſolis labore leuiatus. Subſedit: quia ab officio ſeceſſit. Vrna obliqua: oblique enī ſpectat & urna: qua aquas effundit uerſus piſces: & ideo obliqua urna pprie eſt uas: qua aqua hauritur. unde Varro urnæ dicte ꝙ orinant in aqua hauriēda: ut orinator. orinare eſt mergi in aquam. Tu piſcis pximus: qui aquarium ſubſequeris. Excipe: q̄ſi recipias. Equos ethereos: etherei ſolis equos: de qbus ſupius dictū ē. Te memorant: cauſam refert piſciū in cœlo locatoꝝ: quæ & ab higīo auctore: Diogneti eritaci ita tradita: quodā. ſ. tēpore uenerē cū cupidine filio ī ſyriā ad flumē euphratē ueniſſe: ibidē q̄ repēte thiphona apparuiſſe: uenerē ī flumē ſe cū filio iecīſſe, & mutaſſe ſe in piſciū formā: quo facto periculo liberatos fuiſſe deſtitiſſe q̄ ſiros his locis pximis piſces edere; quod eos uereantur capere ne uideant̄ deorū pſidia īpugnare: & alio loco idem Higinus inquit piſcem; qui Notius appellatur laborantem quondam Iſim ſeruaſſe. Pro quo beneficio ſimulachrū piſcis & eius filioꝝ illā īter aſtra cōſtituiſſe. Itaq; ſyrii cōplures piſces nō edunt: & eorū ſimulacra inaurata pro diis penatibus colūt. Aliqui dicūt piſces ī euphrate amne ouum inuentum in ſiccum deieciſſe: & inde columbam exiſſe: quæ uenus credita eſt: quam uolitare per urbes Syrorum ferunt: a cuius uolatu futura captant haruſpices. Piſces a Ioue.

ueneris præcibus cælo ĩpoſitos ob id ferũt:ꝙ eius originis cã fuiſſẽt. Piſces uero duo ſũt alter Notius alter Borens iter equinoctialẽ & æſtiuum circulũ ſub Andromedæ brachio collocatus arcticum polũ ſpectãs cõſtituiẽ:alter in zodiaco circulo extremo ſub ſcapulis equi nõ longe ab æqnoctiali circulo collocatus ſpectat ad occaſũ. Inqt ergo poeta:cũ ad piſcẽ uerba apoſtrophet. Memorant: ueteres.ſ. Te & fratrẽ tuũ:q̃ſi alterũ piſcẽ.& facit hãc parẽteſim qđ dixerat. Te & fratrẽ tuũ cã micatis:ſplẽdetis. Signa uincta:nõ qđ uicta ſint:nã ille Notius hic boreus:ſed pariẽ ĩ curſu uadũt: & eodẽ micant tpe. Memorãt te & fratrẽ tuũ ſuſtinuiſſe tergo duos deos:uenerẽ & cupidinẽ. Alii.n.dicũt cũ Venus cũ filio in euphratẽ ſe præcipitaſſe a piſcipus eos ſuſceptos tergo fuiſſe. Alii uero dicũt ſe ĩ piſces mutaſſe: ut diximꝰ:& eo pacto exitiũ euitaſſe.

Te memorãt : fratremque tuũ:nã inucta micatis.
  Signa duos tergo ſuſtinuiſſe deos.
Terribile quondam fugiens typhona dione.
  Tum cum pro cœlo iuppiter arma tulit.
Venit ad euphratem comitata copidine parua.
  Iamque paleſtinæ margine ſedit aquæ.
Populus:& cannæ riparum ſũma tenebant.
  Spemque dabant ſalices hos quoque poſſe tegi.
Dum latet:inſonuit uento nemus:illa timore.
  Pallet:& hoſtiles credit adeſſe manus
Vtque ſinu tenuit natum ſuccurrite nymphe:
  Et diis auxilium ferte duobus ait.
Nec mora:proſiluit:piſces ſubiere gemelli:
  Pro quo nunc dignum ſidera nomen habent.
Inde nephas ducũt genus hoc imponere menſis:
  Ne uiolent timidi piſcibus ora ſyri.

Terribile Diõe Heſiodo teſte oceani:& Thethios filia:& Veneris maẽ fuit:ſed ſæpe a poetis pro ipſa uenere poniẽ ut ĩferius Hippolite infelix uelles colluiſſe dionẽ: Cum cõſternatis diripes eqs. Sane ut ĩ odis diximus auctoritate Ci. ueneres q̃ttuor fuiſſe cõſtat. Primã cœlo:& die natã alterã ſpuma ꝓcreatã:tertiã Iouis filiam ex dione:& q̃rtã cyro. Syriaq; cõceptã: hic uero dione ꝓ ipſa uenere ponitur. Dione uenus. Fugiẽs quondam tiphona terribilem Tiphon unus e filiis terræ fuit unde Seneca ĩ trag. Nõ tã ferũ typhona neglecto ioue irata tellus edidit quondã parẽs. Tũ cũ Iupiter tulit arma ꝓ cœlo hoc ĩ ipſa gigãtomachia q̃n a gitãtibus ĩ cœlũ a diis ꝓ cœlo pugnatũ ẽ. Venit ipſa: Venus. Comitata puo cupidine:uel qa puer erat:uel qa tũc puus. Ad euphratẽ:de euphrate ſupiore li. dixibus ibi thura nec euphrates. Iãq; ſedit:ipſa Venus ob laborẽ feſſa. Margine:q̃ſi ĩ ripis. Aquæ paleſtie:paleſtinã aquã dixit nõ ꝙ euphrates ꝑ paleſtinã fluat:ſed qa paleſtina regio ſyrie iuncta ẽ:& Arabiæ in ultios fines eã lãbit euphrates.iõ paleſtinæ aquæ. Populus delituit Venus cũ filio inter populos arbores & cãnas & ſalices quæ ĩ ripis erant. Populus:arbor. Herculi ſacra. Et cãnæ tenebãt:occupabãt. Sũma:ſũmitates. Riparũ:&. Salices quoq;:ẽt. Dabãt ſpẽ poſſe tegi hos:uenerẽ cũ filio. Dũ latet:ipſa uenus. Inſonuit:ſonitũ fecit. Vẽto:ob uẽtũ. Nemus:arbores ipſe. Illa:uenus. Pallet timore:hoc naturale ẽ pallere timẽtẽ. Et credit adeẽ hoſtiles manus:adeẽ typhonẽ ipſũ. Vtq; tẽuit natũ:cupidinẽ. Sinu q̃ſi añ pectus:uel cũ ueſte añ pectus. Ait o nymphe:o aq̃rũ hæ deæ. Succurrite & ferte auxiliũ diis duobus:q̃ſi mr̃i & filio. Veneri & cupidini opẽ feratis. Nec mora:ubi hæc locuta ẽ Venus deſiliit ĩ flumẽ.& a duobus piſcibus excepta ẽ:ob qđ cœlo figurati ſũt. Nec mora.ſ.fuit. ꝓ ſiliit:q̃ſi lõge ſaltauit ĩ ipm amnẽ. Piſces gemelli:qa frẽs cũ ſupius diceret:& fratrẽ tuũ. Subire:ſuppoſuere ſe Veneri:& filio. Pro quo.facto.ſ. Sydera:ipe piſciũ cõſtellatiões. Habẽt dignũ nomẽ:q̃ſi hñt qđ merẽtur:qa ſũt ſtellis addiri: Inde:ab hoc. Syri timidi: populi ſyriæ:q circa Euphratẽ habitãt. Ducũt:exiſtimãt. Nephas ĩponere mẽſis:hoc genus piſciũ.ſ. Ne uiolẽt ora piſcibꝰ:hypallage ẽ.i.ne uiolare uideãẽ nũina piſciũ:ore aut polluere ora tãto ſcelere:eſu.ſ.ſacroꝶ piſciũ. Proxĩa.xii.ca.mar.hoc ẽ.xviii.die februa.erit feſtũ qrini:hoc ẽ q̃n Romulus deus qrinus appellatus ẽ:de quo nũc ageẽ ẽt de eius morte nõ ꝙ hac die obierit: obiit.n.nonis qntilibꝰ:ſed cũ hoc cognomie poſt mortẽ uocatus ẽ:de morte ãt eius multi cũ poeta cõcordãt. Diony.aũt ĩqt. Qui fabuloſiora tradiderũt:aiũt eũ cõcionẽ habẽtẽ ĩ exercitu: cadẽte ĩteri caligine ſereno cœlo:& tẽpeſtate magna coorta:cũ fragore nõ ãplius appuiſſe:raptũq; eũ credũt a prẽ Marte. Qui uero ꝓbabiliora ſcribũt a ciuibꝰ ĩterfectũ aſſerũt:cãm cædis aſſerũt redditõnẽ obſidũ: quos a Veiẽtibus accepat:ſine ſnĩa publica ꝑter cõſuetũ:& ꝙ ñ idẽ erat cũ prĩbꝰ:q fuerat:& crudelitatẽ eius ĩ delinquẽtes:& qđ arrogãs uidebaẽ:& ĩperiũ tyrãnice exercere: Rẽ ĩ ſenatu geſtã ferũt: diuiſo corpe eius ĩ fruſta:ne cadauer apperet exiſſe eos occulentes ſub amictu:quã quiſque habuerat ꝑtem:clãq; eã humi mandãtes. Alii cõcionãtem a nouis ciuibus dicũt ĩterfectũ:eo tpe quo iã erant tenebræ:diſperſa congregatione populi:nec aſſiſtente ei cuſtodia regia:& ꝓpterea dicunt eã diem

Proxima lux uacua eſt: ac tertia dicta quirino:
Qui tenet hoc nomen: romulus ante fuit.
Siue quod haſta curis priſcis eſt dicta ſabinis.
Bellicus a tello uenit in haſtra deus.
Siue ſuo regi nomen poſuere quirites.
Seu quia romanis iunxerat ille cures.
Nã pater armipotens poſtquã noua mœnia uidit.
Multaque romulea bella peracta manu.
Iuppiter inquit: habet romana potentia uires.
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum: quamuis intercidit alter.

conſternationis multitudinis cognomẽ habuiſſe:& huiuſq; turbæ fuga dicitur. Li.cũ ad exercitum inquit reſcenſendũ cõcionẽ in cãpo ad capræ paludẽ hẽret:ſubito coorta tẽpeſtas cũ magno fragore:toni tribuſq; tã denſo regẽ operuit nymbo:ut cõſpctũ eius cõcioni abſtulerit:nec deinde in terris Romulus fuit:& paulo poſt fuiſſe credo aliquos:q diſcerptũ regẽ patrũ manibus taciti arguerent:& reliq. Plu.de hoc eodẽ raptus inquit:nec admodũ poſt icredibile dictu:e mediis ciuiũ oculis euanuit nonis qntilibus:nullũ penitus ſuæ mortis ueſtigiũ relinquẽs:niſi quædã humane rationis exptia:qua quidẽ die adhuc poſteri quedã obſeruant: que de Romuli cæde merorẽ indicãt:& paulopoſt creditũ illũ eſt:cũ in Vulcani tẽplo ſenatũ habuiſſet:ab in ſenſis patribus laceratum:& ſuã quẽque partẽ i ſinu clam tuliſſe. Alii raptum a nymbis e media cõcione ferunt:cũ ad recẽſendũ exercitũ ad capream paludẽ conueniſſet: ubi repẽte exorta tẽpeſtas cũ toni tribus:ac ingenti uentorꝝ fragore terrã undiq; grãdine opuiſſet:ſol quoq; uelut intẽpeſta nocte defeciſſet. Valerius ubi de igratis agit:in hec uerba locutus ẽ: Vrbis noſtræ parẽtẽ ſenatus in ampliſſimo dignitatis gradu ab eo collocatus:in curia lacerauit:nec duxit nephas ei uitã adimere: qui æternũ romano imperio ſpiritũ ingenerauerat:& reliqua. hec igitur & hmõi uerba de morte Romuli referunt:& maior pars ĩ hoc concordat:q; diſcerptus fuerit a ſenatu:quod autem de Iulio Proculo poeta refert cui Romulus poſt mortem apparuerat:idẽ fere & a Liuio:& a Plutarcho refertur causas uero cur Quirinus cognominatus ſit. his uerbis Plutarchus expreſſit:Non nulli exiſtimant Romulum Quirinũ appellatum eſſe. quod ſemper belli ac pugnæ ſtudioſiſſimus extiterit. Alii cum etiam romani Quirites appellarentur:alii ab eo genere teli:quod priſci Quirinum dicebant:unde Iunonis Quirinalis imago ſit:ab ea cuſpide appellata:& in regia telum illud conſtitutum Martem uocant:quiq; hoſtes eo feriebat:ornare etiam laudibus conuenerunt. ideo Romulum tanquã belli ac pugnæ deum quirinum appellarunt:tẽplum quoque conſtituere ei in eo colle:qui nunc ab eo Quirinalis appeltur. Var. autem Quirinum a quiritibus dictũ dixit:ſed ad poetam redeamus. Proxima:inquit.

Lux.i.ſequens dies poſt ſolẽ piſces ingreſſum. Eſt uacua:ſine feſto uel ſine myſterio. At ter.dies.ſ.ſubſequens:que erit.xii.calẽ.mar. Eſt dicta:deputata :ſeu dicata. Quirino: deo.ſ.nã tunc eſt feſtũ quirini ille. Qui te.hẽt. Hoc no.qui nunc uocatur quirinus. Romulus fuit ante:quia ante Romulus dicebatur:& nunc autẽ dicimus feſtũ quirini:& non feſtũ Romuli. Siue quod: explicat nunc cur Quirinus dictus ſit:idẽ fere nunc auctoritate Plu.rettulimus.& põ.de hoc Curis ẽ ſabina haſta:unde Romulus Quirinus:qui eam ferebat es dictus. Siue q;:quia. Haſta eſt dicta curis:priſcis ſabinis:priſca ligua ſabina. Bellicus deus:Quirinus belli ac pugnæ ſtudioſus. A telo:ab ipſa haſta. Venit in aſtra:quaſi ab ipſa haſta:quæ curis dicebatur:quirinus deus uocatus ẽ: ſeu bellorũ laude:que telo illo gerebat:& cõficiebat in deos relatus eſt. Siue Quirites romani. Poſuere nomen ſuo regi:q; a quiritibus Quirinus ſit dictus. Seu quia ille:Romul. Iunxerat cures:ſabinos :ſeu illam ſabinã urbẽ. Romanis:nam ubi inter romanos & ſabinos compoſitæ res fuere. par honor romulo & Tacio datus eſt:& ex duobus populis unum fecere. Romulus a ſe urbem Romam & ciues romanos appellauit. Tacius ſuos Quirites dixit a curibus ſabinorum urbe opulentiſſima:a quibus etiam aliquos quirinũ Romulũ dictũ putaſſe. Pompe. teſtis eſt:& alii etiã ſunt qui idem aſſerant. Nam pater:ut non ſine numine diuũ:& ex humanis exceſſis: ſe & cœlum aſcendiſſe Romulũ quis putet:pro ſenatus excuſſatione:qui arguebatur parricidii:etiã ut correſpõdeat q; ſuperius dixerat cœleſtem fecit te pater &c. Martẽ a Ioue facit impetrare: ut Romulũ filiũ in cœlum tollat:nam id longe ante Marti Iuppiter promiſerat:ergo nunc urbe bene fundata:& cõfectis bellis pluribus Mars a Ioue repetit promiſſa. Dixeratque ab haſta deum Quirinum:hoc eſt ab ipſa belli præſtantia in aſtra ueniſſe:nunc ad id rem ipſam adiungit. Nam:quia. Pater:ipſius Romuli:hoc eſt Mars. Armipotens:quia bellis præſidet. Poſtq̃ uidit noua mœnia: quaſi nouã urbem mœnibus cinctã:& bene fundatã ciuitatẽ. Et multa bella peracta: cõfecta. Romulea manu:Romulea potẽtia:multa dixit:qa cenincſe:ſabinũ & uenies. Inqt:dixit. O Iuppiter: romana potẽtia hẽt uires:aucte ſunt uires ciuiũ romanorꝝ:& romanũ iperiũ ꝑpagatum. Illa:romana.ſ. potẽtia. Nõ eget offõ ſanguis mei. q.d. nõ illi ẽ magis opus opa filii mei Romuli. Redde natũ

filium meũ Romulum. Patri:mihi:redde dixit:quod ex debito ẽ:& ꝙ Iuppiter ꝑmiſerat debitũ erat.honeſta eſt petitio.nã quod ꝑmiſſum ẽ:etiã ꝙ filius patri reſtituať. Quãuis alter:hoc ẽ Remus. Intercidit:uita exceſſit:ex hoc affectum mouet:cum alterũ e filiis amiſerit:& ĩ cœlũ uenire ñ põt. Qui:ille q. Reſtat:ſupereſt mihi:hoc eſt Romulus. Erit mihi ꝓ ſe & pro Remo.fratre.q.d.ſatis eſt mihi:ſi hic pro ſe & fratre refereť in cœlũ:erit hic unus pro duobus. Tu:o Iuppiter. Dixiſti mihi unus eris:quaſi unus tantũ ex duobus filiis erit. Quem tu tolles:attolles: In ſydera cœli:quem feres ad aſtra: quem in deos referes. Sint rata:ſint firma.habeant fidem. Dicta Iouis:q̃ſi Iouis ꝑmiſſa:& eſt artificioſa concluſio ab æqtate nã æquũ eſt ſeruari:& rata eſſe uerba regia.q̃ inuiolabilia ſunt:ſint ergo firma eaquæ dixiſti. Iuppiter.

Pro ſe:proq; remo:qui mihi reſtat erit
Vnus erit:quem tu tolles in ſydera cœli:
Tu mihi dixiſti:ſint rata dicta iouis.
Iupiter annuerat:nutu tremefactus uterq;
Eſt polus:& cœli pondera mouit atlas.
Eſt locus antiqui capreæ dixere paludem:
Forte tuis illic romule iura dabas.
Sol fugit:& remouent ſubeuntia nubila cœlum:
Et grauis effuſis decidit hymber aquis.
Hinc tonat:hinc miſſis abrumpiť ignibus æther
Fit fuga:rex patris aſtra petebat equis.
Luctus erat:falſæq; patres in crimine cædis.
Hæſiſſetq; animis forſitan illa fides.
Sed procule longa ueniebat iulius alba:

Vbi Mars dicendi finem fecit: nutu Iuppiter oſtendit ſe ratũ habere qđ promiſerat:& eo nutu Iouis oẽ cœlũ cõcuſſum eſt.ita ut Atlas uiſus ſit cœli firmamẽtũ cõmouere. Iuppiter annuerat quaſi nutu affirmauerat Martis dicta. Vterq; polus:arctitus:& antracticus:ideſt ſeptentrionalis:& meridionalis:nã poli hoc ẽ cœli cardines duo ſũt: Borealis & Auſtralis:ſed itẽr dum polus pro ipſo cœlo ponitur: q̃a cœli pars. Eſt tremefactus: contremuit. Nutu:ipſius ſcilicet Iouis:ac ſi dicere uelit omne cœlũ contremuit ſimile ẽ illud Virgilianũ Innuit:& totũ nutu tremefecit olympũ. Et Atlas mouit:ꝑ cõmouit. Cœli pondera:nã Atlas fingitur cœlum humeris ſuſtinere:de quo iſerius dicemꝰ. Eſt locus.adhæreat uulgari opinioni:locum ipſum refert:ex quo cum concionem haberet Romulus raptus ẽ. Eſt locus:deeſt quem. Antiqui dixere paludem.capræ:capream paludem:nec intelligas de capreis inſulis:ſed de caprea paludæ:quæ erat paulo extra urbem mare uerſus. Vnde Plutarchus ad capream paludem mare uerſus diſcurrere. Forte o Romule:ad Romulum ipſum ſermonem conuertit. Dabas illic iura tuis:ciuibus ſcilicet nam ea die illic apud ſuos concionabatur:& ut dicunt recenſebat exercitum. Sol fugit:quia eclyſis fieri uiſa eſt:ut & Plu. inquit.cum ſol uelut itempeſta nocte defeciſſet: Et nubila:ſubeuntia uenientia ſub ipſum cœlum. Remouent ab oculis hominum cœlum. Et grauis hymber:nymbus. Decidit:ex ipſis nubilis. Effuſis aquis: nam ut diximus ſubito coorta tempeſtas denſo regem operuit nympo. Hinc:ex hac cœli parte. Tonat:& Liuius cum magno fragore:tonitribuſq;:& Plutar.ut diximus ubi repente exorta tempeſtas cum tonitribus:ac ingenti uentorum fragore. Hinc æther:aer:uel cœlum ipſum. Abrumpitur: abrumpi & ſcidi uidetur. Miſſis:pro emiſſis. Ignibus:fluminibus & coruſcationibus. nam tunc aperiri ex ipſo fragore cœlum uidetur. Fit fuga:a multitudine ſcilicet.quia omnes effugere.unde dies illa turbæ fuga appellata ẽ:ut diximus ex Dionyſio & propterea dicuut eam diem conſternationis multitudinis cognomen habuiſſe:& uſq; ad hæc tempora turbæ fuga dicitur:& Plutar.diem etiam inquit:qua ipſe e media euanuit concione:turbæ fugam uocant.& nonas caprotinas eo quia ſacra ad capream paludem deferebant.& reliqua. Rex:Romulus ſcilicet. Petebat aſtra: quaſi cœlum aſcendebat. Equis patriis:equis Martis:Curru enim ſuo Mars illum in cœlum referebat Luctus flebat populus Romuli mortem:& parricidii ſenatus accuſabatur:creditumq; eſſet a patribus interfectum fuiſſe:niſi adueniens ex alba Iulius proculus iuraſſet uidiſſe Romulum humana forma auguſtiorem & alia:quæ mox dicemus. Luctus erat populo ſcilicet nam amiſſum regem lugebant & erant. Patres:ſenatus. In cri.fal. cedis;quaſi arguebantur huius cedis: Falſæ: quia non ueræ:& hoc ut excuſaret ſenatum:cum re uera in ſenatu diſcerptus fuerit. Illa fides:illa credulitas ꝙ ſenatus illum laceraſſet. Forſitan hæſiſſet impreſſiſſet ſe. Animis:populi ſcilicet Sed procul:dum lugeret populus & ſenatus cædis accuſaretur Iulius proculus:ut Plu.inquit ex alba oriundus. Vir inter patres & genere & nobilitate primarius:tum etiam cum Romulo fide beniuolentia & affinitate coniunctus turbatam Regis deſiderio multitudinem intuens:in concionẽ uenit:adhibitoq; ad id iureiurando.Romulus inquit hodierna prima luce:cum i forum uenirem obuiam ſe mihi tulit.forma longe auguſtior humana ardentibus armis ſeptus:cuius fulgore:cum

Lunaq; fulgebat:nec facis uſus erat:
Cum ſubito motu ſepes tremuere ſiniſtræ
Rettulit ille gradus horruerantq; comæ.
Pulcher & humano maior:trabeaq; decorus
Romulus in media uiſus adeſſe uia.
Et dixiſſe ſimul:prohibe lugere quirites
Ne uiolent lachrymis numina noſtra ſuis.
Thura ferãt:placentq; nouũ quia turba quirinũ.
Et patrias artes:militiamq; colant.
Iuſſit:& in tenues oculis euanuit auras.
Conuocat hic populum:iuſſaq; uerba refert.

horruiſſem primo. Quid inq̃ rex hanc tuam ifelicem ciuitatem: ac miſeros ciues in tam grauiſſimo tui deſiderio luctu & merore reliquiſti:ille contra. Sic diis placitum eſt Procule:cum tot annos inter mortales extiterim in ampliſſima ciuitate conſtituta. Inter deorum ſim centum immortaliũ. Sed lætare:atq; annuncia Romanis:ut iuſticiam & militiam colant:cum nullæ futuræ ſint tantæ opes quæ noſtris armis reſiſtere poſſint. Ego uero meam ſemper propitio numine progeniem ſoſpitabo. Mira huic uiro tradita fides:ob affinitatem cum rege:& ob probitatem: & adhibitum iuſiurandum: Tum plebs depoſita omni ſurpitione: & contumelia Romulum Quirinum appellantes:ut deum colere cœperunt & reliqua: eadẽ fere refert Liuius. Sed qa plutharchus poſterior fuit ea potuit & a Liuio: & a poeta noſtro accepiſſe. At lactantius primo libro diuinarum inſtitutionũ: Romulum iquit deſiderio ſuis fuiſſe declarat Ennius:apud quem populus amiſſum Regem dolens hæc loquit̃: O Romule Romule dic: Qualem te patriæ cuſtodem dii genuerũt. Tu ꝓduxiſti nos intra luminis oras. O pater: o genitor patriæ. O ſanguen dis oriundum. Ob hoc deſiderium faciliusus creditum eſt Iulio proculo mentienti: qui ſubornatus a patribus eſt: ut nunciaret plebi ſuæ uidiſſe ſe Regem:humano habitu auguſtiorem: eumque mandaſſe ad populum:ut ſibi delubrum fieret:ſe deum eſſe:& quirinum uocari. Quo facto & ipſi populo perſuaſit Romulum ad deos abiuiſſe:& ſenatum ſuſpitione cædis regiæ liberauit. Sed Iulius ueniebat ꝓcul:quaſi longe:ſed per hanc dictionem procul alluſit poeta ad cognomen huius:quia Proculus dicebatur. Proculi uero cognomine:hi uocantur:ut Pompeius inquit:qui peregrinante procul a patria patre nati ſunt. Lunaq; fulgebat:ergo nox erat:& Liuius:& Plutarchus hodierna prima luce dicunt: Tu uero hoc referas ad romanum diem:qui ex media nocte in mediam noctem terminabatur. Ergo hodierna prima luce prima parte diei:& ſic etiam nox eſſe poterat. Nec erat uſus facis:quia luna lumen dabat:non opus erat face. Cum:quando. Subito motu:quaſi repentina excuſſione. Siniſtræ ſepes:quæ a ſiniſtra uiam ſepiebant. Tremuere: uiſæ ſunt tremere:& hoc numineq aduenientе. Ille Proculus rettulit gradum:quaſi retroceſſit. Et comæ horruerãt. & hoc propter metum quaſi riguerant:nam naturale eſt:ut timore deficiente ſanguine a partibus exterioribus contrahitur cutis:& ex ipſa contractione pili rigeſcunt:de hoc diſſeruimus ſuperiore libro in eo uerſu obſtupui: ſenſiq; metu riguſſe capillos. Pulcher &: Qualis Proculo Romulus apparuerit: Polcher & mario humano:ut Plutar. inquit forma auguſtior humana. Et decorus trabea:de trabeis ſuperiore lib. in principio diximus:ut a Dionyſio aſſeritur. Trabeæ ueſtes togatæ dicuntur purpura circunductæ ſub tegmine puniceo:quas aureæ fibulæ annectebant. Romulus primum in urbe uſus eſt trabea:& trabeis inquit Pli. uſos accipio reges:ergo. Decorus ornatus trabea. Viſus eſt adeſſe Romulus in media uia quia medio in itinere apparuit ipſi Proculo. Et dixiſſe:& eſt uiſus ſimul. Dixiſſe prohibe:tu Iuli Procule. Lugere Quirites: iugere romanum populum. Nec ipſi ſcilicet. Quirites. Violent:quaſi offendant. Noſtra numina. qa iã relatus ſum in deos. Suis lachrymis quaſi dicat:ne uideantur lachrimando gloriæ meæ inuidere. Thura ferant quirinum offerant mihi thura:ſacrificent mihi. Pia turba q̃ſi religioſa multitudo. Placent nouum. Quirinum ſacrificent mihi nouo iam deo & Quirinnm deum appellent. Et colant patrias ar. artes patriæ:artes romanæ ſunt: quæ ab Anchiſa Aeneæ dicuntur. Tu regere impio populos romanæ memento:hæ tibi erunt artes:paciſq; imponere morem. Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos. artes ergo patriæ:prudentia:iuſtitia:elementia æquitas: magnanaminas & ſimilia. Et colant mili:præſtantiam rei militaris:aut militiam ipſam exerceant: ubi hæc locutus eſt:Euanuit ab oculis Proculi:ille populo conuocato in concionem:rettulit Romuli uerba. Iuſſit:Romulus. Et euanuit oculis ut umbra erat inanis ſuſtulit ſe ab oculis proculi. In auras tenues & recte:nam ſpiritus in ſpiritum:hoc eſt in aere. Hic:Proculus ſcilicet. Conuocat populum in concionem ſcilicet. Et refert uerba iuſſa. que Romulus iuſſerat. Verbis Proculi plebs mota eſt. Quirino templum dedicauere in eo colle:qui ad hoc ut etiam Plu. refert: Quirinalis dictus eſt:licet ſint qui dicant a curibus ſabinorum:q; ibi caſtra admouerint quirinalem appel

latum. Faciunt:ergo romani. Templa deó. Q uirino ſcilicet. Collis quoq;:collis etiam. Eſt dictꝰ ab illo:ſeu Q uirino:ſeu qrini tēplo. Et cer. qſi ſtati & ↄſtituti. Dies referūt ſacra paterna ſa cra myſteria Romuli parentis romanorū. Lux quoq;:eadem die qua Q uirini feſtū eſt:ſeu quiri nalia celebrantur feriæ ſunt ſtultorū:quas ita diffiniuit Pom. Stultorū feriæ appellabantur. Q uiri nalia. ꝙ eo die ſacrificant hi:qui ſolemni die:aut nō potuerunt remuli uinam facere:aut ignoraue runt:in qua quidem ſententia:& ipſe poeta eſt:in hac eadem die fornacalia celebrabantur: de qui bus mox diſſeremus: que quia nō erāt ſtata:hoc eſt certa ſeu fixa:ſed a ſacer dote indicebantur in ſcriptis:in tabel la foro appoſita nominibus curiarū: ut in ſuam curiam quiſq; conuenire: qui ſuam curiam ignorabant. tardius q̄ ceteri ſacrificabant:& ob id ſtultorū feriæ:tanquam ignorantium uocatæ ſunt. Poeta id ad uetuſtatū refert: nūc expoſiturus ſtultorum ferias ita inqt.

Templa deó faciunt. collis quoq; dictus ab illo
Et referunt certi ſacra paterna dies.
Lux quoq; cur eadem ſtultorum feſta uocetur.
Accipe: parua quidem cauſa: ſed apta ſubeſt.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos.
Laſſabant agiles aſpera bella uiros.
Plus erat in gladio q̄ curuo laudis aratro
Neglectus dominio pauca ferabat ager.
Farra tamen ueteres iaciebant: farra metebant.
Primitias cereri farra refecta dabant.
Vſibus admoniti flamis torrenda dederunt
Multaq; peccato damna tulere ſuo.
Nam modo uerrebant nigras pro farre fauillas.
Nunc ipſa ignes corripuere caſas.

Accipere:audias: aut percipias. Cur quoque: cur etiam. Eadem lux:eadem dies:in qua ſunt Q uirina lia. Vocetur feſta ſtultorū:quia ſtul torum feſta ſunt. Parua quidē cau ſa ſubeſt:pro rerum aliarum magnitu dine:quibus magna ſubeſt cauſa:par ua cauſa dixit in his:cum parua & le uis ſit:cur ita dicantur. Parua ſed tamen apta:conueniens: & digna eſt que referatur. Plu. lxxxix. problema te cum agat qua ratione quirinalia ſtultorum feriæ nominentur. Inquit an ꝙ hunc diem ut Iuba di cit:his aſſignauerunt:qui cuius eſſent tribus ignorarent. An his qui ut non alii tributini fornacali bus rem diuinam fecerunt:ꝙ aut impediti fuiſſent:aut aliquo peregre profecti aut deniq; diē igno raſſent:hoc tempore recuperandi illius feſti poteſtas data eſſet. Non habuit:ut primas horum fe ſtorum cauſas explicet:ad antiquitatem ſe refert:in qua agri colēdi doctrina rara:aut nulla fuit:ſed rei militaris maior erat diſciplina:quam rei ruſticæ. Tellus antiqua:quaſi tellus antiquorum ho minum. aut tellus apud ueteres. Non habuit doctos colonos:non habuit doctos agricolas: nec rei ruſticæ peritos. Aſpera bella laſſabant:defatigabant. Viros agiles:uiros idoneos:& qui ad omnia agi poſſent. Plus erat:magis res militaris:quam res ruſtica laudabatur:& ſic ob negligē tiam minor ex agro fructus percipiebatur. Plus erat laudis in gladio:hoc eſt armis. Q uam ī curuo aratro:i reflexo aratro. Ager neglectus:non bene cultus:cui nulla cura adhibebatur. Pau ca ferebat exiguum fructum reddebat. Ager ab agendo dicitur:quod in eo quid agitur:uel qđ græ ce ἄγροσ dicitur inde ἀγρότησ ruſticus & ἄγρικοσ agricola. ἄγριοσ agreſtis. Farrata. ut ali as diximus autore Dionyſio:ſicut græci hordeum uetuſtiſſimum frugem putantes hordei primiti as i ſacris dabant ulas eas uocantes. Ita romani precioſiſſimum:uetuſtiſſimumq; fructū exiſtiman tes far. Sacrificia omnia ignea ab eo incipiunt:manſitq; diu. nec incidit in ſumptuoſiores primitias conſuetudo. Far ergo poeta ueteres inquit & ſerere ſolitos:& metere & cereri primitias offerre. In quit ergo & ſi neglectus erat Ager. Tamē ueteres iaciebant: ſerebant. Farra:quæ romanis in magno precio fuere. Metebant farra:ſecabant ubi matura erant. Et dabant:quaſi offerebant. Primitias cereri:quæ eſt dea agriculturæ. Farra refecta:in ipſa meſſe. Primitiæ ſunt primi fru ctus:quos ex agro percipimus:diis tamen offerendi:unde Pli. Ac ne deguſtabant quidē nouas fru ges:aut uina:antequā ſacerdotes primitias libaſſent. Vſibus: Numa inſtituit deos fruge colere:& mola ſalſa ſupplicare:atq; ut auctor eſt Emina far torrere:quoniam toſtum cibo ſalubrius eſſet: id uno modo cōſecutum ſtatuendo non eſſe purum ad rem diuinam:niſi toſtum. Is & fornacalia in ſtituit ferris torrendi ferias: Hæc Ply: poeta ergo inquit ueteres utilitate admonitos far torrere cœ piſſe:ſed torrendi ignorantia damna plurima tuliſſe:nam uſq; adeo torrebant:ut in cinerem uerte rentur:& caſæ ubi torrerēt:ſæpe adurerētur. Inſtituta igitur fornaci deæ fuere fornacalia:quo tor rendæ fruges temperarentur. Admoniti:ergo ueteres. Vſibus:pro uſu hoc eſt utilitate:qa ſalu brius. Dederunt farra torrēda:deſiccāda. Flamis:ignibus. Numa tamē ut diximus hoc inſtituit. Et tulere multa dāna:multa incōmoda. Suo peccato:ſua ignorantia. Nā uerrebāt mō nigras fauillas:quaſi extinctū cinerē. Pro farre:loco farris. nam adeo torrebant:ut oīa adurerent. Nunc

ignes corripuere:quaſi aduſſere. Ipſas caſas:ubi torrebatur far. Facta nõ erat primũ dea fornaxꝭ ſed tunc iuenta:& coli cœpta ẽ. Facta:q̃ſi excogitata. Eſt dea fornax:& ab ea fornacalia inſtituta a Numa. Coloni:agricolæ. Læti fornacæ:ipſa dea:uel qa prius ĩtra domos:ſeu ĩ apro deſiccabãt ad ignem.& tunc ĩ fornace extructa:quaſi in furno torrere cœpere.unde Põpeius fornacalia feriæ inſtitutæ farris torrendi gratia:quod ad fornacẽ:quæ in priſtinis erat.ſacrificiũ fieri ſolebat. Orãt coloni:ipſi. Vt illa:fornax. Tẽperet ſuas fruges:moderetur:ne adurãt.fruges dictæ ut fruamur.

Facta dea eſt fornax:læti fornace coloni
  Orant:ut fruges temperet illa ſuas.
Curio legitimis nunc fornacalia uerbis
  Maximus indicit:nec ſacra ſtata facit.
Inque foro multa circunpendente tabella
  Signantur certa curia quæque nota.
Stultaq; pars populi:quæ ſit ſua curia neſcit
  Sed facit extrema ſacra relicta die.
Eſt honor:& tumulus animas placare paternas
  Paruaq; in extructas munera ferre pyras.
Parua petunt manes:pietas pro diuite grata eſt
  Munere non auidos:ſtyx habet illa deos.

Curio: Romulus ut dionyſius ĩquit: condita urbe rex & ab hominibus: & a diis creatus: urbẽ trifariã diuiſit: & unicuiq; parti unũ ꝑfecit.hi appellati fuere tribuni. Rurſus unãquãq; tribũ in denas diuiſit partes:has appellauit curias:q̃ triginta fuere: ſingulis curiis ſingulos ꝑfecit:hos appellauit curiones.rurſus & curias ĩdecurias deſtixit decuriarũ præfectos decuriones uocauit:ſed curionũ officium erat ſacris ꝑſidere feſta & ĩndos populo prædicere:& ordinibus ĩ militia ꝑeſſe. Curio ergo quaſi ille:qui curiæ præerat. Fornacalia feſta indicebat:nam nõ erant ſtata:ſicut diximus de ſemẽti ſuperiore libro. Curio maximus: qa ſacerdos:& curiæ præfectus. Indicit tunc fornacalia:fornacis feſta. Verbis legitimis:ſecundum legis præcepta. Nec facit ſacra ſtata: quia non ſunt ſtata:ſed idicta:ꝙ ſuperiore lib.declarauimus. Inque foro:die quæ præcedebat feſtum:appendebantur in foro tabellæ cũ ſignis uniuſcuiuſque curiæ ut quiſque ĩ ſuam curiam ſacrificatum accederet. Quæ curia ſignatur certa nota:certo ſigno:ſeu certo nomine.nam ſingulis curiis nomina raptarum uirginum ſabinarum impoſita eſſe dicuntur. Multa tabella circumpendente in foro:cum ipſo ſilicet ſigno: ſeu nomine inſcripto. Multa tabella nam a ſingulis curiis ſingulæ tabellæ & erant numero quinque & triginta. Romulus triginta inſtituit:ſed poſtea quinque ſuperaditæ fuere. Stultaque illi: qui ignorabant ſuam curiam:ſtulti ob id dicti ſunt:quia hebetes corde: & minus intelligentes: faciebant & ipſi ſacra:ſed tardius cæteris. Stultaque:&. Stulta pars populi:quaſi ſtulti ipſi. Neſcit quæ ſit ſua curia:& ob id cum cæteris non ſacrificat. Sed facit ſacra: ipſa ſacrificia. Relicta:eorum ſcilicet negligentia. Die extrema:quaſi extrema parte diei:poſtea quæ cæteri ſacrificium abſoluiſſent. Eſt honor:diximus ſuperius februario menſe inſtituta pro manium expiatione:aut exaturatione ſacrificia:ut Macrobi.refert a numa:qui hoc menſe ſtatuit:ut iuſta diis manibus ſoluerentur:ut Plutarchus aſſerere uidetur a Romulo.nam cum lupercalia attigit: inquit quæ ad expiandos manes conſtituta uidebantur.Fiebant enim nefaſtis diebus februarii menſis: quem piacularem interpretantur:ſed ut poetæ placet morem hunc in Italiam Aeneas detulit:ſint tamen a quibuſdam inſtituta eadem die qua & quirinalia:& fornacalia fiunt:fieri & ipſa incipiunt. Eſt ergo honor tumulis:ſepulchris. Placare:exaturare. Animas:umbras. Paternas:paternum uel maiorum quorumcunque mortuorum. Et ferre parua munera in extructas:ĩ compoſitas & ordinatas. Pyras:pyras eſt illa lignorum congeries accenſa:in qua mortuorum cadauera adurebantur:ergo ſingulis annis pyræ ipſæ referebantur:niſi intelligere malimus Pyras pyramides: in quibus oſſa recumbebãt:ſeu ſepulchra ipſa. Parua petunt:dixerat parua munera ferenda: eſſe nunc illud confirmat quod parua a manibus petantur non eſſe apud inferos auaritiam. Manes: quaſi dii inferi:tamen proprie boni dicuntur:inde mane.quod eſt bonum:niſi quod tunc dies manare incipiat intelligamus. Petunt parua:munera ſcilicet. Pietas: quaſi pium officium. Eſt grata pro munere diuite:quia magis illis placent pietatis munera:quam opulentiæ. Styx:ſpecies pro genere:ſeu pars pro toto:hoc eſt inferi ipſi.nam ſtyx palus eſt inferni: & proprie mœſtitiam ſignificat a ςυγνάζω quod eſt mœreo ſeu ςυγέω quod eſt odio habeo.Styx tamen ab Heſiodo oceani:& Tethios filia dicitur. quæ ex Pallante Victoriam genuit. quam adeo gyganteo bello diis fauit:ut dii per matrem peierare non audeant. Herodotus autem tradit ſtygem paruam eſſe aquam in Arcadia:in ciuitate:quæ dicitur Nonaris: ex petra quadam profluentem: quæ quidem aqua Plinio teſte:licet neque odore:neq; colore ſit abhominabilis:illico tamen pota necat.

Styx:ergo ipſa iferni palus. Non habet deos auidos:cupidos:auaros:ut magna expoſcant: ſed

modico ſunt contenti. Tegula: quibus debeas manes exaturare. Tegula quæ a tegando dicta ē. Tegula. hoc eſt texta. Velata: ornata: circundata: ſeu cohoperta. Porrectis: appoſitis. Coronis: factis ſcilicet e floribus: aut ex uiridibus. Satis eſt: ſufficit ad ſacra hæc: & ſatis ſunt. Fruges ſpar. & par. mi. ſa. hoc eſt mola ipſa: quæ erat ex farre: & ſale mollito: ut Var. iquit & ſæpe diximus & ſatis ē. Ceres mol. hoc eſt panis mollitus. In me. non in uino aqua immixto: ſed in mero. Et uio. ſo. non inſertæ ſed ſolutæ: & circunſparſæ his manes contenti ſunt. Texta reli. in me. uia ha-

Tegula porrectis ſatis eſt uelata coronis.
Et ſparſæ fruges paruaq; mica ſalis.
Inq; mero mollita ceres: uiolæq; ſolutæ
Hæc habeat media texta relicta uia
Nec maiora uero: ſed & his placabilis umbra eſt
Adde preces poſitis & ſua uerba focis.
Hunc morem æneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras iuſte latine tuas.
Ille patris genio ſolemnia dona ferebat.
Hinc populi ritus edidicere pios.
At quondam dum lōga gerūt pugnacibus armis
Bella parentales deſeruere dies.

beat hæc ponāt hæc in ipſa tegula: & relinquāt in media uia. nam circa uiā conſtruebātur: ut & nos apud Barbaros in Aphrica: Cilicia: & oī: fere Aſiatica ora ſeruari uidimus. Nec maiora: parua qdē dixit mālbus offerenda: nō tamen inhibentur maiora: ſed paruis exaturanť manes. Addendæ quoq; ſunt preces accēſis luminibo. Nec uero maiora: munera ſcilicet offeri ñ prohibeo: quod maiora facias ſacrificia. Sed & umbra: anima extīcti corporis: quæ umbra ē. Vnde Horatius: Puluis & umbra ſumus. Eſt placabilis: Placari ſeu ſaturari poteſt. His: paruis ſcilicet oblatis muneribo. Adde preces: ipſis muneribus. Et ſua uerba: nam poſſes addere preces: non tñ ſua uerba: ideo &. Sua uerba: qſi propria congrua: ſeu conuenientia defunctorum expiationi. Accenſis focis: pro accenſis luminibus uti. & nos chriſtiani facimus. Hunc morem conuerſio orationis ad Latinum Italiæ regem: q; in eius regnum Aeneas morem hunc expiationis ſcilicet animarum attulerit. O iuſte latine: ut eum ab æquitate: qua polluit commendaret iuſte dixit Latinum genitum ex Fauno: & marica Nympha Vir. dixit Dioniſius autem cum Herculem duos filios his in locis: ubi: Roma eſt: reliquiſſe dicat: pallantem ex Euandri filia natum inquit. Latinum uero ex Hyperbonde puella quadam: quam dante patre obſidem extulit: ſeruauit que quodam tempore caſtam: ſed cum deinde nauigaſſet in Italiam adamatam impleuit: traiecturuſque iam argos: aboriginum regi Fauno collocāuit: quæ cauſa multis opinandi fuit: non herculis filium Latinum fuiſſe: ſed Fauni: Euſtathius autem ait Latinum Vlyxis ex Circe filium. O iuſte ergo Latine Aeneas idoneus auctor pietatis: quaſi religioſi officii. Pietas de inferiore ad ſuperiorem eſt Aeneas autem inſigne fuit pietatis exemplum: nam pius in patrem pius in patriam: pius in deos. Idoneus: idem in omnibus eſt: quaſi idem Aeneas ipſe in omnibus pietatis officiis. Attulit hunc morem: hanc annuam conſuetudinē pro mortuis ſacrificandi nā pro patre quot annis ſacrificabat. In terras tuas: in Latiū: unde morem accepere poſteri. Ille: Aeneas ſcilicet. Ferebat dona ſolemnia: quaſi annua dona.

Genio patris: Anchiſæ ſcilicet. Genium ut Pompeius inquit deum appellabant: qui uim obtineret rerum omnium gerendarum. Auſuſtius genius inquit eſt deorum filius: & parens hominis: ex quo homines gignuntur: & propterea Genius meum nominatur: qui me genuit: Alii Genium putarunt uniuſcuiuſq; loci deum: & pro hoc ultimo hic accipere poſſes. Genio patris: deo loci pro ipſo loco: in quo pater erat ſepultus: & Virgilius in quinto æneidos ad Anchiſæ tumulum. Incertus genium ne loci hinc: ab ipſo Aenea. Populi: latini. Edidicere ritus: ordines mores. Pios: pios quia pro patribus: ſeu pro maiorum umbris. Poeta aſſignat originem huius moris pietati Aeneæ: uerum longe ante illum: Pluto morem docuit honorum mortuis exhibendorum. Nam de Aenea Diodorus inquit: Plutonem uolunt ſepulchrorum: funerumque atq; honorum: qui mortuis impenduntur: uſum introduxiſſe: cum antea nulla rerum harum apud homines eſſet conſuetudo. Quæ cauſa extitit ut uita functis dominari exiſtimaretur. Antiquitate illi huius curæ principium tribuente. At quondam: ſed dum bellis incubuere Romani intermiſere hæc interdum: ſed non impune. nam egreſſæ e ſepulchris defunctorum feruntur umbræ: erraſſeque cum quærelis. & p urbis uias: & per agros: quod quid magno erat oſtento: ſed cum intermiſſa: & extinctis debita reſtituerentur ceſſaſſe prodigia hæc. At: ſed. Quondam: pro aliquando. Dum: populi ipſi.

Gerunt longa bella: dum diu bellantur. Armis pugnacibus: cum quibus pugnatur. Deſeruere dies parentales: dies parentalium ſacrorum: in quibus pro parentibus: ſeu maioribus extinctis epulæ ſepulchris ferebantur, unde & ferales & feralia dicta ſunt: & parentare: quod eſt ipſa ſacra p

mortuis facere. Non fuit hoc impune: deſeruiſſe ſcilicet parentalia. Nam dicitur: refert ſe ad rumorem. Ab iſto omine: quaſi ab hac mala: uelut in fauſto omine cã. qa malũ fuit illa deſeruiſſe.

Dicitur Roma incaluiſſe rogis: arſiſſe rogali: & ſuburbano igne: uel ut alii dicunt: nõ quod incẽſa fuerit rogorũ cauſa ulla ex parte: ſed incaluit bellis ciuilibus: quæ portẽderũt: quæ egreſſæ ſunt e ſepulchris umbræ. Suburbanis: ut denotet ſepulchra extra urbem fuiſſe in ſuburbiis: nã extra urbem & adurebantur & ſepeliebantur corpora. Suburbana ſunt quæ extra urbẽ ſunt: tamen ſub urbis iuriſdictione:

Non impune fuit: nam dicitur omine ab iſto
Roma ſuburbanis incaluiſſe rogis.
Vix equidem credo buſtis exiſſe feruntur:
Et tacite queſti tempore noctis aui.
Perq; uias urbis: latoſq; ululaſſe per agros:
Deformes animas uulgus inane ferunt.
Poſtea præteriti tumulis redduntur honores.
Prodigiiſq; uenit: funeribuſq; modus.
Dum tamen hæc fiunt: uiduæ ceſſate puelæ.
Expectat puros pinea teda dies
Nec tibi quæ cupidæ natura uidebere matri.
Comat uirgineas haſta recurua comas
Conde tuas hymenee faces: & ab ignibns atris
Aufert: habent alias meſta ſepulchra faces.

Vix equid: Pythagoreum ſe eſſe oſtendit: cũ id nõ credat circa ſepulchra ũbras errare. Vix æquidẽ: ego quidẽ. Credo: uix poſſum adhibere fidem. Feruntur aui: q̃ſi maiores extīcti. Exiſſe buſtis: a ſepulchris. Et tacite queſti: querelas fudiſſe. Tempore noctis. per noctem. Et ferunt: dicũt. Animas dformes: umbras terras & pullas per appoſitionem. Vulgus inane: quaſi multitudinẽ leuem: & uacuam: nã utrunq; inane ſignificat uacuã quia ſine corpe. Vlulaſſe: quod luporum eſt. Per uias urbis: per uias: quibus ĩ urbem itur: & ꝑ uias: quæ in urbe ſunt. Et per latos agros: per lata arua: ut apud Lucanũ de Syllanis manibus. & de Mario legimus Inſonuere tubæ: & quanto clamore cohortes miſcentur tãtum nox atra ſilentibus aruis edidit: & medio uiſi conſurgere campo. Triſtia Syllani cecinere oracula manes. Tollentemque caput gelidas anienis ad undas: Agricolæ facto marium uidere ſepulchro. Poſtea: ceſſauere hæc: ut diximus: cum ſepulchris honores debiti reſtituerẽtur. Poſtea: poſt hæc. Honores præteriti: ideſt intermiſſi ipſa feralia ſacra derelicta. Redduntur tumulis: reſtituuntur ſepulchris. Eu uenit modus: quaſi finis prodigiis huius portentis & monſtris. Et funeribus: ſpecies Metonymiæ eſt: quaſi defunctis ſeu funeratis. Dum tamen hæc: dum feralia hæc pro mortuis fiunt: quæ nuptæ ſunt ſecumbãt a uiris: quæ maturæ: & nubiles: neque ſe comant: neque coniugium ineant: includenda quoque ſunt inter templa deorum ſimulachra, neque illis ſacrificandum: nam errant extinctorum umbræ his diebus: ut depaſcantur appoſitas epulas: durareque debent ſacra hæc ad finem uſque menſis: & tot diebus hæc obſeruanda ſunt eruntque dies. xi. Dum tamen: dum pro donec. Fiunt hæc: ſacra feralia. Ceſſate puellæ uiduæ: quaſi uos puellæ: quæ nuper nuptæ eſtis. Ceſſate: a matrimonio: quaſi ſecubate a uiro: & ideo uiduæ ideſt illis diebus uiro diuiſæ: nec intelligas de his: quæ nuptæ non ſunt: nam has explicat uerſibus ſubſequentibus. Teda pinea: quaſi fax matrimonialis. Teda ex generibus pinus eſt: cuius accenſæ uſus in connubiis erat & in ſacris. Vnde Pli. de teda Flamis: atque lumini ſacrorum etiam grata: hanc mares duntaxat ferunt non illam mulieres: ſed mares ferebant. Pinea ergo teda: & ſpecies Metononymiæ eſt fax ipſa coniugalis: quaſi coniugium. Exoptat uel expectat puros dies non funereos: non meſtos: ſed immaculatos re funebri claros & lætos. Nec tibi: quæ nubilis eſt: non ſe comat: non incumbat cultibus: hoc eſt ornatibus: & eſt apoſtropha ad nubilem ipſam. Nec: o tu. Quæ matura: adulta: nubilis uiripotens. Videbere: uideberis. Matri cupidæ: nam cupit hoc mater ut filia placere ſtudeat: ut citius uiro iungatur: & per hoc ut ſe comat: ergo nunc his diebus. Nec haſta recurua: ſtilus reflexus: hoc eſt calamiſtrum. Comat tibi: quæ matura matri uidebere. Comat: ornet. Comas uirgineas. crines puellares: dum uirgo es comat comas: figura locutionis eſt: quæ traductio dicitur cum idem uerbum repetatur: modo in hac: modo in altera ſignificationeꝗ: ut ueniam ad uos: ſi mihi ſenatus dat ueniam. Conde: neque ſunt illis diebus coniugia ſtipulanda: & eſt apoſtrophe ad Hymeneum. O Hymenee υμην græ. latine hymen pellicula illa eſt tenuis: qua naſcitur infans inuolutus: inde hymeneum nuptialem deum multi deductum uolunt: ſed Martianus capella Bachi: & Veneris filium dixit: cuius ſit in nuptiis officium ſaltare: canere: & limina coronare. Ponitur tamen a poetis pro nuptiarũ deo: ergo. O Hymenee conde: abſconde. Tuas faces: matrimoniales ſcilicet. Et aufer ab ignibus atris: hoc eſt funebribus a feralibus ipſis. Mœſta ſepulchra: mœſta ab effectu: q̃a mœ

ſtos omnes reddunt. Sepulchra dicuntur quaſi ſeorſum a pulchro. Habent alias faces: nõ habent lætas: ſed mœſtas: ergo aliene ſunt a tuis. Dii quoq; tem. neq; eſt illis diebus diis ſuperiis ſecrificãdum: immo occludenda ſunt eorũ ſimulachra intra templa: illa tamẽ opta ſint. Dii quoque: dii ẽt quaſi deorũ ſimulachra. Celentur: abſcõdantur. Opertis: clauſis. Foribus: ianuis. Tẽplorum aræ. Aram Var: ab areis deducit: quæ ſunt loca in urbe pura: q; ſic etiam Ara deũ ſit: niſi potius ab ardore. alii tamen dicunt a græ. uerbo: hoc ẽ αρασθαι hoc eſt oro & αρα oratio eſt inde ara

Dii quoque templorum foribus celentur opertis.
 Thure uacent aræ: ſtent ſine igne foci.
Nũc animæ tenues: & corpora functa ſepulchris.
 Errant. nunc poſito paſcitur umbra cibo.
Nec tamen hæc ultra q̃ quot de menſe ſuperſunt.
 Luciferi: quot habent carmina noſtra pedes.
Hanc: quia iuſta ferunt dixere: feralia lucem.
 Vltima placandis manibus illa dies.
Ecce anus in mediis reſidens annoſa puellis.
 Sacra facit tacite: nec tamen ipſa tacet.
Et digitis tria thura tribus ſub limine ponit.

q; in ſacrificando oretur. Aræ erua. thu. quaſi uacẽt ſacrificio: i quo thus adhibebatur. Et foci ſtẽt ſine igne: foci loca: ubi ignis fit: uel ipſa ignis fomẽta: ergo non accẽdãtur pro cæteris ſacrificiis ignes. Nunc animæ: cauſa cur hæc obſeruãda ſũt: ut his diebꝰ nuptæ a uiris ſecubent. Nubiles nõ ſe ornẽt coniugia nõ ineãtur: & deorum ſimulachra celentur. cauſa eſt ne quid profanetur. nam umbræ extictorũ. cũ ad epulas ueniãt: errãt circa ſepulchra: ne quid ĩficiant ab his cauẽdum eſt. Nunc: his diebus. Animæ te. quaſi inanes umbræ. Et corpora functa ſepulchris: q̃ſi umbræ corporum functorũ ſepulchris corporꝝ: quæ humata fuere: nam inhumata centum errant annos & ad hæc ſacra non ueniunt. ergo corporum umbræ: quæ ſepulchris non cauere Errant: circa ſepulchra: & epulas ipſas. Nunc umbra paſcitur. ſaturatur. Poſito cibo: appoſitis epulis. Nec tamen: Seruanda ſunt, quæ dixit: ſed non ultra dies. xi. nam totidem diebus errare creduntur umbræ. Hæc tamem: quæ dicta ſunt. Nec ultra: quaſi nõ pluribus diebus ſeruanda ſunt: Quæ quot luciferi: quot dies. Superſunt: reſtant. De menſe februario. ſ. nam ſi incipias a decima octaua die numerare uſque ad finem erunt. xi. dies quod & ipſe nũc melius declarat. Quod carmina noſtra: hoc eſt hielegi uerſus. Habent pedes. nam alter habet ſex: qui eſt exameter alter. y. qui pentameter & ſic ſunt. xi. pedes: ita &. xi dies ſuperſunt de menſe. Hanc quia: Ab hoc igitur q; epulæ ſepulchris ferantur: feralis dies dicta eſt: & feralia ſacra. Vnde Põpeius feralia diis manibus ſacrata feſta a ferendis epulis: & Varro ab inferis & ferẽdo q; ferant tum epulas ad ſepulchrum quibus uis ſibi parentare. Dixere. ergo. ueteres: hãc lucem: hanc diem. Feralia: quaſi feralem: & feralia ſacrificia. Quia ferunt iuſta: quia pro mortuis iuſta ſoluũt nam hæc proprie iuſta dicimus. Illa dies: ultima. ſ. eſt. Placandus manibus: ad placãdos manes illa dies eſt ultima quæ feralis appellatur feralia & ferales ſe longa & bre. Ecce anus: Inter hæc feralia fiebãt ſacrificia deæ Mute quæ & ſi poeta ad fabellam referat quam paulo inferius explicabimus. Sacrum tamen erat quoddam magicum ad compeſcendas detrahetium linguas quo utinam & nos ſciremus & poſſimus uti ad allatratus cerberi reprimendos: qui cum ſapientiam profiteri uelit ab omni ſapientiæ munere profecto uacat: qui cum alios contineri moneat ſe ipſum continere non poteſt. Qui aliena uitia habet ante oculos. ſua autem a tergo reieit. non obloquar: ne maledicentiæ uobis: ut ille prebeam exemplum ſacrum quidem hoc erat magicum: ſed a paucis intellectum. Poeta tamen id non apit: nos tamen ſua uerba cum myſterio interpretemur. Quod facillimũ eſt nobis: qui uidimus id idem fieri pluribus in locis. eoq; modo quo a poeta refertur. Præterea religioſus quidam in euboea erat qui ut genere græcus: ita & græcis litteris eruditus: ad quem aliquãdo cum per hyberna in chalcide eſſemus: e triremi cõfugiebam. uolebat enim ĩterdum: ut aliqd noſtraꝝ lr̃aꝝ apirẽ: Hunc ſemel repperi librũ tenẽtem: cuius ĩſcriptio erat de arcanis ueneficiis cuiuſdã theſſali. Inter cætera græce ſcriptum hoc ſacrum aduerti: q; ille eo tpe uoluit experiri cum eẽnt aliquot maledici: q eũ cõuiciis laceſſere nõ deſinebant Mirũ qdẽ dictum ẽ: cõpeſcuit illoꝝ maledicẽtiã. idẽ accidit: & me p̃ſente ĩ hiſpali: & poſtea rhodi. plures. n. ſunt p oẽm græciã q huiuſmodi ueneficia exercẽt. Quod oĩo alienũ ẽ a noſtra religione: neque fides ẽ hmõi ueneficiis adhibẽda: quæ plærũque auctorẽ in pniciẽ trahũt. Sed in interpretando poeta: mutabimur a chalcidico rationes. Ecce. anus uetula ãnoſa. plena annis. Reſidens ĩ mediis puellis: inter medias puellas. Facit ſacra tacitæ: deæ mutæ. Nec tamẽ ipſa tacet: qa ſilentibus cæteris loqt̃ ipſa qa incantationibus utitur. Et ponit tria thura. i. tria thuris grana. Tribus digitis ſub limine: & cur ſub limine: qua tranſituri eſſent detractores: quorum linguas compeſcere uolebant: uel ipſo thure fiebat ſuffumigato loco illi: qua tranſituri erant: uel ſic in foramine ponebant ſub limine, ideo inquit.

Q ua.ea parte. Q ua mus breuis:paruus. Fecit ſibi iter occultum, quaſi in foramine non humana manu facto non ferro:ſed qđ ſub limine mus ſibi fecit. Tum:poſtea. Tenet:ipſa anus. Licia cãtata:fila licia:quorum in his uſus eſt, præcipue:quæ uenerit uirginea manus. Cantata:incantata. Plumbo fuſco:nõ intelligas tunc eam filare & pro plumbo uerticulũ quod eſt infuſo. Sed Plumbo:plumbi lamina:quæ in rebus magicis adhibebatur. Fuſco:a colore ipſius. Plumbo fuſco:uel potius illaborato ea ratione plumbũ adhibebatur:quia ad ſaturnum refertur.

Qua breuis occultum mus ſibi fecit iter.
Tum cantata tenet cum fuſco licia plumbo.
Et ſeptem nigras uerſat in ore fabas.
Quodque pice aſtrinxit:quod acu traiecit ahena.
Obſutum menta torret in igne caput.
Vina quoque inſtilat:uini quodcunque relictũ ẽ.
Aut ipſa:aut comites:plus tamen ipſa bibit.
Hoſtiles linguas inimicaque uinximus ora.
Dicit deſcidens:ebriaque exit anus.
Protinus a nobis:quæ ſit dea muta:requiris.
Dſice per antiquos quæ mihi nota ſenes:
Iuppiter imodico iuturnæ captus amore.
Multa tulit tanto non pacienda deo
Illa modo in ſiluis inter coryleta iacebat

nã ut aurum aſſignatur ioui & lunæ argentum. ita plumbũ Saturno cuius ſidus gelidæ ac rigentis eſſe naturæ cõſtat. adhibebat ergo ſaturni rõ ad furorẽ:& ardorem linguarũ compeſcendum. Et uerſat ſeptem fabas nigras in ore:per fabas nigras mortui referebantur:quibus ut ſilentiũ datum ẽ:ita detrahentibus ſilentium incuteretur: uerſabantur in ore:quia ex ore detrahẽtiũ uerba erũpũt. Fabæ enĩ ad mortuos pertinet:unde apud pompeium flammi diali nec tangere nec nominare fabam licet ꝙ ea putatur ad mortuos pertinere:nam & lemuralibus iacitur laruis & parẽtalibus adhibetur ſacrificiis:& in flore eius luctus littere apparere uidentur. Sed cur ſeptẽ & ñ plures neque pauciores:rationẽ dicã: cum hic mos a græcis emanarit græce littere cõſiperandæ ſunt quæ ut & noſtre in conſonantes & uocales diuiduntur: Conſonantes nihil per ſe:ſed cum uocali ſonant. Vocales per ſe uocem plenam faciunt:ergo quot ſunt uocales græce ad maledicorum uoces reprimendas tot fabas accipiebant. ſunt autem ſeptẽ αεηιουω. Q uod pi. Poſſet aliquis caput hoc ad effigies uiriles & muliebres referre:quas compitalibus in compitis ſuſpendebant putantes deorum inferorum eſſe quos lares uocant:ut uiuis. ſcilicet parcerent præcipue cum nunc de dea muta agatur:que larium mater ſed nihil ad rem:nam ſacrum hoc alterum eſt ab illo & illæ effigies erant lanæ:hæc uero aliter fiebant. Torret ergo in igne:quaſi calefacit ad ignem. Caput obſutum circum ſutum. Menta:herba illa odora:Mentam a ſuauitate odoris dictam Pli. dixit aliquãdo mintam appellatam. Q uod:caput. Aſtrinxit pice:aſtrictum ex pice compoſuit. Q uod traiecit:perforauit. Acu albena:acu ærea:traiecebatur autem caput hoc circa os:ut ſicut lingua figebatur acu ita maledicentis tranſfigeretur. Vina quoque:Dum calefit ad ignem caput illud uinum ſuperius inſtillatur guttis quidem exiguis. Vinum illud quo caput abluebatur:ſi quo modo potuiſſent maledico bibendum tradebant:Q uod autem ex ipſa inſtillatione ſupererat & anus & comites bibebant. Vina quoque inſtillat:ſuper caput ſcilicet. Q uodcunque eſt relictum: uini omne:quod non eſt ſuperius inſtillatum. Aut bibit ipſa:anus ſcilicet. Aut comites:puellæ & ipſa & comites bidunt. Tamen ipſa plus bibit:quia anus eſt. Hoſtiles:egredit̃ poſtea e loco anus peracto ſacro & hæc. Dicit anus uinximus:a uincio uincis.i. alligauimus. Linguas hoſtiles & ora inimica:ut obloqui & carpere non poſſint. Dicit hæc anus diſcedens: cum diſcedit. Et exit ebria:& hoc quia plus aliis bibit. Protinus a nobis:Retulit ſacrum:quod fit deæ mutæ:nũc quæ ſit dea muta:nympham fuiſſe refert Almonis fluuii filiam quæ ex linguæ uitio lalara dicebatur hæc cum iuppiter inturnam nympham arderet & ipſam iuturnam:ut caueret monuit & iunoni iouis amores detexit indignatus iuppiter linguam illi abſtulit. iubet que Mercurio illam pro inferna nympha ad iferos ducere:qui intereundum eius amore captus grauidã reddidit peperitq; ex Mercurio lares duos:qui ſeruant compita. inde compitalia feſta & dies attributi laribus:quibus in compitis ſacrificabatur. Inquit ergo poeta. Protinus:ſubſequenter. Reqris a nobis q̃ ſit dea muta:diſce quæ mihi nota.ſ. ſunt. Per antiquos ſenes:per ueteres. Iuppiter. aggredit̃ nunc ipſos iouis ignes:qui multa quæ non debuerat amore perpeſſus. Iuppiter captus in modico:non modico:ergo nimio amoræ iuturnæ nymphæ:quæ ſoror fuit turni:de qua plura ſuperiore libro diximus. Multa tulit:multa perpeſſus. Non parienda a tanto deo. quæ pati non debuiſſet iuppiter rex & deus oĩpotẽs. Illa mõ:Fugiebat illa ſemp iouẽ nũc ĩ nemoribus latitãs:nũc ĩ aqs. Illa: iuturna. Mõ iacebat ĩ ſiluis:iacẽs latebat ĩ nemoribus. Inter coryleta:coryleta a corylis:ut quer

Nunc in cognates deſiliebat aquas.
Cōuocat hic nymphas: latiū quæcunq; tenebāt
Et iacit in medio talia uerba choro.
Inuidet ipſa ſibi: uitatque quod expedit illi.
Veſtra ſoror ſummo ſucubuiſſe deo.
Cōſulte ambobus: tam quæ mea magna uoluptas
Vtlitas ueſtræ magna ſororis erit.
Vos illi in prima fugienti obſiſtite ripa:
Ne ſua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerant omnes tyberinides undæ.
Quæq; colunt thalamos ilia diua tuos.
Forte fuit nais lara nomine: prima ſed illi.
Dicta bis antiquum ſyllaba nomen erat.
Ex uitio poſitum: ſæpe illi dixerat almo.
Nata tene linguam: nec tamen ipſa tenet.
Quæ ſimul hac tetigit iuturnæ ſtagna ſororis.
Effuge ait ripas dicta refertque iouis.
Illa etiam iunonem adiit: miſeratque nuptas.
Naida iuturnam uir tuus inquit amat.
Iuppiter intumuit: quaque eſt non uiſa modeſte.

eeta:pin eta uineta. Corili ſunt & arbores & fructus: quæ a nobis auellanæ dicunt. Nunc deſiliebat: aquas cognatas: in fluuios nympharum latinarūq; cognationes uiculo ſibi uicte erant: de cognatis ſuperius diximus. Conuocat. Vbi illam iuppiter iſequendo nō proficiebat laturas nymphas cōuocaui: atq; illas ita allocutū eſt. Hic: iuppiter. ſ. Conuocat: in conciliū uocat. Nymphas quæcūque tenebāt latiū. i. oēs latinas nymphas. Et iacit talia uerba: qualia ſequuntur. In medio choro: nympharū ipſarū. Inuidet: Hæc fuerunt uerba iouis ad nymphas: ut amori ſuo & iuturnæ utilitati conſulerunt. Veſtra ſoror. iuturna. ſ. Ipſa ſibi inuidet: q̄ſi inuidet ſuæ felicitati quā conſequi poſſet. Et uitat: fugit. Q̄d illi expedit: ꝙ illi utile ē: quid uitat. Succubuiſſe: pro ſuccūbere. Sūmo deo: hoc eſt mihi ioui hoc illi plurimū cōferret. Cōſulite ambobus: & iuturnæ & mihi. Nam quæ: res illa q̄. Erit mea uoluptas magna ꝙ pariet mihi magnā uoluptaten. Erit magna utilitas ueſtræ ſororis: iuturuæ: nā magno uſu & ornamento erit illi. Vos illi in: Cū illam iuppiter iſequeretˀ illa ſe i aq̄s deiciebat. & iouis ipiū i aqs nō erat. iō ab his petit ne illā i ſuis aqs recipiāt. Vos obſiſtite illi: iuturnæ. Fugienti: cū me fugit. In prima ripa: quaſi nō illā excipiatis intra ripas. Ne mergat ſua corpora: ſuum corpus. Aq̄ fluminea: aq̄ fluminis q̄ſi ne ſe precipitet i flumē: & ibi deliteat ubi eā habere non poſſim. Dixerat. iuppiter. Annuerant. i. nutu affirmauerāt. Oīs undæ tyberinides. oēs nymphæ tyberinarū undarū formauit patronymicū a tyberino a quo nomen inditum eſt fluuio & fluuium ipſum appellare poſſumus tyberinum & tybrim & tyberim & tybridē & annuerat. O diua ilia quæ colunt thalamos tuos. nymphe quæ colunt Anienē fluuiū. Nec erretis cū illo qui dixerat thalamos iliæ eſſe i tyberi ꝙ tybridi nupſerit nā nupſit anieni: ſicut diximus in ſecunda oda hora. Iliā ut paulo ſuperius diximus, multi uolunt ab amulio neci traditā. multi precibus filiæ amulii ſeruatā dixere: quæ inde ab aniene amata eſt: ſed obſequi recuſabat querēs: dolēſq; tamen calamitates ſuas deſperata in anienis undas ſe præcipitem dedit: ut poeta hic noſter in libris de amoribus ad cornynam rettulit: excepta tunc eſt ab aniene & matrimonio iuncta. ergo anieni nō tybridi nupſit. Forte fuit: Que fuerit nunc illa: quæ amores iouis retexit: nympha fuit lara uocata. Sed ex loquacitate appellata fuit lala: quam cum ſæpe reprehenderet pater: ut linguam comprimeret: non tamen fecit. Forte fuit Nais: fluuialis nympha: nam Naiades fluuiorum deæ ſunt ἀπὸ ναω quod eſt fluuo. Nomine lara: nam ſic appellata. Sed antiquum nomen erat illi ſyllaba prima bis dicta hoc eſt lala geminabatur ab antiquis prima ſyllaba. Poſitum ex uitio: hoc eſt ex garrulitate linguæ. uitium a morbo differt. uitium innatum & perpetuum: Morbus eſt temporaneus. Ex uitio: nam erat loquax & garrula λαλῶ enim græce latine loquor inde λάλος loquax. Sic hæc uocabatur lala: quia loquax & garrula. Sæpe Almo: qui erat eius pater. Almo fluuius eſt paulo extra urbē uia hoſtienſi: qui ex paludibus oritur non longe a templo diui pauli. Dixerat illi: filiæ. Nota tene: comprime. Linguam nec tamen ipſa tenet: quia reticere non poterat. Quæ ſimul hac: poſtquam. Tetigit ſtagna: lacus. Iuturnæ ſororis: lacus iuturnæ erant iuxta Pallantium non longe a templo ueſtæ. Ait effuge ripas: quia iuppiter dixerat: ut obſiſterent in prima ripa hæc ait. Effuge ripas: quaſi ne maneas in ripis: ſed in undis. Et refert dicta iouis: quæ dixerat nymphis iuppiter: ne eam reciperent. Illa etiam: lara. Adiit: iunonem. Et miſerata nuptas: quaſi dolens iniuriam nuptis inferri: cum pelices ſuccumbunt. Inquit uir tuus: Ippiter amat Iuturnam Naidam nympham fluuialem. Iuppiter intumuit: Indignatus Iuppiter linguam. quam non continebat huic abſtulit. Iuppiter intumuit; quaſi indignatus eſt ex uerbis & garrulitate

huius. Et eripit: abſtulit. Linguā huic: nymphæ. Qua: ipſa. Non uſa modeſte: quam nō cō primebat ſed imodeſte loquebaẗ & uocat mercuriū: qui eſt deoꝝ nuncius de quo dicetur ſuo loco.
Duc hanc: hæc fuere iuſſa iouis ad Mercu. Duc hanc nympham ad manes: ad eos iferos. Ille locus iferorū. Eſt aptus ſilētibus: qa ibi ſunt ſilētia: & huic eripuerat liguā: ergo mutā ad ſilētia. Hæc erit nympha paludis iſernæ: q̄ erat nympha paludis latinæ: ſit nympha paludis iſernæ: ut iter ſilētes ꝑpetuo ſileat. Iuſſa iouis: duciẗ illa ad iferos ꝑ Mercu. ſed itereūdū placuit Mercu. cœpit illā ardere.

Erit huic linguam: mercuriumque uocat.
Duc hanc ad manes: locus ille ſilentibus aptus.
Nympham: hæc infernæ nympha paludis erit:
Iuſſa iouis fiunt: accipit lucus euntes.
Dicitur illa duci tunc placuiſſe deo.
Vim parat: hunc uultu pro uerbis illa precatur.
Et fruſtra muto nititur ore loqui.
Fitque grauis: geminoſque parit: qui cōpita ſeruāt.
Et uigilant noſtra ſemper in urbe lares.
Proxima cognati dixere chariſtia cari.
Et uenit ad ſotios turba propinqua deos.
Scilicet a tumulis & qui periere propinquis.
Protinus ad uiuos ora referre iuuat.
Poſtque totamiſſos quicquid de ſanguine reſtat.
Aſpicere: & generis dinuminare gradus.

Iuſſa iouis: q̄ iuppiẗ iuſſerat. Fiūt: nam eunt illi. Luctus accepit euntes: lugere cœpe: & illa qa ad iferos duceḃat: & ille cōmiſſeratiōe illius motus: Illa diciẗ: refert ſe ad fabulam. Placuiſſe tunc: duci deo Mercurio: q eam ducebat: Merrurius. Parat uim illi. ſ. uult eā uiolare. Illa peccaẗ hunc uultu pro uerbis: loco uerboꝝ de erat ei lingua: nō poterat loq: ergo uultu ꝑcaẗ. Et fruſtra: in caſſum. Nitiẗ loqui ore muto: ore ſine lingua. Fitq̄ gra. Ex Mercurio facta ē illa grauida: peperitq̄ duos filios: q appellati ſūt lares & præſunt cuſtodiæ urbis: & ſeruant cōpita. Et Plutar. oſtendit præſides uocari eos & canē aſſiſtere: Ipſos aūt canū pellibus ueſtiri rationeſq̄ affert. li. ꝓblemate: An ꝙ præſides ſūt: qui præſunt aūt domus cuſtodes eſſe oportet & alienis formidoloſos: ſicut canes uidemus. Mites uero: ac lenes: manſuetumque domeſticis. An illud uerius eſt: quod a quibuſdam romanis dicitur: & chryſipus oppinatur. Demonia quedam mala circunire: quibus dii quaſi carnificibus, & ſcelerum ultoribus aduerſus iniuſtos & impios utuntur. Sic lares furiales quidam ſunt: & pœnarum & exactores uitæ: & operationum ſpeculatores. Iccirco enim fit ut caninis pellibus induantur. Quibus & canis ideo aſſidet: ꝙ ad inueſtiganda ſcelera: & ulciſcendo improbos ſagaces ſunt. Fitq̄: & fit ipſa nympha.
Grauis: grauida. Et parit geminos lares: hoc eſt gemellos. Qui ſeruant compita: uias. Et ſemper: ipſi lares. Vigilant in noſtra urbe: quia præſunt cuſtodis uerbis. Proxima: inter feralia pro mortuis ſacrificia conuiuium fit inter cognatos & affines. xi. ca. martias hoc eſt. xix. die februarii. De quo Valerius ubi de inſtitutis antiquis agit: ita inquit. Conuiuium etiam ſolēne maiores inſtituerunt idque chareſtia appellauere: cui præter cognatos & affines nemo interponebatur: ut ſiqua inter neceſſaria perſonat querela orta eſſet inter ſacra menſe: & inter hilaritatem animorum adhibitis concordie fautoribus tolleretur. At paeta & ob id fieri aſſereẗ uidetur etiam: ut poſt extinctos multos: ſuperuenientium numerus ex eadem cognatione quot annis recēſeretur. ſed his adeſſe debere innocuos: non autem qui fratrem interemiſſent: aut parricidas aut impias matres & filios impios ſeu nouercam & ſocrum nurui infenſam: inquit ergo. Carigonati: cari conſanguinei qui ex eodem progenitore genus trahunt. Dixere: proxima feſta. ſ. Chariſtia: declinatur numero multitudinis & deducitur απο τῆσ Χαρῖτοσ quod eſt gratia quaſi gratia conuiuia. Et turba propinqua: quaſi cœtus propinquorū hoc eſt affinium. Venit ad ſocios deos: quaſi ad penates cōiunctorum. nam cōueniebant & cognati & affines: ut Valerius inquit. de cognatis ſupra diximus. Affines ſunt ut Modeſtinus de gradibus inqt uiri & uxoris cognati dicti ab eo ꝙ duæ cognationes quæ diuerſæ inter ſe ſunt: per nuptias copulantur: & altera ad alterius cognationis finem accedit: nam coniungendæ affinitatis cauſa fit ex nuptiis. Iuuat. ſ. certe. Referre ora: hoc eſt uultus quaſi reſpicere. Protinus: ſubſequenter. Ad uiuos: ad deos qui ſuperſunt. A tumulis: hoc eſt a ſepulchris cognatorū. ſ. Vel a tumulis: hoc eſt a feralibus ſacris: nam tunc epulæ feruntur ad ſepulchras. Vel a tumulis: a tumulatis cognatis: & erit ſpēs Meronymiæ quādo ponitur qd̄ tenet ꝑ eo: qd̄ teneẗ. Et a propinquis q piere. i. ab extinctis affinibus: ergo a cognatis & affinibus iam uita fūctis. Et iuuat: delectat. Poſt tot amiſſos: poſt tot cognatos uita functos.
Aſpicere quicquid reſtat de ſanguine: quicūq̄ ſupſūt de eadē cognatione. Et dinumerare: quaſi recenſere. Gradus generis: oradus cognatiōis. ſūt. n. alii ſupioris alii iferioris ordis dicti: ut Paulus iuriſcōſultus iqt ad ſimilitudinē ſcalarū locorūue ꝓcliuiū: quos ita igrediẗ ut de ꝓxio i ꝓximū.

Innocui ueni. Non ueniant ad hæc fontes:ſed inſontes:non frater fratri aduerſus:non mater in filios crudelis. Veniant:ad hæc chariſtia. Innocui:qui nihil nocuere. Eſto:pro ſit. Procul procul:longe. Hinc:ab his chariſtiis. Frater impius:malus frater qui in fratrem fuerit iniquus:ut Amulius in Numitorem: Peleus in phocum:quem interemit. Et mater acerba:crudelis: In partus ſuos :in filios quos peperit:ut fuit Medea. Cui pater eſt:Nec ueniat ad hoc ſolēne conuiuium qui parentum uitam odio habet. Nec nurui ſocrus aduerſa. Eſto inquit procul hic

Innocui ueniant procul hinc:procul impius eſto.
Frater:& in partus mater acerba ſuos.
Cui pater eſt uiuax:qui matris degerit annos.
Quæ premit inuiſam ſocrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres abſint:& iaſonis uxor
Et quæ ruricolis ſemina toſta dedit.
Et ſoror:& progne:thereuſque duabus iniquus.
Et quicunque ſuas per ſcelus auget opes.
Diis generis date thura boni concordia fertur.
Illa præcipue mitis abeſſe die.
Et libate dapes ut grati pignus amoris.
Nutriat intinctos miſſa patella cibos.

cui:ille cui. Pater eſt uiuax:cui pater nimium uiuere uidetur:qui eſt naturæ robuſtæ. nam illum uiuacem dicimus: qui & re: & tempore exigente abſumi non poteſt. Qui digerit. qui numerat. Aut qui digerit: qui diſponit. Annos matris:qui ſperat hoc anno uel illo matrem morituram eſto procul. Socrus quæ præmit:que uexat. Nurum inuiſam:hoc iam in prouerbium tranſiit: ut ſocrus nurum diligere non poſſit. Tantalidæ: Nunc per exempla declarat: qui hoc in conuiuium admittendi non ſint. Abſint. ſint procul. Fratres tantalidæ:fratres tantalidis ſimiles: ut atreus & thieſtes fuere tantali nepotes Pelopis filii: thieſtes ex atrei coniuge filios genuit Atreus illos patri epulandos dedit: ut in thieſtis tragœdia Seneca refert. Et abſit uxor Iaſonis :ſimilis uxor Iaſonis hoc eſt Medea:de qua ſuperius diximus quæ patrem prodidit:fratrem lacerauit filios ex Iaſone necauit creuſam:ob quam repudiata fuerat aduſſit:& abſit. Que dedit ſemina toſta:ſicca:ſeu decocta. Ruricolis:agricolis quaſi abſit illi ſimilis Ino Phryxi & helles nouerca: Athamantis uxor agricolis aduſta ſemina dabat:quæ cum minime naſcerentur ſequuta eſt annonæ caritas:ex quo conſulti ſacerdotes ab Inone corrupti fuere:dixeruntque non poſſe hoc expiari:niſi Phryxus & helle mactarentur:quo decreto:cum ad aram ſtarent a Nephile matre immiſſa nube cum aurei uelleris ariete rapti ſeruati ſunt:quod latius in fine tertii libri refertur:ergo abſit nouerca illi ſimilis. Et ſoror: Therei Prognes & Philomenæ fabula latius in metamorpho. libro ſexto refertur:thereus thracum rex Martis:ut Callymacus inquit ex biſtonyde nympha filius. hic prognem Pandionis Athenarum regis filiam uxorem duxit:quæ illi Itym peperit:rogatus a Progne:ut Philomenam ſororem ad ſe duceret:Athenas petiit:exoratoque Pandione Philomenam duxit:ſed internauigandum eius amore captus puellam uiolauit:quærentique facinus linguam abſcidit & cuſtodia adhibita in ſiluis: dereliquit:rediēſque ad Prognem extinctam Philomenam aiebat. At illa depicto in tela therei ſcelere:ſorori rem aperit:quæ orgia ſimulans in ſiluas uenit:Philomellamque frondibus rectam in regiam conduxit: Itym filium interemit patrique epulandum appoſuit: quo cognito cum utranque interempturus eſſet thereus:Procne in hyrundinem. Philomelam in ſui nominis auem:Itys in faſianum: thereus in upapam conuerſi ſunt:unde ut apud Plynium eſt Byzicis tecta in thracia hyrundines ob ſcelera therei non ſubire. Ab ſint ergo ab his ſacris ſimiles mulieribus his & thereo. Abſit & prognæ & ſoror:hoc eſt philomena: quia ambæ in necem Itys conſpirauere. Et thereus iniquus daubus:preconæ & philomine prognæ nam coniugalia iura fregit. Philomenæ quod eam uiolauit. Et abſit quicunque auget ſuas opes per ſcelus:quicunque p ſcelera:aut tyrannidem:aut alterius bona occupat:ſeu depopulat. Sacrificandum eſt a bonis:& non a malis. illis enim chariſtiis adeſt inter cognatos concordia. Date boni:uos boni & non mali. Thura quaſi ſacrificate. Diis generis:diis eiuſdem cognationis :diis domeſticis: diis eiuſdem generis. Concordia:dea de qua ſuperiore libro diximus. Fertur: dicitur. Adeſſe mitis:benigna. Præcipue illa die:in qua ſunt chariſtia hoc eſt ꝙ auctore Valerio diximus:ut ſi qua inter cognatos querella orta eſſet adhibitis cōcordiæ ſautoribus tolleret̃ Libate:deguſtate. Dapes:q̃ſi una comedite. Libate dapes ut pignus grati amoris:nam cū iſimul edit̃ aut bibitur os inimicitia oīs querela remittit̃:ideo dapes amoris ſunt pignora & ĩ iure ciuili ē agere neminē poſſe iniuriaꝝ.q cū eo q iniuriā ĩtuilit cōederit:ſeu biberit ſeu luſerit. Patella miſſa:q̃ſi poſita ſup mēſa: Nutriat:bñ afficiat, Cibos ĩtinctos:ſagiatos:q̃ſi ĩtigat̃ cibi p oēs ĩ ipſa patella:aut ĩtilligas. Patella nu

trlar:cōditos ſuggerat. Cibos intinctos:ſapore aliquo reſperſos:nā ꝙ græci βαμμάα uocāt nr̄i dicūt intinctū:hoc eſt ſaporē:inde Ply.Intinctū ex mirto laudat. Iāque ubi:bibendū eſt:ſed tūc ꝓfuſius:cū redenda corpora ſomno ſūt. Iamque ubi:poſtquā. Nox humida ſuadebit placidos ſomnos:placidā quietē. Sumite:accipite. Manu ſumite:uos. Precaturi.ſ. ꝙ precaturi: ſunt:ſequēti uerſu explicat. Via larga:quaſi largiore proculo:ut profuſius bibaẽ: Et bene uos:Hec ſunt:quæ inter bibendū præcari iubet. Dicite mero ſuffoſo:mero dixit ut ſit imiſtum ſine aqna.

Iamque ubi ſuadebit placidos nos hūida ſonos.
Larga precaturi ſumite uina manu.
Et bene uos:bene tu patriæ pater optime cæſar.
Dicite ſuffuſo per ſacra uerba mero.
Nox ubi tranſierit ſolito celebretur honore.
Seperat indicio qui deus arua ſuo.
Termine ſiue lapis:ſiue es defoſus in agro.
Stipes:ab antiquis tu quoque numen habes.
Te duo diuerſa domini de parte coronāt.
Binaque ſerta tibi:binaque dona ferunt.
Ara fit hic:ignem curua fert ruſtica texta.
Sumptum de tepidis ipſa colona focis.
Ligna ſenex minuit:conciſaque conſtruit alte.
Et ſolida ramos figere pugnat humo.
Tum ſicco primas irritat cortice flammas:

Suffuſo ſparſo. Per ſacra uerba:ꝑ ora.unde ſacra uerba egrediūtur.Sacra:qa præcatoria. Dicite bene:uos: qui adeſtis.ſ.bene uiuatis & ualeatis.

Et bene tu.ſ.uiuas & ualeas. Tu cæſar:auguſte. Optime pr̄ patriæ: hoc.n.cognomine appellatus fuit:ut diximus morē hūc bibēdi ſeruant pleræque barbaroꝝ nationes & e noſtris plures. Nos ubi: Decimo calēdas mart.hoc eſt xx.die feb.eſt termini feſtū:terminalia enim ſacra a Numa originē habuere:q ut auctor eſt Dyoniſius cōſtituit unūquēque circūſcribere fundos ſuos:ſacroſque finibꝫ lapides apponere: lapideſque ipſos ſacrauit ioui termiali ſtatuitque eis ſacra quot annis oēs die cōſtituta facere ſuper locum ipſū coeuntes. Hec romani terminalia a termonibus uocāt:fineſque ipſos unius littere mutatione a græca lingua proferentes terminos appellant.Quos ſi quis occuluiſſet.aut tranſtuliſſet:ſacrum eum eſſe dei lege ſtatuit.ita ut uolenti eum occidere tamquam ſacrilegum:& ſecuritas adeſſet & purgatio pollutionis.eſtque ius hoc non in priuatis modo.ſed in plublicis quoque conſtitutū & reliqua.At terminum deum putantes.nihil ei.ut Plutarchus oſtendit animatum ſacrificant.rationes idem affert: An ꝙ terminos Romulus agro ſtatuit:quo progredi:ac uicinos mulctare licitū eēt atꝙ omnē agrū proprium exiſtimare:quo ut Leucon dicit haſta perueniunt.Numa uero pōpilius.Vir ciuilis ac iuſtus:& in primis ſapiens agri terminos cum finitimis conſtituit:& ipſis finibns terminum omnium cauſa nominans:quaſi præſidem:& amicitiæ:ac paucis cuſtodem:ab omni cæde:ac ſanguine:& incontaminatum conſeruari oportere exiſtimauit.cætera ſuis in locis dicemus.inquit ergo poeta. Vbi:poſtq̄. Nox:cariſtioꝝ.ſ. Tranſierit:& illuceſcet ſequēs dies. Deus qui ſeparat:diſterminat. Arua ſuo iudicio:ſuo ſegno hoc eſt affixo lapide.i.terminus deus. Celebreẽ:eum pompa frequēter. Solito honeẽ:aſſuetis ſacrificiis. Termine:Nunc ad terminū ipſum uerba apoſtrophat:quod a ueteribus eius feſtum inſtitutū ſit. O termine ſiue es lapis: Lapidē.n.illum fuiſſe dicunt quē ſaturnus pro ioue deuorauit:ut paulopoſt dicemus. Siue es ſtipes:trūcus arboris. Defoſſus:quaſi deorſum infoſſus. In agro:in aruoꝝ diſterminatiōe. Tu quoque:tu ēt.

Habes numen:titulū honorē:uel nomen ipſū ꝙ ita appellatus fueris. Ab antiqs:a ueteribus aut ab antiquis græcis.nā quod illi τέρμονα nos terminū dicimus.aliqui legunt. Numen hēs: quaſi pro deo coleris. Te:o termine. Coronant duo domini de parte diuarſa:ex diuerſis partibus:nam cum duorum agros diuidant:alter hinc:alter illinc terminum coronant. Et ferunt: pro offerunt. Bina ſerta:binas florum coronas:quia hic & ille. Et bina dona:quia uterque ſacrificat. non tamen animatum aliquod ut diximus. Ara fit:modum ſacrificii explicat.Deinde oratonem referet:quæ ad terminum haberi debeat. Ara fit hic:componitur in ipſo termini loco ara. Colona ruſtica:id eſt uxor coloni ruris. Fert ignem curua texta:texta caua. Ignem ſumptum:acceptum. De tipidis:de calidis. Focis:focis pro loco ubi fit ignis:quaſi non tunc ex ſilice ignem elicit:ſed aliunde accipit & affert illuc. Ligna:Ruſtica ignem fert:ſed a ſene ruſtico inciduntur:& componunẽ ligna ad ignem facidēdum. Senex:ipſe ruris colonus. Minuit.i. incidit. Ligna & conſtruit:ordinat aut componit. Alte:in altum. Cōciſa:ipſa inciſa ligna.

Et pugnat:contendit & nititur. Figere ramos:hoc eſt ſtipites. Humo ſolida:terra dura:& hoc ad congeriē lignorum firmandam. Tum poſtea ipſe ruſticus. Irritat:quaſi ſuſcitat ad incendum. Primas flamas ſicco cortice:ſiccis corticibus ut illud Virgilii rapuitque in fomite flamā ita hic in ſicco cortice flamā irritat:quod uerbum nunc penultimam longam habet:ſed irritus

irrita irritū penultimā breuiat. Stat puer:coloni filius qa iſerus filia parua.ergo filius & filiā ante il lū ſūt. Et tenet manibus:pleonaſmos eſt. Lata caniſtra:ampla caniſtra:in qbus erāt;quibus ad ſacrificiū opus erat. Inde ubi:Loco thuris fruges adurebant:deide mella delibabāt. Inde:poſtea. Vbi:poſtq̄:ipſe colōus ſenex. Immiſit tres fruges:tria frugū genera:aut tria grana frugū. In medios ignes:ut adurerentur loco thuris. Parua filia porrigit:oſtendit delibādos:aut apponit. Fauos inciſos:Mel ſeu ipſam mellis fabricā in fruſtra diuiſam.

Stat puer:& manibus;lata caniſtra tenet.
Inde:ubi tres fruges medios imiſit in ignes
Porrigit inciſos filia parua fauos.
Vina tenent alii:libantur ſingula flammis:
Spectāt:& linguis candida turba fauent.
Spargitur:& cæſo cōmunis terminus agno
Nec queritur:lactens cum ſibi porca datur.
Conueniunt:celebrantque dapes uicina ſupplex
Et cantāt laudes termine ſancte tuas.
Tu populos:urbeſque:&regna ingentia finis:
Omnis erit ſine te litigioſus ager.
Nulla tibi ambitio eſt:nullo corrumperis auro:
Legitima ſeruas credita rure fide.
Si tu ſignaſſes olim tyreida terram:
Corpora non leto miſſa trecenta forent.
Nec foret othryades congeſtis tectus in armis.

Alii tenent uina:ſine uino ſacrificiū non fit. Singula oia libant:libāda ponunt. Flamis:nam de ſingulis:q hēbaut ponebant parū in igne. Turba cādida:uel qd in eo ſacrificio cādidis ueſtibus uterent:uel cādida quaſi pia religioſa. Spectant & fauent linguis:uerbis eſt Metonymia:qd facit pro eo qd fit:aut inſtrumētum in re.

Spargit &:hoc ē qd negat Dionyſ. cum dicat ſacrificantq; adhuc eis non aiatum aliqd.Neq;.n.piū eſt cruentare lapides:ſed pultes & liba atq; alias quaſdam fructuū primitias:& ex Plutar.etiam oſtendimus nihil aiatum ſacrificari.At poeta imolari agnum ſeu ſuillā iquit. Terminus cōis:qa duorum dominoꝝ. Spargit cæſo agno ſanguine agni imolati. Nec querit terminus ipſe. Cū datur ſibi:cū ad honorem eius imolat. Porca lactēs hoc eſt ſuilla dum adhuc ſub lacte eſt.

Cōueniūt:cōuenit ad hæc ſacra ois uicinia & termini laudes cantat. Supplex uicinia:quaſi oēs uicini ſupplices. Cōueniūt ad epulas:ſacroꝝ hoꝝ. Et celebrāt:laudāt & frequētāt. Dapes:ipſas ſacras epulas. Et cantāt o ſancte termine laudes tuas:cantabāt hymnos in honorem termini. Tu populos Hæc uerba i termini laudes canit poeta:unde ē orō tota laudatoria:quā Panagiricū appellare poſſemus:& ab officio eius cōmēdare terminū incipit. Tu finis:ꝓ diffinis:ſeu deſterminas. Populos hoc:quo ad ciuitates intra mœnia cū i plures ptes:ut Roma i regiones diuidat. Et urbes:hoc quo ad urbiū agros. Et regna igētia:ad regnoꝝ igētiū cōfinia circunſcribēda:aut ſignāda. Ois ager erit litigioſus:litibus plenus. Sine te:nā niſi termino agri ſignarent ſemꝑ agroꝝ dñi eſſent in lite:cū alter alterius partē ſibi aſcriberet. Nulla tibi:Vtit his uerbis poeta tanq̄ rē uiuentē alloquat.Sed re uera ut diximus fiebāt ſacra hæc ioui terminali. Nulla ergo ē tibi ābitio:qa ābitione flecti nō pōt de ambitu & ambitione ſupius diximus ꝙ ambitus ſit crimē affectati honoris a circuneūdo ſupplicandoq;.inde ābitio ipſa actio ambientis. Nullo auro corrūperis:qſi nullo ꝑcio.

Seruas:obſeruas cuſtodis.Rura credita:rura uel agros tibi cōmiſſos. Fide legitima:integra:ut & lege inſtitutū ē. Si tu ſignas.Multa euenere mala ob agroꝝ cotētionē cū loca diſterminata nō ēent ergo. Si tu:o termina. Signaſſes oli terra tyreidā.Patronymicū fœmininū formauit a tyreis.Strabo tyreas numero multitudinis:alii tyreā dicūt:quē locū tucydides i cynoſuria eē inqt ad argiuii & Lacedemonis agri cōfinia.Tireā Herodotus Argiuoꝝ & Lacedemonioꝝ.contētionē:& pugnā fuiſſe aſſerit:nā inter eos pactū fuit:ut utrinq; trecēti dimicarēt.Occubuere argiui oēs præter Alcenū:& mathinū.Spartani:ſeu lacedemones præter othriadē ducē eoꝝ:oēs cæſi.ob quod dedecori aſcribens othriades cæteris ꝓ pr̄ia cæſis ſolū ſupeſſe:inrer extinctoꝝ cadauera ſe ipm interemit.alii dicunt ſequēti die rurſus inchoata pugna ſauciū:& ſemiuiuū.cū icertamen deſcēdiſſet:interiiſſe.At Strabo inqt de hiis ſaltoꝝ teſtimonio:quoꝝ cā argiui:ac Lacedemonii certamen hoſtiliter cōtulerūt:i quo lacedemonii duce othryada uictoria reportarūt.ergo ſi terminus fines illoꝝ ſignaſſet. Non forent:pro fuiſſent. Miſſa leto:ad mortem. Trecenta corpora:quia utrinq; trecēti cæſi ſunt præter duos:quos diximus. Nec foret:Lacedemonii duce othriade uictores fuere ut diximus.Sed cognitum eſt eos uiciſſe in ſcriptione:quam ſanguine fecit in clypeo moriens othryades:Vnde apud Valeriū:ubi de fortitudie agit:othryadæ quoq; pugna pariter ac morte ſpecioſa tyreatiū laude:q̄ ſpacio latius ſolū cernit:q ſanguine ſuo ſcriptis lr̄is direptā hoſtib; uictoriā:tātū nō ꝑt ſcā ſua i ſinū pr̄iæ cruēto tropei titulo excellētiſſimos Spartanæ uirtutis ꝓuctus rettulit:hæc

ille.tantus ergo uir nõ occubuiſſet ſi diſtreminati agri fuiſſent. Nec foret:p fuiſſet. Othryades te ctus in armis cõgeſtis:i armis coaggeratis. O quãtũ ſanguinis dedit ille:othryades. Patriæ: eſt hæc poetæ cõmiſeratio q̃tũ ſãguinis effudit illæ ꝑ pr̃ia.q.d.tãtũ ꝙ moriẽs pr̃iæ ẽt uictoriã pepit.

O quantum patriæ ſanguinis ille dedit
Quid noua cũ fierent capitolia: nempe deorũ
Cuncta ioui ceſſit turba: locumq́ dedit.
Terminus: ut memorant ueteres: iuentus in æde.
Reſtitit: & magno cum ioue templa tenet:
Nunc quoque ſe ſupra nequid niſi ſidera cernat
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine poſt illud leuitas tibi libera non eſt:
Qua poſitis fueris in ſtatione manes.
Nec tu uicino quicquam concede roganti.
Ne uideare hominem prępoſuiſſe ioui.
Et ſeu uomeribus: ſeu tu pulſabere raſtris.
Clamato tuus eſt hic ager ille ſuus.
Eſt uia quæ populum laurentes ducit in agros.
Quondam dardanio regna petita duci.
Illic lanigeri pecoris tibi termine fibris

Quid noua: Tarqnius priſcus cũ eẽt ioui optio fanũ cõſtructurus de loco augures cõſuluit reſpõ ſũ ẽ i tarpeio colle: ſed cũ ibi multæ eſſent deoꝝ are: uiſum ẽ auguribꝫ: ut de unaquaq́ ara deos cõ ſulerẽt: an ſe moueri cõcederẽt. Dii cæteri geniiq́ ꝑmiſere i alia loca ſuas aras trãſferri. Terminus aũt & Iuuẽta minime ãnuerũt. Attin git & hoc Lactantius: ſed ſolũ termi nũ cedẽtibus cæteris mãſiſſe iqt: Qui lapis erat in formis ac rudis. Vñ illũ Virgilius capitoli immobile ſaxũ uo cat: & eũ eẽ dicebãt: quẽ ꝓ ioue Satur nus uoraſſe dicebat̃. Et facto capito lio poſtea foramẽ ẽ i tecto relictum ut qa ñ ceſſerat libero cœlo frueret̃ Hæc ergo his ſex uerſibus a Poeta explicã tur i laudẽ ipſius termini: q ioui cede re noluerit: p qđ uatũ iterpretationẽ portẽdebat̃ ita firmũ eſſe futurũ iperi um romanorũ: Sed hãc ædis iouis op timi đſignationẽ: cũ terminus ñ ceſſiſ ſet Tarqnio ſuperbo Liuius aſcribit: Diony. uero priſco. Ego Dionyſio magis aſſentio: nã & Cornelius tacitꝯ iqt. Vouerat Tarquinius Priſcus Rex bello ſabino ſedẽ ioui optio maxio te citq́ fundamẽta ſpe magis futuræ ma gnitudinis q̃ tunc po. ro. competere. Mox Seruius Tullius ſociorũ ſtudio adiecit aliqd. Deinde Tarqnius ſupbus capta ſueſſa & Pometia p hoſtiũ ſpolia fecit. ergo ſi ille fũ damẽta iecit illi hæc de termino aſcribenda ſunt: ſed ſi qs dicat ubi de his agit Diony. ſupbi mẽtio nẽ facere: caueat ne fallat̃: nã & i his uti eos dicit arte Nanii auguris: qui tpe Tarquinii priſci fuit. Quid: cũ admiratione dictũ qđ. Cũ noua capitolia: noua iouis ædes. Fierẽt: fieri uellẽt p Targ niũ piſcũ. De capitolii ædificatiõe & q̃ ad rẽ faciebãt dixius ſupiore libro. Cũcta turba: qſi cætera ois deoꝝ geniorũq́ multitudo. Ceſſit & locũ dedit ioui: & hoc pp aras: qa oẽs dii ſuas trãſferri p miſere. Terminus iuentus. iter aras. ſ. Vt ueteres memorãt: ut ab antiqs refert̃. Reſtitit i æde: in loco ꝓ iouis æde deſignato. Reſtitit: qa nõ ceſſit. Et tenet tẽpla cũ magno ioue: qa iter iouis tẽplũ ẽ. Nũc quoq́: nũc ẽt: Ne qd: ne aliqd. Cernat ſupra ſe niſi ſidera: niſi cœlũ: i quo ſunt ſy dera hoc eſt ut libero cœlo frueret̃. Tecta tẽpli habẽt exiguũ: paruũ. Foramen: nã ædificato tẽ plo foramen ẽ i tẽplo relictũ. Termie: ex illo terminus ubicũq́ fixus eſt: effodi ñ põt & pœna erat quã ſupius diximꝯ i eos. q aut occuluiſſent aut trãſtuliſſent terminũ: Termie poſt illud: poſteaq́ i de auelli nõ potuiſti. Nõ ẽ tibi leuitas libera: qa nõ leuiter aut libere potes auelli ex aliis locis: nã capitale ẽ. Et manes: & firmus manes. In ſtatione q̃: in loco quo poſitus fueris: ubi fixus eris fue ris illud ris lõgũ rõnẽ i pfatione huius opis diximus. Nec tu ui: ut ioui nõ cõceſſiſti: ſic nec homi ni qcq̃ cõcedas. Nec tu: o termine. Cõcede: p cõcedas. Quicq̃: aliqd. Vicino rogãti: hoc eſt ſi qd a te peteret qđ ſuũ nõ eſſet: ne cõcedas. Ne uideare: pro uidearis. Præpoſuiſſe hoiem ioui: qa ioui nõ ceſſiſti: nõ cedas homini. Et ſeu uomeribus: ſi qs te cederet ruſticis iſtrumẽtis: ut alter de al terius agro qd ſurripet iclames illud illius & hoc huius eẽ. Et ſeu: ſiue. Tu pulſabere: uerberabe re. Vomeribus ſeu raſtris clamato: uociferes. Hic ager eſt tuus ille ẽ ſuus: qſi hoc tuũ: & illđ illius ẽ uia q̃: i priuatoꝝ agris ſupra terminos a priuatis ſacrificabat̃. In cõfinibꝯ ãt urbiũ publice ſacrifi ciũ fiebat. & ſi romani iperii orbis extremitates t̃mini erãt: tñ ad ueterẽ cõſuetudinẽ obſeruãdã ro mani uia laurẽtina ad ſextũ lapidẽ quot ãnis t̃mino arietẽ imolabãt. & hoc ẽt ẽ cõtra id: qđ Diony ſius iquit: & Plutar. ut paulo ſupius diximus: qđ animatũ nõ immolabatur. Eſt uia: quæ ducit po pulum in agros laurentes: eſt uia p quã itur laurentum: quæ fuerat regia latina. dicta eſt uia lauren tina quæ eſt iter uiam hoſtienſem: & Appiam: poſtea p appoſitionẽ addit. Regna quondam peti ta duci dardanio: hoc eſt Aeneæ: qa illuc appulit. & poſt mortẽ Latini regnauit. Illic: in ea uia lau rentina. O termine ſextus lapis: ſignabantur tunc milia paſſuum lapidibus. Ergo ſextus lapis ab urbe. i. in loco diſtanti ab urbe ſex mili. paſ. Videt fieri tibi ſacra; ſacrificia. Fibris: extis. Pe

coris lanigeri:hoc eſt arietis:aut ouis agni:& cætera. Nã hæc animalia lanã habẽt. fibris ꝑ extis poſuit:nã exta ſacrificanẽ. Fibræ ſunt illæ in extis uenæ. Gentibus:ſacrificabaẽ in finibus agrorũ:ac ne quis mireẽ tã ꝓpe urbẽ a romanis ſacrificari:ac ſi breues eſſent eorũ cõfines inquit gẽtiũ cæterarũ agros certis limitibus definitos eẽ. Romã aũt cũ orbe cõfinia terminaſſe. Tellus quaſi telluris ſpaciũ. Eſt data aliis gentibus:cæteris nationibus. Certo circũſcripto. Limite:termino. Idẽ ſpaciũ:idẽ terminus eſt. Orbis & romanæ urbis:qa eos habet urbs ẽminos quos habet orbis uniuerſus. Nũc mihi: uigeſimatertia dies menſis februarii:hoc ẽ ſeptimo calendas martias appellata ẽ regis fuga: quando Tarqnius ſupbus cũ filiis eiecti ſunt. Poeta longam de hoc hiſtoriam refert:cũ quo Liuius cõcordat: ita ut alter alterum imitatus uideaẽ. Dionyſius autẽ i aliquibus diſcrepat:ut dicemus ſuis i locis. Sed an Tarqnius ſuperbus filius:ne poſue fuerit Tarqnii priſci:cui Seruius Tullis ſucceſſit: ſatis & a ualla iã pridem & lõge poſt a Põponio noſtro & alias a nobis diſputatũ ẽ. Liuius ipſe icertũ reliquit:cũ dicat hic. L. Tarquinius Priſci Tarqnii regis filius:nepoſue fuerit: parum liquet:plurimis tamen auctoribus filium crediderim. Sed quandũ ex Floro & Dionyſio colligi põt:ſupbus priſci nepos fuit hic a prauis moribus:& ab

Sacra uidet fieri ſextus ab urbe lapis
Gentibus eſt aliis data tellus limite certo
Romanæ ſpacium eſt urbis: & orbis idem.
Nunc mihi dicenda eſt regis fuga traxit ab illa.
Sextus ab extremo nomina menſe dies.
Vltima traquinius romanæ gentis habebat
Regna:uir iniuſtus:fortis ad arma tamen.
Cœperat hic alias:alias euerterat urbes:
Et gabios turbi fecerat arte ſuos.
Nãq; trium minimus proles manifeſta ſuperbi:
In medios hoſtes nocte ſilente uenit.
Nudarunt gladios occidite dixit inermem:
Hoc cupiunt fratres:tarquiniuſq; pater:

inclæmẽtia:& iſolentia ſuperbus cognominatus ẽ. inquit ergo. Nunc eſt dicenda:ſcribenda:canenda:referenda. Regis fuga:fuga Tarquinii. Sextus dies ab extremo menſe:quaſi ab extrema die menſis februarii:ſi numerare incipias uſq; ad ſex erit uigeſimatertia dies. nã uigintiqto tantum habet februarius:illa ergo dies. Traxit nomina:denominata eſt. Ab illa:fuga. ſ. regis. nã diciẽ regis fuga & maximo i honore habebaẽ a romanis ob eiectos tyrannos & libertatem partam. Vltima:ultimus fuit romanorũ regum Tarquinius ſuperbus:quẽ alii nepotem priſci:alii filium dixere Seruii Tullii filiam uxorem duxit:ipſoq; ſocero ſuo interempto regnum inuaſit:quo die ſcelerata Tullia per patris iacentis corpus carpẽtũ egit & ipſe gener ſocerum ſepultura prohibuit. Romulũ quoq; inſepultũ periiſſe dictitans. Vltima ergo tarquinius gabeat regna romanæ gentis:quia ultimus Romæ regnauit. Vir iniuſtus tamen fortis ad arma:ad rem militarem ad prælia. & Liuius de hoc. Nec ut iniuſtus rex in pace. ita dux belli paruus fuit quin ea arte equaſſet ſuperiores reges ni degeneratũ in aliis. Cœperat hic:in uolſcos bellum mouit: Sueſſam & pometiam ui captas diripuit. gabios fraude cœpit. Hic Tarquinius. ſ. Cœperat alias urbes:quia expugnauerat. Alias euerterat:quia diripuerat:& deleuerat. Et fecerat ſuos:quia in poteſtatem ſuam redegerat: Gabios turpi arte:fraude & dolo ac fiiii audacio. gabii ubi eſſent ita Diony. refert:urbs erat latini generis ab albanis condita cẽtum ſtadiis Roma diſtans ſuper uia qua præneſta itur gabios hanc uocabãt. Nunc enim amplius habitata non eſt omnis præter quartam partem:occupãt diuerſoria & cauponæ ſecundum uiam & reliqua. Namq; trium:Tarquinius tres filios habuit: Titum:aruntem: Sextum tarquinios. hic natu minor communicato cum patre conſilio:gabios transfugit patris in ſe ſæuitiam in tolerabilem conquerens:iam ab alienis in ſuos uertiſſe ſuperbiam:ſe quidem inter tela & gladios patris elapſũ & alia multa:quibus eos commouit: quæſtus ẽ. Redegerat ergo ſuperbus gabios in ſuam poteſtatem. Sextus de quo poeta agit:ut Liuius iquit. & poeta aſſerere uidetur :e tribus filiis minor erat natu. Dionyſius autem eum maximum natu pluribus in locis uocat:ſeq; aſſentiendum puto:præcipue cum lucretiam ambiens:ut iferius dicemus in uxorem eam acciperet: & reginam facere pollicebatur:cũ regnum ſibi tanquam natu maximo deberetur. Nãque minimus trium:ideſt minor e tribus tarquinii filiis per appoſitionẽ. Proles manifeſta:aperta. Superbi:uel ob innatos mores quibus erat ei ſimilis:uel ob omnia certa ſigna. Venit in medios hoſtes transfugit gabios. Nocte ſilente:noctis tempore. Nudarunt gabini:qui in excubiis erant. Nudarunt gladios:ut ſcilicet hunc interficerent. Ille dixit occidite inermem: inermis. n. illuc erat. Ergo occidite inermem:uirum ſine armis. Hoc:ut ſcilicet me occidatis. Cupiunt fratres. Titus & Aruns. Et pater tarquinius:hoc etiã cupit:eſt genus diſſuaſionis:cũ rogat ut faciant rem hoſti gratã:ut Si non apud Virg. Iamdudũ ſumine pœnas:hoc Itacus uelit:& magno mercẽẽ atridæ.

Qui mea crudeli lacerauit uerbere terga:
  Dicere ut hoc poſſet: uerbera paſſus erat.
Luna fuit: ſpectant iuuenem: gladioſq; recondunt
  Tergatq; deducta ueſte notata uident.
Flent quoq;: & ut ſecum tueatur bella precãtur.
  Callidus ignaris annuit ille uiris.
Iamq; potens: miſſo genitorem appellat amico:
  Perdendi gabios quod ſibi monſtret iter.
Hortus odoratis ſuperat cultiſſimus herbis
  Septus humum riuo lene ſonantis aquæ:
Illic tarquinius mandata latentia nati
  Accipit: & uirga lilia ſumma metit.
Nuncius ut redit decuſſaq; lilia dixit:
  Filius agnoſco iuſſa parentis ait.

Qui: fratres & pater. Lacerarunt mea terga crudeli uerbere: ꝑ uerberibus crudelibus. Vt poſſet hæc dicere: ex ueritate. ſ. quod illi eum uerberaſſent. Erat paſſus uerbera. & Diony. de hoc diſſidere inquit ab eo: hoc eſt a patre ſimulat: qa bellũ aduerſus gabinos deponi nollet. uerberatuſq; ab eo uirgis in foro. & in cæteris contumeliæ habitus. Luna fuit: lucebat tunc luna, ita ut ad eius lumen bñ poſſent diſcernere. Spectant: gabini. ſ. Iuuenẽ: Sextũ. Et recondunt gladios: referũt in uaginã. & uident terga notata: ſignata uirgis: aut uerberibus. Deducta ueſte: remota ueſte. Flẽt quoq;: cõmiſeratione moti gabini flere cœpere: excepere illũ precati ut ſecũ i patrẽ bella gereret: ille cũ ſecũ haberet amicos tranſfugas ſimulatos. & aliis accerſitis ſæpe i romanos irruẽs: ex cõpoſito cũ ingenti p̄da reuertebatur: qđ cũ ſæpe feciſſet ſperantes gabini & ipſi Romæ caſtra aliquando admouer̃. e cœlo Sextũ ipſis miſſũ dicũt ducẽq; conſtituunt poſt multa fœlicit̃ geſta: cũ in gabiis maximus eẽt. patri per ſecretum nunciũ rẽ aperit. & quid facto opus eſſet ꝑcontat̃. Sed hæc poſtea ꝓſequemur. Flent quoq;: flent gabini commiſeratione moti. Et p̄cantur: ut ſextus ipſe. Tueat̃ ſecum: cũ ipſis bella: uel ut eos a bellis tueat̃: uel defendat bella ipſa a gabiorũ parte. Ille. Sextus. Callidus: aſtutus. Annuit: nutu quæ petunt ꝓmittit. Ignatis uiris: Gabinis ignaris ſcelerum tantorũ. Iãq; potens: ipſe Sextus: qa gabinoꝝ dux. Appellat genitorẽ miſſo amico: miſſo fideli famulo. Appellat genitorẽ: ideſt reſpondet genitori, ipoſita ſibi erãt hæc negocia. Ergo de his genitori reſpondet. Appellare enim interdum eſt familiariter reſpondere: ut apud Lucilium Cum me mei adeunt ſeruuli: nõ dominã ego appellem meam. & appellare eſt nominare. Quod monſtret ſibi iter perdendi: conculcandi: aut ſubiugandi Gabios. Gabii ciuitas ipſa dicebatur. gãbini uero populi. Hortus: targnius ut iqt Diony. cognoſcere nolẽs famulũ q̄ facere filiũ iuberet: ducẽs eũ ſecũ ꝑgit i adiacentem regiæ ſuæ hortũ. cõtigit aũt papauera ĩ eo multa innata eſſe: & ſub tp̄s ipſum fructus: & collectiõis: ꝑ q̄ trãſiẽs Targnius eminẽtis cuiuſq; papaueris ſceptro caput feriens decutiebat: nihil ꝓrſus rogãti reſpõdẽs. Cõcordat Liuius dicẽs. Huic nũcio qa credo dubiæ fidei uidebat̃: nihil uoce reſponſũ ẽ. Rex uelut deliberabũdus ĩ hortũ ædiũ trãſit ſequẽte nũcio filii ibi iambulãs Tacitus ſumma papaueꝝ capita dr̃ baculo decuſſiſſe: iterrogãdo: ſpectãdoq; reſpõſũ nũcius feſſus: ut re ĩperfecta redit gabios q̄ dixerit quæq; uiderit refert & reliq̃. Hortus cultiſſimus ornatus & elaboratus. Herbis odoratis ſuberat: regiæ. ſ. ipſius Targnii. Sectus humũ: habens humũ ſectã. i. diuiſam riuo. Aquæ lene: ꝑ leniter. Sonãtis: murmurãtis. Illic. i eo horto: Targnius accipit mãdata latẽtia: ſecreta. Nati: Sexti. ſ. nã in hortũ nunciũ duxit. Et petit: ipetit decutit. Virga: ſceptro. Lilia ſũma: poeta lilia decuſſa iqt Diony. & Liuius papauera dixere. In hoc Diony. inqt uideri ſibi Targniũ imitatũ fuiſſe Thraſybulũ Mileſiũ. Nã & ille nũcio Periãdri corynthioꝝ regis cõſulentis: quẽadmodũ firmiſſimũ obtineret dominatũ: uerbũ reſpõdit nullum Sed cũ nũcio ipſo ſequenti ꝑ ſegetem inãbulãs eminẽtiones ſpicas frãgens i terrã deiiciebat: docẽs ip̄m oporter̃ ſpectatiſſimos ciues ꝑdere. Nũcius ut: poſtq̃. Rediit: gabios. ſ. Et dixit lilia decuſſa: deiecta uirga. Filius: Sextus. Ait dixit. Agnoſco iuſſa parẽtis: Targnii. Scio inqt qd pr̃ iperat Nec: mora Liui. ſic ſexto ubi qd uellet parẽs: qdue p̄ciperet tacitis ãbagibus patuit. Priores ciuitatis criminãdo alios apud populũ: alios ſua ip̄os iuidia oportunos iterimit. Multi palã qdã i qbus minus ſpecioſa criminatio erat futura clã iterfecti. & paulopoſt orba cõſilio auxilioq; gabia res regi romano ſine ulla dimicatiõe i manum tradit̃. Diony. uero ſextũ iqt itellectis Targnii iuſſis populum i cõcionẽ aduocaſſe: qrentẽ cum i eoꝝ fidẽ cõfugiſſet: i periculo eſſe: ne captus patri traderetur: potius deponere magiſtratũ. & urbe egredi paratus: quã accerbũ aliqd pati. Addebat uerbis lachrymas miſerãs fortunã ſuã: ut q de uita metuũt. irritata plebe: rogãteq; q nã eẽ ꝓdituri eẽnt clariſſimum gabinoꝝ ciuẽ Petronẽ Antiſtium nominauit: uirũ & pace & bello qui multũ patriæ profuerit: negante illo: & inquiſitionẽ tolerante: queſitum in domum miſſum eſt. Corruperat eni Sextus quoſdam pecunia qui litteras in exitium ſuum patris gemma ſignatas clam inter uarias tabel-

las abſconderant: quæ cũ delatæ lectæq; publice eẽnt obſtupente Petrone: & attonito nihil reſpõdẽte iratus populus Antiſtiũ ipſum lapidibus iteremit de cæteris Sexto ut ſuppliciũ ſumeret pmiſere. Cæſis multis bonis cognoſcens oĩa per litteras Tarquinius cũm copiis accelerans circa mediã noctẽ oppidũ igreſſus ẽ: factuſq; dominus gabinoꝝ iqt ergo. Nec mora: .f. fuit. Cæſis: iterfectis. Pricipibus: ideſt primoribus. Ex urbe gabina mœnia nuda ſuis ducibus q̃ ea tuebãt. Tradũt: ꝓdunt ab ipſo Sexto patri Targnio. Ecce nefas uiſu: gabiis receptis. Targnius. pacẽ cũ equorum gẽte fecit fœdus: quũ tuſcis renouauit. inde ad negocia urbana animũ cõuertit. primũ ut quod priſcus uouerat: tẽplũ iouis perficeret: & ad foros i circo faciendos: cloacamque maximã receptaculũ oĩum purgamentoꝝ urbis. Signiam circeioſque colonos miſit. Hæc agenti: ut Liuius cũ poeta concordans inqt: Portẽtũ terribile uiſum anguis ex colũna lignea elapſus cũm terrorem ac fugã in regiã feciſſet ipſius regis nõ tã ſubito pauore pculſit pectus: quã anxiis ipleuit curis.

Nec mora principibus cæſis ex urbe gabina:
  Traduntur ducibus mœnia nuda ſuis.
Ecce nefas uiſu: mediis altaribus anguis
  Exit: & extinctis ignibus exta rapit.
Conſulitur phœbus: ſors eſt ita: reddita matri:
  Qui dederit primus oſcula: uictor erit.
Oſcula quiſq; ſuæ matri ꝑperata tulerunt:
  Non intellecto credula turba deo.

Itaq; cũ ad publica ꝓdigiã etruſci tantũ uates adhiberẽt: hoc uelut domeſtico exteritus delphos ad maximũ inclitũ in terris oraculũ mittere ſtatuit. neq; alii cõmittere auſus duos filios p ignotas ea tempeſtate terras ignotiora maria i græciam mittit. Titus & Aruns ꝓfecti comes his additus. L. Iunius Brutus de quo paulopoſt dicemus. Diony. tacuit portẽtũ hoc: ſed aliã cãm: qua miſſi ſũt ad oraculũ affert. In uaſerat inqt i principatu eius moribus quidã inſuetus i uirgines & pueros: p quẽ multa corrũpebantur corpora: grauiſſimus idẽ uixq; ſanabilis i repugnantibus: matres ipſas i ptu ſimul cũ fœtu iterficiens: cũ a deo cãm morbi cognoſcere uellet: atq; liberationẽ ad delphicũ oraculum Titũ & Aruntẽ miſit: Brutũ quoq; cũ ipſis hoc rogãtibus ut haberẽt: quẽ cõuitiis. cõtumeliiſq; afficerẽt. Sed ãteq̃ ulterius ꝓgrediamur: de Bruto dicẽdum eſt: ut ab eodem Diony. excerpſimus. L. Iunius Brutus. M. Iunii filius fuit e ꝓgenie unius eorũ q cũ ænea colonĩã deduxere: clariſſimi iter romanos numerati. Bruti tarquinia targnii priſci filia mater fuit. Superbus Tullium interficiens cũ multis bonis Bruti quoq; patrem clam occidit nullo tamẽ delicto: niſi tãtũ eius diuitiis inhians: & cum eo alterũ e duobus filiis maiorẽ natu ſuſtulit. Iuuenis adhuc Brutus auxilii & cognatoꝝ inops fatuũ ſe ſimulauit: unde bruti cognomen aſſumpſit: & in ea fatuitate perſeuerauit dum uiſus non eſt habere tp̃s oportunũ. hũc ademptis tñ bonis oĩbus ſub ſe cuſtodiebat Targnius: nõ honoris grã: ſed ſtultã dicẽns: ſtulta agens: & ueris fatuis ſimilia ut adoleſcentibus riſum moueret. hic itaq; delphos cũ Tito & Arunte petiuit. & cũ cæteri ꝓcioſa dona obtuliſſent deo: brutus baculũ ligneũ obtulit: q; illis riſum mouit. ſed illic in baculũ uirgã aureã nemine ſciẽte incluſerat. Poſtq̃ de portentõ: ſeu de morbo cõſuluere: iterrogarunt deinde deum cui fato datũ eẽt romanũ iperiũ. Reddita ẽ uox ex oraculo: q̃ primus oſcula matri dederit. Cõponunt inter ſe iuuenes ut Sextũ: q Romæ erat hoc lateat. ipſi uter matri oſculũ redditurus ſit: ut Liui. inquit: Sorti ꝑmittũt ut Diony. ut una matrẽ oſcularentẽ. pariterq; regnarent. Brutus alio ratus ſpectare oraculũ: ut Liui. refert: uelut ſi ꝓlapſus cecidiſſet. terrã oſculo cõtigit: q; ea cõis oium mortalium mater eẽt. at Diony. Vbi ꝗcelerrime italicã terrã aſcendit: ꝓcidẽs oſculatus eſt terrã: & ita ipẽ prius regnauit: q̃a prius poſtea cõſul. creatus ẽ. Pli. oſculatũ Brutus terram parnaſiam oñdit: cũ dicat li. xv. de lauris ſpectatiſſimas in mõte parnaſo: ideo q; ẽt grata Apollini aſſuetis eo dona mitteẽ iã & regi. ro. teſte. L. Bruto fortaſſis ẽt in argumẽtũ: quoniã ibi libertatem publicã is meruiſſet: lauriferã tellurẽ illã oſculatus ex reſpõſo. & reliqua. Sed hæc hactenus: inquit ergo Ecce nefas uiſum eſt: uiſa eſt res in fanda. Aut nefas uiſu: ad uiſum: aut dum uiuẽ rũt ſi dicam mirabile dictu. Exit anguis mediis altaribus: de medio tẽplo: aut de medio loco ſacrificiorum. At Liuius inquit: anguis e columna lignea elapſus. Et rapit: Deuorat: aut raptim accepit. Exta: ipſa inteſtina: que ſacrificabantur. Extinctis ignibus quos ipſe impetu extinxerat anguis. Conſulitur acceſſere illi delphos ad parnaſi latus auſtrale: ubi erat oraculũ cæteris uerius. Conſuliter phœbus: petitur a phœbi oraculo conſilium primo: ut diximus pro portento: aut morbo: & poſteã conſuluere quis eoꝝ regnaturus eſſet: & huic reſpondet poeta. Sors: reſponſum: aut uox ex oraculo. Eſt ita reddita qui primus dederit oſcula matri: qui primus matrem oſculabitur. Erit uictor: erit uoti compos: & regnabit. Quiſq;: & Titus: & Aruns per appoſitionem. Turba credula: facile credens: ſimplex. Tulerunt matri ſuæ oſcula properata: oſcula accelerata: compoſuere tamen inter ſe: ut diximus. Non intellecto deo: non intellecta uoce dei uoce oraculi: Brutus ſapiens: qui cum his ierat. Erat imitator ſtulti: quaſi

Brutus erat ſtulti ſapiens imitator: ut eſſet
Tutus ab inſidiis dire ſurperbe tuis.
Ille iacens pronus matri dedit oſcula terræ:
Creditur offenſo procubuiſſe pede.
Cingitur interea romanis ardea ſignis:
Et patitur longas obſidione moras.
Dũ uacat: & metuunt hoſtes cõmittere pugnã.
Luditur in caſtris: ocia miles agit.
Tarquinius iuuenis ſocios dapibuſq; meroq;
Accipit: ex illis rege cratus: ait.
Dum nos ſollicitos pigro tenet ardea bello.
Nec ſinit ad patrios arma referre deos.
Ecquid in officio torus eſt ſocialis & ecquid
Coniugibus noſtris mutua cura ſumus:
Quiſq; ſuam laudat: ſtudiis certamina creſcunt:
Et feruet multo linguaq;: corq; mero.
Surgit: cui dederat clarum collatia nomen:
Non opus eſt uerbis: credite rebus ait.

ſimulabat ſe in oĩbus ſtultũ. Vt eſſet tutus o ſuperbe dare. crudelis: apoſtophra ẽ. Ab iſidiis tuis inſidiæ ſunt: quæ ad opprimendum hoſtẽ occultis in locis inſtruũtur, ita inſidiæ erãt hæ. Tarqnii: cũ clã & p̃rem & f̃rem Bruti interfeciſſet. & niſi ſimulata ſtultitia illũ defendiſſet: eum quoq; interemiſſet. Ille Brutus. Iacẽs ꝓnus: q̃ſi ore in terram ſtatus. Dedit oſcula matri terræ: nã terrã cõem oĩum parentem eſſe exiſtimauit. Creditus: ab aliis. Procubuiſſe: plapſum deorſum fuiſſe. Pede offenſo: ac ſi pedem ſcrupo offendiſſet. Cingitur: Ardea. xx. M. paſ. ab urbe diſtans a Danae Acriſii filia: a ioue uiolata: patriſque iram ob id fugienti cõdita ẽ: hanc obſedit Tarqnius cãm p̃tendens: ut Diony. inqt: ꝙ Ardeates romanos exules ſuſcepiſſunt: cõſpirarentq; cũ eis de reditu. re autẽ uera ꝑpter opes illis tendebat inſidias feliciſſimis tunc populorũ italicoꝝ repugnãtibus ſtrenue ardeatibus: durante diu obſidione & milites qui in caſtris erant. & qui in urbe ciues tributis feſſi belli diuturnitatem ægerrime ferebant. Interea ardea: q̃ urbs fuit rutulorũ. Cingit̃ romanis ſignis: uexillis quaſi obſidet̃ romano exercitu. Et patit̃ longas moras obſidione: quia diu durauit. ut Liuius inqt longo magis q̃ acri bello. Dũ uacat: dum fit uocatio a pugna. Et hoſtes: ardeates ſcilicet. Metuũt cõmittere pugnã: metuũt & refugiunt conſerere manus. Luditur in caſtris: ſtationibus: aut tabernaculis militum.
Miles: pro milites. Agit ocia: quia erant ocioſi non pugnãdo. Tarquinius: & Liuius inquit: Regii quidem Iuuenes interdum ocium cõuiuiis: cõmeſſationibuſque iter ſe terebãt. At huius cõuiuii & collocutionis horũ Dionyſius non meminit. Liuius cum poeta concordat. Iuuenis tarquinius: hoc eſt Sextus Tarquinii filius. nam apud Sextum tum compotabant: ut etiam Liuius refert. Accipit ſocios dapibus & mero: quaſi ſuſcipit eos & cibo & potu ex illis: qui in ea cæna erant. Creatus rege: regis filius. Ait uerba: quæ ſequunt̃. Dum nos ſollicito: dum in hac ardeatium obſidione ſumus. nec patriam repetere poſſumus. nunquid ſint in nos officioſæ coniuges noſtræ. Num curã illæ de nobis gerunt: ſicut nos de illis. Dũ ardea tenet nos ſollicitos: anxios. Pigro bello lẽto quia non pugnabatur. Nec ſinit: nec permittit. Referre arma ad patrios deos: quia cum hic nos detineat: nõ ſinit in patriã redire. Arma ad patrios deos: quia cõfecto bello arma i tẽplo Iani recõdebãtur. Ecquid: cõpoſitũ ex en & qd iquãtum: aut nũquid. Thorus ſocialis: lectus matrimonialis. metonymia eſt: quaſi uxor noſtro: uel cõiuges noſtræ. Eſt in officio: in actu debito. hoc eſt in obſeruantia pudicitiæ. Et ecquid: nunquid. Sumus: nos. Mutua cura coniugibus noſtris: cura reciproca: ut nos de ipſis curam gerimus pro patria pugnando. an illæ de nobis curam gerant. Quiſquis ſuam: Liuius. De hoc forte potantibus his apud Sextum Tarquinium: ubi & Collatinus Tarquinius Egerii filius cœnabat. incidit de uxoribus mentio: ſuam quiſq; laudare miris modis. & reliqua. Quiſq;: ergo illorum.
Laudat: laudare cõtendit. Suam coniugem. Certamina: contentiones. Creſcunt ſtudiis: quaſi ſtudio deſiderio laudandi ſuam. Et lingua & cor feruet: incaleſcit. Multo mero: multa meri exhauſtiõe. nam facti erant ob merum alacriores & loquatiores. Surgit: & Liuius inde certamine accenſo collatinus negat uerbis opus eſſe paucis id quidem horis poſſe ſciri quantum cæteris præſtet Lucretia ſua. Surgit: ille. Cui collatia dederat clarum nomen. L. tarquinius egerii filii fratris Tarquinii priſci filius ex multa ut Diony. inquit: in urbe collatia commoratione collatinus appellatus eſt. Ergo dederat collatia clarum nomen: Collatia ut Pompe. inquit oppidũ fuit prope Romam ſic dicta: ꝙ ibi opes aliarum ciuitatum fuerint collatæ: a quo porta Romæ collatina dicta eſt hic Collatinus erat uir Lucretiæ filiæ nobiliſſimi ciuis romãi Spurii Lucretii tricipitinii. Ait: ipſe collatinus. Non eſt opus uerbis credite rebus: res ipſa comprobabit. Nox ſupereſt: ſequitur ad huius uerba Liuius. Quin ſi uigor iuuẽtæ ineſt cõcẽdibus equos: inuiſimuſq; præſentes noſtrarũ

Ingenia:id cuiq; ſpectatiſſimum ſit ꝙ inopinato uiri aduētu occurrerit oculis.Incaluerāt uino age ſane oēs citatis eqs aduolant Romā.&c.inquit ergo collatinus.Nox ſupereſt:quaſi noctis tempus ſupereſt ad eundum & redeundum in caſtra.erant enim noctes longiores:quia menſe februario:ergo tempus ſupereſt. Tollamur:attollamur. Equis:equitemus. Et petamus urbem:eamus romā poterāt ire & redire:quia ſolum diſtabat Ro.M.p.&.iiii.horis feciſſent iter maxime citatis equis:ut Liuius inquit. Dicta:Collatini ſcilicet placent cæteris. Equi ipediunt frenis frenauere equos aptauere equis habenas. Pertulerāt dn̄os:equis.ſ.quaſi iam uenerā Romam. Protinus:ſubito. Petunt ipſi regalia tecta:ad regias ædes iuere filiorum regis coniuges uiſendas. Nullus cuſtos erat in fore:pro in foribus.& hoc ad illoꝝ ignominiā.nam adeſſe debebant cuſtodes qui fores ſeruarent. Ecce nurus:quid de hoc Liuius ſubſequentibus uerſibus dicā.Ecce:inquit poeta uelut exprobraturus laſciuiam & crapulā nuruum regiarum:ut a cōtinētia:pudicitia:& exercitio magis Lucretiam commendaret. Ecce inueniunt nurus regis:coniuges filiorum regis. Fuſis coronis per colla:quaſi habentes colla coronata ornata monilibus:ut & adriacæ utuntur.

Nox ſupereſt:tollamur equis:urbemq; petamus.
 Dicta placent:frenis impediuntur equi.
Pertulerant dominos regalia protinus illi
 Tecta petunt:cuſtos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fuſis per colla coronis
 Inueniunt poſito peruigilare mero.
Inde cito paſſu petitur lucretia cuius
 Ante torum calathi:lanaque mollis erat.
Lumen ad exiguum famulæ data penſa trahebāt:
 Inter quas tenui ſic ait illa ſono.
Mittenda eſt domino:nūc:nūc properate puellæ:
 Quam primum noſtra facta lacerna manu.
Quid tamen audiſtis,nam plura audire poteſtis
 Qnantum de bello dicitur eſſe ſuper:
Poſtmodo uicta cades:melioribus ardea reſtas
 Improba:quæ noſtros cogis abeſſe uiros.
Sint tantum reduces:ſed enim temerarius ille

Peruigilare poſito mero:indulgere crapulæ:ꝙ ſi in homine turpe:in muliere turpiſſimum.nam olim romanis fœminis uini uſus non fuit:ut Vale tradit. inde cito paſ.Et Liui.Pergunt inde Collatiam:ubi Lucretiam haud quāq̄ ut regias nurus:quas in cōuiuio luxuq; cū æqualibus uiderāt tp̄s terentes:ſed nocte ſera deditā lanæ inter lucubrātes ancillas in medio ædium ſedentē inueniunt. Muliebris certaminis laus penes lucretiā fuit:hæc ille.Diony.hoc tacuit:& cœnā & contētionem:horum acceſſumq; nocte in urbem nō retulit.Sed ſextum Tarquinium ex ardea collatiam a patre ad obeunda quædam negocia refert:tunc Lucretiæ forma captum ea petraſſe quæ ſuo loco referent. Inde:ex regiis ædibus:aut ex urbe Roma:nam erat tunc Lucretia in collatia:quæ urbi diſtabat Roma.xx.ſtadiis. Petitur lucretia:itur ad lucretiam. Cito paſſu:accleratis paſſibus.At Lucretia & crapulam & ocium euitabat. Ante thorum:ante lectum cuius Erant calati:caniſtri cū rebus ad telā facientibus.calati.n.caniſtri ſunt.Vnde in arte: Afferat in calato ruſtica dona puer. Et erat ante thoꝝ lana mollis:non dura:qa tunc filabant.Famulæ:ancillæ lucretiæ. Trahebant penſa filabant lanā ipſam.penſa tn̄ ſunt lana:& linū globatum unde filum trahitur. Ad exiguū lumē:& hoc ad cōmendandā Lucretiæ parſimoniā. Inter quas:ancillas ſcilicet. Sic illa ait tenui ſono:quaſi ſummiſſa uoce:ut pudicas decet.Mittēda:ancillas admouet ad opus maturandū:nāq; perfectura eſt lacernam:quam uiro mittat. Properate:feſtinate.

Nunc:nunc o puellæ:o ancillæ:ut ſæpe pueros pro ſeruis ponimus.ſic pro ancillis puellas. Lacerna facta noſtra manu:quam ego fecero.lacerna genus ueſtimenti expediti quo utuntur milites.

Quamprimum eſt mittenda domino:uiro:ſed domino ancillarum:uel domino ad maiorem reuerentiam. Quid tamen:interrogat eas:q̄diu duraturum erit bellum. Tamen quid auditis:ibāt ancillæ ſæpe romam:& libere egrediebantur domiuo:ita ut omnia audire poſſent:ideo hic.Nam poteſtis audire plura:q̄ ego audiam:quæ non egredior domo. Quantum dicitur eſſe ſuper:hoc eſt ſupereſſe. De bello:quando confectum erit hoc bellum:uel quātū duraturū eſt. Poſt modo:conuertit ſermonē ad ardeā:quæ quia obſeſſa a romanis erat cauſa abſentiæ uiroꝝ. Ardea reſtas:tu reſiſtis modo. Melioribus:populis.ſ.nam ardeates romanis. Poſt:quaſi finaliter. Victa:tu a romanis. Cades:quia expugnaberis:& deleberis. Cades tu improba:mala. Quæ cogis abeſſe:a nobis.ſ. Noſtros uiros. Sint tantum:pudicæ mulieres de ſalute uirorum ſemper ſollicitæ ſunt:ſic & lucretia:quæ curis angebatur:ne qua temeritate pugnando uir occumberet. Sint tantū reduces:& ſi non cadet ardea. Sint tantū reduces:hoc eſt tantūmodo ſoſpites reuertant:eos.n.reduces dicimus:qui ex aliqua expeditione:aut ꝓfectiōe ſoſpites i pr̄iam reuertunt. Sed.n.certe.

Ille mens:uir.ſ. Eſt temerarius:audax:qui minus prudenter pugnam ineat. Et ruit:irruit in hoſtes. Qualibet:ex omni parte. Stricto:euaginato enſe. Imago pugnantis:uiri.ſ. Quotiens me ſubit quotiens uideor uidere illū pugnantem. Abit mens:efficior uelut amēs. Et morior:& uideor mori præ dolore.ſ. Et gelidū frigus habet:occupat. Pectora:& hoc ob metū rōnem ſuperius diximus. Hac duci recordatione uiri ſollicita iminenti in bello di ſcrimine:ſermonis ſui finis fuere lachrymæ deſtititq; ab incepto opere flectens ingremiū caput deſinit loqui.ſ. Aut deſinit: terminat ſermonē.

Eſt meus:& ſtricto quolibet enſe ruit.
Mens abit:& morior quotiens pugnantis imago
M e ſubit:& gelidum pectora frigus habet.
Deſinit in lachrymis:inceptaq; fila remiſit:
In gremio uultum depoſuitq; ſuo.
Hoc ipſum decuit.lachrymæ decuere pudicam:
Et facies animo dignaq;:parq; fuit.
Pone metum ueni:coniunx ait:illa reuixit:
Deq; uiri collo dulce pependit onus.
Interea iuuenis furiales regius ignes
Concipit:& cæco raptus amore furit.
Forma placet:niueuſq; color flauitq; capillis:
Quinq; aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent:& uox:& quē corrumpere nō eſt:
Quoq; minor ſpes eſt:hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantus lucis prænuncius ales.
Quom referunt iuuenes in ſua caſtra pedes.
Carpitur attonitos abſentis imagine ſenſus
Ille recordanti plura magiſq; placent.

In lachrymis & remittit:quaſi dimittit. Fila incœpta:quæ nere deſiit. Et depoſuit uultū in gremio ſuo ut dolentes & flētes ſolēt.
Hoc ipm:decori eſt pudicæ mulieri pudicos affectus i uirū oñdere. Hoc ipm:ergo quod.ſ.depoſuerit caput.
Decuit pudicam:decori fuit pudicæ mulieri. Lachrymæ decuere:decori etiā fuere. Et facies:Lucretiæ.ſ. Fuit digna & par aio:quia ſicut animus erat pudicus:ita facie pudicitiā preferebat ut qlis eēt aio in ſuulu cognoſceres. Pone metū:audierat collatinus e ianuis lucretiæ uerba uiderat illā anxiā:& ob id lachrymantē p ſalute ſua nō potuit pati:ſed prodens ſe conſolatus eſt eā. Ait coniunx uir lucretiæ Collatinus. Pone:depone metum.
Veni:adſum. Illa reuixit:qa exanimis uidebatur.reuixit ad uoces uiri.
Et pepēdit dulce onus dē collo uiri: nā uir amplexus eſt eam:& ipſa uirū. & ſic dulce erat lucretiæ onus. Interea iuuenis:Liui.ibi Sex.Tarquiniū mala libido lucretiæ per uim ſtuprandæ capit:tū forma:tum ſpectata caſtitas incitat Cœpit igitur Sex. Tarquinius lucretiā ardere. Interea iuuenis regius:Sex.regis filius.
Cōcipit furiales ignes:ad deteſtationē huius ardoris furiales ignes dixit:quaſi non cupidineos: ſed ab infernis furiis in cuſſos:ut ē illud in meta.de myrra. Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela cupido Myrra:faceſq; ſuas a crimine uindicat iſto Stipite teſtygio tumidis afflauit echidnis E tribus una ſoror.&c. Sic Sex.q collatini cognatus erat. Et fuit raptus:correptus. Cæco amor:ois.n.amor cæcus ē. Forma placet:hæc qdē oia ad amandū alliciunt:his captus ē ſextus. Forma:ipſa facies: aut ipſe formoſus aſpectus:eſt enim forma quæ dat eē rei:diſtīguit rē a re:conſeruat rē in ſuo eſſe.
Placet:ipſi Sexto. Et color niueus:lacteus:candidus. Et capilli flaui:flauus color eſt:ut Gellius inquit:ex uiridi ruflo & albo concretus:ſic flauentes comæ. Et placet decor ornatus qui aderat:lucretiæ. Factus ab arte nulla:placet decor naturalis nō fuco:non ullo artificio:ſed a natura factus.
Placent uerba:dulce eloquiū:aut ſuauia uerba & compoſita:& caſta:nō laſciua:nec ab re prolata.
Et placet uox:quæ nō eſt uirilis:non rauca:non irata:nō obſcura:nō feſtiua.ſed erat qualis pudicam mulierem decebat. Et placet quod non eſt:quod non datur. Corrumpere:hoc eſt ipſa ſpectata pudicitia:quam corrumpere non eſt ipſius. Quoq;:& quo. Eſt ſpes minor:quia deſperandū erat. Hoc pro eo. Magis ille cupit:nam quod minus erat ſperandum plus ille cupiebat. Iam dederat:iam erat gallicinium:cum collatia abeūtes in caſtra reuerſi ſunt:& Liuius:& tum quidem a nocturno iuuenili ludo in caſtra redeūt. Iam ales prænuntius lucis:hoc eſt gallus qui cantu diem prænunciat. Dederat cantum:unde erat pars illa noctis.quæ gallicinium dicitur. Cum iuuenes referunt pedes:redeunt. In ſua caſtra:in ſua tabernacula quæ erant circa Ardeam. Carpitur ille ſextus:quaſi conſumitur. Senſus attonitos.Virgi.& cæco carpitur igni:quaſi habens ſenſum:ut uiſum & auditum. Attonitos:ſtupefactos.& ob hoc imagine abſentis.nam ſemper ante oculos referebatur imago lucretiæ:& uerba in auribus reſonabant. Et recordari plura magis placet quo plura recordabatur:eo magis ipſa plura placebant. Sic ſedit:eſt hoc uelut naturale amantium omnium:ut eorum quæ uiderint:aut audierint de eo quod amant:aſſidua & dulci quadam recordatione afficiantur:ut Sextus nunc de lucretia. Sic ſedit:illa. Sic fuit culta ornata. Sic neuit:filauit.

Sic ſedit:ſic culta fuit:ſic ſtamina neuit:
Neglecte collo ſic iacuere comæ.
Hos habuit uultus:hæc illi uerba fuerunt:
Hic color:hæc facies:hic decor oris erat.
Vt ſolet a magno fluctus langueſcere flatu:
Sed tamen a uento:qui fuit unda tumet:
Sic q̃uis aberat placitæ præſentia formæ:
Quem dederat præſens forma:manebat amor.
Ardet:& iniuſti ſtimulis agitatus amoris
Comparat indigno uimq; metumq; thoro.
Exitus in dubio eſt:audebimus ultima dixit.
Viderit audentes ſorſq;:uenuſq; iuuat.
Cœpimns audendo gabios:quoq; talia fatus
Enſe latus cinxit:tergaq; preſſit equi.
Accipit ærata iuuenem collatia porta:
Condere iam uultus ſole parante ſuos.
Hoſtis ut hoſpes init penerralia collatini
Committere excipitur:ſanguine iunctus erat.
Quantum animis erroris ineſt:parat inſcia rerum
Infelix epulas hoſtibus illa ſuis.

Stamina:fila ipſa. Sed proprie ſtamen eſt id,quod firme ſtat dum texitur:non id quod hinc inde trahitur. Sic iacuere collo:per collum. Comæ neglectæ:nō arte cōptæ. Aut diiectæ collo:per collū. Hos:p tales. Habuit uultus:ut eſt illud. Hunc ego te euryale aſpitio. Hæc uerba fuere illi:hec locuta ē. Hic decor:talis pulchritudo. Hæc facies:& nunc uultus dixit. Sed in hoc differ[...]nā uultus ut ſæpe diximus ē animi uolūtas quæ i facie oſtenditur. Facies ē ipſa oris ſpecies. Hic color erat oris:talis erat color in eius uultu. Vt ſolet pulchra hæc cōparatio rei illius:quā & nos lōga nauigatione ſæpe expti ſumus:mare poſt uentos ſedari ſolet. ſed tū ab eo uento qui iam ante flauit pluribus diebus interdum tumet:& inſurgunt fluctus ac ſi eſſent uenti:quia nō dum reſidere poteſt ipetus undarum. Sic in Sexto Targnio amor quē præſens conceperat abſens reſidere non poterat:imo tū maxime ſæuiebat.

Vt fluctus:marinus.ſ. Solet lāgueſcere:deficere:aut diſſolui. A magno flatu:poſt magnos uētos. Sed tū unda tumet a uento qui fuit:nō qui tunc ē:ſed qui iam reſedit. Sic amor quē dederat præſens forma:lucretiæ.ſ.cū coram cōſpiciebatur. Manebat quāuis aberat preſentia:ipſe conſpectus.

Formæ:pulchritudinis. Placitæ:quæ placebat Sexto. Ardet:abſolute dictum. Ardet:Sextus iſe. Et agitatur:uexatur. Stimulis amoris iniuſti:iniuſtus erat amor:quia nuptam:quia cognati uxorem amabat. alii legunt inuicti amoris:quia omnia uincit. nec uincitur:& i omnia ſcelera impellit. Ideo exclamat Maro improbe amor:quid non mortalia pectora cogis. Comparat:parat. Vim uiolentiam. Dolum:fraudem. Thoro indigno:denominationis ſpecies eſt:cum tenens pro contento ponitur.i.indignæ matronæ idignæ huius & uiolentiæ:& fraudis. Exitus:uerba hæc ipſius Sexti ſunt. Dixit:Sextus. Exitus hoc eſt finis:ut illud:Exitus acta probat. Eſt in dubio:quia iucertum an uincat:an uicatur. Audebimus ultima:& quæ ſunt ad pudicam mulierem expugnandam:ultima eſt uiolentia. nam primo preces:inde prælium:tum minæ:poſtremum uis. Audebimus ergo ultima uiderit:prouideat uel ipſa:uel aliquis. Et fors:fortuna. Et uenus iuuant audentes:auxilio ſunt his qui audent:unde illud:Audentem fortuna iuuat.& illud Audacem faciebat amor. Arguit ab exemplo ſui ipſius ꝙ audentia gabios in patris poteſtatem redegerat. Cœpimus:redegimus in noſtram ditionem gabios. Et talia fatus locutus hæc. Cinxit latus enſe & preſſit:ſedendo.ſ. Terga equi:aſcendit equum & abſceſſit e caſtris:& uenit collatiam. Accipit:& Liuius paucis interiectis diebus ſextus Tarquinius inſcio collatino cum comite uno collatiam uenit:& Dionyſius inqt illum illuc a patre ob negocium quoddam militare miſſum. Accipit ergo Collatio:quia in eo oppido tum erat Lucretia. Iuuenem:ſextum. Porta ærata:porta ferrea. Iam ſole parante condere:abſcondere. Vultus ſuos quaſi occidente ſole. Hoſtis ut & Liuius:ubi exceptus benigne ab ignaris conſilii:& Diony. Lucretia hoſpitio eum excepit tanquam uiri ſui cognatum multa cum prōptitudine & comitate. Hoſtis:ergo ſextus. Vt hoſpes:ut amicus illic hoſpitaturus. Init:ingreditur. Penetralia:ædes. Collatini:penetralia enim partes ſunt ædium. ſed ut Pompeius inquit Penetralia ſunt penatum deorum ſacraria. Excipitur:recipitur. Comiter:Benigne:nec mirum. Sanguine erat iunctus:nam cognatus ipſius tarquinii Collatini uiri Lucretiæ. Quantum parat:illa illi cibos inſciæ audaciæ:& perfidiæ illius:quem propiuquum:quem amicum putabat:hoſtis erat:quod poeta commiſerans. Quantum inquit erroris:pro quantus error. Ineſt animis:eſt in animis mortalium. Illa:lucretia.ſ. Infœlix:ad diem illam fœlix. Sed tunc infœlix ob malum iminēs:ut illud Virg. Præcipue infelix peſti deuota futuræ:& ob id infelix:quia deſtinata futuræ peſti. Sic hæc. Infelix

quia. Rerum inſcia:pſidiæ ſexti & uiolentiæ mox inferendæ:& ob futurā cedē. Parat epulas ſuis hoſtibus:qa ſexto & famulo. Erat:iā. Functus dapibus:iam comederat. Somnus poſcit ſua tpa: q̄ſi iā erat tp̄s dormiendi. Erat nox:noctis tp̄s:& ob id corpora erant qeti reddenda: Et nulla lumina tota domo:qa cum oīs ſomno ſe reddidiſſent:extincta erant iā lumina. Erant ergo tenebræ: quæ ad libidinē ſexti faciebant. Surgit &:Diony. poſtq̄ inquit oēs dormire exiſtimauit exurgēs uadit ad cubiculū dormientis iā lucretiæ hn̄s gladiū:& Liuius cū poſt cœnā in hoſpitale cubiculum ductus eſſet amore ardens poſtq̄ ſatis tuta circa:ſopitiq; oēs uidebant̄ ſtricto gladio ad dormientē lucretiā uenit. Surgit:ſextus.ſ. Et liberat:exerit Enſem uagina aurata. Venit ō nupta pudica:o collatini uxor caſta. In thalamos tuos:ī cubiculū tuum. Vtq; torum:& Diony. aſſiſtens. inquit lectulo mulieris ex perrectæ ad ſtrepitum.& interrogantis quis eſſet nomen ſuum eloquens ſilere eam:& in cubiculo manere iuſſit occiſurum ſe eam minatus:ſi uel fugere:uel emittere uocem conaretur & Liuius ſiniſtraq; manu mulieris pectore oppreſſo:tace lucretia inquit:Sex. tarquinius ſum:ferrum in manu eſt:morieris: ſi emiſeris uocem. in eādem ergo ſententiam:& uerba cum poeta ueniunt hi, Vtq;& ut. Preſſit torum:lectū: in quo recumbebat lucretia. Ait Sextus ipſe. Lucretia ferrum eſt mecum: quaſi habeo enſem:quo te iterimam: ſi uocem emittis. Vocor tarquinius natus regis:q̄ſi Sextus tarquinius ſum regis filius. Illa nihil:quid potuiſſet ad ea reſpondere lucretia. Cū pauida e ſomno mulier prope mortem iminentē uideret. obmutuit ergo:& ſine mente ulla eē uidebat̄. Illa:lucretia.ſ. Nihil.ſ. rn̄dit ad ſexti uerba. Neq;.n. certe nō. Habet uires & uoces loquendi:erat adeo exterrita:ut nullæ in toto corpore uires eſſent:& uocis itur penitus eſſet obſtruſum. Aut habet aliquid mentis toto pectore:mēs eſt:qua meminimus. uidebatur ergo ſui ipſius immemor. Sed tremit pulchra hæc eſt comparatio:& rei conueniens de miti ad mitem:de caſta ad caſtam:nam de agna ad pudicam mulierem:nullæ uires erant lucretiæ ad loquendum ob pauorem:nec erat ſibi mens ulla. Sed tremit ut parua agna deprenſa quondam:aliquando. Stabulis relictis:quaſi ſine cuſtodibus. Cum iacet ſub lupo infeſto:& bene infeſto:quia nihil eſt agnis infeſtius lupo. Quid faciat:eſt in his uerſibus exornatio elocutionis:quæ dicitur ratiocinatio:per quam ipſi a nobis petimus uniuſcuiuſq; propoſitionis explanationem:& tota eſt in lucretiæ defenſionem. Quid faciat:quid facere deberet. Pugnet:nunc ſequitur excuſatio. Fœmina pugnans uincetur:præcipue a uiro:uel uincetur: quia illa inermis:ille armatus:illa fœmina:ille uir:illa debilis:ille robuſtus:illa iacens:& oppreſſa: ille opprimens:& erectus, uincetur ergo pugnans. Clamet:uociferet. At enſis adeſt in dextra:Sexti.ſ. Qui necet:qui illa interiat & ille dixerat morieris ſi emiſeris uocem. Effugiat:non poteſt: Pectora urgentur:premuntur. Palmis poſitis:manibus ſuperpoſitis:nam ſiniſtra pectus oppreſſerat manu. Pectora:iocūda hæc repetitio in hoc cōmiſerationis loco:ab eo quod patitur:quod nunq̄ perpeſſa fuerat. Nam pectora tum primum tacta externa manu:nemo prius tetigerat præter uirum:nunc autem externus attingit. Inſtat amans:& Liuius tum Tarquinius fateri amorem orare:miſcere precibus minas:uerſare in omnes partes muliebrem animum:& Dionyſius inquit duorum ei electionem propoſuiſſe:quorum utrum uelleticaperet:ſiue mortem cum dedecore:ſiue uitam cum felicitate, ſi ſuccumbet eam in uxorem accipiet:romanorum:latinorum:etruſcorumq; reginam faciet:cum ipſe ſit ſuſcepturus regnum ut æquum eſt filium natu maximum:q; ſi obſtinatam ſeruare pudicitiam uelit:Occidam inquit famulum:ponam ſimul ueſtra corpora:dicamq; q; in complexu ſerui te deprehendens ſupplicio uos affecerim:iniuriam cognati perſequens ita ut tu turpem finem:probrique plenum ſubeas:nec honore ſepulturæ corpus tuum dignetur quiſquam & reliqua. Inſtat:ergo. Amans hoſtis precibus & precio & minis. Nec ille mouet:flectit illam

Fructus erat dapibus:poſcūt ſua tpa ſomnū.
Nox erat:& tota lumina nulla domo.
Surgit. & aurata uagina liberat enſem:
Et uenit in thalamos nupta pudica tuos.
Vtq; torum preſſit:ferrum lucretia mecum eſt
Natus ait regis:tarquiniuſq; uocor.
Illa nihil:neq; enim uocem:uireſq; loquendi:
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit:ut quondā ſtabulis deprenſa relictis
Parua ſub infeſto:cum iacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? uincetur fœmina pugnās:
Clamet? at in dextra:qui necet enſis erat.
Effugiat:poſitis urgentur pectora palmis:
Tunc primum externa pectora tacta manu.
Inſtat amans hoſtis:precio:precibuſq; miniſq;.
Nec prece:nec precio:nec mouet ille minis.

Prece nec precio nec minis:nullo enim poterat mouere. Nil agis:& Liuius de hoc ubi obſtinatã uidebat:& ne mortis qdẽ metu inclinari:addit ad metũ dedecus. Cũ mortua iugulatũ ſeruũ nudum poſiturũ ait:ut in ſordido adulterio necata dicat̃. Cũ ergo nõ moueret̃ lucretia Sextus. Dixit nil agis:nil ꝓficies hoc aĩo obſtinato. Eripiã uitã:occidã te. Per crimina:ꝑ fictis criminibus. Ego adulter:qa te uxorẽ alienã ſtuprare uolebã. Ero falſus teſtis adulterii:dicam quod te in adulterio deprehenderim. Interimã:ego. Famulũ cũ quo tu fereris:diceris. Deprehẽſa:in crimine inuenta:hoc terrore obſtinatã pudicitiã uicit:quæ nõ precibꝰ:nõ precio:nõ metu mortis mouebatur:uicta ẽ metu decoris. Succubuit puella: Lucretia caſta: Victa metu famæ:hoc eſt infamiæ. Quid uictor:cõuerſio oronis in ſextũ cũ exclamatiõe. Quid gaudes o uictor:quaſi dicat gaudere non deberes. Hæc uictoria:quã de pudica muliere reportas. Perdet:ꝓſligabit. Te:& domũ tuã. Heu quantũ una nox dedit regnis tuis:quantũ abſtulit:nã regno pulſus es. Iãq; erat:ut primũ illuxit:egreſſa e cubiculo lucretia patrato p ſextũ ſcelere nõ ſecus mœſta: & lachrymabunda erat:ac ſi mater filiũ ſepulturæ traditura. Iãq; dies erat orta illa:Lucretia. Sedet capillis ſparſis:ꝓfuſis. Vt ſolet:ſedere ſcilicet Mater itura ad rogũ nati:ad rogũ ubi adurendum eſt filii cadauer.

Nil agis:eripiam dixit per crimina uitam:
  Falſus adulterii teſtis adulter ero.
Interimam famulum:cũ quo deprẽſa fereris:
  Succumbuit famæ uicta puella metu.
Quid uictor gaudes:hæc te uictoria perdet
  Heu quatum regnis nox dedit una tuis.
Iamq; erat orta:dies ſparſis ſedet illa capillis:
  Vt ſolet ad nati mater itura rogum.
Grandæuũq; patrẽ fido cum cõiuge caſtris
  Euocat:& poſita uenit uterq; mora
Vtq; uident habitũ:quæ luctus cauſa requirunt:
  Cui paret exequias:quo ue ſit icta modo.
Illa diu reticet:pudibũdaq; cœlat amictu.
  Ora fluũt lachrymæ more perennis equæ.

Grandeuũ:concordat cũ poeta Liuius lucretia mœſta tanto malo Romam nuncium eundem ad patrem. Ardeamq; ad uirum mittit: ut cũ ſingulis amicis fidelibus ueniant. Ita facto maturatoq; opus eſſe:rem atrocẽ incidiſſe. Sp. Lucretins cũ. P. Valerio uoleſi filio:collatinus cum. L. Iunio Bruto uenit:cũ quo forte Romam rediens ab nuncio uxoris fuerat conuentus. Aliter aũt ſentire uidetur Diony. nam non inquit hos in collatiã uocatos. Sed caſum lucretiam acerbiſſime ferentem:celerrime currum aſcendiſſe:& ueſte lugubri:cultro ſub ſtola abſcondito:Romam ueniſſe:nec appellantem obuium quẽquam:nec appellanti reſpondentem:quæ ubi patris domum ingreſſa eſt:aderant enim cognati quidam:procubuit ad patris genua flens:uocemq; emittens nullam:erecta a patre luctus cauſam poſtulante:ſupplico tibi inquit:ut iniuriam hanc intolerabilem ulciſcare:neq; deſpicias filiam morte longe peiora paſſam interroganti de iniuria. Aduoca inquit quoſcunq; potes:& amicos & cognatos:ut hæc a me: non ab aliis accipiant. quibus auditis conſulta:nec uindictam differ:facta celeri euocatione illuſtriſſimorum uirorum in domum eius:Lucretia rem omnem aperit:ſalutato deinde patre:& deos & lares precata:celerem ſibi dari migrationem e uita educit cultrum:unum quæ pectori uulnus inferenſ ad cor uſq; gladium trudit. Impleta eſt luctu:& muliebri comploratione domus:pater ĩfuſus corpori complectebatur:reuocabatq;:adhibebat recreandæ filiæ diligentiam. Ipſa uero ĩ gremio eius palpitans:pudicamq; efflans animam emoritur. Atrox omnibus uiſum eſt facinus:una fuit omnium uox præſtare mori:quam has ſub tyrannide contumelias pati. Erat cum his publius Valerius Sabinorum unius:qui cum tatio manſerant:pronepos uir prudens:& alacer. Is ad exercitum ab ipſis mittitur lucretiæ uiro rem omnem relaturus:& cum eo defectionem militum a tyrannis ſollicitaturus:uix urbe egreſſo ei fit obuius adducente numine Collatinus rerum ignarus:& cum eo. L. Iunius:cui Bruto fuit cognomento. Hæc ex Dionyſio. cætera ſuis in locis dicemus. Sed iam ad poetam reuertamur. Euocat:inquit lucretia. Patrem grandeuum:quaſi grandis æui maturum.
Cum fido coniuge:cum colatino. E caſtris:patrem autem:ut Liuins inquit ex urbe euocauit. uirum autem e caſtris:nam tunc erant circa Ardeam. Et uterq;:uir & pater. Venit poſita mora:ſine ulla retardatione. Vtq;:ut. Vident habitum:quia & lugubri ueſte & ſqualido uultu ſedebat:& aduentu ſuorum lachrymæ obortæ: Requirunt quæ cauſa luctus:cur lugeat. Cui paret exequias:hoc eſt funus. Quo ue:uel. Quomodo ſit icta:ſaucia afflicta. Illa diu:nondum poterat emittere uocem:& quia uiolata pudicitia:uultum attollere nequit. Sed lachrymans uultum abſcondebat. Illa:lucretia.ſ. Diu reticet:quia non loquitur. Et celat ora pudibunda:pudentes uultus. Amictu:ueſte. Fluunt:ex oculis.ſ. Lachrymæ moræ aque perẽnis:moræ aquæ,

quæ perpetuo curſu fluit:nã illud dicimus perẽne:quod continuũ eſt. Hinc pr̃:conſolabant̃ & pr̃ & uir filiã & cõiugẽ lachrymantẽ orantes aperiret qd hoc eſſet nec minus flebant & pauebant ipſi. Hinc pr̃.ſ.ſp.Lucretius. Hinc:ex hac parte. Cõiunx:collatinus. Solant̃ lachrymas:lachrymantẽ ipſam:uel lachrymas ipſius ſolari conant̃. Et orãt:precant̃. Indicet:manifeſtet quodcũqꝫ ẽ. Et flent:ipſi tñ. Et pauent cœco:hoc ẽ occulto. Metu:qa rẽ ignorabant. Ter conata:tẽtauit ter uelle rẽ aperire:ter quoqꝫ defecit:& effari nõ potuit:auſa tandem attollere oculos non potuit.

Hic pater:hic cõiunx lachrymas ſolant̃ & orãt
Indicet:& cœco flentqꝫ pauentqꝫ metu.
Ter conata loqui:ter deſtitit:auſaqꝫ quarto
Non oculos ideo ſuſtulit illa ſuos.
Hoc quoqꝫ tarqnio debemus:eloquar inquit.
Eloquar infœlix dedecus ipſe meum.
Quodqꝫ põt narrat:reſtabant ultima fleuit.
Et matronales erubuere genæ.
Dant ueniam facto:genitor cõiũxqꝫ:coactæ:
Quam dixit ueniam uos datis:ipſa nego.
Nec mora:cœlato fixit ſua pectora ferro:
Et cadit in patrios ſanguinolenta pedes.
Tũc quoqꝫ iã moriens ne nõ ꝓcũbat honeſte:
Reſpicit:hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce ſuper corpus:cõmunia dãna gementes:
Obliti decoris uirqꝫ:paterqꝫ iacent.
Brutus adeſt:tãdemqꝫ animo ſua noia fallit:
Fixaqꝫ ſemianimi corpore tela rapit.

Ter conata loq ter deſtitit:ut illud incipit affari:mediaqꝫ in uoce reſiſtit. Et quarto auſa:loqui.ſ.eſt.Non iõ:non ob hoc ꝙ auſa eſſet. Illa ſuſtulit attollere potuit. Oculos ſuos:nam præ pudore aut clauſos:aut humi defixos tenebat. Hoc quoqꝫ Tarquinio plures tentauerat loqui:pluresqꝫ deſtiterat exorſa eſt a cauſa reticẽtiæ:& artificioſa eſt hæc locutio:nam uiolatam pudicitiam relatura non potuit honeſtius inſinuare:quam dicere illũ cauſam eſſe reticentiæ ſuæ. Hoc quoqꝫ:hoc etiã. Inquit:quod loqui non poſſum:qd loqui non audeo. Debebimus tarquinio:& multa debentur:& hoc etiam. Eloquar:eloquar non niſi ſummo dolore uſa eſt hac uerbi repetitione effabor:effabor non ſignificat nũc hic eloquar ornate loquar:ſed edam aut aperiam. Ipſa infelix dedecus meum:quo nunc primũ ſum affecta. Quodqꝫ põt:omnia retulit uſqꝫ ad rẽ:quã pre pudore nõ potuit explicare:ſed ſatis intelligebatur. At liuius ſic eam locutam refert:cum uir quæſiſſet ſatin ſalue:Minime inquit. qd.n.ſalui ẽ mulieri amiſſa pudicitia. Veſtigia uiri alieni collatine i lecto ſunt tuo cæterꝫ corpus ẽ tãtũ uiolatũ:aius inſons:mors teſtis erit. Sed date dexteras fidẽqꝫ:haud ĩpune adultero fore. Sex:ẽ Tarqnius:q hoſtis ꝑ hoſpite priori nocte ui armatus mihi:ſibiqꝫ:ſi uos uiri eſtis peſtiferũ hinc abſtuli gaudiũ &c. Et narrat.refert. Quod põt reſtabãt ultima:hoc ẽ ipa pudicitiæ uiolatio. Fleuit:prius lachrymabat̃:tũc fleuit:qa flere plus ẽ q̃ lachrymari. Et genæ matronales:ipſius matronæ Erubuere:& hoc præ pudore. Dãt ueniã:& Liuius cõſolant̃ egrã animi auertãdo noxã a coacta ĩ auctorẽ delicti:mẽtẽ peccare nõ corpus:& ũñ cõſiliũ abſuerit:culpã abeſſe. Vos inqt uideritis qd illi debeat̃.ego me & ſi peccato abſoluo:ſupplicio nõ libero.Nec ulla deide ĩpudica Lucretiæ exẽplo uiuet.iqt ergo poeta. Genitor.ſp.Lucretius. Et cõiũx:uir Collatinus. Dãt ueniã coactæ facto:q̃ ad facinus coacta fuerit.Vel facto ꝑ re ipa. Dixit:Lucretia.ſ. Ipſa:ego ipa. Nego ueniam quã datis:quã cõceditis.nolo qcq̃ mihi ignoſci. Nec mora:& Liuius.Cultrũ:quẽ ſub ueſte hẽbat eũ In corde defigit:ꝓlapſaqꝫ ĩ uulnus moribunda cecidit. Nec mora:nulla retardatio ẽ. Fixit ſua pectora ferro cælato:hoc ẽ cultro:quẽ abditũ ſub ueſte hẽbat. Et ſanguinolẽta:qſi ſanguie plena. Cadit ĩ pr̃ios pedes:qa ſaucia ad pedes pr̃is ꝓlapſa ẽ. Tũ quoqꝫ magna hæc honeſtatis lucretianæ cõmendatio:nã quæ ſeruauit honeſtatẽ uiuẽs:ſeruauit tũ moriẽs.Cauit.n.ne minus honeſte caderet. Tumquoqꝫ:tũ etiã. Iã moriẽs reſpicit ne ꝓcũbat nõ honeſte:ſed honeſte cauebat:ne qd corporis detegeret̃. Hæc ẽt cura.ſ.ut honeſte ꝓcũberet. Erat cadẽtis:erat iã collabẽtis.Ecce ſup:ut collapſa ẽ lucretia ad pr̃is pedes:ĩpleta ẽ luctu domus:ſtrauereqꝫ ſe ꝓprii decoris obliti ſupra morientis corpus & pater & maritus. Ecce & uir collatinus. Et pater:tricipitinus. Obliti decoris:maieſtatis ſeu proprii honoris:quia non ita decebat fortiſſimos uiros Gementes dãna communia:quia ille filiam hic uxorem. Iacent ſuper corpus:lucretiæ morientis. Brutus:concordant & Dioniſius:& Liuius cum poeta in his:niſi quod hæc Liuius in collatia.ille in urbe roma geſta eſſe ait. Brutus adeſt:redierat enim e caſtris cum colatino. Tandemqꝫ:hoc eſt poſt multa. Fallit ſua noia aio:decipit ſuũ hoc cognomentũ Bruti:nã cũ ob ſimulatã ſatuitatẽ Brutus appellatus eẽt:tũc diſſimulatã prius prudentiã cœpit ꝓfiteri:fallit ergo aio ſua noia. Et rapit:raptim extrahit: Tela

fixa:pro gladiū fixum. Corpore ſemianimi:ſemiextincto qa nondū oēm efflauerat ſpiritū. Stil-lantē:Liuius Brutus īqt illis occupatis luctu cultrū ex uulnere lucretiæ extractū manātē cruore præ ſe tenēs per hūc inqt caſtiſſimū ante regiā iniuriā ſangninē iuro:uoſq; dii teſtes facio me. L. Tarq-nium ſuperbū cū ſcelerata cōiuge:& omni liberorū ſtirpe ferro:igniq; quacūq; deinc ui poſſum ex acturū:nec illos:nec alium quēquā regnare romæ paſſurum. hæc igiť fuere Bruti uerba:quæ his ēt uerſibus a poeta referunť. Tenēs ergo Brutus ipſe. Cultrū:gladiū. Stillantē generoſo:nobili.

Stillantēq; tenens generoſo ſanguine cultrum:
  Edidit impauidos ore minante ſonos.
Per tibi ego hunc iuro fortem:caſtumq; cruorē:
  Perq; tuos manes:qui mihi numen erunt.
Tarquinium profuga pœnas cum ſtirpe daturū.
  Iam ſatis eſt uirtus diſſimulata diu:
Illa iacens ad uerba oculos ſine lumine mouit:
  Viſaq; concuſſa dicta probare coma.
Fertur in exequias animi matrona uirilis:
  Et ſecum lacrhymas:inuidiamq; trahit.
Vulnus inane patet:brutus clamore quirites
  Conuocat:et regis facta nefanda refert:

Sanguine:lucretiæ.ſ. Edidit:emiſ-ſit. Sonos impauidos:uerba ſine me tu aut pauore ullo. Ore minātē:ore minaci. Iuro tibi:ſubintelligas o lu-cretia. Per hūc fortē ex caſtū cruorē fortē qa quod fortiſſimus:& conſtan tiſſimus uir expaueſcere:ſe.ſ. ipſum i terimere non expauit mulier Caſtū: quia aīo inuiolatū:& obſtinatā pudi-citiā ſeruauit. Et ꝑ tuos manes. ideſt ꝑ tuas umbras. Qui erunt mihi nu-mē:quos ego ꝓ diis colā. Tarqniū ſuperbū. Daturū pœnas:alias dixi-mus tractū fuiſſe a pœna pecuniaria: quæ dabatur daturū. Ergo pœnas: plectendū. Cum ſtirpe profuga: uti Liuius:cū ſcelerata cōiuge & omni li-berorꝫ ſtirpe:Iam ſatis uirtus diſſimu lata:cœlata eſt. Mihi:a me:quia tyrāni metu ſtultum ſe ſimulauerat. Illa iacens:dixerat ea uer-ba Brutus:iuraui ipſe culturum tenens coegit & alios iurare:cultrum etiam & aliis tradens: ut Col latino:Lucretio:Valerio. At Lucretia:ut poeta inquit iuſſa eſt hæc ſenſiſſe & approbaſſe. Illa ia-cens mouit oculos ad uerba:ac ſi ſenſiſſet. Oculos ſine lumine:iam acies oculorum defecerat. mo-uit ergo orbem illum ſine papilla:in qua proprie eſt uis luminis. Et eſt uiſa probare dicta coma concuſſa:commotis crinibus. Fertur in:poſtea quam hi in Tyrannos coniurauere: ut Dionyſiū in hoc ſequanť:q Romæ Lucretiam ſe interemiſſe & conciones in regē habitas refert. Conſultū ē ut in concione populus uocaretur:elato in forum Lucretiæ corpore:obiiciente Valerio aduocare in concionē populū matratus eē:eoſq; ſine mratu non poſſe. reſpondit Brutus ſe poſſe cū eſſet tri-bunus celerum a rege antea conſtitutus potius. obprobrii quā honoris gratia cum fatuū illum exi-ſtimaret. Demiſſi ergo præcones ſunt populū aduocantes. Interea egreſſus domo Lucretiæ aſper ſum ſanguine corpus effertur in lecto:lugubri ueſte inſtrato:exiuereq; in forū:& ante curiam po-ni iuſſere. Fertur:ergo inquit pota pro effertur. In exequias:in pompam funeris. Matrona ani-mi uirilis:nam adeo fortis:ut ſe ob uiolatam pudicitiam interimeret. Matrona quid ſit alias dixi-mus. Et trahit ſecum lachrymas:quia lachrimantium multitudo ſequebatur. Et inuidiam: quia fortitudini ipſius multi iuidere:ut poſtea multi fuere emuli e romanis. Vulnus:erat ante curiam iacens Lucretiæ corpus ſpectaculum populo:crudele patebat uulnus. Conuenerant iam non mo-do qui in foro erant:ſed in urbe tota. congregato ergo populo oī:Brutus lōgam habuit orationē quā omnē Dionyſius refert illam ego in pauca quo ad potui uerba redigi quam mox ſubſcribam. Patet uulnus inaue:quia uacuū iam exhauſto ſanguine. Brutus conuocat: uocat in concionem. Clamore:& magno quidem clamore præconum. Quirites:romanos qui tunc in urbe erant. Et refert facta nefanda:oia ſcelera:& omnia facta crudelia. Regis tarquinii. poſſes etiam intelli-gere. Regis:hoc eſt ſexti regis filii:& hæc fuit eius oratio facturus apud uos uerba de me primum pauca prefari uolo:qui uidear uir imprudens:& de rebus maximis dicere agreſſus:& is:qui curato-ribus opus eſſet. Scitote igitur opinionem hanc communem:quam de me:ut de fatuo habetis: fal-ſam eſſe nec ab alio:quam a me ipſo confictam quod coegit ut gratū erat tarquinio:& mihi quoq; conferre uidebať:metus mortis. Patrem meū tarquinius interemit:ſimulatq; imperium accepit: ut ingentia illius bona occuparet:fratrēq; maiorē natu futurū ultorē e medio ſuſtulit. clam interimēs eripuit me illi fatuitas ſimulata:Sed dicā quorū cauſa uos in concionē uocaui. Tarquiniū neq; ex patria cōſuetudine:neq; lege pricipatū occupātē:neq; occupato regie utētē:ſed cōtumeliis:& inge tate trāſgreſſum oēs q fuerit unquā tyrānos:hac regia poteſtate cōſultauius abdicare. Conſenſere patritii:nūc uero in tpe uos quoq; cōuocauimus qrites:ut ſentētiā ueſtrā pnūciātes:ſocios uos ha-beamus in patriæ libertatē uindicādā. Hic eſt ciues tarqnius:is q antea q̄ iperiū caperet: Arūtē fra-trē ſuū:qa nollet malus fieri:uenenis ſuſtulit:in ſcelus hoc uxorē ipſius habēs adiutricē: ſuæ ipſius

habens adiutricē:ſue ipſius ſororē:cui ſtupro cōmiſcebať nuptā ſibi pudicā fœminā:& filioꝝ ſociā per eos dies iſdē uenenis iterfecit:priuſq; q̄ pyre maceratæ eēnt:q̄ infelicia corpa ſuſceperāt:epulū aīcis dedit:nuptiſq; pfecit:homicidāque ſpōſam ī cubiculū ſororis duxit arcanas ſeruās : fīrmāſq; pactiōes.Impia ille & execrāda:nec in græca:nec ī barbara terra ſacta.primus in Romanā urbē introduxit:qualia peregit in ſocerū utrūque Tullū clemētiſſimū regnū deq; uobis optīe meritū palā interimēs:neq; funere:neque ſepultura corpus fungi pmiſit tarquiniā uxorē Tullii & patris ſui ſororē:ſibiq; beniuolā:ne uirum lugere poſſet:laqueo cōfecit.Sed qd his immoror:tot hēns huius accuſāda ſcelera:pter ea q̄ in cognatos:ſoceroſq; pegerat.Pricipatū quo nā mō accepit:

> Tarquinius cum prole fugit:capit aunua conſul
> Iura:dies regnis illa ſuprema fuit.

nō ut reges ſupiores ex ueteri cōſuetudie & lege:nō ſenatuſcōſulto:nō iter regū electiōe:nō ſuffragiis a populo collatis:nō auſpiciis & īmolatiōibus ſine qbus nulla eēt puidētiæ hūanæ ſeu diiq; utilitas.Trāſgreſſus ē ad pricipatū armis:& ui & maloꝝ factiōibus uobis iuitis: egerrimeq; feretibus. Age uero q̄ miſere peſſimeq; ab iſto oēs affecti ſumus.noſtras qdē patritiorū calamitates : quas & hoſtes defferēt taceo pauci.n.ex multis relicti ſumus:humiles & potētibus facti:redactiq; ex ingēti opulētia ī pauptate:clari & graues uiri:p quos illuſtris aliquādo urbs noſtra uidebať:alii pditi:alii pfugati.Res quoq; ueſtræ:quoniā ſe pacto habēt qrites:nōne uobis adēptæ leges:adēpti ad ſacrificia cōuētus:Inhibita comitia:& ferūda ſuffragia:& p repub.cōcionatus inhibiti.Cogit enī ad qcumq; ſeruilia miſcere laborare:lapides cedere:onera ī profundā terrā ferre.Voragines facere.& qs igiť finis erit calamitatū:moriente ne tarquinio:& quid erit tres pro uno tarquinios habituris patre longe ſceleſtiores ſi ipſe ex priuato fero factus tyrānus omnē tamen diligētiſſime tyrānicā explicuit prauitatē.Quales credi fore ex illo genitos oportet:qbus genus improbum : educationes praue:ciuile aliquid:quod fieret:aut moderatum nec uidere unquā licuit:nec diſcere.Sed ut cognoſcatis quales uobis educat catulos tarquinii tyrannis:ſpectate opus eorum uniue æuo maximi hæc ſpurii Lucretii filia:quem perfectum urbis tyrannus ad bellum exiens declarauit:tarquinii collatini uxor:Tyrannorum cognati:& qui pro eis multa ppeſſus ē mala.Hoſpitante apud ſe pter cognationē ſexto externa nocte:collatino ad exercitū profecto:libidinoſam tyrānidis cōtumeliā non potuit effugere:ſed ut captiua neceſſario deprehenſa ſuſtinuit:quæcūque minime fas liberam mulierem pati:quod poſtq̄ patri propinquiſque aliis aperuit:precata & obteſtata:ut malorum uindices fierēt:abſcōſum gladiū ī ſinu nudans uidente patre.o quirites p uiſcera exegit ferrū o admirabilis tu quidem lucretia ſūmiſque efferenda laudibus:ex hac electione generoſiſſime extīcta:ne qd te tale amplius pati oporteret.Tu quidem lucretia muliebrem ſortita ſexum: generoſi uiri ſpiritū habuiſti.Nos muliebri uirtute inferiores erimus.Non eſt noſtrū quirites uiuere in talibus uolutatos malis illorū progeniem uirorum:qui multa pro imperio & gloria pericula ſubiere.Duorū alterum eligēdū ē:aut uita libera:aut mors glorioſa.uenit quod optauimus tēpus:Tarquinio ex urbe ſublato patritiis aggrediēdæ rei principibus:nulloq; deficiente:ſi ad opera cum prōptitudine accigamur,non corporibus:non pecuniis:non armis:non ducibus:nō omni denique ī repu.apparatu horum.n.omnium urbem habemus plenam:ī diis ſpes optima habebda: quorū ſacra templaque & aras tarquinius iquinarit.Sed ſi qui ueſtrum ciues timent:qui cum tarquinio militant:tanquam cum illo in nos uenturos:haud recte timent:grauis.n.eſt illis tyrannus:innatumque eſt omnibus deſiderium libertatis.hos etiā ſi auxilio eſſe patriæ decreueritis:neq; timor cū tyrānis:neq; gratia retinebit.Si quibus illorum propter naturā prauā tyrānidis amor inſidet:magnis adducemus neceſſitatibus ut ex improbis probi fiant habemus & filios & uxores:& parentes in urbe obſides quæ res anima cuiq; ſunt ſua cariores.hæc reddere ſi pollicebimur:& deſicti impunitatem facile perſuadebimus a tyrannis defectionē.Quas ob res quirites fidēter & optime ſperantes in certamē prodite bellorum omniū:quæ unquā ſuſcepitis pulcherrimū hoc ſtatuētes.Vos igitur dii patrii terræ huius cuſtodes bōi & genii & urbs oīum religioſiſſima:deoq; dilectiſſima:ī q̄ nati educatiq; ſumus Deuouemus nos uobis ſentētia ſermōe:& manibus:& animis & parati ppeti quodcūq; numē & fatū feret.Diuinos āt conatus pulchros felicē quoq; ſecuturū finē.Inſit āt his oībus:ut eādē ſumētes fiduciā una uetentes ſnia ſeruemus ipſi:& ſeruemur a uobis.His uerbis porauit Brutus qua ex multis ex Dionyſio pauca xcerpſi:quibus cōmota multitudo:ut imperiū regi abrogareť : exuleſq; eſſe iuberent Tarquinium:cum coniuge:ac liberis.Itum eſt ad Arueā ad perſuadendos milites ad defectionē quod facilē obtētū ē.Sed rex iā his auditis Romā ueniēs ad cōprimendos motus:nec obuians qui iam in exercitū miſſi erant portas urbis clauſas inuenit:exiliumq; illi ibi īdictum eſt.& ideo ſubſequitur his duobus uerſibus poeta. Tarquinius:rex. Fugit cum prole:cum filiis: nam duo patrem ſecuti ſunt:qui exultatum cere in eruſcos ierunt Sextus tarquinius gabios tanquam in ſuū regnum profectus ab ultoribus ueterum ſimultatum:quas ſibi ipſe cedibus & rapinis concitauerat

eſt interfectus. Conſul capit iura annua:ānuas poteſtates:nam creati fuere duo conſules qui ſumam in rēpu. poteſtatem haberent. L. Iunius Brutus & tarquinius collatinus. Illa dies fuit ſuprema:ultima. Regnis quia ex illo reges defecere. Et multum poeta ipſe: & nimis forte nos in eo interpretando ad eiectionem regum & partam romanæ ubi libertatem immorati ſumus:ſed eo mihi fuit dulcior ipſa immoratio:& in hoc hiſtorio graphorum colatio: quo gratior eſt ipſa libertas:q Poſteaquam mihi me ipſi nono adhinc anno uindicari:celebraui quot annis feſtum libertatis tertio nonas ſeptembres:celebrandum ꝙ quo ad uixero inſtitui. Sed iam ad reliqua cum poeta redeamus.

Fallimur? an ueris prænuncia uenit hirundo:
  Et metuit ne qua uerſa recurrat hyems.
Sæpe tamen progne nimiū properaſſe quereris:
  Virque tuo tereus frigore lætus erit.
Iamque duæ reſtat noctes de menſe ſecundo:
  Marſq; citos:iunctis curribus:urget equos.
Ex uero poſitum permanſit equiria nomen:
  Quæ deus in campo perſpicit ipſe ſuo.
Iure uenis gradiue:locum tua tempora poſcunt:
  Signatuſq; tuo nomine menſis adeſt.
Venimus in portum:libro cum menſe peracto:
  Nauiget hinc alia iam mihi linter aqua.

Fallimur:incipiunt circa februarii finem redire hyrundines de quibus quæ ad rē faciebant diximus ſuperiore libro. Tum blādi ſoles ignotaq; prodi hyrundo:redeunt ergo his diebus:metuunt tamē re reuertatur hyems. Fallimur:ergo inquit decipiūt ne. An uenit rediuit. Hyrundo prænuntiaueris:quæ aduentu ſuo uer nobis adeſſe prænuntiat. Et metuit:ipſa hyrūdo. Ne q̄:ne ex aliqua parte. Hyems uerſa recurrat: quaſi retro reuertatur. & hoc ob frigora:quæ etiam durant & ſolent interdum eo tempore uehemētiora eſſe. Sepe: Apoſtropha ad hyrundinem ipſam:ſeu ad prognem:quæ in hyrundinem ut diximus cōuerſa eſt:quod ſæpe queſtura ſit reditū acceleraſſe facit ad hoc illud Plynii notatū eſt aduenas uolucres ſpem ueris attuliſſe ſæuiſſima hyeme conflyctas. Sæpe tamen progne:hyrundo. Quereris:lamentaberis. Nimiū properaſſe:nimiū acceleraſſe. Virq;:& uir. Thereus:de quo ſuperius diximus in cariſtiis. Erit lætus tuo frigore:lætus tuo malo. Iamque duæ:tertio calandas Martias hoc eſt. xxvii. die februerii fiunt equiria in cāpo martio ad honorem matris. Iamque duæ noctes reſtant:ſuperſunt. De menſe ſecūdo:hoc eſt de februario. Et mars urget:premit. Equos citos:ueloces. Iūctis curribus: quia iunctis ad currum equis currebatur. Ex uero:ab equorum curſu appellati fūt ipſe ludi equiria unde & Varro equiria īquit ab equorū curſu:eo enim die currūt incāpo martio:& Pōpeius equiria ludos quos marti conſtituit per equorū curſū:q̄ in campo martio exercebātur. Ex uero:ergo quaſi ex te ipſa. Permanſit nomen poſitum equiria:quia ab equorū curſu. Quæ:eqria. ſ. Ipſe deus:hoc ē mars. Perſpicit ī ſuo cāpo martio. Iure uēis:ut faciat trāſitionē ad proximum menſē:q marti dicatus eſt. iure hæc uelut prenuntia ſui mēſis affuturi fieri aſſerit. Iure uenis. celebrātur equiria in honorē tuū ades iure ergo uenis. Gradiue:gradibus dictus eſt mars: quia gradatim itur ī aciem. Pompeius gradius dictus eſt mars a gradiendo ī bella ultro citroq;:ſiue a uibracione haſtæ: quod græci κρᾶιλνσἔιν dicitur:uel ut alii dicunt:qa gramine ſit ortus quod īterpretatur:qa corona graminea ī re militari maxime honorationis eſt. Tua tempora:hoc eſt tuus menſis. Poſcunt locum & adeſt menſis ſignatus tuo nomine:adeſt martius menſis:q tibi dicatus:& a te ita de nominatur. Venimus iam ī portum pacto:perfecto:ex pleto. Libro:ſecundo. Cum menſe:ſecundo hoc eſt februario. Hinc:ex hoc loco hoc ex hoc menſe. Nauiget iā mihi linter:nauis Alia aq̄:alia materia abſoluimꝰ februariū iā dicamꝰ martiū ē trāſlatio a nauibꝰ. Liter ē nauicula fluuialis alias diximꝰ.

FINIS INTERPRETATIONIS SECVNDI LIBRI FASTORVM PER PAVLVM MARSVM.

PAVLVS MARSVS PISCINAS POETA.'CL.GEORGIO CORNELIO VENETO PATRICIO.M.CORNELII EQVITIS.F.SALVTEM.

ERTIA nunc noſtri ſubeunt monumēta laboris
Scipiadum antiqui generis uenerata Georgi
t Proginies:iam tempus adeſt:iam pandere uela
Quo marti referatur honos:quem gloria tāgit
Menſis:ab illuſtri quondam poſitore dicatus
Vrbis:ut a populo diſcreuerat ille ſenatum
Tum licet exiguo:at rerum domitore futuro:
Qua pater oceanus latum circunſonat orbem.
Martis honos tū primus erat:nā primus ī anni
Ordine roma tui:pro relligione parentis.
Martia nunc releges interpretere ſacra fideli
Corneli:rerum decus:& tutela mearum:
Pubis & adriacæ decus indebile:noſtrum
In genium iam noſſe iuuet:ſi proderat olim
Vox mea:cum licuit nobis conuiuere tecum:
Tecum horas:tecumque dies abſumere longos:
Hæc eadem proſit:foueat cum maxima uatem:
Roma tuum:noſtro quicquid fundetur abore
Egregii:& laudem poterit meruiſſe per æuum:
Veſtrum erit:eo ſeu iam depaſcar ab indo:
Seu mea in heſperium rapiantur carbaſa pontū.
Siue niues ſcythicæ:tellus ſeu torrida paſcar.
Nulla mihi ſine te continget gloria:nulla
Gratia:ut aoniis ſemper referare camœnis.
Dum referens aurora diem fulgebit abortu:
Dumque corona pios nobis inflectet ocellos:
Illa nouem geminis:quæ ſeſe oſtentat olympo:
Tu religere meis laria tellure libellis:

TERTII FASTORV LIBRI INTERPRETATIO PER PAVLVMMARSVM PISCINATEM PO.CI.

Bellice depoſitis: Ordinē menſium per Romulū: & poſtea per Numam primo libro expoſuimus: multaque in ſecundo. Venimus nunc ad tertiū & librum & mēſem quē primū Romulus iſtituit: omiſſis poetæ ratiōibus: de qb3 iferius dicit: Macrobiū nō prætereamus: q

BELLICE DEPOSITIS CLIpeo pauliſper & haſta
Mars ades: & nitidas caſſide ſolue comas.
Forſitan ipſe roges: quid ſit cum matre poetæ
A te qui canitur: nomina menſis habet.
Ipſe uides manibus peragi fera bella mineruæ:
Non minus ingenuis artibus illa uacat.
Palladis exemplo ponēdæ tempora ſume
Cuſpidis: inuenies & quid inermis agas.
Tunc quoque inermis eras: cū te romana ſacerdos
Cœpit: ut huic urbi ſemina magna dares.

Romuli ordinationē referēs primū iquit anni mēſem Marti genitori ſuo dicauit: huius diē prima ignem nouū ueſtæ aris accendebant. & in regia: & curiis: & in Flaminū domibus laureæ ueteres nouis mutabantur. eodem mēſe ad annā perennam ſacrificatū itur: ut annare: prennare commode liceat. Mercedes exoluebant magiſtris: quas completus annus deberi fecit: comitia auſpicabanē: uectigalia locabāt: & ſeruis cœnas apponebant matronæ: ut domini ſaturnalibus. ille ut principio anni ad promptum obſequium honore ſeruos inuitarent. hi quia gratiam perfecti operis exoluerent: & reliqua. aggrediens ergo mēſē hūc poeta martis opem implorat & adeſſe cupit: dū mēſis ſibi dedicati ſacra referunē. Mars bellice: qa armipotēs. & bellox deus: ſed cur Mars ſuperiore libro diximus. Ades pro adſis & faueas. Depoſitis: deorſū poſitis. Pauliſp clypeo & haſta: armis tuis. Glypeo: ſcuto ad defenſionē. Haſta: ad offeſionē. Et ſolue comas nitidas crines nitētes. Caſſide: galea q̄ſi ſolue galeā a capite fiauo & eā de pone. Forſitan: ſi forte rogas quid ſit mihi cū Marte agendū: non abeſt ratio: quoniam mēſis qui a te denominatus eſt: ſcribēdus eſt a me. Forſitā: ſorte. Roges ꝑinterroges. Quid ſit poetæ cū marte: q̄ res mihi cū marte ſit cōis: maxime cū poetæ ſoleant Phœbū & muſas inuocare. Menſis qui canitur: habeat a te nomina: qa uocaē Martius a marte denominatus. Ipſe uides: arguitur ab exemplo Palladis: quæ & bellis præeſt: & tamē ingeniis fauet. Armis præeſſe dicitur qđ e uertice Iouis armata proſilierit: ut inferius An quia de capitis fertur ſine matre paterni uertice cū clypeo proſiliiſſe ſuo. Cicero in libro de natura deox: belli inuentricē & principē fuiſſe dicit appellata eſt. Minerua a minādo: uel a minuendo: ut idē Ciceroni placet. Dictaque ē Pallas: uel qđ Pallas ab ea interēptus ſit: uel a πα λῶ: qđ eſt uibro: qđ haſtā uibrare cōſueuerit: de hac multa ſuperiore anno in odyſſea. inqt ergo poeta. Ipſe uides: tu ipſe teſtis es. Mineruæ manibus pagi fera bella cū bellis ꝑſit: ut apud Homerū: apud Flacū legiē: cū in aciē defendebat. Non minus fauet illa artibus ingenuis: artibus liberalibus: ſcientis: quæ ingenuum: hoc eſt liberū hominē faciūt. Palladis exēplo: ſume ergo tibi otiū ab armis: ſicut & Pallas. Sume tēpora: accipe ortium. ponēdæ cuſpidis: deponēdi tæli acuti đpouēdorū armorū. Exēplo Palladis: ſicut pallas ipſa ſolet. Inuenies & qd agas: agere poſſis. Inermis: etiam cū arma depoſueris. Arguerat ab exemplo Palladis: nunc ab exemplo ſui ipſius: quod inermis fuerat: cum martem cōditoris urbis grauē reddidit: de quo mox dicimus. Tuquoq; eras intermis ſiñ armis eo tp̄e. Cū romana ſacerdos: Rhea ſacerdos ueſtalis. Cœpit te amore ſcilicet: nam eā amaſti: & illa cōcepit ex te. Vt dares magna ſemina: q̄ſi magna pricipia. Huic urbi: romanæ. f. Silua ueſtalis: ſcripturus menſe: qa Romulo Marti patri dicatus ē: ab ipa Romuli cōceptiōe rē exordiē: ob qđ de Romulo pauca dicenda ſūt. Romulū: ut Plutar. refert: Alii Aeneæ filiū & Dexitheæ Phorbātis gnatæ fuiſſe exiſtimāt: illūq; cum fratre Remo puulos admodū i Italiā delatos fuiſſe. Alueū fluminis igreſſos amiſſis nauibus i ripā icolumes euaſiſſe. Alii e Roma genitū Romulū ferunt Troiadis illius filia: quæ latino Thelemacho nupſerat. Alii ex æmilia præclara Aeneæ & Lauiniæ prole a Marte compreſa: ſed poſt alia multaprobabiliorem idē ſentētiā affert: cū albanorum regnum priuato e regia maieſtate Numitore: Amulius occuparet: ueritus ne ex numitoris filia proles naſceretur: quæ: Ilia ab aliquibus tamen Rhea dicta eſt: illam Veſtæ deuouit: quam in adulterio deprenſā ꝑterueſtaliū cōdictionē obſeruaueri iuſſit. Antho tñ Amulii filia ne qd mali Iliæ: quā amabat eueniret: non ceſſabat parentem obſecrare: ne uellet in ſiluiam ſeuire. edidit tandem infantes duos: quos Amulius exponi iuſſit: ut ſuperiore libro diximus: & paulo poſt ſubdit. Sunt q

illam dicant ab Amulio:cū ſe obuiam in armis uirgini dediſſet:impudēter fuiſſe compreſſā. Dionyſius autē rem etiā ita aſſerit extitiſſe. Amuliū Numitoris filiū egeſtū latēter in inſidiis obtrūcaſſe. Siluiā iam nubilē ueſtæ deſignaſſe:cui quarto deide āno eunti ī ſacrū lucrū Martis aquæ ferēdæ gratia: ad ſacrorū uſus:uim quidā intulit:quē nonnulli unum e procis ſuis fuiſſe dixere puellæ amore captū. Alii Amuliū ipſū fuiſſe dicūt armatū:nō cupiditatis cauſa magis q̄ inſidiarꝫ. Armatū ut ſtupendus conſpicerer̄:& cognitionē icertā relinqueret. Plurimi fabulanē genii fuiſſe imaginē:cuius erat locus adhibentē caſui ſolis obſcurationem ſubitā & caliginē in aere aſpectus imaginis lōge admirabilior humano dixiſſeque puellæ atūt deo cōcubuiſſe: pariturāque geminos hominū longe clariſſimos uirtute & rebus bellicis. At poſteaquā grauida cognita eſt:ſeruata eſt ut ſuperius diximus. de his omnibus ita ī natali dictū. Inde per inſidias trūcat Numitore creatū. Egeſtū ī ſiluis:quo fratri nulla uirilis ſit ſoboles: tantū ſeruabat filia ſedes Siluia:& hāc ueſtæ curāda ī ſacra relegat. Hæc quoque ſiue Proco:genio ue: aut numine diuū: Aut ipſe iſignis preſſiſſet Amulius armis Sacra lanaturas dum mane ī cedit ad undas: Et uiridi conſedit humo:correptaq; ſomno Fit grauida:obſcura tegitur caligine tellus:Solq; fidē fecit rutilo mutatus amictu:Cōcepiſſe deo:ſed quo conceperat orbi incertū eſt. Siluia ergo ueſtalis:ueſtæ ſacerdos. poſtea facit parēthesim poeta.

Sylúia ueſtalís:quíd enim uetat inde monerí
Sacra lauaturas mane patebat aquas.
Ventum erat ad mollem decliuí tramite ripam:
Ponítur e ſumma factilis urna coma.
Feſſa reſedit humo:uentoſque accepit aperto
Pectore. tuebatas reſtituitq; comas.
Dum ſedet:umbroſe ſalices uolucreſq; canoræ
Feceruut ſomnios:et leue murmur aquæ.
Blanda quíes,furtím uíctis ſurrepſít ocellís:
Et cadit a mento languída facta manus.
Mars uídet hanc:uiſamq; cupít:potíturq; cupita
Et ſua díuína furta fefellít ope.
Somnus abít. iacet ipſa grauís:íam ſilícet íntra.
Víſcera:romanæ condítor urbís erat.
Languída conſurgít:neſcít cur languída ſurgat:

Qui:n.uetat.qui prohibet. Moueri inde:quaſi ab ipſa incipere. Mane:unde mane dicat̄ alias diximus. Petebat aquas.ibat ꝑ aquis. Lauaturas ſacra:Panos quoꝗ erat ī ſacris uſus. aūt quæcūq; ſacra. Lauaturas:loturas. nā aut lautū aut lotū dicius. Ventū erat:ab ipſa Ilia. Ad molē ripā:molē quia nō duram:quaſi herboſā. Vel mollē ſuauē qa ſuaues in ea carpſit ſomnos. Decliui tramite:uia decliui qua ex ripa ad aquas deſcendebat. Vrna fictilis:e creta ficta a figulis. Vrna:uas:ad hauriendū aquā:de quo ſupra diximus. Ponitur:de ponit̄. E ſumma coma:e capitis ſummitate:etiam cum capite ferebant onera:quemadmodum & nnnc in latio. Feſſa:Ilia. Reſedit:requieuit humo. Et accipit uentos pectore:apto:nudo. Et reſtituit:q̄ſi recōpoſuit. Comas turbatas:ꝑturbatas ab urna reſedit igitur. Et feſſa:& flauas compoſitura comas. Dum ſedet. Oīa ſunt dulces hæc inuitantia ſomnos: auræ, umbra:& cantus:leneque murmur aquæ. Dum:ergo. Sedet:ilia. Salices:que erant circa ripam fluminis. Vmbroſæ & canoræ uolucres:canentes auiculæ. Et lene:ſuaue quia gratum. Murmur aquæ:ſtrepitus fluentis aquæ. Vnde illud horatii:Fonteſque riuis obſtrepunt manantibus ſomnos: quod inuitet leues: hæc ergo. Fecerunt ſomnos:incuſſere ſoporem iliæ. Blanda q̄es:inuitantibus tot ad ſomnum. Victa & ſopore eſt. cœpit dormire innixa dextra:ſed etiam dextra altius dormiente illa:lapſa eſt a mento. Quies blanda:& uere blanda: quia nullo diſcrimine blanditur omnibus. Furtim: ocultes paulatim. Surrepſit uictis oculis: tranſlatione a reptilibus q̄ſi repſit ī ocellos uictos ipſo ſomno. Et manus facta languida:quaſi deſenicis:ſeu torpens ſopore. Cadit a mento:ipſius ut honeſtius rem explicaret manū cecidiſſe a mento inquit. nā collapſa manu ſe dormiēs ſtrauit:& ita ad rē facta ē paratior & amatori tradita maior oportunitas. Mars: uiſa ē hæc dormiēs a Marte:& in eo ſopore cōpreſſa. exornatioq; eſt hic elocutionis:quæ gradatio dicitur:qua nō ante ad cōſequēs uerbū deſcēditur:q̄ ad ſuperius aſcēſum ē ut hic. Mars ui. hāc: Iliā:Et cu. uiſā:q̄ uidit:& po. cu. Ilia q̄ cupiuit. Et fe. ſua fur. decipit ſtruprum ſuū hoc ē ipſā ſtupratā uirginē. Ope di. diuina potētia decepta ē illa: nā nihil ſēties grauida ē effecta. Somnus abit: expergefacta a ſomno grauior uidebatur. Conceperat iā Romulum futurū urbis urbiū reginæ cōditorē. Somnus abit:ergo expgefacta ē. Iacet ipſa grauis:nō.n. poterat & torpere ſomni & grauitate cōcepti tā cito ſurgere. Iā.ſ.certe. Erat ītra uiſcera ꝯditor urbis:Romulus q̄ urbē cōditurus erat toti orbi dominaturā. Languida:Surrexit:tādē Ilia:Sed languida:qa iā erat grauida:attamē ignorabat ipſa:unde arbori inixa cœpit:q̄ ꝑ quietē uiderat ſecum repetere. Conſurgit. Ilia. Langui

da:torpens & pigra. Neſcit:ipſa. Cur ſurgat languida:torpens neſcit ſe eſſe grauidā. Et peragit tales ſonos.talia uerba. Nixa arbore:uix poterat ſe teneri pedibus:ergo arbori inixa ē. Vtila ſit:fauſtū.optat qd p quietē uidit:& uſui & fœlicitati ſucceder. Precor:inqt. Sit utile & fau. fœlix. Q d uidimus imagine ſomni.p quietē.neq;.n.aliud eſt ipſa per ſomnū uiſio:q̄ inanis quædā imago. An erat illud clarius:lucidius:apertius. Somno:eſſet ne illud uerum:qd uiſa ſum uidere. Ignibus iliac. Nūc ipſa aggreditur p quietē uiſa.quæ quidē omnia aliquid portendūt myſterii ut declarabimus.

Et peragit tales arbore nixa ſonos.
Vtile ſit fauſtūq; p̄cor quod imagine ſomni
Vidimus:an ſomno clarius illud erat.
Ignibus iliacis aderam:cum lapſa capillis
Decidit ante ſacros lanea uitta focos.
Inde duæ pariter uiſu mirabile palmæ
Surgunt:ex illis altera maior erat.
Et grauibus ramis totum protexerat orbem
Contigerantq; ſua ſydera ſumma coma.
Ecce meus ferum patruus molitur in illas.
Terreor admonitu:corq; timore micat.
Martia pecus auis gemino pro ſtipite pugnant
Et lupa:tuta per hos utraq; palma fuit.
Dixerat & plenam non firmis uiribus urnam
Suſtulit:implerat dum ſua uiſa refert.
Interea creſente remo:creſente quirino:

Aderā.inquit q̄ ſi adeſſe uidebar. Ignib͡ iliacis:igni ueſtali exilio aduecto:etiā & ipſa una erat e ueſtalē ignē ſeruātibus. ſed de igne hoc ſuo loco diſputabit. Cum uitta lanea uitta: Vitta pannus erat tenuis:quo ſacerdotes utebant. Cū uitta lapſa capillis:e capite meo. Decidit ante ſacros focos:āte ſacrū locū ignis ueſtalis: uel ante ipſos ueſtales ignes quid aliud portēdit lapſa uitta: q̄ pudoris inſigna ē:q̄ uirginitatē ipſius Iliæ iā etiam collapſam:& ad aram magis ire non poterat. Inde ab ipſa uitta.ergo ab ipſa uirginitate rapta. Surgūt pariter duæ palmæ hoc portendebat naſcituros gemellos. Palma aūt arbor uictoriæ dedicata:ita & qui ab his palmis naſcerentur: uictores erant orbis futuri. Mirabile dictu: mirabile dum dicitur. Altera:palma. ſ. Ex illis:duabus. Erat maior:hæc portēdebat Romulū. Et grauibus: palmæ ille ramis totum orbem obūbrauerant comis ſydera attingentes:hoc nil aliud ſignificare uult:niſi progeniem romanā nam tōti terrarū orbi dominaturam:terminaturāq; cœlo famam iuxta illud. Virgi. de Cæſa: Imperium oceano famam qui terminet aſtris. Et protexerat:illa maior palma. Ramis grauibus:progenie fœcunda. Totū orbem & contingunt:rami ipſi:aut ipſæ palmæ. Summa ſydera:ſua coma : ſua ſummitate:uel ad famam referas:ut diximus:uel q; eorum alter referetur i deos. Ecce meus:p hoc portēdit expoſitio romuli & remi:quos deici i profluentē Iuſſit Amulius. Ecce patruus meus: hoc eſt Amulius. Molitur ferrum:parat arma. In illas.palmas.ſ.quia parat eas incidere. Terreor. exterreor. Admonitu:hoc eſt recordatione.ſunt tamen q dicant iuſſu ipſius Amulii:q eas incidi iubet. Et cor pauet aut micat:hoc eſt tremit. Timore:metu. Martia picus:portēdebat hoc educandos eſſe eos a Lupa & a Pico.unde plutar.in uita romuli. Aiunt lupam quandam ac uolucrem picum adeo ſumma cum beniuolentia iſantibus aſtitiſſe:ut & hæc uerba benigne:& ille alimēta plurima cōtuliſſet. Sed cū eiuſmodi aialium genera Marti in primis dedicata ſint:& latini præ cæteris Picū colant.nō mediocrē mater pbuit fidē eos pclarā Martis ſobolē extitiſſe.& pblemate.xx. diſſerit qua rōne latini picū uenerantur:& eo uehemēter abſtinent.& inqt:An q; picū uxoris ueneficio mutatū ferūt. Auem deinde factū oracula edere.& interrogantibus reſpondere ſolitū. An hoc cū incredibile:tum monſtri plenū exiſtimandum.& altera fabula multo uériſimilior:romulo ac remo cū regis iuſſu expoſiti eēnt.Nō mō lupam mãmas infantibus pbuiſſe:ſed picū quoq; ad infantes uentitaſſe:atq; aluiſſe.Nam nunc quoq; locis nemoroſis ac ſilueſtribus:in quibus crebro picus appareat:lupū uerſari animaduerſum eſt. An illud magis ut aliā alii deo auē:ſic picum Marti ſacrū putauerunt.Eſt enim natura fidēs:& elatus atq; audax.roſtrū quidē adeo firmū hēt:ut robora ſubuertat:cū truncū ſæpe pulſando:ad medullā uſq; peruenerit:&c. Inquit ergo. Picus:per appoſitionem. Auis martia:quia Marti dedicata. Et lupa pugnāt pro gemino ſtipite:pro utroq; trunco palmæ.nā illa ubera.hic cibos afferebat. Vtraq; palma:quia uterq; filius. Fuit tuta per hos: picum & lupam. Dixerat :finem fecerat relationi eorum:quam per quietem uiderat.ſed dum loquebatur urnā impleuit:quam poſtea ſuſtulit:non tamen his uiribus:quibus prius ſolebat: qa debilitata conceptione. Dixerat:hoc.ſ.ipſa ilia. Et ſuſtulit:ſurſum tulit. Vrnam plenam:uas illud aquariū. Nō firmis uiribus:qa iā erat debilior. Implerat :urnā ipſam. Dum refert ſua uiſa: dū ſecū uiſionē ſomni referebat. Interea:dū creſcebant iſantes porrigebat uēter eius:& latēti one

re interius tumebat exterius interea uenter erat tumidus:tumebat uenter. Greſcente remo & creſcente quirino:Romulo:qui Quirinus appellatus ē:ut ſuperiore lib.diximus. Cœleſti pōdere: pondere cœleſtis ſeminis:quia cœleſtia ſemina cōceperat:nā Marte grauida effecta ē. Quominus:erat iā decimus menſis pfectūq; tēpus humani ptus:de quo ſuperius diſputauimus:quādo Siluia peperit:& cū uirginitas obſeruanda eſſet a Veſtæ miniſtris:pariente illa cognitata eſt uiolata uirginitas:a quo qdē ſcelere abhorrēte. Veſta:ſimulacrū eius uiſum eſt oculis manū opponere:& æterni ignis flamma ſe ſub cineres abſcondiſſe. Reſtabant iam duo ſigna deo nitido ſoli:qui nitidis orbē radiis illuſtrat. Duo ſigna:duo menſes:nā ſingulis mēſibus per ſingula ſigna curſum facit:quæ ſunt duodecim in zodiaco:qbus decurſis explet annus. reſtabant ergo duo menſes. Quominus:ut nō: Exiret ānus emeritis curſibus:e ſpatiis exactis & p trāſlationē a militia loquutus quia dicimus emeritos:q̄ debita militiæ tēpora complerūt. Sic emeritis curſibus:emeritis iā ſolis laboribus.erat igit̄ decimus mēſis. Siluia ſit mater:nā pepit. Simulacra:effigies aut imagines. Ferūtur dñr. Oppoſuiſſe oculis uirgīeas manus:ne ſcelus inſpicerent miniſtrā.ſ. ſtupratam parere. Tremuit certe ara deæ:Veſtæ. Pariente:dum pareret. Miniſtra:Ilia q̄ credita uirgo erat.

Cœleſti tumidus pondere uenter erat.
Quominus emeritis exiret curſibus annus:
Reſtabant nitido iam duo ſigna deo.
Siluia fit mater:ueſtæ ſimulacra feruntur
Virgineas oculis oppoſuiſſe manus.
Ara deæ certe tremuit:pariente miniſtra:
Et ſubiit cineres territa flamma ſuos:
Hoc ubi cognouit contemptor amulius æqui:
Nam raptas fratri uictor habebat opes:
Amne iubet mergi geminos:ſcelus unda refugit.
In ſicca pueri deſtituuntur homo.
Lacte quis infantes neſcit creuiſſe ferino:
Et picum expoſitis ſæpe tuliſſe cibos:
Non ego te tantæ nutrix laurenta gentis:

Et flamma territa:ipſa ueſtalis flāma:uelut refugiens ſcelus. Subiit cineres ſuos:latuit ſub cineribus:ne uideret iam a corrupta uirgine. Hoc ubi quæ ad rē hanc faceret diximus ſuperiore libro: cum locus exigebat in uerſu Siluia ueſtalis cœleſtia ſemina partu ediderat:nato:Romulū & Remū ex lege ſententiā ferens. Amulius iuſſit it pfluentē deiici:Iliam necari:licet alii ſeruatā dixerit precibus Anthus filiæ Amulii inundauerat tūc Tybris:cuius inūdatione ceſſāte remāſerant pueri cū Alueo in ſicco. Amulius cōtēptor æqui:æquitatis & iuſtitiæ. Vbi poſtq̄. Cognouit hoc:illiam.ſ.peperiſſe. Contēptor æqui:ob hoc maxime. Nā uictor uoti cōpos. Habebat opes raptas fratri:Numitori:& de hoc eodē loco ſuperioris libri diximus. Iubet mergi amne:ī fluuio. Geminos:Romulū & Remū. Vnda refugit ſcelus:nā ceſſauit iundatio:ut diximus:& ſic illi ī ſicco remāſere. Pueri:romulus & remus. Deſtituunt̄ ab ipſa nuda. In humo ſicca:in tellure ſine aq̄. Lacte qs:hoc ēt ſupius diximus lupā.ſ.illis ubera porrexiſſe:& picum cibos cōtuliſſe. Quis neſcit.q̄ ſi dicat omnes ſcire debēt. Infantes:ipos.ſ.romulū & remū. Creuiſſe:quaſi educatos adoleuiſſe. Lacte ferio:lacte lupio. Et picū:q̄ eſt auis martia. Sæpe tuliſſe cibos expoſitis extra amnē iacentibus infantibus. Nō ego te:ut attigimus ſupiore libro accurrentibus ad miraculum paſtoribus: lupa lac pueris pbente:Fauſtulus cōcedentibus cæteris eos educandos accepit. Rediens domū cōiugē enixam inuenit:ſed mœſtam:ut Dionyſius inquit iſante mortuo:ſolatur eā uir:gemelloſq; illi p uno extincto educandos tradit:appellataq; eſt hæc laurētia:q̄ qa corporis fuerat liberioris:dixere multi:ideo creditū fuiſſe a lupa educatos:quod quæ corpus puulgaſſet:lupa appellari ſolita ſit huius laurentiæ ob hanc educationem ſolenne feſtum apud ueteres romanos celebrabatur decembri menſe:ſed cum poſteritati ſex ouidianorum faſtorum libri deperierint:ſacrum illud ex poeta referre non poſſumus:fuit poſtea & eiuſdem nominis & famæ mulier Acca Laurentia.cui a populo romano in Iouis feriis ſacra inſtituta fuere. Decimo die calendarum ianuarium:ut Macrobius refert ut autē Plutarchus: ſacrificabatur huic aprilis menſe:cuius illa ab utroq; horum fauella refertur:de edituo herculis deum teſſeris prouocāte:ut uictus ſcorto:& cœna mulctaretur: q poſtea ſcortum:hoc inter ædes incluſit:poſtea Tarutio nuptam uiro ditiſſimo:quo mortuo ditata mulier populū romanum reliquit hæredem:ideo ab Ancho in uelabro loco celeberrimo urbis ſculpta eſt ac ſolenne ſacrificium inſtitutum. Sed ut refert Plutar. ubi tarutio nupſerat:reliquum uitæ tempus adeo cum laude & gloria uixiſſe:ut ab accolis Theophyla nominaretur.& eos ideo honores a romanis conſecutā:eo eam in loco euanuiſſe:ubi ſuperioris laurentiæ corpus iacebat:quē poſtea bilaurū uocauere. Cato aūt ut Macrobius auctor eſt:illā inqt meretricio quæſtu locupletatā reliqſſe populo romano agros Turacem:Semurū:Lincerium:& ſoliniū & ideo magnificentia ſepulchri:&

annuæ parentationis honore dignatã. Macer uero fauſtuli coniugem Tarutio Tuſco poſt exceſſum primi uiri nuptam ait & eius hæreditate ditatam po.ro. hæredem reliquiſſe. Idẽ fere dicere uidetur: quo ad edituum ſpectat. Plutar. Pro. xxxiiii. & eam flauiã a romanis nominatam aſſerit. & Var. meminit laurẽtinarũ. feriarũ ab Acca laurẽtia: cui ſacerdotes publice parentãt: &c. ſed ad poetã redeamus. ſermonẽ ad ipſam laurentiã cõuertit. O laurentia non taceam: nõ tacere debeã ego te. Nutrix tantæ gẽtis: tantorum uirorũ: quãti fuere Romulus & Remus. Nec taceã o paup fauſtule ueſtras opes: qbus. ſ. Romulum educauiſtis ſub ueſtro tugurio.

Nec tamen ueſtras fauſtule pauper opes.
Veſter honor ueniet: cum laurentalia dicam:
Acceptus geniis illa december habet.
Martia ter ſenos proles adoleuerat annos:
Et ſuberat flauæ iam noua barba comæ:
Omnibus agricolis: armentorũq; miniſtris
Illiadæ fratres iura petita dabant.
Sepe domum ueniunt pdonum ſanguine læti:
Et redigunt actos in ſua iura boues.
Vt genus audierant: animos pater editus auget:
Et pudet in paruis nomen habere caſis.
Romuleoq; cadit traiectus amulius enſe:

Veniet ueſter honos: o Flauſtule & laurẽtia. Cum dicã. cũ ſcribam laurẽtalia. nam feſta illa ĩ decẽbri appellata fuere laurẽtalia ab ipſa laurẽtia: Aliq tñ dicunt laurentinalia. Decẽber acceptus geniis habet illa: laurẽtalia. ſ. & ſi ſupius dixi geniũ eſſe deũ: q uim haberet rerũ gerendarũ: & geniũ deorũ filium & parentẽ hominũ: & uniuſcuiuſq; loci deum. ponitur tamẽ interdũ p uoluptate: ut cum dicã idulget genio hoc ẽ idulget uoluptati: dicimus ego decembrẽ acceptũ geniis ob ſaturnalia: quæ eo menſe fiebant: cõuiuia uoluptuoſa celebrabãtur. Martia ter: educati fuere hi a Fauſtulo & cõiuge. Sunt tñ qui dicãt Numitorũ conſciũ alimẽta clam ſuggeſſiſſe: ut Plutarchus refert: & litteris apud gabios eruditos. Romulũ aũt & Remũ uocatos: quoniã rumas: ideſt lupæ mammas emungere cõpti ſunt. Erant indole aut quaquã ſeruili: ſed quæ magnitudinẽ quãdã: & pbitatẽ p ſe ferret: cũ ambo adoleuiſſent urbibus ac animo præditi: quo quæq; res factu difficilior erat: eo audacius ſe cõferebant: ea de ſe præſtabat Romulus: quã potius iperatorio uiro: quã ſeruo aptiora eſſe uidebãtur cõtribulos: & queq; ex infimo loco uirũ ombo ad ſe cõtrahebant. Nec pluris regis præſides: & regii pecoris magiſtros exiſtimabant: minas & aliorũ in ſe furorem parui ducebant: uictu & conſuetudine liberali præ cæteris utebanẽ: id in primis aut quaquam ingenui hominis officium eſſe rati: ſi ocio aut inauia deſipiſcere animos ſinerent: ſed curſando: uenando: predones profligando: fures capiundo: uiolentiſſimis quibuſq; manus ĩferendo: gloriam ſibi parare poſſe putabant: hæc ex Plutarcho: quæ quidem & poeta delibat. Et in natali: ubi de eorum educatione agiẽ: Suſcipit tunc illos Euandri Fauſtulus archas gẽte ſatus: ſecumq; refert. & tradit alendos uxori clarum: cui tunc laurencia nomen. Educat hæc creſcunt coeleſti ſemine nati. Iam pueri: iam tum iuuenes: iam pectore forti. Non his cura greges: armentaue paſcere: nõ hos Paſtorum cultus: & fiſtula pacta iuuabat: Sed ſtudium ludis primam exercere iuuentam: aut iaculo: Aut nuda corpus laſſare paleſtra. Et ſophiæ gabiis ambo incubuere pelaſgæ. Fauſtuleas tutantur opes: cæduntq;: fugantq; latrones. & cura fuit cui uiuere rapto. Martia proles. Martis filii. Adoleuerat ter ſenos annos: creuerant in octauum & decimum annum. Adoleſcere enim creſcere eſt: inde adoleſcens dicitur: & adolere eſt urere ut apud uirgilium: Verbenas adole pingues: & adolere augere: honorare: propitiare: ut illud. Cura penum ſtruere: & flammis adolere penates. Et noua barba: noua lanugo. Suberat flauæ comæ: flauis crinibus. Fratres iliadæ Romulus Remuluſq; Iliæ filii. Dabant iura petita: reddebant ius ac domini. Omnibus agricolis: agrorum cultoribus. Et miniſtris armentorum: hoc eſt paſtoribus: quibus curæ erant armenta. Sæpe domum: ſi quando prædones abegiſſent armenta recuperabant illa prædonum cæde. Sæpe ueniunt domum: redeunt domũ. Læti ſanguine prædonum: quos ipſi uulnerauerant. Et redigunt: reducunt. Boues actos: pro abactos a pdonibus. In ſ. a iura: in ſuam poteſtatem: qui modo fuerant in poteſtate prædonum. Vt poſtq̃. Audierant genus: unde originem haberent. Pater editus: manifeſtatus a Fauſtulo ipſo: qui Romulo rem aperuit. Auget animos: & ſi magnanimi erant: tunc longe maioris facti ſunt animi. Et pudet: eos. Habere nomen: hoc eſt famam & laudem. In paruis caſis: hoc eſt in uillulis: nã decuiſſe: eos urbibus dominari. Romuleo: ut ex Plutar. & Dionyſio excerpſimus orta contentione inter Amulii: Numitoriſq; paſtores: ob pecorum pabulationem: Romulus & Remus aduerſantes oppreſſere: & intacti cum præda domum redire: indignatus Numitor his inſidias ſtruit: occupatoque in ſacris Romulo: Remus captus eſt ductus regi: cuius ſupplicium Numitori conceſſum eſt: Sed motus Numitor & indole & conſtantia Remi cœpit interrogare quis eſſet relata expoſitione

gemellorum percuſſit Numitoris animũ nepotũ memoria. Romulus interea fratris auxilio cũ magna manu accurrens: Fauſtulo rẽ omnem aperiẽte: cogniti ſunt ambo Numitoris nepotes: irruentesq; in Amulium illum obtruncant. Albanorumq; regnum Numitori reſtituunt. Cadit: ergo. Amulius traiectus: tranſfixus. Enſe romuleo: Romuli gladio. Et regna reſtituunt̃ auo longæuo: Numitori auo materno iam ſeniori. Mœnia conduntur: Numitor iis conceſſit ut illuc ubi educati fuerant: coloniam traducere poſſent. ædificata ergo ſunt ibi mœnia urbis Romæ: quæ cũ præter deictum trãſiliiſſet Remus a celerẽ: q mœnibus ꝑerat obtrũcatus eſt: licet alia de eius morte cã referant̃: quã ſupiore libro attingimus. & ĩferius latius explicabimꝰ. Mœnia: ergo romana. ſ. Conduntur: edificantur. Quæ quanquã fuerunt parua: tunc eum primum noua erant. Nõ tñ expediit: utile fuit. Remo tranſiliiſſe: tranſaltaſſe: quia ob id extinctus ẽ. Iã mõ: loca ubi Roma cõdita eſt: prius erant inculta & nemoroſa & ferarũ ſaltus ĩõ hic. Iam mõ: & ſi idẽ uideantur ſignificare differunt tamen. Iã erat urbs qua ea parte qua. Mõ: paulo ante. Fuerant ſiluæ & receſſus: ſemotiões ſeu loca ſemota. Pecorũ: beſtiarũ. Cum pater urbis: hoc ẽ Romulus. Ait. dixit uerba: quæ ſequunt̃. Arbiter: longa rerum relatione ab hoc uenit unde primus anni menſis Marti dicatus fuerat a romulo. ſ. ipſo: qui condita urbe romani anni pricipium Marti genitori dicare uoluerit: hæc ergo fuere eius uerba. O arbiter armorum: o bellorum domine: aut o armis præſidens. De ſanguine cuius creditor: ego ſ. natus. Et dabo multa pignora: quaſi multam fidẽ. Vt credar. ſ. ex te natus: nõ ſtat adhuc ſententia: ſed ſequitur. Ducimus: ꝑ deducimus: uel dicimus. A te principiũ anno ro: ut a Martio incipiat. Primus menſis anni erit de primo noĩe: quia a marte martius dicetur in dei patris reuerentiam. Vox: ipſius Romuli. Fit rata: firma: quia ſeruauit quod dixit. Et uocat menſem de nomine patrio: hoc eſt Martiũ a marte. Hæc pietas: hoc filii officium erga patrem. Dicitur fuiſſe grata deo: ipſi Marti: quia placuit eo affici honore: & habere primum menſem ſibi conſecratum. Et tamen: & ſi a Romulo principium anni a Marte ſumptum eſt. Martem tamen longe añ Romulum italos coluiſſe conſtat: qa ipſa natura bellica gens. Et taman priores: latini. ſ. Coluere martem ante omnes deos. ſ. Bellica turba: qualis eſt latina. Dederat hoc ſuis ſtudiis: ſuæ militari diſciplinæ: ſuæ armorum peritiæ: ſed poſſet per hypalagem reſolui: quaſi ſua ſtudia dedere hoc: ut Martem. ſ. colerent. Bellicæ turbe: latinæ multitudini bellis aſſuetæ. Pallada: quæq; externa regio ſuum hẽt numẽ. Latini tamen Martem præ cæteris colunt. Colunt pallada athenæ: Creta Dianam: Lẽnos Vulcanum: qui deus eſt ignis. Cecropidæ: athenienſes a Cecrope rege. qui ĩ attica regnauit ante proditum Iliũ: ut eſt teſtis Euſebius: annis trecentis. lxiiii. Colunt pallada: Mineruam: de qua paulo ſuperius diximus: erat enim Athenis in ſaxo: ut Stra. refert: Vetuſtum mineruæ poliadis templum in quo lucis inextinctæ lychin erat. & uirginũ domus: quã Ictinus condidit. Vrbs ſacra Palladi: cum rebus bellicis præſit: & ſtudiorũ diſciplinis: quibus Athenæ aliqñ principatũ obtinuere. Vel quod certãs de imponendo urbi noĩe cum Neptuno: aſtantibus duodecim diis uictrix fuit: ut in odiſſea diximus. Creta minoia. A minoe primo Iouis & Europe filio. Colit dianã. Colit̃ ĩ Creta Diana: cuius templũ eſt ĩ dycteo mõte Cretæ. Vnde dyctinna appellata eſt: licet a Callimacho referatur: quod Strabo nõ aſſerere uidetur: Brithomarthẽ uirginẽ, Minois uiolentiã euaſurã e dycte fugiẽtẽ intra dyctia: ideſt retia piſcatorũ deſiliiſſe: unde locũ dyctinã appellauere. Quapropter & alii tradunt ſecutam peſtem in Creta. & ex oraculo habitum: ut ædem Dianæ conderent. & inde Dyctinam appellatam. Creta autem ĩſula a ſeptentrione: ut Strabo inquit ægeo abluit̃. Pelago ſimul & Cretico, ab Auſtro abluitur aphro. Ad occidentem: ut Euſtathius ait Egillam & Cytheram ĩſulas ſpectat. Ad orientem carpaton. Dictaq; referente eodem Euſtathio: ut antiqui dicunt ab habitantibus in eo Curetibus Cureta, & per ſyncopam Creta. Alii a Crete quodam Iouis filio nominatam dicunt. Arrianus autem inquit: Non creta cognominata eſt: ſed Cres ab eo qui iouem abſcõdit in monte Dycteo: quando ſaturnus inquirebat eum perdere uolens, Archias autem Cretem ſi

Regnaq; lomgæo reſtítuuntur auo:
Mœnía conduntur: quæ q̃uis parua fuerũt:
Non tamen expedíít tranſilíiſſe remo.
Iam modo: quæ fuerant ſiluæ: pecorũq; receſſus:
Vrbs erat æternæ cum pater urbis aít:
Arbiter armorum de cuius ſanguine credor
Natus: & ut credar pignora multa dabo.
A te prĩcipium romano dícimus anno:
Primus de patrio nomine menſis erít:
Vox rata: fit patrioq; uocat de nomine menſem:
Dicitur hæc pietas grata fuiſſe deo.
Et tamen ante omnes martem coluere priores:
Hoc dederat ſtudíis bellica turba ſuis.
Pallada cecropidæ: mínoia creta dyanam:

lam nominauit adiectiõe litteræ e. Tellus hipſyphilea:hoc ē Lemnos inſula ab Hipſyphile To antis filia:q in ea regnauit. Eſt enī in ægeo mari ab oriēte Troiam ab occaſu ab aton ſpectās:a borea thraciam:ab auſtro:ſed longo tractu Cretæ eſt oppoſita in hac aliquando fuere noſtræ delitiæ Colit Vulcanum:idem aſſerit Euſtachius:colitur in ea Vulcanus tertius Ioue & Iunone natus. Quattuor enim fuere Vulcani:primus Celo natus. alter Nilo:qui dictus eſt Opas : quem regno ægiptii præfecerunt:cui etiam inuētio ignis aſcribitᷣ. Tertius de quo hic agimus Iouis & Iunonis filius:q Lemni fabricæ pſuiſſe dicitᷣ.

Vulcanum tellus hypſiphilea collit:
Iunonem ſparte:pelopeiadeſq; micenæ:
Pinigerum fauni menalis ora caput:
Mars latio uenerādus erat:quia pſidet armis
Arma feræ genti:remq; decuſq; dabant.
Quod ſi forte uacat:peregrinos inſpice faſtos:
Menſis in his etiam nomine martis erit.
Tertius albanis:quintus fuit ille phaliſcis:
Sextus apud populos hernica terra tuos:
Inter arycinos:albanaq; tempora conſtat:
Factaq; thelegoni mœnia celſa manu.
Quintum laurētes:bis quintū equiculus acer:

Quartus q tenuit iſulas pp Aeoliā. de his ēt in odiſſea diximus. Spartani:& micenei ān alios deos Iunonem colebant & Arcadia Faunū. Sparte: colit ſcilicet. Iunonem: ſpartha uel ſparthe dicimus:eadē q & lacedemō in laconia Taygeto mōti ſubiicitᷣ ut Strabo inquit:ſed cur Spartani dicti Trogus libro tertio docet:q fuere nati ex eo pmiſcuo cōcubitu:ob notam materni pudoris ita uocati ſunt. Et mycenæ pelopeiades:a Pelope: tum quod in Peloponneſo: tū qd ea fuit regia pelopidarū. Mycenas enim ut Strabo refert Perſeus odidit:cui Sthenelus ſucceſſit ī regno. Hæ poſt agros ampliora ſuſceperūt icremēta: pter cōmigrantes in eas pelopidas. nam cū omnes ad Atrei filios cōſiſterent: Agamēnon grādior natu regnū adeptus:uirtute duce comite fortuna regionis poſſeſſionē ampliauit:ob hoc igitur. Pelopoiades:mycenæ: quas inter & agros. nā ſolū inter ſe diſtāt. l. ſtad. erat templū Iunonis ambabus urbibus cōmune:in quo Polycleti ſimulacra artis laude omniū præſtantiſſima. Ora menalis: Archadia a menalo mōte. ut ſupius dictū. Colit caput piginerū fauni:Faunū ipſum pinu coronatū: de quo & primo & ſecūdo lib. diximus. ſicut cætera loca habent ſua peculiaria numina:ita numen Martis peculiare erat romanis: pter præſtantiā rei militaris. Mars erat uenerādus:ſumma cum ueneratiōe colēdus. Latio:in latio a romanis. Quia præſidet armis:nā in ſua poteſtate ſunt arma:& bellis præeſtᷣ. Arma dabāt fære genti:populo romano feroci ī bello. Et rē:hoc eſt iperio. Et decus ornamentū & gloriā. & eſt enthema a cōſequēti. Mars præeſt armis. & illi armis cæteris præſtant:ergo colere debent Martem:qui illis fauet. Non modo romani:ſed alii quoq; latini nominis populi etiam aliqui ex etruſcis menſem martium habebant:ut in eoꝝ faſtis uidere licet. Verum poſtea romano imperio ſuccumbētes:ut leges a romanis: ita & anni quoq; ordinē accepere. Quod ſi forte uacat:ſi forte uacuū eſt tibi tempus ab aliis curis inſpice. Faſtos:faſtorum libros. Peregrinos : non intelligas græcos aut barbaros:ſed aliarum urbium in italia:quoniam italoꝝ locorum ſubiecit exempla. Erit intus:faſtorum libris peregrinis. Erit menſis nomine martis: erit inſcriptus martius menſis. Albani cum annum decem menſium haberent:haberēt & ipſi menſem martii dicatum:eumq; tertio loco numerabant:phalſci autem quinto:ebraici ſexto. aricini uero & thuſculani eodem loco habebant:quo albani. Tertius albanis:menſis martius erat tertius in ordine āni ab Aſchanio inſtituti in alba:quæ ab eo condita eſt:ita enim in faſtorum libris & annalibus eoꝝ conſtare dicebatur: Ille:Martius. Fuit qutus:qnto loco. Phaliſcis:anno phaliſcoꝝ de qbus in primo diximus:q ſunt in Etruria:nō tñ ab urbe multū diſtantes:habuereq; originē ab Haleſo:quem alii filium:alii aurigam Agamēnonis dixere. O hernica terra fuit ſextus apud populos tuos:hernici populi ſexto loco martiū numerabant. Via latina ſunt hernici:in qbus eſt Anagnia urbs olim iſignis:ut Strabo ait:& Virgilius:Hernica ſaxa colunt:quos diues Anagnia paſcit hi aūt oriūdi ſunt a pelaſgis:& appellati ita a pelaſgo quodā duce ſuo:qui Hernicus noiabatur: cuius rei meminit Theodoſius:idē etiā Iulius Higinus nō paucis uerbis. Et cōſtat inter aricinos: & albana tempora:& mœnia celſa facta manu theologonii:conuenit idem ordo menſis iter albanos aricinos & thuſculanos:eundem enim ordinem ſeruauere. quod ſtetit alba ideo dixit albana tempora:quia ab Aſcanio ad Tullum hoſtilium:q eam ſubegit. pugna trigenua uictor & diruit. Aticini autem ab aricia nō lōge ab albani:quā alii ab Hyppolito ubi reuixit:alli ab Oreſte :alii ab archilo ſiculo ædificatā uolunt. Thelegoni. Thelegonus Vlyxis ex Circe filius:a quo Thuſculū cōditū aiunt:īde Thuſculani:Laurentes qnto loco & eqculi decimo loco Martium numerabāt:foroſenſes uero quarto. Laurētes:a Laurento oppido:ubi regia latini fuit. Habent qntū: qnto loco.

Nam quintus eorum menſis Martius appellatur. Equiculus acer:fortis. Habet bis quitum. hoc eſt decimū.nam decimo loco martiū menſem habebāt.Equi & equiculi ſunt inter marſos & ſabinos utriſq; finitimi:& alba erat equoꝝ caput.& in equculis primæ urbes ſunt Clyternū & Carſeoli.
Turba forenſis habet hūc:menſem martium. Primū a tribus:primo loco poſt tres menſes:& ſic erit quartus in ordine fori prope reate in ſabinis inde forēſes poſtea dicti fuere foruli:& eos quoq; Strabo ſabinoꝝ eſſe ait.Verum cū ſubſequēter ſabinoꝝ meminerit.Putant aliqui melius dicendū

A tribus hunc primū turba forenſis habet.
Et tibi cum proauis miles peligne ſabinis
Conuenit:huic genti quartus utriq; deus.
Romulus hos oēs ut uinceret ordine ſaltem:
Sanguinis auctori tempora prima dedit.
Nec totidem ueteres:quot nūc habuere calēdas:
Ille minor geminis menſibus annus erat.
Nondum tradiderat uictas uictoribus artes
Græcia:facundum ſed male forte genus.
Qui bene pugnabat:romanā nouerat artem:
Mittere qui poterat pila:diſertus erat.
Quis tūc aut hyades:aut pleiades atlantheas

turba ferenſis:hoc ē ferētini a Ferētino oppido:qd Strabo uia latina ponit:& ē in ipſis hernicis.Sabini & peligni quarto loco martiū habebāt. O miles peligne cōuēit tibi:hic mēſis.ſ.
Cū ꝓ auis ſabinis:qa eodē loco numeras tu martiū:quo ſabini. Quartus fuit martius quartus anni menſis.
Fuit huic utriq; gēti:ſabinis & pelignis quos ſabinoꝝ ꝓnepotes oñdit poeta:merū Pōpeius refert habuiſſe originē ab illirico ductu Volſurii regis:cui cognomen fuit Lucullo:cuius nepotes fuer̄ Pacyniusa quo paciates & Pelicus:a quo peligni. Horū olim metropolis erat corphinium nūc eſt ſulmo:ſūt eni peligni marſis finitimi.
Cū aduerteret:Romulus oibus his populis:quos retulimus eē martiū mēſem a marte denominatū eundē accepit & ipſe:deditq; marti in anno a ſe cōſtituto primū locū. Romulus:dedit. Prima tēpora:primū mēſem. Auctori ſanguinis:marti patri:ut diximus in principio operis. Vt uinceret hos oēs:populos. Saltē ordine: qa cū alii alio loco haberēt martiū Romulus primo cōſtituit.Quod a principio diximus:cū annū alii aliter obſeruarēt:Romulus ſum decē menſiū cōſtituit. Sic erat minor duobus mēſibus:q̄ fuerit annus ad ſolis curſum redactus. Nec ueteres habuere totidē calēdas:tot menſes principia menſium:ꝓ ipſis menſibus poſuit. Quot nūc:quot calēdæ:aut quot mēſes nūc habent. Ille annus: ueterū.ſ. Erat minor mēſibus geminis duobus.nā ille.x.& hic.xii.eſt. Nondū:ideo ueteres romani habuerāt annū decem menſium quia nondum in græciam traiecerant. Vnde ſcientias reportaſſent:præſertim aſtrologiam:ut ad ſiderum obſeruationem ciuilis annus redigeretur. Sed erant aliæ artes romanis:Nam præſtantia rei militaris:qua cæteros ſuperabant. Nondum græcia:quæ fuit doctrinarum parens unde dictum eſt Diſciplinarum genitrix ueneranda bonarum.
Tradiderat artes uictas uictoribus:quia nondum dicta fuerat a Romanis:qui eam poſtea & totū orbem uicere.Verum arx græcie erat peloponneſus:& peloponneſi caput erat. Corynthus:ideo eam urbem totius græciæ lumen uocat Cicero:ubi cum iniurioſus legati tractati eſſent:Romani Duce.L.Mummio eam urbem funditus euerterunt:aliqui legunt. Victas artes:artes uictorum quia eas a græcis uictis nondum acceperant. Facundum genus:ſed male forte:quaſi græcia:quæ eloquentiæ:& aliarum artium laude præſtaret:non autem animi fortitudine:qua in militia excelleret. Male:in compoſitione ſignificat negationem ut male ſanus pro inſanus:male fortis:nō fortis. Qui bene pugnabat:qui ſtrennus erat in bello. Nouerat artem romanā:cū romanis eſſent uires:& animi robur:& ſcientia rei militaris. Qui poterat mittere pila:qui erat excellēs pili:hoc eſt teli romani iaculator. Erat diſertus:erat facundus ſiue eloquens.Verum plus eſt eloquēs:quā diſertus:nam &.M.Antonius apud Ciceronem ait:a'ſe diſertos uiſos eſſe multos.Eloquentem autem neminem.Quod Fabius ita exponit:Diſertos putat dicere:que oporteat. Ornate autem dicere proprium eſſe loquentiſſimi & reliqua. Quis tunc:Nondum romæ habebatur ulla ſtrologicæ diſciplinæ ratio:Sic nec aſtrorum curſus obſeruatus:quia nondum penetrauerant in græciam latini:nec in phœniciam:aut in ægyptum:cū ægyptii ſeu aſſyrii primi cœlum obſeruauerint a quibus mercatorum & nautarū commerito accepere phœnices & ab his græci.Cunq; ad hos populos nondum acceſſiſſent:percipere cœli rationem minime potuerūt.Sola ea erat romanorū cura:ut tenerent ſua ſigna:& illa tuerentur:Signa autem cœleſtia non intelligebant. Quis tunc:eo tempore quo cōdito eſt urbs.Senſerat hyadas:cognouerat ſucculas:Aut pleiadas atlantheas:Atlanis ex pleione ſilias:Vir hoc.d.quis obſeruauerat ſidera aut uerna aut hyenalia.hyades enim ortu hyemē referūt pleiades uero oriunt̄ i uere:ide uergiliæ dicte.Hyades.v.ſtelllæ ſunt i frōte tauri:q̄ fuere atlātis ex æxthra filiæ.anq̄ ex iſdē parētibus naſceret̄ hyas:a quo Muſeus hyades uocari dic.

Cicero uero ab ὕειν qđ ē puluere: qa pluuiæ sūt dici uoluit. Pleiades a vii. fuere; De his dicemus principio ſequentis libri. Aut quis ſenſerat eē duos polos ſub axe polum arcticum & antarcticum axem ſuſtinentes. & axis pro ipſo polo ponitur interdum: De quo pompeius Axis inquit quē græci ἄξονα uocant plures hēt ſignificatiões. nā & pars cæli ſeptentrionalis & ſtipes teres circa quē rota uertitur & tabula ſectilis axis appellatur. Poli duo ſunt borealis & auſtralis. borealis altiſſimus eſt his: qui ſunt in noſtro hemiſperio. Auſtralis imus & depreſſus: & qui a nobis uideri non poſſit.

Senſerat: aut geminos eſſe ſub axe polos:
Eſſe duas arctos quarum cynoſura petatur
Sidoniis elicen graia carina notet:
Signaq; quę longo frater percenſeat anno:
Ire per hęc uno menſe ſororis equos:
Libera currebant: nec obſeruata per annum
Sydera: conſtābat ſed tamen eſſe deos
Non illi cœlo labentia ſigna tenebant:
Sed ſua: que magnum perdere crimen erat
Illa quidem fœno: ſed erat reuerentia fœno
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos:
Inde maniplaris nomina miles babet.

Vnde Vergil. primum de boreli hoc ē de arctico polo: Deinde de auſtrali hoc eſt antarctico loquens ait: Hic uertex nobis ſemper ſublimis: at illum ſub pedibus ſtyx atra uidet. manesq; profundi. Qui ſenſerat eſſe duas arctos: urſam maiorem: & minorem: de quibus ſuperiore libro diximus. Quarum: arctorum ſeu urſarum. Sidoniis: hoc ē a phœnicibus a Sydone urbe. Petat cynoſura hoc ē minor urſa ad cuius obſeruationem phœnices nauigant. Graia carina: per metonomyam: hoc eſt græcus natura. Notat helicem: hoc ē maiorem urſam: ad cuius obſeruationē græci nauigant: hæc enim ſydera a nautis obſeruabātur: De quo in. viii. pharſaliæ Signifero quæcunq; fluūt labentia cœlo Nunquam ſtante polo miſeros fallentia nautas: Sidera non ſequimur: ſed qui non mergitur undis Axis inocciduus: gemina clariſſimus arcto. ille regit puppes: hic cum mihi ſemper in altum. Surget & inſtabit ſummis minor urſa cheruchis: Boſphoron: & ſcythiæ curuantem littora pontum ſpectamus: quicquid deſcendit ab arbore ſumma. Arctophilax. propriorque mari cynoſura feretur. In ſyriæ portus tēdat ratis īde cāopos. Excipit auſtrali cœlo cōtēta uagari Stella timēs boreā: illa quoq; pge ſiniſtra: Trans pharon: in medio tangit ratis æquore ſyrtim. Ex his cōſtet phœnices obſeruare minorem urſam quam primus oīum obſeruaſſe lycurgus phœnix tradit: græci helicem ſequuntur: Vnde flaccus graiis helicæ ſeruanda magiſtris. poniturq; helice ꝑ maiore urſa: ab helice oppido in quo nata Caliſto ab Higino fert: q̄ in ipſam maiorē urſam uerſa eſt. Cynoſurā aūt uolunt aliq ut higinus meminit fuiſſe unā e nutricibꝫ iouis: appoſitāq; plauſtro: & pro minore urſa accipitur Et qs ſenſerat. Signa. xii. illa ſigna: quæ ſūt in Zodiaco. Quæ pcenſeat: enumeret. Frater ſoli pem. Lōgo āno: āno ſolari q̄ cōſtat ex. xii. mēſibꝫ. qbꝫ. xii. illa ſigna ſol permeat. nā in uno quoq; ſigno menſem unū abſumit. Quis ſenſerat equos ſororis: lunæ. Ire per hæc: oīa duodecī ſigna Vno mēſe: nā ſpaciū ſignorū per Zodiacū: quod ſol. xii. menſibus decurrit: Luna ſingulis menſibus conficit. Sidera currebant libera: quaſi nōdū latinorū obſeruatiōe pcepta. Nō obſeruata p annū. & ob id libera quia non obſeruata pro anni ratione. Sed tamen cōſtabat eſſe deos qui ſideribus noīa dederāt; non tamen intelligebant ſiderum rationem. Illi conditores urbis: aut ipſi ueteres. Nō tenebant: nō intelligebant. Signa labentia cœlo rationē oocaſus ſiderū; ſic nec ortus. Sed ſua tenebant quæ tum ſui iuris erant. tenebant ſua ſigna: quibus in bellū pdibant: Quæ ſigna pdere erat magnū crimē: nā pro magno ſcelere habebat deſerere ſigna romana: aut hoſti cōcedere. Sed quæ ſigna erāt mox dicemus. Illa quidē fœno: prima romanorū ſigna fuere fœni manipuli. Vnde manipulares milites dicti: quod ab occupatiōe albæ ſumpſit initiū. De quo Plutarcū ſcribit Romulū cū paſtoribus in Amuliū irruentē: & albā ingreſſum. Conſedere inquit in inferiore ciuitatis loco: cum iam ītromiſſi eſſent & partem ipſius plurimam occupaſſent Verutis lōgis armati faſciculo ſtipularū adiuncto quos latini manipulos uocant Vnde & nunc in exercitu pedites ab his manipularii appellantur. hæc ille uerū poſtea ſigna romanorum fuere aquilæ lupi leones apri minotauri boues. Illa quidem ſigna. ſ. Fœno: ex fœno erāt. Sed erat reuerentia fœno nā omnes fœnum quod pro uexillo ferebant reuerebant non ſecus ac poſteri aquilas. Quantā tantā erat fœno reuerentia. Quantam cernis uides o germanice. Habere nūc aquilas tuas quas tu fers in exercitu. Aquila enim erat quæ legionem præcedebat & unaquæque legio ferebat aquilam.

Pertica longa non enim erat haſta expoſita ſed rudis pertica uelut ex nemore erat auulſa: portabat. Maniplos ſuſpenſos: manipulum fœni. Inde: ab his fœni manipulis. Miles maniplatis: pro manipularis. Habet nomina: quia inde manipularii dicti ſunt: &. Varro innuit. Manipulos exercitus minimas manus: quæ unum ſequuntur ſignum.

Ergo:ut concludat ſimplicitatē quadam:& ſiderun imperitia Annus tantummodo.x. menſiū conſtitutus ē.Ergo animi indociles.qui nihil d iſcere po terāt. Et adhuc carentes rōne pro rationibus.i.rerum cauſis:quas ignorabāt. Egerunt:coſtituerūt.Luſtra minora.x.menſibus nam ut minores anni ita minora luſtra.Luſtru m.n.cum ſit ſpacium quinque annorum ut ſupius oſtēdimus & annus cōſtaret & ex.x.mēſibus.Continebat tantūmodo illud.L.menſes & cum computatur ānus ex.xii.menſibus luſtrum conſtabit ex.lx.ſic eo tempore.x.menſibus erat minus.

Egrc animi indociles:& adhuc ratione carentes
Menſibus egerunt luſtra minora decem.
Annus erat:decimum cū luna receperat orbem:
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti:per quos numerare ſolemus:
Sen quia bis quino fœmina menſe parit.
Seu quod aduſq; decē numero creſcente uenitur:
Principium ſpatiis ſuuitnr inde nouis.
Inde pares centum denos ſecreuit in orbes
Romuluſ:haſtatoſ inſtituitq; decem.
Et totidem princepſ:totidem pilanuſ habebat

Licet poſt Romulum a Tullo Hoſtilio luſtrum fuerit inſtitutum.Sed per hæc uerba poeta uoluit oſtēdere anno naturali duos menſes a principio defuiſſe. Annus erat:Decimo quoque lunæ peracto curſu ciuilem tunc annum computabant:ex eo qnod denarius numerus perfectior ſit : & in honore erat.uel quia.x. digitos continent hominum manus uel ꝙ decimo menſe parit fœmina:uel qa cum numeramus:ad decimum uque aſcendimus. Erat annus cum luna receperat orbem decimum : cū decies in rotundiiatem ſe repleſſet. Hic numerus denarius.ſ. Erat tūc romuli tempore. In magno honore & qa perfectior numerus. Seu quia tot digiti ſunt.ſ.in hominum manibus. Per quos ſolemus numerare:plerumq; enim digitis numeros computamus.Seu quia fœmina parit biſquino:hoc eſt decimo menſe.de quo plura circa pricipium primi libri diximus. Seu quod uenimus uſque ad decimum numero creſcente cū numeramus aſcendimus uſq; ad.x.poſtea reſumitur primus numerus decimo additus : ut.x. poſtea.xi.xx.poſtea.xxi.ſic de reliquis. Inde a decem .Sumitur principium numeri.ſ. quod eſt illud unum.Nouis ſpaciis:per quæ numeramus. Inde pares:non modo ī anni computatiōe ſeruatus eſt denarius numerus:ſed etiam in militia cum centuarias haſtatos principes pilanos eqtes & omnes ordines denario numero diuiſit.Q uod ut facilius intelligatur.ordinem aciei refremus: qui poſtea ſeruatus eſt.in plures ordines inſtruebantur.Ordo enim ſexagenos milites duos centuriones.Vexillarum unū habebat.Leues aūt:qui haſtam rantum geſſa quæ gererent uocabant.Hæc prima frons in acie:florem iuuenum pubeſcentium ad militiam habebat. Robuſtior inde ætas:totidem manipulorum:quibus principibus eſt nomen.Hos ſequebantur ſcutati omnes : in ſignibus maxime armis.Hoc.xxx.Manipulorum agmen. Ante pilanos appellabant quia ſub ſignis iam alii.xv.ordines locabantur.Ex quibus ordo unus quiſque tres partes habebat : earum unam quamque primum pilum uocabant.Tribus ex uexilis conſtabat. Vexilum.c.lxxxiii.homines erant.Primum uexillum.Triarios ducebat ueteranum militem ſpectatc uirtutis. Secundum Rorarios minus roboris ætate:factiſque. Tertium accenſos:minime fiduciæ manu.eo & in poſtremam aciem reiiciebantur. Vbi his ordinibus exercitus inſtructus eſſet:Vaſtati omnium primum pugnam inibant. Si haſtati profligare hoſtem non poſſent : pede preſſo : eos retrocedentes in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principium pugna erat haſtati ſequebatur: Triarii ſub uexillis conſidebant.Siniſtro crure prorecto:ſcuta innixa humeris:Haſtas ſub erecta cuſpide in terra fixas :Haud ſecus:quā uallo ſepta inhorreret acies tenentes:Si apud principes quoque:haud ſatis proſpere eſſet pugnatum a prima acie.ad Triarios ſenſim referebantur. Inde rem ad Triarios rediſſe cum laboratur:Prouerbio increbruit.Triarii cōſurgētes:ubi in interualla ordinum ſuorum principes & haſtatos recepiſſen : Exemplo comperſis ordinibus:uelut claudebant uias:unoque continente agmine.Iam nulla ſpe poſt relicta in hoſtem incidebant.id erat formidoloſiſſimum hoſti:cū uelut uictos in ſequenti nouam repente aciē exurgentem:auctam numero cernebant.Hæc ex Liuii.viii.primæ deca.libro. Inde ex ea ratione denarii numeri. Romulus ſecreuit:diuiſit. Centum:Centurias ipſas quæ ut uarro inqt ſub uno centurione ſunt:quarum centenarius iuſtus numerus. In denos orbes pares:in decem æqs circumnumerationes.nam denario numero diuiſit. Et inſtituit.x.haſtatos:quo denario quoq; numero diuiſit:nam in ſingulis ordinibus.x.erant:& poſtea ad ſexagēos auctus eſt numerus. Haſtati:ut uarro inquit:dicti primi haſtis pugnabant. Et totidem corporū habebat princeps:hoc eſt principium numerus continebat.x.milites.nam & denario numero diuiſi princeps : qui ut oſtendit uarro a principio gladiis pugnabant.& poſt comutata re militari minis illuſtra ſunt.

Totidem corpora habebat pilanus:nam & pilanorum numerus in denos quoque diuidebatur.

Pilani qui pilis pugnabant. Verum ut Var. inquit Pilani triarii quoque dicti: ꝙ in acie Triario ordine: extremis ſubſidio deponebant: quod hi ſubſidebant: ab eo ſubſidium dictũ: a quo Plau. Agite nunc ſubſidite oẽs quaſi ſolẽt triarii. Et qui: & ille qui. Merebat: militabat: Sed merere ſine diphthongo ſcribere ſtipendio militare eſt: nam poeta in amoribus ait: Iuſſit & ĩ caſtris æra merere ſuis. Equo legitimo: lege ſibi conceſſo. nec corrupte legas hũc locũ: ut alii fecere: qſque merebat equo. non enim quiſque. Sed quique dicendum eſt: nam de equitum turma intelligit in

Corpora: legitimo quique merebat equo.
Qui etiam partes totidem titienſibus ille
Quoſque uocant ramnes luceribuſque dedit.
Aſſuetos igitur numeros ſeruauit in anno
Hoc luget ſpatio fœmina mœſta uirum.
Neu dubites: primæ fuerit quin ante calẽdæ
Martis: ad hæc animum ſigna referre potes.
Laurea flaminibus: quæ toto perſtitit anno:
Tollitur: & frondes ſunt in honore nouæ.
Ianua tunc regis poſita uiret arbore phœbi:
Ante tuas itidem curia priſca fores.

denas quoque partes diuiſa. nam in una quaque tribu decem. Turma. n. ut oſtendit Varro Ternia eſt: e in u abiit: quod terdeni equites ex tribus tribubus Titienſium: Rãnenſium: & Lucerum fiebant. Itaque primi ſingularum decuriarũ. Decuriones dicti: qui ab eo in ſingulis turmis ſunt & nunc terni. Quin etiam ille Romulus. Dedit totidem partes titienſibus & luceribus & quas uocant Ram etiam denario numero diuiſit tribus Titienſem: Ramnenſem & Lucerem: nam unaquæque tribus in de curias. x. diuiſa eſt. De harum appellatione ita Varro inquit: Ager Romanus primum diuiſus in partes tris. A quo Tribus appellata: Titienſium: Ramnium: Lucerum: nominatæ: ut ait. Ennius Titienſes a Tacio. Ramnenſes a Romulo: Luceres ut ait Iunius a Lucumone: Sed omnia hæc uocabula thuſca: ut uolumus: qui tragedias thuſcas ſcripſit dicebat. Et pompeius inquit Titienſem tribum a prænomine tatii regis appellatã uideri: & titiam quoque curiam ab eodem rege dictam. Et Plutarchus aſſerit. In compoſitiõe rerum cũ ſabinis Centuarias tres deſcriptas & appellatas primam a romulo ramnenſem alteram. Tatienſem a tatio: & aluco lucerem: ubi erat conſtiturum aſyli templum. Centuriæ tribus dictæ ſunt: qui his præerant tribuni uocati. Pompeius autem inquit Lucerenſes: & Luceres: quæ pars tertia po. ro. eſt diſtributa a Tatio: & romulo appellati ſunt a luceo ardeæ rege: q auxilio fuit romulo aduerſus tatium. Aſſuetos: Cum & in diuiſione populi: de quo ſuperius: & in militia denarium ſeruaſſet numerum. ſeruauit & in anno. ea etiam ratione: quam a principio rettulimus. Per totidem menſes a funere cõiugis uxor ſuſtinet in uidua triſtia ſigna domo. Seruauit igitur: romulus. Numeros aſſuetos: & in populo & ĩ militia ſeruauit ẽt. In. ãno in anni ratione: Hoc ſpatio x. menſium. Fœmina mœſta: uidua & ob id mœſta. Luget uirum: uiri mortẽ. x. n. menſibus lugubris ſe ſe domi continebat: ut in primo libro oſtendimus. Neu dubites: Vt cõſtet calẽ. martias fuiſſe anni principiũ: ea ſigna refert: quæ in principio huius libri rettulimus ex Macro. Et in regia & ĩ curiis & ĩ flaminũ domibus: & in templo ueſtæ laureas ueteres nouis mutari. Quod quia olim in principio anni romulei fiebat. Seruabatur etiã ſuo tẽpore: & nouus ignis a ueſtalibus accẽdebatur. Neu: ut non. Dubites: ſed ut certior fias. Quin: qđ ita hoc in loco exponas quin: pro qđ nam crebrum hoc repit̃ ĩ epiſtolis Ciceronis: ut nõ dubito qn eo ſis aĩo: quo ego eẽm ſiqd tu me rogares hoc eſt certus ſum ꝙ eo ſis animo quo eſſem. Terentius Non dubium eſt quin uxorem nolit: quaſi certum eſt quod nolit. Ponitur etiam ꝓ quid non ut ẽ illud Saluſtianũ. Quin igit̃ expergiſcimini. ponitur etiam pro inſuper: ut apud. Verg. quin protinus omnem perlegerent oculis Ergo hoc in loco. Neu dubites: certus ſis. Quin: quod. Fuerint ante primæ calen. martis ꝙ ea lẽde martii menſis fuerint prius primæ. nã ĩ ãni pricipio. Laurea quæ perſtitit toto ãno flaminibꝫ Corõa ex lauro q̃ a pricipio ãni ad finẽ ꝑmãſit aut pepẽdit ĩ flaminũ domibus. Tollitur: remouet̃ Et nouæ frõdes ſũt ĩ honore nã reiecta ueteri laurea: noua apponitur. Tũc: calendis martiis. Ianua regis ianua regiæ. & de regia cõſulum intellige: quæ erat in palatio. Viret: uiridis tunc uidetur. Poſita arbore phœbi: appoſita lauro: quæ ſub phœbi tutela ẽ propter Daphnẽ uirginẽ quam amauit in eam arborem demutatam. Curia priſca. quaſi uires tu etiam uetus curia. Itidem: ſimiliter. Ante tuas fores appoſita. ſ. lauro. nam illud repetendum poſita arbore phœbi curiæ ut Varro inquit duorum generum. Nam & ubi curarẽt ſacerdotes res diuinas ut curiæ ueteres & ubi ſenatus humanas ut Curia hoſtilia ꝙ primus ædificauit Hoſtilius rex. Ante hanc roſtra: cuius id uocabulum: ex hoſtilibus capta fixa ſunt roſtra. Et alio loco ĩquit: Curia ubi ſenatus rẽp. curat. Illa & etiam curia dicitur ubi cura ſacrorum publica: ab his curiones. Et Põpe. iii. de ſignificatu uer. Curia inquit locus eſt ubi publicas curas gerebant. Calabra: Curia dicebatur ubi tantum ratio ſacrorum gerebat̃. Curiæ etiã nominantur: in qbus unius cuiuſque ptis po. ro. qđ gerit̃

Veſta quoque ut folio niteat uelata recenti:
Cedit ab iliacis laurea eana focis.
Adde quod arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur: & uires flamma refecta capit.
Nec mihi parua fides hinc annos eſſe priores:
Anna quod hoc cœpta eſt menſe perenna coli
Hinc etiam ueteres initi memorantur honores
Ad ſpacium belli perfide pœne tui.
Denique quintus ab hoc fuerat quintilis & inde
Incipit: a numero nomina quiſquis habet.
Primus oliuiferis romam deductus ab aruis
Pompilius menſes ſenſit abeſſe duos.

Q uales ſũt hæ: in quas romulus populũ diſtribuit numero .xxx . Q uibus poſtea additæ ſunt q̄n
que: ita ut in ſua quiſque curia ſacra publica faceret: feriaſque obſeruaret. Hiſque curiis ſingulis no
mina curiarum uirginum impoſita eſſe dicuntur: quas uirgines quondam romãi de ſabinis rapue
rant. Laurea cana: Laurea uetus: nam canos ſenes dicimus a canis crinibus. Cedit ab illiacis fo
cis remouetur a templo . ueſtæ cuius ſacra ex illo aduecta . Vt ueſta quoque niteat ut ueſtalis ara
aut templi ianua. Niteat uelata recta. Folio recenti nouis lauri frondibus: nam inde etiam uete
res laureæ remouebantur: & nouæ
ponebantur. Adde: ad hæc quod
dicitur fieri nouus ignis in æde arca
na: ĩ penetralibꝫ Veſte nouus ignis
accenditur. arcana dixit: quia non li
cebat ingredi maribus. Flãma re
fecta noua quæ tum ſuccenſa. Ca-
pit uires: cum paulatim uehementi-
us accendatur. Nec mihi. Et ex hoc
etiam argui poteſt: Menſem hunc an
ni principium fuiſſe: quod in eo mẽ
ſe: ut & Macrobius aſſerit ad ãnam
perennam ſacrificatum itur: ut an-
nare: perennareque commode lice-
at: quodque calendis Martiis comi-
tia auſpicabantur: qui quidem mos
uſque ad bella punica ſeruatus eſt.
Tunc enim primum cepere auſpica
ri comitia calendis ianuar. Alia rõ:
cum dicamus quintilem quinto loco ſic ſextilem ſexto ſic uſque ad decembrem: qui eſt ultimus &
decimus a martio ſignificat martium fuiſſe primũ. Nec mihi parua fides: ſed magna fides habẽ
da eſt quaſi credendum eſt. Hunc: a martio. Eſſe fuiſſe annos priores: incepiſſe ueteres annos
ſeu anni principia fuiſſe. Q uod hoc menſe eſt cœpta coli anna perenna. Q uod menſe mar-
tio cœpere fieri ſacrificia annæ perennæ: cum eſſet tunc anni principium: quo ut Macro. iquit an
nare & pẽnare commode liceret. Sed de anna inferius dicemus. Hinc ex hoc menſe. Memoran-
tur referuntur initi ab ineo inis. Honores ueteres magiſtratus priſci quaſi referuntur comitia auſ-
picata & iniri magiſtratus. Honor enim ut Caliſtratus iuris con. inqt. Eſt municipalis adminiſtra
tio reipublicæ cum dignitatis gradu ſiue cum ſumptu ſiue cum erogatione contingens . Ad ſpa-
tium quaſi uſque ad tempus. O pœne perfide o Aphri ſeu Carthaginenſes fœdifragi de quibꝫ
Syllius Ter marte ſiniſtro iura tumque ioui fœdus conuentaque patrum Sydonii fregere duces:
atque impius enſis Ter placidam ſuaſit temerando abrumpere pacem. inde fœdifregi dicti & ĩp
uerbio fuit punica perfidia. Belli tui uſque ad bella punica: Denique Q uintilis iulius : qui prius
Q uintilis dicebatur ut in primo diximus: Q uæ ſequitur numero turba uocata fuit. Fuerat quin
tus ab hoc quintus a Martio. Et inde a quintili. Q uiſquis menſium. Incipit cuiuſcunq; ſit ini
tium. Habet nomina a numero nam Sextilis a ſex. September a ſeptem. October ab octo , ſic de
reliquis. Primus Et primo libro diximus anno romuleo Numam duos menſes addidiſſe , Nunc
idem refert. romulus annum. x. menſium computarat a martio incipientem qui conficeretur die
bus. ccc. iiii. ut ſex menſes Aprilis iunius Sextilis : September : Nouember : December tricenum
eſſent dierum . Q uattuor uero Martius : Maius: Q uintilis october : Tricenis & ſingulis expedi
rentur. Numa. L. dies addidit ut in. ccccliiii. dies quibus. xii. Lunæ curſus confici credebat . An
nus extenderetur. His. L. a ſe additis adiecit alios ſex retractos illis menſibus ſex qui .xxx. habe-
bant dies ideſt de ſingulis ſingulos factoſque. L. & ſex dies in duos nouos menſes pari rõne diui
ſit ac de duobus priorem ianuarium nuncupauit. Secundum dicauit februo deo luſtrationũ. Pau
lopoſt in honorem ĩparis numeri. Secretũ hoc & ãte pythagorã parturiẽte natura. unũ adiecit diẽ
quẽ ianuario dedit ut tã ĩ ãno q̄ ĩ mẽſibꝫ ſingulis ꝑter unũ februarium ĩpar numerus ſeruaretᷣ. Nã
qa. xii. mẽſes ſi ſinguli aut pari aut ĩpari numero putarẽt. Cõſumationẽ parẽ facerẽt . Vnus pari
numero ĩſtitutus uniuerſã putationẽ ĩparẽ fecit. Ianuarius aprilis . iunius . ſextilis . ſeptember. No
uẽber. Decẽber: unde tricenis cenſebanť diebus Martius Maius. Q uintilis. October dies triccos
ſingulos poſſidebãt. Solus februarius. xx. & octo retinuit dies quaſi ĩ feris & diminutio & par nu
merus conueniret. Hæc ex Macrobio de anno a Numa ĩſtituto cui poſtea cæſar addidit . x. dies &
inſtituit in fine cuiuſque quarti anni ut dies unus intercalaris adderetur ad ſupplementũ quartæ
partis diei ſed de his in principio diximus. Si quis plenam aut cumulatam rationem intercalatio
nis ſcire cupit legat ipſum Macrobium. Primus pompilius. Numa pompilius pompili pom-
ponii uiri illuſtris filius. Deductus romam ab aruis oliuiferis accitus in regem ex ſabinis aruis.

olea abũdantibus. Reſpexit poeta ad ſua tp̃a: nõ aũt ad tp̃a Numæ: nã & Ply. referẽte Oleam Theophraſtus e celeberrimis græcoꝝ auctoribus urbiſ romæ ãno circiter. cccc. xl. negauit: niſi itra: xl. milia paſ. a mari naſci. Feneſtella uero oĩo nõ fuiſſe ĩ italia hiſpania atqꝫ aphrica Tarꝗnio priſco regnãte: ab ãnis po. ro. c. lxxxiii. Ergo Numæ tp̃e oliuiferi nõ erant. Sẽſit Numa abeſſe duos mẽſes: ãno. ſ. a Romulo cõſtituto ſenſit deeſſe mẽſem ꝗ Iano deo p̃ncipioꝝ debebat̃. & alterũ qui deo purgationũ. Siue doctus: hæc. ſ. quæ inſtituit.

Siue erat a ſamio doctus qui poſſe renaſci.
Nos putat egeria ſiue monente ſua.

A ſamio: a pythagora philoſopho: ꝗ ſamius fuit ex ſamo ionica. Qui: pythagoras. Putat nos poſſe renaſci: putat animã eẽ ĩmortalẽ: ut eſt. Sed cũ a corpore auellit̃ ĩ alia quoqꝫ corpora trãſire. De quo latius in metamorfoſi. O genus actonitum gelidæ formidine mortis. Quid ſtyga: quid tenebras: & inania regna timetis Materiam uatum: & reliqua. Numa multi uolũt pythagore philoſophi auditorem fuiſſe Sed ut Dyoniſius inquit: repugnãt tempora. Nam quattuor ætatibus pythagoras poſterior fuit Numa ſextadecima olympiade media romanum accepit imperium: Pythagoras poſt quĩquageſimam olympiadem ĩ italia manſionem habuit. Prætera: quando a romanis ĩ regnum Numa euocatus eſt: nondum erat urbs Croto: ubi Pythagore ſedes fuit: ſed condita quatrienn̄io poſt anno tertio decimæ ſeptimæ olympiadis ita in ea urbe: quæ nondum fuerat: Diſcipulus eius eſſe non potuit. De hoc eodem Liuius auctorem inquit doctrinæ eius: quia non extat alius: falſo ſamium pythagoram edunt. Quem ſermo Tullio regnante romæ: centum poſt annos amplius in ultima italiæ ora circa Metapontum. Herecleamqꝫ: & Crotonam: iuuenum æmulantiũ ſtudia cœtus habuiſſe conſtat. Ex quibus locis: & ſi eiuſdem ætatis fuiſſet: quæ fama in ſabinos: aut quo linguæ cõmertio quẽquam ad cupiditatẽ diſcendi exciuiſſet. Quoue præſidio: unus per tot gentes diſſonas ſermone: moribuſqꝫ perueniſſet: Suopte igitur ingenio temperatum animũ uirtutibus fuiſſe opinor magis: inſtructumqꝫ nõ tam peregrinis artibus: ꝙ̃ diſciplina tetrica: ac triſti ueterum ſabinorum: quo genere quondam nullum incorruptius fuit. Hæc ille. Plutarchus uero ubi aliorum opiniones retulit & poſteriorẽ pythagoram dixit. Addit nõ hũc pythagoram: ſed pythagoram ſpartiatam: qui ſtadiũ ĩ olympia uiciſſet: olympiade ſextadecima: cuius ãno tertio numa in regnũ cõſtitutus eſt: in italiã errabundũ ueniſſe. Numæque cõgreſſum: ac ſimul regnũ cõſtituiſſe: Quare nõ nulla ex laconibus romanis inſtitutis doctore pythagora: admixta ſunt. & reliqua: ſed ut de euocatione Numæ in regnũ aliquid dicamus: ex hiſtoriis noſtris mutabimur: poſt mortẽ Romuli cũ inter reges p̱ annũ regnaſſent: & plebs regẽ expoſceret: p̱miſſa eſt populo poteſtas: Decreuerũt. n. patres ut cũ populus regẽ iuſſiſſet: id ſic ratũ eſſet: ſi patres auctores fierẽt. Tum iter rex Cõtione aduocata. Quod bonũ: fauſtũ fœlixque ſit: inquit Quirites: regẽ create: ita patribus uiſum eſt: patres deinde ſi dignũ: qui ſecũdus a Romulo numeret̃: crearitis: auctores fiẽt. Adeo id gratũ plebi fuit: ut ne uicti beneficio uiderent̃: id modo ſciſcerẽt: iuberẽtqꝫ: ut ſenatus decerneret: qui romæ regnaret. Inclyta iuſtitia: religioqꝫ ea tempeſtate numæ pompilii erat: Curibus ſabinis habitabat Cõſultiſſimus uir: ut in illa quiſꝗ ætate eẽ poterat: oĩs diuini: atqꝫ humani iuris. Audito nomine numæ patres romani: Quamquam inclinari opes ad ſabinos: rege inde ſumpto uidebat̃: tamẽ neqꝫ ſe quiſꝗ: nec factionis ſuæ aliũ: nec deniqꝫ patrũ: aut ciuiũ quẽquã præferre illi uiro auſi: Ad unũ omnes numæ pompilio regnũ deferendũ decernũt: Accitus ſicut Romulus augurio urbe cõdenda: regnũ adeptus eſt. De ſe quoqꝫ deos conſuli iuſſit. Inde ab augure: cui deinde honoris gratia: publicũ id: perpetuũqꝫ ſacerdotiũ fuit: deductus in arcẽ: lapidẽ ad meridiẽ uerſus cõſedit. Augur ad leuam eius. capite uelato ſedem cœperit. Dextra manu baculũ ſine nodo adũcum tenẽs: quem lituũ appellarũt: Inde ubi p̱ſpectũ urbem agrũqꝫ capto. Deos præcatus regiones ab oriente ad occaſum determinauit. Dextras ad meridiem partes: lœuaſqꝫ ad ſeptentrionẽ eſſe dixit: Signũ cõtra quod lõgiſſime cõſpectũ oculi ferebãt: aĩo finiuit. Tum lituo ĩ lœuã a manum trãſlato: Dextra in capite numæ impoſita: precatus ita eſt. Iupiter pater: ſi fas eſt hunc Numã Pompiliũ: cuius ego caput teneo: regẽ romæ eẽ: uti tu: Signa nobis certa ac clara ſint inter eos fines: quos feci. Tum peregit uerbis auſpicia quæ mitti uellet: quibus miſſis: Declaratus rex Numa de templo deſcẽdit: Qui regno ita potius urbem nouã: conditã ui & armis: Iure legibuſqꝫ ac moribus deintegro condere parat. Sed hæc hactenus. Quæ ideo retuli: ut his quoqꝫ comẽtariis adderem morẽ creandoꝝ regum. Siue monẽte: inſtruẽte: ſeu docẽte. Egeria ſua: quã ſuam coniugẽ eẽ fingebat. Egeriã enim ut Dionyſius inquit: fabulati ſunt nymphã quandã fuiſſe Numã docentẽ ſapientiã regiã: Alii nõ nympham: ſed muſaꝝ unam. De ea tamẽ plura inferius dabit̃ dicendi locus. Sed tamẽ: poſt Numæ ordinationẽ anni. Errare ui debant̃ tp̃a: ꝙ ad ſolis curſum annus nõ conficiebat̃: unde cœptũ eſt intercalari græcoꝝ more: & in hoc etiam erratũ eſt Cæſar: qui in deos referendus erat: Rem dignam ſe ratus: ut cœlũ prænoſſet: obſeruauit cœleſtia: & in primis ſolarem curſum: Incrementũ: & decremẽtũ dieꝝ. Nã cũ ſola Capricor

no in cancrūm uenit dies crefcunt: decreſcunt uero cum a Cancro in capricornum redit. Sic perpetua alternatione obſeruata: ad eius rationem annum ciuilem conſtituit. Superaddito intercalari die in fine quarti cuiuſq; anni ut diximus etiam ſuperius. Sed tamen etiam tunc: eo tēpore a Numa ad Cæſarem. Errabant tempora: quia annus ad ſolis curſum nō perficiebatur: & menſes uerni: factum eſt eo errore: ut hyberni aliquando eſſent. Donec: uſq; quo. Hæc quoq; cura cæſaris in multis: hec etiam inter multas curas tam bellicas q̄ urbanas Fuit una: quaſi fuit inter cœteras præcipua: ut annū ad certiorem ordinem redigeret; Sed cū intercalationibus eſſet erratum: rem emendauit Auguſtus: ſublato omni errore intercalari ut diximus in primo quoq; libro. Ille deus: Ceſar qui iam in deos relatus eſt. Et auctor tantæ propaginis: tantæ ſobolis: quaſi pater Auguſti: Auus Tyberii: & pauus tuus o Germanice: Non credidit hæc: Hanc temporū curā. Eſſe minora: quaſi minus digna: ſe bene conuenientia.

Sed tamē errabant ēt tūc tēpora donec
Cæſaris in multis hæc quoque cura fuit.
Nō hæc illi deus tātēq; propaginis auctor
Credidit officiis eſſe minora ſuis.
Promiſſūq; ſibi uoluit prenoſcere cœlum:
Nec deus ignotas hoſpes inire domos.
Ille moras ſolis: quibus ī ſua ſigna rediret.
Traditur exactis diſpoſuiſſe notis.
Is decies ſenos tercētū & quinque diebus.
Iunxit: & e pleno tempora quinta die.
Hic āni modus ē ī luſtrū accedre debet.
Quæ conſumatur partibus una dies.
Sc licet occultoſ monitus audire deorum.
Vatibus: ut certe fama licere putat.
Cum ſis officiis gradiue uirilibus aptus:
Dic mihi matronæ cur tua feſta colant:

Suis officiis: muneribus & actionibus imperatoriis: tam in rebus bellicis q̄ urbanis. Voluit Cæſar præ noſcere cœlū anteq̄ aſcēderet uoluit cognoſcere indagatione: & obſeruatione ſiderum & cœli rationē: Promiſſum ſibi: nā promiſerat id Iupiter Veneri a tēporibus æneæ: quod a uirgilio refertur: Iouem loquētem introducens: Hūc tu olim cœlo ſpoliis orientis onuſtū accipies: Nec deus: nec uoluit ipſe Cæſar. Hoſpeſ: tanq̄ hoſpes & peregrinus. Inire: īgredi. Domos ignotas: ſed præcognitas: uoluit prænoſcere loca cœleſtia: ad que uenturus erat. Ille traditur dicit Diſpoſuiſſe notis exactis: ſignis & terminis deffinitis & conſtitutis. Moras ſolis: hoc eſt tempora quæ eundo & redeundo ſol abſumit. Aut ipſa ſolſtitia intellige: hybernū & æſtiuū. tunc enim remorari ſol uidetur: ante octauum calēdarū Iuliarū: & ante octauū calēdarū ianuariarū. Quibus moris quibus ſolſtitiis. Rediret in ſua regna: rediret ſol e cancro in capricornum: & e capricorno in cancrum: Ab his igitur conuerſionibus ſolis. Nam cōuertit ſe ſol ex inferiore gradu capricorni: ad altiorem gradū cancri. Sic ex cancro in capricono: ideo greci Solſtitiū Tropiton dicunt cū τρπη cōuerſio ſit. Cæſar conſtituit ſpatium ciuilis anni. Is: Cæſar. Iunxit ad anni terminationem. Decies ſenos: ſexagenos dies. Tercentū & quinq; diebus: cōiunxit ſimul. ccc. lxv. dies. Et tēpora quinta: qntosquoſq; annos. Die expleto: diē integro: qui tūc intercalatur: ut dum hæc ꝑſitemur: quo potius caſus: q̄ ratio deduxit: eo enim die hūc locū legimus: qui quidem dies ad intercalationē februario ſuperaditus eſt Anno ſalutis. M. cccclxxvi. Tempora quinta dixit non quod qnis annis fiat intercalatio: ſed quaternis: hoc eſt in fine cuiuſq; anni. Sed quia de quinto in quintū: numerādo utrūq; intercalatum: ut quartanam febrē dicimus: quia de quarto in quartum: & tamē duo ſunt inter medii dies: ſed numeratur a die febris ad alteram febrem: ita ab anno intercalationis ad alteram intercalationem: ideo ſubdit. Hic anni modus terminus & diffinitio anni. Dies una: intercalaris. Que cōſumatur: perficitur & expletur. Partibus: ſenis cuiuſq; anni. horis: ſic in fine quarti anni accipitur una dies integra: Debet accedere in luſtrum: in quinquēniū: nunq̄ in fine quinquēnii addatur dies: ſed numerando ab intercalato ad intercalatū efficies quinarium numerū: ut a lxxvi: ad. lxxx. quinariū cōplecteris. Si licet cum uideatur poeta iam ſatis euagatus in hac anni diſputatione: redit ad inſtituta: hoc eſt ad ipſa feſta. Calendis enim martiis Martis feſtū a matronis celebratur. Cauſam poeta ab ipſo marte requirit: nō enim cōuenire uidetur: ut mulieres colant feſta dei armorū præſidis. Si licet: ſi fas eſt. Vatibus audire occultos monitus deorum: aranas deoꝝ inſtructiones & erudictiones.

Vt certe fama putat licere: ut dicitur & arbitrātur omnes licere cū & uates habeant aliquid numinis. Dic mihi o gradiue: o Mars & in fine ſuperioris libri diximus quare Mars gradiuus dictus: uel a gradiendo: uel a κραδαινειν uel a gramine. Cū ſis aptus officiis & uiribus p Endyadim: hoc eſt officiis uirilibus: nam inde mars a maribus dictus. Cur matronæ colant: celebrent. Tua feſta: calendas tui menſis: quo die eſt tuū feſtū. Sic ego ubi ita præcatus eſt poeta.

Mars depoſita: ut ille orauerat gallea reſpondit: & hæc primū inquit. Aduocor nunc primū in pacis ſtudia: qui bellis præſum. placeretqꝫ & ſtudioſe: & pacis militiæ preæſſe ne id ſoli palladi aſcribatur. Diſce igitur quod tu ſtudioſæ poeta requiris: & relaturus cauſam: ab urbis principio repetit. Sic ego: locutus ſum. Sic dixit Mauors: Mars magna uortēs. Poſita caſſide: gallea ut ſuperius orauerat, & nitidas caſſide ſolue comas. Sed tamen haſta mſſilvs fuit in dextra: ne penitus ab armis diſcederet: depoſuit galleam: & retinuit haſtam: Miſſilia tela dicimus quæ lōge mitti poſſunt. Deus utilis armis: ego qui bellis præſum: & utilis ſum in re militari. Nunc primum aduocor ſtudiis pacis: ad pacis officia. qui ſemper exercui bellica. Ferro greſſus in noua caſtra: in militiam pacis: & poeticam. Fero greſſus: dixit ut alluderet ſuo cōgnomini: cum gradiuus a gradiēdo dicatur. Nō piget incœpti: nō mihi graue eſt ꝓſequi q̄d agreſſus ſum. Iuuat: delectat. Morari in mora detineri. Hac quoqꝫ parte: hac etiam militia litteraria: & pacis ſtudio. Ne minerua: pallas a minando ſiue minuendo ut alias dictum eſt. Putet ſe ſolam poſſe hæc: putet ſe ſolam poſſe utrunqꝫ: & armiſ & paci ſeu litteriſ præeſſe. Diſce tu uateſ operoſe: ſtudioſe. Dierum latinorum: ſaſtorum romanorū. Quod petiſ: hoc eſt cauſam: cur matronæ colant mea ſeſta. Et nota dicta pectore memori: quæ ego dicam memoria teneaſ. Parua fuit: cauſam ipſam aggredienſ principium ab urbiſ initio ſumit: uſqꝫ ad raptum ſabinarum: pro quo illata ſ nt romaniſ bella. Sed cum raptæ iam matreſ eſſent bellum dirimerunt: de quo paulo poſt. addit & aliaſ duaſ cauſaſ uel quod Illia de eo mater fuerit: uel quia Iuno eſt eiuſ mater: qua ratione matreſ colunt feſtum. Nunc hoc primum dicit ab initio Romam fuiſſe paruam: ſed in illa ſperabatur futura magnitudo. Reginaqꝫ Romuli fuiſſe caſam exiguam e paluſtri canna: & in ſtipula ſolitum requieſcere. Inde tamen cœlum aſcēdiſſe cætera: ſuo ordine proſequemur. Parua inquit. Fuit roma ſi ueliſ referre prima elementa: quaſi ſiue ueliſ memoria repetere ipſa urbiſ primordia. Sed in parua quanta tunc fuit. Erat ſpeſ huiuſ: tantæ quanta nunc eſt: quia ab illa parua futuram hanc urbiſ magnitudinem ſperabamuſ. Iam ſtabant mœnia: romana: a Romulo condita. Anguſta: arcta quia exigua tunc urbſ quæ tantum mille paſſuſ ambitu complecteretur. Sic erant tunc anguſta future multitudini. Populiſ futuriſ: quaſi quæ capere non poſſet futuram multitudinem: adeo coaluit populuſ romanuſ. Sed tunc in ipſo principio. Credita ſunt nimiſ ampla turbæ ſuæ: & ſi perexigua erat urbſ. tamen ampla & ſpatioſa erat nimiſ ipſiſ conditoribuſ: quia non erant tot cum Romulo ut eam implere poſſent. Si queriſ que fuerit regia: domuſ regiſ. Noſtri nati: romuli. Aſpice domum de canna: extructam e paluſtribuſ cāniſ. Et ſtraminibuſ: nam ſtramine & tecta & inſtrata. Caſa Romuli canniſ & uiminibuſ conſtructa magnæ fuit apud poſteroſ religioni: & quotienſ de ea aliquid uetuſtate fœdabatur: ſacerdoteſ inſtaurabant ut integra ſeruaretur: ideo marſ Aſpice dixit: quia etiam tunc ſupererat. de ea plura diximuſ in primo libro. Capiebat munera placidi ſomni: quaſi dormienſ Romuluſ requieſcebat. In ſtipula: & eſt cōmendatio Romuli a modeſtia & frugalitate: quia non regio luxu & ornatu utebatur domi: non delicate uiuebat: ſed duriter. non in plumiſ: & ſericiſ thoriſ: ſed in ſtipula requieſcebat. Et tamen ex illo thoro: ex illa ſtipula. Venit in aſtra. relatuſ eſt in deoſ. Iamqꝫ loco maiuſ iam cœperat romanū nomen apud finitimoſ extolli: maiuſqꝫ habebatur q̄ re eſſet. iuncte tamen affinitateſ cum quoq̄ minime erant: cum uicine ciuitateſ contēnerent romanoſ generoſ nec Romuluſ habebatur. Martiſ filiuſ. Educatio præterea paſtoraliſ: & inopia nocebat. Aues & uenenata animalia habent unde

Sic ego; ſic poſita dixit mihi caſſide mauors;
Sed tamē in dextra miſſilis haſta fuit.
Nūc primū ſtudiis pacis deus utilis armis.
Aduocor; & greſſus in noua caſtra fero.
Nec piget īcepti; iuuat hac quoqꝫ ꝑte morari.
Hoc ſolam ne ſe poſſe minerua putet.
Diſce latinorum uates operoſe dierum;
Quod petis & mēori pectore dicta nota.
Parua fuit; ſi prima uelis elementa referre.
Roma ſed in parua ſpes tamē huius erat.
Mœnia iā ſtabāt populis anguſta futuris;
Credita ſed turbæ tūc nimis ampla ſua.
Quæ fuerit noſtri; ſi queris regia nati;
Aſpice de cāna ſtraminibuſqꝫ domum.
In ſtipula placidi capiebat munera ſoni.
Et tamē ex illo uenit in aſtra thoro.
Iāqꝫ loco maius nomē romanus habebat;

poſſint ſobolem ꝓpagare. romanus ipſe nõ habebat. nõ repudiãtur externi: repudiabãtur Romani: cum ita fieri uiderem inſpiraui mentẽ filio initoqꝫ conſilio rapuit ille uirgines: hæc nũc inquit mars uſus eſt hac ĩſinuatione ut oſtẽdat iuſtam fuiſſe cauſam rapiendaꝝ uirginũ. Iamqꝫ romanus hẽbat maius nomẽ loco: erat po. ro. iã maioris nominis & famæ: ꝗ ipſa re locus eſſet. erat enim urbs parua nominis. Nec illi romano. Erat coniunx nec ullus ſocer: nec coniugẽ: nec ſoceꝝ habebant quia cõtrahere affinitatẽ cũ his nemo uolebat. Diues uicinia: ſabini: & finitimi. Sperne

Nec coiunx illi: nec ſocer ullus erat.
Spernebat generos inopes uicinia diues.
Et male credebar ſanguinis auctor ego.
In ſtabulis habitaſſe: & oues pauiſſe nocebat.
Iugera que inculti parua tenere ſoli:
Cũ pare quæqꝫ ſuo coeũt uolucreſqꝫ feręqꝫ.
Atqꝫ aliquã de qua ꝑeet anguis habet:
Externis dantur cõnubia gentibus atqꝫ.
Romano uellet nubere nulla fuit.
Indolui patriamqꝫ dedi tibi romule mentem.
Tolle preces dixi: quod petis arma dabunt.
Feſta para cõſo: cõſus tibi cætera dicet.
Ipſo feſta die dum ſua ſacra canes.

bat inopes generos: contẽnebant illi & repudiabant romanos generos: cum eſſent inopes. Et ego: mars. Male credebar. non credebar. Auctor ſanguinis: nemo credebat Romulum eſſe filium. Et Liui. inquit: Ro. legatos circa uicinas gentes miſit qui ſocietatem: cõnubiũqꝫ nouo populo peterent. Vrbes quoqꝫ ut cætera ex infimo naſci. Deinde qua ſua uirtus ac dii iuuent: magnas opes: magnũqꝫ nomen ſibi facere: ſatis ſcire origini romane: & deos affuiſſe: & non defuturam uirtutem: proinde: ne grauerentur homines cũ hominibus ſanguinẽ ac genus miſcere. Nuſq̃ benigne legatio audita ẽ: adeo ſimul oẽs ſpernebant. ſimul tanta in medio creſcentẽ molẽ ſibi ac poſteris ſuis metuebant. pleriſqꝫ rogitãtibus dimiſſi: & quod fœminis quoqꝫ aſylũ aparuiſſent. Id enim demũ cõpar connubiũ fore. &c. Nocebat: Romu. Habitaſſe in ſtabulis: cũ paſtoribus. Et pauiſſe oues: nã educatus a Fauſtulo inter paſtores aliquando oues pauiſſe creditur: & id illi nocebat: quia pudebat finitimos affinitates cõtrahere. Et nocebat tenere iugera parua: habere exiguũ agrũ. Iugerũ tamen eſt: quantum uno iugo boum exarari poteſt. Soli inculti: nõ prius culte terræ. Ipſa ergo inopia cogebat habere repulſam. Et cõtennebãt eos: & erant ut Dionyſius inquit: Vicinæ urbes romanis infenſe tẽtauit Romulus & illas cõciliãdas & ad ꝓpugnãdã ſobolẽ cõtrahere cũ illis cõiugia: qd cũ aſpnarẽtur: Numitorẽ cõſuluit. Statutũqꝫ ut ꝑ raptũ uirginũ ꝑmiſcuũ affinitates iũgerẽt: qd uim illatã ferrẽt æqore animo. cætera paulo poſt. Quæqꝫ uolucres: & quæqꝫ feræ coeũt cũ ſuo pare. Aues & ſilueſtres beſtiæ habẽt paria: cũ qbus iũgantr. Atqꝫ anguis: ſerpẽs. Habet aliquã de qua ꝑeet: mouet ex hoc loco cõmiſerationẽ in romanos: & ĩdignationẽ in finitimos: quod & feræ: & ſerpẽtes: qbus nihil ẽ truculẽtius: habẽt parẽ unde ſobolẽ poſſint ꝓpagare & romanis miſeris iiuria finitimoꝝ cõiugia nõ dãtur. Cõnubia: mrĩmonia: hoc ẽ ipſe cõiuges dãt Externis gentibus: nõ negantur cõiugia ab italis his: qui itali nõ ſunt. Eos enim appellamus externos qui ĩ noſtra regione nõ ſunt & hyſtorici uocãt externos quicũqꝫ nõ ſunt itali. At nulla fuit quæ uellet nuberæ romano: nulla fuit quæ uellet matrimonio iũgi romanis ciuibus. Indolui: egre tuli. Et romule per apoſtrophen Dedi tibi mentẽ patriã: inſpiraui tibi mentem & cõſiliũ meũ. Dixi tolle preces: noli amplius precari finitimos. Arma dabũt qd petis ipſas coniuges: quaſi experiare uiolentiam: quia uim illatam ferent æquiore animo hoc aũt cõſilium fuit Numitoris. Para feſta cõſo: deo cõſilioꝝ. Cõſus dicet tibi cætera: ipſe cõſilii dies ĩſpirabit tibi qd ſis facturus. Illo die ludoꝝ .ſ. Dũ canes ſua feſta ſacra: dũ tu celebrabis eius ſacra. tũc ipſe cõſiliũ tibi ſuggeret. huius diei feſta cõſualia dicta ſũt: de qbus Varro cõſualia inqt dicta a Cõſo: qd tũ feriæ publicæ ei deo & in circo ad arã eius ab ſacerdotibus fiũt ludi illi: qbus uirgines ſabinæ raptæ. Et Põpeius inqt Cõſualia ludi dicebãt: quos ĩ honorẽ Cõſi faciebãt: quẽ deũ cõſilii putabãt. de hoc Dionyſius primũ inqt deo arcanarũ cõſultationũ duci Sidolus ſibi ex ſententia eueniret ſacrificiũ quot ãnis: & ferias agẽdas uouit. Poſtea uero ſenatui rẽ aperiẽs: ubi ipſis ẽt cõſiliũ illud placuit: Diẽ feſtũ & ludos ĩdicẽs Neptuno agẽdo: circũmiſit ĩ urbes ꝓxĩas euocãs qcũqꝫ uellẽt: & certaminũ: & mercatus eẽ participes: & enim cuiuſqꝫ generis certamĩa acturus erat equoꝝ & hominũ. Cõuenietibus itaqꝫ ad ludos hoſpitibus multis cũ uxoribus: & filiis ubi ſacra Neptũno peregit: & certamĩa die ultio quo nũdias diſſoluturus erat: Iuuẽtuti: edicit ut cũ ſignũ extuliſſet: Virgines quęque raperẽt: quaſcũqꝫ cõtingeret: ſeruarẽtqꝫ ipſas omnes eam noctem caſtas: Dieqꝫ poſtero ad ſe ducerent. Diuiſi igitur per compita iuuenes: ut elatũ uidere ſignũ: ad raptus uirginũ repente diſcurunt. Ingenſqꝫ ſtatim ſecuta eſt perturbatio: fugaqꝫ hoſpitũ: malũ aliquod maius ſuſpicantiũ. Productis autem ſequẽti die Virginibus: Ignominiã ea-

tum conſolans romulus: q̄d nõ ad cõtumeliam: ſed ad nuptias raptæ eſſent. æquũ eẽ cenſebat. ut datos eis uiros a fortuna diligerent. Dinumeratiſq; poſtea puellis ſexcentis & octogintatribus numero inuentis. uiros celibes totidem delegit quibus puellas ipſas ſecundum leges patrias. uniuſcuiuſq; earum conſuetudineſq; locauit communionem panis & aquæ conubia ipſa concilians. ſicut etiam hucuſq; faciunt: & paulo poſt ſacratam illam ſolemnitatem: nunc etiam romani pficiũt cõſualia uocantes in qua etiam aſtra ſubterranea conſtructa iuxta circum maximum: circunfoſſa terra ſacrificiiſq; igneis: & ſolẽnitatibus colitur. Curſuq; equorum agitur iunctorum: & nõ iunctorum. uocatur autem is deus: cui hæc perficiũtur conſus a romanis: quem quidem interp̄tantes in linguam: græcam. poſidona ſiſichthona eſſe dicunt. & Liuius p̄ſequitur ad ea quæ adduximus. Aegre id romana pubes paſſa. & haud dubie ad uim ſpectare res cœpit. Cui tempus: locumq; aptum ut daret romulus ægritudinem animi diſſimulans. Ludos ex induſtria parat Neptũno equeſtri ſolennes. Conſualia uocat. Indici deinde finitimis ſpectaculum iubet. quantoque apparatu tum ſciebant. aut poterant cõcelebrant: ut rem claram. expectatam q; facerent. Multi mortales cõuenere: ſtudio etiam uidendæ nouæ urbis. maxime proximi quiq; Cenincẽſes. Cruſtumeri. Antẽnates. Iam ſabinorum omnis multitudo: cum liberis: ac cõiugibus uenit. Inuitati hoſpitaliter per domos. cum ſitum: mœniaq; & frequẽtem tectis urbem uidiſſent mirantur tam breui rem romanam creuiſſe. ubi ſpectaculi tempus uenit deditæq; eo mentes cum oculis erant. Tum ex compoſito orta uis. ſignoq; dato iuuentus romana ad capiendas uirgines diſcurrit. Magna pars forte: ut in quẽq; inciderat. raptæ quaſdam forma excellentes primoribus patrum deſtinatas. ex plebe homines: quibus datum negocium erat. domos deferebant. & Plutarchus inquit. It interea fama per finitimas orbes q; ſacram cuiuſdam dei aram in ſubterrãeo ſpecu aditam offenderit: quem conſum romani uocant. uel potius ut Proculo placet neptũnum equeſtrem. hanc igitur cum aparuiſſet ilico ſacra. ſolẽneſq; ludos ſimulat ſe facturum. Conuenit ex finitimis ingẽs multitudo cum uxoribus & filiis. ſignum autem dederat romulus: ut cum aſſurgeret & purpuream clamydem complicaret: omnes in ſabinas irruerẽt. Triginta a nõnullis raptas fuiſſe tradit unde. xxx. curiæ appellatæ ſũt. Vale. antias. dxxxvii. fuiſſe tradit. Iobas uero. dclxxxiii. Aquarum contagine romulus penitus abſtinuit. poſtquam herſyliam unam habuit: ex qua duos filios genuit. alteram fœmellam Promam uocatam. alterum æolium dictum ab ea ciuium multitudine cõuocata. Sed poſtea mutatis litteris Abylum uocatum. reliqua ſuis in locis pſequemur.

Intumuere cures: & quos dolor attigit idem
Tunc primum generis intulit arma ſocer.

Intumuere cures: Diony. inquit: ubi de raptu uirginum. deq; cõnubiis in urbes pximas rumore uulgatum eſt: Alias quidem id factum in iram uertit. Aliæ quo affectu id factũ eſſet cõſiderãtes moderate rem tulerũt. recidit igitur res poſt tp̄s aliquod ĩ bella: alia q̄dem facilia. Vnum uero cũ ſabinis magnum atq; difficile: ſed exitus felix fuit: ſicut romulo prædixerant oracula. & Liuius ſcribit bella romanis illata: & romuli uictoriam de Cenincẽſibus. Antenatibus: & Cruſtumẽis. & ſubſequitur. Nouiſſimũ bellũ ad ſabinis ortum. multoq; id maximũ fuit. Nihil. n. p irã: aut cupiditatẽ actum eſt nec oſtenderũt bellum priuſq̄ intulerũt. Cures: ſabini a curibus. Intumuere: ĩdignati ſũt ob eã acceptam ĩiuriam. Et quos. illi quos. Idem dolor attigit hoc eſt q̄bus ea erat iniuria. & dolor cõis cenincẽſes: antẽnates. & cruſtumeni: quorũ ẽt uirgines raptæ fuerãt. Tũ primũ ſocer ſabini: & alii: quorũ raptas filias romani uxores acceperãt. Intulit arma generis. intulit bella romanis. Exigit hic locus: ut de curibus: & de ſabinis ipſis aliquid dicamus. ut Varro ipſe retulit: quẽadmodũ ab eius liberto accepimus. uirgo quædam ĩdigena: p̄cipui generis ĩ templũ iuit Enyalii choreas agẽs. Enyalium ãt ſabini: & ab eis diſcentes romani quirinum uocant: nequaquã certũ habẽtes ipſi. Mars ne ſit ille. an alius q̄dã ſimiles cum Marte honores hñs. Alii. n. de uno deo bellicorũ certaminum duce: utraq; putãt dici nomina. Alii ãt duobus ea diuis bellicis impoſita. In hoc itaq; dei templo ſaltans puella ſubito fit diuina: Atq; relinquens chorum in aditum dei currit. Prægnãſq; deinde ex deo: ut omnibus uiſum eſt: facta filium parit Modium nomine: Fabidium cognomine: qui uir factus forma quidem fuit nõ hominis. ſed diui. Fuitq; bello omnium clariſſimus. capit deinde cupido condendæ urbis. magnamque manum congregans uicina loca incolentium: Breui admodum tempore eas condidit: quæ nunc uocantur cures. Hoc nomine: ut nonnulli ſcribunt ex deo cuius eum filium ſermo erat urbi impoſito: ut autem alii tradunt a cuſpide. quires enim ſabini cuſpides uocant. Zenodotus autem Troezenius hiſtoricus; ympricæ gẽtis indigenas habitaſſe ait circa agrum reatinum uocatum. Pulſos deinde illinc a pelaſgis in hãc terram adueniſſe: ubi nunc habitant: mutanteſque nomen ſimul cum loco. uocatos eſſe pro umbris ſabinos. cato autem nomen ſabinorum genti impoſitum eſſe ait: ex ſabino Sangi diui gẽtilis. hunc autem ſangum a quibuſdam Piſtium uocari. atque in prima eorum habitatione fuiſſe

aſſerit uicum quendam uocatum Teſtrunam prope urbem amiternam poſitum: ex quo mouētes tum ſabinos: in terram ait theatinorum irrupuiſſe habitantibus ſimul cum eo ab originibus. Vrbemq; eorum clariſſimam Coryuas bello captam occupaſſe. Atq; ex theatino agro cnlonos emittentes. & alias condidiſſe urbes in quibus habitabant ſine muris & hanc ipſam: quæ Cures dicūtur. regionem autem obtinere eos diſtantem ab adriaco quidem mari ducentis ferme: & octoginta ſtadiis. A tyrreno uero ducentis & quadraginta. Longitudinem autem eius eſſe ait paulo mīus ſtadiorum mille.

Iāq; fere raptę matrum quoq; nomen habebant
 Tractaque erant longa bella propinqua mora
Conueniunt nuptæ dictam iunonis in ædem:
 Quas inrer mea ſi eſt nurus auſa loqui.
O pariter raptæ: quoniam hoc cōmune tenemus:
 Non ultra lentæ poſſumus eſſe piæ.
Stant acies: ſed utra dii ſunt pro parte rogandi
 Eligite: hinc coniunx: hinc pater arma tenet
Quęrendum eſt: uiduę fieri malitis an orbę.
 Conſilium uobis forte: piumque dabo.
Conſilium dederat: parent: crineſque reſoluunt
 Mœſtaque funera corpora ueſte tegunt

De alio ſermone q in hiſtoriis eſt de laconibus qui illuc ſe ſtranſtulere diximus in primo libro in eo uerſu. Protinus oebalii rettulit arma tati. Iamque fere raptæ: iam incœperant raptæ matres eſſe: cum ex romanis filios peperiſſent: protractaque erant diutius bella. Cunque ſæpe ambiguo marte pugnatum eſſet. Deindeq; eſſent acies ad pugnam inſtructæ: Mulieres quarum cauſa bellū erat conuenientes ſine uiris in quendā locum: & conſilia cōferentes: ut Dionyſius refert: in ea fuere ſētētia ut uerba ipſæ de reconciliatione apud utroſque inciperent: re ad ſenatum delata placuit eas legationis munere fungi. Harum princeps Herſylia fuit. quæ longa & miſerabili oratione poſtulauit: ut uiris ſuis pacem concederent. Vnde commoti ſunt ſabinorum animi: & fœdera inita ſunt. Plutarchus tacuit legationem hanc: Sed inquit. Cum ambæ acies firmato impetu conſtitiſſent: mira res quædam & ſpectatione digna. ſtuporem omnibus attulit. Nam raptæ ſabinorum uirgines cum id uidiſſent: raptis in ulnis infantibus: paſſiſque crinibus diuinos. quodam inſtigante ſpiritu cum lachrymis: ac gemitu per medias acies peruolant. Exhortātes mō patres: modo uiros: ut fœdaras iā acies dirimerent: & parcerent ſanguini: Cuius rei admiratione moti: ſiſtunt aciem: tela comprimunt: iras mittunt: animos colligunt: cætera paulo poſt. Iamque raptæ: puellæ ſabinæ. Habebant: fere quaſi nomen quoque matrum: iam pepererant: utque raptæ dicebantur matres quoque uocabantur: quibus iam nati erant filii. Et bella propinqua: bella a propinquis & affinibus illata. Erant tracta: pro protracta: & dilata. Longa mora: longo tempore uti: & in natali romano dictum. Pugnatumque diu dubio diſcrimine: donec mater erat: quæ uirgo fuit: quæ rapta ſabinis. Nuptæ ſabinæ: & cæteræ iam romanis nuptæ. Conueniunt: coadunantur. In ædē iunonis: in templum iunonis. Dictam conſtitutam ab ipſis. Inter quas nuptas. Mea nurus herſylia: cuius paulo ante meminimus. quæ erat uxor romuli: ideo nunc mars ſuam nurum appellat. Sic eſt orſa loqui. ſic fari cœpit. O pariter raptæ: proponit herſylia in mulierum cętu q̄ſtione &: cum utrinque ſtaret ad prœlium inſtructa acies conſoltarent quid decernendum eēt. an uiduæ fieri uelent: an parentibus orbe. ſi enim patimur uiros uincere efficiemur orbe parentibus ſi parentes: efficiemur uiduæ ut utrunque a nobis euitetur. pacem inter utroſq; tractemus. Efficax fuit hæc herſyliæ propoſitio. quando quidē utrunque euitandum eſſe facile perſuaſit. O raptæ pariter: quæ ſimul mecum raptæ fuiſtis. Quoniam tenemus hoc commune: quoniam hæc nota oībus cōmunis eſt. quia ſimul raptæ fuimus. Non poſſumus ultra lentæ tarde. Eſſe piæ. quaſi non poſſumus ulterius differre & diſſimulare pietatem quam hinc parentes: hinc exigunt uiri.

Stant acies: quaſi iam ad pugnam inſtructi exercitus. hinc parentum. hinc uirorum ſunt. Sed eligite. quaſi maturo conſilio diſcernite: & deliberate. Pro utra parte pro qua duarum partium Dii ſint rogandi: an pro uiris. an pro parentibus. Hinc ex hac parte. Coniunx tenet arma: quaſi hic uiroꝝ exercitus eſt inſtructus. & adpugnam paratus. Hinc tenet arma pr̄ ex altera parte parentes armati manus ſunt ad pugnam collaturi. Eſt quærendum. q̄ſi illud ingrēdū. qđ melius eē ducatis. An malitis: potius uelitis. Fieri uiduæ: uiris diuiſæ. q̄ſi an uelitis potius amittere uiros. An orbæ. ſine parētibus orbū: n. dicīūs re cariſſima priuatū. ut qui patrē. aut matrē. aut filios: q̄ſi lum̄ amiſit. Dabo: ego. Vobis cōſiliū forte. ꝙ laudē fortitudīs & magnanimitatiſ mereat & piū. cū laude quoq; pietatis. Cōſiliū dederat. herſylia id cēſuerat. ut legatiōis offm̄ ſumerēt aut ut poeta. & Liuius aſſerūt. ut ī media acies irent. Parent. obediunt cæteræ omnes herſylliæ. Et reſoluunt crines. diſſoluunt. & pandunt capillos. Et regunt corpora mœſta. mœſtitiā ꝓ ſe ferētia.

Veſte funerea: lugubri qualis eſt uſus in funere parentum. aut uiroꝝ. Iã ſteterãt acies: de hoc ita Liuius inqut. Sabinæ mulieres: quarum ex iniuria bellũ ortũ erat crinibus ſparſis: ſciſſaq; ueſte ui ꝛto malis muliebri pauore auſæ ſe inter tela uolantia inferre. Ex tranſuerſo impetu facto diremere infeſtas acies diremere iras hinc patres hinc uiros orantes ne ſe ſanguine nefando ſoceri: generiq; reſpargerent: ne parricidio macularent partus ſuos nepotum illi liberorum hi progenie: ſi affinitatis inter uos: ſi coniugii piget in nos uertite iras. Nos cauſa belli: nos uulnerum ac cædium uiris:

Iam ſteterant acies ferro mortique parate
    Iam lituus pugnæ ſigna daturuſ erat
Quom raptæ ueniunt inter patreſque uiroſque
    Inque ſinu natos pignora cara tenent.
Vt medium campi ſciſſiſ tetigere capilliſ.
    In terram poſito procubuere genu.
Et quaſi ſentirent blando clamore nepotes
    Tendebãt ad auos brachia parua ſuos.
Qui poterat clamabat auum tunc denique uiſũ.
    Et qui non poterat poſſe coactus erat.
Tela uiriſ: animique cadunt: gladiiſque remotis

ac parentibus ſumus. Melius pibimuſ q̃ ſine alteris ueſtrꝝ uiduæ aut orbe uiuamus. Plu: uero ſic loquentes itroducit: Quid mali fecimꝯ uiri. aut qd deliquimus patres. Nec dum ſat s de nobis ſumptum ſupplicium eſt cum ĩ tantum dedecus ac ignominiam deuenimus: ut amiſſo pudore & pudicitia alienis uiris raptæ pmeremur: niſi & hauc quoq; ſupremam oĩum : ac ĩfeliciſſimam calamitatem: ueſtro telo: ueſtro ſanguine perferamus: Si uĩdicãdũ erat horum ſcelus: ſi ulciſcẽda iniuria. ſi redimẽda tãto ſanguine captiuitas noſtra. cur nõ ab initio aduerſum neqſſimos hoſtes ueniſtis: cur cõtempſiſtis: cum recens erat ſcelus & adhuc pudorem & uirginitatem noſtram intra ſua limina tuebnaur ſed expectaſtis. ſcilicet ut cum his uiris aliquo pignore deuĩciremur. Quo maiori poſtea mœrore: ac moleſtia. & maritis iã factis patribus: & uobis afficeremur. Quippe quæ tam nefando prœlio: tam infeſtiſſimo ferro cõmuni ſanguini ac parricidio partus noſtros fœdari intueamur. Heccine eſt paterna pietas: Hiccine liberorum amor. Heccine cõnubiis fides. ſi ſalutem noſtram petitis: ſi libertatem q̃ritis. ſi pietatẽ colitis. mittite hos animos. mittite hæc arma q̃ nõ niſi in generos ueſtros quaſi in pprium ſãguinẽ contuliſtis. neue ſinite ut ſine his uiris uiuamus. Ex quibus iam & liberos genuimus: & beniuolẽtiam & caritatem cõparauimus. neue ſin aliam ſeruitutẽ ac calamitatẽ cõcidamꝯ. Hæc herſylia una q; cũ cæteris locuta eſt: Iãq; ſteterant acies inſtructi ſuis ordinibus ad pugnã fuerãt exercitꝯ. Parate ferro: armis exercendis. Et morti: ad mortẽ: q̃ſi ad ĩnferẽdã: ſuſcipiẽdaq; uulnera: & mortẽ. Iã lituus erat daturus ſigna pugnæ: tuba erat clangore pugnã acies motura. nam cũ primum inſonuiſſet: conſeruiſſent manus. Lituus & baculus incuruus quo ſedentes augures auibus templa deſignabant. & pro tuba ẽt incurua ponitur Verg. Et lituo pugnas inſignis obibat & haſta. Et lituus ille romuli baculus. qui poſt romulum in medio incendio integer manſit. ſed de eo alias. cũ raptæ mulieres quæ raptæ fuerãt. Veniũt inter patres & inter uiros. irrupuere in medias acies. ut in natali Tum properata manus conſerta p agmina paſſis crinibus ante patres caros interq; maritos. Germanoſq; ruunt: & dulcia pignora natos Oſtentant. cœlum magnis hinc queſtibus implẽt Et tenent in ſinu natos: quaſi ferunt filios ex romanis natos complexos. Cara pignora. qa nil carius filiis. Vt poſtq̃. Tenuere mediũ cãpi: quaſi fuere in medio campo: ubi paratæ erant acies. Capillis ſciſſis: & paſſis. & ſciſſis crinibus. Procubuere: inflexere ſe. Genu in terram poſito more ſupplicum ante deos. & reges ſummos. Et Diony. poſt legationem & herſyliæ uerba inqt his dictis procubuerunt omnes ad regis genua: ſimul cum filiis permanſeruntq; humi proſtratæ donec eas aſtantes erigent moderata omnia pro uiribus ſe facturos polliciti: ita nunc poeta procubuiſſe eas dicit. Et nepotes. ipſi infanteſ quos in ulniſ ferebant mulieres. Tendebant: extendebant. Parua brachia ad auos ſuos. ad ſabinos. Blando clamore: leni uagitu: quo auorũ mentes ad miſerationem alliciebant. Quaſi ſentirent: quaſi cognoſcerent: ipos aut quaſi ſentirent de q̃ a matribus agebatur. Qui poterat: ex illis infantibus: Clamabat auum: qui erat bimus aut trimus: ut per ætatem poſſet uerbum proferre: clamabat auum etiam ſi uerbum non proferebat.

Vagiebat: & aluſit poeta ad puerilem uocem. nam illa eſt a a. ſic prima littera uidebatur auũ clamare. Tum deniq; uiſum. quem tandem tum primum uiderat. Et qui non poterat: tũc uagire: aut clamare. Erat coactus poſſe: cogebatur a matribus ut uagiret: & clamaret. Tela uiris animiq; cadunt: & Liuius Mouet res tum multitudinem. tum duces ſilentium: & repentina fit quies. Inde ad fœdus faciendũ duces prodeunt. nec pacem modo. ſed ciuitatem unam ex duabus faciunt. regnum conſociant imperium omne conferunt romam. ita geminata urbe: ut ſabiniſ tamẽ aliquid daretur: quirites a curibus appellati. & reliqua eadem fere ab aliis quoque referentur.

Tela & animi cadunt uiris concidere arma e manibus illorum & hoſtiles animi commo-

Dant ſocii generis: aceipiuntque manusr
Laudataſque tenent natas: ſcutoque nepotem
Fert auus: hic ſcuti dulcior uſus erat
Inde diem primaſque meas celebrate calendas
Oebalię. matres non leue nomē habent
Aut quia committi ſtrictis mucronibus auſę
Finierant lachrymis martia bella ſuis.
Vel quod erat de me feliciter ilia mater:
Rite colunt matres ſacra diemque meum.
Q uid? quod hyems adopta gelu tūc deniq; cedit
Et pereunt lapſæ ſole tepente niues.
Arboribus redeunt detonſę frigore frondes:
Vuidaq; in tenero palmite gemma tumet
Q uæque diu latuit: nunc qua ſe tollit in auras
Fertilis occultas inuenit herba uias.
Nunc fœcundus ager pecoris: nūc hora creandi
Nunc auis in ramo tecta: laremq; parat.

ti ſuplici filiaꝝ oratione: & nepotū aſpectu. Et remotis gladiis: relectis utrinq; enſibus. Soceri ſabini. Dāt māus gñis: romanis. Et aceipiūt: qa alter alteri9 dextrā tangebat: Generi āt & nur9 appellatione: ut Vlpia. inqt. Spōſus quoq; & ſponſa continenē. Item ſoceri & ſocrus appellatiōe ſponſoꝝ parentes contineri uidenē. & titulo de uerbo. ſigni. Generi inquit appellatione & neptis & ꝓnepotis: tā ex filio q̄ ex filia editaꝝ: cæterarumq; maritos contineri manifeſtum eſt. Et tenēt ipſi ſabini parentes. Natas filias. Laudatas: dignas laude aut laudatas. & cōmendatas ab eaꝝ pietate: q̄ bellū dirimerūt & honores ob id habiti ut ab ipſis. xxx. curiæ denoīarenē licet ſint q aliter ſentiant. ꝑterea ut ab oī labore eēnt liberæ ꝑterq̄ a laniſicio. Auus ſabinus. Fert nepotē ſcuto: īponebat: : & ferebat nepotem ſcuto: uelut in cuna. Hic uſuſ ſcuti; inferendo in concordia: & pace nepotem. Erat dulcior: quā fuerit in diſcordia & bello. Inde. ex illo. Matres œbalides; laconicæ. i. ſabinæ. nā ut Plut. inqt. Sabini Lacedæmonioꝝ coloniā fuiſſe uolunt. Sed de hoc ī primo latius. Habent non leue munus hñt ipſe ſabinæ mŕes. & ab his progenitæ magnū hoc munus. Celebrare diē & primas meas calendas. diē calēdaꝝ martiaꝝ: mihi dicatuꝝ. Sacrificabant Marti matres romanæ calendis martiis; non qd eo die eēnt cōſualia: ſed in honorē Martis. Nā ut Plu. inquit. Conſtat tm̄ facinus Romāīs ꝑpetratum die octaua ac decima menſis ſextilis: quē nūc Auguſtum uocant Q ua quidē conſo conſualia feſta celebrabant. hæc ille in uita romuli. Sed ut oñdit in problematibus problemate. xlvii. Eo die cōſualiorum eqnos & aſinos coronis exornant: & ociari ſinunt. & has rationes adducit. An q; neptunno equeſtri diem feſtum agunt. Aſinus autem propter equum pari fruitur licentia. An illud potius q; inſtituta nauigatione. cum multa nauibusueherentur: otium quoddam. ac remiſſio iumentis data eſt. Aut quia. hac ratione matres marti ſacrificant. uel quia auſæ ingredi medias acies. bellis finem impoſuere. uel iliæ recordatione: quæ ex me Romulum peperit. Aut quia auſæ ſunt ipſe matres. Committi ſtrictis mucronibus: committere ſe euaginatis enſibus. Finierant martia bella. finem impoſuerant bellis quibus ego præſum. Suis lachrymis fletu & querelis ſuis. Vel quod illa: uirgo ueſtalis. Numitoris filia. Erat de me mater pepererat ex me romulum. Feliciter: quia felix fuit ille partus: qui erat tantam urbem poſiturus. Matres romanæ. Rite: ex ritu & conſuetudine. Colunt ſacra & diem meum: celebrant: & ſacrificant mihi calen. martiis.

Q uid quod hyems: tertia ratio cur matres celebrant calen. martiis. quia tunc eſt tempus fœcūdum quo omnia uireſcere incipiunt. & procreate ſuos fætus et quæ fœcunda eſt; aut fœcunda eſſe cupit: principium fœcundi temporis colit inde matres marti eo die ſacrificant. Q uid. dicam ſcilicet. Q uod hyems. hyemale tempus. Ad operta gelu. quaſi quæ terras glaciæ & niuibus tegit. Tunc deniq; cedit. cū ego te eram uernum tempus cedit tunc hyems et niues lapſe. collapſæ quia iu aquas reſolute labuntur. Sole tepente. qui cū tepidior ſit q̄ in hyeme fuerint. Pereunt. ab ipſo ſole liquefacte. Frondes detonſe frigore. quæ rigore frigoris deciderāt ex arboribus: redeūt arborebus. qa renaſci incipiūt. Gēma uuida tumet in palmite nitis turgeſit in ipſis ultiū ſarmtis. uuidū dicimus qd hēt humorē interius ſicut uua. humidū uero qd exterius gēma pro oculo uitis ponitur. ut in primo diximus. ipſe tamen non poteſt dici. uuidus: ſed ex eo uuida naſcuntur. Palmite tenero. dixit propter redeuntem ſuccum. Et herba quæ diu latuit. hoc eſt per hyemē ſub terris fuerat latuerat tñ aut ſemē aut radices herba uero aruerat. Inunit herba: ipſa fertilis uias occultas: ſecretas nā ſubterrāeas. Q ua. pte. ſ. hoc ē qbus uiis. Tollat ſe i auras. emergat ī aera attollat ſe. Nūc uerno tpe. Nūc ī uere ager ē fœcūdus: parit fœtū. qa naſcūt et creſcunt fruges īſpicas. fœcūdus a faciēdo dr̄. q; fructum faciat. Nūc eſt ora. ē tp̄s. Creandi pecoris. redit. n. amor. et cōiūctiōis appetitus pecoribus ipſis. et qd qdē. ut Cicero oſtendit. cōmune ē oīum aīmantium ꝓ creandi cauſa. pariuntur ergo uerno tepore pecora. præſertim et hedi. et agni. Nūc

auis parat ĩ ramo: ĩ ramis arboꝝ. Tecta & larē: tecta ut ſit ſub frōdibus. larē nidū ut pariat ĩ eo: & educet pullos. Iure: merito igiť. Parētes latiæ romanæ mulieres. Coiūt fœcūda tpa: celebrāt ꝑncipiū ueris: hoc ē calē. meas: quæ tpa ſunt fœtus referctia. Quaꝝ: mulieꝝ. Militiam & uota habet ꝑtus? q̄ſi q̄rū ſtudiū & uotū eſt ipſa in pariēdo fœcūditas. nā pro militia laborē ꝑtus ſignificat pro uoto deſideriū: q̄m ꝑtus mulieꝝ laborioſus ē & deſideratus. Adde quod excubias: quarta ratio: quia calēdis martiis ĩ ualle exꝗlina nuptæ tēplū Iunoni lucinæ dedicarūt: pro aſſequēda fœcūditatæ: de quo latius diximus ſuperiore libro: Cūqꝫ Iuno præſit nuptis: & ſit martis mater: iure ob martis reuerētiā Marti mulieref calendis martiis ſacrificant.

Tēpōra iure colunt latiæ fœcunda parentes.
  Quarū militiam? uotaqꝫ partus habet.
Adde quod excubias ubi rex romanus agebat.
  Qui nūc exquilias nomina colis habet.
Illic a nuribus iunoni templa latinis.
  Hac ſunt ſi memini publica facta die.
Quid moror. & uariis onero tua pectora cāis.
  Emiet āte oculos quod petis ecce tuos.
Mater amat nuptas mrūm me turba frequētat.
  Hæc nos precipue tā pia cā decet.
Ferte deæ flores: gaudet florētibus herbis.
  Hæc dea de tenero cingite flore caput.
Dicite: tu nobis lucem lucina dediſti:
  Dicite tu uoto parturientis ades.
Si qua tamē grauida ē reſoluto crine precetꝰ.
  Vt ſoluat partus moliter ipſa ſuos.
Quis mihi nūc dicet quare cæleſtia martis.
  Arma ferāt ſalii: mamuriūqꝫ anant.

Adde q̄d ubi rex romanuſ agebat excubiaſ: uigiliaſ: & cuſtodiaſ. & ſuperioꝛ libro. diximus auctore Varrone Exꝗlias dictas ab excubiis: regis: uel ab eo quod excultæ a rege Tullo eēnt: Qui colis habet nunc noīe exꝗliaſ: uocanť nūc exꝗlia ab excubādo: ſeu excolēdo. Illic: ĩ exꝗliis. A nuribuſ latinis: mulieribuſ romanis. Sūt facta tēpla publica Iunōis publice fuere cōſecrata tēpla iunonis lucinæ: de ꝗbuſ ſupiuſ. Hac die ſi memini: calēdis meis: ſi recte recordor. Quid moror? quid detineo te ĩ mora. Et onero tua pectora uariis cauſis: q̄ſi cur affero tibi tot rōneſ. Quod tu petis: quaſi rō huius rei. Ecce eminet ante oculoſ tuoſ: ecce tu meꝰ uideſ iunonis filiū: q ſum huiuſce rei cauſa Mater Iuno: Amat nuptaſ: præeſt cōnubiis: & nuptæ ſunt illi curæ quia eaſ amat: Turba matrum frequentat me: celebrat diē meum: & frequentreſ eunt matreſ in ædem meā. Hec cauſa tam pia: qua piæ matres me colunt. Præcipue: quaſi in primis. Decet noſ: & me & matrem: aut me iunonis filium. Mars enī ex iunone & gramine natus eſt: ut inferiuſ dicemus Ferte deæ: hortatur nuptaſ ut iunonem colant ferantqꝫ capita ſertis coronata: precēturqꝫ aut parturientibuſ adſit quo ſine dolore poſſint partū edere. Ferte: offerte. Floreſ deæ: iunoni lucinæ. Hæc dea: iuno. Gaudet herbis florētibuſ: gaudet offerri ſibi floreſ: & floridaſ herbaſ. Cingite coronate. Caput ueſtrū de tenero flore: ſertis ex tenellis floribuſ cōtextiſ. Dicite: uoſ nuptæ. Tu lucina dediſti nobiſ lucē: quia te duce ad lucē uenimuſ ſupiore libro diximuſ iunonē lucinā dianā aſſe: licet Diodo. Lucinā iunoniſ filiā dixerit: & alio ĩ loco poeta lucinā a iunone miſſam & hic pro iunone ĩtelligi uelle demonſtrat. ratio eſt. q̄ ex Marco ſumiť: ueteref putaſſe iunonē & lunam eandē eſſe: q̄a luna ꝑ aerē meat: unde ἀρτέμιν nūcupauerūt ἀερότμην q̄d aera ſecat: & iuno aeris arbitra eſt cui mēſium initia cōſecrarūt ut in. i. lib. diximuſ. Dicite tu iuno. Ades uoto ꝑturiētis cum a ꝑturiente uocaris fer opē & ſerua illā. Tamē ſiqua eſt grauida: cū cal. mar. ita iunonē nupte ꝑcari debent ſiqua ex his grauida eēt. Præceť crine reſoluto crinibus ſolutis & paſſis. Vt illa. lucina. Soluat ꝑtus ſuos: incluſum ꝑtu ſoluat ut edere poſſit. Molliter leniter & ſine ullo dolore. Quis mihi nūc: hactenus cū marte locutus eſt: nunc ſcripturus feſtū ſalioꝝ egeriā nympha ĩplorat de qua paulo poſt. Et ut ſuperius diximus: Muma ſacroꝝ inſtitut ones ĩ octo ꝑtes diuiſit. Sexta ꝑs ut Alicarnaſeus inꝗt his diſtributa eſt: q uocanť a romanis ſalii quos Numa ex patriciis creauit Iuuenes. xii. ſpectatiſſimos deligēs: quoꝝ ſacra manebāt in palatio: uocatiqꝫ palatini: hi ꝗdē agonales: a ꝗbuſdā collini dicti: quorū ſacrariū erat in collino mōte poſt Numā ab hoſtilio rege conditū ex uoto: hi ſalii oēs ſaltatores & laudatores armatorū deorū. Tunicas uerſicolores balteis ſuccincti æncis. apices capitibus imponētes pilleos altos quos græci cirbaſias appellāt: accincti oēs gladio dextra lanceā: aut uirgā tenēt: leua peltam thraciam: ea eſt ſcuti cuneati ſpecie arctiora habentis latera qualia fuerūt apud grecos: qui curetū ſacra perſiciūt: unū ineſſe dicūt cœlo demiſſum: inuētūqꝫ in regia Numæ: nemīe inſerēte: nec uiſa apud italos tali forma: ueritū Numā inſidias: & furta ancilla huic cœleſti ſimilia: multa paraſſe dicūt. Cū Mamurio quodā opiſice: ita ut incerta inſidiaturis: & ĩdiſcreta fieret diuini illiuſ natura: nec ĩternoſci poſſet: & reliqua. Hæc aūt a poeta

multis uerſibuſ explicãẽ. Feſtũ uero ipſũ calendis martiis celebrabaẽ. Sed cetera quæ ad rem ſa ciũt ſuis i locis referemuſ. Quis nũc dicet mihi: qſi a quo diſcere potero. Quare ſalii martis: q ſacerdotes ſunt martis, Ferãt arma cœleſtia: ancilla ipſa: & illud quod e cœlo cecidit. Mamuriũq͡ canãt: cãtãdo mamurii nomẽ repetũt. Voluit. n. ipſe mamurius i mercedẽ clypeoꝝ: quos fecit iſtar illius cœleſtis Cani carminibus ſalioꝝ. Sed de eo paulo iferius. Mone iſtrue: & doceas tu me. O nympha: & periphraſi egeriã oñdit: de qua paulo poſt. Operoſa: o ſiciosa. Nemori & ſtagno diane quia nympha eſt fontis q i nemore cithiæ ẽ ubi nũc opidũ appellatur cithianum: cuius fontis riuulus ſtagnũ init ꝑpe aricíã O nympha o egeria. Cõiunx numæ: cũ qua Numa congreſſum ſe habere dicebat. Veni ad tua feſta: ad ea feſta quæ tuo cõſilio ſunt iſtituta. Vallis aricinæ ſilua: relaturus poeta: quæ & ubi ſit egeria facit topographiã: hoc ẽ loci deſcriptionẽ. Locũ. n. eſſe dicit i aricina ualle ubi: latet hipolitus: & dianæ ſymulachrũ eſt ex taurica aduectũ cui mitiore iã ritu ſiũt ſacra: inde riuulus defluit: aquas egeria ſuggerit quæ muſis grata Numæ uxor & cõſiliũ fuit. Sed qm̃ exigit locuſ ut de egeria dicamuſ de ea plura repetẽda ſũt. Numa accepto iperio effrenũ populũ religiõe cõpeſcuit de egeria ut Diony. iquit ſermonẽ cõſinxit: Quo facilius ipſũ attẽderet qui diuia uerebanẽ & ipoſitas ab eo leges ꝓ̃pte ſuſciperẽt tanq̃ a diis latas. Imitatus exẽplũ minois cretẽſis & licurgi lacedemõis: quoꝝ alter coloquio ſe frui iouis aiebat. ꝑgẽs i dicteũ mõtẽ: ubi iupiter educatus ẽ deſcẽdebat i ſpecũ ſacram ubi leges cõponẽs: q̃s a ioue accipe a firmabat: illas ad populũ ferebat. Licurgus delphoſ ꝓfectuſ: doctũ ſe eẽ ab apolline dicebat legũ cõſtitutionẽ: q̃s lacedemoniis tradebat. Sic numa egeria deã ꝓferebat; &c. Et Liui. iquit. Simulat ſibi cũ dea egeria cõgreſſus nocturnoſ eẽ: Eius ſe monitu q̃ accptiſſima diis eẽnt: ſacrã iſtituere. Et Lactã. ille firmi. Cũ antiquoꝝ ſacrificia dãnet: ſic iquit. Harũ uanitatũ apud romanoſ auctor: & cõſtitutor Sabinuſ ille rex: qui maxie aioſ hoĩum rudes: atq͡ impitoſ nouis ſupſtitionibuſ iplicauit. Quod ut faceret aliqua cũ auctoritate ſimulat cũ de egeria nocturnoſ ſe hr̃e cõgreſſus. Erat. quædam ſpelũcha peropaca i nemore aricio: unde riuuſ perẽni fonte manabat. Huc remotis arbitris ſe inferre cõſueuerat: ut mẽtiri poſſit mõitu deæ cõiugis: ea ſacra populo ſe tradere: quæ acceptiſſima diis eẽnt: uidelicet aſtutiam Minois uoluit imitari: qui ſe i antrũ iouis recõdebat: & ibi diu moratuſ legeſ tanq̃ ſibi a ioue traditaſ afferebat: ut hoĩes ad parendũ nõ mõ iperio: ſed ẽt religiõe cõſtrigeret. Nec difficile ſane fuit pſuadere paſtoribuſ. Itaq͡ põtificeſ: flamieſ: ſalioſ: augureſ creauit. deoſ p familias deſcripſit. Sic noui populi feroceſ aĩoſ mitigauit: & ad ſtudia paciſ a rebuſ bellicis auocauit. Sed cũ alios falleret: ſeipſum tñ nõ fefellit. Nam poſt annoſ plurimoſ: Cornelio & Bebio cõſulibuſ in agro ſcribæ Petiliis ſub ianiculo: Arce duæ lapidæ ſũt reptæ a foſſoribuſ: quaꝝ i altera corpuſ Numæ fuit i altera ſeptẽ latini libri de iure põtificio. Itẽ græci totidẽ: de diſciplia ſapiẽtiæ ſcripti: Quibuſ religiõeſ: nõ eaſ mõ q̃s ipſe iſtituerat: Sed oẽs præterea diſſoluit. Quare ad ſenatũ delata: decretũ eſt ut hi libri abolerenẽ. Ita eoſ. Q. u. Petiliuſ prætor urbanus i cõcione populi cõcremauit. & reliq̃. Eſt locuſ præcĩctus: circũdatuſ. Silua opaca: ũbroſa. Vallis aricinæ: ab aricia: quæ diſtat ab Alba uigiti ſtadiis. Sacer antiq̃ religiõe: hoc iõ dictũ qđ cõſecrata ibi ara diãæ ante Albã cõditam. Nam cũ Iphigenia: cuiuſ i prio libro memĩmuſ: præeſſet aræ dianæ taurice i Scithia: ubi hoſpiteſ mactabanẽ: appulit illuc Oreſteſ: cui cũ eũ agnouiſſet pepcit. Queretibus ſcythis illam Oreſtẽ non mactaſſe: tumultũ uerita auſugit noctũ cũ fratre: ab alto Dianæ ſimulachro: uenitq͡ i italiam: & i ſilua aricia tẽplũ Dianæ conſecrarũt. Hic i hac ſilua. Latet hyppolituſ: Theſei ex Hyppolita: ſiue Anthiope filius. Diſcerptuſ loriſ: habeniſ. Equoꝝ. i. ab equiſ frenatiſ, & loriſ iplicituſ: tractuſ laceratuſq͡ ẽ. Et q̃uiſ Cicero fabulam eẽ putet. hiſtoria tñ fuit: ſed i tragœdiaſ: ſic & i fabulaſ relata. Phedra deucalioniſ cretẽſiſ filia: Theſei uxor ob denegatũ ab Hyppolito cõcubitũ: eũ uiro apperiti cõcubituſ falſo accuſat. Theſeuſ: cũ eẽnt ſibi tria uota a Neptũo cõceſſa: ut i fabuliſ ẽ Hippolyti iteritũ optauit: de quo apđ Annæũ i Tr. genitor æquoreuſ dedit. Vt uota ꝓ no trina cõcipiam deo. Et iuocata munus hoc ſanxit ſtyge En ꝑge donũ triſte regnator freti Nõ cernat ultra lucidũ Hippolytuſ diẽ: Adeatq͡ manes iuuenis: irato prẽ. & reliq̃. At Neptunus mõſtrũ ingẽs imiſit: quo exterriti equi Hippolyti: fugiẽteſ eũ diſiecere: & loris iplicitum

Nympha mone nemori. ſtagnoq͡ adopta dianæ.
Nympha numæ cõiunx ad tua feſta ueni.
Vallis aricinæ ſilua precinctus opaca.
Eſt locus antiqua relligione ſacer.
Hic latet hippolytus loris diſtractus equorũ.
Vnde nemus nullis illud aditur equis.
Litia dependent longas uelantia ſpes:
Et poſita eſt meritæ multa tabella deæ.
Sæpe potens uoti frontem redimita coronis.
Fœmia lucẽtes portat ab urbe faces.
Regna tenẽt fortes maibus: pedibuſq͡ fuga

laceraue re. Sed ut ĭhiſtoriis legimus: Cũ ferret̃ curru Hippolytus: et audita nouercæ calũnia labẽti aĩo: frena e manibus exciderũt. Turbati equi: excuſſis habenis: currũ præcipitẽ egerunt. Quo effracto Hippolytus ueſtibus ĭplicitus atq̃ ad terram delatus interiit. Poetæ uero eũ Aeſculapii ope reuixiſſe dicũt. Virbiũq̃ mutato noĩe appellatũ: de quo alio loco dicet̃. Retiereq̃ Dianã Aricinam eũ apud ſe dicũt. Alii egeriæ cõmẽdatũ: quod oñdit ēt Vergi. ĭ fine ſeptimi æneidoꝝ: cũ dicat egeriæ nemoriq̃ religatũ: Appellatũq̃ Hippolytũ uolũt ab ἵππος equus & λύω lacero: ſeu diſcerpo. Vñ: exquo. Illud nemus aricina ſilua. Aditur nullis eqs. ex eo quod eq̃ iuuenẽ diſcerpſerũt: illud nemus ĭgredi nõ poſſunt: & Verg. Vñ etiã triuiæ tẽplo luciſque ſacratis Cornipedes arcẽtur q̃ litore circũ. Et iuuenẽ mõſtris pauidi effudere marinis Licia dependẽt uelãria: tegẽtia: Lõgas ſepes: alligabant̃ tabellæ ĭſcriptæ liciis: & appẽdebant̃ ſepibus: uota teſtantes. Sæpem a ſepiẽdo dicimus: & plura ſunt genera ſepimẽtoꝝ de quibus agit Varro in re ruſtica: & multa tabella: ĭſcripta nomĭbus ſeruatorum. Eſt poſita meritæ deæ dianæ que uota exaudiuit. Sæpe fœmina potens uoti: hoc eſt uoti compos Redimita frõtẽ coronis: hoc eſt coronata. Portat faces lucentes ab urbe: portat faces accenſas ex urbe ariciam cũ aſſecuta eſſet quod uoto optabat. Regna tenẽt fortes: regnum appellat poeta: eo quod ſacerdos triuie illic rex uocabat̃: & ſicut dicimus ariciam nemoralẽ: ita & regẽ nemorſem: & regna dianæ dictã. Lucanus ĭ tertio pharſaliæ: Qua ſublime nemus: ſcythicæ qua regna dianæ: & ĭ ſexto: Parua myicenææ quãtũ ſacrata dianæ Diſtat ab excelſa nemoralis aricia roma: & Suetonius ĭ uita. C. Caligulæ Nemorẽſi regi quod multos iam ãnos potiret̃ ſacerdotio: ualidiorem aduerſariũ ſubornauit. ſic & naſo regna dixerat. Fortes: ergo. Manibus tenẽt regna: ipſius dianæ. Et fugaces pedibus: ille. n. efficiebat̃ rex: q̃ & uiribus corporis. & pedũ celeritate præſtaret. opus. n. erat dimicatione: & q̃ ualidior erat: alterũ pellebat. Strabo cũ de hoc agit: ita inq̃t. Eſt & dianæ lucus. i. Artemiſiũ: ſic. n. uocãt: e ſiniſtra uiæ regione: ex arcia. ad arcinã ſiluã cõſcendẽtibus: quod tẽplũ noĩant ædiſiciũ Tauricæ: Ñã barbaricus q̃dã: ſcytharũ q̃ circa templũ mos obtinet. Qui. n. uictimæ mactator prius extiterit: Sacerdos ĭſtituit̃: fugitiuus q̃dam uir: gladiũ tenẽs: & ĭſultus ſemp circũſpectans: ad tutandũ ſtrenue eſt paratus. Tẽplũ aũt ſilua circundat: cui lacus iſtar pelagi fluctuãs adiacet. Circũ circa mõtanũ ĭminet ſupercilliũ cõtinẽter: unũque præ altũ. Caua ide regio templũ aquã que excipit. Fõtes ſpectare licet: e q̃bus lacus explet̃. Hoꝝ ſacra ſub cuiuſdã dæmonis appellatione habẽt hoc ĭ loco ſcaturigines obſcuræ ſunt: & reliqua. Hæc uerba Stra. ĭdicant eũ lacũ mõtibus circũdatũ: q̃ eſt ultra albã. Vbi eſt ab uno latere oppidũ cynthianũ: ab altero nemus: ſic. n. alteꝝ oppidũ nũc uocant. His ĭ locis aliq̃n adoleſcẽti mihi delitiæ fuerant æſtiuæ: iam diu ab illis abſui. Veꝝ ĭ eodẽ tẽplo olim humana uictima ĭmolabat̃. Sed cũ poſt ea ut honoratus inq̃t romanis ſacroꝝ crudelitas diſpliceret: q̃q̃ ſerui ĭmolarent̃ ad laconias eſt dianatranſlata: ubi ſacriſici cõſuetudo adoleſcentuloꝝ uerberibus ſeruat̃: q̃ uocabat̃ βωμονίκαι quia aris ſuperpoſiti cõtẽdebãt: q̃ plura poſſent uerbera ſuſtinere. Et q̃ſq̃: ex illis regibus nemorẽſibus Poſt modo poterit ſuo exẽplo: quia ualidior alios opprimit. Defluit p lucũ cynthiæ. Riuus lapidoſus: inter lapides fluẽs. Incerto murmure: q̃ſi tam leui ſuſurro: ut uix auribus pcipiat̃. Inde: ex eo riuulo. Sæpe bibi ſed exiguis hauſtibus. bibi ſæpe: ſed parũ aquæ hauſi. Egeria eſt quæ prebet aquas: quaſi egeria eſt illius fontis nymphã: quæ aquas fundit. Dea grata camœnis: muſis: nã ut Põp. inq̃t camœnæ muſæ a carminibus ſũt dictæ: uel quod canũt antiquoꝝ laudes: uel quod ſit caſtæ mẽtis præſides: ſed poeta egeriã camœnis gratã dixit: q̃ alii putauere eã eſſe unã ex muſis: uel quia locus ille camœnis eſt cõſecratus. de quo Liuius inq̃t. Lucus erat: quẽ mediũ ex opaco ſpecu fons perenni rigabat aqua. Quo: quia ſe pſæpe numa ſine arbitris: uelut ad cõgreſſum deæ ĭſerebat. Camœnis eũ lucũ ſacrauit: quod dearũ ſibi cõſilia cũ coniuge ſua egeria eẽt: & ſoli ſidei ſolẽne iſtituit. Ad id ſacrariũ flamines bigis: curru acurato uehi iuſſit. Manuq̃ ad digitos uſq̃ inuoluta: rẽ diuinam facere ſignificãtes ſidẽ tutandã: ſedẽq̃ eius ẽt in dextris ſacrarã eẽ &c. Plutarchus uero ubi de ſaliis agit: inq̃t. Annũ iam octauũ regnante numa morbus peſtifer italiam occupãs romam inuaſerat: mœrẽtibus cũctis tradit̃ peltam æneam e cœlo delapſam ĭ numæ manus: in eam mirabilia quedam dixiſſe regẽ: ſe ex egeria muſiſq̃ audiſſe: peltam ĭ urbis ſalutẽ miſſam. Oportere eam ſeruare: aliis. xi. ad illius figuram effectis. Preterea opus eẽ camœnis locũ eũ: & que circũ locũ prata ſũt ſacrare: quo frequẽter ad ſuũ cõgreſſum ueniant &c. Inde ẽ illud Iuuenalis: Hic ubi nocturne numa conſtituebat amice: & paulo poſt ſubdit: & electis mẽdicat ſilua camœnis In ualẽ egerie deſcẽdimus. Egeriam uolũt dictam ab egerẽdo: ex eo q̃d Pompeius inq̃t Egerie nymphe ſacrificabant pregnantes q̃d eam putabant facile cõceptam aluũ egerere. Illa: egeria. Fuit cõiunx

Et perit exemplo poſtmodo quiſque ſuo.
Defluit incerto lapidoſus murmure riuus.
Sæpe: ſed exiguis hauſtibus inde bibi.
Egeria ẽ: quæ præbet aquas dea grata camœnis.
Illa numæ cõiunx: cõſiliumq̃ fuit.
Principio nimiũ prõptos ad bella quirites.

numæ: &c. Conſilium; quod dicebat ſe hr̄e cum ea cōgreſſum & cōſulere de rebus agēdis: ut iam ſupra oñdimus. Prīcipio nimiū: Numa regno ita potitus ut Titus īquit: urbē nouā: conditā ui: & armis; iure; legibuſq; ac moribus de ītegro cōdere parat quibus cū īter bella aſſueſcere uideret nō poſſe quippe efferos militia aīos; Mitigādū ferocē populū: armorꝝ diſſuetudīe ratus: Ianū ad infimū argiletum; īdicē pacis belliq; fecit: aptus ut ī armis eſt ciuitatē. Clauſus pacatos circa oīs populos ſignaret: & paulo poſt; ne luxuriarēt ocio animi: quoſ metuſ hoſtium: diſciplinaq; militariſ cōtinuerat: oīum primū rē ad multitudinē īperitā & illiſ ſæculiſ rudē: efficaciſſimā; Deorꝝ metum iniiciēdū ratus ē Qui cū deſcēdere ad aīos ſine aliquo cōmēto miraculi; nō poſſet: ſimulat ſibi cū dea egeria congreſſus &c. quia de aliis iā egimus nō īmoremur. Sed de geſtis & moribus eius ſic Alycarnaſeus īquit. Vñ pauca hæc excerpſimus. Plebeios pauperes ſuſcepit diuides eis ex agro quē romulus poſſederat: Et ex publico prē exiguā. Patriciis prioribus nihil ademit. aducticiis alios quoſdā honores tradidit: diſſidētes cōpoſuit; diſpoſito cōgrue populo duo hæc tractauit: docuitq; populum quibus ornatā ciuitatē fieri felicem: & magnā putabat cultū diuinorꝝ: quia dii eēnt bonorū oīum mortalibus largitores. Deīde iuſtitiam p quā data a diis bona: honeſtos ferre poſſeſſoribus fructus afferebat &c.

Molliri placuit iure deumque metu.
Inde datæ leges: ne fortior omnia poſſet:
Cœptaque ſunt pure tradita ſacra coli.
Exuritur feritas: armiſq; potētius æquū eſt:
Et cum ciue pudet conſeruiſſe manus.
Atq; aliquis modo trux uiſa iam uerit̄ ara:
Vinaq; dat tepidis farraque ſalſa focis.
Ecce deum genitor rutilas p nubila flāmas.
Spargit: & effuſis æthera ſiccat aquis.
Non alias miſſi cecidere frequentius ignes.
Rex pauet: & uulgi pectora terror habet.

Prīcipio: quaſi ab initio Placuit; numæ. Molliri: leniri & mites fieri. Iure: iuris obſuātia. Et metu deū: religiōe: nā ea demū uera religio ē: cum deū timemus. Inde uolūt deū dictū qd λεος metus ſit: & papinius non ab re dixiſſe uidet̄. Primus ī orbe deos fecit timor. Et Pōp. inquit. Deus dictus: q2 ei nihil deſit: uel quia oīa cōmoda hoībus dat: ſiue a græco λεōσ qd ſignificat metum: eo qd hoībus metus ſit: ſed magis cōſtat id uocabulū ex græco λεōσ eē dictū: aſpiratōe dēpta: qui mos antiquis nr̄is frequēs erat. Numæ ergo placuit iuris obſuātia: & religiōe frenare: & māſuefacere. Quirites: romanos: quāquā quirites a curibus dicti. Nimiū prūptos ad bella: bellicoſos quos Romulus armis ſemper exercuerat. Inde: ex eo. Datæ leges: a numa. ſ. dedit. n. populo leges quas ab egeria accepiſſe ſimulabat. Ne firmior: ualidior: & potētior. Poſſet oīa: ne oīa potētioris arbitrio admiſtraretur. Dedit leges quibus iuſtitiā ſuare diſcerēt. Sacra tradita: quaſi cerimonie: & ritus ſacrorū & deorū cultus. quos ipſe tradidit. Sūt cœpta coli: ab ipſiſ romaniſ. Pure: caſte. Feritaſ exuit̄: cum eēt priuſ feroceſ: iam ipſam feritatem exuerūt: & īduerūt māſuetudine. Et æquū ē potētiuſ armiſ: quia arma & uireſ ab equitate uīcunt̄. Illudq; dicimuſ æquū & bonū eē. qd ſine lege: ac cōſuetudīe ab oībuſ cōprobat̄. Spectareq; ad iuſ naturale dicit̄. Nā pauluſ iuriſcōſultuſ de iuſtitia & iure: iuſ īquit pluribuſ modiſ dicit̄. Vno mō quidē id qd æquū & bonū eſt dicit̄: & ē iuſ naturale. Altero mō: qd oībuſ: aut pluribuſ ī quacūq; ciuitate utile ē. ut iuſ ciuile: neq; minuſ iuſ recte ī ciuitate nr̄a ius honorariū &c. Vulpianus īquit ius a iuſtitia dictū. Et ut legē definiamus. Cicero lex inqt ē certa ratio e mēte diuīa manās: quæ rēcta ſuadeat: phibeatq; cōtraria. Et Papinianus ait: lex ē cōe præceptū uirorū prudētiū: Demoſthenes ſic definit: lex ē cui oēs hoīes debēt obedire. Et Chryſippus: lex ē diuīarū & humanarū rerū notitia. Et Modeſtinus: legis uirtus hæc ē īperare: uetare: punire: pmittere. Et pudet: iam. Cōſeruiſſe manus cū ciue: pudet īter ſe pugnare non. n. aut pro agris; aut aliis bonis armis decertabāt: ſed iuſtitiæ ſuccūbebāt. Atq; aliquis mō: paulo añ Trux ferus & crudelis. Vertit̄ iā uiſa ara: qui truceſ: priuſ: & experteſ religioniſ. uertit̄ iā uiſa ara: iā miteſ redditi: & religioſi: cū primū uiderīt arā uertūt ſe: & ſacrificatū eūt. Et dat uina & farra ſalſa: hoc ē mollā ex farre & ſale mollito. Tepidiſ fociſ: ariſ ubi fit ignis ſacrificii. Ecce deū: iā expoſito numæ ſtudio dirigit narratione ad īquirēdā anciliorū narratione: & īquit eo tpe emiſſa ab ioue creberrima fulmīa: ſic & creberrimas fuiſſe pluuias. Vñ forte exortus ē peſtifer ille morbus: quem ex plutarcho retulimus: Ecce genitor deū: iuppiter ſpargit. Flamas rutilas: coruſcos ignes ideſt ignea & coruſcātia fulmīa. Per nubila & ſiccat æthera: aera. Aquis effuſis: efuſione aquarū: bñ aute exonerat̄: atq; ſiccat̄ aer p pluuiarū effuſionē. Nōdū alias: q̄ſi nūq̄ hactenus ſeu ad ea uſq; tpa. Cecidere frequētiuſ: crebriuſ. Igneſ miſſi: fulmīa e cœlo miſſa. Rex pauet: expaueſit numa: & Terror habet pectora uulgi: oīs multitudo exterrita ē: & Plut. ea peſte mœſtuſ fuiſſe cūctos oſtēdit Cui dea: Egeria territū numā cōſolat̄: mōſtratq; iouē poſſe placari: ſed id oñdi: quo pacto fieri poſſit: debere a pico: & fauno. docuitq; nympha: qua rōne eoſ cogeret: & ab ipſis ritū edoceret. Cui; numæ dea egeria ait. Ne nimiū terrere: nō exterreariſ nimiū. Fulmē ē plabile: q̄ſi cauſæ

uel delicta: quibus iratuſ eſt Iuppiter & fulmina emittit poſſunt ſacrificiis expurgari. Et flectitur: mitigatur ſeu placatur. Ira iouis ſeui: irati. Sed picus & faunus poterit tradere ritum piandi: quo ritu ſacrorum mitiges iratum iouem. Vtrunque numen romani ſoli: quaſi uterque deuſ latium tuetur: nam latii fuere reges. Picuſ enim Saturni filiuſ: quem in picum auem martiam circeſ ueneficio uerſum dicunt: unde & Vergili. fecit auem circe: ſparſitque coloribuſ alaſ. Sed latini eum pro deo coluerunt: unde eſt illud plutarchi quod latini eum præceteris colāt

Cui dea: ne nimium terrere: piabile fulmen.
Eſt ait: & ſæui flectitur ira iouis.
Sed poterunt ritum: picus faunuſq; piandi.
Tradere: romani numen utrunque ſoli.
Nec ſine ui tradent: adhibe tu uincula captis.
Atque ita qua poſſunt edidit arte capi.
Lucus auentino ſuberat niger ilicis umbra:
Quo poſſis uiſo dicere numen ineſt.
In medio gramen: muſcoq; adoperta uirenti.
Manabat ſaxo uena perennis aquæ.
Inde fere ſoli faunus picuſque bibebant.
Huc uenit: & fōti rex numa mactat ouē,
Plenaq; odorati diſponit pocula bacchi:
Cumque ſuis antro conditus ipſe latet.

At aues eiuſ nominis Picoſ martioſ uocat Pli. cognomine inſigneſ: & in auſpitiis magnoſ: & poſtea ſubdit ipſi principaleſ latio ſunt in auguriis: a rege: qui huic aui nomen dedit. Faunuſ: non intelligaſ de pane: aut uino: qui & faunuſ dicitur arcadum numine: de quo ſuperiuſ egimuſ. Sed de, huiuſ pici filio: patre latini. de quo Lactantiuſ. Sed ut Pompiliuſ apud Romanoſ inſtitutor ineptarum religionum fuit: ſic ante Pompilium, Faunuſ in latio: qui & Saturno auone faria ſacra conſtituit: & picum patrem inter deoſ honorauit: & ſororem ſuam faunam: candēque coniugem conſecrauit. Et de his intelligit Cicero cum inquit in libris de diuinatione. Sepe ēt in præliis auditi fauni & in rebuſ turbidis ueridicæ uoceſ ex occultu miſſe eſſe dicuntur: & Varro ait Fauni dei latinorum ita ut Faunuſ & fauna ſint in uerſibuſ: quoſ uocant Saturnioſ: in ſilueſtribuſ lociſ traditum eſt ſolitoſ fari: quo fando faunoſ dictoſ: & Honoratuſ quoque oſtendit faunum & faunam dictoſ a uaticinando ideſt fando. Nec tradent: ipſi non docebunt te placare iouem. Sine ui: niſi uiribuſ cogaſ. Adhibe tua uincula captiſ: quaſi cum eoſ occupaueriſ alligeſ tuiſ uinculiſ: uel cum inueneriſ dormienteſ capiaſ: & alligeſ Atque ita edidit: dixit & docuit numam egeria. Qua arte: quo dolo: quibuſ inſidiis. Poſſent capi: apprehendi appoſito ſcilicet uino in eo loco: quo illi potare conſueuerant. Lucuſ auentino: Topographia eſt. Erat in auentino cole ſilua aquæ ſolo aſpectu ineſſe aliquid numiniſ indicat, locuſque erat herbiduſ: unde & aqua ſcatebat: de qua picuſ & faunuſ haurire conſueuerant ibi oue mactata diſpoſitiſque circa poculiſ numa in inſidiis latuit. Suberat auentino lucuſ: erat ſilua ſub auentino monte. Niger: obſcurus. Vmbra illiciſ: quod erant ibi denſæ umbroſæ illiceſ: uerum alio loco legimuſ fuiſſe in auentino ſiluam lauriferam. Sed quare auentinus dictuſ dicemuſ in quarto Quo: luco. Viſo: inſpecto. Poſſeſ dicere ineſt numen: quia indicabat alicui numini eſſe ſacrum: ob umbram: & horrorem: quem incutiebat: ut de luco maſſilienſi apud lucanum arboribuſ ſuus horror ineſt. In medio gramen: erat gramineuſ ſeu herbidus in medio locuſ. Et uena aquæ perennis: perpetuo fluentis. Adoperta: tecta. Muſco: illa tenui herba quæ naſcitur circa aquaſ. Nitenti: uiridi aut nitenti aquæ aſpergine. Manabat e ſaxo: ſcaturiebat e rupe. Inde: ex ea aqua. Soli fere: quaſi ſoli ipſi. Faunus: & Picus bibebant: quia raro alii illuc penetrabant. Rex numa uenit huc: ad hunc fontem. Et mactat ouem fonti immolat ouem: Et diſponit pocula plena: crateres: ſeu caliceſ plenos. Bacchi odorati: uini: quod quo odoratius eo melius. Et uſus eſt denominatione: quæ eſt cum ponimus inuentorem pro re inuenta: & Conditus: abſconditus. Latet cum

ſuis antro: abſcondit ſe & comites: in inſidiis diſpoſitos: ne abſterreret deos a guſtu uini: & ebrios: & dormientes apprehenderet. Ad ſolitos ueniunt: uenere ad fontem dii: & exauſto uino quieti ſe dedere: quos egrediens ex inſidiis numa occupat: & laqueis manus alligat. Numina ſilueſtria: picus & faunus ſiluarum præſides. Veniunt ad ſolitos fontes: quo ſæpe uenire conſueuerant. Et releuant pectora ſicca: propter ſitim. releuant. ergo a ſiti. Multo mero. quia multum hauſerunt. Quies: ſomnus.

Ad ſolitum ueniũt ſylueſtria numía fõtem:
Et releuant multo corpora ſicca mero.
Vína quies ſequit̃: gelido numa ꝓditur ab ãtro.
Vinclaque ſopitas addit in arcta manus.
Somnus ut abſceſſit pugnãdo uícula tẽtant.
Rumpere pugnantes fortius illa tenet.
Tũc numa: dii nemorũ factis ignoſcite nr̃is:
Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo:
Quoq; modo poſſit fulmẽ mõſtrate piari.
Sic numa: ſic quatiens cornua faunus ait.
Magna petis: nec que monitu tibi dicere noſtro.
Fas ſit: habẽt fines numina noſtra ſuos.
Dii ſumus agreſtes: & qui dominamur in altis.
Mõtibus: arbitriũ eſt in ſua tecta ioui.

Sequitur uina: nã poſt epotum uinum ſomnus ocellos oppreſſit. Numa prodit: exit. Ab antro gelido: ubi inſidiis delituerat: &c. Addit manus ſopitas: deorum ſopitorum. In arcta uincula: nam manus utriuſque laqueis alligauit. Somnus: experrecti a ſomno dii: quo magis tentabant uincula rumpere: eo magis implicabantur. Vt postquam. Abſceſſit: ſomnus. Pugnant: contẽdunt: & conãtur picus & faunus tentando & experiendo. Rũpe uincula: laqueos: quibus erant deuincti. Illa tenent fortius: ualidius. Pugnãtes: diſſoluere: aut frangere conãtes: & eſt tranſlatio ab auibus: captis in retibus: aut uiſco. nam fugere conantes fortius tenentur: & magis implicantur. Tunc numa: petit ab his ueniam numa: cum quod fecit: non ſcelere fecerit. Oratque ut oſtendant quo pacto iouem placare poſſet. Tunc numa: ait. Dii nemorum: qui nemora incolitis: & quorum præſides eſtis: Ignoſcite noſtris factis: date ueniam: & benigno animo ferte quod fecimus. Si ſcitis: pro quia ſcitis. Abeſſe ſcelus ingenio meo: quaſi me non feciſſe hoc ulla impietate. Decepi uos quidem ingenio: ſed ab ſcelus abeſt. Et monſtrate quomodo: quo ritu: quo ſacrificio. Poſſit piari fulmen: poſſit placari iuppiter: qui fulmina emittit: uel expurgari cauſa: qua fulmina emittũtur Sic ait numa: ſic faunus numæ reſpõdens. Quatiens cornua: quia bicornis fingit̃. Magna petis: hæc fuere uerba fauni: petis quod præſtare nõ poſſumus: nam agrorum & mõtium dii: non habemus in cœlo ius: quod ſolius eſt iouis: quem e cœlo euocare per te nõ potes: poteris tamẽ ſi a nobis docebere. Petis: tu numa. Magnaq; nec ſit tibi fas: non liceat tibi. Diſcere noſtro monitu: noſtra inſtructione: & addit huic rei rationem. Numina noſtra habent ſuos fines: quaſi quia licet dii ſimus. præfinita tamen eſt nobis poteſtas: & uelut circũſcripta in agris & in montibus: quæ a nobis petis: opus eſt ut iuppiter e cœlo ueniens: te doceat: cuius ſunt ipſa fulmina. Suũ ergo eſt tradere expiationem: & non noſtrũ. Dii ſumus agreſtes: qui agris præſumus: aut ſumus dii ruſtici ατροτιϭ. n. ruſticus eſt. Et qui dominemur in altis mõtibus: quia ius & dominium habemus in mõtibus: & in nemoribus. Ioui eſt arbitriũ in ſua recta: ipſe iuppiter ĩ cœlo dominatur. Tu nõ poteris deducere hunc cœlo: non poteris elicere: & euocare ad te e cœlo iouẽ. Per te: tua ope. At forſitan poteris: deducere. ſ. Vſus noſtra ope: noſtro conſilio & auxilio. Dixerat: hec uerba. Faunus par ſententia eſt pici: quia affirmauit: quæ faunus dixerat. Tamen ait picus deme nobis uincula: diſſolue laqueos: & a uobis remoue. Iuppiter ueniat huc: quaſi cum dempſeris uincula: docebimus te: quo pacto iouem elicias & huc ueniet. Perductus ab arce ſumma ab æthere ſũmo. Nubila ſtyx palus inferni: per quã dii iurant. Erit mihi teſtis ꝓmiſſi: quaſi iuro per ſtygem iouem huc affuturum στυξ triſticiam ſignificat: a στυγνάζω quod eſt triſticiam infero. filia

Hunc tu non poteris per te deducere cœlo.
  At poteris noſtra forſitan uſus ope.
Dixerat hæc faunus: par eſt ſententia pici.
  Deme tamen nobis uincula picus ait.
Iuppiter huc ueniet ſũma perductus ab arce.
  Nubila promiſſi ſtyx mihi teſtis erit.
Emiſſi laqueis quid agant: quæ carmina dicant:
  Q uaque trahant ſuperis ſedibus arte iouem:
Scire nefas homini eſt: nobis conceſſa canentur.
  Q uæqꝫ pio dici uatis ab ore licet.
Eliciunt cœlo te iuppiter. unde minores.
  Nunc quoqꝫ te celebrant: eliciũque uocant.
Conſtat auentinæ tremuiſſe cacumina ſiluæ.
  Terraque ſubſedit pondere preſſa iouis.

credita eſt uictoriæ quæ deoſ contra gigãteſ iuit. unde datum eſt illi: ut nulluſ per eam deuſ peieraret: ſed de ea plura aliaſ. Emiſſi laqueis: ſoluti & liberati e uinculis. Nefas ſcire homini quid agant: nõ licet homini ſcire: quid faunuſ: & picuſ ſoluti dixerint quidue fecerint ad deducẽdum e cœlo iouem. Q uæ carmina dicãt: quaſi quibuſ carminibuſ. ſeu incãtationibus utãtur. Et Vergiliuſ Carmina de cœlo poſſunt deducere lunam. Et qua arte trahant: abſtrahant quibuſ precibus. Iouẽ e ſuperiſ ſedibuſ: e cœlo hæc omnia ſunt: quæ homini ſcire nõ licet. Nobis cõceſſa canentur: dicemus ea quæ cõceſſa ſunt poetis ſcire & referre &c. Q uæ licet dici ab ore pio uatis: dicemuſ quæ dici poſſunt a uate ſalua pietate. Eliciũt: faunus & picus precibus deducunt e cœlo iouem. unde ab eliciendo Elicius iuppiter dictus eſt. Sed ut rem altius repetamus. Poſt multa ſacrorũ inſtituta. Pontificem deinde: ut Titus inquit Numa Martium marci filium ex patribus legit. Eiqꝫ ſacra omnia excripta: exignataqꝫ attribuit: quibus hoſtiis: quibus diebus: ad quæ templa ſacra fierent. Atqꝫ unde in eos ſumptuſ pecunia erogaretᷣ. Ceteraqꝫ oĩa publica: priuataqꝫ ſacra: põtificis ſcitis ſubiecit: ut eẽt: quo cõſultũ plebs ueniret. neqd diuini iuris negligẽdo patrios ritus: pegrinoſqꝫ aſciſcẽdo turbaretᷣ Nec cœleſtes mõ cerimõias: ſed iuſta quoqꝫ funebri: placãdoſqꝫ manes: ut idẽ põtifex edoceret. Q uæqꝫ pdigia fulmĩbus: alioue quouiſmõ ſuſciperetᷣ: atqꝫ curaretᷣ. Ad ea eliciẽda: & mẽtibuſ diuinis Ioui Elicio arã ĩ auẽtino dicauit. Deũqꝫ cõſuluit auguriiſqꝫ quæ ſuſcipiẽda eẽnt. Ad hæc cõſultãda: pcurãdaqꝫ multitudini oĩ: a ui & armis cõuerſa & animi aliqd agẽdo occupati erãt: & deoꝝ aſſidua ĩſidẽs cura: ĩtereſſe rebus humanis cœleſte numẽ uideretᷣ: Ea pietate oĩum pectora ĩbuerat: ut fides ac ius iurãdũ: pximo legũ: ac pœnaꝝ metu ciuitatẽ regerẽt: & reliq. Ex eo igitᷣ quod deũ conſuluit: qd arã poſuit: qd ita oĩa bene ĩſtituit: putatᷣ Iouẽ e cœlo elicuiſſe. Veꝝ & ptãtẽ eẽ hominibus dicuntᷣ cogẽdoꝝ taliũ demonũ inuocatoꝝ: ad rñdẽdũ: Porphirius. n. ut ab Euſebio aliqd mutuemur. Recte inqt a pythagora dictũ eſt nõ ſponte ĩuocatos deos: ſed neceſſitate quadam impulſos accedere quamuis alios maiore: alios minori impelli neceſſitate non ignoremus. Nõnulli autem quadam accedendi conſuetudine: & maxime ſi natura boni ſunt: facilius accedũt. Nõnulli cũ inuocati aduenerint: nocere conentᷣ. Præſertim ſi negligẽtius qſpiã in ea re ſe habuerit. Hæc. n. oĩa uera eẽ ac neceſſitate: oẽs ĩuocatos ueuire: a reſpõſis eoꝝ diſcere poſſumus. nõ aũt ſimplr dicta neceſſitate: ſed pſuaſione quadã pſuſa coguntᷣ. Exorata tuis ueni ſmonibus iſtuc. Mortales: quos cõſilio ĩuenere deoꝝ. Et ĩ alio multo clarius. De cœlis hecate cur huc cõpulſa uenire es: Et paulo poſt rñdetᷣ. Victa hominũ pcibus cœleſtia numĩa terrã Cogũtᷣ petere: & caſus apire futuros. Apollo quoqꝫ: inqt cogi ſe hoc rñſo declarauit: Carminibus domitis phœbus fulgor ab alto. Defluit tacitus: purũqꝫ p aera uectus: afflatu ſpirãs: labẽſqꝫ ĩ corda ſonoro: Et ſubiit mẽtẽ ĩnocuã: ſanctiqꝫ capacẽ Numinis: & peperit mortali ex gutture uocẽ: Sed hæc hactenus. O iuppiter eliciũt te cœlo: faunus & picus eliciũt te: & deducũt e cœlo ĩ terras. Vñ: ex quo. Miores: poſteriores: aut hoies noſtræ ætatis: quos uernacula lingua modernos uocãt & in triſtibus. Vtque ego maiores: ſic me coluere minores & loquitur de hominibus ſui temporis. Nunc quoqꝫ hoc etiã tempore. Celebrant: colunt ſub hoc cognomine. Et uocãt elicium: elicius Iuppiter dictus eſt ab eliciẽdo: uel quod ara eſt ei cõſecrata ĩ auẽtino ad eliciẽda cõſilia

quibus maneſ placarentur: & prodigia fulminibuſ facta purgarentur. Conſtat: deſcendit e cœlo iuppiter: quo quidem adueniente; tremuit auentinuſ monſ ut de aduentu hecateſ apud Vergili. Sub pedibuſ mugire ſolum: & iuga cœpta moueri. Siluarum uiſæque canes ululare per umbram aduentante dea. Conſtat: manifeſtum eſt. Tremuiſſe cacumina: ſummitateſ. Siluæ auentinæ: quæ in auentino erat: nam trementibus iugis: tremuit & Silua. Et terra preſſa pondere iouis, qui iam e cœlo deſcenderat.

Corda micant regis: totoq; e corpore ſanguis.
Fugit: & hirſutæ diriguere comæ.
Vt rediit animus: da certa piamina dixit.
Fulminis: altorum rexque paterque deum.
Si tua contigimus manibus donaria puris:
Hoc quoque quod petitur: ſi pia lingua rogat.
Annuit oranti: uerũque ambage remota.
Abdidit: & dubio terruit ore uirum.
Cæde caput dixit: cui rex parebimus inquit.
Cedenda eſt hortis eruta cæpa meis.
Addidit hic: hominis ſumes ait ille capillos.
Poſtulat hic animam: cui numa piſcis ait.
Riſit: & his inquit facito mea tela procures.
O uir colloquio non abigende deum.
Sed tibi protulerit: cum totum craſtinus orbem.

Subſedit: ſubſidere uiſa eſt: cum uix ſuſtinere poſſet tanti numinis maieſtatem. Corda micãt: non poterat humanitas tantam ferre diuinitatem ideo. Micant: hoc tremuit. Corda regis: numæ ob metum; qui ĩ corde eſt. Et ſanguis fugit toto corpore: ex omnibuſ corporis partibus, nã aut cordi deficienti ſuccurrens extremaſ partes reliquit; aut intuſ metu cõcreuit. Et comæ hirſute: hirtæ: & erectæ. Diriguere: propter cedentẽ ſanguinem cuti contracta inderigent hirſuti crines: ut in primo quoque libro diximus. Vt reddiit: petit hoc ab ioue numa ubi in ſe reddiit: ut doceat expiari fulmina. Si id ſua pietate meretur: Vt: poſtquam. Rediit animus: quaſi ubi in ſe reuerſus eſt: nec exterreat te ſyllaba. quoniam ob ſincopam illud rediit ultimo loco longum eſt: ut ſæpe in ſimilibus utitur poeta. Veluti in metra. Non adiit apte: nec legit idonea credo tempora: & cætera. Dixit: numa o. Rex & pater deum altorum: deorum cœleſtium. Da certa piamina fulminis: doce me quo ſacrificio poſſim te placare: ne mittas fulmina. Si contigimuſ tua donaria: aras tuas. Manibus puris: caſtis quaſi Da hoc ſi pie: & caſte ſolitus ſum tibi ſacrificare. Donaria: aras ſeu templa. nam ut armarium dicitur: ubi arma reponuntur: ſic donarium ubi dona offerentur: aut reconduntur. Si pia lingua rogat: rogando petit. Hoc quoque quod petitur: quaſi ſi in his petendis pius uideor da mihi expiationem. Annuit: affirmauit nutu iuppiter: aut nutu affirmationis ſignum numæ dedit. Oranti. Sed abdidit: inuoluit. Rerum remota ambage: ſine ulla obſcura circuitõe uerborum: breuibus docet. Sed dubie uerba protulit: &c. Terruit uirum; numam. Ore dubio: hoc eſt ambiguis uerbis. Dixit iuppiter. Cæde; incide & macta. Caput: ſed quod caput non explicuit. Cui: Ioui. Rex: numa. Inquit parebimus obediemus. Cæpa eſt: cedenda incidenda. Eruta hortis meis: hoc eſt incidam tibi cæpam: quã erũam: ſeu euellam ex hortis meis. Addidit hic hominis: quaſi ſubiunxit iuppiter mactato caput hominis: non cæpam. Aſt ille: numa reſpondit. Sumes capillos: accipies quod capitis diminutiuum eſt hoc eſt capillum: nam a capite capillos dicimus. Hic: iuppiter. Poſtulat animam; quaſi non cæpam: non capillos: ſed animatum corpus. da igitur mihi uiuẽtem animam. Cui numa ait piſcis: mactabo tibi piſcem & piſcis animam tibi dabo. Et in his numæ lenitas cognoſcitur: cum non ſit ſecutus barbarorum morem: qui humana uictima putabant deos placere. Non enim uoluit ipſe mactare homines abhorens ab omni quidem barbarica feritate. Riſit: iuppiter. &c.

Inquit: facito. Procures mea tella: curam habeas: & ſic expiabis ſeu expurgabis mea fulmina. His: rebus ſcilicet cæpa: capillis: piſce. Sic modum ex

piandi fulmis tradidi: ceſa cepa: icisis capillis: & mactato piſce: O uir non abigēde: non repellēde: ſed admittēde. Colloqo deū: magna hec nume cōmēdatio a ſanctitate & pietate: qbus dignus ſit deoꝝ alloqo ipſius iouis cēſura frui. Sed tibi: iam ad anciliorꝝ cauſam deſcendit: quia ab ioue primū ancile traditū. Nūc.n. iuppiter pollicet̃ ſe daturū certa iperii pignora Sed cū cynthius craſtinus: ſol die craſtini cynthius phœbus dicit̃: a cyntho monte deli. Protulerit: oñderit. Totū orbem: totam rotunditatem. Hoc eſt cum ſol craſtinus totus erit ortus. Dabo certa pignora imperii: dabo certam fidem manſuri imperii romani. dedit enim peltam que quam diu ſeruata eſt: ſeruatum eſt iperiū icolume. Dixit: ita loquutus eſt iuppiter: i&c. Fert̃ igēti tonitru ſicut mos eſt: & natura ipſius illi.n. tonitrua: & fulmina ſignant̃. Sup ethera notū: concuſſū redeūte ipſo: &. Deſtituit: dereliqt. Numam adorantē hiſteron ꝓteron: nam prius deſtituit numam: inde i cœlū rediit cū magno tonitru. Ille redit: ex ſilua auētinam i regiam numa redit. Letus: quia iouē alloquutus &c. Memorat acta qritibus refert que fecerit que ue audiuerit populo i concionē uocato. Tarda & difficilis fides uenit dictis: tarde: & cū difficultate adhibebatur fides uerbis eius. Non.n. poterāt illi hoc ſibi pſuadere: mortalē hoiem iouē eſſe allocutū. ea quoqꝫ pignora pollicētem. At certe: illi erāt duriores ad ea credēda: dicebāt ſe fidē adhibituros: cū res ipſa effectu cōprobaretur. Numa uero refert uerba iouis: quod die craſtini ſit uera daturus pignora. Ait: numa. At certe credemus: quaſi ita dicitis at fidē adhibebimus. Si exitus ſequet̃ uerba: ſi uerba ipſa ſortiet̃ effectū. alit̃ credere nō uultis. Quiſqs addes en audi craſtia: aduerte: q̄ futura ſūt die craſtini. Cū cynthius ſol. Protulerit terris totū orbē cum ſol craſtinus erit ortus: & utit̃ more legatoꝝ: cum eādē oīa fere uerba referat: que ab ioue acceperat. Paucis tm̄ imutatis. Iuppiter dabit certa pignora iperii: pignora ſtabilis & māſuri imperii. Diſcedunt: diſceſſit populus: dubiuſqꝫ uſqꝫ i ſequētē diē. & cū primū illuxit ſequēti die. Conuenit ante regiā populuſ exiit deīde rex: & medio loco cōſedit: Diſcedūt dubii: ciues qui illud futurū nō arbitrabāt̃: &c. Promiſſa uidēt̃ tarda: nā qđ cupidius expectabat̃: tardiuſ affuturꝫ exiſtimabat̃. Et fideſ depēdet: dubia ē. Adueniēte die: et ubi illuxit dubii erāt: cū fides effectū nō ſortiret̃. Nā fides cū dicat̃ ex fieri & dico. qñquidē fit id qđ dicit̃: cūqꝫ adhuc nō fieret: dubia erat fides. Telluſ erat mollis: & ob id mollis quia. Rorata: aſpſa. Pruina rore cœleſti. Verꝫ pruina eſt uehementioris frigoriſ dictaqꝫ pruina: a perurendo: ꝙ perurat frōdeſ tenella folia. Mane: iā exorta aurora. Populuſ adeſt añ limia: añ foreſ regie. Sui regiſ: nume: ut apud Ver. ad limīa primi pœnoꝝ expectāt. Prodit: exit e regia numa: &. Cōſedit mediuſ: medio loco. In ſolio acerno: nō eburna: ñ aurea ñ argētea ſella ſed ſolio ex acere facto. Innumeri uiri ſtāt circa & ſilēt: ſedēte rge turba ſtabat & ſilēbat expectāt uerba regiſ. Ortuſ erat iā illuxerat: & ſol exoriri cœpit du bie anxieqꝫ erāt oīū mēteſ Numa tecto capite ꝑcatuſ ē iouē: ut ꝓmiſſa ſuaret. Ortuſ erat phebuſ ſol Tm̄modo ſūmo margie: ſūma extremitate: quia tm̄ ſupior extremitas ſolis uidebat̃. Mēteſ eorū. ſ. qui illic cū rege erāt. Sollicitæ anſiæ. Pauēt: expaueſcunt & ſpe. Et metu ut eſt illud Ver. Spē metūqꝫ iter ſpe futuri boni: metu alicuius incōmodi. Cōſtitit numa. Atqꝫ uelatus caput hñs caput uelatū. i. tectū. Amictu niueo cādido. Suſtulit ille: numa eleuauit. Manus iā bñ notas diis: quas bñ dii nouerāt: & ob eius religionē: & quia deoꝝ alloquio fretus. Velauit caput numa more ſacerdotali: cū ſalutātes: aut uenerātes deoſ caput uelent. Viris autē dignitate prǽditis: & honore dignis ſi quo caſu occurrerit caput aperiūt. Hoc.n. ut inquit Plut. pro.x. illā quoqꝫ dubitationē uidet̃ augere: nā ſi qua de æneа ferūt̃: uera ſunt: ut prætereūte diomede caput operiēs rem diuinā fecerit: rōnē habet: nec repugnat: ut quēadmodū i occurſu hoſtium caput uelent̃: ſic amicis: ac bonis uiris obuiā facti capita detegamus. Nā qđ ad deos ptiet: id ꝓpriū nō ē. ſed caſu accidit & ab illo ſuatū poſtea māſit. Quod ſi aliud dicēdū ē. Vide ne illud ſolū qrendū ſit: quāobrē deos

Cynthius: imperii pignora certa dabo.
Dixit: & ingēti tonitru ſuper æthera notum.
Fertur: adorantem deſtituitque numam.
Ille redit lætus: memor atque quiritibus acta.
Tarda uenit dictis difficiliſque fides.
At certe credemus ait: ſi uerba ſequetur
Exitus: en audi craſtina quiſquis ades.
Protulerit totum cū terris cynthius orbem.
Iuppiter imperii pignora certa dabit.
Diſcedunt dubii: promiſſaqꝫ tarda uidētur.
Dependetque fides adueniente die.
Mollis erat tellus: rorataque mane pruina:
Ante ſui populus limina regis adeſt.
Prodit et in ſolio medius conſedit acerno:
Innumeri circum ſtantque ſilentque uiri.
Ortus erat ſūmo tātū mō margie phœbus:
Sollicitæ mentes ſpeque metuque pauēt.
Cōſtitit: atque caput niueo uelatus amictu:

Iam bene diis notas ſubſtulit ille manus.
Atque ita tẽpus adeſt promiſſi muneris ĩquit.
Pollicitam dictis iupiter adde fidem.
Dũ loquitur: totum iam ſol emouerat orbẽ:
Et grauis ætherio uenit ab axe fragor.
Ter tonuit ſine nube deus tria fulmina miſit.
Credite dicenti: mira ſed acta loquar.
A media cœlum regione dehiſcere cœpit.
Sũmiſere oculos cum duce turba ſuo.
Ecce leui ſcutum uerſatum leniter aura.
Decidit: a populo clamor ad aſtra uenit.
Tollit munus humo: cæſa prius ille iuuenca.
Quæ dederat nulli colla præmẽda iugo.
Atq; ãcile uocat: quod ab oĩ parte reciſũ eſt.
Quẽq; notes oculis: angulus oĩs abeſt.
Tũc memor imperii ſortem cõſiſtere in illo:

uenerantes capite uelẽt. Alterũ uero cõſentaneũ eſt. Potẽtioribus.n.occurentes icclrco caput aperiũt. nõ ut eis aliqd addant: ſed ut inuidia potius detrahant: Ne pares diis ĩmortalibus honores poſcere: neue eodem cultu deleactari uideanẽ. Deos uero icclrco ſic adorabant: ut aut operiendo capite ſeipſos humiliores redderent: aut metu: neqd ignominioſũ: ac triſte ĩterptandũ alicũde auribus accideret. Icclrco ueſtem ad aures uſq; attollebant. Hoc aũt eos uehementer uitaſſe. Ex eo facile pſpici põt: quod oraculũ adeũtes: aera pulſari: & quã maximũ ſtrepitũ fieri uolũt: aut illud eſt quod caſtor dicit: mores romanos pythagoricis cõparãs geniũ: q unicuiq; noſtrũ ineſt: deos: q extra ſunt rogare: & caput uelando ſupplicare animi ſcilicet uelamẽtũ: ac reuelationẽ p corpus: quodã enigmate oſtẽdẽtẽ. Hæc ille. Atq; ita dixit: numa. Adeſt tẽpus pmiſſi aduenit hora: qua pmiſiſti te daturũ imperii pignora. Iupiter adde fidẽ pollicitam dictis quaſi ſiat o iupiter quod pollicitus es. Da qđ promiſiſti. Dũ loqtur: dũ ita oraret Numa Ter ſereno cœlo tonuit a ſeptentrione: oẽs oculos inflexerũt. Decidit q; e cœlo ſcutũ de quo paulo ſuperius diximus. Plutarchus inqt peltã æneã e cœllo delapſam: ĩ numæ manus decidiſſe: & Dionyſius ſcutũ cœllo demiſſum inuentũ ĩ regia numæ: nemine inferẽte. Dũ loqtur: ipſe rex iouẽ orans. Iam ſol emouerat totũ orbẽ: extulerat ſe totũ: quia toto orbe iã ſe ſupra terrã eleuauerat: & Grauis fragor: q̃ſi ĩgẽs crepituſ: nã ĩgẽs tonitru. Venit ab axe æthereo: ab axe ſeptẽtrionali. Sic & ĩ triſtibus quãtus ab æthereo puenit axe fragor. & illinc uenictria fulmĩa: præcipue cũ in exortiuas redeũt ptes Plynio auctore optima ſunt: illaq; e lœua pte cœli ueniũt: iõ exetruſcorũ diſciplia lœua felicia eẽ credunẽ. Ter deus: iupiter. Tonuit ſine nube: q̃ſi cœlo ſereno. Ter dixit ob felicitatẽ ĩparis numeri: & ſine nube qđ maioris eẽt oſtẽti. Licet Horatius ſimili tonitru exterreaẽ ubi in odis inqt plerũq; perpurũ tonãtes Egit quos uolucrẽq; currũ. Tria fulmĩa miſit: quia quot tonitrua: tot fulmina eiaculatus eſt. Credite dicẽti mira: adhibete fidẽ uerbis meis: cũ admirabilia referant. Sed acta loquor dico admiranda: ſed quæ fuere uera. Nõ deſunt q ita exponãt. Sed acta: ſed quæ ĩ ſcœna relata ſunt. Cœlũ: cœpit. Dehiſcere: apiri. A media regiõe: nõ intelligas a meridie: ſed ab altiore pte cœli. illa.n.media ẽ: quæ altior: illaq; uiſa aperiri. unᷓ iupiter ſcutũ eẽt demiſſurus. Turba cũ duce: populus cũ rege. Sũmiſere oculos ſuos: demiſere ĩ humũ inflexo capite reſpiciẽtes: quod & reuerentiæ eſt: & iterdũ cogitãtis & dubitãtiſ. Ecce decidit: e cœlo. ſ. ſcutũ uerſatũ uolutatũ. Leniẽ: nõ cũ ĩpetu: ſed leniẽ uerſatũ. Leui aura: exiguo uẽto. Clamor uenit ad aſtra a populo: rcepto ſcuto: quo erat ĩperiipignus: Sullatus eſt in cœlũ clamor ab omni populo: & applaudente: & gratias agente Ioui. Tollit humo. extulit peltã ſeu ſcutũ Numa mactauitq; iuuencã ĩiugem: & qm̃ nullus inerat ſcuto angulus: quod undiq; cæſum uidereẽ ancillæ uocarunt icclrco dixit Varro Ancilia dicta ab am & cæſum: quod id armorũ genus ab utraq; parte reciſum. Plutar. uero inqt Peltas ancilia propter figurã. Circulus.n.non eſt: neq; ueluti pelta circũferentiã reddit: ſed exciſurã habet lineæ ἑλικοειδῶς cuius apices cur naturam habentes: & denſitate in ſe conuerſæ figuram ancillis faciũt: aut propter ancona. i. cubitũ ad quem circũferunẽ. Hæc.n. Iobas inqt: cupiens nomen a græco deducere. Poſſet etiã primũ hoc cognomẽ a motu: uel ĩpetu deſcẽdere: q anecatẽ. i. ſuperne factus ſit: ſiue ab ægrotantiũ curatione: quæ ἀκολωιὸ dicitur: aut ab αὐχμῶν λύσεως ideſt ſiccitatum ſolutione. Præterea a triſtium amotione: quam ἀνασχεσιν uocant: ex quo Caſtorem & Pollucem ἀνακας athenienſes appellent &c. Tollit: ille attollit Numa. Munus: ſcutum e cœlo delapſum. Humo e terra. Cæſa: mactata. Prius iuuenca quæ dederat colla premenda nulli iugo: ĩmolauit Ioui iuuencã exarmẽto delectam: quæ adhuc iugum nõ tuliſſet. Atque uocant: ſcutum ipſum. Ancile: quod eſt reciſum ab omni parte: non quod rotũdam habeat effigiem: ſed ita inciſum uideatur: ut angulus ullus minime diſcernatur: ideo poeta ĩquit. Omnis angulus abeſt: quẽ notes: notare & diſcernere poſſis. Oculis: quia nullus ineſt angulus. Tũ memor: cũ aĩo uolueret numa imperii pignus in eo ſcuto conſiſtere. plura ad eius ſimilitudinem effingenda eſſe curauit: ut ſiqs furta

ſurripere uoluiſſet fallerent imagine: & Plutarchus inqt ĩ eã peltã mirabilia quedã pixiſſe regem ſe ex egeria: muſiſq; audiſſe. Peltam.n.in urbiſ ſalutẽ miſſam oportereq; eã aſeruare: aliis undecim ad illius figurã: magnitudinẽ & formã effectis: quo dubiũ ob ſimilitudinẽ: ſit cœleſtis illius adipiſcẽde. Memor tũ: numa. Cõſiſtere in illo ſcuto. Sortem imperii: fatũ imperii romani. Init cõſilium multæ calliditatis: poſt longã cogitationẽ illud conſiliũ iniuit: ut plura.ſ.ad eius ſimilitudinẽ fierent: Iubet fieri plura: ſcuta nam undecim alia. Cælata ſimili figura: que ĩ ſculptura & ipſa forma ſimilẽ figurã referrẽt. Vt eat error ante oculoſ inſidiãtes: ut errarẽt & fallerent ſimilitudine illi: qꝫ ꝑ inſidiaſ & furta ſurripere uoluiſſẽt. Mamurius: Plutarchus inqt. Peltã aũt ex eiuſ auctoritate atq; imperio effingere artifices: cũ certaſſent: diffidentibus ac deſperãtibus cæteris. Veturiũ: Mamuriũ: tradit unũ e ſũmis opificibuſ uſq; adeo ſimilitudinẽ effinxiſſe: ſtruxiſſeq; oẽs ſimiles: ut neq; Numa iam ipſe dignoſceret. & Pompeius inqt. Mamurii Veturii nomẽ frequẽter in cantibus romani frequentabãt. Hac de cauſa Numa Pompilio regnãte e cœlo cecidiſſe fert ancille: ideſt ſcutũ breue: quod ideo ſic eſt appellatũ: quia ex utroq; latere erat reciſum: ut ſummũ.infimũq; eiuſ latuſ medio pareret. Vnaq; edita uox omnium potentiſſimã fore ciuitatem quem diu id in ea manſiſſet. Itaq; facta ſunt eiuſdem generis plura: quibus id miſceretur: ne internoſci cœleſte poſſet. Probatum opuſ eſt maxime Veturii: qui præmii loco petiit: ut ſuum nomẽ inter carmina Salii canerent. Mamurius morum fabræ ne an morum: an artis fabræ. Exactior: Mamurius: an morum laude: an artis fabrilis ſtudio perfectior. Difficile eſt ulli dicere: quia utroq; excellit & moribus & arte fabrili. Clauſit. celauit. Opus: quia undecim peltas ad cœleſtis illius ſimilitudinem effinxit: Hoc tamen acceptũ eſt a Palladio: de quo ſuo loco. Cui Mamurio: Numa munificus: liberalis & gratus. Dixit pete præmia facti: præmia artificii tui. Nulla: munera ſcilicet ſeu præmia. Petes irrita: nihil petes fruſtra. Si mea nota fideſ: ſi ueridicus ſum: & tu & cæteri fidẽ meam nouiſtiſ. Iam dederat ſalioſ item: ut inquit Liuiuſ duodecim Marti gradiuo legit: tunicæq; inſigne dedit: & ſuꝑ tunicã æneũ pectori tegumen: cœleſtiaq; arma: quæ ancilia appellant: ferre ac ꝑ urbem ire canẽteſ carmina: cũ tripudiis. Solẽniq; ſaltatu iuſſit hæc ille. Varro quoq; ſalios a ſaltando dictoſ oſtẽdit: quod facere in comitiis: in ſacris quot annis; & ſolẽt & debent: Plutarchus uero ubi de ipſis peltis agit: harum autem inquit: Cuſtodes ac miniſtros conſtituiſſe dicitur ſalios ſacerdoteſ. Salii uero uocati ſunt: nõ ut quidam fabulant a uiro Samothrace: ſeu Mantineo Salio nomine: qui ſaltationem: quæ in armis dicitur edocuerit: ſed ab ipſo potius tripudio ſaltatorio: quod uehemẽtius: robuſtiuſq; per urbẽ eũtes ſubſaltant Cum ad mẽſem martium ſacras peltas ſuſcipiãt: induti puniceis tunicis: æneis balteis: latiſq; ſuccincti: æneas capitũ galeas portãteſ paruis gladiis arma pulſantes. Reliquum uero ſaltationis pedum eſt opuſ. Mouẽtur enim ſuauiter conuerſiones ac mutationeſ in celeri & crebro numero: robuſte & leuiter reddenteſ. Iam: Numa: Dederat nomina ſaliis dicta a ſaltu: iam delegerat duodecim iuuenes quoſ a ſaltando ſalioſ appellauit. Et inſtituit arma: quæ illi gererent: & uerba canenda: carmina cantãda. Ad certoſ modos: ad quoſdam moduloſ cõſtitutoſ. Et Dionyſius ĩquit: Mouent ad tibiã ex modulo enopliis motibuſ: quãdoq; ſimul ac uiciſſim: quandoq; patria quedam canẽtes carmina. Tum ſic mamuriuſ. Hoc Veturius Mamurius in mercedem petiit ut in carminibus ſaliorum ultimo loco ſuum nomen caneretur: de quo Plutarchus. Mamurio autẽ inquit artis ſue mercedem fuiſſe ferũt: memoriam quãdã ꝑ ſaliorũ carmẽ: ſimul cum pyrichii modulo abſolutũ. Tum ſic mamuriuſ reſpondit. Numæ. Merces det mihi gloria: quaſi date in præmiũ eternitatẽ nominis hoc ẽ famã & gloriam. Et noſtra noĩa ſonẽt extrẽo carmĩe: reſonẽt in ultĩo loco carmĩs: ſic erit pyrrichii moduluſ: ĩ fine ũelut ẽ ĩ multis iambiciſ: ubi ſedeſ ultĩa pyrrichio dat: uelut in hiſ Feraſ ancille: cluſit hoc Mamuriuſ: Geratq; nomẽ inclytũ Mamuriuſ. Inde: ex eo. Sacerdoteſ Salii. ſacerdoteſ Martiſ. Perſoluũt præmia ꝓmiſſa: quæ Numa ꝓmiſerat. Operi uetuſto: ancillibuſ uetuſtiſ a mamurio fabrefactiſ: hoc ẽ ꝓmiſſa ipſi artificii: qui fabrefecit. Et uocant mamuriũ: repetũt nomẽ: hoc ĩ fine moduli. Agant & oẽſ grãm mamurio

Conſilium multæ calliditatis init.
  Plura iubet fieri ſimili celata figura:
Error ut ante oculos inſidiantes eat.
  Mamurius morũ fabræ ne exactior artis.
Difficile eſt ulli dicere: clauſit opus:
  Cui numa numificus facti pete premia dixit.
Si mea nota fides: irrita nulla petes:
  Iam dederat ſaliis a ſaltu nomina dicta.
Arma: & ad certos uerba canẽda modos.
  Quon ſic mãurius: merces mihi gloria detur.
Nominaq; extremo carmine noſtra ſonẽt.
  Inde ſacerdotes: operi ꝓmiſſa uetuſto.
Præmia ꝑſoluũt: mamuriũq; uocant.

Nubere filiorum feſta triduo integro durabāt: quo tempore cum malum ſit nubere: quia nuptiæ ab armis auſpicādæ non ſunt: admonet nubiles expectandum eſſe: uſq; ad ea recondita arma. Præterea uxor flaminis dialis eo triduo: nec pectere nec ornare ſe debet. Si qua uoles nubere ſi qua puella eris nuptias contractura & uiro tradenda. Quāuis ambo probabitis: & tu: & iuuenis: qui uir tuus erit: quāuis amore iuuenili properetis. Differ: tamen uelis differre ad aliū diem. Paruæ moræ habent magna cōmoda: nam ex parua dilatione magna ſequetur cōmoditas. Arma mouent pugnam: hæc eſt ratio cur nō debet nubere: quia nō fauſtū omen captat ab armis. nā mouēt pugnā. Pugna eſt aliena maritis: q cū concordes eſſe debeāt: a diſcordia & pugna penitus abhorrere debēt. Aptius cōmodius & felicius. Omē erit cū ſue rint: cōdita: cū ipſa ancilla & alia arma erūt recōdita: tūc meliore auſpicio nubere poteris. His ēt lucibus his tribus diebus. Cōiunx dialis: uxor Flaminis dialis hoc eſt ſacerdotis iouis a dios Iupiter. Diſcīcta debet habere comas capitis impexas: debet & diſcincta eſſe nec crines pectere: nec ſeſe excolere: ueluti cū Ioui ſacrificat: Sūt enī nunc dies Martis: Supſedendū eſt a cultu: qui ī ſacris iouis exigit. Et enim tātæ erat uenerationi uxor Flamīs dialis: ut ea extīcta flamē ſe ſacerdotio abdicaret: cuius rei rationē ingrēs Plutarchus ita diſſerit. Pr. il.

Nubere ſi qua uoles: quā uis ꝓperabitis ābo.
Differ: hēnt puæ cōmoda magna moræ.
Arma mouēt pugnā: pugna ē aliena maritis.
Condita cū fuerint aptius omen erit.
His etiā cōiunx capitis diſcīcta dialis.
Lucibus impexas debet habere comas.
Tertia nox demiſſa ſuos ubi nouerit ortus.
Conditus e geminis piſcibus alter erit.
Nā duo ſunt: auſtris hic ē: aquilonibus ille.
Proximus a uen'is nomē uterque tenet.
Quom croceis rorare comis titonia cōiunx.
Cœperit: & quītæ tēpora lucis aget.
Siue ē arctophilax: ſiue ē piger ille bootes:
C Mergitur: uiſus effugietque tuos.
At nō effugiet uindemitor, hocquoq; cām:

An qd q uxorē ducēs: poſt amiſit. Eo q nūq̄ duxit multo eſt īfelicior. Eius. n. q uxorē duxit: domus īregra eſt. Eius aūt: qui uxorē ī matrimoniū acceptā amiſit: nō ſolū impfecta domus ē: ſed ī munita prſus ac māca. An eodē tpe uxor una cū uiro cōſecratur: quēadmodū multa ſūt ī ſacris: quæ abſq̄ uxore agi nequeūt. Priore aūt amiſſa alterā ſtati ſupducere: tū difficile ē: tum uero iniquū atq; ipiū. Tertia nox: qnto nonas martias: hoc tertia die mēſis noctu coſmico occaſualiter e piſcibus occulit. Duos. n. eſſe ſuperiore libro diximus: & fabulā quoq; retulimus: qua ratione cœlo eēnt appoſiti: nūc auſtralis occulit maturius: quia in īferiore pte cœli ē. Vbi: poſtq̄. Tertia nox de mēſe martio. ſ. Mouerit ſuos ortus: cū oriet: aut cū orta ē. Alter piſcibus e gemis: ex duobus. Erit cōditus: abſconditus: nā occulit notius ſeu auſtralis. Nā duo ſunt ipſi piſces. Hic: q nūc occulit. Eſt ꝓximus auſtris: ſic & auſtralē ōndit. Ille: alter piſcis. Eſt ꝓximus aqlonibus: ipſi ſeptētrionali. Vterq; piſcis tenet noīa uēto. Nā a noto notius a borea boreus dr: ſiue auſtralis & aqlonaris. Cū croceis. iii. nonas martias: hoc ē quīta die ipſius mēſis occidit arctophilax: de quo diximus ſupiore libro ī fabula Caliſtus non occidat: ſicut ex oriēte ī occaſum labētia ſydera: ſed ī ipſa uertigie circa polū: undis ī mergi uidet: pcipue coſmice. Nā oriēte die poeta pigrū uocat. Nā ut Hyg. īquit cu tauro gemis: cācro. & libra occidit: ideo ſero occidere dr: qd magis erectus a pedibus puenit ad terrā. Ar exoriēs citius quā chelæ uidet. Cū coniūx titonia: aurora uxor Titoni: de quo alias dictū. Cœpit rorare: rorē effūdere. Genis croceis: reſpexit ad aeris colorē: cum uideat mane oriēs croceus: ſic & Ver. Titoni coniūx liquēs aurora cubile: ſed quia genis dixit: uni lachryme fluūt: q terris ros effūdit: reſpicit fabulā: quā refert ī. xii. met. Cū illa ab ioue peteret corpus Mēnonis filii: quē Achilles interemerat: illd redditū medio aere aduſtū: cōuerſumq; ī aues mēnonias cinirē refert: & ex illo lachrymas: hoc ē ipm rorē effudiſſe aurorā. Et erūt tpa qntæ lucis: erit qntus dies mēſis. Siue ē arctophilax: cuſtos urſæ: ut diximus ſuperius. Siue ille piger bootes: qſi ſiue dicas cuſtodē Vrſæ αρκτη Vrſa φιλαξ cuſtos: ſiue bootē rectorē boū: qa plauſtrū regere uidet. Merget mergi uidebit. Et effugiet uiſus tuos qa occidet eo mō quo dixi. Hæc oia quæ ad ortū & occaſū ſydeꝝ pertinēt ī fine operis lucidius explicabūt: ubi oia repetemus. At nō effugiet occulit: dixit bootes: ſed ñ occulit: imo ſe ſe ōndet uidemitor. Orit igit eodē die: hoc ē. iii. no. mar. uidemitor. Sed aliter uidet ſentire Ply. Inqt. n. xi: calē. ſeptēbris Cæſari & aſſyriæ ſtellaq; uidemitor appellat. Mane exoriri icipit Vidēmiæ maturitatē ꝓmittēs. Quo pacto igit. iii. nonas mar. orit: ſi Ply. xi. cal. ſeptēbris exoriri dicat Tu aūt ſic accipias: Ouidiū itelligere de ortu ueſpertino: quod oriat coſmice poſt occaſum ſolis: & Plinius dicit tūc mane exoriri. Aliter di

cere poſſes quod heliacæ orta ē: & occidēte ſole in ſūmo cœlo uideri. Eius fabula hæc refert̄ Ampelos puer thrax: mirū in modum a Baccho amatus eſt: cui bacchus uitem tradidit: de qua collecturus uuas: cū ulmū ubi hærebat aſcendiſſet. Examinis decidit: Bacchus ſyderibus intulit: & uitem ab eo Ampellon appellauit. At uindemitor: uindemitoris ſtella. Nō effugiet: uiſus ſcilicet tuos quemadmodum bootes quia nō mergitur tunc: ſed exurgit. Parua mora eſt exigua retardatio. Docere unde hoc quoq; ſidus: hoc etiam ſicut cætera. Trahat cauſam: ducat originem. Bacchus fert̄: dicit̄. Amaſſe in iugis Iuſmariis: In Iuſmario mōte thraciæ. Ampelon intōſum: crinitū puerū. Creatū ſatyro & nympha filiū ſatyri unius ex illis: qui Bacchū comitātur: aliqui filiū marſiæ dicunt quē ſatyrum poeta inferius uocat: ſed nō conſtat. nam Diodo. celibē Marſiam fuiſſe tradit: de quo plura inferius dicemuſ. Tradidit: Bacchus. Huic ampelo. Vitem pendētem e frōdibus ulmi: quę pendebat e ulmo cū ulmis adiūgunt̄: ut primo lib. diximus. Quę uitis. Nūc habet nomē de nomine pueri: nam uitis græce uocatur ἄμπελος. & ἀμπελὼν uinea. dū temerarius: inprudēs. Legit: colligit. Vuas pictas uarii coloris. In ramo: in ramoſa ulma. Decidit ex alto in humū. Liber: Bacchus. Tulit amiſſum: puerū quem iam amiſerat: quia extinctuſ erat. In aſtra: ī cœlū retulit: & īter ſydera collocauit. Sextuſ ubi: ſexta die mēſis: hoc ē pridie nonas mar. ueſte ſacrificat̄: quo die Cæſar ueſte ſacerdoſ & pōtifex maximuſ. creatuſ eſt. Verū alii hoc ī loco dictū de Iulio cæſare: alii de auguſto uolūt. In uetuſtiſſimis codicibus ī oreine feſtoꝝ p ſingulos menſes: illa dies Iulio Cæſari aſſignat̄. At poeta loqui uidetur de eo qui tunc uiuebat: cum dicat: Quos ſancta fouet ille manu: ſic eſſet ad Auguſtū referendum. Nam in primo lib. diximus ſcripſit hoc opuſ uiuente auguſto: ſed edidit poſt eius exceſſum: quod certe indicat ille locus ī primo: licet ipſe recuſet. Nā de Ty. loqtur: ut ī eo loco diximus. Ego illud puto: q̄ appoſuerat ī aug. laudē: nō mutauiſſe: cū emēdauit: ſed addidiſſe multa in laudē tam Tyberii: q̄ Germanici: ſed ut de pōtificatu Iulii cæſaris: deīde Aug. aliqd dicamus. Defūcto Metel. pōtifice maxīo cū pōtificatū ſtudio: & diſceptationibus plenū Iſauricus: & Catulus clariſſimi uiri: & ī ſenatu potētiſſimi: peterēt aut ꝓpterea cæſar: qn & ipſe cādidatuſ deſcēderet: ceſſit cæteꝝ pari undiq; fauore ac ſtudio apparēte: Catulus quo āplior erat dignitaſ: eo magis euētus īcertitudinē reformidās miſit: q grādi pecunia cæſarē ut ab ea cōtentione deſiſteret īducerēt qbuſ ille grādiorē ſe mutuatuꝝ certatiq; enixiuſ petituꝝ eē rūdit: inſtāte comitioꝝ die: cū mater eū ad fores uſq; lachrymis ꝓſeq̄ret̄: illā cōplexatus dixiſſe fert̄: mater hodie aut pōtificē: aut exulē tuū uidebis filiū: Eūtibus igit̄ certati ī ſuffragia tribubuſ: Supior declaraturuſ: nō puū ſenatui: & optimatibuſ terrorē īcuſſit: tanq̄ ad oē audaciæ genuſ plebē adacturuſ: & reliq̄ hæc ex Plu. Trāqllus uero inqt: Depoſita ꝓuinciæ ſpe pōtificatū maximū petiit: nō ſine ꝓfuſiſſima largitiōe: ī qua reputāſ magnitudinē æris alieni: Cum mane ad comitia deſcēderet: ꝓdixiſſe matri oſculāti fert̄. Domū niſi ſe pōtificē nō reuerſuꝝ: atq; ita potētiſſimoſ duoſ cōpetitoreſ: multū q; & ætate: & dignitate āntecedēteſ ſupauit: ut plura ipſe in eoꝝ tribubuſ ſuffragia: quā uterq; ī oībuſ tulerit: hæc de cæſare. de Auguſto aūt ſic Trāqllus inqt: Poſtq̄ uero pōtificatū maximū: quē nūq̄ uiuo lepido auferre ſuſtinuerat: mortuo deīde ſuſcepit. Quicqd fatidicoꝝ libroꝝ: græci latini q; generis nullis: uel parū idoneis auctoribus uulgo ferebat̄: ſupra duo milia contracta undiq; cremauit ac ſolos retinuit Sybillinoſ &c. Vbi poſtq̄ Sextuſ Phœbus: ſextus ſol mēſis: ſic ſextū diē ſignificat. Scāder: aſcēdet. Aethera: q̄ſi ex īferiore pte ī altū: Olympū cliuoſum: cœlū cōnexū. carpet ætherea: carpet iter p æthera. Eqs alatis: uelocibuſ: tō alatiſ dixit. & q̄tuor ſūt ut oñdimuſ. Quiſqs adeſ & colis penetralia: ſacella ſecretiora. Veſtæ caſtæ: de ueſta oīa: q̄ ad rē faciūt: ī ſexto lib. dicemuſ: & aliqd ſuperiuſ attigimuſ. Gratare ꝓ gratulare uel ipſi ueſte: uel tāto pōtifici. Et pone thura fociſ iliaciſ: ariſ ueſtalibuſ: ubi æterni ſūt ignes: exilio aduecto. Nā æneaſ Veſtæ ſacra ex Troia ī italiā aduexit. Honor pōtificaliſ ipſa dignitaſ pōtificatuſ. Acceſſit: addita ē. Titulis īnumeriſ cæſaris: multiſ dignitatibuſ. Quoſ ille cæſar. Maluit potius uoluit. Mereri: ſubintelligēdū: quā habuit: tñ uoluit meritis oēs dignitatis graduſ: & titulos aſſeq: nō ambitione: aut aura populari: ſed ꝓpria uirtute: ſi ad Iuliū cæſarē referret: qa fuit q̄ſtor ædi

Vnde trahat ſydus parua docere mora eſt.
Ampelon intōſum ſatyro nymphaq; creatum.
Fertur in hiſmariis bacchus amaſſe iugis.
Tradidit huic uitem pendentē e frondibus ulmi.
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius uuas.
Decidit: amiſſum liber in aſtra tulit.
Sextus ubi e terra cliuoſum ſcādet olympum.
Phœbus: & alatis æthera carpet equis.
Quiſq; ades: caſtæq; colis penetralia ueſtæ.
Gratare: iliacis thuraq; pone focis.
Cæſaris innumeris: quos maluit ipſe mereri.
Acceſſit titulis pontificalis honor.
Ignibus æternis æterni numina præſunt.

lis: Põtifex totieſ cõſul & dictator: ſi ad auguſtũ: qa oẽs ingratuſ aſſecutuſ. adeptuſ eſt ad alioſ quo cq titulos: nã & auguſtuſ cognominatuſ ẽ. & pr priæ. Numia æterni cæſaris: q relatuſ ẽ ĩ deoſ imortaleſ: nã uterq eorũ relatus ẽ ĩ deorũ numerũ: & qm de Auguſto ĩ cœlũ relato ĩ prĩo lib. diximuſ: de Iulio Cæſare paulo ĩferius dicemuſ. Præſũt æternis ignibuſ: ueſtalibuſ ſacris: q̃ p pontificẽ maximũ admiſtrabãt: nã ignẽ ĩextinctũ uirgĩeſ ſuabãt. Videſ pignora ĩperii iũcta: hoc ẽ ueſtales igneſ & põtificẽ Cæſarẽ: q̃ ſũt duo ĩperii pignora nã quoad ſuãt inextĩcti ueſtales igneſ: & ĩcolumis domus cæſerea ſuat ĩcolume imperiũ. Dii ueteres: orat nũc deoſ troianoſ p ſalute cognati põtificis. Nam cũ Iulius cæſar ab iulio Aſcanii filio p genituſ fuerit uideẽ cognatõe attigere ueſtam: cuius ſacra e troia aduecta ab ænea pr̃e aſcanii fuerint ĩ Italiã. Eſt & alia cognatio: ſiqs altiuſ inſpiciat: Nã Veſta Saturni filia fuit: q̃ ſtructuram domuſ ĩueniſſe diciẽ: autore Diodoro. ſic illa ſoror Iouis: & iuppiter ueneris pr̃: a qua emanauit genus iuleum. Ea oĩo cognatio ẽ: & Auguſtus in Iuleã domũ adoptatuſ ea quoq cognatione deoſ attigebat. Dii troiæ ueteris: antiquæ. O ueſta & dii penates. Præda digniſſima ferẽt: Aenæ q uos e mediis hoſtibuſ tã q̃ prædã eripuit. Q ua præda. Aeneaſ grauis: onuſtus Fuit tutuſ ab hoſte: ab hoſtiũ iſidiis: qa ſoſpes euaſit. Sacerdos ortuſ ab Aenea: Cæſar ab iulio nepote Aeneæ p genitus: & de auguſto poteſ ĩtelligere Diui iulii ex adoptione filiuſ & gloriebaẽ ipſe quoq Ab enea genuſ ducere Tãgit cognata numia: Veſtã & penateſ: de cognatis ſuperius diximus.

Cæſaris. imperii pignora iuncta uidet.
Dii ueteris troiæ: digniſſima præda ferenti.
Q ua grauis æneas tutus ab hoſte fuit.
Ortus ab ænea tangit cognata ſacerdos.
Numina cognatũ ueſta tuere caput.
Q uos ſãcta fouet ille mãu bene uiuitis ignes:
Viuite ĩextincti: flãmaq duxque precor.
Vna nota ẽ martis nonis ſacrata quod illis.
Templa putant lucos ueiouis ante duos.
Romulus ut ſaxo lucũ circundedit alto:
Q uilibet huc dixit cõfuge tutus eris.
O quã de tenui romanus origine creuit:
Turba uetus quam nõ inuidioſa fuit.
Nec tamẽ ignaro nouitas tibi noĩs obſtet.
Diſce: quis iſte deus: curq uocetur ita.
Iuppiter ẽ iuuenis: iuueniles aſpicic uultus:
Aſpice deĩde manus fulmĩa nulla tenent.
Fulmina poſt auſos cœlũ affectare gigãtes.

O ueſta tuere: defendaſ & ſerueſ. Cognatum caput: Cæſarem auguſtum. O igneſ ueſtaleſ. Bene uiuitiſ: inextincti eſtiſ: bene ſub optimo põtificæ. Q uoſ ille: Cæſar auguſtuſ. Fouet: quaſi quibuſ fomiteſ ſuggerit. Manu ſancta alluxit ad auguſti cognomen quoniam auguſta ſancta dicũtur. ut oſtendimuſ in primo. Viuite præcor inextincti & flamma: & dux. quaſi uiuatiſ æterni & igniſ: & Cæſar & nũquam extinguamini. Vna nota: noniſ martiiſ feſtum eſt ueiouiſ: ideſt parui iouiſ: Q uo die ſacrata fuere ei tẽpla ante lucos aſyli in ĩtermõtio: cuius rei myſteriũ illud eſt ut Iuppiter puus poſteaq̃ adultus eſt: cœlo regnauit: ſic urbs roma pua ab initio: ubi Romulus aperuit aſylũ: paulatĩ colauit: & ad ſũmũ imperii culmẽ aſcẽdit: iõ cõſecrauere tẽplũ pui iouis eo ĩ loco: unẽ ſumpſit initiũ augumẽti. Vna nota: unus titulus: una ĩ faſtis ĩſcriptio. nã nota interdũ in bonã pt̃e accipiẽ: ut ĩ primo diximus. Eſt nonis: martiis. ſ. Q uod illis: nonis. Putãt ſacrata: cõſecrata. Tẽpla ueiouis: pui iouis: ſed de hoc noĩe paulo poſt. Ante duos lucos: añ lucoſ aſyli. Nã locus erat: ut Liuiuſ de aſylo inqt: ſeptuſ dẽſis ſentibuſ ĩter duoſ lucos. ante hos duoſ ergo dedicatũ fuit. Romuluſ ut poſtquã. Circũdedit ſepſit. Lucũ: quercetũ in ĩtermõtio. Alto ſaxo: alii exponũt mœnibuſ: alii p hypallagẽ intelligũt: hoc eſt ſaxũ circũdedit luco: ſed ita intelligẽdũ eſt: aperuit lucũ ſaxo: hoc eſt rupibuſ circũdatũ: quia hinc ĩde erant altæ rupes capitolinæ. Dixit: Romulus. Q uilibet hũc cõfuge: cõfugias in hoc aſylũ. Tutus eris: quia nemo te ĩde abſtrahet: de aſylo egimus in ſecũdo. O quã: pro quantum creuit. Romanus populus. De tenui origine de exiguo principio in magnã coaluit ciuitatem. Q uam: quantum. Vetus turba: priſci romani. Fuit non inuidioſa: quia tam paruus populus tam exigua ciuitas. ut nullus inuideret. Nã ĩ oĩus nomina Gellio teſte ut utranq Poſſũt accipi ſignificationẽ: ut iuidioſum: & inuidẽtem dicamus: & cui inuideẽ. Tamen ne nouitas nominis quia ueiouis nouũ tibi nomen uidetur: ne hæc nouitas. Obſtet ad intelligendũ feſta. Tibi ignaro: qui ignoras nominis rationem. Diſce quiſ iſte deus: quis deus ſit hoc nomine appellatus. Curue uocetur ita: uel cur ſit hoc nomine uocatus: & duo propon't quis deus: & cur illud nomen. Iuppiter eſt iuuenis: quaſi imago iouis: quæ eſt in eo templo iuuenem eum monſtrat. Aſpice uultus iuueniles: quos in imaginæ refert. Aſpice deinde manus: etiam iuueniles. Nulla tenet fulmina: nam cum iuuenis erat: ea nondum acceperat. Fulmĩa ſumpta ioui: quaſi accepit iuppiter fulmĩa. Poſt auſos gigãtes affectare cœlũ.

poſteaquã gigãtes affectarũt rgnũ cœleſte: & auſi ſunt opugnare cõſtructis mõtibus: de q̃bus ĩ prio diximus. Prio tpe in adoleſcẽtia. Erat inermis: nã nõ habebat fulmia. Oſſa mons arſit: nouis ignibus: nouis fulminibus. Et pelion etiam arſit. altior oſſa: propterea quod dicearchus altiſſimum. altiſſimum eum prodit. Et olympus eſt fixus in ſolida humo: fixus: ut iam auelli non poſſit: ſed de his latius dictũ eſt a nobis in eo loco primi libri: ſic petitur cœlũ: &c. *Stat quoque capra ſimul*: extat etiam cum iouis imagine. Effigies amaltheæ capræ quæ ſuo lacte iouẽ pauit: ut illud indicet aliq̃n iouem paruũ fuiſſe.

Sumpta ioui: primo tempore inermis erat.
Ignibus oſſa nauis: & pelion altior oſſa.
Arſit & in ſolida fixus olympus humo.
Stat quoque capta ſimul: nymphe pauiſſe ferunt
Cretides: infanti lac dedit illa ioui.
Nunc uocor ad nomen: uegrandia farra coloni.
Quæ male creuerunt: ueſcaq; parua uocant.
Vis ea ſi uerbi eſt: cur non ego ueiouis ædem.
Aedem non magni ſuſpicer eſſe iouis?
Iamq; ubi ceruleum uariabunt ſydera cœlum.
Suſpice: gorgonei colla uidebis equi.
Creditur hi cæſæ grauida ceruice meduſæ.

Capella enĩ amaltheæ nymphæ uberibus ſuis aluit infantẽ de qua Germanicus cæſar in aratheo carmine ſic ait illa putatur: nutrix eſſe iouis: ſi uero iuppiter infans: ubera creteæ mulſit fidiſſima capræ: Sydere quæ claro gratum teſtatur alumnũ: huius capellæ corio uſſum eſſe pro ſcuto iouẽ cõtra Titanas dimicãtem: Muſeus auctor eſt: unde a poetis aegiocus nominatur. Nymphæ cretides: cretẽſes. Ferũtur: dicũtur. Pauiſſe iouem: nam melyſſa & amalthea Meliſſi regis antiquiſſimi in creta filiæ: qui ut Dydimus inquit primus diis ſacrificauit. Illa capra: dedit lac Ioui: q̃a aluit infantem: ſed de his plura agemus ĩ ſequenti libro. Nũc uocor: Nũc ipſum nomen diffinit quia ueiouis paruus eſt iouis: & a ſimili arguit: quia uegrandia male hoc eſt non grandia dicuntur: hec enim particula ue diminutionem facit in compoſitis: unde & Pompeius uegrande inquit ſignificat male grande: & uecors Veſanus malicordis male ſanus. Alii paruum ſiue minutum intelligunt ut uegrande frumentum. &c. Nunc uocor ad nomen: ad aperiendam nominis ſignificationem. Coloni: agrorum cultores. Vocant farra uegrandia: quæ male creuerunt: quæ non habuere ſuum incrementum. ſic parua ſunt: Et ueſca uocant parua: hodie etiam in marſis noſtris: lingua uernacula: quæ parua ſunt ueſca dicuntur: ut cum dicunt maluã ueſcã: de ea quam Romæ paruam uocant intelligunt: & Feſtus inquit: Veſcus faſtidioſus. Ve enim pro puſillo utebatur. Lucretius ueſcũ dixit edacem: cum ait. Nec mare quæ impendent ueſco ſale ſaxa pereſa. Si ea uis eſt uerbi: ſi ea eſt proprietas uocabuli: ut ueſca parua dicantur: & uegrandia non grandia. Cur ego non ſuſpicor: puto. Aedem ueiouis eſſe ædem non magni iouis: templum parui iouis. Iamque ceruleum: ueſperi nonarũ oriri inquit Pegaſum equum alatum: quem Higinus aratum adducens: & alii cõplures. Neptuni & Meduſiæ filiũ dixere: ſed ut alii ex ipſo Meduſæ ſanguine quam perſeus interemit natus eſt. Peruolauit in elicona: ubi ſaxum ungula feriens fontem aperuit: qui ex eo hippocrene eſt appellatus. ſed hic apud Pyrenem corynthiũ fontẽ captus: unde Strubo: Fama eſt equũ pegaſum: cũ potaret hoc in loco a Bellerophonte deprehẽſum fuiſſe: allatũ inquam caballũ e Meduſe ceruice: & de gorgonis execto gutture proſilientem. Vlgatũ eſt etiam caballinum fontem ĩ elicone erupiſſe: cũ ſubiectam ibi tellurem fieret ungula: Hæc ille Bellerophon poſt interfectã Chymeram: cũ altius hoc equo uſus euolaret: decidit equus inter ſydera collocatus exiſtimatur: qui ut Higinus ipſe oſtendit. arctuũ circulum ſpectans pedibus eſtiuo orbe niti: extremo ore caput delphini tangere uidetur. aquarii manum dextram ceruici ſue coniugens: huius in ſtellis corpus apparet uſque ad umbilicum: qui occidit cum piſce de duobus primo: qui ſupra tergum eius eſt fixus: exoritur cum aquario toto: & piſce cum quo cecidit. & manu aquarii dextra. Hic habet in roſtro ſtellas duas obſcuras: in capite unam: in maxilla unam: in auribus ſigulas: in ceruicibus quattuor obſcuras: ſed maxime lucet: quæ proxima capiti apparet: in humero claram unam in pectorẽ unam: in ſcapulo unam: in umbilico nouiſſimam unam: in genibus ſingulas. in poplitibus ſingulas. Poeta oriri dicit ueſperi nonarum martiarum. Plinius uero pridie idus auguſti: ſed ortum poetæ accipiamus heliacum: nam occidente ſole: tunc in alto cœlo uidetur: quod aperte oſtendit: cum *Suſpice* dicat: quaſi ſurſum aſpice. Iamque ubi ſydera uariabunt cœlum uariũ & pictum oſtendet in nocte. Ceruleum cœlum: inquit cum uideatur ſimilis color cœli: qui & maris. *Suſpice*: attolas oculos: & cœlum reſpicæ. Videbis colla equi gorgonei pegaſi nati ex ſanguine. Gorgonis: hoc eſt Meduſe a gorgalibus inſulis. Creditur hic: equus. Proſiluiſſe: procul ſaliiſſe: uel ſaltans exiuiſſe. Grauida ceruice meduſe ceſe creditur ſaltaſſe ex execta: & fœta Meduſe ceruice: quam perſeus execuit: cũ eam interemit. Comis reſparſis ſangui-

ne: tum cũ reſectum a ceruice caput. Cœlũm: aer. Fuit terra: loco terræ. Huic: equo. Lapſo uolanti. Supra nubes & ſubter ſydera: quaſi uolãti altius inter ſydera & nubes: ideo cœlũ fuit pro terra: q̃a p̃ aera uolabat. ac ſi p̃ terram curſum intẽdiſſet. Pẽna fuit pro pede: erat alatus: utebat̃ alis pro pedibus. Iamq; receperat noua frena: iam apud pyrrhenẽ ſub acrocoryntho deprehẽſus fuerat a Bellorophonte: & acceperat noua frenna. Ore indignãti reluctãti. Cũ ungula pegaſi. Leuis quia alati equi. Fodit aquas: aonias aquas: gorgoneum: ſeu caballinum: ſeũ pegaſeũ fontem in Elieone ab Aonia mõtana regione boetiæ. Nunc: ipſe equus. Fruitur cœlo: quia cœlo locatus eſt.

Sanguine reſperſis proſiluiſſe comis.
Huic ſupra nubes: & ſubter ſydera lapſo.
Cœlũ pro terra pro pede penna fuit.
Iamq; indignanti noua frena receperat ore.
Quom leuis aonias ungula fodit aquas.
Nunc fruitur cœlo: quod pẽnis ãte petebar:
Et nitidus ſtellis quinq; decemq; micãt
Protinus aſpicies uenienti nocte coronam:
Gnoſida: theſeu crimine facta dea eſt.
Iam bene periuro mutarat coniuge bacchũ.
Quæ dedit ingrato fila regenda uiro.
Sorte tori gaudens: quid flebã ruſtica dixit.
Vtiliter nobis perfidus ille fuit.
Intera liber depexos crinibus indos.

Quod ante petebat pẽnis: ĩ quod prius euolabat. Et nitidus micat: lucet. Quinque & decem ſtellis: cum conſtet q̃ndecim habere ſtellas. At Higinus inquit decem & ſeptem: & in numero earũ: quas ipſe cõmemorat: ſũt decem & ſex: non igitur abſurdum eſſet: ſi locus diceret. Sexque decẽque micat: quia decem & ſex numero ſũt Protinus aſpecies. octauo idus martias: & octaua die menſis oritur corona de qua dictum eſt. O nimiũ effulgens cœli de parte ſerena. O oculis nimiũ grata corona meis. Aſpirato mihi ſiquid tua numina poſſunt. Humani æthereo: ſi quid ab axe uides. Dũ p̃cul iliacæ decus immortale coronæ. Et quo nũc celeri nõ licet ire uia. Cnoſiacam liceat tantum obſeruare coronam. Sint tua pro latiis ſydera ſyderibus. Nam quotiens orta fulges nitidiſſima nocte. In radios totiens lumina tolo tuos. Fundũtũr que genis lachrymæ: dum mẽte uoluto. Non noſtro iliacam poſſe fouere ſinu. & reliqua. Coronam hanc ex auro & geminis a Vulcano factam uolũt: & ueneri datam: quæ poſtea cum Ariadne Baccho nuberet: ei a Venere oblata eſt. Hac uolunt aliqui Theſeũ pro lumine uſum in labyrintho. Qui autẽ Argolica ſcripſere: aiũt coronã hanc a Venere acceptam Bacchum ſecum tuliſſe: cum ad reducendam matrem ab inferis accederet: ſed doctus iter ab Hippolirno promiſſo: quod peteret: Coronam diuiſit in loco: qui ab ea ϲτεφανοϲ appellatus eſt: reducẽs matrem Coronam inter ſydera collocauit. Vulgatior tamen fama habet Ariadne a Theſeo derelictæ in dia inſula: Baccho poſtea nuptæ a Venere traditam: Bacchũque deuictis indis: indorum regis filiam: præſtantem forma ſecum ducentem: cum quereretur Ariadne: Bacchus eam cum corona inter ſydera collocauit. Coronam humero ſiniſtro prope contingeret. Arctophilax uidetur: quæ autem Engo quaſi dextri pedis calce coniungitur: Hæc cacro & leone ex oriente occidere: cum ſcorpione exoriri perſpicitur. habet autem ſtellas nouẽ in rotundo diſpoſitas: ſed ex his tres clarius cæteris lucẽtes. De ortu autem coronæ Plinius cũ poeta non concordat: ſic enim inquit ſexto nonas octobris acticæ corona exoritur. Mane: Aſiæ & Cæſari quinto calendas Eniocus occidit matutino tertio calendas Cæſari corona exoriri incipit. Et poſtea ſubdit octauo idus octobris. Cæſari fulgens in corona ſtella exorit̃. Idibus corona tota. Verũ alter Heliacus: alter Coſmicuſ ortuſ eſt. Protinus: ſubſequenter. Venienti nocte: poſt noctem nonarium ſequenti nocte. Aſpicies coronam gnoſida: cretenſem: Nam Ariadne cretenſis fuit: a Cnoſo urbe: ubi fuit regia minois. Eſt facta: dea: ipſa Ariadne eſt in cœlũ relata. Theſeo crimine: perfidia Theſei: qui eam in dia reliquit. Iam bene mutarat Bacchum periuro cõiuge: Iam bene uirum cõmutauerat. nam pro homine deũ: pro periuro & perfido fidelem acceperat. Quæ Ariadne. Quæ dedit filia regenda uiro ingrato: alluſit ad illud Vergilianũ. Ceca regens filio ueſtigia. nam Ariadne dederat filium Theſeo: quo ſciret e labyrintho regredi & in heroidibns. Cũ tibi ne uictus tecto morerere recuruo. Quæ regerent paſſus pro duce fila dedi. Et paulo poſt. Nec tibi quæ rediituſ monſtrarent fila dediſſem. Fila per adductas ſæpe recepta manus. At ille nõ rettulit beneficii gratim. Sorte tori gaudens: iam cum gauderet thalami: ſeu cõiugii fortuna. Dixit quid flebam ruſtica: quid flere debebam me ab illo relictam. Ille: Theſeus fuit nobis p̃fidus: piurus proditor. Vtiliter: quaſi ſua p̃fidia fuit nobis utilitas: quia deo nupſimuſ. Intera liber: poſteaquam ariadne Baccho nupſerat. Ad indicam expeditionem Bacchus p̃fectus eſt. Cũque uictor rediret ducens ſecum indorum regiſ filiam. Vereſ ariadne: ne illiuſ amo

re a baccho relinqueret̃. Cœpit miſerabiliter queri: nõ ſecus ac fecerat cũ a theſeo relicta eſt. Interea: dũ ſe fœlice tanto coniuge ariadne exiſtimabat. Liber: bacchus. Vincit indos: & hoc quoq; attigimus in primo libro: quia triẽnio totam indiam domuit: perq; omnẽ orbem exercitũ circũduxit: & plura reliquit trophea: ſtatua quæ ſuarum expeditionem teſtes. Depexis crinibus: ſicut eſt eorum mos: pectere & enutrire comas & barbam. Et redit diues: quaſi cum ingenti preda ab orbe eoo: ab oriente. Filia regis: indorũ ſcilicet. Præſtanti facie: quæ præſtabat ceteris forma.

Vicit; & eoo diues ab orbe redit.
Inter captiuas facie præſtante puellas.
Grata nimis baccho filia regis erat.
Flebat amans cõiunx; ſpaciataq; litore curuo.
Edidit in cultis talia uerba comis;
En iterum fluctus ſimiles audite querelas.
En iterum lachrimas accipe arena meas.
Dicebam nemini periure; & perfide theſeu.
Ille abiit eadem crimina bacchus habet.
Nũc quoq; nulla uiro clamabo femia credat.
Nomine mutato cauſa relata mea eſt.
O utinã mea ſors quo primũ cœperat; iſſet;
Iã quoque preſẽti tempore nulla forem.
Quid me in deſertis moriturã liber arenis.
Seruabas? potui doluiſſe ſemel.
Bacche leuis; leuiorq; tuis quæ tpa cingunt.
Frondibus ĩ lachrimas cognite bacche meas.
Auſus es ãte oculos adducta pellice noſtros.
Tam bene cõpoſitum ſollicitare torum.

Inter puellas captiuas: quæ captiuæ ex india ducebant̃. Erat nimis grata baccho: mirũ .i. modũ placebat. Amans cõiunx: ariadne. Flebat: cũ audiſſet illũ illam ducere: & gratã eẽ. Spaciataq; litore curuo: cum ſpatiaret̃: hoc eſt cũ deambularet p litus ſinuoſum: ut eſt illud in arte. An tu modo põpeia lætus ſpatiare ſub umbra. Edidit talia uerba: ita locuta ẽ. Comis incultis: crinibuſ nõ ornatis: ſed ſolutis. En iterũ fluctus: querela ariadnes: q adducta eẽt ei pellex a Baccho. Querebat primũ de Theſeo: nũc ſimilis cauſa data eſt fletui: pfundit̃ in quæſtus & lachrymas: & undiq; mouet cõmiſerationem. O fluctus: o marinæ undæ. En iterum audire ſimiles querelas. quales audiſtis prius: cum a cæſare eſſem relicta. En iterũ o arena accipe meas lachrymas: ſicut tunc tũc acceperas. Dicebam tũc cũ me ille perfidus reliquiſſet. Memini me ſcilicet ſic dixiſſe: O Theſeu p iure & pfide: appellabã illũ periurũ: & fidei uiolatorem. Ille abiit: diſceſſit a me: nec reuocatus reddiit. Bacchuſ habet eadem crimina: fidei ſcilicet uiolatæ: quia adducit pellicem. Nunc quoque clamabo nulla fœmina credat uiro: nũc etiam illud cum clamore dicam: non eſſe a puellis adhibendam uiris fidem: nam omnes ſunt deceptores. Cauſa mea: ob perfidiam uirilem. Eſt relata mutato nomine: nam quærebar de Theſeo nunc de Baccho: ita nomen mutatum: de Theſeo in bacchum. O utinam remanſiſſem inquit: utinam deſerta in litore: nec me Bacchus reperiſſet. nam iam extincta non hos ſentirem dolores.
O utinam mea ſors: mea fortuna. Iſſet quo primum cœperat: perſeueraſſet in tenore incœpto. Iamque in præſenti tempore nulla forem: quia eſſem extincta. & muliebris locutio eſt: cum dicat: nulla: ac ſi ſpiritus non ſuperfuiſſet. Quid me ariadnem in dia inſula a Theſeo relictam: ex eius epiſtola in heroidibus late cõſtat. Liberũ illi opem tuliſſe: in cõiugem accepiſſe: & ĩ metamorphoſi & in arte amãdi: & in ãnei trag. refert̃: & paulo ante retulimus. Nũc queritur ſeruatam a baccho fuiſſe: nam mortua rurſus eũdẽ minime dolorẽ ſentire: appellatq; illũ leuem: quoniã adduxerit pellicem: uiolarique fidem: quod eo turpius eſt: quod qui Theſeum damnabat eiuſdem criminis poſſit accuſari. O liber bacche. Quid ſeruabas me morituram: cum iam moritura eſſem. cur opem atuliſti. In arenis deſertis: incultis cum eſſem in deſerto litore. Potui ſemel dedoluiſſe quaſi potui ſemel carere morte ſcilicet. Hæc particula de ſæpe in compoſitione deficiẽtem uim ſui ſimplicis indicat: ut ſæuit deſæuit: diſco dediſco: tego detego: ſic doleo dedoleo. Bacche leuis: ĩcõſtans. Et leuior tuis frondibus: quæ cingũt tempora: leuior pampinis quibus coronaris: nam ut illi decidunt ex arboribus: nec ſeruant uiriditatem: ita tu a fide decidis: nec illam ſeruas: uel ut ille frõdes uento agũtur: ita tuus animus ſua incõſtãtia agitur. Cognite Bacche in lachrymas meas. quarũ tu cauſa es cum pellicem ſuperinducas. Es auſus ſollicitare: ſollicitũ & anxium reddere. Thorum thalamum. Tam bene compoſitũ. tam bene iugali iure munitum. Adducta pellice cũ pellicẽ adduxeris: Ante oculoſ noſtros: pellices nũc quidem appellãtur alienis ſuccũbẽtes nõ ſolum fœminæ ſed etiam mares. antiqui eam pprie pellicem nominabant: quæ uxorem ſuam habenti nubat: cui generi mulierũ etiam pœna cõſtituta eſt a Numa pompilio hac lege. Pelex arã Iunonis ne tãgito: ſi tanget Iunoni crinibuſ dimiſſis agnam fœminam cedito: hæc Pompeius malſurius libro memorabilium pellicẽ apud antiquoſ eã habitam ſcribit: quæ cum uxor non eſſet: cũ

aliquo tamẽ uiuebat: quã nũc nero: noĩe micã paulo honeſtiorẽ cõcubinã appellari. C. Flacus ĩ libro de iure papyriano ſcribit pellicẽ nũc uulgo uocari: quæ cũ eo cui uxor ſit corpus miſceat quoſdã eam quæ uxoris loco ſine nuptiis ĩ domo ſit: quã græci παλλακην uocãt. Heu ubi pacta fides ubi ea quã ꝓmiſiſti fidẽ. Vbi quã ſolebas iurare ꝑ quã iurabas. Me miſerã: dico. ſ. Quotiẽs ego loquor hec uerba: quotiẽs cogor ita loq. nã primũ perfidia theſei: nũc uero bacchi: facit ut ita loquar. Culpabas theſea: dãnabas theſeũ a perfidia: ꝙ me reliquiſſet. Et tu ipſe uocabas fallacẽ: qa periurus Tu ipſe peccas turpius: reprehẽſibilius.

Heu ubi pacta fides? ubi quæ iurare ſolebas.
Me miſerã: quotiẽs hec ego uerba loquor.
Theſea culpabas: falacẽq; ipſe uocabas.
Iudicio peccas turpius ipſe tuo.
Neſciat hoc quiſq;: tacitiſq; doloribus urar:
Ne totiens falli digna fuiſſe puter.
Præcipue cupiam cœlari theſea: nec te.
Conſortem culpæ gaudeat eſſe ſuæ.
At puto: præpoſita eſt fuſcæ mihi cãdida pellex.
Eueniat noſtris hoſtibus ille color.
Quid tamẽ hoc refert uitio tibi gratior ipſo eſt.
Quid facis amplexus inquinat illa tuos.
bacche fidem preſta: ne præfer amoribus ullam.
Coniugis: aſſueui ſemper amare uirum.
Cœperunt matrem formoſi cornua tauri.
Me tua: ſed lædit ille pudendus amor.
Ne noceat quod amo: nec enĩ tibi bacche nocebat
Quod flamas nobis faſſus es ipſe tuas.
Nec quod nos uris: mirũ facis: ortus in igne.
Diceris: & patria raptus ab igne manu.

Tuo iudicio: qa q perfidũ & fallacem illũ iudicabas: nũc cũ in eodẽ ſis crĩe: ex eo qđ illũ dãnabas lõge magis dãnari mereris. Neſciat hoc uellet inqt hoc oẽs latere: ne qs putet me totiens mea culpa derelictã: & ĩ primis latere uelim theſeũ: ne gaudeat: nũc deũ in me fuiſſe fallacẽ: nã numinis exẽplo culpã ſuã extenuaret. Neſciat qſquã: hoc me. ſ. a baccho fuiſſe deceptã. Et urat: abſumar ego. Tacitis doloribus ne cui ſint cogniti: ſed tacita ipſa aduratur. Ne puter: ne exiſtimer. Fuiſſe digna totiens falli: meruiſſe aliqua mea culpa totiẽs a uiris decipi. Præcipue: ĩ primis. Cupiã celari theſea cupiã hoc eſſe illi occultũ. Ne gaudeat te eſſe cõſorte ſue culpæ: te fuiſſe eiuſdẽ fallaciæ ſtudioſum. at puto: ironicus ſmo ut pellicẽ ĩ conceptũ adducat. præfers inqt mihi illã candidã: cũ illa patrio colore fuſca ſit: & ariadne candida. At puto eſt præpoſita: in amore tuo. Mihi fuſcæ: nigrãti: Pellex cãdida: captiua quam pro amica ducis niueæ faciei. Ille color: fuſcus q ẽ in iſta pellice. Eueniat nr̃is hoſtibus q̃ſi nõ amici ſed hoſtes ſint ita nigri: ut illa eſt. Tamẽ quid cur refero hæc eſt tibi gratior: & iocũdior. Ipſo uitio: ipſa nigredine: quod uitiũ eſt corporis. Nam ũt modeſtinus de uerborũ ſignificatione inquit. Morbũ eſſe tẽporale corporis imbecillitatẽ uerũ eſt. Vitiũ uero perpetuũ corporis impedimentũ: & ſubdit. nã & luſcus utiq; uitioſus eſt. morbũ apud ſabinũ ſic diffinitũ eẽ ſciẽdũ ẽ. hĩtũ cuiuſq; corpis cõtra naturã: q uſum eius ad id faciat deteriorẽ: cuius cã natura nobis eius corpis ſanitatẽ dedit. Id aũt alias ĩ toto corpe: alias ĩ pte accidere. Nãq; totius corpis morbus ẽ: puta febris. ptis ueluti cæcitatis licet hõ ita natus ſit. Vitium a morbo multũ differre: ut puta ſi qs balbus ſit. nã hũc uitioſũ magis eẽ q̃ morboſũ: & reliq̃ plura. n. de his agit VI. iuriſcõ. đ qbus alſ. Quid facis: o bacche q illã amas. Illa ignat: poluit. Tuos ãplexus: cõmaculat tua brachia ſuo colore: nã nigredinẽ cõtrahẽt. Bacche fidẽ p̃ſta: adhibe mihi fidem Ne p̃fer: noli ꝓponere. Vllã amoribus cõiugis: qa magis te amat cõiũx q̃ ãcilla: ergo ne p̃feras ullã mihi. Sẽp aſſueui ſp amare uiꝝ: nã prius theſeũ: deĩde te ardẽtiſſime amaui ſuauiq; fidẽ ĩuiolatã. Cornua tauri formoſi ceperũt matrẽ: q̃ſi paſyphe mr̃ capta fuit cornibus tauri pulcherrimi. nota eſt fabula paſyphes uxoris mĩois: q̃ tauro ſuccubuit: uñ natus ẽ miotaurus ſed de his cumulatius. i. vi. æne: dixĩus. me tua. ſ. cornua capiũt q̃ſi ego capta ſũ cornibus tuis. nã bacchus cũ cornibus pigiẽ: đ quo paulo poſt. ſed ledit me. ſ. qa nimiũ excruciat. ille amor pudẽdus amor tuus ĩ captiuã. iõ pudẽdus qđ ſua ẽ & fuſca aliq ĩferũt illđ ad paſyphẽ qa pudẽdus amor illius q̃ tauro ſuccubuit. nec noceat mihi. ſ. qđ amo te ſed potius pſit. n. qa nõ nocebat ſed ꝓderat tibi o bacche qđ tu ipẽ es faſſus nobis flamas tuas: qđ apuiſti nobis amores tuos: ſic ꝓdeſſe đdet & mihi eũ ſcias te amari a nobis. Nec facis miꝝ: ñ ẽ res mirãda. qđ nos uris ꝙ uror ego tuo amorẽ. diceris ortus ĩ igne: iccireo ñ ẽ miꝝ: qa tu natus ĩ igne iniicis mihi flamas. & diceris raptus: ereptus. ab igne a fulmĩe: manu pr̃ia manu iouis, nã cũ ſemele examĩata eẽt fulmĩe editus ĩmaturus ĩfans femori iouis adhæſit: ubi tpa đbita cõpleuit. & ſi unus tñ bacchus ſeu dionyſius a pleriſq; poetis referat̃ plures tñ fuere. Diodo. dionyſios fuiſſe teſtat̃. priorẽ idũ. q primus docuerit ex uua uinũ elicere: & arboꝝ curã Secũdũ ex ioue & ꝓſerpĩa uel ut alii ex cerere natũ: q primus boues ad aratrũ iũxerit cũ terra prius hoium manibus coleret̃. Cui ob mlta bñficia diuini ſũt ĩſtituti honores. additaq; ad eius ſtatuas: uelut ĩſigne quõdã cornua ob putilẽ agricolis iũctionẽ aratri t̃tiũ ex ioue & ſemele cadmi tebis ĩ boetia natũ dñt. ſemeles:

Iouem amore captũ: & cũ ea ſæpiuſ: cubuiſſe ferunt. Inde iunonem in ancillam uerſam ſuaſiſſe ſemel: ab ioue petere: ut ea ſecum maieſtate concumberet: qua cum iunoue conſueſſet. Quo promiſſo: cum tonitru & fulmine ad eam deſcendit: quæ territa expirans aborſa eſt. Editum ante tẽpus filium Iuppiter in femore recipit: & partus tempore in nyſam arabiæ ciuitatem tulit. Vbi a nymphis educatus infans: a parte & nyſa Dionyſius eſt appellatus. διοσ enim grece: latine Iuppiter. Hic igitur ortum in igne dicit: quia iouis fulmine. Præterea ut inquit pompeius. Cornua liberi patris ſimulachro adiiciũtur quem inuentorẽ uini dicunt: eo quod homines nimio uino truceſ fiũt. Illa ego ſum: cui tu o Bacche. Es ſolitus promittere cœlũ: ſepe pollicituſ es me in cœlũ referre. Hei mihi: qualia dona fero pro cœlo loco promiſſi cœli. Sũ ira abſte relicta: & pro munere pellicẽ indicam adducis. Dixerat audierat: querẽtem in ariadnem bacchus audiuit. Amplexuſq; eam: primũ uerbis cõſolatur. Deinde in cœlũ retulit: coronãque ſimul inter aſtra collocauit. Nouemque gemmas in totidẽ ſtellas trãſformauit. Dixerat: iam queſta erat ariadnæ. Liber: bacchus. Iãdudum: exquo illa cœpit loqui. Audierat uerba querentis: ariadneſ lamentantis. Vt: ſicut. Forte erat ſecutus a tergo: dum deambulans illa per arenas querebatur: ſequebatur a tergo bacchus. Occupat amplexu: amplectitur illam. Et ſiccat lachrymas per oſcula: oſculabatᷣ illius genas: & ſiccabat lachrymaſ. Et ait petamus pariter ſumma cœli: cõſcendamus ſimul in cœli ſumitatẽ. Tu mihi iũcta toro quaſi iuncta iure iugali. Nam tũ mea cõiunx. Sumes uocabula mihi iuncta: quæ iuncta es thalamo: eris quoque iuncta nomine. Nam tibi mutatæ: ex humana in deam: ex mortali in ĩmortalem. Erit nomen libera: nam ut ego liber dicor: tu quoque libera diceris. Et faciam ſint tecum monumenta tuæ coronæ: ut tecum habeas in cœlo coronã tuã: aut ipſius memoriã: nã eius gemmæ i ſtellas trãſferentᷣ. Monumentũ eſt ut Vlpianus iuriſcõſultus inqt quod memoriæ ſeruandæ gratia exiſtit: & florenti. Monumentũ inqt generaliter res eſt in poſterũ memoriæ cauſa ꝓdita: in qua ſi corpus: uel reliquiæ inferũtur: fiet ſepulchrũ. Si uero nihil eoꝝ inferatᷣ: erit monumẽtũ memoriæ cauſa factũ. Quam coronã. Vulcanus dedit ueneri: quod ſuperius diximus. Illa tibi: nam uenus tibi dono dedit. Dicta facit: nam retulit illam in cœlũ. Et trãſformat: trãſmutat. Nouẽ gẽmaſ: quæ ſunt ĩ corona. In igneſ: ĩ totidẽ ſtellaſ ignitaſ. Aurea: corona ex auro. Micat. lucet. Per ſtellaſ nouẽ: nam quot gẽmæ fuerãt: tot nũc ſũt ſtellæ numero nouẽ. Sex ubi ſuſtulerit. tertiodecimo die mẽſis: hoc eſt tertio iduſ Mar. fient equiria in campo martio ꝑpe tybrĩ quod ſi inundaret tybris: ut ille locuſ aquis tegeretur: itur ĩ cœliũ mõtem. ibi erunt equoꝝ curſus: quoſ multi putant a Romulo inſtitutos Marti genitori. Vbi poſtquã. Qui: phœbus. Vehit axe rapido: refert curru ueloci. nã partẽ pro toto poſuit. Diẽ purpureũ: rubicũdam. Suſtulerit: eleuarit. Sex orbes: rotũditateſ: ſeu ſolares orbes. Totidẽ ſex etiam. Demiſerit: deorſum: miſerit: hoc eſt poſtq̃ ſeties orietᷣ ſol & totiẽs occidet ſol. i. poſtquã fluxerit ſextuſ dieſ ab ipſo ortu Coronæ. Spectabis altera eqria: equoꝝ curſus. Cãpo gramineo: in cãpo martio herbido. altere dixit: qa & altera fiebãt in fine februarii de qbus ſuo loco diximuſ. Quẽ cãpũ. Tybris urget ĩ latus: q̃ſi ãbit ab uno latere aqs curuis flexis & ſinuoſis. Cãpuſ martiuſ iuxta tybri ubi ſæpe fiebãt ludi & certamĩa. circũ erãt porticus pulcherrimæ: & horti nemoroſi. In eo ẽt erat auguſti mauſoleũ e marmorᷣ cãdido: ĩ uertice eneũ auguſti ſimulacrũ hñs. Qui tñ: cãpuſ. Si forte tenebitᷣ occupabitᷣ. Vnda electa: inũdatione tyberia: nã tũc elicitᷣ unda a tybride. Celius mõs. Puluerulẽtus ſiccus ubi nõ ſit inũdatio. Accipiat equo. & fiẽt eqria ĩ cœlio. q mõſ ita dictuſ ut Varroni placet a Cœlio iubẽno thuſco duce nobili: q cũ ſua manu dicitᷣ romulo ueniſſe auxilio cõtra latinũ regem. Hic poſt cœlio obitũ: qđ nimis mũita loca teneret: neq; ſine ſuſpitõe eẽnt: đducti dicũtᷣ ĩ planũ ab eis dictuſ uiſcus tuſcuſ. & iõ ibi uortũnũ ſtaᷣ: qđ is deus etrurie: pꝛiceps đ celianis: qa ſuſpitõe liberi

Illa ego ſum: cui tu ſolitus promittere cœlũ:
  Hei mihi: pro cœlo qualia dona fero.
Dixerat audierat iam dudũ uerba querentis:
  Liber ut a tergo forte ſecutus erat.
Occupat ãplexu lachrymaſq; poſcula ſiccat.
  Et pariter cœli ſumma petamus ait.
Tu mihi iũcta toro: mihi iũcta uocabula ſumes.
  Nã tibi mutatæ libera nomẽ erit.
Sitq; tuæ tecũ faciã monumẽta coronæ:
  Vulcanus ueneri quam dedit: illa tibi.
Dicta facit: gẽmaſq; nouẽ trãſformat ĩ ignes.
  Aurea per ſtellas nũc micat illa nouem.
Sex ubi ſuſtulerit: totidem quoq; deſerat orbes.
  Purpureum rapido qui uehit axe diem.
Altera gramineo ſpectabis equiria campo:
  Quem tyberis curuis in latus urget aquis.
Qui tamen electa ſi forte tenebitur unda.
  Celius accipiet puluerulentus equos.

eſſent: traductos uoluīt in eū locū: qui uocat̄ Cæliolus cū cælio cōiūctū. Et pōpeius ait cælius mōſ dictus ē: a cælio quodā ex etruria: q romulo auxiliū aduerſus ſabinos ꝓbuit eo q ī eo domiciliū ha buit. Idibus ē: & ſuperius diximus auctore macrobio mēſe martio ſacrificatū iri ad anna perennā quo cōmode ānare: & pennare liceat. Poeta uero referēs annæ ſacra turbāt inqt in cāpū cōuenire hæc celebraturā: & pro uitæ pennitate mero īdulgere: ꝓcatiq;: ut quot calices exiccarēt: tot ānos ui uerēt: ita ut īde nemo diſcederet nō ebrius: ſed quæ dea ſit anna uarias refert opiniones. alios puta re annā ſororē didus: alios lunā alios themū: alios iſidē: alios pleionem: ſeu maiā: alios annā quādā ī ſuburbanis bouillis natam. annæ aūt feſtū idibus martiis celebrabat̄. Idibus: martiis ſcilicet hoc ē. xv. die mēſis. Eſt feſtū geniale: qſi plenū uoluptatis. nā ge niū pro deo uoluptatis īterdū accipit̄ & pro uoluptate ipſa: ut illd acceptus geniis illa decēber habet. Annæ per ennæ. quæ cōmode ānare & pannare facit. Non ꝓcul a ripis tuis o tybri ad uena. q aliūde aduenis: nā ex etruria. Ergo in cāpo martio ꝓpe tybrim fie bāt ſacra genialia a plebe. Ples uenit in cāpū. Ac diſiecta ꝑ uirides herbas effuſa ī diuerſis locis. Paſſim. aperte per gramina. Potat & accūbit quiſq; cū pare ſua: qſq; bibit: & eſt cū coniu ge: aut ſocia. Sub ioue: aliq ſub dio ſunt aliq ſub tētoriis. alii ſub extructo rū ramoꝝ umbra: Pars durat ſub ioue: ſub dio. hoc ē ſub aere: nō ſub te ctis. & dios eſt Iuppiter: & horatius. manet ſub ioue frigido uenator: tene ræ cōiugis īmemor. Pauci ponūt: erigūt. Tentoria: more militum: ut ſub tētoriis ſint.

Idibus eſt annæ feſtum geniale perennæ.
Non procul a ripis aduena thybri tuis.
Plæbs uenit: ac uirides paſſim diſiecta ꝑ herbas.
Potat: & accūbit cum pare quiſq; ſua.
Sub ioue pars durat: pauci tentoria ponunt.
Sunt quibus e ramis frondea facta caſa eſt.
Pars tibi pro rigidis calamos poſuere colūnis.
Deſuper extentas impoſuere togas.
Sole tamen. uinoq; calent: annoſq; precantur.
Quot ſumāt cyathos: ad numerūq; bibunt.
Inuenies illic: qui neſtoris ebibat annos.
Quod ſit per calices facta ſibylla ſuos.
Illic & cantant quicquid dicere theatris.
Et iactant faciles ad ſua uerba manus.
Et ducunt poſito duras cratere choreas.
Cultaque diffuſis ſaltat amica comis.
Quō redeunt titubāt: & ſunt ſpectacula uulgi.
Et fortunatos obuia turba uocat.

Sunt aliqui. Quibus caſa eſt facta frondea e ramis: qui caſam faciunt ex fron doſis arborū ramis. Pars: eorum qui illuc conuenere. Statuere calamos: erexere humi defi xas harundines. Pro columnis rigidis: duris & firmis. Impoſuere deſuper: ſuper columnas ip ſas. Togas extētas: Toga ut. Marcellus inqt. Veſtimentū erat cōmune & uiris: & mulieribus: tā diurnum quam nocturnum dicitur a tegendo. Sole tamen: excaleſcunt multi tam calore ſolis: quam ex hauſto mero: orantque: ut quot pocula diſiccauerint: totidem annorum uita contingat. qua quidem ratione multi erant qui neſtoreum numerū ſuperarent: & ad ſibyllæ numeros aſcē derent. Tamen calent. illi. Sole & uino: quod hauriunt. Et precantur ānos: precibus a diis tot annos poſcunt: Quot ſumant cyathos: quot plenoſ deſiccent uini cyathos. Et bibunt ad numerum: quia numerant quotiens bibunt: ut numerum teneāt. Inuenies illic: in eo campo. Qui ebibat annos neſtoris: qui totiens bibat: quot annos uixit neſtor ille pylius: quem uixiſſe di cunt trecentos annos: de quo dixit: iam tertia uiuitur ætas. Quod ſit facta ſibylla per calices ſuos: quod etiam annos ſibyllæ adæquarit. hoc ob cumæam dictum: quæ fuerit longe ante tro iana bella: & uixerit: ut a multis aſſeritur ad romanorum uſque regum tempora. Nam in me tamorphoſi ipſa æneæ refert uixiſſe ſeptem ſecula: ſuperuicturam que annos. ccc. Sibylla dici tur quaſi dei mens: hoc eſt conſilium. Illic & cantant: canunt quod in theatris audiuere ca ni. agitant: & excutiunt manus uelut eſt mos ebriorum: & ſaltant depoſitis parum per poculis. Et cantant illic: in campo. Quicquid dicere theatris: nam carmina ad hunc uſum compoſita: ſed ea quæ in theatris didicere: cum recitatæ ſunt fabulæ. Theatrum: ſpectaculum a θεαομαι quod eſt uideo. Et iactant: ut ebrii ſolent. Manus faciles ad ſua uerba: nam eas ad cātum agi tant. Et ducunt iunctas choreas: ſaltationes ἀχορεύω quod eſt ſalto. Vergi. Pars pedibus plau dunt choreas & carmina dicunt. Syllabaque media ad placitum ponitur: ut etiam in eo uerſu. Immemoreſ noſtri feſtas duxere choreas. Poſito cratere: depoſito parūper poculo. Et amica cul ta: ornata. Saltat di°u. co. paſſis crinibus. Cum redeūt: e campo domū. Titubāt: tremēti & icōſtāti paſſu īcedūt. nā ebrii redeūtes eūt titubāteſ: & firmare paſſū nequeūt. Et ſūt ſpectacula uul gi: qa ab oī multitudīe ſpectāt̄. Et turba obuia q illis redeūtibuſ occurrit. Vocat fortūatoſ: appellat eos fœlices: qa quoad ebrii ſūt nec bōa: nec mala diſcernūt. nec cupiditate ulla: nec ābitōe mouēt̄.

Occurit nūper mihi pōpa: turba ebriorū redeuntiū & ī ordinem incedentiū facta eſt mihi obuia. Viſa eſt digna relatu: digna que referet̃. Anus pota: ebria uetula: que multū potauerat. Trahebat ſenē potum: ebriū. Iocū dum erat ſpectaculum cum ebria ebriū duceret. Potus: in utranque accipitur ſignificationem. & pro eo qui potauerit. ut hic. & pro eo quod potauerit: ut inferius. Clauiger & tanto eſt albula pota deo. Que tamen: ſed que dea ſit anna: quoniam uarie ſūt opiniones ego omnes referam. Tamē quæ dea ſit: hec que Anna perēna dicitur. Quoniam fabula

Occurrit: nuper uiſa ē mihi digna relatu.
 Pompa ſenē potum pota trahebat anus.
Quæ tamē hæc dea ſit: quoniā rumoribus errat.
 Fabula ꝓpoſito nulla tegēda meo.
Arſerat æneæ dido miſerabilis igne:
 Arſerat extructis in ſua fata rogis.
Cōpoſituſq; ignis: tumuliq; in marmore carmē.
 Hoc breue: quod moriēs ipſa reliquit: erat:
Præbuit æneas: & cauſam mortis: & enſem.
 Ipſa ſua dido concidit uſa manu.
Protinus inuadūt numidæ ſine uindice regnum.
 Et potitur capta maurus hiarba domo.
Seq; memor ſpretum: thalamis tamen īquit eliſæ
 En ego quem totiens reppulit illa: fruor.
Diffugiūt tyrii quo quēq; agit error ut olim.
 Ammiſſo dubiæ rege uagantur apes.

erratur: incerta eſt & uaria refertur. Rumoribus: incertis relationibus. Nulla: fabula ſcilicet eſt. Tegenda uelanda. Meo ꝓpoſito: ex inſtituto meo: quia de omnibus agam. Arſerat acturus de anna ſorore didus ab ipſius morte didus incipit: imitatus in hoc Vergilium: qui dixit eam ſibi necem conſciuiſſe ob amorem æneæ: quod falſum eſt. nam nō ob æneā ſed ſeruata pudicitiam. Cum ab hiarba rage premeret̃: cogerentque eam ciues illi ſe tradere: extructa pyra ſe ipſam ī teremit. Occupata eſt ex ea extincta Carthago ab hiarba. fugit inde Anna poſtque longos errores uenit in Laurētinum litus: ubi agnita ab ænea benigne ſuſcepta eſt: cōmendataque lauiniæ. Sed cum illa putaret adductam ſibi pellicem: parauerat Annæ inſidias Quæ quidem per quietem ab umbra ſororis monita diffugit: raptaque eſt a Numicio. amne. cum poſtea inquireret̃: fertur eleuaſſe caput: dixiſſeque ſe in nympham mutatam: & annam perennam uocari. Dido miſerabilis: digna cōmiſeratione Arſarat igne: hoc eſt amore æneæ: ut apud Vergilium. Vritur infœlix dido. Arſerat rogis extructis: lignorum congerie compoſita. In ſua facta: in ſuam mortem. arſerat ergo duplici igne: & amore & igne rogali. nam extruxit pyram: qua eſſet adurēdum cadauer. Deinde gladio incubuit: & in ea pyra cremata eſt. Et ignis eſt compoſitus: hoc eſt cinis qui ex cremato cadauere ſuperfuit eſt in urna reconditus. Et erat hoc breue carmen in marmore: tumuli hoc exiguū epigrāma inſcriptū eſt tumulo. Quod: carmē. Ipſa moriēs reliquit: alludit ad illud: quod ī heroidibus prius fecerat: cū in epiſtola ad æneā dido ita dicat. Nec cōſumpta rogis inſcribar heliſſa ſychei. Hoc tamen in tumuli marmore carmen erit: & ſubſequūtur hi duo uerſus: quoſ etiam hic appoſuit: Aeneas præbuit & cauſa mortis: qa fugieſ fuit illi cauſa ut ſe ipſam cōfoderet. Et enſem: præbuit cauſam: & præbuit inſtrumentū. nam reliquit enſem: quo ſe illa cōfecit. Ipſa dido concidit: extincta eſt. Vſa ſua manu: ad ſe ipſam extinguēdam. Protinus inuadūt: extincta didone aphri duce hiarba carthaginem occupauit. Tyrii uero omneſ in fugam conuerſi ſunt. Numidæ: ſpeciem pro genere poſuit: hoc eſt ipſi aphri. Numidia uero pars aphricæ: inter Tingitanam & carthaginēſem regionem. Inuadunt: adoriūtur: & occupant. Regnum: carthaginiſ ſcilicet. Sine uindice: quaſi cū nulluſ eſſet uindex qui iniuriam propulſaret: quoniam Regina erat extincta: & alii regeſ non erant qui regnum tuerent̃. Et hiarba mauruſ: nam & numidarum rex erat: & maurorū: uel ut Euſtathius inqt Mazicorum. Mauri in extrema ad oceanum libya: iuxta fretum columnarum: ut Srabo inquit. Hi ut criſpuſ aſſerit a Mediſ originem traxere: ſed corrupere uocabulū libeſ: & ꝓ medis mauros dixere. Potit̃ capta domo: didus regia. Et memor: hiarbas. Se ſpretum: fuiſſe prius: quem in cōiugem dido noluerat. unde & Vergi. nō ante tyro deſpectus hiarbas. Inquit tamen En ego quem illa: dido. Totiens repulit: quia totiens ſpreuit: & in cōiugem non admiſit. Fruor: nūc. Thalamis thoro. Heliſſæ: didus. quæ ut Euſtathius inquit heliſſa nominata eſt. & ab aliis Annam quoque uocatam dicit: ſed ubi carchedona condidit dido dicta eſt. Carchedona uero uocauit urbem a ſe cōditam a Carchedone uiro phœnicæ. Sed ab aphris Carthago dicta ē: ꝙ ſonat līgua punica noua urbs. Tyrii. q ſecuti erāt heliſſam a Tyro urbe phœniciæ. Quo quēque agit error: quo unūquenque fuga duxit. Vt olī: aliquādo. Vagant̃: uaganteſ errant. Dubiæ amiſſo rege. cū regē amiſerint: dubiæ tūc ſunt apes quem potiſſimū ſequātur regē. Pli. inq̄ iit Apes rem pu. & cōſilia priuatim: & duces gregatim: & quod maxie mirū eſt mores habere: ſemꝑque duce prenſo totū agmē teneri Amiſſo dilabi migrareq; ad alios. Eē utiq; ſine rege nō poſſe.

Tertía nudatas acceperat area meſſes:
Inq; canos íerāt tertía muſta lacus.
Pellít ãna domo: lachrymanſq; ſororía líquít.
Mœnía: germanæ íuſta dat ante ſuæ.
Míſta bíbũt molles lachrymis ũguēta fauíllæ.
Vertice libatas accípíũtq; comas.
Terq; uale dixit: cíneres ter ad ora relatos.
Preſſit: & eſt illis uiſa ſub eſſe ſoror.
Nacta ratē: comitēq; fugæ pede labit̃ æquo.
Mœnía reſpíciēs: dulce ſororis opus:
Fertiliſ eſt melite ſterili uicína coſyræ.
Inſula: quam libyci uerberat unda freti.
Hanc petit hoſpitio regís cõfiſa uetuſto:
Hoſpes opũ diues rex ibi batthus erat:
Q uí poſtquã dídícit caſus utriuſq; ſororís:
Hæc íquit tellus quãtulacũq; tua eſt:
Et tamẽ hoſpitii ſeruaſſet ad ultima munus:
Sed timuit magnas pygmalionis opes.
Sígna recẽſebat bis ſol ſua tertius ibat.
Annus: & exilio terra paranda noua eſt.
Frater: adeſt belloq; petit: rex arma peroſus.

Tertia nudataſ: tertio anno poſt mortẽ heliſſæ: & occupatã ab hiarba charthaginẽ: pulſa eſt & anna: quæ lachrymãſ iuſta ſorori ſoluit: ſolutoq; ſupremo munere fugit. Tertia area: in qua terantur frugeſ. Acceperat meſſes nudataſ: frumenta e paleis excuſſa: & ita nudataſ: quia frumenta ipſa nudata ter in area. Et tertia muſta ierant in nouos cadoſ: hoc inquit preterierat iam tertia meſſis: & tertia uindemia. Et ex his tertium annũ indicat. Anna pellit̃ domo: carthagine. Et lachrymãſ relinquit mœnia ſororia: urbem a ſorore cõditam. Dat ante iuſta. ſue germanæ: facit exeqas: ſorori ſic iuſta ſoluit. Fauille molleſ bibũt unguenta mixta lachrymis: ſpargit unguẽto cinereſ lachrymaſ immiſcẽs. ideo molleſ fauillas dixit: quia unguẽto & lachrymis miſcebãtur: aut fundebant̃: uel molles q̃a dulces ſorori. Et accipiũt: ipſe fauille. Comas libataſ: excerptoſ crineſ.
Vertice: e capite annæ. Ter dixit uale: ſicut moris eſt extremo loco dicere. Ter preſſit cineres: ter cõplexuſ eſt urnam ubi erant conditi. Relatoſ ad ora: quia ter oſculatuſ eſt. Et ſoror: dido. Et uiſa ſubeſſe: quia uiſa eſt anne dido ſentire pium officiũ: & ſubeſſe. Nacta ratem: ubi nauem reperit. Et comites fuge: qui eam ĩ fuga ſequerent̃. Labit̃ æquo pede: nõ hoc referendũ ad pedeſ: eius: quia nõ dicitur proprie labi pedibuſ: ſed incedere. Sed referas ad nauem annam ferẽtem: que pedibuſ caret & æque omnis mouet̃: & proprie labit̃. aut æquo pede pro æquatis omnium pedibuſ remigium in uerrendo mari: aut in trahenda podia: ſeu erigendis maliſ nauiũ. Vnde Ver. in. v. æneidos. Vna omnes fecere pedem. Sic labit̃: anna ſua naui. Aequo pede: æquatis omniũ nautarũ pedibus. Reſpiciens mœnia: carthaginis. ſ. Dulce: etiã eo tẽpore illi. Opus ſororis: q̃ã dido ſoror extruxit. Fertilis eſt melite. fugiẽs Anna melitem uenit ſuſceptaq; hoſpitio a batho rege. Q ui audita & morte heliſſe: & ipſius Anne calamitate: cũmiſeratus: omnia ei obtulit: ſed ſeruare nõ potuit: pygmalione ſororem inſequente. Melite eſt inſula fertilis: hec inſula eſt in lybico mari ĩter ſiciliã & aphricã: diſtãs a Pachino ſicilie. lx. milia paſſuum: quo ſpatio nos ipſi ĩ eam ĩſulam traiecimus: nec eo ãno q̃ fuit. M. cccc. lxviii. a natali dominico erat fertilis pp ſiccitate. Q uatriẽnio. n. ĩtegro aq̃s pluuiis caruerat: fertile t̃n ſolũ habet: cum aquat̃. Ex ea portabant̃ Catelli: quos meliteos uocabãt. Cuius rei meminit Strabo libro ſexto. Vicina coſyre ſterili: cũ fertilis ſit melite Coſyra ſterilis ẽ. Inſula q̃dem eſt in eodẽ mari: q̃ & olim & nũc Gozus dicit̃. Regnabat ĩ Melite Batthus: quẽ uolũt aliq̃ eũdem eſſe: qui & cyrenas in aphrica cõdiderit: Cyrni regis Therãnis ĩſule filiũ: cuius meminit Trogus. Q uã: inſulã. Verberat unda freti Lybici: cũ in mari lybico ſit: lybicis pulſatus fluctibus. Hãc: iſulã. Petit: anna. Cõfiſa uetuſto hoſpitio regis: fiduciã habẽs in antiquo hoſpitio batthi: & fuerãt aliquãdo hoſpitia inter eos mutua: & alter alteri auxilio fuerat. Rex ibi hoſpes: q̃ eam ſuſcepit hoſpitio. Erat Batthus diues opum: opibus abundãs. Q ui rex poſtquam didicit: audiit ab ipſa anna. Caſus utriuſque ſororis: & heliſſe miſerabilem exitum: & anne calamitatem. Inquit hec tellus: melitea.
Q uantulacunque tua eſt: licet tenue ſit regnum: poteſt tuo arbitrio uti. Sed tamen ſeruaſſet ad ultima: uſq; ad finem. Munus hoſpitii: quod illi obtulerat. Sed timuit magnas opes pygmalionis: timuit ingẽtes pygmalionis uires. Q ui iam ſororem annam inſequebatur. Signa recenſebat. Iam fluxererant duo anni: exquo e Carthagine fugit: Veneratque tertius: cum in ſequẽte pygmalione magna claſſe: rex illam a ſe dimiſit. Rurſuſque illa miſerrima ſe fuge credidit. Sol recenſebat: renumerabat. Bis ſua ſigna. xii. illa: que ſunt in zodiaco: per que it & reddit annum cõficiens. confecerat iam bis illud ſpatiũ. Tertius annus ibat & noua terra eſt paranda exilio. cogit̃ illa: noua loca querere ad exulãdũ. Adeſt frater: pygmaliõ: q̃ eã ĩſequebat̃. De pygmaliõe la

Nos ſumus imbeles: tu fuge ſoſpes ait.
Iuſſa fugit: uẽtoq; ratẽ cõmittit: & undis:
Aſperior quo uis æquore frater erat.
Eſt prope piſcoſos lapidoſi crathidis amnes.
Paruus ager. cameren icola turba uocat.
Illuc curſus erat: nec lõgius abfuit inde:
Quã quantũ nouies mittere fõda põt.
Vela cadũt primo: & dubia librant ab aura.
Findite remigio nauita dixit aquas.
Dũq; parant torto ſubducere carbaſa lino.
Percutit rapido puppis adũca noto.
Inq; patẽs æquor fruſtra pugnãte magiſtro.
Fert: & ex oculis uiſa refugit humus.
Aſſiliũt fluctus: imoq; gurgite põtus.
Veritur: & canas alueus haurit aquas:
Vicitur ars uẽto: nec iam moderator hẽnis.
Vtitur: at uotis his quoq; poſcit opem.
Iactatur tumidas exul phœniſſa per ũdas:
Humidaq; oppoſita lumina ueſte tegit.

tius ĩ primo æneidoſ referet: nõ ĩſiſtimus ĩ eo. Et petit ãnã. Bello: illaturus bellũ apud quẽcũq; fuiſſet. Rex. bathus. Peroſus bella: odio habẽs bella. Ait nos ſumus ĩbelles: nõ apti ad bellum Tu fuge ſoſpes: fuge nũc incolumis: anteq̃ maiorẽ facias iacturã. Iuſa ãna. Fugit & cõmittit ratem uẽto & undis: hoc ẽ mari uẽtis agitato: Frater pygmalion. Erat illi aſperior quouis æquor aſpera: & turbida erant illa maria. Sed omnni aſperior ac truculẽtior mari erat frater. Eſt ꝓpe: uertit Anna fugiens ꝓram in calabriã. cum eẽnt ꝓpe Cratim fluuiũ: depoſitis uelis Nautæ remis inſurexere: ut portui ſubirent: a tempeſtate reiecti ſunt. Eſt paruuſ ager prope amnes cratidis: prope Cratim fluuiũ Lapidoſi: quia ex Appenninis labens per ſaxa fluit. Cratis fluuiuſ eſt achiuorum: herodoto teſte. A quo ut idem ait: qui in italia fluuiuſ ſic cognominatuſ eſt: nomen accepit. Eſt que fluuiuſ calabriæ: in ora Reginorum. De quo in met. Cratis & hinc Sybaris noſtris conterminuſ oris Electro ſimileſ faciunt auroque capillos. & plinius in eodem quoque loco ponit cratim. Accola turba: quæ incolit ripas Cratidis. Vocat: ipſum agrũ. Camerem: nam ꝓpe cratim paruuſ erat ager Camere appellatuſ: quo proram anna uerterat. Nec accipiaſ ꝓ camarina ſicula: nã longe diſtat. Eſt enĩ Camarina inter pachinnm & ſilybeũ in ſicilia: Illuc erat curſus: ibi curſum direxerant nautæ. Nec lõgius abfuit. anna nõ magis diſtabat. Inde ab eo agro. Quam quantum poteſt mittere funda nouies: quantũ nouies poſſet quis ſaxum e iaculari funda. Vella cadunt: ut moſ eſt nautarum: cum prope portum ſunt. Vela deponunt: & remis incũbunt. Dixit nauita: unuſ e nautis aut ipſe nauis rector. Fĩdite aquaſ remigio: iam remis fluctuſ uerrite: & in portum tendite. Dumque parant: Inituri portum a uento repelluntur: notuſ enim eoſ magno impetu adorſus per medium fretum auguſtum in patentius æquor impulit: cum nimium inualeſceret tempeſtaſ. Mare ipſum a profunditate uerſum in miſeram cimbam ſæuiabat. Dum nautæ parant ſubducere: Remouere ex antemnis. Carbaſa: uela. Torto lino: aut pro torti lini. nam linea: uela aut torto uoluto. Nam inuoluũtur uela: cum reponuntur. Aut torto lino: rotatiſ: ſeu obuerſis antemnis: ubi linea uela erant: quo facilius deponerent. Puppiſ adunca curua. Percutitur rapido noto celeri & furioſo meridionaleſ uenti turbine. uerum ſi nunc notum acciperemuſ nuuc qui flat e medio ſpatio inter auſtrum & eurum: quem nautæ. Syrochon uocant: recte dictum eſſet: nam plurimuſ inflat in illius freti fauceſ: ergo ratem ipſam per medium fretum in patentioreſ aquarum campoſ ille turbo tranſtulit; Fertur: ratiſ. In æquor patenſ: in apertum: & ſpacioſum mare. Fruſtra pugnante: incaſſum reluctant & renitente. Magiſtro: gubernatore nauis. Et humus uiſa: quam prius uiderant. Refugit ex oculis: quia iam longius eoſ impulerat uentus. Fluctus aſſiliunt: Vndæ attolluntur magno turbine. Pontuſ uertitur: eruitur. Imo gurgite: quaſi ab imo fundo. Et alueuſ: curua nauis ad aluei ſimilitudinem. Haurit canaſ aquaſ: haurit undas quæ tum maxime Caneſcũt: cũ uentis aguntur. Vincitur ars: iam nihil poterit rebuſ conſulere rector nauis ſua arte. uertit ſe in tanto periculo ad uota agitur per tumidoſ fluctuſ infœlix anna: tegebatq; oculoſ ne irruenteſ undas inſpiceret. Ars nautica. Vincitur uento uentorum impetu. Nec iam moderator: rector nauis. utitẽ habenis: per trãſlationem ab equis: qui habenis regũtur. ille iam temone nõ regit ratem. At uotis utebantur. ſ. His quoq;: uotis. Poſcit opem: a diiſ ipſiſ. Phœniſſa exul: anna a phœnicia ſic & Ver. Hũc phœniſſa tenet dido: ſicut dicimuſ Creſſam: threiſam uel threeſam: cilyſam: ſic & phœniſſam. Iactatur: ut illud: terriſ iactatuſ & alto. Per undaſ tumidaſ: ꝑ mare & tumidũ: & turbulẽtũ. Tegit lumĩa: oculoſ. Veſte hũida: aqſ reſꝑſa. Appoſita: ip ſiſ oculiſ ne uideret ꝑiculũ

Tum primũ felicem ſororẽ extinctam: & quecũq; e uita migraſſet appellabat: præſertim qbus in telluere ſolida mori contigiſſet: quoniã fluctibus nõ iactarentur Demum appulere laurenti: litori ubi periit nauis, Expoſitis tamen his qui in ea erant ſoſpitibus in terram. Tunc primum dido eſt dicta fœlix ſorori: appellauerat prius in fœlicem: q ſibi mortem conſciuerat. ſed tum primum fœlicem dixit: quoniam e uita migrauerat. Iam pius æneas: eo tempore: quo Anna illuc appellabat: æneas in latio regnabat: Venerat enim ad ſedes fatales: ubi urbem condidit: quam a latini regis filia lauinia: quam inito cum rege fœdere in uxorem accepit: Lauiniũ appellauit. Populũq; ſuũ latinũ appellari uoluit. Primo tamen ãnos ſolis troianis impauit. Deinde extincto latino ſimul & hoſte turno in eadem pugna: accepit regnũ ſoceri: immiſcuitq; ſimul troianos & latinos: & utriſq; impauit. Eo igit̃ tempore: cũ per litus deambularet Annã aſpexit. Iam pius æneaſ erat auctus regno: auxerat ĩperiũ ſuũ. nã præter illud quod ipſe cõſtituit. ſoceri regnum erat aſſecutus. Et nata latini: Lauinia quam in cõiugem acceperat. Et miſcuerat: ſimul iunxerat. Duos populoſ: latinum & troianũ. Dum ipſe comitatus ſolo achate: ut Vergi. Imitet̃ uno comitatus achate. qui perpetuus comes illi datur. Verum Achatæ. Home. meminit. Sed ab aliquibuſ abachos: quod eſt cura & moleſtia: deductum nomen putatur. tamen æneæ ꝑpetuo adiungitur: ac ſi curam regiam ſignificaret: q cura regum ſemper ſit comes. Achates etiam pretioſi lapidis nomen eſt. Solino & Pli. teſtibus quem lapidem Scicilia in ripis achatis fluminis primum dedit: ſed poſtea alibi quoq; cõpertus. Nam & pyrrũ regẽ hunc in anulo habuiſſe dicũt. Detinẽtes nouẽ muſarũ effigies: non artificioſas: ſed naturales: & Appollinẽ ipſum cũ lyra: ita diſcurrẽtibus maculis auctore Pli. ut muſis quoq; ſingulis: ſua redderent̃ inſignia. Dũ igit̃ æneas comitatus ſolo achate Carpit iter ſecretum: quaſi dum ĩcedit remotis aliis oĩbus. Nudo pede: & quod pedes: & quod nudis pedibuſ ĩcedebat. Litore dotali: quod illi pro dotæ lauiniæ cõtigerat. Aſpicit ãnã errãtem: quæ ꝑ litus errabat Nec redere ſuſtinet: nõ poteſt credere eã eſſe. Quid illa ueniret ĩ latioſ: agros dicebat hæc ſecũ ad qd illa nũc in latiũ ueniret. Dũ ſecũ æneaſ: ea uerba diceret. Achates exclamat ãna ẽ: agnouit: & eã eſſe clamauit. Illa: ãna. Suſtulit ſuos uultuſ ad nomẽ: cũ audiſſet nomẽ ſuũ ab aliis ꝑferri: eleuauit uultũ: & occuloſ ut intueret̃. Heu fugiat: cũ æneã agnouiſſet: qd facere debuiſſet! fugere & quo. Quid agat! quos hiatuſ terræ q̃rat. quã uoraginẽ. quã dehiſcentẽ tellurẽ reqrat. quo ſe deliciat. Fata ſororis: mors heliſæ miſſeræ. Erãt añ oculoſ: cũ primũ uidit æneã: uenit ĩ mentẽ lachrymabile ſororis fatũ quæ æneæ cã ſibi mortẽ conſciuerat. Sẽſit: æneas cognouit: & pudorẽ: & dolorẽ: ac metũ illiuſ. Et heros cythereius: æneaſ uir excellẽs cythereæ ueneris filius. Nã cytherea dicta ẽ uenus a cythera urbe ĩ quã cõcha delata ẽ: ut Feſt. inqt. Et alloqt̃ trepidã: timẽtẽ annã. Flet tñ: æneaſ. O heliſſa: dido. Admonitu: recordatiõe. Mortis tuæ: nõ potuit cõtinere lachrymaſ: cũ primũ recordatus ẽ acerbiſſimi caſus illius. Anna ꝑ hãc: æneaſ uult depcari culpã ſui abſceſſus: quo illã ad necẽ ĩpulit. Iurat ſe fuiſſe a diis coactũ q moraſ ĩ Carthagie ĩcrepabãt. nec potuiſſe ſibi ꝑſuadere futurũ: ut illa ſe extingueret. referri uulnera nõ cupit: qm̃ apud inferoſ uidit. offert deĩde ipſi Annæ emeritæ oĩa q̃ ĩ regno latino ſũt. Anna iuro ꝑ hãc tellurẽ: ꝑ terrã italicã. Quã: tu. Quondã: cũ carthagĩe eſſem. Solebas audire a nobis. ſ. Dari mihi fato ꝓſperiore: feliciore. Iuro ꝑ deos comites: ꝑ ueſtã: & deoſ penateſ: quoſ mecũ e Troia tuli. Locatoſ nup: paulo añ collocatoſ. Hac ſede: lauinii. & recte locatoſ dixit: qa ꝑ lõga tpa alio trãſferri: aut locari nõ ſũt paſſi. Nã cũ Aſcãius Albã condidiſſet: trãſtuliſſetq; illuc deos: noctu redire Lauiniũ: Iuro igit̃: ꝑ deos. Illos deos.

Tũc primũ dido fœlix eſt dicta ſorori:
Et quicũq; aliquã corpore preſſit humũ.
Ducit̃ ad laurẽs ingenti flamine litus.
Puppis & expoſitis oĩbus. hauſta perit.
Iam pius æneas regno: nataq; latini.
Auctus erat: populos miſcueratq; duos.
Litore dotali ſolo comitatus achate:
Secretum nudo dum pede carpit iter.
Aſpicit: errantẽ nec crederet ſuſtinet annã.
Eſſe quid in latios ipſa ueniret agros.
Dum ſecũ æneas: anna ẽ exclamat achates:
Ad nomẽ uultus ſuſtulit illa ſuos.
Heu fugias! quid agat! quos terræ quærat hiatus
Ante oculos miſeræ fata ſororis erãt.
Sẽſit: & alloquit̃ trepidã cythereius heros:
Flet tamẽ admonitu mortis heliſſa tuæ.
Anna ꝑ hãc iuro: quã quondã audire ſolebas.
Tellurẽ fato proſperiore dari:
Perq; deos comites: hac nup ſedẽ locatos.
Sæpe meas illos increpuiſſe moras:
Nec timui de morte tamẽ: metus abfuit iſte.

Hei mihi credibili fortior illa fuit.
Ne refer aſpexi non illo corpore digna.
Vulnera: tartareas auſus adire domos.
At tu ſeu ratio te noſtris appulit horis.
Siue deus regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores: nil nõ debemus heliſſæ.
Nomine grata tuo. grata ſororis eris.
Talia dicẽti: nec enim ſpes altera reſtat.
Credidit: erores expoſuitque ſuos.
Vtq; domũ intrauit tyrios ĩduta paratus:
Incipit æneas: cætera turba ſilet.

Sepe ĩcrepuiſſe moras obiurgaſſe: & accuſaſſe nimie tarditatis. ſic excuſans ſe de fuga: culpã ĩ deos refert. Ne timui de morte: nõ timui tm̃ illi mali qđ ſeipſam trucidaret. Iſte metus: mortis. ſ. Abſuit: a me: qa id de illa nõ metuebã. hei mihi cũ miſeratõe dictũ. Illa fuit fortior credibili: hoc ẽ maioris animi q̃ credi potuiſſet: cũ mortẽ ſibi cõſciuerit. Nec: refer nõ referas aliqd de eius morte: quoniã mihi oĩa nota. nã ſi illa referret: dolorẽ & lachrymaſ refricaret. Aſpexi uulnera nõ digna illo corpore: quæ corpus illud pulcherrimũ nõ merebatᷓ. Auſus adire domoſ tartareaſ: aſpexi in quã ego q̃ auſus ſum ad ĩferoſ deſcẽdere. De quo ĩ ſexto æneidoꝝ ĩ eo loco Quas ĩter phœniſſa recẽs a uulnere dido Errabat ſilua ĩ magna: quã troius heroſ: ut primũ iuxta ſtetit: agnouitq; p umbram Obſcurã. & reliqua. At tu: ãna. Seu rõ appulit te noſtris oris: ſiue aliqua rõne factũ: quod conſulte: & induſtria ad noſ ueneris. ſiue deuſ: ſiue aliquod numẽ: aut caſus te huc egerit. Carpe cõmoda regni mei quaſi fruere cõmodis oĩbuſ mei regni & oĩa carpe quæ ad cõmodũ & uſum tuũ ſnt. Nos memoreſ: oñdit gratitudinẽ animi. Nã memor eſt accepti beneficii. Debemuſ multa tibi: cum fueris de nobis benemerita. Nil non debemus heliſſæ: tibi multa. Sed heliſſæ debemuſ oĩa. Etenĩ cũ ita loquimur: nõ nihil aliq̃d ſignificat. Cũ uero poſtponimuſ nõ ſignificatioẽ magis enĩ poſtpoſitũ nõ ſignificare facit: quã ante poſitũ ideo hic nil nõ debemuſ. i. oĩa debemuſ. Eris grata noĩe tuo: quia tibi multũ debeo. Eris grata noĩe ſororis: hoc eſt heliſſæ: cui omnia debeo. Talia dicẽti credidit: anna cõmiſit ſe aeneæ. q ita oĩa offerebat. Et expoſuit ſuoſ errores: quẽadmodũ e Carthagine pulſa mari iactata tandẽ illuc appulerit. Neq;. n. reſtat altera ſpes nihil aliud uſquã erat: unde opẽ ſperare poſſit: neq; alterũ erat cõſilium: niſi ut æneæ ſe crederet ſibi munifice regnum offerenti. Vtque domum: ubi Aeneæ domum ingreſſa eſt: eam ille cõiugi cõmendauit. dicebatque ſe ex officio facere. nam bona illius abſumpſerat: equum eſt ut aliquã uicem referat. Vt: poſtquam. Anna induta tyrios paratuſ ueſteſ: & ornatuſ phœniſſoſ. Nã tyros in phenitia eſt: ut aliaſ diximuſ. Intrauit domũ: regiam aeneæ. Incipit æneaſ: cœpit loq.
Cætera turba ſilet: & recte loquente enim rege tacent alii. O lauinia coniunx cauſa pia: honeſta & officioſa. Eſt mihi cur tradam tibi hanc cur annam tibi & tuæ fidei cõmendem. Vtitur artificio cõmendationiſ. nam arguit ab æquitate rei. & exponit meritum & dignitatem, nam poſſe diſſe regnum dicit. ut plura: ſint quibuſ uideatur id iure facere. Ego naufraguſ: cum naufragium feciſſem in mari lybico. Conſumpſi opeſ huiuſ quia diu fuerat Carthagine cum omni claſe. & illam ibi refecerat opibuſ ipſiuſ: & ſororiſ. Et Dido apud Vergilium. eiectum litore egẽtem. Excepi: & regni demenſ in parte locaui. Orta: nata. Tyro: eſt. Poſſedit regnum in ora lybica: tyria eſt genere. Sed regnum habuit in aphricæ ora. Quam ameſ precor more caræ ſororis: proſequariſ eam amore: & beniuolentia: ac ſi eſſet ſoror. Omnia annuit illa ſe omnia facturam cõprimit tamen dolorem. timebat. enim ne eſſet ea pro pellice adducta. Lauinia promittit omnia quæ ſcilicet. Aeneaſ iuſſerat. Premit: cõprimit. Mente tacita: ſecreta. Vulnus falſum: dolorẽ ĩtimũ: ĩiuſtũ. nõ. n. iuſte dolebat. Sic falſũ uulnuſ: qa ñ uera: ſed falſa cã. Et diſſimulat metus: occultat: & nõ palã oñdit ut ẽ illud. Spẽ uultu ſimulat: p̃mit altũ corde dolorẽ. Donaq; cũ: Lauinia cũ uideret apte ab ænea ad ãnam mitti munera. Exiſtimabat longe plura mitti occulte. Concepit igitur in illam maximum odium: & inſidias quoq; parauit. Cum uideat palam: aperte. Ferri ad ãnam: Multa dona: ab ænea miſſa. Præter ſua lumina: iuxta ſuos occulos: ut apud Ver. præter uada feruida uexit. Putat: exiſtimat. Clam: quoque: etiam occulte. Mitti multa: dona ſcilicet. Non habet lauinia ſcilicet adhuc. Exactum: diligenter exquiſitum. Quid agat in hoſpitam. Odit furialiter: non habet nunc quid aliud agat: inſectatur magno odio. Furialiter: uero inquit: quia non iuſto: ſed a furiis iniecto. Et parat inſidias: quibus hoſpitam perdat. Et cupit mori ulta: cum pellicem illam exiſtimaret. ulciſci uolebat iniuriam. & ulta mortem nõ curat: dum prius illam interrimat. Nox erat: noctu per quietẽ: uiſa eſt admoneri a ſorore: ut fugeret. & cũ fores uento crepuiſſent: putauit illa hoſtes adeſſe. exiliit. & fugæ ſe ſe cõmiſit. Erat nox uiſa eſt dido ſanguinolẽta: leua ſanguine. Nam in entus nomina ſignificant plenitudinem: ut opulentus plenus opibus. Si ſomnolẽtus plenus ſomno. Coma ſqualenti: fœdatis crinibus. Aſtare ante thorum ſororis: ante cubiculum ipſius ãnæ. Dicere: eſt etiam ſic uiſa dicere. Effuge: o ſoror

accelera hinc fugã. Ne dubita: quaſi nihil uerearis. Fuge tectũ mœſtum: mœſtitiã allaturum. Sub uerbum: quaſi in ſine uerborum illius. Aura: uentus. Iuppiter: cõmouit. Fores querulas ſtridulas, nã fores cubiculi crepuere: putauit hoſtes adeſſe. Exilit e ſtrato. ſ. Et uelox auſa quæ pauore nõ retardaret. Illinc: de ipſo cubiculo. Iacit: deiicit ſe. Sup feneſtra: hoc ẽ de feneſtra: ut eſt illud Ver. Multa ſuper priamo rogitans ſuper hectore multa: hoc eſt de priamo & de hectore. Ille timor: quem conceperat ex crepitu ianuarum. fecerat audacem: ad fugam ſcilicet. Et rapit̃ cum

Squalenti dido ſanguinolenta coma.
Effuge. ne dubita: mœſtũ fuge dicere tectũ.
Sub uerbum querulas ĩpulit aura fores.
Exilit. & uelox humili ſuper auſa feneſtra.
Se iacit audacem fecerat ipſe timor.
Cũq; metu rapitur: tunica uelata recincta.
Currit. ut auditis territa dama lupis
Corniger hãc tumidis rapuiſſe nũicius ũdis.
Creditur. & ſtagnis occuluiſſe ſuis.
Sidonis interea magno clamore per agros.
Quæritur. apparet ſigna: notæq; pedũ.
Ventũ erat ad ripas: inerãt ueſtigia ripis:
Suſtinuit tacitas cõſcius amnis aquas.
Ipſa loqui uiſa c: plaidic ſũ nympha numici:
Amne peremne latens: ãna pẽna uocor.
Protinus erratis læti naſcũtur in agris.
Et celebrant largo ſeq; diemq; mero.
Sunt quibus hæc luna ẽ quia mẽſibus ĩpleat ãnũ.
Pars themi: inachiã: pars putat eſſe bouem.

metu: timebat quidẽ illa: & cũ eo timore rapit̃: quaſi raptim fuga pcipitatur. Velata cooperta. Tunica recincta: incicta. tunica ueſtis lõga ſine manicis. Currit: fugiẽs e lauinio. Vt dama territa: quæ territa eſt. Auditis lupis: cũ audierit luporũ ululatus: aut ſtrepitũ inſequentiũ damæ ex generibus caprarũ ſunt: ſed ſilueſtres: ut pli. ĩquit. Subdit. damæ mãſueſcũt raro cũ feræ dici nõ iure poſſint. Complura nãque ſunt nec placita: nec fera ſed media inter utrũque ut in uolucribus hyrundines: & reliqua. Corniger: fugientẽ annam numicius amnis rapuit. factaque eſt nympha. numicius fl. qui labit̃ ex aricina ſilua per laurẽtem agrũ: ubi ſubmerſum Aeneam dicũt. Corniger: omnes enim amnes cornua habere dicũtur. & Vergi. Cornigerũ tybrim uocat heſperidum aquarũ regnatorem. Creditur rapuiſſe hanc: annã Aquis tumidis nam tũc erat auctus ymbribus. ideo tumidis: cũ paruus ſit flu. Et occuluiſſe: occultaſſe. Stagnis ſuis: aquis tunc ſtagnantibus. Sydonis: cum fugiſſe annã conſtaret: miſſi ſunt qui eam inquirerent: inuenere ueſtigia: nõ tamẽ illã. Sydonis: anna a Sydone urbe phœniciæ. Queritur interea dũ illa eſſet in amne. Per agros: latinos. magno clamore: clamabãt annã: ut illa audiret. Apparet ſigna & notæ pedũ: hoc eſt ipſa ueſtigia: Ventũ erat: qui inquirebant uenere ad ripas amnis Numicius undarũ fluctiũ ſonitus cõpeſcuit: ãnaque loqui cœpit: dicẽs ſe ĩ nymphã eẽ demutatã: uocarique ãnã perennã illi qui uocẽ exaudiuere celebrauere diẽ mero. ĩde mos originẽ cœpit. Erat uẽtũ: iã uenerãt: qui q̃rebãt. Ad ripas: numicii. Inerãt ueſtigia ripis: erãt notæ pedũ ĩ ripa flumĩea. Amnis cõſcius: numicius: qui eã rapuerat. Suſtinuit aq̃s tacitas: ne fluctes ĩ murmura rẽt quo uox anne locuturæ audiri poſſet ũdis tacẽtibus. ipſa: anna iã nympha uiſa ẽ loqui. & ita dicere. Sũ: ego. Nympha: dea. Placida numici: q̃ſi nolite me ulterius q̃rere: nã ĩ nymphã huius amnis cõuerſa ſũ. Latẽs: ego. Amne perẽne: ppetuo delitẽs ĩ hoc: flu. Vocor ãna pẽna: a pẽni aq̃ꝝ lapſu. Sic ãnoꝝ dea a perẽni tẽpoꝝ fluxu. Protinus ueſcũt̃: qui eã q̃ſierãt: audita uoce læti. Veſcũt̃ in agris erratis: per quos errauerãt eam quærẽteſ. Et celebrãt ſe & diem largo mero: reddũt ſe celebres ebrietate: celebrem diem: quia lætũ: & pompa frequẽtem. Sunt quibus: hactenus de anna ſydonia. nunc alias opiniones refert: alios. ſ. putaſſe ãnam perẽnam eſſe lunã ea rõne: cũ ipa menſes efficiat. & ex mẽſibus ãnus cõſtet: uidet̃ & ipa ãno quoque dominari: ſic & ãnã perẽnã uocari. alii dixere Themin: q̃ Diodo. teſte cœli & terræ filia: diuinãdi artẽ: & ſacra: cultuſque deoꝝ ĩtroduxiſſe dicit̃. Et appollo quidẽ tradit̃: cũ eẽt reſpõſa daturus Themin cõſulere ſolitũ tanquã diuinandi artis innentricẽ: hæc ille: cũque illa ſacra & cultus deorũ introduxiſſet: aſſignãtur illi ãnorũ rõ: ꝙ ea ad ãni rõnẽ digeſſiſſet. Sic & ãna perẽna uocat̃. Multi iſim uetuſtiſſimã ægyptiorũ dein putauerũt: ꝙ ea q̃ leges ægyptiis dederat ãnũ: quoque ciuilẽ illis cõſtituit. Sic & ãna dicta. Sũt igitur aliqui. Quibus: hæc. anna perẽna eſt luna: aliqui qui lunã eſſe putant. Quia impleat: perſiciat annum menſibus. Pars putat Themin: quæ in parnaſo oracula reddebat. de quo Lucanus cum regna temis: tripodaſque teneret. Pars putat eſſe bouem inachiam: hoc eſt Iſidem quæ prius Io dicebatur Inachi regis argiuorum filiam: a quo & inachus flu: quæ uiolata ab ioue. mutata deinde in uaccã: cum diu erraſſet in ægyptum. tandem uenit ubi reſtituta illi priore forma Iſis appellata eſt. & Oſyridi iouis filio nupſit. Sed de Iſide & Oſyride aliter a diodoro & plura referũtur.

Inuenies qui te nymphē atlātida dicant.
　Teque ioui primos anna dediſſe cibos.
Hæc quoq; q̄ referam nr̄as puenit ad aures.
　Fama: nec a ueri diſſidet illa fide.
Plebs uetus & nullis etiā tūc tuta tribunis.
　Fugit: & in ſacri uertice montis erat.
Iam quoq; quē ſecū tulerāt: defecerat illis.
　Victus: & humanis uſibus apta ceres.
Orta ſuburbanis quedā fuit anna bouillis.
　Pauper: ſed multe ſedulitatis anus.
Illa leui mitra canos incincta capillos.
　Figebat trepida ruſtica liba manu.
Atque ita per populū fumātia mane ſolebat.
　Diuidere: hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta ſignū poſuere perenne:

Inuenies: & alioſ. Qui dicāt te nymphē atlātida: te pleionē atlātis cōiugē: nā cū νυμφη apud grecos ſpōſa ſit ſpōſam atlātis ītelligūt formato pronimyco ab ipo uiro aliqui ītelligūt nymphā atlantis filiā maiā ꝙ id a mercurio filio aſſecuta ſit ut ꝑ deo ānorū coleret. Et te āna dediſſe ioui primos cibos & iuenies o āna q te nutricē iouis eēt dicat. Nā cū primis anis iouē paueris: te ānā ꝑennā pennā uocauere de nutricibuſ iouis dictū ē ſupius. Hæc quoq; rfert & aliā opinionē: quā ueriorē eē aſſerit. Hæc ēt. Fama: ipſius rei quā referā: mox exponā. Peruēit ad nr̄as. aures. Nec: diſſidet illa. a fide ueri: nō diſcrepat a fide: nā aliquid ueritatiſ hēt. Plebs uetus: plebs cū ꝑ nexos ob æs alienū a pr̄ibuſ receſſiſſet auctore ſicinio in mōtē ſacrū q ut Liui. & Diony. referūt nō lōge ab urbe eſt iuxta anienē flu. deficiēte plebi uictu ī eo mōte: q̄dā āna e bouilis: liba illi ſubmiſtrabat: recōciliata poſtea ſenatui plebe orōne Menenii agrippæ: ſtatuā annæ erexere & ex eo ꝑ dea coli cœpta ē. Vetuſ plebs: antiquus po. ro. Etiā tū tuta nullis tribunis: ad ea uſq; tpa nōdū creatis ex plebe tribuniſ ad eius defenſionē. nā tum primū creati ſūt. Fugit & erat ī uertice mōtis ſacri: quo ſeceſſerat ſacer mōs: ut Pō. inqt Trās anienē flu. ultra tertiū milliariū appellatᷓ qa ioui fuerat conſecratuſ: & tria milia paſſuū ēt Liui. diſtare oſtēdit. Iā quoq; uictuſ: reſ ad uictū faciētes. Verū ut Vulpia. dē uer. ſig. ait uictus uerbo cōtinetᷓ: q̄ eſui potui: cultuiq; corpis: quæq; ad uiuēdū hōi neceſſaria ſūt: ueſtē quoq; uictus hr̄e uicē. Labeo ait. Cæteraq; qbus iuuādi curādiq; corpis noſtri gratia utimur: ea appellatōe ſignificantᷓ. Inſtratū oē ueſtimentū continetᷓ. Quod iniciatᷓ Labeo ait. Neq;. n. dubiū eſt quin ſtragula ueſtis ſit omne palliū: periſtroma in uictū ergo ueſtē accipiemus. Sed poeta uictum poſuit pro rebus ad hæſum pertinentibus. Defecerat illis: plebeis. Quem ſecum tulerant: cum ex urbe ſeceſſerat: & defecerat. Ceres: pannis cuius uſum Ceres tradidit. Apta uſibus humanis: quæ conuenit uſui humanæ uitæ. Fuit quedam anna orta: nata Bouillis ſuburbanis: quæ erant in ſuburbano. Nam duæ fuerunt bouillæ. Alterum in latio oppidum prope lauinium: de quo hic agitur. Alterum in campaniam prope Sinueſſam. Pauper: illa anna. Sed anus multæ ſedulitatis: diligentiæ & induſtriæ. Illa: anna bouilla. In cincta capillos canos: ſeniles. Mitra leui: innexos habebat illa crines mitra lydarum mulierū more. Fingebat: cōponebat. Manu tremula: ſenili & tremēti. Liba ruſtica: qualia ruri fiunt. De libo primo libro diximus. Atque ita ſolebat diuidere: ea liba. Per populū: per plebē ipſam. Fumantia mane: calida: & ob id fumantia: cum e furno eximeret. Hæc copia: abūdantia librorū: licet exigua eſſet. Fuit grata populo: plebi cui libis uictum ſuggerebat. Pace domi facta: ubi recōciliata ē plebs patribus ꝑ Menenium Agrippā de quo Liuius ita inqt: Placuit igitᷓ oratorē ad plebem mitti. Meneniū agrippam facūdum uirum. Et quod inde oriundus erat plebi Carum: intro miſſus in caſtra: priſco illo dicēdi & horrido modo nihil aliud quam hoc narraſſe fertur tempore quo in homine: nō ut nunc: oīa in unum cōſentiebant: ſed ſingulis mēbris ſuum cuiq; cōſilium ſuus ſermo fuerat: indignatas reliquas partes ſua cura ſuo labore: ac miniſterio uētri omnia quæri: uētrem ī medio qetum nihil aliud quā datis uoluptatibus frui: conſpiraſſe inde ne manus ad os cibū ferrēt: nec opus acciperet datum: nec dentes cōficerent: Hac ira dum uentrē famedomare uellent: ipſa una Membra: totumque corpus ad extremam tabem ueniſſe. Inde apparuiſſe uentris quoque haud ſegne miniſterium eſſe nec magis aliquam alere eum redentem in omnes corporis partes: Hunc quo uiuimus: uigemuſque diuiſum pariter in uenas maturum: confecto cibo: ſanguinem comparando hinc: quam inteſtina corporis ſeditio ſimilis eſſet iræ plebis ī partes flexiſſe mētes hominum. Agi deinde de concordia cœptum: conceſſumque in conditiones: ut plebis ſui magiſtratus eſſent ſacroſancti: quibus auxilii latio aduerſus conſules eſſet. Neue cui patrum capere eum magiſtratum liceret. Ita tribuni plebei creati duo. C. Licinius &. L. Albinus. Hi tres collegas ſibi creauerunt. In his Sicinium fuiſſe ſeditionis auctorem. De duobus qui fuerunt: minus cōuenit. Sunt qui duos in ſacro mōte creatos tribunos eſſe dicant. Ibi ſacratam legē latā ꝑ ſeceſſionē plebis, &c. Ergo ubi facta eſt pax. Poſuere ſignū ānæ genæ: erexit populus illi ſtatuā.

Quod illa ferebat ſibi opem: ſuccurebat libis in ea rerū penuria ipſis. Defectis: cū iā defeciſſent cibi ꝓpter meritum illius populuſ gratuſ ſtatuam erexit. Nunc mihi: in his feſtis Annæ obſcena quidam luſus referebantur: cum uerbis quoq; obſcenis: eam poeta cauſam affert: ꝙ ubi anna relata eſt in deoſ. Mars eius operā petiit ad Pallada cōciliandam: cuiuſ amore tenebat̄: ꝙ cū illa ſe facturam promiſiſſet: retulit poſtea ſe illam tandē exoraſſe: & amatorem quodam ioco deluſit: de quo paulo poſt. Nunc ſupereſt: reſtat mihi dicere: cur puellæ cantēt obſcœna: turpia quod eo turpius

Quod ſibi defectis illa ferebat opem.
Nunc mihi cur cātāt ſuꝑeſt obſcœna puellę
Dicere nam coeunt: certaq; probra canunt.
Nuꝑ erat dea facta: uenit gradiuus ad annā.
Et cum ſeducta talia uerba refert.
Mēſe meo coleris: iunxi mea tpa tecum,
Pendet ab officio ſpes mihi magna tuo.
Armiger armigeræ correptus amore mineruæ.
Vror: & hoc lōgo tpe uulnus alo.
Effice: dii ſtudio ſimiles coeamus in unum.
Cōueniūt partes hæ: tibi comis anus.
Dixerat: illa deum ꝓmiſſo ludit inanni.
Et ſtultā dubia ſpē trahit uſque mora.
Sepius inſtāti mādata ꝑegimus inquit:
Euicta eſt præcibus uix dedit illa manus.
Credit amās: thalamoſq; parat: deducit̄ illuc.
Anna tegens uultus ut noua nupta ſuos.
Oſcula ſūpturus ſubito mars aſpicit illam.
Nunc pudor eluſum: nūc ſubit ira deum.
Ludit amatorē caræ noua diua mineruæ.
Nec res hac ueneri gratior illa fuit:

cum puellæ canerēt. Nā coeunt ſimul ipſæ puellæ. Et canūt certa ꝓbra: uituperatione digna. Nuꝑ: paulo ante. Erat facta dea: erat Anna relata in deoſ. Gradiuus: Mars de quo ſuperiuſ. Venit ad annā. Et facit talia uerba. ita loquit̄. Cum ſeducta: cum anna ab illis ſemota. Coleris meo menſe: quia celebrat̄ tuum menſe martio. Iunxi mea tempora tecum quaſi feci menſem meum tibi eſſe cōmune iūxi enim tecū tempora ut tuæ feriæ ſint eo menſe qui mihi ſacratis: & artificioſæ arguit ab hac coniūctione ut uideatur illa debere id agere ut illi opem præſtet iure neceſſitudinis. Magna ſpes mihi pendet ab officio tuo: quaſi plurimum ſpero ī tua ſedulitate. Ego armiſer: qui armis & bellis præſum. Vror correptuſ amore mineruæ armiſere: quaſi uehementer amo pallada: quæ bellis præeſt quemadmodū ego: ut in principio huius libri diximus ipſe uideſ manibuſ peragi fera bella mineruæ. Sic nūc armiferā mineruā uocat. Et in lōgo tempore alo uulnuſ: a Ver. accepit. Vulnus alit uenis: & hoc ideo dictum: quod quāto magis in ea cura ſumus. magis augetur amor. Effice id: id effectū reddas. Vt dii ſimiles ſtudio: quaſi qui ī eodē officio uerſamur. Coeamus in unū: cōiūgamur. Cū. n. par ſit noſtrū numē. qa ego armiſer illa armiſera cōueniēs ē: ut ſimul quoq; cōiungamur. O comis: o benigna anus. Hæ partes: hæc officia: q̄ſi dare operā ut ſimul coeamus. Cōueniūt tibi: qa anus es & ſedula tuū eſt id efficere. Dixerat illa deū: deludebat anna martē. At cū nimiū urgeret: retulit ſe palladis animū inflexiſſe: paratamq; eē ad cōiugium. Cumq; illa pararet nuptias: deducitur ad eū anna uelata luteo flameo tāquam noua nupta & cū illa eſſet eam oſculaturus: cognouit ſe ab illa deluſum. Hæc igit̄ erāt: quæ ī feſtis Annæ referebant̄. Dixerat: ergo Mars. Illa: āna. Ludit: deludit. Deum ꝓmiſſo inani: uacuo ſine effectu: qa nō ſeruabat ꝓmiſſa. Et trahit: ꝓtrahit. Vſque ſemꝑ ſpem ſtultā ſtulti martis. nā ſtultum erat illud ſperare de pallade. Mora dubia: īcerta: dicebat. n. ſe obtemperaturā. ſed tempora ꝓtrahebat. Inqt inſtanti ſepius: cū ſepius & uehemētius ille inſtaret dixit: Peregimus mādata: tua ſcilicet. Et uicta eſt præcibus: tādem exoraui. Vix dedit illa manus: quaſi uix dedit fidem. ita prius repugnabat: ut uix uinci potuerit. Aut dedit uictas manus: ꝑ trāſlationē ab his q in ipſo prælio capiūtur. q uictas manus porrigūt. Amās: mars. Credit pallada. ſ. uictam. Et parat thalamoſ: nuptiaſ: Nā thalamus thorus iugalis ē: ut alias dictū. Deducit̄ illuc: ad martē. Anna tegēs uultus ſuos: flameo. ſ. Vt noua nupta: ut moris ē cū noua nupta ad uirū ducit̄: de quo Luca. in ſecūdo pharſaliæ. Nō timidū nuptæ leuiter tectura pudorē Lutea de miſſos uelarūt flamea uultus Flameo enim ut Pom. inquit amicit̄ nubēs boni cauſa ꝙ eo aſſidue utebat̄ Flaminia ideſt Flaminis uxor: cui nō licebat facere diuortiū. Et eodē mō tegebat̄ nupta Flameo: ut ꝑpetuo cū uiro maneret. Attigit ī hoc romanū morē poeta. Mars ſumpturus oſcula: cū uellet eā oſculari. Subito aſpicit: annā: detecto. n. uultu aſpicit & cognoſcit illā. Nūc pudor nūc ira ſubit eluſū deū: nūc pudebat illiuſ ignominiæ: ꝙ ab ea eēt deluſus nūc ira excādeſcebat Noua diua: q̄ nuprime facta es dea. Ludis amatorē caræ minerue: deludis mrēm q mineruā amat Nec ulla res fuit hac Veneri gratior: nihil potuit eē Veneri gratius q̄ martē: cū quo aliqn recubuit

ab Anna eſſe deluſum: Inde ioci ueteres: qui in campo martio referuntur. Et canuntur dicta obſcœna: turpia. Et iuuat delectat ſpectatores. Hanc annam. Dediſſe uerba hoc eſt eluſiſſe ſeu decipiſſe: nam dare uerba decipere eſt: ut apud Terē. Cui dare uerba difficile eſt. Magno deo marti: hæc in feſtis annæ referebantur. Preteriturus eram: idi. mart. C. Cæſar īterfectus eſt & ea quidem dies parricidium nominabatur: nec ſenatus unquam cogebatur in tantæ cedis mœſtitiam Erat hoc preteriturus pœta: ne forte refricaret lacrymas: monitus tamen a ueſta: cuius ſacerdos fuerat cæſar: ne uereret̄: nam & celo receptus ē ceſar: & de cōiuratiſ ſupplicium ſūptū. De eiuſ morte ī epitomatæ liuii li. cxvi. ſic habet̄ Cæſar ex hiſpāia gntū triūphū egit & cū multi: q̄ maximiq; honores ei a ſenatu decreti eēnt īter quos ut pr̄ patrie appellaret̄: & ſacroſanctus: ac dictator ī ppetuū eēt inuidiæ cām aduerſus eū pſtiterūt: ꝙ ſenatui deferēte hos honores: cū ante ædē ueneris genetriciſ ſederet: miniē aſſurrexit. Et ꝙ. M. Anto. collega ſuo īter lupercos currēte: diadēa capiti ſuo impoſitū ī ſella repoſuit. Et qd Epido marullo: & Cæſereo flauo tribunis plebiſ īuidia & tāq̄ regnū affectāti mouentibus poteſtas abrogata eſt. Ex his cauſis conſpiratione in eum facta: cuius capita fuerunt. Marcus. Brutus &. C. Trebonius: & Caſſius: & ex Cæſaris partibus. D. Brutus in curia Pompeii occiſus ē uigintitribus uulneribus: occupatumq; ab interfectoribus eius Capitolium obliuione deinde cædiſ eius a ſenatu decreta. Obſidibus Antonii & Lepidi liberis acceptis coniurati a Capitolio deſcenderunt. Teſtamento Cæſaris hæres ex Parte dimidia inſtitutus eſt. C. Octauius ex ſorore nepos: & in nomen adoptatus eſt. Cæſaris corpus: cum in campum martium ferretur a plebe ante roſtra crematum eſt. Dictature honos in perpetuum ſublatus eſt. Et Tranquillus cum de hoc eodem agit & acceſſiſſe in ſenatum dicit: ſic proſequitur. Aſſidentem conſpirati ſpecie officii circunſteterunt. Illicoq; Cimber Tullius: qui primas partes ſuſceperat: quaſi aliquid rogaturus proprius acceſſit. Rennuentique: & geſtu in aliud tempus differenti. ab utroq; humero rogam apprehendit. Deinde clamantem. Iſta quidem uis eſt. Alter Caſſius aduerſum uulnerat Paulum infra iugulum: Ceſſar. Caſſii brachium arrepto graphio traiecit. Conatuſq; proſilire alio uulnere tardatus eſt. Vtq; aniad uertit undiq; ſe ſtrictis. pugiōibus peti toga caput obuoluit: Simul ſiniſtra manu ſinum ad ima crura deduxit: quo honeſtius caderet: etiam inferiore corporis parte uelata: atq; ita tribus & uiginti plagis confoſſus eſt. Vno modo ad primum ictum gemitu ſine uoce edito. Et ſi tradiderunt quidam. Marco Bruto irruenti dixiſſe: καὶ σὺ εἶ ἐκείνων καὶ σὺ τέκνον Exanimis diffugientibuſ cunctis aliquādiu iacuit. donec lecticæ impoſitum dependente brachio tres ſeruuli domum retulerunt. Hæc ille qui plures quoque honores ei in morte collatos refert ſi quis hiſtoriam cumulatiorem cupit perlegat Plutarchum: & apianum cum apianus nominatim etiam referat coniuratos omnes. Sed ꝙ ī deorum numerum relatus ſit ita idem Tranquil. inquit. Periit. yi. & quinquageſimo ætatis anno. atq; ī deorū numerū relatus ē: non ore mō decernentium: ſed & pſuaſione uulgi. ſiquidē ludis quoſ primo conſecratos ei hæres auguſtus edebat ſtella crinita per ſeptem cōtinuos dies fulſit. Exoriens circa undecimam horam. Creditumq; eſt animam eſſe cæſaris in cœlum recepti. & hac de cauſa ſimulacro eius in uertice additur ſtella. Curiam in qua occiſus eſt obſtrui placuit. Iduſque martias parricidium nominari. Ac ne unquam eo die ſenatus cogeretur percuſſorum autem fere neque triennio quiſquam amplins ſuperuixit: neque ſua morte defunctus eſt. Damnati omnes: alius alio caſu periit. pars naufragio pars prælio. Nonnulli ſemet eodem illo pugione: quo Cæſarem uiolauerant interemerunt: Sed hæc hactenus. Eram præteriturus ſilentio: ſilicet: hoc eſt non relaturus. Gladios fixos in principe: in Cæſare: hoc Cæſarem in curia trucidatum. Cum ueſta ſic locuta a caſtis focis: cum ita ex ara æterni ignis Veſta admonuit. Ne dubita memīſſe. nō uerearis mentionem de eo facere. Ille cæſar. Fuit meus ſacerdos: nam fuit pōtifex maximus de quo plura paulo ſuperius diximus. Manus ſacrilegæ: ſacrilegorū cōiuratorū: nā ideo ſacrilegi: quia ſacra uiolarūt: nā ſacrū pontificem maximū confoderunt. Petiere me telis: quaſi me ipſam uulnerarunt nam qui pontificem meum uiolarunt: in me ipſā manus iniecerūt. Ipſa uirū rapui: eripui: ego e māibus eoꝝ cæſarē: & ī cœlū retului. Et reliq ſimulachra nuda. q̄ſi umbrā ſine corpe. umbra cæſaris fuit q̄ cecidit ferro: nō fuit cæſar: ſed eius ūbra: ī quā armis ſacrilegi ſæuierūt. Ille qdē poſitus cœlo: locatus īter ſydera: ut iā dixīus. Et ī buc. Ver. Ecce dionei pceſſit cæſaris aſtrū Vidit atria iouis: qa ī cœlū: & iouis regiā aſcēdit. Et tenet tēpla dicata: cōſecrata. In magno foro: in foro romāo

Inde ioci ueteres: obſcœnaq; uerba canētur.
Et iuuat hanc magno uerba dediſſe deo.
Præteriturus erā gladios in principe fixos.
Quom ſica caſtis ueſta locuta focis.
Ne dubita memiſſe: meus fuit ille ſacerdos:
Sacrilege telis me petiere manus.
Ipſa uirum rapui. ſimulachraque nuda reliqui.
Quæ cecidit ferro cæſaris umbra fuit.
Ille quidem cœlo poſitus iouis atria uidit
Et tenet in magno templa dicata foro

At quícunque nephas auſí prohíbente deorum.
Numíne: poluerant pontíficale caput.
Morte íacent meríta: teſtes eſtote phílíppí.
Et quorum ſparſís oſſíbus albet humus.
Hoc opus hæc píetas: hæc príma eleméta fuerunt.
Cæſarís ulcíſcí íuſta per arma patrem.
Poſtea quom teneras aurora refecerít herbas
Scorpíus a príma parte uídendus erít.
Tertía poſt ídus lux eſt celeberríma baccho
Bacche faue uatí: dum tua feſta cano.

Et Suetonius inquit. Et pro roſtris aurata ædes ad ſimulachrũ Veneris genetricis collocata. At qcunq; auſi nefas: auſi tam indignum facinus. Poluerãt: fœdauerant: ſeu uiolauerant. Caput pontiſicale: cæſaris pontificis: Prohibente numine deorum: quaſi cõtra deorũ uoluntatem. Iacent morte merita: quam meruerunt. Eſtote teſtes philippi: campi ubi Brutus & Caſſius principes coniuratorũ: alter ſua: alter ſerui manu confecti ſunt: & Cæſ. Octauio ultori uictoria parata. Philippi ciuitas ẽ: ut in odis Horatii quoq; diximus: im macedonie finibus: quæ ut Appianus meminit Datos olim dicebat̃: Crenida ante dati nomen appellata: eum locũ philippus ut accomodatum metatus ſup thraces uallo ſerpſit: & a ſe philippos nũcupauit. Et quorũ: & illi ſũt teſtes. Quorũ oſſibus ſparſis diffuſis albet hum9: nã oẽs illi parricidæ mortui: & inſepulti iacuere. Sic & oſſibus ĩhũatiſ albeſcere uidebat̃ tellus. Hoc opus: ĩ laudẽ Octaui cæſaris: q̃ patrem nã mortẽ ad ĩternitionẽ inimicorum ultus ẽ: & Marti ultori ædẽ cõſecrauit. Et Suetonius ĩquit: aedẽ marti ꝓ ultione paterna bello philippẽſi uouiſſe. Sed de hoc plura dicemus in quinto. Hoc fuit opus hec pietas: filii in parentem. Hæc fuerunt prima elementa cæſaris: Octauii fuere magna & pia initia rerum agendarum quibus ad ſummum imperium promotus ẽ. Vlciſci patrẽ: iulium cæſarem. Per iuſta arma: iuſtum enim erat ulciſci patris necem: illud Octauius rediens ex epyro egit: ut opẽ contra percuſſores patris haberet. Nec deſtitit: quo ad omnes extinxit. Poſtera cum decimoſeptio calẽdas aprilis hoc eſt decimo ſexto die prima pars ſcorpionis oritur. Scorpius enim cuius prior pars quæ chelæ dicuntur: ita ponitur ab equinoctiali circulo: ut eum ſubſtiere uideatur: ipſe autem pedibus ophiulci ſubditus extrema cauda circulum hycmalem contingere uidetur: occidit autem inclinato capite. Exoritur erectus a chelis: hic habet ſtellas in his que chelæ dicuntur. In unaquaque earum binaſ ex quibus proxime ſunt clariores. præterea habet in fronte ſtellas tres: quarum media ẽ clariſſima Inter ſcapulas tres. in uentre duas: in cauda quinque: in acumine ipſo: quo percutere exiſtimatur duas: omnino ſunt ſtellæ decem & nouem: Scorpius ipſe propter magnitudinem mẽbrorum in duo ſigna diuiditur quorum priorem partẽ librã dixerũt. Sed omnino totũ ſignũ hac de cauſa ſtatutum aſſignat̃. Quod Orion cum uenaretur: & in eo exercitatiſſimũ ſe eſſe conſideret: dixiſſe & dianæ & Latone ſe omnia q̃ ex terra oriuntur occidere ualere: quare terrã permotam ſcorpionem eduxiſſe qui eum interficere demonſtratur. Iouem autem admiratum ſcorpionem inter aſtra collocaſſe: ut ſpecies eius hominibus documento eſſet: ne quis eorum aliqua re ſibi confideret. Dianam autem propter ſtudium Orionis petiſſe a ioue: ut illi idem beneficium daret petenti: quod terræ ultro tribuiſſet. Itaque conſtitutum: ut cum ſcorpio oriatur: Orion occidat: hec ex Higyno. Poeta inquit eo die uidendum eſſe ſcorpium mane a prima parte: de coſmico eius ortu ĩtelligere non poſſumus nam eſt arietis qui illis diebus oriri incipit. Ego ſic accipere uideri per ortum heliacum: in occaſu tamen: ita ut ſignificet occidentem Libram: Sic arietis ortus indicaretur: qui libræ oppoſitus eſt. ſed de ariete poſtea dicemus: Plinius tamen inquit. Cæſarem idus martias ſibi ſerales annotaſſe ſcorpionis occaſu Nos uero in fine operis plura ſimul de omnibus dicemus. Cum poſtera: ſequens. aurora refecerit: rore madefecerit. herbas teneras ſcorpiuſ erit uidẽduſ a ꝑma pte aut poſt ꝑmã ptẽ: hoc eſt poſt chelaſ: ſiue a prima parte ſui ſigni eo modo. quo dictum eſt. Tertia: decimo ſexto. cal. apri. hoc eſt: xvii: die Martii. feſtum erit bacchi quo die ad liba populuſ conueniebat in eiuſ honorem: & pueri relicta pretexta uirilem togam ſumebant. profunditurque in Bacchi laudeſ. & in ſileni fabulam: & in togæ libere rationem: quæ omnia ſuiſ in lociſ explicabimuſ. Tertia lux: tertia dieſ poſt idũſ martiaſ. hoc eſt. xvi. dieſ menſiſ Martii. Eſt celeberrima Baccho: bacchi numine nã celebratiſſimũm bacchi feſtum: Bacche faue uati: faue mihi. Dum cano: cantando ſcribo Tua feſta: diem tuiſ ſacriſ conſtitutam. Nec referam non agã nunc de matre tua ſemele. quæ perſuaſa a iunone: non aliter credenſ ioui ſuccumbere: niſi ea ſecum maieſtate congrederetur: qua cum iunone examinata eſt ꝙ niſi illud illa experiretur: te iouiſ filium non putabat. Nec referam nolim nunc referre. Semelem: matrem tuam: que ut Diodoruſ inquit: ex harmonia. Veneriſ filia: & cadmo nata eſt. Ad quam: ſemelem. Niſi Iupiter inermiſ: priuſ tamẽ inermiſ. Afferret fulmina: quæ Poſtea ob iuratam fidẽ inuituſ tulit. Tu eraſ puuſ pui: nominiſ quia non creditur iouiſ filiuſ. Nec puer: de hiſ plura ſuperius egimuſ in querela. Ariadneſ. Extincta ſemele fulmine: quæ abortum fecit in iouiſ femur Bacchuſ receptuſ eſt ideo hic. Nec referam ſcilicet.

Opus matris: officiũ maternũ. Expletũ corpore patrio: hoc eſt in Iouis fœmore. Vt puer poſſes naſci tpe maturo: ut naſcereris pfecto tpe partus. hoc ẽ decimo mẽſe. Sythõas & ſithicos: nolo cõmemorare nũc uictorias tuas: & triũphos toto orbe partos. Et enĩ Dionyſius. nã & ipe bacchus totũ orbẽ bellis & uictoriis pagrauit. Ex aſia in auropã trãſſretaturus: cũ amicitiã iniiſſet cũ Lycurgo rege Thraciæ: & ab eodẽ iſidiæ ĩ eũ pararenẽ: ut refert Diodo. Tharope quodã rẽ referẽte. Lycurgũ domuit: regnũq; trhaciæ Tharopi tradidit: cuius ſacra & cerimonias demõſtrauit. iõ hic. Longum eſt memorare ſythonas: quaſi quia longũ eſſet nollo nũc comemorare thraces qui ſythones dicuntur a ſythonio flu. cuius meminit Plynius. Inde apud Vergilium Sytoniaſq; niues: & in heroid. Nec uehit acteas ſcythõis unda rates. Et ſythicos triũphos: quos e ſcythia retuliſti. Scythiæ. n. ſeptẽtrionales ſunt parti in europa: partim trãs tanaim in aſia hoc ẽt cũ ĩdis bacchus debellauit. Dionyſius. n. prius oĩum triũphãti elephãto ĩdico ĩuectus: ut refert Diodorus. Et domitas gẽtes thuris: qͣſi nõ agã de arabibus a te uictis: apud quos thus naſcitẽ. Nã ĩ catthabania regiõe Arabiæ. Sed de his latius ĩ prĩo libro dixĩus: Et ĩde tuas gẽtes. ſ. domitaſ Indiã. n. ut dixĩus totã domuit. ĩdus fluuius Indiæ maxĩuſ. & indoſ populoſ diciuſ: ipa gdẽ regio ſub oriẽte ſole iacet de qua aliaſ. Tu quoq; thebanæ nec dicã nũc de Pẽtheo Thebano aut Lycurgo thracio. Pentheũ. n. thebiſ bacchi ſacra ſpernẽtẽ atq; phibẽtẽ Agaue mr̃ ĩterſecit cuiuſ fabulã referẽ ĩ tertio metamorphoſeoſ: Et Diodoruſ iquit ſuſtuliſſe oẽſ impioſ q in orbe erãt ſed maxĩe pẽteũ: ac Lycurgũ. Quẽ ẽt dicũt: dũ bacchi uiteſ ĩcideret cruſ ſibi abſcidiſſe. Tu quoq; o Pẽtheu. Mala pda matriſ thebãe q ab agaue mr̃e tua thebana diſcerptuſ eſ. Tacebere: a nobiſ: quia non comemorabo: Et tacebere tu. Lycurge. rex thraciæ. Acte furiiſ: qui a furiiſ impulſuſ eſ. In tuum genu: nam dum putabaſ uiteſ incidere cruſ a genu abſcidiſti.

Nec referam ſemelẽ: ad quã niſi fulmia ſecum
  Iupiter afferret: paruus inermis erat.
Nec puer ut poſſes maturo tempore naſci:
  Expletum patrio corpore matris opus.
Biſtonas & ſchythicos longũ ẽ narrare triumphos
  Et domitas gẽtes thuris & inde tuas.
Tu quoq; thebanæ mala preda tacebere matris
  Inque tuũ furiis acte lycurge genu.
Ecce libet ſubitos piſces: tyrhenaq; monſtra
  Dicere: ſed non eſt carminis huius opus.
Carminis huius opus cãs exponere: quare
  Vilis anus populos ad ſua liba uocet.
Ante tuos ortus aræ ſine honore fuerunt.
  Liber: & in gellidis hærba reperta focis.
Te memorant gange totoq; oriente ſubacto:
  Primitias magno ſuppoſuiſſe ioui.
Cinnama tu primus captiuaq; thura dediſti
  Deque triumphato uiſcera toſta boue
Nomine ab auctoris ducunt libamina nomen

Ecce liber: uellem commemorare tyrennoſ nautaſ. Sed non pertinet ad præſenſ argumenmentum. Bacchuſ crediderat ſe tyrrẽnis nautiſ: ut cum naxon deferrent: qui cum illi uim inferre putarent in delphinoſ mutati ſunt: de hoc etiam in met. Ecce libet dicere piſceſ ſubitoſ: delphinoſ repente factoſ: & Monſtra tyrrena: tyrrenoſ nautaſ: in delphinoſ ſubito conuerſoſ. Sed non eſt opuſ huiuſ carminiſ: non pertinet ad hoc carmen. Ea enim in meta. carmine heroico ſcripſit: nunc in hoc elago non ſunt repetenda. præterea non conuenit huic argumento. quia nunc non agimuſ de hiſ ſed de libiſ: ad q̃ uocatur ab anicula populus. Opuſ huiuſ carminiſ eſt: quaſi pertinet ad hoc carmen. Exponere cauſaſ quare: quibuſ cauſiſ. Viliſ anuſ uocet populum ad ſua liba. Vetula: quæ liba finxerit: ad ea populum uocat. Nam ab ea accipit populuſ infeſto Baccho: poeta rationem aucupatur a primiſ libationibuſ: quæ ab ipſo fuerunt inſtitutæ præſertim cum uictor rerum primitiaſ magno ioui offerret: ſic in libero patre liba & libamina dicta. O liber: o Dionyſi: ſeu bacche: cur liber In primo diximuſ. Aræ fuerũt ſine honore: ſine ſacrificio. Ante tuoſ ortuſ: ãteq̃ tu natuſ eſſeſ: & Herba fuit repta ĩ gelidiſ fociſ: ĩ lociſ ubi poſt ortũ bachi aræ ſũt cõſtitutæ herba erat. iõ foci gelidi qa nulla fiebãt ſacrificia nulluſ erat ĩ eiſ uſuſ igniſ: nulla uictia torrebaẽ: nulla thura chremabanẽ. Te memorãt: te dicũt o liber. Subacto gãge & toto oriẽte poſt q̃ domuiſti & ſubegiſti populoſ totiuſ oriẽtiſ: ĩdoſ pſerti: p quoſ gãgeſ flu. vii. alueiſ fluit ĩ oriẽtẽ ſolẽ. Suppoſuiſſe primitiaſ magno ioui: obtuliſſe ioui primaſ pdæ: & fructuũ parteſ: Primitiæ. n. fructuũ diiſ offerebãẽ de hiſ ĩ. ii. lib. dixĩuſ. Tu priuſ: o bacche liber pr̃. Dediſti obtuliſti ioui. cynnama q̃ gdẽ naſcũẽ ĩ æthiopia trogotidiſ teſte Ply. at in met: i pãchaia arabiæ regiõe naſci dicũẽ ſit diueſ amomo cynnamaq; coſtũq; ſuũ ſudataq; ligno thura ferat: floreſq; alioſ pãchaia telluſ. & thura captiua: captiuorũ arabũ: quoſ ſubegiſti tu priuſ ea diiſ cõcremaſti. Et uiſcera toſta cocta. de boue triũphato d boue rapto ab hoſtibꝫ. De qbuſ triũphaſti. Libamĩa libatiõeſ quæcũq; ĩ ſacriſli-

Libaque:quod ſacris pars datur inde focis.
Liba deo fiunt:ſuccis quia dulcibus idem.
Gaudet:& a baccho mella reperta ferunt.
Ibat arenoſo ſatyris comitatus ab hebro:
Nõ habet ingratos fabula noſtra iocos.
Iãq; erat ad rhodopen: pãgeaq; flumia uetũ.
Aeriſere comitũ cõ repuere manus.
Ecce nouæ uolucres coeũt tinnitibus actæ.
Quoq; monet ſonitus æra ſequũt apes:
Colligit errãtes:& in arbore claudit inani.
Liber:& inuenti præmia mellis habet.
Vt ſatyri læniſq; ſenex tetigere ſaporem.
Quærebãt flauos p nemus omne fauos.
Audit inexeſa ſtridorẽ examinis ulmo:
Aſpicit & cœlat:diſſimulatque ſenex.
Vtque piget pandi tergo reſidebat aſelli.
Applicat hũc ulmo:corticibuſq; cauis.
Conſtitit ille ſuper ramoſo ſtipite nixus:

bant. Ducũt nomẽ a noĩe auctoris;a libero patre:qui prius ioui libauit;dicta ſunt libamina. Et liba,a libaminibus:ſeu libãdo ab ipo libero. Quod pars:librorũ.ſ. Inde a libetionibus. Dat ſanctis ſocilis offert aris:ideo uaro oſtẽdit liba dicta:qd libãdi cã fiũt,Fictores dicti a figẽdis libis:& Saturnio ĩ carmĩe Libaq; fictores argeos:& tutulatos. Libũ panis genus erat & melle inſũdebat:ſed plura diximus in prĩo libro. Liba:ita ut diximus ĩfuſa melle. Fiunt deo:hoc eſt ipſi bacco. Quia idẽ:bacchus. Gaudet dulcibus ſuccis:hac cã liba baccho offerunt:quia dulces ſucci & liquores illi grati ſunt:ueluti mella:q̃ ipe adinucit,iõ hic. Et ferũt: dicũt. Mella repta a baccho:q̃ſi mellis ĩuẽtionẽ baccho aſſignãt:Sed de mellis ĩuẽtionẽ prĩo libro dixĩus.id nunc poeta ipi deo aſcribit. Refertq; iocoſã ſplẽi fabulã:cũ auiduſ edendi mellis: Crabronũ aculeiſ ẽ iſixuſ & p medela luto delinire uultũ iuſus ẽ. Ibat bacchus. Comitatus ſatyris:q ſũt eius cõmites:ut ĩ prĩo dixĩus. Ab hebro arenoſo:hebrus thratiæ flu.ppe Aenon urbẽ ĩ mare ægeũ ifluit. Nr̃a fabula: quã nũc referemus. Nõ hẽt ĩgratoſ iocos:ſed gratos. Iãq; erat uẽtũ:iã uenerat ad. Rhodopẽ:rhodope mõs ẽ thraciæ:ſic a rhodope regia thracum ibi ſepulta cognomiatus. Et ad pãgea flumĩa:ad fluuios epãgeo ſcaturiẽtes pãgeũ.n.thratiæ pmõtoriũ beſſis cõterminũ,& macedõiæ iũctũ Plyniuſ ĩquit:ad cuius radiceſ fluit amniſ mœſtus. Et ĩ pãgeo auri & argẽti fodinas ẽẽ teſtat herodotus. Manus comitũ ſatyrorũ & mẽadũ & cœterorũ q bacchũ comitãt. Aeriſere geſtãtes tã cymbala:quã ærea ĩſtrumenta:q̃bus colliſis tinitus ederetur. Concrepuere inſonuere ut eſt illud Horatii.

Quiſ poſt uina grauem militiam aut pauperiem increpat q locus ĩ eam ſiginiſicationem a nonio adducitũr. Ecce uolucres nouæ: ſapes illic ignotæ. Actæ tinitib9 ſonitb9 q fiũt ex æris uerberatiõe. Coeũt cõgregãt. Et apes ſequũt æra æris tinnitũ. Quo mouẽt ſonit9:q̃ſi quo ſiẽt tinitus æris eo ſequũt & apes & totus ẽ a Vergilio locus ĩ q̃rto georgicorũ.Nũc age naturas apib9 quas iupiter ipe Addidit expediã:pro q̃ mercede canoroſ Curetũ ſonitus:crepitãtiaq; æra ſecutæ Dicteo cœli regẽ pauẽr ſub ãtro & paulo ante:cũ tradit:quo pacto egreſſæ ex aluearĩis apes reuocẽt:ſic ĩqt.Hic ubi iã emiſſũ caueis ad ſidera cœli Nare p eſtatẽ liquidã ſuſpexeris agmẽ.Obſcurãq; trahi uẽto mirabere nubẽ. Cõtemplator aq̃s dulces & frõdea ſemper. Tecta petũt:huc tu iuſſos aſperge ſapores: Trita melliſphylla & cerinthæ nobile gramẽ: Tinituſq; cie:& matris quate cymbala circũ.Ipæ cõſidẽt medicatis ſædibus ipæ ĩtima:more ſuo ſe ſe in cunabula cõdẽt.Sic ouidius hoc ĩ loco ſequutas tinnituſ ĩqt & cauo trũco cõditas:cũ id mũeris baccho uelit aſſignari. Liber bacchus. Colligit errãtes:eas.ſ.apes tinnitus ſequutas. Et claudit ĩ arbore inani:uacua hoc ẽ in cauo arboris trũco:ſiue ĩ ipo alueario

Et habet præmia mellis inuenti.habent laudem inuentionis mellis:nam uere laudes ſunt uirtutis pmia. Vt ſatyri q deguſtauerãt mella:capti ea dulcedĩe ĩquirebãt per ſiluas:ſi ea ĩ cauis arboribus ĩueniſſent;Sylenus:putauit ea ĩueniſſe:cũ aduerteret faui ſimilitudinẽ:eo tacitus acceſſit Crabrones:& ueſpæ infixere illi aculeos. Vt poſtquã. Satyri:qui liberũ patrem comitantur.

Et lenis ſenex:Sylenus de quo plura in primo. Tetigere ſaporem: guſtauere ſaporem mellis

Querebãt fauos:flauos flauẽtia mella. Per omne nemus:per omnis ſiluas. Senex: Sylenus audit ſtridorẽ. Examinis;hoc eſt apes ſtridẽtis:uel quas ipſæ apes putauit cum eſſent Crabrones:& ueſpæ. In ulmo exeſa:caua quã ueruſtas exederat. Aſpicit & ceras nã & ueſpæ componunt inanes ceras ad ſimilitudinẽ faui. Et diſſimulat:quia uidebat non uidiſſe:ne alii quoq; aduerterẽt. Et ut piger:q̃a ſenex. Reſidebat tergo aſelli pãdi recurui:ſedebat ĩ curuo tergo aſelli. Applicat hũc:aſellũ. Vlmo & cauis corticib9 ñ.n.deſcẽdit ex aſello : ſed cũ eo ad ulmũ acceſſit & arborẽ ipam aſcẽdit.Ipe nixus inixus arboris trũco. Cõſtitit ſup ramoſo ſtipite:ſu p ipo trũco

Atqꝫ auide: cũ auiditate. Petit mella cõdita: quæ ipſe illic eẽ exiſtimabat. Trunco: ipſius ulmi. Coeunt crabronum milia: quaſi ĩnumeri crabroneſ cõueniunt. Et defigunt: deorſum infigunt. Spicula: aculeoſ. Vertice nudo: ĩnudato: & detecto ſileni capite. Et notãt: ſignant aculeis: quem ſubitus tumor ſequitur. Prima ora: uultum ipſum in ſupficie. Crabrones ex mulis: Veſpæ ex aſinis: fuci ex eqs: apeſ ex bubuſ naſcunt̃: & de his quoqꝫ ĩ primo. Ille: ſylenus. Cadit præceps. decidit ex arbore cũ capite deorſum. Et ferit̃ calce aſelli: aſellus ſyleni caſu exterritus illius genu

Atque auide trunco cõdita mella petit.
Milia crabronum coeunt & uertice nudo.
Spicula defigunt: oraque prima notãt.
Ille cadit præceps: & calce feritur aſelli:
Inclinatqꝫ ſuos: auxiliumque uocat.
Cõcurũt ſatyri turgẽtiaqꝫ ora parentis.
Rident: percuſſo claudicat ille genu.
Ridet & ipſe deus: limumqꝫ ĩducere monſtrat.
Hic paret monitis: & linit ora luto.
Melle pater fruitur: liboqꝫ infuſa calenti:
Iure repertori ſplẽdida mella damus.
Fœmina cur preſtet: nõ eſt rationis opertæ.
Fœmineos thyrſo cõcitat illa choros.
Cur anus hoc faciat quæris? uinoſior ætas.
Hæc erat & grauidæ munera uitis amat.

calce pcuſſit. Inclamat ſocios: ut ei ferãt opẽ. Et auxiliũ rogat: rogando petit: ut ipſi ſuccurant̃ qa tolere ſe humo nõ poterat. Satyri cõcurrũt: ad clamorẽ ſyleni. Et ridẽt ora turgẽtia uultũ iã tumefactũ crabronũ ſpiculis infixis. Parẽtis: ipſius ſyleni ſenioris Ille: ſyl. Claudicat genu pcuſſo: qd̃ calce pcuſſerat aſellus. Ridet & ipſe deus: bacchus. Nõ ſine artificio fabellas huiuſmodi ĩmiſcet poeta: qm̃ ut ĩ primo diximuſ: ſacra & feſta bacchi ioco & riſu abſoluebant̃: ſeruat & ipſe morẽ in ſacrorũ deſcriptõe: fabellas ĩmiſcet: quæ riſum moueat. Et mõſtrat bacchus. Inducere limũ: lutũ hoc ẽ ſupponere ori tumẽti lutum. Hic: ſyl. Paret monitis: facit qd̃ ille monuerat & Linit ora luto ut augeret riſum delinit ille uultũ luto. Pater: liber ipſe. Fruit̃ melle: redit ad ꝓpoſitũ: qd̃ mella baccho libant̃: nã eius eſt inuẽtũ. ideo fruit̃ hoc ẽ ueſcit̃ melle cuiuſ uſum adinuenit. Iure: merito igit̃. Damuſ: offerimuſ. Mella ſplẽdida: nitẽtia. Infuſa libo: de quo agebamuſ. Calẽti: nam tũc plus mellis haurit. Reptori baccho merito liba calẽtia melle ĩfuſa libero patri offerũt̃: cui mellis inuẽtio aſſignat̃. & a quo libamĩa ipſa dicũt̃. Fœmĩa cur. nũc querit cur fœmĩa potiuſꝗ mareſ: huic liborũ muneri ꝓpoſita ſit. Eamqꝫ rationẽ affert qd̃ ſecũ bacchuſ puellaſ comites ducat tyrſum ferentis: & in græcia ĩ feſtis trietericis: & in orgiis muliereſ cõueniũt cũ tyrſis: & in choreiſ bacchãteſ. Nõ eſt optæ. ſed aperte: nõ occultæ: ſed manifeſte rõnis. Cur pſit fœmina: cur fœmina ſit: quæ ad liba populũ uocet. Ille: bacchuſ. Cõcitat: cõmouet. Tyrſo ꝗ eſt aſta pãpiniſ inuoluta. Choros femineos. quos ſecũ ducit: nã ducebat Menadas ut diodo. inqt. Cur anus: nũc illuc ꝗrit cur potius uetula: ꝗ adoleſcẽtula: id faciat rõ eſt: quod anus plus appetit: & plus uini haurit: ꝗ adoleſcẽtulæ. illa. n. ſenelis ætas: cũ ſit effœta: & parũ ſanguinis hẽat & ob id frigeat. uino alit̃. calet & uires ſuſcipit un̄ in ꝓuerbio eſt uinũ eẽ lac ſenũ. Tu quæris cur anus: uetula. Faciat hoc. i. pſit libis. Hæc etas ſenilis. ſ. Erat uinoſior: magis hauries uini: & ſic magis ebria. Et amat munera uitis grauidæ: amat uina & uuas: quæ e grauida uite legũnt̃. un̄ uinũ exprimit̃. Vitis grauidæ: p tranſlationẽ a pregnãtibus: qa quoqꝫ fœtũ uitis parit. cur hedera cincta ẽ quærit hederæ cãm: nã anus illa hedera cigit̃. & menades: & quecũqꝫ baccho ſacrificãtes hedera utebãt̃: poeta originẽ moris aucupat̃ ab ĩcunabulis bacchi: qm̃ nymphæ: quæ educabãt: tegebãt cunas hedera: ne puer a iunone uideret̃. Verũ pro corona liber pat̃ eſt uſus hedera: ad cuius exẽplũ: ut inqt ply. Alexãder hedera exercitu coronato uictor ex india rediuit ſed ut Plut. oſtẽdit flaminẽ dialẽ cõmittere piaculũ ſi hederã attigiſſet: nec iter ĩde facere poſſe: ubi umbraculũ aut arbuſtũ deſuper ꝓmineret & ſubdit rationes. An hoc ſimile ei eſt quod dicit̃. De curru nõ eſſe: choenici nõ inſidere: ſcopã nõ trãſcendere: nõ quo hæc pythagorici uitẽt. Sed qd̃ p hæc ab aliis deterreant. Nã qd̃ ſub uitẽ ingredi phibẽt: ad uinũ referebãt. qd̃ ſacerdoti ebriũ fieri nefas eẽt. Temulẽtis eni uinũ ſupra caput ẽ: & deprimũt̃ oẽs ebrii: & humiles fiũt: cũ hãc ipſam uoluptatẽ uicere oporteat: nõ ab ea uici. Hederã uero tãꝗ ſterilẽ: & hominibus ĩutilẽ: & pp fragilitatẽ: admĩculo alterius ſemp egẽtẽ: ũbra ſolũ ac uiriditate oculoſ capiẽtẽ: nõ temer̃ ĩ ædibuſ ali atqꝫ ĩnaſci pmiſerũt. Quippe ꝗ plãreſ cõplexa maxĩe noceret: nec ſolo extirpari facile poſſit: quo fit: ut cœleſtiũ tẽplis pẽitus amoueat̃. nec ĩ æde palladis athenis: ac thebis qſquã facile hederã uideat. nocturnis uero ſacris: & bacchanalibuſ adeſt. An & hoc quoqꝫ miſticũ quodã ſignũ erat: ut a Thyaſis ac reliqs bacchanationibuſ abſtinerẽt. Nãqꝫ bacchicis furoribuſ mulieres correptæ fuerit: ad hederã ſtatim ferunt̃: & abreptã manibuſ diuellũt. Dẽtibus lacerãt: ut nõ oĩo incredibilia dicere uideant̃: q aſſerũt hederã: quod ſpiritũ habeat: quo mẽteſ in furorẽ concitet: & loco moueat, Ebrietatẽ abſque uino inducere

& hylares eos reddere: ꝙ in fauorẽ ꝓcliues fuerint &c. Cur anus ipſa ẽ cīcta hedera: cur eo die ſe hedera cīgit: & coronā fert ex hedera: rationẽ mox ſubiungit. Hedera eſt baccho gratiſſima: ſed quare gratiſſima. Nulla mora ẽ dicere: nõ retardabor in dicẽdo hoc quoque cur ita ſit. cur lõge gratior cœteris frõdibus. Ferũt: dicũt. Nymphas nyſiades: a nyſa urbe arabiæ: quibus ab ioue nutriendus ẽ datus puer. Oppoſuiſſe hāc frõdem cunis: quaſi texiſſe cunas ubi puer iacebat hedera. Querēte nouerca: dũ quereret priuignũ luno: quæ eũ ꝑdere uolebat. Reſtat ut īueniam: ſecunda pars propoſiti. Eo bacchi feſto mẽſe martio: adoleſcentes nobilium filii relicta prætexta uirilem togam ſumebāt causas eas afert: uel quod adoleſcẽs bacchus figuretur: uel quod pater dicatur iure a patribus illi filios cõmendari. uel quia liber ẽ. In eius feſto libera accipiẽda toga uti illis liberior uita permittitur: uel qđ tũ maxīe dabatur: cũ rei ruſticæ ueteres incũbẽtes urbẽ ī feſto bacchi repetebāt: quo adeſſent: & eo die pueris toga daretur.

Cur hedera hæc cīcta ẽ hedera ẽ gratiſſia baccho
Hoc quoq; cur ita ſit: dicere nulla mora ẽ.
Nyſiades nymphas: puerũ querẽte nouerca.
Hanc frondẽ cunis oppoſuiſſe ferunt.

Verum ut rem altius repetamus: prætexta & bulla erant illuſtrium puerorum ueſtes: quarum altera magiſtratuum altera triumphātium erat. De quo uectius apud Theodoſium hæc inquit. Tarquinius priſcus: quem lucumonem uocitatum ferunt; rex tertius ab hoſtilio. Quintus a Romulo: de Sabinis egit triũphum Quo bello filium ſuum: annos quattuordecim natum quod hoſtem manu percuſſerat: & pro concione laudauit: & bulla aurea: prætextaque donauit: inſigniens puerum: ultra annos fortem: præmiis uirilitatis: & honoris. Nam ſicut pretexta magiſtratuum: ita bulla geſtamen erat triũphantiũ: quam in triũpho præ ſe gerebant: incluſis intra eam remediis: quæ crederent aduerſus inuidiam ualentiſſima. Hinc deductus mos ut prætexta: & bulla in uſum puerorum nobilium uſurparentur: ad omen ac uota conciliandæ uirtutis ei ſimilis: cui primis in annis: munera iſta ceſſerunt. Alii putant eundem priſcum: cum is ſtatum ciuium: ſolertia prouidi principis ordinaret: cultum quoque ingenuorum puerorum inter præcipua duxiſſe: inſtituiſſeque: ut patricii bulla aurea: cum toga: cui purpura prætexitur: uterentur dumtaxat illi quorum patres curulem geſſerant magiſtratum. Cœteris autẽ ut prætexta tantum uterentur indultum: Sed uſq; ad eos: quorum parentes equis ſtipendia iuſta meruiſſent. Libertinis uero nullo iure uti prætextis licebat. Ac multo minus peregrinis: quibus nulla eſſet: cum romanis neceſſitudo. Sed poſtea libertinorũ quoque filiis: prætexta cõceſſa eſt: ex cauſa tali; quā. M. Lelius augur refert: ꝙ bello punico ſecũdo duumuiros dicit ex ſenatuſcõſulto: ꝓpter multa ꝓdigia libros ſibyllinos adiſſe: & īſpectis his nũciaſſe in capitolio ſupplicandũ: lectiſterniniũq; ex collata ſtipe faciendũ ita ut libertinæ quoq; quæ lõga ueſte uterẽtur: in eam rem pecuniā ſum miniſtrarent. Acta igi̅t obſecratio eſt pueris ingenuis: itemq; libertinis: & uirginibus patrimis: matrimiſq; pronũciantibus carmẽ. Ex quo cõceſſum: ut libertinorum quoq; filii: qui ex iuſta dumtaxat matre familias nati fuiſſent: & totam prætextam: & lorum in collo pro bullæ decore geſtarent. Verius flaccus ait cum populus Romanus peſtilentia laboraret; eſſetq; reſponſum id accidere: quod dii diſpicerentur. Anxiam urbem fuiſſe: quia non intelligeretur oraculum. Eueniſſetque ut circenſium die puer de cœnaculo pompam ſuperne deſpiceret: & patri referret: quo ordine ſecreta ſacrorum in arca pilẽti compoſita uidiſſet: qui cum rem geſtam ſenatui nunciaſſet. Placuiſſe uelari loca ea: qua pompa ueheretur. Atque peſtæ ſedata. Puerum qui: ambiguitatem ſortis abſoluerat: togæ & prætextæ uſum munus impetrauiſſe. uetuſtatis peritiſſimi referunt in raptu ſabinarum: unā mulierem nomine herſyliam: dum adhereret filiæ ſimul raptam: quam cum Romulus hoſto cuidam ex agro latino: qui in aſylum eius cõfugerat: uirtute cõſpicuo: uxorẽ dediſſet: natũ ex ea puerũ. anteꝙ alia ulla ſabinarũ ptũ ederet. eũq; qđ primus eẽt ī hoſtico ꝓcreatus hoſtiũ hoſtiliũ a matre uocitatũ & eũdẽ a Ro. bulla aurea: ac ꝑtexte inſignibus honoratũ. Is. n. cũ raptas ad cõſolādũ uocaſſet: Spopõdiſſe fert̃: ſe eius īfāti: ꝙ prīa ſibi ciuẽ manũ eẽt nixa: illuſtre munus daturũ. Nõnulli credũt īgenuis pueris attributũ: ut cordis figurā in bulla: añ pectus annecterẽt: quā īſpiciẽtes. ita demũ ſe hoĩes cogitarẽt: ſi corde ꝑdarẽt. Togāq; pretextā his additā: ut ex purpure rubore īgenuitatis pudore regerent̃. De bulla aũt plut. prob. Cicero cur pueros monilibus ꝙ uocāt bullas exornāt. an honoris raptarũ cā: ut alia multa. ſic & hoc cõſtiturũ eẽ uoluerũt his quos ex eis ſuſcepiſſet. an tarqnii uirtutẽ honoradā putarũt ferũt. n. tarqniũ cũ puer adhuc eẽt: ī ꝑlio aduerſus latios: & etruſcos ī hoſtes īpetũ feciſſe: cũq; ex equo defluxiſſet excepto hoſtiũ īpetu romanos cõſirmaſſe: hoſtibus ī fugā cõuerſis cũ pluſꝙ. lx. milia hoſtiũ eo prelio cecidiſſẽt hoc a pr̃e & r̃ge dcoris īſigne accepiſſe. an apđ maiores nr̃os ſpecioſũ ꝑuũ dõare: turpe nõ exiſtiabat̃ queadmodũ nũc quoq; comedię teſtimõio ſũt. Pueris āt liberis uehemẽtius abſtinebāt: ac ſi forte accideret: ut ī pueros nudos īciderẽt: ne ābigerẽt. hoc īſigne liberi ferri cõſueuerũt. an uel id moleſtiā cõꝑuādā hoc ẽt ꝓtiet & īcẽpātiæ; ac flagitii frenũ ẽ cũ uirũ age̅r eos pudeat añꝙ pue

ritiæ iſignia deponãt. Nã qđ Var. ſcribit ueriſiſe nõ ẽ: cũ æoles bullã bollã ꝓferãt. Hoc cõſulis iſi-gne pueros idui ſolere. ſed uide ne hoc quoqꝫ ꝑpẽ lunã ferãt: nã lunæ figura: cũ peniluniũ ẽ ñ glo boſa ẽ. ſed lẽtis forma oñdit: & quẽadmodũ opinat̃ ẽpedocles illud ẽt qđ ſubiectũ ẽ: nõ mõ quod apparet hec diximuſ de pulla & ꝓtexta: qua rõne pueris datæ: ut ĩtelligeret̃. In adoloſcẽtia uero re licta ꝓtexta: uirilẽ togã ſumẽbãt: ea erat liberior ueſtis: ꝓ liberiore ætate ĩde ĩ triſtibus. Liberior fra tri ſũpta: mihiqꝫ toga. ea. ſ. rõne ꝙ puerilia oĩa deponerẽt & uirilia ĩduerẽt: eẽntque uite liberioris

Reſtat ut inueniam quare toga libera detur.
 Luciferis pueris candide bacche tuis
Siue quod ipſe puer ſẽper iuueniſqꝫ uideris:
 Et media eſt ætas inter utrunque tibi.
Seu quia tu pr̃ es: patres ſua pignora natos.
 Commendant curæ numinibusqꝫ tuis.
Siue quod es liber: ueſtis quoqꝫ libera per te.
 Sumitur: et uitæ liberioris iter.
Aut quia: quõ colerẽt priſci ſtudioſius agros.
 Et faceret patrio rure ſenator opus:
Et caperet faſces acuruo conſul aratro.
 Nec crimen duras eſſet habere manus:
Ruſticus ad ludos populus ueniebat ĩ urbẽ.
 Sed diis: non ſtudiis ille dabatur honor.
Luce ſua ludos uuæ commentor habebat:
 Quos cum tædifera nũc habet ille dea.
Ergo ut tyronum celebrare frequẽtia poſſet:
 Viſa dies dandæ non aliena togæ.
Mite pr̃ caput huc placataqꝫ cornua uertas:

ſed ad poetã redeamuſ. Reſtat: ſupeſt Vt iueniã quare det̃ toga libera: qua rõne liberior ueſtis det̃. Pueris adoleſcẽtibus. nõ. n. ĩ puerili ætate: ſed ĩ adoleſcẽtia dabat̃. O cãdide bacche tuis luciferis: tuis feſtis. Siue quod ipſe puer: uel qđ ſemꝑ tu uideris adoleſcẽs: &c. Semꝑ iuuenis: ex his duabus ætatibus: hoc ẽ puero & iuuene: erit adoleſcẽs quia nec pẽitus puer nec oĩo iuuẽis. Ideo ſubdit & media ætas eſt tibi ĩter utrũque: ĩter pueritiã & iuuẽtã ſic erit adoleſcẽtia ergo quia adoleſcẽs bacchus fingit̃ ĩ eius feſto adoleſcẽti toga dat̃. Seu quia tu pr̃ es: uel quia liber pr̃ diceris. Pr̃es cõmendãt ſua pignora natos: hoc ẽ ipſos filios. Curæ & numĩbuſ tuis: tuo numini & tutelæ filii cõmẽdãt̃: iure eo quo pat̃ diceris. Siue qđ es liber: quia a libertate tu liber diceris: & ſub tuo pñcipio ſunt urbes & populi: quibuſ tu auctor es libertatis. Veſtis quoque libera: toga ipſa liberior. Sumit̃ ꝑ te: hoc eſt ꝑ libertatẽ tuã cui tu quidẽ præes: & ſumit̃ iter uitæ liberioris: nã tũ primũ illa ætas: ſuccũbere pedagogo deſinit: & paternã quoquẽ renuit diſciplinã. An qa cũ priſci ũetereſ ipſi. Colerẽt agros ſtudioſius: maiõre diligẽtia: & cura rẽ ruſticã exercẽt: &c. Senatus ipſi ſenatores. Faceret opus: ꝓſcĩderet terrã effoderet ſereret & quod ĩ prĩo libro dixerat: Paſcebatque ſuas ipẽ ſenator oueſ: & pliniuſ iquit: & ipſoꝝ tũc manibuſ iperatoꝝ colebãt agri. Rure prĩo: agello pr̃no. Et cũ coſul caperet faſces: iñſignia magiſtratuſ. acuruo aratro: dũ proſcideret agrũ: ut ẽ illud plynii ſerẽtem inuenerũt dati honoreſ: ſeranũ unde cognomẽ. aranti quattuor ſua iugera ĩ uaticano: quæ prata qntia appellant̃ cincĩnato uiator attulit dictaturam: ſed plura ĩ primo libro: ĩ eo uerſu Iura dabat populo poſito modo cõſul aratro. Nec eẽt crimẽ: quaſi non haberet̃ turpe. Habere manuſ: duraſ duratas aſſiduo labore agricolatiõis. Populuſ ruſticus q ruri erat. Veniebat in urbem ad ludoſ: diebuſ feſtis urbem repetebat ex agriſ: ut ludiſ intereſſet. Sed ille honor: ludorũ ſcilicet & ſolẽnis celebritatiſ. dabatur diis non ſtudiis: quaſi celebrabant diem feſtum in honorem deorũ immortaliũm: non ad explenda deſideria illorum: qui tũc in urbem redibant: & ſi ueniebant: ut ludos illoſ uiderent: tamẽ nõ deorũ cauſa: ſed deorum immortalium exhibebantur. Cõmentor uuæ: bacchuſ: qui ex uuiſ uinũ exprimere: & ſeruare ĩ uſum docuit nam cõmentũ dicimuſ fictũ: ut in meta. cõmentaque funera narrat. i. ficta & cõuentũ aliquẽ ĩ aliquid dicimuſ cũ multa fingit: & cõponit: q̃ pertineãt ad illud aperiendũ: & dilucidandũ. Sic cõmentorẽ uuæ bacchũ dicemuſ: qui occultũ in ea fructũ aperuit: & rationẽ oſtendit. Habebat ludos ſua luce: ſuo die feſto exhibebãtur ſibi ludi. Quoſ nũc ipſe habet cũ tediſera: dea qui hoc tpe ſibi & ceteri ſimul edũtur. prius. n. ſoli baccho fiebãt. poſteritas illos cũ cerealibus iũxit: nec ab re cũ dionyſius ſecũdus ceteris filius creditus ſit: ipſaque ceres Tediſera dicitur: quod tæda accẽſa: filiã ꝓſerpinã q̃rebat. Sacerdoteſque eius teda quoque ſacra celebrabãt: uñ appellati ſunt ΔαΔουχοι. a ΔαδΔα. Δος qđ ẽ teda & ἔχω hẽo. Ergo ut freqnẽtia tyronũ: ut multitudo adoleſcẽtiũ frequẽs ex agris in urbẽ redeũtiũ. Poſſit celebrare: celebrẽ reddere diẽ. dies: hæc. ſ. qua feſtũ bacchi celebratur. Non eſt uiſa aliena: ſed cõueniẽs. dandæ togæ: qua toga adoleſcenti daretur. Tironum: dixit per trãſlationem a nouis militibus: nam tyro nouus miles: ſic eos adoleſcentes tyrones uocat. Mite caput: bacchũ precatur: ut faueat: quo fauẽte eius numine: cœptũ opus ꝓſequatur. O pater: o liber o bacche. Vertas huc: ad me. Caput mite: lene & benignũ. Et cornua placata. nõ tumida: ñ irata

ſed quieta & lenia. Et des uela ſecũda igenio meo trãſlatio a nauigãtibuſ hoc ẽ aſpirato meo igẽio quo pſpero curſu pſeq̃r: & ad finẽ deducã ĩchoatũ opuſ. Itur ad argeos: eodẽ die quo bacchi ſacra ſolẽnia ſiunt: & die q̃ pceſſit itur cũ põpa ad tẽplũ caſtoris & pollucis: de quo tẽplo diximuſ circa fi nẽ primi libri. Itur cũ põpa. ſ. Ad argeoſ: ad argeo℞ hoc ẽ laconio℞ deo℞ tẽpla uerũ & Varrõe: & põpeio teſte argeoſ uocabãt ſcyrpeas effigies: q̃ p uirgĩes ueſtales iaciebant̃ ſingulis ãnnis ĩ tybri de quo dicemuſ ĩ q̃nto libro & argea: ut põp. aſſerit loca romæ appellãt̃: quod ĩ his ſepulti ecnt: q̃dã argiuo℞ illuſtres uiri. hoc aũt in loco poeta de caſtore & polluce ĩtelli git uel ab argis: ſeu ab ipſis argeis. nã ut arbitror ipa loca ubi poſtea cõſecra tũ fuit ſacellũ ho℞ numinũ apd aquã iuturnam: appellata fuer̃ agere argea nã ad radiceſ pallãtii. Q ui ſint: argei ſ. Dicet ſua pagia ubi ĩſcripta ſũt feſta ſtata. nã ĩ uetuſtiſſimis monumẽtis: ĩſcriptio huius diei eſt: põpa ad tẽplũ caſtoris: & pollucis duobus cõtinuis diebus. Sic dicet ſua pagia. ubi ẽ ea in ſcriptio & iſerius quoq; repetet ipſorũ deo℞ noĩa. Itur hac die & p̃terita: q̃a. x ii. &. xvi. cal. apri. Sicut memi ni: hoc dixit. q̃a erat ĩ põto: & diu nõ ĩterfuerat his feſtis: iõ ſicut memoria repeto. Stella lychaoniã: ea nocte q̃ ſeq̃t̃ orit̃ miluius: & plinius inq̃t mil uiũ italie oñdi. xv. calẽ. apri. Sic a po eta nõ diſcrepat ſtella ẽ ĩ ſeptẽtrionali pte coeli: cuius fabula hæc refert̃. Sa turno ab ioue pulſo: titaneſ ioui bellũ ĩtulerũt. Peperatq; terra horredũ mõ ſtrũ anteriore pte taurũ poſteriore anguẽ. Q uod ita monẽtibuſ pcis ſtygiis ẽ aq̃s ĩterclusum. cũq; fatũ ect: q̃ beluæ adoleuiſſet exta: deo℞ ĩperio potitu℞ briareus mactauit. Ad miluius exta ioui re tulit: p quo bñficio iuppiẽ iter aſtra collocauit. Miluius ſtella quẽ ĩ ſtellã mutauit iuppiẽ. Vergit de cliuis: pna ſeſe ĩflectit. Ad arctõ lychaoniã: ad urſam lychaonis filiã: de qua ĩ ſecũdo. Hæc: ſtella Venit uiuẽda illa nocte: q̃ diẽ põpæ ſeq̃t̃. ea q̃dẽ nocte ſe oñdit. Si uis cognoſcere: ſcire cupis. q̃s dederit coelũ uolucri. q̃s miluiũ inter aſtra colocauit. Saturnus erat pulſus regnis. a ioue: iuppiẽ filius patrẽ regno deiecit. idẽ ẽ apud Verg. arma iouis fugiẽs: & regnis exul adeptis. Iratus: ſatur nus. Cõcitat ĩ arma: ĩ bella cõtra iouẽ. Validos titanas: frẽs ſuos: ſed poeta ĩtelligit de gigãtibus in ſubſequẽti libro. de titanibus agemus. Et tẽtat opẽ: auxiliũ. Q uæ fuit debita fatis: quæ fatali ne ceſſitudie debeat̃: illi maxĩe: qui mõſtri illius exta adoleuiſſe. tẽtauit ergo eã opẽ ĩmolationis bel uæ. Fuit ſatuſ matre terra taurus pte ſui: belua quæ anteriore pte erat taurus nata ẽ ex terra p appo ſitionẽ. Moſtrũ mirabile: hoc ẽ monſtruoſa belua: admiratõe pſequẽda. Poſteriore: pte. ſ. fuit. Serpẽs: incipiebat a tauro: & deſinebat in anguẽ. Styx: ĩferna palus. Violẽta: ppterea quod eſt irremeabilis unda. Incluſerat atris lucis: ĩ obſcuris ſiluis. Hũc: tau℞ & anguẽ. Triplici muro: triplici muro℞ ambitu: a Marone locũ accepit Mœnia lata uidet triplici circũdata muro. Moni tu triũ parcarũ: ita parcis iubẽtibus quæ tres ſunt Cloro lacheſis atropos. Hæ quæ diſpẽſant mor talia fila ſorores. Erat ſors: erat reſpõſum. unde eſt Hic lycie ſortes. Q ui dediſſet uiſcera tau ri adolenda flamis: qui taurũ illũ mactaſſet: & inteſtina cremaſſet: nã adolere interdũ cremare eſt: ut uerbenaſq; adole pĩgues: & maſcula thura. Poſſe uĩcere deos æternos: ſupare deos bello: & potiri eo℞ imperio. Briareus: de quo Ver. Et centũ geminus briareus: & Hor. cẽtimanus gigas unus ex terræ filiuſ. Immolat hũc. taurũ. ſ. Securi facta ex adamãte: ex lapillis ĩuiolabilibus quo rũ: ut ĩquit ply. duritia ĩenarrabilis eſt ſimulq; igniũ uictrix natura: & nunq̃ incaleſcẽs. Vñ & no mẽ ĩterpretatiõe græca ĩdomita uis accepit: & paulo poſt ſubdit. Siquidẽ illa inuicta uis dua℞ uio lẽtiſſima℞ naturæ re℞: ferri igniſq; cõtẽptrix hircino rũpit̃ ſanguĩe: ac ne aliter: quã recẽti calido q; macerata: & ſic quoq; multis ictibuſ. Tũc ẽt p̃ter q̃ eximias ĩcudes: maleoſq; ferreos frangẽs: cu ius hoc ĩgenio. quoue caſu repertũ: aut quæ fuit cõiectura experiẽdi rẽ ĩmenſi ſecreti: & ĩ fœdiſſi mo animaliũ omnium: profecto muneris talis inuentio hominis eſt. Nec quærenda in ulla parte naturæ ratio: ſed uoluntas: ut cum feliciter rũpere contingit in tam paruas frangitur cruſtas: ut uix cerni poſſint. Expetũtur hæc a ſculptoribus: ferroque includũt̃: nullã non duritiã ex facili cauãtes Hæc diximuſ ut credat̃ fieri poſſe ſecuri: ĩmixto adamãte. Tali igit̃ ſecuri briareuſ beluã ĩmolauit

Et des íngenío uela ſecunda meo.
Itur ad argeos quí ſunt ſua pagína dícet.
Hac ſicut memíní: præterítaque díe.
Stella lycaoníam uergít declíuís ad arcton.
Miluíus: hæc ílla nocte uídenda uenít.
Q uíd dederít uolucrí: ſi uís cognoſcere: cœlum.
Saturnus regnís a íoue pulſuſ erat.
Concítat íratus ualídos títanas ín arma.
Q ueque fuít fatís debíta tentat opem.
Matre ſatus terra monſtrum mírabíle taurus.
Parte ſuí ſerpens poſteríore fuít.
Hunc tríplící muro: lucís íncluſerat atrís.
Parcarum munítu. ſtíx uíolentía tríum.
Víſcera quí. taurí flammís adolenda dedíſſet.
Sors erat æternos uíncere poſſe deos.
Immolat hunc bríareus: facta ex adamãte ſecurí.

Et iam iam erta daturuſ exta flamiſ: qſi tūc tūc cremare uolebat exta. Iuppiter īpat alitib ꝫ aui bus rapere perat ut īdiripiāt exta anteq̄ adoleant̄ ab illo. Attulit: exta.ſ. Illi ioui. Miluiuſ & ue uit in aſtra ſuis meritiſ q̄a eo beneficio iupiter aſtriſ ītulit. Dicituſ miluiū & miluū quē īter accipitrū genera refert Ply. & illud dc eo īquit. Notatū ī hiſ rapaciſſimā ac famelicā ſemp alitē nihil exculē ti rape unq̄ e funerū ferculis. nec olympic ex ara; ac ne ferētiū q̄dē manibꝫ niſi lugubri municipio rū īmolātiū oſtēto & reliq̄ ob id q̄dc fabulæ locuſ datuſ ē: eripuiſſe exta ab oſtētoſa briarei īmola tiōe. Milui & ipi hyberniſ mēſibꝫ la tēt nō tñ ante hyrūdineſ abeunteſ.

Et iam iā flamminis exta daturus erat.
Iuppiter alitibus rapere imperat; attulit illa
Miluius; & meritis uenit in aſtra ſuis.
Vna dies media eſt; & fiunt ſacra mineruæ;
Numinaq; iunctis quinq; diebus habet.
Sanguine prima ua . at; nec fas concurrere ferro.
Cauſā; q̄d eſt illa nata minerua die.
Altera treſq; ſuper ſtrata celebrantur arena;
Enſibus expertis bellica læta dea eſt.
Pallada nunc pueri teneræq; ornate puellæ;
Qui bene placarit pallada doctus erit.
Pallade placata lanam molire puellæ;
Diſcant; & plenas exonerare colos.
Illa etiam ſtantes radio percurrere tellas
Erudit; & rarum pectine denſat opus.
Hanc cole qui maculas læſis de ueſtibus aufers;
Hanc cole uelleribus quiſquis aena paras.

Vna dieſ media. xiiii. cale. april. hoc ē decīo nono die martii: incipiūt quī quatria mineruæ: quinq; diebuſ cōti nuiſ celebrant̄. qua quidē rōe: multi putarūt a quinario dierū numero quī quatria dicta. alii a quinquatro die. de quo pom. Quīquatruſ feſtiuuſ di eſ dictuſ ꝙ poſt diē quintū iduū cele brare t̄ ut triatrus. & ſexatrus: & ſeptē atrus & decenatrus: uel decūatrus Et uarro ait Quīnq̄trus hic dies unuſ ab nominis errore obſeruat̄ ꝓinde ut ſint quinq; dictus ut ab Tuſchulanis poſt diē ſextū iduū ſimiliter uocat̄ ſe xatrus & poſt diē ſeptimū ſeptima trus ſic hic q̄d erat poſt diē quintū q̄n quatrus. hæc uarro at ille fuit eror cū numeret̄ ab idibus q̄doquidē nume rari debuit ab atro hoc ē ab iduū po ſtridiāo. Verū hæc quinq̄tria feſta po eta ita dicta oſtēdit a quinq; diebuſ iū ctis prīo. n. die fiebāt ſacrificia tribus ſequētibꝫ gladiatores in theatro certa bāt quīto die erat luſtratio turbarū ſo nitu & ſacrificia quoque fiebant. Secundus quinquatrium dies & primus gladiatoriæ pugnæ clarus eſt ortu ipſius naſonis. eo enim die natus eſt: nam ut in quarto triſtium inquit. De natali ſuo & fratris intelligens Lucifer amborum natalibus affuit idem: Vna celebrata eſt per duo liba dies: Hæc eſt armiferæ feſtis de quinque mineruæ. Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet. Vna eſt dies media inter ortum milui & primum diem quinquatr. una interponitur dies & ſic ſignifi cat. xyiiii. diem menſis. Et fiunt ſacra mineruæ: ſacrificia palladi. Et habet nomina a quinque diebus adiunctis nam quinquatria dicta ab ipſo quinario dierum numero. Prima dies uacat ſan guie nō effundit̄ prīo die ſanguis q̄a abſtinēt eo die a pugna gladiatores Nec fas: nō licet: Con currere cōgredi. & cōfligere: Ferro armis. Cā q̄re nō cōcurrit̄. Q dr̄ minerua ē nata illa die pu tabāt eo die e iouis uertice natā mineruā. Altera treſq; ſup q̄ttuor ſeq̄ntes dies. Celebrāt̄. a gla diatoribꝫ ipis. Arēā ſtrata arēa theatri q̄ ſternebat̄ cū digladiādū erat & aliis quoq; ſpectaculis uñ apd̄ Iuue. Et latū media ſulcū deducit arēa. Dea bellica pallas q̄ bellis p̄eſt. Eſt læta enſibꝫ expertis expimēto & exercitatiōe enſiū ī theatro. Pallada nūc hortat̄ unūquēq; ul̄ lr̄is ul̄ aliis q̄buſcūq; ar tibꝫ deditū ut feſta celebrēt & placēt pallada pueri quo lr̄aꝝ ſtudio ꝓficiāt puellæ quo lanificio q & ſic ī cæteris. O pueri & teneræ puellæ ornatæ colite & celebrate. Pallada palladis numē. Qui bñ placauit pallada q̄ ſacrificiis placauerit & ꝓpriū ſibi fecerit palladis numē. Erit doctus q̄cūq;.ſ. uoluerit arte. Puellæ diſcāt molirī lanā q̄ſi exercer̄ lanificiū. Pallade placata ſacrificio.ſ. & dōiſ & p̄cibꝫ nā ea ē lanificii dea. Et exornar̄ plēas colos nere lanā. tūc. n. exonerāt̄ coli cū filāt̄ p̄ēſa. Illa ēt erudit iſtruit & edocet. Percurrere tellas ſtantes firme manētes. Radio: quaſi docet te xere pannum cum tenta in longum filla. percurruntur radio: qui cum alio filo interiicitur. dein de pectine pendenti ad coniungenda: denſandaque fila ipſa uerberantur. ideo hic. Et denſat: denſare docet. Opus: ipſum pannum: nam quod rarum eſt ſpiſſum facit inculcando: Pe ctine: pectinis percuſſione. Cole hanc: pallada. Qui aufers auferre uoles: aut ſoles.
Maculas de ueſtibus læſis: infectis ideſt. Colite eam fullones: qui ueſtes & pannos ab omni macula expurgatis. Cole hanc: pal. Quiſquis paras æna: uaſa ærea. Vergilius litore æna locant. Velleribus: quicunque pro tingēdis: aut precioſo liquore īficiēdis pānis uaſa paras: ſa crificiis placato pallada. Verū ut Plynius īquit qui ex italia īfecere lanas ſardi textilia fuſum in la nificio cleſtor filiuſ: aragnes inuenit. Linū & retia aragne. Fulloniam artem nicias megarenſis.

Nec quiſquam ínuíta facíet bene uíncula plãtæ
  Pallade; ſít títio doctíor ílle lícet.
Et lícet antíquo manibus collatus epheo
  Sít prior. írata pallade; mancus erít.
Vos quoq; phœbea morbos quí pellítís arte;
  Munera de ueſtrís pauca referte deæ.
Nec uos turba ferí ſenſu fraudata magíſtrí
  Spernite díſcípulos attrahít ílla nouos.
Q uíq; moues cœlum; tabulas que coloríb9 urís.
  Q uíq; facís docta mollía ſaxa manu
Mílle dea ē operũ; certe dea carmínís ílla eſt;
  Sí mereor; ſtudíís adſít amica meís.
Cælius ex alto qua mons deſcendít ín æquum;
  Hic tibí non plana ē; ſed prope plana uía eſt;
Parua lícet uídeas captæ delubra mineruæ;
  Q uæ dea natalí cœpít habere ſuo.
Nomínís ín dubío cã eſt; capítale uocamus

Nec quiſqũã faciet bene uincula plante: nemo poterit bene facere calceos: ea. n. ſunt plãtarũ uincula a uinciẽdo dicta quia pedes uinciũt. Inuita Pallade q̃ſi niſi pallas fauerit nã ſi illa aduerſa repugnat fruſtra laborauerit cerdo. Sit licet ille doctior Tytio: et ſi eſſet in ea arte cerdonũ oīum p̄ſtãtiſſimus. aliq legũt ſit batio doctior ex eo qđ Ply. dicat batiũ inueniſſe Sutrinã. Alii legũt pythio qđ qua rõne dicãt neſcio niſi referãt ad apollinē ſandalariũ. Ego aũt legi & qui me ſecuti ſunt: idē fecere. ſit tytio. ꝓpterea qđ apud Porphyriũ legimus tytiũ quẽdã. fuiſſe optimũ calceorũ magiſtrũ ergo ſi ſit ille tytio doctior inuita pallade: calceos nõ bene cõſuet. Et licet ãtiquo ſiqs fabrili arte: aut architectura p̄ſtãs Ephœũ architectum equi troiani ſuparet ſi pallas irata ſit exercere artē nõ poterit. Et collatus q̃ cõferret̃. antiquo ephæo ſit licet prior q̃uis eſſet ſupior in peritia architecturæ. Ephæus. n. fuit fabricator equi troiãi Verg. & Menelaus & ip̄e doli fabricator ephæus & Cicero quoq; aſſerit. Ply. uero īquit ephæũ īueniſſe equũ ad troiã: q̃ nũc aries appellat̃ ī muralibꝫ macchinis. Erit mãcus: q̃ſi manuũ ope carẽs aut īminutus ut exercere ſuum munus nequeat. Irata pallade: ſi illa irata ſit ergo id agendũ ut placata ſit. Vos quoq; phœbea: uos ēt medici libate palladi ut medẽdi arte p̄ſtare poſſitis. Qui pellitis morbos. Qui curatis ægrotos: & ab his morbos auertitis. Arte phœbea arte: appollinea. Nã apollo mediciæ artis reptõ tradit̃ ſed de hoc ī p̄io dictũ. Referte pauca munera deæ libate & offerte dona palladi. De ueſtris muneribus ſ. Nec uos turba ſcolaſticoꝝ. ſ. pro his. n. dictũ ē q̃ ſub feris magiſtris nihil ꝓfecerũt. Fraudata decepta. Sẽſu ſentẽtia. & ꝑuerſa rerũ ītelligẽtia magiſtri feri a feris minime differẽtis īdocti & īculti ſine ullis moribꝫ aut feri crudel' q̃ nimiũ diſcipulos cædat qđ alienũ debet eē a liberis & bõe īdolis. Spnite nolitis uos aſpnari & cõtemnere numē palladis. Attrahit ad ſe thrahit illa. Nouos diſcipulos q̃a p̄eſt ſtudiis lraꝝ & īgeniis fauet. Quiq; moues cœlũ alii ita dicũt, Nec ſpnas pallada tu aſtrologe q̃ cœli motus pſcrutaris. Alii quoniã ſubſequẽter de pictoribus agit ꝓ ſculptoribus dictũ putãt p̄ſerti cũ cœlũ ſculptorũ īſtrumẽtũ ſit ut illud. Cœlo fabricata myrõis. Verũ q̃a ſubdit poſtea de ſtatuariis ad aſtrologos referrē. Et q̃ uris tabulã coloribꝫ hoc ē q̃ uſtis coloribus tabulã pīgis nã magna pſ colorũ ex aduſta materia fit de quo late diſputat ply. li. xxxv. Et q̃ faciſ ſaxa mollia docta manu: Voſ ſtatuarii q̃ dura ſaxa ī q̃cũq; uultiſ formã uertitiſ ſiõ mollia dixit qđ ad ſũmũ artificiũ refert̃ p̄ſerti cũ & minia quæq; limamẽta & tenuia ī maioribꝫ referãt ad id. n. reſpexit cũ & maro dixit. Excudẽt alii ſpirãtia molliuſ æra. & mar. Molleſ laudẽt̃ honoreſ. Ergo uoſ oēſ colite pallada & illi offerte mũera. Mille dea ē opũ p̄eſt multiſ artibꝫ & officiiſ & opibꝫ. Certe illa ē dea carminiſ q̃ſi p̄eſt & illa poetiſ ſcribẽtibꝫ carmīa. Si mereõ adſit amica ſtudiiſ meiſ faueat mihi & ſtudio meo ſi dignuſ uidcor cui illa faueat. Cæliuſ ex alto ī Cælio mõte apđ radiceſ tẽplũ erat palladiſ captæ qđ illi cõſecratũ ē ſuo natali hoc ē p̄io q̃nquatr. die eo. n. nata ē ut diximuſ. ſed cur capta dicat̃ aucupat̃ q̃ttuor cãſ: ul' q̃a dea īgenioꝝ ē & īgeniũ ē ī capite uel ꝙ e capite iouiſ exilierit: & a capite capta dicat̃ aut q̃a eiuſ ſimulacrũ e captiſ phaliſciſ Roma aduectũ ē aut q̃a capite plectat̃ q̃ ex eiuſ tẽplo q̃d ſurripiat. Ego aũt niſi a detractatoribꝫ læſæ maieſtatiſ argueret dicerē captã Mineruã qđ illi eo die eo in loco legitīe cõſtituto auctoritate ſenatuſ a pontificibꝫ cõſecrato potiſſimũ ſacrificet̃ nã Pom. f. teſte captũ locũ diciuſ ad ſacrificãdũ legitīe cõſtitutũ. Licet q̃uiſ. Videaſ ꝑua delubra tẽpla. Miẽruæ captæ ſub appellatiõe captæ paliladiſ conſecrata. Qua monſ cœliuſ de quo ſupiuſ dixīuſ ī hoc lib. Deſcẽdit ex alto ī æquũ q̃ſi uergit ex ſummitate ī planũ. Hic ubi uia nõ ē plana nõ ē omnīo plana ſed ī ip̄o mõtiſ cliuo. Sed ꝓpe quaſi. Plana & locũ īdicat ꝓpe radiceſ. Quæ tẽpla. Dea pallaſ. Cœpit hẽre ſuo natali nõ ab īitio ex quo nata ē. ſed ea die mẽſiſ mar. qua olī nata ē hoc ē ip̄o die quinq̃tro ut paulo ſupiuſ cã ꝙ ē illa nata miẽrua die. Cã nominiſ ē ī dubio licet tu uideaſ tẽpla tñ cã cur capta Miẽrua dicat̃ dubia ē. Vocamu capitale ingenium ſolerſ diligẽſ īgeniũ capitale dicitur quod in capite ſedem habeat ubi eſt ipſa menſ & memoria

Ingenioſa dea ē: nã & ĩgenio ualet: & ĩgeniis p̄eſt: iõ a capitali ĩgenio capta Minerũa dici potuit. Aut q̱a fert̄: dicit̄. Proſiliſſe ſaltu ꝓdiiſſe. E uertice paterni capitis: e cerebro Iouis. qđ ĩ ſũmo capite ē. Sine mr̄e: ſine uſu matris. Cũ clypeo ſuo. cũ ægide ſua: nã ægis ꝓ ſcuto accipi põt: ea rõne: qđ ſcuta caprino corio decocto tegebãt̄: & ægea capra dicit̄. Veꝝ ut fert̄: Amaltheæ capræ mortue iuppiter coriũ detraxit: Mineruæq̧ cuſtodiẽdũ dedit: quo illa ſcutũ texit. idẽ dicũt fuiſſe ægidis appellationẽ. ſed honoratus ĩgt. Agida mũimẽtũ pectoris: eẽ habẽs ĩ medio gorgõis ca

Ingenium ſolers: ingenioſa dea eſt.
An quia de capitis fertur: ſine matre paterni
Vertice cum clypeo proſiluiſſe ſuo.
An: quia per domitis ad nos captiua phaliſcis
Venit: & hoc ſignum littera prima docet.
An quod habet capitis legem quæ pẽdere pœnas
Ex illo iubeat furta recepta loca.
A quacunq̧ trahas ratione uocabula pallas
Pro ducibus noſtris ægida ſemper habe.
Summa dies e quique tuba luſtrare canora
Admonet & forti ſacrificare deæ.
Nunc potes ad ſolem ſublato dicere uultu:

put. Romæ tñ ē ſimulachrũ palladis tã ĩ pectoræ q̄: ĩ ſcuto caput gorgonis hñs. Et higinus teſtat̄ caput illud ĩ pectore hr̄e. At q̱a cũ clipeo ꝓſiliit e capite capta dicta. Clipeus: ſcutũ a τυφω deductũ ꝙ ē ſculpo. nã ibi imagines ſculpebãt̄. Vñ Ply. Scutus. n. q̄libus apud troiã pugnatũ ē: cõtinebãtur imagĩes: uñ nomẽ habuerũt clypeorũ: nõ ut ꝑuerſa grãmaticorũ ſubtilitas: uoluit a cluẽdo deduci: cluere. n. pugnare ē. Aut q̱a ꝑdomi. Vel q̱a ſmulachrũ eius ſubactis romano ĩperio phaliſcis: tãq̄ captiuũ mãcipiũ aduectũ ē: & ĩde capta Minerua dicta Aut q̱a uenit ad nos: ĩ urbẽ. Captiua: imago tãquã captiua delata. Per domitis phaliſcis: cũ uicti ſubactiq̧ eẽnt: phaliſci: de q̱bꝰ prĩo li. diximuſ & hoc ſigno: hac nõta captiuæ. ſ. Docet prĩa lr̃a nam. c. ĩde capta a captiua dicta aut a captis phaliſcis. An ꝙ hẽt: ultĩa cã ꝙ capite luit̄: furtũ ĩ eius tẽplo cõmiſſũ. ſeu r̃ceptũ ex eodẽ ĩde ē & capital facius ut Pom. ingt: ꝙ capitis pœna luit̄ & eodẽ teſte Capitalis lucus ubi ſi quid uiolatũ eſt: caput uiolatoris experiatur. An capta. ſ. Mĩerua dr̃. Q đ hẽt legẽ capitis: q̄ capite plectat. Quæ lex. Iubet furta recepta ex eolo. fures: q̄ ĩde aliq̄d recepint uel ſurripuerit. Pẽdere pœ. dar̄ pœnas ſacrilegii & ſic capite plecti. Furtũ ut iur. con. placet ē cõtrectatio rei alienæ ĩuito dño. O pallas a qua rata q̄cũq̧ cã. Trahis uoca. diceris Minerua capta. Habe ægida. hcas & paratũ teneas clypeũ tuum. Pro duci. no. pro ſalute ducũ noſtrorum. Tyberii & germanici: quaſi ꝓtegas ſemper eos. Sũma dies: ultĩa dies: ut in heroi. Hæc tibi prĩa dies hæc tibi ſũma fuit. i. ultĩa. E q̱nq̧ diebus. ſ. Admonet lu. circuire & expurgar̄ populũ. Tuba ca. reſonãti. Et ſacri. deæ for. palladi armorũ p̄ſidi. Nũc po. ad ſo. xi. calẽ. apri. Sol relictis piſcibus init arietẽ: q̄ q̱dẽ aureũ uelluſ hũiſſe dr̃. Eo phryxus ĩ colchos delatus ē. Vt ahmas. n. Thebanus phryxũ & hellẽ genuit ex Neiphyle cõiuge: q̄ ſublata Ino cadmi filia uxor aducta ē: q̄ cũ nouercali odio priuignos ĩſectaret̄: Toſta ſemina: ne naſceret̄ agricolis dabat. Sequuta ē ãnonæ caritas. Miſſũ ē delphos ad oraculũ: ad petẽdã opẽ. q̱ acceſſerat corruptus: retulit phryxũ & hellẽ ĩmolari deberi: cũq̧ ad arã mactãdi uelati cõſtitiſſet: a neiphyle mr̃e ſupiducta nube rapti ſũt: Datus aries: quo fugerẽt. helle ĩ mar̄ decidit & ab ea helleſpõtus dictus: ſed a neptũo cõphẽſa pẽa ꝓcreaſſe fert̄. Nõnulli œdonũ dixerũt phryxũ p̄terea ĩcolumẽ ad æetã ꝑueniſſe uolũt: & arietẽ ioui ĩmolaſſe pellẽ ĩ tẽplo fixiſſe & arietis ip̄ius effigiẽ ab ioue ĩter ſydera cõſtitutã eratoſthenes ait arietẽ ipſũ ſibi pelẽ aureã d̄traxiſſe & phryſo mẽoriæ cã dediſſe & ipſũ ad ſydera ꝑueniſſe. alii aliẽ dicũt quorũ opiniões ab higinio r̃ferũt̄. hermippꝰ ait liberũ oppugnãtẽ aphricã deueniſſe ĩ eũ locũ q̱a puluer̄ hamodẽs dictus ē cũ ĩ diſcrimĩe eẽt & aq̄ꝝ pẽuria & ob id defectiõe militũ aries q̱dẽ errãs ad milites ꝑueñit quos cũ uidiſſet cepit fuger̄ milites p̄dã petẽtes ſeq̄ ceperũt uſq̧ ad eũ locũ q̱ poſtea cõſtituto tẽplo iouis hamõis ē apellatꝰ ibi arietẽ nuſq̄ ĩuenerũt. Sed ꝙ magis erat optãdũ aq̄ magnã copiã nacti ſr̄ corpibuſq̧ r̃cupatis libero ſtatĩ nũciauerũt. q̱ gauiſus eo exercitũ deduxit iouis hamõis tẽplũ cũ arietis cornibꝰ ſimulacro ſcõ cõſtituit arietẽ ĩter ſydera figurauit ita ut cũ ſol ĩ eiuſ foret ſigno oĩa naſcẽtia recrearet̄ hac d̄ cã ꝙ illius fuga liber recreauit exercitũ. Duodeciq̧ ſignoꝝ prĩcipẽ eẽ uoluit adducit̄ & alia fabula de hamõe quodã q̱ pecoꝝ multitudinẽ ad liberꝝ adduxerit & ob id illi dediſſe agrum cõtra thebas ægiptias & hamõiſ ſimulacra ĩſtituta capite cornuto ut hoĩeſ mẽoria teneãt eũ primũ pœniſ oñdiſſe arietẽ mẽoriæ cã ĩter ſydera fixũ dicũt q̱dẽ ĩ æq̱noctiali circulo cõſiſtẽſ caput ad exortũ hẽnſ uerſuſ occidẽſ p̄miſ pedibꝰ & exoriẽſ caput ĩfra triãgulũ ꝙ deltotõ uocãt tenẽſ colocatũ pedibꝰ ꝓpe cõtigẽſ caput piſtriciſ poeta nẽ fabulã ipſã r̃fert quã apte loco r̃tuliuſ. Inuſ. ſ. nouercæ phryxi q̄ cũ apte fabula uideat̄ prĩceſ tñ aſtrologoꝝ ioãneſ germãuſ fãiliariſſimuſ nr̄ oĩa ad effectuſ ip̄iuſ arietiſ refert id facit ĩ oĩbꝰ ſigniſ ut ñ ſine cã a poetiſ ficta eẽ uideãt̄ q̄cũq̧ de hiſ fabuloſa r̃ferũt̄. Nũc ĩ hoc ultĩo die quinquatriũ. Poteſ: tu o Germanice. Sublato: eleuato. Vultu: ad ſolẽ dicere.

Híc here phryxeæ uellera præſſit ouís.
Semínibus toſtís ſceleratæ fraude nouercæ
Suſtulerat nullas:ut ſolet herba comas.
Míttítur ad trípodas:certa quí ſorte reportet
Quam ſterílí terræ delphícus edat opem.
Hic quoq corruptus cum ſemine nunciat helles
Et íuuenís phryxí funera:ſorte petí.
Vſque recuſantem:cíues:& tempus:& íno
Compulerant regem íuſſa nephanda patí
Et ſoror & phryxus uelatí tempora uíttís.
Stant ſímul ante aras:íũctaq fata gemunt
Aſpícít hos:ut forte pependerat ætere mater
Et ferít attoníta pectora nuda manu.
Inq draconígerã nymbís comítantíbus urbem
Deſílít:& natos erípít índe ſuos.
Vtque fugam capíãt:aríes nítíſſímus auro
Tradítur:ílle uehít per freta longa duos.
Dícitur ínfírma cornu tenuíſſe ſíníſtra
Fœmína:cum de ſe nomína fecít aquæ.

Hic ſol: Here: ꝑ heri: ut apud iune. Res hodie minor ẽ here quã fuit. Preſſit: p̃mere ĩcepit. Vellera ouis phryxeæ: uellera arietis q phryxũ ĩ colchos tullit: nõ.n. fuit ouis. ſed aries. Ergo cũ heri dicat: & meminerit ultimæ diei qnquatriũ: debemus ĩtelligere penultimũ diẽ ipoꝝ feſtorũ: ſic erit.xi.calẽ.apri.hoc ẽ.xxii.die martii. Herba ſuſtulerat nullas comas: qſi nulla herba ex fru mẽti ſemĩe eruperat e terra. Vt ſolet: ſurgere.ſ.ex oĩ ſemine. Toſtis ſeminibus ꝑpter toſta hoc ẽ decocta ſemina. Fraude ſceleratæ nouercæ: dolo Inus uxoris Athamãtis nouercæ phry. & helles. Mittiẽ ad tripodes: ad oraculũ apollinis delphici. nã tripodes mẽſæ fuere ĩ tẽplo apollinis qbus ſuperpoſitæ phœbades uaticinabanẽ: unũ apď Lucanũ ĩ qnto ſenſit tripodas ceſſar furẽs Appius. & poſtea tandẽ cõterita uirgo. Cõfugit ad tripodas & paulo poſt: Cuſtodes tripodes fatorũ arcanaq mũdi: Tuq potẽs ueri pœna & paulo poſt Et ad phœbi tripodas redire futura. Qui reportet certa ſorte. certo oraculo ſeu reſpõſo: ut paulo ſuperius: dictũ ĩ eo uerſu: Sors erat æternos uincere poſſe deos. Quam opẽ: qď auxiliũ. Delphicus: Apollo delphis: q ſũt ad auſtrale latus parnaſi. Edat: dicat. Sterili terræ: ut ſterilitati terræ remediũ adhibeaẽ nõ tñ erat terra ſterilis: ſed ſemĩa decocta erãt cã ſterilitatis: q fructũ non ꝑferebãt. Hic quoq: q miſſus ad oraculũ fuerat. Corruptus: ab ipa nouerca. Nũciat peti ſorte. ab ipo oraculo. Funera phryxi iuuenis: mortẽ phryxi. Cũ ſanguĩe Helles: cum morte ẽt ſororis. aliq legũt Hic quoque corruptus cũ ſemĩe: tũc ĩtelligas corruptũ nũciũ a nouerca ↄti: & corrupta dabat agricolis ſemina nũciaſſeq peti: & mortẽ Helles & phryxi iuuenis. Ciues: Thebani ſcilicet propter Annonæ caritatem. Et tempus ipſa ſterilitas temporis: cum uideretur prouenire ex aëris intemperie. Et ino nouerca. Compulerant: quaſi iam coegerant. Regem Athamantem. Vſque ſemper recuſantem pati iuſſa nefanda: pati filiorum immolationem quam ab oraculo iuſſam arguebant: licet ille ſemper recuſaſſet: tandem pati coactus eſt. ſoror & phryxus uelati tempora uittis: Helle miſera cum phryxo fratre habentes frontem uittis uelatam: ut moris eſt in ſacrificiĩs talibus: uti apud Vergilium: Vitteque deum; quas hoſtia geſſi. Stant ſimul ante aras: ubi erant immolandi. Et gemunt facta iuncta: iunctam & eandem mortem: quia: ſimul mactabantur. Mater: Neiphile, mater Phryxi & Hellcs.

Aſpicit hos: Phryxum & Hellem. Vt: ſicut. Forte pependerat æthere: & recte pependerat aere: quia conuerſa in nebulam. in aere pendet. & ΝεφεΛΗ nebula eſt. Et ferit pectora nuda: pulſat nuda pectora. Manũ attonita: nam ipſa attonita filiorum caſu. Et deſilit: deſcendit. In urbem draconigenam: thebaſ in boetia: quas Cadmus poſuit: qui in eo loco draconem interemit: ex cuius ſatis dentibus nati ſunt: qui Cadmum in ea urbe condenda iuuerunt: ideo draconigenæ dictæ quamquam & auctor: hoc eſt ipſe Cadmus in draconem mutatus eſt unde & alii draconigenam dictam urbem putant. Comitantibus nymbis: hymbribus: qui inductam nubem comitati ſunt: quandoquidem hymbres ab ipſis nubibus emittuntur.

Et eripit ſuos natos: Phryxum & Hellem. Inde: ab ea ara: ubi mactandi erant. Et ut capiant fugam: ut nouercæ inſidias effugiant. Traditur aries auro nitiſſimus: datur illis aries aurei uelleris. Ille: aries. Vehit duos: fert Phryxum & Hellem. Per freta longa: per maria ipſa. Fœmina: Helle. Diciẽ tenuiſſe cornu ſiniſtra infirma: non firma ſiniſtra manu: quia non ualida: quemadmodum dextera: ideo ex ariete ipſa delapſa eſt. Cum fecit nomina aquæ de ſe: cum ab occaſu ſuo dictus eſt Helles pontus: hoc eſt pontus Helles mare illud anguſtum inter ægeum: & propõtida: ubi totiẽs feliciore tempore congreſſi cum hoſte ſumus. Dum frater: Phryx. Vult ſuccurere lapſæ: ferre opem ſorori: quæ cecideraт ĩ aquaſ. Et dũ uſque porriget extentaſ manuſ: dũ extẽdebat illi manuſ: ut eã iuuaret.

Pene:quaſi.. Periit ſimul: cum illa.nam & ipſe in periculo fuit decidendi in aquas. Flebat:phryxus: Vt amiſſa conſorte:ſorore:q̃ in eandẽ ſorte fuerat. Gemini pericli: quia ĩ eodem ambo periculo fuerant. Neſcius.ipſe phry. Iunctam:ſororem eſſe coniunctam. Deo ceruleo:neptuno cerulei mariſ deo nam decidenſ illa ab eo comprehenſa & in nympham mutata: unde in argonauticiſ: Vittataque conſtitit helle.Iam panopeſ theridiſque ſoror. Tactiſ littoribuſ postquam appulit littori phryxuſ. Arieſ fit.ſyduſ:quia detracta ſibi pelle.cœlo locatuſ eſt & inter ſydera relatuſ. Et aurea lana huiuſ:aureum ipſiuſ arietiſ uelluſ. Peruenit in colchaſ domoſ:ad ætem Regem colchorum.Colchi in ſcythia accolæ phaſidiſ finitimi Eniochiſ.unde Iaſon poſtea uelluſ eripuit. Treſ ubi luciferos:ſeptimo calẽ.apri.hoc eſt.xxvi.die martii.eſt equinoctium uernum Verum florentinus princeps inquit uernum æquinoctium eſſe.viii.calẽ.apri.Autũnale.viii.calẽ.octo.exigua tamen differentia ex unius ſolum diei. Vbi poſtq̃. Veniens eos Veniens aurora.nam ἠὼς aurora eſt Præmiſerit:antemiſerit. Tres luciferos:tres dies ab ipſo lucifero: ſic numerato triduum ab ultimo die quĩ quartum:hoc eſt a.xxiii. die martii erit.xxv.dies deinde ſequentem oſtẽdit:ſic.xxvi.die erit æquinoctium. Fert:ipſa aurora. Tempora diurna æqua nocturnis:hoc ẽ diem adæquabit nocti:ſic erit æquinoctium. Inde q̃ter.Quarto die poſt;non tamen numerata die æquinoctii:ſed quattuor ſequentibus diebus erit feſtum Iani:concordiæ ſalutis.& pacis:quoniam his eo die ſacrificatur.De iano concordia & pace dictum eſt in primo libro.Salutis aũt ædes erat apud portam ſalutarem:de qua Pom.Feſtus Salutaris inquit porta:appellata eſt ab æde ſalutis quæ ei proxima fuit & Var.inquit.collis ſalutaris quatriceps os aduerſũ eſt phylonoris ædem ſalutis. & Tranqu.inquit de Auguſto loquens Nonnulla etiam:ex antiquis cerimoniis paulatim abolera reſtituit:ut ſalutis augurium:diale flaminum & cetera. Inde ubi:poſtq̃. Paſtor quater clauſerit hædos ſaturos: ueſperi quater reduxerit e paſcuis:& incluſerit capellas.. Et herbæ quater canuerint:albeſcent. Rore recente:gelido.Hac periphraſia reductione capellarum & rore:ueſpertinum:& matutiuum tempus ſignificat quater.ſic quattuor ortus & occaſus.ergo poſt quatriduum hoc eſt.xxx.die martii.Ianus erit adorandus.ſacrificandum erit Iano. Cum quo Iano. Erit mitis concordia:adoranda.ſcilicet & illi eſt immolandum. Et ſalus romana:nam in æde ſalutis pro ſalute populi erecta litandum. Et ara pacis:ubi etiam peragenda eo die ſacrificia. Luna regit menſes:pridie calẽ.april.hoc eſt ultimo die martii feſtum eſt Dianæ:cui in auentino ſacrificatur.Seruius enim Tullius ſextus ro.rex:Latinorum populis perſuaſit uti exemplo eorum:qui Dianæ epheſiæ ædem feciſſent:& ipſi ædem Dianæ in auentino ædificarent. Quo effecto bos quædam Sabino miræ magnitudinis nata eſt.reſponſum datum eum populum ſummam imperii habiturum:cuius ciuis bouem illam immolaſſet:Sabinus bouem in auentiuum egit: & cauſã ſacerdoti ro.expoſuit.ille callidus dixit:prius eum uiuo flumine manus abluere debere. Sabinus dum ad Tyberim deſcendit:Sacerdos ro.bouem immolauit:Ita imperium ciuibus:ſibi gloriam facto:cõſilioq; quæſiuit & cetera. Luna regit menſes:de hoc a principio diximus q̄ menſes a luna computantur:& principia menſium illi ſunt conſecrata:cum eandem Iunonem & lunam eſſe putarẽt. Huius quoq;:mẽſis martii. Finit tẽpora:nã ultimus dies eſt illi ſacer. luna hoc eſt ipſa Diana. Eſt colenda iugo auentino:in monte auentino:ubi eſt illi templum a romanis pariter:& ſabinus erectum.eſt igitur eo die Dianæ ſacrificandum.

Pene ſimul periit;dum uult ſuccurrere lapſæ
Frater;& extentas porrigit illa manus.
Flebat;ut amiſſa gemini conſorte pericli.
Ceruleo iunctam neſcius eſſe deo.
Litoribus tactis aries fit ſydus;& huius
Peruenit in colchas aurea lana domos.
Tres ubi luciferos ueniẽs præmiſerit eos;
Tempora nocturnis æqua diurna feret
Inde pater paſtor ſaturos ubi clauſerat ædos;
Canuerint herbæ rore recente quater;
Ianus adorandus;cum quo concordia mitis;
Et romana ſalus araque pacis erit
Luna regit menſes;huius quoq; tempora mẽſis
Finit auentino luna colenda iugo.

Finis Tertii Libri.

Præfatio in quartum librum Faſtorum cum declamatione orbitatis morte fratrum. Paulus marſus piſcinas po. cl. Georgio Cornelio. M. Cor. Equitis. F. Salutem.

Eſtinatum tibi Corneli opus maturantem. Et e medio curſu iam in portum accelerantem: Accerbiſſimæ calamitatis meæ nuncius. Paulum ab inſtituto reuocauit & huic honeſtiſſimo labori noſtro moram: & miſerabiles quoq; lachrymas adiecit. Namq; illud attuli: quod ad ſummam mihi infelicitatē deeſſe uidebat̄: Quicquid enim reliqui nobis fortuna prius fecerat: ademit: ut ad extremam lugubremque orbitatem redigeremur. Quam quidem miſerimam miſeriarum omnium multi putauere. Præſertim cum & ſoboles: & propagandæ deinceps ſobolis ſpes ſublata ſit: & ſouendæ quoq; in poſterum ſenectæ. Quod ſi ea ætas a propinquiſ interdum contēni ſoleat. Quid erit orbata liberis: & rebus quibuſcunq; cariſſimiſ: atq; omni ſolamine: & adiumento deſtituta. Quã miſera illa ſit: omnes aperriſſime norunt. Quæ ſi ea ratione inſelix dici poterit: cũ in quo conquieſcere poſſit: omnino careat. iure eſſe dicemus orbitatem infeliciſſimam: unde ea nobis miſeria redũdabit. ſic & ego infeliciſſimus dici potero tot cariſſimis fratribus: tam numeroſa Marſorum familia orbatus. Quattordecim enim infelix: nam adhuc ſuperſtes: mater enixa filios: Decem ſub ea ipſa ætate: quæ parentibus plurimum. uoluptatis affert dulci: & iucunda pueritia fatum extinxit. Quatuor eramus reliqui. Tres hoc mihi quatrienium ſuſtuliſti. Primum ex his Angelum quidem uocatum: biennio mihi natu maiorem. Ab incunabulis religioni minorum a matre deſtinatũ: ſuapte natura mitem: pium atq; manſuetum, & qui me ſemper habuit longe ſibi uita cariorem. Iam grauem: omni morum laude: & uitæ ſanctitate probatum: quatrageſimo ætatis anno mors immatura confecit. Duos deinde funeſtiſſima hæc Italiæ bella rapuerunt. Alterum Antonium nomine: quattuor ante me annis natum: Etruſcum ademit. alterum itidem ut ſuperior: Angelum nuncupatum: quem ego ipſe educaueram: & bonis moribus inſtituerã: & in quo ſpem omnem futuræ: ſi ad eam me numina euexerint: tuendæ collocaueram & cui ſociam nuper thalami dederam: ut ex eo mihi eſſet illa ſobolem paritura: O me miſerum O me infelicē: latinum ſubſtulit. Romanam enim miliciam ſequutus: in Tuſculano in præſidiis erat: Iuuenis q̄dem: & corporis robore & animi fortitudine inſignis Dum pedes in turcum equitem: agrum populantem irruit & a fronte congreditur. Vulnerat in feſto telo: & ſeminecem ex equo dicit. Alter eum a tergo & eques & turcus tacite adortus: nihil ſibi inde cauentem obtruncat. Itaq; fortiſſimus ille iuuenis crudeli fato uitam exalauit: Aberam egõ miſer nec aliquid reſcire poteram: Nemo enim erat: qui tam luctuoſam: grauiſſimam acerbiſſimamq; calamitatem per litteras ab urbe nũciaret. Compulſus tandem meis litteris: ut aliquid de fratre ſcriberet Cephalios meus. rem omnem aperuit. Quo quidem accepto nuncio: quid acerbius: quid infelicius: quid calamitoſum: & lugubre magis afferri potuiſſet. Hinc igitur ingenti atq; incomparabili dolore concepto: & animi conſternatione: & lachrymis ſine fine profuſis factum eſt ut inchoatum tibi opus ad ſinē non deduxerimus. Nunc uero lachrymas & querelas minime repetens: nam ut de ſe poeta inquit. Non tibi ſunt mœſta ſacra canenda lyra. Ad intermiſum modo laborem: animum referemus. & proſequemur inceptum. Sequebatur enim quartus liber: ubi ratio menſis Aprilis & feſta recinuntur in quo quidem multa ſunt: & tibi ſuauiſſime Corneli; & cæteris omnibus multum uoluptatis: & utilitatis allatura.

INTERPRETATIO QVARTI LIBRI FASTORVM PER PAVLVM MARSVM PO.CL.

a

LMA FAVE DIXI GEMINORVM mater amorum.
Ad uatem uultus rettulit illa ſuos.
Quid tibi aut mecũ certe mõ feſta canebas:
Num uetus ĩ molli pectore uulnus hẽs.
Scis dea reſpondi de uulnere. riſit & aer.
Protinus ex illa parte ſerenus erat.
Saucius aut ſanus: nũquã tua ſigna reliqui.
Tu mihi propoſitũ: tu mihi ſemper onus.

Lma faue dixi geminoꝝ mater amoꝝ. Rõnẽ huiuſ mẽſis: quẽ nunc q̃rto loco nũeramus: cũ ſcdo loco a Romulo eẽt iſtitutus: a Vectio Macrobiano mutuabimur. Scdm inquit mẽſe nominauit Aprilẽ: ut qdã putant cũ aſpiratõne quaſi aphrilẽ: a ſpuma quã græci αφρον uocãt: unde orta Venus credit̃. Et hãc romuli aſſerũt fuiſſe rationẽ: ut primũ quidẽ menſem a patre ſuo Marte ſecundũ ab Aeneæ matre. Venere nominaret: ut hĩc potiſſimũ anni prĩcipia ſeruarẽt: a qbus eẽt Romani nominis origo: cũ hodie quoq; ĩ ſacris Martẽ patrẽ. Venerẽ genitricẽ uocemus. Alii putãt Romulũ: uel altiore prudẽtia: uel creti numinis puidẽtia: ita primos ordinaſſe mẽſes: ut cũ pcedẽs Marti eẽt dicatus: deo plerũq; hoĩnũ necatori: ut Home. naturæ cõſcius ait. Αρεσ ἄρεσ βροτολοιγὲ μιαιφονε τειχεσιπλῆτα. Secũdus Veneri dicaret̃: Quæ ui ĩ eius q̃ſi beneficia leniret. Nã & ĩ duodecim ſignis zodiaci: quoꝝ cũcta certoꝝ numinũ domicilia credunt̃. Cum primũ ſignũ Aries Marti aſſignatus ſit ſeques mox Venerẽ. ideſt. Thaurus accepit. Et rurſus e regione ſcorpius ita diuiſus ẽ: ut deo eẽt utriq; cõmunis: Nec exiſtimatur ratione cœleſti carere ipſa diuiſio: ſi qdẽ aculeo: uel potẽtiſſimo telo: pars armata poſterior: domiciliũ Martis ẽ. Priorẽ uero partẽ: cui ζυγὸσ apud græcos nomẽ ẽ. nos librã uocamus. uenus accepit: q̃ uelut iugo concordi iũgit matrimonia: amicitiaſq; cõponit. Sed Cyngius ĩ eo libro: quẽ de faſtis reliquit: ait ĩperite quoſdã opinari Aprilẽ mẽſem ãtiquos a Venere dixiſſe: cũ nullus dies feſtus nullũq; ſacrificiũ ĩſigne Veneri p hũc mẽſem a maioribus inſtitutũ ſit: ſed ne in carminibus qdẽ ſaliorũ. Veneris ulla: ut cæteroꝝ cœleſtium: laus celebrat̃. Cyngio ẽt Varro cõſentit affirmãs nomẽ Veneris: nec ſub regibus qdẽ apud romanos: uel latinũ: uel græcũ: fuiſſe. Et ideo nõ potuiſſe mẽſẽ a Venere nominari. ſed cũ fere ante æqnoctiũ uernũ triſte ſit cœlũ. & niuibus obductũ ſed & mare nauigãtibus clauſũ. Terræ ẽt ipſæ aũt aqua: aut pruina: aut niuibus cõtegant̃: Eaq; oĩa uerno: id eſt hoc mẽſe aperiant̃. Arbores quoq;: nec minus cætera: quæ cõtinet terra: aperire ſe ingermen incipiant: ab hiſ oĩbus: menſem Aprilẽ dici merito credẽdũ eſt q̃ſi Aperilem: ſicut apud athenienſes ανθεστηριων idẽ menſis uocatur ab eo quod hoc tẽpore cuncta floreſcãt. Verius autẽ flaccus non negat hoc die poſtea conſtitutũ: ut matronæ Veneri ſacrũ facerent. Plutarchus uero ĩ uita Numæ Aprilẽ inquit: quod aphroditis. ideſt Veneris habeat cognomentũ. Quo menſe & deæ ſacrificant: & ad calendas mulieres myrto coronatæ lauant. Quidam uero non ab aphrediti Aprilem nominatum dicunt: ſed quemadmodum ſimplex ſe nomen habet. Aprilem menſem uocatũ quoniam uerna temperie arridente: plãtarum aperiant̃ germina. &c. Sed hec hactenus. Poeta Veneris menſem ſcripturus. uenerem inuocat primo uerſu. Affuit deinde illa: & rogat an amet: cũ eã uocet quid uelit. O mater alma: o uenus mãter. Geminoꝝ amoꝝ. faue mihi feſta canẽti. Alma ueneri adiungitur. uerg. Alma parens cõfeſſa deam: & alma uenus phrygii genuit ſymoentis ad undã. ab alendo q̄ oĩa alat unde & Cice. uenerem dictam putat: q̄ ad res oẽs ueniat. Geminorũ amorũ hoc eſt ioci & cupidinis quia ambo filii ueneris trad nt̃. Hora. ĩ primo car: Siue tu mauis erycina ridens. Quam uolat circum iocus & cupido. & Sene. in Tũ. Diua nõ nuti generata põto: quã uocat matrẽ geminus cupido: p ioco & cupidine dictũ. Alter enim ẽ qui allicit: alter qui cõiungit. Illa uenus retulit ſuos uultus ad uatẽ: uertit ſe ad me. Ait q̃d tibi mecum. ſ. eſt cur me nũc uocas. Certe modo: pauloãte hoc ẽ heri. Canebas cantando ſcribebas. Feſta dies feſtos Nũ: an. Habes uetus uulnus amoris. ſ. In molli: in laſciuo. Pectore: amas ne nunc: ſicut prius amabas. Reſpondi: ego. Scis tu dea de uulnere: tu ipſa uenus noſti an amẽ: uel nõ amen. Riſit. ipſa. Et aer protinus erat ſerenus ex illa parte: quaſi ridẽte illa aer ea ex parte ſerenus redditus ẽ. Altiuſq; tẽdit ſentẽtia: quã uerba. nã hoc liquido apparet quotiens aſpectus ueneris. hoc ẽ ipſiuſ ſyderiſ exoriẽtiſ lætuſ: hoc ẽ puruſ & luciduſ uidet̃. Serenitatẽ aeriſ indicat ſecuſ in turbibuſ. Sauciuſ aut ſanuſ. uel ardenẽ amauerim: uel non ita uehementer. Nunq̃ tamẽ penituſ ab amore diſceſſi: & in libriſ de remedio. Sepe tepent alii iuueneſ. ego ſemper amaui: & ſi quid fatiã: nunc quoq; q̃ riſ amo. Sauciuſ. hoc eſt cum uulnere. Aut ſanuſ: ſine uulnere. Nunq̃ reliqui tua ſigna: tranſlatio a militia. Nunq̃ diſceſſi a caſtriſ tuiſ: nam ſemp ſub te militaui: nec diſceſſi a ſigniſ. quia non uerti terga hoſtibuſ. Tu mihi propoſitũ: de qua ſemper dicere poſuerã. Tu mihi ſemp onuſ: qui ſim in rebuſ tuiſ ſemper occupatuſ. Luſimuſ ludendo ſcripſimuſ. Primiſ anniſ in iuuenta.

Q ue decuit primis ſine crimine luſimus annis
Nunc teritur noſtris aria maior equis
Tempora cum cauſis annalibus eruta priſcis
Lapſaq; ſub terras; ortaque ſigna cano

Q uæ decuit: quæ decoꝝ fuit iuuenē ſcribere. Sine crimīe: & hoc alio tēdit: q̄ ſcribat̄. Nā cū ab augusto dānatus ſit: Velata tn̄ uera cā: ob artē quā ſcripſerat. Nū ēt: ut ſe apud germanicū excuſet dicit ſe ea ſcripſiſſe: q̄ iuuenē dicebat. & ſine crimīe: q̄ſi dicat per q̄d dānari nō meruiſſe: & in triſtibus ad aug. Nullū legiſſes crimē ī arte mea. & illd̄: ꝑus tn̄ dcm̄: ſed ꝙ illuc adducit. Ineq; meo nullū carmīe crimē erit. Nūc maior area terit̄ nr̄is eq̄s: maior nūc mihi ad āgēdū materies ſūpta ē. Et ē hoc ī loco trāſlatio a tritura frugū ſūpta. nā ubi maior ſpicaꝝ copia: ibi maiore area opus ē. Sic ipē maiorē materiā maioribus ānis accepit. nā poſt iuuētā. Tp̄a cū cauſis. Hoc fuit nr̄i ꝓpoſiti: ut tēpora ſcriberēus. cū ortu & occaſu ſignoꝝ. Venimuſ iā ad Aprilē tuū o uenus mēſe. faueas igit̄ tuo uati: tua nūc quoq; tp̄a canēti. Cano: cātādo ſcribo. Tēpora: ānū mēſes: dies feſtos & ꝓfeſtos: feſta ſtata & nō ſtata. Cū cāis: cū rationibus: ut in principio quoq; diximus: Seu cū originibus: hoc ē cū fabulis: ſiue hiſtoriis: un̄ q̄d originē hūerit. Et qm̄ cū originibuſ dixerim: Neſcio q̄ īterpretē fideliſſimū uiꝝ piū: & ab oī maledicētia penitus abhorrētē. Nuprime fuerit īuecti: quaſi fuerit ī eo uerbo maieſtas naturæ læſa. Carpāt licet ī puerilibus ludis: & in nōmē meū paſſim allatrēt: nō tn̄ efficient: ut ab inſtituto diuellar. Illud. n. mihi tam a natura datū: quā uitæ inſtitutiōe ſeruatū: ne quēq̄ uerbis prouocē. ne maledicēdo cuiuſpiā aures offendam. Fruſtra q̄dē laceſſunt: nōdum. n. maledicere didici. Nec ſi quid fieri poteſt: ſine ulla maledicētiæ nota. reſpōdebo: Turpiſſimū. n. eēt duci cū quouis milite certamē. Sed hoc tātū dicere liceat: q̄d apud Lucanum Cæſar uanā ſpē mortis honeſtæ cōcipis. haud inq̄t iugulo ſe poluet iſto Noſtra Metello manus. Dignū te cæſaris ita nullus honor faciet. Sed ſatis ſit. Q uāuis & illud tragicum adduci queat: Domi lyciſſā q̄d pauiſſe ꝓfuit: ut illa roſtro ſanguinem hauriret truci: ſed redeamus ad rē. Cū cāis: cū originibus: ſeu cū rationibuſ: ut ab initio diximus. Nā toto ope poeta cām: aut ꝑ rōe: aut ꝑ origine ponit. Et. n. plerūq; refert q̄ rōe q̄d fuerit īſtitutum: & un̄ originē hūerit: ut in primo lib. cū agit. Cur priapo mactet̄ aſellus. cā pudēda q̄dē: ſed tn̄ apta deo: refertq; un̄ aſinoꝝ īmolatio hūerit originē. Et poſtea ī carmētalibuſ. Vn̄ petā cās hoꝝ moreq; ſacroꝝ: quo pacto ītelligemus hoc ī loco cās: ꝑ meritōe: An pro origīe & rōe: Sed ne nimiū īmoret̄: q̄a frequentes loci ſunt hmōi: ubi cām ꝑ origīe ponit. nā mox ſubiicit: un̄ pricipium res ipa hūerit. Et q̄a nō credit̄: euoluamus dilucidiores locos. In ſcd̄o lib. ubi de lupcalibus agit. Dicite pierides ſacrorū quæ ſit origo. Attigerit latias: un̄ petita domos. Q uæ ſit origo dixit. & originē lupcaliū græcā refert: iā negari non pōt. & in eiſdē ſacris: cū latinā originem referre uult inquit: Adde peregrinis cās mea muſa latinas. Vidēs ne q̄ aptiſſime cās ꝑ originibus poſuerit. Eodē. n. tēdit utrūq;. Nā cū primū ꝑcat̄ muſas: ut dicāt originē. & græca relata ē. Poſtea ꝑcat̄. ut latia cā referat̄. Q uis ē tā ꝑtinax: q̄ ꝑ origīe dcm̄ neget: cū originē ſacroꝝ aptiſſime referat. Q d̄ creberrimū ē apud poetā: cū cām aut ꝑ origīe: aut ꝑ rōe ponit. Q d̄ ut cōſtet: cū cām non ponit: ponit originē. ut ī palilibus expoſitus mos ē: moris mihi reſtat origo. & ī floralibus dic dea reſpōdi ludoꝝ quæ ſit origo. In lemuralibus dicta ſit un̄ dies: q̄ nominis extat origo: me fugit: ex aliquo ē īuenīeda deo. Originē hoc in loco dicit. Sed q̄d ꝓſequit̄: ut uideamus: q̄ a rōe poſitū. Pleade natemone uirga uenerāde potēti. Sæpe tibi ſtygii regia uiſa iouis. Venit adoratus caducifer aſpice cām. Nominis ex ipſo ē cognita cauſæ deo. Q uis negat cām ꝑ origīe poſitā: cū prius dicat q̄ nominis erat origo. & poſtea ſubdit ex ipſo deo cognitā eē cām. & refert unde originē habuerint lemuralia. & ī pricipio ſexti. Hic quoq; mēſis hēt dubiaſ ī nomine cāſ. Et poſt hic ego quærebā cœpit quæ menſis origo. Eēt & ī cura nominis huius erā: cās & originē īdifferent̄ dicit & poſtea At decuſ oē mihi cōtigit origine mēſis. Cōſtet igit̄ tādē ex poeta ipſo cauſam ꝑ origine poni. His argumētis: cū referat reꝝ de q̄bus agit originē & cū īterdū ubi cauſā nō ponit: originē ponit. Vel cū cōuertat: ut cām ꝑ origīe. & originē ꝑ cā ponat. Arguamus nūc a definitione uocabuli. Fabius uictorius ſic definit. Cā ē aī īpulſus ad aliq̄d agēdū. Q uicq̄d. n. fit ex aliquo animi īpulſu fit. Et qm̄ ita forte arguitur. Romulus cā fuit cōdēdæ urbis. ꝓp ipſiuſ aī īpulſū nō tn̄ fuit origo. nā hæc refert̄ ad pricipiū ipſius ædificatiōis: cū eēnt oīa quæ ad rē facerēt parata. Euoluatis Ciceronē īuenietis duplicē cām īpulſiuā & ratiocinatiuā īpulſiuā ē ī ipo primo motu. Rōcinatiua ē ī rōe & cōſilio. Primo. n. loco ē aī īpulſus deīn ē ipa rōcinatio. a prima q̄dem originē pendēs. Et ipſe īpulſus ē origo rei. fruſtra. n. adhiberet̄ rō: īmo adhiberi non pōt: niſi ſit ille animi īpulſus nā ut ab initio diximus: ex cā ē ipſa rō quæ quidē ē reꝝ gerēdaꝝ ordo ex cā uenietiū: ut q̄d quo loco facias: ac dicas ītelligas. Rō ſine cā eſſe nō pōt: cā uero ſine rōne pōt. Hoc idē Fabius īquit. Sed iā pueris notū eē arbitror īpulſū illū animi originē eē reꝝ āgēdarū ſed q̄a multis perſuaſū ē cōtrariū: & adeo tenellis mētibus īfixū: ut auelli non poſſit ſi nobis nō credit̄. nō Fabio: nō poetæ nr̄o: nō rationibus. Credat̄ tādem. ariſtoteli & Ciceroni. Ariſtoteleſ. n. oſ̄dit cām eē negocioꝝ originē Cice. ī lib. de natura deo cām hoc ē pricipiū īq̄t Q uod ſi hi errāt cū his errare malo. q̄ cū cæteris recta ſentire. Arbitror ēt dictu-

tos eos Ariſtotelē & Ciceronē erraſſe: Sed iā finis ſit: Neq; uolebā tā longe ꝓgredi: Deus .n. teſtis ē: me nō fuiſſe maledictis reſponſurum ſed quia locus exigebat: ut de cāis agere. uolui oſtēdere ut oportuit cū cāis hoc ē cū originibus recte dictū: nō ut q ieq carperē: ſed ut mea dicta defēderē ſed proſequemur inē inſtitutū. Eruta annalibus priſcis quæ ego maga cura & diligētia ex ueterꝫ ānalibus excerpſi. Et cano ſigna lapſa ſub terras & orta: ortū & occaſū ſignoꝝ: ut ab initio dcm̄ ē. Venimus ad q̄rtū mēſē: ad Aprilē. q q̄rtū anni locū obtinet.

Venimus ad quartū quo tu celeberrima mēſem
Et uatē: & menſē: ſcis uenus eſſe tuoſ.
Mota cytherea ē leuiter mea tēpora myrto.
Contigit: & cœptū perfice dixit opus
Senſimus: & cauſæ ſubito patuere dierū
Dum licet: & ſpirant flamina: nauis eat.
Si qua tamē pars te de faſtis tangere debet.
Cæſar: in aprili quod tuearis habes.
Hic ad te magna deſcendit origine menſis.
Et fit adoptiua nobilitate tuus
Hoc pater iliades quom lōgū ſcriberet annū
Vidit & auctores rettulit ille ſuos
Vtq; fero marti primā dedit ordine ſorte
Quod ſibi naſcenti proxima cauſa fuit
Sic uenerē gradibus multis ingētē receptam
Alterius uoluit menſis habere locū.
Principiūq; ſui generis: reuolutaq; quærēs
Secula: cognatos uenit aduſq; deos.
Dardanō electra quis neſcit atlātide natum.

Quo mēſē Tu celeberrima: cultiſſima & celebratiſſima es Et tu uenus ſcis uatē: me ipſū q cano tēpora: Et mēſē eē tuos: nā & ego tui iuris ſū & mēſis tibi dicatuſ: & a tuo nōine nūcupatuſ: faueaſ ergo dū ea caniuſ. q̄ ad te ipſā ptinēt. Mota cytherea Venuſ mota ē uerbis meiſ. Cōtigit leuiter mea tēporra myrto: ut iſpiraret mihi mētē: q̄ pciperē ea q̄ cupiebā. Myrtuſ n. Veneri ſacra: de ea paulo iferiuſ Et dixit pfice cœptū opus: qđ icepiſti pſeq̄re: & pfice. Sēſimus: cōtigerē .ſ. illā tēpora & mētē iſpiraſſe. Et cāe dieꝝ: origieſ & mēſis Aprilis: & feſtorū ipſius mēſis. Subito patuere: fauēte iā nūine. Dū licet. ſcriberē .ſ. hæc Et ſpirāt flāina: dū flāt ſcđi uēti. Eat nauiſ: nauigēus. p trāſlationē a nautiſ q ſcđo uēto utūt: hoc dicit nūc cū Venuſ ipſa faueat. pſeq̄mur icœptū. Si q̄ tn̄ ps te: O germāice: ſi qd ē i faſtorū qđ ad te ptineat: pcipuuſ ē hic menſis. qm̄ Veneri dicatus ē. a q̄ qdē pgēta ē iulea domus: i quā tu adoptatus es. Domeſticus hic ergo uobis mēſis cū ulioꝝ pgenetricis ſit. Tn̄ o cæſar. Germanice. Si q̄ ps de faſtis de faſtoꝝ libris & mēſibus ipſis Debet te tāgere: te mouere quod ad te ptineat. Habes qđ tuearis: quod tu iure defendas. In aprili. i hoc mēſe. Hic mēſis deſcēdit ad te ipſū magna origie magnis cāis: ſeu rerū principiis. Nā illi nūini dicatus eſt: a quo Cæſereū genus originē ducit. Et fit tuus: tui iuris: aut tibi domeſticus. Adoptiua nobilitate: ea nobilitate iulea: in quam tu adoptatus es. iulius. n. Cæſar ex iulo Aſcanii filio pgenitus eſt. is Octauiū adoptauit in filium. Octauius Tyberium. ea lege ut ipſe Germanicum fratris filiū adoptaret: ſic per adoptionē a Venere quoq; originem ducit. Hoc pater iliades. Romulus quoq; cum uideret ſe a uenere progenitum: & patrem habuiſſe martem: iunxit menſes ipſos. nam primo loco menſem a ſe ipſo marti: Secundo Veneri dicatum numerauit. Pater iliades. Romulus iliæ filius: & urbis conditor. Vidit hoc: ſcilicet ſe eſſe a uenere progenitum. Cū ſcriberet: conſtitueret. Annum longum: annum ciuilem. quem. x. menſium numerauit. longum ad differentiam anni lunariſ. Et rettulit ille ſuos auctores: uenerem. unde eſſet ſui generiſ origo. & Martē quo natuſ erat. Et ut dedit primam ſortem ordine fero Marti: ut primum locū anni a ſe conſtituti Marti aſſignauit. Quod fuit proxima cauſa ſibi naſcenti: quod ſui ipſiuſ fuerit auctor & origo propinquior. nam pater: qui eum genuit. Sic uoluit uenerem receptā i gēte: in familia. Multiſ gradibuſ: longa per graduſ cognatione. nā per ſucceſſioniſ ordineſ ab ænea ad illam matrē Habere locum alteriuſ menſiſ: ſecundi: ut ſecundi anni locum obtineret ipſa uenuſ. Et quærēſ inquirenſ ipſe romuluſ. Principium ſui generiſ: unde originem habuiſſet. Et ſecula reuoluta: ætateſ iam exactaſ: & reuolutaſ lōga annorum ſerie. Venit uſq; ad cognatoſ deoſ ideſt uſq; ad iouem. & uenerem. Nam alter auctor troiani generiſ. altera æneæ mater: a quo ipſe progenituſ ē. Dardanon electra. explicat nunc pœta romani generiſ uenuſtatē. Ipſāq; genealogiam a Dardano iouiſ filio. uſq; ad Romulum ipſum. Quæ quidem generationiſ ſerieſ a multiſ uariiſq; ſcriptoribuſ explicita a nobiſ ex fideliſſimiſ Hiſtoriographiſ: tā græciſ quā latiniſ excerpta. inque breue cōpediolū. ſuperioribuſ anniſ: natali quidē romano redacta ē. Expoſita quo ad fieri potuit breuiſſime re ipſa ab ultīa troianoꝝ origie: uſq; ad ſūmū romanæ urbiſ iperiū. Qđ cū locuſ exigere uideat ut ipſa quoq; ſerieſ nūc exponēda ſit. Nō ab re uiſū ē ea: q̄ ad romuleū genuſ ptinēt ab initio ad romulū hiſ nr̄iſ quoq; cōmētarioliſ iſerere ut nr̄o carmie uera nūc hiſtoria cognoſcat. Sic. n. exorſi ſumuſ

OMA genethliacā tibi nūc libatꝰ ad arā
Cādida lux orta ē: qua p̄mū ſacta ꝑenti.
Fundamēta tibi: totū paſſura ꝑ orbem.
Bracchia: ſiderio caput admotura tonanti
Quo maius nihil ē: tua te ſi gloria tangit
Et decus antiquū: faueas pulcherrima uati:
Roma tuo: & prima referēte ab origine rerum
Fas ſit in auguſtos deducere carmina faſces
Fabula uana procul tantis modo rebus abeſto.
Vera canā: archadicos atlas ſeruabat honores.
Cum fuerit electræ magno dycteus amore.
Iupiter: hācqꝫ graue: & geminata ꝓle parentē.
Reddidit: iaſius pater hinc: & dardanus orti
Alter agit primo uitam ſine coniugis uſu
Accipit at chryſem magno pallante creatam.
Dardanus uxorem: proles idæus ab illa.
Naſcitur & dymas: ſubiit poſtremus honori
Archadico: cedit pater hinc: & filius alter.
Laſiuſqꝫ ſimul: magna iam claſſe parata.
Armiferam in thracem deuentū. & celſa tenetꝰ
Inſula: mercurio genitus: ſamothraria: nomen
Cui dedit: at cererē ſibi dū concumbere tentat.
Occidit iaſius rutilo confoſſus ab igne.
Protinus in phrygiā penetrauit dardanus orā.
Heleumqꝫ ſinū tenuit: cōſcendit in altos.
Idæus phrygie montes: idæa uocauit
Nomine deqꝫ ſuo iuga celſa: atqꝫ orgia bacchi.
Inſtituit: phrygios tum cū frenaret alumnos
Scamandri ſoboles: idæqꝫ unica nymphæ.
Teucrus: cecropio quāuis referatur ab antro
Aduenisſe: ſuo populos de nomine teucros.
Ex illo dixiſſe ferunt: cui nulla uirilis
Progenies: tantū patrios bathea penates.
Nympha colit: chryſe extīcta tibi dardāe iūgit
Connubio pater hanc: pariterqꝫ recepit auiti
In partē regni: & teucro ſubeunte ſupremi
Fata rogi. phrygia ſolus dominaris in omni.
Natus eryctonius: quo fortunatior alter
Non fuit: ille auri: atqꝫ eqtū: & ditiſſimus agri
Atque huic calliore ſcamandri filia nupta
Natus ab his tros eſt: hinc magnæ nōina troæ
Ex troe: & ſobole eumedis callanide nati:
Illus & aſſaracūs: ganymedis & inclyta forma
Incoluit campos ilus: hinc ilion altum
Quod male ſeruauit periurus filius ili.
Laomedon: priamus de laomedonte creatus.
Et matutinū raptus rytonus in ortum
Ingentem priamus cū fratribus hectora gignit
At ſacer aſſaracus clytodore coniuge felix.
Fit patre: atqꝫ capim genuit: cui naide iuncta
Naſcitꝰ anchiſes: uenus huic ſimoētis ad ūndas
Aeneam peperit: priami cui nupta creuſa eſt.
Natus & eurylēō: generis ſpes maxima dictus
Inque fuga aſcanius: nam troia ardēte ſupremū
Et priami genere extincto: miſerabile magno
Collapſo imperio: æternū penetralibus ignem
Magnorūqꝫ deū ſacra: troianoſqꝫ penates.
Suſtulit æneas: & cum genitore petiuit.
Aerios montes. cui formidantia luſtrum
Rurſus bis geminum conſumet agmina bello.
Omnia graioꝝ: tribuere abſcedere tuto
Quocunqꝫ ire uellit: fato iā coniuge rapta.
E patria illachrymās: comites: natūqꝫ: patrēqꝫ
Secū agit: & ſtructis iā puppibuſ æquora uerrēſ
Traces adit primū: troiæ e regione iacentis.
Hic hyemem quā longa fuit: q̄ mœſta peregit
Mœniaqꝫ hic poſuit: poſitoris habētia nomen
Quiqꝫ ſuperfuerant bello: qui credere tutæ.
Se potuere fugæ: dux māſuetiſſimus omnis
Suſcipit: inde pius thracenſi littore ſoluit.
Vere nouo profugæ ſulcant ægea carinæ.
Aequorā: & ionias curſu tranatur ad undas
Et tamen æneas ſiculis appellitur oris:
Dūqꝫ urbes elymi condunt. hic altera luctu
Aſpera ceſſit hyems: ſicula tumulatꝰ arena
Anchiſes genitor: ſoluuntur iuſta parenti
Inde ubi ueliuoli ſubſederat ardua ponti
Vnda: uocant auræ ſpirantes ſolis ab ortu
Carbaſa: tyrrēnas agitꝰ properata per undas
Claſſis ab ænea: mox in laurentia uentum eſt.
Tunc ab originibus parentia littora magni.
Tybridis ora ſubit: cui tūc erat albula nomen
Rex ab originibus reddebat iura latinus
Iam ſenior dulci populoſ in pace regebat.
Vnica cui ſoboles tantum lauinia uirgo
Hunc totiens placidæ monuere īſomnia noctiſ
Suſcipere externū: qui claſſem appelleret oris
Auſoniis: magnū īperiū: magna ide futuram
Progeniem toti: quæ poſt dominabitur orbi
At pater æneas fatalia ſigna ſequutus
Aduenisſe fugæ finem: certo omine ſentit
Condendeqꝫ ſus prægnās indicat urbis
Parua quidem primo deſignat mœnia ſulco:
Nec mora turbatis rerum nouitate latinis.
Venit in allioquin regis: mox fœdera iungunt
Et datur æneæ dulcis lauinia coniunx
Et ſimul e phrygiis multi accepere latinas.
Hinc omnes uno latii cognomine dicti.
Compoſitam uocat æneas a coniugis urbem.
Nomie: & e phrygiis quoſ ſecū adduxerat oris
Imperitat ſolis primo pater inclytus anno
Cum tn̄ a rutulis latii premerentur: & ipſe
Afforet auxilio regi: caderetqꝫ latinus.
Atqꝫ hoſtis pugna turnus raperetꝰ eadem
Imperium accipit ſoceri: tutatꝰ & auget
Et quartū regno iam tādē exegerat annum
Cum cadit aut bello raptus fluctus ue numici.
Queſitumqꝫ diu nulla tellure cadauer.
Inuentū: inqꝫ deos tranſlatum credidit omnis
Auſonia: huic pubes poſuit lauinia templum:
Atqꝫ hoc candēti ſcripſere in marmore carmē:
Terreſtris diuiqꝫ patris: fluctuſqꝫ numici
Numine ꝑpetuo qui flumina ſancta gubernat.
Aſcanius latiæ ſuſcepit pondera molis

Hunc quoque tyrrenis ũrget mezentiũs armis
Victa tamen latio ceſſerunt robora marti
Tyrrena: extincto crudeli funere lauſo
Hinc mẽor aſcanius repetens mandata parẽtis
Egregii: ſimul & ſeruanda oracula diuum
Sæpe animo uoluens: celſis in collibus albam.
Condidit: & latiæ dicta eſt ea regia genti.
Et iam tres ſeptem luſtris adiecerat annos.
A patris interitu: quo regnũ acceperat ingens.
Cum ruit in funus generoſa prole relicta.
Imperium natu maior depoſcit iulus
Venit iuleum genus unde: decuſq; ſuperbum.
Militiæ: atq; omnis romanæ gloria gentis.
Parte alia petit æneã generatus auitum
Filius in regnũ recepi: quem mater in altis.
Ediderat ſiluis: nam cum lauinia rapto.
Coniuge: iãq; grauis: priuignũ mœſta timeret
Ceſſerat in ſiluas: natũq; enixa fideles.
Paſtores inter patrios in ſaltibus altis
Educat: & pũero tribuit ſua nomina caſus
Quoq; ubi cõpertũ ẽ: iũſſu reuocant̃ ĩ urbem.
Aſcanii: & paulo poſt hæc regina ſupremos
Verſa eſt in cineres: & tros ſua fata ſequutus.
Ergo ambo certant latiis ſuccedere regnis
Hinc patruus: hinc ipſe deo dilectus iulus
Hoc tum certamen prudẽs: litemq; diremit.
Tali iudicio populus: ſuccedat honori.
Sacrorum: rebuſq; deum fungatũr iulus
Et quoniam ſilui regnũm hoc dotale Parentis
Siluius accipiat: factum hoc cognomina ab ilio
Regibus albãis data ſũt: ſequit̃q; parentem.
Siluiũs æneas: cuius poſt fata latinus.
Regnum addiit: patri clarus ſubit alba latino.
Atq; albe capetus: ſolium capis inde parentum
Occupat. hinc patrio ſuccedis calpere regno
Tũ tyberinus adeſt: pugna qui cæſus: & amne
Raptus ab etruſco: primo miſerabilis æuo:
Nõen aquæ tribuit: poſt hũc agrippa gubernat
Res italas: tanto diuum contẽptor honori
Succedit ſuperos imitans alladius igneſ.
Impius: ingenti cupiens pro numine haberi
Et terrere homines: ſuperi iouis igne cremat̃.
Abſorptuſq; lacu eſt omnis unda obruit ædes.
Regis: auentinũ proceres in regna uocarunt.
Romano dedit hic moriens ſua nomina colli.
Filius inde procas rebũs ſucceſſit auitis
Hocq; ſatus numitor & tu crũdelis amuli.
Extinctoq; proca ſubiit contentio regni
Et data conditio eſt uter imperet: alter habeto.
Troianas & opes: & quantũcunq; relictũ ẽ:
Vaſorũm. fuluiq; auri: argentiq; talenta.
Accipit imperium numitor fit ditior alter.
Mœnibus ille potens. aſt ille potentior auro
Et regnis inhians: ingentia robora: fortem
Militiam parat: & celſam mox occupat arcem
Imperiumq; pio fratri uiolentũs ademit.
Dat tamen unde queat tenuem deducere uitam
Inde per inſidias truncat numitore creatũm.
Egeſtum in ſiluis: quo fratri nulla uirilis.
Sit ſoboles: tantum ſeruabat filia ſedes
Siluia: & hanc ueſtæ curanda in ſacra relegat
Hæc quoq; ſiue proco: genioue: aut nũine diuũ
Aut ipſe inſigniſ preſſiſſet amuliuſ armiſ.
Sacra lauaturas dum mane incedit ad undaſ
Et uiridi conſedit humo: correptaq; ſomno.
Fit grauida: obſcura tegitur caligine telluſ:
Solq; fidem fecit rutilo mutatuſ amictu
Concepiſſe deo: ſed qũo conceperat orbi.
Incertum eſt: redit illa domũ iã lãguida uirgo.
Remq; aperit matri. uelant̃ crimina: morbuſ.
Fit cauſa: ĩ tẽplũ cur non eat illa pudicum.
Mens tamen interea ſæui ſeu cõſcia regiſ.
Seu ſuſpecta doli: metuenſ: curare medenteſ.
Illam adhibet: genetrix arcet: morbũq; uirili.
Non: ait: hunc ſexu prodendum: turgiduſ ira.
Vxorem mittit cuſtodẽ: atq; illa tyranno.
Mox ſceluſ oẽ refert: furit ille ĩſanio euriſ.
Cum rapere ingenti maria omnia turbine tẽtãt
Et cæſurus erat prægnantiſ uiſcera ferro.
Hinc inſtat numitor: hinc antho filia regis
Inq; deos referunt crimen: ſæuiſſimuſ iram.
Diſtulit in decimæ redeuntia cornua lunæ.
Siluia fit genitrix heu prolem enixa gemellam
Et uirgiſ cædi: uirgo miſeranda iubetur
Defodierq; ſolo: pœna hæc ueſtalibuſ ipſiſ.
Quæ uetitũm patiant̃ opuſ: miſerabiliſ antho
Ante patrẽ ſupplex tumidũ ꝓcumbit: & orat.
Orat opẽ miſeræ: & precibus ſeruata ſororiſ
Dicitur: at geminoſ deferri ad tybridiſ amnem
Immergiq; iubet fluuio: mandata miniſtri.
Inuiti peragunt tantũm ſceluſ unda refugit
Et pueri in ſicca miſeri uerſantur arena
Quid niſi pro miſeriſ poterãt uagire quereliſ.
Vagituſ enixa tamen lupa ſenſit: ad undaſ.
Se datura ſitim progreſſa accurit: & illoſ.
Depoſita feritate uidet: miſerata iacentiſ.
Eripit e cœno: dehinc ubera plena gemelliſ
Admouet. o ſuperi quanta eſt clemẽtia cœli
Qui poſituruſ erat populiſ ingentia magniſ.
Mœnia: perpetuoſ terre latura triumphoſ
Paſcitur infelix infantia lacte ferino
Atq; auiſ expoſitis ſuggeſſit martia picus
Sæpe ciboſ: non hoc uatum: nõ fabula uulgi.
Sed fatale quidem: quoſ ſorſ ĩ magna uocabat:
Imperia: hoſ caſuſ: & mille pericula rerum
Parca ſubire dedit: tot per diſcrimina paſtum:
Quid repetã aſtyagiſ muliebri e ſtirpe nepotẽ:
Nutritum quoq; lacte canum: miſerantiuſ iter
Paſtoreſ quanto poſt imperitauerit orbi
Gorgoriſ in digno coitu cui filia natum
Edidit. exponi iuſſit ſua uiſcera ſiluiſ
Lac illi tribuiſſe feraſ uiſum: inde relatuſ.
Inque iter anguſtum iactaſ: qua armẽta redibãt
Vt miſeꝝ obruerẽt: ẽt hæc alimenta dederunt

Obiicitur canibus ieiuniis: hi quoque paſcunt.
Vbera dantque ſues: & demum imergit̃ undis
Oceani: ſumma que infans leuis innatat unda
Seruaturque deum manifeſto numine: litus.
Excipit: exceptum pauit quoque cerua iacentẽ.
Et tandem ad magni ſublatus culmina regni.
Fataue quid referam moſis crudelia noſtri.
Eiectum phario gemuit quem mœſta fluento.
Mater: & hic domini ſeruatus munere cœli.
Eſſet ut ille dei populo qui mœnia ſancto
Poneret: & uera ſub relligione foueret.
Numina ſic miſeros ſeruarunt alta gemellos
Eſſet ut ille deis magnam qui conderet urbem.
Ergo hæc e cœlſo miracula monte uidentes:
Paſtores ſtupere omnes: pecoriſq; magiſter
Albani magniſque feram clamoribus urgent
Illa quidẽ flenti ſimilis: poſt oſcula greſſu.
Diſcedens lento: ſe ſe in nemora alta recepit.
Conuenere duces ouium: mirantur: opemque.
Ferre parant: una primũ tellure leuãtur.
Suſcipit hinc illos euandri fauſtulus archas.
Gente ſatus: ſecumque refert: & tradit alendos
Vxori: clarum cui tunc laurentia nomen
Educat, hæc creſcunt cœleſti ſemine nati.
Iam pueri iam tũ iuuenes: iam pectora forti.
Nõ his cura greges: armẽta ue paſcere: nõ hos
Paſtoꝝ cultus: & fiſtula pacta iuuabat.
Sed ſtudium ludis primũ exercere iuuentam.
Aut iaculo: aut nuda corpus laſſare paleſtra.
Et ſophiæ gabiis ambo incubuere pelaſgæ.
Fauſtuleas tutant̃ opes: cædũtq; : fugantq;
Latrones: & cura fuit cui uiuere rapto
Et iambis nouies cancer geſtauerat axes
Soliferos: totiens tulerat capricornus eoſdem.
Cum tegerent teneras prĩa lanugine malas
Inter paſtores orta eſt cũtẽtio ſæpe
Montis auentini. & pallãtia ſepta tuentes
Sepe duo fratres pallantia ſepta tuentur
Et ſub auentino pulſant numitoris ouile.
Res domino delata ſuo: regique ſuperbo.
Mittitur infeſtus iuuenes: qui cõprimat hoſtis.
Lucebatq; dies: magni quo feſta licæi.
Panos erant: caſtoq; deũ dum ĩdulget honori.
Romulus: inſidiis capit̃ germanus ab hoſte
Ad regem trahitur mãibus poſt terga reuictis
Plectendũ accepit numitor: mox ĩdole motus
Obſtupuit: tacitum iuuene ĩ penetralia ducto
Quo gẽitus rogitat: paſtoris ſanguine cretum
Se ſe ait. ecce ſubit tectum laturus alumno
Paſtor opem: tutas aperit numitoris in aures
Fata gemelloꝝ: rẽq; omnem ex ordine pãdit.
Romulus interea turbam collegerat oẽm
Paſtorum: ſecumq; albana in mœnia ducit.
Sub ærio inſignes clypeo: ſudibuſq; preuſtis
Inferiore urbis ſubierũt parte: ruuntq;:
Conſulto numitore tamen ſub tecta tyranni.
Et regem obtruncant: & celſa romulus arce.
Vi potitur: proleſq; omnis deletur amuli

Hactenus iuuet hæc de romulo dixiſſe: quoniã eo natali nos lõgius ꝓgreſſi ſumus: ad auguſti tẽpora refercus tñ ſuo loco quæ ad cõditã urbẽ ꝑtinẽt. Sed redeamus ad poetã: & ex eo genealogiã ipſã exponamus. Quis neſcit: quaſi oẽs ſciũt. Dardanõ natũ electra atlãtide: dardanũ filiũ fuiſſe. electræ atlãtis filiæ & iouis. Scilicet: certe qs neſcit. Electrã cõcubuiſſe ꝑ ſuccubuiſſe. Ioui hoc ab hyſtoricis refert̃: ex ioue creteſi: & electra atlantis filia natos fuiſſe dardanũ: & iaſiũ. Huius dardãi.

Scilicet electram concubuiſſe ioui.
Huius erichthõius tros eſt generatus ab illo.
Aſſaracum creat hic aſſaracuſq; capym.
Proximus anchiſes: cum quo comune parẽtis.
Non dedignata eſt nomẽ habere uenus.
Hic fatus æneas pietas ſpectata per ignes.
Sacra: patrẽq; humeris altera ſacra tulit.
Venimus ad fœlix aliquando nomẽ iuli.

Erychthonius: fuit filiuſ ex Bathea filia teucri Quẽ fortũatiſſimum homerus uocat. Tros ẽ generatuſ ab illo: ex erychthõio & caliore natus eſt tros. Hic troſ. Creat: gignit. Aſſaracũ: ex troe & callanide Eũedis filia natus ẽ aſſaracus ilus: & ganymedes hic aſſaracus. Creat capym: nã ex aſſaraco: & Clytedore natus ẽ capys ꝓxĩus anchiſes quẽ Capys ex naide genuit. Cũ quo ãchiſa. Vẽus nõ ẽ dedignata: ſed dignata Hẽre cõmũe nomẽ parẽtis: nõ puduit uenerẽ ãchiſe ſuccũbere: & ex eo parere ſic habere nomen parentis cum eo cõmune. Nam peperit illi æneam. Hinc ex uenere & anchiſa. Satus natus eſt æneas. Pietas ſpectata per ignes. quaſi cuius pietas experta: & cognita & probata per medios ignes &. Criſpus. Ni uirtus fideſque ueſtra ſpectata mihi ſatis foret Aeneas ereptus eſt a numine per ignes: & hoſtes in excidio troiano. Vnde ipſe apud Verg. Deſcẽdo: ac ducente deo flamam inter hoſtes. Experior. dant tela locum flamæq; recedunt. Tulit humeris ſacra: ignẽ ueſtalẽ: deos penates: & alia troiana ſacra. Et patrẽ anchiſã: quẽ hũeris abſportauit: ꝑ appoſitionẽ. Altera ſacra quoniam illi æneas diuios detulit honores. unde apud uerg. nũc pateras libate ioui: precibuſq; uocate Anchiſen genitorẽ. Cui nõ tãtũ ĩmortalitatẽ: ueꝝ ẽt uentorũ tribuit poteſtatẽ. Poſcamus uentos: atq; hæc mea ſacra quot annis Vrbe uelit poſita tẽplis ſibi ferre dicatis. Venimus aliquando ad felix nomẽ iuli: ad nomẽ aſcanii æneæ filii: ex creuſa priami. Imitat̃ ĩ hoc Verg. qui aſcaniũ iulũ appellauit. Vnde in primo æneidos. At puer aſcanius: cui nũc cognomẽ iulo additur. iulus erat & ueteres interpreteſ dicunt iulõ appellatũ cum adoleſcens cũ mezentio pugnauit. Verum Diony. inquit appellatũ ab initio Eury leõta: & ĩfuga aſcaniũ: & eiuſ filiũ

iulũ uocatũ. Põpeius quoq̃ oſtẽdit Aſcaniũ habuiſſe duos filios Iuliũ. & æmuliũ. Ab iulo manauit dõus Iulea: ſiue iulia. ab æmilio gẽus æmiliũ. Vñ a quo Iulo. Dõus iulia familia Iuliorũ: dõus ipa cæſarea. Tãgit auos teucros: troianos. nã a troianis: hoc ẽ ab ipo Iulo ꝓgenitus ẽ in iulius cæſar. Vñ apud Trãqllũ de ꝓdigiis morte cæſaris porcedẽtibus. Tabula ænea i monumẽto ĩ quo dicebat̃ Capys cõditor capuæ ſepultus. iũcta ẽ cõſcripta lr̃is uerbiſq̃ græcis: hac ſentẽtia. Quando oſſa capys detecta eſſent fore ut iulo ꝓgnatus manu cõſanguineorũ necat̃: magniſq̃ mox italiæ cladibus uindicat̃: &c. Et Dionyſius iqt ab eodẽ iulo Iulios uocatos & ꝓſeq̃t̃. Fuitq̃ hæc familia maxĩa atq̃ clariſſima oĩum: quas nos ſciamus. Viroſq̃ tulit duces illuſtriſſios qbus uirtuteſ ꝓbuerũt ut de ſtirpiſ generoſiſſimæ idole in dubiũ uenire nequeat: &c. Hic deĩde. Poſthumus q̃ poſt æneæ morte ex lauinia natuſ ẽ. Qui qđ ortuſ fuit in altiſ ſiluiſ erat uocatus Siluiuſ ĩ gẽte latia: latini ſiluiũ appellauerũt quoniã ĩ ſiluiſ natuſ erat. Nã ut Diony. inqt Suſcipiẽte regnũ aſcanio. Exterita lauinia ne quid ob nouercale nomẽ ab eo mali accipe

Vnde domus teucros iulia tangit auos.
Poſthumus hinc: qui qđ ſyluis fuit ortus ĩ altis
Syluius in latia gẽte uocatus erat.
Iſque latine tibi pater eſt ſubit alba latinum:
Proximus eſt titulis epitus alba tuis:
Illa dedit captæ repetita uocabula troiæ:
Et tuus eſt idem calpete factus auus:
Accipiens regnum poſt hunc tybernus ab illo:
Dicitur etruſcæ gurgite merſus aquæ.

ret ꝓgnãſ ipa. Thyrreno cuidã regii pecoriſ magiſtro: quẽ latio ſciebat fuiſſe in primiſ gratũ. Iſq̃ eã ĩ deſertaſ adduceſ ſiluaſ & ut aduẽticiã q̃dã cuſtodieſ. cõſciiſ rei eã cõſpici ꝑmittebat. Cõſtructiſ ĩ ſilua ædibꝫ: nequaq̃ multis hoĩbꝫ notiſ. Natũq̃ deĩde pueꝝ aluit: Siluiũ a ſilua nominanſ queãdmodũ ſiqs græce diceret hyleũ. Procedẽte deide tpe: ubi magnã cõqſitionẽ mulieris fieri a latinis cognouit. ſuſpectũq̃ multitudini Aſcaniũ: qſi ille ꝑdidiſſet puellã: rẽ populo apit. Educit q̃ ex ſaltu mulierẽ ipam cũ puero Taſi itaq̃ fortũa uſus ſiluius hoc nomẽ hũit. Geuſq̃ illius oc̃ deĩceps regno potitũ ẽ. Poſtq̃. n. fratrẽ eius mori cõtigit. cũ dubia eẽt regni hæreditas ad eũ ne ptineret. an ad aſcanii filiũ maiorẽ Iulũ: q ĩ pĩnũ ipiũ ſuccedere poſtulabat eorũ cõtrouerſiã populus direnit. Cũ aliis adductis rõnibꝫ: tũ hac nõ minima: qđ ex mr̃e natus eẽt regni hærede ſiluius. Iulo ãt regni loco: ſacra q̃dã ẽ poteſtas attributa: atq̃ honor cũ piculis uacãs ĩpii: tũ uero uitæ trãqlitate ſuꝑior. quo nũc ẽt uſq̃ ad ætatẽ meã gẽus illius fruit̃. hæc ille. Poſthumus. Vlpianus Iuriſcõſultus. poſthũos dicimus eos dũ taxat: q poſt morte parẽtis naſcũt̃. hoc uerũ ẽ ĩ ſtricta ſignificatiõe uocabuli. Largo tñ ſignificatu. poſthumus dr̃ ẽt q poſt teſtamẽtũ a pr̃e factũ naſcit̃: ẽt ſi pr̃ uiueret: &c. Hicq̃ latie tibi ex hoc loco detracti ſũt duo uerſus: qđ prius ego aduerti nr̃o tpe. poeta. n. prĩo loco meminit ſiluii poſtumi: deĩde latini. Verũ medius horũ fuit æneas ſiluius: Siluii primi filius: & huius latini pr̃ hic. n. æneas ſiluius medio horũ loco a Liuio memorat̃. Et Dionyſius iqt. Siluius ãt cũ unde triginta ĩperaſſet ãnis. ſuſcipiẽs iperiũ æneas eius filius unũ & . xxx. regnauit ãnos. poſt hũc ãt latinus unũ & qnquagita. Vergi. quoq̃ utriuſq̃ meminit & ſiluii poſthumi: & æneæ ſiluii: prĩo. n. loco iqt. Ille uides pura iuuenis: q nitit̃ haſta. Proxĩa ſorte tenet lucis loca: prius ad auras Aetherias italo cõmixtus ſanguine ſurget. Siluius albanũ nomẽ: tua poſthuma proles. Quẽ tibi lõgæuo ſerũ lauinia cõiũx. Educet ſiluis: regẽ: regũq̃ parẽtẽ. Vnde genus lõga noſtrum dominabit̃ alba. Proximus ille procas troianæ gloria gentis. Et capys & numitor. & q te noĩe reddet Siluius æneas pariter pietate uel armis. Egregius ſi unq̃ regnãdã acceperit albã. Ex his pateat: ex hoc loco detractos duos uerſus: qm̃ nulla ẽ mẽtio æneæ ſiluii cũ eẽ debuiſſet: nec omiſiſſet poeta: qui hiſtoriã nouerat. qui Vergiliũ & eius ſcripta uiderat. Qui eodẽ tpe fuetat: quo & Dionyſius: & liuius: Sed id ĩde factũ ẽ. Rudes: & hiſtoriarũ experteſ poſteri: putarunt eundẽ fuiſſe ſiluiũ. & æneã ſiluium. ita duoſ uerſuſ: tãq̃ ſuperfluoſ abraſerũt. O latine hic æneaſ ſiluiuſ. Eſt pater tibi regnauitq̃ ut diximuſ unum & quinquaginta annoſ. ab eo ut inquiſ inquit Coloniæ aliquot deductæ priſci latini appellati. Manſit poſtea ſiluiuſ omnibuſ cognomen qui albæ regnarũt. Alba ſubit latinum ſiluiuſ alba latio pr̃i ſucceſſit regnauitq̃ un̄. xl. anniſ. O alba Epytuſ ẽ ꝓximuſ tituliſ tuiſ: Epytuſ ſiliuſ ſequit̃ te & ſuccedit tibi ĩ regno. Hũc dionyſiuſ. Capetũ uocat: regnaſſeq̃ ait ſex & . xx. ãnoſ. Ille: epytuſ. dedit Dedit uocabula repetita captæ troiæ uoluit ille repetere uocabula troiana: qm̃ Capyſ fuit anchiſæ pr̃ & alter ab illo Capyſ æneæ ſociuſ q̃ cũ eo ĩ italiã uenit: & capiſ ſeptimuſ albanorũ rex: huiuſ epyti ſeu Capeti filiuſ: qui duo de triginta ãniſ regnauit. Troiæ captæ quæ capta fuerat a græciſ: aut poſuit capte ut pricipio dictiõiſ capym oſtẽderet cui idẽ eſt capy. ſ. Et idẽ epytuſ. O calpete eſt factuſ tuuſ auuſ nã Epytuſ capym Capyſ calpetũ genuit. Sic epytuſ ſeu Capetuſ erat huic auuſ regnauitq̃ calpetuſ uſque ad tertium decimum annum. Tyberinuſ poſt hunc: calpetum. Ab illo accipienſ regnũ nã eiuſ filiuſ fuit. Dicit̃ marſuſ. obrutuſ. In gurgite thuſcæ aq̃ ĩ fluuio q̃ e thuſcia labit̃. De quo dionyſiuſ: Tyberi

nuſ octo regnauit ānoſ: atq; in ꝑlio mortuuſ: q̄ꝗ ſecūdū flumē fuit raptuſq; a ꝓfluēte: flumē ſibi cognomē reliq̄t uocatū prius albula. & liuiuſ iq̄t Tyberinuſ q ī traiectu albulæ ānis ſubmerſuſ cælebre ad poſteroſ nomē flumini dedit. Iā tn̄ uiderat ipe Tyberiuſ. Natū agrippā nā eius fuit filiuſ agrippa. & dionyſiuſ iq̄t. Tyberino deīde ſucceſſor agrippa ānos treſ & triginta regnauit. Et liuiuſ agrippā Tyberini filiū oſtēdit. Et remulū nepotē: uiderat. ſ. & liuiuſ iq̄t poſt agrippā Remulus Siluiuſ a pr̄e accepto imꝑio regnat. Diony. alladiū uocat. Sic. n. iq̄t. poſt agrippā alladius un̄ uigīti ānos. Res q̄dā tyrānica: & cū diis inimicitias gerēs nā ab eo deſpiciēte numīa. apparatæ ſūt fulgurū imitatiōes: & fragores tōitruis ſimiles q̄bꝫ terreri hoīes tāq̄ eēt deus poſtolabat cœterū hymbribꝫ & fulminibus in eius domū cadētibꝫ: Atq; lacu iuxta quē habitabat īſolitā inūdationē capiēte: iclusus: cū tota domo abſorptus ē: & nūc adhuc plucētē lacu ī pte q̄dā cū deficit latex ſubſeditq; altitudo apparēt ruīæ & alia ædificiorū ueſtigia &c. Ferūt dicūt. Fulmīa miſſa ī Remulū ī hūc alladiū & liuius fulmīe ictū oñdit. Nā īq̄t auctor fulmīe ictus ipe regnū p manus tradidit.

Iā tamen agrippam natum remulumq; nepotem
Viderat: in remulum fulmina miſſa ferunt.
Venit auentinus poſt hos: locus unde uocatur:
Mōs quoq;: poſt illum tradita regna procæ
Quē ſequitur duri numitor germanus amuli:
Ilia cum lauſo de numitore ſati:
Enſe cadit patrui lauſus. placet ilia marti:
Teq; parit gemino iuncte quirine remo.
Ille ſuos uenerem ſemper matremq; parentes
Dixit. & emeruit uocis habere fidem.

Poſt hos. agrippā & remulū. Vēit auētinus de quo Diony. Huic deīde ſucceſſit Auentinus a quo unus ex ſeptē collibꝫ q̄ hītāt romæ cognomē ſūpſit. hicq; ānos ſeptē & trigīta ipiū tēuit & liuius. Is ſepultus ī eo colle: qui nūc ē pars romanæ urbiſ: cognomē colli fecit. Vnde a quo auētio. Locus mōs quoq; ēt ipſe collis Vocat̄ cognominat us ē ab eo auētinus. Locus ī quo ſepultus. & totus deniq; mōs auētinus dictus. aliqui legunt. Locus unde uocat̄ q̄m auētinus fuiſſet paludibus ab reliquis mōtibus diſcluſus. Poſt illū auentinū regna ſunt tradita pcæ: Procas deīde poſt auētinū annos tres & uiginti regnauit: ut Diony. tradit. Quē procā. Sequit̄ Nu. ger. di. Amu. Liuius īquit Proca deīde regnat. Is Numitorē atq; amulium ꝓcreat. Numitori qui ſtirpis maximus erat: regnum uetuſtum Siluię gētis legat. plus tn̄ uis potuit quā uoluntas pr̄is aut uerecundia ætatis pulſo fratre amulius regnat Pli. uero qui de uiris illuſtribus ſcripſit tradit Procā habuiſſe duos filios Numitorē & Amulium iſq; regnum ānuis uicibus habēdum reliquiſſe ut alternis īperarēt ſed amulium fr̄i imperium nō reddidiſſe &c. Diony. īquit. Deīde amulius haud iure regnum occupās cum numitori ꝑberet̄ fr̄i ſeniori duos & q̄draginta regnat ānos. Plu. uero: Cuius ſentētia ī carmīe ſequuti ſumus ita īquit. Inter albanorum rege qui ab ænea duce ſtirpis primordia deduxerāt totius ciuitatiſ duobꝫ īperium relictiſ fratribꝫ numitori: & amulio per ſucceſſiōiſ ordinē deuenit: amuliuſ uero cū reſ albanaſ bifariā partiret regnū. ſ. & quē ex troia thexaurū maioreſ deuexerāt ut utram partē uelit alē diligeret tyrānidē potiuſ ſibi nūitor elegit ſed āuliuſ ob auri magnitudinē factuſ potētior fratrē adortuſ ſedē regiā facile occupauit. poeta ergo iq̄t. Quē pcā. Se. nu. cū nūitori regnū deberet̄. ger. amu. di. & ob id dir̄ ipiū & cru. uocat qa fratrē regno deiecit. Ilia cū lau. ſa. nati ſē. De nu. nūitor duoſ filioſ hūit lauſū quē diony. egeſtū uocat & iliā q & rhea. lauſuſ cadit enſe patrui amuliuſ lauſū p īſidiaſ obtrūcat: & de eodē liui. ait, addit ſceleri ſceluſ ſtirpē fr̄iſ uirilē, īterimit fr̄iſ filiæ rheæ ſiluiæ p ſpēm honoriſ cū ueſtalē eā legiſſet ꝑpetua uirginitate ſpē partuſ adimit. Et Dio. amuliuſ iq̄t poſtq̄ r̄gnū albanoꝝ īuaſit ꝓhibitio pr̄ niſ honoribꝫ nūitore fr̄e maiore & alia q̄dā ꝑteriuſ æquūq; egit & ad extremū ꝓliſiopē nūitoriſ domū facere cogitauit cū ob metū ne pœnaſ daret aliq̄n ſceleꝝ. Tū cupiditate q̄dā uehemēti ut eā domū ab ipio arceret. hæc itaq; cū multo aīo aīo agitaſſet primū q̄dē nūitoriſ filiū egeſtū noīe tūc pubeſcētē obſeruatiſ lociſ ubi uēabat̄ I ſecq; ſolitudīe maxīa uenatū exeūtē īterfecit ſubornatiſq dicerēt īterēptū a latronibꝫ eē adoleſcētē & reliq̄ ilia q rhea & ſiluia dicta ē. Placet marti & eā grauē reddidit de hac dixiuſ & ī ſecūdo & in prīcipio tertii. Et parit te o q̄rīe o romule. Iūcte remo gemīo gemello quia gemelli fratreſ nati ſſ. Ille ſuoſ ſēper hac igit̄ rōne romuluſ martē & uenerē ſuoſ dicebat eē parēteſ mēſeſq; prioſ cōtinuoſ hiſ numinibꝫ cōſecrauit. Ille romuluſ. Sēper dixit appellauit. Suoſ parētes uenerē & martē q̄m marte genituſ & materno genere a uenere gēuſ duceret rectē igit̄ parētes dixit: q̄m parentiſ appellatiōe nō tm̄ pr̄ ſed ēt auuſ & pauuſ & deīcepſ oēſ ſuperioreſ cōtinēt̄. ſed & mr̄ & auia & pauia hæc caiuſ de uerboꝝ ſignifi. Vlpianuſ uero titulo de ī iuſ uocādo. Parenteſ īquit utrinſq; ſexus accipere debemuſ ſed an ī infinitū q̄rit̄. Et q̄nidā parētē uſq; ad tritauū appellari aiūt. Superiores maioreſ dici. hoc ueteres exiſtimaſſe pōpon. refert. ſed caiuſ caſſiuſ oēſ ī infinitū parēteſ dicit q̄ꝗ & oneſtiuſ ē & merito obtiuit. Pauluſ uero de gradibꝫ ita iq̄t: parēteſ uſq; ad tritauū apud romāoſ noīant̄ Vlterioreſq nō hēnt ſpeciale nomē maioreſ appellant̄. Item liberi uſq; ad trīepotē ultra hoſ poſte

riores uocāt̃.&c. Et emeruit ro.hr̃e fidē uocis: ſermōis ſui qa creditus martis filius. Sic adhibita fides ē uerbis ſuis cū diceret eos ſuos parētes. Neue ſequuturi nepotes poſſent neſcire ut poſteri n̄ ignorarēt. Sed optie ſcirēt eū martis filiū & a uenere ꝓgenitū fuiſſe Dedit diis generis: Veneri & marti uū gēus duceret. Tpa cōtinuata: cōtinuatos mēſes: Martiū & Aprilē primū a marte alterū a uenere denominatū. Sed ueneris mēſe ſi qs diceret cur mēſis ueneris nō dr̃ uenerius quēadmodū a marte martius; igr̃ mēſē ueneris hūiſſe græcā appellationē. Nā uenus græce αφροδιτη dicitur ab αφροσ φ ē ſpuma qm̄ ex ſaturni teſtibꝫ: & maris ſpūa nata ſit. Sed ego auguror mēſe ueneris notatum graio ſermōe ego ita exiſtimo græca appellatiōe uocatū ſignatūq̧ hūc mēſē ut aprilis dicat̃ qſi aphrilis ab αφροσ. Dea uenus. Eſt dicta a ſpumis mariſ ex qbꝫ nata ē uocata αφροδιτη. Nec tibi ſit mirū nō admireris ſi eam rē græco latini uerbo expſſerint: quonīā græci italiā icoluerūt: & pars italiæ magna græcia dicta ē. uñ Ply. cū italiā lauder pſertim cāpaniæ orā. Subiūgit ipi de ea iudicauerunt græci gēus i gloriā ſui efuſiſſimū quorā parte ex ea appellādo græciā magnā. Nec mirū ſit tibi nō debeat tibi eē admiratiōi. Rē dici græco noīe: aprilē græca appellatiōe uocatū. Iā teluſ ita la fuit magna grecia n̄ oīs tn̄ italia ſed pſ italie magna grecia uocata ē ea pſerti ora q̄ i græciā uergit. Venerat euander argūit ab exēplo qm̄ grecoꝝ pricipeſ i italiā uener̃ & eā regionē icoluer̃ ꝗ euādro & aductu herculis i italiā dixius i prīo li. tō hic hiſtoria n̄ repetēda. Venerat ergo ex arcadia quæ eſt pars græcie. Euander cum plena claſſe ſuorum archadum. Venerat alcides: hercules. Vterque & Euander & hercules. Fuit graius: græcus. Hoſpes clauiger: hercules clauam gerens peregrinus in latio & hoſpitio ſuſceptus. Pauit armentum: boues ex hiſpania abactos. In herbiſ auenti: auentinis. Et albula. tybris. Sed nondum eo tempore uocabatur tybris: aut tyberinus: quia longe ante albam conditam uenit in latium Hercules dicebatur flu. albula. Et pota tanto deo: bibit Hercules aquam tyberinam: quaſi religioſam uelit aquam oſtendere: ex qua hercules biberit. Dux quoque neritius: & Vlixes in italiam uenit. & ex nymphis quæ oram italiæ celebrem reddebant filios genuit Caliſpo enim illa Auſonem peperit. Circe Thelegonum: quāq̄ multi dicūt ex circes filia natū uēit ēt ad antiphatē leſtrigonū regē. Dux neritius: Vlixes a nerito neritos appellata ē Leucate: q̄ laertis fuit patris ulixis & neritos mōs in itaca q̄ ulixis erat q̄ dicūt naritiū a naritia errāt: nā naritiā i eo mari i quo eā multi ſcripſere nō cōperimus naritii tamē populi erant in locride: Vergilius hic & naritii poſuerunt mœnia locri. Leſtrigones extāt teſtes teſtantur ulixem ueniſſe in italiam. Leſtrigones fuere apud Caietā. nā ita Ply. in qr̃ caieta portus oppidū phormiæ dictū & exiſtimauer̃ antiq leſtrigonū ſedes ueꝝ ita appellati fuere qa latrōes erāt i eo ſinu: ατοτηο λησ τροασ qd̄ ē latrociniū. hi & Andropophagi uocati q̄ e ſociis ulyxis duos deuorarūt. Et teſtis eſt littus quod adhuc habet nomina Circes: qd̄ in hūc uſq̧ ad diē uocat̃ littus circeū: & q̄ quōdā iſula imēſo q̄dē mari cirūdata. Si credit̃ homero. Nūc italiæ adiuncta eſt. Strabo ſic inquit poſt antiū circeiū ē ſtadiiſ. cc. diſtanſ & nonaginta mōſ mari & paludibuſ inſtar habēſ inſulæ que copioſis germinare radicibus fama ē ob ea fortaſſe q̄ Circe cōuenientia fabulæ uulgant hēt etiā caſtelū: & Circes ſacellū: & Miuerua arā: mōſtrat aūt & q̄dā ulixis pateram. &c.

Neue ſecuturi poſſent neſcire nepotes
Tempora diis generis cōtinuata dedit.
Sed ueneris menſem graio ſermone notatum.
Auguror; a ſpumis eſt dea dicta maris.
Nec tibi ſit mirum græco rē nomine dici.
Itala non tellus græcia maior erat.
Venerat euander cum plena claſſe ſuorum.
Venerat alcides; graius uterque fuit.
Hoſpes auentinis armentum pauit in aruis
Clauiger; & tanta eſt albula pota deo.
Dux quoq̧ naritius; teſtes leſtrigones extant;
Et quod adhuc circes nomina littus habet.
Etiam telegoni; iam mœnia tyburis udi
Sabant argoliæ; quæ poſuere manus.

Et iam ſtabant mœnia thelegoni quæ thelegonus ulixis. f. qui patrem imprudenter interemerat in italia poſuit. Tuſculū. n. opidū condidit de quo diximus in tertio. Iam ſtabant mœnia tyburis udi: iā & opidū quoq̧ tybur erat i italia conditū. Ply tybur cōditū a Tyburtino filio amphiarai oſtēdit qui apud thebas obierit una ætate ante iliacū bellū. Strabo tybur herculeū eē ait. Cato Catyllū arhadē qui pfectus fuit claſſis euādriæ cōdidiſſe tybur rettulit q̄ & Martianus teſtatur ſextius Catyllum amphiarai filiū fuiſſe inquit & liberoſ triſ in italia procreaſſe: Tyburtum & Coracem & Catyllum qui depulſiſ ſicāliſ ex opido nō lōge a roma poſito a nomine Tyburti maximi natoꝝ opidū uocauerūt hoꝝ triū fratrū. Verg. in. vii. meminit. Sic cōſtet hæc opida a græciſ fuiſſe cōdita. Hora. mœnia catylis: de tybure dixit alio loco tybur argeo poſitū colono. Tyburiſ udi poeta dixit pp aniene fl. q̄ i de fluit. udi aquoſi. q̄ mœia tyburiſ poſuer̃ māuſ agricole māuſ grecorū

Veneſat haleſus: hũc alii fuiſſe aurigã agamẽnonis dicũt q ubi dñs iterit: īſidiis Aegiſti: & clitemneſtræ ī italiã uenit & nõ lõge a ſabinis oppidũ cõdidit: qđ ꝑpoſito. P. ab eius noīe phaleſum uocatũ ē deīde phaliſchũ. Alii dicũt haleſũ fuiſſe agamemnonis filiũ quibꝫ magis aſſentiẽdũ puto. Nã ouidius ipē ī libris de amoribꝫ ad Chorynnã ī elegia. Cũ mihi ꝓmi ſeris īqt. Argiua ē põpæ facie agamẽnone cæſo. Et ſcelus & patrias ſugit haleſus opes. Cũ patrias opes dicat filiũ uidetĩ idicare: licet poſſes ad patriã referre melius ad patrias opes referes. Haleſus agitatus: uexatus.

Venerat atrides fatis agitatus haleſus
  A quo ſe dictam terra phaliſca putat.
Adiice troianæ ſuaſorem anthenora pacis
  Et generum oenidem appulæ daune tuum
Serus ab iliacis: & poſt anthenora flammis
  Attulit æneas in loca noſtra deos.
Huius erat ſolymus phrigia comes unus ab ida
  A quo ſulmonis mœnia nomen habent
Sulmonis gelidi patriæ germanicæ noſtræ
  Me miſerum ſcythico q̃ procul illa ſolo eſt
Ergo age tam lõgas ſed ſupprime muſa querelas
  Non tibi ſunt mœſta ſacra canenda lira.
Quo non leuior adit ſunt qui tibi menſis honorẽ

Fatis atridæ calamitate & morte agamemnonis Atrei filii. Venerat ī italiã. A quo haleſo. Terra phaliſca putat ſe dictã putãt ſe phaliſci dictos. De his ī prīo li. dixius. Adiice ãthenora ſuaſorẽ pacis troianæ: addas his quos retulimus anthenorẽ troianũ: q añ Priamũ ſentẽtiã ꝓ pace cũ græcis ieunda ſepe dixit uir qdẽ magni cõſilii. Ille & ī italiã uẽit. quis eo tp̄e ea pſ nondum erat addita italiæ ubi: ĩ ſe patauiũ cõdidit de quo ī prīo æneidoſ Ver. Et adiice his o appule daune oenidẽ generꝫ tuũ daunus filiã ī cõiugẽ Diomedi dedit q urbẽ cõdidit quæ appellata ẽ harpos & apulia a ſoceri noīe dauniã appellauit & iõ ply. iqt apulia dauniorũ cognomie a dauno diomedis ſocero dicta ē diomedes uero oenei nepos Tydei filiuſ fuit dauni gener cũ poſt deletã troiã ī patriã redire neq̃ret ī apuliã uẽit ibiq̃ ad extremũ fuit de eo alio ẽt loco dicemus. Serus ab illiacis æneas poſt troiæ excidiũ & poſt ipm anthenora ī italiã uẽit. Verꝫ anthenor & æneas nõ græci: ſed troiani. Sic & Solymus: at græcus erat illis ſermo. Nã æolica lingua ſic quo ad ſermonẽ græci quoq̃ dici poterãt. Aeneas ſerus tardus. Ab iliacis flammis poſt troiam incenſam. Et poſt anthenora: cum iam anthea ueniſſet anthẽor. Attulit deos: ueſtam ſeu Veſtæ ſacra: & penates. In loca noſtra: in latium. Huius erat Solymus: uenit etiam cum ænea Solymus qui in pelignis ſulmonem Ouidii patriam condidit. Quattuor enim fuiſſe æneæ filias legimus: primam in thracia: alteram in peloponeſo: tertiam in egypto nuptas reliquit: quartam Solymo qui ſecum e troia uenerat: tradidit: uictor poſtea in latio. Solimum cum parte copiarum ad Marſos miſit: qui urbem in pelignis fundauit. Sylimus de eo ita inquit. Nomine thæreo ſolymus. Nam dardana origo. Et phrygio genus a proauo: qui ſceptra ſequutus æneæ claram muris fundauerat urbem ex ſe ſe dictam Solymon celebrata colonis mox italis paulatim attrito nomine ſulmo. Solymũs erat huius æneæ. Comes unius ab ida phrygia: unus ex illis qui æneam comitati ſunt ab ida monte phrygiæ: ad differentiam idæ cretenſis: unde in tertio æneidos. Mons ideus ibi & gentis cunabula noſtræ. A quo: ſolymo. Mœnia ſulmonis habent nomen: nam ipſe eam urbem ſolymon a nomine ſuo dixit: deinde Sulmo dicta eſt. O germanice mœnia ſulmonis gelidi: iucunda hæc repetitio: qua mouet affectum ob exilium ſuum: cum tantum a patria diſtet. Gelidi: quia aquis irriguis cingitur. Patriæ noſtæ: mœnia ſulmonis: quæ eſt noſtra patria. Vnde in triſtibuſ Sulmo mihi patria eſt gelidis uberrimuſ undiſ: Milia qui nonieſ diſtat ab urbe decem. Me miſerum ſcilicet dico. Quam procul illa a ſcythico ſolo: quam longæ diſtat patria mea a ſcythia: quo me relegauit ira principis: ut inde commiſerationem moueat: : quæ quidem uerba indicant in ſchytia ſcripſiſſe hæc. Inchoauit tamẽ ut ſuperius oſtendimus Romæ: ſed in põto pfecit: & inde edidit hoſ ſex libroſ. Ergo age tam lõgaſ muſã ĩcrepat cũ q̃ri uiſa ſit de exilio qm̃ hæc ſacra nõ ſunt cũ quærelis & mœſtitia referenda. Ergo age ſed ſupprime muſa cõpeſcaſ & ſupprimaſ. Tam longaſ quærelaſ q̃ longaſ iamdiu effundimuſ & in libriſ triſtium & in hiſ qui de ponto inſcribunt. Etenim ille ocſ fere elegiæ querelæ ſũt calamitoſi exilii. Sacra nõ ſũt tibi canenda lyra mœſta: iõ ſupprimere querelas debeſ qa triſti & flebili carmīe ſacra canere nõ licet. Quo nõ liuor adit: mordet in tempore ſuo latenter inuidoſ quoꝫ cauſa in exiliũ pulſuſ eſt. inquit enim non ſolũ hoieſ: ſed dii quoq̃ inuidiam ſubeunt. Nam ſunt qui nolint aprilẽ ueneri dicatũ & ab ea denoiatum. Fuit in ea ſententia Cyngiuſ: ut in principio huiuſ lib. diximuſ. Et uarro Cyngio cõſentienſ affirmabat nomẽ ueneriſ: nec ſub regibꝫ quidẽ apud romãoſ uel latinum uel græcũ fuiſſe. & iõ nõ potuiſſe mẽſẽ a uenere nominari. Sed cũ fere añ eqnoctiũ uernũ triſte ſit cœlũ marẽ nauigãtibꝫ clauſũ. Terre aut aqua aut pruina aut niuibꝫ cõtegãt. Eaq̃ oia uerno. i. hoc menſe aperiantur arboreſ quoq̃ nec minuſ cætera: quæ continet

terra apire ſe ĩ germẽ icipiãt ab his oĩbus mẽſe apri. dici merito credẽdũ ẽ q̃ſi aperilẽ hec erat Var. ſentẽtia: quã macro. ẽt refert & nos quoq; ſupius rettulimus poeta uero refellit multiſq; uerſibꝰ aſſe rere conat̃ aprilẽ ueneris eẽ mẽſẽ. Q n qdẽ magnũ ẽ ueneris numẽ & ſupra deos oẽs primũ qꝺ oĩs mũdi machĩa ab ea moderet̃ & regat̃ ea rõne qꝺ elemẽta q̃ diſſimilia & diuerſa ſĩt iter ſe ſũma pa ce: & cõ cordia teneãt̃: qꝺ fieri nõ poſſet: niſi eẽt amor q cõcordiã igerit. Cũq; uenus amori pſit eã quoq; huiu ſ cõcordie cãm eẽ aſſerẽdũ ẽ. Empedocles. n. fuit q aſſeruit amicitia & cocordia con-

Eripuiſſe uelint: inuideantq; uenus.
Nam quia uer aperit: tunc omnia denſaq; cedit
Frigoris aſperitas fœtaq; terra patet
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
Quem uenus iniecta uendicat alma manu
Illa quidem totam digniſſima temperat orbẽ.
Illa tenet nullo regna minora deo:
Iuraq; dat cœlo: terræ & natalibus undis.
Per que uos coitus continet omne genus
Illa deos omnes: longum eſt numerare creauit.
Illa ſatis cauſas: arboribuſq; dedit.
Illa rudes animos hominum contraxit in unum:
Et docuit iungi cum pare queq; ſua

tineri elemẽta & deficiẽre amicitia ruitura illa p litẽ & diſcordiã. Alia rõ qꝺ amore p uenerẽ cõcitãte oĩa coeãt aĩalia q̃ ĩ ære: q̃ ĩ terris q̃ ue ĩ aqs ſũt. Deĩde illa cõciliatiõis pacis & cõiugiorꝫ & fœcũditatis dea ẽ ut nõ ĩmerito dixerit cicero uenerẽ dictã qꝺ ad res oẽs ueniat. Adde qꝺ rõ cultus & ornatus ab ea primũ tradita ea eloquẽtiã tam oratoriã quã poeticã tradidit. Nã cũ alii amãtes aliis puelis urerẽt̃ unuſqſq; excogitabat qua arte magis placere poſſit & allicere aĩos obſtinatos. Sic plures artes ea qdẽ rõne adinuẽtas ad qꝺ facit platonicũ illud de duplici uenere uulgari & celeſti cũ ſupior illa ad uirtutẽ & bonas artes aĩum ĩcẽdat de q̃ alio loco dictũ o decus auſonidum nympharꝫ diua corona. Claraq; lux oculis ĩſidioſa meis. Nũc uirides ornẽt flauẽtia tpa myrti. Et ueneri magnæ ſoluere uota iuuet. Ne fallare tñ uulgarẽ nõ ego diuã præmoneo a quoquã ſupplice corde coli. Numẽ cum brutis homini commune caleſcant. At tua ſideriis pectora numinibus. Cœleſtiſq; coli uenus illa platonica debet. Maxima quam paucis cognita diua uiris. Excitat hæc teneras ĩ quæque illuſtria mentes. Virtutemque animos excoluiſſe facit. Dat que bonos mores ſtudio que incendit honeſti. Et uitare hominem turpia quæque docet. Ingenium ingenuas facit ut rapiatur ad artes. Vtque homini exculto pectore præſtet homo. Hac duce pierii modulantur carmina uates. Hac duce ſed caſte forma canenda datur: &ce. Cunque omnia pulchriora per eam inuenta ſint: iure illi pulchrius anni tempus aſſignatur. Sed ad poetam redeamus.

Quo non adit liuor quaſi quid eſt cui non inuideatur. Nam non modo hominibus: ſed diis inuidetur. Liuor pro inuidia ponitur. Diximus etiam ſuperius. Sunt o uenus qui uelint tibi eripuiſſe eripere. Honorem menſis aprilis. Et inuideant ſunt qui inuidia quadam nolint tibi hunc menſem aſſignari & a te nominatum negant uelut Cyngius & Var. Nam quia tunc uer aperit omnia cũ oĩa uerno tempore ideſt hoc menſe aperiantur arbores &c. quæ continet terra: aperire ſe in germen incipiant. Et aſperitas frigoris denſa cedit cum cedat aſperrimus ille denſi rigor frigoris q̃ſi cũ cedẽte frigore redeũte uerna ſerenitate cœlũ aperiat̃. Et terra fœta patet & apitur terra grauida & herbas & flores parit. Memorãt dictũ aperilem ab aperto tempore quaſi ab aperiendo dicunt nominatum aprilem quaſi aperilem pro ratione temporis quo omnia aperiuntur

Quem mẽſem alma uenus uendicat quaſi ſuo iure ſibi attribuit. Iniecta manu ẽt uiribus & pugna. Illa quidẽ uenus digniſſima honore menſis. Temperat totũ orbẽ temperiem toti orbi ſuggerit aut quia tẽperare oĩa elemẽta concordia continet aut referas ad duplicem uenerem cum altera temperãtiæ altera laſciuiæ pſit. Illa uenus. Tenet regna mĩora nullo deo: quaſi illa ſuo numine nulli deorũ eſt inferior ſed ſuperior omnibus. Et dat iura cœlo quia cœlitibus imperat aut cœlo hoc eſt aeri. Et terræ & undis natalibus in quibus nata ẽ ergo dat iura omnibus elementis quia amoris uinculo concordia continet. Aut ſi mythicos reſpicis quia deos q in cœlo ſũt qui ue in aqs: q ue in terris & in erebo ſunt ad amãdũ impelit. Et per ſuos coitus qui ſua face p ueniunt. Cõtinet oẽ genus quaſi & deos & homines &c. animalia. Illa creauit deos omnes nã coitu & dii & homines nati ſunt. Longum eſt numerare quot ſcilicet deos creauerit Illa dedit cauſas ſatis & arboribus cum præſit fœcunditati dedit cauſas quibus cauſis agri & arbores germinarent. Satis ipſis ſegetibus ut eſt illud & ſata læta uidet ideſt lætas ſegetes & ſeges ut Varo de re ruſtica inqt. Quod aratũ & ſatũ iõ alio loco a ſatu dictã ſegetẽ aſſerit. Illa Venus. Contraxit ĩ unum quaſi cõiunxit & copulauit cõcordi iugo. Animos hoĩum rudes inexpertos nã ea tradidit lege matrimonii nã ut amicitias & conciliatiões ita & matrimonia cõponit ut ſupius dictũ eſt Et docuit queq; iũgi cũ pare ſua ipſa lõge coniugii unũquenq; cum muliere ſibi pare copulari.

Quid creat oē genus ūolucrū qd ē qd̄ creare & ꝓpagare faciat auiū genus. Niſi uoluptas blā da niſi blādus & aliciēs plenuſq; uoluptatis amor. Voluptas ē iucūdus motus ī ſenſu. Nec coeunt pecudes ad ꝓpagādā.ſ.ſobolē. Si abſit amor leuis ipē cupido uolucer.iō leuis q̄a alatus pecudū numero ut Caius iuriſconſul.īqt ſūt quadrupedes quæ gregatim paſcunt̄ ueluti oues capræ bo ues: equi: muli: aſini: Scd an & ſues pecudū appellatiōe cōtinent̄ querit̄ & recte Labeō placet cōtineri: Sed canis īter pecudes nō ē lōge magis beſtiæ ī eo numero nō ſūt ueluti urſi leones pāthere: elephāti āt & cameli q̄ſi mixti ſūt nā & iumētoꝝ operā ꝓſtant & natura eorū fera ē.&c. Aries trux: ferox & crudelis. decertat cornu cū mare pugnat cū ariete. At idē aries: Parcit ledere frōtē ouis dilecte q̄a cornu ī ouē quā amat nō irruit nō.n.uult illā ledere. Tāta ē amoris uis ut mares cū fœmellis q̄bus iūgunt̄ nō pugnēt inter ſe tn̄ certare ſolēt. Taurus q̄ ita a toruitale appellat̄. Sequit̄ iuuēcam quā amat. Depoſita feritate q̄a ī illā nō ferus nō toruus ſed mitis & blandus ūr. Quē tauꝝ. Toti ſaltus mōtes ipi nemoroſi. Quē oē nemuſ tremit cū tātæ ſit feritatis ut tremāt eius aſpectu & nemora & q̄ in nemoribus erūt aīantes: attamē blādus & ſine feritate ſeqt̄ iuuēcā. Eadē uis eadē coitus uoluptas. Seruat: tuet̄. Quodcunq; uiuit ſublato æquore piſces & q̄cūq; mōſtra ī mari ſūt eadē uoluptate cōtinent̄. Et īplet aquas innumeris piſcibus cū fœcūditatē illis ſuggerat. Pria uenus. Detraxit hōi abſtulit ſeu remouit ab hoīe. Habitus feroſ cū uictu & cultu a feris nihil different hoīes pria eos īcuſo amore q̄ſi īſtinctu humanitatis & lepidioris uitæ traxit ad cultiorē uitā. Ab illa uenere. Venerūt cultus ornatus & ciuilis cultus nā pria hoīes feros ad ciuilē cultū redegit. Mūdaq; cura ſolo rō pollitie & mūditiæ ī ſolū hoc ē ī tellurē q̄a q̄ ī terris erāt hoīes fci ſūt nitidi & ſplēdidi Venere ſplēdiditatis adhibente rationem. Primus amans: ille qui primus omnium amare puellam cœpit. Dicitur concinuiſſe ceciniſſe carmen uigilatum: lugubratum quaſi uigili nocte compoſitum. Ad clauſas fores: quæ illi non patebant: qua ad amicam iret. Nocte negata: cum per noctem non admitteretur: ergo amore inſtigante ille amans primus carmen excogitauit quo poſſet allicere puellæ animum in amorem ſui. Dicerem hoc loco de primis carminum inuentoribus: niſi alio loco dixiſſem: & carmine quoquē ceciniſſem. Et eloquium fuit exorare duram puellam: uis facundiæ fuit impetrare a puella quod amans uoluiſſet & ſi facundia ab ipſa natura habuerit initium ars quoque deinde plurimum adiuuerit: partem tamen laudis ſibi amor uendicat quod impulerit homines ad blandas preces: ad cantus quo duras ab initio puellas allicere in amorem poſſent.

Quiſque erat diſertus: facūndus. Pro ſua cauſa: quam ante puellam eſſet acturus: quaſi non opūs erat amantibus patrono. Nam ſuo pre ingenio erant diſerti. Qu d autem interſit inter diſertum & eloquentem diximus in tertio libro. Mille artes notæ per hanc Venerem. Et ferunt: dicunt. Multa reperta: multa excogitata: & adinuenta ab amantibus. Studio: hoc eſt deſiderio. Placendi quo placere poſſent illis quas.: ſūmo proſequebantur amore. Quæ latuere priuſ: quæ priuſ non erant cognita. Audeat quiſquā: aliq̄ſ. Spoliare priuare. Hāc Venerem. Titulo honore & appellatione. Menſiſ ſecundi aprilis: quem Romuluſ ſecundo loco conſtituit: quaſi quiſ eſt qui uelit dicere aprilem menſem ueneriſ non eſſe: quod quidem ſanæ mentiſ nō eſſet iō ſubiūgit. A nobiſ ſit f ror iſte procul quaſi nō ſimuſ in ea inſania ut hoc noſ aſſeramuſ. Quid: ſcilicet dicam: Quod ubique eſt potenſ: quia ubique pro magno numīe habet̄ Nā cū alii alioſ colant deoſ: ut Aegiptii Iſidē Mauri Iubam Macedoneſ Gabirum. Pœni Vranū. Latini Faunum. Sabini Xantum. Romani Quirinum. Eodē utiq; modo Athenæ Mineruā. Samoſ Iunonem. Lemnoſ Vulcanū. Naxoſ liberū. Apollinem delphi: ſic cæteri populi ſuum numē colunt. Sola tn̄ Venuſ ubiq; colitur: & eſt aucta templi frequētibuſ q̄a ubiq; tēpla ſūt illi cōſecrata

Quid genus oē creat uolucrū niſi blāda uoluptaſ
Nec coeunt pecudes ſi leuis abſit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat at idem
Frontem dilecte ledere parcit ouis.
Depoſita ſequitur taurus feritate iuuencam:
Quem toti ſaltus quem nemus omne tremit
Vis eadem lato quocūq; ſub æquore uiuit:
Seruat & innumeris piſcibus īplet aquas
Prima feros habitus homini detraxit ab illa
Venerunt cultus mundaq; cura ſolo.
Primus amans carmen uigilatū nocte negata
Dicitur ad clauſas concinuiſſe fores.
Eloquiumq; fuit duram exorare puellam
Proq; ſua cauſa quiſq; diſertus erat
Mille per hanc artes notæ ſtudioq; placendi
Quæ latuere prius multa reperta ferunt.
Hanc quiſquam titulo menſis ſpoliare ſecundi
Audeat a nobis ſit furor iſte procul
Quid quid ubiq; potēs tēpliſq; frequētibus aucta

Tñ dea: Ipſa uenus hẽt maius iuſ ĩ urbe nr̃a: ĩ urbe roma ꝓpterea ꝙ ipſa fuerit auctor romani gene
ris: ibi plus q̃ ĩ cæteris locis colitᷓ. pluraq; hẽt tẽpla. erat. n. ĩ foro ædes ueneriſ. gẽitricis. & ꝓpe uiã
ſacrã tẽplũ ueneris cluacinæ & in capitolio ædes ueneriſ caluæ: & apud portã collinã tẽplũ ueneris
ericinæ. & aliæ quoq; ædes. O romane uenus tua uñ tu originẽ ducis. Ferebat arma ꝓ troia pu-
gnabat ꝓ troianis. Vñ: ĩ triſtibuſ: Iuppitᷓ ĩ troia ꝓ troia ſtabat apollo. Aeq̃ uenus teucriſ pallas iniq̃
fuit. Cũ gemitu: cũ ipſa uenuſ gemitu dolorẽ idicauit. Læſa manũ tenerã: q̃ſi habẽs teneilã manũ
uulneratã: cuſpide telo. Diomedis:
nã cũ Aeneas cũ Diomede pugnaret
ipa ſe Diomedi ĩ nebula oppoſuit ꝓ ſa
lute filii. & uulnus ĩ manu ſuſcepit: iñ
ĩ r̃mediis. Non ego tytides. a quo tua
faucia mr̃ ĩ liqdũ rediit æthera martiſ
eqs. Et uicit duaſ cœleſtes: Pallada
& iunonẽ. Troiano iudice: q̃ſi troiãi
paridis iudicio: cũ pomũ ueneri tanq̃
pulchriori adiudicauit. Nõ ẽ fabula ñ
ĩmoremur. Ah ego nolĩ deas uictas
ſuparas ꝑſtãtia formæ a uenere illius
iudicio. Meminiſſe hoc: ne romanis
iraſcerẽtur: queadmodũ olĩ troianis.
Dicta ẽ nuruſ aſſaraci: uoluit Anchiſe
ſuccũbere: & eẽ nurus ꝓ nepotis Dar
dani: ut eo coitu ꝓgineret cæſareũ ge
nus. hoc ẽ familiã iulioꝝ. Veꝝ nuruſ
fuit Capyos Aſſaraci filii pr̃is Anchi
ſæ: de quo ſuperius dcm̃. Vt. ſ. certe
Olĩ i futurũ. Cæſar magnus diuuſ iu
lius Cæſar hẽret: Auoſ iulioſ: eos q
ab iulio nati ſũt. Nec ullũ tẽpus erat
aptius q̃ uer. nulla ꝑs anni erat ueneri
conuenientior q̃ uernũ tp̃s. Ver̃ nitẽt
terræ uiriditate ſurgẽtiũ herbaꝝ niteñ
ur̃. Vere remiſſus ager ẽ ager lætus
nã remiſſus lætus ẽ ut oñdit Marcel

Vrbe tamẽ noſtra ius dea maius habet

Pro troia romanæ tua uenus arma ferebat.

Quom gemuit tenerã cuſpide læſa manũ.

Cœleſteſq; duas troiano iudice uicit:

Ah nolim uictas hoc meminiſſe deas

Aſſaraciq; nurus dicta ẽ ut ſcilicet olim

Magnus iuleos cæſar haberet auos.

Nec ueneri tẽpus q̃ uer erat aptius ullum.

Veræ nitent terræ uere remiſſus ager:

Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollũt.

Nũc tumido gẽmas cortice palmas agit.

Et formoſa uenus formoſo tẽpore digna eſt.

Vtq; ſolet marti continuata ſuo

Vere monet curuas materna p equora pupes:

Ire: nec hibernas iam timuiſſe minas.

Rite deam colitis latiæ mr̃eſq; nuruſq;

Et uos quis uittæ: lõgaq; ueſtis abeſt.

Aurea marmoreo redimicula demitte collo

Nunc alii flores nũc noua danda roſa eſt:

lus. Lætus igitᷓ uerno tpe ager pp lætas ſegetes: ẽt qđ reſolutis frigoribus: ut ĩ prĩo lib. dixit. Tunc
patitᷓ cultus ager: & renouatᷓ aratro. Nũc herbæ tolũt. attollũt: Cucumina ſũmitates. Rupta
apta tellure: ut ĩ prĩo ꝓdit: & in ſũmũ ſeminis herba ſolũ. Nũc uerno tpe. Palmes agit gẽmas:
uitiũ ſarmẽta: ipſæ uites emitũt gẽmas. ipſos uitis oculos. De cortice tumido: agrauido: aut q
tumet ipſis gẽmis: ut in prĩo. Et noua de grauido palmite gẽma tumet. & uer. Turgẽt ĩ palmite gẽ
mæ. Et formoſa uenus ẽ digna formoſo tẽpore: quaſi q̃ cæteriſ diis & deabus formoſior ẽ & que
pulchriora cæteris adinuenit: digna quoq; ẽ pulchriore tẽpore Cõtinuata ut ſolet ſuo marti: quaſi
habẽs mẽſẽ Martio cõtinuatũ: ut in cœlo quoq; cõtinuatũ illi locũ obtinet. Nã cũ aries Marti. ſe-
quẽs cõtinuo illi taurus aſſignatur: ut in principio huius. iiii. li. diximuſ. ſic ĩ ſignis e regiõe locatis.
Vere mõet ire curuas pupes: naues curuas. Per æquora mr̃na: nã e maris ſpũa ꝓcreata Sappho ſol
ue ratẽ uenuſ orta mari. & in hero. qa mr̃ amoꝝ Nuda cytheriacis edita fertᷓ aqſ ꝓſtat igitᷓ uenus ut
mare qđ clauſũ per hyemẽ fuerat pateat nũc ipſis nautis. Nec timuiſſe: timere. Iã minas hyberna
minaces hyemiſ ꝓcellas. O latiæ mr̃es & nurus latinæ: ſeu romanæ mulieres tã uetulæ: q̃ puelleſ
tã mr̃es: q̃ nurus. Rite colitis deã: colitis uenerẽ: & eius feſtũ rite celebratis. Et uoſ qs ꝓ qbus. uit
tæ & loga ueſtis abeſt quæ uitte nõ eſtis ut ſunt ueſtaleſ uirgines. & pudicæ matrone qđ idicat p lon
gã ueſtẽ. nã ſtolã ĩdicat: qđ erat matronaꝝ pudicaꝝ ĩſigne. ſic & ĩſtita. uñ ĩ arte Eſte ꝓcul uittæ te
nues iſigne pudoris: Quæq; tegis medios iſtita lõga pedes: & in triſtibus. cũ repetit eos uerſus ad
dit. Ecqđ ab hac oẽs rigida ſũmouimus arte: Quaſ ſtola cõrigi: uittaq; ſũpta uetat Sic nũc oẽs mu
lieres colere uenerẽ inqt ꝑter ueſtaleſ uirgĩes: & pudicas matronaſ Sed de ſtola aliᷓ ſẽtire ur̃ Noniuſ
iqt. n. ſtolã ueteres nõ honeſtã ueſtẽ ſolũ ſed ẽt oẽ qđ corpuſ tegeret. Ennius ĩ Thelepho cedo & ca
ueo cũ ueſtituſ ſq̃lida ſeptus ſtola: ĩ eadẽ idẽ regnũ reliqt ſeptus medi ſtola. Var. ĩ Coſmor: mulie
res aliã cerneres cũ ſtola olyſyra: idẽ ĩ Fumeni Partũ uenuſta muliebris ornat ſtola. Demitte: re
mouere uoſ mr̃es: & nurus. E collo marmoreo: cãdido & leui. Aurea redimicula aurea ornamẽ
ta. Veꝝ redimicula temæ ſunt: ſiue uittæ pẽdẽtes a poſteriore ꝑte mitræ: qđ primi phryges molliſ
ſimi inuenerunt. Nunc alii flores dandi ſunt: remoueatiſ alia ornamenta & accipiatis ſerta ex flo
ribus. Nũc ẽ dãda noua roſa: roſæ quæ nũc natæ erunt: & offerẽdi ſunt aris flores cal. aprilibus.

Vos quoq̨ ſub uiridi myrto iubet illa lauari
Cauſaq̨ cur iubeat: diſcite: certa ſubeſt.
Littore ſiccabat rorantes rore capillos
Viderunt ſatyri turba proterua deam
Senſit & appoſita texit ſua pectora mirto.
Tuta fuit facto: uoſq̨ referre iubet
Diſcite nunc quare fortunæ thura uirili
Detis eo gelida qui locus humet aqua.
Accipit ille locus poſito uelamine cunctas
Et uitium nudi corporis omne uidet:
Vt tegat hoc: celetq̨ uiros fortuna uirilis.
Præſtat & hoc paruo thure rogata facit.
Ne pigeat tritum niueo cũ lacte papauer
Sumere & expreſſis melle liquata fauis
Cum primũ cupido uenus ẽ deducta marito
Hoc bibit ex illo tẽpore nupta fuit
Illam ſupplicibus uerbis placate ſub illa
Et forma: & mores: & bona fama manet
Roma pudicitia proauorũ tẽpore lapſa eſt.

Vos quoq̨ ſub uiridi cal. apri. nuptæ ueneri ſacrificãt: & apd̃ tẽplũ fortunæ uirilis: qd̃ erat ĩ ripa tyberia: myrto coronatæ lauãt: ut ſupius ex Plutar. diximus: eã rõem huic rei affert poeta ut ſi qd uitii notaret̃ ĩ corpe pſtaret fortuna uirilis: ut uiros lateret. Sed cur ſub myrto: qm̃ ſub ea latuit arbore: cũ caueret ſibi a ſatyris: & qd̃ ea arbor ſub tutela ueneris eẽ putet̃: & dea ply. ita refert fuit ubi nũc roma ẽ. iã cũ cõderet̃ qppe ita tradit̃: myrtea uerbena: romanoſ: ſabinoſq̨ cũ pp raptas uirgines dimicare uoluiſſẽt. Depoſitis armis pacificaturos ĩ eo loco. q nũc ſigna ueneris cluacinæ hẽt cluere.n. ãtiq pugnarẽ dicebãt & ĩ ea quoq̨ arbore ſuffimẽti genus hẽt̃. iõ tum electa: qm̃ cõiũctiõi: & huic arbori uenuſ pſit: & reliq. plura.n. de ea ply. in gt lib. xv. cap. xxviii. Iubet ĩpa uenuſ Lauari uos quoq̨ mr̃eſ ſeu nuptæ. ſub uiridi mirto: hoc ẽ myrto coronatæ diſcite cur iubeat: ita lauari. Certa ſubeſt cã: certa ẽ rõ. Siccabat ĩpa uenus ĩ littore: Capillos ſudãtes rore: crines rore madẽtes. Satyri p appoſitionẽ. turba pterua: pcax. nã diximuſ ĩ pmo li. libidinoſoſ eẽ. Viderũt deã. uenerẽ ita crineſ ſiccãtẽ. Sẽſit uenuſ ſe a ſatyriſ uideri. Et texit ſua tpa myrto oppoſita: texit caput & ſub myrto delituit. Tuta fuit facto: eo mõ ſe ipſã tutata ẽ a ſatyris. Et iubet eoſ referre ut quẽadmodũ ĩpa ſe myrto texit p uoſ ita uulr fieri. Diſcite nũc qre: eodẽ die cũ ita ſe lauarẽt coronatæ ut diximus: fortunæ uirili libabãt. & explicat rõnẽ. q mõ retulimuſ. Sed de tẽplo uirilis fortũæ hoc hẽmuſ. Cũ etruſcoꝝ opeſ mortuo targnio priſco ĩdignãteſ ſeruiũ tullum regnare: a cõuẽtiõibus defeciſſẽt. ut diony. refert. Durãteq̨ bello p. xx. ãnoſ depreſſi tãdẽ fuere etruſci a tullio. q ceretanos Tarquinos ueiẽts ablatõe regiõis mulctauit: quã eiſ diuiſit. q nup in rẽpu. ro. uenerãt. Duo q̨ extruxit fortunæ tẽpla: q p oẽ uitæ tẽpus uiſus erat uti pſpera: alteꝝ ĩ foro boario alterũ ad ripaſ tyberiſ ei fortunæ q̃ uirilẽ appellauit. Diſcite nũc uoſ: nuptæ. Cur qua rõe. Detiſ thura cremãda. ſ. Fortunæ uirili aris ipſius fortunæ uirilis. Eo loco. ſ. Qui locus humet modidus ẽ Aq̃ gelida aq̃ tyberina nã ĩ ripa tybridis: Ille locuſ accipit cũctaſ nuptaſ qa oẽſ eo tẽdũt cal. apri. Poſito uelamine depoſitis ueſtibus. Et uidet: ille locus. Oẽ uitiũ nudi corpiſ: qcq̃d uitii. Et q̃cũq̃ turpis nõ eẽt ĩ corpe tũc appet. De uitio & morbo ſupiore lib. diximus. Fortuna uirilis pſtat: hoc tribuit & cõcedit nupte. Vt tegat tegere poſſit. Hoc uitiũ & nota: Et celet uiroſ: ne ipſi uiri: ſint illud ullo tpe cogniturí. Facit hoc: ĩpa fortuna: Rogata puo thure: nõ.n. exigit uictimaſ: aut ĩgẽtia dona. ſed exiguo thure exorat̃. Nec pigeat eo ẽt die dũ thura adoles: ſumere papauer tritũ: libare cõtuſũ papauer. aut papaueris ſuccũ lacte & melle mixtũ: qd̃ qdẽ & ſi dulce ẽ guſtu dulcẽ quoq̨ ſomnũ prouocat hæc a multis die nuptiali daban̄t. In oẽ: futuræ & diuturnæ uoluptatis cũ nupta: Verum ply. cũ tria genera papaueris ſatiui dicat: cãdidũ iqt: cuius ſemẽ toſtũ ĩ ſcda mẽſa cũ melle apud antiquos edebat: Deiñ ſubdit alia genera: nigrũ: & erraticũ & illud ſubiungit fuiſſe ãt honore apud romanoſ ſẽper ĩdicio ẽ Tarq. ſupbus. q legatis a filio miſſis: decutiẽdo papauera in horto altiſſima ſãgui nariũ illd̕ reſpõſũ ab facti ambage reddidit. Cũ niueo: cãdido. Lacte & mella liq̃ta: ĩſtillata & dulcia: Fauis expſſis nã cũ fauuſ exprimit̃: mel ĩſtillat. Cũ primũ uenuſ ẽ deducta cupido: marito cũ ad Vulcanũ uenuſ deducta ẽ. ille.n. erat ſuuſ uir. licet plureſ fierẽt uenereſ. pria cœlo & die nata altera ſyria niloq̨ cõcepta q̃ adonidi nupſit. t̕tia mariſ ſpũiſ pcreata: q̃ta iouiſ fi. q̃ uul. data ẽ ĩ coiugẽ. bibit hoc hũc liquorẽ ex papauer̃. mele lacte: Ex illo tpe quo ħ bibit. Fuit nupta. ſic & nuptæ diu ſẽ eo liquor̃ uſæ. Placate illã: cõciliate uobiſ uenerẽ. Verbiſ ſupplicibuſ q̃ſi hũili pce. ſub illa: ſub illius arbitrio. manẽt & forma & moreſ & bõa fama. uenuſ miſtris hẽt. Chariteſ q̃ pſtãt & pſtãtiã formæ & moꝝ excellẽtiã & decuſ famæ. iõ appellate grẽ qd naſcentibuſ grãm infũdũt q̃ placer cæteriſ poſſint. Q d̕ergo p miniſtras fit p dominã fit: iõ ſub illa mãere dixit. De hiſ Charitibuſ pl̕ra ĩ odiſ Hora. di. Roma pudicitia: dũ paul ſeſe pudicoſ ſeruabãt ro. pu bes deficiebat. Ex libriſ. Sibil. moniti ſunt ut ueneri tẽpla erigerent. ſed reſpexit poeta ad ea monita quibuſ ſacra ueneris ericinæ delata ſunt ex ſicilia ĩ italiã & cõditũ ẽ illi tẽplũ ſub eadẽ appellatione apd̕ portã collinã de quo alio

loco dicemus. Multa tñ diximus ī ſcda oda Horatii. Siue tu mauis ericina ridēs. &c. Roma: romana pubes. Eſt lapſa: q̄ſi defecit: cũ nõ colret. Tpe pauoꝝ: olim cũ uiuerēt proaui nr̄i. Pudicitia: cũ pudice & caſte uiuerēt. Veteres: uos proaui. Conſuluiſtis anũ cumeā: Sybillāq; cumis in cãpania fuiſſe dr̄. Sed nõ cõſuluerũt ſybillã: quæ eo tēpore nõ erat. Sed libros ſibyllinos: quoꝝ ſuperius meminimus. Iubet Sibylla: iuſſere libri ſibyllini inſpecti. Fieri plura tēpla ueneri: & plura erãt iurbe ut paulo ſupius diximus. Quibꝫ tēplis. Factiſ extructis ordīe. Inde ab aliq tēpore

Cum eam ueteres conſuluiſtis anum
Tēpla iubet fieri ueneri: quibus ordīe factis
Inde uenus uerſo numine corda tenet
Semp ad æneadas placido pulcherria uultu
Reſpice, totq; tuas diua tuere nurus.
Dũ loquor: elatæ metuēdus acumīe caudæ
Scorpius in uirides præcipitatur aquas:
Nox ubi tranſierit: cœlũq; rubeſcere primo,
Cœperit: & tactæ rore queruntur aues
Semiuſtãq; facē uigilata nocte uiator
Ponet: & ad ſolitum ruſticus ibit opus
Pleiades īcipiēt humeros reuelare paternos
Quæ ſeptē dici: ſex tamē eſſe ſolent
Seu quod in amplexũ ſex hinc uenere deorum
Nã ſteropen marti concubuiſſe ferunt
Neptuno alcyonē: & te formoſa celeno.
Maian & electrã taigetamq; ioui.
Septima mortali merope tibi ſiſypphe nupſit

Venus tenet corda uerſo numine q̄ſi hũit deinde in romanos aīmum beniḡniorē. mutato de irato in placatũ & ꝓpitiũ numine. O pulcherrima: uenus. Reſpicæ ſemp ad æneadas ad romanos qui ab ænea ꝓgeniti ſunt. Vultu placido: benigno aīo. Et tuere tu diua tot nurus tuas: tot rõanas nuptas: q̄ tibi nurus ſr̄: cũ uiri ſint æneæ ꝓnepotes: aut referas ad prīcipes mulieres cæſarũ cõiugeſ cũ uiri ſint ex domo iulea: que emanauit ab iulo aſcanii filio. Dũ loquor calen. tiã aprilibus incipit occidere ſcorpius & ſuperiore libro diximus occidere priorem partē ſcorpii: hoc eſt librã: p cuius occaſum ſignificabat̄ ortus arietis. Nũc cum īcipiat occidere poſterior ps ſcorpii ſignificat̄ totius arietis ortus. Dũ loquor ſcorpius cuius fabulam ſuperius diximus. Metuēdus acumine aculeo ſeu ſpiculo. Caude ela. ī altũ eleuatæ q̄a ut Higi. inq̄t. pedibus ophiulci ſubdituſ extrema cauda circulũ hyēmalem contigere uidetur. ꝑcipitat̄ ī uirides aq̄s: occidit ut idē inq̄t inclinato capite exorit̄ erectus a chelis ī aquas in oceanũ. Nox ubi trãſierit: ſcda die apri. hoc ē q̄rto no. erit ortus pleiadũ. q̄ q̄a ī uere oriunt̄: uergiliæ dictæ ſũt. Pleiades ſeptē fuere atlãtis ex pleiõe nympha filiæ: q̄s ut poete greci referũt: cũ mr̄ ī boetiã ducer̄ uellet. Oriõ illis ui īferre uoluit: Euaſere tñ fuga: illaſ. xvi. annis pſequutus ē Iupiē miſeratus illas int̄ aſtra colocauit: hoc ēt ab Higi. aſſerit̄: & iq̄t: hæ nũero. vii. dicunt̄: ſed nēo amplius q̄ ſex uidere põt: cãm refert q̄ pœta: qd̄ de hiſ ſeptē īmortalibuſ cõcubuere tres cũ ioue. Duæ cũ neptũo. Vna cũ marte. reliq̄ ſiſyphi uxor fuiſſe demõſtrat̄ quaꝝ ex Electra: & ioue Dardanũ: ex maia mercuriũ: ex Taigetæ natũ lacedemona dicũt. Ex halcione aũt & neptuno hyrea: ex celeno licũ: & nyctea natos. Ex ſterope & marte Oenomaũ q̄uis oenomai uxorē dixere. Meropē autem ſiſypho nuptã Claucũ genuiſſe quē cõpluref patrem Bellerophõtis eē dixerũt quare pp reliquas ſorores eius iter ſidera cõſtituta: ſed quod hõi nupſerat ſtellã eiuſ obſcuratã. Alii dicũt electrã nõ apparere qd̄ pleiades exiſtimãtur choreã ducere. Sed poſtq̄ troia capta ſit. & ꝓgenies eius. que a Dardano fuerat eēt euerſa Dolere per morã ab his ſe remouiſſe: & in circulo qui arctiuſ dicitur conſtitiſſe. Et quodam lõgo tēpore lamentanter capilo paſſo uideri. Itaq; e facto cometē eſſe appellatam.

Vbi poſtq;. Tranſierit nox ubi ſecundus dies illuceſcet. Et cœlũ cœperit primo erubeſcere: cũ fulſerit aurora & celũ rubeſcit aduentu ſolis. Et aues tactæ rore: fuſæ rore matutino: Querēt̄ querulo cantu reſonabunt. Et ubi uiator qui ē in itinere. Vigilata nocte. cũ p noctem uigil ambulauerit. Ponet facē: relinquet quã ꝓ nocturno lumīe facē ferebat: cũ iã habeat lumē diei. Semiuſtã media pte uſtam: & ruſticus ibit ad ſolitũ opus ad colēdũ agrũ Hac piphraſi uoluit oñdere principiũ diei: ut demõſtraret coſmicũ pleiadũ ortũ. Pleiades: Vergilie. Incipiēt releuare hũeros paternos hũeros pr̄is atlãtiſ q̄ cœlũ ſuſtiere dr̄ alleuiãt filiæ parētē q̄a lõgiuſ ab illo oriunt̄. Aut q̄a atlaſ ī mõtē ſui nominis cõuerſus filie mõtē ipſũ releuēt ab aſpectu ſuo: cũ ſeſe altius attolunt q̄ pleiadeſ ſolēt dici. vii. tñ ſolēt eē ſex dicũt. vii. ſed tãtũmodo ſex uideāt ut dixius. Seu qd̄ hic ex his. Sex uener̄ ī ãplexũ deoꝝ qd̄ ſex tãtũmodo diiſ īmortalibꝫ ſuccubuerũt. Nã ferũt dicũt Steropem cõcubuiſſe marti & ex eo oenomaũ genuiſſe halcyonē. Et te o celeno formoſa neptuno: ferũt uoſ concubuiſſe neptuno. Hec alcione altera eſt ab alcione Ceiciſ: unde dictæ ſunt aueſ halcionee. Maian ex qua Mercuriuſ. Et electrã ex qua Dardanuſ. Et Taigetē ex qua laced. etiam & monſ Taigeniſ ab ea denominatur in laconia. Ioui. ſ. concubuiſſe ferunt. Septima merope o ſiſyphe nupſit tibi mortali: non dii: immortalibꝫ ut cœtere ſed tibi q̄ mortaliſ eraſ. ſiſyphuſ aeoli filius fuit.

Pœnitet:& facti ſola pudore latet.
Siue quod electra troiæ ſpectare ruinas.
Non tulit ante oculos oppoſuitq; manum
Ter ſine perpetuo celum uerſetur in axe
Ter iungat titan:terq; reſoluat equos
Protinus inflexo berecynthia tibia cornu
Flabit:& idææ feſta parentis erunt
Ibunt ſemimares & inania tympana tundent
Aeraq; tinnitus ære repulſa dabunt.
Ipſa ſedes molli comitum ceruice feretur.
Vrbis per medias exululata uias
Scæna ſonat:ludiq; uocãt:ſpectate quirites
Et fora marte ſuo litigioſa uocant.
Q uerere multa libet:ſed me ſonus æris acuti.
Terret & horrẽdo lothos adũca ſono
Da dea:quã ſcite doctas cybeleia neptes
Vidit & has curæ iuſſit adeſſe meæ
Pandite mandati memores heliconis alumnæ.
Gaudeat aſſiduo cur dea magna ſono.
Sic ego:ſic erato menſis cithereius illi.
Ceſſit:quod teneri nomen amoris habet

Pœnitet:meropẽ mortali nupſiſſe. Et ſola latet q̃a nõ uĩ. Pudore facti:cũ pudeat nupſiſſe ſiſypho. Siue q̃d electra nõ tulit ſpectare ruinas troiæ ante oculos:nõ poterat illa reſpicere excidiũ troiæ:& cladẽ ſuoꝝ nepotũ:q̃ a Dardano eius filio ꝓgeniti erant. Et oppoſuit manũ oculis:ne uideret euerſionẽ troianæ gentis:Iccirco latet ea ſtella ut diximus. Ter ſine ꝑpetuo:nõis aprilibus hoc eſt:v.die menſis aprilis:erit feſtũ Cybelis matris deoꝝ:in cuius ſacris cũ tympanis & ſtrepitu:& armiſonanti chorea agebãtur eius ſacerdotes fiebant inſuper & ludi ad honorẽ ipſius. De his multa agenda ſũt Nos oĩa ſuo loco explicabimus. Sine:permitte. Cœlũ uerſetur uertatˀ ſeu rotetur ter. In axe ꝑpetuo:ſupra quẽ perpetuo:& ſine ulla ĩtermiſſione rotatˀ cœlũ Ter Titan:ſol. Iungat & ter reſoluat equos:ter oriatˀ & ter occidat:nã ortu iungit:occaſu ſoluit equos. Sic a terna cœli uertigie:& triplici ortu & occaſu tres dies ſignificat. ſic diẽ nonarum oſtẽdit. Protinus tibia berecynthia:phrygia berecynthio mõte phrygiæ:tum q̃d hæc ſacra e phrigia aduecta ut paulo inferius dicemus. tũ ẽt quod obliquã tibiã mydas in phrygia adinuenit:Geminas:thybias:marſias in eadẽ gente:ut Plinius inquit:& de quo dicemus in ſexto. Cornũ inflexo:incuruo: Flabit:flatu reſonabit. Et erunt feſta parẽtis:ideæ cybelis magne matris deoꝝ:quæ e phrygia romã aduecta eſt ideo idææ ab ida troiana. Ibunt ſemimares:galli cybelis miniſtri qui caſtrati ſunt. ideo ſemimares:quia ſine genitalibus. Et tũdẽt:manu pulſabunt. Tympana. inania:concaua & uacua:ĩſtrumenta ſunt reſonãtia cũ manu pulſantˀ& Aera:ærea quoq; inſtrumẽta. Repulſa repercuſſa. Aere:alio æreo inſtrumẽto. Dabunt tinnitus:ex colliſiõe æris fit tinnitus q̃ ita ab ipſo ſono uocatus ẽ. Ipſa ſedẽs:ſimulachrũ ipſius:ĩſtar ſedẽtis. Feretˀ:ĩ ipſa põpa. Molli ceruice comitũ:ceruice molliũ:& effœminatoꝝ comitũ Exululata:ululatu celebrata. Per medias uias urbis:ꝑ urbẽ ipſã. Scœna uocat itur ĩ theatrũ. Q̃d cũ hr̃et formã hemicycli:ſpatium q̃d erat inter duo cornua erat ſcena:Vnde aut ludẽtes:aut agẽtes fabulã egrediebantˀ. Nũc autẽ fiebãt ludi quæ Magaleſia uocabant. ita. n. dicebantˀ ludi mãgnæ matri deũ facti. de quo Liuius in bello macædonico. M. Iunius Brutus. ædem magnæ matris deum in palatio dedicauit:& ludos ob eam dedicationem factos megaleſia appellauit. Et uocantˀ ludi qui nunc exhibentˀ. Spectate quirites:ludos ipſos. Et fora litigioſa:cõtetioſa:ubi litigatur ante prætorem. Vacent ſuo marte:per tranſlationẽ a bello:uacent a litibus. Q uerere multa libet. uellẽ de multiſ inquirere:ad hæc ſacra pertinẽtibuſ. Sed terret me ſonuſ æris acuti:extereor tinnitu æriſ acute reſonãtis. Et lothoſ tibia ex lotho. Adunca incurua terret etiã me. Horrẽdo ſono:horrorẽ incutienti. Lothos enĩ ut Pompeius inquit arboris genus eſt ex cuius materia fiebant tibiæ & cætera. ideo lothos poeta dixit:ſed de ea plura diximus in primo libro: Da dea:dic tu dea cãm huiuſ ſonitus. Cybeleia:ipſa deorũ mater Vidit neptes:muſas iouis & memoriæ filias:ſic ipſius matris neptes. Q uã ſcite doctas:omni doctrinarum genere cumulatas. Q uã ſcite quam eleganter. unde apud Terẽtiũ Scitus puer natus eſt ideſt elegans. Et iuſſit has:muſas. Adeſſe curæ meæ. & reſpondere:& docere:ſiquid eſſet inquo dubitarem. O alumnæ heliconis. o muſæ quæ educate eſtis ĩ helicone mõte. Memores mandati:quod mãdauerit uobis matre deorum adeſſe mihi. Pãdite demonſtrate. Cur dea magna:ipſa magna mater. Gaudeat ſuo aſſiduo:non intermiſſo in ipſis ſacris. Sic ego dixeram: Sic erato. reſpondit icilicet:Erato enim una eſt e muſis:elegiſq; fauet uatibus:dicta que eſt ab ερωτι q̃ eſt amo. quod præſit his qui amoris faceſ recinunt:hẽt hæc in aprili mẽſe ius cũ hic mẽſis ſit ueneri & amoribus ſacer. Menſis cythereius. ueneris menſis hoc eſt aprilis. Ceſſit illi errato. Q uod habet nomen teneri amoris:nam ερος ερωτος amor:unde& ipſa Erato dicta

Reddita ſaturno: uerba ſunt ipſius eratus: referētis ſaturni & iouis hyſtoriā: quæ erit paulo altiuſre
petēda. Saturnus ut pœte referunt. Erat monitus ne prolē uirilis ſexus ſeruaret: nam ab ea deiicien
dus eēt e regno. Ex quo deſtinauit omnē prolē ī terrimere nato ioue oblatū eſt ſaxum: qđ pro filio
deuorauit. At īfās iupiē in dycteū: mōtē ut aliq ī idā cretēſem tranſlatus: educatuſq̧ eſt: & cū uagi
ret: ne a Saturno audiretur: pulſabātur tympana: & tibyæ: ſic a patris īſidiis tutus fuit. Aliter tñ ex
hiſtoria ſacra Euhemeri a Lactantio refertur. Saturnum .ſ. celi ex ueſta filium fuiſſe: & Titani fra-

Reddita ſaturno ſors hæc erat optime regū
 A nato ſceptris excutiere tuis.
Ille ſuā metuēs: ut queq̧ erat ædita prolem.
 Deuorat: imerſā uiſceribuſq̧ tenet
Sæpe rhea queſta ē: toties fecūda nec unquā:
 Mater & indoluit fertilitate ſua.
Iuppiter ortus erat: ꝓ magno teſte uetuſtas.
 Creditur acceptā parce mouere fidē.
Veſte latēs ſaxū cœleſti gutture ſedit
 Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua iādudū reſonat tinnitibus ida.
 Tutus ut infanti uagiat ore puer:
Pars manibus clypeos galeas ps tūdit inanes
 Hoc curetes hēnt: hoc corybantes opus

trē: uxoremq̧ Opim duxiſſe Titanuſ
q maior natu erat regnū poſtulabat. ꝑ
ſuadēt mater & ſorores ſaturno ne cō
cedat: qđ ubi ille perſēſit: firmat cū ſa
turno fœdus ut ſiquis liberorum ei ui
riſis ſexus natus eēt: necaretē. Idea cau
ſa fuit: ut ad ſuos natos regnū rediret
Itaq̧ qui primo natuſ eſt necatus eſt:
Deinde poſterius nati ſunt gemini. iu
piē & iuno: ſed iunonem ſolā Satur-
no in cōſpectu dedere. iouē aūt abſcō
dētes: ſaturno īſcio educādū dedere.
Item neptunū clā a ſaturno ops parit
eūq̧ clanculū abſcōdit. Et cū deinde
pareret Plutonē: & Glaucā: fœmella
patri oſtēſa: clam Pluto ſeruatus eſt.
Glauca parua emoritur Quod ubi re
ſciuit Titanus cū filiis uenit. Saturnū
& Opī cōprehēdit: incluſitq̧ cū cōpe
dibus. Sed adultus iupiter: cū cretēſi-
bus ueniens: Titēnū & filioſ expugna
uit: & parentes e uiculis liberauit. Et
pr̄i regnū reſtituit. Sed poſtea admo
nitus forte ſaturnus. ut a ioue caueret ne eū regno pelleret: ioui īſidias parauit. Quo cognito iuppi
ter patrē fugauit: & regnū ſibi uendicauit &c. Hæc illæ Pœtæ hiſtoriā ipſā peruerterunt: ſed de pul
ſo Saturno plura diximus in primo libro. Nunc ſic inquit muſa. Hæc ſors erat reddita ſaturno. hoc
acceperat Saturnus reſponſum. Optime regum rex optime ad illud reſpexit: quod eo regnante
fuiſſe dicitur auræum ſæculum. Tu excutiere: a nato filio. Tuis ſcepteris: inſtrumentum pro
re: ideſt tuis regnis filius qui tibi naſciturus eſt te e regno deiiciet. Ille ſaturnus. Metuens ſuam
prolem: ſuos filios. Vt quæq̧ erat edita: nata ut quiſq̧ uirilis ſexus naſcebatur. Deuorat quia
dicunt oſtenſum pro ioue ſaxum: & illud deuoraſſe. Et tenet immerſam: ſobolem obruptam.
Viſceribus tenet intra uiſcera quod deuorauit. Rhea: quæ & ops iouis mater ſaturni uxor. Eſt
quæſta totiens fœcunda nec unquam mater: querebatur quod toties pareret: nec unquam ſeruaba
tur filius: quo mater: dici poſſet. Et indoluit ſua fertilitate quod erat ita fœcunda: cum totiens pa
reret. Iuppiter erat ortus: natus. Vetuſtas creditur pro magno teſte: nolis alios huiuſce rei te
ſtes: niſi uetuſtatem. Cui eſt adhibenda fides: tanquām magno & præſenti teſti. Parce moue
re fidē acceptā: quaſi noli tu turbare credulitatem rerūm: quas a ueteribus accepimus ſed credas etiā
tu ita fuiſſe. Saxum latens ueſte. ſaxum quod pannis inuolutū: ē illi ꝓ ioue oblatū. Sedit cœ-
leſti gutture: deuorauit ille: & in eius gutture ſedit. Quod phiſice ad tēpus referē: qm̄ id omnia de
uoret. quod in primo libro attigimus. Sic genitor ſaturnus. Erat decipiendus: ꝓ ſeruanda ui
rili ꝓle. Ardua Ide: mons idæus: in creta altus & aſcēſu difficilis. Reſonat iā dudū: ex quo na
tus erat iuppiter: reſonat mons tinnitibus æris ne uagiens puer audiatur. ideo inquit. Vt puer in
fās iuppiter. Tutus ab inſidiis ſcilicet patris. Vagiat: uagitū edat: nā uagire puerorum eſt.
Ore infanti: cum ipſe infanſ eſſet. Pars ipſorum miniſtrorū. Tundit uerberat. Clypeos ma
nibuſ: aliqui legūt ſudibuſ. Sic. n. hic uerſuſ apud Lactantiū eſt: quia baculis pulſabant clypeoſ.
Pars tundit galeaſ inaneſ: concaua & uacua capitum tegmina ærea: unde tinnituſ ederetur. Hoc
opuſ habent Curete hoc chorybanteſ: hoc officium: dum educabatur iuppiter: exercebāt cureteſ:
& chorybanteſ. Et enim poſt ideoſ dactiloſ. qui in creta fuere: ſequuti ſunt: ut Diodoruſ inquit.
Curreteſ: quoſ quidam ex terra genitoſ uolunt. Alii progeniem ideorum dactilorum habitaſſe au-
tem in montibuſ: tecta & indumenta: quæ natura præberet habenteſ: nondum repertiſ domibus.
A quibuſ multa ad uitam utilia inuenta ſunt primi gregeſ ouium cogere: pecora alia manſuefacere:
melliſ: uenandi: ſagictandique modum induxere. repperere inſuper enſem: galeam: ac cum armiſ
ſaltandi morem: quorum ſtrepitu per magno Saturnuſ deceptuſ eſt. Aiunt enim iouem: clam ſa
turno: ab rhea matre datum: ab hiſ nutritum fuiſſe Arthematuſ autem euboeuſ: Stra. referēte Cu

retas inquit calcydem incoluiſſe: ſed aſſidue de Lelanto cāpo bellū gererēt: cum hoſtes anteriorem captarent Cæſarem eoſq̄ diſtraherent: ab occipite capillatos extitiſſe: a fronte detonſos. Vnde a cura ideſt a tonſura: curetes ideſt detonſos appellari: & in ætholia habitatū migraſſe: ubi cum intonſa ſeruarent capta. Acarnanes cœpiſſe nominari. Plerique ab heroe quodam utranque nationem nomen tenuiſſe aiunt. Alii a monte quodā curio pleuroni imminēti: curetas nominatos. Alii Dæmonas quoſdam. deorum ue miniſtros curetas uulgant. Alii eoſdem eſſe curetes: & choribantes: & caberos: & idæos dactilos: & thelchines oſtēdunt. Et paulo poſt de chorybātibus ꝓſequitꝰ Strabo: plures opiniones referēs: Additq̄ poſt multas: Veriſimilius īqt ſcepius: eoſdē eſſe. Curetes: & chorybātes. q̄ i mr̄is deorū ſacrificiis armati ſaltantes: caſti & puri ſunt aſſūpti. ideo aūt chorybātes appellari: quod inter ſaltādū capita iactēt q̄d choryptin dr̄: quos Betarmonas uocat Homerus Hinc q̄ capita ſaltando iactant: & numine aſpirantē: & furiis agitantē chorybantiare dicimus Diodorus uero inquit iaſiū chorybātum genuiſſe: mortuo iaſio Dardanus & chorybātus in phrygiā ſacra Cybelis detulerunt: Chorybantus iniciatos ſacris: chorybantes nominauit &c.

Res latuit patrē priſciq̄ immitātia facti.
  Aera deæ comites raucaq̄ terga mouent.
Cymbala ꝓ galeis: ꝓ ſcutis tympana pulſant:
  Libia dat phrygios: ut dedit ante modos.
Deſierat: cœpi: cur huic genus acre leonum:
  Præbeat inſolitas ad iuga curua iubas.
Deſieram: cœpit: feritas mollita per illam.
  Creditur: id curru teſtificata ſuo eſt.
At cur turrifera caput eſt onerata corona.
  An primis turres urbibus illa dedit.
Annuit: unde uenit dixi ſua membra ſecandi.
  Impetus. ut tacui pieris orſa loqui.

Res latuit patrē: qa iouis educatio. Saturno nunquā aperta fuit. Comites. ipſi miniſtri cybeles qui eā in pompa comitantur. Mouēt ære: pulſat ærea inſtrumēta. ad tinnitus edendos. Et terga rauca tympana ipſa ex tergis hoc eſt ex coriis: rauce reſonantia. Imitamina priſci facti: ad imitationem eorum: quæ ipſi curetes fecerāt in educādo ioue aliqui legunt priſciq̄ imitātia facti: & eodē tendit ſententia: quæ ſunt imitatricia ueterū factorū & Lactantius inquit. Quicquid eſt geſtum ī abſcondendo puero: id ipſū per imaginem geritur in ſacris. Quod Ouidius exponit in faſtis: & adducit hos octo uerſus ſimul libro ꝓmo inſti. Verum ut idē quoq̄ tradit. Hanc totam opinionem: quaſi a pœtis fictam. Saluſtius reſpuit: noluitq̄ ingenioſe interpræteri: cur altores iouis dicantur curetes fuiſſe: ſic ait: quia principes diuini intelligēdi fuerunt: uetuſtatem: ut cœtera in maius componentē: altores iouis celebrauiſſe: & reliqua Hanc cumulate refellit ipſæ. Lactan: Pulſant ergo. Cymbala ipſa parua tympana. Pro galeis: loco galearum. Cum prius cōſueſſent pulſare galeā: & clypeū nunc pulſabant cymbala & tympana. iō Pro ſcutis pulſant tympana Tibia. quæ ex lothi materia erat: nō eſt mutata. Dat phrygios modos: modulos ſonoros: quales in phrigia edebantē. Vt dedit ante prius: quam ipſa ſacra deferrentur in urbem. Deſierat: loqui ſcilicet ipſa erato. Cœpi: ego ſcilicet loqui. Cur: huic marti deum. Genus acre leonum. ipſi acerrimi leones. Præbeat comas inſolitas: iubas non aſſuetas ferre iugum. Ad iuga curua: ad currum: quē ipſi iugati trahunt. Leones enim agūt currum magnæ deorum matris: aliqui legunt iubas in inſolitas & idē eſt. Deſieram: ego ſcilicet loqui.

Cœpit: ipſa erato loqui. Creditur feritas mollita: manſuefacta. Per illam: cybellem. Iccirco leones trahunt eius currum: quia prima fuit. que truces & feras beſtias manſuefecerit. Sed ī decimo metamorphoſi alia cā affertē. De hiopomeue & atalanta: cū pomis ille aureis a Venere datis. eam curſu deciperet. & ſupperaret: impatiens amoris cū in tēplo cybelis congrederetē. Dea ambos conuertit in leones. & eos currui alligauit. Sed muſa refert cauſam ad māſuefactam feritatē. Sed ab initio alii alia animalia reddidere manſueta. Id eſt teſtificata: ipſa cybele. Suo curru. ubi hēt leones aligatos. At cur eſt onerata caput cur habet caput oneratum. Corona turrifera: ferenti turres nā turrita pingitē. An illa dedit turres primis urbibus. An prima ipſa fuerit: quæ turres urbibus conſtruxerit. Annuit: affirmauit muſa ita eſſe: eā ſcilicet turres dediſſe. Ply. uero id muneris aliis aſſignat: inquit. n. Traſon muros. Tures: ut ariſto. Cyclopes. tripini: ut Theophratus ægiptii. Dixi. ego. Vnde uenit īpetus. ille furor. Secādi ſua mēbra: cur miniſtri magnæ matris ſecant pūdēdas partes: & abſcindunt ipſa genitalia: Vt tacui ego: Pieris: erato a piero monte uel ab ipſis. pieridibus. Sic orſa loqui: ſic loqui cœpit. Phryx puer in ſiluis cauſam erato refert ad Attym puerum: quem Cybele amabat: qui quia ſidem fregit: diſſecuit eam partem: qua illam læſerat: inde morem habuiſſe inquit initium. Et de hoc Lactantius Deum inquit mater & amauit formoſum adoleſcētē: & eundē cū pellice deprehēſum: excīſis uirilibus ſemiuirū reddidit. Et nūc a gallis ſacerdotibus ſacra eius celebrātur &c. Sed nos ut aliud ad hāc rē adducamus. Illud aduertēdū erit: q̄d pœtæ eandē eē Cybele: & rheā deorū mr̄em oſtēdere uidentē. uerū Diod. menonē phrygiæ. Lidiæq̄

regē fuiſſe refert. qui uxorē duxerit. Dyndimenē. Ex ea natā fœminā: cū nutrice nollēt: a ſe expo
ſitā i Cymbellū mōtē: hāc pardali: aliæq feræ nutrierūt: quā uidēs ſtupēſq miraculo mulier q̄
dā pecora paſcēs eā ſuſtulit & a loco Cybellē noīauit. Quæ adulta: & forma. & prudētia excellēs
fuit fiſtulā cōpactā & ad luſū choreas: Cymbalū: Timpanūq prior adinuenit & pecoꝝ & puero
rū morbis remedia. Et qa multos ī ſinu fouit & ob amorē ſingulis pſtitū matrē ab oībus dictā ſe
rūt. Hæc puecta ætate adoleſcētē quēdā eius regiōis Arthym noīe dilexit. Quē poſtmodū dixe

Phryx puer in ſiluis facie ſpectabilis altis
Turrigeram caſto iunxit amore deam.
Hunc ſibi ſeruari uoluit ſua templa tueri.
Et dixit ſemper fac puer eſſe uelis
Ille fidem iuſſis dedit & ſi mentiar inquit:
Vltima qua fallam: ſit uenus illa mihi.
Fallit & in nympha ſangaritide deſinit eſſe
Quod fuit: hinc pœnas exigit ira deæ.
Naiada uulneribus ſuccidit in arbore factis
Illa perit fatum naiados arbor erat
Hic furit: & credens thalami procūbere tectum
Et fugit & curſu dindyma ſumma petit
Et modo tolle faces remoue modo uerba clamat
Sæpe paleſtinas iurat adeſſe deas.

rūt papā. Cū eo clā coiuns grauida fa
cta ē. Qd' ut parētes norūt ī regiā ac
citam ut uirginē pater ſuſcepit & At
thym & nutrices īterfici iuſſit atq in
ſepultos abiici. Cybellē dolore pcul
ſā īſanā effectā ī publicū pdiſſe ferūt
Solāq uniuerſā patriā paſſiſ crinibuſ
pambulaſſe. Miſertus marſias illā ſe
quutus ē poſt certamē cū marſia: Ap
pollinē eiuſ amore captū ferunt & cū
ea uſq ad hypboreos erraſſe. Sed ue
xatis morbo phrygiis reſponſū ē ex
oraculo ut Arthyos corpus ſepelirēt
ut Cybelē uenerarēt ut deā. Sed cōſū
ptū tpe cū athyos corpus nō iuenirēt
imaginē eius fecere circa quā plāctu:
ac lamētis ſacra inibāt. Cybeli uero.
Ara erecta ānis ſingulis ſacrificabant
Poſtmodū ī priſinunte oppido phry
gie ſūptuoſe cōſtructo tēplo honores
illi ſacraq ſolēnia cōſtituere. Myda
regē ad ea plurima cōferēte. Poſitiq erāt circa deæ ſtatuā pardali ac leones a qbus olī eēt enutri
ta. Hæc ille. Idq ſuprēmū prōne quoq afferri poſſet ſuperiori qſtiōi. Cur leōes ad currū trahāt.
Phryx puer: Atthys e phrygia. Spectabilis facie formoſus. In ſiluis altis iūxit deā turrige
ram cœpit Cybelem gerentem turres in corona. Caſto amore quia illa Attym caſte amauit.
Voluit dea. Tūc ſeruari ſibi ne cui alteri iungeretur amore ſibi ſoli ſeruari puerum uoluit.
Tueri ſua templa ut ille cuſtodiæ templi præeſſet. Et dixit fac ſemper uelis eſſe puer purus
& caſtus ne qua uoluptate corrumpare eſſe. Puer: ætatem. Sexum & conditionem dicit. Il
læ Attys. Dedit fidem iuſſis: iurauit ſe ſeruaturum quod illa iuſſerat. Et inquit ſi mentiar: ſi
fallam fidem. & non ſeruauero: quod promiſſero. Illa ſit mihi ultima uenus: ille ſit mihi ulti
mus. Qua uenere ſeu quo coitu. Fallam decipiam quaſi ut deinceps coire cum aliqua nō po
ſim. Fallit quia fregit fidem. Et deſinit eſſe quod fuit deſinit eſſe puer & caſtus. In nympha
ſagaritide filia ſagaris fluuii qui eſt in phrygia. Ira deæ. dea irata. Exigit ex debito poſſit.
Pœnas hinc ex hoc ſcelere. Sagarum unde ſagaritide fluuium phrygiæ. Hero. oſtendit Liui. uero
de bello mace: fluuium eſſe dixit Callogræcię qui per phrygiā defluens & ad Berecynthū opidū
pertinēs i ppontidē tādē influit &c. Succidit: incidit ipſa Cybele. Naida nymphā ipſā ſagriti
de. Vulneribus factis in arbore oſtēdit illā poeta nymphā fluminis cū dicat. Naida a ναω qd'
eſt fluo & oſtēdit amadryda. cū amadryades ſint deæ arboꝝ quæ cum his naſcunt̄ & moriunt̄.
Sic nūc illā ſucciſam inqt in arbore tāq̄ amadryada qa ſuccidit arborē in q̄ illa uiuebat uiuēte arbo
re moriente arbore mortua eſt ipſa. Illa perit extincta eſt. Fatū naidos erat arbor naā q̄ diu ſer
uata ē arbor incolumis: ſeruata eſt & nympha. Hic: Attys. Furit furore corripit̄. Et credens
procūbere tectū thalami cū furore percitus exiſtimaret corruere tectū: Effugit & petit curſu ſūma
dyndima furore agebat̄ celeri curſu in altos phrygiæ mōtes. Dyndima. n. mōtes ſunt in phrygia
uñ & cybelē dyndimenē dicta ut teſtat̄ ēt Strabo. Et clamat mō tolle faces uidebat̄ uidere furi
as ſe ipſum inſectantes facibus & uerberibus iō. Tolle faces remoue uerbera noli dea cruciare
me facibus & uerberibus furiaꝝ iō ſubſequit̄. Sepe iurat adeſſe deas paleſtinas liceat nūc mihi ſi
ne arogātia rē meā tueri ne qs me mea laude defraudatū iri uelit hic. n. locus a nullis unq̄ noſtræ
ætatis uiris ītellectus ē pter q̄ a nobis. Prius ego explicui & qcunq ſt̄ poſtea īterpᵱtati aut ſentētiā
meā ſecuti ſt̄ aut nō recte ītellexerūt. Dicā primū de loco tū de ipſis deabus. Paleſte locus ē i ora
Epyri ap d' oricō quo e nauib9 deſcēdit cæſar cū iret cū exercitu aduerſus pom. Emēdati codices cō
mētarioꝝ cæſaris teſtāt̄. Sed ī his īpreſſis deprauatus ē locus. ſic. n. iqt poſtridie terrā attigit ger
māoꝝ ſaxa iter & alia loca piculoſa qetā nactus ſtatiōnē & portuſ oēs timēſ quoſ teneri ab aduerſa
riiſ arbitrabatur ad eum locū qui appellat̄ pharſalia oībuſ nauibuſ ad unā icolūib9 milites expo
ſuit &c. q appellat̄ pharſalia iqteū oīo ph arſalia diceſ ñ dēat mirū hoc alios ñ obſeruaſſe. i codice

uetuſtiſſimo quē ego reperi & emi ī calcyde Euboica erat q̄ appellaꝛ̄ phaleſte ibi tātūmodo ſuper abūdabat aſpiratio nā paleſte legēdū aut paleſtia qđ negari nō pōt. Cū Luca. ī q̄nto pharſaliæ dicat lapſa paleſtinas uncis cōſixit arenas loquēſ ēt de claſſe cæſaris cōſtet ob id paleſtinas arenas in Epyro eē. Nō. n. nūc agimuſ de paleſtina ſyriæ ānexa. Deaſ uero ipſaſ quiſ nō apte uidet furiaſ ēe itelligēdaſ cū poeta faceſ & uerbera addat. Nobiſ āt cū de hoc loco quereremu ſ fideliſſimuſ utriuſq̧ linguæ īterpreſ oī doctrinarū genere & laude cumulatiſſimuſ in quo nuper magnā iacturā fecimuſ ī antiq̄ſſimo lyricorū p̄cipiū īterp̄te oſtēdit furiaꝝ tēplū in Epyro fuiſſe. Itē & ī alio græco codice uetuſtiſſimo. Hoc nō ſolū mihi. ſed pomponio quoq̧ uetuſtatiſ indagatori diligētiſſimo demoſtrauit itaq̧ deæ paleſtine hoc ī loco p̄ furiiſ accipiēdæ a tēplo qđ erat ī ea regiōe quaſ adeſſe illi iurabat Attyſ: cū furore percituſ eēt

Ille etiam ſaxo corpus laniauit acuto
Longaque in īmundo puluere tracta coma ē.
Voxque fuit merui meritas do ſanguine pœnas
Ah pereant partes quæ nocuere mihi.
Ah pereant dicebat adhuc onus inguinis aufert
Nullaq̧ ſunt ſubito ſigna relicta uiri.
Venit in exemplum furor hic molleſque miniſtri
Cedunt iactatis uilia membra comis
Talibus aoniæ facūda uoce camenæ:
Redita quæſiti cauſa furoris erat:
Hoc quoque dux operis moneas p̄cor: ūde petita
Venerit an noſtra ſemper in urbe fuit

Ille ēt attis. Laniauit corpus ſaxo acūto ſe ip̄m acuto ſaxo uerberabat ita ut corpus laniaret. abſidit. n. lapideo cultro pudēdā partē q̄ deliq̄rat. coma lōga lōgi crines. Eſt tracta ī puluere īmūdo ſordido. Verſabat ſe ip̄m ī luto & trahebat ide & fœdabat crines. Et fuit uox dicebat. Merui ita. ſ. plecti. Do pœnas meritas q̄ſ patior q̄ merui ſuppliciū. Sāguie ſāguiniſ effuſiōe. Ah pereāt partes corporis. Quæ nocuere mihi pereāt pudēda q̄bus fidē uiolaui q̄ faciūt ut ita plectar. Ah pereāt dicebat adhuc: q̄a pluries repetebat eadē uerba. Aufert onus inguinis abſcidit ſibi genitalia. Et ſubito nulla ſūt relicta ſigna uiri abſciſſis uirilibus nullū ſuperfuit ſignū quo Vir cognoſcereꝛ̄. Hic furor talis furor qualis ī illo fuit. Venit ī exēplū q̄a inde habuit mos originē. Miniſtri deinde Cybeles. Sequuti ſūt exēplū. Et miniſtri molles qui ob id molles & ītā quā fœmine fiunt. Cedūt: icidūt. Mēbra uilia pudēdas partes. Comis iactatis ſolutis & excuſſis crinibus. Verū Cattullus aliter hiſtoriā retexens. Oſtēdit Attym per mare in phrygiā ueniſſe & ad gallū fl. in furorē uerſū ſcilicē ſe caſtraſſe. Ait. n. ſuper alta uectus atys celeꝛ̄ rate maria: phrygiū ut nemus citato cupidine p̄de tetigit Aditq̧ opaca ſiluis redimita loca deæ. Stimulatus ubi furenti uagus animis rabiæ. Deuoluit exectus acuto ſibi pōdere ſilicis. itaq̧ ut relicta ſenſit ſibi mēbra ſine uiro: Niueis citata cœpit manibus leuē tympanū &c. Ab hoc igitur initium ſumpſit ipſa caſtratio: ut poſtea miniſtri deæ ſeu cultro ſiliceo ſeu texta uirilia execarent unde Iuue. in ſatyra credo pud. inquit ecce furentis Bellonæ matriſq̧ deum chorus intrat: & ingens Semiuir obſcœno facies reuerenda minori. Molia qui rapta ſecuit genitalia texta & reliqua. Cauſa furoris quæſiti de quo ego quæſieram. Eſt reddita mihi. ſ. Voce facunda diſerta. Talibus uerbis. ſ. Aoniæ camenæ muſæ ab aonia de qua regione alias diximus. Dux operis o muſa quæ inſtruis me ī hoc opere. Moneas hoc quoque hoc etiam doceas: Vnde petita uenerit quaſi unde romā aduecta fuerit. An ſemper fuit in noſtra urbe an ab initio romæ fuit an aliunde aduecta. Vexante italiam Hannibale ex libris ſibyllinis lecto carmine comptum eſt alienigenā hoſtem italia pelli poſſe: ſi mater idæa deportata romam eſſet. Ob quod ut a Liuio refertur. M. Vale. Leuius qui bis conſul fuerat & Cecilius galba legati. Gn. Tremellius flaccus: &. M. Vale. falco quæſtores miſſi cum. v. quinquerenubus ex oraculo delphico accepere deum matrē concedi ſed romæ a uiro optimo excipiēdā eſſe hoſpitio p̄fecti poſtea ī phrygiā epiſinū te tradēte illā attalo rege accepe lapis erat quē mr̄em deū icole dicebāt romāq̧ deportarūt p̄miſſo falcōe q̄ ferri deā nūciaret mōeretq̧ a uiro optīo excipiēda ēe. Habita ſē coītia p. Q u. Cecil. dictatorē creatiq̧ conſul. M. Cor. Ceregus: & P. Sempronius. In eo conuentu. P. Scipio naſica. Gn. Cor. fi. illius qui in hiſpania ceciderit: uir optimus a ſenatu iudicatus adoleſcens nondum queſtorius. Is cum omnibus matronis hoſtiam ire iuſſus obuiam deæ. Eamq̧ de naui accipere & in terram delatam tradere referendam matronis. Poſtq̄ nauis ad hoſtium amnis tyberini acceſſit ſicut erat iuſus in ſalum naue euectus a ſacerdotibus deam accepit extulitq̧ in terram matronæ priores ciuitatis inter quas unius claudie quinte inſigne eſt nomen accepere: Cui dubia: ut traditur antea fama clariorem ad poſteros tam religioſo miniſterio pudicitiam fecit. Et per manus ſuccedentes deinde aliæ aliis omni effuſa ciuitate obuiam turribulis ante ianuam poſitis qua preferebatur atque accenſo thure precantibus ut uolens: propitiaq̧ urbem romam intret in edem Victorie que eſt in palatio pertulere deam pridie idus apri. Iſque dieſ feſtuſ fuit. Populuſ frequenſ dona deæ in palatio tulit. Lectiſterniumque & ludi

ſuere Magalezia appellata: Hec ex Li. excerpſimuſ ſed ultimuſ hic locuſ dubitare facit quoniam oſtendit Liui. feſtum & ludoſ conſtitutoſ pridie iduſ april. at poeta idem oſtendit noniſ aprilibuſ & tñ uno eodē tpe fuerūt ut dici nō poſſit mutatū fuiſſe diē. Ego āt arbitror deprauatū eē Liuii locū & debere legi nonis aprilibus qa poeta nō potuit tā facile deprauari qui carmīa ſcribit & ipa feſta ſuo ordīe ut nihil uideaṫ īmutatū. & credi par eſt eū adhibuiſſe diligētiā ut ita ſcriberet quēadmodū erat in aliis: tā faſtoꝝ q̄ pōtificū libris & annalibus: ut errare nullo quidē pacto potuerit. qui ē īmarmore uetuſtiſſimo: ubi cœtera quoq̧ īſcripta ſūt. Hoc feſtū nōis aprilibus notatū ē. Quare ita cēſeo deīceps in Li. legēdū: ſed ad rē redeamuſ Erato nūc ipa hiſtore cēſet.

Dindimon & cybelem & amœnam frōdibus idā
Semper: & italicas mater amauit opes.
Quom troiam æneas italos portauit in agros:
Eſt dea ſacriferas pene ſecura rates:
Sed nondum fatis latio ſua numina poſci
Senſerat aſſuetis ſubſtiterat q̧ locis
Poſt ut roma potens opibus iam ſecula quinque
Vidit: & e domito ſubſtulit orbe caput:
Carminis euboici fatalia uerba ſacerdos
Inſpicit: inſpectum tale fuiſſe ferunt.
Mater abeſt matrem iubeo romane requiras
Quom ueniet caſta eſt accipienda manu
Obſcuræ ſorti patres ambagibus erant.
Queue parens abſit quoue petenda loco
Conſulitur pean diuumq̧ accerſite matrem
Inquit in idæo eſt inuenienda iugo.
Mittuntur proceres phrygiæ tūc ſceptra tenebat.
Attalus auſoniis rem negat ille uiris.

Mater cybele deoꝝ magna mr̄. Sēper amauit dindimō & cybelō: phrygiæ mōtes ut dixius: unī dicta ē dindimena: & cybele. Et idā: troianā. ſ. Amœnam frōdibus: iō amœnā: qa nemorosa & umbroſa. Et opes iliacas: troianas. Cū æneas portauit troiā tullit troiana ſacra: troiãos deos. In italos agros: in latiū: ut ē illud Ver. Inferretq̧ deos latio: & illud Iliū in italiā portās. Dea: mr̄ Pene: quaſi: Eſt ſecuta rates ſacriferas: naues æneæ ſacra ferētis: q̄ſi parꝝ defuit: qn ab ænea deferenṫ in urbē. Sed ſēſerat: cognouerat: aut audiuerat. Fatis: ab ipſis parcis: quæ fata: hoc ē ſeriē ordinē q̄ cāꝝ diſpēſant. Nondū po. la. ſu. nu. nondū aduenisſe tēpus: quo in italiā trāſferri deberet. Et ſubſtiterat aſſuetis locis: ſubſtitit tūc ī phrygia: ubi eē cōſueuerat. Poſt. deinde. Vt poſtq̄. Roma potēs opibus: quæ iā potētiſſima: atq̧ opūlētiſſima erat. Vidit qnq̧ ſæcula: q̄nq̧ ætates quaſi q̄ngētesimo urbis anno. Et ſuſtulit: eleuauit caput. Edomito orbe: magna parte orbis ſubacta. Sacerdos uel ipſe pōtifex. max. uel ſacerdotes qui præerāt cuſtodiæ libroꝝ ſibillinoꝝ: qui ab initio fuere duo: deinde decē poſtea auctus numerus ad. xv. Inſpicit uerba fatalia: libros ſibyllīos romana fata cōtinētes. Carminis euboici: ſibylle cumeæ de qua paulo ſupius a cumis: urbe cāpaniæ: quā calcydenſes euboici cōdiderūt. de quo latius diximus ī ſexto æneidos. Ferūt dicūt. Inſpectū: carmē qđ inſpexerūt fuiſſe tale. Mater abeſt: hæc erat ſentētia īſpecti carminis. Abeſt deū genitrix. eā ī urbē acceriatis: & aduenſēs: a caſtis manibus excipiaṫ. Abeſt mater: deorū. ſ. qa ī urbē nōdū attuliſtis. O roma ne iubeo req̄ras matrē: req̄rere: & ī urbē ferre deū matrē. Qū ueniet: aduecta erit. Eſt accipienda caſta manu: reſpexit poeta ad oraculū: qđ fuit ut ab optīo uiro exciperet. Obſcuræ ſortes: obſcura erāt hæc reſpōſa: qa nō ītelligebanṫ. Patres: ipi ſenatores. Errāt ambagibus ipa uerborū obſcuritate. Quæ ue parēs abſit: nō. n. id aperte cōſtabat: matrē deorū abeſſe. Sed tātūmodo matrē iō errabāt: qa neſciebāt q̄ mater abeſſe diceret: Quo ue petēda loco: & unī accerſenda eēt. Conſuliṫ pæā: appollo. Acceſſere legati delphos & ab oraculo habuere illis cōcedi deū matrē e phrygia Accerſite e uocare matrē. Matrē diuū: deorū parētē. īqt ipe appollo. Inuēiēda ē ī iugo idæo q̄ſi req̄rēda ē ī mōtibus phrygiæ: ibi eā īueniētis. Mittūṫ pceres: uiri patricii legati: & q̄ſtores p eā ī phrygiā. Tūc eo tpe. Atthalus: rex pgamenſiū: Tenebāt ſceptra phrygiæ: īperabat ī phrygiā: Ille attalus negat rē uiris auſoniis: nō uult matrē deū romāis cōcedere ſed exigit hic locus: ut de regibus pergami fiat ſermo. & res altius repetaṫ. Lyſima. Agatoclis ſi. q̄ unus fuit ex ſucceſſoribus Alexādri. pgami & pecuniarū cuſtodiā q̄ erāt. ix. milia talērorū ut a Stra. referṫ. philetero thyanēſi cōmiſit: q a puero ſpado fuerat: Is cū optīe eēt educatus: dignus uiſus ē: cui hæc crederētur. Carus erat lyſimacho ſed cū ab arſiōe illius uxore diſſideret: qđ eū accuſauerat locū ad defectionē perduxit. lyſima. coactus fuerat a malis familiaribus. Agatoclē filiū īterficere. Seleucus Necator reuerſus illū ſuſtulit. & ipe a ptole. cerauno ſublatus ē. Eunuchus caſtellū: & pecuniā poſſidet ānis. xx. Erāt ei fratres duo Eumeneſ natu grādior: & attalus iunior. Ex enumene natus ē eumeneſ de patriſ nōīe iſ pergami ſucceſſionē hūit āthiocū ſeleuci fi. apđ Sardiſ ſuperauit: obiit cū āniſ. xxii. īperaſſet. attaluſ ex attalo. & āthiochide achæi filia natuſ ſucceſſit. & prio rex appellatus: Ga

lataſ pilo ſuperauit. & Romanorum amicuſ fuit: & cũ eiſ aduerſuſ phil. pugnauit ĩ claſſe rhodiorũ: Obiit cũ ãniſ. xxxiiii. regnaſſet. Filioſ quattuor reliquit ex apollõde Gizicena: eumenẽ. attalum phileterũ & atheneũ. eumeneſ natu grãdior regnauit. hic cũ romãiſ aduerſuſ anthiochũ magnũ & aduerſuſ perſẽ bellũ geſſit. a romãiſ totã eã regionẽ accepit q̃ ſub ãthiocho circa Taurũ erat iſ urbẽ muniuit regnauit ãniſ. xlviiii. ĩperiũ attalo filio reliquit. Qui ex ſtratonice ariarti capadocũ regiſ filia natuſ erat. Filii admodũ iuuẽiſ & ĩperii tutorẽ fratrẽ attalũ reliq̃t. iſ cũ ãniſ uno & .xx. regnaſſet multiſ rebuſ geſtiſ: iã ſenior mortuus ẽ Romãorũ cõtra pſeudo philippũ ſociuſ fuit imperiũ attalo q ſub tutela erat reliq̃t. Iſ philomator cognominatuſ cũ ãniſ q̃nq; regnũ tenuiſſet morbo abſũptuſ ẽ. Hæredeſ romãoſ iſtituit. Qui poſtea eã regionẽ puinciã fecerũt & aliã uocauere eodẽ noĩe quo & cõtinentẽ. Hæc de ipſiſ regibꝰ at ſimulachrũ matriſ deorũ: ab eo attalo romãiſ traditũ ẽ q priuſ rex nũcupatuſ fuit poeta ĩq̃t eũ abinitio negantẽ tradere. Simulachrũq; loquutũ. & ſe ire uelle dixiſſe. Mira canã. cantãdo ferã ad mirabilia. Tremuit telluſ cũ murmure uiſus ẽ eẽ terremotuſ cũ magno fragore. Et diua deæ ſimulachrũ. Sic ẽ loquuta ſuiſ adytiſ: ſic ex ſuo ſacello dicere uiſa ẽ. Adytũ. n. ſecretior parſ tẽpli quo ſoli ſacerdoti licet accedere. Ipſa uolui peti.

Mira canam: longo tremuit cum murmure tellus
  Et ſi eſt adytis diua locuta ſuis
Ipſa peti uolui: nec ſit mora: mitte uolentem
  Dignus roma locus: quo deus omnis eat
Ille ſoni terrore pauens: proficiſcere dixit:
  Noſtra eris in phrygios roma refertur auos
Protinus innumeræ cædunt pineta ſecures:
  Illa quibus fugiens phryx pius uſus erat
Mille manus coeũt & picta coloribus uſtis
  Cœleſtũ matrem concaua pupis habet.
Illa ſui per aquas fertur tutiſſima nati:
  Longaq; phryxeæ ſtagna ſororis adit
Rhœteũq; capax ſygeaq; littora tranſit:
  Et tenedon ueteres cetionis opes.

ego ita uolui ut me romãi peterẽt. Ne ſit mora. quaſi ſinite: ut me romã ferãt ſine ulla tardatiõe. Mitte uolẽtẽ. mittas tu me attale cũ ire uelĩ. Roma dignus ẽ locus quo eat oĩs deus: digna ẽ urbſ ad quã oẽs dii eãt digna q̃ deos oĩs teneat & colat. Ille attalus. Pauẽs terrore ſoni q̃ſi pauefactuſ & territus uerbis ſimulachri. Dixit pficiſcere eas romã. Nr̃a eris ẽt cũ romæ eris: eris nr̃a. nã inter noſtros q̃ſi cũ illis q a noſtro genere genus trahũt. Roma refert̃ ĩ auos phrygios nã a phrygibus ducũt originẽ & nos phryges ſumus ĩter nos igit̃ uinculũ ẽ cognatiõis. Protinus innumeræ poeta oſtẽdit ibi nauim fabricatã: quæ aduecta ſit ſed ut dixĩus acceſſere legati cũ q̃nqueremibus. Protinus ſubito. Secures innumeræ cædũt incidunt. Illa pineta. pinus illorũ mõtiũ. Quibus erat uſus phryx pius fugiẽs q̃ pineta aut ex q̃bus mõtibus pinus inciderat olim æneas pius cũ fabricauit naues q̃bus fugiẽs in latiũ uenit. Mile manus coeunt quaſi conueniit iã ingens multitudo. Et pupis cõcaua quæ iã erat fabricata. Picta coloribus uſtis: plerũq; colores aduſti ſũt, ut ſuperius dictũ eſt in nauibus uero pingebant̃ aut deorũ imagines aut hiſtoriæ aut inſignia & ſimilia

Habet matrẽ cœleſtũ quia iam deæ ſimulachrũ eſt impoſitũ naui. Illa ſuper fluctus: agit nũc de itinere. aut longa profectione per quæ maria delata fuerit: uſq; ad hoſtia tyberinã. Illa deum genitrix. Fertur tutiſſima: tutta ab oĩ procella: & undarũ impetu. Super fluctus nati ſuper æquore neptuni filii. Adit longa ſtagna: longum & anguſtũ fretum. Sororis phryxeæ. Helles: quæ fuit phryxi ſoror: de quo ſuperiore libro. It ergo primũ in helleſpontum. Verum ipſa deum mater epiſſinunte allata eſt. Piſſinus autẽ theliſtobogorũ erat qui Bitinnis & phrigibus ſũt finitimi apd ppontidẽ. & Stra. inq̃t lib. xii. Emporiũ eſt ipſius eorum qui ĩ hac regione ſũt & tẽplũ maximũ hẽt magnæ uenerationis: Matris deũ quã angidiſtã uocãt. Sacerdotes q̃dã erãt ppotẽtes nunc eorũ dignitas iminuta ẽ. Hic locus magnifice ab attalicis regibus ſtructus ẽ & tẽplo & porticibus ex albo lapide. Romãi tẽplũ celebre reddidere accerſita ĩde deæ ſtatua quẽadmodũ ea. q̃ aeſculapii erat ex Epidauro hæc Stra. & maxius quoq; e piſſinũte accerſitã aſerit. primũ igit̃ ĩ ppõtidẽ deſcẽdit deĩd ĩ helleſpõtũ uẽit. Trãſit rhœteũ capax apd rœteũ pmõtoriũ ĩ faucibꝰ helleſpõti apd troiã ad dextrã helleſpõtũ ĩgrediẽtibꝰ ubi nos ipſi toties fuimus erat nauale & achiuorũ portus & achaia caſtra iõ capax dixit ubi tã magnæ claſſis fuit ſtatio. Et littora ſigea a ſigeo pmõtorio itidẽ helleſpõto ĩminẽti ita appellato qd ĩ eo tacite latuerit hercules cũ ĩſidias laomedõti piuro parauit. σιγη. n. taciturnitats eſt. Et trãſit tenedũ. tenedos ĩſula ab hoſtiis helleſpõti. xxiiii. M. p. diſtat hæc priuſ leucophris appellat̃ dĉa ẽt ẽ & calydna ĩ hãc nauigauit cũ colõiſ Tenuſ cyeni. f. cõditaq; urbe: ab ſe tenedũ uocauit ſed plura ab hiſtoricis & poetis de ea referũt̃ & nos ĩ ea ĩſula de ſitu & fertilitate eiuſ carmẽ ſcripſimus reppimusq; ĩ ea ĩſula epigrãmata plura ĩ marmoribꝰ uetuſtiſſimis. Et ueteres opes ueteres agros & regnũ. Eetiõis de thebão littore ĩtelligit. Thebæ illius q̃ apd lyrneſũ ẽ: & ſub Eetiõe fuerit. Qui ut teſtis ẽ Home. pr̃ fuit andromaches cõiugiſ Hectoriſq q̃dẽ Eetion ab

Achille cũ ſeptẽ filiuſ ĩterfectuſ ẽ. Excipiũt eã .ſ. Cyclades q̃ ſũt ĩ ægeo ĩſulæ q̃ dælũ circũſtãt de qui buſ Stra. cũ meminit dæli. Eã ĩgt circũhabitãte glorioſã reddiderũt ĩſulæ ꝓide uocauere Cycladeſ initio qdẽ duodecĩ fuiſſe phibẽt̃ pluresq̧ agnatæ ſũt. Leſbo relicta poſt terga. Prĩo .n. loco poſt te nedũ leſboſ ĩſula occurit deĩde cycladeſ ſed de leſbo plura dixiuſ ĩ ſecũdo. Et q̃ unda frangit̃ uadiſ chariſteiſ & trãſit ea parte q̃ unde frãgunt̃. Vado ſiſ areniſ chariſtuſ a chariſto urbe q̃ ẽ in angulo euboeæ uerſuſ Gycladaſ. Trãſit & icarũ mare .ſ. Q̃d̃ eſt ut ply. ĩgt iter ſamũ & miconũ. Sed hoc a loeua reliqt.

Cyclades excipiunt leſbo poſt terga relicta:
 Q uaq̧ cariſteis frangitur nuda uadis.
Tranſit & icareum lapſas ubi perdidit alas
 Icarus & uaſtæ nomina fecit aquæ.
Tunc leua creten dextra pelopeidas undas.
 Deſerit & ueneri ſacra cythœra petit.
Hic mare trinacrium candens ubi tingere ferrum
 Brontes & ſteropes agmonideſq̧ ſolent:
Aequoraq̧ afra legit ſardeaq̧ regna ſiniſtris
 Proſpicit a remis auſoniamq̧ tenet.
Hoſtia contingerat qua ſe tyberinus in altum
 Diuidit & campo liberiore natat.
Oĩs eques mixtaq̧ grauis cum plebe ſenatus.
 Obuius ad thuſci fluminis ora uenit
Procedunt pariter matres natiq̧ uiriq̧ue:
 Q ueque colunt ſanctos uirginitate focos
Sedula fune uiri contento brachia laſſant:
 Vix ſubit aduerſãs hoſpita nauis aquas
Sicca diu fuerat tellus ſitis uſſerat herbas

Vbi ĩ quo mari Icaruſ Dedali filiuſ. Perdidit allaſ uaſtaſ magnas nã acceptis a patre pẽniſ cũ altiuſ euolaret reſolutiſ uinculiſ cereiſ & allaſ amiſit & ĩ mare decidit cui nomẽ quoq̧ dedit iõ hic. Et fecit noĩa uaſtæ aquæ nã ab eo appellatũ ẽ mare icarũ. Tunc lœua a ſiniſtra Deſerit cretẽ. Cretã ĩſulã de qua ĩ tertio lib. dixiuſ. Eã ĩſulã nõ attigit ſed a lœua reliqt. Dextra deſerit undaſ pelopeiadaſ mare qd̃ peloponeſum abluit a pelope dictã q ĩ ea regnauit peloponeſuſ ãt dicit̃ quaſi ĩſula pelopis. Aegeo & ionio cingit̃ iſtmoſ chorynthiacuſ facit ne ĩſula ſit: Anguſta quidẽ iter duo maria telluſ Et petit cythera ſacra ueneri nõ attigit peloponeſum ſed petit cytherã ĩſulã quæ ẽ iter maleã & cretã & in ea cythœra cythreoꝝ mõtes ũn̄ Verg. Sũt alta cythœra dixit ĩſula ẽ Veneri ſacra qm̃ ĩ ꝓpinqs undis nata: & illuc conca delata ẽ. Vñ ĩ heroid. Nuda cythœriacis edita fert̃ aqs. Et Põ. igt: Cythœreã dictã Venerẽ. a cythœra urbe ĩ quã conca delata ẽ. Hic a cytheris petit. Mare trinacriũ ſiculum quia trinacria dicta eſt ſicilia a tribus eminentibus promontoriis. Pachinno lilybeo peloro & ἀκρῶν ſumitaſ dicitur unde Diodorus uidetur oſtendere a tribus angulis dictam. Vbi in quo mari Solent tingere ferrum candens: ferrum calidum & ignitum. Brontes & ſteropes & agmõides hi miniſtri ſunt Vulcani & a re quam faciant cognominati. Brontes a βροντῆς quod eſt tonitru. Steropes a στεροπῆ qd̃ eſt fulgur. Agmõides hic a Ver. pyragmõ dr̃ a πῦρ: qd̃ ẽ ignis & agmõ uicus. Fulmẽ .n. hi cyclopes conficiunt iõ ita appellati. Vẽit igitur mater deũ ĩ fretũ ſiculũ & ĩſulis æolicis ubi eſſe Vulcanus exiſtimatur. Et legit: nauigat. Aequora aphra mare libycum. mã libycum illud ignens pellagus quod inter Siciliam & ipſam libyam. Et reſpicit regna ſardoa .a ſiniſtris remis e mari libyco flectenti in oram latinorum & Hoſtia tyberyna eſt ſardinia a magna inſula a ſiniſtra ideo a ſiniſtris remis dixit. Nam a ſiniſtra parte relinquitur in mari Tyrrheno: ita appellata dicitur inſula a ſardo herculis filio ut teſtis eſt Solinus. Et petit ipa nauis. Auſoniã qa flexit curſum in littus auſonium. Contigit hoſtia tyberina ſcilicet ubi & hoſtia urbs ab Anco martio fundata. Q ua ſe tyberinus: tybris fluuius. Diuidit in altum in pelagus quaſi qua in mare influit. Et natat campo liberiore: per latiora ſpacia nam illuc uſque fertur per alueum: poſtea exit in mare tyrrhenum. Latiores quidem aquarum campos per quos iam liberius natat.

Omnis eques: exiuere obuiam deæ uſque ad hoſtia tyberina uniuſcuiuſque ordinis uiri: & matronæ: & uirgines. Hæſitque nauis in uadis tybridis ut nulla hominũ ui trahi poſſet. Omnis eques: omnes illi q erãt equeſtris ordinis. Et grauis ſenatus: graues ipſi ſenatores. Cum plebe mixta: cum populo. Procedunt pariter: ſimul omnes eunt cũ pompa. Et matreſ & nati filii: & uiri qa exiuere obuiã: tã mares q̃ mulieres cuiuſcũq̧ etatis: ordinis & conditiõe. Et que colũt ſcõs focos uirginitate. hoc ẽ Virgies ueſtales quæ eternũ ignẽ caſte ſeruãt. Viri laſãt defaticãt Brachia ſedula cũ ſedulitate & oĩ conamie trahẽtia. Fune cõtẽto extẽto quo conabant̃ trahere manũ ĩ uadis herẽtẽ. Nauis ſopita peregrinã & q̃ peregrina deã ferebat. Vix ſubit uix ſubire poteſt, ĩmo ſubire nõ poterat. Aquas aduerſas aduerſum amnẽ. Tellus fuerat diu ſicca: diu nõ pluerat: ſic aruerat tellus & qa nullis ĩbribꝰ erat adiutus amnis: tenuis tũc erat eius aq̃: Sitis ipa ſiccitaſ ob aq̃ꝝ penuriã. Vſſerat herbas deficiẽte hũore aruerãt & ipe herbæ. Caria pſſa: ſuo .ſ. onere

Sedit: ſubſtitit hærẽs: Vado limoſo ĩ uadis tyberinis & lutoſis. Quiſq̃s adeſt operi ipĩ q̃dẽ operoſo labori trahẽde nauis. Laborat pluſq̃ ꝑ arte q̃ſi pluſq̃ q̃ſq̃ ſuis uiribus poſſit. Et adiuuat manus forteſ robuſtas & fortiter trahẽtes. Voce ſonãte clamore. Illa nauis. Sedet: firma hæret. Velut ĩſula ſtabiliſ ĩmobiliſ. Medio põto ĩ medio mari q̃a ut moueri nõ p̃t ĩſula ita moueri nõ poterat nauiſ. Viri attoniti exterriti Stãt & pauẽt mõſtro q̃ſi ſtãtes expaueſcũt eo nauiſ miraculo q̃ nullo hoĩum conatu moueri poterat. Claudia q̃nta cũ uiri fruſtra conarẽt̃ ex clariſſima

Sedit limoſo preſſa carina uado.
Quiſ quiſ adeſt operi pluſquã pro parte laborat
Adiuuat & fortes uoce ſonante manus.
Illa uelut medio ſtabilis ſedet inſula ponto:
Attoniti monſtro ſtantque pauentque uiri.
Claudia quinta genus clauſo referebat ab alto.
Nec facies impar nobilitate fuit.
Caſta quidem ſed non eſt credita rumor iniquus
Læſerat & falſi criminis acta rea eſt;
Cultus & ornatos uarie prodiiſſe capillos:
Obfuit ad rigidos linguaque prompta ſonos
Cõſcia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in uicium credula turba ſumus:
Hæc ubi caſtarum proceſſit ab agmine matrum:
Et manibus puram fluminis hauſit aquam:
Ter caput irrorat ter tollit ad æthera palmas
Quicunque aſpiciunt mente carere putat:
Summiſſoque genu uultus in imagine diuæ
Fixit & hos egit crine iacente ſonos.
Supplicis alma tuæ genitrix fœcunda deorum
Accipe ſub certa conditione preces.
Caſta negor ſi tu damnas meruiſſe fatebor

claudiorũ familia uirgo claudia ꝓceſſit q̃ cũ caſta nõ crederet̃ deã ipſã obteſtata ut ſue teſtimoniũ pudicitiæ ꝓhiberet: Exiguo deĩde conamĩe funẽ trahẽtẽ nauis ſequuta ẽ meminit huiuſ rei diuuſ Hieronymuſ & Trãq. in uita Tyberii de eadẽ ĩquit q̃ nauẽ cũ ſacriſ matriſ deũ ideæ obherẽtẽ tyberino uado extraxit p̃cata ꝑ palã ut ita demũ ſeq̃ret̃ ſi ſibi pudicitia cõſtaret. Claudia q̃nta nõ q̃ eẽt q̃nta nũero ſed noĩe. Referebat g̃cuſ ducebat originẽ. Ab alto clauſo a quo emanauit domuſ claudia d̃ quo Ver. i. vii. æneidoſ. Ecce ſabinorũ priſco de ſanguine magnũ agmẽ agẽſ clauſuſ magnuſq̃ ip̃e agminiſ iſtar claudia nũc a quo diffundit̃ & trib̃ & ageſ ꝑ latiũ poſtquã ĩ p̃tẽ data roma ſabiniſ &c. Nec facieſ ip̃iuſ claudiæ. Fuit ĩpar nobilitate: Nã ut preſtãtis nobilitatis ita formæ quoq̃ p̃ſtãtis. Caſta q̃dẽ erat. Sed nõ ẽ credita ñ credebat̃ eẽ caſta. Rumor ĩiquus nõ æquus ſed falſus & cõfictus læſerat offẽderat illã nota uiolatæ pudicitie. Et ẽ acta rea falſi criminis falſo arguebat̃ ſtupri & uirginitatis nõ ſuatæ. Obfuit cultus ex hiſ ſumebãt̃ ſigna cõiecturalia corupti aĩ & corp̃is q̃d ſe excolebat tãq̃ amãtib̃ placitura ip̃e ergo cultus formæ obfuit. Et ꝓdiiſſe appuiſſe. Capillos uarie ornatos quos uario mõ & pectebat: & inectebat mẽs cõſcia recti aĩus honeſtatis ſuæ cõſcius. Riſit mẽdatia fa me mẽdacẽ famã & rumorẽ q̃ falſo ferebat̃. Sed nos loq̃t̃ Muſa ſed p̃idẽ ac hũo q̃a nos hoĩes: ſ. Sumus credula turba ĩ uitiũ facile credimus q̃cq̃d uituperãdũ quoq̃ affert̃. Hæc: Claudia. Vbi poſtq̃. Proceſſit ab agmĩe a multitudĩe. Caſtarũ matrũ pudicarũ matronarũ. Et manibus hauſit aquã purã flu. & manus abluit & his aquam tyberini gurgitis hauſit. Ter caput irrorat ter aqua flumĩea caput fudit. Ter tollit palmas ad æthera ter manus ĩ cœlũ ſuſtulit. Quicũq̃ aſpiciũt eã. ſ. ita agẽtẽ. Putãt carere mẽte exiſtimãt amẽtẽ & ĩſanã. Et ſubmiſſo genu iã iflexis genib̃ ip̃a Claudia. Fixit uultus ĩ imagĩe Diuæ fixit oculos ĩ ĩſmulachrũ ipſius matris deũ. Et dixit hos ſonos hæc uerba. Crĩe iacẽte paſſis crinib̃. Alma genitrix deorũ fœcũda. O mr̃ deorũ. Alma dixit q̃d deos pep̃it a q̃bus oĩa alũtur. Fœcũda ob tot fœlices partus. Genitrix q̃d a mr̃e hãc hẽat diſtãtiã q̃a genitrix ut Nõnius ĩquit. Semꝑ quæ genuerit nuncupat̃. Mater uero aliq̃ñ pro nutrice ponit̃. Ver. in octauo Geminos huic ubera circum ludere pendentes pueros & lambere matrem. Plautus ĩ menechinis: ita forma ſimilis pueri: ut mater ſua non internoſcere poſſet q̃ mãmam dabat. Nec adeo mater ipſa quæ illos pepererat. Accipe preces meas. Sub certa conditione ſumpſit uerbum e iure ciuili: de cõditionibus in facto conſiſtentibus de quibus ita agit Paulus iuriſconſultus titulo de cõditiõibus. Cõditiões cõſiſtẽtes ĩ facto uarietatẽ habent & quaſi tripartitam recipiunt diuiſionẽ ut q̃d det̃ ut q̃d fiat ut q̃d obligat uel retro ne det̃ ne fiat ne obligat ex his dãdi faciẽdiq̃ cõditiões ĩ pſonas coleãt̃ aut ipſorũ q̃b̃ q̃d relĩq̃t̃ aut aliorũ. Tertia ſpecies in euentu ponet̃ &c. Hæc uero cõditio ut fiat erit. Caſta negor dicũt oẽs me nõ eſſe caſta. Si tu damnas me. ſ. tanq̃ corruptã & nõ caſtã Fatebor meruiſſe dicã ingenue me mereri ſupplicium. Morte luã penas plectar morte luere pœnas pati ſuppliciũ ꝑ crimine. Victa iudice dea uicta ego tuo iuditio ſupplicio afficiar. Sed ſi crimine abeſt ſi ſis me caſtam & incorruptam. Dabis thure pignore

nſtræ uitæ: te ipſa oñdas ſigna: tãq̃ pignora & teſtes uitæ meæ pudicæ. Et tu caſta: pudica & ſãcta. Seqre manus caſtas: meas. ſ. Dixit. ita pcata ẽ Claudia. Et traxit funẽ. ipſius nauiſ. Exiguo cõamine: puo conatu. Nã puo labore traxit: & facillime ſequuta ẽ ratis. Mira loquor: dico qdẽ admirabilia. Sed teſtificata ĩ ſcæna: q̃ relata fuere ĩ theatro: ut adhiberi fides debeat. Mota dea ẽ pcibus ipſius Claudiæ. Et ſeqt̃ ducẽ: pcedẽtẽ & trahẽtẽ. uirginẽ. Et ſeq̃ndo laudat. ex hoc ipſo laudarĩ uĩ ga ſeqt̃ trahẽtẽ i a pbationẽ. & cõmẽdationẽ pudicitiæ illiuſ. Sonuſ idex lætitiæ hoc ẽ plauſus quo aĩoꝝ idicat̃ lætitia. Fert̃ ad aſtra nã datus ẽ uirgini plauſus igẽs & uoceſ ſydera ſublatæ. Veniũt ad flexũ fluminis: claudea ſenatuſ: & populuſ. & matrõæ ueniũt illuc: ubi ſe icipit reflectere ĩ locuã amnis. Priores dixere atria tyberina: dixere ueteres eẽ domũ tybridis. Inde ſiniſter abit uertit ſe ĩ ſiniſtrã ubi ẽ ille reflexuſ fluminis. putauere antiq eẽ regiã numinis tyberini. Vñ uir. de eodẽ loco: cũ facit deũ ipm loquẽtẽ. Ego ſũ pleno quẽ flumine cernis. Strĩgẽtẽ ripaſ & piguia culta ſecãtẽ. Ceruleus tybriſ: cœlo gratiſſimus amnis. Hic mihi magna dõus celſiſ caput urbibuſ exit. Nox aderat ſubſtitere p noctẽ ĩ ipſo flexu. quo ab hoſtiis tyberiniſ uenerant. Religãt funẽ a ſtipite q̃rno: a trũco q̃rcus religerẽ p inectere: ſeu ligare dicimuſ Vir. cũ laomedõtia pubeſ gramieo ripæ religauit ab aggere claſſem Corpa functa cibo. poſt quã comederũt. Dãt locũ ſõno qeti ſe tradiderũt. Lux aderat iã illuxerat. Soluũt funẽ a ſtipite q̃rno. ubi ueſperi religauerãt. Tñ ãte q̃ ſolueret. Dedere thura poſito foco: erecta ad tpſ ara: & ſuccẽſo igne thura adoleuere Ante coronarũt puppẽ: añq̃ iñ diſcederẽt nauẽ ramis uirẽtibus coronarũt Et mactarũt iuuencã ſine labe delectã ex armẽto ſine ulla macula. q̃ nl'la poſſet labe notari iuuẽcã imolarũt. Et rudẽ opũ. & cõiugii. quæ nec araſſet nec taurũ ſuſtinuiſſet. & tria dat huic hoſtiæ. facit delectã iniugẽ & purã. ſed de his dixĩus ĩ primo lib Eſt locus facit topographiã. Quo almo lubricuſ iſluit ĩ tyberĩ. Almo puus ẽ fluuius q iterſecãs hoſtiẽſẽ: uiã nõ lõge ab illo flexu init tybrĩ. Aliq putãt eẽ illũ: q ẽ inf portã urbiſ hoſtiẽſe: & tẽplũ diui Pauli. remotior ab urbe eẽ nõ põt. qa galli quot annis ibãt illuc cũ mr̃is ſimulacro: qđ indicat Luca. Et lorã paruo reuocãt almõe cybelẽ. Et minor: annis. Perdit nomen in magno amne: Almo paruus flu. amittit ſuũ nomẽ: cũ ĩfluit ĩ tybri ut de iſara inquit Luc: cũ influit in Rhodanũ: q̃ gurgite ductus per tã multa ſuo famæ maioris in amnẽ lapſus ad æquoreas nomẽ nõ pertulit undaſ: Illic ĩ eo loco apđ hoſtiũ almonis. Sacerdos canus iã ſenior cũ ueſte. Purpurea. quo eẽt ornatior: Lauit dominã. deæ ſimulacꝝ. Et ſacraq ſimul ferebãt̃: aqs almonis ipſius parui amnis & iñ moſ ſũpſit initiũ referẽdæ deæ illuc. Exululãt comites galli miniſtri Cybelis ululatum ediderũt. Et flat̃ flatu reſonãt. Tibia furioſa: uel horrẽda ut paulo ſupius. horrẽdo ſono dixit uel furioſa qa furere ipſi miniſtri uidebãt̃. Et manus: molles: molliũ miniſtrorũ. Feriunt terga taurea. Tympana ex tauroꝝ corio. Claudia pcedit ante it. Celeberrima. laudatiſſima: Vultu læto: Leta. n. alias antecedebat. Vix tãdẽ ẽ credita pudica tãdẽ oẽs credidere eã caſtã ſed diffi culter credidere tamẽ. Teſte dea: quæ caſtas eiuſ manus ſequuta eſt. Ipa deũ mater. Sedens plauſtro quæ iam currui erat impoſita. Eſt inuecta illata: & intra urbem uecta: Porta capena q̃ exit̃ in uiã applã. & inde regio portæ capenæ dicta ẽ qua porta itur ad ædẽ Diui Sebaſtiani: Boues iũctæ quæ iugatæ curꝝ trahunt. Spargũtur flore recente. recentibus floribuſ & uias ſternabãt: & qui in ſpectaculo erãt pterennteſ floribuſ ſpergebant

Morte luam pœnas: iudice uicta dea.
Sed ſi crimen abeſt: tu noſtræ pignora uitæ
Re dabis: & caſtas caſta ſequere manus.
Dixit: & exiguo funem conamine traxit.
Mira. ſed in ſcæna teſtificata loquar.
Mota dea eſt: ſequit̃q; ducẽ laudatq; ſequendo
Index lætitiæ fertur ad aſtra ſonus
Fluminis ad flexũ ueniunt tyberina priores.
Atria dixerunt: unde ſiniſter abit:
Nox erat: & querno religãt in ſtipite funẽ
Dantq; leui ſomno corpora fũcta cibo
Luxerat: & querno ſoluunt a ſtipite funẽ:
Ante tamen poſito thura dedere foco
Ante coronarũt puppem & ſine labe iuuẽcã.
Mactarunt operum coniugiiq; rudem.
Eſt locus ĩ tyberim quo lubricus ĩfluit almo
Et nomen magno perdit in amne minor.
Illic purpurea canus cum ueſte ſacerdos
Almonis dominam ſacraq; lauit aquis.
Exululant comites: furioſaq; tibia flatur.
Et feriũt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit læto celeberrima uultu
Credita uix tandem teſte pudica dea.
Ipſa ſedens plauſtro. porta eſt ĩuecta capena
Sparguntur iunctæ flore recente boues:

Naſica accepit:templi non perſtitit auctor.
Auguſtus nunc eſt:ante metellus erat:
Subſtitit hic erato:mora fit dū cætera quæro.
Dic īquā parua cur ſtipe quærat opes:
Contulit æs populus:de quo delubra metellus.
Fecit ait:dādæ mos ſtipis inde manet.
Cur uicibus factis ineunt conuiuia quæro
Tūc magis īdictas concelebrātq; dapes.
Q uod bene mutarit ſedē berecyntia dixit
Captant mutatis ſedibus omen idem.
Inſtiterā.quare primi megaleſia ludi.
Vrbe forent noſtra:tum dea ſenſit enim:
Illa deos īquit peperit ceſſere parenti.
Principiumq; dati mater honoris habet.
Cur igitur gallos:qui ſe excidere uocamus
Cum tātū a phrygia gallica diſtet humus
Inter ait uiridem cybelen:altaſq; celenas
Amnis it īſania nomie gallus aqua
Q ui bibit īde furit:ꝓcul hic diſcedite:quis eſt

Naſica accepit.P.Scipio Naſita.q uir optius a ſenatu iudicatus ē.deā accepit in igreſſu urbiſ.Ve&
Liuius iqt ab hoc acceptā ī hoſtis tyberinis.dediſſeq; īn ferēdā matrōis. Tēpli nō ꝑſtitit auctor ꝗ
ipſe Naſica tēplū deæ nō cōſtruxit ſed qntus cecilius Metelluſ:ex donis deæ collatis tēplū ī regione
portæ capenæ mr̄i deoꝝ erexit.īſtaurauitq; illd poſtea Auguſtus & ludos cōſtituit.& ut eidē a mu
lieribuſ carmīa canerēt.Vn̄ ī pricipio ſcdi libri triſtiū:ipſæ quoq; auſonias cæſar mr̄eſq; nuruſq;.
Carmina turrigere dicere iuſſit opi. Auguſtus nūc ē.auctor.ſ.tēpli nā illd reſtituit tpe ip̄ius poete
ſō nūc ē qa nr̄o tpe ædē reparauit.An
te erat Metelluſ.Ceciliuſ erat auctor.
q ab initio erexit. Subſtitit hic erato.ꝗ
deſiit loq muſa. Mora fit.retardatur
Dū cætera q̄ro:ī qbus ī erat dubitatio
Dic īquā cur q̄rat opes.ip̄a dea cur ſi-
bi nūmos q̄rit. Parua ſtipe:ꝑuo nū
mo:Eo.n.die ſinguli ſinguloſ nūmoſ
offerebāt. Ait cōtulit æſ populus ut
paulo ſupius dixīus.Populus freq̄ns
ī palatio dona deæ tulit:ꝙ teſtaꝰ Liui
us.ergo ab ære collato a populo:moſ
cōferēdarū quot anniſ ſtipū originē ſū
pſit. De quo:ære qd populus cōtulit
Metellus:ip̄e Q uitus Cecilius Metel
lus. Fecit delubra:extruxit tēplū.in
de.ex eo. Manet moſ.ſeruaꝰ cōſue-
tudo.Dādæ ſtipis:offerēdoꝝ nūmo
rū. Q uæro cur īeāt cōuiuia factiſ ui
cibuſ.Poſtea īterrogo un̄ ea ſit cōſue
tudo:ꝙ ī his feſtiſ uiciſſim mō ad hec
mō ad illa cōuiuia eāt. Et magis tūc
magiſ q̄ ullo unq̄ tpe. Cōcelebrāt cū
celebritate freq̄ntāt. Dapeſ īdictas:
ipſa cōuiuia īdicta.nā īdicebanꝰ ab ip
ſis ſacerdotibuſ & poſtea uiciſſim ibāt
Q uod berecyntia:ſō factis uicibus in
eunt cōuiuia qd deoꝝ mr̄. Bene mu
tauit ſædē:pſpere cōmutauit mōtes phrygiæ:ꝓ urbe Roma. Capcāt idē omen ꝓſperæ mutati
onis. Mutatis ſedibus.cū e cōuiuio ī cōuiuiū ſe recipiāt:Preærāt huic rei epulōes:quibus id īditū
nomē:Q uod Pōpeio reſte īdicēdi ioui:cæteriſq; diis epulas poteſtatē hr̄ent.& Ci.ī li.de oratore
Pontifices inquit uetereſ ꝑp ſacroꝝ multitudinē:tris uiros epulones eē uoluerūt:cū eēnt ip̄i a Nu-
ma:ut ēt illud ludricū epulare ſacrificiū facerēt inſtituti.& alio loco:Romæ inquit erant ſacra deæ
mr̄is:ī quibus diebus feſtiſ nocte epulabāꝰ.Erāt aūt ſeptē nūero.&c.Hi ergo erāt.qui cōuiuia cō-
mutabāt. Inſtiterā:q̄rēs.ſ. Q uare ludi magaleſia forēt primi ī urbe nr̄a.Cur Romæ primi di-
canꝰ.& ꝑmo loco fiant ludi ipſi:quoſ cōſtituit.M.iuniuſ brutus.& Megaleſia appellāꝰ:& de qui
bus paulo ſupius diximus.& quoꝝ liuius meminit. Cū dea:erato. Inqt.n.quia. Sēſit ꝫ me
.ſ.q̄rentē. Illa:cybele. Peperit deos:iouē:iunonē neptunū:Plutonē. Ceſſere parēti.dii ip
ſi uoluere matri cedere Et matre hēt principiū dati honoriſ:hoc eſt primū ludoꝝ honorē.nā cum
ludi diis exhibeanꝰ.Primuſ honoſ matri deorū debeꝰ ſō ipſi primi & magni dicunꝰ ludi. Cur er
go uocamus gallos:qui ſe excidere:alia quæſtio.Cur galli dicti ſint miniſtri Cybeles.qui ſibi uiri-
lia exciderūt:ſeu āputauerunt. Cum humuſ gallica:galia ipſa. Tantum diſtet:diſiuncta & lō
ge remota ſit. A phrygia:unde huc aduecta dea:hoc inquit cur appellāꝰ eo noīe quādo quidem
a gallia appellari nō potuerint. Inter ait uiridē cybelē:Muſa cām appellationis ad gallū fluuiū re
fert.cuius aq̄ epota furorē gignit.is labiꝰ ꝑ ea loca phrygiæ ubi mr̄is deū erāt tēpla.initiū.n. capit
ex modris phrygiæ & in ſagaꝝ amnē īfluit.Et pli.īquit gallus phrygiæ flumē ē.de cuiuſ aq̄ potā
tes reddūꝰ īſani.& Martianuſ aſſerit ab eo miniſtroſ matris deū gallos dictos ait erato.galluſ am-
nis:fluuius. Aqua īſana:īſaniā & furorē īcutiēti: It.fluit. Inter uiridē cybelē.Cybelon & cy
belē dicimuſ mōtē.de quo paulo ſupius. Et altas celenas:Celenæ ī phrygia collis qdā ē:ut Stra
bo iqt:ī quo urbs fuit eiuſdē noīs.Hinc Anthiocuſ ſoter hoīeſ trāſtulit ī eā:quæ nūc Apamia dr̄ &
urbē appellauit de nomine matriſ Apamiæ Artabazi filiæ quæ ſeleuco necatori nupſit.Hæc ī phri
gia ab illo referunꝰ.Sed ipſoꝝ locorū nomina.ī loca noſtra Marſorū trāſlata ſunt:ut fuiſſe hæc op
pida putauerim:etiam ante Marſiam ex Aſia pulſum.Sed de hiſ in ſexto libro.plura dicemuſ.
Q ui bibit inde.ex eo fluuio. Furit:furorem concipit: Diſcedite hic ꝓcul.longe ab hoc fluuio

recedite:ne ſitis poſtea furore perciti. Quis ꝑ q̄bus. Eſt cure bonæ mētis:qui ſane mētiſ eſtiſ & iſanire nō uultis. Qui bibit inde furit:repetitio prioris expoſitionis ad uehemētiora monita. Non pudet herboſum:ultima quæſtio.Cur ī epulis deæ moretum adhibebať.cām refert muſa ad antiquos cibos:cū lacte & herbis olim homines ueſcerenť.Neq̃ enim eſt aliud moretum .niſi ad mixto multarū reꝝ cū lacte & caſeō:licet ſint qui pro intinctu uiridi accipiant:dixi ego:Nō pudet poſuiſſe in mēſis dominæ:apponere deæ epulis. Herboſum moretū:ex herbis & lacte & caſeo

Cura bonæ mentis:qui bibit inde furit.
Non pudet herboſum dixi poſuiſſe moretum.
In dominæ menſis:an ſua cauſa ſubeſt.
Lacte mero ueteres uſi narrantur.& herbis
Sponte ſua ſi quas terra ferebat ait.
Candidus elixe miſcetur caſeus herbæ
Cognoſcat priſcos ut dea priſca cybos
Poſtera cum cœlo motis pallantias aſtris
Fulſerit:& niueos luna leuarit equos:
Qui dicit:quōdā ſacrata eſt colle quirini
Hac fortuna die publica uerus erit.
Tertia lux memini ludis erit:hac mihi quidam
Spectanti ſenios cōtinuuſq̃ loco.
Hæc ait illa dies lybicis qua cæſar in oris
Perfida magnanimi contudit arma iubæ
Dux mihi cæſar erat:ſub quo meruiſſe tribunus.
Glorior:officiis præfuit ille meis
Hanc ego militia ſædem,tu pace paraſti

cōfectū. An ſua cā ſubeſt an ē aliq̃ cauſa ꝓpria:q̄re id fiat. Ait ueteres antiq. Narranť uſi q̄ſi dicūt ueſci ſolitos ipſos ueteres.Mero lacte & herbis:his.n.ueſcebanť ante panis uſum Si quos:q̄ſi & aliis cibis ſi aliquos. Ferebat terra ſua ſponte nō arata:nō conſita.ſed ſuapræ natura. Cādidus caſeus miſceť elixæ herbæ hoc nūc offerť epulis deæ:caſeus cū herbis elixis.ꝙ moretū. Vt dea priſca:deoꝝ mater antiq̄. Cognoſcat primos cibos qualibus Saturni tpe ueſci cōſueuerūt Hactenus de ſacris cibeles. Poſtea cū cœlo.viii.idus aprilis.hoc ē ſexta die mēſis Erit feſtū publicæ fortunæ:cuius tēplū a Cæſare cōſecratū ē ī colle qrinali:poſt Aphrā uictoriā de Scipione.& rege iuba.de quo paulopoſt Poſtera pallantias:ſequēs aurora pallantis ex Titanū genere filia. Cum fulſerit motis aſtris:pulſis ſyderibus quæ aductu maioris luminis obſcurātur.Et lūa leuarit equoſ niueoſ.aleuiarit ab ipſo ope hoc ē ubi occidet luna. & mane illuxerit: Veruſerit:q̄ dicet:uera loqueť qcūq̃ id aſſeret.Publica fortuna ē ſacrata:ædes fortūæpublicæ:cōſecrata fuit quōdā. Hac die:q̄ octaua ē iduū aprliū. Tertia lux:tertia dies a feſto publicæ fortunæ:hoc ē.vi.id.apri. Erit ludis:deputata ad exhibēdos ludos:eo.n.die ludi fiunt. Memini:memoria repeto. Hac.die.ſ. Quidā ſenior cōtinuus mihi ſpectāti:q̄ ſpectabā ipſos ludos. Et loco:q̄ſi q cōtinuato ordine ꝓximo mihi loco ſedebat:cū ꝓximuſ eēt dignitate. Ait dixit. Hec illa dies.Referebat ille ſenex ī ludis:eū eē diē:quo Cæſar ī aphrica uictor fuerat.Et.n.uicto Cæſar pharnace Romā rediit.cōſul.iteꝝ creatus ē:ubi cognouit Catōis & Scipionis fugā ī Aphricā.q̄ ad bellū a rege iuba accēdebāť:illuc traiecit & catone iā mortuo iubæ & ſcipionis debellauit exercitū.Ex paucribus iaudito priuſ tubaꝝ clāgorē regis elephātiſ.Scipio naue fugiēs ſe ipſū iteremit.Rex iteri iuba:ut ī cōmētariiſ ē ab oībus ciuitatibuſ excluſus:deſpata ſalute:cū iā conatus eēt cū petreio:ut p uirtutē iterfecti eē uidereť:ferro iter ſe depugnāt:atq̃ iſirmiorēq̃ ibecilliorēq̃ iuba Petreiū facile ferro cōſūpſit deiq̄ ipſe ſibi cū conareť gladio traiicere pectus;nec poſſet p̄cibus a ſeruo ſuo ipetrauit:ut ſe iterficeret idq̃ obtinuit:&c.Cæſar uero Romā ex Aphrica rediens:ut igr plu.ex ea uictoria magnifice p ora populi ferebať.Tātū.n agri ab eo iditionē ſubactū ut ānuo ꝓuentu ꝑcepturus fiſcus eēt. Tritici qdē ducēta milia modium acticoꝝ:olei uero trecētas myriadas. Aliquot inde triumphos egit. Alexandrinū pōticū:Aphrica nūm non de Scipione:Sed de iuba,rege eius filius:iuba quoq̃ nomine īfanſ admodū ieo deductuſ ē triūpho.Fortunatiſſimā utiq̃ captiuitatē qua effectū ē ut ex Barbaro.ſ.ac Numida inter doctiſſimos ſcriptores adnumereť.Poſt triūphos igētia militibus congiaria dedit.ad cūciliādā ſibi plebē ſpectacula edidit cōuiuiaq̃ celebrauit.uno die ī duobus:ac uigiti milibuſ triclynioꝝ epulū p̄bēs uniuerſis.Munus gladiatoriū ac nauale certamē adhibuit:& reliq̄.Ille igiť ſenex referebat Cæſaris uictoriā q̄ qdē ipſi luci fuiſſe uideť iſtituti. Hæc illa dies:ē.ſ. Qua cæſar ī oris lybicis ī Aphrica Contudit:tūdēdo attriuit & oppſſit: Arma pſida:pſidā & fœdifragā punicā militiā. Magnanimi iubæ:regis mauritaniæ. Dux mihi cæſar erat:quaſi eo tēpore ego ſub cæſare militabā. Sub quo tribunus.q̄ erā tribunuſ militū. Glorior meruiſſe:ad gloriā mihi aſcribo ſub cæſare militaſſe. Ille cæſar. Præfuit officiis meis.q̄ ille ipator:& ego ſub eo trib. Ego paraui hāc ſedē militia tu paraſti pace:erant ī eo ordine ſub ſelliorꝝ:ubi ſedere nō licebat:niſi q magiſtratū geſſerāt in q̄r ergo ille ſe militia qa tribu.fuerat.ius ī eo ſubſellioꝝ ordine ſibi paraſſe:Poetā uero domi ī pace

Vſus honore inter biſqnos uiroſ: q magiſtratũ ĩ decẽ uiratu geſſiſti Fuerat.n.poeta decẽ uir.ãte tñ iuuenis triũuir. Vñ ĩ quarto triſtiũ. Cœpimus & teneræ primos ætatiſ honoreſ. Eque uiris quõdã pars tribus una fui. Egitq; cãs in foro centũ uirali: de quo in ſcdo triſtiũ ad auguſtũ. Nec male com miſſa ẽ nobis fortuna reorũ. Vſq; decẽ decies inſpiciẽda uiris. Quin ẽt inter cẽtũ uiros iudiciũ di xiſſe conſtat: ut a principio diximus. Hoc aũt in loco decẽuirꝫ ſeſe oñdit. Fuit .n. in eo magiſtratu decẽ uirali in quo ipſi iudices de cauſis ad arbitriũ iudicabãt: de quo ſe ipſũ ab ĩtegritate & fide com mẽdat.

Inter biſquinos uſus honore uiros
Plura locuturi ſubito ſuducimur hymbre.
Pendula cœleſtes libra mouebat aquas
Ante tñ quã ſũma dies ſpectacula ſiſtat.
Enſifer orion æquore merſus erit:
Proxima uictricẽ quom romã inſpexerit eos.
Et dederit phœbo ſtella fugata locum
Circus erit pompa celeber: numeroq; deorũ:
Primaq; uentoſis palma petetur equis.
Hinc cereris ludi: non eſt opus indice cauſæ.
Sponte deæ munus: promeritũq; patet
Panis erant primis uirides mortalibus herbæ.
Quas tellus nullo ſollicitante dabat.
Et modo carpebant uiuax in ceſpite gramen.
Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant.
Poſt mõ glãs nata ẽ: bene erat iam glãde reperta.
Duraq; magnificas quercus hẽbat opes.

In ſcdo.n.triſtiũ ſic ĩqt. reſ quoq; priuatas ſtatui ſine crimĩe iudeſ Deq; mea faſſa ẽ ps quoq; uicta fide. Sed de hmõi iudiciis ĩ libris de oratorẽ ad. Qu. fratrẽ ciceroniſ cumulatius. differemus. Plura loquuturi. cum & alia multi ſimul coloquuturi eẽmus. Subducimur: repellimur a ſubſeliis. Subito hymbre: ſubita pluuia. Libra pendula pendens quæ iam in occaſu erat. Mouebat cœleſtes aquas iuferebat pluuias. Egimuſ ſuperius de occaſu libræ. non exigit hic locus ut ea repetamus quæ iam dicta ſunt. Sed illud dixiſſe ſatis ſit. Libram ĩ occaſu pluuias plerũq; ĩferre. nũc quoq; ĩ ipſo occaſu pmitẽ: idẽ mouet aqs: Tñ anteq̃ ſũma dies: ãteq̃ ultima ps. dieſ. Si ſtat ſpectacula: q̃ſi finẽ ĩponat ludis. Orion enſifer: ferenſ. enſẽ nã armatus cũ gladio figuratur. Erit merſuſ æquore. iã occiderit: ſic deſignat ipſius orionis occaſũ: qd̃ qdẽ ſydus pcelloſũ ẽ. Pli. tñ occiderẽ ĩqt gladiũ eius idibus noueb. ſic magna eẽt differẽtia in occaſu. Noſ aũt ĩ ſequenti libro: quæ ad eũ pertinent latius referemus. Proxima uictricẽ. v. id. apri, hoc ẽ nono die mẽſis. ludi fiunt ad honorẽ cereris ĩ circo maxĩo: primũ tñ fiunt equiria. Ad ludos ãt cũ pompa itur ferũturq; deorꝫ imagineſ magna reuerentia & frequẽtia populi: habeturq; is Cereri honor qd̃ ab ea reperto frumẽto: & coficiẽdi panis uſu ſiluestrẽ uictũ delicariori cibo maturit. De cerere plura dixiuſ ĩ primo li. Hoc quoq; ĩ loco plura referentẽ pſertim que ad proſerpinæ raptũ: & errores ipſius ſpectãt. Proxima. ſequens aurora. nã aurora ẽ. Cũ ĩſpexerit romã uictricẽ: hoc eſt cũ ſequens dieſ effulſerit. & Romã orbis uictricẽ radiis illuſtraris. Et ſtella fugata dederit locũ phœbo. q̃ſi ſtellæ erũt ab aſpectu nr̃o fugatæ. nã uincentẽ a maiore lumine. Circus: maximus. ſ. quẽ Targnius priſcus extruxit inẽ Auentinũ & Palatiũ. Erit celeber põpa: nã cũ põpa frequẽtatus: põpa. n. ẽ ipſe ordo pcedẽtiũ ĩ ſupplicatione. Vñ nũc a nr̃is proceſſi odr̃: & põpã quoq; funebrem dicimus. Et nũero deorꝫ q̃ſi multis deorꝫ imagibuſ q̃ ordine quoq; ſuo referũtẽ. Et pria palma p ma uictoria in ipſo circo. Peteẽ equis uẽtoſis pernicibuſ iſtar uẽtorꝫ primo enim loco erit equorꝫ curſus. Hinc: poſt equiria. Ludi cereris. qui exibentur ad honorem cereriſ. Non eſt opus indicæ cauſæ: demonſtratore originis horum ludorum: quia non eſt petere a numinibus rationem cum per ſe pateat. Munus deæ. Cereriſ. Et promeritum. quaſi quod ipſa de genere humano p merita ſit. Patet ſponte: per ſe & ratione ſui ipſiuſ manifeſtum eſt. Virideſ herbe erant paniſ primis mortalibuſ: ut referat merita Cereriſ ſplẽdidioriſ cibi inuentriciſ: hoc ĩquit primi mortaleſ lo co panis: q nõdũ traditus erat uẽſcebantẽ uirentibuſ herbiſ. Quaſ herbaſ dabat telluſ nullo ſollicitãte: nullo terrã ipſã colente. Sua enim ſponte procreabat herbaſ. Et modo carpebãt: ipſi mortales. Gramen uiuax: uirẽſq; tã cito nõ areſcit. De ceſpite. de terra herbida. Nunc epulæ: mortaliũ. Erat cacumen tenera fronde: ſummitaſ illa tenellarꝫ frondium: quæ quia tenellior: & ad eſũ quoq; facilior eſt. Poſt modo glanſ nata eſt. ab initio ueſci cœpere tenelliſ. & tum pullulãtibuſ frondibuſ: poſtea natæ ſunt ipſæ glandeſ: & hic cœpit eẽ prænoſior cibuſ. Bene erat hominibuſ. ſ. Iã repta glãde: qm̃ pluris erãt glãdeſ: & glãdiferæ arboreſ, ipſiſ herbiſ. uñ & Ply. ingt: Proximũ erat narrare glandiferaſ quoq; primæ uictũ mortalium aluerunt. Nutriceſ inopiſ: ac fere fortiſ: &c. Et paulo poſt: glande opeſ nunc quoq; multarũ gẽtium conſtant nec nõ & inopia frugũ areſactiſ emolitur farina: ſpiſſaturq; in paniſ uſum. & reliqua. Et dura quercus: que prima ẽ glandiferarum arborũ. Habebat opeſ magnificaſ. pter ſplendidiorẽ cibũ ex glandibuſ quã ex herbis

Prima ceres uocato homine ad meliora alimenta: cum uocaſſet hominem ad utiliorem pſtatio reꝗ cibum. Mutauit glandes cibo utiliore: hoc eſt pane. Tradito enim uſu panis glandes reiecte ſunt. Illa coegit tauros præbere collum iugo: prima ceres domare boues. & ad iugum ligare docuit. Sed qui prius domuerint: in primo diximus. Tunc primum humus eruta: terra proſciſſa & euerſa. Videt ſoles: nam quæ prius euerſa non fuerat: cum nulla eſſet ratio colendorum agrorum. tum primum effoſſa ſoli patuit. Aes erat in precio: cœperat iam eſſe in precio: cũ eēt opus

Prima ceres hoīe ad meliora alimenta uocato
Mutauit glandes: utiliore cibo.
Illa iugo tauros collum prebere coegit
Tunc primum ſoles eruta uidit humus
Aes erat in precio: calibis: iã maſſa placebat
Heuheu perpetuo debuit illa tegi.
Pace ceres læta: eſt & uos orate coloni.
Perpetuam pacem perpetuumꝗ ducē.
Farra deæ micæꝗ licet ſalientis honorem.
Detis: & in ueteres thurea grana focos.
Et ſi thura aberunt: iunctas accendite tedas
Parua bonæ cereri ſint mõ caſta: placent.
A boue ſuccincti cultros remouete miniſtri
Bos aret. ignauum ſacrificate ſuem.
Apta iugo ceruix: non eſt ferienda ſecuri
Viuat: & in dura ſæpe laboret humo
Exigit iſte locus raptus ut uirginis edam
Plura recognoſces: pauca docendus eris.
Terra tribus ſcopulis uaſtum procurrit ĩ æquor

ferreis inſtrumentis ad proſcidēdam terram. Iam maſſa Calybis: ipſe inſa bricatus Calibs ita appellatus a Calibibus populis ad dextram Euxini primis ipſius generis æris repertoribus Placebat. ad formanda ſcilicet ruſtica inſtrumēta Heu quã perpetue debuit tegi illa calybis maſſa: utilius enim eſſet: Materies ferri ſi ſemper tecta fuiſſet. Nõ geſta armata bella cruenta manu. Cauſa fuit ferrũ belli cræbreꝗ rapine: Excidium miſeris exitiumꝗ fuit: ideo poeta optaret tectam fuiſſe ſemper ferri maſſam: quia inde fabricata bellica inſtrumenta. Ceres eſt leta pace quoniam ut ĩ fine primi dixerat. Pax cererem nutrit pacis alumna ceres. Et uos coloni: agricolæ. Orate precibus a diis poſite Pacē perpetuã: quæ perpetua & ſine intermiſſione ſit. Et perpetuum ducē: optate perpetuam uitam Tyberio qui pacē præſtat. Farra licet: ceres nõ exigit opulētũ ſacrificiũ ſed farre & ſale contenta ē: & thure: & ſuccenſis tædis. Licet detis: offeratis deæ cereri: Farra: quæ quo eſſent ĩ precio in primo & ſcdo diximus. Et honorem micæ ſallentis: hoc eſt micæ ſalis. nam igne ſaliens edit crepitum. offeratis igitur molam que erat ex ſale & farre mollito. Et grana thurea: grana thuris adolenda. In ueteres focos: in ueteres aras. Sed ſi thura aberint cum haberi thus non poterit. Accendite tædas unctas: quæ pinguedine prius perungi debent: ut uehementius accendantur. In ludis enim cereris tæde accenſæ feruntur: quod raptam filiam. accenſa facæ quæſierit. Parua munera ſcilicet. Placent boni cereri. quia modico contenta eſt.

Sint modo caſta: ea quæ offeruntur: quaſi modo pia & caſta mente offerantur. ut in primo libro diximus. Mens humilis. mens caſta placet: Caſtam accipe mentem. A boue ſuccincti: admonet: ne bos immoletur. Nam capitale erat apud ueteres bouem mactare: quem ut Plinius inquit ſocium laboris: atque agriculturæ habemus: ut in primo quoque dictum. O miniſtri ſuccincti: uos qui ſuccincta ueſte ſacra miniſtratis: Qui mos ſuccingendi a Gabinis emanauit. Nam Gabini cum ſacrificarent. ueſtes ſuccinxere: ut ex peditiores eſſent ad inſequendos lupos: qui hoſtias: fugabant. Et iterum cum nunciatum eſſet affore prædones: ſuccincti accurrerunt. Quare conſtituere: ut deinceps ſuccincti ſacrificarent. & inde eſt: quod Lucanus inquit: Turba minor ritu ſequitur ſuccincta gabino. Remouete cultros a boue. nolite bouem immolare: & ab eo remouete gladios. Aret bos: arare & proſcindite terram boue. Sacrificate ignauum ſuem: immolate porcum ignauum: & inutilem: & inertem: quia neque lana: ut oues. neque ferendo onere: ut equi. muli. Aſini. Cameli. neque arando: ut boues: uiuant. Sed immolatur cereri: quod ſemina eruerit. ut in primo diximus. Ceruix. bouis ſcilicet apta. Iugo: ferendo. Non eſt ferienda: cedenda. Securi: quia bouem ferire non debemus. Viuat: bos. Et ſæpe laboret in dura humo. exerceatur in proſcindenda terra. Exigit ipſe locus: quoniam cereris ſacra canimus. ipſa res exigere uidetur. Vt eadem raptus uirginis: quemadmodum a Plutone Proſerpina cereris filia rapta fuerit. Plura recognoſces: i huius raptus relatiōe: multa qdē recognoſces: Pauca eris docēdus. quia paucis ego expediã. Terra tribus ſcopulis: aggredif pſerpine raptũ Qui ab aliis quoqꝫ poetis celebratus ē. Et poſt poetã ipſũ Claudianus cecinit. ſũma cũ maieſtate dicēdi quē nos quoqꝫ magna diligētia & cura īterpretari ſumus raptus pſerpine ĩ Enna nõ in Erna monte ſed in pratis

Ennæ ciuitatis quæ ē in medio ferme loco ipſius inſule. Diu deinde mr̄ eã quęritans errauit. Donec ab ſole cognouit a patruo raptã. Legemq̃ accepit reducere ab inferis poſſe eam: niſi qd illa cũ Erebo comediſſet. Comptũ ẽ hauſiſſe grana mali punici. reuocari penitus nõ potuit. Datũ tñ: ut aliquo tpe eẽt cũ mr̄e ſuperius: aliquod apud īferos cũ uiro. Hæc ex fabula. Euſebius aũt inquit ꝓſerpinã ſpecioſiſſimã fuiſſe uirginẽ cereris filiã & Sicani regis uxorem Q uã ob famã ſingularis pulchritudinis. Orcus Molloſſorum rex rapuit & matrimonio ſibi copulauit. Sed quia de ſicilia & raptu uirginis ſumus acturi. facit ad rem illud quod. Dido. inquit. Sicilia optima inſularũ omnium antiqtate rerum cæteras antecellit. Hæc olim. Trinacria ab eius forma primum appellata. Sicania deinceps ab incolis dicta eſt: Poſtremo ab italis qui ſiculi dicebantur. Siciliam dixere. Tradunt ſiculi Siciliam cereri: ac proſerpinæ ſacram eſſe. Fabulanturq̃ poetarum quidam poſt plutonis ac proſerpinæ nuptias: hanc iſulã Anacalyptre nymphe traditã. Sicanos aũt: q in ea habitarunt. idigenas eẽ: ſcriptores tradunt. Has primũ deas in ſicilia uiſas. Inq̃ ea primo frumẽtũ terræ bonitate ortũ: in agro Leontino. qd has deas reperiſſe conſtat Raptã ibi ꝓſerpinam argumẽto eẽ uolũt qd hæ deæ i hac tanq̃ iſula admodũ eis dilecta habitarũt.

Trinacris a poſitu nomen adepta loci
Grata dõus cereri: multas ea poſſidet urbes
In quibus eſt culto fertilis enna ſolo.
Frigida cœleſtum matres aretuſa uocarat
Venerat ad ſacras & dea flaua dapes.
Filia conſuetis ut erat comitata puellis
Errabat nudo per ſua prata pede.
Valle ſub umbroſa locus aſpergine multa
Humidus: ex alto deſilientis aquæ
Tot fuerãt illic quot habet natura colores

Raptũ ꝓſerpinæ ipratis iuxta Ennã ciuitati ꝓpinqs ferunt q̃ liliis uariiſq̃ floribus dea dignis ornata erãt. Vbi pp odorũ fragrãtiã ſagaces canes odoratu carent. Eſt ibi pratũ a ſuperiore parte planum: admodum aquis redundans. Altus circum & præcipitiis undiq̃ abſciſus locus: ex quo a nonnullis ſiciliæ umbelicus appellatur. Spelunca inſuper grandis eſt: per quam plutonẽ fabulant: cum rapta uirgine curru tranſiſſe. Hæc Diodo. Et ſolinus inqt in ſicilia campum Enneum eſſe floridum: & ſemper uernantem: ubi & Demerſum foramen aſpicitur per quod Ditem ad raptum proſerpine exeuntem. Fama eſt hauſiſſe lucem: & coetera. Terræ procurrit in æquor: protenditur in magnum pelagus. Tribus ſcopulis: tribus promontoriis lilybeo. pachinno. peloro. Adepta nomen trinacris a poſitu loci: quæ a ſitu & forma triangulari trinacris eſt appellata. Vnde ſtrabo ſicilia inquit tribus formata angulis. iccirco primus ſenilis trinacria. poſterius trinacris appellata eſt tranſlato in conſonatiorem uocem uocabulo. Grata domus cereri quoniam eam inſulam incoluit. Ea ſicilia. Poſſidet multas urbes: nam multæ ſunt in ea ciuitates: cum populoſiſſima ſit. In quibus: urbibus. Eſt Enna fertilis culta ſolo. Enna q̃ feracem habet agrum Nec intelligas de monte ætna: aut de urbe quæ in eo monte ſita eſt: ſed de Enna. per duplex. nn. non per. tn. quod oppidum eſt in media fere inſula. Cuius Ci. meminit in uerrinis. Et ſtrabo iquit intra inſulam eſt Enna: modicis quidem poſſeſſa inquilinis: ſuper collem iacẽs In qua ſacra cereri ædes. Ea montanas amplectitur planities totas arabiles. Frigida cœleſtũ. Nympha ſyracuſii fontis: quam Arethuſam uocant. Deas ad conuiuium uocarat: Acceſſerat & ceres qd ideo fictum eſſe a poetis conſtat. Vt occaſio daretur amanti rapiendæ uirginis: abſente cuſtodia matris. Claudianus inquit Cererem acceſſiſſem i phrygiam reuiſcendæ matris gratia. ſed Arethuſam fontem eſſe dicunt in Elide in peloponneſo. Delabique inde eius aquam immixto etiã alpheo: ſub terraneo meatu: uſque ſyracuſas in ſicilia ibique apud litus ante urbis portam erumpit: & arethuſæ nomen adhuc remanet. Arethuſa Nympha. Frigida: ob aquæ frigiditatem. Vocarat. ad conuiuia ſcilicet. Matres cœleſtium: deas deorum genitrices. Et dea flaua ceres a flauis ſpicis qbus coronatur. Venerat ad ſacras dapes: epulas ab Arethuſa paratas. Filia: ꝓſerpina. Vt erat comitata conſuetis puellis: quam comitabantur: ſicut conſueuerat Ancillæ: & uirgines. Errabat uagabatur. Per ſua prata. Enna. Nudo pede: ut moris erat nudis incidere nymphas. Claudianus inquit incluſam fuiſſe proſerpinam a matre in ædibus illis: quæ humana ope expugnari nõ potuiſſent. Sed inde eductam a Venere Pallade & Diana. Valle ſub umbroſa. Topographia eſt. Deſcribit enim uallem amœnam: ubi florida erant illa prata: quo proſerpina cum ancillis acceſſit: ubi dum ſtudioſæ ſunt florum legendorum: illa a patruo rapta eſt. Eſt locus ſub ualle umbroſa: nemoroſa. Humidus irriguus. Multa aſpergine aquæ: & ſcaturigine: & aſperſione aquæ Ex alto deſilientis. quæ e loco edito deorſum labitur: ſeu deſilit. Tot colores fuerant illic: quot habet natura: omnis colorum uarietas: quæ in rerum natura eſt erat in ea tellure. pro ingenti & copia: & uarietate: quæ inerat florum. Humus nitedat: nitida nidebat.

Picta diſſimili flore: uariis & diuerſis floribuſ. Q uā humū floridā. Timuit poſtquā aſpexit proſerpina. Dixit comites o ancillæ. Accedite huc.ſ.ad legēdos flores. Et replete mecū nr̄os ſinus nr̄as ueſtes. Flore ꝑ floribus. Præda inanis ꝑ trāſlationē ab eo q̄d hoſti rapit̄: hoc ē ipi flores inanes. Delectat aios puellares ancillas ipas cū magnā ex illis floribus cōciperēt uoluptatē. Et labor nō ſentit̄ ſedulitate quaſi ipo colligēdorū florū ſtudio laborē nō ſentiūt. Hæc puella. Implet calathos uaſa uiminea.iō hic. Nexos cōtextos & colligatos. Eulmie lēto flexibili.nā e

Pictaque diſſimili flore nitebat humus.
Q uem ſimul aſpexit comites accedite dixit;
Et mecum plenos flore referte ſinus.
Præda puellares animos delectat inanis;
Et non ſentitur ſedulitate labor.
Hæc implet calathos lento de uimine nexos.
Hæc gremium; laxos degrauat illa ſinus.
Illa legit calthas; huic ſunt uiolaria curæ;
Illa papauereas ſubſecat ungue comas.
Has hiacynthe tenes illas amarante moraris
Pars thima pars rorem pars meliton amant;
Plurima lecta roſa eſt ſunt & ſine nomine flores.
Ipſa crocos tenues liliaque alba legit.
Carpendi ſtudio paulatim longius itur;
Et dominam caſu nulla ſecuta comes;
Hanc uidet & uiſam patruus uelociter aufert
Regnaque ceruleis in ſua portat equis.
Illa quidē clamabat io cariſſima mater

tenuibus & adhuc uirētibus uirgulis Ver.tibi lilia plenis .Ecce ferūt nymphæ calathis. Hæc iplet gremiū floribus. Illa degrauat onerat. Laxos ſinuſ ueſteſ aptas. Illa legit calta caltæ floreſ ſūt uiolis ſimileſ Pli.poſt uiolarū genera cū ultio loco calatianā referat ſubſeq̄t̄ ꝓxia ei calta ē cōcolori amplitudie. Vincit nūero foliorū marinā quiq̄ folia nō excedentē. Eadē odore ſupat̄. Eſt.n.grauiſ calta.n̄ leuior ei quā icopā regiā appellāt q̄d folia eiuſ oleāt nō floreſ. Huic: alteri. Violaria ſūt curæ nā uiolaſ e uiolariis decerpebat. Earū plura genera purpureæ.luteæ.albæ. Illa ſubſecat ungue decerpit: Comaſ papauereas ipſa papauera de hiſ ſupiuſ dictū. Haſ puellas. Tenes tu hiacynthe nā eas retines ī te colligēdo. Pli.īter genera uiolarū hiacynthū ponit ſic.n.īquit. purpuræ laciore folio ſtatī ab radice carnoſa exeūt q̄ ſolæ græco noīe a cœteris diſcernūt̄ appellatæ hiacynti: & ab his iacyntina ueſtis &c. Nota ē fabula pueri iacynthi cōuerſi ī hūc florē q̄ ī meta.li.x.refert̄. Sic de aiace. de quo ī xiii.meta. Et pli.alio loco Atq̄ īde nomē hiacyntū comitat̄ fabula duplex luctū ꝑferēs eius: quē appollo dilexerat aut ex Aiacis cruore editi ita diſcurrētibus uenis ne græcarū litterarū figura ea uideatur inſcripta. Illas alias puellas. Moraris in mora detines. O amarante de amaranto plinius ſic inquit. Amaranto non dubie uincimur. Eſt autem ſpica purpurea uerius quam flos aliquis & ipſe ſine odore Mirum in eo gaudere decerpi & letius renaſi prouenit auguſto menſe: durat in autumnum. Alexandrino palma: qui decerptus aſſeruatur: mireque poſtquam defecere cuncti flores. madefactæ aqua reuiuiſcit: & hybernas coronas facit. Summa natura eiuſ in nomine eſt appellatio quoniam non marceſcit. Pars illarum puellarum. Amat tyma & Tymi flores colligit. herba quidem nota & apibus grata unde præſtantiora mella decerpunt. Eius genera candidum ac nigricans floreāt ut Plinius inquit circa ſolſticia. cum & apes decerpunt & augurium mellis eſt ꝓuentu.n.ſperant apiarii large floreſcente eo. Leditur hymbribus amittitq̄ florē. Pars rorē marinū.ſ.ros marinus in hortēſibus oībus notus. Vel amat melilothon Melilothi flores legit. Melilothos ut inquit pli.ubiq̄ naſcit̄ laudatiſſimū tamē in actica. Vbicūq̄ uero recēs nec cādicās & croco q̄ ſimillīa quāq̄ ī italia odoratior & cādida & alio loco Sertulā cāpanā īq̄t uocari a ſertis q̄ inde fiūt. Odor eius ꝓximus eſt croco. Plurima lecta roſa eſt & roſas quoque legerunt.

Sunt & flores ſine nomine quia multos decerpunt quorum nomina non referuntur. Ipſa ꝓſerpina. Legit crocos tenues croci flores de croco diximus in primo libro. Et alba lilia nam & rubens inuenitur & purpureum ideo alba dixit. Et de albo plinius inquit. Candor eius eximiuſ foris ſtrictus & ab anguſtis in latitudinem paulatim ſeſe laxantis effigie calathi reſupinis. per ambitum labris tenuique filo & ſemine ſtantibus in medio crocis. Ita odor colorque duplex & cœtera

Itur longius it proſerpina paulatim remotius a cœteris ſtudio carpendi carpendorum florum Et caſu nulla comes eſt ſequuta dominā accidit ut nulla ex puellis dominam ſequeret̄. Patruus: pluto. nā frater iouis & cereris qua ratione patruus erat proſerpinæ. Videt hāc neptē uirginem

Et uelociter aufert uiſam ſūma cū uelocitate quoniam quadriga uehebatur rapuit quam uidit.

Et portat in ſū a regna in erebum. Equis ceruleis ſubnigrantibus. Q uattuor enim illi aſſignātur eq̄ quorū nomina Orneus Nycteus: Ethonus & Adaſter. Illa quidem proſerpina. Clamabat io mater cariſſima o ceres genitrix quæ tibi unica ſū filia & q̄ mihi cariſſima es cū ego ſim tibi.

Auferor:ipſa ſinus abſide:atque ſuos.
Panditur interea diti uia:namque diurnum
Lumen inaſueti non patiuntur equi.
At chorus æqualis cumulatis flore caniſtris:
Perſephone clamant ad tua dona ueni.
Vt clamata ſilet.montes ululatibus implent:
Et feriunt mœſta pectora nuda manu.
Attonita eſt plangore ceres.modo uenerat ennam
Nec mora me miſeram filia dixit ubi es:
Mentis inops rapitur:ut quas audire ſolemus:
Threicias fuſis menades ire comis:
Vt uitulo mugit ſua mater ab ubere rapto:
Et quærit fœtus per nemus omne ſuos.
Sic dea non retinet gemitus.& concita curſu
Fertur.& e campis incipit enna tuis.
Inde puellaris nacta eſt ueſtigia plantæ:
Et preſſam noto pondere uidit humum.
Forſitan illa dies erroris ſuma fuiſſet.
Si non turbaſſent ſigna reperta ſues.
Iamque leontinos amenaque flumina curſu

Auferor:rapta ſũ & abſportor. Ipſa uirgo. Abſciderat ſuos ſinus:ueſtes abſcidit. Interea panditꝰ uia diti patefacta ē plutōi uia hoc ē antrũ illđ aptũ ꝑ qđ ad īferos deſcēdebaꝰ. Nãq; eq inaſſueti q nõ cõſueuere pati lucē. Nõ patiũtꝰ lumē diurnũ clarã diei lucē pati nõ poſſũt iõ celerrie refugit pluto qđ eius eq ſic & umbre oēs q̃ ĩ erebo hoc eſt ĩ obſcuritate tartarea diutius fuerit lucis ſēipa tiētes & ea rõne nõ licet illis niſi noctu ĩterdũ ꝑ ſupiora uagari.uñ apud Ver. Anchiſeq; iã nimis cũ filio ꝑ getē eē ĩmoratũ cũ dicat. Et me ſæuus eqs oriēs afflauit anhelis. At miniſtræ ãcillæ ipſius uirgis. Chorus eq̃lis q ãcillarũ chorus erat eiuſdē ætatis cũ ꝓſerpia Cumulato flore numerus ꝑ numero hoc ē cumulatis floribus:clamant O perſephone:ita.n.appellata ē ea uirgo cereris filia.proſerpina uero poſtea dca cũ eadē & luna eē credita ſit. uñ uarro iqt:Hic epicarmus ennii ꝓſerpinã quoq; appellat.qđ ſolet eē ſub terris proſerpina dcã q͏ꝫ hæc ut ſerpēs mõ ĩ dextrã mõ ĩ ſiniſtrã ptē late mouetꝰ. Serpere & ꝓſerpere idē dicebã ut Plautus q ſcribit quaſi ꝓſerpēs beſtia Veni ad tua dona huc addes ad flores tibi iã ꝓ munere lectos. Vt clamat ſilet poſtq̃ uocata ñ reſpõdet implēt mõtes ululãtibus qa magno ululatu ꝓ gemitu ꝑ oĩs mõtes amiſſã dominã requirebãt. Et nuda manu ferũt pectora mœſta: & uerberabãt pectora manibus q̃a dominã nõ ĩueniebãt Attonita ē plãgore ceres: Rediēs ab Arethuſa miſerãda mater audito ululatu & plãtu ãcillaꝝ obſtupuit & nõ ĩueniēs filiã:amēs facta ē & uelut furore pcita cœpit ꝑ oĩa loca q̃rere filiã uenitq; ad locũ uñ rapta ē ierãt ueſtigia quæ ad ãtrũ ducebãt deprehēdiſſetq; ea die furtũ niſi ipa ueſtigia a ſuibꝰ turbata eēnt. Deĩde ꝓgreſſa totã trinacriam ꝑluſtrauit.poſteaaccēſa face noctuq; uagata ē. Ceres ē attonita plãgore plãctu puellaꝝ. Mõ uenerat ennã redierat iã ĩ ennã ubi erat eius domiciliũ. Nec mora.nec ulla fuit retardatio. Dixit me miſeram:dico ſcilicet. Vbi es filia: tu proſerpina quia non ades:ideo me miſeram dico. Inops mentis:quaſi ſine mente. Rapitur raptim agitur:non ratione.ſed furore. Vt quas ſolemus audire Menades trehicias ire fuſis comis:ita furore rapta eſt ceres ueluti referuntur nobis ire furore concitas Thyades ipſas Mulieres: cum Baccho ſacrificauerint.de menadibus ſuperius diximus:quæ Bacchum ſeu Dionyſium comitatæ ſunt: quas ita dictas putant a furore μαινη enim furor eſt. Vt mugit mater ſua: ita gemebat illa:& quærebat filiam:ut mugitum edit uacca. Rapto ab uberē uitulo:cum uitulus raptus erit ab ipſis Matris uberibus. Et quærit ſuos fœtus ſuum: filium. Per omne nemus per omnes ſaltus & nemora. Sic dea: ceres gemebat: & quærebat. Nec retinet gemitus: immo ſemper gemit. Sed concita curſu fertur:quaſi pernix agitur. Et o Enna: o urbs quam ceres incoluit. Incipit e campis tuis:nam quærere filiam cœpit ex campis Enneis. Inde:ex ipſis campis. Nacta eſt:inuenit. Veſtigia: ſigna. Plantæ puellaris:uirginei pedis.plãta ꝓ inferiore parte pedis ponitꝰ inuenit ergo ceres imaginē plãtæ uirgineæ humo ĩpreſſã:qua illa inceſſerat. Et uidit humum:tellurem. Preſſam:calcatam.

Noto pondere:filiæ pedibus matri notis. Forſitan illa dies:qua cœpit eam quærere. Fuiſſet ſumma:id eſt ultima: Erroris:quia non magis erraſſet. Si ſues:porci non Turbaſſent:rictu & pedibus terram euertendo. Signa reperta ipſa ueſtigia: quæ ſi mater eſſet ſequuta:duxiſſet eam ad demerſum foramen illud:unde abducta ad erebum erat filia.

Iãq; ꝑterit curſu & iã trãſit. Leõtios.qui fuere ĩ ſicilia ĩter lilibeũ & peloridē mediterrãei ꝓpe cētoripios. Et flumia aniena:ita ſcriptũ ē in codicibus ueuutiſtiſſimis ſed nõ cõpimus aniene ĩ ſicilia. Ego exiſtimo ſublatũ ĩ curia librarioꝝ unũ.ſ.& aniſena dicere oportere.nã plinio teſte Aniſes in ſicilia fluuius eſt ſic enim inquit.Colonia Taurominium quæ ante anaſos:Flumen Aniſes mõs ætna & cæte & ſicut a Tyberi Tyberia flucta dicimus:ita ab aniſa aniſena dicere poſſumus.

Prærerit. & ripas herbifer aci tuas
Præterit & cianen & fontes lenis anapi:
Et te uorticibus non adeunde gela.
Liquerat ortigiam: magareaqꝫ pantagiamque
Quaſque ſimethas accipit equor aquas
Antraque cyclopum poſitis exuſta caminis
Quiqꝫ locus curuæ nomina falcis habet
Himeram & didimen agrigentaque tauromiūqꝫ
Sacrorumque melam paſcua læta boum:
Hinc camerinam adit tapſonque: & oloria tempe
Quaque iacet zephyro ſemp apertus erix
Iamque peloriaden liliybeaqꝫ iamque pachinon
Luſtrauit terræ cornua prima ſuæ.
Quacūqꝫ ingreditur miſeris loca cūcta querellis
Implet: ut amiſſum quom gemitales itym
Perqꝫ uices modo perſephone modo filia mater.
Clamat & alternis nomen utrunque ciet.
Vinaque paſtorem uidiſſet an arua colentem.

Et p̄terit Aci herbifer ripas tuas hoc ē trāſit o aci gramineas ripas q̄s īter fluis. aliq̄ legebāt herbi
fer ance cū aci dēat eē nā acis fluuius ut Theocritus oſtēdit ex ætna mōte fluit ex cuius ripis poly
phemū ī Vlixē egiſſe ſaxa dicūt. Et ī hūc fluuiū cōuerſū ī meta. poeta aſſerit Aci filiū fauni & ſy
methidos nymphæ Tūc cū illū ob galatheheā eū aſpnātē polyphemus occidit. Et p̄terit cyanē
Cyane fons ē ī agro ſyracuſano. Veꝝ poeta ī meta. nymphā fuiſſe oñdit q̄ cū n̄ poſſet rapīæ plu
tonis obſiſtere: flēs ī fontē ſui nois cōuerſa ē q anapo fluuio cōmixto nō lōge a ſyracuſis iuxta or
tygiā ī mare labit̃. Et p̄terit fontes
lenis anapi lēi fluxu labētis anapus cy
ane cōmiſcet̃. Et p̄terit te gela n̄ ade
unde. q̄ſi q facile adiri hoc ē ptrāſiri n̄
potes. Vorticibus ꝑpter aquas uor
ticoſas nā gelas fluuius magnus ꝑpe
camerinā cuius & Pli. meminit. Li
querat iā ipa ceres errādo. Ortygiā
Ortygia īſula ī ægeo quā & delon di
cimus. Et eodē noie appellat̃ īſula an
te ſyracuſas de qua hic itelligit nūc ta
mē adiūcta cōtinēti ur̃. Et liquerat
magarea hoc ē ī megarā ipam ī ſici
lia cuius Strabo meminit. Vbi cūcto
rū igr amniū eruptiōes occurrere qui
ī hoaſtia portuoſa ex ætna dilabāt̃.
Et pātagiē q fluuius ē ꝑpe megarā.
Et qua æquor accipit aquas ſymethe
as q̄ſi liq̄rat eam oram qua ſymethus
fluuius ī mare exit. Eſt. n. nō lōge
ab urbe Catanēſi iuxta quē thalia ſiue
ut alii uolūt ætna nympha ioui pali
ſcos pepit. Antraqꝫ cyclopū ātra æt
nea cyclopibus ut home. & alii quoqꝫ
poetæ dicūt hitata. Cyclopes dicti a
circulari oculo quē unitūni frōte hñt.
Exuſta poſitis caminis extructis foraīnibꝫ pp cyclopes qui miniſtri uulcāi dicūt̃ quoꝝ ſupius me
minimus. qꝫ locus hēt noia curuæ falcis: liq̄rat locū. Qui a curua falce denoiatū ē drepanū ꝑ
mōtoriū cuius mēinit Ply. ē etiā & oppidū ī ſicilia ad occidētē Q̄ d'ita dictū ſit q uelit a falce ſaturni
q̄ibi ceciderit ΔΡΕΠΑΝΟΝ græcæ falx latīe. Himerā aliq legūt himeraqꝫ & dydimē melius hime
rā & didimē. Opidū ē himera azāchleis cōditū ī ipa triacria. meīnit Stra. & pli. himera cū fl. īgr
Didime uero una ē ex æolicis īſulis in freto ſiculo. Agrigētaque agrigentum oppidum ab ionibus
conditum in ſicilia Plynius uero inquit oppidum agragas quod & noſtri agrimentinum dixere
Tauromiūqꝫ ꝑ Taurominiū oppidū & ply. inquit Colonia taurominiū q̄ ante anaſos ut dixi
mus. Et liquerat meliā fl. qui ita dictus a colore nigræ aquæ. Pluribus in locis ſunt flumina eo
dem nomine nuncupata. ut in mygdonia cilicia. Thracia boetia. ſicilia de quo hic agitur & aliis
quoqꝫ in locis. Læta paſcua quæ ſūt pinguia & fertilia. Bouū ſacrorū ſacrificio deſtinatorū nā
ut ex campis quos irrigat Clytūnus amnis umbriæ abducebant̃ boues īmolādi uti ex phaliſcis
ita ex paſcuis ſiculis que ab eo flu. irrigant̃. Hinc adit uadit ipſa ceres. Camerinā oppidū ꝑpe
gelam flu. Et tapſon quæ parua eſt inſula iuxta ſyracuſas par pene flucti. inde Ver. Tapſūqꝫ iacē
tē dixit. Et oloria hoc eſt cycnea. Tēpe quæ ī ſicilia ſunt inſtar theſalicoꝝ planiticyes q̄dē ē quā
irrigat. Elerus fl. cūqꝫ in ipſius hoſtiis multi ſoleāt eē cycni. oloira dixit alii legūt tapſon cycnea q̄ tē
pe & idē eſt. Et qua iacet Erix quia inde ē ptrāſiuit. Semp aptus zephyro qui mōs erix oppoſitus
ē zephyro uēto ex occidēte flāti. ubi erat tēplū ueneris ery. q̄d ī magna fuit religiōe romāis. Sed d
hoc alias. Iāqꝫ luſtrarat circuierat. Peloridē arcē pelori. Et lilibea lilibeū ſeu lilibei mōtis uiga:
Iāqꝫ luſtrarat pachinū ꝑmōtoriū. Pria cornua pria ꝑmōtoria hæc. n. illa ſūt pmōtoria ī tribꝫ ſi
ciliæ āgulis pelorus ad ſeptētrionē pachinus ad ortū lilibeus ad auſtrū. Terræ ſuæ ſue īſule. Qua
cūqꝫ igredit̃ īcedit ipa ceres. Implet loca cūcta miſeris q̄rellis p oīa loca p q̄ illa ibat miſerabilitē
q̄rebat̃. Vt cū ales gemit itym amiſſū ut thereus ī upapā cōuerſus gemit filiū itym noīe iā ī auē
quoqꝫ cōuerſū nō ē fabula q̄ & ī met. refert̃ & ī. ii. li. attigimus. Et p uices uici ſſim Mr ceres mō
clamat pſephōe mō filia mō ſuo noīe uocabat mō filiæ appellatiōe. Et alternis uicibꝫ. ſ. Ciet uo
cat. Vtrūqꝫ nom̄ & pſephōes & filiæ. Sed neqꝫ pſephōe ipa clamata. Audit cererē clamātē. Ne
qꝫ filia matrē q̄a neutra appellatiōe uocata reſpōdet. Et utrūqꝫ nomē & pſephōes & filiæ petit al
ternis p ipas uices repetitū q̄a ab illa iā ad īferos abducta nō audiebat̃. Vidiſſet paſtorē colētē ui

na ſi īſpexiſſet illa paſtore uino īdulgentē. An uidiſſet colletē arua ruſticū aratē & ꝓſcidētē agrū Vox erat ita ceres loquebat̄ & paſtores & agricolas īterrogās. Aequa puella tulit hac greſſus. En aliqua puella trāſiuit ꝑ hāc uiā. Iā color ūnus adeſt rebus iā erat nox & unus eē rebus oībꝫ color uidebat̄ qa nihil niſi tenebræ diſcernebant̄. Et oīa tegunt̄ tenebris obſuritate & nocturna caligie. Iā uigiles canes cōticuere qa qeti & ipſi ſe dedere. Alta ætna & altus qdē mōs ē ætna unde erūpit ille ignis illuc acceſſit Ceres & faces accēdit aligatiſq; ad currū dracōnibuſ eū aſcēdit & ad remotiora loca ꝓgreſſa ē.

Vox erat: hac greſſus æqua puella tullit:
Iam color unus ineſt rebus tenebríſque tegunt̄.
Omnia iam uigiles conticuere canes.
Alta iacet uaſti ſuper ora typhoeos etna:
Cuius anhelatis ignibus ardet humus
Illic accendit geminas pro lampade pinus.
Hinc cereris ſacris nunc quoq; teda datur:
Eſt ſpecus exeſi ſtructura pumicis aſper
Non homini regio non adeunda feræ:
Quo ſimul hac uenit: frenatos curibus angues
Iunxit & æquoreas ſicca pererrat aquas
Effugit ad ſyrtes: & te zanchlea caribdis:
Et uos niſcei naufraga monſtra canes
Adriacūque patens late bimaremque corynton
Sic uenit ad portus actica terra tuos.
Hic primum ſedit gelido mœſtiſſima ſaxo
Illud cecropidæ nunc quoque triſte uocant.

Aetna alta iacet ſup ora uaſti typhoeos īpoſita ē typhoeo tota ſicilia & ætna eius caput degrauat ut dixīus ī li. i. Sed ænceládo īpoſitā ætnā alii dicūt. Cuius typhoeos ignibus anhelatis: anhelitu iactatis. Ardet humus ætnea .ſ. ex eius pectore emanat ꝑ hyatū ætneæ ignis. Illic ī igne ætneo. Accendit ceres geminas pinus ꝓ lāpade ꝓ ſplēdore & luce nocturna duas pinus ſuccēdit. Hic ex hoc. Nūc quoq; dat̄ teda ſacris cereris īde mos hūit originē ut ſacerdotes cereris ipſi deæ ſacrificātes tædā accēſā ferāt appellatiq; ex eo ΔαΔουχοι de quo dixīus ī. iii. li. Eſt ſpecus exeſi facit topographiam: quo ī loco illa frenaſſet dracōes. Eſt ſpecus aſper ſtructura pumicis exeſi: ꝑ natiuā ipſius ſtructurā ī exeſo & ab roſo, uetuſtate punice erat ipſe ſpecus aſper. Regio qdē. Nō adeūda hoī nō feræ hoc ē ī quā regionē .ſ. in quo ſpecu nec hoīes aſcēdere nec feræ poterāt ob difficilē aſſenſū & excelſitatē loci & ut illū locū ſignificat̄ quē Dio. īqt undiq; ꝑcipitiis abſciſſū eē. Quo ſimul hac uenit ī qd' ſpecu poſtq̄ ceres uenit. Iūxit angues frenataſ curribus dracōes iā frena tenētes ſimul ligatos ad currū iūxit. Et ſicca nullis undis madida. Pererrat aquas æquoreas errat ꝑ maria eo curru uecta. Sicula enim loca ſuis pedibus peragrauit. Longius autem itura currum aſcendit: quem angues agunt. Et fugit celeriter uenit.

Ad ſyrtes non tamen Acceſſit in aphricam: ſed ſimilitudine quadam ſyrtium libycarum: propter nauigantium diſcrimina loca circa ſcyllam & carybdim ſyrtes appellat. Et te zanclea caribdis meſſanam in ſicilia ut Strabo inquit condidere meſſenii qui peloponeſum habitabant a quibꝫ & nomen permutauit. Namque prius zancle uocabatur cum curua eſſent loca nam curua zanclia uocant ante urbem paululum in traiectu carybdis oſtenditur. Venit ergo ad te ceres o carybdis & plinius inquit in eo freto eſt ſcopulus ſcilla. Item carybdis mare uorticoſum ambo clara ſæuitia & cœtera. Et uenit etiam. Ad uos canes nyſei hoc eſt canes ſcyllei. Aequiuocatio nominis fecit errorem nam & ſcylla dicta eſt niſi megarenſis filia Etiam & filia phorci quæ demutata ē ueneficio Circes in monſtrum illud quod a Vergilio ita deſcribitur in tertio eneidos. Prima hominis facies & pulchro pectore uirgo pubetenus poſtrema immani corpore piſtrix Delphinum caudas utero cōmiſſa luporum. Sed hoc ideo fictum quod ſaxum ingens ſit humanam habens effigiem in parte ſuperiori: in inferiori uero habet reſectos ſcopulos ſub radicibus cauernoſos inter quos dū æſtuoſū mare intrat ab eiſdē refractū tumultuando repreſentat latratum cānū & ululantes ipuos. Mōſtra naufraga quaſi ubi ſæpe naufragium faciunt qui inde nauigant. Adriacūq; patens late uenit i ſinū adriacū late patentē de quo paulo poſt dicemus cum de ægeo & ionio agemus &c. Coryntum bimarem quæ urbs quondam caput: & lumen totius græcie in edito monte ſedes inter ægeum & ionium ideo bimaris dicitur nam in ipſo iſtmo achaico. Sic uenit ceres. O actica quæ ægeo abluerís. In portus tuos nā exeuntibus peloponeſum per iſtmū ſtatī occurit actiaca. Venit enim ceres ad eā acticæ regionē ubi poſtea eleuſim ciuitas cōdita eſt. Hic in ipſa regione. Primū ſedit mœſtiſſima ſaxo gelido deſēdens tum primum e curru ſedit in eo ſaxo afflicta mater tam dulci orbata filia. Cecropide athenienſes a cecrope rege qui uagam ac diſperſam multitudinem in decem urbes habitandas dimiſit. Quarum nomina: Cecropia: Tetrapolis. E patria. Decelea: Eleuſis. Aphidna. Toricus: Brauron. Cytherus. Sphetthus. Nūc quoq; uocāt illud triſte ab ea Cereris mœſtitia ē nunc illud ſaxum ab athenienſibus triſte nūcupatur.

Sub ioue: ſub dio. ut ē apud Hor. Manet ſub ioue frigido Venator tenere cōiugis īmemor. Immota: q̄ nūq̄ ſe ex eo ſaxo dimouerit. Multis diebus durauit: pariter pſeuerauit ſub dio. Et patiēs lunæ q̄ſi frigoris nocturni ſub ſerena luna & aq̄ pluuialis q̄ eā ſupne rorabat. Sors ſua cuiq; loco ē q̄ſi quiq; locuſ ad aliq̄ fortunā deſtinatuſ ſeruātesq; ē. Nā ī cāpiſ acticiſ ubi exiguū Ruſ erat Celei ſenis futura erat aliqn̄ Eleuſiſ ciuitas clara cereriſ religiōe. Ea. n. ī actica ē ubi ut Stra. iqt eleuſinæ cereriſ tēplū extat & phanū myſticū qd̄ Ictinuſ apparuit: turbæ theatraliſ capaciſſimū. Dicitur. n. Eleuſis & eleuſin & īde eleuſina ſacra. Celeus āt ipe ſenex cū ī ſaxo ſedentē cererē repiſſet q̄ anū ſimulabat orauit ut domū eius iniret obteſtatuſq; p ſalutē filiæ: flexit deā īgrediēs lāguētē illius filiū liberauit daturaq; erat illi īmortalitatē niſi parētū ſimplicitas obſtitiſſet hic fuit ille Triptolemus cui ſeminādi uſū monſtrauit de quo paulo poſt dicemus. Qui locus nūc dr̄ Eleuſis cerealis quaſi urbs cereris. Hæc fuere rura celei ſenis hæc rura coluit celeus & menalia. Ille celeus Portat glādes domū qbus familiā paſceret. Eſt mora excuſſa rubetis: mora agreſtia e rubis excerpta aut decuſſa. Et ligna arida focis arſuris: q̄ cremari deberēt ab ignibꝫ. Filia parua redigebat mōte duas capellas: erat huic Celeo parua filia ea iā ueſperi capellas domū e paſcuis reducebat. Et filius tener tenellus adhuc puer. Erat æger ī cunis laborabat īfans aduerſa ualitudīe. Virgo puella celei filia. Ait mat̄ uocauit illa cererē noīe mr̄is. Mota ē dea noīe matris cōmota ē ceres cū audiret ſe matrē uocari recordatiōe filiæ quā q̄rebat & illa poſtca pſequuta ē. Quid facis īcomitata ī ſolis locis q̄d tu ſola ī hac ſolitudīe & iſto ſaxo ſedēs facis. Perſtitit & ſenior celeus. Quāuis onus lignoꝝ ſ. q̄ referebat. Vrget pmit & agrauat illū pſtitit tn̄. Et orat deā. Vt ſubeat igrediat̄. Tecta ſue caſæ q̄tulacūq; exiguam eius tuguriū. Illa ceres

Sub ioue durauit multis immota diebus:
Et lunæ patiens: & pluuialis aquæ.
Sors ſua cuique loco eſt: qui nūc cerealis eleuſis
Dicitur: hic celei rura fuere ſenis.
Ille domum glandes: excuſſaq; mora rubetis.
Portat: & arſuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat mente capellas
Et tener in cunis filius æger erat
Mater ait uirgo mota eſt dea nomine matris
Quid facis in ſolis incomitata locis:
Perſtitit & ſenior q̄uis onus urget & orat
Vt ſubeat tecta quātulacūq; caſæ
Illa negat: ſimul arat anum mitraque capillos
Preſſerat inſtanti talia dicta refert.
Soſpes eas: ſemperq; parens mihi filia rapta eſt
Heu melior quanto ſors tua ſorte mea eſt.
Dixit & ut lachrymæ neq;. n. lachrimare deorū ē
Decidit in tepidos lucida gutta ſinus.
Flent pariter molles animi uirgoque ſenexque
E quibus hæc iuſti uerba fuere ſenis
Sit tibi: quam raptam quæris: ſit filia ſoſpes
Surge: nec exigue deſpice tecta caſæ
Cui dea ſic inquit: ſciſti qua cogere poſſes:
Seque leuat ſaxo: ſubſequiturque ſenem.
Dux comiti narrat quod ſit ſibi filius æger.

Negat ſe uelle ſubire caſā. Simularat. n. anū nō. n. uidebat̄ dea ſed ſimilē ſe anui cuidā fecerat. Et pſſerat capillos mitra ferebat ī capite mitrā more gētis phrygiæ & meoniæ. Refert talia uerba ita rn̄det. Inſtāti celeo q īſtabat ut iniret caſā. Soſpes eas abeas īcolūis. Et ſēp parēs q̄ſi ut ſēp tibi filia ſit ſoſpes ne ea orbari poſſis. Mihi ē rapta filia q̄ſi ſis ſēp tu pr̄ qm̄ ego ſēp mr̄ eē n̄ poſſū qa amiſi filiā. Heu q̄to ē melior ſors tua ſorte mea q̄ſi. q̄to es tu felicior quā ego ſim nā fortūarior hō q̄ dea tu tecū hēs filiā ego raptā q̄ro & mouet īde cōmiſeratiōnē nā n̄ iuidioſe dcm ſed cū dolore plata uerba ob eius calamitatē. Dixit ceres. Et lucida gutta ut lachrymæ decidit ī tepidos ſinus n̄ fleuit ut lachrymas eſſūderet nā ut inqt. Neque enim lachrymæ deorum qa dii nequeunt effundere lachrymas ſed emicuit ex oculis gutta in ipſos oculorum ſinus ad lachrymæ ſimilitudinem ut eſt illud Vergilii Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitentes. Flent pariter molleſq; animi lenes & mittes animi. Et uirgo & ſenex: & pater & filia commiſerati calamitatem cereris: & ipſi ſimul fleuere. E quibus duobus. Hæc fuere uerba iuſti ſenis: ita Celeus locutus eſt. Sic obteſtantis eſt. Filia quam raptam queris ſit tibi ſoſpes: ita incolumis tibi eſſe debeat filia quæ cum rapta ſit: a te nūc quæritur. Surge: ex iſto ſaxo. Nec deſpice tecta. nō aſperneris: & paruifacias tectum hoc. Caſæ exiguæ: parui huius noſtri tugurii. Cui: Celeo. Dea ſic inquit Sciſti qua cogere poſſes. quaſi ſciſti uti ea oratione: qua facile me ad obſequendum impelleres: cum ſoſpitē mihi filiā optaueris. Et leuat ſe ſaxo: ſurrexit. Et ſubſequit̄ ſenē: celeū: Dux ipſe celeus ſenex. Narrat comiti: cereri. Quod ſit ſibi. æger filius: refert ſe hr̄e domi filium &

Nec capiat ſomnos inuigiletque malis
Illa ſoporiferum paruos initura penates
Colligit agreſti lene papauer humo:
Dum legit oblito fertur guſtaſſe palato
Lōgaque imprudens exſoluiſſe famem:
Q uæ quia principio poſuit ieiunia noctis:
Tēpus habent cœne ſidera uiſa ſibi
Limen ut intrauit luctus uidet omnia plena
Iam ſpes in puero nulla ſalutis erat:
Matre ſalutata.mater menalina uocatur
Iungere dignata eſt os puerile ſuo.
Pallor abit:ſubitaſq; uident in corpore uires
Tantus cœleſti uenit ab ore uigor.
Tota domus læta eſt:hoc eſt materq;.paterque
Nataque tres illi tota fuere domus
Mox epulas ponunt.liquefacta coagula lacte
Pomaque & in cæris aurea mella ſuis.
Abſtinet alma ceres:ſomniq; papauera cauſas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.
Noctis erat medium placidique ſilentia ſomni.
Triptolemum gremio ſuſtulit illa ſuo:
Terque manu permulſit eū tria carmina dixit:
Carmina mortali non referenda ſono.
Inque foco corpus pueri uiuente fauilla
Obruit humanum purget ut ignis onus:
Excutitur ſomno ſtulte pia mater:& amenſ
Q uid facis exclamat mēbraque ab igne rapit:
Cui dea:dum non es dixit ſcelerata fuiſti:
Irrita materno ſunt mea dona metu.

illū in cunis ægrotū. Nec capiat ſomnos:nec dormire queat. Et iuigilet malis:nimio lāgore in
uigilat puer cū qeſcere nō poſſit. Illa ceres. Initura paruos penates īgreſſura exiguā illius caſam
Colligit papa :er ſoporiferū ſoporē īferēs comedēti dixius de papauere ſupius. Humo agreſti:ex
terra iculta ideo legit papauer ut īducere t lāguēti puero ſomnū. Fert̄ guſtaſſe palato oblito pro/
poſiti.ſ.ſui.id.n.dicūt cererē decreuiſſe nō an̄ comeſſe.ꝙ filiā cōperiſſet: tūc uero oblita ꝓpoſiti
guſtauit papauer. Et fert̄ īprudēſ īprudēter Exoluiſſe ꝑ ſoluiſſe eſt enim hic diereſis neceſſitate
carminiſ. Longā famē ſoluit.n.ieiu
niū ga pluribꝫ diebus nihil guſtaue/
rat. Q uæ cereſ. Q uia poſuit ieiu/
nia ga comedit. Pricipio noctiſ ī ip
ſo crepuſculo. Sidera uiſa hēnt ſibi
tēpus mēſæ & illd ī ſacriſ eiuſ ſeruat̄:
ut nō an̄ ſidera uiſa ſed ī pricipio no/
ctiſ epulemur qm̄ ea eo primū tpe ſol
uit ieiūia. Limē ut itrauit:poſtꝗ īgreſ
ſa ē celei domū. Videt oīa plena lu
ctu uidet lugētē pueri mr̄m eo qđ mo
riebat̄ filiuſ. Iā nulla ſpeſ ſalutiſ erat
ī puero ga iā deſperādū erat de illo.
Salutata mr̄e poſtꝗ lāguētiſ puer ma
trē ſalutauit: Mr̄ uocat̄ menalia ita il
la appellabat̄. Eſt dignata ceres iūge
re os puerile ſuo ori.ſ.& ſi dea erat &
īmortalis mortalē tn̄ puerū nō ē exo
ſculari dedignata: & libato oſculo ille
ſanatus ē. Abit palor ex ore puerili
Et uidēt ſubitas uires ī corpe parēteſ
ſubito redditū robur & ualitudinē pu
erili corpi uiderūt. Tātus tā magnus
Vigor uēit ab ore cœleſti ab ore ce/
reris tātus.n.fuit diuinitatis uigor ut
ſtatī illū ſanaret. Tota domus leta ē
oēs q domi erāt īgēti ſt̄ affecti leticia
Et mr̄ & pr̄ & nata celeuſ menalia &
filia. Tres illi parētes & filia fuere to
ta domus ga nulli erāt alii niſi hi tres
Mox ponūt epulas parāt mēſā & e/
pulas ut ſimul ueſcāt̄. Liqfacta coa/
gula lacte hæ fuerūt epulæ lac coagu
latū. Et poma & mella aurea: aurei
coloris. In ſuis cæris ga nōdū e fauiſ
exp̄ſſa. Ceres alma ꝗ oēs alit. Abſti
net ab æpulis.ſ.nō.n.ēe uoluit. Et
o puer. Triptoleme quē mō ſanaue/
rat. Dat tibi papauera bibēda cū tepi
do lacte cōtuſa papauera & lacti īmi/
xta dat illi haurīēda. Sōni cāſ cū ſom
nū ꝓuocēt ut illi ſōnū īduceret dixiuſ
de hoc ſupius. Nec pigeat tritū niueo
cū lacte papauer ſumere &c. Noctis erat mediū q̄ſi defluxerat iā media ps noctis. Placidiq; ſilētia
ſōni erat.n.ea hora ꝗ oīa ſilēt & qeſcūt aīalia. Illa ceres. Suſtulit eleuauit. Triptolemū:puerꝫ
Suo gremio ſuo ſinu erat.n.illi puero īmortalitatē largitura. Et ter ꝑmulſit manu eū mulcēdo
tractauit puerꝫ. Dixit tria carmīa ꝗbꝫ eximeret ab illo mortalitatē. Carmīa n̄ referēda mortali
ſōno ꝗ nec hoī nō ſt̄ nec ꝓnūciari niſi a numīe ꝓnt. Et obruit iuoluit. Corpus pueri foco foci ci
nere. Viuēte fauilla q̄ſi uiuētibꝫ prunis ea rōe calido cinere & prunis obruebat ut exureret qcqd
erat hūanitatis ī puero & diuinū poſtea redderet. Vt ignis purget onus humanum corpus qđ
hoīs erat. Excutit̄ ſōno ſtulte expgiſcit̄ īprudēter illius mr̄ Pia & amēs pia quo ad curā filii hūa
nitatis ex officio amēs ga ſua īprudētia abſtulit diuinitatē a filio quā erat illi ceres cōceſſura. Ex/
clamat qd facis & hæc fuit amētia i ꝑius ga exclamauit. Et rapit mēbra ab igne puerꝫ ab ipſis pru
nis. Sic deā ab ope īſtituto reuocauit. Cui menalie mr̄i illius pueri. Dixit fuiſti ſcelerata dū n̄ es
eū aīo nō ſis actu ipo fuiſti ſcelerata ga erā illi diuinitatē exhibitura tu īterrupiſti & ab īcepto reuo/

caſti ita ut exeq̄ nō poſſim qđ uolebā. Mea dōa qbꝫ erā illū ornatura. Sūt irrita iā uana reddita & ſine effectu. Metu materno ꝑpterea qđ tu extimuiſti. Ille qdē puer erit moriturus cū īmortalē reddere uoluiſſe. Sed prius arabit poſtq̄ īmortalitatē dare nō potui tua cā hēat hoc aliud munus prius ſit q̄ terrā ꝑſcidat Etenī ceres poſt iuētā proſerpinā docuit hūc Triptolemū arare ſerere & colligere fruges maturas & ſeruare. Vn̄ Dio. ſic iq̄t. Ceres frumēti qđ forte īter alias herbas naſcebatur ignotum cæteris prima uſum adiuenit docuitque homines ueſcendi ſeruandi ac ſerendi modum.

Iſte quidem mortalis erit: ſed primus arabit
Et feret & culta præmia tollet humo
Dixit. & egrediens nubem trahit inque dracones
Tranſit & alifero tollitur axe ceres
Sunion expoſitum pyrheaque tuta receſſu
Linquit & in dextrum: quæ iacet ora latus.
Hic adit ægeum quo cycladas aſpicit omnes
Ioniumque capax icariumque legit
Perque urbes aſiæ longum petit helleſpontum:
Diuerſumque locis alta pererrat iter
Nam modo thurilegos arabas mō deſpicit indos
Hinc libs hinc meroe: ſiccaque terra ſubeſt

Eſt autem frumentum ab ipſa ante genitam Proſerpinam repertū. Nā poſt eius a plutone raptū frumēta oīa icēdiſſe ferūt. Tū ī iouis odiū tū pp dolorē filiæ ſed ea iuēta & recōciliata eē ioui & Triptolemo frumēti dediſſe ſemē mādaſſeq; ut cū oībus id donū participās ſeminādi modū mōſtraret &c. iō hoc ī loco poeta ex uerbis cereris primū araturū oſtēdit Triptolemū iccirco ī georgi. Vergi. Vnaq; puer mōſtrator aratri dixit & ply. hūc primū aratrū refert īueniſſe. Et feret prius ſemē frumēti terræ iaciet. Et tollet p̄mia culta humo & ꝑcipiet fructū ex terra quā coluerit. Dixit ceres. Et egrediēs exiēs Celei domo. Trahit nubē diuinā. ſ. quam dii ſecū trahūt ne ab oībꝫ uideant̄ Et trāſit ī dracōes in currū quē dracōes agūt. Et tollit̄ ceres axe alifero attollit̄ curru uolāti pp alatos dracōes. Liq̄t receſſu ſuo. ſ. cū ex ea regiōe diſcederet reliq̄t. Suniō expoſitū. Suniū Actice ꝑmōtoriū porrectū ī mari q̄ ad ſiniſtrā reflectit̄ ituris ex actica ī euboeā ubi ē tēplū panos & ædes ueneris nūc a nauigātibus appellatur caput columnarum. Et pyræa tuta: tutos portus. Pyræus enim athenienſium portus eſt.

Et quæ ora iacet in dextrum latus reliquit actiacam totam: quam quidem e ſummo per ægeum in cycladas: ut poeta ſcribit abeuntes ad dextram relinquunt. Hinc: ex actica. Adit ægeum: quod quidem pellagus ita dictum multi uolunt quod in id ægeus rex Athenarum ſe præcipitauerit. Plynius autem aſſerit a ſcopulo qui eſt inter Tenum & Chium capræ effigiem habente. Nam æga græce capram dicunt. Euſtachius uero inquit. Aegeum mare dicitur: ut quibuſdam uidetur a capris euboicis: quo in loco ſic appellato. poeta Neptuni equos requieſcere facit. Alii āt ab ægeo Homerico: ut in Iliade ſcriptum eſt & cætera. Quo in mari. Inſpicit ipſa Ceres.

Omnes cycladas: inſulas circa delon de quibus paulo ſuperius diximus in nauigatione magnæ matris. Et legit. tranſit Non enim nauigat ſed curru ſuperuolat. Ionium capax: magnum mare Ionium: quod inter ægeum & adriacum ſinum eſt. Verum Euſtachius de eo ſic inquit: Ionius ſinus poſt ſiculum dilatatur: ad Boream rurſuſ incuruans ad heſperum ſeceſſum ſerpit: Nec ſolum Ionius ſinus nominatur. Sed Adria ipſe dicitur. & adriacum mare. Diligentiores autem ioniū partem Adriatici dicunt. Dicitur autem: ut Lycophroni uidetur: & Aeſchilo ab ius: quæ bos facta hinc enatauit. Alii autem a Iaone uiro italo: uel ab ionio uiro illyrico. Quidam aiunt & a Gaza uſque in ægyptium pelagus ionium dici: ſimiliter ab ius: & illic Gazam ionā uocant quidam. ubi bos erat in ſtatua ius quæ eſt lunæ. Io enim luna eſt ſecundum argiuam linguam prædicti autem ionis filius Adrias ex hiſtoria traditur a quo & ipſum pelagus Adriacum appellatur. Alii ſic dicunt. Eſt Adria ciuitas illuſtris: & apud ipſam ſinus adria & fluuius adria Bona āt paſcuis ibi terra ita quod bis in anno fructum ferat. Hæc ex Euſtachio. Et legit icarium de quo ēt paulo ſuperius dictum. Perque urbes aſiæ per eas urbes quæ erant in ora aſiatica & ægeo etiā abluebantur. Petit longum helleſpontum de quo pluribus in locis diximus & longus quidē ſinus eſt helleſpontus cum anguſtus ſit protenditur enim ab ægeo in propontida. Et alta. ſublimis ipſa ceres. Pererrat iter diuerſum locis quaſi per diuerſa loca filiam quærens errabat. Nam mō deſpicit e curru deorſum aſpicit. Arabas thurilegos thura colligētes de quibus diximus in primo. Mō deſpicit indos orientis populos nam India ſub ipſo oriente ſole eſt ita dicta ab indo flumine maxīo Hinc ſubeſt cereri p aera deuectæ. Libs libie populus ſupuolauit. n. libiā. Hic ſubeſt meroe nā ſup meroē quoq; uolauit īſula qdē nili ē de qua Dio. Complectit̄ inq̄t flu. īſulas plures. Sed præcipuā meroē in qua eſt urbs inſignis īſulæ noīe quā Cābyſes cōdidit a mr̄e denominatā Ciuitates ī ea ſt̄ plures. Sed ceteris nobilior Meroe. De ea luca. in pharſalia li. decio. Gurgite rupto ābit̄ nigris meroe fœcūda colonis. læta comis hebbeni quæ q̄uis arbore multa Frōdeat æſtate nulla ſibi mittigat umbra linea tā rectū mūdi ferit illa leonē & terra ſicca. Subeſt ēt aethiopia. & plaga torrida. nā & ī

Torrida ē ipſa Meroe. Nūc adit heſperioſ: reflectens ī occidētē curſū. occidētis quoq̄ populos: & mōtes & flumina pluſtrauit. Heſperioſ italoſ & hiſpanoſ. Rhenū fluuiū & alpibuſ ꝑfluētem: galloſ a germanis diuidētē. & in gallicū oceanū exeuntē. Et rhodanum fluuiū galliæ: q̄ Auineonē p̄terfluit ꝑ ipſā Narboneſē ꝓuinciā in mare īternū exit. & a rhoda rhodanus dictus nā Pli. īq̄t Atq̄ ubi Rhoda Rhodiorū fuit. Vnde dictus multo Galliarum fertiliſſimus Rhodonus amnis. ex alpibuſ ſe rapiens ꝑ Lemannū lacū ſegnēq̄ deferens Ararim. Nec minus ſe ipſo torrētes: Sed iſaram & druētiā libica appellāt duo eiuſ ora modica. Ex his alteꝝ hiſpanīeſe alterū metapinū. Tertiū ideq̄ āpliſſimū aſſaliaticum &c. & padum qui per Ciſa alpinam galliam labens quinqne hoſtiis in adria cum exit. Et adit te tybri future parenſ potētiſ aquæ tuuc ſine honore erat tybriſ. Sed futuruſ erat regnator aquarum quemadmodum appellat. Vergiliuſ inquit ergo Vēit ad te o tybri qui eris parēs aquæ dominātis propter futurā imperii romani magnitudinē. Quo feror hæc oīa cōmemorādo Immenſū. ē q̄ſi magnū & plus q̄ fieri poſſit eſt. Dicere. terras erratis per quaſ cereſ errauerit. Nullus locus in orbe ē p̄teritus omiſſus. Cereri nullus eſt locus ad quē nō acceſſerit. quia omnia orbis loca pluſtrauit. Errat & in coelo ut a ſideribuſ ſciſcitaret̄ q̄d de filia. Et aloquit̄. Signa proxima pologelido: ſtellas arctico polo ꝓpinquas. Immunia liquidi ponti q̄ aquis occiduis non immergunt̄: q̄ſi ſine munere oceani: nā ſtelle que in ea parte poli arctici ſunt non tendunt in ocaſum Parrhaſides ſtellæ Cereſ cū totū orbem per erraſet nec filiam comperiſſet celum aſcendit & urſas de filia interrogat. Stelle parrhaſides: urſa maior: & ūrſa mīor arcadiæ a parrhaſia: quæ & Archadia. Sed de hiſ in ſecundo & tertio diximuſ. Namque oīa noſſe poteſtis quia in ſublimi parte cœli eſtis & inde nunquam diſceditis: omnia proſpicere & cognoſcere uobiſ datur Cum nunquam ſubeatis aquas æquoreas, cum nūquam occidatis in occeanūm. Monſtrate perſephonem miſere parenti: oſtendite mihi filiam meam. Dixerat. ceres. Helice urſa maior. Refert huic talia uerba. ita reſpondit. Nox uacua eſt crimine quaſi filia tua non ē rapta per noctem. Sic nox ſine culpa eſt huiuſ criminiſ. Conſule ſolem de rapta uirgīe: pete id ab ſole ut demōſtret q̄m nocturna ſidera neſciunt. Qui ſol. Late. ample. Videt facta diurna: ea quæ per diem fiunt. Sol adituſ cum illa ad ſolem acceſſiſſet ab eo accipit filiam a Plutone raptam. & illi nuptam. Sol adituſ: quem illa adiit: Ait quam queris filia quam requiriſ: & de qua me conſuliſ. Nupta iouis fratri plutoni. Tenet tertia regna: iam effecta eſt inferorum regina prima regna coeleſtia fuere iouiſ aquaꝝ Neptuni. Tertia regna fuere terrarū: ſeu terre uiſcerum ea fuere ditis. Sic & illi nupta Proſerpina regina eſt. Ne uana labores: ne fruſtra errando magis te excrucies. Queſta diu ſecū cum diu tacitas ſecum querelaſ effudiſſet: Sic eſt effata tonantē. alloquuta iouem. Et maxima ſigna dolentis erant in uultu quia dolorem uultu maximum indicabat. Si memor es de quo uerba Cereris ad iouem cūm artificioſa querella. Queritur enim raptam filiam. habetq̄ accuſationē in iuridiciali ſtatu primo loco. inde arguit in principio commune eſſe debere hanc ipſi ioui curā cū ex eo genita ſit narratio qūod poſteaquam orbem pererrauit ſolum cognouit ſcelus & qui plecti deberet præmia pro peccato conſequutus eſt non opus fuit expoſitione rei quoniam nota erat. Deiñ arguit ab atrocitate rei: quod ea puella ioue & cerere nata non erat digna quæ raperet̄ augetq̄ hanc atrocitatem ab utriſq̄ perſona iouis & raptoris nam quid indigniuſ pati illa potuiſſet. ſi Titanes te e regno deieciſſent quam nunc te regnante quaſi illud dicat qui nec ille rapere. nec tu permittere debuiſti. Vltimo uero loco illud petit: ut filia reſtituatur: & de uindicta remittere curam. Si es memor: o iuppiter. De quo ſit mihi nata proſerpina ex quo ego grauida ꝓſerpinā pepererī Debet hr̄e dimidiū cure tue q̄ſi ex te genita ſit & mihi & tibi cōiſ filia cōis quoq̄ filie cura tibi ēē debeť

Nūc adít heſpíos: rhenū rhodanūq̄ padūq̄
 Teque future parens tybri potētis aquæ
Quo feror: ímenſū eſt erratas dicere terras
 Præteritus cereri nullus ín orbe locus.
Errat & ín cœlo líquidíque ímmunía pontí.
 Alloquitur gelído proxíma ſígna polo
Parraſídes ſtellæ: nāq̄ oía noſſe poteſtis.
 Aequoreas nūquā quom ſubeatís aquas
Perſephonē natā míſere mōſtrate parentí
 Díxerat huíc helícæ talía uerba refert
Crímíne nox uacua ē ſolē de uírgíne rapta
 Conſule quí late facta díurna uídet.
Sol adítus quā querís aít ne uana labores
 Nupta íouís fratrí tertía regna tenet
Queſta díu ſecum ſíc ē affata tonantē.
 Maxímaq̄ ín uultu ſígna dolentís erant
Sí memores de quo míhí ſít proſerpína natá.
 Dímídíum curæ debet habere tuæ.

Orbe pererrato. cū orbē perrauerim. Sola ē cognita iniuria facti: ſolū ī tot laboribus cognoſcere potui rei ipſius iniuriā. q̄ſi a quo filia mihi rapta ſit. Raptor pluto. q rapuit. Habet præ. cōmiſſi hēt p̄miū p̄ ſcelere q̄a potiẽ rapta. cū affici ſupplicio mereaẽ. At neq̧ pſephōe. filia. Eſt digna ma rito p̄done: nō digna. q̄ raperet & raptori nuberet. Nec hoc more. p uiolentiā & raptū. Erat no bis parādus gener quaſi neq̧ nos digni eramus. qbuſ gener e raptore cōtigeret. Quid grauius qd triſtius & moleſtius. Captiua. ſi capta fuiſſet ab hoſtibuſ. Tuliſſet uictore gige: q̄ſi ſi gigātes

Orbe pererrato: ſola ē iniuria facti.
Cognita cōmiſſi prœmia raptor habet
Ac neq̧ pſephone digna ē predone marito.
Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Quid grauius uictore gige captiua tuliſſet
Quam nunc te celi ſceptra tenēte tulit
Verū impune ferat: noſ hec patiemur inulte
Redat & emēdet facta priora nouis
Iuppiter hāc lenit: facti ūq̧ excuſat amore.
Nec gener ē nobis ille pudendus ait
Nō ego nobilior poſita ē mihi regia cœlo.
Poſſidet alter aquas: alter inane chaos.
Sed ſi forte tibi non eſt mutabile pectus
Statq̧ ſimul iuncti rumpere uincula tori.
Hoc quoq̧ tētemus ſi quidē ieiuna remanſit.
Si minus inferni coniugis uxor erit.
Tartara iuſſus adit ſumptis caducifer alis
Speq̧ redit citiuſ: certaq̧ uiſa refert
Rapta tribus dixit ſoluit ieiunia grauis
Punica quæ lento cortice poma tegunt.
Nō ſecus indoluit q̄ ſi modo rapta fuiſſet
Mœſta parens longa uixq̧ refecta mora eſt.

te e regno deieciſſet. gigeſ. n. ut Heſio ī theo. oñdit cœli & ẽræ filiuſ Briarei q̧ fraẽ. q cū aliis gigantibuſ diiſ bellū ītulit. Quā tulit nūc te tenēte ſceptra cœli. te ī cœlo regnāte. Verū īpune ferat nulla pena mulcteẽ raptor. Noſ īulte. ſine ultione. Patiemur hoc tole rabimuſ hāc īiuriā nobis illatā. Red dat mihi. ſ. raptor filiā. Et emēdet fa cta p̄ora q̄ priuſ fecit. Nouiſ factis q̄ſi reſtituat filiā: ſic illatā īiuriā repēdet. Iuppiẽ hāc lenit: cōſolaẽ cererē. Et ex cuſat factū dep̄caẽ culpā. Amore. ē. n trāſlatio crimis ī amorē: ut pluto ex cuſatus hẽaẽ. Et ī meta. referẽ illā cū pluto pdiiſſet ex īferis ad. Trinacriæ fūdamēta cōſpiciēda: cū uiderēẽ a Ti phœo cōcuſſa: a cupidie pcuſſus ē: & uiſā tū primū uirginē arſit ac rapuit. Nūc uero iuppiẽ cererē leniēſ. pudori eū generū nō eē iq̄t q̄m fraẽ ē tn̄ ſi illa filiā oīo uelit educeẽ ab īferis ſi ī hunc diē ibi ieiuna fuerit. Ait iuppiẽ Nec ille gener ē nobiſ pudēdus: nō ē quo erubeſcere poſſimuſ eo genero. Non ego nobilior nō ſū p̄ſtātior illi nobili tate nā ex iſdē parētibuſ nati ſumuſ. Regia ē mihi poſita: extructa. Alter e fratribuſ. ſ. hoc ē ip̄e neptunuſ. Poſ ſidet aq̄s nā aqſ dominaẽ. Cœlo q̄ſi regnum celeſte mihi ceſſit Alter: pluto. Poſſidet inane chaoſ uacua Erebi regna. & ī metamorphoſi. Per cha os hoc ingens uaſtiq̧ ſilentia regni. Vergi. Et chaos & phlegeton loca nocte ſilentia late. Qd ſi forte non eſt tibi pectus mutabile. ſed a propoſito remoueri non potes. Et ſtat quaſi id fixum animo ſedet. Rumpere uincula tori ſemel iuncti: quaſi uiolare fœdera coniugii: quæ ſemel inita ſunt. Tori iuncti. dixit per metonymiā nā quod tenet pro eo quod tenetur. Torus. enim coniu gio nexos tenet. Hos quoque tentemus. ut coniugium uioleẽ: & illa ab inferis reuocetur. Si quidem pro ſi. Remanſit ieiuna: ſi nihil apud inferos hauſit rumpetur thorus: & reducetur. Si minus. ſi non fuit ieiuna: Erit uxor inferni coniugis: habeat illa plutonē uirum. Tartara iuſſus adit miſſus eſt ad inferos mercurius: ea cauſa retulitq̧ illam tria grana punica comediſſe: qua qui dem rōe reuocari non poterat. Verum in metamorphoſi refert ab Aſcalapho ex acheronte & Or ne genito proditam ea grana comediſſe: p̄pterea ille ī bubonem demutatus eſt. Caducifer mer curius uirgam ſerpentibus nexam ferens quem Caduceum uocant: Iuſſus ab ioue. Adit tar tara ſumptis alis talaribus alatiſ aureis: que pedilla ab Homero uocantur. Redit: citius ſpe: otiuſ q̄ illa ſperaret. Et refert certa uiſa ea quæ uidit & cōperiẽ. Rapta proſerpina. Soluit ieiunia fa mē nā comedit. Tribuſ granis quæ grana. Tegūt punica poma mala punica. Cortice lēto molli & fragili. De punicis pomis ita Plynius inquit. Circa carthaginē punicū malum cognomen ſibi uēdicat: aliqui granatū appellant diuiſū & ī genera. apyrinū uocādo cui lignoſus nucleus abeſt Sed cādior ei natura. & blādiores Acini minuſq̧ amari diſtinctiq̧ menbranis. Quinq̧ ſpecies dulcia amara mixta. Acida uinoſa: & reliqua. Non ſecus non aliter: Indoluit mœſta parenſ Cereſ ipſa cū reuocari filia non poſſet. Quā ſi fuiſſet mō rapta priuſ tamen lenibat dolorē ſpe re uocande ab inferiſ filiæ. nūc cū non deẽ ita indoluit acſi mō eēt illa rapta grauior. n. ē recenſ dolor q̄ iā tpe aliquo extenuatuſ. Et uiſ eſt refecta q̄ſi uix recreari potuit. Lōga mora. Longo tēpore

Atq; ita nec nobis cœlū ē habitabile dixit.
Tartarea recipi me quoq; ualle iube
Et factura fuit: pactus nisi iuppiter esset:
Bis tribus ut cœlo mēsibus illa foret
Tūc demū uultumq; ceres, mētēq; recepit
Impoſuitq; ſuæ ſpicea ſerta comæ.
Largaq; prouenit ceſſatis meſſis in aruis.
Et uix congeſtas area capit opes.
Alba decet cererē: ueſtis cerealibus albas:
Sumite nūc pulli uelleris uſus abeſt
Occupat aprilis idus cognomine uictor
Iuppiter: hac illi ſunt data templa die
Hac quoq; ni fallor populo digniſſima noſtro
Atria libertas cœpit habere ſua

Atq; ita dixit nec celū ē habitabile nobis: poſteaq̄ filia eē ī celo n̄ pōt. Nec ego cloeū colā. Iube me quoq;: me ēt iubeas o iuppiē. Recipi ualle tartarea: apud īferos: ut diutius cū filia eē poſſim. Et factura fuit, deſcēſura ad inferos. Niſi iuppiter eēt pactuſ: hoc Cereri promiſiſſet. Vt illa foret bis tribus hoc ē ſex mēſibus coelo. Hoc illi ꝑmiſit. & conceſſit iuppiter ut filia ſenis mēſibuſ eēt apd̄ īferos. ſenis apud ſuperos. Q d̄ qdē ad lunā referē. quæ ptem tpis ī īferiore, partē ī ſupiore hemiſperio abſumit. Vnde qd̄ ſupius quoq; adduximuſ. Varro ꝓſerpinā īquit lunā eē. Q uæ ut ſerpēs mō in dextrā mō in ſiniſtrā: mō ī ſupiorē mō in īferiorē pꝛē coeli moueaē. Et ipſa luna apud ſuperoſ & īferoſ æqs tēpoꝝ ſpatiis cōmoraē. Diuus uero auguſtinus & alii ita interꝑtanē: ut proſerpina foecūditatē ſeminū idicet: & a ꝓſerpēdo ipſa proſerpina dicatur: & filia Cereris ideſt terræ: Q uæ cū quodā tpe defuiſſet apud īferoſ rapta dicebaē. Vnde ceſſauerunt aratra & ruſtica inſtrumēta. Sed cū luctu publico celebrata rediiſſet fœcūditaſ fuerūt ꝑ gaudio ſolēnia q̄dā illi īſtituta præſertim athenis magnificētiſſima Tūc demū cū ꝑmiſſū eēt ſenis mēſibuſ reddire illā ad ſuperos. Cereſ recipit uultū & aīum. Et palor moerore contractus abiit e uultū & aīum ipſa reſūpſit nā ī creata ē ab īgenti dolore. Et poſuit ſuæ comæ ſuis crinibuſ. Serta ſpicea: e ſpicis. nā his Ceres coronatur. Et ꝓuenit larga copioſa. Meſſis in aruis ceſſatis derelictiſ ab ipſa cerere aut quæ iā diu ceſſauerāt a ꝓcreandis frugibuſ. Sic iam redita eſt aruis foecunditas. Et area uix coepit uix capere potuit. Opeſ conlectas frumētū cumulatum quod in tam magna copia fuerat: ut capaces eius areæ non eſſent. Alba ueſtis decet cererem qui cereri ſacrificant habere debent albas ueſtes: Sumite albaſ ueſtes, ſcilicet Cerealibns: in ſacris cererіſ: quæ cerealia dicuntur. Nunc abeſt uſus pulli uelleriſ. quaſi ueſtis nigra eſſe in uſu nō debet. O ccupat apriles idibus aprilibus cōſecrata ē ædes ioui uictori quā conſecrationem multi auguſto aſſignāt: ꝙ poſt actiacam uictoriam ædem ioui conſecrauit. Verum his ut Tranquillus inq̄t Tonanti ioui ædem conſecrauit liberatuſ periculo cū expeditione cātabrica per nocturnum iter lecticā eius fulgur perſtrinxiſſet. Seruūq; perducētem exanimaſſet. Iuppiter uictor, ſub cognomēto uictoris. Occupat iduſ apriles quia eo die feſtum eſt iouiſ uictoriſ: & tamē oēs iduſ ioui ſacræ ſūt & īmolatur illi. Sed acceſſit hoc die ædis conſecratio, & uictoribuſ titulus. Hac die. iduum aprillium. Sunt data illi tēpla conſtituta: & conſecrata tēpla: ut iam dictum eſt. Hac quoq; ni fallor eadē iduū die ædificatūm. & conſecratum atrium libertatis quod extruxit Aſinius pollio: ut Suetonius tradit & ubi fuerat olim biblioteca quod oſtēdere uidetur Oui. in ſecundo triſtium in ipſo pricipio cum dieat. Nec me quæ doctis paruerunt prima libellis. Atria libertas tangere paſſa ſua eſt. Libertas aūt ut eſt apud florentinum iuriſcō. de ſtatu hominū Eſt naturalis facultas eius quod cuiq; facere libet: niſi ꝙ ui aut iure ꝓhibetur. Hac quoq; die: iduū. ſ. apriliū. Ni fallor: niſi ego decipior q̄ſi ſi recte memini. Libertas digniſſima populo nr̄o romāo. Coepit hr̄e ſua atria. ab Aſinio pollione ī pallatio extructa: ut ex eo loco triſtiū ꝑcipi pōt. Luce ſequutura. xviii. cal. maia. hoc ē. xiiii. die aprilis uentus erit grandinoſus quod conſtat ex nautarū obſeruatione. Vnde multi putāt eo die quieſcēdū eē in portu nec pellago credēdum. Conſtellatiōe quadam ſeſe arieti ſub occaſu coniūgēti uentoſ & grādines impellenti. Ea tamen quāuis turbida: & grandinoſa: Octauius cæſar uictor fuit bello Mutinenſi Nam cum, D. Bruttus a. M. Antonio Mutinæ obſideretur. Ciceronis conſilio in Antonium miſſus eſt. Iuſſuſque ut Tranquilluſ ſcribit cōparato exercitui pro prætore præeſſe & cum Hircio ac Panſa, qui conſulatūm acceperant. D. Brutto opem ferre: Demandatum bellum tertio menſe confecit duobus præliis. Priore Antonius eum fugiſſe ſcribit: ac ſine paludamento: equoque poſt biduum demum aparuiſſe. Sequenti ſatis conſtat non modo ducis ſed etiam militis functū m munere: atque in media dimicatione aquilifero legionis ſuæ grauiter ſaucio aquilam humeris ſubliſſe. diuque portaſſe. Hoc cum bello Hirciuſ in acie panſaque poſt ex uulnere periſſet rumor increbuit amboſ opa eiuſ occiſoſ ut An fugato: rēp. cōſul. orbata ſoluſ uictoreſ exercituſ occuparet Pāſæ quoq; adeo ſuſpecta morſ fuit ut Glyco medicuſ cuſtodituſ ſit quaſi uenenum uulneri īdidiſſet. adiicit hiſ aqliuſ niger alterū e conſul. Hircium in pugnæ tumultu ab ipſo īteremptū: &c.

Luce ſequutura. q̄ ſeqtur idus. O naui. pete tu. por. eas in portũ an̄q̄ mare turbeẽ. Erit uẽtus ab occaſu mixtus grãdine: ſiabũt occidui mixta iã grãdine uẽti. Aequoreas paſſim q̄ mõ turbet aq̄s: Quãq3 ſubis tuta nõ aſtatõe recedas: Ni redeat uelis lætior aura tuis. Sit li: & fue. q̄uis & nunc. & oli ſolitus ſit ſtare uẽtus cũ grãdine. Tñ cæſar. Octauius. Hac grãdine. hac die grãdinoſa. Cõtudit. cõcuſſit & fudit. Arma mu. arma ãto. apd̄ mutinã. ſua mi. ſuis militibuſ. Tertia poſt ueneriſ xvii. calen. maiaſ3: hoc ẽ. xv. die apri. imolanẽ ẽre grauidæ. Fordæ boues: in curiis: qđ ſacrificiũ a

Luce ſecutura tutos pete nauita portus
  Ventus ab occaſu grandine mixtus erit.
Sit licet: & fuerit tamen hac mutinẽſia cæſar
  Crandine militia contudit arma ſua
Tertia poſt ueneris quom lux ſurexerit idus
  Pontifices forda ſacra litate boue
Forda ferens bos eſt fœcũdaq3 dicta ferendo
  Hinc etiam fœtus nomen habere putãt:
Nũc grauidũ pecus ẽ. grauidæ quoq3 ſemina terræ
  Telluri plenæ uictima plana datur.
Pars cadit arce iouis: ter denas curia uaccas
  Accipit: & largo ſparſa cruore madet
Aſt ubi uiſceribus uitulos rapuere miniſtri
  Sectaq3 fumoſis exta dedere focis.
Igne creat uitulos quæ natu maxima uirgo eſt.
  Luce palis: populos purget ut ille cinis
Rege numa fructu nõ reſpondente labori
  Irrita decepti uota colentis erant.
Nã mõ ſiccus erat gelidis aquilonibus annus.
  Nunc ager aſſidua luxuriabat aqua

Nũa iſtitutũ ferũt i agroſ3 & pecorũ ſterilitate a fauno p qetẽ moniro ægeria fõniũ iterp̄tãte appellabãẽ q3 ſacra hec ſordicidia. Vñ Varo igt Fordicidia a fordis bobuſ. boſ forda. q̄ fert in uẽtre. q̄ ea die publice imolãẽ boues p̄gnãtes i curiis. Cũ tia lux ẽcia dies Surrexerit poſt idus ueneriſ; poſt iduſ apri. ſic erit. xvii. an̄ calẽ. nã tiuſ ille dies poſt idus nũerãdo tñ ut debes ab ipſo die iduũ. O põtifices litate ſacra ſacrificate. Boue forda: uaca grauida Forda ferẽſ boſ ẽ diffinitio uocabuli q̄ boſ forda dr̄. q̄ grauida ẽ hoc ẽ q̄ fert. Et fœcũda dicta ferẽdo: & ſupius a facio fœcũdũ deduci diximuſ. Verum poeta id quoq3 a ferẽdo dictũ cẽſet q̄ ferax ſit & ſepe fructũ ferat. Hic ẽt a ferẽdo. Putãt hẽre nomẽ ſœtuſ q̄ ſetuſ & fœtura a ferẽdo dicaẽ. ſœtus. n ẽ qđ ex mulieribuſ uł pecoribuſ naſciẽ & multi a foueo deduci putãt iñ & ſœtura: hoc ẽ genitura: q̄ p toto aialiũ p uẽtu poni cõſueuit. Ver. i buc. Si fœtura gregẽ ſuppleuerit aureus eſto: qđ uerbũ elegãtiſſime Ply. tranſtulit ad ſcriptũ opus cũ i pricipio magni illiuſ opis de naturali hiſto. ad Domitianũ dicat: opus natũ apđ me p̄xima fœtura licẽtiore epiſtola narrare cõſtitui; &c Præterea & foetã [illegible]muſ tã prægnãtẽ quã que pepit. Ver. i buc Nã iſueta graues tẽtabũt pabula foetas & i æneide. Fecerat & uiridi foetã mauortis i antro p cubuiſſe lupã. &c. Nũc. i mẽſe apri. Pecus ẽ grauidũ grauide oueſ: capellæ: boueſ: æq̄: & ſimilia. Terræ quoq3 grauidæ ſemine retinẽt ſemina: quæ ad huc ſupiuſ ad maturitatẽ non aſcẽderũt. Victima plena grauida. Daẽ imolatur. Terræ plenæ grauidæ. Pars uictimarum. Cadit: imolaẽ. Arce iouiſ. in tẽplo iouiſ capitolini. Curria accipit terdenas uaccas p numero curiarũ uaccæ in ipſis curiiſ imolantur. Vnaquæq3. n. curia ſuã uaccã mactat. Triginta autẽ curiaſ fuiſſe ſuperius dixius. Var. quoq3 in curiis non in curia dixit. Et ſparſa: unaquæq3 curia. Cruore largo large & abũdanter pfuſo. Madet: madeſcit iſecta ipſo ſanguine. Aſt ubi: poſtq̄. Miniſtri ſacroſ3 Rapuerũt uitulos uiſceribus: q cõcepti itra uiſcera uaccæ adhuc retinẽẽ dũ imolanẽ mr̄es ſic emactatæ uictimæ uiſceribuſ rapiunẽ. Et dedere exta: iteſtina. Secta. & recte ſecta cũ ea diis pſeccẽ quæ maxime extãt pminentq3. Faciſ fumoſiſ: ubi ipſa exta aduranẽ. Virgo: q̄ natu ẽ maxima: quæ erit maior ætate ceteris uirginibuſ ueſtalibuſ. hoc ẽ prima ueſtaliũ. Cremat igne uitulos eoſ qui e uiſceribus rapuerunt cremat & redigit in cinerẽ. Vt ille ciniſ cremati uituli Purget populos luce paliſ: in palibus expurgabatur populus ſuffitione ſanguinis eqni & ipius cineriſ: & ſtipulæ fabaſ3 de quo paulo poſt dicemus. Rege nũa fructu aggrediẽ nũc ipſã ſterilitatẽ. q̄ regnãte Nũa fuerit uñ habuerit initiũ moſ mactãdaſ3 boũ: Vota colẽtiſ agriculæ: Decepti. ab ipa agroſ3 ſterilitate. Erãt irrita iania q̄a fructũ nõ cõſeq̄bãẽ. Rege nũa cũ regnaret Numa de quo m̄ĩta ſupiore lib. diximuſ Fructu nõ reſpõdente labori: cũ aut paſ3. aut nihil ex agro pciperet: ita ut ſuuſ labori fructus minime referreẽ: nã mõ ãnuſ erat ſiccuſ gelidis aq̄lonibuſ cũ flarẽt ſeptetrionaleſ uenti: q frigora & ſerenitatẽ nobiſ afferũt. erãt ſicca tẽpora ſine pluuia. ſic ipſa ſiccitate iferebaẽ ſterilitaſ. Nũc ager luxuriabat aq̄ aſſidua nimio hũore luxuriabãt agri. Luxuria q̄dẽ ẽ iterdũ itẽpeſtiua abũdãtia: uñ apđ Vergi. Luxuriã ſegetũ tenera depaſcit i herba. Sic tũc itẽpeſtiua abũdãtia ad maturitatẽ non pueniebat. & luxuria ẽ nimia pfuſio. inde eſt illud ciceronis. quã ſit turpe deffluere luxuria At deſſluebãt agri cũ ſterileſ ſimł & fertileſ herbaſ effũderẽt ut a ſterilib9 cereẽ cõfũderẽẽ

Sæpe ceres primis dominũ fallebat ĩ herbis.
Et leuis obſeſſo ſtabat auena ſolo.
Et pecus ante diem partus edebat acerboſ.
Agnaque naſcendo ſæpe necabat ouem:
Silua uetus nullaq; diu uiolata ſecuri.
Stabat menalio ſacra relicta deo
Ille dabat tacitis animo reſponſa quieto
Noctibus: hic geminas rex nũa mactat oues
Prima cadit fauno: leni cadit altera ſomno.
Sternitur in duro uellus utrumq; ſolo
Bis caput itonſum fontana ſpargitur unda
Bis ſua faginea tempora fronde tegit
Vſus abeſt ueneris: nec fas animalia menſis
Ponere: nec digitis anulus ullus ineſt.
Veſper ubi ẽ tectus ſupra noua uellera corpus.
Ponit: adorato per ſua uerba deo
Interea placidã redimita papauera frontem
Nox uenit & ſecum ſomnia nigra trahit
Faunus adeſt: ouiũq; premẽs pede uellera duro
Edidit a dextro talia uerba toro.

Sæpe ceres. p denominationẽ hoc ẽ ipſa ſeges. Fallebat: decipiebat. Dominũ ĩ primis herbis. cũ tenallæ adhuc eẽnt herbæ ad maturitatẽ nõ puenlebat. Et auena leuis: ſterilis. ut apud Ver. ſteriles dominanť auenæ. Srabat ĩ ſolo obſeſſo: tellure quã obſidebat: ubi ſurgere fructiferas fruges nõ patiebať. iõ & ply. primũ oĩum frumẽti uitiũ auenã eẽ oñdit. Et pecus edebat: emittebat. Partus acerbos. ĩmaturos. Ante diẽ. ĩtẽpeſtiuos: & ĩ ipſis pecudibus erat ſterilitas eadẽ rõe. Agna ſepæ necabat ouẽ: matrẽ. Naſcẽdo cũ itẽpeſtiue orireť: matri ĩferebat exitiũ. Silua uetus Numa ea ſterilitate motus acceſſit ĩ ſiluã. ĩ q̃ faunus oracula redderẽ ſolebat. macta tiſq; ouibus ſacrificauit & qeti poſtea ſtratis uelleribus ſeſe dedit. Stabat ſilua uetus: & uř ſcribere ſiluã laurẽtinã ubi erat oraculũ fauni quãuis Maro uideať de tyburtino agro ĩtelligere. ſed de eo diximus in. vii. æneidos. Et nulla diu ſecuri uiolata. nõ. n. erat ſilua cedua: cũ nulla ibi ſecuri cedereť arbores ſiluã a græco dici uolũt nã υλη ſilua dř. ὕλην etiã materiã dicũt. & qđ ex tpe ſcribiť uelociſſime ſilua uocať de quo Fabius Quintí. li. x. Diuerſũ igt ẽ eorꝫ uitiũ q primo decurrere p materiã ſtilo q̃ uelociſſime uolũt & ſequẽtes calorẽ atq; ĩperium ex tpe ſcribũt: hãc ſiluã uocãt &c. Sacra ſilua relicta. Deo menalio: fauno. ſeu Pani arcadi. a menalis arcadiæ montibus. De hoc diximuſ ĩ primo & ĩ ſecũdo. Verꝫ q ĩ latio dabat reſpõſa ad arcades referre nõ debemus. Nã erat numẽ latinũ: & Latini regis př. Vñ in ſeptimo æneidos Vergi. At res ſollicitus mõſtris oracula fauni Fatidici genitoris adit fuitq; hic Pici filius. Cõfudit itaq; hiſtoriã aut fabulã cũ de arcade dicat Sed de hoc fauno alio loco dicemus. Ille: faunus. Dabat reſponſa tacitis noctibus aĩo qeto: q̃ſi noctu p quietẽ edebat oracula ſicut eodem in loco oſtendit Verg. Rex numa mactat ĩmolat. Geminas duas. Oues hic in hac ſilua. Prima ouis. Cadit fauno: ĩmolatur ad honorem fauni. Altera ouis. Cadit leni ſomno. immolať deo ſomniorꝫ. Vtrũq; uellus pellis utriuſq; ouis. Sternitur in duro ſolo ſterniť humi pelles ſuper quibus noctu requieſcat quemadmodum feciſſe Latinum Maro ſcribit: Bis ſpargitur ca. inton. crinitum. Vnda fontana, ut ſe ab omni crimine expiaret, aſperſit ſe uiui fontis aqua, ut eſt illud. Donec me flumine uiuo abluero Sed hoc in loco non pro cæde. At ut expurgatior eẽt ad explorandas deorũm mentes. Bis tegit ſua tempora fronde faginea: bis ſibi caput fago coronauit. Vſus abeſt ue. quaſi abſtinet ab omni coitu ut nihil polluti eẽt aquo numina abhorrerent. Nec fas nec licet. Ponere animalia menſis: apponere carnes. nam & abſtinebat ab æſu carnium. Nec ullus anu. ineſt dig. & anulos quoque deponebant ut ſine cultu procederet.

Veſper ubi tectus quaſi poſt occaſum ueſperis circiter ſecundã horam noctis. Ponit corpus ſupra no. no. uel ouium pelles: quas humi ſtrauerat: ſe etiam ipſis ſtrauit: & quieti ſe dedit. Adorato deo p ſua uerba: cum prius numen ſuiſ precibuſ adoraſſet. Interea pauidam. Cũ numa noctu concubia quieti ſe dediſſet: uenit faunus: & monuit placandã eẽ tellurẽ duũ boum morte: ita ut una iuuẽca cæſa duas exhiberet: Mœſtũ regẽ huius oraculi ambage: Docuit Egeria mactãda eẽ bouẽ grauidã: quo facto: reddita eſt agris & Pecoribuſ fœcunditas. Interea nox. de ea parte noctis quæ cõcubia dicitur: intelligit cum corpora quieti ſe dederint: nam paulo ante primã partẽ noctiſ oſtendit per occaſum ueſperiſ: Redimita placidam frontẽ papauere habens caput papauere coronatũ: ppterea ꝙ id ut iã diximuſ: ſomnũ inducat: duxit illa ſecum ſoporem quem regi: & cœteris aĩalibuſ incuſſit: &c. Trahit ſecũ ſomnia nigra: ea quæ ſub uariiſ formiſ dormientibuſ ſeſe oñdũt de quibuſ ĩ meta. latiuſ agit. Poeta Nigra pro nocturno tẽpore: uel quod eorum ſedeſ ſit ĩ Erebo ubi oĩa nigra. ẽt quod clauſiſ oculiſ omnia nigra uidẽtur. Adeſt faunuſ & p̃mẽſ calcãſ: Vellera ouiũ. pelleſ ĩſtrataſ: Duro pede reſpexit ad faunũ arcadẽ cũ ſit capripeſ. Edidit protulit. Talia uerba a dextro toro: a dextra tori pte. O rex: Nũa. Tellus eſt placãda tibi: placare tellurẽ de bel

Morte boū tibi rex tellus placanda duarum:
Detque ſacris animas una iunenca duas.
Excutitur terrore quies numa uiſa reſoluit:
Et ſecum ambages: cæcaque iuſſa refert.
Expedit errantem nemori gratiſſima coniunx.
Et dixit. grauidæ poſceris exta bouis.
Exta bouis grauidæ dantur fecundior annus
Prouenit & fructum terra pecuſque ferunt:
Hanc quondam cytherea diem properantius ire
Iuſſit. & æthereos præcipitauit equos.
Vt titulum imperii q̄primum luce ſequenti
Auguſto iuueni proſpera ſigna darent.
Sed iam præteritas ubi quartus lucifer idus
Reſpicit hac hyades dorida nocte tenent.
Tertia poſt hyadas cum lux erit orta remotas
Carcere partitos circus habebit equos:
Cur igitur miſſæ iunctis ardētia tædis
Terga ferant uulpes cauſa docēda mihi eſt.

Morte duoꝝ boū īmolato duos boues & ī hoc n̄ erat ābiguitas. Sed q̄ ſequūt̄ uerba fecere ābiguitatē. Vna iuuēca quā tu mactabis. Det ſacris duas aīas ut unius mactatiōe duæ aīæ īmolēt̄. Excutit̄ q̄eſ ſomnus. Terrore nā p̄ q̄etē exteritus ābiguo oraculo ſomnū excuſſit. Numa uiſa reſoluit q̄ dormiēti uiſa ſūt. Et refert ſecū ābages obſcura oracula p̄ uerboꝝ circuitus. Et iuſſa cœca obſcura q̄ nō ītelligebat. Cōiūx. Egeria de q̄ ī tertio. Gratiſſima nēori. Aricio. Expedit errātē ſoluit ābiguitatē & regē ab errore liberauit. Et dixit tu poſceris exta bouis grauidæ iuberis p̄gnātē uaccā īmolare. Dant̄ libant̄ diis. Exta bouis grauidæ nā bos grauida īmolata ē. Annus p̄uenit fœcūdior magna fuit eo tp̄e fœcūditas magnaque fructuū copia ex agro p̄uenit. Et terra & pecus ferūt fructū & ex agro & pecore p̄uenere fructus. Hāc quōdā cytherea uenus q̄ p̄eſt aprili mēſi poſt mutinēſem uictoriā p̄cipitē hāc ſordicidioꝝ diē īpulit ut accelerarct dies ſequēs q̄ ē. xvi. calēdaꝝ maiaꝝ quo die Octauius Cæſar adoleſcēs crearet̄ a militibꝫ īpator. Mortuis. n. hircio & panſa conſulibꝫ fugato. M. Antonio Octauius q̄ p̄ p̄tore fuerat p̄ duce a uictore exercitu ſalutatus ē. Cui ut in Epitomate liuii habet̄ paꝝ gratus ſenatus fuit q̄ Bruto ab obſidiōe mutinēſi ab Octauio cæſare liberato. Honore triūphi decreto Cæſaris militū q̄ eius mētionē nō ſatis gratā hūit ob q̄d Cæſar recōciliata p̄. M. lepidū cū M. Antonio grā Romā cū exercitu uēit. Et p̄culſis aductu eius his q̄ ī eū iniq̄ erāt cū ānos. xviii. haberet Conſul creatus ē. Cytherea uēus. Iuſſit quōdā hāc diē ſordicidiorū. Ire labi Properātius celerius. Et p̄cipitauit: p̄cipites & celere cogit. Equos æthereos q̄ p̄ æthera ſolis currū agūt Vt quāprimū luce die ſequenti quæ ſordicidia ſequebatur. Proſpera ſigna uictores milites ſub felicibus ſignis. Darent auguſto iuueni. Octauio adoleſcenti: quia nondum auguſtus uocabatur. Titulum imperii: ut iam mortuis conſulibus pro imperatore eſſet. Sed iam præteritas eadem die. xvi. calendas martii eſt occaſus hyadum quæ & ſucculæ dictæ: ut alii. v. ut alii. vii. ſtellæ ſēi frōte tauri: fuereque atlātis ex æthra filiæ. Sed fabula īferius referetur. Ci. ab ὕειν q̄ eſt pluere dictas putat. Plynius his etiam diebus earum occaſum oſtendit. Inquit enim. xiiii. calendas ma. ægypto ſucculæ occidunt ueſperi ſidus uehemens: & terra: marique turbidum. xvi. acticæ. xv. Cæſari: continuoque triduo ſignificat. Sed iam ubi quartus lucifer. quartus dies.

Reſpiciet idus præteritas: quæ iam præterierunt. hoc ēſt quarto die poſt idus. Hyades ſucculæ. Tenent hac nocte dorida: occidunt: & tenent mare. Dorida Heſiodus in Theogonia nypham eſſe inquit. Oceani ex Thety uxore filiam. ex qūa magnus nympharum numerus natus eſt & a poetis ſæpe doris pro mari ponitur: ut hic & apud Vergilium Doris amara ſuam nō intermiſceat undam. Tertia poſt hyadas. xviiii. calendas ma. Erunt equiria in circo maxīo inter pallantium: & auentinum. Eademque die eſt uulpium fugentium combuſtio. Quod unde habuerit originem. poeta ipſe explicat cum erit tertia lux poſt remotas hyadas: cum fulſerit tertia dies poſt occaſum hyadum. & deſignat. xviii. diem menſis. Circus habebit equos partitos: diuiſos: & ordine diſpoſitos. Carcere: in ipſo repagulo unde ad curſum emittuntur. Cur igitur uulpes miſſæ: dimiſſæ. Tædis iunctis: facibus alligatis. Tæda enim ex generibus arborum picem ferentium: flammis: atque lumini ſacrorum etiam grata. Ferunt ardētia terga: nam accenſas tædas ferentes: emittuntur: & fugientes aduruntur. Cauſa docenda mihi: quaſi docebo unde hic mos habuerit originem. Volpes ſeu uulpes dicta eſt: ut Hælius inquit uarrone: teſte quod pedibus uolet. Verum græce ἀλώπηξ dicitur. Frigida carſeolis adurendarū eo pacto uulpiū morē originē habuiſſe refert ab adoleſcēte quōdā filio cuiuſdam ruſtici carſeolā. Qui cū maturis frugibus uulpē laqueis īplicitā cōprehēdiſſet eā ſtipula īuoluit & accēſo igne dimiſit fugiēs illa maturas fruges aduſſit. Id ſingulis annis referebat̄ quo uulpes cereri ob aduſtaſ frugeſ pœnaſ darent. poeta id ſe didiciſſe ab hoſpite carſeolano: cum e roma in pelignoſ rediret.

Frígida carſeolís nec olíuís apta ferendís
Terra:ſed ad ſegetes íngenioſus ager.
Hac ego pelígnoſ natalía rura petebam
Parua:ſed aſſiduis obuía ſemper aquís:
Hoſpítis antiquí ſolítas íntrauímus ædes:
Dempſerat emerítis íam íuga phœbus equís.
Is míhí multa quídem ſed & hæc narrare ſolebat
Vnde meum præſens ínſtrueretur opus.
Hoc aít ín campo.campumq; oſtendít habebat
Rus breue cum duro parca colona uíro.
Ille ſuam peragebat humum:ſiue uſus aratrí
Seu curuæ falcís ſiue bidentís erat.
Hæc modo uertebat cum raro pectíne pratum:
Nunc matrís plumís oua fouenda dabat:
Aut uírides maluas:aut fungos colígít albos:
Aut humílem prato calfacít ígne focum.
Et tamen aſſiduís exercet brachía tellís:
Aduerſuſque mínas frígorís arma parat.
Fílíus huíus erat prímo laſíuus ín æuo:
Addíderatque annos ad duo luſtra duos.
Is capít extremí uulpem conuale ſalíctí.
Abſtulerat multas ílla cohortís aues:
Captíuam ſtípula fœnoque ínuoluít:& ígnes
Admouet urentes effugít ílla manus.

Frigida terre ē. Carſeolis carſeoli nūero multitudiniſ urbſ erat. Carſeolāi dicūt colōi ī uia ualeria ſūt medio qdē ſpatio īter urbē & marſorū municipiū. ī quo ego natuſ ſū. Erātq; carſeoli una ex claris equorū urbibuſ. Carſeolana mihi teneroſ dilecta p annoſ lux erat & iuriſ debuit eē mei. Sed fortuna mihi partoſ iuidit agelloſ. Diuitiaſq; oiſ ſuſtulit illa meas. Nā periit mōtana domuſ generoſa pppago: Cui fata atq; hoieſ diiq; fuere truceſ. Iā piaq; ī miſerū fortuna redūdat alūnū. Nulla ſit ut merito gr̄a parta meo. Sed hoc poeta dicit. Carſeolāta terra frigida ē. Nec apta oliuiſ ferēdiſ ad p creādas oleas. Gaudēt. n. oliuæ calido ſolo ut ī geor. dixius. Sed ager ingenioſus ad ſegeteſ a natura diſpoſituſ ad fruges nā frugū ferax ē. Hac p hāc terrā. Ego petebā pelignos redibā ī pr̄iam un̄ dicti ſūt peligni dixius ī tertio. Rura natalia in quibuſ ego natuſ ſum & alio loco igr peligni ruris alūnus. Parua qdē rura. Sed obuia agſ aſſiduis q̄ oppoſita aqſ aſſidue fluētibus eas excipiūt & ab iſdē irrigāt̄ Plura. n. ſūt flumīa ī pelignis. Intrauimus ſolitas ædes antiq hoſpitis īgreſſus ſū domū hoſpitis carſeolāi quo recipi hoſpicio ſæpe cōſueuerā. Iā phœbus dēpſerat iuga eqs ſoluerat equos a curru. Emeritis labor̄ diei & ē trāſlatio a militibus cū emeritis dat̄ uacatſo. Iā ſol occiderat. E roma. n. carſeolos iuſtū ē unius diei iter. Is: hoſpes. Solebat multa qdē narrare multa mihi referebat. Sed & hæc ēt narrabat q̄ ad rōnem uulpiū ptinebāt. Vn̄ ex qbūs relatis. Inſtrueret̄ præſens opus meū faſtoꝝ opus qd̄ ī præſentiarū ſcribimus cū ad faſtoꝝ ratio nē mos quoq; ille ptineat. Ait ī hoc cāpo & oñdit cāpū q ipī carſeolorum urbi adiacebat. Parca colona ruſtica ſeu colōi ūxor. Cū uiro duro patiente & tolerāte laborū. Nā durū iterdū patiēs & pſeuerās ē ide ē illud Vergi. Scipiadas duros bello & illud gēs dura atq; aſpera cultu. Hēbat breue ruſ exiguū agellū. Ille colonus. Peragebat colebat. Suā humū q̄ſi ſuū agellū. Siue erat uſus aratri ſiue aratro terrā pſcidebat. Seu falcis curuæ ſiue falce fruges ſecabat Siue erat uſus bidētis ſeu terrā bidēte fodiebat. Hæc ruſtica colōi cōiūx cū ita ſe uir exerceret ipa. Mōuerebat pratū cū raro pectīe cū raſtro paucorū dētiū pratū uertēs fœnū colligebat. Nūc dabat oua fouēda mr̄is plūis: ſuppōebat oua ut fœta & calefacta īcubāte gallīa pulli naſceret̄. Aut colligit uirides maluas: quæ aluum molliūt: ut Plynius inquit illa colligebat ut epulas pararet. Aut albos fungos: qui in pratis naſcuntur. Vnde Hor. Pratalibus optima fungis. Aut calefacit humilem focum grato igne: accendebat ignem in ſuis focis pro decoquendis oleribus & cœteris cibis.

Et tamen exercet. defatigat. Brachia tellis aſſiduis: colo fuſo. Tela pendula quæ ſunt arma muliebria. Et parat arma aduerſus minas frigoris. parat ueſtes nēdo & texendo contra hyberna frigora. Filius huius: colenæ. ſ. Laſciuus in primo æuo in prima ætate: nam adhuc puer.

Addiderat duos ānos ad duo luſtra: decēnio bicniū addiderat. Sic duodecimū erat natus ānū. Is puer. Capit uulpē ī cōualle extrēi ſalicti laqis apprehēdit uulpē ī cōualle ubi ſūt extremæ illæ ſalices aut ubi tūc erat ſalictā. Illa uulpes. Abſtulerat rapuerat. Multas aues cohortis pullos e cohorte. cohortē appellamus illd̄ ſpatiū medio loco uille ad ſimilitudinē atrii cui ſpatio plura tecta cōiēgūt̄ ide de militari uar. igr. Cohorſ q; ut ī uilla ex pluribꝫ tectiſ cōiūgit̄ ac qdā ſit unū ſichiſ ex māipuliſ pluribꝫ copulat̄. Cohorſq; ī uilla qd̄ circa eū locū pecuſ cohortret̄. Inuoluit captiuā puer ille īplicat uulpē quā cepat Stipula & fœno paleis & fœno arido. Et admouet igneſ & ſuccēdit ignē ī ſtipula circa uulpē. Illa uulpeſ. Effugit manuſ euertēteſ manuſ puerileſ q̄ eā urebāt.

Qua fugit accedit agros ueſtitos meſſibus quacũq; pte fugiebat uulpes accedit fruges iã ĩ agris cul tis maturas. Veſtitos dixit cũ ſint q̃ttuor genera agrorũ. Nudus cõſitus paſcuus floridus. Nudus ẽ q cultura ueſtiẽ ueſtitos ergo q̃a erãt ĩ his fruges. Aura uẽtus. Dabat uires ignibus damnoſis: damnũ frugibus ĩferẽtibus. Vẽto.n.cõualeſcebat ignis. inde Sapho Vror ut ĩdomitis ignẽ exer-cẽtibus euris. Fertilis acceſſis meſſibus ardet ager. Factũ abiit ꝑiit qđ tũc factũ ẽ. Monumẽta manẽt remãſit apđ poſteros memoria & ea ſeruaẽ nã ut uulpi. iur. con. ĩqt Monumẽtũ ẽ qđ ſer-uãde memoriæ grã exiſtit. nã nc quo q; lex carſeolana uetat dicẽ certã uul pẽ mãer ĩqt memoria facti nã cũ eo-dẽ mõ plectaẽ uulpes ex lege carſeola na cautũ ẽ ne ad id certa uulpes cõſtitu aẽ nã diceẽ cõſtitueẽ ĩterdũ ẽ cõſtituta ad id certa uulpes eẽ ii debet ſed ut an tiquũ factũ referaẽ q hoc tpe laq̃is ca pieẽ ea ĩcẽdio plectaẽ nõ q̃ prius pa-rata eẽt. Et ut hoc gẽus aĩaliũ.ſ. Lu at pœnas ſupplicio afficiaẽ. Ardet cerealibus ſtipulis & paleis frugũ.

Qua fugit incendit ueſtitos meſſibus agros.
Damnoſis uires ignibus aura dabat.
Factum abiit monumenta manẽt nã dicere certã
Nunc quoque lex uulpem carſeolana uetat.
Vtque luat pœnas genus hoc cerealibus ardet
Quoque modo ſegetes perdidit illa perit:
Proxima quom ueniet terras uiſura patentes
Mẽnonis ĩn roſeis luthea mater equis:
De duce lanigeri pecoris qui perdidit hellem
Sol abit egreſſo uictima maior adeſt.
Vaca ſit an taurus non eſt cognoſcere promptũ.
Pars prior apparet. poſteriora latent.
Seu tamen ẽ taurus: ſiue hoc fœmina ſignum.
Iunone inuita munus amoris habet.
Nox abiit oriturque aurora palilia poſcor:

Et perit ipa uulpes. Quo mõ pdi dit ſegetes eo mõ quo adoſſit fruges: aduriẽ & ipa. Proxĩa cũ ueniet. xiii. calẽ. ma. Sol ariete relicto taurũ init: q taurus ĩter aſtra cõſtitutus dr̃ qđ eu ropã ĩcolumẽ trãſuexit ĩ cretã ut Euri pides dicit. Nõnulli aũt cũ Io ĩ bouẽ ſit cõuerſa ut ei iuppiter ſatiſfacere uide-reẽ cõſtituiſſe qđ eius ꝑpior ps appa ret ut tauri ſed reliquũ corpus eius ob ſcurius uideaẽ. Spectat aũt ad exortũ ſolẽ cuius oris eſſigiẽ q̃ cõtinẽt ſtellæ: hyades appellaẽ de q̃bus ſuo loco dicemus. Taurus ad exortũ ſignorũ dimidia pte collocatus ut in cipere genu: ac defigere ad terram uideatur. Caput eodem habens actentum genua eius a reliquo corpore diuidit circulus æquinoctialis. Cornu ſiniſtro coniungitur cum ſiniſtro pede eius q auriga appellatur. Inter huius finitionem corporis & arietis caudam ſtellæ ſunt: quas Vergilias noſtri græci pleiades appellauerunt. Hic cluſus occidit & exoritur habet in cornibus ſingulas ſtellas. ſed ſiniſtro clariorem in oculis ſingulas in fronte mediam unam ex quibus cornuũ locis naſcuntur ſin gulas. Quæ ſeptem ſtellæ hyades nuncupantur. Et ſi nonnulli. quas duas diximus nouiſſimas ſtellas negauerint eſſe ut omnino hyades eſſent quinque. Præterea in ſiniſtro genu priore habet ſtellam unam. & ſuper ungula unam. In dextro genu unam. & inter ſcapulos tres: nouiſſimam earum cæteris clariorem. in pectore unam quæ ſunt omnino præter Vergilias. xiiii. Cum mater Mennonis: aurora. Proxima: ipſis equiriis: hoc eſt dies ſequens. Luthea. crocea: Nã lutheus color proprie. ut Marcellus inquit crocinus eſt. Vergilius in bucolicis iam croceo mutabit uellera lutho: & in æneide Aurora in roſeis fulgebat luthea bigis. Veniet in equis roſeis: ru-bicundis. Viſura terras patentes: hoc eſt cum ſequens aurora diem referet. Sol abit: di-ſcedit. De duce pecoris lanigeri: ab ariete: qui dux eſt lanati gregis. Qui: aries Perdi dit hellem. quæ ex eo in pontum decidit: ut ſuperiore libro diximus. Egreſſo: ſoli ſcilicet ex ariete. Ineſt maior uictima: ineſt: taurus: qui longe maior ariete. Non eſt cognoſcere promptum: non habetur in promptu: ut facile cognoſci poſſit. Vacca ſit an taurus. ſiue mas ſiue fœmina ſit. Pars prior apparet. anteriora uidentur: ut cognoſci poſſit bouiſ forma.

Poſteriora latent: quoniam non apparet parſ poſterior: ut diſcerni poſſint genitalia. quo tau rus eſſe cognoſcatur. Seu tamen hoc ſignum eſt tauruſ: ſiue ẽ hæc fœmina. ſiue ſit imago tau ri ſiue ſit uacæ. Habet munuſ amoriſ ĩuita iunõe: quaſi locata ẽ in cœlo ea imago ab ioue. ĩ pmiũ amoris repugnante ẽt iunone. Nã ut diximuſ: aut ẽ imago tauri quo trãſuecta eſt europa ĩ cretã aut eſt imago uacæ: in quã Io cõuerſa fuit. Nox abiit oriẽ q; xii. cal. ma. hoc ẽ. xx. die apriliſ: erunt feſta palilia quæ ut uar. ĩnqt a pale dicta qđ ei deæ feriæ fierẽt: paleſ.n. dicebaẽ dea paſtorũ cuiuſ fe ſta palilia: ut alii parilia qđ pte pecorũ eidẽ ſacra fiebãt Alii putauerũt deã palẽ ueſtã alii terrã fuiſſe Eſt ẽt & romæ nataliſ un̄ & põ. ĩqt parilibuſ Romuluſ urbẽ cõdidit: quẽ diẽ feſtũ ꝑcipue hẽbant maioreſ uar. & ply. hoc feſtũ cũ natali urbiſ ro. xii. calẽ. ma. oñdũt. Sũt tñ q uolũt. xxii. die apri. eẽ qđ ſi recte poetã ĩterpramur uigeſimũ diẽ tenebimuſ idẽ ſi plutar. ſi ply. ſi uarronẽ ſeqmur plu. ĩqt πρῶτεν δεκάτην καλανδῶν μαΐων hoc ẽ añ undecimũ calẽdarũ maiarũ & q dicũt. xii. cal.

Ita accipiaſ: ut aliud ſit dicere. xii. cal. aliud añ duodecimũ nã primũ nũerabiſ ab ipo die calẽdarũ Cũ uero dicet añ undecimũ ſiue duodecimũ numerabis. xi. aut. xii. ab ipo die calẽ. & tenebiſ poſtea diẽ añcedẽtẽ. Nõne differẽtia aliq̃ eẽ debet i ſermõe cũ ita loq̃mur ad. xi. calẽ. & añ. xi. ſic cũ undecio diciuſ. Qua rõne ex hiſ colligemuſ. xx. die apriliſ eẽ palilia ſed hæc nihil ualeãt afferãtur alie rõneſ. in idicibuſ ſaſtorũ ueterũ. & codicibuſ uetuſtiſſimiſ. xx. die apriliſ feſtũ illud notatũ ẽ. Nec hiſ credit. Credat̃ tãdẽ marmoribuſ iq̃baſ eodẽ die idẽ iſcriptũ ẽ. Et hoc ñ ſatiſ ſit ſed colligamuſ ex poetæ lociſ & ne decipi poſſimuſ icipiamuſ ab idibuſ. Certũ ẽ illã diẽ eẽ tertiãdecimã mẽſis aprilis. Occupat apriles idus cognomine uictor Iuppiter. Quid poſtea luce ſequutura tutos pete nauita portus & ſignificat. xiiii. diẽ mẽſis. Deide tertia poſt ueneris cũ lux ſurrexerit idus põtificeſ forda ſacra litate boue. Significat tertio die ab idibus hoc ẽ. xv. die mẽſis: ne qs tergiuerſet̃ & rideat tãq̃ uana loq̃mur qa ac rõne deducã uos uſq; ad ſinẽ mẽſis. Cõſtareq; faciã alit̃ eẽ nõ poſſe. Poſtea iqt hãc quõdã cytherea diẽ ꝓperãtius ire iuſſit & æthereos præcipitauit equos. & ſignificat etiam de. xv. die menſis: & ſubdit. ut titulum imperii quam primum luce ſequenti Auguſto iuueni proſpera ſigna darent. & deſignat ſextamdecimam diem. Deinde: ſed iam præteritaſ ubi quartus lucifer idus reſpicit. hac hyades dorida nocte tenent & oſtendit eandem diem. xvi. nam a tertiodecimo die numerando. iiii. erunt. xvi. Poſtea proſequitur Tertia poſt hyadas cum lux erit orta remotas Carcere partitos circus habebit equos & ſignificat tertio die ab occaſu hyadum. Sic erit decimaoctaua die mẽſis aprilis. Deinde Proxima cum ueniet terra uiſura patentes. Mẽnonis in roſeis luthea mater equis. De duce lanigeri pecoris. qui perdidit hellem Sol abit: egreſſo uictima maior ineſt. Significat diem ſequentem: & erit decima nona menſis. Poſtea. Nox abiit. oriturque aurora. palilia poſcor. & ſignificat uiceſimam diem.

> Non poſcor fruſtra: ſi fauet alma pales.
> Alma pales faueas paſtorum ſacra canenti.
> Proſequor officio ſi tua facta meo.
> Certe ego de uitulo cinerem. ſtipulamque fabalẽ.
> Sæpe tuli plena februa toſta manu:
> Certe ego tranſilii poſitas ter in ordine flammas:
> Virgaque rorales laurea miſit aquas.

Eſt ne id ſatis: uultis ne me plura dicere. An non bene hæc computauerim. immo niſi quis ita computet: totum ordinem peruertet. Quod facile cognoſcetur. cum ad finem uſque proſequuti erimus. nam poſt palilia inquit Dicta pales nobis eſt: iam uinalia dicam. Vna tamen media eſt inter utrunque dies: & ſi indicat uiceſimum ſecundum diem. Quid poſtea ait. Sex ubi quæ reſtant luces aprilis habebit hic locus forte aliquos decepit: cum putarent de fine menſis poetam dicere. cũ dicat quæ reſtant. Sed nondum eſt finis: quia adhuc ſuperſunt feſta. Tu uero ita interpreteris. Vbi aprilis habebit ſex luces. ſex dies. Que reſtant. hoc eſt ex his: quæ adhuc ſuperſunt: quaſi nõ numerãdo diẽ uinaliorũ: ſed ſex alios dies: ex his que reſtant. In medio curſu tẽpora ueris erũt & demonſtrat uigeſſimum octauum diem menſis. Vltimo loco inquit Cum phrygis aſſaraci titonia fratre relicto. Aut ut emendati codices habent. Cũ priami: coniunx titonia: fratre relicto. Suſtulit in menſo ter iubar orbe ſuũ & ſignificat tertio die a medio uere. & ab ipſo. xxviiii. die Sic erit trigeſſimus: & ultimus aprilis dies Qđ ſi hanc nr̃am cõputationẽ nõ ꝓbabis. Vide ne totũ ordinẽ puertas. Nã niſi hãc ſerues recto ordine ad ſinẽ uſq; nõ ꝓcedes. At ego recto ordie ad finẽ uſq; ꝓceſſi. Recte igit̃ cõputaui. Q ñq̃dẽ aliter cõputare nõ potes. qn ordine puertas. Cõſtet ergo oĩbus & nr̃æ in primis acadẽiæ. xx. die aprilis eẽ palilia: & natalẽ urbis: Quẽ diẽ ſodalitas nr̃a litteraria religioſiſſime colat: pp feſtũ ſãctiſſimorũ martyrũ: Victoris Fortunati. & Geneſii eiuſdẽ ſodalitatis prectorũ. Qđ eodẽ die a fidelibus cũctis celebrat̃. Sed hæc hactenus. Nox abiit & orit̃ aurora q̃ſi ſubſeq̃t̃ dies Poſcor palilia: ut de palilibus agã. Nõ poſcor fruſtra: nã mox ea ſacra canemus. Si fauet alma pales. cui nũc ſacra fiũt: ſi ipſa faueat ego oĩa apiã. Alma pales: iuocat nũc eã deã: ut faueat p̃ſerti cũ religioſe eius numẽ ꝓſequat̃: ppea qđ ſæpe eo die ſe expurgarit. De quo genere expurgatiõis paulopoſt. Faueas alma pales canẽti ſacra paſtoria: faueas mihi q cano paſtoralia ſacra. cũ tu paſtoribus præſis. Si ꝓſequor tua facta. merita: & laudes tuas. Pio officio: pietate officioſa. & religioſe. Certe ego ſæpe tuli cinerẽ de uitulo nẽpe fauere debes: q tibi ſæpe ſacrificaui & tuli expurgationẽ. Luſtraui. n. me ſufficione cineriſ uitulini: & eq̃ni ſanguiniſ & faba: qđ piaminiſ genuſ paulo ſuperiuſ attigimuſ. Et ſtipulã fabalẽ aridoſ fabarum culmoſ. Februa toſta purgamina toſtaq; rerũ nã ut in principio ſecundi diximuſ oĩa purgamina februa dicebantur.

Plena manu nam ea quibuſ expiaremur pleniſ manibuſ tuli. Certe ego ter tranſilii tranſaltaui. Flammaſ in ordine poſitaſ diſpoſitoſ ad tranſilitionem paſtorũ & populi igneſ. Ter. n. igneſ tranſiliebãt nã ab initio cũ eſſet urbẽ Romuluſ cõditurus tranſilire fecit multitudinem per igneſ: expiationiſ pollucionũ cauſa. Quod Dionyſiuſ ipſe teſtatur plureſ tamen huiuſce rei rationeſ afferuntur a poeta de quibuſ paulo poſt. Et uirga laurea lauri ramuſ quæ & februa quoque dicta miſit. Aquaſ roraleſ aſpergẽteſ quaſi aſpergi me aqua purgatoria cum ipſo laureo ramo.

Mota dea ē:ad p̄ces meas. Et fauet opi:nr̄o.ſ. Puppis exit naualibus exit e nauali ratis:ut ī altū tē dat. Iā mea uela hn̄t ſuos uētos:ut ſecūdo curſu ferant̄:& hac trāſlatiōe a pſpere nauigātibus il lud oñdit faue re numīa,& ſe iā oblatū argumētū felici īgenio pcurere poſſe & paliſ ſacra oñdere. I pete uirgīea his ī ſacris p̄io loco expurgatio ex ſuffictiōe fieri debet. Purgari quoq; pecora debēt. Deīde libādæ epulæ q̄bus dea ip̄a placet̄. Tertio loco pie erūt p̄ces. Hæc oīa pluribus uerſibus a poeta tradunt̄. O populus I pete ſuffimē ſuffimitionē ad te expurgādū. hoc ē ip̄as res q̄bus te ſuf ſias ſeu ſuffumiges. Ab ara uirgīea: ab ara ueſtali nā ueſtales uirgines tibi dabūt. Veſta dabit ſuffimem ipſū. Eris purus munere ueſte quo te ab oī pollutionū ſcelere expiabis & purus redderis. Suffimē ipſa ſuffitio erit. Sāguis eq̄ ad luſtrationē ī palibus imi ſcebat̄ ſāguis eq̄nus cū aduſti nondū nati uituli ſed e mactatæ m̄ri utero ex erti cines & fabaꝶ culmis & ex his ſu per prunas īpoſitis fiebat ſuffitio. Et fauilla uituli cinis uitulinus. Tertia res erit culmē inane duræ fabæ: erūt culmi uacui fabaꝶ nā dixerat ſtipulā q; fabalē. nō ipſa faba aut fabaꝶ corti ces ſed ſtipulæ ſine ſuo fructu Paſtor luſtrat luſtrare hoc ē expurgare debet Oues ſaturas ubi depaſte fuerit. Ad p̄ia crepuſcula ueſptino tp̄e poſt occaſū ſolis q̄d t̄ps dubiū ē an diei an noctis ſit nā crepuſculū ut īqt Varro ſignificat dubiū ab eo res dubiæ dicte creperæ. Q̄d crepuſculū dies ēt nūc ſit an iā nox multis dubiū. Vnda pri us ſpgat ſpgēdæ ſūt oues aqua. Et uirga paſtoralis. Vertat humū: nā debet paſtor tellurē uirga uerrere. Ouilia ubi oues tenent̄. Decorent̄ frōdibus & fixis ramis ornari debēt ouilia frōdoſis & uirētibus circūfixis ramis. Et multa corona multa ſerta ſeu florū ſeu uirētiū ramorū. Tegat ornataſ fores q̄ frōdibus & coronis ornāt̄ fores ipſorū ouiliū. Fumi cerulei nigricātes. Fiēt ad luſtrationē ouiū. De puro ſulphure ſed non modo oues uerū ipſi hoīes purgabantur ſi aliquo piaculo eſſent polluti ſulphure aqua igne lauro. Inde Iuuenalis inquit cuperent luſtrari ſi qua darentur ſulphura cum thædis & ſi foret humida laurus & ouidius ipſe alio loco. Terq; ſenem flāma ter aqua ter ſulphure luſtrat. Et lauro maſſurius auctor Plynius triumphantes coronari putauit quoniam ea arbore purgarentur cædes in bello cō miſſæ. Et de lauro humida. Ouidius etiam cum pauloante dixerit. Virgaq; rorales laurea miſſit aquas alio quoque loco Vda ſit hic laurus: lauro purgantur ab uda. Omnia quæ dominos ſunt habitura nouos. Sed plura de huiuſmodi purgationibus ab honorato referuntur. Ouis baleſ: balatum edat: nam balare eſt ouium. Tacta: luſtrata ſeu ſuffita. Sulphure fumanti fumo ſulphuris. Vre oleas mares ſteriles & quæ non ſunt ex tribus illis generibus quæ a maronæ & plynio referuntur. Orcadibus radiis & pauſia. Et tædam de ea ſæpe dictum eſt. Et herbas ſabinas de quibus in p̄io dixiuſ ſabinæ herbæ uſus erat ad ſuffitionē. meminit ply. & ī p̄io libro Ara dabat fumos herbis cōtēta ſabiniſ. Adhibebat̄ ī cōſecratiōe tēplorū. Q ui mos ad nr̄os quoq; tranſit. Et laurus aduſta crepet ſtrideat aut crepitū faciat. In mediis focis ubi aduret̄ & p̄io & ī p̄io & nō exiguo laurus aduſta ſono. Libaq; de milio hæc deæ pali offerēda & libāda. de libo ī p̄io & tertio diximus. Fiſcella milii ſequatur nā nō mō libū ex millio offerendū ſed ēt fiſcella cū milio eſt. n. fiſcella uas iūceū quo caſeus formatur. Dea ruſtica pales. Eſt leta cōtēta. Hoc p̄cipue cibo q̄ſi gaudet ī primis ſibi miliū libari. Adde dapes mulctrāq; ſuas addas huic libatiōi uas ip̄m ī quo lac mulget̄ uñ Ver. Bis uēit ad mulctrā bīos alit uber fœtus. Et dapes ſuas hoc ē lac & caſeū. Et dapibꝰ refectus ubi haſ dapeſ libaueriſ. Precare deā ſiluicolā palē paſtoꝶ deā ſiluaſ icolētē. Lacte tepido oblatiōe & libatiōe lactiſ. Cōſule dic parit̄ hiſ p̄cibꝰ paliſ numē adorādū q̄ ad purgationē quoq; ptinēt: nā poſcit̄ uēia: ſiq̄d āmiſſū eēt: ſiq̄d ſacri pollutū: aut ſi fugata numina ſiluestria pecoꝶ: aut hoīum acie pfana. Deīde: ut ſalubria & utilia pſtet: & noxia cūcta a pecore & paſtoribꝰ auertātur Dic cōſule. o dea. Pariter pecori & magiſtris pecoriſ: puideaſ ſimul pecudū: paſtorūq; ſaluti

Mota dea eſt; operiq; fauet; naualibus exit
Puppis; habet uentos iam mea uella ſuos.
I pete uirginea populus ſuffumen ab ara
Veſta dabit; ueſtæ munere purus eris.
Sanguis equi ſuffumen erit; uituliq; fauilla
Tertia res duræ culmen inane fabæ.
Paſtor oues ſaturas ad prima crepuſcula luſtret
Vnda prius ſpargat; uirgaque uertat humum.
Frondibus & fixis decorentur ouilia ramis;
Et tegat ornatas longa corona fores;
Cerulei fiant puro de ſulphure fumi;
Tractaque fumanti ſulphure balet ouis.
Vre mares oleas tedamque herbaſque ſabinas;
Et crepet in mediis laurus aduſta focis.
Libaque de milio milii fiſcela ſequatur;
Ruſtica præcipue eſt hoc dea læta cibo.
Adde dapes mulctramq; ſuas dapibuſq; refectis;
Syluicolam tepido lacte precare palem.
Conſule dic pariter pecori, pecoriſq; magiſtris;

Effugiat a ſtabuliſ meis: ab ouilibus & ſeptis. Noxa repulſa. q̄ſi repellaẗ oẽ delictũ: & oẽ dãnũ. Nã noxa delictũ ẽ ut oñdit Vlpianus: titulo Si q̄drupes paupiẽ feciſſe dicaẗ. Et eiuſdẽ appellatiõe oẽ delictũ cõtineri: Caius de uerbo℞ ſign. affirmat. Et noxa ſolutũ uerbũ erat ĩ edictis ædificiis de quo idẽ Vulp. de ædil. edic. Noxa ſolutus nõ ſit qđ aiũt ediles: ſic ĩtelligẽdũ ẽ: ut nõ hoc debeat ꝓnunciari. Nullã eã noxã cõmiſiſſe ſed illud. Noxa ſolutũ cẽ. hoc ẽ noxali iuditio ſubiectũ nõ eẽ. Ergo ſi noxã cõmiſit nec ꝑmanet. Noxa ſolutus uṙ. Noxas accipere debemus priuatas hoc ẽ eas quecũq; cõmituntẽ ex delictis n̄ publicis criminibus ex q̄bus agiẗ iudiciis noxalibus & reliq. Siue ſacro paui ſiue deliq̄t qđ pauerĩ pecudes ĩ loco ſacro. ſacra. loca ea ſũt ut Vl. de re℞ diuiſiõe iq̄t q̄ publice ſũt dedicata ſiue in ciuitate ſint ſiue ĩ agro. Sciẽdũ ẽ locũ publicũ tũ ſacrũ fieri poſſe cũ prĩceps eum dedicauerit uel dedicandi dederit poteſtatẽ. Illud notandũ ẽ aliud eẽ ſacrũ locũ aliud ſacrariũ: ſacer locus: ẽ locus cõſecratus. Sacrariũ ẽ locus in quo ſacra reponunẗ qđ ẽt in ædificio priuato eẽ põt & ſolẽt q liberare eũ locũ religioſũ uolũt ſacra inde euocare &c. Se diue ſub arbor ſacra ſi paſcẽs oues ſediſſẽ ſub arboribꝰ ſacris q̄ eẽnt ĩ locis ſacris aut aliq̄ religiõe alicui numini dicatæ ut de ramo aureo dixit. Maro iunoni ĩfernæ dictus ſacer. Vel ouis iſcia ĩprudẽs. Pauit pabula: q̄ſi carpſit gramĩa. In buſtis ĩ ſepulchris nã & id noxæ quoq; dabaẗ. Buſtũ ut Põpo. ĩq̄t ꝓprie dṙ locus ĩ quo mortuus ẽ cõbuſtus & ſepultus. Diciẗ buſtũ q̄ſi bñ uſtũ. Vbi uero cõbuſtus q̄s tãtũmodo alibi uero ẽ ſepultus: is locus ab ũrẽdo uſtrina uocaẗ. Sed mõ buſta ſepulchra uocamus hæc ille inde poeta in ſecundo li. buſtis exiſſe feruntur. Et tacitæ queſti tempore noctis aui. & Lucanus Pendit in expleto non ſanda piacula buſto. Si intrauit uetitum ſi ouis inierit nemora quæ eſſent ſub tutela numinum & aditus pecori eſſet inhibitus ut in ſilua aricina unde quadrupedes arcentur equi. Nemora amœniores eſſe ſiluas oſtendit pompo. Ve pro uel. Si nymphæ ſunt fugatæ oculis nr̄is ſi noſtro aſpectu ad fugã ĩpulerimus fontiũ colliũ ſiluarum & arbo℞ deas ut naiadas: Napeas. Dryades & Amadryadas. Et deus ſemicaper uel ſi faunum fugauerimus. cornua & caprinos habentem pedes. Si mea falx ſpoliauit lucum ramo opaco etiam repellatur omne delictum ſi falce inciderim frondoſos ramos ex ſacro luco. Vnde ex quibus ramis. Eſt data fiſcina frondis ciſta frondium. Oui ægræ infirmæ fiſcina ex uiminibus qua feruntur paleæ fœnum frondes & ſimilia inde fiſcella ex iuncis aut ex tenui uimine ad formandum caſeum. Da ueniam culpæ ignoſce delicto. Nec obſit noceat. Dum degrandinat uſque quo deſæuiat grando Suppoſuiſſe pecus fauno agreſti dum inſtant hymbres & grandines non ſit delictum ducere pecus ſub frondoſas arbores aut in antra quæ loca forte a fauno colerentur manereque ibi uſque quo deſignat pluere aut grandinare. Agreſti agrorum & ſiluarum præſidi. Nec noceat quaſi nõ habeatur illud delictum aut non exigatur pro eo delicto pœna. Turbaſſe lacus: turbidas reddidiſſe aquas ſiue cum potant pecora ſiue cum abluuntur. Ignoſcite nymphæ date uos ueniam.

Quod ungula mota: ungulæ ouium: aut aliarum pecudum: cum traſiliunt amnes. Fecit aquas obſuras turbidas. Tu dea: pales. Placa pro nobis fontes & fontana numina: placato nobiſ & aquaſ: & aquarum deaſ Tu placa nobiſ deoſ ſparſoſ per omne nemus: deos omneſ. qui nemoribuſ: aut ſinguliſ arboribuſ præſunt. Nec uideamuſ noſ Dryadaſ: nemorum nymphaſ. Nec labra dianæ non uideamuſ pelulm: in qua ſe Diana abluet. Labrum ꝓro pelui ponitur: Vnde Vergiliuſ Sicut aquæ tremulum labriſ ubi lumen aeniſ. Omnia peruolitat. Non uideamuſ igitur dianam ſe abluentem: quẽadmodum Acteon: ne in ceruoſ quoque mutentur. Nec: uideamuſ. Faunum cum premit arua medio die: cũ in meridie gradiẗ. aut requieſcit in aruiſ. Pelle procul morboſ & a nobiſ & a pecoribuſ pellaſ ægritudineſ ſed ſuperiuſ de morbo dixiuſ. Valeant & homineſ & græge ſſint incolumeſ paſtoreſ & oueſ Et ualeãt caneſ uigileſ q uigilãt ad ouiũ cuſtodiã. Turba ꝓuida quæ cauet ne quid ouium furto ſubtrahaẗ.

Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis.
Siue ſacra paui. ſedi ue ſub arbore ſacra.
Pabulaque in buſtis inſcia carpſit ouis.
Seu nemus intrauit uetitum noſtris ue fugatæ
Sunt oculis nymphæ. ſemicaperque deus.
Si mea falx ramo lucum ſpoliauit opacho
Vnde date eſt ægre fiſcina frondis oui:
Da ueniam culpæ. nec dum degrandinat. obſit
Agreſti fauno ſuppoſuiſſe pecus.
Nec noceat turbaſſe lacus. ignoſcite nymphæ:
Nota quod obſcuras ungula fecit aqnas.
Tu dea pro nobis fontes: fontanaque placas
Numina. tu ſparſos per nemus omne deos.
Nec dryades: nec nos uideamus labra dianæ.
Nec faunum medio cum premit arua die.
Pelle procul morbos. ualeant hoies q; greges q;
Et ualeant uigiles prouida turba canes.

Ne ue redigam multas minus: quã fuerunt mane: nõ reducam ueſperi minorem ouium nume rũ quam mane in paſcua eduxerim: ſed totidem aut plures. Ne ue gemã: ne doleã: & ob id gemã Referens uellera rapta lupo: ꝗſi ne interimat oues lupus: ut cogar referre pellẽ ſine oue: ſed ſint tuta pecora ab iſidiis lupoꝝ. Et cõpertũ eſt pãnũ e lana ouium: quas ĩteremerit lupus: pedicullos gignere. Abſit iniqua fames: ſed ſemp ſit ciboꝝ copia. Et herbæ & frondes ſupſint: hẽant oues ĩ maxima copia herbas: & frõdes: ita ut potius ſupſint: q̃ penuria ſit. Et aquæ etiã ſupſint: & q̃. Lauãt artus ꝗbus oues abluunẽ. Et quæ bibũtur: ut ſiti nõ premãtur. Premã ubera plena: ut ſemp ſit lactis copia. Caſeus referat mihi æra: uendã caſeũ: & numos inde referã. Et rara uimina: fiſcellarũ. Dent uiã liꝗdo ſero: ut bene excoleẽe formato caſeo: aut ex coagulato lacte ſerum. Aries: qui oues ĩplet. Sit ſalax: libidinoſus ut ſepe coeat. Et coniunx: ouis. Reddat ſemina cõcepta: pariat agnos. Et multa agna ſit in ſtabulis meis: quaſi pariant oues plures agnas: q̃ agnos: ut hẽam plures fœmellas: q̃ mares. Et proueniat mollis lana læſura nullas puellas: q̃ ſi ea lana tõdatur ex ouibus: quæ mollis ſit: & faciliime a puellis neri poſſit Et apta ad q̃ſlibet manus teneras: ut tenella uirginũ manu inde primũ penſa: & fila. Deinde pãnus cõficiatur. Q uæ precor eueniãt: hæc q̃ oramus precor effectũ ſortiantẽ. Et nos paſtores: Faciamus ad annũ: quaſi ſingulis annis. Grandia liba: pali paſtoꝝ domine: ut magna liba ex milio offeramus pali. His præcibus. ſ. Dea Paleſ: Eſt placãda: hoc pacto placemus & ꝓpitiam nobis reddamus. Tu paſtor. Cõuerſus ad ortus: ad oriẽtẽ ſolem. Dic q̃ter hæc: has præces. Et perlue manus uiuo rore: abluas uiuentis aqua fluminis. Tũc: cum manus

Ne ue minus multas redigam quam mane fuerũt
Ne ue gemam referens uellera rapta lupo.
Abſit iniqua fames herbæ frondeſq; ſuperſint
Q uæq; lauent artus: quæq; bibantur aque
Vbera plena premam: referat mihi caſeus æra
Detque uiam liquido uimina rara ſero.
Sitq; ſalax aries conceptaque ſemina coniunx
Redat: & in ſtabulis multa ſit agna meis.
Lanaq; proueniat nullas læſura puellas
Molis & ad teneras q̃ſlibet apta manus.
Q uæ precor eueniant: & uos faciatis ad annum
Paſtorum domine grandia liba pali.
His dea placanda eſt: hæc tu conuerſus ad ortus.
Dic quater & uiuo perlue rore manus.
Dum licet appoſita ueluti cratere canella
Lac niueum potes: purpureamque ſapam.
Moxq; per ardentes ſtipulæ crepitantis aceruos
Tranſilias celeri ſtrenua membra pede.
Expoſitus mos eſt: moris mihi reſtat origo:
Turba facit dubium: cœptaq; noſtra tenet.
Omnia purgat edax ignis: uitiũq; metallis
Excoquit iccirco cum duce purgat oues.

ablueris. Licet potes Lac niueum: & licet & debes tunc lac potare. Appoſita canella ueluti cratere. pro cratere apponas canellam: & ea lac haurito: canella ligneum uas eſt: aliqui uolunt uimineũ eſſe ita arcte contextũ: ut poculi ꝑſtet uicem. Cana aũt ut Pompeius inquit dicunt græci: nos caniſtra: & per diminutionem caniſtella. Inde etiam detorquere poſſumus canella. Et potes purpureã ſapam: lacti immixtam. Cognatam rem uino eſſe ſapam inquit. Plynius muſto decocto: donec tertia pars ſuperſit. Moxque per ar. & cum hæc feceris expurges te & igne: Mox ſtatim. Traiicias: trans iacias. Membra ſtrenua: agilia. Pede celeri: pedum ſaltu. Per ardentes aceruos: cumulos. Stipulæ crepitantiſ: quæ crepitat dum aduritur. Debeſ igitur tranſilire per igneſ ad extremã luſtrationem. Expoſituſ moſ eſt: expoſui ego morem ſacrorum paliliorum. Reſtat mihi origo moriſ: ſupereſt ut dicam: unde hic moſ originem habuerit: quaſi qua cauſa inſtitutum ſit ꝑ igneſ tranſilire. & aqua ſe abluere. Turba quaſi multitudo cauſarum. Facit dubium: quia neſcio quã potiſſimum cauſam affirmen. Et tenet noſtra cœpta: retardat paululum ab incœpto. Omnia purgat igniſ: plureſ affert poeta rationeſ huiuſmodi luſtrationiſ. An quod metalla igne expurgantur: ſic eo luſtrantur & paſtoreſ: & oueſ: An quod duo hæc igniſ & humor ſunt cauſa generationiſ: ut in meta. & ab hiſ oriuntur cuncta duobuſ: ita & luſtrationiſ cauſam putant. An quod per ea uiuamuſ: & his exuleſ interdicebantur: & hæc in limine nuptiali limine ponebantur. Sic ad luſtrationem quoque pertinere arbitrati ſunt. An ut phætõtiſ incendium: & Deucalioniſ cataclyſmoſ referatur. An ab excepta ſtipuliſ flamma e ſilice excuſſa. An ut referatur ænæ pietaſ qui tutuſ per Troiana incẽdia fugit. An quod coloni qui Romam condiderunt: quaſ incoluerant caſaſ in coloniam abeunteſ incenderunt: ut illiuſ igniſ memoria quoque referatur. Igniſ edax: qui abſumitur. Purgat omnia: ipſa ſcilicet edacitate. Et excoquit uitium metalliſ: purgat metalla: & adurit quicꝗd uitii ineſt. Iccirco propter id. Purgat oueſ cum duce cum paſtore.

An quia duo ſunt ſemina cunctarum rerum. duo hæc ignis & aq̄. ſunt cauſa naſcēdi. Ignis. n. a gignendo ſeu naſcēdo dicitur: ꝙ inde omnia naſcant̃. Aqua dicta a qua uiuamus. Sed de his plura diximus in. i. lib. Duo igit̃ hæc ſunt oīum reꝝ ſemīa. Cōtraria īter ſe diſcordātia. Ignis & unda dei diſcordes q̄a calor & humor diſcordeſ ſūt: cū ſit ſūma cōcordia īter elemēta: hæc duo tn̄ diſcordia cā ſūt reꝝ gignēdaꝝ. Patres: maiores noſtri. Iunxerunt elemēta: cū inſtituiſſent hæc ſacra: coniunxerūt hæc diſcordia elementa ignē: & aquā generatiōis cauſam. Et putarunt aptum cōuenieſ.

An qa cunctarum contraria ſemnia rerum
Sunt duo: diſcordes ignis & unda dei:
Iunxerunt elementa patres: aptumq́ꝫ putarunt.
Ignibus: & ſparſa iungere corpus aqua.
An quod in his uitæ cauſa eſt hæc perdidit exul
His noua fit coniunx: hec duo magna putant
Vix equidem credo ſunt qui phœtonta referri
Credant: & nimias deucalionis aquas.
Pars quoq́ꝫ cum ſaxis paſtores ſaxa feribant
Sintillam ſubito proſiliiſſe ferunt.
Prima quidem periit: ſtipulis excepta ſecunda eſt
Hoc argumentum flamma palilis habet.
An magis hunc morem pietas æneia fecit:
Innocuum uicto: cui dedit ignis iter:
Hoc tamen eſt uero propius cum condita roma ē
Transferri iuſſos in noua tecta lares
Mutanteſq́ꝫ domum tectis agreſtibus ignem:
Et ceſſaturæ ſuppoſuiſſe caſæ.
Per flamma: ſaliiſſe pecus ſaliiſſe colonos.
Quod fit natali nunc quoq́ꝫ roma tuo
Ipſe locum caſus uati facit: urbis origo
Venit: ades factis magne quirine tuis.

Tingere corpus: abluere: & ita ſe expurgare. Ignibus & aqua ſparſa: ſuſa q̄ſi trāſilitione ꝑ ignes: & aſpſiōe aq̄ ſe luſtrare. An q̄d cā uitæ eſt in his: ꝙ duo hæc humanā & aīantiū uitā cōtineāt ꝙ ex his naſcēdi initiū ſit. Hæc perdidit exul: nā hæc exilio dānatis interdicta ſūt. Et his noua fit cōiunx: q̄a hæc nuptiali die in limine ponebātur. Vn̄ ē illud Pōpei: Aqua & ignis tam īterdici ſolet dānatis: q̄ accipiunt nuptæ. Redeuntes aūt ab exilio igne ſupgrediebant̃ aqua aſperſi: q̄d purgatiōis genus uocabāt ſuffitionē: hæc ille. Plu. agit qua ratiōe noua nupta cū in matrimoniū datur: ignē & aquā iubetur attingere. & ait An ꝙ ut in elemētis: ac pricipiis eoꝝ alter maris: altera fœminæ locū tenet: & is principium motiōis inīicit. Illa uero ſubiecti ac materiæ uim hēt. An q̄d ignis purgat. aq̄ uero circūfert iac luſtrat. Vxorem uero purā & caſtā manere oportet: An illud potius quod queadmodum ignis humoris experſ nec alit q̄c quā & ieiunus eſt: atq́ꝫ aridus: aqua uero ſine calore ſterilis ē & ignaua. Sic mas & fœmina: niſi coeāt: diſiūcti lāgueſcant: & nihil efficiant: neceſſe eſt Quorum coniunctio eſt matrimonium coeuntibus coniunctum perficit: qui deferendus non eſt. Et omnis fortunæ caſus cōmūniter ſubeūdus: etiam ſi nullius boni: niſi ignis & aquæ participes īter ſe futuri ſūt & cætera. Hæc duo magna putant: ignem & aquam: magna quidē eſſe exiſtimant. Vix equidē credo: uix poſſum illud mihi pſuadere q̄d ſibi perſuadēt alii ſūt qui credūt referri phœtōtis īcēdium cū aſcendit ille pr̄is luciferos currus: & terras exuſſit de quo ī. ii. meta. q̄d' q̄uis fabuloſū ſit. In Tymeo tn̄ Pla. ad rē naturalē refertur de quo alias a nobis diſputatū. Et nimias āq̄s deucaliōis: diluuium q̄d fuiſſe dicūt tp̄e deucaliōis: de quo in. i. meta. Alii hæc referri arbitrant̃. ego aūt id credere nō poſſū. Pars quoq́ꝫ paſtoꝝ: ab initio aliq̄ paſtores. Feribāt ſaxa cū ſaxis ſilicē cū ſilice collidebāt. Ferūt: dicūt. Subito ꝓſiliiſſe ſintillā. Veꝝ prius excudit ignē e ſilice Pyrodes Cilicis filius & eundē aſſeruare ferula Prometheus docuit. Prima q̄dē: ſintilla: q̄ ꝓſiliit e ſilice. Periit: extīcta ē Secūda ſintilla eſt excepta ſtipulis: & in his ſuſceptus ē ignis. Flāma palilia: q̄ ī palilibus trāſilit. Hēt hoc argumētū: q̄ſi hēt hāc cām & rōnē ad quā referri poſſit. An magiſ pietaſ æneia fecit hūc more: an originē hūit hic moſ ab ænea pio. Cui uicto: cū uicta captaq́ꝫ eēt eiuſ patria. Igniſ: quo Troia cremabat̃. Dedit iter inocuū: ſine ulla corpiſ leſiōe: ut in. ii. ænei. Flāmā iter & hoſteſ expedior: Dāt tela locū: flāmæq́ꝫ recedūt. Tn̄ hoc: q̄d nūc dicā. Eſt uero ꝓpius. accedit ꝓpiuſ ad ueritatē. Cū cōdita roma ē: cū Ro. urbē cōdidit. Lareſ: deoſ dōeſticoſ. Iuſſoſ trāſ. ī no. te. ī romā cōditā. Et mutāteſ domum: q̄ tuguria ꝓ noua urbe cōdita cōmutabāt. Suppoſuiſſe ignē tectiſ agreſtibꝫ tuguriiſ: ipoꝝ paſtoꝝ & ruſticorū. Et caſæ ceſſatur̄ q̄ ſuo iā dn̄o erat uacatura: hoc dicit hoc ꝓpīquus uero: q̄ſi uiriſimilius eos īcēdiſſe caſas. trāſlaturoſ ī urbē pēateſ. Per flāmas ſaliiſſe pecus ſucceſis iā caſis abacta īde pecora trāſiliiſſe ꝑ ipos ignes. Saliiſſe colonos q̄ ī urbē dēigrabāt ſicut hoc ī re militari ut abituri milites ī alia caſtra icēdāt munitiōeſ & extructa tuguria loci ubi ꝑus fuerīt. Q d': ſalire pecuſ & paſtoreſ ꝑ igneſ. Fit nūc. quoq́ꝫ o roma tuo natali: eo die quo ꝑmū cōdi cœpiſti ī ipiſ. ſ. palilibꝫ. Ipē caſuſ fit locū uati: q̄ſi caſu uenius ī hūc locū: ut d̄ initiiſ urbiſ agēdū ſit. Vēit urbis origo adeſt nataliſ urbiſ cuiuſ origo referēda ē. Magne q̄rie: o ro. Adeſ tuiſ factis

q̄ſi huc ades: & fatreas dū tua facta cano. Iā luerat pœnas fr̄: Numitorē ab Amulio fr̄e regno deiectū & Numitoris filiū ꝑ inſidias obtrūcatū: Siluiā filiā Veſtæ relegatam: cōceptos: natos: expoſitos: educatos: adultos: Ro. & Remū: Interfectū Amulium ſupius ſuis in locis dixīus. Regnū dei de Numitori reſtitutum ē. Primuſqꝫ Ro. eū regē ſalutauit. Nūc uero uenimus ad diē & locū: quo de condita urbe agendū ē. Sequemur in hoc Diony. a quo oīa fideliſſime referūt̄: nec ab eo diſentiunt Liuius. & Plu. Mortuo Amulio: ubi impiū adeptus ē Numitor: ſtatim parare dn̄m ꝓpriū ado

Iam luerat pœnas frater numitoris & omne.

leſcētibꝯſ: urbe altera cōdita cogitauit Ne factio in poſterū ulla oriri poſſit. Coīcatoqꝫ cū eis cōſilio: ubi ipſis eadē uiſa ſunt: regionē dat eis ī qua educati erāt. Et ex populo qd̄ ſuſpectū erat: & ex troiano genere nobiliſſimos: & ſiqui ēt uoluiſſent: cōmigrandi ꝑtātē fecit. Donauitqꝫ etiā adoleſcētes armis: pecuniis: frumēto: ſeruis & iumētis onerariis & ſiqd aliud eē cōducēs urbis cōſtitutioni. Vt uero alba demigrarūt Romu. & Re. cōmiſcētes ꝗcqd erat hoīum in Pallātio. uel circa Saturniam. habitantiū: multitudinē oēm ī duas ꝑtes diuidūt. Hoc autē eis opinionē præbuit ābitionis ut æmulatione celerius opa ꝑficerēt. Cæteꝝ ſeditiōis cauſa maximi mali fuit. Nā utriqꝫ dum ſuū ducē extollūt. nata ē cupiditas: ut alter alteri domiet̄. Eruperūt primū: cum nō eundē locū cōdēdæ urbi eligeret uterqꝫ Ro. n: ſentētia: ut in pallātio fortuna loci: ubi ſeruati & nutriti fuerāt: cōderent. Romo: ut ab eo uocata Romoriam incolerēt. Eſt. n. locus ad capiendam urbē oportunus collis: haud ꝓcul Tyberi. xxx. ſtadiis roma diſtās. Dū ita contendunt: uiſum ē: ut oīa auo materno ꝑmittant: Is iubet iudices deos facere: ut pactis ſacris bonas aues obſeruent: & ꝗ prius meliores hūiſſet, is eēt coloniæ dominus. Cōprobata ſententia Ro. aſcēdit pallantium Romus auētinū adhibita ambobus cuſtodia: ne qd ꝑperam ageret̄. Ro. ſiue dolo: ſiue iubente deo: ꝑ nūcioſ fratrē uenire iubet: qa meliores aues hēret prior. Romo: ſex uultures ſignū dant: a dextris uolātes Sed ubi ad fratrē uenit: quærit qſnam prior aues uidiſſet: Hærebat nihil habens qd reſponderet. Interim undecim uultures fauſti ſe Romulo oſtendunt rē grauiter tulit romus: quod ꝑ fraudē coloniā a ſe detractā cerneret. Nam prior ipſe fauſtas aues inſpexerat. Orta ē cōtētio: & pugna: in qua mortuus ē romus & educator adoleſcētium Fauſtulus. Dū inermis ſe īter armatos iecit: cōtentionē diremptūrus. Mortuum romū fr̄ in romoria ſepelit. Et miſerrimā uictoriā adeptus pœnitētia geſtoꝝ ſe ipſum in uitæ deſperationē cōuertit. Verū Acca Laurētia educatrice eoꝝ cōſolante ꝑſuaſus latinos cōgregat: quicunqꝫ pugnæ ſuperfuerant: paulo plures tribus hoīum milibus pallantiū munit. Hic ſermo de morte romi ueriſimilius oīum ē. Licet quidā dicāt: Cōceſſo fr̄i principatu: dolētem romū extructo muro: cū demonſtrare uellet inanes munitiones dixiſſe. Ecquis hoſtiſ nō hæc facile trāſcēderet: ſicut ego trāſiliiſſeqꝫ muroſ. Tū celerē quēdam opi præſidētē reſpōdiſſe. At qui nr̄um nō hūc hoſtē facile repelleret. Caput inde eiuſ pelui ꝑcuſſiſſe: & ſtatim interfeciſſe: & eū finē diſſenſiōiſ fuiſſe. Vbi aūt nulla cauſa īpedimento erat urbiſ cōſtructiōi ꝑdicta die: qua initiū facturuſ eēt. Conſtitutiſ ad tēpuſ ſacrificiiſ maximiſ. primum aquilaſ accipit. Deinde ignibuſ ante tabernacula fieri iuſſiſ: educit populū flāmaſ trāſilientē expiatiōiſ pollutionū cā. Peractiſ ſacriſ quāta diiſ humana rōe effici poterāt. Cōuocatiſ oībuſ in deſtinatū urbiſ locū q̄drāgularem formā deſcribit colli: Iunctiſqꝫ ad aratrū bobuſ mare & fœmina ſulcū ꝑpetuū duxit qui eēt murum excepturuſ. hæc cū feciſſet īmolatiſ ambobuſ bobuſ: multiſqꝫ aliiſ uictimiſ inſtitit opibuſ: hūc diem minuſ feriatū nullo romani quot āniſ ſolēnē agūt: uocāt parētalia. īmolantqꝫ in eo de fœcunditate q̄drupedū agricolæ: & paſtoreſ ſacrificiū gratū ineunte uere: Hæc ex Diony. excerpſimuſ. Plu. inquit Cū feminā bouē: & marē cōiūxiſſet aratro: meniū loca deſignabat. Seq̄nti ū uero opa erat: ut q̄ſ glebaſ aratrū eruiſſet: uerterēt in īteriorē ꝑtem: nec ſinerent modicā qdē tellurē delabi ac ſiquidē aratri eruptiōe: cū q̄ ſi linea q̄dā mœnia deſignaſſet qd loci poſt: ac circa erat: ꝑ ſyncopā pomeriū q̄ſi poſt muꝝ appellauit. ubi āt urbi adituſ aptiuſ ſe offerebāt: opportūo loci ſpacio relicto ītactā tellurē ꝑtermittebat: un̄ mœnia ſacra ꝑter adituſ uocabāt: Quibꝫ ſacri nomē īdicer̄ iniquū ducebāt cū oīa cuiuſuiſ generiſ que humanæ uitæ neceſſaria ſūt: ꝑ eaſ īferre ac referr̄ opuſ erat quæ ſæpe numero minuſ ſancta ac pudica eē cōtingebat. Cōſtat itaqꝫ urbē Romā āte undecimū cal. maiaꝝ cōditam extitiſſe: quā diem romani unā inter ſacratiſſimaſ habēt. Natalē patriæ appellāteſ. Quaue nullum antea uiuenſ corpuſ mactare cōſueuiſſe traditur. Ne ſanctiſſimū patriæ natalium aliquo impuro ſanguine cruentarent. Celebrabāt quoqꝫ ante conditam urbē eadem potiſſimū: die paſtoralia quedam feſta ſolēnia quæ palilia appellant. & cætera. Et Varro inquit Ro. urbē condidit. quæ incipiebat a ſilua: q̄ eſt in area Appolliniſ in pallatio uſqꝫ ad ſuperciliū ſcalaꝝ Caci in auētino uerſus occidentē uſqꝫ ad tuguriū fauſtuli: ubi caſa romuli fuit. licet fundamenta. duode. xx. natuſ annoſ. xii. cal. ma. hora diei ſecunda: Hæc ille a Romulo igit̄ roma uocata eſt. Sed fuit & aliud nomen: quod nominare nefaſ erat. de quo Ply. Roma ipſa. cuiuſ nomen alterum dicere arcaniſ cerimoniaꝝ nefaſ habet̄. Optimaqꝫ & ſalutari fide abolitū enunciauit Valeriuſ ſoranuſ: luitqꝫ mox pœnaſ. Nō alienum uidet̄ inſerere hoc loco exemplū religiōiſ antiquæ: ab hoc maxime ſilentiū inſtitutæ. Namqꝫ diua Angerona: cui ſacrificabat̄ ad diem. xii. calendarum ianuariaꝝ: ore obligato: obſignatoqꝫ ſi-

mu'acrum hēt. Sed ad rem redeamus. Iā frater numitoris: Amulius. Luerat pœnas: nā affectus ſupplicio. Et oē uulgus oīs multitudo. Paſtoꝝ erat ſub gemino duce: Romulo & remo: quem græci Romū dicunt: Verū extincto cū oī ſobole Amulio: regnum albanū Numitori reſtitutū eſt Vnde in natali dictū regnaq; materno & ſceptri decus omne latini Reſtituunt̄ auo q: poſtq̄ albana tumultu Pectora cōpoſuit ſenior turbata reperti: Perſuadet geminis educere ab urbe colonos Quo ſedeat: locus eligit̄ ꝓpe tybridis undas. Conuenit utriq; cōtrahere agreſtes: q̄ſi nulla diſſenſio fuit

Paſtorum gemino ſub duce uulgus erat.
Contrahere agreſtes: & mœnia ponere utriq;
Conuenit ambigitur mœnia ponat uter:
Non opus eſt dixit certamie romulus ullo.
Magna fides auium eſt: experiamur aues
Res placet alter init nemoroſi ſaxa palati
Alter auentinum mane cacumen adit.
Sex remus hic uolucres bis ſex uidet ordine crater
Statur: & arbitrium romulus urbis hēt
Apta dies legitur qua mœnia ſignet aratro:
Sacra pales aderat. inde mouetur opus.
Foſſa fit ad ſolidum: fruges iaciuntur in ima
Et de uicino terra petita ſolo.
Foſſa repletur humo: terræq; imponitur ara.

inr̄ eos ī hoc: q̄a utriuſq; erat cōis ſnīa ut coadunarēt ruſticos: & quoſcūq; paſtores. Et pōere mœnia: ædificar̄ urbē. Veꝝ oīa data ſūt illis ab auo materno: ut in Natali. Et iuuenū delecta manus: ſerui q̄ uirentes. Arma pecus numi. fruges iumcta. ſuppellex: Mūere dant̄ aui: pariter quoq; cōuenit oīs Incola ianiculi: & q te ſaturnia pauci icoluere uiri. Ambiguū ē: hoc erat dubiū & ī hoc diſſentiebāt. Vter pōat mœnia: q̄ſ pſit cōdēdæ urbi. q̄s locū optet noīet: īperet: ut ī natali ianicū fūdamina primū deſignāda forēt: orit̄ certamē iniquū Quo ponāt: uter īperitet: q̄s nominet urbē. Romuluſ dixit nil eſt opus certamine ullo: non eſt opus contentione. Magna fides auium: q̄ſi adhibenda eſt in hoc fides auibus q̄ magna eſt. Nam portendēt cui dii dederit. Experiamur aues: ipſa auguria. Verum hoc fuit Numitoris conſilium. ut iudicibus diis per auguria contentionem finiret. Res placet: quaſi hoc utrique placuit: ut aues experiantur. Alter Romulus init tecta palati nemoroſi aſcendit montem palatinum: ubi adhuc erant nemora. Alter remus. Maneāit cacumen auētinum: aſcendit in montem auentinum: & in Natali conſilio ſedatur aui: ſtaturque uolantum iudicio: aſcendit pallantia ſaxa quirinis. Alter auentini nemoroſa cacumina montis. Remus uidet hinc in auentino. Sex uolucres: ſex uultures. Frater: Romuluſ. Videt bis ſex ordine: uidit duodecim uultures. Statur fœderi. ſ. ſine ulla diſſenſione. Et Romulus habet arbitrium urbiſ: habet ius condendæ & appellandæ ūrbis: & imperandi: uerum cum ſe deceptum Remus uideret: cū eſſet prior tempore: licet numero eſſet ſuperior romulus: ad pugnā ruit qua quidem occubuit: unde in Natali. Hinc ſex: aſt illinc bis ſex uidere uolucres. Ille prior numero: prior hic: ſed tempore rurſus Contendunt miſeri: fratrem Remus occidit alter. Et qui ſe mediis præceps iniecerat armis Fauſtulus iratos heu placaturus alumnos. Heu male fraterno reſperſa eſt ſāguine tellus: Romulus indoluit. curamque abiecerat urbis Condendæ nutrix: ſed eum laurentia firmat. Apta dies legitur: eligitur oportuna & congrua dies pro cœli diſpoſitione ad fœlicitatem condendæ urbis.

Vocauitque ætruſcos eius artis peritoſ: de quo ut aliquid dicamuſ: ut ī nataliſ compendia redigimuſ. Doctuſ ab ætruria uenit accerſituſ haruſpex Obſeruare diem: totiuſ & aſtra diei. Quæ faciunt ad rem tantam: creberque uocatur. Qui ſacriſ inhiet candenti in ueſte ſacerdoſ. Et delecta dieſ aderat: primum ignibuſ omneſ Expurgant ſeſe: moremque palilia ſeruant. Tum quoque feſta paliſ: populuſ ueneranda latiniſ. Ante quidem maiaſ redeuntia ſole calendaſ Biſſeno aprilem cum lux uicena tenebit. Humana quicquid potuit pietate ſacrorum Abſoluunt cœlum quando hiſ prætexitur aſtriſ. Saturno in geminiſ: uenuſ effulgebat in orbe Virginiſ: & piſceſ luſtrabat iuppiter udoſ. Scorpio mercuriū: martē capricorne tenebaſ. Sol erat in tauro: ſeruabat cynthia librā Candida lucebat iamq; hora ſecūda diei Iungitur alba iugo candenti uaca iuuenco: & cætera. Multi putant nullo pacto potuiſſe eam eſſe cœli diſpoſitionem. Noſ autē ut ea ex hiſtoriiſ accepimuſ: ita tradimuſ. Qua mœnia ſignet aratro: ducat ſulcum qua iacturuſ eſt fundamenta. Ex hoc inquit Alycarnaſeuſ permanſiſſe morem romaniſ circum arationiſ locorum in conditione urbiū. Sacra paliſ ſuberant: erant palilia: & celebranda ſacra paliſ. Inde moueī opuſ: Incipiunt & deſignare urbem: & fodere: quo in loco iacienda erant fundamenta: eo ut aram priuſ ſtruerent: & ſacrificarent. Foſſa fit ad ſolidum: uſq; ad duram: & firmam tellurem: quæ pondere non ſubſedat. Iaciuntur frugeſ in ima: in profundā foſſam iaciebant frugeſ in omen future ubertatiſ. Et terra petita de uicino ſolo: de alieno & finitimo agro in foſſam tellurē: in omen propugnandi agri: & imperii. Foſſa repleī humo: aliena. ſ. uſque ad cumulum. Ara imponitur plenæ poſtquam repleta eſt foſſa:

erecta eſt ſuperius ara. Et nouus focus: ipſa ara modo erecta: ubi fit ignis ſacrificii. Funditur igne accenſo: quia in medio loco accenſus eſt ignis: Sic findere focum uidetur. Inde poſtea præmēs ſtiuā ut ſulcus terræ īprimeretur. Stiua eſt manica illa aratri: quæ tenetur māibus cū aratur. De qua Vergilius: Stiuaque quæ currus a tergo torqueat imos. Deſignat mœnia ſulco: circumducto aratro. ſulco deſignata eſt urbs ut diximus. Circūfoſſa deinde tellus: & iacta fundamēta. Vacca alba cū niueo boue tulit iugum: iuuencus & iuuenca candidi delecti ex armēto: & præſtās cæteris: & iniugeſ:

Et nouos accenſo funditur igne rogus.
Inde præmens ſtiuā deſignat menia ſulco.
Alba iugum niueo cū boue uacca tulit.
Vox fuit hæc regis cōdentis iuppiter urbem.
Et genitor mauors: ueſtaq; mater ades.
Quoſq; piū ē adhibere deos aduertite cuncti
Auſpicibus uobis hoc mihi ſurgat opus
Lōga ſit huic ætas: dominæq; potētia terræ:
Sitq; ſub hac oriens occiduuſq; dies.
Ille loquebat̄. tonitru dedit omnia læuo
Iuppiter: & læuo fulmina miſſa pollo
Augurio læti iaciunt fundamina ciues.
Et nouus exiguo tempore murus erat.
Hoc celer urget opus: quē romulus ipſe uocarat
Sintq; celer cure dixerat iſta tuæ.
Ne ue quis aut muros aut factam uomere foſſam
Tranſeat audentem talia dede neci.

qui nunquam tulerant iugum ad hoc opus adhibiti: ut eēnt poſtea uictimæ oī ex pte diis magiſ acceptæ. Vox fuit hæc regis cōdētis urbē Hæc effatus ē Romulus: cū cōditurus urbē mœnia deſignaret p̄catus deos ut adeſſēt: quo ea urbs eoꝝ auſpicio cōderet̄; ut æternitatē urbi darent: & totius orbis īperium. Inuocauit iouē: quia magnus & iuuans pater dicit̄. Martem: quia eius pater & uirilibus rebus præeſt. & ueſtam: ſub cuius tutella genus Troianum erat: qđ e troia aduecta fuerant eius ſacra. Eſt & alia ratio. Quod Veſtam multi terram putant. & in re ruſtica. Cū Varro oñdat inuocādos duodecim deos: qui maxīe agricolaꝝ duces ſunt. primū inqt: Qui oēs fructuſ agriculturæ cœlo & terra cōtinent: Ionē & tellurē: qui dii parētes magni dicunt̄ Iuppiter pater appellat̄: Tellus terra mater. Aut dices illā eē rōnē: qđ ueſtalis fuerit uirgo: q̄ eum genuerit.
Ades & fauеaſ. O iuppiter: & mauors. Mars magna uortenſ. Genitor quo ego natus ſum. Et Veſta mater: ades: & adeſte omnes dii. Quos: deos. Piū ē adhibere: ad hoc quod aggredimur opus quorum opem ex pietatis officio poſſumus implorare. Aduertite uultus: q̄ſi uertite animū ad nos: & fauete. Surgat mihi hoc opus: cōdam ego hanc urbem. Vobis auſpicibus fauentibus: hoc eſt ueſtro fauore: & auſpicio. Longa ætas ſit huic: q̄ſi concedite cōdendæ huic urbi æternitatem. Et ſit huic potētia dominæ terræ: poſſit & ius habeat in omni tellure: rebus omnibus domināti: q̄ſi potenti quoq; terræ dominet̄. Et oriēs dies & occiduus ſit ſub hac: q̄ſi habeat imperiū orbis ab oriente in occidentē. Ille: Ro. loquebat̄. præcabat̄ hæc. Iuppiter dedit oīa: ſigna fœlicia. Tonitru læuo: ſiniſtro: Nā læua tonitrua fœlicia ſunt. De quo ita Ply. inquit: Læua p̄ſpera ſunt: quoniā læua parte mūdi ortus eſt. Et eo reſpectu thuſci in. xvi. ptes diuiſere mūdum. prima ē a ſeptentrionibus ad equinoctialē exortū. Secūda ad meridiem. Tertia ad eqnoctialē occaſū. Quarta obtinet qđ reliquum ē ab occaſu ad ſeptētrionē. Has in quaternas iterū diuiſere partes. Ex quibus octo ab exortu ſiniſtras. Totidem e cōtrario appellauere dextras. Ex his maximæ diræ: quæ per ſeptētrionem occaſum attingunt. Itaq; plurimū refert: unde uenerint fulmina. & quo conceſſerint: optimum eſt in exortiuas redire partes. ideo cum a prima cœli parte uenerint & in eandem conceſſerint: ſumma fælicitas protenditur. Quale Syllæ dictatori oſtentū datum accepimus: Cætera ipſius mundi portione. minus proſpera: aut dira. hæc ille poeta omnia p oſtento poſuit: Omen ut Marcellus inquit: Votum eſt mentis: & uociſ unde ſacrificātibuſ dicit̄. Bona habete omnia: id eſt ut circunſtanteſ: & bona mente uelint: & recta oribuſ proferant. Et fulmina miſſa læuo: polo. læua parte cœli: nam e ſeptentrionali. Ciueſ qui coadunati erant ad cōdendam urbem. Læti augurio: eo oſtento fœlici. Iaciunt fundamina: fundamenta nouæ urbi.
Et exiguo tpe: iam bræui. Erat nouuſ muruſ: qa iā extructa ſtabant mœnia. Hoc celer urget opuſ: celerē: hūc Romu. opi p̄fecerat. Nā & præſidentē operi paulo āte ex Alycarnaſeo oñdimuſ Sed de eo paulo poſt. Vrget ergo hoc opuſ: accelerat opuſ inchoatū. Nā ut Noniuſ inqt: Vrgere īterdū accelerare ſignificat. Verg. Tibi quā nocteſ feſtina dieſq; urgebā. Quē. celerē. Romuluſ ipſe uocarat: & operi præeſſe iuſſerat. Et dixerat o celer ſint iſta curæ tue: geraſ tu curā mœnium extruendorū. Ne ue quiſ aut tranſeat: tranſire audeat. Muroſ: ipſa. Aut factā uomere foſſam: ſulcū: quē uomere deſignauimuſ: hoc dicit: id tibi curæ ſit: ne q̄ſ trāſiliat mœnia: aut aratro deſignata loca: ne ue aliūde q̄ſ egrediat̄: q̄ p iſtitutā portā. Dede neci: īterīaſ. Audētē talia ſi q̄ſ īde trāſilire auderet. Et ex hoc quoq; Ro. edicto: admōiti poſteri ſāxerēt ī iure ciuili capitale eē trāſcēdere mœ

nia urbiū. Quod edictū Romuli. Remus ignorās cœpit cōtēnere humiles muros: īſciūs fraterni edicti cōtēnebat hūilia & exigua mœnia. Et cœpit dicere populus erit tutus his: q̄ſi poterit ne ſe populus his mœnibus tueri. hæc uero ꝑ cōtēptum dicta erāt: & trāſiliit deinde muros: & a celer mox neci datus eſt. Liui. uero īquit: Vulgatior fama ē: ludibrio frīs Remū nouos trāſiliiſſe muros Inde ab irato Romulo: cū uerbis quoqꝫ īcrepitās adieciſſet. Sic deinde quicūqꝫ alius tranſiliet mea mœnia interfectū. Et Plutarchus inquit. Quidā ab alio occiſum ferūt ex his qui cū eo erāt: quē celerē appellabant Poſtea ſubdit: celer ī tyrrheniā exulauit: & ab illo Romāi uiros nequaq̄ ſegnes celeres appellarē unde Qu. Me. celer dictus. ꝙ parēti mortuo gladiatorios ludos pauciſſimis diebus abſoluit: cū oēs apparatus illius celeritatē obſtupeſcerēt: admirarēturqꝫ diligētiā &c. Verꝝ hic celer ꝓfectus fuit eqtū q celeres quoqꝫ dicti. de quo Pōpe. Celeres īgt antiq dixerūt: quos nūc eqtes dicius a celerē īterfectore Remi q initio a Ro. his ꝓpoſitus fuit: q primitus electi fuerūt. ex ſingulis curiis ideoqꝫ oīo trecenti fuere. Nec mora trāſiliit: trāſſaltauit muros Remus ubi ea uerba dixerat. Celer: ꝓfectus Retro occupat auſū: a tergo eum pelui ut Dio. īgt. ꝑcuſſit. Opprimit igitē Remum q trāſilire muros auſus erat. Ille: Re. Sāguinolētus: plēus ſāguine. Premit humū durā: nā exanimis ī hūmū corruit. Vbi rex didicit hæc: poſtq̄ Ro. reſciuit frēm extinctū. Deuorat lachrymas abortas introrſus: cōpeſcere nitiē repēte natas lachrymas. qm̄ illud factū erat qd̄ cōtra edictū regiū muros ille tranſilierat. iō Ro. & dolorē: & cōceptas ītus lachrymas cōprimebat: ut exēpliū cæteris afferrē ſeruāde legis: & ut aī magnitudinē ac fortitudinē quoqꝫ oñderet. Et hēt uulnus clauſū pectore q̄ſi ꝓmit altū corde dolorē. Nō uult flere palā: apte. Et ſeruat exēpla fortia fortiū & magnaīoꝝ heroū. Et ait ſic hoſtis trāſeat meos muros: eodē euētu trāſiliant hoſtes quaſi ſi ys hoſtis trāſilire hoc audebit: ſic pereat. Dat tamē exequias: q̄uis talem ſeſe oſtendat. Soluit iuſta tamē. Nec iam: dum ſoluunē iuſta. Suſtinet: ſuſpendere fletū: poteſt lachrymas cōtinere. Et pietas diſſimulata patet: apte oſtēdit piū in fratrē aīum: quē paulo ante diſſimulauerat. Et īplicuit oſcula ſuꝓma īplicita libauit libauit oſcula ultima: hoc iō dictū qa īplicuit ſe in āplexibus & oſculis. Poſito feretro: cū eēt iam eleuatū cadauer: & depoſitū feretrū: cū ipo cadauere feretrū a ferēdo: quo corpa efferunē. Atqꝫ ait o frater adēpte iuito: q adēptus & ſublatus es mihi nolēti. Vale: qd̄ uerbū ultīo loco ꝓferebatē. Et ūxit artus arſuros: pungere fecit: ut moris poſtea fuit: corpus qd̄ cremādū erat: reſpexit poeta ad poſteriora tpa. nā ab initio urbis nouerat uſus unguētoꝝ: nec ꝑunguēdoꝝ corpoꝝ. primū qd̄ ſe īueniſſe ply. dicat. Caſtris Darii regis expugnatis ī reliquo eius apparu. Alexāder cœpit ſcriniū unguētoꝝ. Poſtea uoluptas eius a nrīs quoqꝫ īter laudatiſſima: atqꝫ ēt hōeſtiſſima uitæ bōa admiſſa ē. honos quoqꝫ & ad defūctos ꝑtinere cœpit. &c. qd̄ fecere ille fauſtulus. uerꝝ fauſtulus gemelloꝝ nutricius: cū frē cecidere ī ea cōtētiōe. ſed ſupſuit Acca nutrix illoꝝ. Et acca ſoluta mœſtas comas: acca laurētia hñs præ mœſtitia paſſos crines. de ipa nutrice diximus ī. iii. Tū qrites nōdū facti. ipſi hoīes q cū Ro. erāt: nōdū appellati qrites. Nā poſteaq̄ ī cōmunionē urbis & uitæ recepti Sabini. a curib⁊ ſabinis qrites dicti. Fleuere iuuenē: Re. extīctū. Vltia flāma ē ſubdita rogo plorato: poſteaq̄ ſatis plorauerāt: ultīo loco ſūmiſere facē rogo: & cremauerūt cadauer: & tumulo deiñ cōdiderūt. Et ut Dioy. īqt. ī romoria eū ſepelit: qñ qdē & uiuēs: ille eū locū ſedib⁊ deſtīabat. Et Plu. Cōſtituta īqt īgēti ſcrobe ī Romōio colle circa eū locū: quem nūc Cōtiū appellāt: frem ſepeliuit. Cūqꝫ obruiſſet: una cū illo qdā ſarmēta īſtituit. ut oīū reꝝ ꝓmitie: q ad uſū hoīs: uitæqꝫ neceſſitatē: lege aut natura traditæ ſūt: eo deportarēē. Et deniqꝫ ex q̄ qſqꝫ ciuitate aut loco romā adibat. paꝝ ex ea telure ſecū ferēs ī ſcrobē illā īgerebat: q qdē cū ī orbē deducta eēt mūdū ut cœlū appellabāt. &c. Vrbs oritē: ſurgūt mœnia: extruūē ædes. & reliq. Impoſitura pedē uictorē ēris: ſubactura totū t̄raꝝ orbē. Sic uictore pede ērās calcatura. Quis tūc poſſet hoc

Quod remus ignorās hūiles cōtemnere muros
Cœpit & his populus dicere tutus erit.
Nec mora tranſiliit retro celer occupat auſum:
Ille premit duram ſanguinolentus humum
Hæc ubi rex didicit lachrymas ītrorſus abortas
Deuorat & clauſum pectore uulnus habet
Flere palam non uult exemplaque fortia ſeruat
Sique meos muros tranſeat hoſtis ait
Dat tamen exequias nec tamē ſuſpendere fletum
Suſtinet & pietas diſſimulanda patet
Oſculaque implicuit poſito ſuprema feretro
Atque ait inuito frater adempte uale
Arſuroſque artus unxit fecere quod ille
Fauſtulus & mœſtas acca ſoluta comas
Tunc iuuenes nūdum facti fleuere quirites
Vltima plorato ſubdita flamma rogo eſt
Vrbs oritur quis tunc huc illi credere poſſet
Victorem terris impoſitura pedem.
Cūctas regas & ſis ſub magno cæſare ſemper

illi credere: quis eo tpe potuiſſet hoc ſibi pſuadere tā hūilē ab initio urbē ad eā magnitudinē ꝑuehē dā: ut toti ēēt orbi dn̄atura. Cūcta regas tu o Roma regas totū orbē. Et ſis ſub magno cæſare: ſc ꝑ cæſar: ſeu Tyberius: ſeu germanicus īperet. Sæpe ēt habe plures huius noīs: habeas ſæpe pluref cæſaref. Et quotiēs tu roma ſublimis: excelſa & triūphās. Steteris ī orbe domito: quē domuiſti. Oia ſint īferiora tuis hūeris: oīa tibi ſuccūbāt: & magnitudine tua oia ſupes. Dicta pales nobis ē iā dixius de palilibus. Iā uinalia dicā. x. calē. maias: hoc ē. xxii. die mēſis aprilis uinalia feſta celebrantᷓ: dieq̄ iouis eſſe oñdit: cū feſtū ueneris dicatᷓ quo die ut Plutar. tradit multū uini ex tēplo ueneris ꝓfūdūt. Et has rōnes affert. An illd̓ ē qd̄ multi dicūt Mezētiū etruſcoꝝ ducem ad æneā miſiſſe: q̄ cū eo fœdus facerent ut quot ānis certū uini numeꝝ ab eo accipet. Qd̓ poſtea cū æneas poſcēti negaſſet: pollicitū Tyrrhenis ferūt. Si ꝑlio uiciſſet uinū daturum. Re cognita æneā diis īmortalibꝫ uinū cōſecraſſe: poſt uictoriā deiñ collectū tēplo Veneris effudiſſe. An hoc quoq̄ ſignū ē: diē feſtū ſobrie agi oportere: ꝙ dii lōge magis uini effuſiōe: q̄ īgurgitatiōe gaudeāt. Verū ꝙ Plutar. de ænea igt: Diony. Aſcāio aſcribit. Nā ubi de morte æneæ egit ſic ꝓſequitᷓ: Imperiū ſuſcipit Euryleon: q mutato noīe dictus ē Aſcanius. Erāt aūt īcluſi muris eo tpe troiani: & cū hoſtibꝫ ſcp noua aduētarēt auxilia haud ſatis ualide latinorū uires erāt ad ſubueniēdū obſeſſis Lauinii. Primū igitᷓ ī amicitiā æq̄ſq̄ cōditiones ꝓuocauit hoſtes Aſcanius. Vt uero nihil ꝓficit: ꝑmittere ipſis coactus ē: ut q̄bus ipſi uellēt cōditiōibus bellū diſſoluerēt. Rexq̄ etruſcoꝝ: & alia tāquā in ſeruitutē redactis: ītolerabilia impat Et uinū quodcūq̄ ferret ager latinoꝝ: quot ānis etruſcis dādū haud ferēda uiſa eſt: fructumq̄ uitis ſacrū ioui eſſe decreuerūt: ferēte īniam Aſcanio. Varro aūt diē hūc Ioui aſſignat. inqt. n. Vinalia a uino hic dies iouis: nō ueneris. Huius rei cura nō leuis in latio. Nā aliquot in locis uindemiæ ꝑmū ab ſacerdotibus publice fiebant: ut romæ ēt nunc. Nā flamē dialis auſpicatur uindemiam: & ut iuſſit uinum legere: agnam ioui facit. Inter cuius exta cæſa & proiecta flamen prorſus uinum legit: In tuſculanis ſacris eſt: Vinum nouū ne uehatur in urbem antequā uinalia calentᷓ. Hæc Varronis uerba oſtēdūt uinalia fuiſſe in autūno. Sic & Pompe. qui inquit. Ruſtica uinalia. xiiii. cal. ſeptēbris celebrabant. quo die primū in urbē uinum deferebant. Veꝝ erāt & priora uinalia ī Vere: quoꝝ meminit Ply. deguſtandis uinis cōſtituta: licet locus in ply. deprauatus ſit. cū dicat. ix. cal. martias cū maias debeat dicere. Hic aūt dies Iouis erat: ut ex uarrone diximus. Nā & Maſſurius lib. ii. faſtoꝝ uinallioꝝ inqt dies Ioui ſacer ē: nō ut quidā putāt ueneri. &c. Iā dicam uina: uinallioꝝ rationē. Tñ una dies ē media inter utrūq̄: inter palilia. & uinalia: unus dies ē īterpoſitus. Numina uulgares: hortatur puellas liberaliores ſui corpis: ut ueneri libēt: frequēteſq̄ eant ad ædem uenerif ericinæ: q̄ e Sicilia Romā a. M. Marcel. uictiſ ſyracuſiſ tranſlata ē: & apud portam collinā ædeſ eſt illi conſecrata: ſub eadē appellatione ab Eryce monte Siciliæ, in quē dicūt cōuerſū Erycem uenerif filiū: & in eo ab ænea ueneri matri tēplū conditū. Diodo. tamē inquit ericem uenerif filiū in mōte urbem ſui noīſ cōdidiſſe & in arce tēplū matri dicaſſe: q̄ erycina dicitur. Et addit: nunquā huiuſ ueneratio tēpli deſtitit. Aeneaſ hic uota ſoluit: dona obtulit. Et cartagineſes: & romani duceſ: & cōſuleſ ad tēplum ueniūt. poſitaque ſeueritate ludūt. S. P. Q u. R. inſtituit. xvi. ſiciliæ urbeſ. auꝝ cōferre ueneri ericynæ: Militeſq̄ ducentoſ ad tēpli tutellā deputauit. &c. Puellæ uulga. o meretriculæ. Celebrate nu. uene. q̄ſi ſacrificate ueneri. Multa uenuſ: hoc ē plurima uoluptaſ uenerea: niſi ita legaſ. Multa pro multū. Venuſ eſt apta. que ꝓfeſ. uſui & lucro earū: quæ meretriciā ꝓfitentur artē. Poſcite for. thu. da. adolēteſ thura: poſcite formæ decorem q quidem datᷓ a gratiiſ: quæ miniſtre ſunt uenerif. Et fauo. po. quo formā laudet populuſ: & uobiſ faueat: poſcite blanditiaſ: q̄buſ iuueneſ alliciatiſ. Et uer. di. cōuenientia. Ioco: uenerif filio: de quo ſupiuſ dictū. & Hor. in odiſ: Quā uolat circū iocuſ & cupido. Iocuſ. n. eſt q allicit: Date ſiſimbria gra. do. offerte ſiſimbria ueneri q̄ illi grata ſunt. ſiſimbriū ut Ply. lib. xx. inqt Silueſtre a q̄buſdā tymbreū appellatū: pedali nō pluſ altitudine: qd̄ in riguiſ naſcitᷓ: ſimile naſturtio ē utrūq̄ efficax aduerſuſ aculeata animalia: & in lib. xix. Siſimbrium inqt ferunt lætiſſimū naſcitᷓ in puteoꝝ parietibuſ: & circa piſcinaſ ac ſtagna. Cū ſua myrto: quæ eſt illi dicata. Et uincula iuncea texta: hoc eſt uincienteſ iuncoſ contextoſ. Rosa compoſita. i. coronam roſarum compoſitarum: iunciſ illigantibuſ cōtextarum. ueneri ipſi dato.

Sæpe etiam plures nominis huius habe.
Et quotiens ſteteris domito ſublimis in orbe:
Omnia ſint humeris inferiora tuis.
Dicta pales nobis. eſt iam uinalia dicam.
Vna tamen media eſt inter utrunq̄ dies
Numina uulgares ueneris celebrate puellæ.
Multa profeſſarum queſtibus apta uenus
Poſcite thure dato formam: populiq̄ fauorem:
Poſcite blanditias: dignaq̄ uerba ioco
Cunq̄ ſua domine date grata ſiſimbria myrto
Textaq̄ compoſita iūcea uincla roſa:
Templa frequentari collinæ proxima portæ

Nunc decet:a ſiculo nomina colle tenet.
Vtq̃ ſyracuſas aretuſidas abſtulit armis
Claudius & bello te quoq̃ cœpit erix.
Carmine uiuacis uenus eſt tráſlata ſybillæ;
In que ſue ſtirpis maluit urbe coli.
Cur igitur feſtum ueneris uinalia dicant
Queritis & quare ſit iouis iſta dies
Turnus an æneas latiæ gener eſſet amatæ
Bellum erat etruſcas turnus adorat opes.
Clarus erat ſumptiſq̃ feros mezentius armis
Et uel equo magnus;uel pede maior erat
Quem rutulus turnuſq̃ ſuis aſciſcere tentant.
Partibus hæc contra dux quoq̃ tuſcus ait
Stat mihi non paruo uirtus mea uulnera teſtor
Armaq̃;quæ ſparſi ſanguine ſæpe meo.
Qui petis auxilium non grandia diuide mecum
Premia de lacubus proxima muſta tuis
Nulla mora eſt opi;ueſtrũ ē dare;uincere noſtrũ.
Quam uelit æneas iſta negata mihi.
Annumerant rutuli.mezentius induit arma.
Induit æneas;alloquiturque iouem.

Nunc decet frequētari tēpla: decet uoſ frequētēſ ire ad tēpla ueneriſ. Proxima portæ colinæ: q̄ ꝓpinqua ſũt portæ: q̄ colina dicta ē: q̄ & porta Salaria dicta ſupra collē quirinalē. Tenet noīa a colle ſiculo: uocat̄ ædes ueneris ericynæ ab Eryce mōte Sicilie: de quo: Strabo inqt. Erix quoq̃ collis excelſus habitat̄: in quo ueneris tēplũ locatũ ē: qđ ſingulari ueneratiōe colit̄: Antiqtus muli erũ frequētia refert̄ illius miniſterio dicatarꝫ: quas & e Sicilia: & externis e regiōibus multi locarāt hac uero tēpeſtaté: ſicut & ipſa colonia uiduata colonis ē. Sic & tēplũ deſolatũ: & ſāctarũ hoīum copia defecit. Eſt & rome ātc portā collinam deæ huius ædificiũ: ꝙ Veneris ericīæ tēplũ dictitāt. Cui cũ æde ſacra inſignis adiacet porticus. Hæc ille. Et ut claudius: poſtq̄. M. Claudius: quē qnqes cōſulē Marci filiũ extitiſſe tradũt. Eiq̃ ſicuti Poſſidonius refert: cognomē qđ martiũ ē ꝑmũ ex familia fuiſſe marcello: exercitatiōe nāq̃ bellicoſuſ erat. Robuſtus corpe: mãu potēs: natura ad dimicādũm uir ardēs: ꝙ illius certamīa declarāt. Acer: ac ſtrenuus ad cæteras uitæ ꝑtes hũanus atq̃ modeſtus. Galloꝝ ducē ſingulari certamīe fudit. Spolia ioui feretrio retulit.
Prius Hānibalē uīci poſſe docuit ſyracuſas expugnauit. In īſidiis poſtea ab Hānibale īterceptuſ ē. Abſtulit armis expugnauit. Syracuſas arethūſidas: ab Aretuſa ſyracuſii fōtis nympha. Et cœpit te quoq̃ Eryx bello: ēt erycē mōtē armis occupauit. Venuſ ericyna. ſ. Eſt trāſlata: e ſicilia ī urbē
Carmīe uiuacis ſybillæ: q̄ſi trāſlata a romāis mōitis carmīe ſybillio. Viuacis: dixit ꝑꝑ Cumeā ſybillā: cui datũ erat tot ānos uiuere: quot ꝑtes arenæ palmis accepit. de quo. ī. xiiii. meta. & alias a nobis dictũ.) Et maluit coli ī urbe ſtirpis: potius uoluit coli ī urbe roma: q̄ a ꝓnepotibus æneæ cōdita ē. Cur igit̄ cũ feſtũ ſit ueneris: cur dies Iouis: & refert ipſam hyſtoriā: Q đ Mezētius etruſcoꝝ rex ueniēs ī auxiliũ Turni: rutuloꝝ ſibi dari uinũ pepigit. Aeneas uero latinoꝝ uinũ ioui uouit. Ex Diōy. tñ dixius fuiſſe Aſcāiũ. Cur dicā igit̄ uinalia feſtũ ueneris: q̄ritis cur uinaliorũ diē dicā ueneris feſtũ eē. Et q̄re iſta dies ſit iouis: nā iouis celebritati deſtiata. Bellũ erat: armis certabat̄. An turnus: Rex rutilorũ. An æneas eēt gener la. ama. accipe deberet ī uxorē lauiniā latini regis: & amatæ regiē filiā. nota ē hyſtoria. Turnus adorat opes etru. orādo ſupplex poſcit tyrrhenorũ opē: de quo Liui. Turnus īqt rutuliq̃ diffiſi reb⁊ ad florētes opes etruſcorũ Mezētiũq̃ eorũ regē cōfugiũt: q̄ Cere opulēto tũ oppido īpitās: iā īde ab initio mīme lætus. nouæ origīe urbis: & tũ nimio pluſq̄ ſatis tutũ eēt accolis rē troianā creſcer̄ ratus: haud grauati ſocia arma rutulis iũxit &c. Mezētius erat cla. illuſtris. Et ferox: ſeuus. Sũptis armis cũ ſũpſiſſet arma ad pugnā. Et uel equo ma. īgēs erat & magnarũ uiriũ: ſi pugnaſſet eques. Vel pe. ma. maiuſ ꝓ ſe ferebat robur ſi pedeſ pugnaſſet. Q uē: mezētiũ. Rutuli & tur: ipſe rutulorũm rex. Tētāt arceſ. ſuiſ ꝑti. aduocar̄ ī ſuum auxilium; & iungere cum eo militiā. Ecōtra q̄ſi ex altera ꝑte. Dux thuſcuſ rex tyrrhenuſ. Ait ita. Virtuſ: robur. & fortitudo mea. Stat: ꝑ cōſtat. Mihi non ꝑuo: ſed magno. Teſtor uul. q̄ ſuſcepi ī bello & q̄ qdē īdicāt. nō ꝑuo mihi cōſtitiſſe fuiſſe ſtrenuum & ꝓſtātē ī bello. Et teſtor arma q̄ ſæpe ſpaſi ſāguīe meo: ſæpe īfeci cruore e uulnerib⁊ meiſ effuſo Qui petiſ auxilium: turne & uoſ rutuli: ꝗ meā opē īploratiſ. Diuide mecum nō grādia ꝓmia: ꝓxia muſta de lacubuſ tuiſ: hoc ē diuide mecum uina: quæ ꝓxima uindemia e uitibuſ tuiſ ꝑcipieſ: qđ exiguum erit præmium: q̄ſi & tamē eo exiguo ero cōtentuſ. De lacubuſ: de doliiſ: ꝑ trāſlationé a lacunis: nā Var. inqt. lacuſ lacuna magna ubi aqua cōtineri pōt. Nulla mora ē opæ: non erit retardatio laboriſ: nam mox ī bellum ꝓdibo. Veſtrum ē dare. muſta. ſ. Vincere ē noſtrum: ad noſ ꝑtinet parere uobiſ uictoriā. Q uā uelit æneaſ iſta: muſta uſa. Negata mihi: uellet æneaſ. uoſ mihi nolle ea tradere: quo uobiſ auxilio non eſſem. Annuerant rutuli: promiſerat ſe daturoſ. Mezētiuſ induit arma: armauit ſe ad bellum contra æneam. Induit Aeneaſ: ipſe etiam arma ſuſcepit.
Et alloquitur iouem: antequam in certamen cum mezētio exiret: ita iouem allocutuſ eſt.

Hoſtica uindemia: fructũs uĩdemiæ hoſtilis: hoc ẽ muſta rutuloꝝ. Vota ẽ: uoto ꝓmiſſa. Re
gi tyrrheno: mezẽtio regi etruſcoꝝ a tyrrheno atyos regis meoniæ filio thuſia tyrrhẽia dicta eſt.
Tuo Iuppiter feres muſta e palmite latio: e uitibus latioꝝ; nã latiũ tibi ego uinũ uoueo. Vota
meliora ualẽt: uota æneæ: q̃ magis pia fuere: cũ Ioui uinũ uouerit. Valẽt: q͞a ſꝛ effectũ cõſequuta.
Cadit mezẽtius igẽs: ab ænea ſingulari certamĩe pemptus. Atq; plãgit: ꝑcutit. Humũ: cũ mo-
reret̃ pectore idignãti: cũ idignatiõe renitẽti; cũ ipſam aĩam exhalaret: & ĩ hoc poeta Vergiliũ ſe-

Hoſtica tyrrheno uota eſt uindemia regi
  Iuppiter e latio palmite muſta feres.
Vota ualent meliora: cadit mezentius ingens.
  Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat autũnus calcatis ſordibus uuis:
  Redduntur merito debita uina ioui.
Dicta dies hinc eſt uinalia: iuppiter illa
  Vendicat: & feſtis gaudet ineſſe ſuis.
Sex ubi: quæ reſtant luces: aprilis habebit.
  In medio curſu tempora ueris erunt.
Et fruſtra pecudem quæres athamantidos helles
  Signa quæ dant hymbres: exoriturq; canis.

quutus: q tradit Mezẽtiũ ab ænea per
emptũ: cũ id nõ cõſtet. Sed ex hiſto-
ria hoc habẽus. Aſcãiũ a mezẽtio ob
ſeſſũ: cũ ſuis ex iprouiſo Caſtra hoſti-
lia ad ortũ: lauſũ mezẽtii filium ĩter-
emiſſe: tũc mezẽtiũ pacẽ: & dactiõis
iniiſſe cũ Aſcãio. Tybriq; terminum
utriuſq; regni cõſtitutũ: Etruſcoꝝ.ſ.
& latioꝝ. Venerat autũnus: quo tẽ
pore uuæ colligũt̃. Sordidus: detur
batus. Calcatis uuis: calce ꝓſſis: &
prœlo ad exprimẽda muſta. Debita
uina reddunt̃ merito ioui: ſoluũt̃ uo
ta offerturq; uinũ ioui ꝓmerẽti ꝑ uicto
ria æneæ ꝓſtita. Hic: ex hoc uĩo ioui
oblato. Dies ẽ dicta uinalia: non.n.
huiuſmodi nõia feſtoꝝ ꝓferẽda: niſi
nũero multitudiniſ: ut ſaturnalia: bac
chanalia: cerealia: palilia. iõ dieſ dicta
uinalia: q͞a uinalioꝝ celebritas refert̃ eo die. Iuppiter uẽdicat ſibi illa: attribuit ſibi eũ diẽ. Et gau
det ĩeſſe ſuis feſtis; q͞d ẽt: illa ſint ĩ diebus ſuo numi cõſtitutis. Sex ubi q̃ reſtãt. iiii. ca. ma. hoc eſt.
xxviii. die aprilis: erit medietas ueris; & heliacus Arietis occaſus: nã totus iã a ſole abiit: & orit̃ ca-
nis. de quo paulo poſt dicemus: & erunt Rubigalia: quæ ut Varro inq͞t: ab Rubigo dicta ſecundum
ſegetes huic deo ſacrificat̃: ne rubigo occupet ſegetes. Agricolæ antiqui Rubigũ dicunt deũ: & iuo
cabãt: ut idẽ Varro oſtẽdit libro ꝑmo de re ruſtica. De rubigalibus Ply. ita iquit. Rubigalia numa
cõſtituit anno regni ſui undecimo: quæ nunc agunt̃ ad. vi. calẽ. ma. quoniã tunc fere ſegetes rubi-
go occupat. Hoc tẽpus Varro determinauit. Sole tauri partẽ. x. obtinente: ſicut tunc ferebat ratio:
ſed uera cã eſt: quod poſt dies undeuiginti ab æquinoctio uerno ꝑ id quatriduũ uaria gẽtium obſer
uatiõe in quarto calẽd. Maiaꝝ canis occidit. Sidus & ꝑſe uehemens: & cui præoccidere caniculã ne
ceſſe ſit: hæc Plynius Sed diſcrepat a poeta: cũ alter dicat eo die canẽ exoriri: alter occidere: & Ply
nius paulo ante eum locum occultari quoq; canẽ. iiii. ca. ma. oſtẽdit. Ego ita acciperem Plynio ue
ſperi occultari. Poetæ uero mane exoriri. Iunius autẽ moderatus pridie calẽdas maias celari canem
oſtẽdit. Duo tamẽ canes in cœlo figurantur. Canis & ꝓchion. De quibus Higinus: Canis ĩquit le-
porẽ fugientem cõſequẽs: poſterioribus pedibus clauditur ab hyemali circulo: pedẽ dextrum orio-
nis pene ſuo capite cõiungens: Capite ad occaſum ſpectans: ſed caput ad æquinoctialẽ circulum tẽ-
dit Occidit oriente ſagittario. Exoriens autem cum cancro. Is canis habet in lingua ſtellam unam
quæ ſtella canis appellatur. in capite autem alteram quam non nulli ſyrion appellant in utriſq; au-
ribus obſcuras ſingulas. in pectore duas: in pede priore tres, inter ſcapulos tres: in ſiniſtro lũbo unã
in pede poſteriore unam: in pede dextro unam: in cauda quatuor. Omnino ſunt. xix. Prochion ue
ro in lacteo circulo defixis pedibus æquinoctialem circulum tangit. Spectat ad occaſum ut inter ge
minos: & cancrum conſtitutus. Qui quod ante maiorem canem exoritur: prochion eſt appellatus
hic autem occidit exortu capricorni. Exoritur cum leone: ſed eſt omnino ſtellarum numerus trium
hæc ille. Moderatus uero oſtendit prochiona exoriri mane iduum quintilium: & caniculam oriri.
xvi. calendarum ſextilium. Verum quia de rubigine agebamus: id mali accidit: cum madefactos
aquis culmos ſolis calor adurit: & Plynius inquit Frugum uinearumque malum: nullo minus no-
xium eſt rubigo: frequentiſſimaque hæc in roſcido tractu: conualibuſque: ac perflatum non haben
tibus. e diuerſo carent ea uentoſa: & excelſa. Vbi aprilis habebit ſex luceſ: ſex dieſ. Quæ
reſtant: ex hiſ quæ ſuperſunt: & ſubſequũtur: nec intelligaſ uſque ad ſinem: nam alia feſta ponit ul
timo die menſiſ: ſed ſex dieſ numerato poſt uinalia: ſine ipſo die uinaliorum: & ſexto die poſtea:
hoc eſt. xxviii. die aprilis. Tempora ueriſ erunt in medio curſu: in medio ſpatio.
Et fruſtra quæ reſ pecudem Helleſ athamantidoſ: fruſtra requireſ arietem phryxi & helleſ:
athamantiſ thebani: ſcilicet hoc dicit tu non uidebiſ iam arietem cum ſole orientem: nam totuſ
nunc tauruſ cum ſole oritur: & arieſ iam anteceſſit. Dant ſigna hymbreſ: quoſ eo tempore ari
eſ inducit: & moderatuſ oſtendit eo die auſtrũ cũ pluuia. Et caniſ exoritur: de quo iam diximuſ.

Hac mihi nomento romam cum luce redirem.
  Obſtitit in media candida turba uia.
Flamen in antiquæ lucum rubiginis ibat.
  Exta canum flammis:exta daturus ouis
Protinus acceſſi:ritus ne neſcius eſſem.
  Edidit hæc flamen uerba quirine tuus.
Aſpera rubigo parcas cerealibus hærbis:
  Et tremat in ſūma leue cacumen humo.
Tu ſata ſyderibus cœli nutrita ſecundi
  Creſcere dum fiant falcibus apta ſinas.
Vis tua non leuis eſt quæ tu frumenta notaſti:
  Mœſtus in amiſſis illa colonus habet.
Nec uenti tantum cereri nocuere:nec hymbres
  Nec ſic marmoreo pallet aduſta gelu:
Q uantū ſi culmos titan incalficit udos.
  Tunc locus eſt iræ diua timendā tuæ.
Parce precor:ſcabraſq; manus a meſſibus aufer:
  Ne ue noce cultis poſſe nocere ſat eſt.
Nec teneras ſegetes ſed diua amplectere ferrum
  Q uodq; poteſt alios perdere:perde prius.
Vtilius gladios & tela nocentia carpes.
  Nil opus ē illis ocia mundus agit.
Sarcula nunc:duruſq; bidés: & uomere adūcus
  Ruris opes niteant:inquinet arma ſitus.
Conatuſq; aliquis uagina ducere ferrum
  Aſtrictum longa ſentiat eſſe mora.

Hac mihi nomento:cū poeta ex ſuburbano romā rediret:ut ipſe inq̄t:occurrētē turbā habuit rubigini ſacrificaturā:cui ſacerdos canē:& ouē imolat. Cū hac luce hoc die. R edirē: ego. Nomēto romā:nomē tuū ī uia qua in ſabinos itur:ad.xv.ab urbe lapidē. Cādida turba:candidis induta ueſtibus. Obſtitit:occurrēs aut obuia mihi ſtetit ī media uia. Flamen:ſacerdos: nā qui a græcis Stepheophori a romanis flamines dicti ſunt:& a geſtiōe pileoꝝ:& inſularū hoc noīe appellant̄:ut Dionyſius inqt:ſed de his ī ſecūdo diximus. Ibat ī antiquū lucū rubiginis:ī lucū ab antiq̄s rubigini cōſecratū. Daturus flamis exta canis:daturus exta ouis:imolaturus canē:& ouē: & inteſtina crematurus.

Protinus acceſſi:ſtati illuc iui. Ne eſſē neſcius rituſ:ut diſcerē ritū & morē ſacroꝝ. O qrie: o Romule. Tuus flamē tuūs ſacerdos: nā erat is flamen qrinalis. Edidit hæc uerba.ſ.

Aſpa rubigo:orō flaminis ad ipſā rubiginē:quā p̄catur: ut ſegetibus pcat. Sæuiat ī arma nō ī ſata:aut ruſtica inſtrumēta:quo a colōis ſibi uota ſoluātur. Verū:ut dixius Rubigū deū uocabāt:& eidē ſacrificabāt. O rubigo aſpa parcas hærbis cerealibus: noli attigere cereales ſegetes. Et cacumē:ſegetū:aut hærbaꝝ cerealiū. Leue:poſitū a te nō obſeſſū. Tremat : īpune agitet̄. In ſūma humo:ī ſummitate telluris. Sinas : pmittas. Tu creſcere ſata:creſcere & puenire ad maturitatē ſegetes. Nutrita:ipſa ſata: Secundis ſideribus cœli: pſpero ſiderū curſu. Dū:uſq; quo. Fiāt apta falcibuſ matura ſint:& falce ſecari poſſint.

Vis tua nō leuis ē:ſed grauis:nā magni momēti. Colonus mœſtus:triſtis. Hēt illa frumēta ī amiſſis: qa iā amiſſa exiſtiat . Q uæ tu notaſti corrupiſti:nā ſtatim cū fuerint fruges ſcabra rubigine læſæ : Cogit̄ amiſſas flere colonus opes. Nec uenti: nocuere tm̄ cereri:nō ſunt tam noxii frugibus ceteris uenti. Nec hymbres: pluuiæ Nec ſic pallet:ipſa ceres hoc ē ipſa ſeges. Aduſta gelu marmoreo:q̄ſi nec pruinæ:nec glacies tm̄ nocēt. Q uātū ſi titan:ſol. Incalficit:calefacit. Culmos udos:madidos.tūc.n.gignit̄ rubigo:cū madidi culmi ſegetis:nimio ſoliſ calore deſiccant̄:& ideo inqt. Tūc diua tremēda:o rubigo timēda. Eſt locus iræ tuæ:qa tūc tua ira ſæuit in ſegeteſ. Parce p̄cor:& noli ī ſegeteſ ſeuire. Aufer:remoue:

Manuſ ſcabraſ:aſperaſ. A meſſibuſ.a frugibuſ. Neue noce cultiſ:noli nocere ſegetibuſ. Sat eſt poſſe nocere:ut in heroidibuſ. Perdere poſſe ſat eſt ſi quem iuuat ipſa poteſtaſ. Sic nunc ſatiſ ſit poſſe lædere. Nec ſternaſ ſegeteſ.non deiiciaſ in humum frugeſ. Sed amplectere durum ferrum:quaſi abrodaſ bellica inſtrumenta exitialia. Pede priuſ:potiuſ: quam ſegeteſ perdaſ quod poteſt alioſ perdere:ferrum quo necantur homineſ. Vtiliſ carpeſ:rodeſ. Gladioſ & tela nocentia arma ipſa pernicioſa. Nil opuſ eſt iſtiſ:armiſ.ideo ea abrodaſ. Munduſ agit ocia:quaſi qui in orbe ſunt ocioſam uitam agunt ab omni bellorum tumultu uacantem. Niteāt nūc opeſ ruriſ:nitida & ſplendida ſint ruſtica inſtrumenta. Sarcula:quæ a ſartiēdo dicta ſunt.Crateſ ſunt illæ dentatæ: quæ ſuper trahuntur ſatiſ:Hor.Gaudentem patrio ſindere ſarculo agroſ. Et duruſ bideuſ & aduncuſ curuuſ. Vomer:niteant hæc & alia inſtrumenta:quoꝝ uſuſ eſt ad p̄ſcindendā euertendamq; terram. Ver.ſulco attrituſ ſplendeſcere uomer:& uomorum quatuor genera oſtendit Ply.cultrum roſtratū:porrectū in mucronē faſtigiatū. Situs:ſqualor:& putredo. Inqnet:cōmaculet. Arma bellica & nō cerealia:&c. Conatuſ aliquiſ ducere ferrū uagina:cū gladiū exerere e uagina uolet. Sētiat eē aſtrictū lōga mora:cognoſcat rubigine p̄ſſū & in uagina herētē:ut facile exeri nō poſſit.

At tu: rubigo. Ne uiola cererē: noli corrūpere cerealia dona. Et colonuſ poſſit ſemꝑ ſoluere ti bi uota abſēti: ut nūcupata uota tibi nō læđēti frugeſ ſoluat. Hæc uerba a flamíe ꝗrinali ꝑferebanť deīde īmolauit rubigini: adhibito etiā in ſacriſ thure & mero. Varro ī re ruſtica cū. xii. deoſ iuoca re doceat: q̄ faciētes adiuuāt īquit. Quarto loco robigū: at florā: qbuſ ꝑpitiiſ: neq̃ robigo frumēta neq̃ arboreſ corrumpit: neq̃ nō tēpeſtiue florēt. Itaq̃ publice robigo ferie robigalia: Flore ludi flo ralia inſtituti. Dixerat flamē. A dextra: illiuſ fuit. Mātile uilliſ ſolutiſ: nō īplicitiſ: aut nodoſis: nō ut apud Vergiliū tōſiſq̃ ferūt mātilia uillis: ſed ſolutis. Et fuit acerra thuriſ cū patera meri: thus & merū adhibe bant ī his ſacris: ut ī cœteris ueluti oſtē dimus. Acerrā Pōpeius eē inq̄t Arā: q̄ ante mortuū poni ſolebat: in q̄ odo res īcēdebāt: & aſſerit alioſ dicere: Ar culā eē thurariā. ſ. ubi thus reponebāt Patera poculū ē. Vergilius in ſecūdo georgicoꝝ. Hic laticis q̄lē pateris liba mus & auro: & ī æned. īpleuitq̃ me ro paterā. Dedit thura & uinū focis: thus & merū flamis iniecit. Et fibraſ bidētis: exta ouis fibras ꝑ extis poſuit que erat ī bimatu: ea quoq̃ cremanť. Vidimus: irīdē dari flāis. Turpia exta: iteſtīa. Canis obſcenæ: turpis. Turpia & obſcenæ. iō dixit: q̄d cū de more nō eēt canē īmolare: turpiora il la uidebanť: q̄ ī aſſiduo uſu nō erāt: ēt & illud addiť: q̄d in epulas nō macta bať: & nouū illud ſacrificii genus ob ſcenū uidebatur. Tunc flamen ait q̄ ris cur noua: inuſitata. Victima deť cāis: cur præter morem canis īmole tur. Quæſieram: ego ſcilicet illud a flamine. Percipe cauſam: rationem huius rei. Eſt canis Icarium: immolari canem pro caniculæ ſidere. cuius exortu: ut Ply. inquit Accendi ſolis uaporem quis ignorat. Cuius ſideris effectus ampliſſimi in terra ſentiuntur. Feruent maria exoriente eo: flu ctuant in cellis uina mouentur ſtagna: & reliqua mactatur igitur huic canis: nulla alia ratione: niſi quia cœleſtis ſideris nomen retinet. Eſt canis in cœlo ſcilicet. Dicunt icarium: ferunt eſſe ca nem icari: qui interfectus fuit: a paſtoribus: Epoto: quod is dederat uino. Cuius filia erigone la queo ſe ſuſpendit & canis ſe in anhigrum puteum deiecit. miſertus iuppiter cœlo locauit. Alii pu tant canem fuiſſe europæ. Alii orionis: ſed hæc cumulatius ab Higino referuntur. Quo ſide re moto: cum mouetur in ipſo ortu. Tota tellus ſitit: propter ignes: quos effudit. Et ſe ges: præripitur: cum areſcat nimio calore. Hic canis imponitur aræ: immolatur. Pro ca ne ſidereo: pro ipſo ſidere. Et quare fiat: qua ratione immoletur. Nil habet niſi nomen: ut in cœlo ſidus: ita hoc in terris animal canis uocatur: & propter nomen canis cani mactatur.

At tu ne uiola cererem: ſemperque colonus
Abſenti poſſit ſoluere uota tibi.
Dixerat: a dextra uillis mantile ſolutis
Cunq̃ meri patera thuris acerra fuit.
Thura focis: uinumq̃ dedit fibraſq̃ bidentis:
Turpiaq̃ obſcenæ uidimus exta canis.
Tum mihi cur detur ſacris noua uictima quæris.
Queſieram. cauſam perfice flamen ait.
Et canis icarium dicunt: quo ſydere moto
Tota ſitit tellus. præripiturq̃ ſeges.
Pro cane ſydereo: canis hic īponitur aræ.
Et quare fiat nil niſi nomen habet.
Cū phrygis aſſaraci titonia fratre relicto
Sus tulit immenſo ter iubar orbe ſuum.
Mille uenit uariis florum dea nexa coronis.
Scœna ioci morem liberioris habet.
Exit & in maias feſtum florale calendas:

Cum priami: tertio die a robigalibus: hoc eſt pridie calēdas maias id eſt ultimo die aprilis: erūt floralia: Verum floraliorum celebritas tranſfertur in calendas maias: cum ſit pridie calend. ſacri ficandum ueſtæ & apollini in palatio: in ſacellis ab auguſto conſecratis: iunctis ſuis ædibus. Tem plum enim apollinis: ut Tranquillus inquit: Ea parte palatinæ domus excitauit: quam fulmine ictam deſiderari: adeo haruſpices pronunciarent. Addita porticus: cum bibliotheca latina: græ caque: quo loco iam ſenior. Sæpe etiam ſenatum habuit: decu iaſq̃ iudicum recognouit. Sed de ea nos plura in triſtibus diximus: & de ueſta dicemus in ſexto. Cum coniunx titonia: aurora Tito ni uxor. Relicto fratre priami: relicto Titono lao medontis filio: ſic priami fratre. Et erat hic lo cus deprauatus: cum ita legeretur: Cum phrygis aſſaraci titonia fratre relicto: & omnibus conſtat Titonū nō fuiſſe fratrem aſſaraci: ſed priami. Aſſaracus. n. fuit filius Trois & frater illi: & patruuſ Laomedōtiſ: ex quo priamuſ & titonuſ nati ſūt. Noſ ita locum emendauimuſ Cum priami coniūx titonia fratre relicto. Ter ſuſtulit eleuauit: immenſo orbe. Iubar: ſplendorē ſuū: niſi referaſ ad luciferū ut illud Ver. It portiſ iubare exorto: ſed de hoc ī prīo dixiuſ. id nūc dicit tertio die a robigali b ſ. Venit dea florum: flora ipſa. Nexa: coronata. Variiſ coroniſ: uariorū florum ſertiſ. Scœ na: theatrum ubi ſcœna eſt de quo ſuperiuſ. Habet morem ioci liberioriſ: laſciuiæ licentioſioriſ: q̄ referetur in ipſiſ ludiſ: de quo in ſequenti libro dicetur. Feſtum florale exit in calēdaſ maiaſ: differ tur in ſequentē diem: nam propter conſecrata ab auguſto ſacella: apollini: & ueſtæ ſacrificatur.

Tunc: cum de calendis maiis agam. Repetam: floralia ipſa. Nunc urget: cogit me. Grandius: maius opus: nam maiora numina apollinis & ueſte: quam floræ. Veſta eſt recepta limine cognati in ædibus auguſti palatinis: ubi eſt illi ſacellum conſecratum. Cognatam domum iuliam ueſtæ dicit: quod oſtendimus in ſuperiore libro. Sic conſtituere iuſti ſenes: iuſtus ſenatus: nã conſecratus locus ex ſenatus auctoritate. Phœbus habet partem: cum eius templum occupet partem palatinæ domus. Altera: hoc ſecunda pars. Ceſſit ueſtæ: nam & partem ædium eius templũ occupat. Ipſe tertius: auguſtus. Tenet quod ſupereſt illis: eam ædiũ partem: quam duo illa tem pla non occupant. State: quaſi æternæ eſtote.

Tunc repetam: nunc me grandius urget opus.
Aufert ueſta diem: cognati ueſta recepta eſt
Limine: ſic iuſti conſtituere partes.
Phœbus habet partem: ueſta pars altera ceſſit.
Quod ſupereſt illi tertius ipſe tulit.
State paletinæ laurus: prætextaq; quercus
Stet: domus æternos tres habet una deos.

Laurus & quercus prætexta: ornata & cincta hinc inde lauris: aut prætexta coronis. Erat enim quercus illa palatina: cum lauris ante fores ædium auguſti in meta. Ante fores ſtabis mediamque tuebere quercum. Et intriſtibus de ea domo. Et iouis hæc dixi domus eſt: quod ut eſſe putarem: Augurium menti querna corona dabat. Et poſtea cur tamen appoſita uelatur ianua lauro: Cingit & auguſtas arbor opaca comas. An quia perpetuos meruit domus iſta triũphos. An quia leucadio ſemper amata deo. Ipſa ue quod feſta eſt an quod facit omnia feſta. Quam tribuit terris: pacis an iſta nota eſt. Vtque uiret laurus ſemper: nec frõde caduca Capitur: æternũ ſic habet illa decus: & reliq. Stet domus: ꝑpetua ſit. Vna domus habet tres æternos deos: Auguſtum Apollinem: Veſtã.

FINIS Interpretationis. IIII. libri Faſtorum.

PRAEFATIO in. V. lib. faſt. Et contra inuidum.

Paulus Marſus Piſcinas Poeta. Cl. Generoſo Viro Georgio Cornelio Veneto Patricio Clariſſi. Equiti. M. F. Salutem.

VM tibi creſcit opus lux o cornelia nrũm
Et ſpatium admiſſis acceleramus equis
Dũ ſtudet auſõiæ labor hic ꝓdeẽ iuuẽtæ
Illa ſit ut ſcriptis erudienda meis
Dũm certa officio debetur gratia noſtro:
Neſcio quis noſtras carpere cœpit opes.
Dũq; ꝓbent: celebrentq; meũ iuueneſq;: ſeneſque
Adriacique omnes nomen ad aſtra ferant.
Rumpitur heu quidã liuore accenſus iniquo:
Latratuſque refert in mea facta canum.
Nunc uigilem damnat furiali murmure curam
Et nunc ingenuam fertilitatis opem.
Damnentur potius uigili mea pectora cura:
Quam laudem ignauæ mentiſ habere uelim.
Fertilitaſ ſi qua eſt: titulumque: deũſq; meretur:
Nominaque extremo non moritura die.
Hic modo quod rarũ eſt. dicere ex tẽpore damnat:
Siue agar ad numeroſ: ſiue ſolutuſ eam.
At dedit hoc natura mihi: atque induſtria munuſ:
Hoc uigileſ noctes: hoc peperere dieſ.
Ille quidem fructuſ ſtudiorum maximuſ ille
Vnuſ iudicio quintiliane tuo:
Illa etiam longi ſunt præmia certa laboriſ:
Veruſ & ingenii fertilioriſ honoſ:
Pectore facũdo dicendi ex tempore uireſ:
Quaſq; non habeat: non petat ille forum
Diffugiat populũ: tacito ſe condat ĩ antro:
Et ſcribat uerſuſ per duo luſtra duoſ.
At ſibi: gaudet aper: qd præſentiſſima fandi
Copia romano contigit eloquio.
Et dat hoc laudi: nemo ẽ q carpſerit unquã:
Vnuſ in adriaca eſt carptor iniquuſ humo
Nõ tamen adriaco ẽ genituſ de ſanguĩe claro
Impia nam ueneti nõ didicere loqui.
A quacunq; tamen fuerit regione profectuſ:
Non relegi in noſtro carmine dignuſ erit.
Inuidia infelix rumpat: & ilia frangi
Sentiat aſſiduo per ſua corda malo.
Poſſeq; me paucis doleat præſtare diebuſ:
Quod luſtriſ multi nõ potuere decem.
Siue domi ſcribã. ſiue eſt ex tempore ſermo:
Eloquii laudem promeruiſſe mei.
Siue interpreſ agam: populo placuiſſe quirini:
Poſcere & hũc ſtudii tot monumẽta mei:
Et ueterum magna ſoluiſſe ex parte laboreſ.
ρητορας & uateſ hiſtoriæque decuſ.
Et grauiora dabo magiſ ut rũpatur: & igne
Qua uolet infelix æſtuet uſque ſuo.

Interpretatio quinti Libri faſtorum compoſitum per Paulū Marſum.

VAERITIS un̄ putē maio data noīa mēſi. Maiū Romulus tertiū poſuit de cuius noīe iter auctores lata diſſenſio ē. Nā fuluius nobilior i faſtis quos ī ede herculis & muſaꝝ poſuit. Romulū dicit poſtq̄ populū in maiores iunioreſq; diuiſit ut altera pars cōſcilio: altera armis rēpu. tuereṫ ut honorē utriuſq; ptis hunc maiū ſequētē iuliū uocaſſe. Sūt q hunc

VAERITIS unde putem maio data nomina menſi.
Non liquido ſatis eſt cognita cā mihi
Vt ſtat & incert9 q̄ ſit tibi neſcit eūdū
Cum uidet ex omni parte uiator iter.
Sic quia poſſe datur diuerſas reddere cauſas
Quo ferrat ignoro. copiaque ipſa nocet.
Dicite quæ fontes aganippidos hippocrenes
Grata meduſei ſigna tenetis equi.
Diſſenſere deæ. quarum polymnia cœpit
Prima ſilent aliæ dictaq; mente notant.

mēſē ad nr̄os faſtos a Thuſculāis trāſiſſe cōmemorēt. Apud quos nūc quoq; uocaṫ deus maius q eſt iuppiter a magnitudīe. ſ. & maieſtate dictus. Cīgius mēſē putat noīatū a maia q̄ uulcani uxorē dicit: Argumētoq; utiṫ q flamem Volcanalis Calen. ma. huic deæ rē diuinā facit. Sed piſo uxorem Vulcani maieſtā nō maiā dicit uocari. Cōtēdūt alii maiā Mercurii mr̄em mēſi nomē dediſſe. hic maxīe pbāteſ qd hoc menſe mercatores oēs maiæ pariter mercurioq; ſacrificant. Affirmāt qdā qbus Cornelius labeo cōſentit hāc maiā cui mēſe maiores diuina celebraṫ terrā eē hoc adēptā nomē a magnitudīe. Sicut & mr̄ magna ī ſacris uocaṫ aſſertionēq; exiſtimatiōis ſuæ ēt hic colligūt quos ſus pgnās ei mactaṫ q̄ hoſtia ē ppria terræ & mercuriū iō illi ī ſacris adiūgi dicūt qa uox naſcēti hoī terræ cōtactu daṫ. Scimus āt mercuriū uocis & ſermōis potētē. Auctor ē Cornelius labeo huic maiæ. i. terræ ædē calē. ma. dedicatā: ſub noīe bōæ deæ & eādē eē bonā deā & terrā ex ipo ritū occultiore ſacroꝝ doceri poſſe cōfirmat: Sed de bōa dea paulo īferius dicemus. Hæc ex Thæodoſio. Plutarchus maiū a maia uocari aſſerit qa mercurio ſacer ſit & ſubdit iuniū uero ab āni tpe. Sūt ēt q̄ hoſce ab ætate maiore & iuniore cognominatos dicant. Poeta autem: de origine menſis dubium ſe eſſe oſtendit propter cauſarum copiam: quæ ſe ſe offert. Quare a muſis petit: ut certior cauſa referatur. Quæritis unde: a qua cauſa. Putem ego. Data nomina maio menſi: qua ratione Romulus tertio loco a ſe menſem inſtitutum maium nominauerit. Cauſa ipſius nominis. Non ſatis liquido. non ſatis aperte & dilucide. Eſt cognita mihi, quia neſcio ueriſſimam cauſam. Vt uiator cum uidet iter ex omni parte ſicut ille qui in itinere eſt: cum appulerit compitis: ubi plures ſimul uiæ conueniunt. Stat heret uel ſubſiſtit. Et incertus dubius. Qua ſit eundum: quod iter teneat. Sic ego ignoro qua ferat: quaſi quam potiſſimum opinionem ſequar: & quam ueriorem eſſe cauſam dicam.

Quia datur poſſe reddere diuerſas cauſas: poſſe afferre uarias huius nominis rationes. Et ipſa copia nocet: quia reddit me dubium: & alio loco inopen me copia fecit. Dicite uos ſcilicet muſæ. Quæ teneris fontes aganippidos hippocrines: fontem pegaſeum in elycone. Verum infra uerticem a crochorynthi pyrenem fontem adeſſe inquit Strabo: & famam eſſe equum pegaſum: cum potaret eo in loco a Bellerophonte deprehenſum fuiſſe. Alatum in quam caballū e meduſæ ceruice & de gorgonis execto gutture proſilientem. Vulgatum eſt etiam caballinum in Elycone fontem erupiſſe. cum ſubiectam ibi rupem feriret ungula. Hæc ille. Hunc ergo fontem in Elycone aganippem multi uocauere ex ἄγαν quod eſt ualde: & ἵππος equus. quaſi proprie ſit equi. hoc eſt ab equo factus. dicitur etiam aganippis aganippidos: ut hoc in loco: & aganippe aganippes. Iuuenalis: cum deſertis aganippes Vallibus eſuriens migraret in atria clio. Appellauerūt etiam ipſū fontem hippocrinem: nam hippos equus: crine fons. Verum uolunt alii hippocrinem alterum ab aganippe fontem eſſe in boetia: ſed ob ipſum nomen datum eſſe locum poetis: ut pro pegaſeo hippocrinem dicerent. Poeta utrūque per abūdātiā dixit. dicite uos muſæ. quæ teneris fōtes fontis caballini: fontem pegaſeum in elycone. Grata ſigna: ueſtigia. Equi meduſei. e ſanguine meduſæ nati: aut ſigna monumenta equi: quo ungula terram effodiente erupit aqua.

Diſſenſere deæ. muſæ fuere inter ſe diſſendentes Nam aliud ab alia dicebatur. Prima quarum. ante alias. Polymnia cœpit: loqui ſcilicet Aliæ. muſæ: Silent ea loquente. Et notant dicta mente. intentæ enim audiunt. Polymnia: muſarum una ita dicta ut Diodorus: quia tantus ſuauitate poetas reddit gloria immortales. Aliqui dictam putant: a poly multum: & mnia memoria: & præeſſe rhetoribus. quibus opus eſt multa memoria. Aliqui dictam uolunt a poly multum & hymnos laudatio: quod laudatiōibus præſit. & ſcribunt polyhymnia: ut apud Horati. Si neq; tibias euterpe cohibet nec polyhymnia. & in hoc quoq; uerſu polyhymnia legūr.

Poſt chaos ut primũ po lymnia illã his uerbis aſſereſ cõtẽdit maiũ mẽſẽ a maieſtate dcm nã cũ ab ĩitio põſt diuiſũ digeſtũq; chaos nulla hẽreẽ rõ aut etatis aut dignitatis & ĩhonorati ab aliis eẽnt de oꝝ pricipes.nata ẽ maieſtas hæſitq; primũ ſaturno deide ioui eaq; fecit ut ſupiores ab inferioribus uenerarenẽ eiuſq; numie factũ ẽ ut ĩ terris quoq; pſonaꝝ ætatis ac dignitas rõ hẽaẽ. Illi igiẽ ob numinis magnitudinẽ mẽſẽ hũc ueteres coſecrauere. Poſt chaos poſt illã reꝝ ab initio cõfuſã unitatẽ. Vt primũ data ſũt mũdo tria corpa digeſtũ illud chaos ĩ elemẽtoꝝ ordinẽ. Hoc ĩ loco tria corpora dixit & ĩ prĩo lucidus hic aer & q̃ tria corpa reſtãt ignis aq̃ & tellus : unus aceruus erat. Quattuor corpa d̃mõſtrauit nũc hæc tria ita ĩtelligas. Tellorẽ aquã aera q̃m ignis cũ cœlo altius euolauit. Et oẽ opus q̃ſi oĩs materia. Receſſit ĩ nouas ſpẽs in nouas formas. Terra ſubſedit. depſſa ẽ. Suo põdere grauitate ſua. Sic.n.ĩ meta.iqt & pſſa ẽ grauitate ſua circũfluus hũor ultĩa poſſedit. Et traxit equora maria ipas aq̃s. At leuitas tulit celũ hoc ẽ æthera ubi ẽ elemẽtũ ignis. In ſũma loca ut ĩ meta.ſũmaq; locũ ſibi legit ĩ arce. Sol quoq; cũ ſtellis retẽtus nulla grauitate cũ ĩ imo nullo põdeſ dẽſioris molis pſus teneret. Exiliit ex chao: & altiora cũ cœlo petiuit. Et uos o eq lunares q bigã lũæ agitis. Exiliiſtis & ad ſupiora quoq; aſcẽdiſtis. Sed terra diũ nõ cedebat cœlo nõ reuerebaẽ cœlũ cũ ſe ĩferiorẽ illo nõ exiſtimaret. Sydera cœtera nõ cedebãt phœbo cœteræ ſtellæ ſoli tãq̃ lucidiori ac digniori cedere nolebãt. Oĩs honor.oĩs dignitas. Erat par qa nulla erat diſcretio pſonaꝝ & dignitas. Sæpe aliqs deus de media plebe de uulgari multitudiẽ & ĩ met. plebs hĩtat diuerſa locis. Eſt auſus o ſatũrne ſedere ĩ ſollo qđ tu tenebas ſine ulla regis reuerẽtia: plebei audiebãt regali ĩſidere ſella. Et qſq̃ deus aduena aliũde aduenies. Iũxit latus oceano auſus ẽ ſedere ꝓpe oceanũ deoꝝ oĩum pentẽ ut ſupius dixius. Et themis q̃ fuit ſoror ſaturni q̃ dicũt diuinãdi artẽ ſacra cultuſq; deoꝝ ĩtroduxiſſe eaq;: q̃ ad bñ uiuẽdũ & pacẽ ptinẽt oñdiſſe. apollo qdẽ traditur cum eſſet reſponſa daturus themĩ cõſulere ſolitus: tamquam diuinandi artis inuentricem Sæpe eſt recepta ultimo loco cum nemo eſſet qui eam uereretur & cederet. Aliqui legunt. Et tethis extremo & uerſus non ſtaret nam illud ys. longum eſt: ut apud Vergili. in georgi. Teq; ſibi generum tethis emat omnibus undis poſſes legere extrẽo & tethis ſæpe recepta loco & intelligas de uxore oceani de qua ſuperius diximus. Donec honor ita inhonorati erant dii. Donec uſque quo. Honor dignitas. Et reuerentia decẽs decora. Vultu placido benigno. Impoſuere collocauere. Corpora deorum ipſorum: & heroum. Thoris legitimis qui eſſent illis lege conſtituti. Hinc ex honore & reuerentia. Sata maieſtas quæ a magnitudine dicitur: ut Pompo. inquit eſt enim ipſa amplitudo dignitatis maieſtas clarorum uirorum ſine tribunalium faſtigio ut inquit Val. ſine apparitorum miniſterio potens in amplitudine ſua obtinẽda. Grato.n.& iocũdo ĩtroitu aĩs hoĩum illabiẽ admiratiõĩs ꝑtexta uelata quã recte qs dixerit lõgũ & beatũ honorem eſſe. Quæ maieſtas. Temperat regit & moderatur. Mundum oẽm cũ oĩa illi ſuccũbãt & eius arbitrio aganẽ. Et qua die eſt edita partu q̃ſi & ab initio cũ primũ nata ẽ. Fuit magna & cœteris numinibus maior inde a magnitudine nomẽ ſortita ẽ. Nec mora cõſedit ſublimis excelſa. Medio olympo ĩ altiore cœli parte ut cũ eſſet re. ita & loco cœteris eminentior. Aurea cõſpicienda ſpectabilis & admiranda. Sinu purpureo ueſte purpurea quæ quidem magiſtratus ſummos dicebat & quæ ſemp magni fuit apud ueteres & de purpureo colore Ply. inqt Color hic ꝑ maieſtate pueritiæ ẽ. Diſtinguit ab equite curiã. Diis aduocaẽ placandis. Omnemq; illuminat ueſtem in trĩphali miſceẽ auro. Pudor & metus ſimul conſedere cũ ipſa maieſtate quæ duo faciunt abhorere ab oĩ turpitudinis nota. Videres: uidere tu potuiſſes. Oẽ numen oĩs deus. Cõpoſuiſſe cõſtituiſſe. Suos uultus ad hãc ut ſolũ ipſã maieſtatẽ cõtẽplarẽẽ & intuerentur.

Poſt chaos.ut primum data ſunt tria corpa mũdo
 Inque nouas ſpecies oẽ receſſit opus:
Pondere terra ſuo ſubſcedit: & æquora traxit.
 At cœlum leuitas in loca ſumma tullit.
Sol quoque cum ſtellis nulla grauitate retentus:
 Et uos lunares exiliiſtis equi.
Sed neque terra diu cœlo.neque cœtera phœbo
 Sydera cedebant.par erat omnis honor:
Sæpe aliquis ſolio.quod tu ſaturne tenebas:
 Auſus de media plebe ſedere deus.
Et latus oceano quiſquam deus aduena iunxit:
 Extremo & tethys ſæpe recepta loco eſt.
Donec honor.placidoque decens reuerẽtia uultu
 Corpora legitimis impoſuere thoris.
Hic ſata maieſtas: quæ mũdũ tẽpat omnẽ.
 Quaque die partu ẽ edita magna fuit.
Nec mora conſedit medio ſublimis olympo
 Aurea purpureo conſpiciẽda ſinu.
Conſedere ſimul pudor & metus.oẽ uideres
 Numẽ adhanc uultus compoſuiſſe ſuos.

Protiūs. ſtatī. Suſpectus honori: ītrauit mētes cū prius nulla tō hērēt honoriſ nūc obſeruāta maieſtate honoris ſui ſuſpectus cepit oēs. Fit pcīū dignis q̄ſi dignitas eē cepit ī pcio & q digniores erāt pluris exiſtimabant. Nec q̄ſq̄s placet ſibi hēbāt īgr ī pcio digniores nō ut q̄ſq placeret ſibi ipſi ſed ut placerēt aliiſ nā tū demū pluris exiſtimabat dignior cū aliiſ placeret. Hic ſtatus pmāſit pſeuerauit. In cœlo ī annoſ multoſ regnāte. n. ſaturno p maieſtatiſ āplitudīe hīta ē rō dignitatiſ. Dū deuſ ſenior uſq quo ſaturnuſ. Excidit arce eiectuſ ē e regno cœleſti & ab ioue filio pulſuſ.

Protinus intrauit amentes ſuſpectus honorum
Fit precium dignis:nec ſibi quiſque placet.
Hic ſtatus in cœlo multos permanſit in annos:
Dum ſenior fatis excidit arce deus.
Terra ferox partus imania monſtra gigantes
Edidit auſuros in iouis ire domum:
Mille manus illis dedit.& pro curribus angues
Atque ait in magnos arma mouete deos.
Extruere hi montes ad ſydera ſumma parabant
Et magnum bello ſolicitare iouem.
Fulmina de cœli iaculatus iuppiter arce
Vertit in auctores pondera uaſta ſuos.
His bene maieſtas armis defenſa deorum
Reſtat.& ex illo tempore culta manet.
Aſſidet inde ioui:iouis eſt fidiſſima cuſtos.
Et preſtat ſine ui ſceptra tenere ioui.
Venit & in terras:coluerunt romulus illam.
Et numa.mox alii tempore quiſque ſuo.
Illa patres in honore pio matreſque tuetur.
Illa comes pueris:uirginibuſque uenit.
Illa datos faſces cōmēdat eburq curule.
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat uoces:polyhymnia dicta probarunt
Clioque & curuæ ſcita thalia lyræ
Excipit uraniæ.fecere ſilētia cunctæ.
Et uox audiri nulla niſi illa poteſt.

Fatiſ fatali neceſſitudīe. Terra feroſ partus poſt eiectū ab ioue ſaturnū terra gigātes pepit q auſi ſūt extructiſ mōtibus diis bellū īferre ſed ab ioue fuſi ſūt. Terra edidit pepit. Feros feroces & crudeles ptus hoc ē ipſos gigātes. Mōſtra imāia magna & crudelia. Auſuros q oli auderēt. Ire ī iouiſ domoſ oppugnare cœlū. Dedit illis gigātibuſ terra. Mille manuſ pptrea q briareus & alii erāt q habebāt cētū manus. Et pcurribus āgueſ qm hēbāt pedes ſerpētios. Atq ait terra mouete arma ī magnos deos īferatis bellū diis. Hi parabāt extruere mōteſ peliō oſſā olympū de qb⁹ ī ii. prio dixiuſ. Ad ſidera ſūma uſq in cœlū ut illuc p extructoſ mōteſ aſcenderēt. Et ſolicitare āxiū & ſolicitū reddere. Iouē magnū bello illū. n. uolebāt ſupiſ detrudere regniſ. Verū ſuere titāeſ de qb⁹ ī. iiii. dixiuſ cū qb⁹ bellū geſtū ē poetæ gigāteſ finxere. Iuppiter iaculatuſ fulmīa itorq̄ſ fulmīa: q q̄ ē ipſi ioui aſignāt. De arce cœli de æthere ſupiore. Vertit euertit. Vaſta pōdera uaſtoſ mōteſ. In auctoreſ ſuoſ ī eoſ q p oppugnādo cœlo cōſtruxerāt. Hiſ armiſ iouiſ. ſ. hiſ fulminib⁹. Maieſtaſ deorū ē bn̄ defēſa q̄a eā iuppiter ab oī diſcrimīe uindicauit. Reſtat ſupat. Et ex illo tpe ab extictiſ gigātib⁹. Māet culta nā colit & obſuat ab oīb⁹. Inde ex illo. Aſſidet ioui apud iouē ſedet & fac ut illū oēſ reuereāt. Fidiſſima cuſtoſ ē iouiſ ppea qd ab eo nō diſcedit ut illū fuet ī ſua dignitate. Et pſtat ſceptra tenēda preſtat ipſi. Ioui ſine ui nā nō p ui & tyrānidē ipat ſed facit maieſtas ut dii cœteri ſua ſpōte ioui pareāt tāq digniori. Vēit & ī terras & hæſit regib⁹ & heroibus fecitq eos ab aliis obſuari. Romulus & nūa q fuere pmi reges romanoꝝ. Coluerūt illā. maieſtatē ut eſſent & hērent cœteris digniores. Mox alii reges & pceres. Quiſq ſuo tpe coluit illā. Illa tuet ſuſtētat. Pres & mres ī ſuo honoī q̄ſi facit ut habeāt rō gēituī & ætatis ut filii parētes: ut iuuenes eos qui maiores natu ſunt reuereant. Illa maieſtas. Vēit comes pueris & uirginib⁹. Nā hæret illis q pſtātioris erūt idolis. Illa commēdat datos faſces hoc ē cōſularē dignitatē. facit ut conſules a populo uenerent. Et ebur curule eburnā. & conſpicuā ſignis curulem ſellam de qua in primo lib. diximus. Sed eſt hic denominatio nam quod tenet p eo q tenet. Curulē. n. ſellā p ipſis edilib⁹. Et cōſulū ēt erat eburna ſella. Illa maieſtas. Alta ſublimis triūphat. Eqs coronatis hoc ē hæret ēt ducib⁹ & ipatorib⁹ triūphātib⁹ curru corōato. Polyhymnia finierāt uoces nā hactēus & de maieſtate loquuta ē ut illud aſſerēt uideret maiū mēſē a maieſtate denoīatū. Clio & thalia ſcita curuæ lirae q̄ſi docta reſonare lyrā Probarūt dcā polyhymniæ. Clio muſa dcā a κλεος qd ē glā q ex poetarū laudibus orit. Thalia a θαλλειν qd eſt uireo ſeu germio quoniā ī lōgū tēpus poetarū laus parta uireſcat. Excipit uraniæ ſuſcipit illa cām agēdā & ſubſequuta eſt ſtatim polyhymniæ ſermonē. Ver. tūc ſic excepit regia iuno. Cunctæ cœteræ muſæ. Fecere ſilentia ſiluerunt loquente illa quæ dicta eſt urania ab οὐρανοῦ. i. a cœlo q uires eruditos in cœlum tulit. Et nulla uos poteſt audiri niſi illa: nam ſilentibus cæteris: ſola uox illius audiebatur.

Magna fuit capitis quōdam reuerentia cani
  Inque ſuo precio ruga ſenilis erat.
Martis opus iuuenes aioſaque bella gerebant
  Et pro diis aderant in ſtatione ſuis.
Viribus illa minor nec habendis utilis armis
  Conſilio patriæ ſæpe ferebat opem.
Nec niſi poſt annos patuit nunc curia ſeros
  Nomen & ætatis mitte ſenatus habet.
Iura dabat populo ſenior: finitaque certis
  Legibus eſt etas unde petatur honos.
Et medius iuuenum non indignantibus ipſis
  Ibat: & interior ſi comes unus erat
Verba quis auderet coram ſene digna rubore
  Dicere: cenſuram longa ſenecta dabat
Romulus hoc uidit. delectaq; corpora patres
  Dixit ad hos urbis ſumma relata noua eſt:
Hinc ſua maiores tribuiſſe uocabula maio
  Tangor. & ætati conſuluiſſe ſuæ:
Et numitor dixiſſe poteſt da romule menſem
  Hunc ſenibus: nec auum ſuſtinuiſſe nepos:
Nec leue propoſitum pignus ſucceſſit amoris:
  Iunius a iuuenum nomine dictus adeſt

Magna fuit quōdā oñdit urania maiū dictū a maioribus hoc ē a ſenibus cū maxima haberet̃ illis reuerētia. Et ex licurgi legibus illud apud lacedemonios ſemp ſeruatū ut ſeniorē oēs reuererent̃ & minores natu maioribus ſemp cederēt. Sic & ī urbe Roma rō. etatis ē hīta ab initio. & Romulus ipſe multitudinē ī iuuenes & ſenes diuiſit ut altera ps armis altera cōſcilio rēpu. tueret̃. a maioribus igit̃ maiū. a iunioribus iuniū nuncupauit. Magna reuerētia fuit quōdā capitis cani magnope olī caput canū hoc ē ſenilē etatē ceteri reuerebant̃. Et ruga ſenilis q̄ ſenilē etatē īdicat. nā ob defectū ſanguinis q̄ ē ī ſenibus fit frōs. & facies ipſa rugoſa. Erat ī ſuo p̄cio qa tā apud romanos q̄ apud lacædemonios ea ætas ceteris p̄ferebat̃: iuuenes gerebāt martis opus gerebāt arma. & p patria pugnabāt. Bella aioſa q̄ſi cū laude fortitudinis & magnaīmitatis. Et aderāt in ſtatiōe q̄ſi firmi in acie ut a ſignis nūq̄ diſcederēt nec hoſtibus terga uerterēt. Pro diis ſuis ꝓ defēſiōe patriæ & deoꝝ ſuoꝝ. Viribus illa minor. ætas ſenilis robore corpis īferior. Nec utilis habēdis armis iutilis ad arma bellis exercēdā. Ferebat opē patrie cōſcilio cū corpe ꝓdeſſe patriæ ñ poſſet ꝓderat cōſciliis. Nec curia tūc patuit niſi poſt ānos ſeros q̄ſi nō eo tēpore licebat cuiq̄ ī ordie ſenatoriū aduocari niſi poſt grauē ætatē iō nō patuit cuiq̄. ſ. curia ubi ſenatus habebat̃ niſi ſenibus. Seniores. n. in ſenatores eligebāt̃. Et ſcatus hēt mitte nomē ætatis nā a ſcilt ætate ſcatus dictus. Senior dabat iura populo p̄tores et q ius dicerēt & poſt electos reges ipi cōſules ex ſenili ætate creabāt̃. Aetas ē finita certis legibus q̄ſi circūſcripta & determinata legibus ē etas. Vñ a qua ætate. Petat̃ honor petāt̃ dignitates nā lege cautū ē ne qs minor q̄dragīta ānis aut ut alii dicūt trigītaſex peteret aut iniret cōſulatū. qm̄ hēret̃ ratio ætatis. Verū Scipio q an̄ ānos initt ſolutus fuit legibus urgēte neceſſitate. Et medius iuuenum ibat: Iuniores reuerētiæ gr̄a medio loco ſeniorē accipiebāt & ſic ſimul īcedebāt. Nō īdignātibus ipſis iunioribus. ſcilicet cum non indignarentur medio loco ſenem ducere. Et ſic erat unus comes interior: interiore loco. quia medio: & dignior ille locus. Quis auderet dicere: ex iuuenibus quis eſſet auſus loqui. Coram ſene uerba digna rubore: uerba turpia. Longa ſenecta: ipſa ætas ſenilis. Dabat cenſuram: turpium. Ergo tanta erat ſenum reuerentia. ut uiderentur ipſi ſenes pro cenſoribus adeſſe iuuenibus. Sic pudenda. & reprehenſione digna loqui non audebant. Romulus uidit hæc: omnia: quæ diximus de ſenecta. Dixit patres corpora electa ſenes ipſos quos elegit: cum ſenatum conſtituit. patres appellauit. aut quod patroni multitudinis erant: aut quod patres cæterorum uidebantur: aut a uirtute & preſtantia nobilitatis: ut ea nominis manſuetudine: arrogantia: & inuidia procul eſſent. Sed de his plura in primo libro diximus. Ad hos: patres. Eſt relata ſumma nouæ urbis: omnis cura. & imperii ſumma relata eſt. Hinc: ex his rationibus. Tangor. moueor ad ita exiſtimandum. Maiores: ſeniores: hoc eſt ipſum ſenatum. Tribuiſſe uocabula maio: dediſſe appellationem huic menſi: ut ab ipſis maioribus Maius diceretur. Et conſuluiſſe ſuæ ætati. habuiſſe rationem ætatis. Et numitor. auus maternus Romuli. Poteſt dixiſſe: potuit ita dicere. O romule da hunc menſem ſenibus: quaſi da huic menſi a ſenibus appellationem. Nec nepos: Romulus: quoniam filiæ Numitoris filius. Suſtinuiſſe: ſuſtinere potuit auum: quaſi non potuit ſuſtinere diutius illius preces noluit poſtulata negare: Sed obſequutus eſt: & menſem a ſenibus appellauit. Non ſucceſſit: non ſubſequutum eſt poſt illud. Leue pignus: ſed graue. Honoris propoſiti: quem propoſuit Romulus ſuis ciuibus. Adeſt: poſt. Maium menſe Iunius dictus a nomine iuuenum. nam ut maium a maioribus: ita iuniū a iuuenibus appellauit.

Tunc ſic neglectos.hedera redimita capillos
Prima ſui cœpit calliopeia chori.
Duxerat oceanus quondam titanida tethim.
Qui terrā liquidis qua patet ambit aquis
Hinc ſata pleione cum cœlifero athlante
Iungitur:ut fama eſt:pleiadeſque parit
Quarum maia ſuas forma ſuperaſſe ſorores:
Traditur:& ſummo concubuiſſe ioui
Hæc enixa iugo cupræſſi fere cylenes
Aetheriū uolucri:qui pede carpit iter
Arcades hunc ladoq; rapax & menalus ingens
Rite colunt.luna credita terra prior
Exul ab arcadia latios euander in agros
Venerat.impoſitos attuleratq; deos
Hic ubi nunc roma ē orbis caput arbor & herbæ
Et paucæ pecudes.& caſa rara fuit
Quo poſtquam uētū ē cōſiſtit pſcia mater.
Nam locus imperii rus erit iſtud ait.
Et matri & uati paret nonacrius heros
Inque peregrina conſtitit hoſpes humo.
Sacraq; multa quidem ſed fauni prima bicornis
Has docuit gentes alipediſque dei:
Semicaper coleris ſuccintis faune lupercis
Colluſtrant celeres uerbera ſecta uias

Tūc ſic neglectos poſt uraniā Calliope regia muſa℞ aliā attulit cām noiſ. Refertq; ex oceano & Tethy natā eē pleionē Ex ea & athlāte nataſ eē pleiadaſ de qbuſ in.iiii. egimuſ & ex pleadibuſ pulchriorē maiā ioui placuiſſe & ī arcadia mercuriū pepiſſe cuiuſ numē magnū erat apud arcadeſ un̄ euāder ad nos pfectuſ ſacra arcadica attulit.a mercurio igiṫ feſtū ut hic mēſis de noīe mrīſ maiuſ denoīareṫ. Tū Calliopeia & calliope:calliopea dicituſ ſicut penolope:& penolopea.dr̄ āt Calliope a pulchro ore.οψ οπος uultuſ & facieſ dr̄ καλλος pulchritudo καλη pulchra & bona peſt heroicis uerſibus. Et Diodo..īqt dictā qd̄ cātus ſuauitate cæteras añcedens magni ab auctoribus exiſtimeṫ. Redimita capillos neglectos incōptos. Hedera hoc ē hēns caput hedera coronatū. Pria pr̄iceps & regia. Sui chori cœtuſ muſa℞. Cœpit ſic.ſ. loq. Oceanus.de quo iā pluries dictū. Duxerat ī cōiugē.ſ. Thetym titanida: titanis filiā imo eā Diodo.irer titāes refert unā ex.v.ſororibus Saturni: q gdē titanes numero.xi:ex uno curetū & mr̄e Tithea nati ſūt. Qui occeanus. Ambit circuit. Terrā q pa.liq. undis.& ī meta.circūfluis hūor ultia poſſedit ſolidūq; coercuit orbē. Hic ex occeāo & tethy. Pleiōe ſata nata iūgiṫ cū cœlifero athlāte nupſit athlāti ſuſtinēti cœlū hūeris. Vt fama eſt ut dr̄. Et parit pleiada℞ nūero ſeptē: dixius ī.iiii. Qua℞ pleiadū. Maia tradiṫ ſupaſſe forma ſuas ſorores fuiſſe forma cæteris ſororibus pſtātiorē. Et cōcu.ſūmo ioui qa eā grauidā reddidit. Hæc maia. Enixa ē.ſ.pepit. Qui carpit iter æteriū uolucri pede mercuriū q deo℞ nūciuſ p ærea uolat pedibus pnicibus cū ferat talaria alata Iugo cyllenes ī Cyllene mōte arcadiæ un̄ cyllenius uocatus ē. Cupſſi feræ q cupſſis abūdet. Arcades & lado rapax fluuius arcadiæ ex paludib⁹ penei fluēs. Et menalus ingēs:mōs ē menalus. Rite colūt hūc mercuriū Terra arcadica. Cōdita prior luna terrā p ipſis arcadibus poſuit q ſe añ lunā natos eē putabāt. Vn̄ & licophron ait. Ob ſūmā gēriſ uetuſtatē añ lunares dictos. Euander de quo ī prio. Exul pfugus. Venerat ab arcadia ī agros latios uēit ī latiū. Et īculerat īpoſitos deos arcadica numīa & ſacra ī latiū tulit ut eſt illud Infertq; deos latios & ipſe colebat ea numina & aliis colenda tradidit. Hic ubi nunc Romaa eſt orbis caput quæ toti orbi dominatur. Arbor & herbæ erant.quia inculta loca erant:quo tempore uenit Euāder. Et paucæ pecudes:quæ eſſent in illis paſcuis. Et caſa rara fuit.pauca admodum tuguriola paſtorum. Quo poſtquam uentum eſt ubi illuc Euander appulit. Mater præſcia:carmentis fatidica. Cōſiſtere iuſſit filium currum ſiſtere. Nam iſtud rus: quaſi locus ubi ſunt hæc tuguria. Erit locus imperii fatalis imperii ſedes:& in primo. Fallor an hi fient ingentia mœnia colles:iuraque ab hac terra cætera terra petet. Heros Nonacrius Euander a nonacri Arcadiæ monte. Paret & matri:ut debet filius matri parere. Et uati:& illi.quæ futurorum præſcia. Vera prædicebat. Et hoſpes peregrinus ipſe Euander conſtitit in humo peregrina:quæ illi erat externa. Docuit has gentes multa quidem ſacra:docuit latinos ritus & cerimonias.& multa alia more arcadico ſacra. Sed prima ſacra Fauni bicornis ipſius panos uetuſtiſſimi qdē arcadū numinis de quo in primo & in ſecundo: Et dei alipedis mercurii. Faune ſemicaper quod cornua & caprinos pedes habeat. Coleris a lupercis ſuccinctis: luperci ſuccincti & tibi & urbē luſtrant. Verbera ſecta hoc ē ipſa coria ſecta quibus manus uerberanṫ. Coluſtrāt expurgāt. Celeres manus: Nā diſcurrētib⁹ p ubē lupcis ſteriles mulieres palmaſ cædēdas præbebant,ita enī fœcūdas ſe fore ſpabant ut Plut.& poeta ſcribūt:de quo latius egimus

ī ſecūdo. At tu inuētor curuæ fidis o mercuri lyræ reptor de quo ī prio diximus fidis .n. ꝑ lyra ponit̃ & ply. fidiculā uocat lyrā ipſā ī cœlo. Et pōpe. iqt. Fidis gēus cytharæ dicta qđ tm̄ iter ſe corde eius q̄tū iter hoies fides cōcordet cuius diminutiuū fiducala ē. Aptæ furibus qm̄ furti ꝑeſt eo argumēto qđ boues primū deīde feretrā furatus ſit. Et Lactantius de eo. Fur & latro mercūrius uerū aliq ad eloquētiā cui ꝑeſt illud referūt. Nā illa audiētiū aīos fallit & ueluti furari corda hoium uī. Donaſti menſē mr̄no noie appellauiſti hūc menſē maiū a maia mr̄e tua. Nec ē hæc pria pietas tua nō fuit hoc primū tuæ pietatis argumētū. Putaris dediſſe ſeptena fila lyræ crederis tu lyræ abs te repræ ſeptē cordas adhibuiſſe. Nūero pleiadū ob pietatē tuā ī mr̄em & mr̄is ſorores ab eaꝝ numero q̄ ſeptē fuere ſic ſeptē fila cōſtituiſſe aliq ad ſeptē planetas referūt aliq ad uocū diſcrimia. Et ply. oñdit amphiōa uel ut alii orphea uel ut alii linū. vii. cordas adidiſſe. Therpādrū octauā. Simonidē nonā. Hæc quoq calliope deſierat loqui. ſ. Laudata ē uoce ſoroꝝ cæteræ n. oēs muſæ calliopē reginā laudauerūt. Quid faciā q̄ſi quā opinionē ſequar. Oīs pars turbe hēt idē q̄ſi una q̄q muſa hēt idē ī me iuris & cū ſingulæ ſingulis rōibus innitāt̃ neſcio quā magis affirmē. Adſit nobis æqualit̃ pari mō. Gr̄a pieridū muſarū q aliā

At tu materno donaſti nomine menſem.
 Inuentor curuæ furibus apte fidis.
Nec pietas hæc prima tua eſt ſeptena putaris
 Pleiadum numero fila dediſſe lyræ.
Hæc quoque deſierat laudata eſt uoce ſororum
 Quid faciam turbe pars hēt omnis idem
Gratia pieridum uobis æqualiter adſit.
 Nullaque laudetur pluſue minuſue mihi.
A ioue ſurgat opus prima mihi nocte uidenda:
 Stella eſt in cunis officioſa iouis
Naſcitur oleniæ ſignum pluuiale capellæ.
 Illa dati cœlum præmia lactis habet.
Naís amalthea cretæa nobilis ida

aliis ꝑferre nō debeo. ıō eaꝝ oīum gr̄a pari mō mihi adſit. Et nulla laudet̃ mihi a me. Pluſue minuſue nō laudē aliquā eaꝝ magis quā cæteras Sed pari mō oēs a me laudēt̃. Ab ioue ſurgat opus nō approbata ulla muſarū ſententia ad expoſitionē & ſignorū & feſtorum maii menſis tranſit Nocte igitur cal. maia. capella orit̃ & Ply. viii. idus maias capellā pluuialem exoriri aſſerit. Capellæ fabulā ſuperius attigimus. Nunc uero altius repetemus. Higinus ſic inquit. Dicunt olenum quendā fuiſſe nomine Vulcani filiū. Ex hoc duas nymphaſ Aega & Helyem natas quæ iouis fuerunt nutrices. Alia aūt ab his ēt urbes quaſdā appellari dixerunt. Olenon in aulide. Helicē in peloponeſo. & aegā in aemōia. De quibus Home. in iliados ſecūdo agit. Parmenius aūt ait Meliſſum quendā fuiſſe regē Cretæ ad eius filias iouē nutriendū eē delatū quæ ꝙ Lac non habuerunt. Caprā admiſiſſe Amaltheā nomine quæ eū dicit̃ educaſſe. Hāc autē geminos hædos ſolitā eē ꝓcreare. & fere eo tpe peperiſſe quo iuppiter nutriendus eſt allatus itaq ꝓpter beneficiū matris in cœlū relatos & hædos Cleoſtratus dicit̃ primus inter ſydera oſtendiſſe. Muſeus aūt dicit iouis nutrices arthemidē: amaltheā nymphas quibus eū mater Ops tradidiſſe exiſtimat̃. amaltheā aūt habuiſſe caprā quādā in deliciis quæ ioue aluiſſet. nōnulli ēt aegā ſolis filiā dixerūt multo candore corporis preſtantē: Cui contrarius pulchritudiniſ horribilis aſpectus exiſtebat. Quo Titanes preteriri petierunt a terra ut eius corpus obſcuraret quā terram ſpecu quodā celaſſe dicit̃ in inſula Cretæ quæ poſtea iouis fuiſſe nutrix demonſtratur. Sed cum iuppiter fidēs adoleſcentia bellum contra titanaſ appararet. Reſponſum eſt ei ſi uincere uellet ut ægos pelle tectus & capite gorgonis bellum adminiſtraret quam ægidia appellauerunt. Itaque facto quod ſupra declarauimus iuppiter titanas ſuperans regnum eſt adeptus & reliqua oſſa ægos caprina pelle cōtecta aīa donauit & ſtellis figuratam memoriæ cōmendauit & poſtea quibus uicerat Mineruę cōceſſit arma. Home. ait aegā quandam fuiſſe panos uxorem. Eam compreſſam a ioue peperiſſe quē uiri ſui panos filium diceret. Itaque puerum ægidam iouem ægiocum dictu qui quod eū diligebat puerum inter aſtra capre figuram memoriæ cā collocauit hec ille. Cetera que ad rem facerent diximus ſuperius. Surgat opus ab ioue incipiamus mēſē maiū ab ioue deſcribere. Prima nocte cal. ſ. Eſt uidēda ſtella officioſa in cunis iouis. Stella capre amalthee que officio nutricis functa ē in ioue educādo cū ī cunis eēt. Naſcitur orit̃. Signū pluuiale pluuias inferēs ī ortu. Capelle olenie capre helyces nymphe Oleni filie Vel ab oleno oppido in Boetia. De quo ſeneca: Olenos tectis habitata raris & poeta ī heroidibuſ pleias & arctophilax oleniūq pecus & olenos ciuitas in etolia cuius meminit Home. ī iliade iuxta quā Calidōius aper pemptus dr̄ & olcoſ ēt ī achaia de quo Stra. agit ī viii. li. meminitq olenie capelle & ñ lōge ab oleno ē. Egiū oppidū ubi aliq uolūt iouē fuiſſe educatū ita. n. iqt Stra. at Egiū ſatis īcolaꝝ hēt iſto. n. loco iouē a capra lactiſ alimēta ſuſcepiſſe ſcribūt ſicut aratuſ ꝓdidit. Diua q capra ioui fama ē hic ꝓbuit uber. & ſubdit. Oleniāq iouiſ uates dixere capellam. Ille: capella habet cœlum ī cœlo figurata ē. Premia lactiſ dati propterea qđ eiuſ lacte iuppiter educatus ē

Amaltheæ nais nympha uerũ naiades fluuiorũ & fõtiũ nymphæ sũt a νάω q̇ est fluo. Nobilis ĩ ida cretea ĩ ida cretẽsi. Dr̃ occuluisse iouẽ ĩ siluis: nã illi nutriẽdũ datũ ĩ siluis pauit. Mr̃ formo. duo. hæ fuit huic: hæc amalthea hũit pulchrã capellã q̃ duos hædos pepererat. Cõspiciẽda admirãda. Inter greges dicteos greges. inter capellas dictei mõtis. Cornibus aeriis cõspiciẽda in q̃ pp alta cornua. Atq; ĩ sua terga recuruis q̃ ĩ terga reflectebant̃. Vbere c̃t cõspitiẽda. Quod posset hr̃e nutrix iouis ea q̃ iouẽ educabat. Illa capra. Dabat lac deo ioui prĩa alimẽta suggerẽbat

Dicitur in siluis occuluisse Iouem.
Huic fuit hædorum mater formosa duorum
Inter dicteos conspicienda greges:
Cornibus aeriis atq; in sua tecta recuruis
Vbere quod nutrix posset habere iouis
Lac dabat ille deo; sed fregit in arbore cornu
Truncaque dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc nymphæ; cinxitque decẽtib⁹ herbis.
Et plenum pomis ad iouis ora tulit.
Ille ubi res cœli tenuit; solioque paterno
Sedit & inuicto nil ioue maius erat.
Sidera nutricem nutricis fertile cornu
Fecit; qđ domine nũc quoq; nomen habet.
Præstitibus maie laribus uidere calende.
Aram constitui paruaq; signa deum.
Ara erat illa quidem curibus sed longa uetustas
Destruit & saxo longa senecta nocet.
Causa tamen positi fuerat cognominis illis:
Quod præstant oculis omnia tuta suis
Stãt quoq; pro nobis: & prosunt mœnibus urbis.
Et sunt presentes. auxiliumque ferunt
Et canis ante pedes saxo fabricatus eodem
Stabat. quæ standi cum lare causa fuit.

Sed fregit cornu ĩ arbore dũ irruit in arborẽ cornibus alterũ e duobus fregit Et erat trũca dimidia pte decoris nã effracto cornu media ps decoris erat sublata. Nymphæ sustulit hoc. Amalthea eleuauit cornu trũcatũ. Et cinxit herbis recẽtibus & tulit plenũ pomis ad ora iouis ĩpleuit illa pomis cornu qđ odoris herbis & floribꝫ cĩxerat & ad iouẽ puerũ tulit. Ille iuppiter. Vbi postq̃. Tenuit res cœli occupauit regnũ cœli. Et sedit solio pr̃no solio saturni. Et nil erat maius ioue ĩuicto q uicerat oẽs hostes & ĩuictus semp fuit & iã supior erat oibus diis. Fecit nutricẽ sidera caprã ĩ sidera trãsmutauit. Cornu nutricis fecit fertile: fecit illud cornu copiæ & ĩ meta. dicit. Cornu acheloi qđ hercules trũcauit sacratũ & datã illi copiam Naiades hoc pomis & odoro flore repletũ sacrarũt. diuesq; meo dato copia cornu. & nũc ĩqt cornu amaltheæ datã copiã: Sic & alii tradũt. Sed a regiõe datus ẽ locus fabulæ. Diodo. n. scribit hãmonẽ pambulãtẽ iuxta cerauníos mõtes cõspectã a se uirginẽ forma pulcherrimã amaltheã noĩe adamasse filiãq; ex ea gẽuisse spẽ ac robore corpis ĩsignẽ amaltheã uero ppiq; or̃ psecisse bouis cornu p simili ex quo occiduũ cornu sit noĩata. Et qm̃ ea regio eẽt uineis ceterisq; fructiferis arboribus referta. a muliere aũt regeret̃ amaltheæ cornu eã dixere. ppea & posteri hoĩes optimã copiosãq; fructibꝫ patriã ab ea similitudine amaltheæ cornu appellarũt. Hæc ille iõ poeta dicit. Qđ coru. Nũc quoq; hẽt nomẽ doĩæ: nã cornu amaltheæ dr̃. Et Hora. ĩqt. Copia manabit ad plenũ benigno Ruris honorũ opulẽta cornu. Præstitibꝫ maiæ laribꝫ. Calẽ. maiis ẽ festũ lariũ/ qđ ea die ara fuerit illis cõsecrata a curribꝫ sabinis. hilares dii domestici q & priuatas domos & urbis seruãt & tuet̃ mœnia. Laræ nymphæ & mercurii filii de quo ĩ. ii. dixius appellatiq; sũt p̃stites q̇ oĩa p̃stẽt tuta & q̇ p nobis & p mœnibꝫ stẽt. uerũ pom. ĩqt p̃stitẽ. ĩ eadẽ significatiõe dicebãt ãtiq q̃ nũc ãtistes dr̃ Calẽdæ maiæ uidere: hoc ẽ hoĩes calẽdis maiis uiderũt. Cõstitui erigi & cõsecrari. Arã laribꝫ p̃stitibꝫ q p̃stites dicti Et pua signa deũ pua ipsorũ lariũ simulachra. Illa qdẽ ara erat curibꝫ. & a curibꝫ sabinis erecta & ĩ q̃ cures sacrificabãt. Sed lõga uetustas destruit nã uetustate collapsa ẽ. Et lõga senecta ipa uetustas. Nocet saxo q̇ uetustate ẽ exesũ & collapsũ Tñ eã cognõis positi illis cã q̇ appellãt̃ dii p̃stites. Fuerat q̇ p̃stãt oĩa tuta suis oculis cũ p̃sint custodiæ tuẽt̃ oĩa oculis uigilãtibꝫ. Stãt quoq; p nobis sẽ ĩ statiõe p salute nr̃a. Et p̃sũt mœnibꝫ urbis custodie mœniũ nr̃orũ. Et sẽ p̃sẽtes q a nobis ñ rcedũt. Et ferũt auxiliũ p̃stãt nobis ĩploratã opẽ. Et canis añ pedes addit̃ canis laribꝫ. Et plutar. pble. li. agit cur laribꝫ quos pprie p̃sides uocãt canis assistit ipi ãt canũ pellibꝫ uestiũt̃. an qđ p̃sides sẽ q p̃sũt hos ãt domus custodes ee oportet & aliẽis formidolosos sicut canes uidemus. mites uero ac lenes mãsuetosq; domesticis an illđ uerius ẽ qđ a qbusdã romãis dr̃ & chrysippus oppiat̃. Demõia q̃dã mala circũire qbꝫ dii q̃si carnificibꝫ & scelerũ ultoribꝫ aduersus iniustos & ĩpios utũt̃. Sic lares furiales qdã sũt & pœnarũ & exactores ultæ & opationũ speculatores. Iccirco. n. sit ut caninis pellibꝫ iduãt̃ qbꝫ & canis iõ assidet q̇ ad ĩuestigãda scelera & ulciscen-

dos ĩprobos ſagaces ſint. Et canis ſtabat fabricatus eodē ſaxo imago canis ĩ eodē marmore ſculpta A ñ pedes lariũ. Q uæ cã fuit ſtãdi cũ lare q̄ rõne lari canis aſſiſtit. Seruat uterq; domũ : hæc ẽ rõ & lar & canis cuſtodit domũ. Vterq; ẽ fidus dño fidelis ſuo dño ẽ canis de quo ply. ex his aĩalibus multa ſũt cognitu digna fideliſſimũq; añ oĩa hoĩ canis & fidelis lar q domũ ſeruat. Cõpeta : ubi plures uiæ cõpetũt. Sũt grata deo lari. ſ. qm̃ ĩ cõpitis colunt̃ ĩde & cõpitales dicti. Et Sueto. de au. ĩqt. Cõpitales lares ornare bis ĩ ãno ĩſtituit uernis floribus & æſtiuis. Cõpita grata ca-

Seruat uterq; domum domio quoq; gratus uterq;
Compita grata deo compita grata cani.
Exagitant & lar & turba diania fures
Peruigilantque lares peruigilantque canes
Bina gemellorum quærebam ſigna deorum
Viribus annoſæ facta caduca moræ
Mille lares geniũq; ducis qui tradidit illos.
Vrbs habet & uici numina trina colunt.
Q uo feror auguſt9 mẽſis mihi carminis huius.

ni qm̃ & ea ſeruat : Et lar duo tñ ſũt lares ut ĩ. ii. Geminoſq; parit q̄ cõpita ſeruãt. Et uigilãt nr̃a ſcp ĩ urbe lares. Et turba diana canes dianæ dicati. Exagitãt uexãt & repellũt fures Et euigilãt lares & puigilãt canes utriq; ſũt uigiles ut cuſtodiãt & mœnia & domos & cõpita ne qd mali p nocte fiat. Q uærebã bina ſigna bina ſimulachra. Deorꝝ gemellorꝝ lariũ q gemini ſũt. Facta caduca collapſa & deleta. Viribus ãnoſæ more hoc ẽ lõgitudĩe tpis. i. ĩpa uetuſtate. Vrbs roma. Hẽt mile lates mile lariũ ſimulachra. Et geniũ ducis mercurii. Q ui tradidit illos q gẽuit lares cũ larã nymphã iuſſu iouis ad ĩferos ducẽs eã graue reddidit geniũ. n. appellabãt deũ q uim optineret rerũ oĩum gerẽdarũ. Aufuſtius gẽius ĩqt ẽ deorũ. ſ. & parẽs hoĩum ex quo hoĩes gignũt̃ & ppea gẽius meus noĩat̃ q̄a me gẽuit alii geniũ eẽ putarunt uniuſcuiuſq; loci deũ ꝑterea Marcel. aucto. Laberio oñdit geniũ generis eẽ deũ. Et uici colũt tria numĩa ĩ urbis & cõpitis uicorũ colebãt̃. duo lares : & ipſe genius. ſunt qui ad triuiam referãt. qũoniam in triuiſ colebatur. Q uo feror quaſi quo progredior. Auguſt. menſis hẽt mihi ĩus huius carminis q̄ſi nõ ẽ agẽdũ nũc de cõpitalib; nã ea celebrãt̃ ĩ mẽſe aug. Interea diua canẽda bõa ẽ agẽdũ ẽ de dea bõa cuius feſtũ cal. maiis celebrat̃. Vñ Cornel. Labeo. Theodoſio teſte Maiæ. i. terre ædẽ cal. maiis dedicatũ ſub noĩe bõe deæ & eãdẽ eẽ bonã deã ex ĩpo ritũ ocultior ſacrorũ doceri poſſe cõfirmat. Hãc ẽt bonã faunãq; opẽ & fatuã põtificũ libris ĩdigitari, bonã ꝙ oĩum nobis ad uictũ bonorũ cã ẽ. Faunã ꝙ oĩ uſui aĩantiũ fauet. Opẽ ꝙ ipſius auxilio uita cõſtet. Fatuã a fando infantes ptu editi nõ prius uocẽ edũt q̄ terrã attigerit. Sũt q dicãt hanc deã poteĩtã hr̃e iunõis iõ ꝙ regale ſceptrũ ĩ ſiniſtra aditũ. Eãdẽ alii ꝓſerpinã credũt porcaq; ei rẽ diuinã fieri qa ſegetẽ quã mortalib; ceres tribuit. porca depaſta ẽ. Alii χθονίαν ἑκάτην Boetii ſemelẽ credũt Necnõ fauni filiã dicũt obſtitiſſeq; uolũtati pr̃is ĩ amorẽ ſuũ lapſi ut & uirga myrtea ab eo uerberaret̃ cũ deſiderio pr̃is nec uĩo ab eodẽ ꝓſſa ceſſiſſet. Trãſfiguraſſe ſe tñ ĩ ſerpẽtẽ pr̃ credit̃ & coiſſe cũ filia. Horũ hoc ĩdicii ꝓferũt qd̓ uirgã myrteã haberi ĩ tẽplo nefas ſit ꝙ ſup caput eius extẽdat̃ uitis q̄ pater eã decipe tẽtauit qd̓ uinũ ĩ tẽplũ eius nõ ſuo noĩe ſoleat ĩferri. Sed uas mellariũ & uinũ lac nũcupet̃ ſerpẽteſq; ĩ tẽplo eius nec timẽtes nec terrẽtes appeãt. quidã medeã putãt ꝙ ĩ æde eius oẽ gẽus herbarũ ſit ex qb; ãtiſtes dãt medicĩas qd̓ tẽplũ uirũ ĩgredi ñ liceat pp ĩiuriã quã ab ĩgrato uiro iaſõe ppeſſa ẽ hæc apd̓ grecos θεὸς γυναικεία dr̃ quã uar. filiã fauni tradidit adeo pudicã : ut extra γυναικωνῖτιν nũq̄ ſit egreſſa nec nomẽ eius ĩ publico fuerit auditũ nec uirũ unq̄ uiderit ul̓ a uiro uiſa ſit pp qd̓ nec uir tẽplũ eius ĩgredit̃ uñ & mulieres ĩ ſacro herculis nõ licet ĩtereſſe qa Herculi geriõis boues p italiæ agros agẽti ſitiẽti rñdit mulier a quã nõ poſſe ꝑſtare qd̓ feminarũ deo celebraret̃ dies nec ex eo apparatũ uiris guſtare fas eẽt pp qd̓ Her. facturus ſacrũ deteſtatus ẽ ꝑſẽtiã feminarũ. & potitio ac pinario ſacrorũ cuſtodib; iuſſit ne mulierẽ ĩtereẽ pmitterẽt. Hæc ſũt q̄ de bõa dea a Theodoſio referũt̃. Et plut. ĩqt rome bõa dea colit̃ quã greci qdẽ ginecìã noĩant. Eã phriges : Mydæ nepotes regis parẽtẽ aſſerũt. Romãi dryada puellã Fauni uxorẽ exiſtimãt. Non nulli græcorũ illã ex liberi matrib; eẽ quã ne fari liceat uñ & mulieres cũ feſtos ei dies pagũt tabernacula ĩ uitigineis ĩtexũt ramis. Sacrũ ĩſup draconẽ deo ſc̄m fabellã erigũt. Dũq; illi ſacra celebrãt̃ neq; eo uirũ accedere neq; domi adeẽ fas ẽ ĩ eis ſacrificiis ĩpe ĩter ſe mulieres multa orphicis cõſẽtanea facere tradũt̃. Cũ igit̃ ea ĩſtãt ſolẽnia uir ĩpe ſeu ꝑturã ſeu cõſulare gerat ĩpiũ cũctiq; mares una cõmigrãt. Vxor domũ ornatiſſime extruit ibi maxĩa ſacrorũ ps noctu pagit̃ & reliq̄ Lactã. uero ĩqt ũt põpili. apd̓ romãos ĩſtitutor ĩeptarũ religionũ fuit ſic añ põpiliũ Faunus ĩ latio q & ſaturno auo nefaria ſacra cõſtituit & picũ patrẽ ĩter deos honorauit & ſororẽ ſuã faunã eãdẽq; cõiugẽ cõſecrauit. Q uã. C. Baſſus fatuã noĩatã tradit ꝙ mulieribus fata canere cõſueuiſſet ut faunus uiris. Eãdẽ uar. ſcribit tãtæ pudicitie fuiſſe : ut nemo eã quo ad uixerit ꝑter ſuũ uirũ mas uiderit nec nomẽ eius audierit. Iccirco illi mulieres ĩ opto ſacrificãt & bonã deã noĩant. Et. C. Sex. Clodius in eo li. quẽ græce ſcripſit refert fauni hãc uxorẽ fuiſſe q̄ qa cõtra morẽ decuſq; regiũ clã uini ollã ebiberat : & ebria facta erat uirgis myrteis a uiro uſq; ad mortẽ cæſam. Poſtea uero cũ eũ facti ſui pœniteret

& deſideriū eius fere nō poſſet. Diuinū illi honorē detuliſſe. Iccirco ī ſacris eius obuolutā uini amphorā poni &c. Eſt molles natiua loco poeta tēplū bone deæ ī Auētino deſcribit qd claudia uirgo de qua egimus ſuperiore li. cōſecrauit poſtea uetuſtate collapſū liuia auguſta reſtituit. Moles natiua ē loco rupes a natura nō manuū artificio ſabricata. Res noīa fecit qa ſaxū īgēs ē Saxū appellāt erat ps bona mōtis nā magna rupes auētini mōtis ſed ī ea pte erat q̄ tybri iminet. Hic ī hoc ſaxo. Remus fruſtra īſtiterat cū captauit auguriū ꝓ condenda urbe ſed fruſtra q̄a uictus ē augurio Romuli. Quo tpe eo tpe quo. Aueſ palatīæ uos uultures quos Ro. ex palatio obſeruauit. Dediſtis prīa regna fratri. romulo q uictor augurio regū adeptus ē. Illic ī eo ſaxo pr̄es ſenatores. Cōſtituere tēpla bone deæ. ſ. Exoſa oculos uiriles q̄ſi q̄ ingredi uiros n̄ liceret. Iugo leniter accliui curuato q̄ſi iugo lenis hoc ē facilis aſcēſu cliui. Hæres ueteris noīs clauſoꝝ claudia ex antiquo clauſoꝝ genere de eo diximus ſuꝑiore lib. ſed illud nūc addimus ex Liui. ii. ab urbe cōdita. claudioꝝ gēus ueniſſe ex Regillo opido ſabinoꝝ. Duce Accio clauſo āno quito poſt electos reges q Romæ fuit appius claudius & q uenere cū eo fecere tribū claudiā. Paſſa corꝑe uirgīeo nullū uiꝝ q̄ nūq̄ uiro ſucubuit fuit. n. uirgo ueſtalis & ſpectate pudicitiæ teſtimonio quoq mr̄is deū. Liuia cōiūx auguſti. Reſtituit tēplū illud cū eēt uetuſtate collapſū. Ne nō hoc ē ut Eſſet imitata maritū & ex oī pte ſecuta uiꝝ ut oī ex pte imitaretᷣ uiꝝ q & antiq̄ tēpla reſtituebat & noua cōſtituebat ut ī. ii. diximus. Tēploꝝ poſitor tēplorū ſacte reꝑtor &c. poſtea cū roſeā. vi. nonas maias oriūtᷣ heliace ēn hyades. Quarū ſuꝑius mēinimus Pherecides liberi nutrices eē demonſtrat numero. vii. q̄s aiūt nymphas Dodonidas appellatas. Harū noīa ſūt ābroſia Eudoſa. Padile. corōis. Pliſſō: phileto: Thiene. Hæ dicunᷣ a Licurgo ſugate & ꝑter ābroſiā oēs ad tethī ꝓfugiſſe hyadas appellatas. Muſeūs tradit qd earum hyas fuerit fr̄ ſororibꝫ plurimū dilectus. q cum uenās a leōe eēt iterfectus q̄nq ex ſororibꝫ lamētatiōibꝫ aſſiduis ꝑmotæ dicunᷣ iteriiſſe. Quare eas qa plurimum de eius morte laborarēt hiades dictas Cicero appellatas dicit ab ὕειν qd ē pluere a latinis hæ ſtellæ ſucculæ dicte honorato teſte. Cū poſtera hyꝑiōis ſequēs aurora ab hyꝑiōe q creditus ē ſolis ac lunæ & auroræ pr̄ ut ī. i. docuīus. Cū tollet roſeā lāpada lucē rubicūdā λαμπὸς gre. fax. pulſis aſtris q̄ obſcurātᷣ aduētu maioris lumīs. In eqs matutinis matutīo tpe ſurgētibꝫ. Agreſtis ruſticus iꝑe. Frigidus nā frigida hora diei. Mulcebit ſūmas ariſtas q̄ iā e culmis emerſerī & carpit aliq̄s ariſtas & diis offert & ſacrificiū ꝑ iꝑis ariſtis facit cū ſint floralia illū ꝑcatᷣ ne nū tēpeſtiue floreāt & ut ꝑueiāt ad maturitatē. Et cādida uela dabūtᷣ aqs mari. A cāpis alitoribꝫ q̄m flabūt a terra uēti pupes a littore & portu diſcedēt. At crepuſculā nocturna tp̄s illū poſt occaſū ſolis ut ſuꝑius oñdimus. Simul poſtq̄. īducēt noctē cū erit nox. vi. diei no. nulla ps hiadū uulla ſtella ex hyadibꝫ. De toto grege de toto numero. Latet qa oēs ea nocte ſimul apparēt. Ora tauri micāt ſplēdēt. Radiātia ſeptē flāmis ſeptē flāmeis ſtellis q̄ ſt ī frōte tauri ut ſuꝑiore li. docuius Quas ſtellas. Nauita græcus uocat hiadas ab hībre a pluuia hoc ē ab ὕειν qd ē pluere græci hiadas dicūt. Pars bacchū nutriſſe putat multi putāt liberū nutritū ab his ſororibꝫ fuiſſe & iō cœlū meruiſſe pſ credidit eē has neptes tethyos & oceāi ſenis filias aethræ nymphæ filię oceāi & tethyos ſic oceāi neptes ſt Nōdū atlas ſtabat oneratus hūeros olīpo nōdū atlas cōuerſus erat ī mōtē ſui noīs ut ſuſtineret hūmeris cœlū. Cū ē fatus natus ex atlāte & æthra. Hias cōſpiciēdus forma hias formoſus:

Ius habet interea diua canēnda bona eſt
Eſt molles natiua loco: res nomina fecit
Appellant ſaxum. pars bona montis ea eſt.
Hic remus inſtiterat fruſtra: quo tempore fratri
Regna palatinæ prima dediſtis aues.
Templa patres illic oculos exoſa uiriles
Leniter accliuo conſtituere iugo
Dedicat hoc ueteris craſſorum nominis hæres.
Virgineo nullum corpore paſſa uirum.
Liuia reſtituit: ne non immitata maritum
Eſſet: & ex omni parte ſecuta uirum.
Poſtera quom roſeam: pulſis hyperionis āſtris.
In matutinis lampada tolet equis:
Frigidus agreſtis ſummas mulcebit ariſtas
Candida quæ a capreis uela dabuntur aquis.
At ſimul inducent nocturna crepuſcula noctem
Pars hyadum toto de grege nnlla latet.
Ora micant tauri: ſeptem radiantia flammis
Nauita quas hyadas graius ab imbre uocat
Pars bacchum nutriſſe putat: pars credidit eſſe
Thetos has neptes oceanique ſenis.
Nōdum ſtabat atlas humeros oneratus olimpo
Quom ſatus ē forma conſpiciēdus hyas
Hunc ſtirps oceāi maturis nixibus ætra
Edidit & nymphas: ſed prior ortus hias

Dum noua lanugo pauidos formidine ceruos
Terret.& ꝗeſt illi præda benigna lepus.
At poſtꝗ́ uirtus annis adoleuit in apros
Audet & hirſutas cominus ire leas.
Dum que petit latebras fœtæ catuloſqꝫ leenæ
Ipſe fuit lybicæ præda cruenta leæ
Mater hyam.& hyam mœſtæ fleuere ſorores
Ceruicemqꝫ polo ſuppoſiturus atlas.
Victus uterqꝫ parẽs tamẽ eſt pietate ſororum
Illa dedit cœlum.nomina fecit hyas
Mater ades florum ludis celebrata iocoſis
Diſtuleram partes menſe priore tuas.
Incipis aprili tranſis in tempore maii.
Alter te fugiens quom uenit alter habet.
Quom tua ſint.cedantqꝫ tibi confinia menſum.
Conuenit in laudes ille uel ille tuas
Circus in hunc exit clamat:aque palma theatris
Hoc quoque cum circi munere carmen eat.

& ꝓſtãtie forme admirãdus. Aethra ſtirps oceãi filia oceãi: Edidit hũc hyã. Maturis mẽſibus: maturo partu ĩ decĩo mẽſe. Et nymphas pepit ẽt hyadas ſorores. Sed prior ortus hyas natus ẽ hyas añꝗ naſcerẽt̃ ſorores. Dũ noua lanugo dũ ẽ ille adoleſcẽs primæ lanuginis. Terret formidine ceruos pauidos cũ eẽt uẽator ĩſeꝗbat̃ ceruos & illos exterrebat. Et lepus ẽ illi ꝓda benigna & lepores quoqꝫ ex uẽatiõe referebat quos aut fallebat laqis aut canibꝫ urgebat aut ſagictis fugiebat. At poſtꝗ́ uirtus adoleuit ãnos ꝑ hypallagẽ.i.poſtꝗ́ ãni adoleuere uirtutẽ cũ iã iuuenis eẽt robuſtior. Audet cominus ire ĩ apros ꝓpingore pugna adoriri apros. Et feras hirſutas uiloſas ut ſũt leões. Dũqꝫ petit latebras & catulos leenæ: dũ ptit latibula & cubilia feraꝝ & leenarũ catulos rapere tẽtat. Ipẽ fuit ꝓda cruẽta libicæ leæ a leena libita laceratus ẽ. Mat̃ æthra fleuit. Hyã filiũ a lea diſcerptũ. Et ſorores mœſtæ fleuere hyã fr̃is mortẽ lachrymis & fletu ꝓſequute ſũt. Et atlas pr̃ mortẽ filii fleuit. Suppoſiturus ceruicẽ cœlo ꝗ futurus erat mõs & cœlũ ſubſtẽtaturus. Tñ uterqꝫ parẽs atlas & æthra Eſt uictus pietate ſoroꝝ flebãt & ipi ꝗa ſorores extĩcti fletu abſũptæ ſũt. Illa pietas..Dedit cœlũ nã ꝑꝑ pietatẽ ĩ cœlũ relatæ ſũt. Noĩa fecit hyas ab hya fr̃e hyades dictæ ſũt. Mater ades florũ eadẽ die celebrat̃ feſtũ flore qđ ex aprili ĩ maiũ trãſlatũ ẽ. Floralia ĩſtituta plyni. refert urbis anno dxvi. ex oraculis ſibyllæ ut oĩa bñ defloreſcerẽt. Hũc diẽ Var. determinat ſole tauri partẽ quartãdecimã obtinẽte. Ergo ſi ĩ hoc quatriduũ ĩcideret plenilunĩũ fruges & oĩa ꝗ florebũt lædi neceſſe ẽ inſtituti ergo ludi florales lõge poſt ũer ſacrũ ĩſtituti uotũ a poſthumio & lenate cõſulibꝫ ut ĩ hiſtoriis hẽmus & poeta quoqꝫ meminit. qui deã chlorĩ fingit zephyro nuptã ꝗ hortis & floribꝫ oĩbꝫ ꝑeſſet. De ea uero ſic a Lactã. refert̃ Flora cũ magnas opes ex arte meretricia ꝗſiuiſſet populũ Ro. ſcripſit hæredẽ certãqꝫ pecuniã reliqt cuius ex ãnuo fœnore ſuus natalis dies celebraret̃ editione ludoꝝ quos appellãr floralia qđ ꝗa ſenatui flagitioſũ uidebat̃ ab ipõ noĩe argumẽtũ ſumi placuit ut pudẽdæ rei ꝗdã dignitas adderet̃. Deã finxerũt eẽ ꝗ floribꝫ ꝓit eãqꝫ oportere placari ut fruges cũ arboribꝫ aut uitibꝫ bñ ꝓſpereqꝫ floreſcerẽt. Eũ colorẽ ſequutus ĩ faſtis poeta nõ ignobilẽ nimphã narrauit quæ fit chloris uocitata eãqꝫ zephiro nuptam quaſi dotis loco id accepiſſe muneris a Marito ut haberet oĩum florum poteſtatem. Honeſte quidem iſta dicunt̃. Sed inhoneſte turpiterque creduntur. Non debent cum ueritas quæritur huiuſmodi nos uelamenta decipere. Celebrãtur ergo illi ludi cũ oĩ laſciuia conuenietes memorie meretricis. Nam preter uerborum licentiam quibus obſcenitas omnis effunditur. Exuuntur etiam ueſtibus populo flagitante meretrices quæ tunc mymorum fũguntur officio & in conſpectu populi uſque ad ſacietatem impudicorum luminum cum impudendis motibus detinentur. Hæc ille & poetam in triſtibus de his ẽt ludis impudicis inquit. Sæpe ſupercilii nudas matrona ſeueri. Et ueneris ſtantes ad genus oẽ uidet. Corpora ueſtales oculi meretricia cernunt & cætera. Ades mater florum adſis & faueas tu flora. Celebrata ludis iocoſis quaſi cuius feſtum cum omni ludorum laſciuia celebratur. Diſtuleram menſe priore partes tuas diſtuli in hunc menſem de te ſcribere cum feſtum tuum eſſet in aprili. Incipis aprili nam pridie calen. ma. Tranſis in tempora maii ꝓ menſe maio celebrentur ludi. Alter menſis aprilis. Habet te fugiens. cum fugit hoc eſt ultimo die. Alter cum uẽit Maius te hẽt in pricipio. Cum cõfinia mẽſum per menſium. Sit tua finis aprilis & pricipiũ maii illa ſunt horum duorum mẽſium cõfinia finis unius & principium alterius. Et cedãt tibi quia ĩ his coleris. Ille uel ille cõuenit ĩ laudes tuas & aprilis & maius cõuenit tue celebritati. Circus exit in hunc menſem ſcilicet ludi qui in circo ſeu theatro fiunt trauſferuntur in hunc menſem. Et uerba clamat theatris uerba iocoſa quæ in theatro cum clamore proferuntur etiam in hunc menſem trãſferuntur. Hoc quoque carmen noſtrum. Eat cum munere Circi: cum ludis theatralibus cum illi fiant in menſe maio: ita & in menſe maio tua ſacta canamus. Ipſa docet quæ ſcis: dicas

tu de te ip̄a q̄ dea ſis. Hoīum ſentētia fallax ſolēt.n.hoīes nō uera dicere lō tu ip̄a fallax. T ueri optīa auctor ꝓprii noīs q̄ſi tu optīe cām tui noīs docere poteris & dixit auctor fœminino genere: ut ī meta. meritorū auctore relicta. Sic ego deā de noīe rogaui. Sic & ip̄a r̄ndit rogatis nr̄is reſponſū dedit meæ rogatiōi. Dū loq̄t̄ ip̄a dea flora. A fflat ſpirat. Ab ore roſas uernas odorem roſarū uerni tp̄is. Chloris erā nūc flora chlori ſe uocatā dicit fuiſſeq̧ felicis horti nymphā quæ cū eēt admirādæ pulchritudinis a zephiro amatā & ab eo datū ut floribꝫ p̄eſſet & ſe flores p̱ oēm

Ipſa doce quæ ſcis hominum ſententia fallax.
Optima tu proprii nominis auctor eris
Sic ego ſic noſtris reſpondit diua rogatis
Dnm loquitur: uernas afflat ab ore roſas
Chloris erā: quæ flora uocor corrupta latino
Nominis eſt noſtri littera græca ſono
Chloris eram nymphæ campi fœlicis ubi audis
Rem fortunatis ante fuiſſe uiris.
Quæ fuerat mihi forma graue ē narrare modeſte
Sed generum matri reperit illa deum.
Ver erat. errabam zephirus conſpexit abibam
Inſequitur. fugio. fortior ille fuit.
Et dederat fratri boreas ius omne rapinæ
Auſus erictea præmia ferre domo
Vim tamen emendat dando mihi noīa nuptæ
In quæ meo non eſt ulla querella thoro
Vere fruor ſemper. ſemper nitidiſſimus annus
Arbor habet frondes. pabula ſemper humus
Eſt mihi fœcundus dotalibus ortus in agris:
Aura fouet. liquidæ fonte rigantur aquæ
Hunc meus impleuit generoſo flore maritus
Atque ait. arbitrium tu dea floris habe.
Sæpe ego digeſtos uolui numerare colores.
Non potui. numero copia maior erat

terrā diſſeminaſſe. Chloris erā q̄ flora uocor appellabar ego prius chloriſ & nūc dicor flora. Littera græca nr̄i noīs pria littera mei noīs. Eſt corrupta latio ſono. latīa appellatiōe nā in pricipio ubi eē debeat. x. græcū poſuere. f. latinū & ꝓ cholori florā dixerunt χ Χοϱιδ a uiriditate χωϱα. n. uirida ſūt. Erā ego chloris nymphæ cāpi fœlicis: fœliciū hortoꝝ nympha. Vbi in quo cāpo aut ī q̄bꝫ hortis. Tu audis fuiſſe an̄ rē familiarē. ſ. hoc ē diuitias. Viris fortunatis: his qui ī aureo ſeculo fuiſſēt q̧ his ueſcebant̄ q̄ tellus ſua ſponte ꝓcreaſſet. aut Viris fortunatis ipſis regibꝫ q̄m ut inq̄t pli. antiq̄tas nihil p̄us mirata ē quā & heſperidū hortos ac regnū adōiſ & alcyoni. Itēq̧ pēſiles. ſiue illos ſemiramiſ ſiue aſſiriæ rex Ciruſ fecerit aut ad inſulas fortunatas referas de q̄bus alio loco diximus. Quæ fuerit mihi forma quaſi quātū ego formoſa fuerim Graue ē narrare modeſte quaſi referre nō poſſē ſeruata modeſtie rōne & ī ꝓuerbio ē. Laus ī ꝓprio ore ſordeſcit. Sed illa forma. Reperit deum generū mr̄i nā ea captuſ zephiruſ me ī cōiugē accepit ſic deus repertus ē q̧ gener mr̄is eēt. Erat Ver. errabā p̱ ipſos hortoſ. zephiruſ uētus ipſe q̧ ab occidēte flat. Cōſpexit me errantē Abibā ab eius aſpectu diſcedebā in ſeq̄t̄ ille abeūtē. Fugio ego celerius fugere cœpi. Ille uenit fortior ualidior & maiore īpetu. Nec ab re dicunt̄ hæc q̄m flāte uerno tp̄e zephyro & ipſā chlori hoc ē uiriditatem inſequenti terra nouum colorem induit omnia reuireſcunt & flores edunt. Et boreas dederat fratri zephyro. Omne ius rapinæ conceſſit illi omnem mei rapiendi poteſtatem. Boreas enim ex ſeptemtrione flat. Verū & boreā in thracia regnaſſe amaſſeq̧ Orythiā Eryctheī regis Athenarū filiā rapuiſſeq̧ illā & in thraciā duxiſſe. Euſebius refert. Ex qua zetus & Calais nati ſunt. Ergo cū boreaſ raptor puellæ fuerit & pro uēto a poetiſ accipiat̄ dedit & poteſtatē & uireſ zephiro rapiendæ flore. Auſuſ boreaſ. Ferre p̄mia domo Erictea rape ex æthēiſ Orythyā regiſ Eryctei filiā. Emēdat tn̄ ipſe zephyruſ. Vim uiolentiā mihi illatā. Dādo noīa nuptæ nā licet rapuerit in uxorē tn̄ hūit. Et nō ē ulla q̄rella ī meo thoro q̧a nihil ē de quo aut ego poſſim aut ille q̄ri cum mutua ſit inter noſ beniuolētia. Vere fruor ſemp̱ q̧a uer æternū ē ubi ego ſū. Semper nitidiſſimuſ annuſ quia ſemp̱ uernū eſt mihi tēpuſ. Arbor hēt frondeſ ſemper ſūt uirenteſ arboreſ ī agriſ meiſ. Semper humuſ habet pabula nam ſemper uiret. Eſt mihi fœcundus hortuſ habeo ego fœlicem hortum. In agriſ dotalibuſ ī dotem mihi traditiſ. Aura fouet quaſi ſemper illic leuiſ zephyri flatuſ ſpirat ut foueat naſcētia in eo. Rigat̄ ipſe hortuſ. Fōte nitide aquæ & irrigādos eſſe hortoſ ply. ꝑcipit. Meuſ marituſ zephyruſ. Impleuit hūc hortū. Generoſo flore nobilibuſ & pulcherrimiſ floribuſ. Atq̧ ait tu dea flora nympa. Habe arbitriū floriſ hēaſ iuſ in omniſ floreſ Sæpe ego uolui numerare coloreſ digeſtoſ obſeruabā ueritatē colorū tā bene p̱ floreſ diſpoſitā & nūerare uolebā. Nec potui nūerare. Copia multitudo coloꝝ. Erat maior nūero nā īfiniti erāt & q̧ nūerari non poſſent. Et de qua uarietate ply. iq̄t, Sed ne pictura q̄dē ſufficienti imagini coloꝝ

reddendæ: mixturarũq; rerũ uarietati. Roſcida cũ ex eo horto, cũ ſol rore deſcicauerit: horæ & charites flores colligũt: & diis ſerta cõtexũt. Cũ pri. pru. ro. i. ipſe ros Excuſſa ẽ a ſo. excutiẽ uẽto: & deſiccaẽ ſolle. Et uariæ co. uarii flores. Intepuere ra. ſolis rorẽ deſiccãtis. Cõueniũt horæ: quæ cœli portas ſeruare dicunẽ. de q̃bus in prĩo dixĩus. Incinctæ ueſtibus pictis uarii coloris. Et legũt nr̃a munera: coligũt nr̃os flores. In leues calathos: qualos ex tenuiſſimo uimine. Verg. tibi lilia plenis. Ecce ferũt nymphæ calathis. Protinus accedũt charites: quæ latie gratie dicunẽ. Sũt aũt tres ἀγλαία q̃ ſignificat ornamentũ. εὐφροσύνη letitia & θαλία celebritas. Iouis & Eũnomiæ filiæ dicunẽ. Verũ multi dicũt e cœli ſemĩe natas: aſtitiſſeq; ioui ĩ cunis puero. Et nectũt corõas ex floribus quas diis o'erebãt & in ſacris & in triũphis erat coronaꝝ uſus unde & Ply. Quin & uocabulũ inq̃t ipſũ tandẽ ĩde cõmunicatũ ẽ ĩter ſacra: & bellicos honores: corõis ſibi nomen ſuũ uindicãtibus. Et ſerta implicitura cœleſtes comaſ quibus dii caput implicãt. & Plynius inq̃t. Cũ uero e floribus fierẽt ſerta a ſerendo ſeruiæ appellabanẽ. Prĩa ego ſparſi noua ſemĩa: nouos flores. Per ĩmenſas gẽtes quaſi p totũ orbẽ. Tellus erat añ unius coloris: nulla erat ĩ ea uiriditas nec uarietas unus erat tm̃ color. Flora. n. prius flores accepit, ĩ horto ſuo deinde ea totã his terrã impleuit

Roſcida cnm primũ foliis excuſſa pruina eſt.
Et uariæ radiis intepuere comæ
Conueniunt pictis incĩctæ ueſtibus horæ:
Inque leues calatos munera noſtra legunt
Protinus accendunt charites nectuntq; coronas
Sertaq; cœleſtes implicitura comas.
Prima per ĩmenſas ſparſi noua ſemina terras.
Huius egens tellus ante coloris erat.
Prima teramneo feci de ſanguine florem:
Et manet in folio ſcripta querela ſuo
Tu quoq; nomen habes cultos narciſe p agros
Infelix: quod non alter & alter eras
Quid crocon: aut acin referam cyniraque creatũ
De quorum per me ſanguine ſurgit honor
Mars quoq;: ſi neſcis: per noſtras editus artes
Iuppiter hoc ut adhuc neſciat uſq; precor
Sancta iouem iuno: nata ſine matre minerua
Officio doluit non eguiſſe ſuo
Ibat ut oceano quereretur facta mariti
Reſtitit ad noſtras feſſa labore fores

Prĩa ego feci florẽ de ſanguine teraneo prĩa cõuerti hyacynthi pueri ſanguinẽ ĩ purpureas uiolas de quo diximus ſuperiore libro: ubi de pratis enneis egimus. Terraneo a terranne uico laconiæ & ĩ heroidibus. Rure terranneo nata puella phtygẽ. Et q̃rela appolliniſ de mõte pueri quẽ amauit & ĩprudenter occcidit manet ſcripta in folio ſuo. Signatæ. n. litteræ tenuiſſimis uenulis diſcernunẽ ut ſupius diximus & poeta agit de his ĩ decĩo meta. & in. xiii. cũ aiaeẽ dicat in hũc quoq; florẽ demutatũ. Tu quoque o Narciſe habes nomen per hortos cultos & in hortis tu celebraris: q̃a nomen tuum flos retinet: in quem conuerſus es. Infœlix quod non eras alter & alter quod nõ eratis duo quod non erat alter a te ille quem amabas ſed idem eras nam imagine tuã captus s interiiſti. nota eſt fabula: quæ refertur a poeta in quarto meta. De generibus librorum eſt cuius duo genera. unum purpureo flore: alterum herbaceum ſecundum genus ſtomaco inutile & ideo ab aliquibus uomitorium dicitur Caput grauat. ideo uolunt a narce narciſſum dictum non a puero.

Quid referam crocon: iuuenem crocum in florem quoque conuerſum. de quo in primo diximus. Aut achim: puerum a nimphiſ amatum. & in florem ſui nominis conuerſum. Ciniraque creatum. Adonim cyniræ regis ex mirra filia natum: quem uenus amauit. de quo in decimo metã. & ab apro interemptum in florem demutauit: cecinitque carmen quod ex eo adonicum dicitur & adonii Plinius meminit. De quorum puerorum. Vulnere per me quaſi mea opera.

Surgit honoſ: ſurgunt ipſi floreſ quibus habetur honos in coronamentis. Mars quoque ſi neſcis refert nunc martem ſua arte natum. Nam cum iuno filios parere non poſſet: uideretque mineruã ſine uſu matris e uertice iouis natam opem imploratura ad oceanum. & Tethĩ ibat ſed cum longo itinere ad flore floreſ conſediſſet, interrogata uiæ & meſtitiæ cãm expoſuit dedit illa illi florẽ quo tacta ſine uiri uſu grauida effecta eſt & martẽ pepit: ĩde ẽ qđ grãine ortus dicaẽ ut dixĩus ĩ fine ſecũdi. Si neſciſ tu o poeta. Marſ quoq; ẽ edituſ ex Iunõe natuſ. Per nr̃aſ arteſ nã ex nr̃iſ floribus

Præcor ego. Vt Iuppiter neſciat uſq; hoc ꝑcor ut ſemp ſit ioui occultũ. Vt adhuc: ut uſque in hũc diẽ neſciuit ſic nec ĩ poſterũ reſcire poſſit. Iuno ſctã doluit iouẽ nõ eguiſſe ſuo officio nõ fuiſſe illi opuſ ſuo cõcubitu. Nata minerua ſine mr̃e cũ nata eẽt pallaſ ſine uſu mr̃iſ ex uertice iouiſ armata pſiliẽſ ut ĩ. iii. dixĩuſ. Ibat iuno. Vt q̃rereẽ cũ q̃rela exponeret. Oceano deoꝝ parẽti. Facta mariti iouiſ. Feſſa labore itineriſ. Reſtitit ad nr̃aſ foreſ. ſubſiſtit ante ianuã ædiũ mearũm.

Quã iunonẽ. Simul poſtq̃: aſpexi. Dixi o ſartunia qd te attulit: quæ cã te huc ad nos adue xit. Exponit quẽ locũ ipſa petat: narrat quo eat. Addidit & cãm: nã ſe ire ad oceanũ. ut de io ue quæreret. Verbis ſolebar amicis: quaſi uolebã eius dolorẽ lenire duplici ſermõe. Inqt mea cura nõ ẽ leuãda uerbis: dolor hic meus nõ ẽ ſermõe leuiãdus ſed re. Si iuppiter eſt factus pater neglecto uſu cõiugis. ſi ex ioue nata ẽ minerua: ſine cõgreſſu uxoris. Et ſolus tenet utrunq̨ nomẽ: & pr̃is & m̃ris. Cur ego deſperẽ fieri mr̃ ſine cõiuge: ſi facile fuit ioue parere filiã. cur ego diffidã mihi ipi uelut parere nõ poſſim ſine uſu uiri cũ facilius eẽ debeat fœminis quã maribus. Et parere intacto uiro ſine ullo cõcubitu. Dummõ caſta ſeruata lege pudicitiæ. Tẽtabo oĩa medicamĩa latis terris: experiar qcqd medicamẽti ẽ in terris. Et freta & qcqd medicaminis erit in mari. Et excuciã tartareos ſinus paludes ĩfernas. Vox erat in curſu quaſi pſequebat̃ illa ſermonẽ. Habebã uultũ dubutãtis uultu ego ĩdicabã dubitare an illi rñderẽ cũ opẽ pſtare poſſem an reticerem metu iouis. Ait o nymphæ neſcio quid uideris poſſem neſcio quid uult u indicas te poſſe preſtare. Ter uolui promittere opem: polliceri illi auxilium & dare medicamentum quo parere poſſet. Ter lingua retẽta eſt cõtinui linguã ne loqueret̃. Ira iouis magni. Erat cã timoris tacebã ego ꝙ iouis irã timebã. Fer pcor auxiliũ dixit affer opẽ tu flora mihi. Celabit̃ auctor: quaſi nunq̃ reſciri poterit te mihi opẽ dediſſe. Teſtificabor numen aquæ ſtygiæ iuro ego p ſtygia paludẽ: hoc ſemp ſore ocultũ ioui. De ſtige alias dictũ. In qua dico ego. Flos mihi miſſus ab aruis oleni is dabit qd petis flos aduectus ab agris oleni urbis: de qua paulo ſupius faciet te parere ſine uſu uiri. Ilic ẽ unicus ĩ hortis meis unũ tantũmodo hẽo nõ plures. Qui dedit hũc zephirus q mihi florẽ illũ tribuit dixit. Cõtinge ſterilẽ iuuencã erit mr̃ tãta ẽ in hoc flore uis ut ſi ſterilẽ iuuẽcã tãgas ſubito erit grauida & pariet. Tetigi ego iuuẽcam ſterilẽ. Nec mora erat mr̃ nã mox grauida pepit. Protinus decerpſi pollice florẽ herẽtẽſtati trũcaui florẽ unguibus ſuo ſtipiti ĩherẽtẽ. Tãgit̃ iuno eo flore. Illa cõcipit ſinu ĩtacto: cõcepit utero pudico ñ ab aliis tacto aut cõcepit ĩ utero quẽ eo flore tetigerat. Iãq̨ grauis grauida. Ibat thracẽ ĩ thraciã. Et lœuã ppõtidos ad ſiniſtrã ppõtidis qd̃ mare illd̃ ẽ ĩter helleſpõtũ & põtũ Euxinũ & a ſiniſtra thraciã abluit. Fitq̨ potẽs uoti pepit ſine uſu uiri ſic ſuit uoti cõpos. Et mars erat creatus. natus ĩ thracia ſine uiri ſemie iõ & trhaciæ pſider iõ Ver. Gradiuſq̨ prm geticis q pſidet aruis. Tũ poſtea. Mẽor accepti p mẽtalis lõge poſt mars mẽor bñſicii ꝙ mea ope natus erat. Hẽo dixit tu quoq̨ locũ ĩ urbe romulea q̃ſi celebreris tu quoq̨ romæ & tẽplũ tibi cõſecret̃. Forſitã ĩ teneris ñ mõ ẽ mihi data ptãs ĩ flores uñ ſta & corõe fiãt ſed ĩ arbores quoq̨ & ĩ ſegetes q̃ ſi bñ floruerit fertilitatẽ polli cẽt̃ a floribꝫ. n. pnoſtica ipa captãt̃ ut maro quoq̨ õndit de amigdaloꝝ floribꝫ & tenellis fœtibꝫ ĩ prĩo geor. Cõtẽplator itẽ cũ nux ſe pluria ſiluis ĩduet ĩ florẽ & ramos curabit olẽtes ſi ſupãt fœtus piter frumẽta ſequẽt̃. Magnaq̨ cũ magno ueniet tritura calore &c. Putes tu forſitã eẽ tm̃ mea regna exiſtimes forte tu tãtũmõ me habere ius. In teneris corõis ex tenellis floribꝫ cõnexis. Numẽ meũ tãgit & arua nã & ĩ aruis quoq̨ hẽo poteſtatẽ.

Quam ſimul aſpexi. quid te ſaturnia dixi
Attulit? exponit quem petit ille locum
Addidit & cauſam; uerbis ſolabar amicis
Nec inquit uerbis cura leuanda mea eſt
Si pater eſt factus; neglecto coniugis uſu
Iuppiter & ſolus nomen utrunque tenet
Cur ego deſperem fieri ſine coniuge mater?
Et parere intacto dummodo caſta uiro?
Omnia tentabo latis medicamina terris
Et freta; tartareos excutiamque ſinus.
Vox erat in curſu. uultum dubitantis habebam.
Neſcio quid nymphæ ſcire uidetis ait
Ter uolui pmittere opẽ; ter lingua retenta eſt
Ira iouis magni cauſa timoris erat.
Fer precor auxilium dixit; cœlabitur auctor
Et ſtygie nomen teſtificabor aquæ
Quod petis oleneis inquã tibi miſſus ab aruis
Flos; dabit eſt hortis unicus ille meis.
Qui dabit hoc dixit; ſterilẽ quoq̨ tãge iuuẽcam.
Mater erit; tetigi; nec mora mater erat.
Protinus herentem decerpſit pollice florem
Tangit; & e tacto concipit illa ſinu.
Iamque grauis thracẽ & leua propontidos intrat.
Fitque potens uoti marſq̨ creatus erat.
Tum memor accepti per me natalis; habeto
Tu quoque romulea dixit in urbe locum
Forſitan in teneris tãtũ mea regna coronis
Eſſe putas. tangit numen & arua meum

Sı bene floruerínt ſegetes.erít aría díues.
Sí bene floruerít uínea:bacchus erít.
Sí bene floruerínt oleæ:nítídiſſimus annus.
Pōma quoque euentum temporís huíus habēt
Flore ſimul læſo pereunt uítíæque fabæque.
Et pereunt lentes aduena níle tuæ.
Vína quoque ín magnís operoſe condíta cellís
Forent:& nebule dolía ſumma tegunt.
Mella meum munus.uolucres ego mella daturas
Ad uíolam:& cytíſos:& tíma grata uoco.
Noſ quoque ídē facíūs tūc cū íuuenílib9annís
Luxuríant animí.corporaq; ípſa uígent.
Talía dícentem tacítuſ mírabar.at ílla
Ius tíbí dícendí eſt.ſi qua requírís aít.
Díc dea reſpondí:ludorum quæ ſit orígo.
Víx bene deſieram.rettulít ílla míhí.
Cætera luxuríæ nondū ínſtrumēta uígebant.
Aut pecus:aut latam díues hēbat humum
Hínc etiā locuples hínc ípſa pecunía dícta eſt.
Sed íam de uetíto quíſq; parabat opes.
Venerat ín morem populí depaſcere ſaltus:

Si bn̄ floruerīt ſegetes ſi copioſe & tēpeſtiue floruerīt. Erit area diues nā magna erit tritura & magna frugū copia. Si uinea bn̄ copioſe & tēpeſtiue. Floruerit erit bacchus erit uini ēt copia ingēs. Si oleæ bn̄ floruerīt erit ānus nitidiſſimus erit magna quoq; olei copia. Nitidiſſimus dixit reſpectu eo℞ q̄ oleo pungunt̄ nā puncta nitēt. Poma quoq; hn̄t euētū tpis huius.hn̄t & poma fortunā uerno tpe cū florēt ꝙ ſi bn̄ floruerīt fertilitatē pollicent̄. Flore ſemel læſo ſi pruina corrūpet aut puret aut uēti decucīēt flores. Pereūt uitiæq; fabæq; fruges & legūina tā utilia quā noxia peunt uitiæ dictæ ut aliq uolūt ꝙ frumēta uitiēt & tn̄ Plini.ea pingueſcet arua aſſerit.de fabis plura diximus in georgi. Et pereūt o nile aduena qui aliūde aduenis ī ægyptū. Tuæ lētes quaſi pereunt etiam lenteſ ægyptiæ Nam duo genera lētis ut Plyniuſ inqt. Aegypto alterū rotūdius:nigri uſq; alterū ſua figura unde uario uſu trāſlatū ē ī lēticulas nomē. Via qdo q; cōdita opoſe cū artificio cōpoſita. In magnis cellis ī magniſ doliis. Florēt ſupne florere uident̄ Et nebulæ: qd̄ inſtar nebulæ ſit ī ſuperficie. Dolia ſūma petūt ſūmitatē uaſo℞ ubi cōdita erūt uina.& ply.florē uini candidū ꝓbari dicit Rubentē triſte ſignū eſſe ſi nōis uini calor ſit. Mella meum munus qa e floribus qui ſūt mei iuris decerpunt̄. Ego uoco uolucres daturas mella apes quæ mella in alueariis cōponūt. Voco ad uiolā ſpeciē ꝓ genere poſuit nā ad flores de uiolis dixius.Et cythiſos fructicē eē cytiſū inqt Ply.ab Amphiloco atheniēſi ſūmis laudibus ꝑdicatū pabulo ouiū & addit.Nō ex alio pabulo lactis maior copia aut melior ſup oīa pecudū medicina a moribus oī uſu ꝑſtante Apes quoq; nunq̄ de flor̄ cythiſi pabula cōtingere ꝑmittit.Democritus & Ariſtomachus Ex quo miror poeta dixiſſe ad cithiſos apes uocari hic frutex ut ply.inqt inuctūs ē in cythno īſula īde trāſlatus ī oēs cychlades.mox in græcas urbes.caſei magno prouentu:raruſq; eſt ī italia. Et tyma:grata de tymo ſupeoriore libro diximus. Nos quoque idem facimus:nos etiam ad flores uocamur ætate iuuenili. Tunc cum animi.noſtri. Luxuriant.laſciuiunt annis iuuenilibus per ipſam iuuentam. Cum ipſa corpora uigent:ob feruorē ſanguinis in iuuenta. Talia dicentem tacitus mirabar ego intentus uerbis illius ſilens cum admiratione deā intuebar. At illa ait. Si qua requiris.ſi quid requirere uis. Ius tibi dicendi: poteſtas tibi eſt loquendi & requirendi quæ uoles. Reſpondi dic dea quæ ſit origo ludorum.unde florales ludos originem habuerit. Vix bene deſieram:loqui ſcilicet. Illa rettulit mihi cætera luxuriæ.inquit flora habuiſſe ludos originem a pena pecuniaria exacta ab illis:qui.publicis paſcuis non pepercerant:cum olim non eſſent diuitiæ in præcioſis mercibus: ſed in agris: & in peccoribus.cuius uero pecus in ſaltibus populi depaſtum eſſet:pecunia mulctabantur.& ex parte mulctæ exhibiti ſunt florales ludi. Nondum uigebant cætera inſtrumenta luxuriæ:non uigebant illā inſtrumenta:quibus magna rerum copia compararetur:& profunderetur:quia nondum erat copia auri & argenti quæ ad luxuriam pertinent inſtrumentū inquit Vulpia.eſſe apparatum rerum diutius manſurarū Diues qui eo tēpore diues habebatur. Aut habebat pecus:aut latā humū.non poſſidebat aurum aut argentum ſed pecudes:& latos agros. Hinc etiam locuples:a lata humo.hoc eſt a locis dictus eſt locuplet:& plynius inquit.Hinc & locupletes dicebantur loci:hoc eſt agri plenos. Hinc ipſa pecunia dicta eſt.& Plynius pecunia ipſa a pecore appellabatur. Videtur quidem totum hunc locum a poeta accepiſſe. Et illud poſtea ſubdit qd̄ in primo diximus.Seruius rex ouium:boumque effigie primus æra ſignauit. Sed iā qſq; parabat opes de uetito de eo qd ſuū nō erat diuitias ſibi parabat. Venerat ī morē iā id ī cōſuetudinē uerſū. Depaſcere ſaltus populi nemora mōtes & paſcua.quæ

populi erãt & nõ ꝓuata. Et id diu latuit q̃a ad populũ ñ referebaẗ. Et nũlla pœna fuit q̃a nemo mulctabaẗ. Vulgus populus ipſe. Seruabat ſua pabula nullo uidice nullo q ulciſcereẗ dãnũ pabulis iſereẽtẽ aut nullo q tũc rẽ populi uidicaret. Sua pabula dixit q̃a ex illis paſcuis erat populi reditus. Et poſtea ad alia quoq; trãſlatũ uerbũ. uñ & ply. iqt. ẽt nũc i tabulis cẽſoriis paſcua dicunẗ oĩa ex q̃bꝫ populuſ reditus hẽt q̃a diu hoc ſolũ uectigal fuerat. Et iã iertis erat q̃ſi ptinere ad ſegnẽ & iertẽ uidebaẗ. Paſcere i ꝓuato i loco ꝓprio & nõ publico. Talis licẽtia plebis hæc licẽtia q̃ ab utebãẗ plebei hoĩes i depaſcẽdis ſaltibꝫ publicis. Perducta relata ẽ. Ad ædiles publicios q publica ꝓcurabãt. ædiles creare a patribꝫ plebſ ĩpetrauit ubi e ſacro mõte rediit q eẽnt poſt tribunitiã ptãtẽ & ſacras & ꝓuatas ædes ꝓcurarent ꝑſſẽtq; annonæ & a ſolio eburno curules dicti ſũt & duo ex his ornati regiis ĩſignibꝫ curã ſacroꝝ & ludoꝝ habebãt. Curuliũ ædiliũ adeo creuit aliq̃ñ poteſtas ut ad eos ſũma reꝝ & ipſi cõſularis maieſtas uenerit. ueꝝ ut ẽ apd põpo. iuriſcõ. de origiẽ iuris. Aediles duo ex plebe cõſtituti erãt atq; ita appellati ꝙ ædibꝫ ꝑeſſet i q̃bꝫ oĩa ſcita ſua plebs deſẽdebat &c. Anĩus deſuit añ uiris nõ audiebãt oliĩ ædiles flectere aliquẽ ex illis. Rẽ populus recipit accepit populus ſuã ipſe cãm agẽdã ut eos plecterẽt quoꝝ q̃tru pes paupiẽ feciſſe dicebaẗ. Nocẽts ſubiere mulctã dedere pœnã oſce. n. mulctã pœnã dicebãt. põp. teſte ſed Vulpia. iqt Mulctã iter & penã multũ itereſt cũ pœna generale ſit nomẽ oĩum delictoꝝ coertio Mulcta ſpecialis pc̃i cuius aĩaduerſio hodie ẽ pecũlaria pœna aũt nõ tm̃ pecũlaria ueꝝ capitis & extimatiõis irrogari ſolet. Et mulcta q̃dẽ ex arbitrio eius uẽit q mulctã dicit pœna ãt nõ irrogaẗ niſi q lege: uel quoquo alio iure ſpãliter hunc delicto ĩpoſita ẽ quimo mulcta ibi dr̃ ubi ſpãlis pœna nõ ẽ a lege impõſita. Itẽ mulctã is dicere pt̃ cui adiudicatio data ẽ Magiſtratus. n. ſolos & p̃ſides ꝓuĩciarũ poſſe mulctã dicere mãdatis pmiſſũ ẽ pœnã aũt unuſq̃ſq; irrogare pt̃ cui huius criminis ſiue delicti executio cõpetit. hæc ille. ply: uero inquit. Mulctatio quoq; non niſi ouium boumque impendio dicebatur. Publica cura fuit lau. uindi. laudati ſunt illi qui gerentes curam publicam rem populi populo uindicarunt. Mulcta ex parte eſt data mihi pœna illa ex parte erogata eſt ad exhibendos mihi ludos. Et magno fa. ſenatus ſcilicet & po. ro. Victores illi qui exegerant a delinquẽtibus mulctam aut uictores romani inſtiuere ludos nouos quia tum primu inſtituti ſunt mihi ludi. Parte lo. cli. quaſi locarunt circum aut theatrum pro meis ludis in parte cliui capitolini ſcilicet ſed plures erant cliui ut diximus in primo libro qui cliuus. Tũc erat ru. ar. alta & difficilis aſcẽſus. Nunc eſt iter uti quis cõmodum omnibus. Et uo. pub. Publicius cliuus ut ait Var. ab ædilibus publicis qui eum publice ædificarunt. Simili de cauſa publius & coſconius cliui quod ab his uiris dicuntur ędificati. Cliuus proximus ad florales uſus uerſus Capitolium uetus. Ergo ſub cliuio ludo fiebãt. Sũt tñ q itelligẽdũ cẽſent illũ. Parte locãt cliui q̃ ex pte mulctæ facti fũt ludi. & ex pte ædificatus ẽ ille cliuus. Annua crediderã ſpectacula ſacta putauerã ego ãnuos ludos illi iſtituros hoc ẽ ſingulis ãnis ita. n. ãnuũ accipimus & in iure ẽ ſi qs ãnua legata reliq̃rit deberi illa ab hæredibꝫ ſingulis ãnis. Negauit dea ãnuos ludos exhibitos. Et addidit altera uerba uerbiſ ſuis q̃a rurſus loq cœpit. Nos quoq; tãgit honos nũc illũ arguit dea numĩa ſtudioſa eẽ honoris & flecti mũeribꝫ & pietate hoium & ſpnẽtes deos grauibꝫ affici ſuppliciis q̃d arguit plurioꝝ exẽplo. ſic cũ ea ſpra eẽt a romãis idignata flores abſtulit ita ut nec ex agro nudo nec ex agro cõſito nec ex agro paſcuo nec ex florido fructus ꝓueñrẽt. tũ ſcatus ſi oĩa bñ floruiſſet ãnuos mihi lupos uouit reddidiuſ flores & a poſthũo & lcãte cõſulibꝫ ludi ſt mihi ꝑſoluti. Nos quoq; deos. Tãgit honor: q̃a & noſ diĩ ſumuſ honoriſ cupidi. Gadẽuſ feſtiſ diebꝫ feſtiſ nobiſ cõſtitutis. Et ariſ tẽpliſ & ſacrificiiſ. Turbaq; celeſtei noſ diĩ. Sumuſ turba ãbitioſa honoriſ cupida. Sæpe aliqſ peccãdo cũ peccaſt. Fecit deoſ iniquoſ ñ equoſ ñ ꝓpitioſ ſibi ſed eoſ ad irã ꝓuocauit. Et ꝓ dictiſ ꝓ ĩpetrãda delictoꝝ uẽia. Hoſtia fuit blãda q̃ſi tãq blãditiiſ allexit deoſ ad ueniã nã ſedata ẽ ira ſacrifitio.

Idque diu licuit. pœnaque nulla fuit.
Vindice ſeruabat nullo ſua publica uulgus.
Iamque in priuato paſcere inertis erat.
Plæbis ad ædiles perducta licentia talis
Publicios animis defuit ante uiris.
Rẽ populus recipit. mulctã ſubiere nocẽtes.
Vindicibus laudi publice cura fuit.
Multa data ẽ ex parte mihi. magnoque fauore
Victores ludos inſtituere nouos.
Parte locant cliui qui tunc erat ardua rupes.
Vtile nunc iter eſt. publiciumque uocant.
Annua credideram. ſpectacula facta negaui
Addidit & dictis altera uerba ſuis.
Nos quoque tãgit honos. feſtis gaudemus & aris
Turbaque cœleſtes ambitioſa ſumus.
Sæpe deos aliquis peccando fecit iniquos.
Et pro delictis hoſtia blanda fuit.

Sepæ uidi iouẽ thure dato q̃ſi oblato illi ſacrificio & cremato thure. Suſtinuiſſe cõtinuiſſe ma nũ. Cũ iã uellet mittere ſua fulmina cũ ĩ aliquẽ delĩquẽtẽ iratus eẽ emiſſurus ſua tela cõtinuit ma nũ motus illius pietate cũ poſt delicta ipſi ioui ſacrificaret. At ſi negligimur ſi ſpernimus a mortalibus. Soluit̃ iniuria q̃ſi plectunt̃ ſpernẽtes ꝓ iniuria nobis illata. Magnis grauiſſimis. Pœnis qa grauiſſimo ſupplicio afficiunt̃. Et ira deoꝝ.ſ. Præterit excedit. Iuſtũ modũ qa nimiũ iraſcimur. Reſpice teſtiadẽ meleagꝝ. Teſtii ex althea mr̃e nepotẽ. Arſit flãmis ardẽtibꝫ. Nota ẽ fabula apri calydõii. atholiæ a diana immiſſi. ꝙ ei oneus rex Meleagri pr̃ nõ ſacrificauerat aper a meleagro occiſus ẽ & datũ amicæ ſpoliũ cũ ab auũculiſ illi ereptũ ẽẽt auũculoſ & ipſe ĩteremit Althea mr̃ ꝓnior aĩo ĩ fratres q̃ ĩ filiũ ſtipitẽ diu ſeruatũ ĩ quo erat filii fatũ flãmis iniecit & eo ardẽte arſit ĩfœlix meleager. Cã ẽ ꝙ ara phœbes. ara dianæ. Fuit ſine igne ſacrificio. Reſpice tãtalidẽ. Niobẽ Tãtali filiã. Eadẽ dea diana. Tenebat tela ſagittas qbus cõfodit & extinxit numero ſã illius ſobolẽ. Virgo ẽ ipſa diana. Et tñ bis ulta focos ſpretos bis uindicta ſũpſit de his q ſuas ſpernebãt aras nã de calydõia domo: & de niobe q̃. xii. filioꝝ numero tumida ſupiorẽ ſe Latõa iactabat q duos tñ pepererat. cũ ipſa. xii. pepiſſet indignati phœbus & phœbe ſobolẽ extĩxerũt & illa ĩ ſaxũ uerſa ẽ. Hippolyte iſœlix uelles tu coluiſſe dionẽ uenerem dioneſ filiã. Cũ diruperiſ diſcerperiſ. Eqs cõſternatis: metu monſtri ad fugã concitatis. De hippolyto diximus in tertio nunc hoc dicit. Tu uoluiſſes colere Venerem & ut debuiſſes amanti puellæ obſequi quod ſi feciſſes nõ fuiſſes ab equis diſcerptus. Cõſternatio ut Pomponiuſ inquit eſt concitatio quædam ſubita ex aliquo metu a ſternutamento deducta quod eo toto corpore concutimur. Longa referre mora eſt longum eſſet recenſere. Obliuia hominum. cum obliuiſcentur debitarum immolationum Collecta dãnis dãna mortaliũ & demerẽtiũ pœnas. Me quoq̧ ꝑterire: ſilẽtio.ſ. Romãi p̃res ſeatoreſ Quid facerẽ: facere debuiſſẽ. Per ꝙ fierẽ mãifeſta doloris q̃ſi p qd̃ me illd̃ ægre ferre liqdo cõſtaret qlia dãna exigerẽt exiger̃ debeãt Nr̃æ notæ dedecus & ignominia q̃ nõra erã cũ eẽm ſine ludis & ſacrificio. Excidit officiũ triſti mihi q̃ſi ego mœſta ab o icio uacaui. Nulla rura tuebar nullos fouebã agros ſic & nulli florebãt aut ĩtẽpeſtiue deflorebãt: Nec ĩ ꝓtio erat hortuſ fertilis ubi ſolet eẽ floꝝ copia iã ĩfœcũdi quos ñ tuebar horti ñ florebãt. Lilia deciderãt qa male defloruerãt aut ſtati erupẽteſ floreſ necabãt̃. Videres uiolaſ ardere q̃ſi ſubito natas areſcere. Et filia croci purpurei fcã lãguida defecta & diſoluta. nã & lãgor ĩterdũ defectionẽ & diſſolutionẽ ſignificat. teſte uonio uñ Ver. purpureus ueluti cũ flos ſucciſus aratro lãgueſcit moriẽs ſepæ. Zephyrus uir meus dixit mihi. Noli corrũpe doteſ tũas flores ipſoſ & florido ſagroſ q̃ tibi dati loco dotiſ. Doſ mihi uiliſ erat uileſ erãt horti & floreſ ĩ quoſ acriuſ ſæuiebã. Florebãt oleæ ẽittebãt floreſ. Vẽti ꝓterui nocuer̃ nã eoſ ex arboribꝫ decuſſer̃ & ſic male defloruerũt. Florebãt ſegeteſ frugeſ ipſe cũ ĩ herbiſ eẽnt flores edebant. Segeſ ẽ leſa grãdĩæ nã floreſ decuſſi & fructũ nõ redidit. Vitiſ erat in ſpe amiſſiſ intem peſtiue ſegetibꝫ & oleiſ ſupererat ſpeſ uinearum. Cœlum nigreſcit fit nubilũ. Ab auſtriſ meridionalibuſ uentiſ & pluuiam inferentibuſ. Et frõdeſ uitium. Excutiuntur ſubita aqua ſubitiſ nibiſ. Nec uolui fieri crudeliſ nec in ira uolui fieri crudeliſ.ſ. licet irata eẽm tamẽ meopte ingenio: neq̧ crudeliſſũ neq̧ eẽ uolui ego. n. illa noxia agriſ nõ imitabam: ſed cũ uenirent non auertebã iõ igr. Sed mihi nulla fuit cura repelẽdi nõ adhibebã curã ĩ repellẽdiſ noxiiſ. Sed patiebar ita fieri

Sæpe iouem uidi. quom iam ſua mittere uellet
Fulmina; thure dato ſuſtinuiſſe manum.
At ſi negligimur; magnis iniuria pœnis
Soluitur. & iuſtum præterit ira modum.
Reſpice teſtiaden flammis abſentibus arſit.
Cauſa eſt; quod phœbes ara ſine igne fuit.
Reſpice tantaliden. eadem dea tela tenebat.
Virgo eſt; & ſpretos bis tamen ulta focos;
Hippolyte infœlix uelles coluiſſe dionem.
Quom conſternatis diriperetis equis.
Longa referre mora eſt collecta obliuia damnis.
Me quoque romani præteriere patres.
Quid facerem; per quod fierem mãifeſta doloris
Exigerent noſtræ qualia damna notæ.
Excidit officium triſti mihi. nulla tuebar;
Rura. nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant uiolas arere uideres.
Filaque purpurei languida facta croci.
Sepæ mihi zephyrus dotes corrumpere noli.
Ipſa tuas dixit. dos mihi uilis erat.
Florebant oleæ uenti nocuere proterui;
Florebant ſegetes grandine læſa ſeges.
In ſpe uitis erat. cœlũ nigreſcit ab auſtris.
Et ſubita frondes decutiuntur aqua.
Nec uolui fieri. nec ſum crudelis in ira.
Cura repellendi ſed mihi nulla fuit.

Cōuenere patres ſenatores. Et uouēt facta ānua noibꝫ noſtriſ uouerūt ludos mihi qa meo noīe florales dicerēt. Si ānus bn̄ floreat q̄ſi ſi quolibet āno agri rēpeſtiue & copioſe floreſcerēt. Annuimus uoto q̄ſi nutu ꝓmiſimuſ fore ut agri bn̄ floreſſcerēt. Lenaſ cōſul cū cōſule poſthumio de q̄ buſ ſupiuſ dixiuſ. Perſoluere mihi ludoſ edidere ipoſ floraleſ ludoſ ut ex ply. dixiuſ īſtituti fuere dxvi. āno urbiſ. Quærere conabar cōtēdebā mecū ut q̄rerē de laſciuia ludorū. Sed uenit mihi ī mētē numē nō eē graue: ſed leue & iocoſū ꝙ ea offerat munera q̄bꝫ aut amāteſ aut epulāteſ hauſto

Conuenere patres. & ſi bene floreat annus.
  Numinibus noſtris annua feſta uouent.
Annuimus uotis. conſul cum conſule ludos
  Poſthumio lenas perſoluere mihi.
Quærere conabar quare laſciuia maior
  His foret in ludis, liberiorq; iocus.
Sed mihi ſuccurrit numen non eſſe ſeuerum.
  Aptaque delitiis numina ferre deam
Tempora ſutilibus pinguntur tecta coronis
  Et latet itecta ſplendida menſa roſa.
Ebrius incinctis philtra conuiua capillis
  Saltat. & imprudens utitur arte meri.
Ebrius ad durum formoſe limen amicæ
  Cantat habent uncte mollia ſerta comæ.
Nulla coronata peraguntur ſeria fronte.
  Nec liquidæ iuncto flore bibuntur aquæ.
Donec eras mixtus nullis acheloe racemis
  Gratia ſumēdæ non erat ulla roſæ
Bacchus amat flores, baccho placuiſſe coronam.
  Ex ariadneo ſidere noſſe potes.

mero & ī deliciiſ utāt. Cōabar igitur iq̄t. quare ī hiſ ludiſ foret laſciuia maior q̄ ī cæteriſ ludiſ. nā celebrabāt cū oī laſciuia uſq; ad ſacietatē īpudicorū luminū. Et iocuſ liberior qa laſciuia liberiore. Sed mihi ſuccurrit ī mētē uēit. Nō eē ſeuerū tetricū & graue. Et deā: florā. Ferre munera ipoſ floreſ & coroāſ. Apta delitiis iociſ cupidieiſ & bacchicis. Tpa frōte & ipa tpa. Tota pīgunt̄ qa uariiſ floribꝫ coroāta picturā imitari uidēt. Corōis ſutilibꝫ ex ſutiſ floribꝫ Corōæ. n. & tenuioreſ ſūt & ægyptiæ & ſutileſ: & pactiles. Tenuiores corōas ātiq ut ply. aſſerit: Strophia appellarūt hinc & ſtrophiola & cū ex floribꝫ fierēt ſerta a ſerēdo ꝑiuſ appellabāt. Hyberne uero cū negāt flores ægyptiæ dictæ ꝙ ex ægypto flores uēiebāt. Cœpit īde luxuria facere corōas ex metallo q̄s ob tenuitatē romāi dixere corollas. Craſſus diues ex argento & auro imitatiōe folioꝝ corōas dedit ludis ſuis. Et ut idē iq̄t. Etiā tū corōe deorū honos erat & laurū publicoꝝ priuatorūq; & ſepulchrorū & maniū. Sūmaq; auctoritas pactili corōe ſutiles ſaliorū ſacris iuēimus. Adeo luxuria pceſſit ut ſutiles corōe nō fierēt niſi ex mero folio roſarū & mox ex herbis & floribꝫ idicis petitæ laudatiſſimeq; ex nardi folio dabāt unguētatæ & potiſſimū fœminaꝝ pōpis & reliq̄. Et mēſa ſplēdida lauta & luxurioſa. Latet iniecta roſa fuſis roſis ī ipis cōuiuiis. Cōuiua ebrius poſt epotū uinū. Saltat capillis icictis īnexis hoc ē coronatis. Phylira cōtextis phylira & glyceræ corollariæ fuere & Bracteas dediſſe phylirā inquit ply. Et iprudēs cōuiua. Vtitur arte meri cum ebrietate icōpoſite ſaltet. Ebrius amator. ſ. Cātat ad limē durū ad duras fores q̄ nō apiunt̄. Amicæ formoſæ ſicut & Tib. Delia tolle fores & ipſe poeta ianitor india dura religate cathena. Difficileq; moto cardie pande forē. Comæ unctæ unguento fuſæ. Hēnt mollia ſerta nā unguētati coronabāt ut ēt eſt apud Luc. ī cōuiuio Cleopatræ. Accipiunt ſertas nardo florēte coronas. Et nunq̄ fugiēte roſa multumq; madenti infūdere comæ qđ nōdum euāuit aura cynna nō externe nec ꝑdidit aera terræ. Aduectūq; recēs uicie meſſis amomū. Nulla ſeria grauia cum adhibito rebus ordine. Peragunt̄ frōte coronata ſed locoſa oia nec mō nec ordie ꝑuato. Nā accedēnte ebrietate coronati ſeria facere nō poſſunt. Nec liq̄dæ puræ & uitreæ aquæ. Bibunt̄ uinctis flore ab his qui caput hēnt floribus coronatum nā uina īmixta aquis nō auriunt ſed merum potāt. Donec tu acheloe eras mixtus nullis racemis nullo racemoꝝ fructu hoc ē nullo uio. i. dum aq̄ pura bibebat̄. Nō erat ulla gratia roſæ ſumēdæ nō erat gratus ulluſ coronaꝝ uſus. Nā aquā haurictes nō coronāt̄. Quia Acheloe iq̄t uoluit Vergi. imitari dicērē. Poculaq; iunctis acheloia miſcuit uuis. Nec tn̄ ego cū Seruio & Macrobio ſentio qui illud dictum putāt qđ ātiq acheloiā aquā uocabāt. Nā illud Vergilianum & hoc ouidiāum ad hiſtoriā referēdum cēſeo. Scimus. n. achæloum eē ī ætholia fluuium & ætholoum fuiſſe cōſtat Staphylum Sythēi filium q fuit uuæ reptor. Vn̄ ab eo greci ϭταφυλὴν uuā appellauere. Et plȳ. tradit Staphylum hunc primum docuiſſe uinum aqua miſceri. Ergo qa hic docuit & Aetholus fuit referat̄ ad ætholiæ fluuium cuius aq̄ pria fuerit īmixta uio. Sed de his ī georgi. diſſeruimus. Bacchuſ amat flores eo argumēto qđ poſt epotum uinum corōa accipit̄. Tu potes noſſe placuiſſe corona baccho qđ baccho grata fuerit corōa. Ex ſidere ariadneo: ex corōa ariadneſ de q̄ diximuſ in tertio: & alio loco potuſ: amāſ: regeſ de flore: atque ære coronaſ: Accipiant detur uina corona mihi

Scæna leuís decet hāc.non eſt míhí credíte:nō ē
  Illa cothurnatas ínter habenda deas.
Turba quídē cur hos celebret meretrícía ludos.
  Non ex dífficílí cauſa petíta fuít.
Non eſt de tetrícís:non eſt de magna profeſſís.
  Vult ſua plebeío ſacra patere choro
Et monet ætatís ſpecíe:dum floreat utí:
  Contemnunt ſpínam:quom cecídere roſæ.
Cur tamen ut dantur ueſtes cerealíbus albæ:
  Síc eſt hæc cultu uerſícolere decens.
An quía maturís albeſcít meſſís arıſtís:
  Et color:& ſpecíes floríbus omnís íneſt:
Annuít.& motís flores cecídere capíllís:
  Decídere ín menſas ut roſa míſſa ſolet:
Lumína reſtabant.quorum me cauſa latebat:
  Quom ſíc errores abſtulít ílla meos.
Vel quía purpureís collucent floríbus agrí:
  Lumína ſunt noſtros uíſa decere díes.
Vel quía nec flos eſt hebetí:nec flāma colore:
  Atque oculos ín ſe ſplendor uterque trahít.
Vel quía delítíís nocturna lícentía noſtrís
  Conuenít.a uero tertía cauſa uenít.
Eſt breue præterea de quo míhí querere reſtat.

Scœna:leuis:leue theatrū ubi leuia:& laſciua referūt̃. Decet hāc:florā. Nō ē credite mihi nō ē illa:flora. Hn̄da īter coturnatas deas:nō ē exiſtimāda nympha ex his q̄ dianā ſequunt̃. ut uirgo ſit: nam īpudica ē.& tacite oñdit meretricē:ut fuiſſe conſtat. Virgines aūt cothurno utebant̃:ut apud Verg. Virginibus tiriis mos ē geſtare faretrā.Purpureoq; alte ſuras uincire coturno. Aut potius illud referas ad res ēt theatraleſ.Nā ſcœna leuis cōuenit floralibus q̄ leuia & laſciua ſūt. Grauibus uero rebus:ē opus grauiora ſcœna ueluti cū facta regū referunt̃. Ergo īter graues muſas:nō ē hn̄da meretrix. Ecq̄d grauius eē pōt tragœdia:ea tn̄ coturnata fingit̃: q̄a poetæ tragici coturnati erāt: & ī lib. de amoribus ad Corinā ſic iq̄t. Venit & īgēti uiolēta tragœdia paſſu: frōte comæ torua palla iacebat humi: Læua māus ſceptrū late regale mouebat Lydius alta pedū uicla coturnus erat. Et ī ſecūdo triſtiū. Et dedius tragicis ſcriptū regale coturniſ: Quæq; grauiſ debet uerba coturnus hēt. Cū igit̃ coturnus tragicoꝝ grauia ſcribentiū ſit: ita ītelligas nō eē illā hn̄dā īter ſeueriores muſas: q̄bꝫ ducibꝫ ſeueriſſima in theatro referūt̃. Sed hn̄dā īter meretriculas leuiſſimas: ſic leuiſſima & īpudica ī theatro fiūt. Cur turba meretricia celebret hos ludos. cūr ī ludis meretrices fundāt̃ officio mymoꝝ. Cā nō fuit petita ex difficili ſed ex facili: nā ſtatī intellexi cām. Nō eſt de tetricis: grauibꝫ & ſeueris. Nō ē de pfeſſis magna: de illis deabꝫ q̄ magna pfitēt̃: ut Ceres: q̄ pēſt frugibus: Pallas lanificio: & aliis bōis artibus. Themis uaticiniis nō ē Fora ex haꝝ nūero. Vult patere ſua ſacra choro plebeio. q̄ſi ſpectari ludos a plebeis: nō a grauibꝫ ſenatorii ordīs uiris. Vn̄ ē illd̄ Martialis: Noſſes iocoſæ dulce cū ſacrū floræ: Feſtos q̄ luſus: & licētiā uulgi: Cur in theatrū cato ſeuere ueniſti. An iō tm̄ ueneras ut exires. Et monet: flora. Vti ſpecie ætatis: uti decore & pulcritudine iuuenilis æui. Dū floreat: ipſa ætas anteq̄ īſtet grauior ætas. Cōtēnūt ſpinā cū cecidere roſæ: nō hn̄tur ī ptio ſpīæ: cū roſæ ceciderīt. Sed dū roſæ nitēt: ſic decor formæ ī ætate iuuenili: nō ī ſenecta. Cur tn̄ ī cerealibus ludis: ūt ī q̄rto libro diximus: Albæ ueſtes adhibēt̃: ab ariſtaꝝ colore. Sic ī floralibꝫ pictæ & uariæ ab ipſa floꝝ uarietate Vt: quāuis. Albæ ueſtes dēt̃ cerealibus: ludis Cereris. cur tn̄ ſic ē hæc: ludoꝝ tuoꝝ ueſtis. Decēs cultu uerſicolore ornatu diuerſoꝝ coloꝝ. An q̄a meſſis: ipſæ fruges iā meſſis tp̄e. Albeſcit ariſtis maturis: cū ad maturitatē uenerint. & hoc quo ad rōnē cerealiū. Et oīs color & oīs ſpecies: decor. Ineſt floribꝫ: & hoc ad rōnē ueſtis floralis: q̄ oīs color & decor īſit floribꝫ. Annuit: affirmauit q̄d ego dixerā. Et flores cecidere motis capillis: cū ānuēt illa caput moueret: excuſſi ſt̄ e crinibꝫ floreſ. Vt ſolet roſa miſſa īcidere ī mēſaſ: quēadmodū īiectæ roſæ decidūt ī ipaſ mēſaſ accūbētibꝫ cōuiuii. Luīa reſtabāt: & luminū quoq; uſuſ erat ī floralibꝫ: quoꝝ triplex affert̃ rō. Aut a ſplēdor̄ agri floridi: cū radio oriētiſ ſoliſ collucēt floreſ. Aut q̄a floreſ uti & luīa abſtrahūt ī ſe oculoſ aut q̄a floraliſ laſciuia exigeret nocturnū tp̄ſ. Sic & ip̄a p noctē luīa. Reſtabāt luīa: ſuperat rō luminū q̄ nōdū erat expoſita. Quoꝝ: luminū. Cā latebat me: ignorabā cām. Cū ſic illa: Flora. Abſtulit erroreſ meoſ: nā docuit q̄d neſciebā. Vel q̄a agri: floridi. ſ. Collucēt ignibꝫ purpureiſ: purpureo ſole. Luīa ſt̄ uiſa decere nr̄oſ dieſ: decora & cōuēiētia floralibꝫ ludiſ. Vel q̄a nec floſ nec flāma ē hēti colore: nec nitēteſ floreſ: nec accēſæ faceſ ſt̄ coloriſ obtuſi: ſed puri & nitidi. Atq; uterq; ſplēdor: & floriſ & faciſ. Trahit ī ſe oculoſ: facit ut oculi ſtatī ī eoſ cōuertāt̃. Vel q̄a licētia nocturna: p noctē. Cōuēit nr̄iſ delitiiſ: iociſ & laſciuiæ nr̄æ. Tertia cā: hæc ultīa rō: Venit a uero: q̄a ueꝝ illud ē plura licere p noctē. & ioci īpudici detēriuſ p noctē: quā p diē exercēdi. & nox luīa exigit Præterea breue ē de quo reſtat mihi q̄rere: ſupereſt etiam dubium: de quo inquirendum eſſet.

Si liceat:modo quærere. Dixit & illa licet:potes ſiſcitari quod uelis:Nam rñdebo. Cur capreæ ĩbelles:capreæ ſilueſtres:q̃ nõ unguibus:nõ dẽtibꝰ:nõ cornu pugnãt. Et lepuſ ſollicitus:timiduſ. Claudunt̃ ĩ ræte:& ſic ĩcluſi ferebant̃ ĩ theatrũ:& ſiebat uenatio. Pro libycis læenis quod aĩal ferox:& pugnax cur ꝑ hoc ĩbelle tibi dat̃ pecus. Rñdit ſibi nõ ceſſiſſe ſiluas:ſed hortos:ſe ſiluaꝝ nõ eẽ dñam:ſed hortoꝝ. Et arua nõ adeũda feræ pugnaci:agros ceſſiſſe ſibi quo:leones:& urſi:& ſimilia aĩalia nõ accedũt:ſed capreæ & lepores ĩbelles. Oĩa finierat:& iã nihil erat de quo q̃reret̃.

Si liceat.dixi dixit & illa.licet.
Cur tibi pro libycis claudnnt̃ ræte leænis:
Imbelles capreæ:ſollicitus que lepus.
Nõ ſibi reſpõdit ſyluas ceſſiſſe:ſed hortos:
Aruaque pugnaci nõ adeunda feræ.
Omnia finierat:tenues ſeceſſit in auras.
Manſit odor:poſſes ſcire fuiſſe deã.
Floreat ut toto carmen naſonis in æuo:
Sparge:precor donis pectora noſtra tuis.
Nocte minus quarta ꝓmet ſua ſydera chirõ:
Semiuir:& flaui corpore miſtus equi.
Pellion æmoniæ mons ẽ obuerſus ĩ auſtros:
Sũma uirent pinu:cœtera quercus habet.
Phillyrides tenuit:ſaxo ſtant antra uetuſto:
Quæ iuſtũ memorãt incoluiſſe ſenẽ.
Ille manus olim miſſuras hectora læto:
Creditur in lyricis detinuiſſe modis.
Venerat alcides exhauſta parte laborum:
Iuſſaque reſtabant ultima pene uiro.

Seceſſit in tenues auraſ:ut dii & umbræ ſolent nam euanuit illa ab oculis poetæ. Manſit odor etiam in eius abceſſu:ut eſt illud Vergilianũ:Ambroſiæq; comæ diuinum uertiſſe odorem ſpirauere. Poſſes ſcire fuiſſe deam:ipſo odore nouiſſes diuinitatem. Sparge precor noſtra pectora tuis donis:effundas flores tuos ĩ meo pectore. Vt carmen naſonis floreat in toto æuo:ut floridũ ſꝑ ſit carmẽ nr̃m q̃ſi ut aſſequat̃ immortalitatẽ. Nocte minus q̃rta:tertia nocte poſt calẽdas maias orit̃ Chirõ:Cẽtaurus:Saturni:& Phyllire.f. Qui nõ mõ cœteros cẽtauros:ſed hoĩes quoq; iuſticia ſupaſſe. Aſculapiũq; & Achillem nutriſſe exiſtimat̃. Pietate igit̃ & diligẽtia efficit:ut inter annumeraret̃ apud hũc Hercules cũ diuerteret:& ſimul cũ Chirone ſedẽs ſagictas cõſideraret ferẽ una eaꝝ decidiſſe ſupra pedẽ Chironis:& eũ ĩterfeciſſe. Alii dicũt Cẽtaurũ miratũ:ꝙ tã breuibus ſagictis:tã magna corpora Cẽtauroꝝ ĩterfecerit ipm cõtẽdere arcũ conatũ:& ſagictã plapſã ĩ pedẽ eius incidiſſe. Miſertus Iuppiter eũ ĩter aſtra cõſtituit:cũ hoſtia:quã ſupra arã tenens ĩmolare ũr:Cẽtanrus ita figurat̃:ut antarctico circulo niti pedibꝰ:humeris hyemalẽ ſuſtinere uideat̃. Caput ꝓpe caudã hydræ cõiũgẽs:hoſtiã dextra manu tenẽs ſupinãq; pedibꝰ:& extremo ore circulũ hyemalẽ tãgit ĩter eũ:& antarcticũ collocata. Cẽtauri ãt crura a reliquo corpor̃ diuidit circulus:q̃ lacteus appellat̃. Hic ſpectãs ad ortũ ſignoꝝ totus occidit Aq̃rio:& piſcibꝰ ex ortis. Exorit̃ ãt cũ Scorpiõe & ſagictario. hẽt ſtellas ſupra caput tres obſcuras. In utriſq; humeris ſingulas claras. In cubito ſiniſtro unã:ĩ manu:unã ĩ medio pectore eq̃no:unã ĩ ꝑoribꝰ poplitibꝰ utriſq; ſingulas:inter ſcapulos q̃ttuor ĩuctre duas claras:ĩ cauda tres:ĩ lũbo eq̃no unã:ĩ genibꝰ poſterioribꝰ ſingulas ĩ poplitibꝰ ſingulas oĩo ſunt.xxiiii. Hæc ex Higino. Nocte minus q̃rta:hoc ẽ tertia nocte poſt calẽdas maias.i.v.nonas. Sic & Colũella oñdit.v.nonas oriri. Chirõ ꝓmet:apiet. Sua ſidera:q̃a ea nocte uident̃ oẽs eius ſtellæ. Semiuir:Cẽtaurus:nã ex ꝑte hõ ex ꝑte equus.iõ ait. Et mixtus corpore eq̃ flaui:ſupior ꝑs humana ẽ ĩferior eq̃na. Pellõ mõs æmoniæ:theſſaliæ:de quo diximus ĩ ꝑmo. Eſt obuerſuſ ĩ auſtroſ:ĩ meridiẽ.nã ab oriẽtali ꝑte ſurgẽſ ad meridionalẽ æmathiæ ꝑtẽ.ꝓtẽdit̃ ipe mõs:de quo Lucanus ĩ ſexto Cũ ꝑ ſũma poliphœbũ trahit altior æſtaſ Peliõ opponit radiis naſcẽtibꝰ ũbras.æmonia ãt ab æmonæ dcã ẽ a cuius filio theſſalo theſſalia poſtea uocita ta. Sũma uirẽt pinu:ĩ ſũmitate ipius mõtis ſunt pineta. Cœtera q̃rcus hẽt:ĩ cœteris ꝑtibꝰ ſunt q̃rceta. Phylliriꝺes:Chirõ a phyllira nympha Oceani & Tethios filia:ex q̃ Saturnus ĩ equũ uerſus Chironẽ genuit:a q̃ phylliridesſ noĩatuſ ẽ. Tenuit eũ.ſ.mõtẽ. Stãt ãtra ſaxo uetuſto:q̃ſi adhuc ſupſũt ãtra ĩ rupe ipius mõtis. Quæ memorãt ĩcoluiſſe iuſtũ ſenẽ:ĩ q̃bꝰ dñt Chironẽ hitaſſe:iuſticiæ laude iſignẽ. Ille credit̃ detenuiſſe ĩ lyricis mõis:lyræ:ſeu citharæ ſono. Manuſ miſſuraſ hectora lœto:manus achillis pueri:q̃ ĩterfecturus poſtea erat hectorẽ:& ĩ arte phyllirides puerũ cithara præfecit achillẽ. Atq; aĩos molli:cõcutit arte feros. Quas hector ſẽſurus erat:poſcẽte magiſtro. Verberibꝰ iuſſas prebuit ille manus. Venerat:ad chironẽ. Alcides:Hercules. Exhauſta parte laboꝝ:quaſi iã magna ex parte abſolutis laboribus. Reſtabant uiro:ſuperant adhuc herculi. Pene:quaſi. Vltima iuſſa:ultima quæ ab Euryſteo eſſent nutu iunonis impoſita:uolunt ultimũ laborẽ fuiſſe cerberũ:quem ab inferis traxit. Tu uideres caſu:forte fortuna.

Stare ſimul duo fata troiæ: duos uiros: qui diuerſis tpibus troiā exciderunt. Herculē q̄ ſub laomedōte troiam diruit: & Achillē q poſtea Hectorē interemit: quo mortuo ſpoliata urbs præſidio: facile poſtea: capta & euerſa ē. Hic erat puer eacides: Achilles Aeaci nepos. Hic natuſ ioue: Herculeſ. Heroſ phyllirius: chirō phyllira natuſ. Excipit hoſpitio iuuenē: ſuſcipit herculē hoſpitem. Hic: chirō. Rogat cām aduētuſ: q̄ cā uenerit. Ille. herc. Docet cām. ſ. Interea reſpicit clauā q̄ herculeſ mōſtra domitabat. Et ſpoliū leoniſ: pellē leoniſ nemei ab ipſo hercule iterfecti. Ait o uir his armis: &. Arma digna uiro: o herculeſ digne q hæc arma geraſ: & digna hæc q̄ abſ te geranť. Nec manuſ achileæ cōtinuere ſe q̄ſi licet puer eſſet achilleſ: tñ cōtinere nō potuit manuſ. Qui audere tāgere uelluſ horrēſ ſetiſ: pellē illā hirſutam: & uilloſā cū ſoleāt pueri ſimilibꝫ expauefcere: ipſe nō expauit Sic ī argōauticiſ de eodē Valeriuſ flaccuſ. ſtupet in ducibꝫ magūq; ſonātiſ haurit: & herculeo fert cominuſ ora leoni. Dūq; ſenex: chirō. Tracta tella ſqualentia ueneniſ: ſagictaſ herculiſ īfectaſ ueneno hydræ lerneæ. Sagicta excidit: decidit & manibus chirōis. Et eſt fixa lœuo pede: decidēſ ſagicta īfixa ē ſiniſtro chirōiſ pedi. Ingemuit chirō cū eſſet ſauciuſ. Traxitq; e corpore ferrū: eruit ſagictā e pede ſaucio. Et gēit alcideſ: herculeſ. Et puer æmoniuſ: theſſaluſ achileſ. Ipſe tñ: chiron. Temperat herbaſ: uolebat ſibi ipſi adhibere medicamētū: qm̄ & peritiam habebat artiſ medicæ. & plura ad medelā eē conſtat ab illo tradita: Cētaureā quoq; herbā ab eo denoiatā. Nūc uero ſibi opē allaturus tēperabat herbas. Lectas: q̄s ipſe collegerat. Mōtibus pagaſeis: theſſalicis a pagaſis. Pagaſæ ī theſſalia ſunt pherarū emporiū: quo ex loco: ut Strabo iqt: Pelias Iaſonē: ac nauē argo foras emiſit. Pagaſas aūt iō dictas eē aiūt: q̄a eo in loco naue argo compegerit. Alii uero ſimilius exiſtimant: loco ipſi nomē īpoſitū pp uicios fontes. i.

Stare ſimul caſu troiæ duo fata uideres:
Hinc puer æacides: hinc ioue natus erat.
Excipit hoſpitio iuuenem phyllirius heros:
Et cauſam aduentus hic rogat: ille docet.
Reſpicit interea clauam: ſpoliumq; leonis.
Virq; ait hic armis: armaque digna uiro.
Nec ſe: quin horrens auderet taugere ſetis:
Vellus achilleæ continuere manus.
Dūq; ſenex tractat ſqualētia tella uenenis:
Excidit: & leuo fixa ſagicta pede eſt.
Ingemuit chirō: traxitq; a corpore ferrū:
Et gemit alcides æmoniuſque puer.
Ipſe tamē lectas pagaſeis collibus hærbas:
Temperat: & uana uulnera mulcet ope.
Virus edax ſupabat opē: penituſq; recepta:
Oſſibus & toto corpore peſtis erat.
Sanguine cētauri lerneæ ſanguis echidnæ:
Miſtus: ad auxiliū tpa nulla dabat.
Stabat ut añ patrē lachrymis pfuſus achilles:
Sic flendus peleus ſi moreret̄ erat.
Sæpe manus ægras manibus mulcebat amicis:
Morum quos fecit præmia doctor habet:
Oſcula ſæpe dedit: dixit quoq; ſæpe iacenti:
Viue precor: nec me care relinque pater.
Nona dies aderat: quom tu iuſtiſſime chiron:
Bis ſeptem ſtellis corpora cinctus eras.

pagas: q frequēter aq̄ꝝ effūdūt. hæc Strabo. Et mulcet: chirō. Vulnera lenire & ſedare conať dolorē uulneris. Vana ope: ī pfecturo medicamēto. Virus edax: uenenū abrodēs. Supabat opē: medicinā oēm. Peſtis erat penitus recepta: letale uenenū iterius penetrauerat. Oſſibꝫ & toto corpore: nā ī oīa mēbra ſerpſerat. Sāguis echidnæ lerneæ: hoc ē uenenū hydræ. Mixtus ſāgui ne cētauri chironis. Nulla dabat tpa ad auxiliū: adeo uehemēs illud uirus erat: ut ſtatī p omne corpus ſuſū: nullū relinqret ad opē afferēdā tpſ. ἔχιδνα uipera ē hic p hydra poniť. Lerneæ a lerna palude ī ſinu argolico ī pelopōneſo: & fluuius eodē quo palus noie: ut Strabo ait: ī q̄ tantas de hydra fabulas poete tradiderūt. Achilles ſtabat pfuſus lachrymis: ut añ prem: ita ſtabat añ illū flēs: & gemēs puer: ueluti añ parentē. Sic: eodē mō. Era tflēdus peleus: pr a filio. Si moreret̄ q̄ſi. d. nō aliter ille fleuiſſe morietē prem. Sæpe ſingebat. cōponebat & tractabat. Manus ægras ïualidas & iā morietes. Manibus: ſuis amicis. Doctor: ipſe chyrō: q Achillē puerū bonis moribus iſtituit. Hēt præmia moꝝ quos fecit: quibꝫ pueꝝ īformauit hēt præmia: offōſā illiuſ pietatē. Oſcula ſæpe dedit: oſculabať iacētē. Dixit quoq; ſæpe iacēti: chiro recubāti. Viue pcor nec pr care reliq̄ me: uiuas. nec aliūū tuū reliq̄s. Nona dies aderat: nono die poſt acceptū uulnus. Cū tu chirō iuſtiſſime: q mortales iuſticia ſupaſti. Eras cīctus corpa. hēbas corpus cīctū. Bis ſeptē ſtelliſ: & Higinuſ. xiiii. eē iqt. Et tñ ſtellæ: q̄s ille refert p cētauri corpuſ diſpoſitaſ: ſūt nūero. xxiiii nō nūeratis ſtellis uictie & aræ. iō & nos ſupiuſ. xxiiii. eē duxiuſ. Sed q̄ tōe. xiiii. dicāt ipſi uiderint

Hūc lira.iii.no.maias apparet lyra: de q̄ diximus ī p̄mo. Nūc heliaco ortū ī cœlo uī. Lyra curua cuperet ſeq hūc chironē q̄ſi ſtatī poſt eū oriri. Sed nōdū ē uia idonea: nōdū patet lyræ aditus qa n̄ pōt ſtatī poſt illū apparere. Tertia nox: ab ortu chironis. Eſt aptū: cōgruū lyræ tp̄s. Cū igitur.v.nonaſ oriat̄ chirō: tertio no. lyra apparet. Scorpiuſ ī cœlo: de ſcorpio ēt ſupiuſ dictū: p̄die tn̄ no. maiaſ media eiuſ pſ occidit: & media apparet. Et p hæc deſignat̄ ortuſ coſmicuſ tauri: q illi ē oppoſituſ. Cū dicimuſ craſ luceſcere nonaſ: p̄die nonaſ: cū dicere poſſumuſ: craſ ē dieſ no. maiaꝶ: Scorpiuſ erit notāduſ ī cœlo a media pte: qa media pſ tm̄ īſpiciet̄.

Hūc lyra curua ſeq cuperet; ſed idonia nōdum:
Eſt uia; nox aptū tertia tp̄s erit.
Tunc ubi protulerit formoſa ter heſperus ora;
Ter dederit phœbo ſydera iūcta locū.
Ritus erit ueteris nocturna lemuria ſacri;
Inferias tacitis manibꝰ illa dabūt.
Annꝰ erat breuior; nec adhuc pia februa norant;
Nec tu dux mēſum iane biformis; eras.
Iam tamē extincto cineri ſua dona ferebant;
Compoſitique nepos buſta piabat aui.
Menſis erat maius; maiorū noīe dictus:
Qui partem priſci nunc quoqꝫ moris habet.
Nox ubi iā media ē; ſomnūqꝫ ſilētia prebēt:
Et canis; & uarie conticuiſtis aues;
Ille memor ritus ueteris timiduſqꝫ deorū;
Surgit; habent gemini uincula nulla pedes:
Signaqꝫ dat digitis medio cū police iunctis;
Occurrat tacito ne leuis umbra ſibi.
Quomqꝫ manus puras fontana pluit unda.
Vertitur; & nigras accipit ante fabas;

Tūc ubi ptulerit.vii.iduſ maiaſ fiūt lemuria: nō multū a feralibꝫ ſacriſ differētia. illa quidē mēſe februario pro mortuiſ celebrantur. Hæc quoqꝫ pro mortuiſ: ſed ab āriqſ mēſe maio q a maioribꝫ ita dn̄atuſ ē: auiſ iuſta ſoluebant̄. cū nōdū duo mēſeſ eēnt a Numa aditi. Nā poſtea īſtituta parētalia februario mēſe: quo fiebāt luſtratōeſ Seruatuſ tn̄ moſ eſt: ut menſe hoc lemuria ad placādoſ lemureſ fierent de noīe ipo: & unde originē hūerit paulo poſt diſſeremus. Tūc ubi heſperuſ: heſpeꝶ p lucifero poſuit. Et ſi idē ē: tn̄ luciferꝶ mane dicimuſ: ſed de eo ī p̄mo dixiuſ: poſtq̄ igit̄ lucifer. Ter pertulerit formoſa ora: erit ortuſ: aut ab ortu ſurrexerit. Et ter dederit locū phœbo: cedet ſoli. Sidera uicta: quæ uīcunt̄ a maiore lumīe. Sic īdicat tertiū diē poſt nōaſ: hoc ē.vii. diē iduū: & nonū diē menſis. Erit ritus ueteris ſacri: a ueteribꝫ īſtituti. Lemuria nocturna ſacra ipſa lemuria: quæ noctu fiunt. Illa dabūt īferias taciriſ manibꝫ: ſoluūt iuſta umbris extinctorū īferiæ ſacrificia: quæ p īferis fiunt. Annus erat breuior: qn̄ hæc īſtitututa ſunt annus erat decē mēſiū. Nec adhuc norāt pia februa luſtrationes poſtea februario mēſe īſtitutas. Nec tu iane biformis: iane biceps. Eras dux mēſum: p mēſiū. Nō erat adhuc tibi dicatus p̄mus āni mēſis: nā nōdū aditi illi duo mēſes: ianuarius & feb. Tn̄ ferebāt: offerebant. Sua dona: cōuenietia munera & libātes: Cineri extincto: nā ſoluebāt iuſta extīctis. Nepos piabat: ſacrificio luſtrabat. Buſta ſepulchra. Aui cōpoſiti: humati: mēſis erat maius: quo fiebāt hæ luſtrationes: & ſacriſicia. Dictus noīe maioꝶ: a maioribꝫ maius: ut ſupius oñdimus. Qui: mēſis. Hēt nūc quoqꝫ ptē p̄ſci moris: qa nūc ēt ſuat̄ ex pte p̄ſcoꝶ illa cōſuetudo. Nox ubi iam media ē: ſurgit nocte īrēpeſta: q ūbras placaturus ē: nudis icedēs pedibꝫ: aq̄ ſe fōtana pluit: fabas q̄s ore uerſauerit a tergo iacit dicitqꝫ ſe illiſ redimere: pulſatqꝫ æra: & orat: ut abeāt ūbræ. qd cū noueieſ fecerit: pfeciſſe putat ſacrificiū. Iā ubi nox media ē: ea pſ noctis quæ īrēpeſta dr̄: qn̄ nō dat̄ tp̄s rebꝫ agēdis. Et p̄bet ſilētia ſōno: cū oēs qeti & ſilētio ſe dederīt. Et canis & aues cōticuiſtis: qa nec canes latrabāt nec aues recinebāt: & uī ſignificare cōticiniū: & id aſſerūt multi: tn̄ illa hora mediæ noctis nō ita appellat̄: ſed ut Macro. & Var. oñdūt. Cōticiniū ē īter Gallicinīū & diluculū. Ille: nepos: q uult auo libare. Memor ueteris ritus: p̄ſce cōſuetudinis. Et timidus deoꝶ: q timet deos īferos: ne p nocte occurrāt ſibi. Surgit: e ſtrato.ſ. Gemini pedes nulla hn̄t uīcula ī hēt ille calceos: aut crepidulas ī pedibꝫ. Et dat ſigna digitis iūctis cū medio pollice: ponit pollicē ī medio q̄ttuor digitoꝶ: duos ultios digitos cogit ī manū. alios duos erectos hēt & illis dat ſigna: quēadmodū & nos ſolemus. Ne leuis ūbra aīa extīctoꝶ. Occurrat ſibi tacito: p ſilētiā nocturna. Et cū pure pluit: cū abluerit caſte manus Vnda fōtana: aq̄ fōris: aut aq̄ uiuētis flu. Vertit̄ & accipit fabas nigras oī: uerſat p̄us ore: ut ī.ii. Et ſeptē nigras uerſat ī ore fabas. licet illud ad ſacꝶ magicū referat̄. fabarū tn̄ uſus erat: ī ferallabꝫ: & lemuralibꝫ. uñ Pōp. Fabā igr nec tāgere: nec noīare diali flamini licet: qd ea putat̄ ad mortuos ptinere: nā & lemuralibꝫ iacit̄ laruis: & parētalibꝫ adhibet̄ ſacrificuiſ: & ī flore eius luctus lr̄æ appere uident̄: Et Ply. igr: qn & p̄ſco ritu faba ſue religiōis: diis ī ſacro ē pualenſ pulmētarii cibo: & hebetare ſenſus exiſtiata: Inſōnia quoqꝫ facere: ob hæc pythagorica ſnīa dāna-

Auerſuſq; iacit: ſed dum iacit: hec ego mitto:
His inquit: redimo meque meoſq; fabis.
Hæc nouies dicit: nec reſpicit umbra putatur.
Colligere: & nullo terga uidente ſequi.
Rurſus aquam tangit tempſeaq; concrepat æra:
Et rogat: ut tectis exeat umbra ſuis.
Quom dixit nouies manes exite paterni:
Reſpicit: & puræ ſacra peracta putat.
Dicta ſit unde dies: quæ nominis extet origo:
Me ſugit: ex aliquo eſt inuenienda deo.
Pleiade nate mone uirga uenerande potenti:
Sæpe tibi eſt ſtygii regia uiſa iouis.
Venit adoratus caducifer: accipe cauſam:
Nominis: ex ipſo eſt cognita cauſa deo.
Romulus ut tumulo fraternas abdidit umbras:
Et male ueloci iuſta ſoluta remo.
Fauſtulus infœlix & paſſis acca capillis:
Spargebant lachrymis oſſa peruſta ſuis.

ta: uel ut alii tradidere: qm̄ mortuorū aīe ſunt ī ea: q̄ de cā parētādo utiq; abſumit̄. Var. & ob hæc flamīes ea n̄ ueſci tradit: & qm̄ ī flore eius lr̄e lugubres repiāt̄. Et hoc extremū a pithagora quoq; aſſerit̄. Prius nēpe a fabis auctore Dydimo: pp ſōniorū uaticiniū Amphiaraus abſtinuit. Tradunt̄ ēt & Orphei uerſus: qbus timidos abſtiere manus a fabis: & ab earū uſu: q̄ capita peperūt iubet: &c. Auerſuſq; iacit: piicit eas a tergo. Sed dū iacit īqt hæc ego mitto: dū ille piicit a tergo illas ait fabas iacio. Et redio me & meos his fabis q̄ſi ſi qd mali īmieret mihi & meis ab ipīs ūbris: Salutē nr̄am his ego redemeri. Hæc dicit nouies: qa p ſalute uiuētiū dicūt̄ utit̄ īpari numero. iō nouies ī cæteris par nūerus dat̄ īferis. Nec reſpicit: nō reflectit a tergo aciē. Vmbra putat̄ colligere: ipāſ fabulaſ. Seq terga nullo uidēte: ſeq illū q eaſ iecerit: nemīe ūbra īſpiciēte. aut ſenciēte. Rurſuſ aquā tāgit: abluit manuſ aq̄ fontana. Et cōcrepat: pulſat. Aera themeſæa a themeſa urbe brutiorū: quā auſonii cōdiderūt & quā hoīeſ ſtrabonis ætate tēpſā uocitabāt. Erat ibi ærariū: & ærifodinarum locuſ oñdebat̄. Et rogat: ut ūbra exeat ſuiſ tectiſ: p̄cat̄ ut hēat ūbra auita: aut p̄rna qm̄ illud arbitrabāt̄: ūbrā uagari circa corpuſ: & errare īterdū p loca q̄ īcoluerit hoc igit̄ ſacrū fit ad placādaſ eaſ arcēdaſq; domos. Cū dixit nouieſ maneſ p̄rni: o ūbra pīrſ: ſeu ūbre parētū tā patrum: q̄ auorū. Exite e domo. Reſpicit tū demū reflectit oculoſ. Et putat ſacra puræ pacta. ſe caſtæ p ſeciſſe ſacrificiū. Dicta ſit ūde dies: neſcire ūr poeta: q̄re lemuria dicta ſit pgit igit̄ ad īgrēdā nois originē: Mercu. īuocat, a quo cā ipā apit̄. Aucupaturq; eā amore Remi: cui Ro. maio. mēſe parētādū īſtituerit. īde lēuria q̄ſi remuria dicta. Verū lemures: uñ lemuria multi exiſtimāt imagies noxias eē quæ noctu apeāt. ēt & ita dictas ſugilatorꝶ ūbras aliq ūbras oēs mortuorꝶ lēures appellāt. Nō deſūt noſtre religiōis uiri ſanctiſſimi: q dicāt apud ueteres ſicut lares hōi hiti ſūt: ita lemures ſpūs mali: ad quos arcēdos ſiebāt q̄ dixīus ſacra. Quidā magnus uerborꝶ īterp̄s lemures ūbras eē q̄ſdā aſſerit: quæ cū corpibꝫ morāt̄. uł q̄ſi a remo dictas: cuius ūbra īſeqbat̄ frēm ſuū Ro. Nonius tñ īqt lemores eē laruas nocturnas: & terrificatōes imaginū: & beſtiarꝶ uñ Var. de uita parꝶ lib. i. qbꝫ tpibꝫ ī ſacris fabā iactāt noctu ac dicūt ſe lemures domo extra ianuā eicere. Fugit me: hoc ē latet me. i. neſcio. Vñ ſit dicta dies. i. uñ dicāt̄ ipā lemuria: q̄ extet origo nois: uñ nomē ipm originē ducta q̄ rōe ita dicāus. Ex aliquo deo ē īuēniēda: cū nos ipos lateat a numīe regrēdū ē Mone: īſtrue tu. Nate pleiade. Mercu. ex maia una pleiadū nate. Venerādæ uirga potēti: caceo: q̄ uirga ē ſ̄pētibus nexa. Potēti qa cū ea multa p̄t: ut apud Ver. Tū uirgā capit: hac aīas ille euocat orco Pallētes alias ſub tartara triſtia mittit. Dat ſōnos: adimitq;: & lumīa morte reſignat: Sæpe ē tibi uiſa regia iouis ſtigii ſepæ tu ad īferos ī plutonis regiā deſcēdiſti: cū nūcius ſis utrorūq; deorꝶ: ſupnorꝶ & īferorū, uñ Hora. ſupis deorꝶ gratus & imis: Vēit adoratus caducifer. Mercurius cū caduceo: quē ego adoraui ſtatī affuit. Accipe cām: hoc ē originē nois: & hic locus apte eos mētiri oñdit: q dñt cām p origīe pōi ñ poſſe: nā poeta dixerat: q̄ nois extet origo: & nūc hic rñdet: accipe: cām hoc ē originē: ſed d̄ his ſatis diſſeruius ī p̄ncipio q̄rti. Cā nois: origo huius appellatōis. Eſt cognita ex ipo do: ex ipo mercurio. Et eo īpirāte oīa cognouit. Ro. ut tumulo: Remū extictū ut ſupiore lib. dixius: Frater magnificētiſſime: ut illis tpibus licebat humauit ī remonia Noctu p q̄etē uiſa ē imago Remi. aſtare lecto fauſtuli & laurētiæ nutricis: q̄riq; d̄ miſerāda ſua morte: & crudelitate celeris q̄ eū īteremerat: orareq; ut a rōulo illd̄ p̄cibꝫ īpetrarēt: quo ſuo noīe diē ſignarēt Ro. ea cā īſtituit diē illi feſtū appellauitq; remuria mutata. Deide: ē p̄ma lr̄a & lemuria dicta poſtea ab illo ūbræ lemures appellatæ ſūt. Vt: poſtq̄. Ro. cōdidit tumulo fraternas ūbras: humauit frēm Remū. Et ſunt ſoluta iuſta: celebratæ exeqæ. Remo male ueloci: qui male ueloci t̄ trāſiluit muros: nā fuit illa infauſta uelocitas: q̄ morte illi pepit. Fauſtulus īfelix: ſed ut ſupiore lib. diximus: fauſtulus fuerat: & ipe īterēptus. Et acca: laurētia nutrix. Capillis ſparſiſ: fuſiſ. Spargebāt ſuiſ lachrymiſ oſſa puſta

lachrymabanẽ ad ſepulchꝝ & remi oſſa triſti rore rigabãt. Inde mœſti redeunt domũ ſub pma crepuſcula: iã cũ ad ueſperaſceret: mœſti mortẽ alũni rediere domũ. Procubuerẽ ĩ duro toro ut erat dedere ſe ſe geti: nõ ĩ molli: ſed ĩ duro toro recũbẽtes: ut durus erat: quẽ hẽbãt torꝝ: ita ĩ eo pcubuerũt. Vmbra remi cruẽta: cruore reſpſa. Eſt uiſa aſſiſtere: aſtarẽ. Lecto: toro fauſtuli & accæ: Atqꝫ loq hæc uerba exiguo murmure: & uiſa ẽ dicere ea exigua uoce. En cernite: reſpicite. Qualis ego ſim dimidiũ & ps altera uoti uñi: quo ĩ ſtatu ſim: & q̃lẽ me uobis referã dimidiũ aĩe uñæ: & una ps

Inde domũ redeũt ſnb prima crepuſcula meſti;
 Vtqꝫ erat in duro procubuere toro.
Vmbra cruenta remi uiſa eſt aſſiſtere lecto;
 Atqꝫ hæc exiguo murmure uerba loqui.
En ego dimidium uoti parſqꝫ altera ueſtri;
 Cernite ſim qualis; qui modo talis eram.
Qui modo ſi uolucres habuiſſẽ regna iubentes.
 In populo potui maximus eſſe meo.
Nunc elapſa rogi flãmis & inanis imago;
 Hæc eſt ex illo forma relicta remo.
Heus ubi mars pater eſt; ſi uos modo uera locuti;
 Vbera quæ expoſitis illa ferina dedit.
Quẽ lupa ſeruauit; manus hunc temeraria ciuis;
 Perdidit o quanto mitior illa fuit.
Sæue celer; crudelem animam p uulnera reddas;
 Vtqꝫ ego ſub terras ſanguinolentus eas.
Noluit hoc frater; pietas equalis in illo eſt;
 Q d potuit lachrymas manibus ille dedit.
Hunc uos p lacrymas p ueſtra alimenta rogate;
 Vt celebrem noſtro ſignet honore d em;
Mandantẽ amplecti cupiunt; & brachia tendũt;
 Lubrica pẽſantes effugit umbra manus.
Viſaqꝫ confugiens ſomno abduxit imago;
 Ad regem uoces fratris uterqꝫ ferunt.
Romulus exequitur lucemqꝫ remuria dixit;
 Illam; qua poſitis iuſta feruntur auis.
Aſpera mutata eſt in lenem tempore longo;
 Littera; quæ toto nomine prima fuit.

uñi deſiderii cũ duo eſſemus. Altera ps Romu. Altera ego: altera ſoſpes: altera periit. Qui mõ paulo añ. Erã talis: erã frater regis: & ẽ locus cõmiſeratõis ab eo quod fuerat & qđ nunc ẽ. Qui ſi mõ hũiſſẽ uolucres iubentes regna: ſi hũiſſẽ auguria fœliciora: quæ mihi regna portẽdiſſent. Potui eẽ maxius ĩ pplo meo: potui eẽ rex ĩ ciuitate quã ego cõſtituiſſẽ. Nũc ſũ imago lapſa rogi flamis: ſũ nũc ũbra q̃ ſe eripere potuit ex igne rogali. Et ĩanis uacua cũ careat corpore: & ĩpalpãbilis ſit. Imago dixit: ſic & Ver. Et nũc magna mei ſb terras ibit imago. Hæc forma ẽ relicta ex illo remo: auget cõmiſeratione ab eodẽ loco: Hæc imago ſupeſt ex uño alũno. Heu ubi mars pr̃ ẽ: mouetẽ a genere miſericordia: ubi ẽ: q me genuit deus: cur opẽ filio ñ pſtitit. Si uos mõ uera loquuti ſi uerꝝ ẽ quod dicebatis: me eẽ marte genitũ. Et ille: mars Dedit ubera ferina expoſitis: pauit nos ĩfantes lacte lupæ cũ eẽmus expoſiti: de quo ĩ. ii. & tertio dixius: Lacte qs ĩfãtes neſcit creuiſſe ferino: Et picũ expoſitis ſæpe tuliſſe cibos. Nos ſuauit lupa: quæ ubera nobis admouit. Manus temeraria ciuis celeris: Perdidit: ĩteremit. & ẽ locus ĩdignatõis ĩ celerẽ: quod ſuerit imitior imiti fera. O quãto mitior fuit illa: lupa & hec ĩ cõmẽdatione illius lupæ mãſuetudinis: & exprobratione ĩmanitatis illius. Seue: celer reddas aĩam crudelẽ p uulnera: luas crudelitatẽ tuam morte: ut p uita mea: q̃ extixiſti: uitã tuã pſoluas. Et eas tu ſãguinolẽtus p terras ut ego: occidare tu: quẽadmodũ me occidiſti. & ũbra tua cruẽta uagetẽ ut mea. Frater Romu. Noluit hoc: ũt me ĩterimeres. Pietas æq̃lis ĩ illo ẽ: ille ẽ ĩ me pius: ut ego ĩ illũ: Amabat qđ ẽ me mutuo amore. Quod potuit dedit ille lachrymas manibꝫ & iuſta ſoluit: & lachrymis pſequutus ẽ. Vos fauſtule & Acca. Rogate hũc Romu: Per lachrymas: uñas. Per uña alimẽta: qbꝫ & illũ & me aluiſtis. Vt ſignet diẽ celebrẽ nño honore: ut ĩſtituat ſub meo noĩe diẽ feſtũ. Cupiũt ãplecti mãdãtẽ: uolũt Fauſtulus & Acca ãplecti remũ q talia mãdabat. Et brachia tẽdũt: ut eũ ãplectarentẽ. Vmbra lubrica: quæ facile elabitẽ. Effugit manus pẽſantes: apphẽdere eã uolẽtes. Imago uiſa: ũbra Remi: quã illi p getẽ uiſi ſunt uidere. Cõfugiẽs abduxit ſõnos: nã illos excitauit. Vterqꝫ: Fauſtulus & Acca. Ferũt uocẽ fratris: mãdata Remi. Ad regẽ Romulũ. Romulus obſeqtẽ: geſſit illi morẽ: nã ſignauit diẽ honore fratris. Et dixit lucẽ remuria: appellauit a noĩe fratris diẽ parẽtatõis remuria. Sic. n. ĩ nũero multitudinis dicimus ut diẽ feſtũ flor o ralia robigi robigalia: Saturni ſaturnalia: ita remi rẽuria. Illã diẽ dixit rẽuria q̃ ferunẽ iuſta q̃ fũt parẽtatões. Auis poſitis: ſepulchro cõditis. Aſpa lr̃a ẽ mutata ĩ lenẽ. R. q̃ lr̃a ẽ paulo aſpior ẽ mutata ĩ l am: q̃ ẽ lenior: & ſuauior pnũciatu: nã ĩ. L. Lõgo tpe lõgitudĩe tpis. Quæ lr̃a. Fuit pma

toto noīe: p̄ma lr̄a erat. R. nūc ē. L. ꝑus igiť reuria: nūc lēuria dictus. Mox ēt ſubſequēť. Dixere lēures aīas ſilētiū: appellauere poſteri ideſerēter ūbras oēs extictoꝝ lēures: Hic ſēſus uerbi hoc ſignificat nomē ipm̄: nā lemures ūbræ dicunť. Vis uocis: ꝓpetas noīs. Erat ea: nā remi parētati ones ſignificabat. Veteres tñ clauſere phana: tēpla. Illis diebus lemurioꝝ. Vt nunc uides opta clauſa tpe ferali: ī feralibꝫ mēſe februario. De hoc ī. ii. lib. dixius: Dii quoqꝫ tēploꝝ foribꝫ colētur optis thure uacēt aræ: ſtētqꝫ ſine igne foci. Nec ea tpa ſunt apta: cōgrua. Tedis uiduæ nec eadē apta tædis uirginis: illis diebꝫ neqꝫ ui duā: neqꝫ uirginē bonū ē nubere. Sic & ī parētalibus mēſe februario: ut ī ſecūdo. Cōde tuas hymnee faces: & ab ignibꝫ atris Aufer: hñt alias mœſta ſepulchra faces. Quæ nupſit: illis diebus. Nō fuit diuturna: cū uiro. ſ. Nā aut repudiata: aut mortua cito. Hac quoqꝫ de cā: qa aut repudiatur aut moriť. Ait uulgus malaſ: mulieres: Nubere mēſe malo: quæ futuræ nō eēnt diuturnæ. Si ꝓuerbia tāgunt te: qm̄ id erat ī ꝓuerbio: eo mēſe tradi uiriſ malaſ: qm̄ bonæ nō nuberēt. Et Plut. agit ꝓblemate. lxxxvi. qre mēſe maio nō ducāt uxoreſ? Et haſ rōneſ adducit: An qd iter aplē & iuniū me diuſ iterlectuſ ē quoꝝ cū alter Veneri Iunoni alter dicatuſ ſit: Deabꝫ. ſ. quæ nuptiiſ p̄ſunt: aut paꝝ añ capiūt: aut paꝝ expectant: An quod hoc menſe maximo piacolo utuntur. Effigies modo de ponte abiiciētes: cum prius

Mox etiam lemures aīas dixere ſilentum
 Hic ſenſus uerbi: uis ea uocis erat
Phana tamen lemures illis clauſere diebus
 Vt nunc ferali tpe operta uides
Nec uiduæ tædis eadē: nec uirginis apta
 Temporaqꝫ nupſit: nec diuturna fuit
Hac quoqꝫ de cauſa ſi te prouerbia tangunt
 Menſe malas maio nubere: uulgus ait:
Sed tamen hæc tria ſunt ſub eodem tpe feſta
 Inter ſe nulla continuata die.
Quorum ſi mediis bootem oriona quæres
 Falſus eris: ſigni cauſa ſonanda mihi eſt.
Iuppiter: & lato qui regnat in æquore frater:
 Carpebant ſocias: mercuriuſqꝫ uias.
Tempus erat quo uerſa iugo referuntur aratra:

homines conſueuiſſent: Vnde flaminiam Iunonis ſacerdotem triſtem eſſe eo tempore: Quippe eo mēſe nullo cultu utať moriſ e. An ꝙ pleriqꝫ latinoꝝ hoc mēſe mortuiſ parentāt. Et ob eā cām Mercuriū quoqꝫ eodē mēſe uenerant: q maie cognominiſ ē. An ut qdā dñt Maiuſ a maioribꝫ na tu appellatuſ ē Iuniuſ a Iunioribꝫ: nuptiiſ uero accōmodatior ē iunior: ut iqt Euripedeſ: Nā ſene ctuſ a uenere aliena: ipaqꝫ uenuſ ſenibꝫ īſenſa eſt. Abſtinent igitur nuptiiſ Iuniū expectāteſ: q maiū deīcepſ excipit. Sed tñ hæc tria feſta: Lemuria & cōtinētia a nuptiiſ & tēpla clauſiſ. Sub eodē tpe quia iſdē diebus Sunt continuata inter ſe nullo die: nō ſunt cōtinuata ut aliud poſt aliud fiat. ſed ut iſdē diebus ſunt hec oīa Nam ut in februario pluribus diebus fiunt parentalia & eſt idē fere ritus: ita hoc menſe plures ſunt dies: qbus parentať: & clauſa ſunt tēpla: & nō nubunt. Quoꝝ ſi mediis: ſi medio ſpatio eoꝝ: qſi ſi eodē tēpore. Quæris oriona bootē: a boetia. Si uis uidere ſtellas oriōis Falſus deceptus eris qm̄ uidere nō poteris. nā iā occidit. Eſt ergo eodē tpe. hoc ē. vii. idus malas orionis occaſus. Cā ſigni ē mihi canenda: canā qs fuerit oriō: & q̄ cā cœlo locatus ſit. Iuppiter & lato q: poeta fabulā hāc refert Iouē neptunū: & mercuriū hoſpitio receptos ab Hyreo: q cognitis dis bouē īmolat. Cū ab his ſobolē cōcedi peteret: mixiſſe in coriū bouiſ: & iuſſiſſe humari. x. mēſe natū puerū Vriona ab urina appellatū: deinde Oriona: quā fabulā ab Ariſtomacho & Pyndaro accipit poeta. quæ etiā ab Hygino referť. Hic oriō ut illi p̄ſequunť e Thebis chiū uenit: Merope Enoponis filiā ſtuprauit: pro q̄ excecatus eſt: & electus lemnō nauigauit ad Vulcanū: a quo equo decoratus ē: & ſol oriēs lumina reſtituit. Hiſtrius dicit a Diana fuiſſe dilectū: adeo ut illi pene nupſerit. Appollo ægre ferens: ſororēqꝫ obiurgabat: & illū aſtutia qdā interemit. Nā cū ille nataret: ꝓuocauit dianā ad emittendā ſagictā uſqꝫ ad nigrū qd ī mari uidebať: qd erat orionis caput & īmiſſa ſagicta pēptus ē ille. Sed eiectū ad littus corpus diana ubi cognouit: multis p̄ſecuta lachrymis inter ſidera ſtatuit. Sunt q dicāteū ꝙ uenandi ſtudio polleret ſe iactaſſe: terrā nullū aīal pareř poſſe: qd ipē nō interficeret. Terra ſcorpionē peperit & Orionē pemit. Diana inter ſidera colloca uit: & alias quoqꝫ opiniones refert Higinus quas qui uolet accipiet. Orionē autē ut idē aſſerit. Azona & reliquo corpore equinoctialiſ circulus diuidit cum tauro decertātē collocatum: dextra manu clauā tenentē: & in arcticū etiā ſpectantē ad occaſum: & occidentē exortu ſcorpionis poſteriore pte & ſagictario exoriente: Cū cancro aūt toto corpore pariter exurgentē: hic hēt in capite ſtellas tres claras: in utriſqꝫ humeris ſingulas: In cubito dextro obſcurā unā in manu ſimiliter unam in zona tres. Iu eo quo gladius deformať tres obſcuras. In utriſqꝫ genibus ſingulas claras. In pedibus ſingulas obſcuras: oīno ſunt. xvii. Iuppiter & frater: neptunus Qui regnat in lato equore: q hēt impīū maris. Et mercurius carpebant uias ſocias: quia ſimul ꝑ ulas: uelut peragere icedebāt. Erat tps:

quo aratra uerſa iugo referunt̃ erat ueſptinū tēpus cū ſol occiderat & uerſa ut ſolēt a bubulcis poſt opus referri ī iugis domū aratra referebāt̃. Et agnus ꝓnus iclinās ſe ad ubera. Bibit lac ſaturæ ouis cū redigūt̃ ī ouilia oues p dīē depaſte & agni lac maternū hauriūt hac duplici piphraſi oñdit ueſperā quo tpe & colōī ab ope ruſtico & pecora a paſcuis reuocāt̃. Forte hyreus ſenex cultor anguſti agelli q̄ rus exiguū colebat. Videt hos deos. Vt ſtabat ſicut forte tūc illi ſtare cōtigit. Añ exiguā caſā añ paruū tuguriolū. Atq̄ ita dixit ita prior locutus ē. Lōga ē uia q̄ſi dī. quo tēditis.

Et pronus ſaturæ lac bibit agnus ouis.
Forte ſenex hyreus anguſti cultor agelli
Hos uidet exiguam ſtabat ut ante caſam
Atque ita longa uia eſt: nec tpa longa ſuperſunt:
Dixit & hoſpitibus ianua noſtra patet
Addidit & uultum uerbis iterumque rogauit.
Parent promiſſis diſſimulantque deos.
Tecta ſenis ſubeunt nigro deformia fumo
Ignis in extremo ſtipite paruus erat
Ipſe genu nixus flāmas excuſſit ab aura:
Et promit quaſſas cōminuitq̄ faces:
Stant calices: minor inde fabas olus alter habebat
Et ſpumat teſta preſſus uterque ſua.
Dūq̄ mora ē: tremula dāt uina rubētia dextra
Accipit æquoreus pocula prima deus.
Quod ſimul exhauſit: da nunc bibat ordin dixit
Iuppiter audito paluit ille ioue.
Vt rediit animus: cultorem pauperis agri
Immolat; & magno torret in igne bouem

nō. n. lōgius ire poteſtis cū longū iter hic ad urbes ſit. Nec tpa lōga ſupſūt q̄a iā ſol occidit. Et nr̄a ianua patet hoſpitibꝰ q̄ſi ego q̄ ſoleo ſuſcipere domi hoſpites potero & uos quoq̄ nunc hoſpites hr̄e & apta ē ianua. Addidit & uultū uerbis nā læta uerba læto quoq̄ uultu ꝓferebat. Et iterū rogauit ut ſiſterēt curſū & domū inirēt. Parēt ꝓmiſſis morē gerūt illi & grata hēnt illius pollicita. Et diſſimulant deos nolūt ꝓ diis cognoſci. Subeunt tecta ſenis īgrediūt̃ caſā hyrei. Deformia turpia tecta. Nigro fumo erant. n. undiq̄ pp fumū nigricātia. Paruus ignis erat ī extremo ſtipite quē ꝓ die ſuccēderat cū eo die nōdū ſuccēdiſſet ignē. Ipſe hyreus. Nixus genu: flectēs humi genu & eo ſe firmās. Excuſſit flāmas ab aura q̄ſi flās flammā exuſcitauit. alii legūt flāmas exuſcitat aura & eodē tēdit ſenſus īmo & magis ꝓpria ē locutio. Et ꝓmit. oñdit ſeu ꝓfert. Faces q̄ſſas q̄ſ q̄tiēdo ſuccēdit. Et cōminuit cū depōit & nō q̄ ſit tc̄ īminuūt̃ flāmæ ut ī amoribꝰ ad Corynnā. Vidi ego iactatas mota face creſcere flāmas. Et uidi nullo concutiēte mori. Aut ita itelligas. Promit ꝓfert. Faces q̄s ligna arida cōtuſa q̄s ꝓ facibꝰ ſuccēdēdis parauit. Et cōminuit diuidit ſeu diſcindit ī pticulas minutas ut facilius ſuccēdāt̃ ut ī georgi. Ver. ferroq̄ faces īſpicat acuto. Et illā mota face ad lignū referēt ubi lumē ſeu ignis accēdit̃. Vñ Var. in Gerūto didaſcalo cōſtuit mulieꝝ tota roma q̄ noctu fieri mitia ſolita ēt nūc pinea fax īdicat & alio loco adeſt fax īuoluta īcēdio. Et de uita patrū. Cū a noua nupta ignis in face afferret̃ fuco eius ſumptus. Cum fax ex pinū alba eēt ut eā puer īgenuus afferret. Luca. in. ii. quā cū Catilina parauit Arſuras ī tecta faces. Stāt calices calicē ꝓ poculo plerūq̄ accipimus ut ſuperius in. iii. Q d̄ ſit per calices facta ſibylla ſuos. Iuue. Doctus & ad calicē uigilāti uertere naſo. Et ꝓ maiore quoq̄ uaſe accipit̃ Cic. tuſcu. iii. Quid hic calix mulxi īpinguādus ē ut plorāre ſe deſinat. Var. Apotecas tricliniares melicas calcās obbas & cumāos calices. Poeta āt hoc ī loco poſuit ꝓ uaſis ubi legumīa & olera decoquūt̃. Var. tñ ī libris de ligua latia iqt. Calix a caldo qđ ī eo calda puls apponebat̃ & caldū eo bibebat̃. Stāt ergo apđ ignē. Calices ide ex ea pte foci. Minor calix. ſ. Hēbat fabas alt̃ habebat olus olera tūc decoquēda. Et uterq̄ calix. Spumat ꝓſſus tectus. Sua texa. tecti. n. calices ſpumā circa ipas textas emittebāt qm̄ textis tegebāt̃. Dūq̄ mora ē dū īmorāt̃ uſq̄ quo parēt̃ epulæ Dat hyreus. Vīa rubētia dextra tremula tremēti qm̄ ſenex erat: offert uīa diis bibēda. Deus æquoreus neptunus. Accipit prīa pocula & prior ipe bibit. Q d̄ ſimul poſtq̄. Exhauſit bibit qcqd erat in poculo. Dixit da nunc ordine iuppit̃ bibat ſequere ordinē & da uina ioui bibenda & hac uoce deos eſſe prodidit. Ille hyreus. Paluit audito ioue: audito iouis noīe expauit enim cum uideret coram & domi haberet deos hoſpites iouem præſertim deorum omnium maximū. Vt que animus rediit quaſi poſtq̄ in ſe ipſum rediuit quia prius uidebat̃ attonitus nunc cū mēs rediit. Immolat cultorē pauperis agri mactat bouē quo exiguum colebat agnum. Et torret decoquit bouē In magno igne. maiore enim igne opus erat in decoquendo boue quam in oleribus. Et promit uina condita cado fumoſo haurit uina ueruſtiora ſic & meliora quæ olim in doliis condiderat Cadi enim uaſa quibus uina conduntur. Lucillius. Millia ducentum frūmenti tolles uini medinum mille cadum. Vergilius. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat aceſtes. Varro in uita patrum Hortenſio ſupra decem millia cadum hæredi reliquit. Horatius. Et cadum marſi memorem duelli

Quæ uina. Puer quōdā hyreus. Diffuderat ĩ diuerſos cados fuerat. Primis ānis ab ipſa pueritia. Nec mora ꝓcubuere: accubuere. Nā altis toris: ĩ toris.n.diſcūbebāt ut ĩ heroi. Et ꝑmitis pictos'corpa grala toros aut ĩtelligas recūbere ĩ toris & hre añ ſe mēſas cū epulis paratas. Cœlan tibꝫ tegētibꝫ. Lino: lineis linteis. Fulmineā uluā fluuialē aut paluſtrē herbā. Ex hac ergo ſtrati erāt tori & linteis poſtea tecti. Mēſæ q̄ erāt añ eos paratæ. Nituere nūc dapæ iā allatis dapibꝫ & a ſplēdidis dapibꝫ nituere dixit. Nūc poſito lieo mero illo ueteri. Crater quo bibebāt.erat terra rubēs erat crater fictilis ex creta rubra.

Quæq; puer quōdā primis diffunderat annis
  Prodit fumoſo cōdita uina cado.
Nec mora flumineā lino cœlauerat uluā
  Sic quoq; nō altis incubure toris
Nunc dape nūc poſito mēſe nituere lieo
  Terra rubens crater pocula fagus erant
Verba fuere iouis: ſi quid fert impetus ora
  One feres placidi uerba fuere ſenis.
Cara fuit coniunx: prima mihi cara iuuenta
  Cognita: nunc ubi ſit: queritis? urna tegit.
Huic ego iuratus uobis in uera uocatis:
  Coniugio dixi ſola fuere meo:
Et dixi & ſeruo: ſed.n. diuerſa uoluntas
  Eſt mihi nec coniunx: ſed pater eſſe uolo:
Annuerant omne: omnes ad terga iuuenci
  Conſtiterant pudor eſt ulteriora loqui.
Tunc ſuper iniecta texere mandētia terra.
  Iamq; decem menſes & puer or tus erat
Tunc hyreus: quia ſic genitus uocat uriona.
  Perdidit antiquum littera prima ſonum
Creuerat immenſū: comitem ſibi delia ſumpſit
  Ille deæ cuſtos: ille ſatelles erat
Verba mouent iras non circumſcripta deorum
  Quam nequeam dixit uincere nulla fera eſt.
Scorpion immiſit tellus: fuit impetus illi.
  Curua gemelliparæ ſpicula ferre deæ
Obſtitit orion: latona nitentibus aſtris
  Addidit & meriti præmia dixit habe

Pocula fagus erat hoc.d. uinū afferebatᷣ ĩ uaſe ligneo potabatᷣ ĩ cratere creteo. Cōfūdit hæc poeta ut pocula ñ ꝓ crateribꝫ ponat cū illa a potatiōe dicantᷣ ut oñdit Var. Verba fuere iouis hæc iuppiter locutus ē. Ora orādo a nobis poſces. Si qd fert ĩpetus ſi qd cupis de ĩpetu ſupius dixius. Verba ſenis placidi fuere hæc rñdit benignuſ ſenex hyreus. Fuit mihi cara cōiunx hūi ego carā cōiugē. Cura mihi prīe iuuētæ amor mihi ĩ ætate iuuenili nā cura ꝓ amore ĩterdū. Verg. Graui iā dudū ſaucia cura hoc ē amore ĩ mltis codicibꝫ ē. Pria mihi cara iuuēta tūc ſi ĩtelligas. Cara qdē mihi & cognita a prīcipio iuuēlis ætatis. Nūc q̄ritiſ ubi ſit q̄ſi ſi id q̄ritis. Tegit urna extīcta & cōdita ē ĩ urna. Ego iuratus dixi huic iureiurādo id ꝓmiſi. Vocatiſ uobis ĩ uerba cū iuramēto uos ĩ teſtes uocaſſē. Tu ſola fruere cōiugio meo tu unica eris mihi cōiūx. Et dixi hec & ſuo qd ꝓmiſi. Sed.n. mihi ē uolūtas diuerſa cōtraria q̄ſi ē mihi uolūtaſ ſibi ipſi repugnās. Nec uolo eē cōiux nolo eē uir alterius uxois. Sed uolo eē pr̄ nolo cōiugē & filiū uolo. Annuerāt oēs nutu ꝓmiſere ſe facturos ꝙ ille uolebat ut & pr̄ eēt & nō cōiūx. Oēs cōſtiterāt ſimul ſteterāt. Ad terga iuuēci ad coriū bouis. Pudor ē ulteriora loq̄ ñ uult exꝓmere qd fecerit minxerūt ẽñ ĩ eo corio. Tūc texere madētia terga.ſ.hoc ē coriū madidū urina. Terra iīecta nā humauerūt utrē cū uria. Iāq;.x. mēſes ꝑterierāt Et erat ortus puer.x.n. mēſe natus ē ueluti ex hūano ptu. Tūc hyreus ſenex. Quia ſic genitus eo mō natus. Vocat uriōna ab uria. Lr̄a pria q̄ erat.u. Perdidit antiquū ſonū nā mutata ĩ.o.& dictus ē oriō. Sed Stra.ait qa ĩ Oræo oppido euboeæ educatus ē appellatū oriōa.hoc pacto natus dr̄ oriō Sed heſio. Neptuni filiū dicit ex Euryale minois filia. Conceſſumque illi ut ſupra fluctuſ curreret.& ſupra ariſtaſ. Creuerat ĩmēſū qa iā magnus erat & re & noie. Delia diana. Sūpſit eū ſibi comitē ĩmo & plus comitē nā diligebat mirū ĩmodū & nubere uolebat illi. Ille oriō. Erat cuſtos deæ ille erat ſatelles erat comes miniſter & cuſtos illius. Verba nō circūſcripta nō pōderata & examinata anq̄ ꝓferātᷣ ſed temere plata. Mouēt iras deoꝝ nā ĩdignātᷣ dii cū hoīes aliqd cū ĩſolētia dicūt. Dixit Oriō nulla fera ē quā nequeā uīcere hoc.n. ꝓtulit. Nō pōt tellus ferā ullā gignere quā ego nō uicā Tellus ĩmiſit ſcorpiō pepit terra ſcorpiōne & ĩ orione miſit. Fuit illi ſcorpiōi. Impetus cupido Ferre ꝓ auferre. Spicula curua ſagictas hamatas. Deæ gemelli paræ dianæ quæ uno eodē ptu cū phœbo nata ē. Oriō obſtitit ſcorpioni & tamē ab eo interēptus eſt. Latona. Diana Latonæ filia ſicut & Dionē ꝓ uenere dici ſuperius oñdimus nomen matris pro noīe filiæ. Addidit aſtris nitētibꝫ cœlo locauit & ſideribꝫ ĩtulit. Et dixit habe ꝑmia meriti qa de me bñmeritus es hēas cœlum ĩ

mercedē laborū tuoꝝ & uirtutiſ tuę. Sed qd & oriō poſt occaſū oriōiſ & olē ē uria feſtū martiſ ul toriſ qd' poeta uidet̄ ſtatī ſꝑdere occaſu oriōiſ. uerū nō celebrat̄. vi. cal. maiaſ ſed. iiii. eo. n. die ſignatu ē id feſtū & ī antiqſ marmoribꝫ & ī uetuſtiſſimiſ codicibꝫ quo qdē die cæſar octauiuſ cōſe-crauit ī foro a ſe extructo ædē martiſ ultoriſ q̄ ut Sueto. iqt ꝓ ultiōe paterna bello philippēſi uoca-uerat. Ipe. n. cæſar & ant. apd philipoſ uario euētu cōtra brutū & caſſiū pugnauerūt ita ut utriuſq; de xtra cornua uicerit & caſtra quoq; utriq; ab hiſ q uicerāt expugnarēt̄ ſed ieq̄lē fortunā priū morſ q dē caſſi fecit q cū ī eo cornu fuiſſet qd' pulſū erat totū exercitū fuſū ratuſ mōtē ſibi cōſciuit. Altero deinde ꝑlio uictuſ. M. brutuſ & ipē uitā finiuit. Exo rato ſtratōe fuge comite ut ſibi gladiū adiiceret. Sed plura de hiſ legeſ apud plutar. ī bruto & Ant. & apd' Appia qui hiſtoriā oēm refert poeta pluribꝫ uerſibꝫ extollit & feſtū & ædē ipſā: & Auguſtū.

Q uid quod & orion & cætera ſidera mundo
Cedere feſtinant; noxq; coartat iter.
Q uid ſolito citius liquido iubar æquore tollit
Candida lucifero præueniente dies?
Fallor? an arma ſonāt? nō fallimur arma ſonabāt
Mars uenit: & ueniens bellica ſigna dedit
Vltor ad ipſe ſuos cœlo deſcendit honores.
Templaq; in auguſto conſpicienda foro
Et deus eſt ingens: & opus debebat in urbe
Non aliter nati mars habitare ſui
Digna giganteis hæc ſunt delubra tropeis.
Hinc fera gradiuum bella mouere decet.
Si quauis ab eoo nos impius orbe laceſſet:
Seu quis ab occiduo ſole domandus erit
Perſpicit armipotens operis faſtigia ſummi
Et probat inuictos illa tenere deos.
Perſpicit in foribus diuerſæ tela figuræ
Armaq; terrarum milite uicta ſuo.
Hinc uidet æneam oneratum pondere caro;
Et tot iuleæ nobilitatis auos.
Hic uidet illiaden humeris ducis arma ferentem

Sed qd & oriō & cætera ſidera cur ſidera oīa. Feſtinãt ꝓperãt Cedere mūdo celo ut diē reddãt. Et nox coarctat iteū cōtrahit ſpatiū & ſe ꝑcipitē agit ut diei cædat. Q uid dieſ cādida ſerēa. Tollit attollit. Liqdo æquore ab oceāo orietiſ uel a mari nō turbido ſed uitreorū claro. Iubar ſoliſ ſplēdorē. Citiuſ ſolito. q̄ſi cur ita accelerat dies ꝑueniēte lucifero ſtella ueneriſ q̄ ꝓnūciat diē. Fallor decipior ne. An ſonãt arma pp feſtū martiſ & ludoſ q illi exhibēt. Nō fallimur ſonabãt arma aduenīete armoꝝ ꝑſide. Vēit mars ad feſtū & ludos ſuos. Et uenīēs dedit bellica ſigna nam arma iſonuerūt. Ipē ultor ſub cognomine & titulo ultoris. Deſcēdit e cœlo ad ſuos honores ad ſacrificia q̄ ſibi ſiūt. Et ad tēpla: ſuo noīni cōſecrata Cōſpiciēda admirāda. In foro auguſto: qd' auguſtus ipē extruxit ꝓpe ulā ſacrā & ī tertio triſtiū cū de eodē loquat̄. Paruit & dūcēs hæc ſū fora cæſaris iqt. Hæc ē a ſacris q uia nomēhēr. Et cū multa opa Augū. publica extruxiſſet ꝑcipua fuere foꝝ cū æde martis ultoris tēplū Appollinis in palatio & ædes iouis tonantis. Sed fori extruendi ut Tranquillus meminit Cauſa fuit hominum & iuditiorum multitudo: quæ uidebatur non ſufficientibus duobus etiam tertio indigere. Itaque feſtinantius: nec dum perfecta Martis æde publicatum eſt. Cautumque ut ſeparatim in eo publica iudicia. & ſortitiōes iudicium fierent. Et deus eſt ingens magnus deus eſt ipſe mars. Et opus eſt etiam ingens. Nam magnum illi templum erectum. magnumque erat illud forum. Non aliter q̄ in maximo ædificio: Debebat mars habitare in urbe ſui nati in urbe Romana: quam Romulus martis filius condidit.. Hæc delubra templa ſunt digna tropeis gigāteis ſpoliis gigantū quaſi iouis & cæterorum deorū uictoria de gigantibꝫ parta ubi illorū ſpolia eſſent affixa. Et Luca. Babilon ſpoliāda tropeis auſoniis. Sed tropeum a τροπη qd eſt cōuerſio dictū. Nā qui hoſtes in fugam uertiſſet tropeum erigebat cum hoſtilibus ſpoliis. Sed de hoc alias.

Decet gradiuum quaſi decorū eſt marti. Mouere fera bella hinc ex hoc templo educere exercitum in aciem ad inferenda hoſtibus bella aut dicas decere ex eo templo auſpicari bellū. Seu qs impius ſceleratus. Laceſſet ꝓuocabit. Nos ab orbe eoo: ab oriente. Seu qs erit domandus ab ſole occiduo ab occidēte. Siue domādi ſūt hoſtes q nos ab oriēte ꝓuocarit ſeu q ſūt ī occidēte q a fide ro. deſciuerit. Ex hoc tēplo auſpicāda ſūt bella. Armipotēs mars ꝑſpicit faſtigia ſūmi opis ſūmitatē excelſi tēpli. Et ꝓbat deos inuictos tenere ſūma illud laudat magna & īuicta numina hr̄e ſūma tēpla & ī illis coli. Proſpicit ī foribꝫ ipſius tēpli. Tela diuerſe figuræ nā ut erāt diuerſe forma cultu lingua gētes deuictæ ita & diuerſa arma ab illis relata & illius tēpli poſtibꝫ affixa. Et ꝑſpicit arma terraꝝ uicta ſuo milite arma diuerſaꝝ gētiū q̄ a ro. milite uicta fuet ãt. Hic poſtea. Videt æneā æneę effigiē. Oneratū caro pōderē ferētē hūeris patrē. Et tot auos nobilitatis iuleæ uidet ēt ī pictura tot claros uiroſ de domo iulea iuli ꝓ nepoteſ. Hic uidet iliadē romulū ex illa natū. Ferētē hūeris

Claraque diſpoſitis acta ſubeſſe uiris:
Spectat & auguſto prætextum nomine templũ
Et uiſum eſt lecto cæſare maius opus
Vouerat hoc iuuenis tunc cum pia ſuſtulit arma
A tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens inſtanti milite iuſto
In coniuratos tala dicta dedit:
Si mihi bellandi pater eſt: ueſteq; ſacerdos
Auctor: & ulciſci nomẽ utrunq; paro
Mars ades: & ſatia ſcelerato ſanguie ferrum.
Stetq; fauor cauſa pro meliore tuus.
Templa feres & me uictore uocaberis ultor.
Vouerat & fuſo letus ab hoſte redit.
Nec ſatis ẽ meruiſſe ſibi cognomina martis
Perſequitur parthi ſigna retenta manu
Gens fuit & campis: & equis: & tuta ſagittis
Et circumfuſis inuia fluminibus
Addiderãt aĩos craſſorum funera genti,

arma ducis arma Acrõis ducis ceninẽſiũ quẽ romulus obtrũcauerat & ſpoliauerat. eaq; ſuſpẽſa fabricato ad id apte ferculo ut Liui. igt gerẽs i capitoliũ aſcẽdit. Ibiq; cũ ea ad qrcũ paſtoribꝰ ſacrã depoſuiſſet ſimul cũ dono deſignauit tẽplo iouis fines cognomẽq; addidit deo iuppit feretri igt hæc tibi uictor Ro. rex regia arma fero tẽplũq; his regiõibꝰ q̃s mõ aĩo metatus ſũ dedico ſedẽ opimis ſpolii q̃ regibus ducibuſq; hoſtiũ cæſis me auctore ſequẽtes poſteri ferẽt &c. Erat ergo ro. ea arma referens in pictura. Et uidet clara acta fortia & illuſtria facta ſubeſſe uiris diſpoſitis in ordine poſitis. erant enim in eo templo effigies clariſſimorũ conſulũ & uirorũ fortiũ cũ iſcriptiõe rerꝝ q̃s feliciſſime geſſiſſet. Spectat & tẽplũ ptectũ aug. noie iſcriptũ & ſignatũ ſb titu. cæſaris aug. & lecto ceſar noie cæſaris ẽ uiſũ maius opus q̃ fuerit cetcrorũ oĩum. Vouerat hec iuuẽis. Octauius priceps cũ iuuenis eẽt hoc tẽplũ bello philipẽſi uouit Tũc cũ ſuſtulit arma pia: & ob id pia. Nã p ultiõe pr̃na. Erat icipiẽdus priceps a tãtis q̃ſi ab his maximis rebꝰ auſpicari debebat priciparũ. Ille cæſar octauius. Tẽdẽs mãus iſtãti milite iuſto cũ iſtaret ſecũ militia q̃ iuſta arma gerebat p ulciſcẽda morte cæſaris. Dedit talia dicta in coniuratos contra brutum & caſſium & cõplices Si mõ pr̃ cæſar q̃ i filiũ me adoptauit. Et ueſte ſacerdos nã põtifex maxi. ſic & ſacerdos ueſte. Eſt actor mihi bellãdi ẽ cã ut hæc ego bella gerã. Et paro ulci. utrꝝ no. & pr̃is & potificis q̃ſi dicat ſi pp hãc cãm iuſta bella gero. Ades mars & faueas mihi. Et ſa. fer. arma nr̃a. Sãguie ſcelera ſceleratorꝝ parricidarꝝ. Et fauor tuus ſit p cã meliore ſit p nobis iuſtiora arma gerĩus. Feres tẽpla uoueo ego tibi tẽplũ. Et me uictore ſi ego ero uictor. Vocaberis ultor nã ſtatuã tibi tẽplũ ſb titulo martis ultoris. Vocauerat hoc fuerat eius uotũ. Et redit lætus nã uictor. Ab hoſte fuſo quẽ i philippis fudit. Nec ſatis ẽ martẽ meruiſſe ſemel cognomina ñ fuit id ſatis octauio cæſari marte ob pſtitũ illi fauorẽ ſemel ultorẽ eẽ cognomiatũ ſed rurſus eo cognomie appellauit cũ uoluit ulciſci cladẽ illã a pthis illatã. Perſeqtur ſigna retenta manu parthi ſigna romana craſſiana clade a parthis ſublata pthi ãt ut trogus meminit. Scythæ fuere & ſcythica ligua nomẽ hoc exules ſonat populi qdẽ it pſis finitimi ut Strabo placet ply. uero i gt ipa pſis iãp̄ idẽ i pthorꝝ trãſlata nomẽ & alio loco pſarũ regna q̃ nũc pthorũ ſẽ & marcellius pthiã pſidos regionẽ dicit ply. regna pthorũ duode. xx. eẽ refert hos ãt q̃ prius romanorũ adoriret ac ppulſaret. L. Scylla refert. Poſt quẽ i eoſdẽ. L. lucullus ſe accixerat iterrupit cõſiliũ põpe. ad bellũ mitridati cũ miſſus uictoq; mitridate & i aſia puĩcis multis i ptãte romãi ipis redactis cũ iſdẽ fœdus fecit. poſtea. M. craſſus bellũ pthis illaturus. euphratẽ flu. trãſiuit uictuſq; plio i quo & filius eius cecidit cũ reliqas exercitus i collẽ recepiſſet. euocatus i colloqũ ab hoſtibꝰ: ut de pace acturus quorũ dux erat ſurenas cõprehẽſus & ne qd uiuus pateret repugnãs itereptus ẽ & ita piir tũc igit pthi ro. abſtulere ſigna & iterũ deuictis ant. copiis ſed poſtea ipãte cæſare aug. mortuo i ſyria claudio eius nepote pthi ſigna militaria q̃. M. craſſo &. M. ant. ademerãt repoſceti reddiderũt obſideſq; iſup obtulerũt poeta igit hæc ſcribit i auguſti laudẽ cui reddita fuerit a pthis ſigna. Gẽs fuit: fuere ipi pthi & pſæ. Et tuta cãpis & eqs & ſagictis plura dat pthis qbꝰ ab externorũ bellis tuti eẽnt equos & uaſtã planiciẽ q̃ facilliẽ eqtes tueri poſſẽt & ſagictas qbꝰ eminus arcere poſſet hoſtẽ. Et iuia iaceſſibilis. Fluminibꝰ circũfuſis ut difficilis eẽt ad eos trãſitus pp euphratẽ tygrĩ & alia igẽtia flu. & de his apd luca. i. viii. phar. iqt diuidit euphrates igẽtẽ gurgitẽ mũdũ. caſpiaq; imẽſos educũt clauſtra receſſus. Et polus aſcyrias alter nocteſq; dieſq; uertit & abruptum eſt noſtro mare diſcolor unda oceanuſque ſuus regnandi ſola uoluptas. Celſior in campis ſonipes & fortior arcus nec puer aut ſenior letales tendere neruos ſegnis & a nulla mors eſt incerta ſagicta. His igitur quatuor rebus tuti erant. Acceſſit & illud. Clades Craſſiana: quo effecti ſunt audatiores. Funera craſſorum Marci Craſſi patris: & publii Craſſi filii & legionum quæ cum his fuere.

Addiderãt aĩos gẽti: Parthis ipis. Cũ piit miles exercitus ipe romanus. Et ſigna uexilla quæ

fuere ſublata. Et ſimul dux ipſe Craſſus Parthus tenebat ſigna romana aq̃las &c. uexilla. Decus belli ornamẽtũ romãæ militiæ. Et hoſtis erat ſignifer romãæ aq̃læ. Parthus erat q̃ aq̃lã ferebat. Et is pudor q̃ſi hæc ignomĩa q̃ Romãis rubore inĩciebat. Mãſiſſet adhuc ĩ hũc uſq; diẽ. Niſi opeſ auſoniæ italicæ. Protegerent defenderent. Armiſ cæſariſ niſi Cæſar Auguſtuſ romanũ ĩpiũ tueret. Ille auguſtuſ. Suſtulit ueteres notaſ ueterẽ illã ignominiã. Et dedecuſ lõgi æui iſa miam longi temporiſ. Nam coegit parthoſ reddere ſigna. Recepta ergo ſigna quæ recuperata fuere ab Auguſto. Agnorunt ſuoſ Romãoſ.ſ.militeſ & ẽ proſopopeia qñ dat aĩa reb; ĩaĩatis aut p Hypallagẽ ĩtelligaſ. Romãi agnorũt ſua ſigna recupata. Q uid tibi o parthe. Q uid ꝓfuere tibi ſagictæ ſolitæ mitti poſt terga q̃d ꝓfuit pitia iacula tiõis ſagictaꝝ quas eq̃s fugiẽs a tergo mittit un̄ illã dictũ fatalia tela ueneo illita q̃ fugiẽs poſt terga reliq̃rit hoſtiſ Q uid loca. ꝓfuere.ſ.q̃ erãt ĩ acceſſa. Q uid rapidi ꝓfuit uſus eq̃s q̃d iuuit illã quo plurimũ ualebas hoc ẽ ipſe equus nã ĩ pugna pedites parthi nõ ualẽt nec niſi ĩ cãpis ſe ſe exercent de quo ẽt apud Luca. Lẽtulus ita ĩq̃t. Sarmaticos iter cãpos effuſaq; plano Tigridis arua ſolo nulli ſupabilis hoſti libertate fugæ ſed nõ ubi terra tumebit. Aſpa cõſcẽdet mõtis iuga: Nec p opacas bella gerũt tenebras ĩ certo debilis arui. Parte refers aq̃las romana ad auguſtũ ſigna & porrigis uictos arcus iã tu uictus ſupplex tua arma cæſari Auguſto porrigis. Iã nulla hẽs pignõa nr̃i pudõis nõ hẽs iã ſigna aut aliq̃d quo erubeſcere poſſimus. Rite ẽ datũ tẽplũ deo rite & merito ædes ẽ marti cõſecrata. Et nomẽ bis ulto: merito quoq; bis ẽ ultor cognomina tũs nã auguſtũ iuuit in ultiõe pr̃na & pthoꝝ iniuria ulciſcẽda ſic bis ulto & de parricidis & de hoſtib;. Et meritus honor q̃ ab auguſto marti bñ merito debebat. Soluit debita uoti nã q̃d uouerat Cæſar tẽplũ marti cõſecrauit. Q uirites celebratæ ludos ſolẽnes q̃ quot ãnis marti exhibẽt. Circo: ĩ circo maximo. Scœna nõ ẽ uiſa decere fortẽ deũ ſcœnæ ubi leuia referũt & fabulæ recitãt nõ cõuenit rebus martiis ſed ĩ circo opuſ ẽ nũc & equoꝝ curſu certare & martios ludos exhiberi Maior.n.rõ erat circẽſiũ q̃ theatraliũ erãt.n.illa grauiora ſpectacula. Pleiades aſpicies pridie idus maiaſ. Vergiliæ oriũt de his dixius ĩ.iiii.li.ꝑterea æſtatiſ c̃ ĩitiũ & ſupiuſ ex florẽtio dixius pricipiũ æſtatiſ ẽe.v iii. idus. Tu aſpicies oẽs pleiades q̃ & uergiliæ dictæ. Et totũ agmẽ ſoroꝝ oĩa ipſa ſidera ut ſupius dictũ q̃ ſeptẽ dici ſex tñ ee ſolẽt. Vbi una nox erit ſup.i.ſuperit. Añ idus hoc ẽ pridie idus. Tũc: eo tpe. Incipit mihi æſtas: ẽ æſtatis ĩitiũ. Nõ dubiis ſed certis auctorib;. Et tpa ueris tepidi hñt finẽ: ẽ finis ueris cũ aer erat tẽpatior & ẽ pricipiũ æſtatis cũ aer ĩcipit eẽ feruẽtior. Idib; ora ꝑor nocte iduũ maiaꝝ altius attollit taurus cũ ſit ceſſurus gẽinis. De tauro ſupiore egius li. poeta cãm ſigni refert ad europe raptũ ꝙ imago tauri fuerit cœlo locata ſicut noſ quoq; ſupra rettuliius licet ſit q̃ uaccã eẽ dicãt & ad Io. r̃ferãt Prior idib; h̃ ẽ nox q̃ ꝑcedit idus. Indicat oñdit tauꝝ tollere attollet altiuſ a ſole ĩ ortu. Ora ſtellãtia ſtellaſ oriſ q̃s ſupra explicuius. Fabula nõ q̃ſi q̃ oẽſ norũt. Sũb eſt huic ſigno ipſi tauro q̃a oĩb; notũ q̃ rõe fuerit cœlo figuratuſ. Tauruſ iuppitẽ ĩ tauꝝ demutatuſ Vt ꝑbuit terga ſua cũ ſe mãſuetũ oñdẽs ꝓcubuit añ puellã deditq; illi terga eq̃tãda un̄ Hor. ſic & europe niueũ doloſo credidit tauro latuſ. Puellæ tyriæ europæ a tyro phœniciæ nã filia r̃giſ agenoriſ de quo latiuſ ĩ fine ſecũdi li. met. Et tεulit iuppit. Falſa ñ uera cornua frõte nã tauꝝ ſe ſimulauerat ueꝝ ſi hiſtoriã r̃ſpiciuſ hũit iuppiẽ tauꝝ ĩ puppi figuratũ de quo Lactã. loq̃nſ ait rapuiſſe dr̃ ĩ aq̃la catamitũ poeticuſ color ẽ ſed ut p legionẽ rapuit cuiuſ ĩſigne aq̃la ẽ aut nauis ĩ q̃ ẽ ĩpoſtus tutelam habuit in aquila figuratam ſicut taurum figuratum cum rapuit & tranſuexit Europam.

Q uo periit miles: ſignaque: duxque ſimul.
Signa ducis miles parthus romana tenebat:
Romanæque aquilæ ſignifer hoſtis erat.
Iſque pudor manſiſſet adhuc: niſi fortibus armis
Cæſaris auſoniæ protegerentur opes.
Ille notas ueteres: & longi dedecus æui
Suſtulit. agnorunt ſigna recepta ſuos.
Q uid tibi nunc ſolitæ mitti poſt terga ſagittæ?
Q uid loca? quid rapidi ꝓfuit uſus equi?
Pãthe refers aquilas uictos quoq; porrigis arcus
Pignora iam noſtri nulla pudoris habes.
Rite deo templũq; datũ: nomẽq; biſ ultor:
Emeritus uota debita ſoluit honor.
Solennes ludos circi celebrate quirites.
Nunc uiſa eſt fortem ſcæna decere deum.
Pleiades aſpicias omnes totumque ſororum
Agmen ubi ante idus nox erit una ſuper.
Tunc mihi non dubiis auctoribus incipit æſtas:
Et tepidi finem tempora ueris habent.
Idibus ora prior ſtellantia tollere taurum
Indicat huic ſigno fabula nota ſubeſt.
Præbuit ut taurus tyrie ſua terga puellæ
Iuppiter. & falſa cornua fronte tulit.

Illa europa. Retinebat dextra iubã crines tauri quo firmius ĩhæreret. Lœua retiebat amictus ueſtes ne aqs maderẽt. Et ipſe timor puellæ. Erat cã noui decoris. Augebat.n.timor ipſius de corẽ tũ ĩ uultu qd præ timore cãdidior uidebat̃ tũ ĩ ipſo geſtu & habitu. Aura ĩplet ſinus ueſtes ni ſi dicas latẽter hiſtoriã tãgere qđ leni uẽto uella ĩpleant̃ cũ naue trãſueheret̃. Aura mouet capil los flauos hoc qdẽ decorẽ illius u gebat cũ flaui crines uẽto agerẽt̃. Sidõi o europa a ſidõe urbe phœniciæ. Sic hoc modo. Fueras aſpicienda ioui cum formoſior uidereris & ob id illi gra tior. Sæpe ſuduxit remouit.

Illa íubam dextra leuaque tenebat amíctus:
Et tímor ípſe noui cauſa decorís erat.
Aura ſínus ímplet: flauos mouet aura capíllos.
Sídoni ſic fueras aſpícíẽda íoui.
Sæpe puellares ſubduxít ab æquore plantas:
Et metuít tactus aſſilientís aquæ.
Sæpe deus prudens tergum demíttít ín undas:
Hæreat ut collo fortíus ílla ſuo.
Líttoríbus tactís ſtabat ſíne cornibus ullís
Iuppíter ín quæ deum de boue uerſus erat.
Taurus ínít cœlum: te ſídoní íuppíter ímplet.
Parſq; tuum terræ tertía nomẽ habet.
Et cœlí ſígnũ pharíam díxere íuuencam.
Quæ bos ex homíne eſt ex boue facta dea

Ab æquore plantas puellares con trahebat ut altius eleuaret pedes ne attingeret aquas. Et metuit ta ctus aquæ aſſilientis metuit ne ab un da ſaliẽti tãgeret̃ hoc ẽ ne aqs ſparge ret̃. Sepæ deus Iuppiter ĩ tauri for ma. Prudẽs demittit tergũ ĩ undis ĩ flectabat ſe ĩ undas ĩcuſſurus illi metũ Vt illa fortius firmius. Hæreat illa ſuo collo quo arctius eũ puella ample ctaret̃. Litoribꝰ tactis poſt q̃ ĩ cretã puenít. Stabat Iuppiter ſine ulis cor nibꝰ nã exuerat formã tauri. Et de boue erat uerſus ĩ deũ reſũpſit uerã fõ mã. Taurus figura tauri. Init cœ lũ qa cœlo locata. Sidõi europa. Im plet te Iuppiter grauidã fecit & de te Minoẽ genuit. & Tertia ps terræ hẽt tuũ nomẽ diuiſus.n.orbis ĩ tres ptes ab ea una ipſaꝶ ptiũ. Europa uocata ẽ uñ Hor. bñ ferre magnã diſce fortu nã tua ſectus orbis noĩa ducet. Dixerũt aliq̃.ſ. Hoc cœli ſignũ pharíã iuuẽcã eẽ Io ĩachi regis ar giuoꝶ filiã. Qđ bos ẽ facta ex hoĩe cũ demutauit Iuppiter eã ĩ uacam ne pateret eius furtũ. Ex boue facta dea cũ rediit ĩ priſtinam formam & in ægypto meruit diuinos honores. Putãt igitur il lam uaccam eſſe in cœlo figuratam ſed ut ſuperius dictũ Vacca ſit an taurus nõ eſt cognoſcere prõ ptum. Phariam ægyptiam a faro inſula parua in nilo quæ Alexãdriæ põte iũgebat̃ de qua lu ca. in.x. Tũc clauſtrũ pelagi cœpit pharõ ĩſula quõdã in medio ſtetit illa mari ſub tempore uatis ꝓtheos at nũc eſt pellæis proxima muris. Tũc quoq; priſcorũ uirgo: idibꝰ maiis ſcyrpea ſimula cra iaciuntur in tybrim e roboreo põte unde prius ſolebant emitti homines cuius rei meminerũt Dionyſius lib. prĩo de antiquitate italica. Lactan. in primo diuinarum inſtitutionũ Plutar. ĩ pro blematibus. Macrobius ĩ ſaturnalibus & Euſebius lib. iiii. de Euangelica ꝑparatione Dionyſii uer ba referẽs aſſerũt inqt ſaturno in italia priſcis tẽporibus ita ſacrificatũ fuiſſe queãdmodũ apud car thaginenſes añq̃ urbs eorũ dirueret̃. Celtæ uero ad hæc uſq; tempora & occidentaliorẽs fere om nes homicidio ſacrificant. Hercules autẽ fertur primus in ſaturnio ara ædificata. intemeratas ho ſtias immolaſſe ac legem qua homines ſacrificabantur reuocaſſe & ne quaſi patrio ritu neglecto ſuperſtitione inani incolæ turbarentur ſimulachra pro uiuis hominibus quos influenta tyberis ꝓ iciebant: hoſtiarum ornata modo in tyberim immittere docuit: quæ res a romanis: temporibus quoque noſtris: idibus maiis diligenter fieri ſolet. Ea enim die pontificeſ. animalibuſ primo ſecun dum legeſ immolatiſ: uirgineſque ueſtaleſ: prætoreſ: aliique ciueſ: quoſ ſacriſ adeſſe faſ eſt. xxx. ſimulachra hominum: quæ argiuoſ appellant a ponte ſacro in tyberim demittunt: & cœtera. Epi caduſ uero refert. Herculẽ occiſo gerione: cum uictor ꝑ italiam armẽta duxiſſet ponte. qui nunc ſubliciuſ dicit̃: ad tempuſ inſtructo: hominũ ſimulachra pro numero ſociorum quoſ caſu peregri nationiſ amiſerat in fluuium dimiſiſſe: ut aqua ſecunda in mare deuecta pro corporibuſ deſun ctorum: ueluti patriiſ ſædibuſ redderentur. & inde uſum talia ſimulachra fingendi inter ſacra mã ſiſſe. Verum alii cum ſuperiore concordat. Hic e ponte ſublicio iacta inquit: ſic & Pluta. Dio nyſiuſ e ponte ſacro. Lactan: e ponte miluio. Qui ita de ea re agit. Saturnuſ in latio eodẽ gene re ſacrificii cultuſ eſt. Non quidẽ ut homo ad aram immolaretur ſed uti in tyberĩ de ponte miluio mitteret̃. Qđ ex reſponſo quodã factitatũ Var. auctor eſt cuiuſ reſponſi ultimuſ uerſuſ ẽ taliſ καὶ κεφ ἅλὰς κρονι Δηκαι τῶ πατρι πε μπετει φῶτα & capita ſaturno & pri mittite hoĩem φωτα uideret ãbiguũ & fax illi & hõ iaci ſolet. Veꝶ id genuſ ſacrificii ab her. cũ ex hiſpania rediret dr̃ eẽ ſublatũ. Ritu tñ ꝑmanere ut ꝑ uerĩſ hominibuſ imagineſ iacerent̃ e ſcyrpo. ut Ouid. ĩ faſtiſ docet Et adducit ipſe Lactã. plureſ ex uerſibuſ ouidianiſ. Plutar. uero hanc eiuſ rei rationem affert. Quod antiquiſ tẽpibuſ barbari ea loca incolenteſ græcoſ quoſ ceperant eo pacto interficerent Her

culē uero poſtea admirati ab hoſpitū &'externoꝝ cæde abſtinuerūt docti ab eodē ut ueterē morē ac ſupſtitionē īmitātes effigies ī flumē abiicerēt nā ueteres græcos oēs argiuos æqliter appellabāt niſi pp uicinitatē argiuos arcadū euāder exiſtimās q patriā fugiens ibi cōſedit odiū & amicitiā retinuit Poeta uero oñdit alios ex rñſo factū tradidiſſe ut duo corpa ī thybrī iacerēt. Alios uero putauiſſe iuuenes ſolitos e pōtibꝫ īpellere ſenes ut ipſi eēnt q ī comitiis: ſuffragia darēt & īde morē hūiſſe orīginē ſeruatūq; uſq; ad her. tpa. Tūc quoq; eo ēt die. Virgo ueſtalis. ſ. Solet mittere: eiicere.

Mittere roboreo ſcirpea ponte ſolet.
Corpora poſt decies ſenos qui credidit annos
Miſſa neci: ſceleris crimine dānat auos.
Fama uetus tunc cum ſaturnia terra uocata eſt
Talia fatidici dicta fuere ſenis.
Falcifero libate ſeni: duo corpora gentis
Mittite: quæ thuſcis excipiantur aquis.
Donec in hæc uenit tyrinthius arua: quotannis
Triſtia leucadio ſacra peracta deo.
Illum ſtramineos in aquam miſiſſe quirites:
Herculis exemplo corpora falſa iaci.
Pars putat ut ferent iuuenes ſuffragia ſoli:
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.
Tybri doce uerum tua ripa uetuſtior urbe eſt.
Principium ritus tu bene noſce potes.
Tybris arūdiferū medio caput extulit alueo
Raucaque dimouit talibus ora ſonis.

Simulacra ſcyrpea priſcoꝝ uiroꝝ effigies ātiquoꝝ ex ſcyrpis cōpoſitas. pōte roboreo ligneo hoc ē e pōte ſblicio ex ſublicibꝫ hoc ex ipis ob lōgis & ex ectis lignis cōpacto. Qui credidit corpora miſſa neci q putat necatos hoīeſ Poſt decies ſenos hoc ē poſt ſexaginta ānoſ. Dānat auos crimīe ſceleris: arguit maiores ſcelerate cædiſ & ſummæ īmanitatis. q. d. nō ita ſūt maiores tāti ſceleris arguēdi & hoc iō īqt. qa putabāt aliq eūdē morē ī italia fuiſſe q apd pleroſ ſcythaꝝ populoſ ſeruatē ubi ſexagēarii necātē ut ea rōne inſtitutū arbitrarētē ī latio ſexagēarios e pōte ī fluuiū mitti ſolitoſ qd poeta negat cū maioreſ nō ſint tāti ſceleriſ accuſādi. Veꝝ aliq ex greciſ ſeruauere. hūc morē nā ī cea īſula lex lata erat q recte uiuere nequeāt turpiter ne uiuūto. Edixit. n. lex maiores ānis. lx. natos aconito uitā finire ut cœteris cibaria ſufficerēt. Hæc Stra. refert. Fama uetuſ q̄ſi iā ab ātiqſ hæc fama emanauit. Tūc cū terra latia. ſ. Eſt uocata ſaturnia q̄ſi ān urbē cōditā cū & ſaturniuſ colliſ uocarēt q nūc capitoliuſ dr̄ & ī eo ſaturnia urbſ: ut ī prio dixius. Talia fuiſſe dicta ſenis fatidici hoc fuiſſe uatis rñſū. Mittite o gētes duo corpa libata duos hoīes litatos. Falcifero ſeni ſaturno ferēti falcē cū falce. n. figuratē qd ea fruges execare docuerit aut quod ſaturnus κρονοσ dicatē & tēpus ſignificat cui ſalx attribuitē qm̄ tēpus oīa metat execet & icidat. Quæ duo corpa. Excipiantē aqs thuſcis tyberinis. Hoc igitē rñſū fuit ut duo deicerētē ī fluuiū & ſic ſaturno litarentē. Donec tyrīthius & fama fuit uſq; quo Hercules a tyrinthio oppido boetiæ. Vēit ī hæc arua latīa uicto ī hiſpania geriōe ut dixius ī prio. Sacra triſtia & ab effectu triſtia ob humanā uictimā. Peracta deo leucadio ī oībꝫ codicibus ēt uetuſtiſſimiſ ita ſcriptū ē deo leucadio ita ut ītelligi nō poſſet q̄re leucadio diceretē & alii aliud ſcribābāt & alii aliter deprauabāt. At Lactā. q hūc locū adducit ita hūc uerſū pōit. Triſtia leucadio ſacra parata mō & hoc pacto reddit ſenſum faciliorē. Sacra q̄ parantē eo mō quo ſacrificatē apollini ad acciū in mari leucadio nā īmolatē humana uictīa de quo Ver. Et formidatus nautis apitē appollo ita hic īmolabātē hoīes ſaturno & tñ ſi oīo illud aſſerēdū eēt ut leucadio deo diceremus. Erit qdē ad locū referēdū ī urbe ubi erat eius tēplū & opis ſimul & ut ſaturnū leucadiū dicebāt ita & opī leucadiā. Plautus. n. opis leucadiæ meminit. Sic utroq; modo recte dices. Et fama eſt. Illū Her. Miſiſſe qrites ſtramineos ſtramineas effigies qritiū. In aquā in tybrī ſed nō qritiū qa nōdū cōdita Roma neq; erat q̄ritium apppellatio. Sed poeta poſteriore uocabulo ꝓ re ueteri uſus ē nā effigies illoꝝ q tūc ea īcolebāt loca. Et fama eſt. Iaci corpora falſa corporū effigies. Exēplo herculis ut herculē imitentē. Pars putat alii ſūt q id exiſtimāt. Iuueneſ præcipitaſſe præcipites ieciſſe e pōtibus. Senes infirmos inualidos q defēdere ſe nō poterāt a iuuenibꝫ. Vt ipſi. Iuuenes ſoli ferrent ſuffragia ut in comitiis darent cū uellēt ſuffragia ſine ſenū repugnantia. Tybri doce uerū numē tyberinū inuocat ut uerā cām referat. Quegdē ab illo ad herculis cōites referē q in illis collibus ubi poſtea urbs eſt condita remāſerūt. At cū amore patriæ tāgerentē aliq ex his in morte mādabāt ut mitterentē in tybrī quo ab undis ī patriā reportarentē hæredes uere nō parebant ſed humabant extinctos & ſcyrpeas imagines in fluuiū deiiciebant. Doce tu uerū tybri unde hic mos originē habuerit. Tua ripa eſt uetuſtior urbe antiquior quā ſit Roma. Tu bene potes noſce propter ipſam uetuſtatē. Pincipiū ritus originem huius moris. Tybris deus ipſe tyberinus. Extulit eleuauit. Caput harundiferum harūdīe coronatū ea. n. ē fluuiorū corona quod referē ad ripas harūdine obſitas. Medio alueo ꝑ quē fluit. Et dimouit ora rauca a rauco aqꝝ murmure. Talibus ſonis his dictis. Vidi ego.

&

Hæc loca romana. Herbas deſertas q̃ſi paſcua ĩ ſolitudĩe iacẽtia. Sine mœnibꝫ cũ nõdũ eſſet urbs aut aliud oppidũ cõditũ. Vtraq; ripa & latia & etruſca. Paſcebat boues ſparſos hĩc ĩde fuſos. Et erã tũc ego tybris deſpiciẽdus pecori q̃ſi ꝑ uili & abiecto quẽ pecora ipſa cõtenerẽt. Quẽ tybrĩ nũc oẽs gẽtes norũt pp magnitudinẽ romãi ĩpii. Et timẽt cũ oẽs timeant romanas uires timẽt quoq; numẽ meũ. Sæpe refert̃ tibi nomẽ arcadis euãdri q̃ſi.d.tu debes ſcire q fuerit euãder arcas q̃ñq̃dẽ eius nomẽ a te ſæpe refert̃. Ille euãd. Aduena ꝑegrinus. Torſit aq̃s meas remis ille claſſe aduerſo amne meo ĩ hæc loca egit. Vẽit & alcides Her. Comitatus turba achiua quaſi habenſ ſecum græcoſ commites. Tunc erat mihi nomẽ albula eo tempore uocabar albula q̃a nõdũ rex albanus dederat mihi nomẽ tyberinũ. Si memini q̃a memini ita fuiſſe. Heros pallãtios: Euãder ſiue a pellãte ſiue a pellãtio. Excipit iuuenẽ Her. Hoſpicio ut in prĩo dictũ. Et tãdẽ debita pœna fuit caco nã ob raptas boues ab Hercule mactatus ẽ & expurgata ẽ eo mõſtro rupes auẽtina. Victor hercules qui cacũ ĩteremerat. Abiit diſcedit. Et abſtrahit abducit ſecũ. Boues ꝑdam erythreida armẽta q̃ fuere Geriõis q regnauit ĩ erythra ĩſula ad dextrã faucĩũ freti atlãtici ĩ iſpania ĩde erythreida ꝑdã dixit ſed de his oĩbꝫ ĩ prĩo diximus. Et comites Herculis. Negãt lõgius ire nolũt ſeq herculẽ ſed uolũt ĩ latio remanere. Et magna ꝑs horũ comitũ her. Mãſit ĩ agris deſertis ubi alii nõ erãt colõi. Et ponũt ſpẽ & larẽ ſuũ his mõtibꝫ reliq̃re ſpẽ patriæ: & ĩ his collibꝫ eã cũ domicilio & fortunis collocarũt. Tñ ſæpe tãgũt̃ dulci amore patriæ q̃a ſepe deſiderio eiuſ cõmouebãt̃. Atq; aliq̃s moriẽs cũ iã moriturus eẽt. Mandat hoc breue opus qđ hæres exequat̃ hoc exiguũ illi officiũ mãdat. Mittite me ĩ tyberim cũ expirauero & ſolueritis iuſta: deiicite me in fluuiũ. Ego uectus ab undis tyberinis quẽ tybris deuehet in maria & uſq; ĩ græciã. Ego puluis inanis q redactus ero ĩ leuẽ puluerẽ. Eã in litus argiuũ hoc ẽ ĩ litus patriũ.

Cura mãdati ſepulchri: cura illius officii ut mitteretur in aquas tanquam in ſepulchrum. Diſplicet hæredi tanq̃uam illud impium eẽt ñ humar̃ corpora: ſed ĩ aq̃s iacere. Hoſpes mortuus. argiuus ille extinctus. Cõdit̃ humo auſonia: tellur̃ latĩa hũat̃. Scyrpea ĩago: effigies e ſcyrpiſ. Iactat̃ tyberi ꝑ dño: mittit̃ ĩ fluuiũ ꝑ corpore illius. Vt repetat graias domos: ut redeat ĩ græciã. Per freta lõga ꝑ ipſa maria lõgo ſpatio ĩ græciſ uſq; tẽdẽtia. Hactẽus: huc uſq; loquutuſ ẽ deuſ amniſ tyberini. Et ſubiit ãtra: quæ erant ſua palatia: de q̃bꝫ ĩ.iiii. dixĩuſ. Rorãtia: aq̃ſ madẽtia. Antra uiuo ſaxo: q̃ſi ãtrũ ab ipſa natura ĩ ſaxo exciſſũ: & ab aliq̃bꝫ ĩterꝑtibuſ Verg. refert̃ ad naturalẽ aĩam cũ dicat uiuo q̃ ſedilia ſaxo. idẽ dici põt ĩ hoc loco. Leueſ aq̃ ſuſtinuiſtiſ curſuſ: quo ad ille ĩ ſuã regiã ĩgrederet̃ cõtinuiſtiſ ĩpetũ.

Clare nepoſ atlãtiſ: ĩuocat nũc Mercuriũ q̃m idibꝫ maiiſ e eiuſ feſtũ: quo die fuit illi a ſenatu ædeſ apd circũ max. cõſecrata. & eodẽ die mercatoreſ ad aquã Mercurii extra portã capenã ſe ſe luſtrabãt: & ꝑcibꝫ id petebãt: ut a q̃buſcũq; piurîiſ abluerẽt: & lucri acceſſioneſ: & cũ lucriſ gaudia afferri. Adeſ clare atlãtiſ nepoſ: Mercuri facũde nepoſ atlãtiſ ut Horatiuſ iq̃t: nã ex maia illiuſ filia natuſ. Quẽ olĩ una pleaſ: maia ex pleiadũ nũero. Edidit ioui: ꝑepit ioui filiũ. Mõtibꝫ arcadiæ ĩ cyllene mõte arcadiæ: ũde cyllẽiuſ dictuſ ut ſupra docuimuſ. Arbiter paciſ & armoꝝ: ꝑ cadu-

Hæc loca deſertas uidi ſine mœnibus hærbas:
Paſcebat paucos utraq; ripa boues.
Et quem nunc gentes tyberim norũtq; timẽtq;:
Tunc etiam pecori deſpiciendus eram.
Arcadis euandri nomẽ tibi ſæpe refertur:
Ille meas remis aduena torſit aquas.
Venit & alcides turba comitatus achiua:
Albula ſi memini tunc mihi nomen erat.
Excipit hoſpicio iuuenem pallatius heros.
Et tandem cacco debita pœna fuit.
Victor abit: ſecũq; boues erithreida prædam:
Abſtrahit: at comites longius ire negant.
Magnaq; pars horum deſertis manſit in agris.
Montibus his ponunt ſpẽq; lareq; ſuum.
Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore.
Atq; aliquis moriens hoc breue mandat opus:
Mittite me ĩ tyberi: tyberinis uectus in undis.
Littus ad inachium puluis inanis eam.
Diſplicet hæredi mandati cura ſepulchri:
Mortuus auſonia condit̃ hoſpes humo.
Scirpea pro dño in tyberi iactatur imago:
Vt repetat graias per freta longa domos.
Hactenus: ut ſubiit uiuo rorantia ſaxo:
Antra leues curſum ſuſtinuiſtis aquæ:
Clare nepos atlantis ades: quẽ montibus olim
Edidit arcadiis pleias una ioui:
Pacis & armorum ſuperis: imiſque deorum:
Arbiter alato qui pede carpis iter:

ceo dictū: quo pacē ferit: & bella īdicit: cū pax erit ceſſatura. Supis Imiſq; deoꝝ: uel arbiť utriſq; diis: aut q gratus ex diis cœlitib; & diis īferis: ut ē illd horatianū ſupiſ deoꝝ gratuſ & Imis. Qui carpis iter alato pede: Quiq; uolas quotiēs pedib; talaria nectis. Aurea q ſublimē alis: ſiue æquora ſupra: Seu terrā rapido pariť cū flumīe portēt. Sed hoc tō a poetis dictū: ꝙ eius ſtella ex erraticis celeriuſ cœteriſ ī ortū recurrāt. Læte pulſu lyræ: q̄ tu ipē repiſti: & Hor. Curuæq; lyræ parētē. Læte quoq; nitida: paleſtra: qm̄ certamē paleſtræ ꝑmus tradidit. Hor. & decore moř paleſtræ nitida qa oleo pūcti paleſtra certabant.

Læte lyræ pulſu: nitida quoq; læte paleſtra:
  Quo didicit culte līgua docēte loq.
Tēpla tibi poſuere patres ſpectātia circū:
  Idibus ex illo ē hæc tibi ſacra dies.
Te quicūq; ſuas profitenť uēdere merces:
  Thure dato: tribuas ut ſibi lucra rogāt.
Eſt aqua mercurii portæ uicina capenæ:
  Si iuuat expertis credere numen habet.
Huc uenit incīctus tunica mercator & urna:
  Purus ſuffuſa: quam ferat haurit aquam.
Vda fit hinc laurus: lauro ſparguntť ab uda:
  Oīa quæ dn̄os ſunt habitura nouos.
Spargit & ipſe ſuos lauro rorāte capillos:
  Et peragit ſolita fallere uoce preces:
Ablue præteriti piuria tēporis inquit.
  Ablue præteriti ꝑfide uerba die.
Siue ego te feci teſtē: falſo ue citaui:
  Non audituri numina uana iouis.
Siue deum prudens alium diuam ue fefelli:
  Abſtulerint celeres improba uerba noti.
Et pereant ueniente die periuria nobis:

Quo docēte ligua didicit cultē loq; qa mercurius ē q loq doceat. Culte: ornate: & Macrob. Scimus īgt mercuriū uocis: & ꝑmōis parētē: & Hor. Qui feros cultus hoīum recētū uoce formaſti carus. Pr̄es ſenatores. Poſuere: erexere & cōſecrauere. Tibi tēpla ſpectātia circū: quæ ꝑpe circū maximū ſūr. q ē iter palatiū & auētinū: Nec ſolū ibi tēplū mercurii: ſed aliorū & pluriū numinū ſacella cōſecrata: ut ædes ueneris: q̄ Fabius gurges cōſtruxit: cuius meminit liuius. Aedes cereris: cuius meminit Ply. & tēplū iuuētutis: cuius Liuius ēt meminit d bello macedōico: & colūna belli d q̄ dicemus ī lib. ſequenti. Et tēplū Her. a ſylla erectū: & alia quoq; ſacella. Idib; maiis. ſ. conſecratū fuit tibi tēplū. Ex illo tpe. ſ. Hæc dieſ: Iduū maiaꝝ. Eſt tibi ſacra: qm̄ appellať mercurii feſtū: & tibi eo die ſacrificatur. Quicūq; ꝓfitentur uēdere ſuas merces: oēs mercatores: q h̄nt uenales merces: & mercaturā ꝓfitēť. Rogāt te dato thuř: poſtq̄ aris tuis thura obtulerit: ꝓcāť: ut tribuas ſibi lucra ut lucrari poſſit id mercib; & mercuriuſ mercib; præeſt. iō mercatores ei ſacrificāt. Eſt aq̄ Mercurii. q qdē ita appellať ꝙ mercurio ſacrificari: ibi ſe ꝑus abluebāt. Vicina portæ capenæ paulo extra portā capenā: ubi & fontinalia celebrabanť: coronatis puteis & ſparſis florib; ī fōtes. Eodē loco erat lapis manalis extra eā portā iuxta ædē martis: quē cū pp nimiā ſiccitatē: ī urbē ptraherēt: iſeqbať pluuia ſtatī: eūq; quod aqs manaret: manalē lapidē dixere. Nec lōge fluit almo de quo ſupioř libro dictū. Martialis. Capena grādi porta q̄ fluit gutta: Phrygiæ q̄ mr̄is almo q̄ lauat ferrū ea aūt ē porta capena: q̄ itur ad ædē diui ſebaſtiani. Si iuuat credere exptis: q̄ſi ſi adhibēda ē fides illis: q rē expiēria norūt. Hēt numē ieſt aliqd numinis illi aquæ: qm̄ ea explanť mercatores. Mercator īcinctus tunica h̄ns īcīctā tunicā. Venit huc: ad eā aquā. Et haurit aquā: ex fōte. Vrna hoc. n. uaſis generī hauriebať aq̄. īde & urnariū dictū. ꝙ urnaſ ut uarro īqt: cū aq̄ poſitaſ ibi potiſſimū hēbāt ī culina: ab eo ēt. nūc an̄ balneū locus: ubi poni ſolebāt: urnariū uocať: urnæ dictæ quod orinēt in aq̄ haurīēda: ut orinator: orinare ē mergi ī aquā. Quā: aquā ferat. Suffuſā: ī urinā. ſ. aut ſuffuſā ꝓ ſuffundēdā ī ſe ipm̄. Purus: q̄ſi ſuffuſione expiādus. Hic: ex hac aq̄. Laurus fit uda: madida ipa aq̄: & oīa. Quæ ſūt hitura nouos dn̄oſ: oīa q h̄nt uenalia ꝓcio cōmutāda. Sparguntť ab uda lauro: ut ea ꝑmū luſtret. deide ſe ipm̄: ſed de his generib; expurgatōis dixius ī q̄rto ī palilib;. Et ipē ſpargit ſuos capillos: ut ſe expurget. Lauro rorāte: aqs madēte. Et pagit ꝓces: ꝓcať Mercuriū ut ab oī piurio: & fallacia eū expiatū eē uelit. Voce ſolita falleř: q ſemp ſolet alios decipere. Ablue īgt piuria præteriti tpis. o Mercuri expurga me ab oī piurii crimīe: ī quo uſq; ī hūc diē deliqrī. Ablue uerba ꝑfida: fallacia. Fide præterita nō ſeruata. expurga me ab eo qd fidē uiolaueri. Siue ego feci teſtē: ſi iuraſ te ī teſtē uocaueri ēt abſolue me. Ve: ꝓ uel. Si falſo citaui numīa magna iouis nō audituri: q̄ſi ſi falſo iurās uocaui iouē magnū ī teſtē n̄ audituꝝ mea uerba fallētia: & p eiuſ numīa peieraui ēt abſolue me. Siue ego prudēs: callidus & aſtutus. Fefelli deū: aliū. Vel aliam diuā: ſi p alioꝝ deoꝝ: aliarūq; deaꝝ numīa. Celeres noti abſtulerīt uerba īproba: maligna fuerīt irrita mea dicta: & iuētos abierīt. Et pēāt nobis piuria: q̄ſi deleať a nob piurioꝝ crimē. Vētēte

Nec current ſuperi ſiqua locutus ero.
Da modo lucra mihi: da facta gaudia lucro:
Et face ut emptori: uerba dediſſe iuuet.
Talia mercurius poſcentes ridet ab alto:
Se memor ortygias ſurripuiſſe boues.
At mihi pande precor: multo meliora petenti:
In geminos ex quo tempore phœbus eat.
Quom totidē de menſe dies ſupereſſe uidebis:
Quot ſunt herculei facta laboris: ait.
Dic ego reſpōdi. cauſam mihi ſideris huius:
Cauſam facundo reddidit ore deus.
Abſtulerant raptas phœbē phœbeſq; ſororē:
Tyndaride fratres: hic eques. ille pugil.
Bella parant: repetuntq; ſuas & frater: & idas:
Leucyppo fieri pactus uterq; gener.
His amor ut repetant: illis ut reddere nolint:
Suadet. & ex cauſa pugnat uterq; pari.
Effugere œbalidæ curſu potuere ſequentes:

die: cū pmū illuxerit. Nec curēt ſupi q̄ſi n̄ aduertāt dii. Si q̄ ero loquutus: ſi q̄d licētioſius dixeri i
deos: & i hoīes: & ad eos deciplēdos. Da mō lucra mihi: ut ex mercibꝫ mihi lucra pueniāt. Da fa
cto gaudia lucro: ut læte fruar his q̄ lucratus fuero nō ut eueīat mihi: quēadmodū & nimiū cupidiſ
q ſp diuitiis ihiātes ptis frui neſciūt. Et face: fac. Vt iuuet dediſſe uerba ēptori: ut pſit & utile mi
hi ſit ēptorē fefelliſſe. Mercurius ridet ab alto cœlo. Poſcētes talia: q a pluriis ablui poſcūt: & lice
re alios fallere: nā & ipē aliqn̄ alios fallebat. Memor ſe ſurripuiſſe boues ortygias. memor ſi fur
to ſubtraxiſſe phereas uacas regis ad
meti: q̄ ſub cuſtodia phœbi erant: cū
puatus deitate Paſtoralē uitā ageret
phœbꝫ: ſed minis terrēs ni redderet:
paulopoſt & pharetrā quoq; amiſit.
un̄. Hor. Te boueſ olī niſi reddidiſſeſ
Per dolū amotas: puer minaci Vo
ce dū terret uiduus pharetra riſit apol
lo. Ortygias: a delo iſula: q̄ ortygia
dicta ē. nā ortigius deus erat eaꝝ cu
ſtoſ. At mihi pāde pcor: quærit nūc
a Mer. poeta: quo tpe ſol eat i gemi
nos: & r̄ndet ille. xiii. calēd. Iun. hoc
ē. xx. die maii. At pcor pāde mihi:
apias oro id mihi. Petēti lōge melio
ra: quam petāt a te mercatores: nam
illi ut alios fallant. ego ut alios inſtru
am. Ex quo tempore: quo die hu
ius mēſis. Soleat i geminos. relicto
tauri ſigno geminoꝝ ſignū igrediat.
Ait ibit tūc. Cū uidebis ſupeſſe toti
dē dies de mēſe quot ſunt facta hercu
lei laboris: cū tot dies teſtāt adhuc de
maio: quot fuer̄ labores herculis: Du
odecī illi fuere: ergo cū ſupſūt duode
cī dies: & ſic idicat tertiūdecimū diē
calēdaꝝ. tūc ſol init geminos. Ergo
r̄ndi: dic cām huius ſideris: q̄ cā ſit hoc ſignū i cœlo figuratū. Deus: mercurius. Reddidit cām
ore facundo. qm̄ & æloquentiæ præeſſe dicit. iō facundo ore dixit Abſtulerāt raptas: geminos:
quod etiā Higy. aſſerit. Cōplures aſtrologi dixere Caſtorē & pollucē: quos cōſtat oīum fratrū int
ſe fuiſſe amantiſſimos. Alii dixere eſſe Herculē & Apollinē Alii Triptolemū: & Iaſiū a Cerere
dilectos. Sed ut poeta refert Caſtor & Pollux rapuere phœbē. & Theleyrā filias Leucyppi i ætho
lia: quæ pactæ erant cōiugio Idæ & lynceo fratribus. Pugnauere ergo ob cōiuges. Caſtor qui mor
talis erat a Lynceo interimitur. Pollux Lynceū interemit. Idas cum in pollucē irruere. ab ioue ful
minatus eſt: & examinatus haſtā non dimiſit: Sed dextra tenuit iuppiter in cœlum ſullaturus erat
pollucem: Sed eius precibus factum eſt: ut ſex mēſibus Caſtor in cœlo eſſet totidem pollux ita ut
ſenis menſibus uterq; iouis beneficio ſungeretur. Verum ipſi gemini in cœlo Aurigæ dextra par
te ſupra orionē collocati uidentur. Ita tamen ut orion inter taurum & geminum ſit conſtitutus. Ca
pita eorum diuiduntur a reliquo corpore: circulo eo qui æſtiuū diffinire dictus eſt. ita ut complexa
corpora inter ſe teneantur Occidunt directi a pedibus. Exoriunt autem inclinate. ut iacentes. Sed
is qui cācro eſt proximus habet in capite ſtellam unam claram. In utriſq; humeris ſingulas claras.
In dextro cubito unā. In genibus utriſq; ſingulas. i pedibus utriſq; ſingulas. Alter uero i capite unā
in ſiniſtro humero unam. in dextro alteram. in utriſq; manibus ſingulas. in dextro genu unam. in
ſiniſtro genu alteram. in pedibus utriſq; ſingulas. & infra ſiniſtrum pedem unam: quæ tropus ap
pellat. & ſunt. xviii. Fratres tyntaridæ. Caſtor & Pollux Tyndari puigni. nā iouiſ ex læda Tyn
dari cōiuge filii. Abſtulerāt raptas: quas rapuerāt. Phœben: & ſororē phœbeſ. Teleyrā leucypi
ætholi filias: Hic caſtor. ſ. eq̄s: qm̄ celebrē equū cyllaꝝ hēt. Ille pollux pugil: q pugnis & ceſtu
pollet. Hora. Hūc eq̄s illū ſuperare pugnis nobilē. Et frater & idas: Lynceus & ipē idas. Pactus
uterq; fieri gener leucyppo: q pmiſerant ſe eas uelle in coniuges. Parant bella: contra Caſto. &
Pol. Et repetunt ſuas: uirgines ſibi nuptas. Amor ſuadet his: idæ & lynceo. Vt repetāt. raptas
Illis Caſtori & Polluci: Vt nolint reddere: utriſq; illud ab amore ſuadebat: ut q nō haberēt re
peterēt: q haberēt: nō redderēt. Et uterq; pugnāt p utriq; pugnāt. Ex cā pari: ex pari amore. Oe
balidæ: Caſtor: & pollux Oebalii. hoc eſt laconici: ut i libro pmo docuimuſ oeballios lacōicos eē.
Potuere curſu effugere, ſequentes: potuere ſe fuga eripere ab ida: & lynceo: qui inſequebantur.

Sed uiſum celeri uincere turpe fuga eſt.
Liber ab arboribus locus eſt apta area pugnæ:
Conſtiterant illo nomina fida loco.
Pectora tranſiectus lynceo caſtor ab enſe
Non expectato uulnere præſſit humum.
Vltor adeſt pollux: & lincea perforat aſta:
Qua ceruix humeros continuata tegit:
Ibat in hūc idas. uixq; eſt iouis igne repulſus:
Tæla tamen dextræ fulmine rapta negant
Iamq; tibi pollux cœlum ſublime patebat.
Quom mea dixiſti percipe uerba pater.
Quod mihi das uni: cœlum partire duobus:
Dimidium toto munere maius erit.
Dixit. & alterna fratrem ſtatione redemit:
Vtile ſollicitæ ſidus utrūq; rati.
Ad ianū redeat: qui quærit agonia quid ſint.
Quæ tamen in faſtis hoc quoq; tp̄s habent.
Nocte ſequente diem canis erigonius exit
Eſt alio ſigni reddita cauſa loco.
Proxime uulcani lux eſt: quam luſtria dicunt.
Luſtrantur puræ: quas facit ille tubæ.
Quattuor inde notis locus eſt quib⁹ ordīe lectis:
Vel mos ſacrorū: uel fuga regis ineſt.

Sed ē uiſum turpe: dignū rep̄henſione Vincere celeri fuga: ſubterfugere prælīū & fuga ſe facerē uoti cōpotē. Eſt locus liber ab arboribus: locus q̄dē aptus. Area apta pugnæ: ubi tā equo q̄ pugnis cōtēdi poſſit. Illo loco: ī illa area. Cōſtiterāt noīa fida: Caſtor & pollux q̄ mutue fidei clarū nomē hn̄t. Caſtor traiectus pectora: hn̄s trāſfoſſum pectus. Ab enſe lynceo: lyncei gladio q̄ primus hoſtē p̄cuſſit. Preſſit humū uulnere nō expectato. Decidit extīctus uulnerē ab illo īfixo: quē nō timebat: Sic nec inde uulnus expectaret. Pollux ultor. fraternæ mortis. Adeſt & p̄forat lyncea: p̄cuſſorē Caſtoris. Haſta: q̄ eum trāſfodit. & extinctum humi ſtrauit. Qua ceruix cōtinuata tegit humeros hoc ē iter collū & hūeros. Nā ſub ip̄o iugulo haſtā īfixit & trāſacta ē ex altera p̄te ſupra humeros. Idas ibat ī hūc pollucē. Et uix ē repulſus igne iouis uix fulmīe repelli potuit. Sed repulſus tn̄. Verū ea erat audacia: & īmanitas ut exanimatus adhuc ī illū uelle ruere uideretē. Tn̄ negāt tela rapta dextra e manu illius fulmine. nā moriēs telū nō reliq̄t. O pollux iā patebat tibi cœlū: q̄a iā Iuppiter te ī cœlū ſuſtulerat: Cū tu dixiſti patē o Iuppiter. Percipe uerba mea: audi & p̄cipias q̄d nūc abs te p̄cib⁹ poſco. Q̄d das mihi uni partirē cœlū duobus: q̄d obtuliſti mihi celi munus effice ut illd̄ cōe ſit mihi & fratri diuiſo pari portione inter utrūq; munere. Dimidiū muneris. ſ. Erit maius toto munere diſtributū mihi & fratri: erit mihi lōge maius q̄ ſi ſolus habeā. Dixit & redemit fratrē alterna ſtatiōe: ut alternis uicibus eēt in cœlo. & hoc ex eo dictū: q̄ Home. ait Pollucē cōceſſiſſe fratri dimidiā uitā. Itaq; alternis diebus queq; lucere. Vtrūq; ſidus: Caſtoris: & Pollucis. Vtile rati ſollicitæ cū in p̄cella uerſatē. apparēt. n. nautis ītēpeſtate laborātibus ignes: quos dicebāt eē Caſtorē & Pollucē: Horū & Ply. quoq; meminit. & higynus iq̄t habuiſſe id mūneris a Neptuno ut ſaluti eēnt naufragis: Valerius Flaccus aſſerit a Ioue cū reſpiceret argonautm: & ingenti flāmarū nubila ſulco direxit p̄ iane fecē q̄ puppe p̄pinq̄ ī biſidū diſceſſit Iter frēſq; petiuit Tyndareos placid̄ & mediis ī frōtibus hæſit. Protinus ābo₰ lumēq; īnoxia fudit Purpureū miſeris olī īplorabile nautis. Et Hora. pueroſq; lædæ Hūc eq̄s: illū ſupare pugnis Nobilē: quo₰ ſimul alba nautis ſtella reſulſit. Defluit ſaxis agitatus humor. Cōcidūt uēti: fugiūtq; nubes. Et minax: nā ſic uoluere pōto ūda recūbit. Ad ianū redeat. hoc ēt die ſiūt certamia agonalia ī honorē Iani. De his dixius ī. i. lib. īde accipiāt q̄ q̄ ſint noſſe cupiunt. Redeat ad ianū: ad ianuā mēſe: ad p̄mū lib. Quicq̄d ſit agonalia q̄rit: nā ī. i. lib. d̄ agōalib⁹ latius diſſeruius. Quæ tn̄ ī faſtis: ī ip̄o die₰ ordīe. Hn̄t hoc quoq; tp̄s: hūc ēt diē. xiii. calēda₰ iunia₰. Nocte ſequēte canis fabulā & rōnē ſigni utriuſq; canis ī fine q̄rti lib. rettulīus. Nocte uero q̄ p̄cedit diē. xii. cal. iunia₰. Erigoneus canis oritē. Canis erigoneus ab Erigone Icari filia. Exit nocte ſequēte: q̄ ſeq̄tē agōalia. Alio loco ē reddita cā ſigni: nā ī fine q̄rti. Proxīa uulcani. xi. calē. iunias feſtū ē Vulcāi ad luſtrationē tuba₰. īō dies luſtria dictus Romu. ut Plut. ī p̄ble. oñdit: ædē Vulcani extra urbē poſuit. Et ī Vulcanalibus: ut tradit Var. Populus p̄ ſe aīalia ī ignē mittebat. Proxīa lux: Sequēs dies. Eſt uulcani: nā eius feſto cōſtituta. Quā diē. Dicūt luſtria: ab ip̄a luſtratiōe. Luſtranē. tubæ: puræ ab ip̄is tubicinib⁹ moturis aciē claſſicis aīq̄ abeāt. Quas ille: Vulcanus. Facit: q̄ cōflantē ab opificib⁹: q̄b⁹ ille præeſt. Inde ē locus q̄ttuor notis q̄ttuor ſignis ī ordīe die₰: ī ip̄o feſto₰ īdice: q̄d nr̄i calēdariū uocāt. Quib⁹ notis lectis ordīe. poſtq̄ q̄ttuor ip̄as die₰ notas legeris: hoc ē q̄ttuor dieb⁹ nūeratis nō tn̄ cū ip̄o luſtriorū die. Sic īdicat diē ſeptimū calēdarū Iuniarū. Vel ē mos ſacrorū: q̄ fuerē cōſuetudo ſacro₰: & īmolatōis uictiarū. Vel ē fuga regis Targnii: d̄ fuga targniorū dixius

ī ſine. Nūc uero ꝑ eodē ſacrificia ſiūt ēt ꝙ uictus poſtea fugerit oī ſpe deſtitutus: Nec te ꝓtereo ſexto cal en. iunias ē ſeſtu publicæ fortūæ quo die ē illi tēplū cōſecratū plures tn̄ erāt ædes fortūæ de qbꝫ ī li. vi. dicemus. Sed cū publica colebat̄ primigenia eo qđ fortuna & originē & ipſū urbi ꝓſtitit ſiue altior qdā rō & magis a natura ex media philoſophia repeti pōt. Fortunā. ſ. rerū oīum ꝓncipiū eē. Naturā uero caſu cōſiſtere cū ꝗbuſdā temere repoſitis ordo acceſſerit hæc plurar. Nec ego ꝓtereo ſilētio. ſ. te. O fortuna publica populi potētis populi romāi. Luce ſequēti quæ ſeqt̄ fugam regis. Eſt datum tibi templū cōſecrata tibi ædes. Sed hæc in ſine ſubſequentis libri repetemus. Hanc ubi diues aquis. v. calē. iun. orit̄ aquila. hæc eſt que dr̄ ganymedē rapuiſſe & amāti ioui tradidiſſe hanc ēt iuppiter primū ex auiū genere ſibi delegiſſe exiſtimat̄. Quæ ſola tradit̄ cōtra ſolis exoriētis radios cōtēdere & uolare. Itaq; ſupra aquariū uī Aglaoſthenes qui naxica ſcripſit ait ioue Crete

Nec te prætereo populi fortuna potentis.
Publica, cui templū luce ſequēte datū eſt.
Hanc ubi diues aquis acceper t amphitrite:
Grata ioui fuluæ roſtra uidebis auis
Auferet ex oculis ueniens aurora bootem.
Continua que die ſidus hyantis erit.

ſurreptū Naxon delatū & ibi nutritū qui ubi ꝑuenit ad uirilē ætatē & uoluerit laceſſere titanas ſacrificanti ei aquilā auſpicatā: quo auſpitio uſū eē & eā inter aſtra collocaſſe. Aquila ala dextra non multū extra circulū æquinoctialē ꝓdire. Siniſtra autē nō longe a capite ophiulci figurata uidetur. Præterea roſtrū eius a reliquo corpore diuidit circulus qui a cācro ad ſcorpionē ꝑuenit media ēt ſinit̄ ab eo qui ſupra lacteū. orbē eē demōſtrat̄. hæc exorto leone occidit Exorit̄ cū capricorno. hn̄s in capite ſtellā unā in utraq; pēna unā. In cauda unā. itaq; ſūt oīo quattuor. Hæc ex Higyno. Vbi amphitrite uxor Neptūi de qua dixīus in ſecūdo. Diues aquis cū mari præſit. Acceperit hāc diē qua orit̄ aquila quaſi poſt occaſū illius diei in ipſa noctæ quæ ꝓcedit diē qntū calēdarū iuniarū Tu uidebis roſtra auis aquilæ grata roſtra ioui illis rōnibus quas explicuimus. Auferet ex oculis quarto calēdas iunias occidit bootes qui & arctophilax. de hoc dixīus in ſecūdo & tertio calen. Orit̄ hyas qui frater ē hyadū. De his ſuperius in hoc libro diximus. Veniēs aurora dies qui poſtea ſubſequit̄. Auferet ex oculis bootē nā occidit. Et die continua quæ illi ꝓxima erit hoc eſt tricelimo die maii. Erit ſidus hyantis: hyas apparebit qui fuit Athlātis ex Aethra filius & dicimus hyas hye. & hyas hyantis. Nā ſuperius Mater hyan & hyan. & hoc ī loco hyantis dicit. & de eodem loquitur.

Finis interpretationis Quinti Libri Faſtorum per Paulum marſum Piſcinatē Poetam CLa.

Præfatio in Sextum Librum Faſtorum.

Paulus Marſus Piſcinas Po. Cla. Georgio Cornelio Veneto Patritio. M. Equi. F. Salutem.

o Genus ātiquū ſoboles uenerata georgi
Scipiadū & uenetis decus īdelebile ēris
Corneli tibi nr̄ honor: tibi gloria ſurgit
Debetur iam ſiqua meis in longa camœnis
Tempora: ſi fuerit uicturum ī ſeeula nomen.
Tu mecum uiues: mecum celebraberis idem:
Manibus inuictis poſt ultima fata ſuperſtes.
Ecce tibi celeres uaſtum percurrimus æquor.
Liberiore ſinu, iam pars exacta laboris
Maxima: iāq; ratis pleno petet hoſtia uelo.
Quæ ſimul a tuto religauerit aggere funem:
Diſcedam: repetamque pares in amore ſodales
Quos nūc rōa fouet: qbꝫ hic ruocamur ab iſdē
Nāq; diu abfuimus tibi dū monumēta laborū
Noſtrorū in uenetis corneli excripſimus undis
Militia expectat noſtram fidiſſima uocem
Quāq̄ hēt illa duces ꝓ marſo abſēte uerēdos.
Pomponi caput egregiū quod in æthera tendit
Doctrina: ingenio: & ſtudii ubertate prioris
Cui nihil omnis habet latius qđ cōferat orbis:
Et uolſcum fratrem: quo nō mihi iunctior alter
Qui ſtudio ingenti iam ſe ſe attolit olympo
Et mihi communis genuit quem patria clarum
Ingenua grauitate petrum: ſophiaque latina.
Atque alios ſeu roma dedit ſiue hernica ſaxa:
Siue carybdeis latio referantur ab undis.
Illa academiæ fulgentia lumina noſtræ.
Pro ueteri tamen in marſum pietate fide: que
Expectat: reuocatq; ſimul: nec fallere quenquā
Noſtrū erit æneadū referemur ad ora quiritum
Interea ad metā properabimus axe citato.

Interpretatio Sexti Libri Faſtorum per Paulum Mar. Piſc. Po. Cl.

Ic quoqꝫ mēſis hēt dubias in noie cās
Quæ placeāt poſitis oībus ipſe leges
h Facta canūt ſed erūt q̄ me finxiſſe lo-
quentur:
Nullaqꝫ mortali numina uiſa putent
Eſt deus in nobis agitante caleſcimus illo:
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet
Fas mihi precipue uultus uidiſſe deorum
Vel quia ſum uates: uel quia ſacra cano.
Eſt nemus arboribus denſum ſecretus ab omni
Voce locus: ſi non obſtreperetur aquis.
Hinc ego quærebam cœpti quæ menſis origo,
Eſſet & in cura nominis huius eram
Ecce deas uidi non quas præceptor arandi
Viderat aſcreas; cum ſequeretur oues

Ic quoqꝫ mēſis hēt dubias ī noīe cāſ. Iuniuſ maiū ſeqt̄ aut ex pte populi ut ſupra dixiuſ noīatuſ aut ut Cigiuſ arbitrat̄ ꝙ Iunoniuſ apud latioſ an̄ uocitatuſ: Diuqꝫ apud aricinoſ pneſtinoſqꝫ hac appellatiōe in faſtoſ relatuſ ſit. Adeo ut ſicut Niſuſ in cōmētariiſ faſtorū dicit. Apud maiores quoque noſtroſ hæc appellatio menſiſ diu manſerit. Sed detritis quibuſdam litteriſ ex Iunonio Iuniuſ dictuſ ſit nam & ædeſ Iunoniſ monete calendiſ Iuniiſ dedicata eſt. Non nulli putauere Iunium menſem a Iunio Bruto qui primuſ Romæ conſul factuſ ē noīatū ꝙ hoc mēſe .i. calēdiſ Iuniiſ pulſo Tarquio ſacarnæ deæ ī cœlio mōte. Voti reuſ fecerit. Hāc deā uitalibꝰ hūaniſ pēſſe credūt. Ab ea deniqꝫ petit̄ ut iociera & corda queqꝫ ſūt itrinſecuſ uiſcera ſalua cōſeruet. Et q̄a cordiſ bn̄ſicio cuiuſ diſſimulatione Brutuſ hēbat̄ idoneuſ emēdatiōi publici ſtatuſ extitit. Hāc deā q̄ uitalibuſ pēſt tēplo ſacrauit. Cui pultæ fabacea & lardo ſacrificat̄ q̄a uireſ maxīe hiſ rebꝰ corpiſ roborent̄. Nā & calendæ Iuniæ fabariæ uulgo uocant̄ quia hoc mēſe adultæ fabæ diuiniſ rebꝰ adhibent̄. Hæc ex Theodoſio poeta triplicē mēſiſ cām affert aut q̄d a Iunōe Iunoniuſ aut ab hebe q̄ in ppetua iuuēta eſt Iuniuſ pp ipos iuueneſ. Aut a romanorū ſabinorūqꝫ cōcorda uniuſ dictuſ. Hoc aūt ī pncipio iqt mēſē hūc uariaſ hr̄e cāſ. Sed dū ingreret ueniſſe ad eū deaſ q̄ rē oēm explicuerūt. Hic quoqꝫ mēſiſ: hic ēt ſicut ſupioreſ. Hēt dubiaſ cāſ in noīe dubiaſ origīeſ noīſ nā alii aliūde deductū uolūt & ex alia rōne detorquēt. Tu ipe o germanicæ. Legeſ: p eligeſ. Quæ cāe. ſ. Placeāt & q̄ſ magiſ pbeſ. Poſitiſ oībꝰ cū expoſuero oēſ quæ afferunt̄. Canā facta uera & n̄ ficta. Sed erūt q̄ loquent̄ me finxiſſe q̄ dicēt me ficta refere. Et q̄ putēt nulla numina uiſa mortali qui perſuadere ſibi non poſſint deoſ ab hoībꝰ uiſoſ. Eſt deuſ in nobiſ quaſi diuinuſ quidam ſpirituſ eſt in pectoribuſ poetarum. Caleſcimuſ illo agitante illo comouente & regente & in arte. Eſt deuſ in nobiſ ſunt & cōmercia cœli. Sedibuſ ætherei ſ ſpirituſ ille uenit. & in amoribuſ. Sunt etiam qui noſ numen habere putant. Hic impetuſ: hic furor poeticuſ. Habet ſemina ſacræ hoc eſt diuine mentiſ nam a diuinitate fit ut ita excaleſcant poete ad excudendos ex ingenio uerſuſ & ad mentem altiuſ attollendam quod ſine numine fieri non poſſet. ideo dicebat Cicero poetam natura ipſa ualere & mentiſ uiribuſ excitari & quaſi diuino quodam ſpiritu inflari. Faſ mihi præcipue: licuit mihi in primiſ. Vidiſſe uultuſ deorum uidere deoſ præſentialiter. Vel quia ſum uateſ. & ob id aliquid numiniſ mihi ineſt. Vel quia ſacra cano ea quæ ad deoſ pertinent & hac ratiōe ipſi ſe uidendoſ offerunt. Eſt nemuſ denſum arboribuſ: lucum indicat qui denſioreſ habet arbores quo ſeceſſerat uelut in ſacrum locum ſacra ſcripturus & ab omni frequentia remotū Locus ſecretus ſemotus ab oī uoce q̄a nullæ uoces īde audirēt̄. Niſi obſtreperet̄ aq̄s niſi obſtreperent aquæ quæ tamen ad loci amœnitatem & illuc euntium uoluptatem accedunt. Sed nullus eſt illic ſtrepitus niſi aquarum tantum. Hic in hoc luco. Quærebam inquirebam. Quæ erat menſis origo unde hic menſis originē duceret: Et erā in cura huiūs noīs Iunii hæc tūc ſola eſſet mea cura ut indagarē un̄ Iuniūs diceret̄. Ecce uidi deas q̄s nō uiderat pceptor arādi. Heſiodus: q̄ fatet̄ ſe uidiſſe muſas raptūqꝫ ab his cū oues patrias ī parnaſo depaſceret lauro coronatū & poetā cōſtitutū. At ego uidi maiora numīa q̄ꝫ ille uiderit nā deaꝝ reginā Iunonē. Præceptor arādi ob illud opus q̄d īſcribit̄ opa & dies ubi de re ru. præcepta tradidit: & Pli. aſſerit hūc primū de agricultura metrice ſcripſiſſe. Cū ſequeret̄ oues aſcreas cū paſtor p̄rias oues ſuaret. Et ī arte: Nec mihi ſūt uiſæ clio: cliuſqꝫ ſorores. Seruāti pecudes ualibꝰ aſcra tuis. Aſcreas: ab aſcra. q̄ ē ut Strabo refert ī boetia iuxta helicōis p̄tē hæc Heſiodi poetæ patria ē ad helicōis p̄tē dexterā ptinēs excelſo ī loco: ac duro iacēs lōge a Theſpia ſtadiis. lx. quā & ipe redarguēs īprobauit p̄ri ꝙ ī cymaæolita remaneret. Aſcrā rus miſeꝝ penes hic helicōa colebat. Hyberno dirū triſte æſtu optabile nunquam

Nec q̄s p̄amides: nec uidi eas deas q̄s paris p̄ami filius. Cōtulit cōferre uoluit. In ualib⁹ aquoſæ idæ ĩ ida mōte ubi pallada iunonē uenerē de forma & aureo pomo certātes nudaſ uidit & formoſiorē uenerē dixit. Sed nō ē fabula. Sed tñ una fuit ex illis ex trib⁹ illis q̄ ſe ſe paridi obtulerūt. Vna fuit ex illis germana mariti ſui p periphraſim iunonē oñdit q̄ ſoror & cōiūx iouis. Hæc erat iuno certe erat. Agnoui q̄ ſtat ĩ arce iouis agnoui illā cuius ſtatua erecta ē ĩ arce capitolia. Horruerā aduētu tāti numinis. Et fatebar aīum aī metū. Tacito pallore cum tacite expaluiſſem.

Cum dea ſuſtulit metus quos illa fecit cum a me repulit metum quē incuſſerat. Namque ait o uates iuno poetam confirmat ꝙ cū feſta & ſacra ſcribat liceat illi corā uidere numīa. Deīde plurib⁹ rōnib⁹ arguit mē ſē a ſuo noīe iuniū nūcupatū. Nāq̧ ait o uates cōditor romāi āni o naſo qui ſcribis annū a Ro. p̄us cōſtitutū a numa emēdatū a cæſarib⁹ ĩ certiorē ordinē redactū. Auſe referre magna p exiguos ſonos q auſus es elegis uerſibus ſcriber̄ feſta & ſacras cerimōias & ortū & occaſūq̧ ſignoꝝ. Feciſti tibi ius: ptātem. Videdi cœleſte numē: cœlites deos. Cū placuit cōdere feſta numeris tuis cū uoluiſti feſtoꝝ rationē tuo uerſu caner̄. Tñ ne ignoreſ & traharis errore uulgi ut p cōpto hēas nec cū errāti uulgo uerſeris. Iunius hēt nomē a nr̄o noīe: ſacer hic mēſis mihi a iunōe iunōius ē appellatus: & hāc ppoſitionē plurib⁹ rōnib⁹ cōfirmat. Primū ex eo arguit qd ſoror: & cōiūx iouis. Eſt aliqd alicuius momēti ē. Nupſiſſe ioui eē iouis cōiugē Iouis eē ſororē nā ex iſdē parētib⁹ nata. dubito an glorier magis fr̄e an glorier magis uiro ſū ego qdc̄ ābigua ꝙ mihi magis glorioſū exiſtimē eē illū frēm aut eē uiꝝ. Si gēus aſpiciẽ dei de arguit a genere ꝙ ſaturno gēita prima q̧ illi ples fuerit q ea loca tenuit: ubi roma cōdita ē q̄ſi iur̄ generis & iure loci ſibi mēſis honor debeat. Si aſpiciẽ gēus q̄ſi ſi rō generis ē habēda Ego pr̄ia feci ſaturnū parētē pr̄ia ego

Nec quas príamídes ín aquoſæ ualíbus ídæ
  Contulít ex íllís ſed tamen una fuít
Ex íllís fuít una ſuí germana marítí
  Hæc erat agnouí quæ ſtat ın arce íouís
Horrueram tacítoq̧ aíum pallore fatebar.
  Tunc dea quos fecít: ſuſtulít ílla metus
Namq̧ aít o uates romaní condítor anní.
  Auſe per exíguos magna referre modos
Ius tíbí fecíſtí numen cœleſte uídendí.
  Q uō placuít numerís condere feſta tuís
Ne tamen ígnores: uulgíq̧ errore traharís
  Iuníus a noſtro numíne nomen habet.
Eſt alíquíd nupſiſſe íouí: íouís eſſe ſororem
  Fratre magís dubíto glorıer: an ne uíro?
Sí genus aſpícítur: ſaturnum príma parentem
  Fecı. ſaturní ſors ego príma fuí.
A parte dícta meo quondā ſaturnía roma eſt
  Hæc íllí e cœlo proxía terra fuít.
Sí torus ín præcío eſt: dícor matrona tonantís:
  Iunctaq̧ tarpeío ſunt mea tēpla íouí
An potuít maío pellex dare noīa mēſí:
  Híc honor ın nobís ínuídıoſus erít?
Cur ıgıtur regína uocor. príncepſq̧ deorū:
  Aurea cur dextræ ſceptra dedere meæ
An facíunt mēſē luces: lucínaq̧ ab íllís:
  Dícar: & a nullo noíe mēſe trahā?

ex illo gēita ſū. Veꝝ ut ĩ. iiii. li. dixīus iuppiẽ & iuno ſimul nati ſūt. Ego fui pr̄ia ps pr̄ia ſtirps hoc ē pr̄ia ples ſaturni. Roma quōdā ē dicta ſaturnia a pr̄e meo nā erat urbs ſaturnia ĩ eo colle ubi poſtea fuit arx romana. Hæc terra fuit illi pxīa a celo nā poſt relictū celū hāc ille terrā ĩcoluit. Si torus ĩ p̄cio rurſus a cōiugio iouis & a iur̄ loci ꝙ tēplū ĩ arce hēat illi iūctū. Si ĩ p̄cio ē torus q̄ſi ſi coniugalis thalamus dabit aliqd auctoritatis. Dicor matrōa tonātis iouis cōiūx. De matrōa ĩ. ii. dixīus. Et mea tēm. ſūt iū. ioui tar. capitolio ĩ arce. n. tria erāt tēpla ſimul iūcta. iouis. iunōis. & mineruæ. Medio loco erat illud iouis. An potuit maio: arguit a minore ad maius ꝙ ſi a pellice maia maius mēſis fuerit nūcupatus cur ab ipſa q̄ regīa ē mēſis denoīari nō debeat. An potuit pellex: maia q̄ ioui ſuccubuit & ex eo ſtupro Mercu. pepit. Dare noīa mēſi maio de quo ſupiore li. dictū de pellice ĩ. iiii. dixīus. Erit ĩ nobis ĩuidioſus hic honor: erūt q iuideāt nobis hūc honorē menſis inoſus huiuſmōi noīa ĩ utrāq̧ ſigni. poni oñdit Gellius ut ĩuidioſus q ĩuidet & cui iuideẽ. Cur igiẽ regīa uocor & priceps deoꝝ q̄ſi. d. fruſtra dicerer eē deoꝝ regīa ſi mortales honorē huiuſ mihi mēſis ĩuiderēt. Cur dedere aurea ſceptra dextræ mee q̄ſi cur dedere mihi regiæ maieſtatis īſignia. Simulacꝝ. n. eius cū ſceptro figurat̄. An faciēt mēſē. v. arguit a iure officii qd lucibus p̄ſit ū lucina dicta eſt & luces menſē cōſiciāt ſic pp luces menſē ſibi quoq̧ deberi. an luces facient menſē cū menſis ex lucibus hoc eſt ex dieb⁹ cōſtet. Et ab illis lucibus. ſ. dicar ego lucina & alio loco putat lucinā a luco dictam in. ii. n. inquit gr̄a lucinæ dedit hæc tibi noīa lucus. Verū illud ſubdit aut quia principium tu dea lucis habeſ. Sed eo in loco de lucina differuimus. Et traham nomina a nullo

mēſe: q̄ſi & nullius mēſis aſſequar honorē: nā nomē p̄ honore ponit̄. Verg. iacet & ſine noīe corpus: aut p hyppallagē ītelligas: & a me nullus mēſis denoīet̄. Tū me pœniteat. ſexto arguit a meritis: licet figurate a cōtrario loq̄t̄: ſed illud oñdit ſe remiſiſſe oē odiū ī troianos: cū iuſta eēt iræ cā quodq; oīa loca ī q̄bꝰ p̄uſ colebat̄. Ro. ipīo ſuppoſuerit. Tū ſi hic honor eēt inuidioſuſ. Pœniteat poſuiſſe me iras fideliē. doleā ego depoſuiſſe oē odiū: & oēm irā licet hæc duo īter ſe differāt. nam ut ſtoici dicūt: odiū ē cupiditas: q̄ male cupiā optamus: cū p̄fecta aliquo & incremēto. Ita uero ē

Tum me pœniteat poſuiſſe fideliter iras:
In genus electre dardaniamq; domum.
Cauſa duplex ire rapto ganymede dolebam
Forma quoq; ideo iudice uicta mea eſt:
Pœniteat quod nō foui carthaginis arces:
Q uom mea ſit illo currus & arma loco.
Pœniteat ſpartē: argoſq; meaſq; mycenas:
Et ueterem latio ſuppoſuiſſe ſamon.
Adde ſenem tatium iunonicolaſq; faliſcos:
Q uos ego romanis ſuccubuiſſe tuli.
Sed neq; pœniteat nec gens mihi clarior ulla ē:
Hic color hic teneo cū ioue templa meo.
Ipſe mihi mauors cōmēdo mœnia dixit:
Hæc tibi tu pollens urbe nepotis eris.
Dicta fides ſequitur: centum celebramur ī aris:
Nec leuior quo uis eſt mihi menſis honor.
Nec tñ hunc nobis tantūmō preſtat honorem:
Roma ſuburbani dant mihi munus idem.
Inſpice quos habeat nemoralis aricia faſtos:
Et populus laurens: lanuuiūq; meum.
Eſt illic menſis iunonius aſpice tybur:

libido puniēdi eius: q leſiſſe uideat̄ i iuria. Fideli r: iō dixit q̄a ille deponet̄ irā fideliē dr̄. q nihil odii: aut maliuolētiæ fuat i pectore. In genus electræ: ī troiāos: q ab electra m̄re Dardani p̄geniti ſunt. Et ī domū dardaniā: ī familiam dardani. Cā duplex iræ: duplici cā illis irata erā. Dolebā rapto ganymede: q̄d rapuerat Iuppiter ad mēſe miniſteriū trois filiū. d quo ī fine ſupioris lib. Forma quoq; mea ē uicta iō iudice: paridis iudicio a uenere ego uicta ſū: cū de p̄ſtātia formæ cōtēderemus. Pœniteat quod ñ foueo carthaginis arces doleā ego nō p̄ſtitiſſe ī ſnīa: ut carthaginēſeſ magiſ q̄ romanos fouerē. Cū mea arma & currus ſint illo loco: uti. & Verg. dixit. Hic illius arma: hic currus fuit. Honoratus iō arma dici oñdit: q̄a inſtructā armiſ Iunonē ī alio loco Ver. teſtat̄. ferro accīcta uocat. Currus. aut uere currū quo ſm Home. ī cœlo utit̄ aut tēſā ſignificat: q̄ deoꝝ ſimulachra portant̄. Pœniteat ſuppoſuiſſe latio: hoc ē Ro. ipīo. Spartē: quæ & lacedemō: ut alias dictū. Et argoſ de Acchaico ītelligit, & Micenas: has ſuo tpe extīctaſ iacuiſſe Strabo refert. Q uā urbē a pſeo cōditā eē cōſtat. cui Sthenelus ſucceſſit ī regno. His ī urbibus iuno ſumma religione colebatur Argos a Mycenis diſtat ſex. M. P. & in medio ſpatio erat tēplū Iunonis: q̄d ambabus urbibus erat cōe: de quo alias diximus. Et ueterē ſamō: de ſamo ionica intelligit: q̄ inſula eſt in mari Icario: ubi nata putat̄ Iuno. Adde ſenē tatiū. regē ſabinoꝝ q̄ſi adde ſabinos oēs: qui me pie colebant: propterea q̄d lacedemoniis inſtitutis erant imbuti. Q uos oēs populos. Ego tuli ſuccubuiſſe romanis: paſſa ego ſum ut omnes illi populi: qui ſub tutella mei numinis eſſent: Romanis ſuccumberent. Pœniteat ergo feciſſe hæc: ſi menſis honor mihi denegat̄: immo inquit. Sed neq; pœniteat: non doleam ea feciſſe. Nec ulla gens eſt mihi carior: q̄ ſit romanus populus. Hic in urbe roma. Color: ego quia romani mihi ſacrificant & celebrāt mea feſta: & omni ueneratione p̄ſequunt̄. Hic: in urbe roma. Teneo cū ioue meo: ut iā diximus qui templa iuncta habent. Ipſe mihi mauors: ſeptimo arguit a iure tutelæ: q̄m mars filius eā urben maternæ fidei cōmendarit. Ipſe mauors: mars magna uorteſ. Dixit mihi cōmēdo tibi hæc mœnia hāc urbē a filio meo cōditā: Tu eris pollēs: effulgēs: & in maxima ueneratione & celebritate. Vrbe nepotis: romuli nepotis tui cū filius meus ſit. Fides ſequit̄ dicta: factū ē quod mars ipſe p̄miſit. Celebramur in centū aris. q. d. ī cētum urbis locis ſunt aræ mihi dedicatæ: & in oībus mihi ſacrificatur. Nec honor menſis eſt mihi leuior quo uis: honore: ſed grauior. hoc dicit magnum qdē ē celebrari in tot aris: ſed nō pluris id facio: q̄ honorē menſis. Nec tñ hunc octauo & ultimo arguit rurſus a minore ad maius: ſed diſſimili a ſuperiore ſuburbani habent mēſem a meo noīe nūcupatū. putas ergo tu nō habuiſſe romā quæ erat mei nepotis. īmo habuit: & hic mēſis a me Iunius denoīat̄. Nec tñ roma tātūmodo p̄ſtat nobis hunc honorē nō ſola eſt roma: q̄ menſis honorē mihi tribuat. Suburbani qui ſub urbe ſunt: q ſunt in oppidis agri romani. Dant mihi idē munus honorē mēſis. Inſpice plege tu. Faſtos: faſtoꝝ libros. Q uos hēat aricia nemoralis: a nemorē cynthiæ: ſed de aricia & myſteriis eius loci diximus in. iiii. Et quos faſtos habeat populus laureus a laureto oppido: ubi fuit latini regia. & quos faſtos hēat lanuuiū meū. ubi & ædes ē Iunōis: cuius

meminit Varro: oppidũ ĩ latio ãtiquo ad dexterã uiæ appiæ. Mẽſis iunonius: a iunone denõiatus Eſt illic ĩ oĩbꝫ his locis. Aſpice Tybur dixius ĩ.iiii. de tybure. Et mœnia ſacra deæ p̃neſtiæ: p̃neſte oppidũ: ubi & tẽplũ fortunæ: & ĩde dictæ ſortes p̃neſtiæ: & ædes iunonis. Tu leges: ẽt ĩ his oppidis Tp̃s iunonale: mẽſẽ iunoniũ. Nec Romu. cõdidit illos pplos q̃ſi ſi ĩ his oppidis hẽo mẽſe: q̃ a Romu. cõdita nõ ſunt: multo magis debet eẽ mihi ĩ urbe mei nepotis lõ ĩqt. At Rõa erat nr̃i nepotis: nã a nr̃o nepote cõdita. Finierat iuno. iã deſierat loq. Reſpexius: reflexius ab alia pte aciẽ. Vxor herculis: hebe Iunonis filia: herculi nupta. Stabat & ĩ ſigna dolẽtis erãt ĩ uultu: dolorem illa uultu ĩdicabat: Nõ ego ſi toto: hebe duplici rõne honorẽ huius mẽſis ſibi uĩdicare cõtẽdit: p̃ma rõ a cõiuge ſumitũ qd̃ hercules bñmeritus ſit: de ea regiõe ubi poſt cõdita ẽ Roma qd̃ eã caci latroniis expurgarit. Secũda rõ a diſtributo p Romu. pplo ĩ ſeniores: & Iuniores: qd̃ a iuuẽibꝫ iuniũ nũcupauit. Ipſa hebe cũ ĩ ppetua iuuẽta ſit iuuenũ cãm tuetũ: & ſibi aſſignat. ſed utitũ ĩſinuatõe cũ captatõe beniuolentiæ a mr̃e qa nõ ut illi aduerſa ſit ĩmo & ſibi cedit. ſed ut blãdiatũ. & p̃cibus agat. deĩde ad cãm ueniẽs: ſibi honorẽ mẽſis attribuit. Si mr̃ dixerit me cedere toto cœlo: ſi iuſſerit Iuno me abſcedere a cœlo: & ĩter cœlites magis nõ eẽ. Nõ morabor mr̃e ĩuita q̃ſi nollẽ eẽ ĩ cœlo mr̃e mea repugnãte. Nũc quoq; nõ luctor de nõie huiuſ tẽporis. nõ ego cõtẽdo iuni ð mẽſis honore nec a quo nõie fuerit appellatuſ. Blãdior & pene: q̃ſi. A mo ptes rogãtis: hoc ĩqt: nõ agã de iur̃: aut multis rõnibꝫ: q̃re hic mẽſis meuſ eẽ dẽat ſed blãditiis: & p̃cibꝫ ago. Malẽ tenuiſſe p̃cãdo rẽ mei iuriſ. ĩſinuatõe cãm iuſtã oñdit. qd̃ mei iuris ẽ: potius uelĩ obtinuiſſe p̃cibꝫ: q̃ ulla cõtẽtõe. Et tu ip̃e: poeta forſitã faueaſ cãæ meæ: dices cãm meã eẽ iuſtiorẽ. Mr̃ Iuno poſſedit aurea capitolia: nã ĩ capitolio deauratũ ẽ illi tẽplũ. ut ĩ.i. lib. dixius: qcq̃d ĩ capitolio p̃ſpiciebatũ aureũ & gẽmeũ erat. Tẽplo ſocio nã cũ ioue iũcto. Et ut debet tenet ſũma: hoc eſt arcẽ capitolinã.

Et præneſtine mœnia ſacra deæ.
Iunoniſq; leges tp̃s: nec romulus illas:
Condidit: at noſtri roma nepotis erat.
Finierat iuno: reſpeximus herculis uxor:
Stabat: & in uultu ſigna dolentis erãt.
Nõ ego ſi toto mater me cedere cœlo
Iuſſerit inuita matre morabor ait:
Nũc quoq; nõ luctor de nõie temporis huius
Blandior: & partes pene rogãtis ago:
Rem que mei iuris malim tenuiſſe precando:
Et faueas cauſæ forſitan ipſe meæ.
Aurea poſſedit ſocio capitolia templo
Mater: & ut debet: cum ione ſũma tenet:
At decus omne mihi contingit origine menſis:
Vnicus eſt de quo ſolicitamur honor.
Quid graue ſi titulũ menſis romane dediſti
Hærculis uxori: poſteritaſq; memor::
Hæc quoq; terra aliquid debet mihi nõie magni:
Coniugis: huc captas appulit ille boues.
Hic male defenſus flamis & dote paterna:
Cacus auentinam ſanguine tinxit humum.
d propriora rogor: populum digeſſit ab annis
Romulus: in partes diſtribuitq; duas.
Hæc dare conſilium prignare patior illa eſt.
Hæc ætas bellum ſnadet: at illa gerit.
Sic ſtatuit: menſes que nota ſecreuit eadem.

Cũ ioue: ubi utriuſq; numinis tẽplũ ẽ. At oẽ decus: oẽ ornamẽtũ. Cõtigit mihi origĩe mẽſis a cã: & appellatõe huius mẽſis iunii. Vnicus honor ẽ de quo ſollicitẽur: q̃ſi nõ ſũt mihi ĩ urbe roma tẽpla nõ ſacrificia ſiũt hoc unico honore decorãur: & hic unicus ẽ q ſollicitã: & ãxiã reddit. Quid graue: cur ẽ alicui molœſtũ: aut qd̃ magni momẽti ẽ. Si tu romane & poſteritas memor q̃ memoria tenuiſti bñficia a uiro meo collata. Dediſti titulũ mẽſis uxori herculiſ. ornaſti me honor̃ mẽſiſ q̃ herculi nupta ſũ. Hæc quoq; terra: hæc regio ubi rõa ẽ. Dẽt aliqd mihi nõie magni cõiugiſ ob herculiſ uiri nr̃i bñficia huic regiõi collata dẽt hæc mihi terrã rõe ipiuſ cõiugiſ. Ille her. Appulit captaſ boueſ q̃ſ ex hiſpania abduxerat. Hic: ĩ hac terra. Cacuſ q eã latrociniiſ: & cædibꝫ aſſiduiſ urgebat. Male defẽſuſ flãiſ: q̃ſ euomebat: ut ĩ.i. dixiuſ. Atq; arte pr̃na: qm̃ uulcani. f. Tinxit ĩſe cit. Sãguĩe. ſuo. A uẽtinã humũ. nã erat ĩ ſpelũca mõtiſ auẽtini: ubi ab her. ĩterẽptuſ ẽ. Ad p̃priora uocor: q̃ſi ucio nũc ad ea q̃ magiſ p̃pa ſũt & nr̃i iuriſ: Ro. digeſſit pplm ab ãniſ: diuiſit m̃ltitudinẽ ab ætate ĩnẽ ſenioreſ & iunioreſ. Et diſtribuit ĩ duaſ pteſ: ſenatũ & plebeioſ: ſeu ſenectutẽ & iuuẽtutẽ. Hæc pſ: ſenioꝝ. Paratior dar̃ cõſiliũ: pp prudẽtiã: q̃ ĩ iuuene eẽ ñ p̃t: nã ut ariſt. ĩ ethi. oñdit prudẽtiã efficit expiẽtia reꝝ: expiẽtia tpiſ lõgitudo: q̃ ĩ iuuene ñ ẽ. Sic nec ip̃a prudẽtia. Illa iuuẽtuſ patior pugnare: pp uireſ & iuuẽile robur. Hæc ætaſ: ſeniliſ. Suadet bellũ: cõſilio & rõnibuſ. Illa iuueniliſ. Gerit bella re ip̃a & p̃piſ uiribuſ. Sic ſtatuit Ro. ip̃e. Et ſecreuit mẽſeſ. diſtribuit. Ea-

dē nota eodē titulo & appellatiōe. Iunius ē iuuenū nā a iunioribꝫ iunius dictus. Qui fuit an̄ mē ſis q anceſſit. Eſt ſenū nā a ſenioribꝫ hoc ēa maioribꝫ maius denoīatus. Dixit hebe. Et iſſent ī litē iuno & filia cōtēdiſſēt de honore mēſis. Studio certa minis cōtētiōis. Atq; pietas filiæ ī matrē & amor mīs ī filiā eēt diſſimulata occultata. Ira qa cōtētiōe utraq; iā ira pcita erat. Vēit apollīca certātibꝫ hiſ de noīe mēſiſ uēit cōcordia & aliā cām noīſ attulit a cōcordia romanorū: & ſabinorꝫ mēſē hūc uniū appellatū ide iuniū. Vēit cōcordia nexa lōgas comas hēns lōgos crines nexos hoc ē corōatos. Lauro apolinea: q̄ appolini ſacra. Numē & opus ducis placidi benigni q̄ſi q̄ pcipue a tyberio collitur & cui templū dedicauit ut Tran. iqt & nos retulīus ī li. i. Ducē n. illū appellat ut ī prīo auſpiciis dux ueneradæ tuis & ī triſtibꝫ auſoniūq; ducē. Hæc cōcordia. Vbi narrauit tatiū & fortē qrinū poſtq̄ expoſuit bella tatii regis ſabinorꝫ in Romu. geſta & inita poſtea fœdera. Et bina regna ſabinū & romanū. Coiſſe ī unū collectū eē cū ſuiſ populis. nā facta ē utriſq; populis urbs cōis ut in. iii. dixīus. Et ſoceros & generos romāoſ & ſabinos. Receptos lare cōi nā ī cōi urbe Inqt illa ubi hæc dixit ait. His iunctis a cōiunctiōe & uniōe horū populorū. Vnius hēt nomē mēſis unius uocatus ē. Triplex cā dicta ē relata ē iā triplex origo mēſis a iunōe hebe cōcordia. At uos diuæ ignoſcite: date ueniā ſi nullā pbrauero ſentētiā. Reſ nō ē dirimēda meo arbitrio nō ē mei iudicii dirimere uram cōtētionē. Ite pares a me pari mō oēs laudate. Pergama troiana mœnia. Perierūt iudice forme periit troia ob iudiciū paridis qa uenerē formoſiorē dixit & illi pomū adiudicauit. Ero igit̄ cautus illius exēplo qa nō dicā alicuius ueſtrū cām iuſtiorē. Duæ plus ledūt quā una iuuet ueluti plus potuere troiāos ledere iuno & pallas quam iuuare potuerit Venus.

Iunius eſt iuuenum: qui fuit ante ſenum
Dixit & in litem ſtudio certaminis iſſent:
Atq; ira pietas diſſimulata foret.
Venit apollinea longas concordia lauro
Nexa comas placidi numen opuſq; ducis
Hæc ubi narrauit tatium fortemq; quirinum
Bina quæ cum populis regna coiſſe ſuis.
Et lare cōmuni ſoceros generoſq; receptos:
His nomen iunctis iunius inquit habet.
Dictat triplex cauſa eſt at uos ignoſcite diuæ:
Res eſt arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares a me perierunt iudice formæ
Pergama plus ledunt: quā iuuat una duæ:
Prima dies tibi carna dat̄ dea cardinis hæc eſt
Numine clauſa aperit. claudit aperta ſuo.
Vnde datas habeat uires obſcurior æuo:
Fama: ſed e noſtro carmine certus eris.
Adiacet antiquus tyberino lucus helerni.
Pontifices illuc nunc quoque ſacra ferunt.
Inde ſata eſt nymphæ granen dixere priores:
Ne quicquam multis ſæpe petita procis.
Rura ſequi: iaculiſq; feras agitare ſolebat:
Nodoſaſq; caua tendere ualle plagas.
Non habuit pharetram: phœbi tamē eē ſororem:

Prima dies tibi carna aggreditur nunc feſtorum rationem & calendaſ iuniis feſtum eſſe carnæ deæ inquit. Sacrum enim illi in cœlio mōte cal. iuniis Iunius Brutus uoti reus fecit ſed de hac dea dixīus paulo ſupius ī pricipio huius li. q̄ a Theod. referūt̄. At poeta carnā q̄ſi cardinā dicit: quod cardinibus præſit: & fuiſſe nymphā quandam: quæ crane appellata ſit: & Iano placuerit: & ab eo ius cardinum habuiſſe: etiā & aliud munus: ut noxas ſtriges e foribus abigat. O Carna prima dies mēſis datur tibi: nam in ea feſtum tuum celebratur: & tibi ſacrificatūr. Hæc: Carna. Eſt dea cardinis: q praeeſt cardinibus ianuarum. Aperit ſuo numine clauſa & claudit aperta: quod quidem. officium eſt Iani: ut in primo omnia ſunt noſtra clauſa: patentq; manu Sic & carna facit: ut clauſa pateant: & patentia cludantur Fama eſt obſcurior æuo: quaſi uetuſtate certior fama non habetur. nam eſt paulo occultior. Vnde: a quo. Habeat datas uires: quis carnæ dederit uim uertendi cardinis: & claudēdi & aperiendi: Sed eris certus e noſtro carmine: ego te meis uerſibus certiorem reddam: Lucus antiqui helerni: helernum & locum uocant & loci genium inde & lucus helerni dicebatur. Adiacet tyberino: flu. nam prope tybrim eſt ipſe lucus. Pōtifices: nunc quoq; : etiā hoc tpe. Ferunt ſacra illuc: ad eum locū: nā eunt illuc ſacrificatū. Inde: ab helerno. Eſt ſata nymphæ: nata carna. Priores antiqui. aut maiores noſtri. Dixere cranem: prius enim crane: deinde carna appellata. Ne quicquam: fruſtra Sæpe petita multis procis: cum multi eſſent proci: qui eam & optarent & peterent in coniugem oēs repellebat. Solebat illa ſequi rura: non. n. urbes incolebat: ſed mō rura: mō mōtes & nemora pererrabat. Et agitare feras iaculis: ut dea uenatrix feras īſeq̄bat̄. Et ſolebat tēdere plagas nodoſas: nodis cōtexta retia Plaga. n. & uulnus ſignificat: & ſpatiū īmēſū: & retia. Sed p uulnere p̄mā pducit: ī cœteriſ corripit. Valle caua: ī cōcauitate ualliū. Nō hūit pharetrā: quēadmodū diana. Tn̄ credebant eſſe

ſororē phœbi credebāt dianā eē. Nec erat o phœbi pudēda tibi q̄ſi nō potuiſſes erubeſſere ea ſorore tū pſtātia forme tū ēt ſpectatis moribꝫ. Aliqs iuuenū dixiſſet amātia uerba ſi qs iuuēis captus illius forma amatoriis uerbis eā eēt aggreſſa. Illa crane. Protinus ſtati. Reddebat talles ſonos ita rn̄debat. Hæc loca lucis hn̄t deſpiciebat amātes illa hoc dolo ānuebat uotis dū mō ī loca ſecretiora duceret̄. Credulus amās ān̄cedebat illa iter frutices delitebat. Cūq; hoc pacto ianū uellet deludere nō potuit qm̄ ille uidet ēt q̄ a tergo ſūt. Hæc loca ubi nūc ſumus. Hn̄t nimis lucis ſē nimis apta ita ut a multis uideri poſſimus. Et cū luce hn̄t ēt. Nimis pudoris ergo pudor uetat hic coire. Si ducis ī ātra magis ſecreta q̄ ſint ſemotiora & occultiora. Sequar te ſi ān̄ iueris: Credulus amās. Subit ān̄ pcedit illā hæc crane. Nacta iuenies frutices reſiſtit & nō ſeqt̄. Et latet īter fruteta & nullo loco ē īuenienda nō poterat poſtea repiri ab amāte deluſo. Ianus uiderat hāc cranē. Et captuſ cupidīe uiſæ amore ipſius nymphæ quā uiderat. Erat uſus uerbis mollibꝫ blādo & dulci ſmōe. Ad durā ad illā īexorabilē. Nympha iubet qri ātrū remotius: antra ſecretiora & occultiora. De more de cōſuetudine nā ut aliis amātibꝫ dicer̄ ſolebat ita & iano dixit. Vtq; comes ſeqt̄ ān̄cedēte ianū ſequebat̄ ueluti eū comitatura. Et deſtituit ducē reliqt ianū uolebat. n. iter fructices delitere. Stulta: tu qdē crane putas ne ianū decipere. Videt ianus q̄ gerāt̄ ſtāt. poſt ſua terga qm̄ biceps ē uī āteriora & poſteriora ut ī prīo. Sitq; qd a tergo ſitq; q ān̄ uides. Nil agis hoc dolo. Ille ianus. Reſpicit tuas latebras uidet quo ī loco delites. En dixit nil agis non me decipies. Nā occupat te āplexu latētē ſub rupe īuenit & tenet te com præhēſā ī cōplexu cū ſub rupe latereſ

Credebant: nec erat phœbe pudenda tibi
Huic aliquis iuuenum dixiſſet amantia uerba:
Reddebat tales protinus illa ſonos.
Hæc loca lucis hn̄t nimis: & cum luce pudoris
Si ſecreta magis ducis in antra: ſequar.
Credulus āte ſubit: frutices hæc nacta reſiſtit
Et latet: & nullo eſt inuenienda loco.
Viderat hāc ianus uiſæq; cupidine captus
Ad duram uerbis mollibus uſus erat
Nympha iubet quæri de more remotius antrum:
Vtque comes ſequitur deſtituitq; ducem
Stulta: uidet ianuſq; poſt ſua terga gerantur
Nil agis: & latebras reſpicit ille tuas:
Nil agis en dixit nam te ſub rupe latentē
Occupat amplexu: teq; potitus ait.
Ius pro concubitu noſtro tibi cardinis eſto:
Hoc prætium poſitæ uirginitatis habe.
Sic fatus uirgam: qua triſtes pellere poſſet
A foribus noxas hæc erat alba dedit.
Sunt auidæ uolucres: non quæ phineia menſis:
Guttura fraudabant: ſed genus inde trahunt
Grande caput: ſtantes oculi: roſtra apta rapine

Nā īterdū occupar̄ ē īuenire tenere Plautus ī trinūmo familiā optimā occūpauit. Vergili. occupat æneas additū cuſtode ſepulto: Marcus Tullius ī philippi. Agri Lucāi poſſeſſiōes occupauit. Et potitus te ait eſto: ſit tibi. Ius cardinis & ī prīo & eiuſ uertēdi cardiniſ oē meū. Nūc illud iuſ cranedar. Pro noſtro concubitu quia ſimul coiuimuſ habeaſ id in mercedem uiolatæ pudicitiæ.

Habe hoc præcium: hoc præmium. Poſitæ uirginitatis quam ego uiolaui. Sic fatus: Ianus. Dedit illi ſpinam: qua ſpina. Poſſet pellere a foribuſ ſtrigeſ noxaſ dedit nymhæ ſpinam albam qua freta illa repelleret e domibuſ ſtrigeſ pernicioſaſ infantibuſ: Hæc ſpina erat alba: plura enim ſunt ſpinarum genera quæ a plynio referuntur ſed ſpinæ albæ ſemē contra ſcorpiōneſ auxiliatur. Corona ex ea impoſita capitiſ dolorem minuit. Sunt auidæ uolucreſ. ſtrigeſ aueſ eē dicunt nocturnaſ magno capite roſtro & unguibuſ aduncis & quæ noctu infantium cunas adoriuntur fodiuntq; roſtro corpuſculum & ſanguinem hauriunt multi putant non aueſ ſed mulierculaſ eē quæ ſe ueneficio quodam cum uolunt in ſtrigeſ uertunt celereſq; noctu quo libuerit eunt īfanteſ iugulant & ſang uinem omnem ebibunt ita ut illi exanimeſ reperiantur. Poeta inquit porcam albanorum regem Amulii & numitoriſ parentem cum in cuniſ infanſ eſſet laceratum ab hiſ ſtrigibuſ a crane tamen incolumen redditum & ex ea domo penituſ abactaſ ſtrigeſ. Sunt uolucreſ auidæ aueſ rabidæ. Non quæ fraudabant guttura phineia menſiſ non ſunt harpiæ quæ rapiebāt epulaſ e menſa phinei ſic fraudabāt illiuſ guttura ſuiſ epuliſ. Phineuſ enim ut harpalici coniugi morem gereret filiiſ ex altera coniuge lumina abſtulit pro quo crimine & ipſe a diiſ lumine captuſ eſt. Additæ & harpiæ eiuſ menſiſ ut ciboſ raperent & omnia fœdarent poſt longum tempuſ ab aroganautiſ ea peſte liberatuſ eſt nota eſt fabula de qua plura apud Valerium flaccum. Sed trahunt inde genuſ ſed ab ipſiſ harpiiſ originē ducūt. Grande caput eſt illiſ ſtrigibuſ. Stāteſ oculi quoſ nō mouent ut cœtera animalia. Roſtra apta rapinæ habent roſtra adunca apta ad prædam diripiendā

Canities ieſt penis habēt pēnas canas. Hamus ieſt unguibꝫ habēt ungues hamatos aduncos. No ᴄte uolāt nō.n.licet ſtrigibꝫ p diē uolare cū lucē pati nō poſſint. Et pe.pu.nu.egen.eunt ad īfan tes uñ aberit nutrix. Et uitiāt fœdāt. Corpa ipſoꝝ īfantiū. Rapta ſuis cunis q̄ e cunis rapuerit Dicunt̄ ipe ſtriges. Carpere roſtris uiſcera laᴄtētia laᴄte plena aut lac potātia. Laᴄtere.n. puero rū ē cū laᴄte alūt̄. Et habēt peᴄtus plenū poto ſanguīe ex effoſſis uiſceribꝫ pueroꝝ ſanguinē hau riunt & eo replent peᴄtora. Eſt illis nomen ſtrigibus uocantur ſtriges. Sed cā huius no minis ratio cur ſtriges appellentur.

Canities pennis: unguibus hamus ineſt.
Nocte uolant: puerosq; petunt nutricis egentes
Et uitiant cunis corpora rapta ſuis
Carpere dicuntur lactentia uiſcera roſtris
Eſt plenum poto ſanguine gutur habent.
Et illis ſtrigibus nomen ſed nominis huius
Cauſa: quod horrenda ſtridere nocte ſolent
Siue igitur naſcuntur aues: ſeu carmīe fiunt
Nenia quæ in uolucres falſa figurat anus:
In thalamos uenere procæ proca natus in illis
Præda recens auium quinq; diebus erat
Pectoraq; exorbent auidis infantia linguis.
Et puer infœlix: uagit opemq; petit
Territa uoce ſui nutrix accurrit alūni:
Et rigido ſectas inuenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat qui frōdibus olim.
Eſſe ſolet ſeris: quas noua læſit hyems.
Peruenit ad cranen: & rem docet illa timorem
Pone tuus ſoſpes dixit alūnus erit.
Venerat ad cunas flebant materq; paterq;
Siſtite uos lachrymas: ipſa medebor ait.
Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit:
Fronde ter arbutea limina fronde notat.
Spg̃it aquis aditus: & aquæ medicamē hēbāt
Extaq; de porca cruda bimeſtre tenet.
Atq; ita noctis aues extis puerilibus inquit
Parcite. pro paruo uictima parua cadit.

Quod ſolent ſtridere horrenda noᴄte a ſtridēdo igit̄ qꝺ noᴄtu ſtridēt ſtriges dicūt̄. Siue igit̄ naſcūt̄ aues qꝺ a natura ſint uolucres. Seu fiunt carmīe icātatiōe & ueneficio. Nenia i cātatio. Figurat trāſmutat. Anus ī uolucres ī ipas ſtriges. Falſa p falſo qa nō uere trāſmutat. Sed ueneficio fit ut uetulæ uideant̄ ſtriges nā nō in totū trāſformāt̄ reſumūt.n. humanā formā cū uolunt & aliū ad tēpus ſu munt. Nenia ut feſtus oñdit ē carmē qꝺ ī funere laudādi gr̄a cātat̄ ad ty biā ſūt q eo uerbo finē ſignificari pu tāt. Quidā uolūt neniā ideo dici qꝺ uoci ſimilior q̄rimonia flētiū ſit. Qui dā aiūt næniæ ductū nomē ab extre mi iteſtini uocabulo græci.n. Neatō extremū dicūt: ſiue qꝺ cordaꝝ ultia ΝΗΑΤΗ dr̄ extremā cātiōis uocē næni am appellarūt. Venere in thalamos pcæ ſiue ſint aues ſiue mulierculæ q̄ eā formā ueneficio aſſumāt. Venet̄ ī cubiculū regis albāi ubi rcūbebat in fans regius. Proca natus ī illis qnq; diebꝫ qa nōdū pterierat qntuſ dieſ ex quo natus erat. Erat pda recēs auiū nā a ſtrigibꝫ deuorabat̄. Et exorbēt peᴄtora iſātia exhauriūt ſanguinē pe ᴄtoris iſātis. Linguis auidis ſitiētibꝫ ipum ſanguinē. Et puer ifelix uagit uagire.n. pueroꝝ ē. Et petit opē ipo uagitu. Nutrix tertia uoce ſui alum ni uagitu pcæ iſantis quē alebat. Oc currit ut opē puero ferat. Et iuenit ge nas ſeᴄtas: genas laceras & depaſtas Rigido ungue duris ſtrigū unguibꝫ Quid faceret miſera nutrix quo pa ᴄto poſſet ſuccurrere alūno. Color oris puerilis. Erat q ſolet eē ſeris frōdibꝫ talis ī uultu puerili color erat q̄lis ī frōdibꝫ ī extremo au tumno ſeu ī pncipio hyemis cū hyberno frigore adurūt̄. Quas frōdes. Leſit noua hyems: hyber nū frigus ī pncipio brumæ. Seris: q̄ tardius ex arboribꝫ decidūt. Peruēit nutrix. Ad cranē & docet rem: procam a ſtrigibus laceratum. Illa dixit. po ne timorem ne timeas. Tuus alumnuſ puer quem educas. erit ſoſpes: erit ſaluus. Venerat: crane. Ad cunas: ubi erat infans. Fle bant & mater & pater: auentinus cum coniuge parentes proce. Ait ſiſtite lacrymas deſinite la chrymari. Ipſa medebor abhibebo medelā & reddam eū icolumē. Protinus tangit ter ī ordi ne poſtes fronde arbutea. Crane luſtrat domū ut abigat ſtriges prio tetigit ramo ex arbuto poſtes ianuæ. Ter notat ſignat. Limina frōde arbutea & limina & poſtes eo ramo ſignat. Spargit aqs aditus ipſā ianuā ſeu igreſſū eo luſtratiōis genere uſus ē ne ide redirēt ſtriges & multi putāt. Arbutū arborē eas nō attigere ſic & eadē abigi. Et tenet ea quæ hēbant medicamē ubi erat uis me dendi aut intelligas. Spargit aquis eat q̄ erāt ueneficio notata. Et tenet exta cru. inteſtina. De porca bieſtre q̄ erat duoꝝ mēſiū. Atq; ita igt aues noᴄtis o ſtriges q̄ noᴄtu uolatis. Parcite extis puerilibꝫ nollite attigēr̄ exta pueri procæ. Parua uiᴄtia bimeſtris porca. Cadit imolat̄ uobis. Pro

Cor pro corde precor: pro fibris ſumite fibras
Hanc animam uobis pro meliore damus
Sic ubi libauit proſecta ſub æthera ponit:
Quicq; adſint ſacris reſpicere illa uetat.
Virgaq; ianalis de ſpina ſumitur alba
Qua lumen thalamis parua feneſtra dabat
Poſt illud neque aues cunas uiolaſſe feruntur
Et rediit puero: qui fuit ante color:
Pinguia cur illis guſtantur larda calendis:
Mixtaque cum calido ſit faba farre: rogas?
Priſca dea ē aliturq; cibis quib9 ante ſolebat
Nec petit aſſatas luxurioſa dapes.
Piſcis adhuc illis populis ſine fraude natabat
Oſtrea quæ in conchis tuta fuere ſuis.
Nec latium norat quā præbet ionia diues.
Nec quæ pigmeo ſanguine gaudet auis
Et præter pēnas nihil in pauone placebat
Nec tellus captas miſerat ante feras.
Sus erat in præcio cæſa ſue feſta colebant
Terra fabas tantum duraque farra dabant.
Quæ duo mixta ſimul feſtis quicunq; calendis
Ederit huic lædi uiſcera poſſe negant.
Arce quoq; in ſumma iunoni templa monetæ.

pro. īſtāte puā uobis ſuillā p puo puero mactamus. Sumite uos pcor cor p corde accipite p corde pueri cor pcæ lactētis. Pro fibris pueri. Fibras ſuillie. Nos damus offerius uobis. Hāc aīam porcæ. Pro meliore p aīa pueri. Sic ubi libauit poſtq; ſacrificiū fecit. Pōit p ſecta īpa exta q̄ diis p ſecāt. Sub ære ſub dio. Et uetat illā reſpicere q adſūt ſacris phibet reflectere aciē illos q ſūt pſentes. Et ſumit uirga ianalis de alba ſpina quā a Iano douo habuerat ad abigēdas ſtriges. Qua pua feneſtra dabat lumē thalamis nō p ianuā ſupta ē ī ea alio luſtratiōis genere erat uſa ſed p feneſtrā: ut īde cubiculū quoq; luſtraret. Poſt illd poſt illā luſtrationē. Nec ferunt aues nō dicūt ſtriges. Violaſſe cunas fedaſſe puer ī cunis. Et rediit puero color q̄ fuit ān nā reditus ē ī co lumis. Pinguia cur illis huic deæ ut ſupius dixīus pulte fabatio & lardo ſacrificat q uires his reb9 maxīe corpli corrobrēt. poeta aliā cām affert q antiqua dea antiquis cibis cōtēta ſit. Rogas cur larda pinguia lardū ſuillū. Guſtēt illis cal. pria die iunii. Et cur faba ſit mixta cū calido farre. Nā dat fabaciū cū farre mixtū. Priſca dea ē nympha antiq̄ nā eo tpe quo erat in terris Ianus. Alit cibis qb9 ſolebat ān eo tpe quo nō erat tāta cibo luxuria & tāta ſplēdiditaſ. Nec luxurioſa petit dapes aſcitas aliūde aduectas. Adhuc uſq; ad illa tpa. Piſcis natabat ſine fraude illis nōdū erat uſuſ edēdo piſciū ſic nemo illis īſidias ſtruebat nec amo fallebat. Et oſtrea fuer tuta ī cōchis ſuis nō. n. erat oſtreorū piſcatio q̄ poſtea ab externis littorib9 petebāt & ea eſū Seneca rephēdit. Nec auis quā pbet ionia diues norat latiū. q̄a nōdū aduecti erāt in latium cycni ex Iōia aſyatica q̄ regio illis abūdat pferti ī ripis meādri fluminis qd p eā regionē fluit īde ī heroid. Ad uada menādri cōcinit alb9 olor. Nec auis q̄ gaudet pygmeo ſanguine nec nouerāt latini grues qb9 ē cū pygmeis bellū q̄ ut ply. īqt tenēt mōtana īdie uicīa tn̄ oceano ſalubri cœlo ſepq; uernāte. Hi ut gellius īqt q lōgiſſimi ſūt nō excedūt pedes duos & q̄drāte. De his. Iuue. Ad ſubitas trachū uolucres nubēq; ſonorā Pygmeus paruis currit bellator ī armis Mox impar hoſti raptuſq; p aera curuis. Vnguib9 a ſæua fertur gruæ. Et nihil placebat ī pauōe præter pēnas admirabantur tantummodo pennas pauonumeos autem comeſſe nondum didicerant Nec tellus miſerat ante feras captas non erat uſus uenationis aut aucupii. Sic feræ non capiebantur ad cibos ſplendidiores. Sus erat in prætio ſuem cæteris præferebant. Colebant feſta cæſa ſue: quaſi diebus feſtis dis ſuem immolabant. Terra dabat tantum fabas: & dura farra: hi fructus e tellure percipiebantur. Quæ duo ſimul mixta pultem fabarium: & farra. Quicunque edæ comederit Sextis calen. primo die. vi. menſis ipſis calen. iuni. Negant hinc poſ. læ. ui. non poſſunt corrumpi aliquo morbo uiſcera edentis: immo his cibis corroboratur corpus. Arce quoque in ſumma calen. iun. ædem Iunoni monetæ conſecrarunt in ea parte capitolii in qua fuerat domus Marci Manlii capitolini: qui direpta penitus & incenſa urbe a gallis ſenonibus & arce capitolina obſeſſa cum noctu arcem galli aſcenderent. clangore anſeris expergeſactus: primus gallos adortus eſt & inde ui propia repulit ob id capitolinuſ appellatuſ. Sed poſt ſuſoſ a Camillo galloſ in diſſenſionem cum Camillo uenit. & obſtrictoſ ære alieno liberabat: nexoſ exoluebat: damnatuſque eſt affectari regni crimine in capitolium deductuſ eſt: & per petram depulſuſ monumentum: gloriæ & ſupplicii loco reliquit. Romani ut plut. addit: diruta eiuſ domo ædē deæ quā: monetā appellāt tibi dedicauerūt. Sed alii uolūt ædē hāc Camillū uouiſſe. Sed monetā appellatā eſſe Cicero īqt q poſt illā cladē maximā a ſenonib9 acceptā audita uox ex arce iunoniſ fuerit. Sed maxiuſ illā fuiſſe Iunonē monetā oſīdit q captiſ Veiiſ cū eiuſ ſimulachrū mileſ q̄dam īterrogaret: an

Romã adduci uellet: rñderit uelle: & adductũ ĩ auẽtino collocatũ. Veʀ Liuius ꝺ uoto Camilli: & iunone ueiẽtana ita agit. Tũ dictator auſpicato egreſſus: cũ edixiſſet ut arma militeſ capẽt: Tuo ductu ĩgt Pythice Apollo: tuoq; numĩe ĩſtĩctus pgo ad delẽdã urbẽ Veios: tibiq; hĩc decimã prẽ pdæ uoueo. Te ſil' regina Iuno: quæ nũc Veios colis: ꝑcor ut nos uictores ĩ nrãm: tuãq; mox futurã urbẽ ſeq̃re: ubi te dignũ ãplitudĩe tua tẽplũ accipiat. Et paulo poſt delecti ex oĩ exercitu iuuenes: pure lautis corpibꝫ: cãdida ueſte qbꝫ deportãda Romã regina Iuno aſſignata erat: uenerabũdi tẽplũ inĩere. Prĩo religioſe admouẽteſ manus: ꝙ id ſignũ mor̃ uetuſto niſi certæ gẽtis ſacerdos attractare ñ eẽt ſolituſ: Deĩde cũ qdã ſeu ſpiritu diuino tactus: ſeu iuuenili ioco: Vis ne romã ire Iuno dixiſſet: ãnuiſſe. cæteri romã cõclamauerũt. Ind̃ fabulæ adiectũ ẽ: Vocem quoq; dicẽtis uelle auditã. Morã certe ſede ſua: pui moliměti adminiculis ſequẽtis mõ accipimus: leuẽ ac facilẽ trãſlatu fuiſſe: integrãq; ĩ nauẽtinũ æternã ſedẽ ſuã: quo uota romani dictatoris uocauerãt platã: ubi tẽplũ ei poſtea idẽ q uouerat. Camillus dedicauit. Hæc Liuiuſ de illa iunone. Sed monetæ tẽplũ ĩ capitolio erat ut dixius. Memorãt: dicunt hõies. O camille facta: ædifica a.

Ex uoto memorant facta camille tuo.
Ante domus manli fuerat: qui gallica quondam
A capitolio reppulit arma ioue
Q uam bene dii magni pugna cecidiſſet ĩ illa
Defenſor ſolii iuppiter alte tui
Vixit; ut occideret damnatus crimine regni:
Hunc illi titulũ lõga ſenecta dabat.
Lux eadem marti feſta eſt quæ proſpicit extra
Appoſitum recte porta capena uiæ.
Te quoque tempeſtas meritam delubra fatemur
Q uom pene eſt corſis obruta claſis aquis
Hæc hoĩum monumẽta patẽt ſed quærimꝰ aſtra
Tũc orit̃ magni præpes adunca iouis.
Poſtera lux hyadas taurinæ cornua frontis
Euocat. & multa terra madeſcit aqua.
Mane ubi iam fuerit phœbuſq; iterauerit ortus
Factaq; erit poſito rore bis uda ſeges

Tẽpla iunõi mõnetæ: cõſecrata ſub appellatõe iunonis monetæ. Tuo uoto ex eo qd tu uoueras. In ſũma arce ĩ ſũmo capitolio. Fuerat ante domus mãli ĩ eo loco erãt ædes. M. mãlii capitolini Q ui repulit arma a ioue capitolio reppulit gallos cũ iã eẽnt occupaturi arcẽ. Odii magni q̃ bñ cecidiſſet ĩ illa pugna q̃ glorioſe mortuus eẽt tũ cũ gallos repulit cũ illis pugnãs O iuuppiter alte defeſor ſolii tui: q defẽdit arcẽ & tẽplũ tuũ: quãta tũ occubuiſſet. Vixit: mãlius. Vt occideret: ut ĩterimeret. Dãnatus crimĩe regni: cõdẽnatus ꝙ regũ affectaſſet. Lõga ſenecta: qa iã erat ſenex. Dabat illi hũc titulũ: hãc notã affectati regni. Lux eadẽ: calẽdis ẽt iuniis feſtũ ẽ Martiſ. ſacrificat̃q; ĩ eius tẽplo añ portã capenã. Sylla. n. ĩ ædilitate ſua tẽplũ hoc martis cõſecrauit extra muros ſupra cẽtũ colũnas: dictũq; martis extramurani. Eadẽ lux: eadẽ dies calẽdaʀ. Eſt feſta marti: q̃ die illi ſacrificia fiũt. Q uẽ: martẽ. Appoſitũ uiæ rectæ: qa ſupra colũnas ædificatũ. & ĩde ſub tẽplo erat uia. Q uẽ: martẽ. hoc ẽ quã ædẽ martis. Proſpicit porta capẽa: de q̃ dixius ſupior̃ li. Extra nã extra portã ẽ. Te quoq; tẽpe. metellus q ꝑmus cõſors ſubegit: cũ ĩ Corſicã & ĩ ſardiniã ꝓficiſceretur: ĩ mari tẽpeſtatẽ maxĩmã paſſus ẽ: & pene ſũmerſus: ꝑuatuſ e piculo ædẽ deæ tẽpeſtatiſ erexit. O tẽpeſtas nos fatemur te quoq; meritã delubra: te ẽt meruiſſe tẽpla ĩ urbe nrã Tunc cũ claſſis: romana. Eſt pene obruta: qſi imerſa. Aqi corſiſ: ĩ mari ꝓpe Corſicã. Hæc monumẽta hoĩum patẽt: manifeſta ſũt q̃ ab hoĩbꝫ facta ſũt. monumẽtũ qd fit cã memoriæ cõſuadæ. Si qrĩus aſtra qa q̃ fiũt ab hoĩe ſcimus. Sed ſi cœleſtia ſcire uolumus. Tũc eodẽ die calẽdaʀ. Orit̃ ꝑpes adũca magni iouis: orit̃ aqla. At ĩ fine ſupioris libri dixius oriri: Sic accipias tũc ĩcipeŕ oriri: ſed nunc totã appere. Præpes: ꝑperes aues: q̃ uolatũ exhibẽt augurũ oſcines: q̃ or̃ canũt. Adũca: ab adũcis ũguibꝫ. Poſtera lux. iiii. nonas iunias hyades de qbꝫ ſepæ dixius: oẽs apparẽt: & ĩ eo ortu pluuias iducũt. Veʀ id iõ ĩgt: qa taurus orit̃: ĩ cuius frõte dixius. hyadas: eẽ figuratas. Lux poſtera: dies ſequẽs. Euocat: ab ipo oriẽte Hyadas p appoſitionẽ. Cornua taurinæ frõtis: qm̃ taurus ab ortu ſurgit. Et terra madeſcit: fit humida. Multa aq̃: ob pluuiã: quã hyades ĩferũt Mane ubi bis fuerit: pdie nonas iuni. hoc ẽ. iii. die mẽſis feſtũ ẽ Bellonæ quo die dedicatũ ẽ ei tẽplũ bello etruſco ĩ circo maxĩo auctor̃ Claudio: eo q cũ cæcus eẽt: & multis a publicis cõſiliis uacuiſſet: dum de pace cũ pyrro cõponẽda ageret̃ ĩ ſenatu. & an Pyrrus ĩ urbẽ reciperet̃ ſenatũ adiit Appius Glaudius & ſentẽtia ſua tenuit ut id pyrro negaret̃. Bellõa ãt dea ſoror eẽ martis dr̃. aliq Aurigã eẽ dicũt. Huic ſacerdotes ſuo ſanguĩe ſacrificabãt hauſto e uenis brachioʀ. Vñ Luc. tũc quos ſectis bellõa lacertis. Sæua mouet cecinere deos. Añ eius tẽplũ ut ẽt põpeius meminit. Collũnella erat q̃ bellica uocabat̃ ſup quã haſtã iaciebãt cũ bellũ ĩdicebat̃ & alii nõ ſup eã ſed ab ea iaci haſtã aſſerũt. Vbi poſtq̃. Fuerit bis mane bis illuxerit. Et phœbꝫ itrauerit ortus erit ĩ oriẽte ſol. Et ſeges bis erit

ſcã uda rore poſito ubi fruges & herbæ cœleſti rore bis erũt madefacte. Poſito: depoſito ĩ ipſis her bis rore. Hac die dr̃ ſacrata bellõa thuſcho duello hoc ẽ ædes bellõæ bello etruſco cõſecrata fuit. Et ſep adeſt pſpera latio. ſep. n. romãis fauet. Appius claudius q bello Samnites ſabios & Thu ſcos domuit uiã uſq; Brũduſiũ lapidibꝫ ſtrauit. Vñ illa uia Appia dr̃. Aquã Aniẽis ĩ urbẽ iduxit Eſt auctor illius tẽpli. Qui multũ uidit aĩo negata pace pyrro q̃ſi fuit ille magni cõſcilii & mul ta qdẽ aĩo pſpiciebat cũ eẽt auctor negãdæ pacis Pyrro regi Epyrotaꝝ q auxilio Tharẽtinis ueſ ens ĩ italiã romãis bellũ ĩtulit cũ pus leuinũ cõſulẽ ĩ plio turbaſſet. a fabri tio poſtea ſupatus Tarẽtũ refugit. Lu mie erat cæcus nã captus oculis erat appius. Area breuis pua. Proſpi cit ſũmũ circũ ſũmã circi ptẽ. A ter go a latere erat. n. area iũcta circo ab altioꝝ & extrẽa eius pte. Ibi ĩ ipa area Eſt pua colũna: colũnella. Nõ pue notæ ſed magne cũ ſit magnoꝝ bel loꝝ ſignũ. Hic ex hac colũmella. Solet mitti haſta pnũcia belli torque tur hĩc aſta ĩ belli geredi ſignũ. Cũ placet capi arma q̃ſi iferre bellũ. In regẽ & gẽtes ſiue ĩ aliquẽ regẽ pugnã dũ ſit. Siue igẽteſ & natiões. Altera ps circi ex altera pte circi erat tẽplum Bellõæ ex altera tẽplũ herculis qd cõ ſecratũ ẽ a ſenatu monitu ſybillinorũ carminũ ſb dictator ſylla q dedicãdũ pbauit celebrabat q; eius cõſecratio nis feſtũ pdie nonas iunias. Altera ps circi q ẽ oppoſita tẽplo bellõæ. Eſt tuta ſub hercule cuſtode q̃ſi ẽ ſub tu tela & cuſtodia herculis q illic hẽt tẽ plũ. Q d' munus quã ædẽ. Deus: Hercules. Hẽt euboico carmie ex in ſpectiõe carminis ſybillini. Euboico cumeo alias dixius. Tẽpus mune ris cõſecratiõis tẽp li. Eſt q lucifer eſt añ nonas eo die q pcedit nonaſ ideſt pdie nonaſ iunias. Si qras titulos ipſi us tẽpli quo titulo ſigne . Sylla pba

Hac ſacrata die thuſco bellona duello
 Dicitur. & latio proſpera ſemper adeſt.
Appius eſt auctor: pyrro qui pace negata:
 Multum animo uidit. lumine cæcus erat.
Proſpicit a tergo ſummum breuis area circum:
 Eſt ubi non paruæ patua columna notæ.
Hinc ſolet haſta manu belli prænuntia mitti
 In regem & gentes cum placet arma capi
Altera pars circi cuſtode ſub hercule tuta eſt.
 Quid deus euboico carmine munus habet?
Muneris eſt tempus: qui nonaſ lucifer ante eſt:
 Si titulos quæris ſylla probauit opus.
Quærebam nonas ſancto: fidio ne referrem?
 An tibi ſemipater. tunc mihi ſanctus ait.
Cuicunq; ex illis dederis: ego munus habebo.
 Nomina terna fero. ſic uoluere patres:
Hunc igitur ueteres donarunt æde ſabini.
 Inque quirinali conſtituere iugo.
Eſt mihi: ſitq; precor noſtris diuturnior annis
 Filia qua felix ſoſpite ſemper ero.
Hanc ego quõ uellem genero dare. tẽpora tædis
 Apta requirebam: quæq; cauenda forent.

uit opus A ſenatu. n. cõditũ pbatũq; a Sylla dictatore q ut plut. ingt. Ex ũniuerſis fortũis herculi de cimã ſacrificãs. O pipara populo fecit cõuiuia. Quærebã nonas nonis iuniis colit Trinõius de us ſctũs. fidius ſemipr̃ putabat poeta ob tria nomĩa tres deos eẽ. Soluit dubiũ ſctũs & unũ eũdẽ eẽ ãnuit. Sctũs uetus ſabinoꝝ deus ẽ. Varro ãſic iqt. Aelius diũ fidiũ dicebat. Diouis filiũ ut græ ci Dioſcorõ Caſtorẽ & putabãt hũc eẽ ſãctũ ab ſabiña ligua & herculẽ a græca. Quærebã an referrẽ nonas ſcõ ne an fidio an referrẽ tibi ſemipr̃ iqrebã ego cui ex his tribꝫ referẽdus eẽt nonarũ dies cũ tria eẽ numia putarẽ. Tũc ſcũs ait mihi cuicũq; ex illiſ dederiſ cuicũq; referes ipm diẽ. Ego hẽbo mu nus q̃ſi mihi aſſignabiſ & mihi ſacrificabis. Ego fero tria noĩa ſũ trinomiuſ. Sic uoluere cures ſabini a curibꝫ q erat urbs opulẽtiſſima ut alias dixius. Veteres igit ſabini donarũt hac æde conſecrauere mihi trinõio tẽplũ ãtiq ſabini ab initio cũ aſciti ſẽ ĩ cõmunẽ ciuitatẽ. Et cõſtituer ĩ iugo hoc ẽ ĩ mõte qrinali. Quirĩalis colis ut põpe. iqt dictus ẽ qa ĩ eum cõmigrarũt ſabini a curibꝫ uenientes quãuis alii a tẽplo qrini dictũ purẽt. Et Var. Collis qrinalis. Quirinum fanum ẽ qui a quiritibus qui cum Tacito curibus uenerẽt Romam q ibi habuerunt caſtra quod uocabulum cõiunctorum nomina ob literauit dictos. n. colles plures apparet ex argeoꝝ ſacrificiis &c. Eſt mihi ſitq; precor filiã habu it Ouidius Perillã noĩe cuius ĩ triſtibꝫ meminit. ẽ ẽt ĩ illiſ libriſ epiſtola ad eã. Hãc cum uiro tradi turus eẽt poſt nonaſ iuniaſ & de cõgruo tpe ſacerdotẽ cõſuluiſſet. Accepit eo tpe malum eẽ nube re abſtinẽdumq; a cõtrahẽdo cõiugio uſq; ad iduſ iuniaſ. Nã poſt abſoluta ſacra Veſtæ purgatiõeſ & quæ hiſ diebꝫ fiunt nuptiæ erunt fœliciores. Eſt mihi filia & pcor ſit diuturnior noſtriſ anniſ ha beo ego filiã & præcor ſit ſuperſteſ uitæ meæ & lõgiore tpe uiuat. Qua ſoſpite ſemp ero felix q̃ filia dum mihi ſalua & icolumiſ ẽ ſemp me ego fœlicẽ exiſtiabo. Cum ego uellẽ hãc dare genero cum tradere eã uellẽ uiro q eẽt mihi gener. Reqrebã quæ tpa eſſent apta tædiſ congrua facibuſ matri monialibuſ hoc ẽ ipſiſ nuptiiſ. Et quæ forẽt cauenda quæ eſſẽt minuſ congrua & ſic euitanda.

Tūc mōſtratᷣ cū rōe oñdiᷣ. Iunius poſt ſacras idus & eē utilis nuptis & eē utilis uiris poſtq̄ trāſie rit idus utile eē tp̄s utriſq; & puellis & iuuēib9 ad cōiugiū ſacras idus dixit nā & oēs idus ioui ſacræ ſē & idib9 iunlis ē feſtū iouis iuicti ēt & feſta mineruæ. Prīaq; ps huius mēſis iunii. Eſt ṗpta alie na thalamis nō cōueniēs nuptiis. Nā mihi ſic ait ſcā cōiūx dialis ſic dixit uxor flāmis dialis. Nō licet mihi depectere crinē q̄ſi nō poſſū ego ſine piaculo pectere comas. Buxo dētoſo pectīe buxeo aliq legūt crinē dētoſū aliq buxo dētoſo & ita dictū uolūt a ſimilitudīe palmæ remoꝝ nā ut pōpe. iq̄t Tōſa remus ꝙ q̄ſi tōdetᷣ ferro.

Tunc mihi poſt ſacras monſtratur iunius idus
Vtilis & nuptis utilis eſſe uiris.
Primaque pars huius thalamis aliena reperta eſt:
Nam mihi ſic coniunx ſancta dialis ait.
Donec ab iliaca placidus purgamina ueſta
Detulerit flauis in mare tybris aquis
Non mihi detonſum crinem depectere buxo:
Non ungues ferro ſubſecuiſſe licet.
Non tetigiſſe uirum: quāuis iouis ille ſacerdos:
Quamuis perpetua ſit mihi lege datus.
Tu quoq; ne propera melius tua filia nubet
Ignea quom pura ueſtæ nitebit humus:
Tertia poſt nonas remouere lycaona phœbe
Fertur & a tergo non habet urſa metum
Tunc ego me memini ludos in gramine cāpi
Aſpicere: & dici lubryce tybri tuos.
Feſta dies illis qui lina madentia ducunt:
Quique tegunt paruis æra recurua cibis.
Mens quoq; numen hēt: menti delubra uidemus
Vota metu belli perfide pœne tui
Pœne rebellabas. & lœto conſulis omnes
ttoniti mauras pertimuere manus.
Spem metus abſtulerat cū mēti uota ſenatus
Suſcipit. & melior protinus illa fuit.

En nius pone petūt exin rᷣferūt ad pecto ra tōſas. & Ver. luctātᷣ marmoræ tō ſæ. Nō licet ſub. un. fer. nec ſine pia culo poſſū ungues reſecare. Nō teti. ui. nec licet tāgere cōiugē. Quāuis ſit ille iouis ſa. licet ſit flamē dialis. Quāuis ſit datus mihi lege ppetua ut diuortiū facere nō poſſimus. imo ea lex erat ut nō mō n̄ fieri poſſet diuor tiū. Sed extīcta uxore flamēdialis ab dicaret ſe ſacerdotio. Illa igiᷣ iq̄t hæc fieri nō pn̄t. Donec placidus tybris detulerit purga ī mare ab ilia, ueſta: uſq; quo purgatū erit tēplū ueſtæ ilia cæ & oīa q̄ ſūt ī eo mūda & nitida re dita & ſordes & ip̄a purgamīa iacta ī tybrī ferēda ī æquor. Aq̄s flauis tur bidis nā illa turbulētia aq̄rū imitratᷣ colorē flauū. Verg. Vorticib9 rapidiſ & mlta flauus harēa & Hora. Vidi mus flauū tyberī retortis Litore etru ſco uiolēter undis. Veꝝ tēplū Veſtæ purgatᷣ. vi. idus iun. Tu quoq; ne ꝑ pa nolli accelerare nuptias. Tua filia melius nubet fœliciori oē tradetᷣ ui ro. Cū ignea humus terræ glob9 aut effigies terræ q̄ in tēplo ſuſtinet ignē ueſtalē. Lucebit pura ueſte cū erit iā purgata & nitida. Tertia poſt no nas. vii. idus iulias occidere uidetur maior urſa de q̄ dixīus ī. ii. li. Tertia phœbi tertia luna hoc ē tertia nox. Poſt nonas fertᷣ remouere lycaona: Caliſto Lycaōis filiā hoc ē ip̄ſā urſā:

qa tūc occidit. Et urſa nō hēt metū a tergo reſpexit ad fabulā cū Arcas filius adultus mr̄em ī ur ſā mutatā īſequeretᷣ. Nūc cū occidat nō timet īſeq̄ntē filiū. Tūc ego me memini eodē die fiebant ludi ī cāpo martio q̄ tybrales dicti ſūt nā ad honorē tybridis & feſtū a piſcatorib9 celebratᷣ. Tūc vii. idus. Memini me aſpicere ludos ī gramine cāpi ī gramīeo cāpo martio. Et o tybrī lubrice q̄ facilliē laberis. Memini dici tuos ludos ꝙ ad honorē tuū fierēt. Et ē feſta dies illis q̄ dicūt lina ma dētia p piphraſim piſcatorēs oñdit ē feſta dies piſcatorib9 q̄ tradūt līea retia aq̄s madefacta. Et q̄ te gūt æra recurua hamos curuatos. Paruis cibis q̄b9 piſces decipiūt. Mēs quoq; numē eadē die feſtū ē mētis cui cōſecrata ſūt tēpla a ſenatu: Romāi. n. tot cladib9 ab hāibale acceptis ad trebiā ad Trāſymenū ad Cānas, Extīcto paulo Aemylio cōſule. Voluerūt mēti tēplū. Si dii bonā mē tē darēt q̄ hīta & hānibale uicto tēplū cōdiderūt Lactā. ubi meminit cōſecratiōis uirtutis atq; ho noris. Sub dit eadē uanitate mētē quoq; īter deos collocauit ſēatus quā ꝑfecto ſi hūiſſet eiuſmōi ſa cra nūq̄ ſuſcepiſſet. Mēs quoq; hēt numē q̄a cōſecrata & īter deos collocata. Videmus delubra uo ta mēti tepla q̄ uota ſē: ſē illi dedicata. Metu belli tui o pœne pfide. O hānibal q̄ nūq̄ ſuabas fœdera cū tua bella timerēt romāi uouerūt ædē mēti. Pœne rebellabas & eras tu, rebellis & ad rebellan dū cogebas alios populos. Et oēs romāi. Attōiti exteriti. Lœto cōſulis morte p̄ auli æmilii ad Cānas. Pertimuere māus mauras ſpem ꝓ genere poſuit hoc ē uires aphroꝝ de mauris dixīus ſu pius lybiæ populi ad ſterū colūnaꝝ. Spē metus abſtulerat nihil. n. ſpei relictū erat: oīa metus oc cuparat. Cū ſēatus ſuſcipit uota mēti nūcupauit ip̄e ſēatus uota & alioꝝ quoq; uota ſuſcepit. Et illa mēs melior ꝓtius ueꝝ pſolutis uotis ſtati inicere meliora cōſilia & ꝓfecere bello Scipione adhuc

adoleſcētē q̄ ſp̄ feliciſſime pugnauit. Iſta dies q̄ ſūt ſoluta uota deæ cōſecratū tēplū & pacta ſacra meti. Aſpicit idus iſtātes: iſtātē diē iduū. Sex lucib⁊ dieb⁊ mediis ſic idicat ſeptimū diē iduū. Veſta faue tibi nūc.v.idus ē feſtū. Veſtæ de q̄ mlta dicēda ſūt. Sed p̄mū hoc igt poeta. Secū i p̄ce eēt ſēſiſſe numīs aductū nō tñ uidiſſe Veſtā Sed de qb⁊ erat ambiguus oīa ſibi patuiſſe nemīe docēte. Faue o ueſta mihi tua myſteria relaturo. Nos reſoluimus tibi ora opata officioſa. Nos de te agere ex officio incipiemus. Si licet nobis uēire ad tua ſacra cū nō liceat niſi uirginib⁊ iō igt. Si

Aſpicit inſtantes mediis ſex lucibus idus
Illa dies: qua ſunt uota ſoluta deæ.
Veſta fauet: tibi nunc opata reſoluimus ora:
Ad tua ſit nobis ſacra uenire licet.
In præce totus eram: cœleſtia numina ſenſi
Lætaq̄ purpurea luce refulſit humus.
Non equidem uidi. ualeant mendacia uatum:
Tu dea non fueras aſpicienda uiro.
Sed quæ neſcieram: quorumq̄ errore tenebar
Cognita ſunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuiſſe palilia romam
Cum flammæ cuſtos æde recepta dea eſt:
Regis opus placidi. quo non metuentius ullum
Numinis ingenium terra ſabina tulit
Quæ nūc ære nitēt ſtipula tūc tecta uirebant:
Et paries lento uiminæ textus erat.
Hic locus exiguus qui ſuſtinet atria ueſtæ:
Tunc erat intonſi regia magna numæ.
Forma tñ tēpli quæ nunc manet: ante fuiſſe
Dicitur: & formæ cauſa probanda ſubeſt.

licet nobis. Erā ego totus ī p̄ce cōtēplabar ego & p̄cabar numīa. Sēſi q̄ ſi adeō cognoui. Numīa cœleſtia ipſā deā. Et humus læta ob p̄ſētiā numinis. Refulſit luce purpurea ſplendore ignis. Nō eqdē uidi te o dea ego certe nō te iſpexi. Valeāt mendacia uatum q̄ſi nolo eē mēdax ut mlti poetæ ſolēt. Ego igēnue fateor nō uidiſſe te. Sed ſūt cognita mihi nullo p̄cipiēte cognoui ego cū nemo eēt q daret p̄cepta aut q me doceret Quæ neſcierā q̄ mihi erāt occulta. Et illa quorū errore trahebar ī qb⁊ erabā & de qbus erā dubius. Dena q̄ter. Memorāt q̄dragesimo urbis āno a numa pōpilio tēplū Veſtæ rome cōditū eſt ut poeta igt multi tñ putāt a romulo p̄us erectū. De quo plurib⁊ agit Dioniſius & illd poſtea aſſerit cōe tēplū ueſtæ nō cōſtituiſſe romulū ſed unicuiq̄ .xxx. curiaꝝ Veſtā collocatā ubi ſacrificabāt curiæ ſacrificulos eaꝝ fecit curiaꝝ duces. Nūa uero ſuſcepto īperio p̄prias curiarum ueſtas nequaq̄ mouit. Cōem āt cōſtituit oīum ī medio capitolii & pallātii loco cōpræhēſis collibus iam utriſq̄ unis mœnib⁊ Cuſtodiāq̄ ſacroꝝ ex lege patriæ latinoꝝ p̄ uirgīes fieri īſtituit hēt āt aliqd ēt cuſtoditū ipſū ī tēplo qd ſit. Et quā ob cām uirginib⁊ cōmitat̄. Quidā dicūt nihil eē p̄ter ignē illū manifeſtū. Cuſtodiā aūt eius uirginib⁊ potius q̄ uiris attributā faciūt rōne q̄dā p̄babili ꝙ ignis qdē res ē imaculata. Virginib⁊ aūt icorrupta. Et caſtimōia diuinoꝝ puriſſimū mortaliū amicū ē. Veſtæ aūt appōi ignē exiſtimāt ꝙ & tellus exiſtēs ea dea & mediū mūdi locū obtinēs inflāmatiōes excelſi facit ex ſe ipſa ſūt & q dicāt ēt p̄ter ignē arcana eē q̄dā ī tēplo deæ ſacra. Quoꝝ neq̄ pōtifices cognitionē hēnt neq̄ uirgīes cōiecturā. Hæc ex Diony.ii.li.de ātiquitate ital. Nec diſſentit Plutar.ī Numa nūc q̄ dea ueſta ſit agendū ē Saturnus cū rex potētiſſimus eēt ad retinēdā parētum mēoriā eorū noīa cœlo terræq̄ īdidit. Quare p̄rem dixit Vranō ꝙ cœlū latie indicat. Mr̄em uero ταιαν q̄ ſignificat terrā & Veſta īterp̄tat̄ eo ꝙ reb⁊ oīb⁊ ueſtiat̄. Veꝝ & altera ab hac ueſta Saturni ex Rhea filia fuit cuius meminit Diodo. & eā ſtructurā domus īueniſſe aſſerit. Sed hæc non ea de q̄ agius licet poeta ēt eius meminerit. Sed hæc hactenus. Memorāt referūt hoīes. Romā hūiſſe dena q̄ter palilia q̄dragīta natales. nā ī palilib⁊ cœpit ædificari ut ī q̄rto docuimus ſic idicat xl. annū. Cū dea cuſtos flāmæ. Vaſta apd quā æternus ignis ſeruat̄. Eſt recepta æde tēplo q̄d oīb⁊ curiis cōe eēt. Regis opus placidi q̄ſi tēplū illd a Numā rege benigno cōditū fuit. Quo numa. Terra ſabīa nā ſabinus erat & ex ſabinis ad īpiū accerſitus ut in tertio diximus. Non tulit nō procreauit. Vllum ingenium metuentius numinis ꝙ magis timeret deum aut quod magis religioſum eēt. Quæ nunc ære nitēt tēpla Veſtæ q̄ nunc aurata ſunt & auro effulgent. Tunc Numæ tpe. Nitebāt tecta ſtipula p̄ tegulis æreis & deauratis hēbant ſtipulas & his erant tecta. & his nitebāt. Et paries erat textus cōpoſitus. Vimine lēto flexibili. nō enim erat marmoreus paries ſed uimineus. Hic locus exiguus paruus. Qui ſuſtinet atria ueſtæ ubi nunc eſt ueſtæ atrium ſiue area. Tunc erat magna regia numæ ītonſi hoc erat ingens regis Numæ palatium ad indicandam illius moderationem qui modico & exigua domo erat contentus. Forma tamen templi quæ manet nunc dicitur fuiſſe ante: A principio forma templi erat rotunda: ut nunc etiam eſt. Et ſubeſt cauſa probanda formæ: eſt. Probabilis ratio ipſius rotunditatis. Veſta eadē

eſt & terra: Hanc rationem affert formæ templi rotundæ: quod Veſta terra ſit: & ut elementum terræ globatum ē. & pro centro totius machine cōſtitutū: q̄d rotūdū ſit neceſſe ē. & aer undiq; circunfuſus: & ſupra aera ignis quoq; circūfunditur. ita in rotundo. & cauo ad cæli ſimilitudinē teplo: medio loco terræ rotunda effigies pēdet: ſupiuſq; ignē hēt īextinctū. Plutar. uero de ipō igne ī camillo ita igt. Virgines uero ueſtales rapto ex laribus igne: cū ſacris fugerunt: ſed a qbuſdā memoriæ traditū ē: nihil ꝑter æternū ignē eē ſeruatū. A numa. n. rege: tāquā oium pricipiū: eē ignis

Veſta eadem eſt; & terra ſubeſt; uigil ignis utriq;
Significant ſedem terra focuſq; ſuam.
Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine niſſa
Aere ſubiecto tam graue pendet onus.
Arte ſyracuſia ſuſpenſus in aere clauſo
Stat globus immenſi parua figura poli.
Et quantum ſummis tantum ſeceſſit ab imis
Terra; quod ut fiat forma rotunda facit
Par facies templi; nullus procurrit in illo
Angulus a pluuio uendicat hymbre tholus.
Cur ſit uirginibus quæris dea culta miniſtris
Inueniam cauſas hac quoq; parte ſuas.
Ex ope iunonē memorant cereremq; creatas.
Semine ſaturni; tertia ueſta fuit.

uenerari īſtitutū ē. Nā nobiliſſimum quoddā ignis exiſtit in ipſa natura: & motio q̄dā ē uel cū motiōe totius gn̄ratio. Alia uero materia: q̄ calore uacat: ocioſe: ignauiterq; iacēs: & cadaueri ſimilis: ignis uirtutē: tāq̄ aīam cupit & paulatī ſuſcepto igne ad agēdū. q̄d: uel patiēdū uertit. Nūa Pōpilius uir curioſus: ac ſapiētiſſimꝰ q ī colloquium cū muſis ꝑ ſapiētiā uēiebat rōne q̄dā philoſophiæ motꝰ hūc ſeruari: cuſtodiriq; ꝑpetua uigilia: ne corrūpetē uoluit. Tāq; æterna uirtꝰ. q̄ oīa ſeruaret eēt hæc ille. Vſta eadē ē & terra: nō ſūt diuerſa: ſed ſūt idē. Nā terra ueſta dr̄ ut oñdimus. Ignis uigil: īextīctus Subeſt utriq;: ueſtæ & terræ: terra hēt ignis elemētū: ueſta ī tēplo hēt ignē inextīctū. Terra & focus ſignificāt ſedē ſuā: nā terra eſt ī medio loco totiꝰ mūdi: & focus ille ē ī medio tēplo: ſic oñdūt ſuā ſedē: ſed ꝑ ea q̄ ſequunt̄ meliꝰ ītelliget̄. Terra ſimilis pilæ q̄ globata & rotūda ad pilæ ſimilitudinē. Nixa: firmata. Nullo fulcimine: nullo munimīe: q̄a librata ī aere pēdet. Tā graue onꝰ quā grauis & pōderoſa ē terræ moles. Pēdet ī aere ſubiecto: ſupſito & undiq; circūfuſo. Globus ꝑ appoſitionē. Parua figura imēſi: ſoli globata & rotūda atq; exigua effigies magnæ telluris. Stat ſuſpēſus: q̄ſi firmꝰ pēdet. In aere clauſo: ī ipā tēpli cōcauitate. Arte ſyracuſia: geometrica: nā ſicut terra ī aere pēdet. ita ītra tēplū ueſtæ: globus ille: quo terra referebat̄: pēdere uidebatur. Sed id geometrica arte Archimedis: q ſyracuſis ī ea floruit. Adeo ut ſuis machinis: tm̄ oneris ſolus manu ageret: quantum multa hominum milia uix mouere potuiſſent: de quo multa a plutarcho in marcello referuntur: & ob id arte ſyracuſia poeta dixit. Hic etiam ſpheram cōmentus dicitur. qua mundi & elementorum rationem oculis ſubiecit. Et terra ipſa quantum diſceſſit a ſummis: a ſuperiore parte cœli. Tantum diſceſſit ab imis: ab inferiore parte Par. enim diſtantia eſt a terra ad ſuperius cœlum: quæ eſt ad inferius. Quod ut fiat ut undique ſit par diſtantia a terra ad cælum. Facit forma rotunda: ipſius terræ & concauitatis cœli: quæ circulariter ambit terram. Par facies templi: nam itidem rotundam formam habet. Nullus angulus procurrit in illo: templo. exterius rotundam habet formam: interius concauitatem quoque circularem: ſic nullum habet angulum quod fieri non poſſet: ſi quadratum: aut triangulare: aut longum eſſet. Tholus: illud faſtigium templi teſtudineum. Vindicat: tuetur & liberat: quæ intus ſunt. Ab hymbre pluuio: aquis pluuiis φολος græce teſtudo latine. Cur ſit uirginibus. cur ueſta uirgines miniſtras habeat paulo ante oſtendimus. Poeta ueſtam fuiſſe caſtam, ideo eius curam dari caſtis uirginibus: aut quod ueſta nihil aliud eſt quam flama ignis: & quia ea incorrupta eſt: ideo ab incorruptis ſeruari: & Plutarchus in nūma de hoc inquit: ſiue ut puram & incorruptam ignis ſubſtantiam inuiolatis: itē integriſq; corporibus illis cōmendarēt: ſiue quod ſterile: & infecundum eēt: ſcite uirginitati adiungerent &c. Idem agit de nominibus primarum uirginum, primum igitur inquit: Geganiam: & bereniam a numa ſacratas aiunt. Deinde camiliam & Tarpeiam. Poſtea uero Seruio alias duas numero illi addente; id in hæc uſq; tempora multitudinem obſeruaſſe: His autem uirginibus annorum. xxx. ab Rege caſtitas præſcripta eſt: ac primum quidem decennium quæ faciunda ſunt diſcunt. Secūdum uero: quæ didicere faciunt. Reliquum autem decēnium alias docent. Tum demū uolētī ꝑmittit̄ poſt id tēpus & nubere: & ad illā uitā uerti ſolutæ iam ſacerdotio. Dicūturque haud multæ hanc licētiā libēter amplexæ: neq; his: quæ eam amplexæ fuerint ſecundas res cōtigiſſe: & reliquā. Quæris cur dea: ueſta. Sit culta a uirginibus miniſtris: cur uirgīes præſint adminiſtratiōi ſacrorum ueſtalium. Inueniam cauſas ſuas hac quoq; parte: quaſi huius etiā rei rationes afferā. Memorāt iunonem & cererē creatas ſemine ſaturni ex ope. dicunt ex Rhea & ſaturno natas eē filias plures, quaꝝ prīa iuno fuerit ſecūda ceres. Tertia ueſta fuit. ex filiabꝰ tertio loco nata ē Veſta

Vtraq; nupſerũt Iuno & ceres nã i uno nũpſit Ioui ceres ẽt ioui ſuccubuit ſed nubere uoluit Iaſio & ex eo pep iſſe ferẽ Pluthũ & Philomelũ cuius ſupra meminimus. Ambæ ferũẽ pepiſſe nã Iuno pepit Hebẽ & martẽ ceres pſerpinã. Vna de trib9 ueſta. Fuit ĩpaciẽs uiri cũ uirginitatẽ ſuaret uiro nõ ſuccubuit. Quid miꝝ ſi uirgo ueſta. Eſt læta miniſtra uirgĩe gaudet ſua ſacra p uirgĩes miniſtrari. Admittit caſtas mãu: recipit uirginũ ĩmaculatus mãus. In ſua ſacra ad miniſteriũ ſuorũ ſacrorũ. Nec tu intellige aliud ueſtam quam uiuam flamam non exiſtimes aliud per ueſtam intelligendum eẽ quam extinctũ illũ ignẽ nõ.n. aliđ aſſeruaẽ quã ĩ extincta flama. Et de flama nulla copa uides nata flama nihil gignit ſic ex ea nulla naſcũẽ corpa. Iure igiẽ uirgo ẽ merito ueſta extimaẽ uirgo cũ ipa flama ſit. Quæ remittit nulla ſemĩa q̃ſi q̃ nec recipit ſemina nec remittit corpa ex ſemĩe nata ut ĩ aĩalib9 ſit ad generationẽ p marẽ & femellã cũ alẽ mittat altera cõcipiant ſemẽ hic nulla ẽ generatio. Nec capit ſemĩa qa ñ cõcipit. Et amat comites uirginitatis uirgĩes miniſtras Attigit hũc locũ Lactã. cũ refert ſaturnũ abſcidiſſe patri gẽitalia & ĩqt qđ forſã uere acciderit ſed hoĩes reſpectu elemẽti qđ dr̃ celũ totã fabulã explodũt tã q̃ ĩeptiſſime fictã q̃ tñ ſtoici ut ſolẽt ad rõnem phiſicã conãẽ traducere quorũ ſententiã cicero de natura deorũ diſſerẽs poſuit. Cœleſtẽ ĩqt altiſſimã æthereãq; naturã.i. igneã q̃ p ſe ſe oĩa gigneret. uacare uoluerũt ea pte corpis q̃ cũctione alterius egeret ad pcreãdũ q rõ ĩ ueſtã potuit cõueĩre ſi mas diceretẽ Iccirco.n. uirginẽ putãt ueſtã qa ignis

Vtraq; nupſerunt: ambæ peperiſſe feruntur:
De tribus impatiens reſtitit una uiri.
Quid mirum uirgo ſi uirgine læta miniſtra
Admittit caſtas in ſua ſacra manus?
Nec tu aliud ueſtam quã uiuã ĩtellige flamam
Nataq; de flama corpora nulla uides:
Iure igitur uirgo eſt: quæ fæmina nulla remittit
Nec capit: & comites uirginitatis amat:
Eſſe diu ſtultus ueſtæ ſimulachra putaui:
Mox didici curuo nulla ſubeſſe tholo.
Ignis inextinctus templo cœlatur in illo:
Effigiem nullam ueſta nec ignis habent.
Stat ui terra ſua: ui ſtando ueſta uocatur:
Cauſaque par graii nominis eſſe poteſt.
At focus a flamis & quod fouet omnia dictus.
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoq; ueſtibulum dici reor: unde p̃camur:
Quæ famur: uæſtam: quæ loca prima tenet.

ĩuiolabile ſit elemẽtũ nihilq; naſci poſſit ex eo qppe q oĩa q̃ corripuerit abſũat. Deĩde adducit hos q̃ttuor uerſus uolui hæc apponere qa ad rẽ faciũt q̃ de igne & ueſta dicit. Eſſe diu ſtultus putabã ĩqt poeta eẽ aliq̃ uæſtæ efigiẽ ſed nihil ẽ niſi ppetuus ignis cuius non ẽ dare ſimulachrũ nec ẽt ueſtæ. Trãſit deĩde ad originẽ uerbi uñ ueſta & uñ focus dicaẽ. Ego ſtul. ĩprudẽs. Diu pu. eẽ ui. ſi qđ in templo eſſet imago deæ. Mox ſtatim cum ita eſſe putarem aut cum nunc animo uoluerem. Didici inſpirante numine. Nulla ſubeſſe cur. tho. nulla eſſe ſimulachra ſub ipſa teſtudine templi & tamen ſeruabantur in eo templo dii penates de quibus diximus in primo & palladium: de quo poſtea dicemus. Ignis extin. perpetuus qui nunquam extinguebatur. Cœlatur in il. rẽ. ſeruaẽ ĩtra tẽplũ & ut Plut. inqt in uita nũe ſi forte q̃ndoq; ignis deficiat ueluti Athẽis Aryſtõe: Tyrano ſacrã lucernã extinctã aiunt & apud delphos tẽplo a medis incenſo & rome tum mitridatici: tum ciuilis belli tpibus ſimul cũ ara & ignis piit dicũt nequaq̃ decere ex altero igne accipi ſed nouũ & pegrinũ elici oporterẽ accẽſa ex ſole flama pura & ĩmaculata docet p̃terea quo pacto ex ſole ignis accẽdaẽ. Nullã effi. ue. nec ignis ha. nullũ ẽ ueſtæ ſimulachꝝ nec ẽt ignis. Terra ſtat ui ſua: ſua mole librata & ſua ui ĩmobilis exiſtit. Veſta uo. ui ſtã. q̃m ut demõſtrauimus ueſta eadem eſt & terra ea quia ui ſtat ueſta diciẽ. Et pars graii no. po. eſſe cauſa nominis. ſ. latini p̃t hoc latinũ nomẽ habere originẽ a græco nomine quoniã ἑστία focus & ueſta & lar & domus dicitur & ἑστηθ dicitur ueſtis. Pars dixit quia nõ totum grecum nomẽ accipimus ſed partẽ dicimus ueſta: & nõ ueſtia. Et ἑστία aſpiraẽ ea aſpiratio uertiẽ in. v. nr̃um ſicut ab heſpo ueſper ab henetis uenetos dicimus. At fo. di. a fla. & q̃ oĩa fo. a flama uel a fouẽdo focus deriuaẽ & hoc ppter ignẽ ueſtalẽ cum & glob9 ille p figura terræ & ignis in tẽplo ueſtæ ſit. Qui ta. focus. Ante fu. in pri. ædi olim in pria ædium pte erat focus quaſi in ipſis ueſtibulis. Hic a ueſta. Reor arbitror. Dici ueſtibulũ pptera qđ focus in ueſtibulo ſit exiſtimo a ueſta ueſtibulum dici. Veꝝ ut Gelius inqt ueſtibulum putabãt aliq eẽ ptẽ domus p̃mo rẽ quã uulgo atrium uocãt. Cecilius ĩ li. de uerboꝝ ſignificatiõe ueſtibulũ nõ ædiũ ptẽ eẽ dixit ſed locum añ domus ianuã uacuũ p quẽ aula aditus acceſſuſq; ad ædes ẽ uñ Verg. ĩ. vi. ueſtibulũ añ ipſũ. p̃miſq; ĩ faucib9 orci nõ p̃morẽ ædiũ partẽ eſſe dixit ſed loca duo demõſtrat extra orcũ fores. ſ. & fauces. Ex quib9 ueſtibulũ appellat ante ipſam domũ & añ ipſa orci penetralia. Fauces autẽ uocat iter anguſtũ p qđ ad ueſtibulum aditur.

Marcelluſ uero ita igt ueſtibula qdã pũtãt ſub ea ꝓprietate diſtincta qđ ĩ primiſ ĩgreſſibꝫ & ĩ ſpatiis domoꝝ ueſtæ hoc ẽ aræ ac ſoci ſoleãt haberi ſed ſic itelligi debẽt nõ aborreãt uocabuli ꝓprio Inueniẽ ẽt apđ uetereſ doctoſ ueſtibula ob eã ſignificãtiã dicta qđ ĩ hiſ lociſ ad ſalutãdoſ dñoſ domoꝝ q cũq; ueniſſẽt ſtare ſoleãt cũ itroeũdi dareẽ copia. Atq; ob hãc cõſtitutionẽ & q̃ſi ſtabulationẽ prioſ ĩgreſſoſ domoꝝ ueſtibula noĩatoſ. Cicero ĩ oratore Veſtibula nimiꝝ aditusq; ad cãm faciẽt. Inde ex ueſtibulo. Præcamur q̃ ſamur ꝑcãdo deoſ alloq̃mur ut apđ Vergi. Affaẽq; deoſ & ſãctũ ſiduſ adorat.

Ante focos olim ſcamnis conſidere longis
Mos erat & menſæ credere adeſſe deos.
Nunc quoque cum fiunt antiquæ ſacra uacunæ
Ante uacunales ſtantq; ſedentq; focos.
Venit in hos annos aliquo de more uetuſtas
Fert miſſos ueſtæ pura patella cibos.
Ecce coronatis panis dependet aſellus:
Et uelant ſcabras florida ſerta molas.
Sola prius furnis torrebant fara coloni
Et fornacali ſunt ſtata ſacra deæ.
Suppoſitum cineri panem focus ipſe parabat
Strataq; erat tepido tegula quaſſa ſolo.

Veſta ẽ q̃ tenet pria loca ipa ueſtibula qm̃ ut dixĩuſ ibi aræ & foci ſoleãt haberi. Erat oli moſ cõſuetudo. Cõſidere ſimul oẽſ de domo ſedere. Añ focoi q ĩ ueſtibulo erãt. Lõgiſ ſcãniſ & cõſidere adeẽ deoſ mẽſæ ꝑpea qđ añ araſ & focoſ cõſiderent putabãt dũ accũberẽt adeẽ numĩa. Nũc quoq; ẽt hoc tpe ſeruaẽ illa uetuſ cõſuetudo ut añ focoſ ſedeãt ĩ uacunalibꝫ. Cũ fiũt ſacra ãtique uacune cũ deæ uacationiſ feſtũ celebraẽ & ſacrificia fiũt uacũa.n.a uacãdo dicta que ꝑeſt uacãtibꝫ & ocioſis cui cũ agricole a laboribꝫ ruriſ ceſſarẽt & poſt ꝑceptoſ fructuſ requeſcerẽt p hyemẽ uota ſoluebãt & ſacrificabãt. Stãt & ſedẽt añ uacunaleſ focoſ cõſiſtũt añ arã & focoſ ĩ uacunalibꝫ cũ ĩmẽſiſ appoſitiſ dapibꝫ epulãẽ. De uacũa ea rettulimuſ q̃ ex multoꝝ ſẽtẽtiiſ referebãẽ. Verũ ĩ eo uerſu epiſtolarũ hor. Hæc ego dictabã poſt ſanũ putræ uacũæ Por. ĩquit Vacunã apđ ſabĩoſ plurimũ coli quoſdam mineruã alioſ dianã putauiſſe nonnulloſ & cererẽ dixiſſe ſed Varro in primo diuinarum uictoriã dicere & ea maxie hoſ gaudere qui ſapientia uincunt. Vetuſtaſ rituſ & cõſuetudo. Venit in hoſ annoſ ꝑuenit ĩ nr̃a tꝑa aliquo de more ex aliq̃ cõſuetudĩe qm̃ ut ãtiqui ſolebãt ita nũc ĩ uacũalibuſ ſedeẽ & ĩ ueſtalibꝫ quẽadmodũ a ꝑſciſ ſactitatũ cibi mittuntur iõ igt. Patella pura purgata & nitida aut pura qa purarũ uirginũ ad uſũ. Fert ciboſ miſſoſ q mitũẽ a piiſ ciuibꝫ. Veſtæ ipi numini libãtibꝫ. Quid qdẽ idicãt illi duo Var. ĩ manio uerſuſ quo circa oportet bonũ ciuẽ legibꝫ parere & deoſ collere ĩ patellã dare. Iũxit.n. illđ deoſ colere & ĩ patellã dare ꝑ cibiſ & munuſculiſ q̃ diiſ libãda mittũẽ. Verũ ĩ euměidibꝫ igt patella eſurienti ꝑuocat poſita neapolitanaſ piſcjaſ & ĩ libriſ de lĩgua latĩa ait patiaſ a patulo dixerũt ut puſilaſ ꝙ hiſ libarẽt cœnã patellaſ. Ecce corõatiſ ĩ hiſ ueſtalibuſ ex ãtiq̃ cõſuetudĩe a piſtoribꝫ aſini pane corõabãẽ. Cã ẽ ꝙ piſtor & ſocũ & ueſtã obſ̃uat ex ãtiquo ẽt moř cũ pãiſ decoq ſoleret ĩ ſociſ añq̃ pãi eẽt furnorũ uſuſ Plut. uero oñdit ĩ cõſualibꝫ equoſ & aſinoſ corõari ſolitoſ & uacare a labore ſiue ꝙ neptũo eq̃ſtri diẽ feſtũ agãt & aſinuſ ꝑꝑ equũ pi fruiẽ licẽtia ſiue ꝙ ĩſtituta nauigatiõe cũ mľta nauibꝫ ueherẽẽ ociũ quodã ac remiſſiſ iumẽtiſ data ẽ. Ecce pa. de aſel. co. aſelli corõati ferũt panẽ depẽdẽtẽ aut potiuſ hñt caput pãibꝫ redimitũ quẽadmodũ idibꝫ octobribꝫ ĩ cãpo martio cũ ſacrificiũ fiebat ob frugũ euẽtũ & equuſ potiuſ q̃ boſ ĩmolabaẽ ꝙ hic boſ frugibꝫ pariẽdiſ ẽ aptuſ. pãibꝫ redimibãt caput eq ĩmolati ita nũc pãibꝫ redimibãt caput aſini ab officio molle uacãtiſ. Et ſer. flo. ex floribꝫ. Velãt tegũt ſeu corõant. Mollas ſcabraſ aſperaſ nã & mollæ quoque ipẽ uacãteſ floribuſ. & accipiaſ molaſ ex lapide ad terrẽdũ triticum ĩ farinã nã aliaſ mola ĩ ſacriſ ex farre & ſale mollito. Colõi agricolæ. Priuſ tor. deſicabãt ſeu decoquebãt. Sola ſarra furniſ nõ.n. pãiſ ĩ furno torrebaẽ ſed far uñ ut ĩ. li. ii. dixiuſ. & alio quoq; loco attigiuſ. Nũa iſtituit ut auctor ẽ emia far torrere qm̃ toſtũ cibo ſalubriuſ eẽt id uno mõ cõſecutũ ſtatuẽdo ñ eẽ purũ ad rẽ diuinã niſi toſtũ. Iſ & fornacalia ĩſtituit farriſ torrẽdi feriaſ. Et fornacali deæ ſẽ ſua ſacra na ĩ fornacalibꝫ a nũa ĩſtitutiſ deæ fornaci cõueuiẽtia ſacra fiebãt de quo ẽt ĩ. ii. dictũ Facta dea ẽ fornax læti fornace colõi Orant ut frugeſ temperet illa ſuaſ. Ipſe focuſ parabat panẽ cineri ſuppoſitũ nõ.n. in furno ſed ĩ foco & ſub cinere paniſ coquebaẽ quoniã ut inquit Ply. piſtoreſ rome nõ fuere ad perſicum uſq; bellum anniſ ab urbe cõdita ſuꝑ quingentoſ octoginta. Ipſi panẽ faciebant quiriteſ mulierumq; id opuſ maxime erat ſicut etiam nũ in plurimiſ gentium. Artoptoſiam Plautuſ appellat in fabula quam aulularĩam inſcripſit magna concertatione eruditorum an uerſuſ poetæ ſit illi ſ. Certũ que ſit attei capitoniſ ſententia. Toſtum panem lautioribuſ coquere ſolitoſ: piſtoreſque tantum eoſ: qui ſar pinſebant nominatoſ & cetera Et regula quaſſa: concuſſa. Erat ſtrata tepido ſoco hoc eſt focuſ ipſe erat ſtratuſ teguliſ & lateribuſ: & in hiſ coquebatur paniſ. Inde ex eo quod in foco paniſ coquebatur. Piſtor ſeruat focum & dominam focorum: obſeruat ueſte numina. Nam focum ueſtalem & ueſtam ipſam quæ fociſ præeſt.

Et aſſella ēt obſeruat hæc nuīa ga hēt a uerſāda moia uacationē ī ueſtalibꝫ. Quæ uerſat frequēter uertit. Molas p̄ūiceas e pumice. Verū nō ē pumice fiūt molæ ſed ex lapide ſcabro & aſp̄o iſtar pu micis. Præterea referā ne tuū fabellā refert uū mos coronādorū ī ueſtalibꝫ aſinorū originē habu erit nā cū cybele ad cōuiuiū deos cōuocaſſet & poſt epulas alii luſibꝫ alii q̄eti ſe ſe dediſſet. Priapus dormiētē ueſtā adortus ē: legiſſetq; fructus ex arbore femorali niſi rudēs ſylēi aſinus illā excitaſſet Qua q̄dē cā lāpſacēi aſinum priapo mactant. Verum in primo libro oſtendimus tribuſ cauſis aſinū p̄apo mactari. In ueſtalibꝫ uero ob meritū excitate deæ pane corōat̄

Inde focum ſeruat piſtor: dominamq; focorum
Et quæ pumiceas uerſat aſella mollas.
Præterea referam ne tuum rubicunde priape
Dedecus: eſt multi fabula plena ioci.
Turrigera frontem cybele redimita corōis
Conuocat eternos ad ſua feſta deos.
Conuocat & ſatyros & ruſtica numina nymhas
Silenus quamuis nemo uocarat adeſt
Nec licet & longum eſt: epulas narrare deorum.
In multo nox eſt peruigilata mero.
Dii temere errabant in opace ualibus idæ:
Pars iacet & molli gramine mēbra leuant.
Hi ludunt hos ſomnus hēt ꝑs brachia nectunt.
Pars uiridem celeri ter pede pulſat humum.
Veſta iacet: placidamque capit ſecura quietem
Sicut erat poſitum ceſpite fulta caput.
At ruber ortorum cuſtos nymphaſq; deaſq;
Captat: & errantes fertq; refertq; pedes
Aſpicit & ueſtam: dubium ē nymphā ne putarit
An ſcierit ueſtā: ſcire ſed ipſe negat
Spē capit obſcenam: furtumq; accedere tentat:
Et fert ſuſpēſos corde miccante gradus.
Forte ſenex: quo uectus erat: ſilenus aſellum
Liquerat ad ripas lene ſonantis aquæ.
Ibat ut inciperet longi deus helleſponti.
Intempeſtiuo cum rudit ille ſono.

Præterea o p̄ape rubicūde referā ne tuū dedecus debeo ne ego retinerē turpitudinē tuā. Fabula ē plena multi ioci. q. d. referēda ē q̄a iocoſa fabula relata pariet uoluptatē. Cybele mr̄ deoꝝ a cybelo mōte phrygiæ de q̄ & myſteriis eius diximus ī q̄rto. Redimita frōtē corōa turrigera hoc ē hn̄s ī capite coronā turritā ꝓpea q̄d p̄mis turres urbibꝫ ip̄a dedit. Cōuocat ad ſua feſta ad cybeleia q̄ī phrygie mōtibus celebrāt̄. Deos æternos imortales. Cōuocat & ſatyros q̄ bacchū cōmitabāt̄ de q̄bꝫ diximus in p̄mo. Et nymphas nuia ruſtica deas p̄ſides ruris agroꝝ fōtiū mōtiū nemoꝝ. Sylenus bacchi nutricius de quo ēt ī primo & ī tertio dictū. Adeſt q̄uis nemo uocarat ueīt ille ad cōuiuiū ēt cū nemo uocaſſet. Nec licet numerarē epulas deoꝝ & lōgū ē nō ē fas referre arcanas deoꝝ epulas ēt ſi liceret lōgū ē cōnumerare. Nox ē p̄uigilata ī multo mero ī multa cōpotatiōe ꝓtraxere n. ſympoſiū ī multā noctē. Hi aliq̄ ex illis diis. Errabāt temere īpruden ter & ſine ullo delectu. In ualibꝫ idæ phrygiæ. Opacæ nemoroſæ & umbroſæ. Parſ iacet recūbit. Et leuat mēbra molli gramīe alleuiat mēbrorū laborē captās ī molli gramīe q̄etē Hi ludūt exercēt ſe uariis ludis. Hoſ ſomnuſ habet hii dormiunt. Parſ brachia nectit alii ſimul alligant brachia ut paleſtra certent aut ut choreas agitent. Et ter pulſat uiridem humum pede celeri ſaltat uelocibuſ pedibuſ in choreis aūt potius a cc ipiaſ pro his q̄ ſaltatiōe contēdūt cū ter cū uno pede ſaltēt & hic. Pulſat p̄cutit humū ter pede celeri. Veſta iacet requieſcit. Et ſecura ſeorſū ab oī īſidiaꝝ cura. Capit placidā quietē lenes ſōnos. Sicut erat fulta caput ita ut tūc erat hn̄s caput fultū mūitū. Poſitū ceſpite ī hūo herboſa ita. n. mūierat caput eo ceſpite īnixa. At cuſtos hortoꝝ. priapus ruber a rubro inguīe. Captat oculis. ſ. Et nīphas & deas & ruſtica numīa & deas cœleſtes. Et fert & refert pedeſ erātes errabat hac atq; illac parās regeſcētibꝫ nymphis īſidias. Aſpicit & ueſtā ſeorſū ab aliis recūbētē. Dubiū ē. Ne an putarit nymphā an putauerit illā eē ex nymphaꝝ nūero. An ſcierit ueſtā eē hoc erat ī dubio an illā cognouerit an crediderit eē ſemideā. Semidei āt ī t̄ris ſūt dii ī cœlo de q̄bꝫ ī meta. ſē mihi ſemidei ſē ruſtica nūina nymphæ. Fauniq; & ſatiri & mōticolæ ſiluāi quos q̄m cœli nō dū dignaūr honorē q̄s dediūs t̄ras illos hitarē ſinaūs. Sciſſe ſed ip̄e negat. p̄apus negat ſe ſciuiſſe ueſtā eē. Spē capit obſcœnā cōcipit p̄apus ſpē turpē nā turpe erat ſpar̄ expugnare uirgis pudicitiā. Et tētat accederē ad illā. Furtū oculte ne ab aliis uīr. Et fert gradus ſuſpēſos paſſus dubios aut q̄a erectus ī digitos icedebat ut de eodē ī li. i. ueſtigia furti ſuſpēſo digitis fert taciturna gradu. Corde micāte tremēte. Forte ſenex ſyllēus bacchi nutricius. Liq̄rat aſellū quo uectus erat aſinū ī quo īſidēs illuc ſe cōtulerat. Ad rippaſ aque lene ſonātis obſtrepētis. Liq̄rat. n. illū ī rippa herbida depaſcētē. Deuſ lōgi helleſpōti p̄apuſ numē lāpſacenoꝝ q̄ ſt̄ ī helleſpōto. Ibat ut īcip̄et ut negotiū agrederet̄. Cū ille aſelluſ ſyllēi. Rudit rudere. n. aſinorū ē. Sono ītēpeſtiuo nō ī tēpore ædito. Dea ueſte.

Territa uoce graui: exterrita aſini clamore. Surgit: ex humo herbida. Oiſ turba cõuolat illuc ad ueſtã & ĩ ꝑapũ irruebãt. Ille effugit ꝑ ĩfeſtaſ manuſ eripuit ſe fuga ab illiſ cũ uellẽt eũ ꝑ ſceleratiſ auſiſ plectere. Lãpſacuſ ꝑapi patria ĩ helleſpõto. Eſt ſolita mactare ĩmolare. Priapo hoc aĩal aſinũ ſed triplici ut ĩ ꝑmo dixiuſ rõe tũ qa ille aſinuſ cui liber uocẽ humanã dederat auſuſ ẽ de mẽbri magnitudie cũ ꝑapo cõtẽdere tũ ꝗ lothida dormiẽtẽ excitauit rudẽſ. Tũ ẽt qd uæſtã excierit. Damuſ flamiſ adurimuſ ꝑapo ſacrificãteſ. Exta ĩteſtia. Aſini ĩdiciſ ꝗ rudẽſ illiuſ ĩſidiaſ ĩdicarit: Apta cõuenictia flamiſ qa nõ fit uiſceratio de aſino mactato. Quẽ aſinũ. Tu diua ueſta. Mẽor meriti illius ꝗ te excitauit. Ornas monilibꝫ de pane redimis collũ illiuſ panibꝫ ꝓ monili pẽdẽtibꝫ. Ceſſat opus hoc ẽ i feſtiſ tuiſ hẽt ille uacationẽ ab ope. Molæ uacuæ ꝗ frugeſ nõ terũt. Cõticuere qa eo die & ipæ hẽnt uacationẽ. Noie ꝗ ꝑtio qa oĩa myſteria ueſtæ relaturuſ ẽ & ĩ hiſ piſtoꝝ munuſ inſeruit agit de ara iouiſ piſtoriſ & ꝗ rõe fuerit dedicata poeta cãm ad numĩa refert. Cõſultãtibꝫ.n. diiſ de romanorũ ſalute cũ a galliſ ſenonibꝫ ĩ arce obſiderẽt̃ & urgẽte iã fame cogerẽt̃ ĩ deditionẽ uenire. Id ioui uiſũ ẽ ĩſpirare mẽtibꝫ romanorũ terræ qcqd frugiſ haberẽt & decoctũ panẽ ĩ hoſteſ iacer̃ quo fcõ excidit ſpeſ a galliſ romãoſ famæ uinci poſſe. Poſtea galli fuſi a Camillo fuere ob id muneriſ ara ioui piſtori in capitolio conſtituta eſt. Aræ Liuiuſ non meminit ſed de famæ & iacto pane ita inquit. Indutiæ deinde cum Romaniſ facte & colloquia per miſſu imperatorũ hĩta ĩ qbꝫ cũ idẽtidẽ galli famẽ obiicerẽt ea ꝗ neceſſitate ad deditionẽ uocarẽt dr̃ auertẽde eiuſ ſuſpiciõiſ cã multiſ lociſ pãiſ de capitolio iactuſ ee ĩ hoſtiũ ſtatiõeſ. Diſcãt poſteri.ſ. Qui uelit ara iouiſ piſtoriſ q̃ſi ꝗ rõe cõſtituta fuerit ara ioui cũ piſtoriſ cognomĩe aliq legũt. Dicã qd uelit ara & nihil refert quouiſ mõ dicaſ. Arce tonãtiſ ĩ arce capitolina. Celebratior nominæ ꝗ prætio quæ quidem era clarior eſt nomine quam ſit ipſa re quia cum uulgatiſſima ſit non tamen eſt magnæ ex ſtimationiſ. Capitolia cincta: obſeſſa. Galliſ trucibuſ a crudelibuſ ſenonibuſ galliſ. Præmebantur: urgebantur iã ad deditionen. Iam diuturna longa obſidio fecerat famem: redegerat eoſ ad eam penuriam ut famæ præmerentur. Galli enim ſenoneſ dulcedine uini in italiam alecti plura loca occuparunt & opida conſtituerunt. Deinde cum cluſium obſiderent: & legati a ſenatu miſſi: ad componendam inter eoſ: & cluſinoſ pacẽ pugnanteſ contra galloſ in acie cluſinorum ſteriſſent. Hoc facto eorum concitati ſenones: urbem infeſto exercitu petierunt: fuſiſque ad aliam flumen romaniſ: cepere urbem preter capitolium. In quod ſe iuueneſ contulerant: maioreſ natu cum inſignibuſ honorum. quoſ quiſque geſſerat: in ueſtibuliſ ædium ſedenteſ occiderunt. Et cum auerſam partem capitolii: iam in ſumum euaſiſſent. ꝓditi clangore anſerum. M. Manlii precipue opera deiecti ſunt. Coactiſ deinde propter famẽ romaniſ deſpondere: ut mille pondo auri darent. Furiuſ Camilluſ dictator abſenſ creatuſ: interpendendum aurum: cum exercitu uenit: & galloſ poſt ſextum menſem urbe expulit ceciditq̃. hoc ex hiſtoria habetur. Iuppiter uocatiſ ſuperiſ: ad regale ſolium: cum uocaſſet ad cõcilium deoſ & ante eiuſ ſolium omneſ conſtitiſſent. Ait marti incipe quaſi aggrediare cauſam. Ille marſ. Protinuſ refert cõtinuoſ reſpõdet. Scilicet ignotum quæ ſit: incipit marſ cum ironia dicer̃ cõtra iouẽ qui eũ loq iuſſerat: q̃ſi ignota eẽt calamitaſ romanorum ſed diruta ẽ urbſ a galliſ cæſi ſenioreſ tranſlata ꝑ fugã iacra nec hoſteſ ait numinũ habere rõnem & redactoſ ad extremam inopiam romanoſ Saltem liceret illiſ pugnare ut caderent ſi uincere non poſſent. Scilicet ignotum q̃ſi ideo me loq iubeſ quia ignotum ẽ imo oĩbuſ notũ. Quæ ſit fortũa malorum q̃ſi qua fœlicitate excollant̃ mali hoieſ aut in cõtrariũ uertaſ qui ſtatuſ ſit tãtæ calamitatiſ. & tot malorũ quæ nũc romani pti ũtur Et hic dolor aĩ eget uoce quærẽtiſ quaſi non nota eſt calamitaſ & dolor noſter. ut quærula uoce nunc ꝑmũ opuſ ſit ad idicãdum dolorẽ qui tãtuſ ẽ ut oĩbuſ ſit notuſ. Tñ ſi exigiſ ſi petiſ. Vt referã breuiter paucis uerbiſ. Mala dãna nr̃a. Iuncta pudori cum dedecore & ignominia nr̃a. Roma iacet ſub hoſte alpino. Roma quam uoſ in ſedem ueſtrã elegiſtiſ diruta ẽ a barbariſ & ſolo eq̃ta.

Territa uoce graui ſurgit dea conuolat omnis
Turba:per infeſtas effug:t ille manus.
Lampſacos hunc ſoli ſolita eſt mactare priapo:
Apta aſini flammis indicis exta damus.
Quam tu diua memor de pane monilibus ornas
Ceſſat opus:uacuæ conticuere molæ.
Nomine quam ꝑtio celebratior arce tonantis:
Diſcant piſtoris quid uelit ara iouis.
Cincta premebantur trucibꝰ capitolia gallis
Fecerat obſidio iam diuturna famem
Iuppiter ad ſolium ſuperis regale uocatis.
Incipe ait marti:protinus ille refert.
Scilicet ignotum eſt quæ ſit fortuna malorum
Et dolor hic animi uoce querentis eget
Si tamen ut referam breuiter mala iũcta pudori
Exigis alpino roma ſub hoſte iacet.

Hæc eſt cuí fuerat promiſſa potentía rerum:
Iuppíter hanc terrís ímpoſíturus eras.
Iāq; ſuburbanos: etruſcaq; contudít arma
Spes erat ín curſu: nūc lare pulſa ſuo eſt
Vídímus ornatos ærata per atría pícta
Veſte tríumphales ſuccubuiſſe ſenes.
Vídímus ílíacæ trāſferrí pígnora ueſtæ
Sede. putant alíquos ſcílícet eſſe deos:
Atſi reſpícerent: qua u os habítatís ín arce:
Totq; domos ueſtras obſídíone premí.
Níl opus ín cura ſcírent ſupereſſe deornm:
Et data ſollícíta thura períre manu.
Atq; utínā pugnæ pateat locus arma capeſſant
Et ſí nō poterūt exuperare cadant.
Nunc íopes uíctus: & turpía facta tímentes.
Monte ſuo clauſos barbara turba premít.
Tūc uenus &; lítuo pulcher trabeaq; quírínus
Veſtaq; pro latío multa locuta ſuo eſt.
Publíca reſpondít cura eſt pro mœníbus íſtís
Iuppíter: & pœnas gallía uícta dabít.

Hæc ē illa. ſ. roma. Cui fuerat pmiſſa potētia rer̄ cui a fatis pmiſſū erat orbis īpiū & ē locus cōmiſeratiōis ab eo q̄ eē debuit & nō ē: imo ad miſeriā ultimā redacta ut ē illd uirgilianū ſic nos in ſceptra repōis & totus locus. Hāc urbē. Erat iuppiť īpoſiturus terris hāc cōſtitueras terrar̄ domināa. Iāq; cōtudit ſuburbāos iā roma bello uicerat ſabios. Ceniēſes antēnates: ſidenates latios oēs & uolſcos. Et arma etruſca phaliſcos & ueios. Spes īpii ppagādi. Erat ut ī curſu ī pſperitate rerū bn̄ geſtar̄ & bn̄ gerēdar̄. Nūc ē pulſa lare ſuo qa pulſi ciues nā alii ad alia loca ſe cōtulerūt & iuuctus nō ī ſuis laribꝫ ſed ī arce obſeſſa tenet. Vidimus occubuiſſe ſenes triūphales trucidatos a gallis eos ſenes q olī de hoſtibꝫ triūphauerāt: oibus honoribꝫ ī repub. fūctos. Ornatos ueſte picta īpa ꝑtexta de q̄ in. iii. plura dixius. Per atria ærata q̄ſi ī ueſtibulis ædiū añ æratas ianuas & liuius ī ueſtibulo domor̄ cōſediſſe eos īgt. Sed de hoc Plut. ita īgt. Relictis cœteris urbis ptibꝫ. Romani capitoliū magna ui: magnoq; ꝑſidio telor̄ munierūt. Primū ex ſacris q̄dā in capitolium ſuſtulere. uirgīes uero ueſtales rapto ex laribꝫ igne cū ſacris fugierūt & paulopoſt uirgīes maiora ac digniora ex ſacris ſumētes ultra fluuiū fugierūt. Tūc. L. Albinus uir popularis cū ēt īpe fugeret īfātes filios ac uxorē & neceſſaria utēſilia ſecū hēns in curru uehebať poſtq̄ uidit uirgīes ī ſinu deor̄ ſacra ferētes ſolaſq; ac labore uiæ fatigatas confeſtim uxorē ac filios aliaq; ſupelectilia ī terra expōit & illaſ currū īgredi atq; ī aliquā urbē fugere iubet. indignū fuit albini nō obſcurā pietatē: atq; honorē erga deos ī grauiſſimis tpibꝫ mēoria ꝑterire. Alior̄ ſacerdotes deor̄: ac ſeniores q cōſulatu & triūpho potiri fuerāt nō tulerūt urbē relictū iri q cū ſacras ſplēdidaſq; ueſtes ſūpſiſſēt. ꝑſidēte Fabio Pōtifice maxio pacē deor̄ expoſcētes ſeq; ipſos p patria fortūæ deuouētes ī eburneis ſellis ī foro ornati cōſederūt. Et paulopoſt cū Brēnus ſeruato capitolio Romā occupaſſet uidiſſetq; īter trāſeundū p for̄ quoſdā uiros īſigni habitu & ſedere & tacere magna admiratiōe captus ē. q tāq; nullo reipu. uulnere ſauciarenť neq; facie neq; colore mutati ſūt. Sed cū eēnt aīo ītrepido flexi ī ſcabellis q̄ ſecū contulerāt ſe ſe īuicē ītuētes ſilētiū agebāt. q̄re hac rer̄ nouitate admiratio gallos hūit & tāq̄ de fortioribꝫ dubitarēt diu acceſſu: tactuq; abſtiere. Poſtq̄ āt qdā fidēs aī iuxta papyriū mariū ſtetit manūq; māſuete oſtēdēs pmiſſā barbā demulſit. Papyrius Scipionē ī capite feriēdo cōtriuit. Barbarus ſtricto gladio illū necauit. Deīde cæteros facto īpetu morti tradiderūt. &c. De his ergo ītelligit poeta & de uæſtaliū ſacror̄ trāſlatiōe. Vidius trāſferri: trāſportari ī aliēa loca & ſede ſua. Pignora ſacra īpa. Veſtæ iliacæ troianæ ut alias dixius. Putāt. ſ. eē aliquos deos galli īpi certe deos eē credūt q̄ſi di nō credūt nā ſi crederēt eos timerēt. At ſi reſpicerēt galli. In q̄ arce uos hītatis q̄ſi ſi id ſcirēt uos hr̄e tēpla ī arce capitolīa. Et tot nr̄as domos tot ſacraſ ur̄aſ ædeſ. Præmi obſidiōe. obſideri ab ipſiſ. Scirēt nil opiſ nullū auxiliū. Supeſſe ī curaſ deor̄ q̄ſi noſſēt deoſ nō curare mortalia. Et pire thura data ariſ oblata & cremata. Manu ſollicita timida & anxia hoīum manu. hoc īgt. Noſſēt irrita eē oīa ſacrificia. Atq; utinā pateat locuſ pugnæ utinā egredi poſſēt romāi ex arce & cōſerere cū hoſte manuſ. Capeſſāt capiāt arma. Et ſi nō poterūt exupare hoſtem uincere. Cadāt occūbāt q̄ſi mallē ut ī ꝑlio occūberēt q̄ famæ pirēt aut ītelligaſ tacite ꝑnūciare uictoriā Camilli cū primū pugnare licebit. Barbara tur. barbari & feroceſ galli. Præmit obſidiōe claudit. Inopeſ uictuſ ad extremā ægeſtatē redactoſ ita ut famæ ſint pituri. Clauſoſ mōte ſuo obſeſſoſ ī mōte tarpeio. Et timēteſ tur. fcā q̄ ab hoſtibꝫ ipiiſ fieri ſolēt direptionē bonor̄ īcēdia ædium ſacrar̄ uiolationē uirginū ſtupra matronar̄ ſeruitutē. cætera crudeliſſime fcā. Tūc uenuſ: multa qdē locuta ē p romāiſ. Et qrinuſ Ro. quē dixiuſ ī. ii. ī deoſ relatū. Pulcher cōſpicuuſ. Trabea & li. de hiſ ēt egimuſ multa. & īpe locutuſ ē. Et ueſta ē multa lo. p ſuo la. hi treſ dii poſt mar

tē mlta ī cōſilio deoꝝ ꝓ romanoū cā dixerūt. Iuppitē rn̄dit publica ē cura ꝓ mœnibꝫ iſtis q̄ſi ad nooēs ſpectat res rōana & cura urbis cōis dēt oībꝫ eē. Et gallia uicta q̄ aromāis uicet̃. Dabit penas nā mox a camillo oēs trucidabūt̃. Tu mō ueſta effice. fac. Vt fruges q̄ deſūt q̄ꝝ ſūma ē egeſtas. Putēt̃ ſupeē illd̄ efficias ut cū ſit ſūma frugū īopia pſuadeat̃ hoſti eas ī maxīa copia eē. Nec tu ueſta deſere ſedes tuas n̄ d̄ſeras urbē romā ubi oēs te maxīa ueneratiōe pſequūt̃. Frangat caua machīa cōterat molla. Quodcūq; ē ſolidæ cæreris fruges ipſas nōdū ī farinā cōrritas. Et focus duret ī igne torreat.

Tu modo quæ deſunt fruges; ſupeſſe putentur
Effice, nec ſedes deſere ueſta tuas.
Q d̄cūq; eſt ſolidæ cæreris caua machīa frangat
Mollitamq; manu duret in igne focus.
Iuſſerat & fratris uirgo ſaturnia iuſſis
Annuit, & mediæ tempora noctis erant.
Iam ducibus ſomnum dederat labor īcrepat illos
Iuppiter & ſacro quid uelit ore docet;
Surgite; & in medios de ſummis arcibus hoſtes
Mittite; quam minime tradere uultis opem
Sōnus abit; quæruntq; nouis ambagibus acti
Tradere quā nolint & iubeantur opem
Eſſe ceres uiſa eſt iaciunt cerealia dona.
Iacta ſuper galeas longaq; ſcuta ſonant
Poſſe fame uinci ſpes excidit hoſte repulſo
Candida piſtori ponitur ara ioui.
Forte reuertebar feſtis ueſtalibus illac;
Qua uia romano nunc noua iuncta foro eſt
Huc pede matronam nudo deſcendere uidi
Obſtupui tacitus. ſuſtinuique gradum.
Senſit anus uicina loco; iuſſumq; ſedere
Alloquitur quatiens uoce tremente caput
Hoc ubi nunc fora ſunt; udæ tenuere paludes;
Amne redundas foſſa madebat aquis,
Curtius ille lacus ſiccas qui ſuſtinet aras;

Molitā aq̄s manus Cererē ipſā q̄ſi fiat panis & ī foco decoquat̃. Iuſſerat iuppiter. Et uirgo ſaturnia Veſta ſaturni filia. annuit factis iuſſis q̄ſi ꝓmiſit ſe obſecuturā. & ita factū ē nā de frugibꝫ cōfectus ē panis. Et erāt tp̄a mediæ noctis cū aīalia feſſa qeſcūt. Iā labor dederat ſomnū ducibꝫ iā duces romāe iuuētutis dormiebāt cū eēnt labore feſſi iuppiter īcrepat illos ꝑ qetē obiurgat ꝙ ita dormient. Et docet ore ſacro qd uelit q̄ſi admōet qd ſint eius īpio facturi. Surgite iḡt. Et mittite ī medios hoſtes deiicite ī media galloꝝ caſtra aut ī mediā hoſtiū turbā. De ſūmis arcibꝫ de ſūmitate arcis capitoliæ. Opē quā minime uultis tradeř q̄ſi illd̄ Cereris qd̄ uobis ſupeſt & tradere cuiq̄ noletis. Sōnus abit excitati ſūt e ſōno q̄rites. Quærūt, iq̄rūt īter ſe duces. Acti nouis ābagibꝫ noua & dubia uerboꝝ circuitiōe aut obſcuris iouis monitis. Quā opē qd̄ auxiliū. Nolit tradere nollēt aliis dare. Et iubeāt̃ ab ioue ī hoſtes mittere. Viſa ē eē ceres uiſus ē eē panis q̄ mitti ī hoſtes iuberet̃. Iaciūt dona cerealia emittūt panē ī hoſtes. Iacta: ꝓiecta ipſa dona cereris. Sonāt ſup galleas & lōga ſcuta nā ſupne iaciētes pulſabāt pane gallorū arma. Excidit ſpes a gallis. Poſſe uinci famæ ſic deſperaueř poſſe ad deditionē redigere. Hoſte repulſo r̄pulſis & cæſis a Camillo gallis ut paulo ſupius docuimus. Cādida hoc ē marmorea ara. Ponit̃ cōſtituit̃. Ioui piſtori cui ī ueſtalibꝫ quoq; ſacrificat̃ ea ē ī capitolio. Forte reuertebar ſeruabat̃ mos uetus a matrōis ad ueſtæ tēplū eūtibꝫ ut nudis irēt pedibꝫ. Cām poeta refert quā a matrōa q̄dā accepiſſe fatet̃. Cū oli ea pte lacūe fuiſſēt ſicco pede adiri nō poterat. Ibāt igit̃ nudis. Poſtea ſiccatæ ſūt lacūæ nō erat opus exuere pedē ī memoriā tn̄ uetuſtatis nudis pedibꝫ ibāt matrōæ. Forte ego reuerte. feſtiſ ueſta die ueſtalioꝝ. Illac illa pte. Qua uia noua ꝑ quā a uelabro ad romā aſcēdebāt. ut Var. oſtēdit & Plut. ī Camillo eius uiæ meminit. Iūgebat̃ foro & uiæ ſacre tēdebatq; ꝓpe palatiū ubi & nūc ædes ē ſub appellatiōe diuæ mariæ ī uia noua quāq̄ uulgus corrupte diuā mariā nouā uocat. cū ī uia noua ſit. Et iūcta romāo foro qd̄ iter capitoliū & palatiū ē nec nō ꝓpe uiā nouā erat edicula Vertumni de quo paulo poſt: Ego uidi matronā deſcēdere huc ī forū & uiā nouā ut iniret tēplū ueſtæ. pede nu. pedibꝫ nudis. Obſtupui taci. cū illā ita īcedētē reſpicerē. Et ſuſtinui gra. ſubſtiti ut uiderē & cām cognoſcerē. Anus ipa matrōa. Vicia lo. ubi ego ſubſtiterā. Sēſit me. ſ. hærētē & cupidū cognoſcere cām. Et allo. illa me iuſſūque ipa iuſſerat ſedere. Quatiēs ca. ꝓp ſenilē ætatē. Voce tre. cū uetulis & artus tremāt & uox ipſa Hoc ubi cām nudoꝝ pedū nūc docet matrōa. Paludes udæ aquoſæ. Tenuere occupauere. Hoc ſolū. ſ. Vbi nūc ſūt fo. romanū & boariū. Foſſa q̄ſi cauus hic oli locus. Madebat erat aquoſus. Aq̄s redū. am. inundatiōe tybridis effuſis aq̄s qm̄ tybris tūc ꝓprior erat illis locs. Sic ī utroq; foro paludes erāt anq̄ trāſuerſus eēt amnis & factæ eēnt cloacæ. Ille lacus curtius q̄ & oli & nūc quoq; ita uocat̃. Qui ſuſtinet aras ſc

ꝶ

cas q̃a ſine aq̃s & arã uortũni fuiſſe uolũt. Nũc ẽ tellus ſolida firma & ſine aq̃s. Sed an̄ fuit lacus nã erat palus: Sed de lacu curtio agamus. Diony. & Plutar. dicũt lacũ curtiũ appellatũ a curtio ſa bĩo q̃ ĩ ea pugna romuli & ſabinoꝝ cũ illuuies aq̃ꝝ occupaſſet loca illa ĩ q̃bꝫ poſtea extructũ ẽ foꝝ romanũ cũ equũ præ ceteris ĩ romãos agitaſſet uſq; ad hũc locũ pũcit & cũ diu detineret, dimiſſio ĩtra illuuiẽ equo ægre pedes euaſit q̃ locus huc uſq; ab eo lacus curtius ẽ appellatus. Var. ãt ĩ ſoro ĩ qt lacũ curtiũ a curtio dictũ cõſtat. de eo triceps hiſtoria. Nã ĩ pcilius nõ pdidit idẽ qd piſo. Nec cor nelius ſtilo ſecutus a procilio delatũ ẽ eo loco dehiſſe terrã & ex ſẽatus cõ ſulto ad haruſpices relatũ ẽe rñſũ de um maniũ ſtulionẽ poſtulare. i. ciuẽ fortiſſimũ eodẽ mitti. Tũ q̃dã curtiũ uiꝝ fortẽ armatũ aſcẽdiſſe equũ & a cõcordia uerſũ cũ equo eũ p̃cipitatũ: eo fcõ locũ coiſſe. Atq; eius corpus diuinitus humaſſe ẽ liq̃ſſe gẽti ſue mo numẽtũ. Piſo ĩ ãnalibꝫ ſcribit ſabino bello qd fuit romulo & tatio Viꝝ for tiſſimũ metiũ curtiũ ſabinũ cũ romu. ex ſupiore pte im p̃ſſiõem feciſſet ĩ lo cũ paluſtrẽ q̃ tũc fuit ĩ foro añq̃ cloa cæ ſũt factæ receſſiſſe atque ad ſuos in capitoliũ ſe recepiſſe ab eo lacũ iuẽiſ ſe nomẽ cornelius & luctatius ſcribũt eũ locũ eẽ fulguratũ & ex ſenatus cõ ſulto ſeptũ eẽ. Idq; fcm̃ ẽ a curtio con ſule cui. M. genutius fuit collega cur tiũ appellatũ.

Nunc ſolida eſt tellus: ſed lacus ante fuit:
Sæpe ſuburbanas rediẽs conuiuia per undas
Cantat. & ad nautas ebria uerba iacit.
Qua uelabra ſolent in circũ ducere pompas:
Nil præter ſalices craſſaq; canna fuit.
Nondum conueniens diuerſis iſte figuris
Nomen ab aduerſo cœperat amne deus.
Hic quoq; lucus erat iuncis. & arũdine denſus:
Et pede uelato non adeunda palus.
Stagna receſſerunt. & aquas ſua ripa coercet
Siccaque nunc tellus: mos tamen ille manet
Reddiderat cauſam. ualeas anus optima dixi:

Qua uelabra ſolẽt ducere põpas uictricũ q̃ ſolet duci põpa triũphalis armoꝝ uictri ciũ. Triũphãtes. n. cũ põpa p uelabꝝ trãſibãt. Vñ de cæſare legius apd Trãq̃l. Q d̃ galici triũphi die uelabrũ p̃teruehẽs pene curru excuſſus ẽ axe diſtracto aſcẽditq; capitoliũ ad lumĩa. lx. elephãtis dextra & ſiniſtra lycnos geſtãtibꝫ & ex uelabro ut oñdere uĩ Var. ratibꝫ ĩ auẽtinũ aduehebãt ex ur be & q̃drãtẽ ſoluebãt cũ mõs ille palludibꝫ erat ab reliq̃s diſcluſus. Inde uelabrũ a uehẽdo dcm̃ uela turã facere ẽt nũc dicũt q̃ id mercede faciũt. De eodẽ loco Plut. ĩ romulo cũ meminit laurẽtiæ nu tricis & illius ẽt eiuſdẽ nois uirginis q̃ herculi oblata ẽ de q̃bꝫ dixius ĩ. iii. & ſecũda hãc dicit poſtea Theophilã noiatã poſtea. Eo igr̃ potiſſimũ ĩ loco euanuiſſe ubi alterius laurẽtiæ ſupioris corpus iacebat quẽ lõ adhuc poſteri bilaurũ uocãt. Velaturã ẽt appellãt q̃a cũ ſæpius iundat ripas tyberis. Romãi ide ĩ forũ a portitoribꝫ cõuehũt. Alii tñ ſic dictã ferũt q̃ ciuitatis p̃ncipes cũ ide ſpectacu lũ pdirẽt. Qua uia ad equorũ curſũ ex foro ferebãt totã lineis uelis opire cõſueuerãt hec ille. Qua erant igit̃ uelabra. Nil fuit p̃ter ſalices q̃ ſolo aquoſo gauder. Et cãna craſſa: cãna paluſtris. Sæ pe cõuiua q̃ ĩ cõuiuio fuerit. Rediẽs p undas ſuburbanas p ſtagnãtes aq̃s cũ iundaſſet tybris. Sub urbanas q̃a tũc erãt extra urbẽ. Cãtat dũ rate uehit̃. Et iacit ad nautas uerba ebria talia q̃lia di ctabit epotus bacchus. Nõdũ cõueniẽs amnis tyberius crebro ea loca iundabãt. Poſtea a. M. agri pa trãſuerſus ẽ effoſſo lõgius alueo. Et ab eo deus ille q̃ ĩ oẽs ſe formas uertit. Vertũnus dictus ẽ cu ius ædicula erat ĩ uico tuſco & ibi Vortũnũ ſtare teſtis ẽ Var. Sed huius diei myſteria prop. apit in Elegia. Quid mirare meas cũ facit ip̃m deũ loquẽtẽ & ait. Tuſcus ego & thuſcis orior nec pœni tet iter p̃lia uolſinios deſeruiſſe focos. Hæc me turba iuuat nec tẽplo lætor eburno. Romanũ ſatis ẽ poſſe uidere foꝝ. Hac quõdã tyberius iter faciebat & aiũt remorũ auditos p uada pulſa ſonos. at poſtq; ille ſuis tm̃ cõceſſit alũnis. Vertũnus uerſo dicor ab ãne deus & paulopoſt. Opportũa mea ẽ cũctis nã figuris. In q̃ſcũq; uoles uerre decorus ero & poſt q̃rtũ & uigeſimũ uerſũ igr̃. At mihi qd̃ formas unus uertebar ĩ oẽs. Nomẽ ab euẽtu pria lĩgua dedit. At tu roma meis tribuiſti p̃mia tuſcis uñ hodie uicus noia thuſcus hẽt. tpe quo ſociis ucit lycomedius armis atq; ſabia feri cõtudit arma taci &c. Hoc igit̃ ẽ q̃ igr̃ uetula nõdũ fuiſſe trãſuerſũ amnẽ. Vñ tuſco deo uertũni nomẽ iditũ ẽ cũ eo ĩ loco paludes erãt nõdũ iſte deus cõueniẽs diuerſis figuris q̃ decẽter ĩ uarias ĩmo ĩ oẽs figuras ſe trãſuertit. Cœpat nomẽ ab auerſo amne appellatus erat Vertũnus a trãſuerſo flu. tyberio. Ver tunus ergo dictus q̃ uertit amnẽ. Hic quoq; erat lucus dẽſus rdẽſa ſilua. Iũcis & arũdĩe erãt iũci & cãnæ paluſtres. Et palus nõ adeũda pede uelato q̃ p̃teriri nõ poſſet tectis pedibꝫ ergo opus erat nu dare pedes. Stagna receſſerũt tũ ob cloacas extructas tũ ob trãſuerſũ amnẽ. Et ſua ripa coercet aq̃s cõtinẽt nũc aquæ tyberie ripis ita ut hæc loca iundare magis nõ poſſit. Et nũc tellus ſicca ſine ullis aq̃s. Tñ ide ab ipſis oli aq̃s. Mãet mos cõſuetudo adhuc ſuat̃ ut eat̃ nudis pedibꝫ. Reddiderat ip̃a matrona. Cauſam conſuetudinis. Dixi ego. Valeas optima anus: ſoſpes eſto matrona que me docuiſti. quod neſciebã. Quod ſupereſt æui tui: illud ætatis qd ſupultura es. Oẽ ſit molle

dulcē & iōcūdū ut ē illd Cice. de ſeneɫ. Oēs abſterſeris ſenectutis moleſtias. Sed ēt effeceris mollē ac iocūdā ſenectutē. Cætera q̄ ptinēt ad ueſtæ miſteria. Didici ego. Iāpridē lōge añ. ānis puerili bꝫ cū eſſē puer q̄ſi hæc q̄ nūc retuli ab anu didici. Cætera ego didicerā a puero. Nō tñ iccirco ob id q̄a didici. Prætereūda mihi q̄a ſilētio ea ꝑterire nō debeo. Mœnia dardanius nuꝑ. qm̄ ī tēplo ueſtæ palladiū e troia aduectū ſuabat̄. De eo nūc agit. Et locus exigit ut nos quoq; de eo dicamus, Diony. ipm̄ ſequētes. Is cū mltos adducat hæc īqt. Dicūt chriſātē pallātis filiā nubētē dardāo dotē attuliſſe palladis mūera palladiaq; & deoꝝ magnorū ſimulachra cerimōiaſ eorū edoctā poſtea uero q̄ eluuionē fugiētes arcades pelopōneſū reliquerūt. Atq; ī thracia īſula ſedes collocarūt. Dardanū aiūt deoꝝ horꝝ tēplū ieffabilia aliis faciēte ꝓpria ipoꝝ noīa atq; cerimōias ſtatuitq; nūc ēt ſiunt a ſamo thracibꝫ ubi uero maiorē ptē populi trāſuexit ī aſiā ſacrificia & cerimōias rliqſſe eū dicūt pmanētibꝫ ī iſula. palladia uero & deoꝝ imagīes ſecū aduexiſſe. cōſulētēq; deīde eū de ſedibꝫ cū alia didiciſſe tū de cuſtodia ſacroꝝ oraculū huiuſmōi accepiſſe in urbē cōdēdā diis cultū īcorruptū ſepponere & cuſtodiis colleī ſacrificiiſq; & choreis. Donec. n. hæc ſcā urā tellure maneāt mūera ioue natæ a cōiuge data urbs iſta pſiſtet ſine excidio ppetuo dies oēs. Ac dardanū q̄dē dicūt ī cōdita dnoīataq; a ſe urbe ſimulachra ipa reliqſſe. Cæteꝝ cōdito poſteriori tpe a nepotibꝫ ilio eo eē ſacra trāſlata feciſſeq; eis illīcſes tēplū & additū ī arce eaq; cuſtodiſſe q̄ maxīe poſſet diligētia diuīa & ducētes atq; ſalutis urbis cā p̄cipua. Poſtea uero capta urbe īferiore. Aeneā dicūt dñum arcis ſcm̄ ſuſtuliſſe ex aditis & magnoꝝ deoꝝ ſacra & q̄d adhuc ſup erat palladiū. nā alteꝝ q̄dē ulixē & diomedē noctu īgreſſos illiū furto abſtuliſſe aiūt ꝑfectū deīde ex urbe. Aeneā ſacra ipa ferētē ī italiā aduenīſſe. Arctinus āt datū eē dicit dardanio ab ioue palladiū unū fuiſſeq; ipm̄ ī ilio donec urbs capta ē abſcōditū ī loco īacceſſo exēplū āt eius ita adornatū ut nihil ab exēplari differet ad fallēdos īſidiatores ī apto locō poſitū idq; p achiuos p īſidias ſurripuiſſe. ſacra igit̄ ab ænea ī italiā eē trāſlata. Hæc ille poeta uero oñdit regnāte ilo e cœlo palladiū cecidiſſe ſuatūq; uſq; ad exidiū troiæ. Tūc ſeu ab uliſſe: ſeu a diomede ſiue ab ipo Aenea ſubiatū. Sed nūc ī ueſtæ tēplo ſuari. Ilus dardanius. dardani ꝓnepos. Fecerat nuꝑ noua mœnia cōdiderat nouā urbē ipe. n. e mōtibꝫ ī cāpos deſcēdit & ī cāpis ilium urbē a ſe denoīatā cōdidit. Ilus diues adhuc hēbat opes aſiæ regnabat adhuc ille & aſiæ ipiū ſimul & diuicias poſſidebat. Signū mīeruæ armiferæ palladiū ipm̄. Cœleſte nā e cœlo miſſū. Credit̄ deſiluiſſe decidiſſe: In iugis urbi, iliacæ ī mōtibꝫ troiæ. Cura uidere fuit q̄ſi uolui ego uidere loca troiana. Vidi & tēplū ipius palladis. Et locū hōc ē additū ubi olī palladiū ſuabat̄ & his uerbis īdicat Oui. ſe loca troiana uidiſſe. Et nos quoq; oīa pluſtrauimus nūc nihil ex īgētibꝫ ædificiis ſupeſt niſi ruīa & facies illa mœniū ſemirutorū q̄ reſpicit ægeū ea q̄dē apte oñdit magnā fuiſſe urbē ꝓtēdit̄. n. ab auſtro ī arctu ad. xx. milia paſſuū de q̄ ī Aegeide dixius. Si rñdebant lateri latera oīa ꝓmo. Pergama q̄s demēs magna fuiſſe negat. Hoc ſupeſt illic tēplū īq̄t adhuc ſupeſt, Sed palladiū ī urbe ſuat̄. Roma tenet pallada palladiū ipſā palladis effigiē q̄ ſuabat̄ ī ueſtæ tēplo ut diximus. Cōſulit̄ ſmyntheus alii legūt. Cōſulit̄ Cynthus ſed ſmyntheus legēdū ē. Ilus. n. cū illd ſignum habuiſſet: Smyntheum appolinē cōſuluit. Apud troiā. n. Chryſſa eſt urbs in loco excelſo & petroſo ſupra mare ſita & ī ea ut ſtrabo inquit eſt appollinis ſmynthei delubrum & ſignum q̄d nominis ueritatem ſeruat nam mus quidam pedi ſtatuæ ſubiacet. Et obſcurus opaco luco & ideo obſcurus ipſe Apollo quia in umbroſo luco. Reddidit hos ſonos hoc reſponſum Ore non mentito non fallaci. ſed ueridico quia uera inde oracula dabat. Seruate deam ætheriā tueamini & cuſtodiatis cœleſte palldis ſignum. Seruabitis urbem quo ad ſeruata erit imago Palladis erit incolumis ueſtra urbs. Illa palla dos effigies. Transferet ſecum īperium loci quo ipſa traſſeretur: eo transferetur imperium. Seruat ilus oē quo tranſferatur. Et tenet incluſam in ſumma arce incluſit illam ī templo quod in ſūma arce cōſtituerat. Et cura: ſeruandæ imagin s. Venit ad heredem laomedonta qui filius & hæres fuit ili & licet eo regnante capta fuerit urbs ab Hercule

Quod ſupereſt æui molle ſit omne tui
Cætera iam pridem didici puerilibus annis
Non tamen iccirco prætereunda mihi.
Mœnia dardanides nuper noua fecerat ilus:
Ilus adhuc aſiæ diues habebat opes.
Creditur armiferæ ſignum cœleſte mineruæ
Vrbis in iliacæ deſiluiſſe iugo:
Cura uidere fuit, uidi templumq; locumq;
Hoc ſupereſt illis, pallada roma tenet.
Conſulitur ſmynteus lucoque obſurus opaco
Hos non mentito redidit ore ſonos.
Aeteriam ſeruare deam, ſeruabitis urbem
Imperium ſecum transferet illa loci
Seruat & incluſam ſumma tenet ilus in arce:
Curaq; ad hœredem laomedonta uenit

Sub priamo ſeruata parum.ſic ipſa uolebas
Ex quo iudicio forma reuicta tua eſt.
Seu genus adraſti;ſeu furtis aptus ulyxes
Seu pius æneas eripuiſſe ferunt
Auctor i incerto eſt.res eſt romana.tuetur
Veſta;quod aſſiduo lumine cuncta uidet.
Heu quantum timuere patres quo tempore ueſta
Arſit.& eſt tectis obruta pene ſuis.
Flagrabant ſancti ſceleratis ignibus ignes:
Mixtaq; erat flamme flāma pphana piæ
Attonitæ flebant demiſſo crine miniſtræ
Abſtulerat uires corporis ipſe timor.
Peruolat in medium & magna ſuccurite uoce:
Non eſt officium flere metellus ait.
Pignora uirgineis fatalia tollite flammis
Non ea ſunt uoto;ſed rapienda manu
Me miſerum dubitatis ait;dubitare uidebat;
Et pauidas poſito procubuiſſe genu:
Haurit aquas;tolleſq; manus ignoſcite dixi
Sacra; uir intrabo non adeunda uiro.

mālit tñ icolume palladiū. Sub pamo ſuat a par ga furto ſubtracta eo regnāte. Sic ipſa uole-
bas ſic placuit tibi ut rapere cū cēs tu pallas irata troiāis. Ex quo tua forma ē reuicta iudicio ex quo
plata ē tibi uēus & ea formoſior a paride iudicata. Seu genus adraſti ſeu rapuit te nepos adraſti regiſ
argiuorū hoc ē Diomedes tydei & Deiphiles adraſti filie filius. Aliq legebāt.Seu gener adraſti qđ
nō pbādū qm̄ nō tydeus q illius erat gener. Sed tydei filius Diomedes Vlixē comitatus ē q eā
ſurripuit.un̄ i.xiii.meta.ipe loquēſigt.Cur audet Vlixes ire p excubias & ſe cōmittere nocti Per
que feros enſes nō tantū mœnia tro
um. Verū ēt ſūmas arces itrare ſuaq;
eripe æde deā raptāq; afferre p hoſtes
deo,hoc i loco addit.Seu furtis ap-
tus Vlixes ſiue rapuit Vlixes q noctu
& furti rē gerebat qđ i eodē libro illi
obiicit aiax ſua narret ulixes. Quæ ſi
ne teſte gerit quorū nox cōſcia ſola eſt
aut ad illđ referēdū qđ ex ſiſypho aeo
lii filio latrōe natus credit. Qđ etiā
aiax exprobat. Quid ſāguie cretus ſi
ſyphio furtis & fraude ſimillimus illi
iſeris æcidis alienæ noia gētis. Seu
pi9 æneas rapuit extrema illa nocte ga
icēſa ē troia uerum ſimulatū palladiū
ſurripuere græci,Diomedes & ulixes
Qđ ſecretius ſeruabat.Verū palladi
um ſecū abſportauit æneas. Eripuiſ
ſe ferūt q̄ſi qcūq; fuerit ſurripuiſſe pal
lada dicūt. Auctor i incerto ē nā na-
ſcit qs fuerit raptor. Res ē romana
nā nūc Roma ē. Veſta tuet ſuat pal
ladiū i ſuo tēplo.Qđ uidet cūcta: q̄
ſūt i tēplo. Lumie aſſiduo pp iextin
ctū ignē. Heu q̄tū timuere pres q̄-
tus fuit ſenatorū timor. Quo tpe ue
ſta arſit eo tpe quo flagrauit tēplū Ve
ſtæ. Et ē pene q̄ſi. Obruta ipa dea
imerſa. Suis tectis q̄ſi parū defuit,
quin rueret tēplū pp incendiū & obru
eret ſacra q̄ erāt intus.Arſit.n.Veſte
tēplū bello punico prio ut apud Diony.eſt ubi de numa agit qđ romāis de ſicilia cū carthaginen-
ſibus fuit.incenſo enim templo fugientibuſque ex igne uirginibus pontifex.L.Cecilius metellus:
is qui memorabilem illum e Sicilia de carthaginēſibus triumphum duxit centum trigintaocto ele
phantis propriam ſecuritatem negligens publicæ utilitatis cauſa ſummo ſuo periculo in ardentia
irrupit ac relicta a uirginibus ſacra rapiens ex igne ſeruauit.Magnos honores a ciuitate tulit: ſicut
ſimulachri eius in capitolio poſiti inſcriptio teſtatur. Ignes ſancti ſacri ueſtales ignes. Fla-
grabant:ardebant. Ignibus ſceleratis & ob id ſceleratis quia immixti ſanctis.ſacra adurebant
Flamma profana:impia. Erat mixta flammæ piæ id eſt ſanctæ profanum tamen id eſſe.
Pompeius docet:quod non eſt ſanctum.Plautus ſanctum an profanum habeas paruipenditur.
Miniſtræ attonitæ:exterritæ uirgines. Flebant demiſſo crine: paſſis crinibus. Ipſe
timor:quem incendio conceperant. Abſtulerat uires corporis:omne robur. Præ metu.n.
effectæ erant debiliores.& rebus ſuccurrere non poterant. Metellus qui Pontifex erat. Prouo-
lat in medium:celeriter in medias uirgines accurit. Et ait magna uoce:quaſi ita inclamauit.
Succurrite afferte opem.Non eſt officium flere:non eſt opus lachrymis aut effundere lachrīas
non ſpectat ad officium,quia ex officio prodeſſe debetis.hoc autem fletu nihil prodeſtis.Ergo iu-
uate ut ex officio debetis. Tollite:eripite. Flammis uirgineis,ex ignibus ueſtalia ſacra incen
dentibus. Pignora fatalia:quaſi ea ſacra in quibus ineſt imperii Romani fatum. Non ea ſūt
rapienda uoto:nam uotis ab ignibus non eripientur. Sed ſunt rapienda manu:manibus & ui-
ribus ueſtris: non præcibus.Simile illud Catonis apud Saluſtium. Non uotis:neque ſupplicis
mulierū auxilia deorū parant. Vigilādo bene agendo bene cōſulendo pſpera oia cedūt.Ait me
tellus me miſerum dico dubitatiſ eripere ſcilicet ſacra. Videbat dubitare.illas uirgineſ præ timor
Et uidebat pauidaſ attōitaſ.Procubuiſſe pnaſ iflexiſſe ſe.Poſito genu iflexiſ genib9. Haurit aq̄s:
gb9 ſe ſe aſpgēſ expurgaret.Et tollēſ pattollēſ i cœlū māuſ.Dixit o ſacra ignoſcite date mihi ueni
am ne ſacrileguſ hēar.Ego uir itrabo nō adeūda uiro igrediar pace ura tēplū quo igredi n̄ licet uiris

Si ſcelus ē ſi ſcelerate a me ſit inire tēplū. Pœna cōmiſſi ſupliciū qđ ꝑ hoc ſcelere deberet̃. Redūdet ī me q̄ſi copioſe & a būdāter redeat ī caput meū. oma ſit ſoluta libera ab oī piculo. Dāno capitis mei: meo ſupplicio. Dixit hæc. ſ. uerba metellus. Et irrupit cū ipetu flagrās tēplū īgreſſus eſt & eripuit ab igne ſacra. Dea: Veſta. Probauit fcm̄ cōmēdauit qđ metellus fecerat. Et fuit tuta. qa nō rapta ignibꝫ ipa ſacra. Mūere officio. Sui pōtificis metelli q ſacra piis māibꝫ de tēplo ardēte recepit. Nūc hoc tpe. Bene fæliciter. Luceris flamæ uos ueſtales ignes. Sub ſacro Cæſare ſub tiberio aut Auguſto pricipe.

Si ſcelus eſt in me cōmiſſi pœna redundet:
Sit capitis damno roma ſoluta mei.
Dixit. & irrupit: factū dea rapta probauit:
Pontificiſque ſui munere tuta ruit:
Nunc bene lucetis ſacro ſub cæſare flammæ
Ignis in iliacis nunc erit: eſtque focis.
Nullaque dicetur uittas temeraſſe ſacerdos
Hoc duce: nec uiua defodietur humo.
Sic inceſta perit. quia quam uiolauit: in illa
Conditur. & tellus ueſtaque numen idē eſt.
Tū ſibi calaico brutus cognomen ab hoſte
Fecit: & hiſpanam ſanguie tixit humū.
Scilicet iterdū miſcentur triſtia lætis:
Nec populum toto pectore feſta iuuant:

Nūc ignis erit & ē in iliacis focis: q̄ſi nō extiguit̃ nec extiguet̃ alicuius uirginis culpa. Sed hæc dcā ꝑ ſūma pudicitiæ obſeruātia. Et nulla ſacerdoſ nulla uirgo ueſtalis.: Dicet temerar̃ uittas uiolare uirginitatē. Nā uittæ ut alias dixius īſignia ſacerdotii & pudicitiæ. Hoc duce q̄ſi īperāte Tyberio. Nec uiuēs uirgo. Defodiet̃ humo qa cū nulla peccauerit nulla erit q̄ ſupplicio afficiat̃ aliq legūt uiua humo melius uiuens leges qm̄ uiuēs defodiebat̃ q̄ deliq̄ſſet ut mox ſubuectā Sic pit īceſta q̄ſ uirginitatē ꝑdidit uiuēſ d̄fodit̃. Quia cōdit̃ hūat̃. In illa tellure. ſ. Quā uiolauit uiolat̃. n. ueſta: q̄ & tellus ē & ī tellure defodit̃. Et tellus & ueſta ē idē numē ut ſuperius dixius ueſta eadē ē & terra. Sed q̄ pœna plectant̃ ueſtales: q̄ uirginitatē ꝑdiderūt a multis refert̃. Veꝝ an̄ cōditam urbē albana lex erat/ut polluta uirgo uirgis cederetúr. Deide uiuēs defoderet̃. Sed de ſupplicio quo Romæ afficiebant̃ ita plutharchus inquit: quæ uirginitatem prodiderit: uiua ad portam: quam collinam uocant defoditur. Hinc ſtructa eſt ſubterranea domus: haud magna. in quam e loco ſuperiore deſcenditur. Iacet in ea ſtratus lectulus: & lucerna ardens Primitiæque rerum earum: quæ neceſſariæ ſunt ad uictum: breues quædam. panis aqua: in uaſe lac: & oleum. Quaſi caueat ipſa domus: ne famæ eius corpus intereat quæ maximis expiationibus dedicata ſit. Ipſam uero pœne obnoxiam feretro impoſitam & exterius obtectam loriſque ligatam: quo neque uox queat etiam audiri. per forum uehunt. Silentio abſcedunt omnes eamque ſine uoce graui cum mœrore quodam deducunt. neque aliud ſpectaculum horribillius: neque alium diem ciuitas mœſtiorem agit. Cum uero ad locum feretrum delatum fuerit. ſolutis a miniſtris uinculis. Sacerdotum princeps præcatuſ arcana quedam: ſullatiſque ad deos manibus: ante ſupplicium educit tam cappite opertam: conſtituitque in ſcaliſ in domicilium inferentibus. Deinde ipſe cum aliis ſacerdotibus auertitur. Cum autē illa deſcenderit: & ſcalæ tolluntur: & multa de ſuperiniecta humo: domicilium operitur: adeo ut is locus reliquo tumulo æqualis fiat. Sic quidem quæ ſacram uirginitatem prodidere puniuntur. Hæc illæ. Tunc ſibi calceo: eodem die quo & ueſtalia celebrantur: hoc eſt. vi. id. iun. ideſt octauo die iunii Iunius Brutus: qui cum cornelio naſica conſul fuit. & fœliciter in hiſpania pugnauit: a deuictis callecis ulterioris hiſpaniæ populis. Callecus eſt cognominatus: aliiqui Callacium: aliqui Callecium. aliqui Gallaicum dicunt ſed omnes errant. Nam Callecum dicere debemus. Strabo libro tertio Brutus cognomento Callecus inquit. De eo autem. L. Anneus ſic inquit: Decius Brutus aliquanto latius celtas: Luſitanos: omnes calleciæ populos ſubegit: formidatumque militibus flumen obliuionis letehen. peragratoque uictor oceani littore. non priuſ ſigna conuertit: quam cadentem in maria ſolem: obrutumque aquis ignem: non ſine ſacrilegii metu: & horrore deprehendit. Tunc: eo die. Brutus. D. Iuniuſ Brutus. Fecit ſibi cognomen: peperit cognomentum. Ab hoſte calleco: a deuictis calleciæ populis. Et tinxit ſanguine: hoſtili. Humam hiſpanum qui truci dauit multa hoſtium milia: Sic tellurem hoſtilem: hoſtili ſanguine fœdauit. Scilicet interdum eodem die & læta euenere: & triſtia aliquando: ita ut multi ſint: qui ad caſum referant: cum ratio afferi non poſſit. Veſtalium enim die Bruruſ fuit uictor. & eodem die in exercituſ Romanuſ ſub Craſſo duce trucidatuſ eſt. de quo egimuſ ſuperiore libro. Scilicet: certe. Triſtia interdū aliqn̄. Miſcent̃ lætiſ ꝓſpera miſcēt̃ aduerſiſ: dulcia amariſ. Nec feſta iuuāt: delectāt. Populum toto pectore: quia lætus populuſ omni ex parte eſſe non poteſt. Afficitur enim recordatione magnatum cladum: & deſiderio extinctorum ciuium. Craſſuſ perdidit ad euphratem fluuium: de

quo ī prīo dcm̄. Aq̄las romana uexila. Et natū.P.Craſſū. Et ſuos milites oēm exercitū. Et ip ſe ultimus ē datus læto captus & ip̄e a ſurena duce parthorū ultīo loco extinctus ē nā repugnāte ne q̄d uiuus pateret̄ parthi obtrūcarūt. Dea ueſta. Dixit parthe q̄d exultas q̄d gaudes te tot romāos trucidaſſe & ſigna rapuiſſe. Remittes ſigna ad auguſtū ut ſupiore li. dixius. Erit ultor. Octauius aug. Qui uīdicet q̄ ulciſcat̄. Necē: morte Craſſi & īgētē illā cladē. At ſimul hauritis q̄nto iduſ iunias poſt ueſtalia feſta orit̄ delphin. De quo q̄dē ſigno plura & ī prīo & ī ſecūdo li. dixius. At ſimul poſtq̄. Viole ſerta florida.

Crassus ad eufratem aquilas natūq; ſuoſq;
Perdidit: & læto eſt ultimus ipſe datus.
Parthe quod exultas: dixit dea, ſigna remittes
Quiq; necem craſſi uindicet ultor erit
At ſimul hauritis molæ dementur aſellis:
Et cereris fruges aſpera ſaxa terent
Nauita pupe ſedens delphina uidebimus iquit
Humida cum pulſo nox erit orta die.
Iam phryx a nupta quereris titone relinqui:
Et uigil eois lucifer exit aquis:
Ite bone matres: ueſtrum matralia feſtum
Flauaque thebanæ reddite liba deæ:
Frontibus & magno iuncta eſt celeberrima circo
Area: quæ poſito de boue nomen habet.
Hac ubi luce ferunt matutæ ſacra parenti
Sceptiferas ſerui templa dediſſe manus.
Quæ dea ſit: quare famulas a lim:ne templi
Arceat: arcet enim: libaq; toſta petit.
Bacche racemiferos hedera redimite capillos

Demūt̄ auritis aſellis cū corōæ ſmo uent̄ ab aſinis poſt ipſū dīē ueſtalio- rū auriti a lōgis auribꝫ. Et ſaxa aſpera molæ aſpere & ſcabre. Terēt fruges cereris cū ī eo feſto & aſini & molæ habuerit uacationē nūc aſini uerſant molaſ & ille terrūt frumēta. Nauita ſedēs puppe rector.n. nauis ī puppe ſedet. Inq̄t uidebimus delphina cū nox hūida erit orta die pulſo poſt oc caſū ſolis ipſius diei q̄ ueſtalia ſeq̄t̄ in ſpiciemus delphinū q̄m̄ tūc apparet Iā o Titōe phryx troiāe nā laome- dōtis filius. Quereris relinq̄ a nu- pta quereris q̄ te aurora relinquat. Et lucifer uigil ſtella ueneris q̄ mane ſolē p̄cedit. Exit aq̄s eois ſurgit ab oriēte. Sic idicat dīē iſequentē q̄ ē q̄r tus dies iduū iuniaꝝ & decius mēſis quo matralia celebrant̄ ē.n. matutæ deæ feſtū q̄ a græcis leucothea dicit̄. Hæc fuit ino cadmi ex Hermione fi lia. Athamātis uxor & bacchi nutrix nouerca phryxi & helles q̄ cū agita- tus furiis Athamas Learchū filiū in- terfeciſſet cū altero filio melicerta ex ſcopulo ī mari ſe p̄cipitauit. A dis maris ſuata delata ē ad hoſtia tybridis & poſtea p̄ dea habita appellata a nr̄is matuta cuius memi- nit Cicero in libris de natura deoꝝ dicēs a græcis λευκοθέαν hoc ē albā deā a nobis uero matutā quæ auroram ſignificat: inde matutinus. Huius templum eſt in foro boario ad ripam tybridis: quod Seruius Tullius poſuit, ut poeta affert. Verum poſtea inſtauratum eſt a Camillo de quo Liuius libro quinto ab urbe con. Ludos inquit magnos ex ſenatus conſulto uouit ueiis captis ſe fa- cturum. Aedemque matutæ matris refectam dedicaturum, iam ante ab rege Seruio Tullio dedi- catum & paulo poſt. Tum Iunoni reginæ templum in auentio locauit. Dedicauitque matutæ ma tris & Plutarchus. Camillum uouiſſe inquit. Nam ut ait creatus dictator in ueos magiſtratum eq tum ducens Cornelium Scipionem. primo uouit ſi fœlicem exitum bellum haberet magna ſpe- ctacula ſe facturum & templum deæ quam matrem matutam Romani uocant conſecrarurum. Hanc certe ex ſacrificiis in quibus curritur. Leucothea nominari uolunt. & enim ancillam in tem- plum adducentes alapa pulſant: deinde impellunt: & fratrum filios ante ſingulos fratres ſub bra- chio ferunt & circa ſacrificia currunt hæc ſimulachra ſunt earum rerum quæ in infantia & quæ nioe pellex paſſi ſunt. Ite bonæ matres ad templum ſcilicet matutæ. Matralia urum feſtum eſt a matrali enim matralia dicta. Reddite liba. ſacrificate & offerte liba. Flaua: ex flauis frugibus aut quia flaua ſunt ipſa liba decocta. Deæ thebanæ: leucotheæ cadmi conditoris thebarum in boetia filiæ Area celeberrima: celeberrimum forum. Quæ habet nomen de boue poſito: quod forum boarium denominatur ab erecta in eo ab ænea bouis ſtatua. Eſt iuncta pontibus: ponti ſublicio. Et circo magno maxīo qui eſt inter auentinū & palatium nā circus protendebatur uſq; in forum boarium: quod forum uel arbor protēditur uſq; ad ripas tybridis. Hac luce hoc die Ferūt. dicūt. Sceptiferas manus ſerui hoc eſt ſeruium ipſum regem. Dediſſe templa ſacra cō- ſecraſſe ædem. Ibi in foro boario. Parēti matute ipſi matri matute. Quod tēplum rotun de formæ erectis in ambitu columnis integrum adhuc eſt in ipſa ripa; in extrema parte fori ſub ti tu lo diui Stephani martyris. Quæ dea ſis. Dicam quæ dea eſt. Quare arcet. repellit. Famulaſ ancillas. A limine templi nam allapa pulſantur ancillæ & impelluntur e templo. Ar cet enim quia repellit. Sed cauſam poſtea dicemus. Et petit liba toſta, decocta ad ignem. Bac- che redimite capillos racemiferos hædera qui hēs caput hedera coronatum in quo fers racemos.

Si illa matuta. Eſt domus tua: ſi ē de familia thebana & tua matertera. Dirige opus uatis: dirige ingeniũ meũ ad hæc ſcribēda. Semele: quæ bacchi mr̄ fuerat. Arſerat. igne fulminis cremata eſt Obſeqo iouis: ppa qđ iuppiter obſequutus eſt illi: cũ acceſſit ad eã ita petentem: ea maieſtate: qua ad iunonem ire ſolebat, de quo plura in tertio diximus. Ino: quæ eſt ipſa leucothea. Accipit te puer: o bacche accipit illa re puerꝝ enutriēdũ. Et ſedula. diligens & officioſa. Nutrit te: educat te Sũma ope: quaſi ſumma diligentia & cura. Iuno intumuit: indignata eſt. Quod educet: qđ ipſa ino enutriat: Natũ: filiũ. Rapta pelilce: extincta fulmine ſemele. At ille natus. Erat ſanguis ſororiſ: q̄ſi iõ educabat qa erat filius ſemeles: q̄ erat ſoror inus. Hinc ex hac iunonis indignatiõe. Athamas: uir inus: de quo ēt egimus ĩ tertio. Agit̄ furiis: iuno induxit illi furiam: qua pcitus ille Learchũ filiũ putãs Leenæ catulũ iteremit Sed tu o pue learche. tu puer q̄ filius eras Athamãtis & inus. Cadis mãu pr̄ia: ab athamante patre trucidaris.

Sí domus illa tua eſt dirige uatis opus:
Arſerat obſequio ſemele iouis: accipit ino
Te puer: & ſũma ſedula nutrit ope
Intumuit iuno raptum quod pellice natum
Educet: at ſanguis ille ſororis erat.
Hinc agitur furiis athamas ſub imagine falſa
Tuq; cadis patria parue learche manu.
Mœſta learcheas mater tumulauerat umbras:
Et dederat miſeris omnia iuſta rogis
Hæc quoque funeſtos ut erat laniata capillos:
Proſilit a cunis te melicerta rapit.
Eſt ſpatio cõtracta breui: freta bina repellit.
Vnaq; pulſatur terra duabuſ aquis.
Huc uenit: iſanis natum complexa lacertis:
Et ſecum e ſummo mittit in alta iugo:
Excipit illæſos panope centũque ſorores
Et placido lapſu per ſua regna ferunt
Nondũ leucothe: nondum puer ille palemon:
Vorticibus denſis thyberidis ora tenent
Lucus erat: dubium ſemele ſtimele ne uocetur:

Falſa imagine: cum leneæ catulum exiſtimaret. Mater mœſta: ino dolēs & lugis filii mortē. Tumulauerat tumulo cõdiderat. Vmbras learcheas learchum puerꝝ extinctũ. Verꝝ ſolutis iuſtis umbre cũ corpe cõpõi dicũt qđ niſi eēt ad centeſimũ annum errarent. Et dederat oĩa iuſta: ſoluerat iuſta: exeqas: & in ferias dederat: rogis ubi crematũ ē cadauer Miſeris ĩfelicibus. qm̃ tenella ætate puer extinctus: tã miſere ab ipſo parēte. Hæc quoq; ino. Vt erat lãiata capillos: ita ut erat laniatis crinibuſ. Funeſtos: nã ĩ funere filii. Proſilit inſtigata & ipſa a furia pꝛupit ex domo uiri. Et rapit: ſurripit. Te melicerta e cunis: rapuit te ĩfãtē alterũ Athamãtis filiũ q̄ melicerta uocaberiſ: Eſt ſpatio cõtracta p topographiam iſthmũ achaicũ oſtendit: unde ſe in mare præcipitē dederit ino in met. nõ iſthmũ: ſed ſcopulum quendam dicit: ubi Venus Neptunnum p eorum ſalute precatur: cum dicit iactari quos cernit in ionio immenſo. Eſt terra contracta: anguſta Breui ſpatio: nam ſex tantum millibus paſſuum unde minores examilium uocauere. Repellit bina freta: duo maria ionium. & ægeum: ut apud Lucanum qualiter undas quieſcat: & gracilis geminum mare ſeparat iſthmos. Nec patitur conferre fretum: ſi terra recedat: ionium ægeo frãgit mare. Et una terra: unus iſthmos. Pulſatur: illuditur. Duabus aq̄s mari ægeo: & mari ionio illinc enim ſinus faronicus eſt: hinc criſſeus. Venit huc: ad iſthmum ino. Complexa natum: melicertã. Lacertis ĩſanis: furentibus bracchiis: quoniã ipſa furiis acta. Et mittit: deiicit. Secũ in alta in maria. Excelſo iugo: ex alta rupe. Deiecit. n. ſe: & infantem filium in mare. Panope maris nympha ſic dicta quod perſpicua ſit a πᾶν qđ ē totũ: & οπτ π cerno. Excipit illæſoſ: recepit illos ĩcolumes: ſine leſiõe ulla: & ĩ metamorphoſi oſtēdit ueneris pcibus a Neptũno ſeruatã cũ filio matrē: relatoſq; ĩ deos. Et centum ſorores: nymphæ marinæ ſorores panopes: excipiũt illos Et ferũt: ino & melicertã. Placido lapſu: leni & Trãquillo fluxu. Per ſua regna: p ſua maria: alii qui legũt p ſua regna fluit: ꝙ panope fluat cũ ſororibus: meliuſ legeſ ferũt. ꝙ nymphæ ferãt illos illæſoſ p maria. Nõdũ leucotheæ illa nõdũ erat dea: nec appellata leucothea ꝙ ſigãt alba dea. Nõdũ ille puer palemõ: erat adhuc melicerta. qa nec portũnuſ a noſtriſ: nec palemon a græcis erat appellatuſ: qa nõdũ deuſ portuum: Tenēt ora tybridis: iam peruenerãt ad hoſtia tyberina. Denſis uorticibus: crebra aquaꝝ uortigine. Lucus erat: peruenit in latium ino: ad lucum qui erat in ripa tyberina non longe a palatio: quo ſolebant baccho ſacrificanteſ conuenire. inde ſemele: ſeu ſtimele dictuſ a menadibus. quæ in eo luco erant. didicit arcadeſ ea loca tenere: ſed cum ĩſtigante iunõe menadeſ in eam irruerent: ab hercule adiuta eſt. Erat lucus. prope pallantium. Dubium eſt uocetur ſemele ue pro uel ſtimele: putant multi ſemelem uocatum lucum propter crebra ſacrificia, quæ in eo baccho fiunt a Semele matre bacchi. alii ſtimelem a ſtimuliſ bacchi putant dictum.

Ferũt dicunt. Menadas auſonias: bacchi ſacerdotes latias: quæ orgia celebrabãt: uerũ menades fuere comites bacchi ut alias diximus. Incoluiſſe: eũ lucum ibi. n. exercebãt ſacra. Ino quærit ab his menadibus. Quæ gens foret: q̃ populi eẽnt: q ea loca ĩcolerẽt. Audit eẽ arcades: eo. n. tpe Euãder cum arcadibuſ ea loca tenebat & audit. Euãdꝝ tenere ſceptra loci. regẽ eẽ Euandꝝ q̃ his in locis dominetur. Saturnia: iuno. Diſſimulata deam: quæ induerat pſonam feminæ: & occultabat deitatẽ. Inſtimulat: inſtigat & in furorem uertit. Bacchas latias: menadas latinas.

Inſidioſa. quæ ĩſidias illi parabat. Fictis ſonis: ſimulatis uerbis: & ita loq̃batur. O nimium faciles. o credulæ. O captæ toto pectore o deceptæ aut o penitus amẽtes. Hæc hoſpes: hæc pegrĩa. Nõ uẽit amica uřis choris: ſed inimica: nã uenit exploratrix rerum nřarum. Fraude petit. aliqua pditiõe huc uenit Et parat cognoſcere ritum ſacri: uult inueſtigare: & percipe cerimonias noſtras: & ſacrorum noſtroꝝ morem. Hẽt pignus: filium Quo filio. Poſſit pendere: ſoluere pœnas quaſi. d. eripiamus illi filiũ & has pœnas det nobis. Vix bñ deſierat loq. ſ. uix expleuerat ſermonẽ ſuũ iuno. Thyades: menades ipſæ a θύω quod ẽ ſacrifico. Cõplẽt auras: replẽt aera. Vlulatibus: uerſæ. n. in furore ululare cœpunt: & irruere contra matrẽ & puerũ. Effuſis comis in ſua colla: paſſis p colla capillis. Iniiciuntq̃ mãus: quaſi pulſare ĩcipiunt illã ut eſt illud paretĩ manus ĩiecit. hoc ẽ uerberauit: aut cũ ĩpetu iacere: ſeu ĩpetum facere in meta. qua centum q̃ſq̃ parabat iniicere anguipedum captiuo brachia: cœlo: & iniicere iaceret: Veriaut tu mihi terrã iniice & Hor. Iniecto ter puluere curras. Et pugnant auellere pueꝝ: cõtẽdunt & conãt̃ eripe. a matre melicertã. Illa: ino. Inuocat deos: ĩplorat deoꝝ auxiliũ. Quos ignorat: nã pegria nõdũ cognouerat deos italos: & ſic eos inuocans inclamauit

Menadas auſonias incoluiſſe ferunt
Quærit ab his ino quæ gẽs foret arcades eſſe
Audit: & euandrũ ſceptra tenere loci
Diſſimulata deam latias ſaturnia bacchas.
Inſtimulat fictis inſidioſa ſonis.
O nimium faciles. o toto pectore captæ
Nõ uenit hæc ueſtris hoſpes amica choris
Fraude petit̃ ſacriq̃ parat cognoſcere ritum.
Quo poſſit pœnas pendere pignus habet
Vix bene deſierat cõplent ululatibus auras:
Thiades. infuſis per ſua colla comis
Iniiciuntq̃ manus puerũq̃ auellere tẽtant:
Quos ignorat adhuc inuocat illa deos:
Diiq̃ uiriq̃ loci miſeræ ſuccurite matri
Clamor auẽtini ſaxa propinqua ferit.
Appulerat ripe uacas œtheus libertas.
Audit. & ad uocem concitus urget iter.
Herculis aduentu quæ uim modo ferre parabant
Turpia fœmineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc cognorat. n. matertera bacchi
An numẽ. quod me te quoq̃ uexat: ait
Illa docet partim: partim præſentia nati
Continet & furiis ĩ ſcelus iſſe pudet.
Rumor; ut eſt uelox agitatis peruolat alis

Diiq̃ uiriq̃ loci: o dii hoꝝ locoꝝ pſides: & nõ o uiri q̃ hæc loca ĩcolitis. Succurrite miſeræ matri: afferte mihi opem. Clamor: inus. Ferit ſaxa auentini: uox ipſa inclamãtis exaudita ẽ ex auẽtino: ubi erat Hercules: eo enim tempore illuc appullerat ex hiſpania rediẽs. Propinqua: quæ uicina erãt Otheus: hercules ab œthea mõte: ubi cremabitur. Appullerat ripæ: thyberinæ. Vaccas hyberas: bouẽſ gerioniſex hiſpania. de quo in primo li. diximuſ. hybera ab hybero amne.

Audit: clamorem inus: Et concituſ: raptuſ. Vrget iter accelerat. Ad uocem: raptim. n. accurrit: quo uocem inclamantis audierat. Quæ parabant modo uim ferre menades quæ uolebãt inferre uim hoſpiti. Aduentu Herculiſ cum aduenieſſet hercules. Dedere terga turpia fugæ fœmĩæ: turpiter ſe ĩ fugã muliebrẽ cõuerterũt. Matertera bacchi: uerba ſũt Her. o Ino ſoror Semeleſ matriſ bacchi nã Mr̃tera ſoror matriſ. dicit̃. Eni cognorat: ita eã nõie herculeſ cõpellauit q̃a cognouerat ipſã: nã illa thebana: & thebãuſ quoq̃ herculeſ. Quid petiſ hĩc. ex latio: q̃ſi q̃ cã ueniſti i latiũ. An uexat te numẽ q̃d me quoq̃: uexat ne te iuno: quia mr̃tera ex bacchi: queãdmodũ & me uexat. Illa docet ptim: q̃ſi explicat ptẽ maloꝝ. Parti cõtinet pſentia nati. i pte ãt prohibet a puero: quia illud referre nõ ſuſtiet: q̃d cũ eo ĩ mare ſe pcipitauerit. Et pudet iſſe ĩ ſceluſ furiiſ. pudet ſe furore pcitã iſſe ſe cũ filio pditũ. Rumor ut ẽ uelox: diuulgatũ ẽ nomẽ inus p laſciũ: & ſuſcepta ea hoſpitio a carmẽtĩ: quæ uaticinata ẽ eoſ. hoc ẽ ino & filiũ: in deoſ referendos: futuraq̃ numina põti: alterã quoq̃ leucotheã a graiiſ a noſtriſ matutam nũcupandam: alterꝝ præ futurum portubuſ: & a noſtriſ portunum: a græciſ palemona nominandũ. Rumor: fama ipſa. Peruolat alis agitatiſ: quaſi celerrime tranſfertur. Vt: eſt uelox. ut ſolet per loca magna cum celeritate pferri.

O Ino nomē tuū ē freqns ī ore:q̄ſi iā fama repleuerat lati ū: & oēs repetebāt nomē inus. D certiſ tu Ino. Hoſpita intraſſe fidos penates carmētis: diceris a carmēti mr̄e Euādri ſuſcepta hoſpicio & intraſſe fidelē eius domū: quæ tibi nocitura nō eēt: ſed potius profutura. Et depoſuiſſe lōgā famē ibi primū comediſſe. Sacerdos tegææ: carmētis a tegea oppido arcadiæ. Tradit̄: dr̄. Dediſſet ſuæ hoſpitæ. Liba ꝓperata ſua māu: q̄ celeriter ipſa ſuis maībus fecit. Et cocta ſubito foco: aut ſubito ī focis cocta aut ſubito extructo foco: & acceſo igne decocta. Nūc quoqꝫ: hoc ēt tpe. Liba iuuāt: delectāt. Illā feſtis matralibꝫ: cū matralia celebrant̄. offerunt̄.n.liba quoqꝫ offerendorū mos ab hiſlibiſ: q̄ carmētis obtulit originē hūit. Ruſtica ſedulitas diligētia ſine ullo artificio ga illa parauit liba more ruſtico. Fuit gratior arte: ná gratiora illa liba properata: quā ſi paraſſet illa dapes ſplendidas: & ſūmo artificio cōditas. Ait Ino o uates: o carmēti. Reſigna nūc aperias tu mihi nūc comederi. Fata uentētia: quaſi gd d̄ me futuꝫ ſit. qua licet: nō ultra q̄ fari licuerit. Et.n.uaticinātes cū concepint numē oīa futura norūt: ſed oīa referre nō poſſūt: un̄ ē illud Lu.nec tm̄ ꝓdere uati quātū ſcire licet. Adde p̄cor hæc uaticinia tua Meis hoſpitiis: mūeri hoſpitali quia me hoſpitio ſuſcepiſti: ēt hoc ad hoſpitiū accedat. Parua mora ē breue tpis ſpatiū. Vates ſumit cœlū ac numina. aflata ē cœleſti numie. Et fit plēa ſui dei toto pectore: īplet̄ apollineo ſpiritu: & Lu.plēior arctus phœbados irrupit pæā mentēqꝫ priorē expulit: atqꝫ hoiem toto ſibi cedere iuſſit pectore. Vix poſſes ſubito cognoſcere illā iā nō hūana: ſed diuīa uidebat̄: ita ut ſubito agnoſci nō poſſet: cū nō eadem uideret̄. Tāto erat ſāctior: auguſtior iā pléa deo. Et tāto maior id ē illd̄ uergilianum maiorqꝫ uideri nec mortale ſonās aflata ē numie qn̄ Quā mō: q̄ paulo an fuerat: ante cōceptū numen Læta canā: hoc ē carmētis uaticiniū o Ino dicā felicia: quæ tibi iā aderūt.

Eſtque frequens ino nomen in ore ſuū
Hoſpita carmentis fidos intraſſe penates
Diceris: & longam depoſuiſſe famē.
Liba ſua properata manu tegeæa ſacerdos
Traditur & ſubito cocta dediſſe foco
Nūc quoque liba iuuant feſtis matralibus illa
Ruſtica ſedulitas grauior arte fuit.
Nunc ait o uates uenientia fata reſigna
Quæ licet: hoſpitiis hoc precor adde meis:
Parua mora eſt: cœlū uates ac numina ſumit
Fitque ſui toto pectore plena dei
Vix illa ſubito poſſes cognoſcere tanto
Sanctior: & tanto quā modo maior erat
Læta canā gaude defuncta laboribus ino
Dixit: & huic populo proſpera ſemp ades.
Nomen eris pelagi: natū quoqꝫ pontus hēbit
In noſtris aliud ſumite nomen aquis
Leucothee graiis matuta uocabere noſtris
In portus nato ius erit omne tuo
Quē nos portunnū: ſua lingua palemona dicet.
Eſte precor noſtris equus uterque locis
Annuerat: promiſſa fides poſuere labores:
Nomina mutarunt hic deus illa dea eſt.
Cur uetet ācillas accedere queritis. odit.
Principiumque odii: ſi ſinat ipſa canam.

Gaude defūcta laboribꝫ: lætare q̄ iā ad finē laboꝝ puēiſti ut ē illud. Ver.pelagi defunctæ piclis Et ades ſp ꝓſpa huic populo ſp adeſto ꝓpitia: & felix his arcadibꝫ: & latinis: & gcūqꝫ hæc loca poſtea īhitabūt. Eris numē pelagi. dea maris: & q̄ ſurgētē e mari dic̄ referes: Pōtus hēbit quoqꝫ natū: & filiꝫ quoqꝫ tuꝫ erit mari & deꝫ portuū. Sūite ali.no.ī no.aqs: nō tu ino n̄ ille melicerta appellabitur ſed alia noīa accipietis ī nr̄o mari. Leucothee graiis uocabere. a græcis appellar̄ leucothea: & ſigāt albam deā: ut diximus. Matuta uocabere noſtris: latini appellabunt te matutā: & p̄eris matutino tēpori: nā matutinus a matura ducitur. Omne ius erit tuo nato in portu: filius tuus hēbit omnē ī portubus poteſtatem. Quem nos portūnum noſ ī latio uocabimꝫ portūnū ga portubuſ præſidētē. Sua lingua græca Dicet palemona. palemon a græcis appellabitur. Ite uterqꝫ æquus præcor ite & eſtote ābo ꝓpitii. Nr̄iſ locis: regiōibꝫ latinis. Fides ānuerat ꝓmiſſa. q̄ſi affirmauit fideſ: & re ipſa cōprobauit: q̄ a fatis ꝓmiſſa erāt: nā ī deos mutati ſūt. Poſuere labores: iuxta reſpōſū defūcta laboribus. Mutarūt noīa: reliq̄re uetera: & noua noīa ſumpſerunt. Hic deus: iā portunnus. Illa dea iā leucothea: ſeu matuta. Cur uetat ācillas. repellunt̄ a tēplo matutæ ācillæ oēs: p̄ter unam q̄ a lapis cedūt: & īpellūt: ut ī camillo Plu.īqt: & ꝓblemate.xv.ita īqt Quid ē qd̄ ancillis ædē matutæ īgredi fas nō ē. unā uero tm̄ mulieres īroducūt: quā alapis cedūt. an ga hāc unā ita pulſari ſignū eſt ſeruaſ aditu ꝓhiberi. reliq̄s āt pp fabulas repellūt. Ino.n.uirū rē cū ſerua hēre ſuſpicata filiū depiſſe dr̄. Seruā uero græci ex Aetholia oriūdā fuiſſe dn̄t noīe ātipherā: ex quo apd̄ nos ī cherōea ꝓ æde matutæ ædituꝫ loꝝ tenēs ꝓnūciat: n̄ ſuū īgredi: nō ſuā: nō Aetheolū: non Aetheolā. Quæritiſ cur uetat accedere ācilas cur prohibeat tēplū ingredi ſeruas. Odit: inſectat̄ odio. Et canam ego. Principiū odii: dicam unde hoc hodium habuerit originē. Si illa ſinit ſi matuta ipſa ꝑmitit

Vna miniſtrarũ ſolita ẽ cadmea tuarum:
  Sæpe ſub amplexus coniugis ire tui
Improbus hanc athamas furtim dilexit ab illa
  Comperit agricolis ſemina toſta dari.
Ipſa quidẽ feciſſe negat: ſed fama recepit
  Hoc ẽ cur odio ſit tibi ſerua manus.
Nõ tamẽ hanc pro ſtirpe ſua pia matr adoret
  Ipſa parum fœlix uiſa fuiſſe parẽs:
Alterius prolem melius mandabitis illi:
  Vtilior bacho quam fuit illa ſuis.
Hãc tibi quoꝑperas memorant dixiſſe rutili

O Cadmea: o Ino Cadmi filia. Vna tuaꝝ miniſtrarũ: Antiphera una ex ancillis tuis. Eſt ſæpe ſolita ire ſub amplexus tui cõiugis: ſæpe ſolita ſuccũbere uiro tuo. Athamas ĩprobus: minime ꝓbus. Furtim: occulte. Dilexit hãc: amauit antipherã. Ab illa: ancilla. Cõperit: cõpertũ habuit. Dari ſemina toſta: incocta agricolis. illa illum docuit Ino coniugem dare incocta ſemina his q arua colebãt: ut falſo ex oraculo ad expiationẽ poſui diceret phryxum & hellẽ: de quo diximus in tertio libro. Illa qdẽ feciſſe negat: dicit ſe Ino ñ dediſſẽ toſta ſemina. Sed fama recepit accepi tita fuiſſe & ſic refert. Hoc ẽ: hæc cã. Cur ſerua manuſ ſit ſibi odio: cur odio inſectetur ancillas. Non tamen mater pia: religioſa. Adoret hanc: maturam: non ſacrificet huic & ſuplicet.

Pro ſtirpe ſua: pro ſalute: aut proſperitate filiorum. De hoc etiam agit plutarchus problemate. xvi. cur apꝺ hãc ipſam deã ſuis quidem filiis bona non optant: Cum nepotibus id tribuant: an quod ino miri quodam: & humano ingenio eſſe & ſororis filio mãmam præbuiſſe. In filiis uero infœlix extitiſſe uidetur: an aliter potiuſ: qđ moralis: & pulchra imprimis conſuetudo: & multum inter neceſſarios beniuolentiæ comparans exiſtimata ẽ. Ipſa ẽ uiſa fuiſſe parum fœlix pares io non oratur pro filiis: quia ipſa parum felix fuit in filiis cum alterum extinctum a patre uidiſſet: cum altero ſe præcipitem dedit. Melius mandabitis. pro comendabitis illi matutæ. Prolem alterius: filios fratrum: aut ſororum. Et in camillo Plutarchus inquit & fratrum filios ante ſingulos fratres ſub brachio ferunt. Fuit utilior bacho qui fuit ſororis filius: quem ipſa educauit Quam fuit ſuis: filiis ſcilicet. Hanc tibi quo properaſ memorant: matuta cum Romæ poſtea coleretur extructo illi templo oraculum eius conſuluit Rutilius conſul in marſos iturus. Monituſqꝫ eſt ne properaret: nam in matralibus eſſet a marſis obtruncandus. Quod ita euenit: & eadem poſtea die ſubſequẽtis anni Didius cum exercitu ab iſdem fuſus eſt. Hoc autem bellum quod ea tempeſtate gẽſtum eſt: alii appellauere ſociale nam omnes itali ſocii erant populo romano. Alii itali cum ꝙ italia magna ex parte deſciuit. Alii Marſicum: ꝙ a marſis originem habuerit. Id aliqua ex parte ex Epitomate Liuii percipitur. & ex. L. Anneo floro attigit & Strabo: ubi de piceno agit: dicens ultra picenum ueſtini ſunt & Marſi: & peligni. & marrhucini: & ferentani. & ſãnites populi regionem montanam poſſidentes. & mari non admodum proximi: Hæc autem natio exigua eſt

Cæterum fortitudine conſpicua oſtentata. Romanis eorum ſæpiſſime uirtute. primum cum aduerſus eos bellum gerebant. ſecundo cum ipſorum militiæ ſocietatẽ inibant: tertio cum & libertatem & ciuitatis communionem aſſequi uolentes: repulſam paſſi deſciuerunt. Vnde marſicum exarſit bellum. Corphinium pelignorum metropolim: communem uniuerſis italis ciuitatẽ demõſtrantes. Eamqꝫ mutato nomine italicam appellantes: contra populum romanum receptaculum: propugnaculumque conſtituerunt. Adunatiſqꝫ complicibus imperatores creauere. Biennio igitur protraxere bellum donec perfectum eſt: ut in ciuitatem communiter uocarentur: cuius rei gratia tantum belli conflatum fuerat incendium. Marſicum autem ideo nominatum eſt bellum: quoniam a marſis rebellandi ſuſcitatum fuerat initium: præſertim a Popedio: hæc ſtrabo. Appianus autem omnem hiſtoriam refert. & utriuſque partis duces commemorat. Romanis inquit ſex. Iulius Cæſar. & P. Rutilyus lupuſ conſules præerãt: prætores quibuſcunqꝫ ex optimis cõſulibuſ addiret Rutilio uidelicet Gneum Pompeium: parẽtem Põpei illius: qui magnus cognominatus eſt: ac: Qu. Cepionem. C. ꝑpẽnã. C. Mariũ: & Valeriũ Meſſalam. Sub ſex Cæſare. P. Lẽtulũ: ac ipſius cæſariſ fratrem. & Titum didium. Licinium Craſſum: Cornelium Syllam: & præter hoſ Marcellum. italis duceſ alii præerant cõmuneſ in cõmuni exercitu: Quibuſ omnibuſ præerant. T. Aphraniuſ. C. Põtiliuſ. Mariuſ Egnatiuſ: Qu. popediuſ. C. Papiuſ. M. Lãponiuſ. G. Iudaciliuſ: Eriuſ aſiniuſ & VectiuſCato. Et poſt commemoratoſ duceſ paulo inferiuſ. Rutiliuſ conſul. &. C. Mariuſ ſupra flumen Lyrim ponteſ tranſeundi cauſa non magno inter ſe ſpacio coniunxerãt: Quibuſ Vectiuſ Cato aduerſuſ ſteterat: non longa Marii ponte. Clam itaque noctu circa Rutilii pontem inſidiaſ in ualle diſponit. Simul autem Rutilium uidere in tranſitu diſſimulanſ inſidiaſ educit. Pluribuſque inter arida necatiſ: Multoſ flumini immerſit. Hoc in prælio Rutiliuſ ab hoſtibuſ ſagitta caput ſauciuſ: non multo poſt interiit. Hæc ille rutulio. P. Rutili Lꝗe. Memorant: referunt poſteri. Hanc: maturam. Dixiſſe tibi quo properaſ quo accele raſ ire in expeditione.

Cōſul: cū tu eris cōſul. Cades: occūbes. Ab hoſte marſo: īterficieris à marſis ī īſidiis a Vectio ca tōe diſpoſitis. Luce mea: ī meis feſtis: hoc ē ī matralibus. Exitus: finis. Acceſſit uerbis: nā ut il la pdixerat: ita illc eo die iteriit. & adeo fuit acerba rōanis mors illiꝫ: ut referēt diē īfaſtos & illa quo qꝫ clades luctuoſa eodē bello. Q u. Ser. p cōſul ī oppido Aſculo cū oībus ciuibuſ rōanis: q̄ ī eo oppi do erāt: occiſus ē: p qua clade ſaga populus ſūpſit. Et flumē tholēi. Liris ānis ad lyri. n. pugnatū ē cū cōſul piit: Q ui fluuius Stra. teſte Clāis ēt appellatꝫ ē & poeta hoc ī loco tholenū p lyride poſu it ꝙ eo quoqꝫ noīe appellatus fuerit.

Luce mea marſo conſul ab hoſte cades.
Exitus acceſſit uerbis; flumenqꝫ theloni
Purpureum miſtis ſāguine fluxit aquis
Proximus ānus erat; pallātide uictus eadem
Didius hoſtiles ingeminauit opes.
Lux eadē fortuna tua ē; auctorque locuſque
Sed ſuper iniectis quis latet iſte togis
Seruius & conſtat eum, ſed cauſa latendi
Diſcrepat. & dubium me quoque mētis habet
Tum dea furtiuos timide profitetur amores
Cœleſtéque homini concubuiſſe pudet.

Sūt q legerūt flumēqꝫ tholēti a tholē tō: qd p picenū labit̄. ſed lōge diſtat & cædes de q̄ agit poeta nō fuit ī Piceno ut iā diximꝫ. Fluxit purpureū rubi cūdum. Aqs mixtis ſāguine pp cæ dē ī eius ripis factā: & multos eiꝫ aqs īmerſos fluxit lyris aquis ſāguinolētis Erat annus pximus ſubſeqns. Di dius. T. Didius unus ex ptoribꝫ. Cæ ſus eadē pallātide: īterēptus eodē die hoc ē quarto iduū ianuarū. Ingemia uit opes hoſtiles: auxit uires hoſtiū. fu ſus. n. ipſe cū exercitu auxit marſorum meoꝝ opes. Pallātide dixit pp auro rā: q̄ dicta ē Pallātis filia: ut ſupius di ximus. Lux eadē fortuna tua ē: eodē die matraliūꝝ: hoc ē decimo die men ſis Iunii ē feſtum fortūæ: cui delubꝝ eodē ī loco idē Seruius dedicauit: ubi erat eius ſimulachrū ſed pānis uelatū. Huic rei triplicē affert poeta rōnem uel qd a fortūa amatus eſt: ſed puduit poſtea deā homini concubuiſſe: iō uelatū eē uoluit: Vel qd Seruii morte confuſa plebs mœrore & deſiderio amiſſi regis: quod referebatur imago a lachrymis rēperare nō poterat. Vellauere igitur imaginem ut poſſēt lachrymis adhibere modum. Vel quod uelari uoluit: ne uideret ſceleratam filiam parrici dā. ſane Seruius Tullius: ut ex Dioyſio excerpſimus. īterfecto factione Martioꝝ Tarquinio priſco relictis duobus puulis nepotibus cum eius gener eēt Tarquinio ſucceſſit: anno quarto quinquageſi mæ olympiadis: de cuius genere hæc referuut̄. In cornicula urbe latinorum uir quidā regiigeneris mulieri coniungit̄ pulcherrimæ & pudicæ: Ocriſyæ noīe ipſe Tullus cum ea urbs capta ē a Roma nis: pugnans morit̄: ipamqꝫ Ocriſiā pgnātē exceptā e pda Tarqui. rex capit: datqꝫ uxori domū ex hac Ocryſia adhuc ſerua puer naſcit̄: quē a cognatiōe Tulliū: a fortu na Seruiū appellauit: ꝙ eū ſeruiēs pepiſſet. Alia de eo refert̄ fabula. quā poſtea referemus. A pueritia ad uirilē ætatē multa ſub Tarquinio ſplēdide geſſit: affectuſqꝫ ab eo multis honoribus: & hūc ſibi generū delegit. Regnum extincto Tarqui. tanaquilidis hortatu aggreſſus ē. & ī eo prudētiſſimū & magnanimum ſe regem ſemp geſſit: fortunaqꝫ ſemp uſus pſpa pterq̄m ad exitū: filiaſqꝫ duas hūit: quas Arūti & Tarqui nio tarquinii priſci nepotibus mrionio collocauit: quaꝝ altera mitis: altera imanis īgenii fuit: ſic & ipſi uiri tarquinius cū frīs uxore: q̄ īmanis erat rē hēbat. Fratrē qa maluſ eſſe nollet: e medio ueneñs ſuſtulit: in ſcelus hoc uxorē ipſius: cui ſtupro cōmiſcebant̄ habēs adiutricē ſuæ ipſius ſororē. Nuptā ſibi pudicā feminā & filioꝝ ſociam per eoſ dieſiſdem ueneniſ interfecit: priuſqꝫ quam pyræ mace ratæ eſſent: quæ infelicia corpora ſuſcepant: epulum amicis dedit: nuptiaſqꝫ pfecit. homicidamqꝫ ſpōſā in cubiculum ſororis duxit: tulliū clæmentiſſimum regum. & de populo rōano optime meri tum palā interemptū. Neqꝫ funere: neqꝫ ſepultura fungi pmiſit. Crudelis filia ſup tulli corpuſ uecta carpēto. tarquiniā uxorē tullii & patris ſui ſororē: ſibiqꝫ bñiuolā: ne uiꝝ lugere poſſet laqueo cōfe cit. Armis deniqꝫ & maloꝝ factione ad principatum tranſgreſſus eſt. Hic exituſ tullii fuit: quem cūm attingat poeta: nos quoqꝫ ex hiſtoria referre uolumuſ. Cæteraqꝫ prætermiſimuſ: paulo poſt O fortuna eadē lux ē tua: idē dieſ ē tibi quoqꝫ cōſtitutuſ. Et auctor: idē tullius: qui dedicauit ædem maturæ: dedicauit & tibi. Et locus: idē nā boario ædes cōſecrata aut locum eundem dicas qd hēat ſacellum iunctum. Sed quis latet æde iupiniectiſ togis: cuius ē illa imago: quæ ſuppoſitis togis uela ta eſt in templo. Seruius eſt: ſimulachrum Seruii tulli. Hoc enim conſtat: manifeſtum eſt eum eſſe. Sed cauſa latendi: quare lateat. Diſcrepat. nam uaria affertur. Et habet me quoqꝫ du bium mentis: ego quoqꝫ dubius ſum: & neſcio quam potiſſimum cauſam affirmē. Dum dea fur tiuos, prima cauſa: quæ ad fortunā refertur: quod amauerit tullium: Sed poſtea cum puderet deā homini ſuccubuiſſe texit amati regis imaginem: Sed locus inde fabulæ datuſ. Q uod tulliuſ omni uita fortuna pſpera uſuſ ē. Dū dea. fortūa. Timide pfitet̄: cū timiditate exercet. Amoreſ furti uos occultos. Et pudet cœleſtē: erubeſcit dea cœleſti ſi fortūa. Cōcubuiſſe. hoī hūiſſe rē cū mortali.

Arſit enim magna correpta cupidine regis:
Cæcaq; in hoc uno non fuit illa uiro.
Nocte domū parua ſolita ē ītrare feneſtra:
Vnde feneſtralis noīa porta tenet.
Nūc pudet & uultus uelamine cœlat amatos
Oraq; ſunt multa regia tecta roga.
An magis eſt uerū: poſt tulli funera plebem
Cōfuſam placidi morte fuiſſe ducis
Nec modus ullus erat creſcebat imagīe luctus
Donec eū poſitis occuluere togis.
Tertia cauſa mihi ſpacio maiore canenda eſt
Nos tamen adductos intus agemus equos
Tullia cōiugio ſceleris mercede parato
His ſolita eſt dictis extimulare uirū.
Quid iuuat eē pares te noſtræ cæde ſororis
Meq; tui fratris: ſi pia iura placent:
Viuere debuerāt & uir meus & tua coniunx
Si nullū auſuri maius eramus opus.
Et caput & regnū factum eſt dotale parentis.
Si uir es īdictas erige dotis opes.
Regia res ſcelus eſt: ſocero cape regna necato
Et noſtras patrio ſanguine tinge manus.
Talibus inſtructus ſolio priuatus in alto
Sederat attonitum uulgus ad arma ruit:

Arſit.n. īpa fortuna. Correpta magna cupidine regis quaſi ſuccēſa magnó amore regis Tullii. Et ī hoc uno uiro ī rege Tullio ſolo. Nō fuit cæca: ſed occulta. Effingitur.n. cæca fortūa: qa merētes deprimit: īmerētes extollit: nūc erigit. nūc ſternit: & nunq̄ ī eodē ſtatu pſiſtit. ī Tullio nō fuit cæca: qa ſp illi pſpera affulſit. Eſt ſolita fortuna ītrare domū: ſolebat illa īgredi ad tulliū. Nocte pua feneſtra nō p paretē portā: ſed furtī p feneſtrā exiguā & noctis tpe. Vn̄: ex quo. Porta tenet noīa feneſtrellæ: Porta appellat̄ feneſtra. Plutar. xxxv. pblemate ita īqr: Quidē qd portā unā feneſtrā appellāt: apud q̄m fortūæ thalāus poſitɔ ē. An qa Ser. rex fecūdiſſia fortuna uſus cū fortuna rē hūiſſe creditus ē. cū p feneſtrā ad eū penetraret An hoc fabuloſū: illud āt uerū Targnio priſco Rōæ regnāte: cū is a paſtoribus eēt occiſus. Tanaql eiɔ uxor mulier ſane prudēs & fortis p feneſtrā populū allocuta multitudini pſuaſiſſe dicit̄: ut Seruiū regē declararet. ex eo factū ē. ut locus ille ita appellaret̄. Nūc pudet: fortunam facti. Et cœlat: tegit. Vultus amatos: uultɔ tullii: quē amauit. Velamīe togiſ ſeu qbuſcūq; pānis. Et ora regia: uultɔ Seruii regis Sūt tecta: uelata. Multa toga: cū habeat caput togis īuolutū. An magis ē uerū: An hæc ē uerior rō. Poſt funera. poſt mortē. Tullii regis. Plebē cōfuſā: turbatā. Morte placidi ducis: morte bēigni regis. Fuit.n. plebs mœſta amiſſo p īiuriā bn̄merito rege Nec erat ullɔ modus: nō poterat adhibere modū mœrori. Luctus creſcebat ima. cū uideret̄ imago regis creſcebat dolor. & eū dolore lachrymæ. donec: uſq; quo. Occuluere: uelauere imaginē. Togis cōpoſitis: ſupiectis ſic uelata imagie modū poſuer̄ lachrymis. Tertiacā hāc tertiācām refert ad ſceleratū filiæ facius. Eſt canēda mihi r̄ferēda a me. Maior̄ ſpatio. pluribɔ uerſibus. Nos tamen agemus intus equos adductos. quaſi reflectemuſ curſum. & non ero longior: ſed paucis expediam. Adductos: idem q recuruatos: ut in heor i. Eſt ſinus adductos modice falcatus in arcus. Tullia. tullii regis filia. Eſt ſolita extimulare: ſollicitare. Virum. Targniū. His dictis. his uerbis. Parato cōiugio: poſteaq̄ pauit m̄rioniū. Mercede ſceleris: p̄mio crudelis facioris. nā Arūs eiɔ prius uir uenēo necatɔ ē. ea portiōem porrigente: & eiɔ ſorore uenēo quoq; extīcta. Quid iuuat eē pares: uerba īpius Tulliæ ad Tarq. qd pdeſt: ſi ī patrādo ſcelere pares ſumɔ. Te. ſ. eē parē. Cædētæ ſororis: qa ſororē meā tibi nuptā uenēo cōfeciſti Et me cæde tui fris: qa uenēo ego frem tuū & uirꝝ meū pemi. Quid igr̄ pdeſt ſi tu ſororē meā interfeciſti: & ego frem tuū necaui. Si placet uita pia: q̄ſi ſi deiceps pii eē uolumɔ. & ī ſcelere n̄ pſeueramɔ. & Photius apd̄ Luca. ī. viii. Pharſaliæ. Exeat aula q uult eē piɔ. uirtɔ & ſūma ptās nō coeunt ſp metuet: quē ſeua pudebūt. Et uir meɔ: arūs fr tuuſ: quē ego pdidi. Et cōiūx tua: q̄ erat mea ſoror dbuerāt uiuere & n̄ a nobis tā miſerrie necari. Si nullū malɔ opɔ eramɔ auſuri: ſi audētes aggreſſuri n̄ eramɔ maiora faciora. Et caput parētis caput Tullii pr̄is mei. Et regnū: qd̄ poſſidet. Eſt factū dotale. q̄ſi debet̄ tibi iure dotis: qa ego filia ſū hr̄s: & uitæ pr̄næ & regni. hæc ego tibi p dote debeo Si tu es uir meɔ. Cui ego dotē debeā. Exige: pete ex debito. Opes dotis īdictas: q̄ tibi īdictæ: & cōſtitutæ ſūt. Regia res ſcelɔ ē: ne poſſet Tar. illud obiicere: Sūmā eē īpietatē ſeuire ī ſocerꝝ. aut uelle p ſcelera regnū occupare: refellit illa a ſētētia arguēs: qd̄ ad tyrānū ptinet exercere ſcelera: ide illud Luca. Libertas ſcelerꝝ ē: q̄ regna īuiſa tuet̄: & Ci. ī officiis refert cæſarē dicere ſolitū illud: Si illud uiolādū ē iuſiurādū regnādi cā uiolādū ē. ſocero cape regna necato: occupa regnū īterfecto Tul. Et tīge. īficias. Māus nr̄as ſāguine pr̄io: ſpgant̄ māus meæ cruore pr̄is mei. Talibus īſtīctus. ſtigatus: & ſtimulatɔ Targnius his uerbis uxoris. Sederat puatuſ ī alto ſolio anteq̄ rex a populo declaret̄: cōſcēdit regiū ſolium. Vulgɔ attōitū: exterrita plebs ſcelere. Ruit ī arma. naliāi p Tarq

nio: alii ꝓ Seruio ſūpſere arma. & Li. inquit Tarq. īſtīctū mulieribꝰ furiis: & ut agēde rei tpſ uiſū ē ſtipatū agmine armatorꝝ in forꝝ irripuiſſe. īde oībus pculſis pauorē in regia ſede ꝓ curia ſedentem pr̄es in curiā p p̄cone ad regē Tarq. citari iuſſiſſe. cōueniſſeq; illos ꝓſeq̄t: & illū cām in Tulliū egiſſe: & paulopoſt Tulliū īterēptū. & regnū a Tarq. occupatū. Hic cruor: fūdit̄. Hic cædes: cōmiſt̄. Aetas infirma īualida ætas ſenilis. Vincit̄: nā ualidior & robuſtior tarquinius iuuenis facile uicit decrepitū ſenē. Supbꝰ. Tarq. cognomīto ſupbus. Gener Tullii cuius filiā hēbat uxorē. Habet ſceptra rapta ſocero: regnū qđ ſocero ui eripuit. Ipſe: Tul. Cæſus ſub exquiliis ubi erat ſua regia. pēptus ī eſprio uico exqliarꝝ: ꝓpe ſuas r̄gias ædes hītauit. n. in exqliis Ser. Occidit. q̄ſi moriēs cecidit ſāguinolētus: ſāguine plenꝰ. In dura hūo: ī ſolida tellure de eiꝰ morte Liuius: Tū Tarq. īquit: Neceſſitate iā ipſa cogēte ultīa audet̄: mlto & ætate & uiribus ualidior: mediū arripit Ser. elatūq; e curia in īferiorē ptē p gradꝰ deiicit. īde ad cogēdū ſenatū in curiā r̄dit. Fit fuga r̄gis apparitorꝝ: atq; comitū. Ipſe ꝓpe exanguis cū ſemianīs r̄gio comitatu domū ſe r̄cipet pucīſſetq; ad ſūmū cypriū uicū ab hiſ q̄ miſſi a tarq̄nio fugiētē cōſequuti erāt interficit̄: credit̄ q̄a ñ abhorret a cœtero ſceler̄. admōitu Tulliæ id factū. Filia: Tullia. Alta: ſublimis Et ferox: crudelis. Ibat p medias uias carpēto: uehebat̄ illa curru p urbē Initura pr̄ios pēates: itura ī regiā patris. & Li. inq̄t carpēto certe id qđ ſatis cōſtat ī forꝝ iuecta: nec r̄uerita cœtū uirorꝝ: euocauit uirꝝ e curia: regēq; pr̄ia appellauit. a quo faceſſer̄ iuſſa ex tāto tumultu: cū ſe domū recipet pucīſſetq; ad ſūmū Cypriū uicū: ubi diāium nup fuit: flectēti carpētū dextra in urbiū cliuū: ut in collē exqliarꝝ eueheret̄. r̄ſtitit pauidꝰ: atq; inhibuit frenos: is q̄ iumēta agebat iacētēq; dñe Seruiū trucidatū oñdit. Fœdū inhūanūq; inde tradit̄ ſcelꝰ: monumēto q; locus ē: ſceleratū uicū uocāt quo amēs agitātibꝰ furiis: ſororis ac uiri. Tullia p pr̄is corpꝰ carpentū egiſſe fert̄: ptēq; ſāguinis ac cædis pr̄næ: cructo uehiculo cōtaminata ipſa reſpſaq; tuliſſe ad pēates ſuos uiriq; ſui. & reliq. Auriga: is q̄ iumēta agebat: Vt: poſtq̄. Aſpexit corpus: Seruium ipſum trucidatū. Reſtitit: hæſit & cōtinuit equos. Lachrymis ꝓfuſis: ñ. n. potuit cōtinere inſpecto rege: tā miſerr̄ie trucidato: Illa: Tullia: Corripit: hoc ē increpat. Hūc: aurigā. Tali ſono. his uerbis Vadis: pgis ne quo debes: An expectas amarꝝ p̄tiū pietatis q̄ſi expectas ne uerbera. aut crucē ꝓ hac tua in pr̄em meū pietate. Duc inq̄: age dico. Rotas inuitas: currꝝ ēt renitētē. Per ipſa ora: pr̄is. ſ. Certa fides facti ē: q̄ſi certū ē ita factū fuiſſe. Vicus ē dictꝰ ſceleratꝰ ab illa: a ſceler̄ & īpietate filiæ uicus p quē egit currꝝ ſup cadauer pr̄num. ſceleratꝰ dictꝰ ē ſeu īpiꝰ. nā Diony. iq̄t. hicq; uicus cyprꝰ prius uocatꝰ: ex illo diro ſcæleſtoq; faciore. a rōanis līgua pr̄ia uocat̄ īpiꝰ. & Var. īquit: uicus cypriꝰ a cypro. qđ ibi ſabini ciues additi cōſederūt. qui a bono omīe id appellarunt. nā cyprꝝ ſabine bonum. ꝓpe hunc uicus ſceleratꝰ: dictꝰ a Tullia Tarq. ſupbi uxore. qđ ibi cum iaceret pr̄ occiſus ſupra carpētum. mulio ut miſeret iuſſit. Pōpe. āt ait. ſceleratꝰ uicus Rōæ appellat̄. qđ cū Tarquinius ſupbꝰ īterficiendum curaſſet Seruium regē ſocerꝝ ſuum corpus eius iacens filia carpento ſūpuecta ſit ꝓperās ī domꝰ pr̄næ poſſeſſionē. Et ea res eſt p̄ſſa: īpreſſa & ſignata. Aeterna nota: æterna infamia. Poſt tñ eſt auſa hoc ſcelerata Tullia: aliud quoq; eſt auſa nefas. Tāgere monumenta parentis: inire fortunæ templum qđ pr̄ cōſecrarat. Loquor mira refero admirabilia. Sed tñ acta: ſed uera dicimus. Erat ſignum reſidens ī ſolio: erat ſimulachrꝝ qđ ſedere in regio ſolio uidebat̄. ſub imagīe Tullii: effigie ipſius regis: erat. n. Tullii imago: Dicit̄ hæc imago oppoſuiſſe manum oculis: uelauiſſe oculos oppoſita māu. Et uox audita eſt q̄a ipſa imago loquuta. Abſcōdite: uelate. Vultus nr̄os tegite oculos & ora nr̄a. Ne uideāt. ne nr̄i uultus. aut oculi nr̄i cōſpiciant. Ora nefanda: ſceleratos uultus. Meæ natæ: Tulliæ filiæ. Tegit̄: ipſa imago. Data ueſte ſup iniecta toga. Fortuna cuius ē ipſa ædes. Vetat moueri hāc ueſtē ñ patit̄ detegi uultus Tullii.

Hic cruor. & cædes infirmaque uincitur ætas
Sceptra gener ſocero rapta ſuperbus habet
Ipſe ſub exquiliis ubi erat ſua regia cæſus
Concidit in dura ſanguinolentus humo
Filia carpento patrios initura penates.
Ibat per medias alta feroxque uias
Corpus ut aſpexit lachrymis auriga profuſis
Reſtitit: hunc tali corripit illa ſono.
Vadis an expectas pretium pietatis amarum:
Duc inquam inuitas ipſa per ora rotas.
Serta fides facti eſt dictus ſceleratus ab illa
Vicus & æterna res ea preſſa nota eſt
Poſt tamen hęc cā ē tēplum monumēta parentis
Tāgere mira quidē: ſed tamen acta loquor
Signū erat in ſolio reſidens ſub imagine tulli:
Dicitur hoc oculis oppoſuiſſe manum.
Et uox audita eſt nultus abſcondite noſtros:
Ne natę uideant ora nefanda meę.
Veſte data tegitur. uetat hanc fortuna moueri

Et ſic templo eſt illa loquuta ſuo.
Ore reuelato cum primum luce patebit
Seruius; hæc poſiti prima pudoris erit
Parcite matronæ uetitas attingere ueſtes.
Solemnes ſatis eſt uoce mouere preces:
Sitque caput ſemper romano tectus amictu:
Qui rex romana ſextus in urbe fuit.
Arſerat hoc templum. ſigno tamen ille pepercit
Ignis. opem nato mulciber ipſe tulit.
Namque pater tulli uulcanus; ocriſia mater
Præſignis facie corniculana fuit.
Hanc ſecum tanaquil ſacris de more peractis.
Iuſſit in ornatum fundere uina focum.
Hic inter icineres obſceni forma uirilis
Aut fuit; aut uiſa eſt ſed fuit illa magis.
Iuſſa foco captiua ſedet. conceptus ab illa
Seruius; a cœlo ſemina gentis habet:
Signa dedit genitor tunc quō caput igne coruſco
Contigit; in que comis flammeus arxit apex.

Et ſic ipſa fortuna. Eſt loquuta ex tēplo ſuo loqūtū ē fortūæ ſimulachꝝ ex æde quā illi Tullius de dicarat. Qua luce primum patebit ſeruius ore reuelato ꝙ die detecto uultu imaginis apte cōſtabit eā eē tullii. Hæc dies: Erit pria poſiti pudoris qua deponet̄ a ſenatu & .po.ro. pudor nā quo ad ue lata erit imago ſp̄ uos pudebit tāti ſceleris cū ſuſtinueritis regē optimū trucidari. Sinite ergo tectā eē imaginē ne cū uelamīe, eius pudorē quoqꝫ urm deponatis. Matrōæ parcite attīgere uetitas ueſtes nolite uos romane matronæ u e amīa huius ſimulachri cōtingere qđ uetitū ē uobis. Satis ē uoce mouer̄ ſolēnes ꝑces ſatis ē ado rare & ſolēnit̄ uerbis ꝑcari. Et caput regis. Sit ſp̄ tectū uelatū. Romāo amictu romana toga. Qui i roma na urbe fuit rex ſextus ꝙ romæ ſextus a romulo regnauit ī multis codicibꝫ ſcriptū ē ꝙ rex ī nr̄a ſeptimus urbe fuit ſed deprauatus ē locus. nā nō ſeptius ille rex ſed ſextus nec numerabo ego īter reges nā eēt maior numerus. Arſerat hoc tēplū flagrauit aliqn̄ ea edes Tn̄ ille ignis quo tēplū arſit. Pepcit ſigno q̄ſi n̄ attigit ſimulachꝝ rgiſ. de hoc Alycarnaſeus ita īqt ī fortune tē plo qđ ipē cōſtruxit ſtatua eius poſita lignea iaurata orto īcēdio cōcrematis qꝫ & corruptis cæteriſ ſola ꝑmāſit nul la accepta ꝑ ignē labe. Ipē mulciber Vulcanus ꝙ deus ē ignis. Tullit opē nato imagini ſui filii. Nāqꝫ uulca nus fuit pr̄ tullii. Natus qdē tullius ē his quos paulo ſupius rettulīus parēti bus. Multi tn̄ uulcani filiū putauerūt Refert̄ hoc a Diony. ſed fabuloſū eē aſſerit. Ab ara.n. īqt regū ſup ꝙ & alia peragūt romāi ſacrificia & ꝓmitias ce naꝝ ſacrāt. Ortū eē ſuper ignē pene dicūt: Spectaſſeqꝫ hūc ꝓmā ocriſiā fe rentē ut cōſueuerat ſuper ignē ramulos ac cōfeſti regi & regine hoc narraſſe tarqniūqꝫ audiētē uidē tē mōſtꝝ mirabūdū cōſtitiſſe: tanaqlidē āt cū in cœteris ſapiētē tū uero diuinatione nemini ceden tē etruſcorū dixiſſe regi portēdit genus futurū ab ara regia melius quā ex natura hūana & cōmixtio ne mulieris cū mōſtro. Quæ cū alii quoqꝫ ꝓdigioꝝ īſpectoꝛs dclararēt uiſū eē rgi eā cui ꝓmæ mō ſtrū apparuerat ī eius cōſorciū ire. poſtea cōptā mulierē īcluſā eē ī id cōclaue ſolā ī quo uiſū erat. cō mixtoqꝫ ei quodā uel doꝝ uel lariū & poſt coitū n̄ appēre ſiue uulcāo ut putāt ſiue alquo heroe do meſtico grauidā mulierē cōgruo tpe ſuiū pepiſſe hāc fabellā haud multū credibilē apparētē. Altera q̄dā illuſtratio ī eo uiro mirabilis & īopinata mīus īcredibilē facit. Sedēte ī ſpōſali regū cubiculo ignis ſupra caput eius effluxit idqꝫ mr & regis uxor ſpectarūt & qcūqꝫ cū his fœminis eo loco tc̄ aſtabāt, ꝓſtititqꝫ eo uſqꝫ flāma caput eius coluſtrās donec ipm accurrēs mr̄ excitarit. hæc ille poeta uulcanū fuiſſe iqt prēm tullii. Mr̄ fuit ocriſia corniculana ex corniculo latiorū oppido ut ſupius dixīus. Præſignis facie q̄ſi ꝓſtātis formæ. Tanaql. regia Tarqnı ꝓſci cōiūx. Iuſſit hāc. Ocriſiā. Fūdere ſecū uīa ī focū ornatū qcqd uini ſupat e ſacris fūdere ī focū ſacrificii. pactis ſacris de more poſtq̄ ꝑfecerat ſacrificia prīo ritu. Hic īter cineres ꝙ erāt ī ipō foco. Aut fuit aut uiſa ē aut certe fuit aut ita appuit. Forma uirilis mēbri .ſ. Obſcēi nā obſcēi pēis forma ē uiſa. Sed fuit illa magiſ reipa fuit. Captiua ſua ocriſia iuſſa a tarqnio & tanaqlıđ. Sedet foco ubi ea forma erat. Seruiuſ rex. Conceptuſ ab illa ocriſia & forma uirili. Hēt ſemīa gētiſ a cœlo trahit gēuſ a diiſ cœleſtibꝫ. Gēitor uulcanuſ. Dedit ſigna qbꝫ cōſtaret ſuū eē filiū. Tūc cū cōtīngit caput ſuii. Coruſco ignē ſplēdida flāma. Et apex flāmeuſ: flāma ī apicē aſſurgēſ. Hæſit ī comiſ ipiuſ tullii hoc a Diony. refert̄ ut mō dixīus meīnit & ualeri. Liui. āt ī regia īqt ꝓdigiū uiſū euētuqꝫ mirabile fuit puero dormiēti cui ſuio tullio nomē fuit caput arſiſſe ferūt multorū ī cōſpectu. plurio igit̄ claōre īde ad tāte rei miraculū orto excitū regē & cū qdā familiaꝝ aqꝫ ad extiguēdū feret ab regia retētū ſedatoqꝫ iā tumultu moueri uetuiſſe puerū dōec ſua ſpōte exprectuſ eēt mox cū ſōno flāmā abiiſſe. Tū aducto ī ſecretū uiro tanaql uideſ ne tu puerū hūc iqt quē tā hūili cultu educamꝫ ſcire licet hūc lumē quōdā rebꝫ nr̄iſ dubiiſ futurū ꝓſidiūqꝫ regiæ afflicte ꝓīde materiā īgētiſ publice ꝓuatiqꝫ dcoriſ oī īdulgētia nr̄a enutriāuſ īde puerū liberū hēri erudiriqꝫ artibꝫ qbꝫ īgēia ad magne fortūe cultū excitāt̄.

Te quoq; magnifica eodẽ ẽt die ſeſtũ ẽ cõcordie cuius ædẽ liuia auguſta dedicauit & i.i.li.dixi ſau ctore Traq̃l.a tyberio poſt germanicũ triũphũ cõcordiæ ædẽ dedicatã & po t aſſerebat a liuia.cõ ſtitutã huius ergo dedicatiõis feſtũ q̃rto die iduũ iuniaꝝ celebrať Fuit & lõge añ alia ædes cõcor dię a Camillo uota de q̃ i.i.dcm̃ & poſt Camillũ Flauius generis libertini ædilis ædẽ & ĩpe cõcor diæ i area uulcãi ſũma inuidia nobiliũ dedicauit. O cõcordia liuia aug. Dedicat te magnifica æde hoc ẽ dedicauit hoc ẽt die liuia tibi magnificã ædẽ. Q uã cõcordiã. Illa pſtitit caro uiro Ceſari Aug.nã ſuma cũ concordia cũ eo ad extremũ uſq; diẽ uixit.Diſce tñ ætas ueniẽť diſcite poſteri.Fuiſſe recta imẽ ſæ domus fuiſſe igẽtis ædes:ubi nc ẽ porticus liuia ita a liuia druſilla cogno miata.Et.n.ubi porticus liuia extru cta fuit magnæ ædes cæſaris ſteterãt & ut traq̃l.ſcribit hĩtauit pmo iullius cæſar ĩ ſuburra modicis ædibꝫ.Poſt q̃ põtificatũ maximũ ĩ ſacr a ua do mo publica & pli.cæſar iğt dictatõ to tũ forũ romanũ uiãq; ſacrã ab domo ſua ĩ cliuũ uſq; capitolinũ in munere gladiatorio litheis cõtexuit.Aliq̃ di cũt eã fuiſſe domũ quã augu.ſũptuo ſe nimis a liuia ornatã ad ſolũ uſq; di rui fecit ĩ cuiuſq; area porticus liuia cõ gnomiata poſtea ſtructa fuit: ad quã deide teſte ply.Veſpaſiãus pacẽ ſuã edificauit ibi pprie ædẽ cõcordiæ de dicauetat.

Te quoque magnifica concordia dedicat æde
Liuia:quam caro preſtitit illa uiro.
Diſce tamen ueniens ætas ubi iulia nunc eſt
Porticus immenſæ tecta fuere domus
Vrbis opus domus una fuit.ſpaciumq; tenebat
Q uo breuius muris oppida multa tenẽt
Hæc æquata ſolo eſt nullo ſub crimine regni
Sed quia luxuria uiſa nocere ſua eſt
Subſtinuit tantas operum ſubuertere molles:
Totq; ſuas hæres perdere cæſar opes.
Sic agitur cenſura & ſic exempla parantur
Q uom iudex alios quod monet:ipſe facit
Nulla mora eſt ueniente die quin dicere poſſis

Veꝝ imẽſe ædes cæſaris cũ iuidia magnitudin is & ornatus alios lędere uidereť ab Oc tauio dirutæ ſť & ibi extructa ẽ ipa porticus liuia. Vna domus cæſaris.Fuit opus urbis erat magni tudis unius urbis ſicut poſtea de domo nerõiana dictũ ẽ Roma domus fiet ueios migrate quirites Si ñ & ueios occupat una domus.Et tenebat ſpatiũ qd breuiuſ tenẽt multa oppida muris maius ſpa tiũ occupabat illa domus q̃ in ambitu occupet multa ſimul oppida. Hæc domus cæſaris.ẽ æq̃ta ſolo ad ſolũ uſq; diruta. Sub nullo crie regni nõ ẽ illa diruta ꝙ auctoꝝ crimie affectati regni dãna reť queadmodũ domus.M.Manlii capitolini de q̃ ſupius diximus necut domus ualerii q cũ bru to reges eiecit nã cũ i ſuma uelia domũ edificaſſet ſuſpitionẽ iulit affectati regni quo cognito do mũ diruit & tũc publicolæ cognomẽ adeptus ẽ.Sed q̃a ẽ uiſa nocere ſua luxuria ẽ uiſa alios ledere iuidia imẽſæ molis. Hæres cæſar.Octauius aug.q hæres fuit iulii Cæſaris dictatoris relictus te ſtamẽto ex dodrãte ut Sueto.tradit. Suſtinuit ſubuertere diruere tãtas molles opum tã magna & opoſa ædificia.Et pdere tot ſuas opes opulẽtã illã domũ q̃ erat ſui iuris.Sic igiť cẽſura ſic recte cẽſu ra exerceť q̃ñ qd qd cenſeť a iudice exẽplo quoq; ab eodẽ oñdiť lõ iğt.Et ſic exẽpla parãť ſic ex ſe ipo offerť exẽplũ aliis qd ſeq debeat.Cũ iudex ĩpe facit ꝙ alios mõet cũ qd pcipit re ipa exeq̃ť. Nulla mõ ẽ uẽiẽte die:die ſubſequẽti hoc ẽ.iii.idus iunias ẽt & pdie idus nullus ẽ ĩ faſtis feſtoꝝ titu lus.Q uã dicere poſſis.de quo poſſis agere.Idibꝫ ſt data tẽpla ioui iuicto idibꝫ iuniis cõſecratũ eſt tẽplũ ioui iuicto cuiꝰ cõſecrationẽ alii ad aug.ĩferũt alii ad ſeatũ poſt tot auguſti & tyberii uictorias pferti cũ illũ quoq; iuictũ appellare uoluiſſet.Et iã q̃nq̃tres.Iubeor:q̃nq̃tres miores celebrãt idi bꝫ iun.qs miuſculas appellat.uar.ita.n.iğt q̃nq̃tres miuſcule dcẽ tũtæ iduſ ab ſimitudie maloꝝ ꝙ ti bicieſ tũ ſeciati p urbẽ uagãť & cõueniũt ad ædẽ mineruæ.De hiſ tybicinibꝫ ita iğt uale.li.ii.de iſtitu tiſ ãtiq̃ſ tybiicinũ quoq; collegiũ ſolebat ĩ foro uulgi oculoſ ĩ ſe cõuertere cũ iter publicaſ puataſq; feriaſ actiõeſ pſõiſ tecto capite uariaq; ueſte uelatiſ cõcẽtuſ edit ide tracta licẽtia quõdã uetiti ĩ æde iouiſ qd pſco more factitauerãt ueſci:tybur irati ſe cõtulerũt.Q uoꝝ miſterio ſeatuſ deſerta ſacra nõ equo aio fereſ p legatoſ a tyburtibꝫ petiit ut eoſ gr̃a ſua Ro.tẽpliſ reſtituerẽt quoſ illi i pppoſito pſeuerãreſ iterpoſita feſte epulatiõiſ ſiĩlatiõe mero ſõnoq; ſopitoſ plauſtriſ ĩ urbẽ deuehẽdoſ curaue rũt qbꝫ & honoſ pſtiuſ reſtitutuſ & huiuſce luſuſ iuſuſ ẽ datũ pſõaꝝ uſuſ pudorẽ circũ uẽtæ tumulẽ tie cãm hẽr & li.lib.ix.ab urbe cõ.eiuſdẽ iğt ãni rẽ dictu puã pterirẽ niſi ad religionẽ uiſa cẽt ptiere tybiciẽſq; phibiti a pximiſ cẽſoribꝫ erãt ĩ æde iouiſ ueſci qd traditũ ãtiq̃tuſ erat ægre paſſi.Ty bur uno agmie abierũt adeo ut nemo ĩ urbe eẽt q ſacrificii pcineret.Eiuſ rei religio tenuit ſenatũ legatoſq; tybur miſerũt ut darẽt opã ut hi hoïeſ Romaniſ reſtituerẽť.Tyburtini benigne polli citi primũ accitoſ eoſ ĩ curiã hortati ſũt ut reuerterenť romã poſtq̃ ppelli neq̃bãt cõſilio haud abho rẽte ab igeniiſ hoïum eoſ aggrediũť die feſto alii alioſ p ſpẽm celebrãdaꝝ cãtu epularũ cã iultãt & uino cuiuſ auidũ genuſ ẽ oneratoſ ſopiũt atq; ita ĩ plauſtra uinctoſ cõiiciũt ac romã deportãt.Nec priuſ ſenſere q̃ plauſtriſ in foro relictiſ plenoſ crapulæ eoſ lux oppreſſit.Tũc cõcurſuſ populi feũſ

impetratoq; ut maneret. datũ ut triduũ quot ãnis ornati cũ cãtu atq; hac: q̃ nũc ſolẽnis ẽ licentia p urbẽ uagarẽt. Reſtituũturq; in æde ueſcẽdi ius. iis q̃ i ſacris ꝓcinerẽt idẽ fere refertur. a plutarcho ꝓble. ly. Sed m̃ltos decepit locus ĩ Plu. deprauatꝰ. magis impꝛeſſoꝝ: ut ego exiſtimo: q̃ traductoꝝ culpe: ubi idibꝰ Ianua. dicit: cũ eẽ debeat idibꝰ Iuniis: auctoritate Var. & poetæ. Et iã cũ ad idꝰ puenerimꝰ. Iubeor narrare qnq̃tres minores feſta mineruę: ſed minores appellat ad differẽtiã ma ioꝝ qnq̃trioꝝ: q̃ mẽſe martio celebrãt. Nũc o flaua minerua. o pallas. Sed flaua: a flauis oleis di cta ẽ ul' ut alii a flauis crinibus: alii q̃d glaucopis dicta ſit p q̃d uolunt aera ſi gnificari. Ades cœptis meis: adſis & faueas his meis ĩceptis. Cur uagꝰ ty biicem incepit ĩ tota urbe: cur tybiici nes uagãt̃ p totam urbẽ. Quid ſibi uolunt pſonæ. q̃d toga lõga: q̃re pſo nati eunt et muliebri ornatu cũ longis ueſtibꝰ ſic ego dixi. ſic dixit tritõia pal las a tritone palude aphrice: ubi ꝓmũ uiſa aut a tritone fonte ĩ creta ĩſula ubi nata eſt: ut Diod. docet. Poſita cuſpi de. depoſita haſta uerba ſunt ip̃ius pal ladis: Magnꝰ uſus fuit tybiicinis ꝓ ꝓtim in ſacris & in ludis: Tẽpibꝰ ue teꝝ auoꝝ. tpe maioꝝ uroꝝ. Et ſp fu it ĩ magno honor̃ magnis. n. ut Plu. ꝓble. ly. ait fruebant̃ honoribꝰ: quos illis numa põpiliꝰ pp ſãctitatem; ac deoꝝ cultũ contulerat. Tibia canta bat fanis: ĩ templis. Tibia: p anapho ram. Cantabat ludis: ſic & infeſtis et in ludis theatralibꝰ erat eiꝰ uſus. Ti bia cantabat mœſtis funeribꝰ. cũ effe rebat̃ funꝰ. & ſoluebant̃ iuſta. Dulcis erat labor tibiicinum mercede. ꝓmio dulcis q̃dẽ eſt oĩs labor: cũ ĩpedit̃ gra to. & ĩde ꝓmium aſſeq̃t̃: ſed nos inci dimꝰ ĩ ingrata tpa ut nulla habeat̃ la boꝝ: & meritoꝝ rõ. Et eſt ſecutũ tp̃s uenit poſtea tp̃s. Q. d' tp̃s. Subito frã geret opes gratæ artis. q̃d' interrũpet

Idibus inuicto ſunt data templa ioui.
Et iã quinquatres iubeor narrare minores.
Nũc ades o cœptis flaua minerua meis
Cur uagus incedit tota tibicem in urbe
Quid ſibi perſonæ: quid toga longa uolunt:
Sic ego ſic poſita tritonia cuſpide dixit
Poſſem utinã doctæ uerba referre deæ
Temporibus ueterum tibicinis uſus auorum
Magnus & in magno ſemper honore fuit.
Cantabat phaniſ cantabat tibia ludis
Cantabat mœſtis tibia funeribus
Dulcis erat mercede labor: tẽpuſque ſecutum eſt
Quod ſubito gratæ frangeret artis opes:
Adde quod ædilis: pompa qui funeris irent
Artifices ſolos iuſſerat eſſe decem
Exilio mutãt urbem: tyburque recedunt:
Exiliũ quodam tempore tybur erat
Quæritur in ſcæna caua tibia: quæritur aris
Ducit ſupremos tibia nulla choros
Seruus erat quidã quãtolibet ordine dignus
Tibure: ſed longo tempore liber erat
Rure dapes parat ille ſuo turbãque canoram.
Conuocat ad feſtas conuenit illa dapes

& diſturbaret tã gratũ munꝰ Tibicinũ. nã priuati ſunt honoribꝰ a cẽſoribꝰ Appio Claudio & clau dio Plautio. ꝓtim opa appi q̃ poſtea cœcus fuit: ueriti: n. fuerant in tẽplo iouis ueſci Plu. a tribũis oñdit. Adde q̃d ædiles. q̃ curã hñt ædiũ ſacraꝝ & ludoꝝ exhibẽdoꝝ. & funeꝝ efferẽdoꝝ. Iuſ ſerat eẽ ſolos. x. artifices. r̃degerat collegiũ tibiicinũ ad. x. tm̃ cum priꝰ lõge eẽnt plres. Qui irent põpa funeris. q̃ tibiis canentes funꝰ comitarent̃. Mutant urbẽ exilio: abierũt oẽs ab urbe tãq̃ ĩ exi liũ eiecti. & recedũt tybur: facto agmĩe tybur abierũt. Tybur erat exiliũ: exilii locus. Quodam tpe: licet poeta pallada loq̃ntẽ introducat: tñ hoc p exilio ſuo dixit: q̃d' in regionẽ remotiſſimã eie ctꝰ ſit: ut inde cõmiſeratiõnẽ moueat q̃d' tã male ſecũ actum ſit cum olĩ exilii locus tybur eẽt: Sic & in li. de põto ad Ruphinũ: q̃d referã ueteres rõanæ gentis. ap̃d' quos exiliũ tellꝰ ultĩa tybur erat

Caua tibia q̃rit̃ ĩ cœna: ip̃i tibiicines poſtq̃ abierant: q̃rebant̃ in cõuiuiis: & ñ ĩueniebant̃. Quæ rit̃ aris: q̃ſi in feſtis. & in ip̃is ſacrificiis: nulla nenia. p nullo funebri cantu poſitum: & de nenia ſu pius diximꝰ auctore Põpeio. Veꝝ de ea Noniꝰ nenia inquit: ineptũ. & incõditũ carm̃. q̃d' addu cta mulier. q̃q; ꝓfica diceretur. His quibus propinqui nõ eſſent mortuis exhiberet. Var. de uita pa trum li. q̃rto ibi a muliere. quæ obtuta a uoce eſſet: per quam laudari. Deinde ueniam cantari ſoli tam ad tibias: & uides. ergo quia ad tibias nenia cantabat̃. poeta recte inquit. Nulla nenia. ad tibi as. ſ. cantata. ducis ſupremos choros: hoc eſt funebre põpam. Illa. n. ultima ẽ ideo non ducis nã abiierant tibiicines. Erat q̃dam ſuus tybure dignus q̃tolibet ordine: erat ſuus. ſed illis moribus: & uirtute ꝓditus. ut dignus eẽt magno quouis honore ordinis. Sed lõgo tpe erat liber: q̃a diu ſui erat. iam erat donatꝰ libertate: erat. n. manumiſſus. ſic & Plu. eum fuiſſe libertũ ſcribit. ſed libertũ ut Vulpi. inquit accipere debemus eũ. quẽ quis ex ſuitute ad ciuitatẽ romanam pduxit. Ille. liber tꝰ. Parat dapes ſuo rure: parauit rur cõiugiũ. & opiparas epulas & cõuocat turbam canorã inuitat Tibiicies ad cœnã. Illa. turba hoc ẽ illi tibiicies. Cõucit ad feſtas dapes. acceſſer̃ oẽs ad cõuiuiũ.

Nox erat & uinis oculique animique natabant
  Quom præcompoſito nuncius ore uenit.
Atque ita quid ceſſas conuiuia ſoluere dixit
  Victor uindictæ iam uenit ecce ſuæ.
Nec mora conuiuæ ualido titubantia uino
  Membra mouent: dubii ſtantq; labātq; pedes
At dominus diſcedit ait plauſtroq; morantes
  Suſtulit in plauſtro ſcirpea lata fuit.
Alliciunt ſomnos tempus: motuſq; merumque
  Potaq; ſe tybur turba redire putat:
Iamq; ꝑ exquilias romanam intrauerat urbem:
  Et mane in medio plauſtra fuere foro
Callidus ut poſſet ſpecie numeroque ſenatnm
  Fallere perſonis imperat ora tegi.
Admiſcetq; alios: & ut hunc tibicina cetum
  Augeat: in longis ueſtibns ire iubet.
Sic reduces bene poſſe tegi: ne forte notentur
  Contra collegæ iuſſa rediſſe ſui.
Res placuit: cultuq; nouo licet idibus uti:

Erat nox & plutar. iq̄t. Aderāt icōuiuio mulieres nox ſomnis ducit̄ ſaltatiōibꝫ ac iocis oīa ꝑſtrepunt. Et oculi & aī tibilicinū. Natabāt uinis tepidabāt ebrietate multo epoto uino. Natrare.n. iterdū trepidare ē ut marcellus iq̄t. Verg. in ge. cōditq; natātia lumīe ſomnus. Cū ucit nūcius ore ꝓcōpoſito uerbis fictis. Atq; ita dixit qd ceſſas ſoluere cōuiuias qd retardas ſoluere cōuiuium & dimittere cōuiuias & Plut. tū de repēte cū libertus patronū adeē diceret & uehemēter ꝑturbatuſ uideret̄ hoībꝫ ꝑſuaſit ut ſtatī currū cōſcēderēt pellibꝫ circūtecti ac tybur ꝑueherēt̄. Nā uenit auctor tuæ uindictæ uenit.n. patronus q te manumiſſit cū prius eēt tuus dn̄s & te liberꝝ fecit iō auctor uindictæ: q te libertate donauit. Vindicta autē & ꝓ ultiōe ponit̄ & a uindicio dictā ſupiuſ dixius auctore liuio ſecundo ab urbe cōdita ēt & ꝓ libertate quod ide quoq; tractū ē & uindicare idē qđ liberare. Vergil. in. iiii. æneid. graiūq; iō bis uindicat armis. Cice. in. iii. academicoꝝ aliq̄ ꝑtās ſic uīdicet ī libertatē idē de ſenectute & ſenectus ē natura loquatior ne ab oībꝫ eā uitiis uideat uindicare. Nec mora nulla fuit tardatio. Cōuiuæ ipſi tibiitines. Mouēt mēbra titubātia cū diſcederet eoꝝ mēbra labātia trepidabāt. Nā titubare trepidare ē. M. Tul. ī philip. Titubare hæſitare quos euertere neſcite. Vergi. In eneid. ueſtigia ꝑſſo haud tenui titubat̄ ſolo. Terē. eauton tūerumē ueꝝ illa neqd titubet & titubare ē dubitare labere & hæſitare. Valido uino qđ ebiberāt ebrietate ipſa titubabāt. Et pedes eoꝝ. Dubii ſtāt & labāt nā mō firmabant ſe pedibus mō lababāt qđ aptiſſimum ſignū eſt ebrietatis. At dn̄s q iā uenerat aut ipē libertus prīceps cōuiuii. Ait diſcedite & ſubſtulit ſurſū tullit. Morātes hærētes qđ erāt ebrii. Plauſtro ueiculo. In plauſtro in ipſo ueiculo. Fuit ſcirpea lata &.n. plauſtrū nō ut uehiculū ī quo faba aliud ue quid uehit̄ qđ ē ex uiminibꝫ ut Varro inq̄t & eo uehit̄ uehiculū dictū eſt ab aliiſ dictū arcera quæ etiā in. xii. tab. appellatur quod ex tabulis uehiculū erat factum ut arca arcera dictum ſed quod ex omni parte palā eſt quæ in eo uehūt̄ qđ perlucet ut lapides aſſeres tignū. Erat igit̄ plauſtrū quo ſullati ſunt illi & oī ex parte palā erat ergo in plauſtro poſita ē lata ſcirpea ubi iacerēt tibiicineſ. Sirpea ut inquit uarro quæ uirgis ſirpat̄ ideſt colligando iplicat̄ in qua ſtercus aliud ue quid urhit̄. Alliciunt ſomnos tria ponit ſomnum prouocantia quæ eos dormire coegerūt. Tempus quoniā nox quæ quietem refert. Et motus plauſtri illa agitatio cū & cōcuteret illorū corpa ſomnū quoq; iducebat. Et merū qđ efficacius ē ad icutiēdū ſoporē. Et tota turba tibiicinū qui erāt i ſirpea. Putat ſe redire tybur unde ad conuiuiū acceſſerāt illuc ſe reuehi putabāt. Iāq; intrauerat ille libertus cū plauſtro aut illa turba. Romanā urbē per exquilias ꝑ portā exquilinā quā tyburtinā quoq; uocāt qa ꝑ eā exeūt q tybur eūt et & ualeria dcā qꝛ īde icipit uia ualeria q̄ itur in marſos & pelignos. Hoc aūt tpe uocat̄ porta ſci laurēti. Et mane cū illuceſceret. Plauſtra fuere ī medio foro romāo & liui. ut paulo ſuperius dixius. Nec prius ſēſere quā plauſtriſ ī foro relictis plenos crapulæ eos lux oppſſit. Senatus callidus aſtutus. Vt poſſet fallere decipere cos quo ī urbe retineret. Specie ſimilitudie. Et numero quo plures uiderent̄ ipat tegi ora pſōis iubet ut accipiāt pſōas qbꝫ faciē tegāt ne agnoſcāt̄. Admiſcetq; alioſ tibiicies q ī urbe erāt. Et ut tibiicia mulier tibi canēs nā & tibiicē & tibiicēa dicius. Augeat auger̄ uideat̄. Hūc cœtū tibiicinū relatorū. Iubet ire ī lōgis ueſtibꝫ ī ornatu & ueſte muliebri admiſcuit alios ſenatus ī his ueſtibꝫ & uiderēt̄ plureſ eē & oēs rediiſſe quo eos falleret eo ornatu quo ipſi rediuerāt. Sic reduces bn̄ poſſe tegi eo hitu putauit bn̄ tectoſ eē ne agnoſcerēt̄. Ne forte putēt̄ exiſtimēt̄. Rediſſe ī urbē. Cōtra iuſſa ſui college ſuorū collegarū ſi q erāt q tybure remāſiſſet qm̄ ita cōſtituerāt redire niſi reſtituto ꝓore honore & iure epulādi ſed ita pſonati nō uidebāt̄ feſeliſſe collegaſ. Senatuſ tn̄ oia reſtituit. Reſplacuit & tibiicinibꝫ & ſenatui. Et idibꝫ iuniiſ. ſ. licet uti nouo cultu ornatu. Datū.n.ē ut ex liuio dictū ut triduū quot anniſ ornati cū cātū atq; ea quæ tūc erat

ſolēnis licētia p urbē ūagaret. Reſtitutūq; ī æde ueſcēdi ius iis q ſacris pcinerēt. Et licet canere uerba iocoſa laſciua. Ad ueteres modos: ad modulos ueteꝝ tibiaꝝ. Hæc ubi pdocuit poſtq̄ pallas ita me docuit. Dixi ſupeſt mihi quærere q̄ſi adhuc reſtat mihi hoc dubiū. Cur illa dies iduū iuniaꝝ. Sit uocata qnquatres aliq legūt ququatris melius qnquatres ſicut dicimus dies uinalia dictus ita dies uocata qnquatres. Inqt Pallas Martius mēſis. Hēt mea feſta tali noīe q̄ ī mēſe martio celebrāt feſta palladis ſub eadē appellatiōe nā qnquatria dcā & qnq; diebꝰ ut ī tertio li. dixius:

Et canere ad ueteres uerba iocoſa modos.
Hæc ubi pdocuit: ſupereſt mihi dicere dixi
Cur ſit quinquatres illa uocata dies.
Martius inquit habet tali mea nomine feſta:
Eſtque ſubinuentis hæc quoque turba meis
Prima terebrato per rara foramina buxo
Vt daret effeci tibia longa ſonos.
Vox placuit: faciem liquidis referentibus undis:
Vidi & uirgineas intumuiſſe genas.
Ars mihi non tanti eſt: ualeas mea tibia dixi
Excipit abiectam ceſpite ripa ſuo.
Inuentam ſatyrus primum miratur: & uſum
Neſcit: & afflatam ſenſit habere ſonum.

ita & mēſe iunio qnq̄tres dictæ & triduo ſiūt īde eas minuſculas appellat. Varro & poeta paulo ſupius minores dixit. Hæc quoq; turba tibiicinū. Eſt ſub īuētis meis qm̄ ego fui tibiæ īuentrix hi meā artē exercēt ſic ip̄ mea tutela ſūt celebrātq; hoc dies mihi dedicatos īde a ſimilitudīe ſnpiorū hi qnquatres dcī. Pria ego effici effectū reddidi. Vt tibia lōga ad differētiā breuioris tibie. Dare ſonos: ſonaret. Buxo terebrato perforato. Per rara foramīa pauca. n. erāt ī antiq̄ tibia īmo uolūt tria tm̄ fuiſſe a tribꝰ ī cātu & ſono uocibꝰ graui acuta & flexa. Poſtea plura fcā ſūt & ut ī q̄rto dixiuſ ex lotho quoq; fiebāt tibiæ. Poetæ palladi īuētionē eius aſcribūt. At pli. tradit obliquā tibiā mydā īueniſſe in phrigia & gemīas tibias marſiā ī eadē gēte. Lydios modulos āphionē. Vox placuit erat gratus tibīe ſonus. Vidi uirgīeas genas ītumuiſſe meas quidē gēas q̄ uirgo ſū. Vndis referētibꝰ faciē cū ī liquidis aquis redderet imago mei uultus tc̄ uidi dū cōflarē tibiā gēas tumefactas & ſic cū ita ītumuiſſet uiſa ē ſibi ipī dformior. Ars mea nō ē tāti ut debeā deformis uideri īflatis gēis. Valeas mea tibia dixi & abieci illā. Ripa illius fontis cuius aq̄ reddiderant imaginē. Excipit abiectā a me tibiā. Suo ceſpite ī herbido ſolo. Satyruſ ſatyrū appellat Marſiā regē qui geminā tibiā adiuēit. uerū & fluuius ē eiidē nois cuius limi. meminit de bello macedōico & oñdit a celēis ī phrygia nec pcul a meādri fōtibꝰ oriri qui & ī ipm meandrū cadit & luca. Qua celer & rectis deſcēdēs marſia ripiſ Errātē meandrō adit mixtuſq; referē. Sed a marſia rege marſi dcī quāquā duobꝰ ī locis oñdit Ply. a Marſo filio circes ortū hūiſſe. lōq; marſis ui q̄dā gēitali aſſerit datū eē ut nō ſolū a ſpētibꝰ ſint illeſi ſed ſpētū ſūt ipi domitores. Syllius tm̄ marſos a marſia originē hūiſſe demōſtrat & ply. ēt oñdit Marſiā ducē lydorū regnaſſe ī locis marſorū cū dicat lacu fucio hauſtū marſorū oppidū archippe cōditū a marſia duce lydorū. poetæ Marſiā dicūt ab appollī e uictū ī certamīe tibiæ & cyteræ & uicto detractū coriū de quo paulo poſt fabuloſū. n. fuit. Nā regno pulſus amiſiſſe coriū dictus ē. Verū cū hiſtoria rerū illius nō heat q̄ lōge an̄ bellū troianū fuerit magno mihi argumēto ē patria regio illū magnū fuiſſe regē ī aſia & electū e regno duxiſſe ſecū multoſ diuerſorū locorū aſiaticos quibꝰ cū agroſ quoſ ī italia occupauerat diuideret quiq;. Vicū aūt opidū q̄ extruxiſſēt a noīe pōris patriæ denoīarūt Et. n. celcne ī phrygia ſub'd ciōe marſie regiſ fuere & nūc opidū eiuſdē nois ē ī regiōe marſorū Sex. M. P. a municipio nr̄o & ply. tradit celēas pūſ deīde apamiā appellatā & uicuſ nūc ē olī oppidū mille paſſibꝰ diſtāſ ab eodē municipio hoc ē a nr̄a patria piſcia cui nomē ē apamia & ī paphlagōia oppidū erat q̄ atranū uocabat q̄ Stra. aſſerit & duodecī ſtadiiſ ab eadē patria nr̄a īſtat locuſ q̄. Atranū uocāt ſed ſit nr̄a patria p̄mīo quodā ne tā crebro repetā: Ad q̄ttuor milia paſſuū uerſuſ auſtrū erat īſula fucini lacuſ marſorū ortygia appellata nūc opidū momē retīet & ortygiā eregiōe ioniæ īſula ē q̄ & deloſ dicta. Ad octo milia paſſuū uerſ uſ notum in montibus eſt lycium oppidum & lycia regio aſia eſt.

Ad duo milia paſſuum uerſus arctō ē opidū q̄ uocat colliſ armēiorū & armēia regio aſiatica eſt recto'deīde iriere ī occaſū eūti ad. xv. milia paſ. ē oppidū corycula ita a coryco ciliciæ denoīatū acoryculā ad dextrū humerū ad tria milia paſ. ſt mōteſ cicti adhuc mœnibꝰ & mōteſ cariæ uulgo uocāt & caria ī āgulo aſiæ mīoriſ ē. A corycula ī chorū ad tria milia paſ. ē oppidū corycumelū ab eodē coryco ciliciæ denoīatū & ad duo milia paſ. ab hoc oppido ē alid oppidū q̄ capadocīā uocāt & qſ ignorat capadociā regionē eē pōticā ī aſia plura & clariſſima oppida ī eadē regiōe ſiletio p̄tereo: ut ralacorū abā maleā haueanū ſed ea cōmemoraui q̄ aſiatica noīa retinēt ut illd mihi pſuadeā. Marſiā magnū fuiſſe regē ī aſia q̄n̄ tot loca ī nr̄iſ regiōibꝰ nomē acceperit. Sed ad poetā redeāuſ: Satyruſ ip̄a marſia. Primū mirat īuētā tibiā quā īuēit a nobiſ abiectā. Et neſcit uſū ipiuſ tibiæ. At ſēſit ip̄e marſia īflatā cū ſpiritu īflaretur. Habere ſonum: reddere uocalem concentum.

Et mõ dimittit digitos mõ tãgit ſoramia illa digitis mõ eleuat mõ dimittit ut uocẽ uariaret ſic illa uarietas plurim ũ oblectabat. Mõ cõcipit auras flatũ ut maiorẽ ui flatũ ĩpelleret quo illa uehemẽtius reſonaret. Iã ꝗ erat ſupbꝫ marſia arte artificio reſonãdæ tibiæ. Inter nymphas erat ex eo ſupius qa putabat ſe illius artis ĩuctorẽ & ita ſe iactabat ĩueniſſe tibiã. Prouocat & phœbũ ꝓuocauit marſia appollinẽ ĩ certamẽ cãtus cũ ĩ niſã urbẽ ad Diony. ueniſſet cũ cybelle qm̃ eã marſia ſeqbatẽ ꝙ ſupius ĩ. iiii. li. attigĩus. De eo ãt certamĩe ita Diodo. libro. iiii. inquit inuenere appollinem

Et modo dímíttít dígitos modo concípít auras
  Iamque ínter nymphas arte ſuperbus erat.
Prouocat & phœbum phœbo ſuperante pepẽdít
  Cæſa receſſerunt a cute membra ſua.
Sum tamen íuẽtrix: auctorq; ego carmínis huius
  Hoc eſt cur noſtros ars colít íſta dies.
Tertía nox ueníet: qua tu dodona thyene
  Stabít agenoreæ fronte uídenda bouís.
Hæc ẽ illa díes qua tu purgamína ueſtæ:
  Thybrí p etruſcas ín mare míttis aquas.
Sí qua fídes uentís zephiro date carbaſa nautæ
  Cras ueníet ueſtrís ílle ſecundus aquís.
At pater helíadum radíos ubí tinxerít undís

magna exiſtimatione habitum quod primus diceretur cytharam reperiſſe orta inter eos artis contentione nyſeos iudices instituerunt. Appollo primum cythara ſimplici uſus eſt Marſia uaro tibiis quibuſ admodum ut te noua audientes obſtupuere. Eo in certamine ſoni ſuauitate Appolinem uſus eſt ſuperaſſe ambo aſtantibuſ iudicibuſ cum artẽ glibet ſuã ꝑferret. Appollo modulationẽ cãtus ad cytharæ ſuauitatẽ adiecit Qua pp tibiæ ſonũ uiſus ẽ excedere, ꝙ marſia ægre ferẽs audiẽtes mõuit minime ſe uictũ eẽ. Nõ. n. uocis ſed artis cõparationẽ fieri oportere ſecũdũ quã armõia ac ſuauitas tũ cytharæ tũ tibaꝝ eẽt exqrẽda. Iniquũ ꝑterea eẽ duas ſimul artes uni cõferri. Tũc appollo rñdiſſe ferẽ ſe nihilo plus ad ſonũ quã marſiã adhiberẽ. Nã & ille quoꝗ ore ũtereẽ cũ tibia s ĩflaret oportere igiẽ aut ãbobꝫ idẽ licere aut neutrũ ore ſed manibus oñdere ſuæ artis modulationẽ. Cũ uidereẽ iudicibꝫ æqora appollinẽ poſtulare artibꝫ iteꝝ cõparatis aiunt denuo marſiã eẽ uictũ. Appollinẽ uero ea cõtẽtiõe ex aſperatũ uiuũ marſiã excoriaſſe. Veꝝ ex tẽplo pœnitẽtia ductus ægre ꝙ egerat ferẽs ꝑlectis cytare cordis ĩuẽtã ab ſe harmõiã deleuit & ĩ. vi. li. ĩ gt poſt appollinis cũ marſia q̃ & ſupior fuit cõtẽtionẽ. Poſtquã ſũptã ꝑter æquũ a uicto pœnã pœnituiſſe appollinẽ dicũt cytharæꝗ effractis cordis muſica aliquãdiu abſtĩuiſſe & reliq. Excoriatũ deĩde marſiã dicũt ĩ marſiã flumẽ eẽ cõuerſũ. Stra. ad hiſtoriã hoc referẽs ſcribit id fictũ eẽ qm̃ ad marſiæ ripas harũdĩes naſcãẽ aptæ tibiis. Sic. n. li. xii. cũ de Apamia agit ĩ marſiæ flu. hoſtiis ſita quẽ ĩ meandꝝ ĩmittere ĩqt & de eo loquẽs ait ĩcipit a celẽis q colles qdã ẽ ĩ quo urbs fuit eiuſdẽ noĩs. Hĩc anthiochus ſocer hoĩes trãſtulit ĩ eã q̃ nunc apamia dr̃ & urbẽ appellauit de noĩe mr̃is Apamæ Artabazi filiæ que ſeleuco nicatori nupta fuerat. Hoc ĩ loco de olympo marſiaꝗ cõficta eſt fabula & de cõtẽtiõe quã marſia hũit cum appolline ĩminet lacus quidã qui calamum gignit ad tibiaꝝ linguas idoneum ab eo dicunt marſiæ ac meandri fontes emanari &c. Præterea & marſiæ ſignum erat romæ ĩ ſoro ad qd litigãtes uadimõia faciebãt ut Porphirio ĩ horario ſuſpicaẽ. Marſiæ itẽ mẽinit ply. quẽ ait corõari ſolitum a filia auguſti. phæbo ſupante pepẽdit nã uictus ab appolline pœnas luit. Mẽbra cæſa ĩciſa. Receſſerunt a cute ſua ꝑhypallagẽ qd cutis exciſa receſſit a mẽbris: nã excoriatus fuiſſe diciẽ ſic & detracta illi pelli & hoc pp detractum regnum ut dixĩus. Tñ ſum ego ĩuẽtrix nã ꝑma ĩuẽi tibiã. Et auctor huius carminis & hic tibiarum cãtus a me originẽ habuit. Tertia uox ueniet poſt idus iunias tertia nocte & erit nox. xv. diei mẽſis nã a die iduum numerabiſ. Qua tu thyene dodona quæ ẽ una hyadum. Stabis uidẽda q̃ nocte apparebiſ. Frõte bouis agenorei ĩ frõte. Tauri qui cœlo figuratuſ ẽ ab eo qd ĩ Taurum ſe iuppiter trãſformauit qñ tranſtulit europã Agenoriſ regiſ Phœniciæ filiã de quo dixĩuſ ſupiuſ & de hyadibꝫ ſuperiore lib. quæ cum ſint ĩ frõte Tauri ſecunda die maii matutĩe ſurgebãt. Nunc uero tẽpeſtiuius ſurgunt & media nocte apparẽt. Fuere ipẽ numero ſeptẽ ut ſupiore li. dixius nymphe dodonieſ appellate. Vltima earum thyene ẽ iõ poeta dodona thyene dixit ſed meliuſ leges dodoni tyene ut ſit uocãdi caſuſ & ne cui ſua lauſ detrahaẽ. Volſcuſ noſter rome ꝑuſ fuit q ita dicẽdum aſſeret. Cuiuſ quidẽ ſẽtẽtiã aprobaui. Hec illa dieſ hec. xv. dieſ iunii. Qua die. Tu tybri mittiſ ĩ mare deferſ ĩ mare tyrrenum. Per aq̃ſ etruſcaſ p aquaſ tuaſ q̃ ex etruria labunẽ. Purgamĩa ueſte quorum ſupra meminimuſ hoc ãt die ea purgamẽta deiiciebãẽ ĩ tybrim. Si qua fideſ. xvi. Calẽdaſ quĩtileſ ꝓſperat nauigatio nã zephiruſ flabit. Si qua fideſ uẽtiſſi credẽdum ẽ uẽto. O naute date carbaſa zephiro date uela uẽto: qui leniſ & proſper ab occidente flabit. Craſ. xvi. die menſiſ & ſexto decimo calendaſ quintileſ. Veniet ille ſecunduſ flabit proſper. In noſtriſ aquiſ in mari tyrreno per quod nauigatiſ. At pater

Et cínget gemínos ſtella ſeréna polos
Nam duo ſunt; auſtris hic ē aquilonibus ille
Proxímus; a uento nomen uterq; tenet.
Tollet humo ualidos proles hylea lacer os.
Cōtinua delphin nocte uídendus erít.
Scilícet hic olím uolſcos; equoſq; fugatos
Víderat in campis algída terra tuís.
Vnde ſuburbano clarus tyburte tríumpho
Vectus es ín niueís poſthume uíctor equís
Iā ſex & totídem luces de menſe ſuperſunt
Huic unum numero tu tamen adde díem.
Sol abít e gemínís. & cancrí ſigna rubeſcunt;
Cœpit auentina pallas in arce collí.
Iam tua laomedon orítur nurus. ortaq; noctem
Pellít. & e pratís uda pruína fugít.
Reddita; quiſ quís ís eſt ſummano tépla feruntur
Tunc cum romanís pyrrhe tímendus eras.
Hanc quoque cū patríis galathea receperit undis;

heliadū.xv.calē.q̄ntil.hoc ē.xvii.die iunii orit̄ gladius oriōis coſmicæ ſed paulo poſt totus cum cācro exurget. Sed de eo dixius ſupiore li. At ubi poſtquā. Pr̄ heliadū phœbꝫ hoc ē ipē ſol nā heliades dictæ ſolis filiæ nā ex phœbo gēitæ ſorores phaetōtis q̄ cōuerſæ dicūt̄ ī populos. Tixerit radios undis ubi ſol occiderit. Et ſtella ſerēa ipē ſol lucidus. Ciget gēinos polos hoc ē ſupius & īferius hemiſpiū. Duo.n.poli ſūt ut alias dictū. Arctitus īminet nobis q ſumus ī ſupiore hemiſpio. Antracticus ſub īferiore hemiſpio īde Ver.i.i.geor. Hic uertex nobis ſp ſublimis at illū ſub pedibus ſtyx atra uidet māeſq; pfūdi. Nā duo ſūt ipī poli. Hic ātarticus ē pxius auſtris nā ī meridiōali pte cœli. Ille arctus. Eſt pxius aqlōibꝫ nā ī ipſo ſeptētriōe. Vterq; pollus tenet nomē a uēto nā arcticus polus borealis dr̄ a borea āctarticus auſtralis ab auſtro. hi duo uerſus ſūt ēt ī.iii.li. ſed eo ī loco ītelligit de piſcibꝫ cū alter boreus alt̄ notialis dicat̄. Proles hyrea. Oriō hyrei.f. Tolit hūo eleuat a tellure. Validos lacertos hoc ē gladium quē ualidis bracchiis ſuſtiet. Nocte cōtiua q̄ ſeqt̄.xvii.diē iunii. Erit uidēdus delphi q ea nocte appet de eo pluries dixius. Scilicet certe. Hic delphin. Viderat oli equos & uolſcos fugatos cāpis tuis o algida terra uiderat exercitus cōiunctos equoꝝ & uolſcoꝝ ī algido fuſos.xviii.die iunii a L. Valerio poſt eiectos decē uiros q fuit cōſul cū.M.horatio tūc ſabinis cū exercitu oppoſito ad quē cū afferetur nūcius deſuſis eqs & uolſcis ī al gido ipē & latios fudit. Redeūtibꝫ in urbē cū denegatus eēt illis a ſenatu triumphus: L.cilius tribunus plebis tulit ad populū de triūpho cōſulū. Multis ut īqt Liui. diſſuaſū pdeūtibꝫ maxīe.C.Claudio uociferāte de patribꝫ. nō de hoſtibꝫ cōſules triūphare uelle gratiāq; p puato merito ī tribunū nō p uirtute honorē peti. Nāq; an̄ de triūpho p populū actū ſp eſtīatione arbitriūq; eius honoris penes ſenatū fuiſſe ne reges qdē maieſtatē ſumi ordinis īminuiſſe. Ne ita oīa tribuni ptātis ſuæ iplerēt ut nullū publicū cōſiliū ſinerēt eē. ita demū liberā ciuitatē fore ita æq̄tas leges ſi ſua qſq; iura ordo ſuā maieſtatē teneat In eādē ſ. tētiā multa & cœteris ſētoribꝫ patꝝ cū eēnt dcā oēs tribꝫ eā rogationē accepūt Tū prīum ſine auctoritate ſēatus populi iuſſu triūpharū ē. hæc Liui.iii.li. ab urbe cō. uolſcoꝝ populi puernates & āxureſ. Equoꝝ caput alba erat q̄ ē marſis finitia prēdebāt̄, uſq; tybur & ī ſabios & ſupius dixius claras equorū urbes fuiſſe clyſternū & carſeolos. Algidū ſupra thuſculū erat.xviii.ab urbe lapide. Vndex ex q̄ uictoria. Victor cla. L. Valle. illuſtris. Triūpho tyburte ſuburbāo. triūpho de tyburtibꝫ q ī ſuburbāo nūciat̄ & tūc cū eqs erāt. Es uectus poſt mō q̄ſi paulo poſt cū ab initio triūphus a ſēatu denegaret̄. In eqs niueiſ ut uehi ſolēt triūphāteſ curru q̄dri iugo quē eq cadē teſ agūt. Iā ſex. Et totidē decia octaua ēt die. iu. ſol relictis gēiniſ īgredit̄ cācrū & ī Auētio dedicata ē ædeſ palladi a ſēatu. Iā ſex & totidē luces hoc ē duodecī dieſ ſupſūt de mēſe. reſtāt adhuc de mēſe iu. Tn̄ huic nuō tu adde diē ſic ſup erūt treſ & decē dieſ numerādo a decio octauo ad ultimū diem mēſiſ: Sol abit diſcedit e geminis. Et rubeſcūt ſigna cācri nā ſol init cācrū & tūc īcipiūt magni caloreſ de cācro dixiuſ ī li.i. Et palla ſcepit coli ī arce auētia cepet̄ fieri ſacrificia ī auētio cū ēet illic ædeſ cōſecrata. Iā laomedō orit̄ tua nuruſ aurora cōiūx tui filii titōi &. Orta pellit noctē nā diē refert & ſignificat decimū nonū diē iunii. Et cana pruina p rore prūinā ponit̄ hoc ē roſ luciduſ. Fugit e pratiſ cū ſol ſurrexerit. Ferunt̄ dicunt̄. Tēpla reddita hoc die erecta & cōſecrata fuiſſe tēpla. Sumāo. qſq̄ſ iſē qcūq; deuſ ſit ſumanuſ. Hiuc deo romāi teſte Ply.li.ii. nocturna fulmīa aſſignāt cū diurna ioui attribuāt ea rōne uolūt aliq ſumanū eē plutonē dēm q̄ſi ſumū maniū. Huic ī capitolio erectū tēplū fuiſſe uolūt ex rēſo haruſpicū cū pyrruſ q tarētiorū cā bella geſſerat ī romāoſ traiciſſet ī ſiliciā cū iter alia pdigia fulmīe delectū eēt ī capitolio iouiſ ſignū caput eiſ p aruſpiceſ īuētū ē. Tūc cōſecrata ſūt tēpla ſumāo. Cū tu pyrre eraſ timēduſ romāiſ ppea q aliqn̄ romanoſ exercituſ fudit de pyrro alio loco dixiuſ & ī Luca. & ī odiſ horatii. Cū galathea nympha mariſ filia nerei & doridiſ ſeed pr oipſo mari hoc in loco. Receperit hunc diem undiſ patriſ hoc eſt cum ſol occiderit.

Et terra erit plẽa ſecuræ q̃etis cũ p noctẽ reqeſcẽt oĩa q̃ ĩ tellure ſũt & ſignificat noctẽ q̃ p̃cedit.xx. dĩe iunii. Iuuẽis ſurgit hũo orit̃ æſculapius nã de eo loq̃t̃. Afflatus ſtellis auitis qb ſtellis iuppit̃ Auus eũ ornauit. Et porrigit oñdit. Manus nexas ĩplicitas. Gemĩo ãgue lõ ophiulchus dictus.i. ſp̃etẽ tenẽs. Vt relinq̃mus oẽs higini fabulas cũ alii aliũ eẽ ophiulchũ dicãt hãc nõ p̃teribimus. Sic .n.iqt. Cũ plures ẽt aſtrologi hũc æſculapiũ ſinxerũt. Q uẽ iuppit̃ apollinis cã ĩter aſtra colloca- uit. Aeſculapius.n.cũ eẽt iter hoĩes & tm̃ medicĩa cœteris p̃ſtaret ut nõ ſatis ei uideret̃ hoĩum do- lores leuare niſi ẽt mortuos reuocare ad uitã nouiſſet. Fert̃ Hippolytũ qui iniq̃tate nouercæ & ĩſania parẽtis erat ĩterfectus ſanaſſe. Ita eratoſthenes di cit. Nõnulli glaucũ Minoos filiũ eiuſ opa reuixiſſe dixerũt. Pro quo ut pec cato iouẽ domũ eius fulmĩe ĩcẽdiſſe: ip̃m uero pp artificiũ & appollinẽ ei p̃rem ĩter ſidera ãguẽ tenẽtẽ cõſtituiſ ſe. Hac ãt de cã anguẽ teneret dr̃ q cũ glaucũ cogeret̃ ſanare. Cõcluſus quo dã loco ſecreto bacillũ tenẽs manu cũ q̃d ageret cogitaret dr̃ ãguis ad bacil lũ eius acceſſiſſe quẽ æſculapius mẽ- te cõmotus ĩterfecit bacillo fugiẽtẽ fe riẽs ſæpius poſtea fert̃ alter ãguis eo dẽ uẽiſſe ore ferẽs herbã & ĩ caput ei poſuiſſe. Q uo fcõ utroſq loco fugiſ ſe. Q uare æſculapiũ uſũ & eadẽ her ba glaucũ reuixiſſe. Itaq ãguis & in æuſculapii tutela ẽe & ĩ aſtris dicit̃ col locatus q̃ cõſuetudĩe ducti poſteri ei tradiderũt reliq̃s ut medici ãguib ute rent̃ & ut idẽ iq̃t decidẽs ophiulchus ex ortu geminoꝝ cãcri & leõis p̃uẽit ad terrã exoriẽs aut ẽ cũ ſcorpione & ſagictario apparet cõſtat ſtellis.xvii. Anguis hẽt ſtellas.xxiii. In p̃rĩo li. de æſculapio plura dixĩus ĩ.iii.li. de hippolyta & diana aricia. Itẽ & ĩ.v. attigĩus hiſtoriã hippolyti ñ igit̃ imorabimur ĩ referẽdis illis q̃ iã dixĩus ſed poetã ĩterp̃tabimur.

Plenaq ſecuræ terra quietis erit
Surgit humo iuuenis telis afflatus auitis:
Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor phedræ. nota eſt iniuria theſei:
Deuouit natum credulus ille ſuum
Sollíciti terentur equi: fruſtraq retenti
Per ſcopulos dominum duraq ſaxa trahunt
Exciderat curru loriſq morantibus artus
Hippolytus lacero corpore raptus erat.
Reddideratq animam multũ ĩdignãte diana
Nulla coronides cauſa doloris ait.
Namq pio iuueni uitam ſine uulnere reddam:
Et cedent arti triſtia fata meæ.
Gramina continuo loculis depromit eburnis.
Profuerant glauci piſcibus illa prius.
Tunc obſeruatas augur deſcendit in herbas
Vſus & auxilio eſt anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit: ter uerba ſalubria dixit:
Depoſitũ terra ſuſtulit ille caput.

Notus ẽ amor phedræ q̃ p̃riuignũ hipollitũ theſei filiũ amauit & ĩ amore nõ r̃ndentẽ p̃ri falſo de affectato cõcubitu accuſauit. Nota ẽ iniuria theſei q̃ ĩiuria filiũ inocẽtẽ affecit. Ille credulus theſ. q̃ dictis uxoris fidẽ adhibuit. Deuouit morti.ſ. ſuũ natũ hip. Q m̃ petit a neptuno mortẽ filii ille marina mõſtra ad exterrẽdos equos iuuẽis obiecit. Eq hippolyti q̃ trahebãt currũ. Solíciti timidi. Terrẽt̃ obiectĩs neptuni mõ ſtris &. Fruſtra retẽti nam fruſta eſt ille conatus eos retinere. Trahunt dominum Hip. p. Sco- pulos per montes & p. Dura ſaxa. p loca ſaxoſa & aſpa. Exciderat curru uerum exanimis deci- dit e curru. Audita nouercæ calũnia. Hippolytus curru excuſſus. Erat raptus: raptatus: tractus ab eq̃s. Lacero corpore iam lacerato & diſcerpto. Loris morantibus arctus tenentibus arctus im plicitoſ & cũ ſoluere ſe nõ poſſet diſcerptuſ eſt. Lora dicta a laurea triumphorum cum captiui lo riſ ligati ducantur ante currum hoc donatuſ is terẽtio aſſerit. Multi locũ nõ ĩtellexere q̃ deprauatuſ eſt. Et reddiderat animã iã extĩctuſ erat. Multũ ĩdignãte diana quaſi ægerrĩe ferentemortẽ illiuſ quæ illũ pudice amabat. Q uibuſdã.n. Numinib ãddũt̃ pueri cybeli atii. Veneri adõiſ cereri Trip tolemuſ dianæ Hippolytuſ. Corõideſ æſculapiuſ Appolinis & corõidiſ nymphæ.ſ. Ait nulla cã doloriſ quaſi nõ erit tibi dolẽdũ. Nãq ego reddã uitã pio iuuẽi ſuſcitabo extinctũ & reſtituã illi animã. Sine uulnere ita ut nullũ uulnuſ ſupſit. Et fata triſtia q̃ mortẽ hominibuſ afferunt. Cedẽt arti meæ medicæ quia ĩuitiſ ſacriſ reuiuiſcet Hippolituſ. Cõtinuo depromit: apit & ſumit Gramĩa: herbaſ. E loculiſ eburniſ e capſuliſ ex ebore. Illa gramina. Priuſ p̃fuerat manib glau ci umbriſ & uitæ glauci mĩoriſ filii de quo paulo ãte diximuſ filiiſ.n. graminibuſ extĩcto glauco uitã reddidit. Tunc cum anguiſ deſcẽdit in herbaſ obſeruataſ cum illi anguiſ ſuperſteſ laturuſ opẽ ãgui quẽ interemerat æſculapiuſ: deſcẽdit in herbaſ quaſ aut ip̃e ãtea obſeruauerat aut q̃ſ tũc obſeruabat æſculap. Et anguiſ extĩctuſ. Eſt uſuſ auxilio dato ab ãgue cũ alter anguiſ uitam illi reddidiſſet Ter tetigit illiſ graminib. Pectora Hippolyti laceri. Ter dixit uerba ſalubria carmina quibuſ animã reuocaret in cadauer ut ſolebat Eryctho theſſala. Sed id nõ eſt medicorũ. Ille Hippolytuſ. Suſtulit eleuauit caput iã reuocata in corpuſ anima. Depoſitũ terra q̃d capur humi recumbebat.

Lucus eum,nemoriſq; ſui dictina receſſu
Cœlat aricino uiribus ille lacu
At lacheſis clothoq; dolent:ſua fila teneri
Et fieri regni iura minora ſui.
Iuppiter exemplum ueritus direxit in ipſum
Fulmina:qui nimiæ nouerat artis ope
Phœbe querebaris.deus ē placare parēti
Propter te fieri quod uetat:ipſe facit.
Nō ego te quāuis properabis uincere cæſar:
Si uetat auſpiciū:ſigna mouere uelim
Sūt tibi flaminius traſimenaq; littora teſtes
Per uolucres æquos multa monere deos:
Tempora ſi ueteris quæris temeraria damni
Quartus ab extremo menſe bis eſſe dies
Poſtera lux melior ſupat maſaniſſa ſyphacem
Et cecidit telis haſdrubal ipſe ſuis
Tēpora labuntur:tacituſq; ſeneſcimus annis
Et fugiunt freno non remorante dies
Quam cito uenerūt fortunæ fortis honores

Lucus cœlat eū:abſcondit illū diana in ſilua aricina:de hoc in tertio. Dyctina:diana ſeu a nym
pha comite ſeu a retibus:ut alias diximus. Cœlat receſſu ſui memoris:ī remotiore loco artemi
ſii ſeu ſiluæ ſuæ aricine. Ille ē uirbiꝰ lacu aricino:dimiſſo.n.priore noīe uirbiꝰ ē appellatus. Atā
theſis:clotoq; dolēt.parcæ q̄ mortalia fata diſpenſāt. Dolēt teneri ſua filia:retardari uitā hoīum
magis q̄ ipſe decreuerint & quæ erant iam truncata fila:adhuc retineri. Et dolēt iura ſui regni fie
ri minora:īminui ſuā ptātē:cū quos læto dederit ſuſcitēt:& Diodo.igr ipm æſculapiū apud iouē
ab īferis accuſatū:tāq̄ eoꝝ īpiū dimi
nuētē:ꝙ excitarēt a mortuis hoīes illi
us cura.Iuppiter ueritꝰ exēplū:ne exē
plo æſculapii quoq; mortales mortu
os eēnt ſuſcitaturi. Direxit fulmina
ī illū:& fulmīe extīxit. Qui nouerat
opē nimiæ artis:nimiā artis medicæ
potētiā:q̄ mortuos ſuſcitaret. Phœ
be q̄rebaris:extīctū filiū:Deus ē rela
tus ē ī deos. Placare parēti:recōci
liate ioui patri tuo. Facit ipe pp te tua
cā.Quod uetat fieri excitauit ab īferiſ
filiū tuū.& cœlo ītulit:ſed nō uult ut
hoc mortales poſſit aut audeāt. Non
ego te quāuis:q̄rto die ab ortu.æſcula
pii/hoc ē.xxiii.die iunii nō ē bonū exi
re ad bellū:nā īfauſta:& in faſtos rela
ta:Clade flaminii q ſptis auſpiciis con
tulit ſigna cū hānybale:& fuſus ē exer
citus Ro. ad trāſymenū lacū:d quo
ita Valeriꝰ igr.C.āt Flaminius īauſpi
cato ꝯſul creatꝰ cū apd lacū traſimenū
cū hānybale cōflicturꝰ:cōuelli ſigna
iuſſiſſet:lapſo equo ſup caput eius hu
mi pſtratꝰ ē.Nihil q̄ eo pdigio ihibi
tus:ſigniferis ſigna moueri ſua ſæde
poſſe negātibꝰ:malū cōtinuo niſi ea
effodiſſet:mīatus ē. Veꝝ huiꝰ temeritatis :utinā ſua tm̄ nō ēt po.ro.maxima clade pœnaſ pepē
diſſet ī ea nāq; acie.xv.milia rōanoꝝ cēſa.vi.milia capta.x.milia fugata ſūt cōſulis obtrūcati corpꝰ
ad ſūerādū ab hānibale q̄ſitū ē:q quātū ī ipſo fuerat Rōanū ſepelierat īpium.poeta nunc exēplo fla
minii hortat̄ germanicum:ne cōtra auſpicia cōſerat cum hoſte manum.O cæſar germanice. Ego
nō uelī te mouere ſigna:uexilla ad cōfligēdum cum hoſte. Si uetet auſpicium.ſi hēas auguria cō
traria:aut ſi pdigia:& oīa prohibeāt. Quāuis properabis uīcere:ēt cū acceleres uictoriæ cupidus
Sit tibi teſtes flaminius:cōſul ab hānybale trucidatus: Et littora traſymena:ripæ traſymeni la
cus qui ē in etruria:īter puſiam.& Corltonā. Deos equos:benignos. Multa mōere p uolucres
p auguria:benigni dii mōuerāt ne cōſereret ille manus ille deoꝝ monitis nō paruit:iō piit.Si quæ
ris tpa temeraria ueteris dāni:ſi uis ſcire diē quo die temerarius cōſul tātā iacturā fecit.Ille dies eſt
dis q̄rtus ab extremo mēſe octauus dies a fine mēſis:ſic erit nono calen.quintiles:hoc ē. xxiii.die
Iunii:ea in faſtis:& ī annalibus notata ē:& hīta ſemper infauſta.Poſtera lux.ſeq̄ns dies qui erit ui
ceſimus q̄rtus īunii. Eſt melior felicior duabꝰ uictoris:q̄ diuerſis tēpibꝰ:ſed ea die cōtigerunt Ma
ſaniſſa ſupat ſiphacē Maſāiſſa rex maſilioꝝ:dū p carthagīe ī hiſpāia militat amiſſo pr̄e galla d r̄gno
exciderat/quop bellūſæpe r̄petito aliquot ꝑliis a ſiphace rege nūidaꝝ uictus ī totū priuatꝰ ē:& cū du
cētis equitibuſ Scipiōī ſe iunxit.Poſtea in aphrica ſcipio adiuuante maſaniſſa:Carthaginēſes & eū
dē ſiphacē:haſdrubalēq; pluribus ꝑliis uicit.Binaq; hoſtium caſtra expugnauit in quibus.xl.milia
hominum ferro igniq; cōſumpta ſunt.& ſiphax ipſe captus.Sed ante hæc haſdrubal hānybalis fra
ter:q cū exercitu nouo trāſcēderat alpes:ut ſe hānybali cōiungeret:cū milibꝰ hominū.lvi.ceſus ē
M.Liuii conſulis ductu & opa ēt claudii Neronis collegæ.iō poeta nunc:& ipſe haſdrubal cecidit
ſuis teliſ cū ſuis armis & omni exercitu cæſus ē:Relata igit̄ & hæc dieſ in ānales tāq̄ fauſta rōanis
Tēpora labunt̄:interponit nō incompte ſentētiā tēporis cito labētis:ꝙ iā conſenuerat poeta cum
emēdaret opus:& eēt hos ſex libroſ editurus.labunt̄ igt tēpora & noſ ſeneſcimuſ annis tacitiſ rapi
mur ī ſenectā āniſ tacite fluētibꝰ:Hor.Heu heu fugaces poſtume poſtume.labunt̄ āni:nec pietas
morā rugiſ:& iſtāti ſenecte affert īdomitæq; morti.Qua cito uenerūt honoreſ fortiſ fortæ:q̄ ci
to uēit feſtū fortis fortūæ.Aligd ī eſt laterīſ affectꝰ:cur potiꝰ ī hoc:q̄ in cœteriſ id feſtiſ dixerit.Iuni
uſerit actuſ: exactus

Poſt ſeptē luces: hoc ē poſt ſeptē dies: ſic idicat uigeſimū quārtū diē: quo & ille uictoriæ cōtigerāt: a uigeſimo quarto. n. die numerādo uſq ad finē iunii ſeptē dies ſūt. Dies fortis fortūæ ut inqt Var. appellatus a Seruio Tullio rege. q̄ is fanū fortis fortūæ ſecūdū tyberī: extra urbē romā dedicauit. Præterea dedicaſſe & aliud tēplū fortūæ puæ teſtis ē Plu. pb. lxxiiii. Et Diony. iqt eū extruxiſſe duo fōrtūæ tēpla: q̄ p oē uitæ tp̄s uiſus erat uti pſpe: Alteꝝ i foro boario. Alteꝝ ad ripas tyberis: ei fortunæ: quā uirilē appellauit: De hac egius i. iiii. li. & eodē pbl. plut. maſcule fortūæ meminit ab eodē cōſecrate. Erat ēt eodē auctore tēplū fortūæ uiſcatæ quaſi ab ea nos pcul capiāuret negociis ac rebꝫ ihæreamꝫ. Poſt electos āt reges: ſed lōgo iteruallo ſpuriꝫ Carbiliꝫ: q cōſul fuit cū papyrio curſor alteꝝ fortis fortūæ tēplū dedicauit: erat pterea tēplū fortuæ muliebris: a ſenatu ddicatū tū cū mulieres hoc ē & mr̄ & uxor martiū Corolaniū ab ipetu i patriā repſſiſſet. Erat: & tēplū fortūæ publice cuiꝫ ſupiore li. meminimꝫ a populo i libertate cōſecratū. Ite læti qrites. rōani.

Poſt ſeptem luces iunius actus erit.
Ite deam læti fortem celebrate quirites
In tyberis ripa munera regis habet.
Pars pede pars etiam celeri decurrite cymba
Ne pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ iuuenum conuiuia lintres:
Mnltaque per medias uina bibantur aquas
Plebs colit hanc quia qui poſuit de plebe fuiſſe
Fertur. & ex humili ſceptra tuliſſe loco
Cōuenit & ſeruis ſerua quia tullius ortus
Cōſtituit dubiæ templa propinqua deæ.
Ecce ſuburbana rediens male ſobrius æde
Ad ſtellas aliquis talia uerba iacit
Zona latet tua nūc: & cras fortaſſe latebit:
Dehinc erit orion aſpicienda mihi.
At ſi non eſſet potus. dixiſſet eadem
Venturum tempus ſolſticiale die
Lucifero ſubeunte. lares delubra tulerunt
Hic ubi fit docta multa corona manu
Tempus idem ſtatoris erit: qd romulus olim
Ante palatini condidit ora iugi.
Tot reſtant de menſe dies quot nomina parcis:
Cum data trabeæ templa quirine tuæ

Celebrate fortē deā: ſacrificate forti fortūe. Hēt mūera regis i ripa tyberiſ hēt tēplū a ſuio rge cōditū & ɔſecratū i ripa tyberia extra urbē. dcurrite uos qrites ppate ad tēplū fortūæ. Pars pede cū pedes ire poſſit. Pars celeri cība qm̄ p tyberī cība pt illuc dferri nec pudeat: quaſi nō hēat turpe. Redire ide domū potos: reuerti multo epoto uino: qa cōuiuia quoq extra urbē fieri debēt. Litres nauiculæ flumiales: ut iqt Nōluſ. Ver. cauat arbore uoſ litres litreſ nauiculæ corōatæ. Ferte cōuiuia iuuenū: iuuēes ſimul epulātes. Et bibātur multa uīa. p mediaſ aquas p tybrī i litribꝫ bibēdū ē: & multū uini exauriendū. Plebs colit hāc fortē fortunā Quia ferē dicit. Fuiſſe de plebe: nā ex obſcuro genere. Qui poſuit ſuius rex auctor eiuſ templi hic dicitur: Sed ſupeius oſtenderat cœleſti ſemine natum. Et tuliſſe ſceptra ex humili loco: quaſi ex infima conditione ad regnum aſcendiſſe. Conuēit & ſeruis: ſerui quoq celebrare debēt feſtū. Quia Tullius ortus ſua natus ex Ocriſia corniculana. Cōſtituit tēpla ppinqua: nā fortis & puæ. aut ppinqua qa uelut cognata ſuis q infima cōditione uerſāt. Deæ dubiæ: fortūæ. Ecce aliquas rediēs male ſobrius: q redit paꝝ ſobrius: epoto mero. Iacit talia uerba ad ſtellas: hæc loquitur cœlum ituēs poſt occaſum. xxiiii. diei ipſius mēſis. Oriō zōa tua latet: non uidet eo tpe zona orionis. Latet nunc: & latebit cras: qa neq uigeſimo quarto: neq uigeſimo qnto poterit uideri. De hinc: poſtea. Erit mihi uidēda: nā uigeſimo ſexto die apparebit zona. At ſi nō eēt pullus: ille qui cœlum ituet: ſi non eēt ebrietatis caligine obtectus. Dixiſſet eadē die: qua & uiſurum ſe zonā dicebat. Vētuꝝ nobis afuturꝫ. Tp̄s ſolſticiale: ſolſtitium æſtiuū: qd poeta oñdit. vi. cal. qntiles: colūella. viii. cal. ſic & florētinus princeps. Lucifero ſubeunte: die ſeqnte. Lares tulerunt delubra fuere illis tēpla conſecrata: De his diximus in. ii. li. & plura in quinto. Sed quinto Calē. Quintil. hoc ē. xxvii. die iunii dedicata ſunt illis tēpla in ea pte urbis ubi erāt Corolarie: & ut ſupiore lib. dictum Auguſtus Trāqllo teſte Compitales lares ornare bis in āno inſtituit: uernis floribus & æſtiuis. Hic ſunt ipſa tēpla ubi fit multa corona docta māu: ubi ſunt coronarum artiſices preſertim phylira: : & glicera. Idem tempus: eadē dies. xxvii. mēſis. Erit ſtatoris: nā erit feſtum iouis ſtatoris: Cuius tēplum romulus uoto dedicauit. bello ſabino. cum romana acies inclinaſſet. Deinde uoto regis conſtitiſſe uidet. A cōſiſtētibus militibus ſtatorē iouem appellauit. Qd olim condidit Romulus ante ora iugi palatini nā iter palatiū & capitoliū conſtitutū ē tēplū. Tot dies reſtāt: ſupſunt. De mēſe: iunio. Quot noīa parcis: quæ tres ſunt ut alias dictū: ſic tres dies ſupabunt: & erat uigeſima octaua die mēſis. cū o quirine. Romulc. Sūt data tēpla conſtituta & cōſecrata tēpla. Trabeæ: tuæ tibi trabeato dedicatum ē illi tēplū i colle qrinali. ſed de morte eius & relatiōe i cœlum: & cuiuſ perſuaſiōe dixius i. I. I

Tēpus iuleis cras eſt natale calendis.
Pyerides cœpti addite ſūma meis.
Dicite pyerides quis uos adduxerit illuc:
Cui dedit inuictas uicta nouerca manus
Sic ego.ſic clio clari monumenta philippi
Aſpicis unde trahit martia caſta genus
Martia ſacrifico deductū nomen ab anco
In qua par facies nobiliiate ſua.
Par animo quoque forma ſuo reſpondet in illa
Et genus:& facies:ingeniumque ſimul.
Nec quod laudamus formā tā turpe putaris
Laudāus magnas hac quoque parte deas
Nupta fuit quōdā matertera cæſaris illi.
O decus o ſacra fœmina digna domo:
Sic cecinit cli:o docte aſſenſere ſorores
Annuit alcides increpuitqꝫ lyra

Tempus natale iuleis calēdis cras ē:die craſtini erūt calēde iuliæ:ſed natale tp̄s iuleis dixit: qđ hoc mēſe natus ē Iulius cæſar ex ſacra iulea domo.& cū prius q̄ntilis diceret:ī honorē iulii Cæſaris legē ferēte.M.Antōio.M.F.cōſule iulius appellatus ē:ꝗ hoc menſe q̄rto die iduū Iulius ipſe ꝓcreatus fuerit.Pierides:muſæ. Additæ ſūma:q̄ſi extremā manū.Meis cœptis:huic parti opiſ quā nūc editurus ſū.Dicite pierides:ꝑ epanalexim. Quis adduxerit uos iſtuc ad tēplū herculis. Cui herculi. Nouerca uicta:Iuno q̄ uicta tādē ē uirtute illius:nā ut ip̄e ī meta.īq̄t defeſſa iubendo ſæua iouis cōiūx ego ſū ī defeſſus agēdo. Dedit māus iuictas:ꝓpterea qđ uicit oīa mōſtra:quibus eū obiicerāt iuno.Hoc petit poeta: Quis conſecrarit tēplū herculi muſiſqꝫ cōmune ſic.n.dedicauerat ædē Martiꝰ Philippus auguſti uictricus:ut teſtis ē Sue. Ratione huic rei Plut.affert ꝓblemate.lyiiii.Qđ hercules Euādꝛꝫ litteraſ docuit ſicut iubā monumētis tradidit Quod honeſtū & honorificū ducerētur amicos.ac ꝓpinquos docere.Nouiſſime nāqꝫ īſtitutū ē:ut mercede diſcipulos docerēt:Quippe oīum priuſ Sp.Carbilius ludū apuit:eius libertuſ qui & ip̄e Carbilius appellatus primꝰ oīum rōanorū uxorē repudiauit:hæc ille. Sic ego q̄ſiui.Sic clio.muſa rn̄dit. Monumēta clari philippi:adduxere.ſ.nos ī tēplū herculis.Philippꝰ Martius:qui cum lētulo cōſul fuit:ab Anco Martio genus trahēs. Aſpicis tu. Vnde:a quo philippo. Trahit gēus.hoc eſt unde nata ſit. Martia caſta:hæc filia fuit Martii philippi:q̄ cato uticēſis poſt diuortiū Attiliæ:puellā admodū uxorē duxit.Hæc ē illa martia ut īquit Plutar.ī catōe iuniore:de qua tā multa ferūt.Poſtea q̄ catōi filios pepit:petēti hortenſio cupiditate ſobolis Cato dedit:cōſentiēte ēt Philippo:ut Plu.teſtat:pluraqꝫ de eodē Luca.agit:& nos multa ēt ī lucano:dixīuſ mortuo hortēſio.cū Cato pōpeiū ſequuturꝰ eēt ī bella ciuilia Domus & filiaꝝ ſuarū gratia ut Plu.inquit Martiā rurſus accepit:quæ tunc uidua erat:& ab hortēſio heres relicta.Ei curā rei familiaris:& filiaꝝ cōmiſit:& Pōpeiū ſequutus ē.Cato ſe ipſū cōfidēs mortuꝰ ē.xlyiii.ætatis anno.illa iunior erat:uixitqꝫ ī lōgā ſenectā:ita ut Oui.eā nō mō uiderit:Sed neceſſitudinē quoqꝫ cōtraxerit & tertia eius uxor puella de domo fabioꝝ Martiā coluit:& comes illius fuit.Vn̄ ī li.de pōto ad maximū:Ille ego de ur̄a cui data nupta domo.Hāc ꝓbat:& p̄mo dilectā ſp ab æuo:ē iter comites Martia cēſa ſuaſ.Inqꝫ ſuis hūit mr̄tera cæſaris an̄:Quarū iudicio ſi q̄ ꝓbata:ꝓba eſt.& ī elegia Aequor iaſonio:ad uxorē cūcta licet facias:niſi eris laudabilis uxor nō poterit dici martia culta tibi.Nō igit:ſine cā factū ē ut hoc quoqꝫ ī loco martiæ meminiſſet. Martia nomē deductū:q̄ genus.& nomē lōga tēpoꝝ ſerie deductū hēt. Ab āco ſacrifico:ab āco martio q̄rto rege rōanorum Sacrifico dixit:qm̄ natus ē ex filia numæ Pōpilii:qui tot ſacroꝝ ordīes:& ſacrificia & cerimonias īſtituit:& ipſe aliq̄n auū maternū imitatus ē. In qua:martia. Fuit facies par nobilitate:nā ut genere illuſtris:ita et illuſtris forma. Sua forma par reſpōdet aīo ſuo ī illa:ut p̄ſtātis formæ:ita & aīquoqꝫ p̄ſtātiſ.Sic illa p̄dita oībus boni fortūæ corpis.& aī. Et genus & facies & īgeniū.ſimul hæc tria patia reſpōdet ī illa. Hæc tu putaris turpe:q̄ſi non exiſtimes id eē rep̄hēſibile. Quod laudamus formā.ipſius martiæ.Laudamus magnas deas.laudare ſolemuſ iunonē Pallada:Diana ueneré & cæteras. Hac quoqꝫ parte ab ipſa forma. Matertera Cæſariſ fuit quondam nupta illi philippo:ipſe martius Philippuſ āteq̄ hūiſſet acciā matrē Auguſti.uxorē hūit Sororē matris Cæſaris.De quo Cæſare dicat.ur̄ hic dubiū:an hūerit ſororē mr̄iſ.C.Cæſariſ:An ſororē Acciæ mr̄iſ auguſti.an ſororē Liuiæ.ſed cum poeta rōnē hēat uxoriſ:q̄ apđ materterā Cæſariſ ut dixīuſ paulo āte fuerit Inqꝫ ſuis hūit mr̄tera cæſariſ ante.Puto de eadē hoc in loco dicere:ſic ītelligēuſ de ſorore Liuiæ:Quæ mr̄tera erat Tyberii.lōge maior natu q̄ liuia druſilla.Quod uoſcuſ quoqꝫ nr̄ aſſerebat O decus:o ornamētū. O fœmina digna ſacra domo.o matertera cæſariſ digna cōnubio ſacrifice gētiſ martioꝝ.Sic clio cecinit docte ſorores aſſenſere:cœtere muſe affirmauere dicta cliuſ. Alcideſ annuit.herculeſ quoqꝫ affirmauit. Et icrepuit:hoc ē iſonuit. Lyra:& oīſ muſarum cythara.ī ip̄a ædē a martio philippo dedicata.In q̄ & herculis ſimulacꝝ erat:& oīum muſaꝝ effigieſ

Finis interꝑtationis faſtorum. Sequitur emendatio quorundã locoꝝ & aſtrorum ratio.

PAVLVS MAVSVS PISCINAS PO. CL. GEORGIO Cornelio; M. E. Q. F. ſalutem.

AECILLA SVNT. G. Corneli: Quæ nos octo antea annis in Ouidiãos faſtos ma-
gna cura: ac diligẽtia ſcripſeraũs; & a prĩcipio tibi dicata: uiſũ ẽ illud inire cõſiliũ ut in
hoc uſq; tp̃s ꝑſſa feneremus: ne editio ꝑcipitata dedecori potius q̃ laudi eẽt. Nũc uero
cũ tãdem ex urbe uenetias ad te ucire licuerit his lucubratiõib; nr̃is extremã mõ manũ ĩpoſuiũs
& cui tu ipſe mãdaſti dedim; ĩprimẽdas. nõ qdẽ illius ſpe gloriæ cõmoti: ſed ut ꝓmiſſã tibi fidem
ſuareũs. & expectatõi multoꝝ ac militie nr̃æ uolũtati mora gerereũs ſed cũ ſpandũ mihi eẽ ducẽ
rẽ: nemine fore illud op; qd̃ rõana cẽſura ꝓbauit. uenetiis dãnatuꝝ: Neſcio q̃ theſſyphõe factum
ſic ut cõtineri nõ potuerit ĩuidiæ furor: & añ ĩſpectũ opus: inoffitioſũ hũc laborẽ meũ cœpit alla-
trare. aut ut pudicam ad lĩguã maledicẽtiã ꝓuocaret aut ut huius opis nr̃i: ſiq̃ arte daret laudem ꝺ
tractaret. ſed ĩ alteꝝ ſi rñdere uelĩ: uterer ſi liceret Quintili carmine. quẽ fata nobis mõ ſuſtulere
ſic. n. & alius ꝓ tuẽda mea laude rñdit: Marſũ liuidulus facꝝ poetam carpit uiuere dũ cupit diſerto
Marſi carmine: ualde ſed peat Nõ ſæuit ſcabio ſupb; unguis; Nec muſcã uolucres iouis ſequũt. al
tera uero tuebit̃ ſe ipſam: & ueræ hũanitatis: ac æqtatis ſtudioſi: illã ab oĩ liuoris morſũ uidicabũt.
Aliqd tñ erat qd̃ in his cõmẽtariis: Mlti qdem dãnandũ eẽ cẽſebant; ſed ea ñ uiderãt: q̃ nos ipſi ui
diũs: Dixiũs. n. ĩ pri. li. eo in loco Et ſõet accenſus ſpica cilĩſſa focis. de nardo intelligẽdũ Dãna-
bant illud mlti: eã rõe: qd̃ ciliſſi Nardi Pli. ñ meminerit; q̃ſi alibi ĩueniri ñ poſſit. qd̃ a Pli. ñ refe-
rat̃: ſed legãt tandẽ Diaſcoridem: quẽ eruditiſſĩũs iuuẽis; & oĩ lr̃aꝝ laude cumulatiſſim;. Hermo
la; Barbar; mõ latinũ fecit. Inuenient certe & in cicilia Naſci Nardũ: Plr̃a. n. Nardi gñra ab illo
cõmẽorat̃. & hæc illa ſũt. utar. n. Hermolai uerbis nardis gñra duo: alteꝝ ĩdici alteꝝ ſyriaci; ñ ꝙ
hoc in ſyria naſcat̃: ſed qd̃ mõtis eius; ĩ quo legit̃: ꝑs una ĩ ſyriam; una ĩ Indiã ſpectet. ſyriacũ me
li;: quo recẽti;: atq; leu;. ẽ cõoſũ color̃ rupho odor̃ uehemẽter iocũdo; cypunq; imitãte: breui; ſpi
ca: ſapor̃ amaro: Maxieq; ſiccãte os: cuſtodit ſuaue olẽtia ptinaciter. itẽ indici alteꝝ genus Gãden
dis noĩe a fluuio Indiæ: q mõtẽ in quo naſcit̃ ꝑfluit. uirib; languidũ: ut ꝙ ſolo uligioſo ꝓuciat. eo
q; in maiorẽ altitudinẽ adoleſcat plr̃ib;: ab eadẽ radice fructicantib; ĩplicatis. & redolẽtib; uirus.
Odorati; uero qd̃ locis celſiorib; gignit̃. ſpica breui: cypũ olẽte: ĩ totũq; ei; dotib;: qb; ſyriacũ.
Hẽt ſapharitrcũ Nardũ frutice admodũ pumilo a loco ubi carpit̃ dictũ ſpicis ĩgẽtib; candidũ; Cau
le q e medio ꝓſilit aliqñ hircũ ſpirante: damnat̃ in totũ. Nard; gallica ĩ lyguræ alpib; naſcit̃. aliu
ca uernaculo ĩdigẽis noĩe. Naſcit̃ & ĩ iſtria frutex puſill;. cũ radice uelit̃: & ĩ faſiculos manuales di
gerit̃. folia ei lõgiuſcula. leuiter flaueſcẽtia. flos luthe;. uſus ei; ĩ caule & radicib; qm̃ odorata hæc
mõ hẽnt̃. Nard; mõtana; q̃ . liq. Thilaciti. alii niri appellant in ſyria: Ciliciaq; naſcẽtẽ. Caule ac
q; foliis Erignio ſilẽm: minorib; tñ: neq; ſcabris ſpinoſiſq;: radice nigra: odorata duplici: triplici
q;: atq; oĩno mltiplici ad morẽ haſtulæ regiæ; q̃q̃ mlto mĩor: graciliorq;: aſſaꝝ aliq nardũ ſilue
ſtre appellant: Phu. quoq; q̃dam nardũ ſilueſtre appellant naſcẽtẽ in põto. Hæc a Diaſco. cõmẽo
rant̃: & in Cilicia naſci nardũ iã oĩb; cõſtet. ſed ubi hæc uenetiis ĩprimũ cœpẽ qbuſdã pſuadri nõ
poterat: locũ illũ poetæ r̃cte dicer̃ ſpica ciliſſa. nec aduertebãt poetam a ꝓptio accepiſſe locũ. q in
elegia Muſa palatii inqt. Terq; lauet nr̃as ſpica ciliſſa cõas: cũ ꝓ oleo nardino dicat. Arguebant ꝑ
terea nullo pacto nardũ aduri ad odorẽ: Nec legerãt eundẽ ꝓptiũ ĩ elegia ſuntali qd manes' ĩquit
Curando flãmæ ñ oliuer̃ meæ. Cædat tãdem uicta ptinacia dtractoꝝ; & uera dicer̃ Marſũ fateãt̃
ſunt tñ. G. Corneli loci qdam in cõmtariis nr̃is paululũ ĩmutati ne dixerĩ deprauati: & hoc ñ mea
culpa factũ: ſed celeritate illoꝝ: q crateres ĩprimendos cõtexunt: ut in ipſo fere principio; cũ faſtum
eſſet factũ fecere & ubi erat ΑΠΥΡΙΟΝ fecere ΑΚΥΡΙΟΝ ſic in qbuſdam aliis lr̃is: & in eo loco primi
li. Ergo ubi nox aderit uentur; tertia nõis. Cũ ego dixiſſem tertio die nõaꝝ fecer̃ calendaꝝ: Et ĩ eo
dẽ li. ubi erat. Qu. Fa. rul;: Is q ꝑm; ſuæ gentis maxim; eſt appellat; factũ eſt Fabi; rutilian;. Et
in. ii. li. cũ multis in locis eſſet linea breuis iacens: ñ erecta punctis hinc inde ſignata: qd̃ ſignũ fit ꝓ
hoc uerbo eſt ñ id illi intelligentes putabant. ſ. dicer̃. Sed diligens lector facile cognoſcet in ꝑnci-
pio q̃rti li. in ipſo titulo; cũ eſſet cũ deploratiõe orbitatis; fecer̃ declamatiõe. & principiũ epiſtolæ
Deſtinatã tibi. G. Cor. op;. maturantẽ. factũ eſt Deſtinatũ tibi. ſ. Cor op;. & in eodẽ li. ſequut; ipſe
poetæ ſententiã Dixi ueneris Ericine ſacra: a Claudio Mar. in urbẽ tranſlata. Sed illud acceleranti
b; ĩpſſorib;; Et me ut celerime quoq; exſcriberẽ. urgentib; ꝑterierã ñ errore. ſed ipſa celeritate. Li-
uiũ de ſcdo bello pũi co ĩ. ii. dicere. Decẽ uiros iuſſos inſpicere li. Sibilinos & inſpectis r̃tuliſſe pri
b; ædes ueneris ericinæ. ac deæ menti uouendas eſſe. Et paulo poſt ita inqt. Tũc ædes uotæ ue
neri Erycinæ: ædemq; Fa. Maxiũs dictator uouit quia ita ex fatalib; li. edictũ erat. ut is uoueret.
cui; maximũ impiũ in ciuitate eſſet. Et in. iii. li. inqt. Duũ uiri creati ſunt; Q. Fa. maxius; & attili;
Craſſus ædib; dedicandis menti Att. Fa. ueneri Erycie. qd̃ qdẽ ad illud quoq; facit qd̃ ꝺ mẽte di
xim; ĩ. vi. li. hec nos iõ uoluim; adder̃ ne qs dicer̃. aut erraſſe marſũ aut aliqd ꝑteriiſſe iure poſſit
Ed ꝓpoſuerã. G. Corneli r̃petituꝝ me in fine cõmtarioꝝ noſtroꝝ oĩm aſtroꝝ ſeriẽ. de q ꝑ to
tũ op; diſſeruim;. & nr̃i tp̃is adder̃ poſtea rõnẽ. Sed quia nimiũ creuit opis magnitudo. &

de illis oībꝫ rurſus agere nimiũ id qdē & ĩgratũ lectoribꝫ eēt ĩ aliđ tp̄s differēdũ eē duxi. Pauca tñ
attigã q̃ maxĩo fore oībꝫ uſui exiſtimaueri & ad excutiēdũ errorē ĩ quo multi uerſãt̃ & ad ueritatē
aptiſſime diſcernēdã. Nã cũ ĩexplicãdis illis uſi nos ſimus auctoribꝫ higi. ply. & interdũ Colũella
qbꝫ & multi quoq̃ ĩnitũt̃. Nõ tñ ē eadē rō nr̃oꝝ tēpoꝝ q̃ illoꝝ fuerãt qđ facile oñdemus. Ne uide
ar pcitus ut rũpat̃ liuor huius rõnis exp̄s. Vtor. n. ĩ p̄ceptore Rigio nr̃o adriaco aſtrologoꝝ p̄nci
pe ut nemo dicere me poſſit erraturũ. Eaq̃ erit nobis q̄ſtio. Cur illđ ſit ꝙ poete naſonis & augu
ſti tēporibꝫ ſol arietis p̄ncipiũ inibat undecĩo cal. apri. Nũc uero id ſit. v. idus martias. Fecit hoc q
dē differētia motuũ corpoꝝ cæleſtiũ illorũ & nr̃oꝝ tēporũ. Nã ab eo ãno quo natus ē Ouidi. uſq̃
ĩ hũc ãnũ deſſuere ãni mille qngēti & .xxii. Sic tã magna tēpoꝝ lõgitudĩe magna ē fc̄ã motuũ mu
tatio ut illđ mirãdũ eē nõ debeat. Si ĩgreſſus ſolis ĩ unũ qdq̃ ſignũ illius tēporis plurimũ a nr̃o tp̄e
differt undecĩ. n. diebꝫ nũc ãncedit. Cuius rei cã ē motus augiũ. Sic. n. ſumas cœli altitudĩes uocãt
& ſtellarũ fixarũ & motus acceſſus & receſſus capitis arietis octaue ſpæ mobilis. Nãq̃ eius ſpæ zo
diacus ē mobilis & ĩpa qdē ĩferior ē. Alter uero zodiacus quē ultræ circulũ greci oſtendunt. Nonæ
ſpe q̃ ultia & altiſſima ē nr̃o uſui ĩmobilis ē & p̄manẽſ p̄petuo abſq̃ alio motu p̄ter ſue ſpæ motũ ab
oriente in occidente aſſidue ſine ulla intermiſſione agitur. De quo zodiaco ĩmobilis ſiue ſignoꝝ
ĩmobiliũ ĩtellexit diuinus ip̄e poeta. Itaq̃ aſſumptis & ĩtellectis p̄ncipiis horũ ſignorũ mobiliũ ſi-
ue ſpæ octauæ mobilis una cũ motu acceſſus & receſſus capitis arietiſ ip̄ius octaue ſpe enumerabis
tres motus eorundē mobiliũ. Nã motus augiũ & ſtellarũ fixarũ p̄priũ motũ hñt ut patet ĩ tabulis
calculacionũ ſeu cõputationũ Hēr & p̄priũ motũ cũ tabulis ſuis. Motus acceſſus & receſſus octaui
circuli cauſatus a duobꝫ p̄ncipiis eq̃noctialibꝫ uidelicet arietis & libræ. Et ē tertius motus tabula eq̃
nõis acceſſus & receſſus q̃ ē tabula p̄petua ĩcipiēs ab imo gradu & p̄ſequēs uſq̃ ad .xc. deĩde a .xc.
uſq̃ ad imũ gradũ retroeũdo & hoc mõ eũdo & redeũdo. Tabula p̄petua ē æq̃nõis numerus uero
ip̄orũ motuũ ĩcipit a gradu .o. minutis .ix. Secũ. xxv. augēdo ĩ numerũ graduũ .xc. Tabule ĩ gra.
ix. minut. o. Secũd. o. Itaq̃ collectiſ motibꝫ horũ triũ ĩ tp̄e naſonis & ſi. r ĩ hoc æuo nr̃o Colligius
ſolē inire unũqdq̃ ſignũ .xii. ĩmobiliũ nũc nr̃o tp̄e .xi. diebꝫ añ q̃ illo tp̄e. Veꝝ ætate naſõis & octaui
auguſti. Zodiacus mobiliſ octauæ ſpæ erat ſub zodiaco nõæ taliter ꝙ caput arietiſ octauæ nõ erat
diſtãſ a linea p̄pēdiculari ne ĩ minĩo qdē ſpatio a capitæ nõæ. Qua p̄p uirtus ĩſũdebat̃ inferioribꝫ
ãpliata p̄ cõcordãtiã duorũ zodiacorũ ĩ una qdē & pura cõcordia q̃ cã fuit tãte paciſ illorũ tēpoꝝ ſic
itaq̃ diſpoſitiſ rebꝫ p̄ remotionē capitiſ arietiſ mobiliſ a capite arietiſ ĩmobilis nonæ ſpe init ſol p̄
xi. fere graduſ de neceſſitate q̃ ſe mouet ĩ q̄rta ſpa planetarũ p̄ lineã exeũtē a cētro t̄ræ p̄ cētrũ corpiſ
ſui hoc ē ip̄ſiuſ ſoliſ terminãtē ĩ p̄ricipio ſignorũ nõæ ſpæ p̄ ip̄ſ p̄batũ .xi. dierũ añ numerũ dierũ il
lorũ tēporũ ut ĩferior cõputatio demõſtrabit. Tp̄ſ. n. itroitui ſoliſ ĩ .xii. altiſſima ſigna zodiaci ſi-
xi cũ qbꝫ multa admiratiõe digna poeta poſuit ſub umbra fabularũ. Hic ĩferiuſ dimiſſa rõne minu
torũ uel añ uel poſt ãni. Mcccclxxxii. anotamuſ quo qdē ãno hæc excerpſimuſ & ĩprimēda dediuſ
Sol init arietē die .xi. martii. Sol init taurũ die .xi. apriliſ Sol init geminoſ die .xii. mai. Sol init crãcũ
die .xiii. iunii. Sol init leonē die .xiiii. iul. Sol init uirginē die .xiiii. auguſti. Sol init ĩ librã die .xiiii.
ſeptēbriſ. Sol init ſcorpionē die .xiiii. octobris. Sol ĩ ſagitario die .xiii. nouēbriſ. Sol init capricornũ
die .xiii. decēbriſ. Sol init aquariũ die .xi. ianuarii. Sol init piſceſ die nona februarii. De aſcēſiõe ue
ro imaginum cœleſtium quæ undique per totum cœlium fuſæ ſunt tam in latitudĩne meridio-
nali extra zodiacũ ſq̃ ĩ latitudĩe ſeptētriõnali ſimiliť extra zodiacũ illđ dixeriuſ. Ad p̄fectã cognitio
nē earũ tã aſcendētiũ q̃ deſcēdētiũ iuxta lĩeã orizõtiſ cũ ſigniſ zodiaci oportet te hr̃e iſtrumẽtũ ſpe ſo
lide. In q̃ iuenieſ circulũ orizõtiſ ĩ medio cuiuſ ſpã ſolida ſita ē cũ circulo ſuo meridião & taliter di-
ſpoſita ꝙ deprimer̃ poſſiſ poloſ ſiue atolere ſ̄m latitudĩeſ clymatũ mũdi uel ſ̄m eleuationē polli
tue regiõiſ Itaq̃ hĩta huiuſmodi ſpa tuopte ĩgēio uerificabiſ aſcēſiõeſ & deſcēſiõeſ oĩum & ſingularũ
imaginũ q̃ octo & q̃dragita eē ĩ cœlo cõſtat una cũ aſcēſiõibꝫ zodiaci ab hac lĩea orizõtis cĩgētis oĩa
& diuidētis ſpã ĩ duas p̄tes ſup̄iore & ĩferiore & ē ēmiator uiſu. Cũ quo ēt iſtrumēto duplicē orizõ
tē rectũ. ſ. & obliquũ cognoſes a qbꝫ qdē duobꝫ diuerſitas quoq̃ locoꝝ terreſtriũ diſcerni t̃ ꝙ lati-
us ĩ comētariis ſpæ p̄cipies. Si ea ĩ his tp̄ibus rectificatis ut ita dixerĩ imaginibꝫ ſiue ſtellarum fixaꝝ
locis formata fuerit.

Oluius hæc Iõ Georgi Corneli cõmētariis nr̄is addere neq̃d tibi ĩ tãto ope aut deēt aut ab ali
is deſideraret̃. Q đ carpe quoq̃ p̄get iſãus liuor & cũ m̃ta hic didicerit fretus ĩ ſolētiã & ĩgra
titudĩe ſua laboris nr̄i laudē detractare cõtēdet. Sed quo magis illius ſæuiet ĩ frẽis rabies eo dilucidi
or erit laus nr̄a & pia ĩgeĩa maiore nos obſeruãtia & gratitudĩe p̄ſequēt̃ & ꝙ a qbuſdã certe ñ p̄bat̃
me nouo genere ĩterp̄tatiõis uti uoluiſſe ut oĩa rudibꝫ quoq̃ pueris eēnt apertiſſima n̄ eo quidem
gratiã & agēt & habebunt mihi poſteri ſempiternam.

CALENDIS IANVARIIS.
ſeſtũ Iunõis & Aeſculapii. iiii. nonas. iii no
nas. Cãcer occidit. Pridie nonas. Nonis Li
ra orit̃. viii. idus. vii. idus. vi. idus
v. idus agonalia Ian delfin orit̃. iiii. idus me
dia hyēs. iii. idus feſtũ Carmētis & Iuturnæ
Pridie idus Idibꝫ feſtũ Iouis: Octauius dictus
auguſtus. xix cale. februarii. xviii cal. fe-
ſtũ carmētis porriæ & poſtuertæ. xvii calē.
feſtũ cõcordie. xvi cal. Sol in aquariũ trãſit

relicto capricorno xv calẽ. xiiii. calen. xiii calẽ. xii calẽ. xi calẽ. x calẽ. Ly ræ ps occulitẽ ix pectus lcõis occidit feſtum ſe mẽtis viii calẽ. vii calẽ. vi calẽ. feſtum Caſtoris & pollucis. v. calẽ. iiii calen. iii calẽ. Pridie calẽ. feſtum pacis.

¶ Calendis februariis.

iiii nonas feſtum iunonis: & ſoſpitæ ſacrificium iouis capitolini. lucus aſyli celebratur. tertio nonaſ lyra penitus occidit: terga leoniſ occidunt. Pridie nonas delphin occidere incipit Nonis auguſtus: dictus. P. P. ganimedes oritur. viii idus vii idus vi idus v idus initium ueris iiii idus iii idus boo tes oritẽ Pridie idus Idib9 feſtum iouis: & fauni: ne faſtus dies fabiorũ xvi calẽ. martias Coruus: & ãguis & crater oriunẽ xv calẽ. lupercalia xiiii calẽ. aura mutatẽ. ſol trãſit ĩ piſces. xiii calẽ. xii calẽ. feſtum ſtultorũ fornacalia. feralia. feſtum deæ mutæ. xi calẽ. cariſtia ſacra x calẽ. feſtum termini ix cal. viii ca. vii ca. vi. ca. Tarqnii ſurpbi fuga v. ca. iiii ca. iii ca. eqria ĩ cãpo martio. Pridie calẽ. ¶ Calẽdis martiis. feſtũ iouis & martis ancilia ferũtẽ uetitæ nuptiæ. vi nonas. v nonas alter piſcium occulitẽ iiii nonas bootes occidit. uindemitor appet. Pridie no. feſtum ueſtæ. cathedra Iulii cæſaris Nonis feſtũ ueionis pegaſus oritẽ viii idus oritẽ corõa. vii idus vi idus v idus iiii idus altera eqria iuxta tyberĩ iii idus Pridie idus Idib9 feſtum annæ penne cædes ceſaris. xvii. calẽ. april. ſcorpiuſ occidit xvi. calẽ. feſtum bacchi pompa caſtoris & polucíſ & oritẽ miluiuſ. xv calẽ. xiiii. calẽ. qnquatria minerue xiii calẽ. xii ca. xi. ca. Sol ĩ ariete x ca. viiii ca viii ca. vii ca. eqnoctium uernum vi. calẽ. v calẽ. iiii. calẽ. iii calẽ. feſtum iani cõcordie ſalutiſ. & pacíſ. Pridie calẽ. feſtum lune in auẽtino.

¶ Calẽdiſ aprilib9 feſtum iunõiſ & uirilíſ fortune ueneríſ. Scorpiuſ occidit. iiii nonaſ pleiadeſ hũmeroſ paternoſ releuãt iii nonaſ Pridie nonaſ Noniſ feſtum cybeliſ viii iduſ feſtum publice fortune ĩ cole qrinali. vii iduſ. vi iduſ ludi ĩ honorẽ iulii ceſariſ pp cedẽ iube regiſ: Libra occidit & orion. v iduſ ludi ĩ honorẽ cereríſ & deorum imagineſ efferunẽ. iiii. iduſ iii iduſ Pridie iduſ Idib9 feſtum iouíſ uictoríſ & libertatíſ. xviii. ca. malaſ grãdo. auguſtuſ uictor mutine xvii cal. ſacrum forde bouíſ xvi calẽ. uictoria auguſti & de antonio. hyades occidunt. xv calẽ. xiiii cal. eqria ĩ circo uulpiũ cõbuſto xiii calẽ. Sol ĩ taurum tranſit. xii calen. natalis urbis. palilia. xi calẽ. x calẽ. uinalia. trãſferẽ uenus. ix calẽ. medium uer. aries occidit. feſtũ rubiginis. canis oritẽ. iii calẽ. Pridie calẽ. feſtum floræ. Veſtæ. & phœbi. & Auguſti ĩ palatio.

¶ Cale. maiis oritẽ capra amaltea. ara laurũ. v nonas ſacrificia ariſtarum. hiades oriuntur udi floræ. v nonas oritẽ chiron. iiii nonas. iii nonas libra apparet. Pridie nonas Nonis. viii idus vii idus lemuria fiunt. orion occidit. malum nubere. vi idus v idus iiii idus feſtum martis ultoris iii idus Pridie idus pleiades oriunẽ: æſtatis initium. Idib9 Taurus apparet ſcyrpea ſimulachra ĩ Tyberim feſtum martis. xvii. calẽ. iuniias xvi cal xv calẽ xiiii cal. xiii cal. ſol in geminos tranſit. agonalia. xii. calen. canis erigonius oritẽ. xi calen. luſtria Vulcani. x calen ix calẽ. viii calen. vii calen. ſacrificium ꝓ fuga Tarquinii. vi. calẽ. v calen. feſtum publicæ fortunæ. iiii calen. aquila incipit apparere. iii calen. Bootes occulitẽ. Pridie calẽ. Hias oritẽ.

¶ Calẽ. iuniis feſtum Carnæ. Iunonis monetæ. martis. tempeſtatis aquila oritẽ iiii nonas hyades oriunẽ. iii nonas Pridie no. feſtum Bellõæ tẽplum factum herculi Nonis feſtum ſancti Fidii ſemiparis. viii idus vii idus urſa minor occidit feſtum mentis. Ludi ad honorẽ Tyberis. vi idus feſtum ueſtæ. Aſini coronãtẽ ara iouis piſtoris. v idus oritẽ delphin. iiii idus matralia fiunt. feſtum fortune & concordie iii idus Pridie idus. Idib9 feſtum iouis inuicti. quinquatria minerue. xviii calẽ. Iulii. xvii calẽ. Thyene apparet. templum ueſte purgatur. xvi calẽ. zephirus mittigatur. bonũ nauigare. xv calẽ. orion oritur. delphin apparet. ſol ĩgreditur cancrum. xiiii calẽ. tẽplũ palladis ĩ auentĩo. xiii calẽ. feſtum Sumani. xii calẽ. Aeſculapius oritur. xi calẽ. x calẽ. ix calẽ. flaminius uictus eſt. viii calẽ. feſtũ fortis fortune. vii calẽ. orionis zona aſpicitẽ: ſolſtitium eſtiuum. vi calẽ. v calẽ. feſtũ Laris & ſtatoris. iiii calẽ. templum quirini iii calẽ. Pridie calen.

Laus deo pax requieſcꝫ defunctis amen.

Deo gratias Amen

Finis.

Iamque opus exegi: iam uos hinc ite labores
Ite mei; totumque pedes efferte per orbem
Liberiore uia celeres; cultiſſima lingua
Q ua romana uiget; primo qua ſurgit eoo
Phœbus. & heſperiis nitidum caput obruit ūdis
Et qua zona poli feruet rubicunda peruſti:
Q uaque coit ſcythicus brumali frigore pontus.
Nullaq; pars orbis ſit noſtri muneris expers.
Perq; omnis reſonate domos: puerilibus annis:
Vos certā promittere opem: & prodeſſe iuuētæ
Fas erit; atq; graui præbere alimenta ſenecte:
Oſtendetis enim ueterum monumēta quiritum
Temporis & priſci ſeriem: ritu ſiue ſacrorum
Et quæ templa deis poſuit ueneranda uetuſtas
Aſtrorum cauſas: orientia ſydera cœlo
Lapſaq; ſub terras: longos uigilata per annos
Peligno uati, cuius fidiſſimus ipſe
Interpres: uolui tantis hunc rebus honorem
Addere: ſiquis honos e noſtro pectore manat
Me duce lucidius toto ut relegantur in orbe

FINIS

Roberti Vrſi ariminenſis iuriſcōſulti epigram ma ad Paulum marſum piſcinatem poetam clarum: & oratore m illuſtrem.

Faſtorum quiſquis latii monumenta tenere.
Signaq; cum cauſis; lapſa: uel orta cupit.
Te legat. hic celebri naſonem interprete marſo
Doctus erit; marſi lingua diſerta mei eſt
Euganeis fuerat; latiiſq; incognitus oris
Naſo: uelut geticus: ſarmaticuſque foret
Tu nihil inuidiam ueritus: nihil inde labores:
Nil hos; qui naſum rhinocerontis habent.
Grande opus agrederis: deles mendoſa rēcludis
Abdita. te propter queq; repoſta patent
Naſo tibi: tibi nos multum debere fatemur
Omnia ſunt ſcriptis facta ſerena tuis.
Marſe diu fœlix merito tibi parta parentis
Gloria: & æternum nomen ad aſtra. uale.

REGISTRVM

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.u.x.y.z.&.ɔ.ꝝ.A.

Omnes ſunt terni. a. A. ſunt quatterni.

Venetiis per. T. Z. P. Mcccclxxxxii. die xxvii. octobris.